ANALELE
ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II. — TOMUL XXXIX.

1916—1919.

PARTEA ADMINISTRATIVĂ ȘI DESBATERILE

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE «CARTEA ROMANEASCĂ» și PAVEL SURU
1921.

54

PARTEA I.

ŞEDINŢELE ORDINARE

DELA 3 IUNIE 1916 PÂNĂ LA 15 OCTOMVRIE 1918.

ȘEDINȚA DELA 3 IUNIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela d-l Mihail Sadoveanu se primește următoarea scrisoare de mulțumire pentru alegerea sa de membru corespondent :

„Onorate Domnule Președinte,

„Am primit adresa Domniei Voastre, prin care mi se face cunoscut că Academia Română a binevoit a mă alege membru al ei corespondent în Secțiunea literară.

„Acest vot, care consacră o modestă activitate literară, nu poate fi decât o cinste deosebită sau un îndemn pentru un mânuitor al condeiului.

„Vă rog să primiți și să transmiteți și onoratei Academii mulțumirile mele cele mai vii".

Dela d-l Pericle Papahagi se primește următoarea scrisoare de mulțumire pentru alegerea sa de membru corespondent :

„Domnule Președinte,

„Foarte măgulit de cinstea ce onorata Academie Română mi-a făcut alegându-mă membru corespondent al ei, vă rog să binevoiți a fi pe lângă colegii D-voastre interpretul celor mai calde mulțumiri din parte-mi.

„Mă voiu simțì fericit, de voiu puteà corespunde așteptărilor celor cari mi-au făcut această onoare, contribuind cât de puțin la înalta misiune urmărită de onor. Academie Română".

D-l St. N. Cantuniari mulțumește pentru partea din premiul Constantinide ce i s'a acordat.

Dela Ministerul Agriculturii și Domeniilor se primesc două exemplare din scrierea d-lui *N. Iorga* editată de acel Minister : *Situația agrară, economică și socială a Olteniei în epoca lui Tudor Vladimirescu.*

D-l *N. Iorga* prezentă scrierea d-sale : *Observații ale unui nespecialist asupra istoriei antice* și N-rul pe Martie-Maiu 1916 din *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale,* condus de d-nii *N. Iorga,* G. Murgoci și *V. Pârvan.*

Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor înștiințează că d-l *Al. Philippide* a fost numit prin decret regal membru în Comitetul de lectură al Teatrului Național din Iași.

Dela I. P. P. Sa Părintele Mitropolit Primat se primește înștiințare că Sfântul Sinod a decis de a face în sesiunea din toamna viitoare o serbare solemnă pentru pomenirea de 200 ani dela moartea Mitropolitului Antim Ivireanu. Pentru această sărbătorire se va întocmì și o monografie, în care să se descrie documentat biografia și toate operele însemnate ale marelui Ierarh, atât cele publicate, cât și cele nepublicate. Pentru întocmirea lucrării, P. S. Sa roagă să se delege un membru al Academiei în Comisiunea compusă din I. P. S. Sa și P. P. S. S. Arhierei Antim Botoșeneanu și Vartolomei Băcăoanu.

— Sunt delegați d-nii *N. Iorga* și *D. Onciul.*

D-l *Dr. C. I. Istrati* expune comunicarea despre *Transformarea lignitului ordinar într'un combustibil superior.*

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* mulțumește în numele Academiei d-lui *Dr. Istrati* pentru interesanta comunicare și-i urează să izbutească în lucrarea d-sale, dobândind rezultate practice.

ŞEDINŢA DELA 10 IUNIE 1916.

Preşedinţa d-lui *I. Bògdan*, Vicepreşedinte.

D-l *Dr. C. I. Istrati* zice că, îndeplinind delegaţiunea ce i s'a dat de către d-l Preşedinte *P. Poni*, a reprezentat Academia la serbarea ce s'a făcut la 5 Iunie pentru împlinirea a 100 de ani dela naşterea lui C. A. Rosetti. Cu această ocaziune d-sa a rostit următoarea cuvântare :

,,Când popoarele destoinice şi libere au pentru a le conduce oameni capabili şi dornici de binele public, propăşirea lor va fi un fapt îndeplinit.

,,Este o legătură puternică între conducători şi conduşi şi când ambii aceşti factori sunt la aceeaş înălţime, progresul mare şi dătător de vieaţă e o rezultantă fericită, care urmează fără greutate şi fără nici o împiedicare, lăsând după el numai roade utile şi o epocă de înălţare.

,,Poporul român, aşà de sbuciumat şi împilat prin suferinţi seculare, a cunoscut totuş şi el o astfel de epocă, cu începerea evenimentelor dela 1848 şi mai ales a celor dela 1859.

,,Printre fericiţii cari au stat în fruntea acestor evenimente se află şi C. A. Rosetti.

,,Numeroşi au fost acei cari, dela 1848 şi până la 1881, au lucrat pentru binele ţerii ; mulţi au fost hărăziţi cu mari daruri şi lor le datorim România de astăzi ; dar nici unul, priviţi mai sus de interesele noastre de neam şi consideraţi în mişcarea mare a omenirii, nici unul nu a fost mai simţitor marilor probleme sociale, cari, câte odată, par a nu se armonizà perfect cu cele naţionale.

,,Această disonanţă însă nu este decât aparentă şi de fapt dovedeşte numai, la cei ce cred şi lucrează astfel, o lipsă suficientă de pregătire reală şi completă, dar nu o imposibilitate de dogmă. Sentimentele alese, fie ele cât de deosebite în aparenţă, se unesc între ele cu armonia florilor variate legate în un mănunchiu comun. Tot astfel şi iubirea de frate sau de om se contopeşte în fiinţa cultă şi superioară, care poate face astfel o parte de seamă sentimentelor datorite omenirii, alăturate sentimentului celui mai curat patriotism.

,,Aşà cugetà şi simţià Rosetti ; iată cum erà şi lucrà omul de care-l sărbătorim astăzi.

„Academia Română, cea mai înaltă instituțiune culturală a neamului, este fericită a luà parte la această impunătoare serbare.

„Pentru Academie însă, C. A. Rosetti nu este numai unul din primii ei membri cu care se fălește; nu este el considerat numai ca una din gloriile naționale cele mai curate, care prin patriotismul său luminat, luând o largă parte la înfăptuirea României moderne, are dreptul, cu prisosință, a fi sărbătorit și de ea împreună cu țara întreagă.

„Pentru Academie, Costache Rosetti e ceva mai mult. El este întemeietorul Academiei, creând la 1866 prin un raport, din 12 Martie, către Consiliul de miniștri și supus Locotenenței Domnești care-l aprobă la 1 Aprilie: *Societatea Literară Română*, care fu însăș Academia în fașă și în care se și transformă ea în mod hotărît la 1879.

„C. Rossetti puneà astfel bazele Academiei ca Ministru al Invățământului, având ca director general pe V. A. Urechiă.

„Iată de ce și recunoștința noastră este eternă față cu memoria marelui om.

„Pentru a se vedeà însă încrederea și năzuința acestor buni Români, e bine a se ști, mai ales în momentele de față, că la 1866, prin urmare acum 50 ani, și anume la 22 Aprilie, Locotenența Domnească, compusă din N. Haralambie, L. Catargiu și General Nicolae Golescu, numiră, în urma raportului ministrului C. Rosetti, ca membri ai Academiei:

2 frați din Maramureș, 3 din Transilvania, 2 din Banat, 2 din Bucovina, 3 din Basarabia și 2 din Macedonia.

„Aceștia, toți de peste hotar, fură primii membri ai Academiei Române, căci cei din țară se numiră numai peste un an, la 2 Iunie 1867, și anume: trei din „România de dincolo de Milcov" și 4 din „România de dincoace de Milcov".

„Iată cum lucrau în chestiunea mare a neamului premergătorii noștri de acum 50 de ani.

„Ei știau că numai prin încredere, cu curaj și cu hotărîre și lucrând fără șovăire, se pot realizà idealurile naționale.

„C. Rosetti, creatorul și reprezentantul cel mai ideal al democrației române, înființà astfel Academia, în momentul cel mai frământat al vieții noastre moderne de stat.

„Când el și colegii săi, la 1866, erau copleșiți de atâtea chestiuni vitale pentru țară și atunci când activitatea lor erà adese-

ori insuficientă față cu numărul și importanța marilor probleme ce se impuneau zilnic oamenilor noștri de stat, el găsi totuș timpul și mijloacele de a pune bazele Academiei Române, Academii create în alte părți de Regi și Impărați și considerate aproape ca un atribut al claselor ridicate ale societății.

„C. Rosetti o creă însă ca un organ superior al democrației române, ca cevà indispensabil vieții popoarelor moderne libere, indiferent de forma lor de guvernământ.

„El știà că democrația a fost o putere reală în tot timpul și că ea va fi singura putere în viitor a omenirii.

„In democrație rezidă dreptul omului; iar în respectul acestuia, se practică cu adevărat egalitatea de fapt și încurajarea a oricărei inițiative utile și generoase.

„Democrația nu e lipsită de noblețea adevărată, adică de înălțimea sentimentelor celor mai alese, puse în serviciul patriei și al omenirii, nici de respectul adevărului și cultul binelui și frumosului.

„Din contra, această adevărată și singură noblețe care-și merită numele și care cată să fie admisă de toți, nu poate fi decât fructul democrației. Grație acesteia se nasc marile și generoasele sentimente altruiste, renunțarea în mare parte la eul egoist și trufaș, și putem să ne îndrumăm hotărît la împărtășirea desăvârșită a intereselor publice pentru obținerea binelui datorit semenilor noștri.

„Priviți statele cu așezământ democratic, dintre cari unele alcătuite totuș nu tocmai în modul cel mai fericit, dar toate lipsite de piedicile puse individului și inițiativei creatoare de puteri nouă și vedeți acolo câte energii rodnice izvoresc necontenit, câte acte caritabile, câte fundațiuni impunătoare, cu caracter cultural, moral și social, iau zilnic naștere.

„Acolo înflorește adevărata noblețe a inimii, cea mai frumoasă manifestare a ființei omenești, căci acolo găsiți și rădăcina puternică a democrației, grație căreia numai se pot produce astfel de roade.

„C. Rosetti, inimă caldă și generoasă; Rosetti, inteligență superioară; Rosetti cult și dornic de a face ca toți să se împărtășească de farmecul și puterea culturii adevărate; Rosetti, care în tinerețe a suferit de starea socială medievală, și cam primitivă chiar, a mediului în care s'a născut și a copilărit; Rosetti, care ca o sensitivă erà dureros impresionat de orice ne-

dreptate şi samavolnicie; el, care vibrà puternic în numele ideilor generoase şi la durerile unui popor în suferinţă, a reacţionat cu putere.

„Reacţiunea poate depăşì scopul, aceasta e în firea lucrurilor, dar ea singură poate creà o stare nouă sufletească, socială şi politică.

„Intre faptele democratice şi naţionale datorite lui C. Rosetti, de sigur că Academia creată de el stă în frunte. Ea e produsul şi indicaţiunea unei stări sociale doritoare de schimbări necesare, mai ales la noi.

„Academia e o putere şi o glorie naţională. Putere, care va servì ţerii; glorie, cu care se va arătà străinătăţii că şi neamul nostru poate contribuì la progresele omenirii.

„Ea e o operă măreaţă, care-şi datoreşte fiinţa unui om superior.

„Iată de ce aducem acì, în numele Academiei Române, prinosul celui mai adânc şi cald sentiment de recunoştinţă acestui mare democrat şi patriot al ţerii noastre.“

D-l *Dr. Istrati* adaoge că membrii Comitetului serbării au exprimat dorinţa ca să contribue şi Academia la publicarea unei biografii a lui C. A. Rosetti şi a scrierilor lui mai de seamă.

— Se recomandă Delegaţiunii.

D-l *D. Onciul* prezentă ultima lucrare din Seminarul de istoria română condus de d-sa, anume: *Bibliografia Domniei* **Regelui Carol I** de Ion C. Băcilă.

D-l *V. Pârvan* prezentă un extras din *Jahrbuch des Kaiserlich deutschen Archäologischen Instituts*, despre săpăturile dela Ulmetum şi Histria.

Se exprimă mulţumiri.

Dela d-l Silviu Dragomir se primeşte următoarea scrisoare de mulţumire pentru alegerea d-sale de membru corespondent:

„*Stimate Domnule Preşedinte,*

„Vă rog să binevoiţi a exprimà Academiei Române sentimentele mele de recunoştinţă pentru alegerea de membru corespondent, cu care m'aţi distins.

Să-mi daţi voie a crede, Domnule Preşedinte, că Academia Română a apreţiat atât de binevoitor activitatea mea pe terenul istoric, mai mult

spre a mă încurajà în stăruințele mele de a cercetà trecutul poporului românesc din părțile acestea. Voiu continuà deci cu îndoită dragoste munca științifică, fiind convins că prin aceasta mă achit de o datorie ce o am față de neamul meu, dar și față de Domniile Voastre, cari ați binevoit a mă alege membru corespondent în Secțiunea istorică."

Dela Legațiunea țerii la Roma se primește un exemplar din ziarul *Libertas* (număr unic), publicat de studenții din Bolonia în folosul mutilaților în răsboiu și conținând între altele un articol de profesorul A. Baldacci, care a exprimat dorința ca exemplarul să fie păstrat în colecțiunile bibliotecii.

Dela d-l Al. N. Gane se primește un tablou reprezentând pe decedatul său părinte și lăsat de el Academiei prin actul de ultimă voință.
— Se decide a se exprimà mulțumiri d-lui Al. N. Gane.

D-l *I. Bianu* prezentă Academiei o nouă scrisoare inedită a lui Tudor Vladimirescu, scrisă la Mehadia la 25 August 1815 și adresată lui Nicolae Glogoveanu biv vel Clucer, în ale cărui hârtii a și fost păstrată până acuma, când a fost procurată pentru colecțiunile Academiei. Cuprinsul scrisorii privește afaceri private economice și juridice: arendă de moșie, bani datoriți, bucate și socoteli luate de oamenii lui Glogoveanu cu deasila din ale lui Tudor, în lipsa acestuia de acasă pe când el se aflà bolnav la Mehadia. Tonul scrisorii este amărît de abuzuri și revoltat de nedreptate și arată clocotul revoltei în sufletul scriitorului pentru nedreptatea și jignirea ce-i făcuse puternicul boier. Aceste simțiminte se arată în felul de a-și apărà dreptul călcat și sunt în deplină nepotrivire cu vorbele de umilință cu cari începe și se încheie scrisoarea. Această scrisoare este un prețios adaos la seria prezentată Academiei de d-l N. Iorga la 20 Iunie 1914 și publicate în *Anale, XXXVII, Mem. Secț. Istorice*, pag. 121—146.
Iacă textul întreg al acestei prețioase scrisori:

„*Cu multă plecăciune sărut cinstită mâna d-tale cocoane Nicolae.*
„*Mie așà mi să pare că de a grăi cinevaș adevărul, nu să va rușinà, nici de Dumnezău, nici de oameni și nici sluga de stăpân. Eu, după părerea mea, niciodată nici un feli de pagubă n'am făcut d-tale și nici am cugetat vreodată, nici să nu-mi dea Dumnezău, nici gând, nici putere a gândì vreun rău celui dela carele am mâncat pâine. Iar d-ta, nu știu din ce pricină, ai cugetat a-mi face mie atâta de mare răutate și pagubă cu pricina bleste-*

matii de arindă a Cătunului. Și nici într'un chip, nici n'ai făcut, nici nu faci bine de te amesteci d-ta în socoteli streine. D-ta, de nu mă crezi pe mine, întreabă și pe Gigârtul, că eu sunt cel maĭ dintâiu și cu bani și cu însărcinarea acei moșii, cu un cuvânt, eu sunt stăpân și eu am să caut socoteala și să dau sama. Și după ce au fost un cias rău, că toți banii i-am păgubit din cuviincioasă pricini, apoi te-ai găsit și d-ta de te-ai băgat în socoteli streine, și neavând eu vreme a-mi căutà, d-ta cu silnicie, după cum au fost voința d-tale, ai apucat pe o fămee ce n'are nici o ștințăle (sic !) de socotelile mele cu casa Armașului, și iar d-ta ai dat putere soții Armașului de au mersi (sic !) de au ales și au luat bucatele câte s'au găsit bune, și mie mi-au rămas cele stricate, care neputându-le vinde cu ale anului 1814, s'au luat de Adalăi, și multe alte lucruri mi s'au luat, încât tare m'au păgubit. Apoi acum văz că d-ta mai ceri gloabă pe deasupra o sumă de bani, atât cu zapisă date de o fămee, de silă, și aceea nici treabă, nici putere n'au avut a da zapise pentru socoteli streine, nefiind eu față. Această cerere a d-tale este tocmai așà, **după moarte și cal de ginere.** *Toate bucatele ce s'au aflat, s'au luat de Ostroveni, și banii de dijmă s'au luat de către Logofătul Pătru, omul d-tale, iar eu am rămas numai jăfuit din 2 părți, osăbit că mai am a luà o sumă de bani dela casa Armașului, care n'am avut vreme să-i caut până acum. Ci fiindcă eu, ca o slugă, niciodată nu voesc ca să am acest feli de vorbe și judecată cu un stăpân al meu, mă rog d-tale, cinstite cocoane, ce bani vei aveà la răposatul Armaș să-i cauți dela casa dumi-sale, că este în stare bună, și pe mine să mă lași în pace, până când voiu aveà vreme ca să-mi caut și eu cu casa răposatului, atât aceste socoteli, cât și banii ce mai am la răposatul, că nu este drept a-mi face d-ta această silă. Jupăneasa Ana de socoteala Cătunului s'au desfăcut, și acele socoteli cari le cauți d-ta au rămas asupra mea, și eu acum mă aflu la băite ot Mehadia bolnav. Ci, de vei voi d-ta a nu căutà banii d-tale dela casa răposatului Armașului, ci tot voești a-i căutà dela mine sluga d-tale, și de ești d-ta epitrop sau clironom acei casă, apoi mă rog d-tale, să binevoești a mă îngăduì până când mă voiu întoarce, și voiu venì eu singur la d-ta pentru această madea. Iar pe Jupâneasa Ana să o lași d-ta, că ea n'are nici o trebuință cu socotelile mele, și acele zapisă ce s'au silit de le-au dat d-tale, tot asupra mea au rămas, și de vor fi drepte, eu le voiu plătì d-tale; osăbit de banii ce am a luà dela casa răposatului, mi-au mai poprit Armășoaia și o ladă cu argintărie.*

Mare jaf mi s'au făcut din toate părțile. Ce mi-au scăpat de hoți, mi-au luat alții iar degeaba. Și mă rog să am cinstitul răspunsul d-tale în ce chip va rămâneà, și cu multă plecăciune sunt, al d-tale plecat slugă. 1815 *August* 25.

Theodor Vlădimirescu.

(*Adresa* :)

In cinstită mâna dumnealui coconului Nicolae Glogoveanu biv vel Clucer—cu multă plecăciune.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* aduce la cunoștință că, mâine Sâmbătă și poimâine Duminecă, se va ținea la Institutul Otteteleșanu examenul de absolvire și că, potrivit precedentelor, urmează ca să se delege membrii cari să asiste dimpreună cu membrii Comisiunii speciale a fondului.

— Sunt delegați d-nii *D. Onciul* și *I. Nistor.*

D-l *General Gr. Crainicianu* face o comunicare despre răsboiul actual.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 17 IUNIE 1916.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *V. Pârvan* cetește comunicarea d-sale despre : *Gerusia din Callatis.*

Dela Părintele Arhimandrit Dr. Ilarion Pușcariu se primește următoarea scrisoare de mulțumire pentru alegerea Prea Cuvioșiei Sale ca membru onorar :

„Domnule Președinte,

„Prin adresa din 25 Maiu (7 Iunie) a. c. Nr. 1047, fiind încunoștințat despre alegerea mea de membru onorar al veneratei Academii Române, săvârșită în ședința dela 24 Maiu (6 Iunie) a. c., cu unanimitatea voturilor, am fost prea plăcut surprins simțind în sufletul meu o bucurie rară

pentru această distincţiune din partea înaltei instituţiuni de ştiinţă şi cultură pentru Români.

„Activitatea mea desvoltată pe terenul bisericesc, didactic şi istoric a fost din partea înaltului areopag român de ştiinţe apreţiată cu multă bunăvoinţă. De aceea simţindu-mă fericit pentru această consideraţiune şi pentru primirea mea în rândul celor mai străluciţi bărbaţi devotaţi ştiinţei, aduc prin aceasta venerabilei Academii Române adânca mea mulţumită — implorând binecuvântarea lui Dumnezeu.

D-nii *D. Onciul* şi *I. Nistor* arată impresiile ce au căpătat la examenul de absolvire dela Institutul Otteteleşanu, la cari au asistat ca delegaţi ai Academiei şi fac câtevà observaţiuni cu privire la programe.

D-l *St. C. Hepites* zice că în afară de membrii din Comisiune, d-l *Dr. Babeş* şi d-sa, şi de delegaţii Academiei, a luat parte şi delegata Ministerului, d-şoara E. Stratilescu. D-l *Hepites*, urmând exemplul răposatului Kalinderu, a rostit la serbarea făcută la încheierea anului, în ziua de Duminică 12 Iunie, următoarea cuvântare:

„*Iubite Copile*,

„Următor tradiţiunii lăsate în acest Institut de către fundatorul său, mult regretatul Ion Kalinderu, viu, pentru a patra oară, să vă arăt acum, când fiecare din voi aşteaptă recompensa ce i se cuvine, mulţumirea sufletească ce am prin constatarea ce fac de sârguinţa ce aţi depus, şi în acest an, pentru a vă însuşì învăţătura şi mai ales practicele gospodăreşti, cari formează temelia acestei şcoale care trebue să ne dea, nu învăţătoare bune, căci nu acesta este scopul şcoalei noastre, ci bune mame de familie.

„Dacă câtevà din voi, foarte puţine, se cam codesc în îndeplinirea unora din sarcinele ce au, avem siguranţa că, odată luată buna deprindere la lucru, ele ne vor dovedì că deviza aflată pe frontispiciul castelului lui Ioan Otteteleşanu: „Labor et Honor", nu a fost în zadar pusă acolo în vederea voastră, ci că, prin muncă şi cinste, atât în şcoală, cât şi mai cu seamă când veţi fi la casele voastre, veţi răsplătì îngrijirea ce se dă în acest aşezământ al Academiei Române pentru instrucţiunea şi educaţiunea voastră.

„Şi, fiindcă am pronunţat cuvintele de „Labor et Honor", gândul meu se duce cu jale la cea mai desăvârşită femeie, care, toată vieaţa ei, a muncit pentru cinstea neamului nostru şi pentru înălţarea sufletului omenirii şi al femeii în deosebi.

„A tăcut glasul *Carmen Sylvei*, care a dus departe, departe de tot, poveştile Peleşului şi cântecele Dâmboviţei, dar ne-au rămas dela Augusta Poetă

aceste minunate opere și încă multe altele, și mai presus de toate, ne-a rămas amintirea, ce în veci nu se va șterge din mintea noastră, a celei dintâi regine a României, *Elisaveta*, slăvita proteguitoare a literaturii și a frumoaselor arte, mama răniților, izvor nesecat de bunătate și de caritate. Voi, când Dumnezeu vă va face mame de familie, ca Dânsa să fiți bune și miloase : să vă iubiți copiii și să îngrijiți de ei așà, după cum buna Regină a iubit și a îngrijit de copiii neamului nostru.

„Nu se trecuse încă mirosul florilor cu cari, astă vară, ați împodobit mormântul Marelui nostru Rege *Carol I*, când Regina *Elisaveta* erà coborîtă în cripta dela Mânăstirea Curtea-de-Argeș, lângă rămășițele Augustului Ei soț și ale neuitatei lor copile Domnița *Maria*.

„Să le fie, la toți, țărâna ușoară !

„Am ascultat cu interes și cu plăcere cuvintele ce, în numele vostru, ne-a adresat, chiar acum, una din colegele voastre mai mari. Rețin dintr'însele recunoștința ce vă legați a aveà pentru Instituțiunea care îngrijește de voi. Recunoștință însemnează amintirea afectuoasă de o binefacere primită. Această recunoștință se cuvine s'o îndreptați către acei cari, prin testamentul lor, au pus, mai presus de toate, „creșterea și educațiunea fiicelor românce pentru a deveni bune mame de familie fără pretențiune sau lux". Către Ioan Otteteleșanu și soția sa Elena se cuvine să îndreptați voi această recunoștință, căci fără marea lor avere — lăsată în favoarea voastră — nu s'ar fi putut fundà această instituțiune, care a împlinit 21 de ani de funcționare.

„Unul din darurile dumnezeești, care împodobește pe om, este recunoștința ; trebue să știți însă că numai în sufletele mari se sădește acest dar, și că în sufletele josnice nu este loc pentru această frumoasă însușire ; de aceea, un mare scriitor a zis : „Recunoștința parfumează sufletele mari și acrește pe cele mici". Sunt deci fericit să constat că, prin cuvintele ce ne-ați adresat, vă legați de a purtà recunoștință Institutului nostru, și vă mulțumesc.

„Vă propun însă un mijloc vădit pentru a ne dovedì că această recunoștință este într'adevăr sădită în inimele voastre și că ea nu este numai o vorbă care a ieșit din gura colegei care a vorbit în numele vostru. Voi știți, iubite copile, că, pentru amintirea fericiților întru pomenire Ioan și Elena Otteteleșanu, celebrăm aci cu toții, în fiecare an la 8/21 Maiu, un parastas pentru odihna sufletelor acestor oameni de bine. Ei bine, propunerea ce vă fac, și îndatorirea ce impun elevelor cari părăsesc Institutul Otteteleșanu, este ca, în fiecare an la 8/21 Maiu, ele să scrie, de ori unde vor fi, direcțiunii Institutului câtevà cuvinte de amintire, în care, între altele, să

arate schimbările petrecute în vieața lor în cursul anului precedent. Această scrisoare, pe lângă dovada plăcută ce ne va face de sentimentele ce purtați Instituțiunii ce v'a îngrijit, ne va pune în situațiune de a cunoaște, în fiecare an, pozițiunea socială, morală și materială a fostelor noastre eleve, căci interesul ce vă poartă Academia Română nu se mărginește numai până la ieșirea voastră din Institut, ci se întinde mult mai departe, dorind a ști în totdeauna binele ce educațiunea voastră aduce neamului nostru.

,,Scrisorile ce veți adresà la 8/21 Maiu nu vor mai sosì în mânile d-nei Directoare care vă călăuzește de trei ani. Chemată de alte îndatoriri, d-na Saegiu a cerut să părăsească, cu sfârșitul acestui an școlar, direcțiunea Institutului ce i se încredințase. In numele Academiei Române, exprim d-nei Directoare mulțumiri pentru îngrijirea dată instituțiunii noastre. Eu în deosebi, care am putut aprețià mai de aproape calitățile sale, arăt părerea mea de rău d-nei Directoare cu care, în toți acești din urmă trei ani, am întreținut relațiunile cele mai cordiale.

,,Pe noua directoare o cunoașteți : este d-șoara Dimancea care, timp de doi ani, a fost necontenit printre voi ca subdirectoare. Suntem încredințați că, ajutată de corpul didactic, își va da toate silințele ca să ne mulțumească în noul său post, tot așà după cum ne-a mulțumit în postul ce-l părăsește.

,,Directoarea, într'un Institut de învățătură și de educațiune ca acesta, este ca și mama tuturor elevelor. Să aveți încredere într'însa, voi, scumpe copile, ce veți continuà studiile acì ; dânsa vă va povățuì în toate ; la dânsa să alergați a vă spune păsurile și necazurile și a cere sfaturi.

,,Regulamentul interior, care arată atribuțiunile și îndatoririle elevelor și ale întregului personal din acest Institut, și care a fost aplicat, pentru întâia oară în cursul acestui an școlar, a dat rezultate satisfăcătoare. Suntem încredințați că respectarea strictă, fără excepțiune, a dispozițiunilor cuprinse într'însul de către toți conlocuitorii acestui Institut, va duce la o vieață armonică, așà cum trebue să fie în familia care formează această școală.

,,Știm bine că învățătura ce vi se cere - conform programei ce ne este impusă spre a vi se liberà o diplomă oficială care să dea absolventelor oarecari drepturi, foarte mici, în învățământ - împreună cu numeroasele practice gospodărești ce trebuesc cunoscute de o bună mamă de familie, reclamă din partea voastră o muncă foarte încordată în toți acești 5 ani ai școalei noastre. Pe deoparte pentru a ușurà munca elevelor, iar pe de alta pentru a le da o îndrumare încă și mai gospodărească ca cea de acum, Academia a hotărît ca, cu elevele ce vor intrà în noul an școlar, programa să fie modificată în sensul arătat. Prin această modificare elevele ce vor fi

primite aci de acum înainte nu vor mai aveà dreptul la o diplomă oficială, dar vor fi mai bine înarmate pentru greutățile conducerii gospodăriei unei bune mame de familie. Acesta a și fost gândul lui Ioan Otteteleșanu și Academia caută să-l realizeze, cât se va puteà mai bine.

„Nu cunosc tocmai bine motivele cari au făcut ca să se suprime, dela școalele Statului, premiile cari se dau drept răsplată elevilor celor mai sârguitori din fiecare clasă. Se pare că ar fi oarecari motive pedagogice. Eu însă, și mulți ca mine, nu putem uità plăcerea ce simțiam când, la sfârșitul anului școlar, un premiu venia să confirme, în chip vădit, că dintre toți conșcolarii noștri, sârguința depusă la învățătură și la observarea strictă a unei bune purtări, a fost apreciată în favoarea noastră de cei cari ne conduceau pe calea binelui. Această încurajare erà negreșit un stimulent nu numai pentru cel premiat, dar și pentru toți ceilalți ca să ajungă și dânșii acolo. Aceste considerațiuni ne-au făcut ca, în regulamentul pus în aplicare în acest an, să se prevadă dareà unor premii celor mai meritoase elemente din fiecare clasă. Vom saluta deci cu iubire și plăcere pe acele eleve, cari, prin sârguința lor și prin buna lor purtare, au putut fi deosebite printre camaradele lor.

„Acum îmi mai rămân puține cuvinte de spus.

„Mai întâiu pentru a mulțumi d-șoarei Dr. Stratilescu care, ca reprezentanta Ministerului școalelor, a urmărit, cu interes și bunăvoință, rezultatele activității voastre în anul ce încheiem acum.

„In al doilea rând, pentru a mulțumi direcțiunii și corpului didactic pentru osteneala și bunavoința ce au pus în îndrumarea elevelor noastre în cursul anului trecut. Nu mă pot totuș împiedicà de a unii recomanda să nu scape niciodată din vedere că — mai mult ca oricare alt Institut de cultură — școala noastră trebue să fie în prima linie un Institut de educațiune și deci ținta tuturora trebue să fie, mai înainte de toate, de a cultivà sufletul odraslelor ce li sunt încredințate. Prin cultivarea sufletului se ajunge la educațiunea voinței, care este cel mai de căpetenie factor în lupta de toate zilele.

„Vouă, iubite copile, cari veți continua învățătura, vă mulțumesc pentru sârguința ce ați depus la studii și la practicele gospodărești în cursul anului trecut și vă îndemn ca să nu pregetați un moment în munca voastră spre a da mulțumire tuturor acelora cari se ocupă cu interes de progresele ce faceți.

„Vouă în sfârșit, scumpe copile, cari, părăsind școala care v'a adăpostit 5 ani de zile, veți intrà într'o vieață nouă, vă doresc, vă dorim toți de aci, din tot sufletul, izbândă deplină. Să nu uitați că menirea voastră este să ajungeți bune mame de familie, să fiți exemple vii pentru familiile ce vă

înconjoară şi să ne daţi copii sănătoşi pe cari să-i creşteţi în frica lui Dumnezeu şi cu sentimente de adevăraţi Români, iubitori ai neamului şi ai pământului strămoşesc. Să nu uitaţi, ceeace de mai multe ori v'am spus, că armele de luptă ale femeii în familie sunt trei şi numai trei : răbdarea, iubirea şi bunătatea ; ele să nu vă lipsească niciodată. Să nu uitaţi, în sfârşit, că în şcoala în care aţi crescut ca şi în Academia Română veţi puteà găsi în totdeauna un sprijin care vă poate fi de folos.

„Şi acum vă zic : să trăiţi şi să vă dea Dumnezeu bine".

Elevele premiate :

Clasa *I* Premiul	I	Pop Otilia.
„	II	Matei Elvira.
„	III	Constantinide Melpomena.
Clasa *II* Premiul	I	Vlădescu Maria.
„	II	Verzea Emilia.
„	III	Murăroiu Viorica.
Clasa *III* Premiul	I	Ţibu Elisabeta.
„	II	Pop Viorica.
„	III	Şerbănescu Polixenia.
Clasa *IV* Premiul	I	Pâclea Lucreţia.
„	II	Ionescu Eugenia.
„	III	Buzura Emilia.
Clasa *V* Premiul	I	Gheorghiu Ecaterina.
„	II	Zara Ştefania.
„	III	Pop Laetitia.

Elevele medaliate din clasa V :

Puşcariu Virginia din Tohanul Nou (Făgăraş).
Purşa Eugenia din Csegez (Turda).
Vijelie Floarea din Ciulniţa-Eustatia de (Muscel).

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 24 IUNIE 1916.

Preşedinţa d-lui *Dr. G. Marinescu.*

D-l *N. Iorga* expune comunicarea : *Alte note despre cultura şi vieaţa socială românească sub vechiul regim.*

Şedinţa publică se ridică şi Academia îşi continuă lucrările în şedinţă intimă.

Dela Secţiunea istorică se primeşte propunerea de a se publică în *Anale* lucrarea d-lui D. M. Teodorescu : *Cetatea Callatis. — Rezultatele primei campanii de săpături din primăvara anului 1915.*

— Propunerea Secţiunii se aprobă.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 2 SEPTEMVRIE 1916.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l Preşedinte *P. Poni*, deschizând şedinţa, zice :

Domnilor Colegi,

In timpul vacanţelor am avut durerea de a pierde pe unul din cei mai stimaţi şi mai iubiţi dintre colegii noştri, pe Nicolae Teclu. El erà unul din cei mai vechi membri aleşi ai Academiei. Timp de 37 de ani, el venià, aproape în fiecare an, dela Viena pentru a luà parte la lucrările din sesiunile noastre generale. Vă amintiţi cu câtă bucurie îl vedeam apărând în mijlocul nostru ca un patriarh plin de bunătate şi de blândeţe, cu cât interes ascultam cuvintele şi sfaturile lui pline de înţelepciune.

Când ne-am despărţit, la sfârşitul lui Maiu trecut, erà plin de vieaţă. Mintea lui limpede plănuià facerea unor cercetări ştiinţifice a căror realizare îi cerea un timp îndelungat de muncă. Cu toată vârsta lui înaintată, el se simţià în stare să lucreze, să pătrundă nouă secrete ale naturii, să ducă mai departe opera sa ştiinţifică. Toate aceste speranţe în viitor au fost

stinse într'o clipă. La 13 Iulie, N. Teclu a încetat subit din vieaţă la Viena.

Teclu reprezentà în Academie marea idee a unităţii culturale a tuturor Românilor. El erà Transilvănean. Născut la Braşov, el făcù acolo şcoala primară şi o parte a gimnaziului real pe care îl terminà la Viena. Inainte de a se specializà în chimie, el s'a ocupat cu ştiinţele aplicate. Astfel el a urmat ingineria la Politehnicul din Viena, a trecut apoi la Academia de bele-arte din München şi mai târziu la Berlin în secţia arhitecturii. Numai după aceea, la vârsta de 29 ani, a întreprins studiul chimiei la Universitatea din Viena. Talentele lui, marea lui abilitate ca experimentator, caracterul său leal şi nobil i-au atras amiciţia lui Ernest Ludwig, celebrul profesor dela Universitatea din Viena. In laboratorul acestuia, unde funcţionà ca asistent, Teclu a făcut primele sale cercetări ştiinţifice cari l-au făcut cunoscut în lumea învăţată.

La 1880 fu numit profesor de chimie la Academia de comerţ din Viena şi docent pentru chimia colorilor la Academia de bele-arte. In sfârşit la 1888 a fost numit chimist expert al imprimeriei imperiale.

Ceeace caracterizează lucrările lui Teclu este modul ingenios cum ştià să pună în evidenţă, experimental, fenomenele pe cari le descoperià şi studià. Cu o rară sagacitate, el vedeà apoi aplicaţiunile ce puteau să aibă cercetările sale şi, cu o adevărată măestrie, construià aparatele cele mai practice şi mai precise.

Studiile sale asupra flacării, urmărite mai bine de douăzeci de ani, sunt şi vor rămâneà clasice în ştiinţă.

Nu-mi este cu putinţă să rezumez aici, cu toată dorinţa ce aş aveà să o fac, cele 19 memorii sau note publicate de Teclu asupra acestui subiect în „Journal für practische Chemie". Mă voiu mărgini să citez numai câtevà din ele, deşi toate sunt interesante, toate cuprind fapte nouă în ştiinţă, în toate găsim descrise aparate din cele mai ingenioase.

Prin o serie de experienţe, Teclu a stabilit procesul chimic al arderii unui amestec de gaz de luminat şi de aer. Rezultatele căpătate prin aceste cercetări l-au condus să construească o nouă lampă de laborator. Mai înainte se întrebuinţà pentru încălzitul aparatelor de chimie o lampă construită de Bunsen, ilustrul profesor dela Heidelberg. Lampa lui Teclu a

înlocuit aproape peste tot locul lampa lui Bunsen; cu dânsa regularea curentului de aer și de gaz se face cu o deosebită preciziune; temperatura obținută este cu mult mai înaltă și poate servi atât la facerea de reducții, cât și de oxidări.

Bazându-se tot pe studiile sale asupra flacărilor, Teclu a izbutit să construească un fotometru din cele mai precise, cu ajutorul căruia a comparat intensitatea luminii în diversele sorginți artificiale de lumină și în lumina solară. Acelaș aparat, cu oarecari modificări, i-a permis să măsoare gradul de diafanitate a corpurilor transparente. Măsurile executate astfel asupra corpurilor lichide din seria grasă și aromatică i-au dat rezultate cu deosebire remarcabile.

Experiențele lui asupra inversiunii flacărilor sunt din cele mai interesante. Printr'însele a demonstrat că nu este nici o deosebire între gazurile combustibile și cele comburente. Așà atât hidrogenul poate arde în oxigen, cât și oxigenul în hidrogen.

O altă proprietate a flacărilor, constatată de Teclu, este extraordinara lor sensibilitate față de presiunea aerului atmosferic înconjurător. Un dispozitiv experimental i-a permis să observeze cu siguranță o diferență de presiune de 0.000.000.01 mm.

El a studiat de asemenea explozibilitatea amestecurilor gazoase. Aceste cercetări l-au condus să se ocupe și cu exploziile produse în minele de cărbune de pământ de către gazul grizù. Pentru a evità aceste explozii, cari costau vieața la mii de lucrători, sir Humphry Davy construise mai de mult o lampă în care se utilizà proprietatea de care se bucură pânzele metalice de a nu lăsà să treacă flacările prin țesutul lor. Lampa destinată a lumina galeriile era închisă într'o învelitoare de pânză metalică. Gazul grizù, venind în contact cu flacăra, explodà în spațiul închis cu pânza metalică, flacăra însă nepuțând străbate aceasta pânză, explozia nu se puteà face în gazul din galerie. Astăzi, lămpile lui Davy, cari aveau defectul de a fi puțin luminoase, au fost înlocuite cu lămpi electrice. Explozia, în modul acesta, este înlăturată. Gazul grizù însă se poate acumulà în cantități mari și poate asfixià persoanele cari se află în mină. Teclu s'a ocupat mai mulți ani cu rezolvirea acestei chestiuni. Soluțiunea ce el a dat constă în construirea unui aparat care ne permite în fiecare moment să vedem care este compoziția aerului din mină. Indată ce constatăm

prezența gazului grizù, se pun în mișcare pompele cari curăță aerul viciat și îl înlocuesc cu aer curat.

Ori pe unde a trecut Teclu, el a lăsat urmele activității sale conștiințioase. Ca chimist expert la imprimeria imperială din Viena, a construit o serie de aparate foarte ingenioase destinate a constată calitățile hârtiei. Dacă hârtia din care sunt făcute biletele de bancă austriace este una din cele mai solide și mai bune, aceasta se datorește în mare parte lui Teclu. Ca docent la Academia de bele-arte, el a făcut lucrări asupra oleurilor și pigmentelor întrebuințate în pictură.

Această muncă atât de rodnică a luat sfârșit înainte de timp. Supunându-se legii asupra limitei de vârstă, când a împlinit 70 de ani, el a trebuit să părăsească și catedră și laborator, deși erà în deplinătatea puterilor fizice și intelectuale. Domniile-Voastre nu vă puteți închipui ce dureros lucru este pentru un chimist să piardă laboratorul său. Acolo, în cursul unei întregi vieți, își organizase mijloacele de lucru. In fiecare aparat aveà un colaborator credincios. Pierderea laboratorului înseamnă pentru dânsul încetarea activității sale științifice.

Teclu nu a fost numai un chimist eminent, un muncitor neobosit; el a fost un bun Român. In jurul lui se grupau studenții români din Viena. El întrețineà în inimile lor focul sacru al patriotismului. Intr'o întrevorbire ce am avut cu dânsul, înainte de a ne despărțì, el îmi spuneà, cu lacrămile în ochi, că, deși muzeul din Viena îi ceruse aparatele inventate de dânsul pentru a fi expuse acolo, el le va lăsà orașului Brașov.

Dacă Dumnezeu i-ar fi mai dăruit numai câtevà luni de vieață, el ar fi avut fericirea să vadă orașul său natal, pe care îl iubià așà de mult, desrobit de jugul unguresc prin vitejia oștilor române.

Academia a pierdut, tot în vacanțele trecute, pe unul din cei mai iluștri membri onorari ai săi, pe Sir William Ramsay.

Sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea sunt remarcabile în istoria omenirii prin marile și neașteptatele descoperiri științifice efectuate în acest scurt interval de timp. Genialul nostru coleg a luat o parte glorioasă în facerea și studiarea unora din aceste descoperiri.

Compoziția aerului a fost stabilită încă dela sfârșitul secolului al XVIII-lea prin cercetările lui Lavoisier.

Deși aerul a fost studiat după aceea, timp mai bine de o sută de ani, de cei mai însemnați chimiști, nu s'au găsit într'însul alte corpuri decât acele descoperite de nemuritorul fundator al chimiei moderne.

La 1894, un chimist amator englez, lord Rayleigh, a observat faptul că azotul extras din aer are o densitate cevà mai mare decât acel preparat din o combinațiune chimică, precum este azotitul de amoniu. Deosebirea este mică. Așà:

Un litru de azot atmosferic trage 1,2572 gr.

Un litru de azot chimic trage 1,2505 gr.

Cercetând cauza acestei deosebiri de densitate, Ramsay a descoperit că ea este datorită unui nou gaz, numit de el argon, care însoțește azotul în aerul atmosferic.

Puțin după aceea el a găsit în un mineral uranifer, cleveita, un gaz a cărui prezență fusese constatată în soare înainte de a fi cunoscut pe pământ și căruia, din această cauză, i se dăduse numele de heliu.

Continuând cercetările sale, el a constatat că heliul se află și în aer împreună cu alte trei gazuri necunoscute până atunci: neon, kripton și xenon.

Toate aceste elemente nouă, numite și gazuri rari sau nobile, sunt inerte din punctul de vedere chimic; ele nu se pot combinà cu nici unul din celelalte corpuri. Aplicând asupra lor principiile clasificațiunii lui Mendeleief, găsim că ele nu intră în nici una din grupele celorlalte elemente. Ele formează o grupă separată.

Intre marile descoperiri făcute tot la sfârșitul secolului trecut, este și aceea a substanțelor radioactive.

In 1896, Becquerel a descoperit că o sare de uran pusă pe o placă fotografică, acoperită cu o hârtie neagră, sau cu alt corp opac, emite radiațiuni cari străbat corpul opac și impresionează placa fotografică. Efectul produs însă este foarte slab.

Doi ani după aceea s'a găsit că și thoriul se bucură de aceeaș proprietate ca și uranul.

Cevà mai târziu în sfârșit, d-na Curie a descoperit în un mineral numit pechblendă un nou corp simplu pe care l-a numit radiu și care posedează într'un grad mult mai mare proprietatea radioactivității.

Cu descoperirea radiului începe o nouă eră pentru fizică și chimie.

Din mulţimea lucrărilor făcute pentru a pătrunde proprietăţile misterioase ale radiului şi ale celorlalte substanţe radioactive, vom aminti numai pe acelea în cari Ramsay a luat o parte precumpănitoare.

Dela începutul chimiei moderne atomii au fost consideraţi ca eterni şi immutabili. Această bază, pe care a fost clădit întregul edificiu al cunoştinţelor noastre asupra materiei, a fost dărâmat prin descoperirea proprietăţilor de cari se bucură substanţele radioactive. In adevăr, atomii acestora sunt supuşi la o dezintegraţiune spontanee şi continuă, care îi transformă în alte corpuri. Aşà Ramsay a dovedit că radiul dă naştere unui gaz care a fost numit întâiu emanaţiune şi apoi niton. Emanaţiunea se preface apoi într'o serie de corpuri deosebite, derivând unul din altul şi al căror termin ultim este heliul. Se cunosc astăzi cel puţin opt asemenea corpuri intermediare între radiu şi heliu, provenind toate din distrugerea atomilor radiului. Fiecare din ele se bucură de proprietăţi deosebite; fiecare are o pondere atomică diferită, care merge descrescând dela radiu la heliu.

Un fapt foarte curios şi cu totul nou relativ la aceste elemente este că fiecare dintr'însele are o vieaţă mărginită, care variează în limite foarte mari dela unul la altul. Aşà, pe când vieaţa radiului este de 1774 ani, aceea a emanaţiunii este mai mică de patru zile. Radiul A, care provine din emanaţiune, se transformă în trei minute în radiu B, iar acesta în 23 minute în radiu C şi aşà mai departe. Se cunosc corpuri radioactive, cari nu trăesc decât câtevà secunde.

Pentru ca atomii radioactivi să se poată transformà unii în alţii, trebue ca ei să posedă o cantitate enormă de energie concentrată într'un spaţiu foarte mic. Rutherford a găsit că daca am puteà să avem un pfund de emanaţiune, aceasta ar produce timp de o lună, o cantitate de energie corespunzând cu puterea a 60.000 cai vapori pe zi. Cu alte cuvinte, emanaţiunea e capabilă să producă de 10.000 de ori mai multă energie decât explozibilii cei mai violenţi pe cari putem să-i preparăm.

Dacă atomii radiului pot fi distruşi şi transformaţi prin energia lor proprie, aceeaş energie ar puteà fi întrebuinţată pentru a transformà şi alte elemente cunoscute mai de mult. Plecând dela această idee, Ramsay a supus la acţiunea emanaţiunii o sare de cupru şi a constatat că ea a fost transformată

într'o sare de litiu. Litiul face parte din grupa cuprului și are ponderea atomică cea mai mică din grupă. Este adevărat că rezultatele acestor experiențe au fost contestate de d-na Curie și d-ra Gleditch, după care litiul puteà să se afle în sticla din care erau construite aparatele cu cari operase Ramsay. Această obiecțiune nu mai puteà fi adusă lucrărilor ulterioare ale lui Ramsay în cari el operà cu săruri ale corpurilor din grupa cărbunelui: thoriu, zircon, titan, siliciu. In toate a constatat ca product al dezagregațiunii prezența cărbunelui sub formă de anhidridă carbonică.

In rezumat, Ramsay a dovedit că materia, care erà considerată înainte ca imutabilă, se poate degradà; atomii ei se pot distruge și transformà în alții a căror pondere este din ce în ce mai mică.

Mergând din degradare în degradare, puteà-vom ajunge la elementul primordial din care a luat naștere materia? Este oare acest element ipoteticul eter cu proprietățile cari i le-a atribuit Fresnel? Sau sunt corpusculele cari transportă electricitatea negativă dela catod?

Rezolvirea acestor întrebări este rezervată viitorului. In tot cazul, bărbatul care a deschis aceste nouă căi investigațiunilor noastre, este privit cu drept cuvânt ca unul din marile genii ale omenirii, iar Academia Română se poate mândrì că a putut să-l numere între membrii săi.

D-l *Dr. G. Marinescu* zice:

Prin moartea lui Metchnikoff, dispare una din cele mai interesante personalități ale științei contimporane. Zoologia, Biologia și Filozofia biologică, Semiologia ca și Terapeutica, au să deplângă moartea acestui profund cugetător, în care se îmbinau calități atât de numeroase, calități de observator sagace, de technician abil, de spirit transcendent și de învățat, care prin ipotezele lui îndrăznețe și geniale se ridică cu desăvârșire deasupra celor mai mulți dintre contimporanii săi.

Născut în 1848 în Rusia, moare în anul acesta în luna Iulie în acel templu al științei, care se numește „Institutul Pasteur", al cărui subdirector a fost numeroși ani. Ca și alți oameni superiori, Metchnikoff se distinge de camarazii lui încă din tinerețe, deoarece la vârsta de 19 ani, pe când lucrà în Labo-

ratorul facultăţii de ştiinţe din Petrograd, atrage atenţiunea asupra fenomenelor de digestiune intracelulare la protozoare. Descoperirea aceasta genială îi serveşte de far luminos şi constitue firul conducător al tuturor cercetărilor şi descoperirilor lui viitoare. Inţelegând importanţa embriologiei pentru studiul fenomenelor vieţii, el se dă cu pasiune acestei ştiinţe, aşà încât studiind de o parte ontogenia, iar pe de altă parte filogenia, Metchnikoff a pătruns secretul multor fenomene ale vieţii noastre şi a descoperit fagocitoza, funcţiune necunoscută până la el, descoperire care unită cu digestiunea intracelulară îl conduc în mod firesc la stabilirea relaţiunii dintre digestiune şi imunitate. Prin acea intuiţiune în adevăr genială, care se întâlneşte la spiritele ştiinţifice cu o trăsătură forte de filozofie, el a înţeles că: digestiunea, fagocitoza şi imunitatea sunt trei inele ale fenomenului fundamental care se numeşte nutriţiunea. Pentru ca să ajungă la asemenea descoperiri, Metchnikoff se preparase îndelung prin studiile asupra vieţuitoarelor mării, făcute la Neapol şi la Messina. Imunitatea, spune în rezumat Metchnikoff, nu este altcevà decât un capitol al digestiunii. După cum protozoarul are o amibodiastoză analogă cu tripsina, există fermenţi proteolitici analogi cu tripsina, cari transformă substanţele, le fac inofensive. Distrucţiunea microbilor în interiorul fagocitelor şi digestiunea intraprotoplasmatică arată că este vorba de acelaş proces fermentativ. Formaţiunea de anticorpi, pe care se sprijină imunitatea, nu este decât exagerarea unui proces, care se produce în fiecare organism în stare normală. Opiniunea aceasta a lui Metchnikoff a fost adoptată de Ehrlich şi de Bordet. Mai mult chiar. După cum există anticorpi, atunci când organismul vrea să se apere în contra unei substanţe străine, se produc în organism antifermenţii specifici, ca antitripsina, antitirozina ş. a. Imunitatea exagerează deci oarecari procese, cari se operează la fiecare moment în organismul normal. Metchnikoff, care erà şi un distins embriologist, arată că fagocitoza este o funcţiune a mesodermului. El împarte fagocitele după funcţiunea, morfologia precum şi după legătura cu ţesuturile învecinate în fagocite mobile şi în fagocite fixe. Cele dintâi sunt reprezentate prin leucocitele sângelui şi ale limfei, dar nu toate leucocitele se bucură de proprietăţi fagocitare. Astfel limfocitele, cu mica lor cantitate de protoplasmă şi nucleul bazofil, nu posedă această proprietate. Fagocitele fixe

sunt reprezentate prin celule stelate sau ale lui Kupffer din ficat, prin oarecari celule endoteliale, etc. Considerate fagocitele din punct de vedere al volumului și mai cu seamă ca proprietăți speciale, el le împarte în macrofage și microfage. Acestea din urmă corespund leucocitelor polinucleare, a căror protoplasmă are mare afinitate pentru colorile bazice și posedă granulațiuni și în macrofage, cu un nucleu mare, plin de suc, cu un corp celular bogat în protoplasmă, care este mai mult bazofil, pe cât protoplasma microfagelor are și un grad de acidofilie. Macrofagele distrug celulele și resturile de celule, microfagele microbii. Această distincțiune nu este absolută. Din punct de vedere al secrețiunii există deosebire între macro- și microfage. Alexina sau complementul sărurilor bacteriolitice provine din microfage, pe când în altă serie de săruri imune—emolitic sau citolitic — această alexină este secretată de macrofage. Mai mulți autori și în special Behring au combătut opinia lui Metchnikoff relativă la rolul fagocitozei în imunitate, afirmând că aceasta este datorită serului sanguin. Descoperirea oponinelor sau a bacteriotropinelor vine mai mult în sprijinul teoriei lui Metchnikoff.

Metchnikoff în mai multe lucrări succesive, precum și într'o monografie de mare importanță filozofică, a tratat problema cu totul arzătoare a mecanismului bătrâneței și a morții. El arată că diferitele concepțiuni religioase sau sisteme filozofice n'au putut stinge în om frica de bătrânețe și de moarte. Nici renunțarea și drumul de mântuire indicat de Budha, nici credința în nemurirea sufletului, nici doctrinele stoicilor, nici acele ale bisericii și propovăduitorilor creștini n'au schimbat nimic în lipsurile organizațiunii umane. De aceea Metchnikoff, constatând insuccesele acestor diferite mijloace, preconizate de religie și filozofie, își întoarce privirea spre știință și se întreabă dacă această ultimă venită n'ar fi capabilă a ușurà unele infirmități ale naturii umane. Își pune întrebarea, dacă nu cumvà imensele progrese realizate de științele medicale ar puteà da o speranță reală. Fără îndoeală nici Tolstoi, nici Brunetière n'au putut împiedicà progresele științei, dar din nenorocire știința nu numai că nu posedă vreun leac contra bătrâneței, dar nici măcar nu cunoaște bine această perioadă a vieții omului, sau a celorlalte animale. Metchnikoff, după ce analizează lucrările făcute de diferiți observatori asupra leziunilor ce se întâlnesc

la bătrâni, a formulat felul său de a vedeà, în chipul următor : Degenerescența senilă este caracterizată prin atrofia elementelor nobile și specifice ale țesuturilor și înlocuirea lor prin țesutul conjunctiv ipertrofiat. In creer elementele ce dispar sunt celule nervoase, adică acelea ce servesc funcțiunilor celor mai înalte de inervație ; și în locul lor se îngrămădesc elementele inferioare cunoscute sub numele de neoroglie, un fel de țesut conjunctiv al centrilor nervoși. In ficat dispar celule hepatice, adică acelea cari îndeplinesc un rol important în nutriția organismului, făcând loc țesutului conjunctiv. In rinichi, acelaș țesut conjunctiv năvălește în organ și înăbușe tubii uriniferi, indispensabili pentru a debarasà organismul de substanțe nocive. In glandele sexuale masculine și femeiești, elementele specifice, ce servă pentru propagarea speciei, dispar și sunt înlocuite prin celulele țesutului conjunctiv.

Cu alte cuvinte, după Metchnikoff, bătrânețea se caracterizează prin o luptă între elementele nobile și elementele simple sau primitive ale organismului, luptă ce se termină în avantajul celor din urmă. Victoria lor se manifestă prin slăbirea inteligenței, prin turburările de nutriție și prin greutatea de a curăți sângele. Această luptă sau mai bine atac contra elementelor nobile ale organismului e întreprinsă de celule mobile, capabile de a devorà orice substanțe solide — elemente cunoscute sub numele de fagocite. Aceste fagocite sunt divizate de Metchnikoff în 2 categorii.

Mai întâiu Metchnikoff își pune întrebarea : există oare moartea naturală în natură? Autorul crede că fără ca să se vorbească de plante, există în lumea animală exemple de un atare sfârșit al ciclului normal al vieții. Ca moarte naturală Metchnikoff admite, cu drept cuvânt, moartea ființelor a căror organizație e incompatibilă cu o vieață cevà mai lungă. Ca urmare nu poate fi de părerea savanților, cari pretind că găsesc exemple de moarte naturală la animale apte de a trăi mult timp.

O mare greutate ce întâlnim în problema morții naturale e că majoritatea speciilor animale nu sunt apte pentru studiul acestei chestiuni. Pentru animalele superioare, Metchnikoff s'a adresat mai întâiu la șobolani și la șoareci domestici, al căror ciclu vital se știe că e foarte scurt : li se atribue o longevitate de trei până la cinci ani, dar nu a reușit să-i ție în vieață atât de mult. După un an până la optsprezece luni, șobolanii ma-

nifestând semne neîndoioase de bătrânețe, muriau mai înainte de a-și ajunge sfârșitul lor natural. In imensa majoritate a cazurilor, moartea lor erà provocată de abcese pulmonare datorite unor diplococi. Acest autor adaogă că a putut ținea un șoarece timp de trei ani. A murit de o infecție generalizată, prin mai multe specii bacteriene.

Pentru specia umană, dificultatea e și mai mare, deoarece de cele mai adeseori moartea e datorită unei maladii oarecare și, din această cauză, Oscar Bloch pune la îndoeală existența morții naturale în specia umană. Când ne gândim că omul care a trăit cel mai mult, Thomas Carr, mort la vârsta de 152 ani și 9 luni, a murit în urma unei boli intestinale, provocată de o masă foarte copioasă, ne vom decide cu greutate să admitem ca „moarte naturală" exemplele de longevitate cu mult mai mică. Bolile ruinează existența oamenilor la orice vârstă și se pare, după Metchnikoff, că e bine stabilit că în apropierea vârstei de 70 ani se produc cele mai multe decese, făcând abstracție de primii ani ai copilăriei. Incă din timpurile cele mai îndepàrtate, regele David proclamase că vieața oamenilor e de 70 de ani; peste această vârstă, nu e decât chin și durere. E știut astăzi că longevitatea e o calitate ereditară. Astfel celebrul inventator al antisipiriei, Lister, a putut atinge vârsta de 85 ani, pentrucă aparținea unei familii ai cărei membri trăiau mult. Tatăl său a murit la 83 ani și bunicul său la 93. Nu tot astfel e cazul lui Metchnikoff. Bunicii săi, părinții săi, frații și sora sa, au murit înainte de a atinge vârsta sa. Metchnikoff e înclinat să-și explice longevitatea prin regimul igienic la care s'a supus de câțivà ani, regim sprijinit pe convingerea nocivității mari a florei noastre intestinale. O părere destul de răspândită pretinde că microbii tubului digestiv s'ar găsi în simbioză cu organismul uman. Metchnikoff susține teza contrarie. El crede că hrănim un mare număr de microbi dăunători, cari ne scurtează existența provocând bătrânețea timpurie și dureroasă. Convins de nocivitatea florei noastre intestinale, a instituit de mai mult de optsprezece ani, cu intenția de a-i combate acțiunea sa nefastă, o experiență asupra sa, anume: se abține dela orice hrană crudă, în plus, a introdus în regimul său microbi capabili de a împiedicà putrefacția intestinală. Bine înțeles că aceasta e primul pas în direcția pe care o urmărește. In afară de agenți putrefianți, flora intesti-

nală abundă în microbi capabili de a ne fi dăunători. In această privință Metchnikoff citează bacterii producătoare de acid butiric, otravă care ne alterează organele cele mai prețioase.

Dela începutul acestor cercetări Metchnikoff a căpătat convingerea că acumularea de acid butiric nu depinde numai de calitatea hranei. Cu acelaș regim, unele maimuțe au drept oaspe o mare cantitate de microbi, pe când alți indivizi din aceeaș specie nu conțin de loc. Aceste cercetări au convins pe Metchnikoff că flora intestinală suferă o orientare încă din primele momente după încercare. Trebue deci pentru a obțineà o bună floră intestinală, să se însămânțeze microbii utili și să se elimine microbii dăunători încă din prima copilărie. Experiențe relative la acest subiect ar trebuì făcute în azilele de copii și în crescătoriile de maimuțe. Pe de altă parte azilele de bătrâni ar puteà servì pentru studiul regimurilor alimentare capabile a asigurà bătrânețea normală și cea mai mare longevitate. Pentru un moment trebue să ne considerăm ca favorizați, dacă ajungem la șaptezeci de ani încă în stare de a puteà continuà opera vieții; în viitor, limita actuală va puteà să fie întrecută cu mult. Numai că, pentru a ajunge acest rezultat, e nevoie să se facă o lungă lucrare științifică. Alături de aceste cercetări asupra rolului florei intestinale ca agent al bătrâneței precoce cu leziuni musculare, nervoase și altele, macrobiotica științifică, care mai toată trebue creată, va trebuì să studieze maladiile bătrânilor, printre cari pneumoniile și tumorile maligne ocupă primul loc. Idea adoptată de Institutul Pasteur și atât de bine apărată de Borrel, asupra originii exogene a cancerelor, trebue să servească de bază cercetărilor nouă. Ar fi locul să se facă întâiu observațiuni în azilele de bătrâni. Dacă cu adevărat există un virus canceros, regimul de alimente sterile și curățenia pielii ar trebuì să apere oamenii contra acțiunii funeste a acestui virus.

Cu intenția de a-și continuà cercetările asupra morții naturale cu mai multă precizie, Metchnikoff a ales în lumea insectelor un exemplu, care i s'a părut cu mult mai bun, din toată seria animală. S'a adresat la viermii de mătase (Bombyx muri). Lipsiți de o trompă cu care să iea vreun aliment, aceste insecte au o organizațiune care nu le permite să trăească decât un timp limitat. Sunt deci cu siguranță destinați la o moarte naturală. Cultivați în crescătorii în cantități foarte mari, acești

fluturi pot fi observați mai multe luni consecutive. Destul de mari pentru disecțiune și pentru anume cercetări fiziologice, se potrivesc foarte bine la un examen histologic amănunțit. Toate aceste motive îndreptățesc bine alegerea sa.

In monografia sa asupra viermelui de mătase Malpigi stărue asupra influenței ce are temperatura asupra longevității fluturilor. In timpul anotimpurilor calde mor în interval de 5 până la 12 zile, pe când la începutul iernii vieața lor se poate prelungi până la 1 lună.

După Maillot și Lambert, durata vieții fluturelui e în mijlociu de 12 zile; poate cădeà la mai puțin de 24 ore și întrece alte ori 25 și chiar 30 de zile. Fluturele dudului nu se alimentează și deci e incapabil de a trăi mult timp, ceeace confirmă, după Metchnikoff, că moartea sa trebue să fie în adevăr naturală. Această presupunere găsește o confirmare în exemplul rotiferilor masculi și efemerelor cari mor fără să fie invadați de microbi.

Metchnikoff a murit, dar opera lui gigantică și atât de fertilă pentru cercetări nouă va rămânea. Nu se poate zice că această operă este de granit, deoarece conține și foarte multe părți hipotetice, din cari unele n'au rezistat timpului. Totuș trebue să recunoaștem că multe din ideile ilustrului dispărut au fost confirmate de cercetările altor cercetători. In special remarcabilele lui lucrări asupra digestiunii intracelulare și asupra rolului fagocitozei prin imunitatea naturală și imunitatea dobândită, sunt solide și au rezistat numeroaselor atacuri, date de mai mulți autori germani și în special de Behring. In ceeace privește mecanismul senilității, părerile și cercetările lui Metchnikoff, deși interesante din toate punctele de vedere, nu vor supraviețui decât în parte. De mai mult de 19 ani, am arătat că nu există în centrii nervoși și în special în creerul bătrânilor, macrofagocitoza de care vorbește Metchnikoff. Diferiți autori străini: Hansemann, Toigo, Ribert în Germania, Minot în America, Levi, Voisin, etc. în Franța, Cerletti în Italia, etc. au împărtășit părerea mea sau independent de mine au combătut modul de a vedeà al lui Metchnikoff. Este adevărat că Metchnikoff a răspuns obiecțiunilor ce i s'au adus, dar acest răspuns n'a fost de natură de a convinge pe adversarii săi. In ceeace mă privește, Metchnikoff m'a onorat deseori cu polemica lui în general foarte urbană, căci citez în această privință pa-

sajul următor : Marinesco, une autorité pour tout ce qui touche au système nerveux. a combattu ma manière de voir, en se basant sur le fait que, dans les centres nerveux des vieillards. la destruction des élémentes spécifiques n'este point l'oeuvre de phagocytes. A l'appui de sa thèse. il a eu l'amabilité de m'envoyer une série de préparations dela moelle épinière des personnes très âgées, sur lesquelles la destruction par les phagocytes, ou phagoscitose, fait complètement défaut. J'ai pu facilement confirmer l'absence de phagocytose sur les préparations de M. Marinesco, mais elles se rapportent aux cellules de la moelle épinière, c'est-à-dire d'un organe dont la dégénérescence sénile est beaucoup moindre que celle du cerveau [1]). Iar în ultima sa lucrare, publicată cu ocazia jubileului său de 70 de ani [2]) — care este un fel de cântec de lebădă —câtvà timp după aceea a murit,— Metchnikoff analizează și discută teoria formulată de curând asupra problemului morții naturale, în care réduce mecanismul morții la fenomene formidabile, consistànd în precipitarea și deshidratarea granulelor coloidale. Este de observat că în cercetările acestea asupra morții naturale a fluturelui, provenit din viermii de mătase, Metchnikoff nu a găsit fagocitoza pe care el a descris-o la mamifere. iar globulii albi nu ieau contact niciodată în celulele nervoase. Acestea din contra sunt înconjarate de celule pigmentare sau de prelungirile acestora. Așà dar nu poate fi vorba de fagocitoză.

Metchnikoff are un alt titlu la recunoștința noastră. El a fost binevoitor pentru compatrioții noștri cari au lucrat la Institutul Pasteur ; iar distinșii mei colegi Cantacuzino și Levaditi și-au format cultura lor în mare parte în laboratorul marelui dispărut. Pe de altă parte se afirmă, aceea ce însă trebue primit cu rezervă. că Metchnikoff ar fi strănepot de spătar dela Curtea domnească din Iași. Păcat că el, Rus de origine, părànd a avea sànge românesc în vinele lui și devenind cetățean francez, n'a putut să asiste la înfăptuirea alianței franco-române-ruse, el care întrepà, spre a zice astfel, această alianță. Dar moartea e mai tare decât prevederile și dorințele noastre. Atunci, când el trecut de vârsta de 70. ani cu bucurie privià

1) Extras din *Etudes sur la nature humaine*.

2) Metchnicoff., *La mort du papillon du Murier*. Un chapitre de Thanatologie. Annales de l'Instutul Pasteur. Octobre 1915.

viitorul nu atât pentru vieața lui, dar pentru confirmarea unor teorii scumpe, la făurirea cărora a lucrat mai multe zecimi de ani, cade izbit de secera morții. E poate un exemplu dureros pentru noi, dar judecând mai de aproape, e un exemplu îmbărbătător, care ne îndeamnă la lupte continue în contra celor două flagele cari bântue omenirea, boala și bătrânețea. Să nu uităm însă, că dacă vom putea cu ajutorul științei evità un mare număr de boale, și îndepărtà în oarecari limite bătrânețea ca și moartea, ele sunt fatalități inelectabile, în fața cărora trebue să ne aplecăm cu abnegație. Termin elogiul operei lui Metchnikoff, care nu poate fi schițată într'un timp atât de scurt, înclinându-mă înaintea memoriei marelui dispărut, căruia știința universală îi va fi deapururea recunoscătoare.

D-l *B. Delavrancea* cetește cuvântarea următoare:

Domnilor,

S'a deschis sesiunea ordinară a Academiei Române în niște împrejurări extraordinare.

Europa se clatină din temelii subt greutatea armelor. De doi ani și mai bine Europa înoată în sânge. Milioane de vieți s'au stins, și se sting, anonime și eroice. Omenirea pare să fie cuprinsă de furii. O veche civilizațiune, atacată, rănită și împinsă la exasperare, s'a ridicat năpraznic împotriva năvălitorilor. In tot șirul istoriei universale nu se află un flagel comparabil cu cataclismul la care, din nenorocire, ne este dat să asistăm. Răsboaiele celor mai mari cuceritori sunt jocurii pe lângă cumplitul măcel de astăzi.

Europa a ajuns un vast abatoriu de oameni.

Răsboiul s'a încleștat pe pământ, pe subt pământ, pe ape, pe subt ape, și în aer, la înălțimi vertiginoase. Nu cunosc închipuire bolnavă prin care să fi trecut un tablou mai înfiorător.

Nobila Belgie, distrusă. Louvain, Malines, Reims, mândria și mândrețea lumii, nimicite. Subt rămășițele lor, de cenușe și de tăciuni, îngropate de veci capetele-de-operă, la cari călătorii stăteau muți de admirațiune. Viteaza Serbie, risipită, și legendarul lor Rege, bătrân și suferind, părăsește meleagurile străbunilor lui într'un car cu paie și cu bărueni. Populația pașnică, decimată; femeile tinere, pângărite; copiii schilodiți; unii

să n'ajungă soldați, altele că prea erau frumoase și s'ar fi putut să se mărite și să nască soldați. Dreptul ginților, legile răsboiului, legile moralei creștine și ale moralei filozofice, în prada unei oștiri mecanic organizate care nu cunoaște altă lege și altă poruncă decât: „*Krieg ist Krieg!*" Pe lângă acest strigăt de cavernă, pe care l-au repetat de mici copii, orice strigăt al conștiinței umane a trebuit să înceteze. Asemenea soldați sunt niște fiare. Ei nu cunosc altă datorie decât să ucidă și să asasineze. Ei nu se întreabă dacă inimicii sunt armați sau dezarmați. E tot una: „*Krieg ist Krieg!*"

Firește, domnilor, că sistemul de răsboiu al Puterilor centrale trebuià să revolte lumea. Și lumea s'a revoltat la spuza atrocităților săvârșite în numele Germaniei și al hegemoniei sale asupra celorlalte popoare.

Vorbesc de Germania ca cea mai cultă, ca cea mai răspunzătoare față de sufletul uimit și îndurerat al omenirii. Și ceeace zisei despre ea privește de o potrivă pe Austro-Ungaria, „temnița naționalităților", — pe Bulgaria ingrată și sălbatică, — și pe Turcia, spaima lumii de odinioară, și de o sută de ani o paralitică dusă în spinare când de o mare putere când de alta. Și vorbesc de Germania mai mult ca Stat decât ca popor. Cine ar tăgădui cultura poporului german? — Nimeni. — Dar cine nu vede că pătura conducătoare, și cea mai cultă, a părăsit drumul drept al civilizațiunii latino-creștine, zăpăcită de bogății, roasă de ambiția de a dominà în läuntru și în afară, și, neurastenizată de puterile ei înseși, de răsunetul armelor ei, de voința ei feroce și absorbantă?

Germania a ajuns la conceptul că omul superior, că „supraomul", este funcție numai de voință. S'a rupt echilibrul dintre simțire, cugetare și voință. Omul cu mintea întreagă, omul om este acolo omul inferior, omul unealtă, omul sclav, supus și organizat polițienește de omul care și-a distrus simțirea și și-a robit cugetarea la o voință imperialistă și fără control. Când Nietzsche a gândit, a scris și-a imprimat, că „a naște, a trăi și a asasinà este tot una", că „viața stă în jefuirea și distrugerea altora", că „hainia este cea mai de seamă putere a omului", *Zarathustra* al lui a fost cetit cu aviditate de mulți Europeni ca o operă a unui poet-filozof de mare talent, de alții ca o poemă a unui inspirat halucinant, și de prea puțini ca un produs al unui nefericit bolnav, firește, amestecând tristul lui sfârșit cu

întreaga lui viează. Rari vor fi fost oamenii cari au întrevăzut în Nietzsche pe apostolul Germaniei scoborîtă dela adânca cugetare a unui Kant la delirul scribilor însărcinați din oficiu cu trâmbițarea celor mai absurde neomenii.

Invățători, profesori secundari și de universitate — iunkeri și ofiteri — nobili, miniștri și diplomați — preoți, arhierei și episcopi — principi, duci, regi și împăratul, — toți au propovăduit poporului că „un răsboiu victorios sfințește orice cauză". Ei vorbesc de „un popor ales și uns" al lui Dumnezeu. Impăratul se face că crede la „întruparea providenței" în străbunicul său Frederic, în moșul său Wilhelm, și dă să se înțeleagă, pentru cine vrea să priceapă, că această metempsicosă divină s'a oprit asupra capului său imperial. Statul german — dau înlături pe Ungurii închipuiți și pe Bulgarii sălbateci — s'a despărțit de lumea creștină. A închis Evanghelia. Evanghelia e bună pentru mulțimea umilită. Pentru conducători, mila, îndurarea și iertarea, sunt stigmatele înjosirii, inferiorității atavice, lanțuri grele ale unor ființe neliberate încă. Ei se închină doar voinței și forței, voinței unei minorități stăpânitoare și forței brutale a tuturora. „Forța creează dreptul". Dreptul civilizațiunii romane, limpezit de orice asperități originare, trecut în conștiința lumii ca entitate obligatorie, — supunând forța, oricât de slab ar fi cel care reprezintă dreptatea, — la ei, în relațiunile lor cu celelalte popoare, a ajuns să nu mai fie nimic, deoarece „dreptul ar fi numai un atribut al forței", o creațiune a ei, o însușire a ei. Și, fără să bage de seamă, vor să întoarcă omenirea la epoca antropoizilor, când, în adevăr, dreptul sta în mușchii umflați și în pumnul celui mai tare. „*Faust-Recht*" — dreptul pumnului — este o concepțiune gotică, de care celelalte popoare se scutură ca de o noțiune nedemnă și rușinoasă.

Astăzi pun la încercare forța lor contra dreptului celorlalți. Măcelul universal nu e decât conflictul dintre forță și drept.

Abia porniți la luptă, și un anonim, — poate un consilier de stat, — în orice caz un German cult, publică în „*Badische Landeszeitung*" următoarea inspirațiune versificată: „*O! tu, Germanie arată-ți acum puterea urei! Cu sânge rece ca ghiața, măcelărește prăsila demonilor. Și să se înalțe ca munții, până'n slava cerului, cărnurile fumegânde și oasele celor căzuți! — O! tu, Germanie, acuma, arată-ți puterea urei! — Pune-ți platoșa și treci baioneta prin inima fiecărui dușman. Și să nu faci nici*

un prizonier! Să piară cu toții. Și prefă în pustiu brâul de țeri cari te 'nconjură de jur-împrejur." — Iacă răgetul păgân al unui om din sufletul căruia s'a stins „umanitatea". Ca el sunt toți ceilalți cari conduc poporul german. Par'că auzim pe Wilhelm al II-lea adresându-se mareșalului Waldersee: „Nu ne trebue nouă prizonieri!" Să treceți prin foc și sabie orice veți întâlnì în cale, ca „taina și spaima" să cutremure pe oricine și la „numele de german" să-și descopere și să-și plece capul. „Civis germanicus sum!".

Și ca să înțelegem și mai bine cine a îmbrâncit omenirea în această nebunie sanguinară, să deschidem opera din urmă a generalului prusian Bernhardi — „*Deutschland und der nächste Krieg*" — unul din scriitorii favoriți ai curții din Postdam, un om învățat și cunoscut pe din afară de „iunkerii" și „oberii" Germaniei. El se adresează presei. — „Ea trebue să atragă luarea aminte asupra semnificării răsboiului, acest instrument indispensabil al politicei și al *culturii*." „Kultur"-a se sprijină pe forța armată. Publiciștii au o datorie față de „kultur"-ă, pe care nu o vor desăvârșì decât prin *sabie*." Răsboiul este o necesitate. Să-ți alegi momentul, „ca să faci un răsboiu necesar în condițiuni avantajoase." Diplomaților le dà povețile trebuitoare. I se pare că ei tărăgăne, că au scăpat clipa favorabilă. Ii îndeamnă. Ii asmute. Nu că ar aveà vr'un drept de apărat. Dreptul lor e forța lor. Suprema forță, supremul Drept. Dar îi silește numai pentru „rolul" pe care Germanii trebue să-l joace în „politica mondială." — „Să nu sperăm că vom provocà răsboiul printr'o așteptare molâie. *Nici Franța, nici Anglia, nici Rusia nu au trebuință să ne atace, pentru ca să-și valorifice interesele lor.* Câtă vreme ne vom da îndărăt dela atac, aceste state ne vor impune voința lor prin mijloace diplomatice. Afacerea marocană ne-a dovedit aceasta. Dacă noi *voim să constrângem pe inimicii noștri ca să iea ofensiva, ar trebuì* să începem o acțiune politică, care, fără să constitue un atac contra Franței, să-i vatăme așà de dureros interesele sale și ale Angliei, încât aceste două nații să fie silite a ne atacà. Afacerile din Europa și din Africa ne dau destule ocazii pentru o astfel de acțiune."... „In orice caz *noi nu trebue să mai așteptăm.*" Și mult n'au mai așteptat. Asasinatul din Serajevo a fost un pretext binecuvântat.

Domnilor, au încercat vreo câțivà să se lepede de învinuirea

că răsboiul a fost provocat din lăcomia Germaniei de a jucà rolul cel dintâiu în politica mondială. Chiar împăratul Wilhelm al II-lea a spus corespondentului ziarului *Daily News* — acum o lună și jumătate : — „Și poporul vostru începe să crează în acuzarea Angliei că eu sunt pricina răsboiului. E ciudat cum o asemenea bănueală a găsit crezământ în majoritatea dușmanilor noștri, ba și în statele neutre. Nu invidiez pe omu pe al cărui suflet apasă răspunderea ràsboiului. Pe mine istoria mă va desvinovăți. Intr'o anumită măsură *fiecare European civilizat își are partea sa de responsabilitate în declararea răsboiului*. De ce vorbesc neutrii numai de *militarismul german* și niciodată de despotismul rusesc, de *revanșa Franței* și de trădarea Angliei?" Când acest Cesar, superb altădată, scade glasul la împărtășirea responsabilităților și la mirarea că neutrii nu vorbesc decât de militarizarea prusiană și nu și de „revanșa Franței", — și când se dă după filele istoriei pentru a-și meremetisì o grație pe care nu o va aveà, — desigur că păcatul cade numai asupra sufletului său. Bernhardi i-a surprins gândul, când a scris : „Noi nu trebue să mai așteptăm !".

S'a zis că răsboiul a fost o necesitate pentru Germania. Și știți cuvintele cancelarului german : „Necesitatea nu cunoaște legi !" — Circumstanțe ușurătoare în materie de crimă săvârșită împotriva omenirii ! — Fie. — Care necesitate ? — Germania e sugrumată. Ii trebue „un loc la soare !". — Portretul Kronprințului se vindeà la toate librăriile din Germania cu autograful său : — „Nu putem obțineà un loc la soare decât cu o bună sabie, pentrucă de bună voie nimeni nu ni-l va cedà ! *Kronprinz Wilhelm*".

E adevărat că populația prolifică a imperiului a crescut dela 48 de milioane în 1888 la 67 milioane în 1914. Dar, ia să vedem sporul avuției poporului german în ce proporție a crescut? In ajunul răsboiului crâncen s'a dat publicității o lucrare colectivă și comemorativă : „*Cultura socială și buna stare a poporului în timpul celor dintâi douăzeci și cinci de ani ai domniei lui Wilhelm al II-lea*". Dr. Karl Helfferich — fost director la „Deutsche Bank" și de curând ministrul de finanțe al imperiului și vicecancelar — face o expunere, în aceasta lucrare monumentală, a creșterii venitului poporului german, rezumându-se astfel : — „Venitul anual al poporului german a ajuns *astăzi la 43 de miliarde de mărci* față de *23—25 de miliarde în 1895*".

Și dacă Germania n'ar fi avut „un loc la soare" și ar fi fost prea mică ca să-și sature populația sa, ar fi urmat fatal ca numărul emigranților să fi sporit constant cu creșterea populației. Dar numărul emigranților a scăzut direct proporțional cu creșterea venitului general. Dr. Karl Helfferich ne dovedește că: „dela 1881 până la 1890 au părăsit patria, pe fiecare an, 134.000 de suflete, — dela 1891 până la 1910 numai 52.800 — și în 1912 doar 18.590". Scurt: față de numărul *emigranților*, care scade din ce în ce, de 15 ani, sporește treptat numărul *imigraților*. Acest fenomen demografic a făcut pe Helfferich să declare că „Germania este pe cale să ajungă *o Țară de imigrațiune*".

Iacă locul pe care-l ocupă la soare imperiul central dela Nord.

Domnilor, din cercetarea de aproape a tuturor actelor diplomatice, publicate de ministerele de externe, reiese limpede și categoric că Germania a vroit răsboiul. M'am ocupat mai pe larg, într'un alt discurs, despre această problemă pe care și-o pun mereu organele oficioase din Prusia. Dar, dela primele pagine, „Cartea Albă", a Germaniei, mărturisește fără nici un înconjur teribilul adevăr:

— „Noi ne dădeam seama că eventualele acte de ostilitate ale Austro-Ungariei contra Serbiei vor pune în scenă pe Rusia și ne vor împinge la un *răsboiu plănuit cu Austro-Ungaria*, aliata noastră." ... „Și de aceea lăsarăm pe Austro-Ungaria absolut liberă de a lucrà în voie față de Serbia." — Este evident pentru orice om — oricât de obtuză i-ar fi priceperea — că răsboiul l-a voit și l-a declarat Germania, că Bernhardi a fost pus să scrie cum a scris: — „*Noi nu trebue să mai așteptăm!*" — Cât de departe suntem de cugetările cancelarului de fier, ale unui om rece și hotărît ca Bismarck! Până și Bismarck ziceà: „Chiar răsboaiele victorioase nu sunt justificabile decât când au fost impuse". După el, urmară epigonii imperiului. Bethmann și Iagow au deslănțuit răsboiul, nu fiindcă li s'a impus, nu fiindcă ar fi căutat un „loc la soare", nu fiindcă Germania ar fi fost „sugrumată", ci numai cu scopul ca să-și întinză hegemonia asupra lumii în virtutea forței brutale. — Un înfiorător răsboiu universal pentru satisfacerea unei ambițiuni nemărginite. Un răsboiu de cucerire. Un vast plan de a stăpâni lumea. Germania cu Austro-Ungaria au complotat să robească popoarele dela miazăzi, —să prinză Mediterana într'un

uriaș circumflex, — să iea Constantinopole, Asia Mică, Persia și — cine știe — mai târziu India, — să reducă și mai mult pe eroica Franță, să-i răpească coloniile, și să împarță cu d'asila stăpânirea mărilor cu Anglia. Culta Germanie și hibrida Austrie au dat mâna cu popoarele turanice: cu Ungurii, cu Bulgarii și cu Turcii.

Domnilor, de pe la jumătatea secolului al XIX-lea a început procesul reconstituirii statelor după naționalitați. — Germania și Austro-Ungaria se împotrivesc acestei tendințe istorice și fatale. Popoarele mici trebue să dispară în fața popoarelor mari, ca și micile industrii față de marile uzine. Idealul omenirii? La pământ. O omenire mai bună, mai blândă și mai dreaptă...? Basme pentru copii! Glorificarea forței în toată oroarea ei, căci forța este dreptul, este adevărul, este binele, pentru implacabilii „supra-oameni" de astăzi și de mâine.

In contra acestui spasm de nebunie canibalică s'au ridicat Franța, Anglia, Rusia, Italia, înscriind pe drapelul lor: dreptate, libertate și așezarea statelor după naționalități. De ele s'au alipit Serbia și Belgia, preferind o moarte bărbătească nesuferitei sclavii cu care le pândià „forța", rece, oarbă și fără ideal.

Și noi, domnilor, ce trebuià să facem? Alături de Germania, să izbim în marea Rusie? Izbind în Rusia izbiam în Anglia, izbiam în Franța, izbiam în Italia, în rassa noastră, în instinctele noastre, în conștiința noastră de popor latin. Izbind în Rusia am fi ajutat pe Maghiari să triumfe și să sugrume de veci pe un popor-frate, sânge din sângele nostru. Am fi săvârșit un asasinat împotriva obârșiei noastre. Am fi sfâșiat paginele cele mai glorioase din istoria neamului nostru. Am fi abdicat la ființa noastră etnică. Și nimeni pe lume n'ar mai fi prețuit o astfel de turmă de sclavi îmbogățiți și puși la gurile celui mai mândru fluviu din Europa. Toți câți ne-au îndemnat la o așa atitudine vroiau, cu sau fără știință, să asiste la sinuciderea noastră. Noi n'am fi meritat decât ura și disprețul: ura Puterilor aliate și disprețul Puterilor centrale. Ura contra unor trădători de rassă și disprețul contra unor netrebnici fără vlagă. Erà cu neputință. — Puterile latente cari dormitau în gintea noastră s'ar fi aprins și flăcările ar fi cuprins întregul edificiu al statului românesc.

Noi am fi călcat, ca niște rătăciți, și porunca istorică și porunca etnică. Istoria povestește izbânzile și suferințele, gloria și urgia, pe cari le-a gustat și le-a îndurat neamul nostru nefericit adeseori și pururea cu acelaș instinct și cu acelaș gând de unire. Cronicari și istorici — moldoveni, ardeleni și munteni — necontenit cu aceeaș grije: să nu uităm că suntem acelaș neam din aceeaș tulpină. Etnicește am măcinat și sorbit sămânța străină scuturată de o parte și de alta a munților. Ne-am lipit de Carpați, când au năvălit valurile invaziilor și ne-am sculat iarăș, după cutremurele cari păreau că ne îngroapă, cu aceeaș conștiință întărită că suntem Români și creștini. Ne-am păstrat aceeaș limbă fără deosebiri profunde, fără dialecte, așă ca Moțul din Ardeal să înțeleagă pe Munteanul dela Dunăre și pe plăieșul din Moldova.

Suntem o ființă pe care Carpații nu o despart, ci o întregesc. Avem acelaș dor, aceleași dureri, aceleași aspirațiuni. Cântăm aceleași cântece, și aceeaș doină se aude dela Tisa până în Marea Neagră. Durerile și bucuriile celor de dincolo sunt și ale noastre, și ale noastre sunt și ale lor. Dușmanii lor sunt și ai noștri. Tâlharii cari îi pradă și îi ucid, ne pradă și ne ucid. Visul atâtor generații de strămoși, de moși și de părinți, l-am visat și noi, și, acum, îl vedem aevea. N'avem decât să ne sângerăm cu bărbăție ca să-l realizăm. Și sângele generos al ostașilor noștri a început să curgă și va mai curge încă.

Un neam nu piere prin siluire, ci numai prin abdicare. Și noi n'am abdicat nici la trecut, nici la conștiința națională.

Și azi, când harta Europei se va schimbà, noi ce-am fi putut face? După doi ani de grea așteptare ne-am hotărît. Două grupări erau în fața noastră. Una luptând pentru hegemonia Germaniei, Austriei și Ungariei, și cealaltă pentru Drept, pentru Libertate și pentru așezarea tihnită a Europei. Ne-am ales gruparea în fruntea căreia stă rassa noastră, reprezentând civilizația străveche, elocința, ordinea și blândețea neo-latină.

Ni se impută că am trădat tratatul de alianță cu Austro-Ungaria. Această convențiune erà pur defensivă. Din momentul ce Austro-Ungaria a luat ofensiva — neconsultând nici pe Italia, nici pe România — convențiunea a căzut. Am rămas liberi și stăpâni pe hotărîrea noastră. Și erà să dăm ajutor Austriei? Istoria Austriei e plină de perfidie și de înșelăciuni, de crime și de orori. Austria a fost totdeauna împotriva noastră. Și când

ne-a răpit Bucovina; și când ne-a ocupat districtele Olteniei; și când s'a opus la alegerea lui Cuza; și când a vroit să împiedice unirea Moldovei cu Muntenia; și în 1913, susținând pe furiș pe Bulgaria ingrată și sălbatecă în contra aliatului ei, România. Dar Ungaria? Imperialismul maghiar este odios și abject. Șase milioane de Maghiari țin sub călcâiu treisprezece milioane de sclavi: Croați. Sârbi, Slovaci și Români. Ei și-au făcut legi de prigonire, de siluire și de jaf, în deosebi împotriva celor trei milioane și jumătate de Români, izbind în biserica lor, în școalele lor, în limba lor. Prea puțin după înființarea dualismului, în Ardeal, nu s'a mai auzit decât un lung vaet de jale și de durere... Și, noi, liberi de orice legătură, dacă am fi dat ajutorul nostru Austro-Ungariei, ar fi fost ca și cum ar fi înviat din morți Basta și Voevodul Mihaiu, și i-am fi văzut împreună, braț la braț: călăul cu victima, lașitatea cu eroismul, rușinea cu mândria. Steagurile noastre nu puteau să fâlfâe printre steagurile Austro-Ungariei. Natura are oroare de unele împărecheri monstruoase.

Și de aceea bunul Român, marele Român, Regele nostru Ferdinand... (*Academicienii și publicul se ridică în picioare, aplaudă frenetic, strigând: Trăească Regele nostru!*)... Și de aceea bunul Român, marele Român, Regele nostru Ferdinand, a sintetizat trecutul cu prezentul neamului nostru, când a zis ostașilor săi: „V'am chemat să purtați steagurile noastre peste hotarele unde frații voștri vă așteaptă cu nerăbdare si cu inima plină de nădejde. Umbrele marilor Voevozi, Mihaiu Viteazul și Ștefan cel Mare, ale căror rămășițe zac în pământurile ce veți desrobi, vă îndeamnă la biruință ca vrednici urmași ai ostașilor cari au învins la Războieni, la Călugăreni și la Plevna!" Și România, simțindu-și ochii încărcați cu lacrămi la auzul acestor cuvinte, a binecuvântat și a slăvit pe Suveranul care a izbutit să se învingă pe El însuș pentru a chezășui triumful neamului întreg. Da, domnilor, — sunt sigur că mă înțelegeți, — căci în Regele nostru este și un martir și un erou. Pe fruntea Lui va sta pururea o ramură verde de stejar împletită cu alta de melancolic merișor.

Noi n'am intrat în haosul acestui măcel pentru cuceriri, ci pentru desrobiri... Noi nu vrem ce nu este al nostru, ci vrem unirea cu frații noștri din Ardeal, din Banat și din Bucovina...

Vrem Carpații, cu tot podișul lor, unde ne-a așezat Impăratul Traian ca să fim veghe și strajă civilizațiunii romane împotriva hordelor de barbari năvălitori... Noi nu ne croim cu sabia o Patrie nouă, ci ne-o întregim... Duhul adevărului, al dreptății și al fraternității mână vitezele noastre oștiri... Carpații au fost trecuți într'o clipă, și clipa aceasta o vom preface într'o veșnicie... Și vom aveà de suferit, și vom suferì muți de admirație în fața jertfelor... Și vom aveà de plâns, și ne vom înghiți lacrămile... Și nu ne va covârșì durerea, hotărîți să biruim în numele sfintei cauze a neamului nostru...

Orice deosebiri de vederi au încetat. La semnalul dat de Regele Ferdinand ne-am simțit cu toții o apă și-un pământ. Când s'aprinde focul ăl mare, lumânărelele se sting. Bisericuțele și-au pecetluit ușile, pentru ca tot ce e românesc și simte românește să-și pregătească sufletul și să-și plece fruntea în uriașul templu al României de mâine...

Domnilor; Academia Română — cea mai înaltă instituțiune de cultură, — întemeiată în 1866, a avut ca scop fundamental nu numai unitatea morală și intelectuală a Românilor de pretutindenea. Ea, primind în sânul ei reprezentanți și din Ardeal, și din Banat, și din Bucovina... subt aceeaș cupolă am văzut necontenit, de o jumătate de veac, imaginea virtuală a României mari. Ea, simbol premergător al aspirațiunilor noastre, a izbutit să întreție flacăra unui patriotism integral care nu recunoșteà hotarele artificiale ale României, ci, săltând peste Carpați, înfrățià de fapt pe cei cari erau frați de drept. Ea, topind istoria suferințelor noastre seculare, a scos din sgura trecutului, nobil și lamur, un singur suflet al unei singure ființe, al românimii de altădată și al românimii de totdeauna...

Domnilor, încheind, să strigăm din adâncul sufletului nostru: Trăească M. S. Regele Ferdinand! Trăească România Mare! Trăească oștile românești! Trăească aliații noștri! (*Aplauze frenetice și îndelung prelungite, și strigăte unanime de: „Trăească „Regele!" „Trăească Aliații!" „Trăească România!" „Trăească „armata română!"* [1]).

---

1) Comunicarea a fost publicată și în broșură separată cu titlul *Răsboiul și datoria noastră*. București 1916.

Şedinţa publică se ridică şi Academia îşi continuă lucrările în şedinţă intimă.

Dela d-l I. L. Gherasim, lăcătuş şi sculptor în lemn din comuna Buhălniţa, judeţul Neamţ, se primeşte pentru colecţiile Academiei o lucrare de lemn şi fier simbolizând România pe creştetul munţilor, având la spate un vultur şi în apropiere doi şerpi — duşmanii ei, – de cari însă nu-i este teamă. Lucrarea este însoţită de o lungă scrisoare plină de simţiminte patriotice, ce fac cinste acestui tânăr, care, după cum arată, are numai învăţământul primar şi este ostaş în regimentul Răsboeni Nr. 15.

— Se decide a se exprimà mulţumiri pentru simţimintele bune cu cari a făcut obiectul ce a trimis.

Dela d-l Mario Roques, profesor la Universitatea din Paris şi membru corespondent al Academiei, se primeşte următoarea telegramă:

„Salut cu toată puterea inimii mele latine, cu toată puterea afecţiunii mele pentru România, pe fraţii noştri, cari s'au ridicat la rândul lor pentru eliberarea sigură a asupriţilor şi pentru cucerirea pe veci a pământului naţional. Speranţă şi frăţie!"

In numele Academiei d-l Preşedinte *P. Poni* a trimis următorul răspuns:

„Academia Română vă mulţumeşte pentru manifestarea călduroasei prietenii. Intreagă naţiunea română îşi încordează toate puterile pentru realizarea aspiraţiunilor sale naţionale istorice, fericită de a conlucrà cu nobila naţiune franceză la marea operă de dreptate, libertate, civilizaţie".

D-l *D. Onciul* prezentă lucrarea d-sale: *In chestiunea Bisericii Domneşti dela Curtea de Argeş*, extrasă din *Buletinul Comisiunii monumentelor istorice*. D-l *Onciul* aminteşte că la 9 Octomvrie 1915 a prezentat Academiei raport, în care a susţinut că data de 1262 arătată de d-l O. Tafrali, care ar fi cetit-o pe picturile bisericii, nu este admisibilă. Lucrarea ce prezentă este desvoltarea acelui raport şi d-l *Onciul* face un rezumat al cuprinsului ei.

– D-l Preşedinte mulţumeşte d-lui *Onciul* pentru interesanta d-sale comunicare.

Dela I. P. S. Sa Părintele Victor Mihályi, Mitropolitul Albei Iulie şi membru onorar al Academiei, se primeşte în nouă retipărire pe spesele I. P. S. Sale: *Crestomatia seau Analecte literarie* de Tim. Cipariu.

— Se decide a se exprimà mulţumiri.

D-l Președinte *P. Poni* prezentă primul document tipărit de administrația românească și lipit pe zidurile Brașovului la 17 (30) August 1916; publicația are titlul: *Spre știre.*

D-l *M. C. Sutzu* crede că ar fi bine ca, în împrejurările actuale, Academia să se asocieze la mișcarea generală pentru ușurarea și mângâierea celor rămași pe urma ostașilor căzuți în războiu. De aceea propune ca:

1) în cele trei școale (Institutul Otteteleșanu și școalele de agricultură „Anastassiu" și „Agarici") să se primească în viitor numai copii de ai celor căzuți în luptă;

2) să se dea ca ajutor familiilor acestora valoarea premiilor neacordate până acum;

3) pentru acelaș scop să se ia 10% din toate premiile. Toate acestea, firește, în principiu, sub rezerva aprobării plenului în viitoarea sesiune generală.

D-l *I. Bianu* zice că întâia propunere a d-lui *Sutzu* s'ar putea admite pentru viitor; anul acesta însă măsura nu se poate aplică, deoarece la cele trei școale nu se țin concursuri de admitere. Chestiunea premiilor este mai dificilă, pentrucă premiile neacordate în trecut s'au capitalizat, conform testamentelor sau regulamentelor Academiei. In tot cazul această chestiune trebue bine studiată.

D-l *Dr. C. I. Istrati* observă că, potrivit regulamentelor și chiar actelor de fundațiune, suntem obligați să capitalizăm premiile neacordate. In ședințele de peste an nu putem modifică regulamentele și de aceea să amânăm chestia până la sesiunea generală din Maiu viitor. Acum să căutăm a da dela Academie o sumă oarecare, iar noi membrii să dăm cevà din diurnele noastre.

D-l *I. Bianu*, întrebat dacă s'ar găsi o sumă disponibilă în buget, răspunde că mijloace sunt și Delegațiunea ar putea să dea 7, 8, 10.000 lei. In ședința viitoare d-sa va aduce o situație financiară.

D-l *N. Iorga* prezentă următoarea propunere, pe care apoi o subscriu toți membrii prezenți.

„In timpul războiului, membrii Academiei Române oferă diurnele lor și remunerațiile ca secretari, precum și drepturile de autori pentru memoriile ce publică, pentru ajutarea văduvelor și orfanilor soldaților căzuți. La suma ce va rezultă este să se adaoge, firește, și diurna membrilor neprezenți, eventual, la ședințe.

„Gr. Antipa, V. Babeș, I. Bianu, I. Bogdan, Barbu Delavrancea, N. Iorga, Dr. C. I. Istrati, D. Onciul, P. Poni, M. C. Sutzu, G. Țițeica".

D-l *D. Onciul* propune ca înălțătoarea cuvântare a d-lui *Delavrancea* să se tipărească într'un mare număr de exemplare spre a fi împrăștiate în public.

— Propunerea se aprobă.

ȘEDINȚA DELA 9 SEPTEMVRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Se decide a se pune la ordinea zilei în ședința viitoare propunerea prezentată de d-l *N. Iorga* în ședința trecută cu privire la renunțarea membrilor la diurne și altele pentru ajutarea văduvelor și orfanilor celor căzuți în luptă. In aceeaș ședință se va hotărî și contribuția Academiei în acelaș scop.

ȘEDINȚA DELA 16 SEPTEMVRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela d-l M. G. Bartoli, profesor la Universitatea din Turin și membru corespondent al Academiei, se primesc felicitări și urări pentru intrarea României în răsboiu.

La ordinea zilei se pune propunerea d-lui *N. Iorga* din ședința dela 2 Septemvrie, cu privire la renunțarea membrilor la diurne, etc. pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor celor căzuți în răsboiu — propunere care a fost comunicată tuturor membrilor prezenți în Capitală.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice că d-sa a făcut o mică modificare de redacție la propunerea d-lui Iorga, având noua propunere următoarea redacțiune:

„Subsemnații membri ai Academiei Române oferim pentru tot timpul răsboiului diurnele, remunerațiile ca secretari și onorariul de autori pentru memoriile ce publicăm, pentru ajutarea văduvelor și orfanilor soldaților căzuți.

„Dr. Gr. Antipa, Dr. V. Babeș, I. Bianu, I. Bogdan, I. Caragiani, G. Coșbuc, Barbu Delavrancea, C. Giurescu, Șt. C. Hepites, N. Iorga, Dr. C. I. Istrati, T. Maiorescu, Dr. G. Marinescu, S. Mehedinți, L. Mrazec, I. C. Negruzzi, I. Nistor, D. Onciul, V. Pârvan, A. Saligny, I. Simionescu, G. Țițeica".

— In urma discuțiunii ce se face și la care ieau parte d-nii *Bianu*, *Onciul*, *Dr. Babeș*, *Nistor*, *Bogdan*, propunerea se aprobă cu unanimitate și se decide ca textul să fie comunicat spre semnare și membrilor cari n'au luat parte la ședință.

D-l *I. Bianu* amintește că în ședința dela 2 Septemvrie, prezidată de d-l *Poni*, s'a propus ca și Academia să se asocieze la subscrierea pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor celor căzuți în luptă și a rămas atunci ca d-l Bianu să prezente în ședința dela 9 Septemvrie o situație a stării financiare. In acea ședință nu s'a luat însă nici o hotărîre, amânându-se pentru ședința de astăzi. Acestea fiind comunicate d-lui Președinte *Poni*, d-sa a răspuns prin următoarea scrisoare:

„Am fost foarte mâhnit că nu s'a putut votà Vineria trecută propunerea privitoare la contribuirea Academiei pentru ușurarea greutăților prin cari trece țara.

„Sper însă că ele vor fi votate Vineria viitoare cu aceeaș căldură patriotică cu care au fost primite în înălțătoarea noastră ședință dela 2 Septemvrie. Sumele ce putem oferì sunt mici, însemnătatea lor însă este foarte mare. Ele vor dovedì că cea mai înaltă instituție culturală este de acord cu toată suflarea românească în aceste mari momente ale vieții noastre naționale."

D-l *Bianu* prezentă apoi situația financiară, din care se vede că Academia dispune și Delegațiunea poate da deocamdată suma de 45.000 lei.

Se pune la vot acordarea acestei sume pentru scopul arătat și se aprobă cu unanimitate.

ȘEDINȚA DELA 30 SEPTEMVRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela d-l *Duiliu Zamfirescu* se primește din Galați o scrisoare, prin care exprimă părerea de rău că nu poate luà parte la ședințe și roagă să se iea notă că se asociază la măsurile generale ale Academiei pentru familiile luptătorilor.

— Se iea spre cunoștință.

Dela Secțiunea științifică se primește propunerea de a se tipărì în *Publicațiunile Fondului Adamachi* scrierea d-lui C. Nicolescu-Otin: *Studiul chimico-tehnic al asfaltului de Matița*.

Propunerea Secțiunii se aprobă.

ȘEDINȚA DELA 7 OCTOMVRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela Comitetul Central al Casei de sprijin „Familia Luptătorilor" se primește adresă de mulțumire pentru contribuirea Academiei cu suma de lei 45.000 la ajutorarea văduvelor și orfanilor celor căzuți în răsboiu.

D-l *I. Bianu* prezentă Academiei ca omagiu din partea autorului, d-l Ramiro Ortiz, profesor de limba și literatura italiană la Universitatea din București, frumoasa carte: *Per la storia della cultura italiana in Rumania*, publicată în zilele trecute. Cartea este formată din trei studii independente: I. Intâiele atingeri între Italia și România, II. Petre Metastasio și poeții Văcărești și III. Soarta tragediei lui Alfieri în România. Această carte ne arată că putem fi pe deplin mulțumiți atât de înființarea mult prea târzie a catedrei de limba și literatura italiană la Universitatea din Capitală, cât și de chemarea la ea a distinsului profesor Ortiz.

D-l profesor Ortiz a venit cu o serioasă pregătire în filologia romanică și în critica literară și s'a arătat un cercetător neobosit și un cunoscător serios al metodelor de investigare rodnică. Indată ce a venit în țară a învățat temeinic limba noastră și paleografia cirilică românească.

In acest volum sunt cuprinse câtevà din luminoasele rezultate ale cercetărilor făcute de d-l Ortiz în cărțile și manuscriptele noastre vechi. Toate descoper sau readuc la lumină fapte culturale necunoscute sau de mult uitate. Studiul principal despre *Intâiele atingeri între Italia și România* este cea dintâi încercare de a arătà influențele culturale venite din Italia la Românii ca dela Carpați până la începutul secolului XVIII. In celelalte două se expun fapte de cel mai mare interes din întâiele încercări de a se răspândi la noi cunoștința despre arta literară italiană la sfârșitul secolului XVIII și începutul sec. XIX — și anume despre cei doi scriitori italieni cu celebritate mondială pe atunci: Metastasio și Alfieri.

Putem deci salutà cu bucurie studiile luminoase ale tânărului profesor italian care introduce în mod așà de laudabil studiile italo-române în Universitatea noastră.

D-l *I. Bianu* prezentă apoi Academiei un portret în uleiu, curios și interesant, procurat pentru colecțiile ei. Portretul reprezentă bustul până la brâu al unui bărbat tânăr și blond, cu barba rasă afară de cotelete; figura lui nu este românească, nici orientală, deși este îmbrăcat în anteriu și pe cap are o frumoasă cealmă; este o figură nordică, germană. Și într'adevăr în mâna dreaptă ține o fâșie de hârtie pe care sunt scrise în slove chirilice câtevà cuvinte, nu toate descrifrabile:

Eu săntŭ mulţămit... eu păn (?) săntŭ dar (?) trece 'acest cap — Valştain sugravŭ 183...

Această inscripție pare a spune cu siguranță că avem autoportretul lui Valștain, zugrav dela 1830 și cevà, căci la ultima cifră a anului pictura este stricată. Carol Valștain este o persoană bine cunoscută: el a fost „Profesor de deseniu (sic) în Colegiul Sf. Sava" și a publicat la 1836 o foarte interesantă carte: „Elemente de Deseniu și de Arhitectură — București, în litografia lui Valbaum și Veise". Cartea are un text de 23 pagine in-4⁰, tipărit „In tipografia lui I. Eliad" și este dedicată Domnitorului Alexandru D. Ghika II.

ȘEDINȚA DELA 14 OCTOMVRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice:

„*Domnilor Colegi*,

„Din gazetele de azi dimineață și din telegrama întârziată a d-lui colonel Manu, am aflat trista știre a încetării din vieață a colegului nostru I. G. Sbiera. El a murit în Cernăuți, la adânci bătrânețe, căci în anul acesta aveà să împlinească, dacă nu împlinise chiar vârsta de 80 de ani. Această înaintată vârstă a fost, în anii din urmă, pentru dânsul și pentru cei mai deaproape ai lui, o adevărată povară. Vieața i se redusese aproape numai la funcțiunile fizice elementare, activitatea intelectuală îi încetase. Astfel, moartea i-a fost o mântuire.

„In tinerețele sale, pline de idealism romantic, și la vârsta maturității, Sbiera a fost unul din învățații și scriitorii de frunte ai Românilor din Bucovina, vrednic urmaș al lui A. Pumnul și devotat fiu al patriei sale. Deși autodidact în ale filologiei și modest talent, el a izbutit, prin muncă încordată și susținută de o iubire adâncă pentru trecutul nostru, să producă în domeniul istoriei literare românești câtevà lucrări, a căror valoare va fi durabilă.

„Mai însemnate decât aceste lucrări i-au fost lecțiunile de limbă și literatură românească, pe cari le-a ținut la Universitatea din Cernăuți, unde a fost cel dintâiu reprezentant al acestei specialități științifice. Prin lunga sa activitate profesorală, I. G. Sbiera a contribuit la răspândirea culturii românești în Bucovina și la întărirea vieții sociale și politice a Românilor din această provincie, în ale cărei mânăstiri și biblioteci se păstrează până astăzi comori nepretuite din produsele literare ale strămoșilor noștri.

„Slăbiciunile fatale ale vârstei și oboseala rezultată din încordări intelectuale prea mari, l-au făcut pe I. G. Sbiera să tipărească, spre sfârșitul carierei sale, unele copilării pe cari posteritatea le va uità, păstrând numai amintirea faptelor și intențiunilor sale celor bune. Ea va spune despre dânsul cu dreptate că, dacă ar fi putut, ar fi făcut mai mult și mai bine. Noi, colegii lui, îi vom păstrà totdeauna o pioasă amintire. Altcinevà care i-a urmărit mai de aproape activitatea literară și didactică, sau acel care va aveà onoarea să-l înlocuească în Secția literară a Academiei noastre, va arătà mai pe larg meritele lui I. G. Sbiera. Pentru moment, noi nu avem altă datorie de îndeplinit, decât să trimitem soției și familiei sale, căreia i-a fost atât de devotat, condoleanțele noastre colegiale."

ȘEDINȚA DELA 21 OCTOMVRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* aduce cu întristare la cunoștință că în noaptea trecută a încetat din vieață *Alteța Sa Regală Principele Mircea.*

— Se decide a se exprimà condoleanțe **Maiestății Sale Regelui** prin următoarea telegramă:

„Academia Română, îndurerată pentru pierderea suferită de Familia Regală, prin încetarea din viează a Principelui Mircea, roagă pe M. V. să primească expresiunea adâncilor ei condoleanțe.

„Vicepreședinte *I. Bogdan.*“

Ședința se ridică în semn de doliu.

ȘEDINȚA DELA 28 OCTOMVRIE 1916.

Preșdința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela Părintele Protopop Dimitrie Dan, membru corespondent, se primește din Cernăuți următoarea scrisoare cu data 10/23 Octomvrie 1916:

„Primind știrea despre moartea mult meritosului și veteranului academician Dr. Ioan Sbiera, am mers ieri (Duminecă) în ziua îmmormântării la casa decedatului, unde neaflând nici pe unul din d-nii membri activi ca delegat al Academiei, lucru explicabil prin referințele timpului actual, am crezut că proced în sensul Academiei, când am exprimat atât văduvei defunctului cât și fiilor lui condoleanțele Academiei. La cimitir am rostit următoarea cuvântare, care am onoarea a o prezentà:

„*Mult întristată adunare!*

„Profesorul universitar și veteranul academician Ioan Sbiera nu mai este! După o viează îndelungată de 80 ani și o muncă fără seamăn, el a trecut la cele eterne, unde va aflà repaosul și liniștea cea veșnică.

„Înainte de a ne despărți de iubitul nostru răposat, voim să schițăm în scurt activitatea lui din viează.

„Răposatul profesor universitar și academician s'a născut în

frumosul sat Horodnicul-de-jos al românescului district al Rădăuţilor din Valea Sucevei, în 20 Octomvrie 1836, dintr'o veche familie românească, care prin timpuri nu odată a jucat rol în istoria românească. După terminarea şcoalei primare în Rădăuţi şi gimnaziului din Cernăuţi, tânărul Sbiera a plecat la Viena, unde a studiat 4 ani, adică până la anul 1861, juridica, dară şi filozofia şi limbistica. Intorcându-se în ţară, suplinì pe fostul său profesor, pe bolnavul Aron Pumnul la catedra de limba şi literatura română dela gimnaziul din Cernăuţi.

„Tânărul Sbiera, publicând acuma diferite lucrări prin foile româneşti de pe acel timp, a fost ales în anul 1866 membru al Societăţii Academice Române (decretul din 11 Iunie 1866, Nr. 975), din 1879 „Academia Română". In 1871 devenì custode al bibliotecii ţerii şi în 1875 al celei universitare, când fu numit şi docent pentru catedra limbii şi literaturii române dela Universitatea din Cernăuţi. După câţivà ani fu numit profesor public ordinar pentru amintita catedră, iară în 1886 fu excelat cu conferirea titlului de Dr. philosophiae honoris causa.

„Incă pe când erà student în Viena a fost unul din înfiinţătorii Societăţii academice „România jună" şi în Cernăuţi al „Societăţii pentru cultura şi literatura română din Bucovina", al cărei membru activ şi onorar erà.

„Intru fericire răposatul marele rege al României Carol I i-a conferit pentru meritele lui literare ordinul „Coroana României" în gradul de Comandor.

„Răposatul prin întreaga lui vieaţă a desvoltat o mult rodnică activitate literară şi naţională. El a publicat mai mult de 30 scrieri şi opuri de valoare nepieritoare, a fost redactor al „Foii Societăţii pentru cultura şi literatura poporului român din Bucovina". Nu erà foaie românească din ţărişoara noastră, din Regat şi Ungaria, care să nu fi ţinut de onoare deosebită să-l aibă ca colaborator şi la care răposatul să nu fi colaborat. In anii din urmă, ca epitrop al bisericii Sf. Paraschiva de aici, a fost revendicătorul drepturilor epitropiei bisericii şi apărătorul intereselor bisericeşti. Ca înfocat naţionalist, răposatul a implântat simţimântul naţional în inima familianţilor, ascultătorilor săi şi tuturor cu cari venià în atingere. El lucrà într'acolo ca Românul să fie adevărat Român, să fie activ pe terenul

naţional, literar, ştiinţific şi aşà să-şi dobândească o poziţie respectată între naţiunile culte din Europa.

,,Mult interesante şi pline de simţimânt naţional erau prelegerile răposatului la Universitate; ele electrizau aşà de mult pe ascultători, că ei îi sorbiau cuvintele de pe buzele lui elocvente, aşà cum sorb albinele mierea din floare; şi toţi câţi au avut fericirea, ca şi mine, să-l asculte, au devenit aceeace defunctul dorià, adică Români însufleţiţi.

,,Trecând ilustrul naţionalist, profesor universitar şi fructiferul academician din mijlocul nostru la cele eterne, ne-a lăsat în urma sa un gol, care rar va fi dat cuivà să-l umple şi să-l înlocuească cu atâta însufleţire şi dragoste de neam. El ne-a lăsat şi un codicil în testamentul său, ca adică noi Românii să nu fim numai după nume Români, ci ,,Români cu trup şi suflet'' !

,,Academia Română, în numele căreia mi-am luat cinstea să vorbesc astăzi lângă cosciugul care cuprinde trupul rece şi neînsufleţit al lui Ioan Sbiera, îi va păstrà o neştearsă memorie, căci el a fost un caracter ferm şi a dat o neperitoare dovadă de muncă, cinste, iubire de neam, lege, limbă şi adevàr.

,,Văduva defunctului să se mângâie cu aceea, că jalea d-sale este şi jalea întreg neamului românesc de pretutindenea; iară iubiţii lui fii să-i urmeze neclintiţi pe calea pe care defunctul a călătorit prin întreaga vieaţă, şi atunci vor împlinì visul iubitului lor părinte, spre fericirea lor şi a întreg neamului românesc.

,,Dormi în pace, mult iubite profesor, coleg şi amic, şi fie-ţi ţărâna uşoară, căci amintirea ta la Români îţi va fi eternă !

,,Amin''.

— Se decide a se exprimà Părintelui Dan mulţumirile Academei pentru bunul gând ce a avut de a o reprezentà la trista ceremonie.

D-l *Barbu Delavrancea* prezentă din partea autorului, d-l Nicolae Xenopol, scrierea: *La richesse de la Roumanie.*

— Se decide a se exprimà mulţumiri.

D-l *I. Bogdan* prezentă din partea Comisiei istorice a României următoarele două scrieri ale d-lui I. A. Candrea, publicate de curând de către acea Comisie

a) *Psaltirea Scheiană, comparată cu celelalte Psaltiri din sec. XVI şi XVII traduse din slavoneşte*;

b) *Limba textelor rotacizante din veacul XVI-lea.* Extras din Psaltirea Scheiană.

Despre aceste lucrări d-l Bogdan zice :

„Prezent amândouă aceste broşuri, deşi a doua este un extras din cea dintâi, spre a avea în biblioteca Academiei Române un exemplar mai mult dintr'o lucrare menită să fie de mare folos tinerimii noastre universitare. Studiul d-lui Candrea asupra limbii în care s'au scris textele rotacizante româneşti din sec. XVI este, din punctul de vedere al metodei şi al informaţiunii, cel mai bun studiu ce s'a publicat până acum la noi asupra unor texte vechi româneşti. El completează în mod fericit fascicola I din vol. II al „Istoriei limbii române" de d-l Ovid Densuşianu, consacrată secolului al XVI-lea.

„Broşura cea mare (de 240 pp.) conţine volumul I din ediţia *Psaltirii Scheiene*, cu care l-a însărcinat Comisia Istorică acum cinci ani. El cuprinde şi „critica textelor" cu a căror limbă s'a ocupat d-l Candrea, adică partea paleografică şi literară a lucrării sale : descrierea manuscriptelor de psaltiri din sec. XVI şi a tipăriturilor lui Coresi şi Dosofteiu, raportul dintre Psaltirea Scheiană şi celelalte psaltiri, chestiunea locului unde şi a timpului când s'a tradus întâiaş dată psaltirea pe româneşte, precum şi a modului cum s'a făcut traducerea.

„Pentru Academia Română, această publicaţiune a Comisiei Istorice prezentă un interes deosebit, întrucât ea desăvârşeşte opera începută de Academie la 1889 prin ediţia în facsimile a Ms. A. R. 449, de către colegul nostru d-l I. Bianu. D-l Candrea s'a slujit la ediţia sa nu numai de acest manuscris, ci şi de toate celelalte, câte s'au descoperit de atunci încoace. D-sa ne-a dat nu numai o ediţie îngrijită a textului psaltirii, ci şi un studiu foarte amănunţit al limbii, cu două glosare, unul româno-slav şi altul slavo-român. Textul şi glosarele constituesc volumul II al ediţiei sale; sper să-l pot prezentă în curând şi pe acesta Academiei".

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 4 NOEMVRIE 1916.

Preşedinţa d-lui *Barbu Delavrancea*, Vicepreşedinte.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea: *Din relaţiile franco-române: Un scritor francez despre Români şi un scriitor român în Franţa, Elias Regnault şi Grigore Gănescu.*

Şedinţa publică se ridică şi Academia îşi continuă lucrările în şedinţă intimă.

D-l *I. Bianu* zice:

Cu mâhnire adâncă vă aduc la cunoştinţă stingerea unei vieţi tinere şi bogate în cele mai frumoase făgăduinţe. In zilele trecute a închis pe veci ochii tânărul arhitect Alexandru M. Zagoriţ în urma unei răni grele căpătate pe câmpul de luptă pentru ţară şi neam. Zagoriţ nu a fost membru al Academiei, dar se cuvine să rămână pomenire în Analele acestei instituţiuni stingerea acestei vieţi închinate cu totul cultului artei naţionale româneşti. Mai mult decât alţii, Zagoriţ a fost un adânc iubitor şi înţelegător al elementului curat naţional din arhitectura românească şi în elementele decorative legate de dânsa. Făcuse planul unei întinse lucrări despre această artă, urmărise produsele ei prin mânăstiri, biserici şi sate; adunase un bogat material, din care a arătat Academiei mai multe probe. Secţia literară a îmbrăţişat lucrarea şi s'au luat măsuri pentru facerea unei publicaţiuni. Tânărul artist se pusese pe muncă cu tot entuziasmul; adeseori venià, arătà nouă desenuri făcute sau nouă motive adunate. Intreagă această îndrumare în studiul acestei frumoase arte naţionale a fost oprită pe veci de gloanţele armatelor vrăjmaşe.

Pagubă dureroasă pentru noi! Fie-i veşnică buna lui pomenire!

ŞEDINŢA DELA 18 NOEMVRIE 1916.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

Din partea Comisiunii istorice a României, d-l *I. Bogdan* prezentă vol. II din scrierea d-lui I. A. Candrea: *Psaltirea Scheiană comparată cu cele-*

lalte psaltiri din sec. XVI şi XVII, publicată de acea Comisiune şi asupra căreia d-sa zice:

Volumul pe care îl prezent astăzi, conţine textul Psaltirii Scheiane, comparat şi completat cu mansucrisele altor psaltiri din sec. XVI şi XVII şi cu tipăriturile lui Coressi şi Dosofteiu. Ediţia d-lui Candrea îmbogăţeşte astfel într'un mod simţitor materialul lexical al limbii noastre pentru sec. XVI. Ea însă îl şi explică prin cele două glosare ce urmează textului: glosarul româno-slav şi cel slavo-român.

In cel dintâiu se dau toate cuvintele psaltirii cu toate formele gramaticale ce se întâlnesc în manuscrise şi cu toate corespondentele lor slave (după psaltirea din Bologna, sec. XII). In al doilea se dau cuvintele slave şi corespondentele lor româneşti. Astfel alcătuite, aceste două glosare sunt o contribuţie preţioasă pentru studiul istoric al limbii române, a ât din punctul de vedere lexical, cât şi din cel morfologic şi fonetic. Ele ne arată şi sărăcia de expresii a limbii noastre vechi şi neîndemânarea traducătorilor, ale căror cunoştinţe de limbă slavă bisericească erau foarte rudimentare.

Comisiunea istorică şi-a dat silinţa să tipărească această primă ediţiune a ei de texte vechi româneşti într'o formă cât s'a putut mai aleasă, din punctul de vedere tehnic.

Ea constitue incontestabil un progres în arta noastră tipografică, deşi are oarecari lipsuri, inevitabile într'o ţară în care ediţiile complicate de felul acesteia sunt cevà cu totul nou şi în care personalul tipografic nu poate ajutà întru nimic pe editor.

Sunt regretabile d. p. cele patru pagine de îndreptări şi adaose, şi unele inconsecvenţe în gruparea formelor gramaticale de sub fiecare rubrică a glosarului româno-slav. Aş fi foarte mulţumit dacă alţii, luând pildă dela d-l Candrea, ar duce mai departe perfecţionarea acestui gen îngust de erudiţie filologică, şi în deosebi dacă însăş Academia Română ar pune la cale ediţii de acelaş fel, din bogatul material de manuscrise ce posedă în colecţiile sale.

ŞEDINŢA DELA 25 NOEMVRIE 1916.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan*, deschizând şedinţa, zice:

Domnilor Colegi,

Am durerea de a deschide şedinţa noastră de astăzi subt ocupaţie străină. De şaizeci de ani, umilinţele şi pierderile ce însoţesc totdeauna o asemenea ocupaţie au fost cruţate ţerii noastre. Ne-a fost dat nouă să le suferim iarăşi; le vom suferì cu resignaţiune şi cu demnitate.

Membrii Academiei Române, rămaşi aici aşà de puţini, nu au nici un fel de mijloace de a contribuì măcar la alinarea acestei nenorociri naţionale. Ei nu pot, în momentul de faţă, decât să dorească din tot sufletul ca geniul cel bun al neamului nostru, care ne-a ferit în trecut de atâtea ori de urmările dezastroase ale ocupaţiunilor străine, să ne ferească şi de neprevăzutele urmări ale celei de acum.

Cu această dorinţă fierbinte şi cu nădejdea că discuţiunile şi hotărîrile noastre îşi vor reluà în curând obişnuita lor libertate, începem trista şedinţă de astăzi.

D-l *I. Bogdan*, ca Preşedinte al Comisiunii Istorice a României, ceteşte următoarea scrisoare:

,,Am onoare a vă înaintà pe lângă aceasta, spre a fi depuse în biblioteca Academiei Române, două manuscrise româneşti pe cari d-l Alexandru Lăpědatu, secretarul Comisiei Istorice a României, le-a împrumutat din biblioteca răposatului nostru coleg Gr. Tocilescu, pe când se făceà inventarul acestei biblioteci, colegului nostru actual C. Giurescu. Ele au aparţinut odată bibliotecii Colegiului Sf. Sava şi deci se cuvin acum Academiei Române, odată cu celelalte manuscrise cari parte au fost luate dela Muzeul de Antichităţi din Bucureşti, parte au fost predate de subsemnatul, după moartea lui Gr. Tocilescu, Academiei Române.

,,*a*) Primul e un ms. in-folio de 30 ff., scris la 1781, cu titlul ,,Istoria Ţării Româneşti dintru început, prescrisă de Grigorie

Ierodiaconul din Episcopia Râmnicului, cu cheltuiala monahului Rafail, 1781";

„b) Al doilea este un codex miscellaneus, scris în parte de „Tudosie dascal dela Slămnic, Fevruarie 24, lt. 1764".

„Codicele cuprinde: 1) Minunile Precistii, f. 5—96; 2) tâlcul sf. liturghii, f. 96 v.—107 (aci este însemnarea lui Tudosie); 3) istorii din otăcinic, f. 107 v.; 4) istorii dela Metafrast, f. 134, 5) „Pentru suflet când se desparte de trup" și „istoria sf. Mercurie", f. 158 v.—165; 6) istorii din Biblie, f. 165; 7) de începerea vechiului neam slovenesc și de numirea lui, f. 182; 8) letopisețul Țării-Românești din descălicătoare, f. 190—293, și 9) cronologia „după pisanii, după letopisețe și după hrisoave." Manuscrisul poartă iscălitura lui Cesar Bolliac și pecetea Bibliotecii Colegiului Sf. Sava.

„Are cu totul 331 ff., din cari s'au păstrat 321, 4 dela început lipsind.

„Ambele manuscrise au fost utilizate de colegul nostru Giurescu în studiile sale despre istoriografia Țerii-Românești; de aceea nu dau o descriere mai amănunțită a lor."

D-l *I. Bogdan* zice:

Am onoare să prezent Academiei Române, din partea Comisiei Istorice a României, următoarele trei publicațiuni ale ei:

1) Buletinul Comisiei Istorice a României, vol. 2, cu câtevà studii de d-nii C. Giurescu și D. Russo și cu o colecție de documente privitoare mai ales la relațiile noastre cu Secuii de N. Iorga. Acestea din urmă le prezent

2) și într'o ediție separată, pe care m'am grăbit s'o scot, deși d-l Iorga lipsește din Capitală, spre a o asigurà de eventuale pierderi, în niște vremuri ca cele de azi.

3) A treia publicațiune, cea mai importantă, este ediția pregătită de mult de colegul nostru C. Giurescu a celei mai vechi Cronici moldovenești în limba română, a cronicei cunoscute de obiceiu sub numele lui Grigore Ureche, care însă, după cercetările d-lui Giurescu, este o compilație alcătuită din cronica acestuia, a lui Istrati Logofătul și din alte izvoare, de Simion Dascălul. Această cronică apare întâiașdată într'o ediție bazată pe toate manuscrisele cunoscute azi.

Vom publicà în curând, într'o broșură ce se va anexà volumului, introducerea d-lui Giurescu, care va arătà metoda după care a fost alcătuită ediția și rezultatele nouă ce ies dintr'însa pentru studiul istoriografiei moldovenești din sec. XVII-lea.

ȘEDINȚA DELA 9 DECEMVRIE 1916.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea comunicare:

„In aceste zile amare, când sufletele noastre stau apăsate sub durerea ocupației armatelor străine și când toate simțirile noastre sunt îndreptate spre oștirea țerii și spre luptele ei, îmi vine aminte și aduc la cunoștința Academiei existența unei interesante și curioase arme vechi românești. Este o sabie fără mâner cu scene de răsboiu gravate pe ea și cu o inscripție în limba românească.

„Sunt vreo 30 de ani, de când această sabie a fost adusă la Academie de răposatul N. Kretzulescu dela cinevà care voià să o vândă fără să se arate în persoană și dorind să-i rămână numele necunoscut. Eu bănuesc că vânzătorul erà răposatul Nicolae Basarabescu, care aveà sabia probabil din colecția rămasă dela Bolliac, al cărui secretar fusese și dela care moștenise mai multe obiecte și documente vechi vândute pe rând. Sabia erà înfățișată ca fiind a lui Mihaiu Viteazul. Academia nu a cumpărat-o (se cereà pe ea — mi se pare — două sau trei mii de lei), dar a fost cumpărată de Regele Carol și se află în colecția de arme vechi și de obiecte de artă ale castelului Regal Peleș.

„Cât a stat la Academie, sabia a fost fotografiată și s'a făcut chiar probă pentru a fi reprezentată pe o stampă în fototipie, destinată să însoțească descrierea ce erà să facă răposatul D. A. Sturdza spre a fi publicată în Analele Academiei. Descrierea însă nu s'a făcut din cauza neputinței de a se cetì inscripția de pe una din fețele sabiei.

„Ca să nu rămână pierdută în noianul uitării în care multe

vor cădeà în zilele noastre, aduc Academiei această notă, care va puteà fi completată sau îndreptată de alții.

,,Sabia este lungă de 79.7 cm. și lată de 4.5 cm. la partea cea mai lată lângă mâner.

,,Lângă mâner, pe fața dreaptă, este gravată în oțel figura unui rege stând drept în picioare cu coroana pe cap; pe partea stângă este gravată o scenă de răsboiu: un răsboinic călare (Tătar? Cazac?) fuge dinaintea unui călăreț care-l gonește; în fugă cel alungat se întoarce pe șea și aruncă din arc o săgeată asupra urmăritorului.

,,Pe amândouă fețele, pe mijlocul latului sabiei, dela cele două figuri înainte până la 15 cm. dela vârf, se întinde o inscripție în relief, ale cărei semne sunt bine distinse aproape toate. Atât figura regelui și scena de răsboiu, cât și inscripția sunt peste tot înconjurate într'un bogat desemn de flori gravate în oțelul lamei.

,,Inscripția de pe fața dreaptă, în capitale cirilice, este următoarea:

нѣмь кариле ꙟ ан8ль афів (?) ꙟтрачесте пъръцъ а църъ а8 трек8т.

(Neamŭ carile în anul 1712 (?) într'aceste părți a țără au trecut).

,,Semnele inscripției de pe fața stângă a lamei sunt în general mai lămurit ieșite în relief, deci mai vizibile, dar din slovele și din monogramele evidente nu mi-a fost cu putință să descurc cu siguranță nici un singur cuvânt.

,,Forma slovelor din partea cetită arată că meșterul, care a făcut această armă, probabil pentru vreun puternic al vremii de atunci, nu știà carte românească cu slove cirilice; dar știà carte cu litere latine. Aceasta se vede din formele pe cari le dă el lui E, pe care îl face de trei ori ca E mare caligrafic latin și odată ca E capital latin de tipar; lui ъ, la care nu împreună trăsurile de jos; lui и, la care nu pune sus linia de împreunare a celor două trăsuri verticale; lui ц, la care nu face nici linia de împreunare nici codița din dreapta, și mai ales din greșeala pe care o face la slova с (=S) din cuvântul ачесте, punând un E latin în loc de с cirilic și apoi făcând pe același E la sfârșitul cuvântului iar în formă latină.

,,Este probabil, și eu presupun că din cauza necunoștinței limbii și a scrisorii cirilice românești, a încurcat slovele și monogramele de pe fața stângă a lamei, cari formează întâia parte

până acuma nedescifrată a întregei inscripții. Se va găsì poate cinevà mai ager, mai ingenios, care va puteà descurcà și această parte. Colegul I. Bogdan bănuește că ar fi criptografie.

„Forma „carile“ pentru „carele“ și mai ales ortografia цѣрѫ (țărâ) pentru *țării* sau *țerei*, cu ѫ (â) la sfârșitul genetivului singular al cuvântului țară, arată că sabia a fost făcută în Moldova, căci această particularitate fonetică și ortografică este proprie limbii din acea parte.

„Despre originea acestei săbii fac ipoteza că este făcută în Moldova, la Iași, pe la 1712 de un meșter armurier suedez rămas pe la noi din rămășițele oastei lui Carol XII, cari au zidit și turnul Colței în București, dărâmat acum vreo 25 de ani și ale cărui forme ne-au rămas în parte cunoscute numai după fotografii. Meșterul armurier va fi făcut această sabie, în amintirea trecerii lor prin țara noastră pentru vreun puternic al acelor vremi, Domn sau boier, și pe ea a gravat figura Regelui lor viteaz, dar nenorocit, Carol XII.

„Această ipoteză se lovește de o greutate care îi slăbește puterea de probabilitate: toată inscripția de pe fața dreaptă se cetește bine și lămurit afară de an. După fotografia directă anul ar păreà a fi ѧфѳі (=1712), dar în fototip și în calcul luat acum 5 ani la Peleș chiar de pe sabie de d-l W. Knechte se văd mai lămurit după cuvântul „ANUL" semnele așà: ѧııч, ceeace nu ar da nici un înțeles, căci ѧ însemnează 1000, ч—90, iar cele două linii verticale între ѧ și ч nu au nici un înțeles.

*

„La 10 zile după ce prezentasem Academiei această notă, a venit la mine d-l W. Knechtel, cunoscutul grădinar și autor al mai multor lucrări de numismatică antică aprețiate de specialiști, și mi-a spus că de cinci ani se trudește să descifreze inscripția de pe această sabie, pe care a studiat-o în Castelul Peleș, în a cărui colecție de arme vechi se află și aceasta descrisă în catalog la No. 573 (întreagă colecția are după catalog 2878 numere) cu următoarele cuvinte:

„Krummsäbel ohne Scheide (Süd.-Russland) Bronzeschaft. Griffklappe mit Adlerkopf. Die schöne breite und gekrümmte Klinge einschneidig. Auf der Klinge reiche Aetzung-Figuren und ein Spruch in cyrilischer Schrift. — 17 Jahrhundert."

„In nota d-lui Knechtel dată mie, după descrierea amănun-

ţită a figurilor de pe sabie, se spune că inscripţia în slove cirilice este într'o limbă al cărei înţeles şi descifrare nu i-a fost până acum cu putinţă — româneşte nu este în nici un caz; după toată aparenţa numai spre Rusia s'ar puteà îndreptà.

,,Verbal d-l Knechtel mi-a spus că convingerea d-sale este că sabia este un falsificat modern; că cei doi răsboinici călări sunt făcuţi după figurile celor doi Sciţi din antichităţile dela Kerci, reproduse de Tocilescu în *Dacia înainte de Romani* (*Analele Soc. Acad. Rom.*, tom. X), pag. 494, iar figura regelui este imitată după un portret de rege polon cunoscut de d-sa, dar pe care acuma nu-l poate găsì.

,,Nu împărtăşesc părerea d-lui Knechtel, deşi cetirea anului este aşà de îndoielnică, iar descifrarea inscripţiei pe o întreagă faţă a sabiei nu este cu putinţă. Fabricarea sabiei mi se pare că ar fi întâmpinat greutăţi mult mai mari decât să fi fost întreprinsă de un falsificator, care nu aveà nici o probabilitate de a găsì o vânzare remuneratoare, iar alt scop decât câştigul bănesc nu se poate închipuì. Şi apoi întreagă lucrarea nu are aspectul unui falsificat modern".

ŞEDINŢA EXTRAORDINARĂ DELA 23 IANUARIE 1917.

Preşedinţa de vârstă a d-lui *T. Maiorescu*.

D-l *I. Bianu* arată pe scurt motivele pentru cari a fost trebuinţă să se convoace membrii în şedinţa extraordinară de astăzi. D-sa adaoge că d-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* a înştiinţat că nu poate luà parte la şedinţă, fiind chemat ca Prorector al Universităţii la Muzeul de Antichităţi pentru ora 3 de către autorităţile militare germane; iar d-l *Gr. Antipa* şi-a exprimat prin scrisoare părerea de rău că, din cauză de boală, nu poate ieşì din casă.

D-l *Bianu* ceteşte apoi următoarea expunere asupra celor întâmplate la Academie în noaptea de 9/22—10/23 Ianuarie curent:

,,Pe la ora 4 p. m. a sosit un subofiţer german de poliţie cu un locotenent bulgar în uniformă, care — după cererea mea — mi-a dat scris numele său aşà: ,,Oreschkow Lt. der Bulg. Reserve." Mi s'a prezentat un bilet dela Comandantul poliţiei militare germane, poruncind ca acel locotenent bulgar să fie admis a vizità depozitul manuscriptelor. Am deschis şi am intrat

cu ei în depozit. Locotenentul bulgar a cerut să-i arăt unde sunt manuscriptele bulgare; i-am arătat secţia manuscriptelor slave.

,,La ieşire din depozit, militarul german mi-a luat cheile depozitului şi a uşii din spre locuinţa mea, a pus sentinele şi a aşezat în scara a doua şi în sala de lucru a manuscriptelor un post militar, care erà la dispoziţiunea locotenentului bulgar.

,,Toţi funcţionarii şi servitorii Academiei au fost înştiinţaţi să părăsească localul. S'au pus sentinele în curţi şi la porţi ca nimenea să nu intre şi să nu iasă.

,,Pe la ora 7 seara a venit d-l Tzigara-Samurcaş, prefectul poliţiei, care fusese grabnic înştiinţat despre ce se face la Academie. Tzigara mi-a spus, prin uşa *închisă* dela locuinţa mea, că se vor face demersurile posibile.

,,Locotenetul bulgar îmi spusese aproape lămurit că au ordin să ridice manuscriptele ,,bulgăreşti", cu vorba: ,,Es ist ein hoher Befehl."

,,Pe la ora 8 noaptea s'au auzit din locuinţa mea paşi grei tropăind în sala de depozit a manuscriptelor, urcând scara de fier şi tropăind pe balconul din lăuntru. După o jumătate de oră s'a făcut tăcere, apoi pe la ora 10 alţi paşi pe acelaş loc s'au auzit bine şi aceasta s'a repetat de mai multe ori.

,,Pe la ora 1 noaptea am fost deşteptat de o servitoare a mea, spunându-mi să trec la Academie, unde sunt chemat de doi ofiţeri. M'am îmbrăcat sumar şi am trecut unde eram aşteptat. Acolo subofiţerul de poliţie german mi-a spus că din ordinul şefului poliţiei militare germane au fost luate din depozitul Academiei şi duse de locotenentul bulgar toate manuscriptele ,,bulgăreşti"; îmi restitue cheile şi mă invită să constat că altcevà nu s'a luat. Am răspuns că refuz să fac orice constatare în asemenea împrejurări şi la acea oră. Am cerut să mi se dea de dânşii o declaraţie scrisă despre ce au luat, dar mi s'a răspuns că nu dau nimica. Locotenentul bulgar mi-a spus că lipsesc unele volume şi mi-a arătat numerele lor, întrebând unde sunt. Am răspuns că la acea oră şi în asemenea condiţii nu pot da nici o explicare. El avea scrise într'un caiet numerele volumelor luate şi ale celor cari lipsiau. Am cerut din nou să-mi dea o însemnare de numerele luate pentru justificarea mea faţă de Academie, dar a refuzat a da orice declaraţie despre această operaţie nocturnă.

,,Mi-au dat cheile, au ridicat sentinelele şi au plecat cu toţii.

,,Manuscriptele fusese cărate în câtevà rânduri cu un automobil.

,,După ce se aşezase sentinelele, locotenentul bulgar a stat puţin de vorbă cu mine. I-am spus că Academia este instituţie culturală şi ştiinţifică cu totul independentă de Stat, că colecţiile şi averea ei nu sunt ale Statului, că ea nu dă nici o socoteală Statului despre activitatea ei. El a răspuns

că i s'a spus, dar că această situaţie este creată prin legea Statului şi acuma tot ce se află pe teritoriul cucerit este afară de competinţa legilor şi ordinei de Stat a Românei".

După ce se face un schimb de păreri între membrii prezenţi, d-l *Bianu* roagă cu toată stăruinţa pe d-l *Maiorescu* ca, fiind cel mai vechiu membru al Academiei şi bine cunoscut în cercurile germane, să intervină cu prestigiul d-sale pe lângă autorităţile militare germane, pentru ca lovitura ce s'a adus Academiei să fie reparată şi manuscriptele luate să fie înapoiate.

D-l *T. Maiorescu* zice că nu poate face nici o intervenţie, dar crede că intervenţie s'ar puteà face de d-l *I. Bogdan*, ca Vicepreşedinte, împreună cu d-l *Bianu*, ca locţiitor al Secretarului general şi Bibliotecar. D-l *Maiorescu* adaoge că o intervenţie s'ar puteà face de d-l Al. Marghiloman, care — fiind Preşedintele „Crucii Roşii" — are relaţiuni în câtvà oficiale cu autorităţile germane. D-sa va merge chiar acum la d-l Marghiloman pentru acest scop.

ŞEDINŢA DELA 26 IANUARIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* zice :

Precum aţi văzut din procesul verbal al şedinţei extraordinare dela 23 Ianuarie, cetit acum, eu n'am putut luà parte la acea şedinţă, fiind chemat, ca Prorector al Universităţii, la Muzeul de Antichităţi, unde acelaş Locotenent bulgar, însoţit de acelaş subofiţer de poliţie, a cerut să se deschidă la Muzeul de Antichităţi, pe care îl ocupase milităreşte, vitrinele în cari se păstrează manuscrisele mai preţioase ale Muzeului : slave, greceşti şi româneşti. Mi-a arătat, ca şi d-lui Bianu la Academie, un ordin care spuneà că emană dela şeful poliţiei militare germane, d-l Amelung, care erà dat însă „la o poruncă mai înaltă". In faţa mea, locotenentul a ales şepte manuscrise, scrise în limba medie bulgară, le-a pus într'o ladă de fier a Muzeului şi le-a dus, precum am aflat a doua zi, la poliţia militară germană. A doua zi dimineaţa am făcut un raport d-lui Lupu Kostaki, prin care l-am rugat să intervină pentru înapoierea lor, ceeace d-l Lupu Kostaki a şi făcut, sper, nu fără efect.

In ce privește manuscrisele Academiei, îndată ce am aflat Luni seara, la 22 Ianuarie, orele 5½, despre cele ce se întâmplase, m'am dus la d-l Lupu Kostaki, Secretarul general al Ministerului de Interne, căruia i-am relatat faptele și cu care am redactat următoarea scrisoare în limba germană, semnată de d-sa și trimisă la orele 7 d-lui Feldmareșal von Mackensen:

„Dați-mi voie să prezent Excelenței Voastre prin această scrisoare o prea supusă rugare.

„Tocmai îmi comunică Vicepreședintele Academiei Române, d-l I. Bogdan, că astăzi după amiazi, la orele 5, un ofițer bulgar, al cărui nume regret că nu mi s'a putut comunică, căci numitul ofițer n'a voit să și-l spună, însoțit de trei soldați germani, s'a prezentat în localul Academiei și în numele Excelenței Voastre a cerut toate manuscriptele slavone ale Academiei.

„Cu acest prilej îmi permit a atrage atenția Excelenței Voastre, că toate documentele aflătoare aici sunt scrise cu litere cirilice, că nu sunt de origine bulgară și nu se referă la istoria Bulgariei. Cele mai multe sunt de proveniență din vechile mânăstiri din Moldova și Țara-Românească și sunt proprietatea legală a Academiei Române.

„N'aș fi îndrăznit să mă adresez Excelenței Voastre în această afacere, dacă n'aș fi silit să presupun că ofițerul bulgar a abuzat poate de numele Excelenței Voastre.

„Mai departe îmi permit a aminti Excelenței Voastre, că după art. 56 din Regulamentul anexat la Convenția dela Haga, luarea ca pradă de răsboiu a documentelor de acest fel este exclusă, chiar dacă ele ar fi proprietatea Statului, ceeace în cazul de față nu se potrivește, căci Academia Română este o Instituție științifică particulară.

„Rugând pe Excelența Voastră să binevoească a ordonă ca această proprietate să rămână neatinsă, rămân cu distinsă stimă".

A doua zi am și primit vizita d-lui locotenent Kistenfeger dela Statul Major, care îmi spuse că are ordin să facă o anchetă asupra celor reclamate și cu care am mers la localul poliției secrete germane (Creditul Urban), unde fuseseră depuse manuscriptele; luând și examinând unul câte unul, i-am arătat că aproape toate sunt scrise la noi în țară și păstrate prin biserici, mânăstiri și în alte părți, de unde cu multă trudă au fost adunate la Academie.

Cercetarea aceasta am continuat-o și în ziua următoare, la 24 Ianuarie, tot în prezența d-lui locotenent Kistenfeger și ajutat de d-l Bianu. După ce a văzut jumătate din manuscripte (cu toatele erau 607), d-l locotenent s'a convins că cele cuprinse în reclamația d-lui Lupu Kostaki sunt ade-

vărate și ne-a spus că va face imediat d-lui Feldmareșal un raport, prin care va propune ca toate manuscriptele luate, atât ale Academiei, cât și ale Muzeului Național de Antichități, să fie înapoiate instituțiunilor noastre. D-sa a luat cu sine ca model, ca să arate d-lui Feldmareșal, cunoscuta evanghelie cu miniaturi și cu portretele lui Matei Basarab și al Doamnei Elena.

Din cele ce mi-a spus până acum d-l locotenent Kistenfeger, care ne-a arătat o deosebită bunăvoință, sunt încredințat că manuscriptele luate vor reveni în curând la locul lor, grație spiritului de echitate al d-lui Feldmareșal von Mackensen și grație concursului binevoitor ce ne-a acordat d-l locotenent Kistenfeger, cărora voiu fi fericit să le pot aduce mulțumirile Academiei Române.

D-l *I. Bianu* zice că, în afară de intervenția d-lui Lupu Kostaki, Academia, printr'o adresă semnată de d-l *Bogdan*, ca Vicepreședinte, și de d-sa, ca locțiitor al Secretarului general, a făcut și ea o intervenție în cuprinderea următoare:

„*Excelență*,

„Subscrișii vin, cu cea mai distinsă onoare, a prezentà Excelenței voastre o dureroasă reclamațiune în numele Academiei Române de științe din București.

„In noaptea de 22—23 Ianuarie curent a fost ridicată și dusă din localul Academiei o foarte prețioasă parte din materialele ei științifice, constând din c. 600 (șase sute) volume manuscrise vechi (din secolii XIV-XVIII), scrise în limba slavonă veche bisericească și adunate în timp de mai mulți ani, aproape excluziv din vechile mânăstiri ale țerii noastre, în cari aproape toate au fost și scrise.

„Modalitatea cum s'a făcut această răpire este arătată amănunțit în memoriul alăturat.

„Durerea Academiei este, atât pentru paguba ce i s'a adus și pentru lovirea ce s'a dat demnității ei de instituție de știință și cultură, cât și pentrucă faptul s'a executat sub protecția baionetelor armatei imperiale germane.

„Academia noastră a fost fondată la 1866 și prin lege a fost recunoscută în 1879 de Stat, că „este și rămâne persoană morală și independentă în lucrările sale de orice natură; ea singură se organizează, își face regulamente și-și administrează averea, și prezentă și viitoare"; scopul ei este „cultura limbii și a istoriei naționale, a literelor, a științelor și a frumoaselor arte".

„Colecțiile ei științifice și averea Academiei nu pot deci fi socotite ca apar-

ţinând Statului Român, ci ele sunt proprietatea unei instituţii private.

„Academia a publicat până acum câtevà sute de volume ştiinţifice şi de mai multe zecimi de ani întreţine relaţiuni colegiale şi de schimb de publicaţiuni cu aproape toate Academiile şi Instituţiile ştiinţifice din Europa şi America, începând cu Academiile dela Berlin, Viena, München. Toate colecţiile ei ştiinţifice au fost totdeauna puse la dispoziţia învăţaţilor de orice naţionalitate, cu toate înlesnirile pentru a le studià.

„Durerea Academiei pentru răpirea ce a suferit în noaptea de 22—23 Ianuarie este cu atât mai mare şi mai neaşteptată, că dânsa credeà bunurile ei pe deplin asigurate prin cuvintele din proclamaţia dată „către locuitorii oraşului Bucureşti" la 6 Decemvrie 1916 de Excelenţa Sa Comandantul-şef Feldmareşal von Mackensen, cuvinte în deplin acord cu art. 46 şi 56 din Regulamentul anexat la Convenţia dela Haga din 1907 pentru regulele şi obiceiurile răsboiului pe uscat, articole cari prevăd că proprietatea privată nu poate fi confiscată şi că avutul stabilimentelor consacrate instrucţiunii, artelor şi ştiinţelor, chiar aparţinând Statului, vor fi tratate ca proprietate privată şi că orice sechestru, distrugere sau degradare intenţionată a sus ziselor stabilimente, a operelor de artă şi de ştiinţă sunt interzise.

„Academia Română de ştiinţe are încredere că răpirea făcută din colecţiile ei ştiinţifice nu poate să fi fost executată cu ştirea şi aprobarea Inaltelor Autorităţi militare imperiale germane şi speră că manuscriptele luate i se vor da îndărăt".

D-l *G. Ţiţeica* zice că mulţumiri se cuvin şi d-lor colegi *Bogdan* şi *Bianu*, cari au pus atâta stăruinţă pentru ca manuscriptele să fie înapoiate.

D-l *I. Bianu* prezintă următoarea listă a cărţilor înscrise până la finele anului trecut la concursul premiilor din 1917:

1. La premiul Asociaţiunii Craiovene de 2.000 lei
(prin Comisiune specială):

Bologa (Dr. Vasile), Noţiuni de Poetică şi Literatură română. Sibiiu 1914.
Popescu-Băjenaru (I.), Cartea omului matur. Ediţia II. Bucureşti 1916.

2. La premiul Constandinide de 4.000 lei (divizibil)
(prin Secţiunea literară):

Cioflec (V.), Mălurenii. Bucureşti 1916.
Demetrius (V.), Canarul mizantropului. Versuri. Bucureşti 1916.
„ Cântăreaţa. Nuvele. Bucureşti 1916.

Jean Bart (Eugeniu P. Botez), Jurnal de Bord. Ediția II-a adăogită. București 1916. Fără petiție.
,, Datorii uitate. Nuvele. București 1916. Fără petiție.
Moisiu (Vasile D.), Știri din Basarabia de astăzi. București 1915.
Râuleț (Constantin), Cu perdelele lăsate. București 1916.
,, ,, și George *Olărașu*, Chemarea cinematografului. București 1915.
Urechia (Nestor), Robinsonii Bucegilor. București f. a.

3. La premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil)
(prin Secțiunea științifică):

Angelescu (Victor), Studiu asupra remontei în Țara-Românească. București 1916.
Bălănescu (Lt.-Comandor I.), Răsboiul naval pe înțelesul tuturor. București 1915.
Cazacu (Doctor P.) și *I. Constantinescu-Frunză*, Material documentar pentru rezolvirea chestiunii farmaciilor în România. București 1916.
Constantinescu (Profesor G.), Experiențe aplicate Cursului de Chimie. Ediția I-a. Ploești 1915.
Jitianu (Colonel I.), Patru studii militare și Un studiu istoric. Constanța 1916.
Nițescu (Dr. Marcel Al.), Represiunea fraudelor în viticultura și comerțul de vinuri. București 1916.
,, Selecțiunea fermenților românești și istoricul culturilor pure. București 1916.
,, Considerațiuni generale asupra stațiunilor oenologice din Franța. București 1916.
Sebastian (Nicolae N.), Rachistrichnostovainizarea. (Studiu biologic). București 1915.

La Marele premiu Năsturel de 12.000 lei și la premiul Chrissoveloni de 2.000 lei, cari erau să se acorde prin Comisiune specială, precum și la premiile de câte 5.000 lei Hagi Vasile și Eliade Rădulescu — prin Secțiunea istorică — nu s'a prezentat nici o lucrare.

La unul singur din cele cinci premii cu subiecte date s'a prezentat un singur manuscript, anume la premiul Adamachi de 5.000 lei — prin Secțiunea istorică — cu subiectul: *Valurile (troianele), drumurile și cetățile romane din toate țerile locuite de Români.*

Celelalte patru la cari nu s'a prezentat nici o lucrare sunt:

a) Alexandru Ioan Cuza de 20.000 lei pentru : *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor;*

b) Neuschotz de 2.000 lei pentru : *Istoria costumului la Români până la 1821;*

c) Lazăr de 5.000 lei despre : *Crustaceele din apele interioare ale României din punctul de vedere sistematic, faunistic şi biologic;*

d) Năsturel de 5.000 lei pentru : *Climatografia României bazată pe observaţiunile până la finele anului 1910.*

D-l *I. Bianu* zice apoi că, în împrejurările de acum, este cu neputinţă a se pregăti lucrările pentru sesiunea generală, căci atât Comisiile cât şi Secţiile sunt cu totul necomplete. In faţa acestei imposibilităţi, propune ca înscrierea lucrărilor la premiile din acest an să fie valabilă pentru anul viitor.

D-l *Gr. Antipa* observă că nici concurenţă propriu zis nu există, deoarece mulţi din autorii, cari pregătiau lucrări, au fost ori mobilizaţi, ori plecaţi din Bucureşti şi deci în neputinţă de a le termină şi de a le prezentă la premii. De aceea d-sa este de părere să se aprobe propunerea d-lui *Bianu.*

— Propunerea se aprobă.

ŞEDINŢA DELA 2 FEVRUARIE 1917.

Preşedinţa d lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* aminteşte că în şedinţa precedentă şi-a exprimat credinţa că manuscriptele luate din depozitul Academiei şi dela Muzeul de Antichităţi vor fi în curând aduse la locul lor. In adevăr, chiar în seara zilei de Vineria trecută, d-l locotenent Kistenfeger a adus la Academie, în lipsa d-lui Bianu, manuscriptul prezentat ca model d-lui Feldmareşal von Mackensen, adică unul din cele şapte luate dela Muzeu. Pentru d-l Bianu şi pentru mine aceasta a fost un semn vădit că se dăduse ordin de restituire. Am trimis dar a doua zi de dimineaţă o scrisoare de mulţumire d-lui locotenent Kistenfeger şi l-am rugat să solicite pentru noi doi o audienţă la d-l Feldmareşal. A doua zi, Duminecă la ora 6 seara, am fost primiţi de d-l Feldmareşal, căruia i-am mulţumit pentru binevoitoarea atitudine pe care a avut-o în chestia manuscriptelor luate dela Academie şi dela Muzeu. „Se cuveniă să vi le dăm” a spus d-l Feldmareşal, dar a continuat : „Ai d-v. n'au făcut oare cevà analog la Braşov? Cunoaşteţi chestia?”. I-am răspuns că este adevărat că din Arhivul municipal

al Braşovului s'au ridicat o sumă de documente ce reprezentă corespondenţa dintre Domnii Ţerii-Româneşti şi ai Moldovei cu Braşovenii. Analogia nu este perfectă, deoarece pentru ridicarea documentelor dela Braşov se puteà invocà cel puţin motivul că ele au fost scrise toate de Domnii noştri, pe când între manuscriptele dela Academie şi dela Muzeu nu se găseşte nici unul care să fi fost scris în Bulgaria. Cu toate acestea noi credem că documentele dela Braşov nu trebuiau aduse la Bucureşti, deoarece ele sunt proprietatea oraşului, şi că prin urmare ele vor trebuì să fie înapoiate. La întrebarea d-lui Feldmareşal dacă ştim unde se găsesc ele acum, am răspuns că, după informaţiile noastre, ele au fost depuse la Arhivele Statului; nu ştim însă dacă au rămas acolo sau au fost trimise în Moldova împreună cu altele. D-l Feldmareşal ne-a rugat să luăm informaţiuni precise asupra acestui lucru şi să i le comunicăm şi d-sale. Audienţa luând sfârşit, am făcut cercetări a doua zi şi am aflat că documentele braşovene au fost trimise la Iaşi, de teama incendiilor de aeroplane. Rezultatul acesta l-am comunicat d-lui locotenent Kistenfeger spre a-l aduce la cunoştinţa d-lui Feldmareşal. El a fost comunicat şi d-lui Lupu Kostaki, Secretarul general al Ministerului de Interne, care erà gata să dispună înapoiarea documentelor braşovene, dacă ele s'ar fi găsit în Bucureşti.

D-l *I. Bianu*, completând cele spuse de d-l Bogdan, zice că Luni, 29 Ianuarie, după audienţă, au fost aduse la Academie, de către cinci soldaţi germani, cele 607 manuscripte ridicate în noaptea de 22—23 Ianuarie. Soldaţii erau comandaţi de acelaş subofiţer german, care comandase garda în acea noapte. S'a dat acestuia, după punerea în rânduială a manuscriptelor, adeverinţă de primirea lor. Manuscriptele dela Muzeu au fost duse acolo, afară de acela care fusese adus înainte la Academie de d-l locotenent Kistenfeger.

D-l *I. Bogdan* adaoge că se cuvine ca, în procesul verbal al şedinţei de astăzi, să se consemneze faptul că ni s'a dat din partea d-lui Feldmareşal von Mackensen o satisfacţie deplină şi că-i suntem recunoscători că ne-a scăpat astfel de umilinţa pe care încercase să ne-o impună Bulgarii.

D-l *C. Giurescu* zice: Să mulţumim d-lor Bogdan şi Bianu pentru stăruinţa ce au pus ca manuscriptele să fie înapoiate.

ŞEDINŢA DELA 9 FEVRUARIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *I. Bianu* face o comunicare despre: *Mişcarea culturală românească la începutul secolului XVIII.*

ȘEDINȚA DELA 9 MARTIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* cetește a treia comunicare despre activitatea culturală desvoltată în Țara-Românească în timpul domniei lui Brâncoveanu (1688-1714). Această comunicare tratează despre o lucrare literară și artistică nepublicată și până acum necunoscută a Mitropolitului Antim Ivireanu. Lucrarea este scrisă la 1709 și are titlul: *Chipurile vechiului și noului Testament.*

Ea cuprinde genealogia persoanelor însemnate din Biblie cu povestiri despre vieața și faptele lor. Ceeace dă lucrării o deosebită valoare este faptul că este ilustrată cu figurile tuturor persoanelor pomenite, desemnate de Mitropolitul Antim cu finețea cunoscută din alte lucrări ale acestui neobosit cărturar al acelei strălucite epoce în trecutul cultural al neamului nostru.

ȘEDINȚA DELA 16 MARTIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* cetește o comunicare: *Despre stratul delimitant al lobulului hepatic*, comunicare al cărei rezumat este următorul:

Autorul atrage atențiunea asupra unui strat de celule hepatice cari prin regularitatea, prin forma și legătura celulelor, prin produsele sale formând un înveliș în jurul lobului, arată că avem a face cu o dispozițiune corespunzând unei funcțiuni particulare.

Mai cu seamă în stări patologice acest strat este sediul unor modificări caracteristice.

In cazuri de degenerescență profundă a lobului se constată o vitalitate și o proliferabilitate particulară a acestui strat. In stări de ciroză, la început, de multe ori numai unde acest strat este sediul grăsimii, celulele fiind în acelaș timp în stare de o vitalitate pronunțată. In stări de diabet acest strat e sediul de multe ori excluziv de grăsime sau de glicogen. In stări de carcinom difuz al ficatului, acest strat arată o asemenea grăsime și semne de proliferație.

In alte stări patologice din contra lobulul întreg este în stare

de infiltrație sau de degenerare grasă, stratul delimitant nu are grăsime și se găsește în stare de proliferație.

Se poate deci admite că acest strat are o funcțiune regenerativă și de nutriție a țesutului din jurul său.

— D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* mulţumeşte d-lui *Dr. Babeş* pentru comunicarea d-sale.

D-l *G. Ţiţeica* depune la biurou spre a se publicà în *Buletinul Secţiunii ştiinţifice*, când se va puteà, nota: *Suprafeţe desfăşurabile.* D-sa adauge că va mai prezentà în acelaş scop şi alte asemenea comunicări.

ŞEDINŢA DELA 23 MARTIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *G. Ţiţeica* prezentă a doua notă, pentru publicare la timp în *Buletinul Secţiunii ştiinţifice*: *O teoremă din teoria reţelelor periodice.*

D-l *I. Bianu* aduce la cunoştinţă că la 19 Martie s'a primit dela Ministerul de Interne comunicarea că d-l Profesor Dr. Heinz Braune, Conservator al Galeriilor Statului Bavariei la München, a fost însărcinat de Administraţia militară să viziteze toate instituţiunile şi colecţiunile noastre artistice şi să iea măsurile necesare pentru asigurarea lor, ca unele ce constituesc una din bogăţiile noastre naţionale. In vederea acestei însărcinări, Academia este rugată să înlesnească d-lui Profesor Braune vizitarea instituţiei şi să-i înainteze un raport asupra situaţiunii ei. Ca urmare, s'a trimis la 20 Martie d-lui Profesor Braune un raport, în care s'a arătat că Academia, înfiinţată la 1866 şi recunoscută apoi prin lege la 1879, are scopul şi câmpul de activitate fixate prin art. 2 al acelei legi, adică: „cultura limbii şi a istoriei naţionale, a literelor, a ştiinţelor şi frumoaselor arte"; că până acum Academia nu şi-a întins cercul ei de activitate asupra domeniului Artelor frumoase, ci numai asupra filologiei, literaturii, ştiinţelor istorice şi celor pozitive; că această instituţie nu posedă colecţii de opere de artă, ci numai cărţi, manuscripte vechi, hărţi geografice, portrete în gravură, xilografie, litografie sau fotografie, — toate aceste colecţii formate fiind din punctul de vedere special al istoriei şi etnografiei Românilor şi popoarelor înconjurătoare.

D-l *I. Bianu* prezentă un volum manuscript de curând procurat pentru Biblioteca Academiei. Volumul are titlul: „Cores-

pondenţă literală" şi cuprinde câteva scrisori de Cesar Bolliac şi una de Maiorul Voinescu II. In ele se discută chestii literare contemporane şi erau destinate să fie publicate în revista literară a lui Bolliac numită *Curiozul*. Din această revistă au apărut 4 numere, din cari Biblioteca Academiei are numai n-rele 2 şi 3. Scrisorile au rămas nepublicate şi tipărirea lor acuma este o preţioasă contribuire la cunoaşterea mişcării şi a ideilor literare la noi în epoca atât de însemnată dintre anii 1830-1840.

ŞEDINŢA DELA 6 APRILIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *G. Ţiţeica* prezentă, pentru publicare la timp în *Buletinul Secţiunii ştiinţifice*, a treia notă întitulată: *Din teoria reţelelor cu invarianţi legali.*

ŞEDINŢA DELA 27 APRILIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *Dr. V. Babeş* face o comunicare: *Despre mitozele specifice degenerative.*

ŞEDINŢA DELA 4 MAIU 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *I. Bianu* prezentă Academiei un exemplar din *Vieţile Sfinţilor* din lunile Dechemvrie - Fevruarie, tipărite în limba slavă probabil la Moscva la 1690. Foaia cu titlu lipseşte. Volumul are 763 foi. Preţios este pentru noi acest volum din cauza unei însemnări scrise pe marginea de jos a feţelor întâie dela întâiele opt foi. Insemnarea începe cu subscrierea originală a Mitropolitului Ţerii-Româneşti Teodosie (1668 - 1709), apoi urmează aşà:

„Lét 7209 (1701) Iul. 1.

„Această sfântă Carte numită Viiaţa Sfinţilor | dăruită iaste Sfintei Mitropolii Ţărăi Rumâneşti | din Bucureşti de cinstitul Dumnealui Ioan Mazepa | Marele Hetman Ucrainiei spre vécnica Dumnélui pomenire | şi s'au adus în zilele smereniei noastre Mitropolitului | Ţărăi Rumâneşti Theodosie, carele cu

mare blestem | şi groaznică afurisanie las, ca nimené să nu îndrăsnéscă | a o înstreina dela Sfânta Mitropolie aiasta."

Din aceste rânduri iese la lumină un fapt necunoscut până acum, anume că Hatmanul Cazacilor Zaporojeni Ivan Mazeppa, atât de cântat de poeţi mari ca Lord Byron şi Victor Hugo şi reprezentat în tablouri de pictori mari ca Horace Vernet, a dat un semn de prietenie ţerii noastre, trimiţând Mitropoliei în dar această carte poate împreună cu altele cari au fost pierdute sau nu s'au găsit până acum. Aceasta s'a întâmplat în vremea când Hatmanul erà în mare favoare la Ţarul Petru cel Mare. Ocazia poate să o fi dat vreo delegaţie sau chiar vreo misiune românească trimisă la puternicul Ţar, dela care ai noştri sperau mântuirea de sub jugul din zi în zi mai apăsător al Turcilor. Toate s'au schimbat câţivà ani în urmă. Din mare prieten al Ţarului Petru, Mazeppa a trecut în rândul vrăşmaşilor lui şi aceasta i-a adus pierderea a tot ce aveà. Apoi după ruina totală - vântul aventurilor lui fără noroc l-a adus sà moară pe pământul românesc si oasele lui se odihnesc până astăzi într'o biserică din Galaţii noştri.

D-l *Dr. V. Babeş* face o comunicare despre: *Câtevà experienţe asupra tifosului recurent.*

Autorul insistă: 1) asupra metodelor de a pune în evidenţă spirocheţii şi descrie corpusculii metacromatici şi rezistenţi; 2) asupra epidemiilor asociate cu mortalitate mare, pronunţânduse în mijlocul epidemiei generale, produse de nefrite, pneumonii, etc, la oameni trăind în mizerie; 3) asupra formei meningee; 4) asupra formei hepatice; 5) asupra raportului spirochetei cu boala lui Weil şi cu tifosul biliar.

D-l *Babeş* prezentă apoi, în limba germană, textul comunicării, spre a fi publicat la timp în *Buletinul Secţiunii ştiinţifice.*

ŞEDINŢA DELA 11 MAIU 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *I. Bianu* observă că astăzi este ultima şedinţă ordinară şi ar urmà ca Luni 1(14) Maiu să înceapă sesiunea generală. După cum s'a constatat

şi în prima şedinţă din Ianuarie, când s'a prezentat lista scrierilor intrate la concursul premiilor, tot astfel constatăm şi azi că de fapt nu putem aveà anul acesta sesiune generală, deoarece sunt prezenţi în Bucureşti numai zece membri, dintre cari un singur Vicepreşedinte şi un singur Secretar de Secţiune. Urmează deci, în mod natural, ca şedinţele ordinare să continue în fiecare Vineri.

Asupra situaţiei financiare a Academiei, d-l Bianu dă câtevà scurte lămuriri şi zice că într'o şedinţă viitoare va aduce un referat mai larg asupra acestei chestiuni.

— După ce mai ieau cuvântul d-nii *Antipa* şi *Ţiţeica*, toţi membrii prezenţi, în număr de şase, hotăresc să se continue Vineria şedinţele ordinare.

D-l *V. Babeş* face o comunicare despre : *Corpusculii lui Negri în turbare.*

ȘEDINȚA DELA 18 MAIU 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *I. Bianu* face două comunicări bibliografice : una despre un exemplar din Biblia lui Luther tipărită la Frankfurt pe Main la 1583, exemplar care a aparţinut Diaconului Coresi şi familiei lui şi a ajuns în biblioteca Academiei între cărţile fostei Biblioteci Centrale a Statului ; cealaltă despre un exemplar de aceeaşi provenienţă din Evanghelia arabă tipărită la Alep în 1708, în tipografia făcută cu cheltueala lui Vodă Brâncoveanu, căpătată de Patriarhul Antiohiei Atanasie, fost predicator la Curtea Domnească din Bucureşti. Din această Evanghelie Academia mai aveà un exemplar dăruit în anii trecuţi de Părintele Ciril Karalevski (Charon). Exemplarul găsit acum are însă un titlu arab deosebit şi pe dosul titlului o stemă a Hatmanului Căzăcesc Mazeppa cu iniţialele lui şi pe întâia faţă a foii următoare o dedicaţie către Mazeppa în versuri greceşti. Toate acestea lipsesc în exemplarul adus din Siria de Părintele Ciril Karalevski. Acest exemplar este frumos legat şi fără îndoeală a fost trimes de Patriarh ca omagiu lui Vodă Brâncoveanu, căci în două locuri este aplicată în fum pecetea mică a lui Grigorie Brâncoveanu cu anul 1762.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* exprimă d-lui Bianu, în numele Academiei, mulţumiri pentru interesantele d-sale comunicări.

D-l *I. Bianu* ceteşte apoi următorul raport asupra situaţiunii financiare a Academiei :

„Situația în care se află țara din cauza evenimentelor răsboiului a adus în mod inevitabil adâncă turburare și în funcționarea Academiei. In Bucureşti, în urma ocupației dela 6 Decemvrie (23 Noemvrie), au rămas numai 10 membri activi și alții nu pot venì. In ședința dela 26 Ianuarie s'a constatat de membrii prezenți că din această cauză sesiunea generală anuală din 1917 nu se poate ținea și s'a hotărît ca scrierile prezentate la concursurile premiilor din acest an să fie considerate cà bine prezentate pentru cea mai apropiată sesiune generală ce se va puteà ținea. Până atunci cred de trebuință să aduc la cunoștința colegilor prezenți următoarele :

„I. Serviciile centrale ale Academiei au funcționat fără întrerupere, pe cât a fost cu putință, dată fiind împrejurările în cari ne aflăm și numărul foarte scăzut al persònalului rămas la serviciu : Cancelaria cu un funcționar din 5, Serviciul bunurilor fără funcționar, Cassieria și Contabilitatea cu un funcționar din 5, având împreună 5 oameni de serviciu din 9, Biblioteca cu 6 funcționari din 19 și 2 oameni de serviciu din 8.

„Pentru ca această funcționare să fie cu putință cât mai departe în viitor, Delegațiunea, reprezentată prin singurul membru prezent — d-l Vicepreședinte I. Bogdan, — a aprobat la 16 Fevruarie propunerea făcută, prin raportul cu No. 48 dela 15 Fevruarie, de subscrisul ca Director al administrației și loctiitor de Secretar general, pentru regularea întrebuințării mijloacelor bănești disponibile. Raportul în care s'a formulat acea propunere arătà următoarele :

„Cassa Academiei are un numerar de *lei 87.276,47*. Din această sumă, lei 9.200 fac parte din capital, fiind rezultați din incassarea de efecte ieșite la sorți într'un timp când nu a mai fost cu putință să se cumpere efecte pentru înlocuirea celor ieşite la sorți.

„Cred totuş că putem dispune pentru trebuințele curente de întreaga sumă în numerar de lei 87.276,47, rămânând ca în timpuri normale să se cumpere din venituri efectele ieşite la sorți, incassate și cheltuite acuma.

„In împrejurările actuale toate izvoarele de venituri sunt cu totul secate, căci pentru un timp, al cărui sfârșit nu se poate prevedeà, nici un ban nu se va puteà incassà nici din averea în efecte, aflătoare în depozit la Banca Națională, nici dela moșii, nici din subvențiile dela Stat.

„Este deci necesar să fie întrebuințată suma disponibilă cu cea mai mare cruțare posibilă spre a depărtà cât mai mult ziua grozavă a sfârșitului acestei sume.

„Pentru aceste motive, am propus și au fost aprobate plățile lunare ale personalului, cari — după scăderile și adaosele făcute în urmă prin deciziunile pe rapoartele și petițiile înregistrate la No. 55, 65, 84 și 97 au rămas să fie următoarele :

1. Funcționarilor prezenți — opt — lefile întregi .	lei	3.705,74
2. Oamenilor de serviciu — șapte — lefile întregi .	„	792,40
3. Pregătirea ediției Alecsandri — diurnă — . .	„	200,—
4. Lucrător — legător la Bibliotecă, plătit cu 3 lei pe zi de lucru	„	80,—
5. Pensionarilor — șase — pensiile întregi . . .	„	1.124,48
6. Familiilor celor mobilizați, aflătoare în București	„	1.094,50
7. Obligații către două persoane (d-na Obedenaru și N. Istrati)	„	500,—
8. Personalul Institutului Otteteleșanu, care are locuință, încălzit și hrană în Institut, 50% din leafă — șapte persoane —	„	730,50
9. Oameni de serviciu rămași la Institut — nouă persoane —	„	330,
Total	lei	8.557,62

La această sumă lunară s'a mai adaos ajutorul de chirie de Sf. Gheorghe 1917 pentru personalul prezent.	lei	4.417,50

„II. La suma din cassă la 15 Fevruarie de . .	lei	87.276,47
s'au adaos incassări de	„	8.165,08
Total	lei	95.441,55
Asupra cassei s'au făcut cheltueli în sumă de	lei	21.436,25
A rămas deci disponibil	„	74.005,30

„Aceasta este singura sumă pe care o avem sigură pentru întâmpinarea trebuințelor.

„Toate fondurile în efecte fiind duse împreună cu tezaurul Băncii Naţionale, nu se poate incassà dela ele nici un venit. Moşiile aflătoare în partea ocupată a ţerii — trei sunt căutate în regie (Măgurele, Chiselet, Olteni), alte trei mai mici arendate la obştii săteşti. Cum se arată în alăturatul tablou, dela toate am aveà de primit rămăşiţe din anul agricol trecut 1916

suma de	lei	56.994,30
iar pentru anul curent 1917	„	236.106,34
Total	lei	293.100,64

„Este însă cu neputinţă a se prevedeà — din cauza împrejurărilor răsboiului — cât şi când se va puteà incassà din această sumă. De aceea se impune toată restrângerea posibilă a cheltuelilor şi prin urmare trebue să rămână — cum a fost şi până acum — suspendate toate publicaţiunile. Această suspendare se impune şi din cauza altor dificultăţi impuse de actuala situaţie a ţerii şi a Academiei.

„III. Din cauza nesiguranţei veniturilor viitoare, nu se poate întocmì un buget pentru anul viitor. Totuş s'au înscris în alăturatul tablou pe de o parte cheltuelile indispensabile în sumă de lei 197.458,62, pe de alta veniturile cari ar trebuì să fie incassate în sumă de lei 293.100,64, pe lângă suma arătată aflătoare în cassă de lei 74.005,30."

D-l *Dr. V. Babeş* recunoaşte că într'adevăr continuarea publicaţiunilor nu este cu putinţă, pentru motivele arătate de d-l Bianu; dar sunt unele comunicări, cari, în interesul autorului şi al ştiinţei, trebue să fie publicate cât mai repede spre a asigurà prioritatea. Astfel sunt comunicările d-sale făcute în şedinţele dela 16 Martie, 27 Aprilie şi 4 Maiu. D-l Dr. Babeş întreabă că, dacă d-sa ar găsì mijlocul de a le tipărì, Academia ar fi dispusă să iea sub auspiciile ei aceste publicaţiuni, cari ar apăreà separat cu indicaţia timpului? Costul tipăriturii l-ar plătì d-sa.

La discuţie ieau parte d-nii *Ţiţeica*, *Bogdan*, *Antipa*, după care d-l *Bianu* propune să se publice comunicările d-lui Babeş ca continuare a *Buletinului Secţiunii ştiinţifice*, trăgându-se 50 exemplare ca extrase, pe cari autorul le va puteà împărţì la specialişti, spre a-şi asigurà prioritatea. Ultima pagină a *Buletinului* precedent fiind 138, ar urmà să se continue cu pagina 139.

— Propunerea d-lui Bianu se aprobă.

— Raportul d-lui Bianu asupra stării financiare a Academiei se iea spre cunoştinţă şi se aprobă.

Veniturile proprietăților din teritoriul

No. curent	NATURA VENITURILOR	Datorie din trecut		Venitul pe 1917-18		TOTAL		OBSERVAŢII
1	Moşia Olteni	850	85	38.798	70	39.649	55	
2	„ Fundu-Chiselet	36.617	70	95.447	21	132.064	91	
3	„ Măgurele	6.239	30	28.608	83	34.848	13	
4	Casa din Str. Sculpturii, 5 .	2.375	—	4.750	—	7.125	—	
5	Moşia Năsturel			32.500	—	32.500	—	
6	„ Lămoteşti			6.000	—	6.000	—	
7	Moara dela Fundu-Chiselet .	300	—	600	—	900	—	
8	Pescuitul dela F.-Chiselet . .	2.567	50	5.135	—	7.702	50	
9	Moara dela Măgurele			3.105	—	3.105	—	
10	Moşia Bălceşti	1.025	—	1.000	—	2.025		
11	„ Bătăşani	357	35	6.000	—	6.357	35	
12	„ Ottetelişu	5.000	—	12.500	—	17.500	—	
13	Conacul dela Ottet., (Prefectură)	1.661	60	1.661	60	3.323	20	
	De incassat lei . . .	56.994	30	236.106	34	293.100	64	

ocupat şi cheltuelile pe anul 1917—18

No. curent	NATURA CHELTUELILOR	Articol bugetar	ANUAL	TOTAL	OBSERVAŢII
1	Diurnele şedinţelor ordinare. .	2	5.880 —		42 Şedinţe a Lei 140.—
2	Diurna unui membru delegat .	3	250 —		
3	Diurna Secret. Secţ. literare . .	5	1.100 —		
4	Remunerarea funcţionarilor.	6	52.392 —		
5	„ personalului serv.	6	15.705 60		
6	Ajutor de chirie	6	8 835 —	84.162 60	
7	Cheltueli de cancelarie, încălzit şi luminat	8	7.000 —		
8	Intreţinerea localului, asigurări, apă, gunoiu, etc.	10	6.000 —		
9	Mobilier	12	200 —		
10	Legatul cărţilor.	17	1.000 —		
11	Cărţi cumpărate	18	800 —		
12	Scrierile V. Alecsandri	25	2.400 —		
13	Asigurări şi impozite, casa din Str. Sculpturii 5.	50	746 35		
14	Asigurarea Aga ici	56	458 45		
15	„ Radiana	61	87 75		
16	Administraţia moşiei Olteni .	62	11.514 06	30.206 61	
17	Pensionarilor . . .	83	14.169 84		
18	Asigurarea caselor din Galaţi .	84	129 50		
19	Asigurări Roşiori	88	129 50		
20	„ Călimăneşti	94	19 50		
21	Ajutor d-nei A. N. Ştefan . .	6	1.200 —	15.648 34	
22	D-lui Th. Istrati	92	1 200 —		
23	Impozitele moşiilor arendate .	100	4.500 —		
24	Asigurări	10	66 90		
25	Pădurari.	10.	1.000 —		
26	Administr. moşiei Măgurele .	106	7.845 20		
27	„ „ F.-Chiselet	107	20.458 22	35.070 32	
28	Inst. Otteteleşanu, personal. . .	109	11.100 —		
29	Hrana 6 pers. lei 1.— pe zi	110	2.125 —		
	„ 9 eleve „ 0.80 „ „	110	2.592 —		
	„ 8 serv. „ 0.80 „ „	110	2.346 —		
	„ 2 „ „ 2.— „ „	110	1.440 —		
30	Luminat şi încălzit	111	3.500 —		
31	Vite, trăsuri	112	200 —		
32	Intreţinerea local	114	1.000 —		
33	Diverse	11.	100 —		
34	Câmpul şi Parcul	119	1.500 —		
35	Asig. Inst. Han şi Grajd . . .		584 90	26.477 90	
36	Asigurări şcoala Ţigăneşti .	121	571 40		
37	„ „ Călmăţuiu . .	121	157 40		
38	„ cant. Ţigăneşti	121	85 10		
39	„ adm. moşiei Ţigăn.	121	71 50		
40	„ loc. Brig. silvic „	121	15 —		
41	„ ecarele viei „	121	20 25		
42	„ adm. moşiei Călmăţui	121	172 ?0	1.092 85	
43	D-nei M. Obedenaru	132	4.800 —	4.800 —	
	De cheltuit lei . . .			197.458 62	

Cheltuelile moşiilor pe 1917—18.

No. curent	NATURA CHELTUELILOR	SUMA Lei	SUMA B.	TOTAL Lei	TOTAL B.	OBSERVAŢII
	MOŞIA OLTENI					
1	Salariul Administratorului	2.400	—			
2	Remiza 10% peste 22.000 lei	1.679	85			
3	Logofăt pe un an	840	—			
4	Un pândar a lei 50	600	—			
5	Doi pădurari, 9 luni a lei 40 . . .	720	—			
6	Registre şi imprimate	150	-			
7	Reparaţia ecaretelor	150	—			
8	Impozitele moşiei	4.474	06			
9	Asigurarea ecaretelor	200	15			
10	Leafa pădurarului	300	—	11.514	06	
	MOŞIA MĂGURELE					
1	Un supraveghetor.	1.080	—			
2	Doi pândari pe 9 luni	720	—			
3	Registre, etc.	45	—			
4	Intreţinerea pepinierei	50	—			
5	Impozite	3.401	45			
6	Asigurarea ecaretelor moşiei	488	75			
7	Pădurari	9·0	—			
8	Cheltueli neprevăzute	100	—	7.845	20	
	MOŞIA FUNDU-CHISELET					
1	Salariul Administratorului . . .	2.400	—			
2	Remiza 10% incassări peste 73.000 lei	2.244	70			
3	Un logofăt pe an	1.200	—			
4	Un pândar pe an a lei 45 lunar . .	540	—			
5	Şase pândari pe 9 luni a lei 50 lunar	2.700				
6	Un paznic pe an a lei 40 lunar . .	480	—			
7	Registre, imprimate, etc.	150	—			
8	Reparaţia ecaretelor	300	—			
9	Asigurarea ecaretelor şi mobilier .	157	—			
10	Impozite	9.986	52			
11	Neprevazute	300	-	20.458	[illegible]	

ŞEDINŢA DELA 25 MAIU 1917.

Preşedinţa d lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *G. Ţiţeica* depune la biurou, pentru publicare la timp în *Buletinul Secţiunii ştiinţifice*, a patra notă intitulată : *Reţele patratice cu invarianţi egali.*

D-sa prezentă apoi 12 lucrări ale d-sale, cari lipsesc din Biblioteca Academiei şi carì au fost publicate în străinătate ; mare parte au fost extrase din *Bulletin des sciences mathématiques* şi din *Rendiconti del Circolo matematico di Palermo*. Intre lucrări este şi teza de doctorat susţinută la Paris la 30 Iunie 1899.

D-l *I. Bianu* zice că în şedinţa precedentă a cetit un raport asupra situaţiunii financiare a Academiei cu propuneri pentru anul 1917—18 şi că raportul a fost aprobat de unanimitatea membrilor prezenţi. Totuş d-sa crede că este bine şi se roagă ca acel raport să fie dat spre examinare Comisiunii financiare, care este reprezentată prin doi din cei trei membri ai ei, anume d-nii *Antipa* şi *Ţiţeica.*

— Se aprobă.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* aminteşte că, în şedinţa dela 2 Septemvrie 1916, membrii au renunţat la diurnele de şedinţe şi de Secretari precum şi la remunerarea de autor, spre a se da ca ajutor familiilor celor căzuţi în răsboiu. Până la finele lunii Octomvrie sumele astfel adunate au fost trimise în scopul arătat „Familiei Luptătorilor". Din cauza evenimentelor cari au urmat însă, sumele reţinute posterior au rămas la cassă, căci nu-şi mai puteau ajunge ţinta. D-l Bogdan crede că ar trebuì să se iea o hotărîre asupra acestei chestiuni.

— In urma unei mici discuţii la care ieau parte d-nii *Onciul*, *Ţiţeica*, *Babeş*, *Giurescu* şi *Bianu*, se decide ca diurnele şi celelalte onorarii să se iea de cei în drept cu începere dela epoca de când nu au mai fost trimise la destinaţie.

D-l *Dr. V. Babeş* face o comunicare: *Despre corpusculii lui Negri (parazitul turbării?)*

ȘEDINȚA DELA 1 IUNIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeş* spune că, în urma autorizării ce i s'a dat în ședința trecută, s'a înțeles cu tipografia Carol Göbl asupra modalității de a se tipărì fără întârziere, pentru *Buletinul Secțiunii Științifice*, comunicările făcute de d-sa Academiei în ședințele trecute.

D-l *C. Giurescu* expune lucrarea sa despre *Plăeşi*, atribuțiunile și organizarea lor în trecut în țerile românești.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* mulţumeşte d-lui Giurescu pentru foarte interesantul studiu, în care se expune aşà de luminos o instituţie a trecutului nostru puţin cunoscută până acum.

ȘEDINȚA DELA 8 IUNIE 1917.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *I. Bianu* ceteşte o scrisoare cu data 12(25) Aprilie primită la 4 Iunie st. n. dela d-l Preşedinte P. Poni, care spune că pe la sfârşitul lui Ianuarie scrisese o altă scrisoare, care însă nu s'a primit, arătând dispoziţiile luate de d-sa pentru conducerea afacerilor Academiei din partea ţerii neocupată. Pe lângă scrisoarea primită acum d-l Poni trimete copie de pe testamentul lui Constantin G. Vernescu, decedat la Iaşi, la începutul lunii Fevruarie. Prin testament, răposatul lasă Academia legatară universală asupra nudei proprietăţi a averii sale, cu condiţiune să respecte anumite legate particulare și să execute unele însărcinări. D-l Poni spune că atât d-sa, cât și ceilalţi doi membri ai Delegaţiunii, cărora a putut comunicà dispoziţiile testamentului — d-nii Delavrancea şi Negruzzi — sunt de părere că Academia nu poate primì situaţia ce i se face prin acest testament. D-l Vicepreşedinte I. Bogdan, după ce a luat cunoştinţă de scrisoarea d-lui Poni şi de textul testamentului, a dat în scris declaraţia că se uneşte cu părerea membrilor Delegaţiunii aflători în Moldova. Astfel Delegaţiunea, în conformitate cu art. 85 din Regulamentul general, a decis a nu se primì legatul făcut prin testamentul Vernescu.

— Se iea spre cunoştinţă.

ŞEDINŢA DELA 15 IUNIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *Dr. V. Babeş* expune rezultatele ultimelor sale cercetări despre formaţiuni particulare semănând cu „Sichelkeime" din Coccidii şi Eineria, găsindu-se în rădăcinile posterioare şi anterioare ale măduvei spinării la pelagroşi.

ŞEDINŢA DELA 29 IUNIE 1917.

Preşedinţa d-lui *Dr. V. Babeş*.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea propunere, pe care o face pentru a se regulà cât mai bine se poate bunul mers al administraţiei Academiei; această propunere o face în calitate de locţiitor de Secretar general şi de Director al administraţiei Academiei şi în înţelegere cu colegul Vicepreşedinte *I. Bogdan*, plecat din oraş pentru îngrijirea sănătăţii sale sdruncinate:

„Dintre cei patru membri ai Delegaţiunii, aleşi de Academie în sesiunea generală din Maiu 1916 pentru a conduce împreună cu Secretarul general afacerile administrative şi financiare ale Academiei în anul 1916—17, a rămas în Bucureşti, în timpul ocupaţiunii militare, unul singur — colegul *I. Bogdan*, ceilalţi împreună cu Secretarul general, aflându-se toţi în Moldova. Asupra subscrisului — ca Secretar al Secţiei literare — cade după Regulament sarcina de a îndeplini funcţiunile Secretarului general în timpul absenţei titularului.

„Când s'a încheiat exerciţiul bugetar 1916—17, cu sfârşitul lunii Maiu, am prezentat spre aprobare membrilor prezenţi la şedinţa dela 18 Maiu un proiect de buget provizoriu, în care s'au înscris veniturile posibile şi cheltuelile indispensabile de acum înainte. Acest proiect a fost văzut şi aprobat de singurii doi membri prezenţi din Comisia financiară şi bugetară — d-nii *Gr. Antipa* şi *G. Ţiţeica*, şi aprobat de toţi membrii prezenţi la şedinţă.

„Pentru punerea în aplicare a acestui buget provizoriu, verificarea conturilor şi rezolvirea altor chestiuni în legătură cu bugetul, cred că se impune a se da delegaţie extraordinară celor doi membri numiţi în Comisia financiară şi bugetară — d-nii Gr. Antipa şi G. Ţiţeica, — ca împreună cu

d-l Vicepreşedinte I. Bogdan să formeze o Delegaţiune provizorie. Aceşti Delegaţi să fie prin chiar această însărcinare autorizaţi să subscrie la caz de trebuinţă pentru Preşedintele Academiei".

D-l Preşedinte V. *Babeş* zice că din delegaţiunea astfel formată trebue negreşit să facă parte şi d-l Bianu ca locţiitorul Secretarului general.

— Propunerea d-lui Bianu subscrisă și de d-l I. Bogdan, împreună cu adaosul propus de d-l Babeș se aprobă.

D-l Vicepreşedinte *Dr. V. Babeş* observă că ședința de astăzi este cea din urmă din Iunie; Academia intră deci în vacanță, iar ședința viitoare se va ţineà la 7 Septemvrie viitor.

ȘEDINȚA EXTRAORDINARĂ DELA 6 IULIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* zice:

Duminecă dimineaţa, la 1 Iulie, a încetat din vieaţă *T. Maiorescu*, şi în aceeaș zi spre seară trupul lui neînsufleţit a fost dus în capela cimitirului Șerban Vodă. La localul Academiei s'a arborat drapelul negru și s'a dispus pregătirea unei coroane de flori naturale, spre a fi pusă a doua zi lângă sicriu în numele acestei instituții, în mijlocul căreia timp de peste o jumătate de secol răposatul a fost unul dintre membrii cei mai străluciţi. A doua zi Luni, la 2 Iulie, la ora 4 p. m., s'a făcut slujba îmmormântării în cripta familiară lângă rămăşiţele pământești ale părintelui său Ioan Maiorescu. D-l Coleg Onciul pregătise o cuvântare în numele Academiei. Programul fixat însă a prevăzut să nu se rostească cuvântări la îmmormântare. D-l Onciul va ceti deci în această ședință intimă extraordinară cuvântarea pregătită pentru dureroasa veșnică despărţire.

D-l *D. Onciul* cetește următoarele:

„*Domnilor Colegi*,

„Cu inima îndurerată în obştească jale, am dus la locul de veşnică odihnă, Luni în 2 Iulie, pe veneratul nostru coleg şi marele învăţător al neamului, care a fost Titu Maiorescu.

„Cu dânsul a intrat în mormânt, trecând la nemurire, unul din făuritorii României contemporane, unul din colaboratorii cei mai de frunte ai Regelui Carol I, pe care vai!, atât de curând, după nemăsurata pierdere ce în zile de grea cumpănă am suferit prin moartea prea dureroasă pentru noi a înțeleptului Intemeietor al Regatului Român, s'a dus să-l însoțească în Panteonul României.

„Impreună cu Țara și cu tot neamul românesc Academia Română plânge pe marele Român și magistru al Națiunii, cel mai luminos și fecund învățător ce a ilustrat catedra românească, neîntrecutul maestru al cuvântului și al tribunei; pe învățatul și scriitorul care, în nobilă luptă pentru Adevăr, pentru Bine și Frumos, și-a cucerit un loc din cele mai de frunte în istoria culturii românești; pe un ilustru membru ce i-a fost, chiar dela întemeierea ei acum 50 de ani, și înțelept îndrumător în activitatea ei literară.

„Marea și binefăcătoarea influență ce Titu Maiorescu a exercitat asupra desvoltării literaturii și culturii românești în ultima jumătate de secol e în conștiința publică, pretutindeni unde se cetește și se scrie românește, pretutindeni unde se știe de mișcarea noastră intelectuală. Incepând cu conferințele publice ce ca tânăr profesor le-a inaugurat la Iași, și cu întemeierea revistei *Convorbiri Literare*, acum cincantenară, al cărei părinte sufletesc erà, activitatea lui în ogorul culturii naționale: ca scriitor, în clasicele *Critice* literare, deschizătoare de căi și orizonturi nouă; ca profesor în mult instructivele și încă mai mult cultivătoarele cursuri, pentru cari cea mai spațioasă sală a Universității nu erà destul de încăpătoare; ca parlamentar care în *Discursurile* sale măestre, publicate cu introduceri istorice la fiecare din cele cinci volume apărute (al șaselea inedit erà lucrarea lui cea din urmă), ne lasă opera cea mai însemnată — alături de memoriile Regelui Carol — asupra istoriei noastre contemporane și adevărate monumente ale retoricei românești; ca om de Stat, care ori și când și ori unde erà în măsură să o facă, a servit și promovat marile probleme ale culturii românești și interesele culturale ale Românilor de pretutindeni; — această activitate, neobosită și binecuvântată, strălucitoare pildă a unei vieți de om bine rânduite și bine folosite, lasă în urma ei cele mai frumoase și mai prețioase roade intelectuale neamului româ-

nesc. Aprețuirea ei cuvenită rămâne rezervată istoriei, ce se va scrie de acì înainte.

„Activitatea lui Titu Maiorescu în Academia Română am avut onoarea să o schițez, cu prilejul aniversării lui de 70 de ani, în ședința noastră de la 12 Fevruarie 1910. Partea lui la lucrările acestui Institut de cultură națională, cu sfatul lui înțelept și cu bunele lui îndrumări, mai ales în ce privește *Dicționarul limbii române*, instituirea publicațiunii de *Documente privitoare la istoria Românilor*, și în deosebi regularea ortografiei noastre, este de un merit ce o clasează printre cele mai dintâi și mai de seamă servicii.

„Cu bunul simț și cu dreapta măsură ce întotdeauna au distins fecunda lui activitate pe toate terenurile unde s'a manifestat, Titu Maiorescu a fost un adevărat salvator al limbii literare și al scrierii românești, când exagerările așà zișilor „latiniști" și „etimologiști" de altă dată, ale căror rătăciri le combăteà cu toată puterea convingerii sale mai bune, amenințau să ne înstrăineze literatura nouă de limba vie a poporului și de tradiția literară, așà încât limba românească erà să devie o ruină. Și cu acelaș bun simț și cu aceaș dreaptă măsură, el a pus apoi stavilă și exagerărilor din partea adversă, scoțând astfel scrierea românească din haosul în care ajunsese prin cele două curente opuse, și readucând-o la făgașul unei desvoltări raționale.

„Literatura românească îi rămâne deapururea recunoscătoare.

„Din activitatea lui Titu Maiorescu ca om de Stat, fie-mi îngăduit să menționez acì numai opera cu care și-a încheiat cariera politică acum patru ani aproape. Când Regele Carol împliniă anii celei mai lungi și mai glorioase domnii ce a fost în istoria română înainte de dânsul, anii de domnie ai lui Ștefan cel Mare, primul său ministru, care erà Titu Maiorescu, prezidând la încheierea păcii din București ce puneà capăt neliniștitorului răsboiu balcanic prin intervenția impunătoare de pace a României, înscrià în istorie o nouă pagină de glorie a domniei Regelui victorios, punctul ei culminant. Geniul bun al României l-a predestinat să fie mereu în frunte la actele mari ale țerii.

„In zorii zilei de 1 Iulie, după scurtă suferință, s'a stins senin, în zarea unei lumini nouă, această vieață bogat roditoare, închinată Adevărului, Binelui și Frumosului, desfășurată în ar-

monie clasică şi cu echilibru filozofic în toate manifestările ei.

„Când îl coboram în mormânt, luându-ne cu durere mută rămas bun dela dânsul, o privighetoare îi ţinù discursul funebru — mai înduioşător decât toate discursurile ce în alte împrejurări le-ar fi rostit oamenii.

„Paseri lăutari“.... ca în minunata poemă a geniului poporului, pe care cu atâta căldură l-a ştiut să-l apreţuească în memorabilul său răspuns la un discurs de recepţie, una din cuvântările maestrului, dela care cine a asistat la acea şedinţă solemnă nu va uità în vieaţă impresia ce a luat cu sine.

„Paseri lăutari“..., care să ne aducă aminte că

„A căzut o stea“,

un strălucitor luceafăr pe cerul României.

„Depunând cununa lacrămilor şi recunoştinţei noastre pe mormântul lui Titu Maiorescu, i-am zis un duios Adio!

„El s'a dus. Dar sufletul ce ni l-a lăsat în opera sa nemuritoare rămâne între noi şi va rămâneà între urmaşii noştri, càt timp va fi literatură şi istorie românească.

„Bună şi frumoasă şi binecuvântată, cum i-a fost vieaţa, fie amintirea lui!“

ŞEDINŢA DELA 7 SEPTEMVRIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *I. Bianu* prezentă în dar dela d-na E. A. Catargi un album legat în piele (marochin) roşie, având în faţă stema ţerii in bronz şi smalţ şi cuprinzând zece fotografii, în cari se văd formele vaporului „Meteor“, cumpărat de Statul Român la Londra la 26 Septemvrie 1895, şi cu care s'a început serviciul maritim al României.

— Se exprimă d-nei E. Catargi mulţumirile Academiei.

D-l *D. Onciul* expune o comunicare despre două vechi volume manuscripte găsite între cărţile şi hârtiile lăsate la Mânăstirea Antim din Bucureşti de fostul Episcop de Argeş, care le-a adus cu sine spre a fi puse în siguranţă pe timpul ocupaţiunii. Episcopul murind, manuscriptele au fost depuse la Casa Bisericii. Intre ele se află vechiul pomelnic al Epis-

copiei de Argeş, scris la 1651 după altul mai vechiu, şi condica de pomelnice a Mitropoliei din Bucureşti. In aceasta se află şi pomelnicul Episcopiei de Râmnic. In ambele aceste pomelnice sunt trecuţi Domnii, începând cu Basarab, după care urmează Domnii constataţi prin documente în secolii XIV şi în succesiunea lor exactă.

ŞEDINŢA DELA 14 SEPTEMVRIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *G. Ţiţeica* prezentă o comunicare despre *Sisteme ciclice.* — Se va aveà în vedere, spre a fi tipărită în *Memoriile Secţiunii ştiinţifice.*

D-l *Dr. V. Babeş* expune o comunicare despre rezultatele ultimelor sale cercetări asupra *scorbutului* şi asupra deosebirilor acestei boale de *pelagră.*

ŞEDINŢA DELA 21 SEPTEMVRIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *D. Onciul* aduce aminte că la 6/19 a lunii curente s'au împlinit o sută de ani dela naşterea lui M. Kogălniceanu. In împrejurările actuale nu se poate comemorà după cuviinţă această aniversare; propune să se hotărască ca în anul viitor, la aceeaş dată, Academia să onoreze memoria marelui bărbat şi fostului ei preşedinte printr'o şedinţă solemnă.

D-l *G. Ţiţeica*, unindu-se cu propunerea d-lui Onciul zice ca până la şedinţa solemnă, d-l coleg Onciul să facă în viitoarea şedinţă intimă o scurtă expunere despre activitatea lui Kogălniceanu.

— Propunerile d-lor Onciul şi Ţiţeica se aprobă.

ŞEDINŢA DELA 28 SEPTEMVRIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *D. Onciul* ceteşte întâia parte a expunerii despre vieaţa şi activitatea lui M. Kogălniceanu (Tinereţele şi activitatea literară), dela a cărui naştere s'a împlinit un secol la 6/19 a acestei luni Septemvrie.

In şedinţa viitoare va continuà, vorbind despre M. Kogălniceanu ca om politic.

ŞEDINŢA DELA 5 OCTOMVRIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *Dr. Gr. Antipa* prezentă articolul : *Die Fischerei Rumäniens*, scris de Dr. K. Marcus, conducătorul secţiei pescăriei în Statul-major economic din Administraţia militară în România, articol extras din publicaţiunea „Fischerboten", anul IX, 1917, No. 7-8, care apare la Hamburg.

D-l *Dr. D. Onciul* ceteşte partea a doua din expunerea sa despre vieaţa şi activitatea lui M. Kogălniceanu, privitoare la faptele lui principale pe terenul politic.

ŞEDINŢA DELA 12 OCTOMVRIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *I. Bianu* aminteşte că alaltăieri, la 10 Octomvrie, s'a oficiat la Curtea de Argeş parastasul pentru a treia aniversare a încetării din vieaţă a Regelui Carol. Academia, a cărei desvoltare şi activitate s'a făcut până acum întreagă în timpul domniei de aproape o jumătate de secol a întâiului nostru Rege, nu puteà lipsì dela serbarea acestei triste aniversări. Regele Carol a arătat Academiei Române totdeauna un interes atât de viu, încât de mai multe ori a onorat şedinţele ei cu cetirea de comunicări, din cari unele au mişcat puternic simţimintele noastre naţionale,

Marele Rege a dat mijloacele necesare şi a îndemnat cu neîncetate stăruinţe Academia să ridice limbii naţionale, pe care Dânsul o studià fără încetare, cu interes totdeauna viu şi cu neadormită dragoste, acel monument indispensabil pentru desvoltarea ei ca limbă de înaltă cultură, care este *Dicţionarul naţional*, lucrare împreunată cu mari greutăţi, care de trei ori a fost începută la noi în timpul domniei Lui, fără să fi ajuns să o vadă sfârşită. Academia a fost reprezentată la parastasul de alaltăieri de cinci membri, cari au depus o coroană de flori în numele ei lângă locaşul de veşnică odihnă a rămăşiţelor Lui pământeşti. Trista solemnitate s'a desvoltat în cadrul măreţ al văii Argeşului, în mijlocul căreia strălucià minunata biserică luminată de o frumoasă zi de toamnă.

D-l *Dr. V. Babeş* expune o comunicare despre *Microorganismele safraninofile*.

ŞEDINŢA DELA 26 OCTOMVRIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

Se ceteşte scrisoarea primită dela d-l Dr. Alfred N. Bernath, membru onorar al Academiei, fost Director al Institutului de Chimie al Universităţii din Bucureşti, care declară că dărueşte Academiei biblioteca sa formată din aproape 6000 legături de cărţi de ştiinţă şi de literatură în limbile germană, română şi franceză.

Academia decide a se primi biblioteca dăruită şi a se exprimà d-lui Dr. Bernath cele mai călduroase mulţumiri, printr'o scrisoare care îi va fi dusă de d-nii *I. Bogdan* şi *I. Bianu*.

ŞEDINŢA DELA 2 NOEMVRIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* zice că, după înţelegerea luată în şedinţa trecută, a mers cu d-l *I. Bianu* la d-l Dr. Bernath, căruia i-a cetit şi predat scrisoarea de mulţumire a Academiei pentru darul bibliotecii sale. Biblioteca însăş va fi adusă în zilele acestea. D-l Bernath a spus că cărţile de chimie au fost aproape toate dăruite în anii trecuţi — după stăruinţa d-lui Dr. C. Istrati — pentru biblioteca Institutului de Chimie, pe care îl conduce d-sa.

ŞEDINŢA DELA 9 NOEMVRIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *Dr. V. Babeş* expune o comunicare despre metodele întrebuinţate la Institutul de Bacteriologie condus de d-sa, pentru a produce vaccinul antitific şi antiholeric.

Metoda întrebuinţată la Institut, adică inducerea clondirelor mari rezistente cu un strat subţire de geloză a fost completată prin un procedeu, pentru a regeneră mediul de cultură epuizat prin cultura respectivă. Pentru aceasta se spală geloza cu ser fiziologic şi se introduce o cantitate proporţionată de pepsină din stomac de porc. După sterilizare, din nou, se înseminţează şi creşte bacilul holerei şi tific, întocmai ca pe substanţe nouă. Astfel se poate economiză şi geloza şi peptona, ambele substanţe foarte scumpe şi chiar imposibil a se procură în cantitate necesară. Prin acest procedeu putem obţineà aproape fără cheltueli şi cu personal restrâns cantităţi mari de vaccină.

ŞEDINŢA DELA 23 NOEMVRIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *Dr. V. Babeş* comunică cercetări asupra formei cerebrale ale malariei pernicioase.

D-sa a putut constată că forma tropică a malariei devine pernicioasă, mai cu seamă atunci când ciclul de desvoltare a parazitului se petrece în creier.

In acest caz alte organe, ca splina şi ficatul, deşi pigmentate, nu conţin, sau conţin puţine forme de desvoltare. Intreaga Schizogonie se petrece în aceste cazuri în creier.

Cauza acestei localizări este că, prin influenţa (toxică) a parazitului, se produce în capilarele creierului o staguaţiune de sânge favorabilă desvoltării ciclului de desvoltare asexuată. Aici se infectează toate globulele roşii, se produce pigment, care, fiind înglobat în celulele endoteliale, acestea se umflă, cad în lumenul vasului şi astupă vasele. Şi alte celule din sânge

se adună în vasele mici ale creierului, producând mici tromboze şi o stagnaţiune de sânge, conducând repede la comă şi moarte.

In capilarele creierului în cari sângele e imobilizat, mai cu seamă ale substanţei grize, se pot bine observà în cazuri potrivite proaspete toate fazele de desvoltare a parazitului, anume intrarea merozoitului nepigmentat în globulul roşu, care poate să devie direct pigmentat sau, devenind ameboid, poate să intre în diviziune directă sau indirectă, înainte de a produce rozeta schizonţilor. In timpul acestor modificări globulul roşu de regulă devine eritrofil şi apoi mai mare şi mai palid, ca un fel de vacuolă, în mijlocul globulilor nemodificaţi.

Sunt 2 feluri de rozete, cu 8 schizonţi şi cu 20—24 schizonţi. Cei dintâi rămân mai mult izolaţi, pe când cei din urmă formează masse confluente, cari umplu de multe ori în mod complet capilarele, astfel încât dispar cu totul globulii roşii.

In nivelul trombozelor se produc mici hemoragii în teaca vaselor, pe când ţesutul cerebral iritat răspunde prin producerea unor serii de celule cu nuclee mari rotunde înşirate dealungul vaselor.

ŞEDINŢA DELA 21 DECEMVRIE 1917.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *I. Bianu* zice:

Academia a ajutat cu toată puterea mijloacelor ei restrânse şi a urmărit cu cel mai viu interes explorările arheologice făcute de colegul nostru d-l V. Pârvan în Dobrogea, mai ales la Ulmetum şi Histria; iar rezultatele descoperite au fost publicate în *Analele* noastre. Răsboiul a oprit şi acele explorări, conduse cu atâta zel şi pricepere şi atât de bogate în rezultate.

La Histria s'au făcut însă oarecari explorări şi în toamna acestui an 1917 de Germani cu ajutorul autorităţilor militare de ocupaţie şi cred că interesează Academia să iea despre acest fapt cunoştinţa, ori cât ar fi de necompletă.

Faptul aflat de mine este următorul:

In zilele trecute a venit la Biblioteca Academiei, trimis de Arhiepiscopul catolic Netzhammer, d-l Dr. Johannes Jacobs,

unul din custozii Muzeului Naţional Bavarez din München şi acum soldat glotaş în armata germană. D-l Dr. Jacobs dorià să consulte câtevà cărţi şi să procure lucrările publicate în Analele Academiei de colegul Pârvan despre rezultatele explorărilor făcute de dânsul în Dobrogea la Ulmetum şi la Histria.

Cu această ocaziune d-l Dr. Jacobs mi-a spus că dânsul a făcut în această toamnă săpături la Histria, având la îndemână prizioneri de răsboiu daţi pentru lucrări, şi erà foarte mulţumit de rezultatele dobândite.

Intre alte descoperiri, a desgropat o grămadă de amfore, în număr de peste 200, cele mai multe mai mult sau mai puţin stricate şi mai ales cu toartele rupte, dar şi câtevà întregi. Este evident că s'a dat peste depozitul unui neguslor de asemenea vase de diferite forme şi mărimi.

S'a săpat apoi o groapă în formă de puţ până la pământul nemişcat, spre a se vedeà toate straturile suprapuse în solul oraşului dela cele din urmă din sus până jos la cele mai vechi, dela întâiele aşezări omeneşti pe pământul acelei insule.

Rezultatele acestor explorări vor fi natural publicate de d-l Dr. Jacobs în Germania.

ŞEDINŢA DELA 25 IANUARIE 1918.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* zice:

Sunt dator ca în această şedinţă, cu care începem seria celor din 1918, să vă vorbesc despre ştirile triste găsite în ziare privitoare la pierderea a doi membri onorari ai Academiei. Aceşti membri sunt: Mitropolitul *Dr. Victor Mihályi* dela Blaj şi Profesorul *Constantin Jireček* dela Viena.

Mitropolitul *Dr. Victor Mihályi*, Arhiepiscopul bisericii unite româneşti din Ungaria cu reşedinţa în Blaj, ales Membru Onorar la 12 Aprilie 1894, a trecut la cele veşnice la 21 Ianuarie curent şi a fost îmmormântat ieri. Ştirea se găseşte în ziarul „Pester Lloyd“ dela 22 Ianuarie.

Răposatul arhipăstor a fost crescut în atmosfera intelectuală din care ieșise Șincai, Petru Maior, Cipariu. Nu a fost scriitor, nu a desvoltat o activitate literară sau științifică; a fost însă bărbat de o cultură superioară, care înțelegeà și apreția cu căldură activitatea altora. Erà neobosit în lucrarea zilnică pentru a ajutà și a apărà activitatea culturală a neamului, prin organele bisericii și ale școalei de sub conducerea lui. Această activitate a desvoltat-o cu stăruință și demnitate ca Episcop al Diecezei Lugojului timp de 22 de ani (1873—1894) și ca Arhiepiscop și Mitropolit la Blaj alți 23 de ani (1894—1918). Activitatea Academiei noastre o urmăriă cu viu și statornic interes și o ajutà ori de câte ori se prezentà ocaziunea.

Numărul dela 12 Ianuarie 1918 al ziarului „Neue Freie Presse" ne aduce, printr'un articol al profesorului Hans Uebersberger, dureroasa știre că la 10 Ianuarie a încetat din vieață la Viena, în vârstă de 63 de ani, în urma unei lungi suferințe de o boală de inimă, profesorul *Constantin Jireček*, ales Membru Onorar al Academiei noastre la 29 Maiu 1914.

Prin moartea lui Jireček dispare nu numai unul din cei mai mari istorici și unul din cei mai distinși profesori universitari de astăzi, ci și un binevoitor prieten al Românilor.

Specialitatea lui Jireček a fost istoria popoarelor slave, și în deosebi a celor din Peninsula Balcanică, cu toate științele ei ajutătoare: geografie, etnografie, arheologie, filologie, literatură, ș. a. m. d. Erudițiunea lui vastă și temeinică pe toate aceste terenuri nu-și are seamăn; deaceea pierderea lui Jireček pentru știința istorică va rămâneà pentru foarte multă vreme ireparabilă. Tot atât de superior a fost Jireček prin forma aleasă ce a știut să dea scrierilor sale, atât celor de cuprins general, cum este d. p. „Das Fürstentum Bulgarien", cât și celor cu totul speciale, cari sunt nenumărate.

Pentru istoricii viitori ai popoarelor din sudostul Europei, al căror trecut nu poate fi studiat fără o foarte întinsă erudiție în disciplinele istorice și filologice cele mai variate, Jireček va servì de model neîntrecut.

Erudiția și arta lui de a scrie au mers mână în mână cu o obiectivitate de judecată, cu o lipsă de tendințe preconcepute și de pasiuni, cum foarte rar se întâlnește la istoricii contem-

porani. Această înaltă însușire explică desăvârșita încredere ce au în rezultatele cercetărilor sale învățații tuturor națiunilor, cu a căror istorie s'a ocupat el. Ea ne explică de ce numele lui Jireček este tot atât de venerat de Bulgari ca și de Sârbi, cari cu tot antagonismul lor sunt deopotrivă recunoscători marelui învățat ceh pentru cele trei opere clasice: Istoria Bulgarilor (1876), Istoria Sârbilor (vol. I, 1911), Statul și Societatea în Serbia Medievală (3 fasc., 1912—1914). Aceste două din urmă nu sunt încă tipărite întregi; erau însă redactate aproape gata acum cinci ani, când l-am văzut pe Jireček pentru ultima oară și l-am auzit spunând că speră să înceapă fără multă întârziere tipărirea vol. II din Istoria Sârbilor și a fasc. IV din Statul și Societatea în Serbia Medievală.

Noi Românii trebue să regretăm că Jireček n'a avut vreme să se ocupe mai de aproape și cu istoria noastră, pe care o cunoșteà foarte bine și pentru care a publicat, precum se știe, câtevà studii prețioase. Jireček urmăria cu mult interes publicațiile istorice române și despre unele a făcut dări de seamă amănunțite pline de observațiuni interesante, deopotrivă de fine și de erudite.

In lecțiunile sale, în seminarul de limbile slave dela Universitatea din Viena și în cel de istoria Europei Răsăritene, la a cărui întemeiere a contribuit foarte mult, Jireček a tratat de multe ori chestiuni din istoria, istoriografia și literatura noastră veche, cari au o strânsă legătură cu disciplinele similare la popoarele slave din Peninsula Balcanică. De aceste discuții au profitat mult cei câțivà studenți români, cari au avut fericirea să-l asculte.

Moartea lui Constantin Jireček este pentru noi Românii o adevărată pierdere.

ȘEDINȚA DELA 1 FEVRUARIE 1918

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezentă în dar din partea Arhiepiscopului catolic de București R. Netzhammer două volume legate:

unul este *Catalogus Codicum manuscriptorum qui in Bibliotheca Monasterii Einsidlensis O. S. B. servantur Descripsit P. Gabriel Meier O. S*

B. Bibliothecarius. Tomus 1 complectens centurias quinque priores. Einsidlae, 1899;

celălalt volum are pe scoarța din față imprimate cuvintele „Regionator Einsidlensis" și este format din 39 fotografii, de pe foile unui vechiu manuscript latin (fără altă explicație), lipite pe carton și legate împreună. în două părți: întâia de 25 fotografii cu titlul *Itinerarium urbis Romae*, a doua de 14 fotografii cu titlul *Inscriptiones Romanae.*

D-l *I. Bianu* prezentă apoi o legătură de acte de preț pentru istoria contemporană a României, procurate pentru colecțiunile Academiei, și anume:

1. Un dosar de telegrame, scrisori și rapoarte, din 1861, relative la niște arme dela Galați.
2. Telegrame, scrisori către Cuza Vodă din 1860—1866.
3. Rapoarte 21, dela 14/26 Maiu—15 Iunie 1866, către Domnitorul Carol, scrise de Ulysse de Marsillac despre presa românească de atunci.
4. Scrisori 26 și 6 telegrame din 11 Septemvrie 1866—15 Fevruarie 1867 către Emile Picot, Secretarul Cabinetului Domnitorului Carol.

D-l *Gr. Antipa* prezentă spre a se publică în *Buletinul Secției Științifice* o expunere a sa în limba germană despre *Organizarea Muzeului de istorie naturală din București.*

ȘEDINȚA DELA 8 FEVRUARIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *D. Onciul* amintește că Miercuria viitoare, la 31 Ianuarie stil vechiu (13 Fevruarie stil nou), se împlinesc 500 de ani dela moartea lui Mircea Voevod cel Bătrân, Domnul Țerii-Românești (1386—1418). Un parastas se va oficià în acea zi la Cozia, unde se află îmmormântate rămășițele pământești ale marelui Domnitor, și altul la Mitropolia țerii în București. Nepufândn-se face, în actualele împrejurări, participarea cuvenită la parastasul dela Cozia, rămâne ca noi, membrii Academiei aflători aici, să fim cu toții de față la parastasul dela Mitropolie.

— Propunerea d-lui Onciul se primește.

ŞEDINŢA DELA 15 FEVRUARIE 1918.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* zice:

Domnilor Colegi,

Am din nou neplăcuta datorie de a vă anunţà încetarea din vieaţă a unuia din colegii noştri, a *D-rului C. Istrati*, despre a cărui immormântare, întâmplată la 2 Fevruarie a. c. în Paris, am aflat din ziarul francez „Le Temps".

Dr. Istrati s'a stins în vârstă de 68 de ani. Despre boala dânsului primiserăm o ştire cu vreo două luni mai înainte din Stockholm, dela colegul nostru St. Hepites, care spuneà că Dr. Istrati a plecat de acolo bolnav la Paris. Vestea morţii sale a fost totuş neaşteptată pentru noi, întrucât Dr. Istrati se bucurà în ultimul timp de o bună sănătate şi a luat parte la toate mişcările politice, cari au dus România în răsboiul actual.

Situaţiunea foarte grea în care a fost aruncată ţara prin acest răsboiu poate să ne împiedece astăzi de a apreciă după merit rostul activităţii sale, care nu s'a mărginit numai la lecţii şi lucrări de laborator în domeniul chimiei, ci a îmbrăţişat, cu mai multă sau mai puţină stăruinţă, o sumă de alte terenuri, cum sunt: igiena, sociologia, economia politică, pedagogia, etnografia, arheologia.

Colegul nostru a fost câtvà timp inspector general al Invăţământului, a fost de câtevà ori deputat şi senator, iar de trei ori ministru; a fost organizatorul expoziţiei dela 1906; el e autorul unui proiect de lege a Invăţământului, iar ca preşedinte al Academiei a făcut un plan pentru modificarea Statutelor noastre.

O activitate aşà de variată va trebui să fie apreciată la timpul său de cinevà mai competent decât mine, mai aproape prin specialitatea sa de răposatul şi într'o sferă mai senină, mai lipsită de griji şi de dureri decât cea de astăzi. Acum noi nu putem decât să trimitem, în ţara depărtată în care peste rămăşiţele colegului nostru abià s'a închis proaspătul său mormânt, expresiunea durerii ce a cauzat Academiei Române pierderea acestui membru şi fost preşedinte al ei.

D-l *D. Onciul* amintește că, după programul anunțat în ședința trecută, s'a oficiat alaltăieri Miercuri, în Biserica Mitropoliei, de I. P. S. Sa Mitropolitul Primat, înconjurat de înaltul cler, parastasul pentru a 500-a aniversară a morții lui Mircea Voevod, Domnul Țerii-Românești. După serviciul divin, d-l Onciul a rostit asupra marelui Domnitor o cuvântare comemorativă, pe care o prezentă Academiei spre publicare.

Se ieau următoarele deciziuni :

1. Să se publice fără întârziere cuvântarea d-lui Onciul, împreună cu anexele ce d-sa va crede folositoare ;

2. D-l Onciul să fie însărcinat a publică în edițiunea Academiei un studiu asupra domniei lui Mircea Vodă, împreună cu o culegere completă de toate documentele Domniei lui, rămase în original sau în traducere.

ȘEDINȚA DELA 22 FEVRUARIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela d-l Inginer Nestor Urechia se primește în dar, făcut în memoria părintelui său V. A. Urechia, fost membru și Secretar general al Academiei, un dosar cuprinzând diferite acte și documente contemporane, dela 1864 încoace, tipărite și manuscrise, privitoare mai ales la activitatea sa literară și politică ; împreună cu acest dosar d-sa dăruește o fotografie făcută tot de răposatul Urechia înainte de 1900, reprezentând pe câțivà membri ai Academiei în vechea sală de ședințe din actualul local.

— Se exprimă mulțumiri d-lui Nestor Urechia.

ȘEDINȚA DELA 8 MARTIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezentă următoarele daruri primite dela d-na Eufrosina A. Catargi pentru colecțiunile Academiei :

1. Câtevà acte manuscrise sau tipărite din anii 1874 și 1875, relative la proprietățile Statului român și la pământurile locuitorilor în Basarabia românească, retrocedată Moldovei prin tratatul de Paris din 1856.

2. Acte și note manuscrise și tipărite din anii 1875—76 relative la moșiile Statului român.

3. Reproducerea în facsimile fotocromografic a Evangheliei slavo-sârbești din secolul XII, numită a Cneazului Miroslav, reproducere făcută la 1897 la Viena în atelierele Angerer-Göschl și Holzhausen.

— Se vor exprimă d-nei E. A. Catargi călduroase mulțumiri pentru prețioasele daruri.

ȘEDINȚA DELA 29 MARTIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* expune o comunicare despre *Anomaliile congenitale ca dispozițiuni pentru boale.*

ȘEDINȚA DELA 12 APRILIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan*, ridicându-se în picioare deodată cu membri prezenți, rostește următoarele cuvinte:

„Intre ultima noastră întrunire și cea de astăzi s'a petrecut un eveniment politic de covârșitoare importanță pentru soartea Regatului român și a Românimei: este unirea Basarabiei cu România, cerută la 9 Aprilie de aproape unanimitatea Sfatului Țerii din Chișinău.

„Votul dat la 9 Aprilie de Basarabeni ne dovedește că, cu toată stăpânirea rusească de un secol, stăpânire care a devenit din zi în zi mai apăsătoare, Basarabenii au rămas Români și vor să rămână Români și de aci înainte. La întâia ocazie, când au putut să hotărască de soartea lor, ei au hotărît de bună voie să și-o unească cu a Românilor din Regat, ca să conlucreze cu aceștia la înălțarea viitoare a Românimei întregi.

Bucuria noastră e mare, căci după suferințele și decepțiunile ce le-a îndurat România de dincoace de Prut în cei din urmă

doi ani, o puternică rază de speranță i se arată din România de dincolo de Prut, pe care mulți dintre noi o uitaseră cu totul.

„Actul Basarabenilor dela 9 Aprilie este semnul reînvierii lor la vieața națională românească, este nădejdea de mai bine ce se revarsă în inimile celorlalți Români, este glasul care ne spune că oricât de mari ar fi dezamăgirile prezentului, încrederea în puterea de vieață a poporului nostru nu trebue să ne părăsească nici un moment.

„Plini de această încredere, să strigăm dar cu toții: Trăească România, unită pentru totdeauna cu Basarabia!"

Cuvântarea d-lui Vicepreședinte este primită cu adâncă emoțiune de membri Academiei.

D-l *I. Bianu*, locțiitorul Secretarului general, propune și Academia primește cu unanimitate a se trimite următoarea telegramă:

„Domnului Alexandru Marghiloman,
Președintele Consiliului de Miniștri.

„Înștiințarea dată de Domnia Voastră că Statul Țerii dela Chișinău, cu aproape unanimitatea voturilor, a hotărît unirea Basarabiei cu România a avut răsunet puternic în toată țara și nu mai puțin în sânul Academiei Române. Această instituțiune, fiind păzitoarea desvoltării și unității culturii naționale a neamului românesc, a destinat chiar dela înființarea ei la 1866 trei locuri pentru frații Basarabeni, și au fost numiți Alexandru Hajdeu, Constantin Stamati, Ioan Străjescu. Stăpânirea asupritoare însă nu îngădui niciodată niciunuia participarea la lucrările ei. Acuma, când după o sută șase ani de despărțire, Basarabia, prin ajutorul lui Dumnezeu și voința fiilor ei, se întoarce la patria mamă, Academia, adânc mișcată, vă roagă să transmiteți fraților noștri mult doriți salutările ei călduroase și încrederea că, prin virtuțile lor și puterea lor de vieață, vor contribui la înaintarea și întărirea patriei și neamului nostru.

„In numele Academiei Române,
Vicepreședintele *I. Bogdan*".

D-l *I. Bianu* zice :

După aceste minute de înălţare şi de bucurie, sunt dator să vă aduc la cunoştinţă o ştire tristă. Chiar acuma primesc o scrisoare dela colegul şi Secretarul nostru general d-l I. C. Negruzzi, care ne spune că colegul *A. Naum* a încetat din vieaţă la Iaşi înainte cu câtevà luni, în al 89-lea an al vieţii, stingându-se fără boală, blând şi liniştit, cum a trăit.

ŞEDINŢA DELA 19 APRILIE 1918.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

Dela d-l Preşedinte al Consiliului de Ministri A. Marghiloman s'a primit următoarea telegramă ca răspuns la telegrama Academiei, trimisă cu ocaziunea unirii Basarabiei cu România :

„D-lui Profesor I. Bogdan,
Vicepreşedinte al Academiei Române, Bucureşti.

„Telegrama D-v. mi-a sosit în timpul mesei, la care adunasem reprezentanţi ai tuturor organelor Statului pentru a sărbătorì pe delegaţii Basarabiei. Cetirea ei a dat loc la manifestaţiunile cele mai calde pentru Academia Română şi d-l Inculeţ, Preşedinţele Sfatului Ţerii, m'a rugat se vă transmit expresiunea recunoştinţei fraţilor basarabeni pentru cuvintele de îmbrăţişare ce le trimiteţi. Cu toţii ne exprimăm încrederea că Academia, reluând firul dela 1866, va da unirii sufleteşti şi politice ce s'a înfăptuit în ziua mare de 28 Martie (9 Aprilie) consecraţiunea unei chemări în sânul ei.

„A. Marghiloman,
Preşedintele Consiliului de Ministri".

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* zice :

O scrisoare a colegului nostru Negruzzi ne-a adus Vineria trecută dureroasa ştire că încă unul din colegii noştri a trecut la cele veşnice. *Anton Naum* a adormit în Domnul la Iaşi în vârstă de 89 de ani. Am pierdut un scump coleg.

Icoana lui se va legà totdeauna în mintea noastră de însuşiri alese : o perfectă urbanitate, o admirabilă corectitudine, o blândeţe şi o modestie unită cu o timiditate rară. Deaceea a fost foarte iubit şi stimat printre noi.

Ca literat, Naum a fost un admirator al poeziei idealiste franceze, atât clasice, cât şi romantice. Având un gust rafinat pentru frumuseţile formei, el a îmbogăţit literatura noastră cu poezii originale, cu traduceri şi imitaţiuni, cari i-au câştigat un loc onorabil într'însa. Trăind pentru ideal, el şi-a sfârşit vieaţa într'un chip fericit şi şi-a asigurat pentru viitor o bună memorie.

ŞEDINŢA DELA 26 APRILIE 1918.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* zice :

„Din câtevà izvoare demne de credinţă ni se confirmă ştirea, ajunsă mai de mult la Bucureşti, că colegul nostru *Ioan Tanoviceanu* a căzut victima unei boale de inimă în Rusia.

„Ioan Tanoviceanu este un vechiu membru corespondent al Secţiunii istorice. Deşi jurist de profesiune — în ultimii ani a publicat o operă în trei volume asupra dreptului penal, — el a desvoltat totuş o fecundă activitate istorică, ocupându-se în deosebi cu istoria Moldovei. Ar fi putut să mai aducă încă servicii însemnate istoriografiei noastre, deoarece erà unul din cei mai buni cunoscători ai documentelor moldoveneşti, pe cari le cetià cu mare pasiune, adunându-şi din ele notiţe pentru genealogia familiilor boiereşti, pentru studiul boieriilor şi al altor aşezăminte vechi din Moldova. El lucrà de ani de zile la un repertoriu biografic foarte amănunţit asupra neamurilor de boieri din această ţară. Ar fi o mare pagubă dacă materialele adunate de dânsul pentru acest repertoriu s'ar pierde ; sperăm însă că ele vor fi fost puse la adăpost şi vor servì la timp altor specialişti. Articolele şi studiile tipărite de Tanoviceanu în reviste şi în *Analele* Academiei Române ne-au dovedit că în exactitatea cercetărilor lui putem aveà toată încrederea.

„Noi membrii Secţiunii istorice, cari îl stimam foarte mult pentru munca lui neobosită, pentru prudenţa şi onestitatea scrierilor lui, regretăm adânc pierderea acestui coleg. El a dus cu sine în mormânt o comoară de cunoştinţe speciale, pe cari cu greu şi le va însuşi altcinevà. Pierderea lui Tanoviceanu este pentru mulţi ani ireparabilă".

ŞEDINŢA DELA 10 MAIU 1918.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* zice:

„Vă este cunoscută noua şi neaşteptata pierdere care a lovit Academia noastră prin moartea poetului *Gheorghe Coşbuc*, ales membru în Secţiunea literară în cea din urmă sesiune generală din 1916. El părăseşte deci în floarea vârstei locul la care fusese chemat în mijlocul nostru, fără să fi apucat măcar o singură sesiune generală. In faţa acestei nenorociri s'au luat obişnuitele dispoziţii de doliu, rămânând să se mai hotărască reprezentarea Academiei la trista ceremonie de mâine".

— Se decide ca membrii aflători în Capitală să asiste toţi, şi d-l Vicepreşedinte I. Bogdan să rostească cuvântarea funebră în numele Academiei.

ŞEDINŢA DELA 17 MAIU 1918.

Preşedinţa d lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* zice:

Moartea se arată foarte neîndurată cu noi. N'a trecut o săptămână, de când am petrecut la mormânt pe poetul Coşbuc, şi ziarele din Iaşi ne-au adus ştirea despre încetarea din vieaţă a lui *Barbu Delavrancea*. Academia Română pierde în cursul acestui răsboiu pe al şaptelea membru activ al său, iar ţara pierde un scriitor de frunte şi un mare orator. Colegii din Iaşi au reprezentat de sigur Academia la înmormântarea lui Delavrancea.

D-l *I. Bogdan* prezentă textul următoarei cuvântări funebre rostite în numele Academiei la înmormântarea lui Gheorghe Coşbuc.

„In numele Academiei Române vin să exprim nemărginita durere ce a cuprins pe membri ei, când au aflat că neîndurata moarte a secerat dintre dânşii cu iuţeala fulgerului pe Gheorghe Coşbuc, pe care l-au avut în mijlocul lor încă la ultima întrunire dela 26 Aprilie.

„Privirea lui blândă eră de câtvà timp acoperită cu un văl de tristeţe neobişnuită, iar firea lui comunicativă făcuse loc unei rezerve, ce păreà că prevesteşte tăcerea din urmă.

„Sănătatea lui Coşbuc eră de mult şubredă. Cei ce l-am cunoscut însă mai de aproape ştim că el a murit şi de durere pentru România şi de durere pentru acei Românĭ, cari în existenţa şi întărirea României vedeau garanţia existenţii lor în viitor.

„Coşbuc eră născut în Transilvania. Venit aici din fragedа tinereţe, el n'a încetat a iubi pe Românii din monarhia Austro-Ungară mai mult decât oricare din poeţii şi scriitorii noştri. El a prevăzut încercările ce va aduce asupra lor răsboiul şi a fost cuprins dela începutul lui de acea tristeţe şi desnădejde, care fără îndoeală i-a grăbit moartea.

„Membri Academiei Române pierd un coleg, ale cărui înalte şi nobile însuşiri ei au avut fericirea să le aprecieze prin relaţii personale prea puţină vreme. Ţara întreagă şi Românimea pierde un poet, în sufletul căruia s'au reflectat mai bine de un sfert de veac toate aspiraţiunile sănătoase ale neamului, în vorba căruia s'au întrupat, în cea mai frumoasă şi mai curată formă, idealurile şi durerile acestui neam.

„Coşbuc a fost cel mai mare între poeţii noştri de astăzi: mare prin simţirea sa profundă şi delicată, prin puterea sa de creaţiune, prin cultura sa întinsă şi prin adânca cunoaştere a sufletului românesc şi a literaturii în care acest suflet s'a oglindit în cursul vremii. Aceste calităţi l-au făcut iniţiatorul şi reprezentantul de frunte al unui nou curent în literatura noastră, curentul optimismului sănătos, în deosebire de pesimismul perioadei anterioare, eminesciane.

„Şi această glorie a neamului a închis ochii tocmai acum, când cuvântul lui ar fi putut să răspândească mângâierea şi încurajarea de care sufletele româneşti sunt însetate,

„Dar așà a fost voia lui Dumnezeu. Părintele nostru al tuturor a iubit prea mult pe acest fiu ales, a vrut să-l învrednicească mai de grabă de odihna pe care n'a cunoscut-o în vieață și l-a chemat la sine. Ne închinăm în fața voinței dumnezeești și zicem rămășițelor colegului nostru: „Ușoară să-ți fie țărâna, veșnică îți va fi pomenirea între noi"!

D-l *Dr. Gr. Antipa* prezentă publicaționea sa: *Die Organisationsprinzipien des naturhistorischen Museums in Bukarest. Ein Beitrag zur Museumskunde.* Textul este reprodus din *Buletinul Secției Științifice* și este însoțit de 28 ilustrațiuni, reprezentând vederi din muzeul nostru de istorie naturală.

D-l *Dimitrie Onciul* prezentă publicația sa: *Mircea cel Bătrân — Cumunicare comemorativă la cinci sute de ani dela moartea lui,* apărută în edițiunea Academiei.

ȘEDINȚA DELA 24 MAIU 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

Dela d-l N. I. Dumitrașcu, culegător și publicist de folklore, se primește o culegere de 215 foi de documente dintre anii 1830—1860, împrăștiate prin valurile războiului din arhivele comunale sau județene din Ialomița și adunate de dânsul de pe drumuri și de prin cârciume.

Dela d-l I. Huszar se primește în dar o scrisoare originală a răposatului D. Sturdza cu data „București, în 6 Maiu 1876", adresată probabil lui Gr. Cozadini.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea notă privitoare la înapoiarea unei părți din manuscriptele slavone ale Academiei, din cari cealaltă parte a fost luată de autoritățile administrației militare germane și trimeasă la Sofia spre a fi studiată:

„In ședința dela 23 Ianuarie 1917 s'a arătat cum, în noaptea de 9/22—10/23 Ianuarie 1917, au fost luate din localul Academiei manuscrisele slavone, iar în ședința dela 2 Fevruarie 1917 s'a arătat că, la 29 Ianuarie 1917, manuscrisele luate, în număr de 667 volume, au fost înapoiate de poliția militară germană în urma hotărîrii și ordinului dat

de Mareşalul Mackensen după ancheta dispusă pe baza reclamaţiei Academiei, făcută prin Girantul Ministerului de Interne, d-l Lupu Kostaki.

„La 20 Fevruarie a fost adus la Academie Profesorul Goetz dela Universitatea din Bonn, prezentat de Prefectul Poliţiei Al. Tzigara-Samurcaş, asistat de Locotenentul Volk dela Poliţia militară germană. D-l Goetz a fost prezentat ca însărcinat de Comanda Supremă (Oberkommando) din România să studieze în amănunte manuscriptele slavone. A lucrat dela 21 Fevruarie până la 17 Iunie 1917.

„Din întâiele zile d-l Goetz a pretins cu stăruinţă, că Academia trebue să-i dea o descriere a volumelor manuscripte, despre cari un catalog descriptiv nu există, căci tocmai începuse a se face înainte de răsboiu de d-l Nicolaescu din însărcinarea Academiei. După ce i-am spus că lucrarea cerută de dânsul o poate face numai d-l I. Bogdan, profesor de slavistică şi actual vicepreşedinte al Academiei, a stăruit ca d-l Bogdan să facă această lucrare. In dorinţa de a apără manuscriptele Academiei, d-l Bogdan a lucrat şase săptămâni, făcând pe bilete descrierea sumară a fiecărui volum, lucrare pe care a dat-o d-lui Goetz spre folosire şi care după multe stăruinţe, după aproape un an, a fost restituită d-lui Bogdan.

„In zilele de 18 şi 23 Iunie s'a prezentat, pe lângă profesorul Goetz, Şeful Statului Major administrativ, Baronul von Welser, însoţit de Colonelul bulgar Stancioff şi de locotenentul bulgar Oreskow. Subscrisul, ca bibliotecar, am fost chemat înaintea lor, şi baronul von Welser mi-a spus că s'a hotărît ca o parte din manuscriptele slavone ale Academiei să fie luate şi predate delegaţilor bulgari, ca să fie trimise la Sofia spre a fi studiate — fără să se prejudece prin aceasta dreptul de proprietate asupra lor — şi că despre această operaţiune se va face protocol (proces verbal).

„Am cerut să se iea la protocol declaraţia mea ca bibliotecar răspunzător de colecţiile Academiei : că Academia este instituţiune privată recunoscută prin lege, că aceste manuscripte sunt toate adunate din mânăstirile şi din bisericile ţerii noastre, că ele formează o parte preţioasă din materialul ştiinţific al Academiei, şi că din aceste motive aceste manuscrise nu pot fi luate din localul Academiei.

„Baronul Welser mi-a răspuns că această declaraţie nu se înscrie în protocol, dar că o putem face la Oberkommando.

„Am replicat că dacă această declaraţie nu se înscrie în protocol, nu mi se va cere să fiu de faţă la operaţiunea luării, nici să subscriu acel protocol.

„Baronul Welser a răspuns că aceasta nu mi se cere — şi eu am plecat.

„La 25 Iunie am primit, pe lângă comunicarea cu No. 7.348, copie de pe

protocoalele făcute la 18 și 23 Iunie împreună cu listele manuscriselor luate, în număr de 305 volume.

„Celelalte volume manuscrise au rămas închise în localul Academiei în odaia Numismaticei, pusă sub pecețile și sub lacătul administrației militare germane.

„La 16 Aprilie 1918, când pacea eră încheiată în principiile ei generale, s'a adresat din partea Academiei cererea către Administrația militară germană, ca : 1) să deschidă odaia închisă, rupând pecețile și descuind lacătul ; 2) să dea manuscrisele aflătoare aici în primirea bibliotecarului Academiei, și 3) să iea mă urile necesare spre a se înapoià manuscrisele duse la Sofia, în Iunie 1917, pentru a fi studiate.

„O cerere analoagă a fost adresată la 19 Aprilie Primului Ministru român, rugând guvernul să susțină drepturile Academiei cu ocazia tratărilor de pace.

„La 14 Maiu Vicepreședintele nostru d-l Bogdan a fost chemat pentru informație de Consilierul Dr. Kuhn dela Statul Major administrativ, care a însărcinat pe d-l Bogdan să mă cheme și pe mine pentru a doua zi pentru acelaș scop.

„La 22 Maiu un delegat al Administrației militare d-l von Kameke, însoțit de Prof. Goetz și de un ofițer german de poliție, au venit la Academie, care eră reprezentată prin d-l Vicepreședinte I. Bogdan și Bibliotecarul I. Bianu. Au fost rupte pecețile și lacătul și ne-au fost restituite manuscriptele slavone aflătoare aci, în număr de 308 volume (unul al Muzeului).

„Pentru această operațiune s'a făcut protocol subscris de toți delegații numiți. Așteptăm copia care ni se va trimite oficial.

„Rămâne acuma să se restitue și volumele manuscrise duse la Sofia spre a fi studiate, a căror proprietate este a Academiei după precise și neîndoioase texte de drept internațional.

ȘEDINȚA DELA 14 IUNIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* expune o comunicare despre *pelagra* ivită în lunile din urmă în populațiunea din București.

ŞEDINŢA DELA 20 SEPTEMVRIE 1918.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

Ministerul Instrucţiunii cere să se delege un membru al Academiei în comitetul de cetire dela Teatrul Naţional în locul d-lui *Duiliu Zamfirescu*, care nu se poate întoarce în Capitală.

— Se decide a se delegà d-l *D. Onciul*.

D-l *Dr. V. Babeş* expune o comunicare despre: *Gripa, boala spaniolă, şi complicaţiunile lor grave pulmonare şi hemoragice.*

ŞEDINŢA DELA 27 SEPTEMVRIE 1918.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l *Dr. V. Babeş* comunică din partea d-lui Dr. N. Meţianu următoarea lucrare intitulată: *Otoscleroza progresivă, cauza, urmările şi tratamentul ei*:

„Nu este afecţiune mai desperată atât pentru medic, cât şi pentru bolnav, decât această scleroză progresivă a organelor auditive, care începe cu fenomene catarale şi termină cu pierderea completă a auzului. Inceputul ei se face la vârsta relativ tânără, între 20—30 ani, şi de aceea adevărata ei denumire ar trebuì să fie: *„Otita cataro-scleroză a persoanelor tinere“*; scleroza otică cu surditate la bătrâni nu ar fi decât urmarea ei.

„Cauza boalei în vârsta copilăriei: putem privì *Vegetaţiunile adeonide* cari prin obstrucţia trompei lui Eustache produc otite catarale, cari adesea duc la supuraţiuni. *După vârsta de 20 ani, aceleaşi otite catarale*, prin caracterul lor cronic, *duc la scleroză.*

„Afecţiunea adesea este *ereditară*, predispoziţia se transmite la copii; sunt numeroase cazuri, în cari *bunicul* este ajuns în faza de surditate completă prin scleroza otică; *tatăl* atins de catarscleros, cu auzul redus dejà la jumătate, ne aduce pe *copilul* său sub 10 ani cu otite catarale repetate, în timpul cărora nu aude bine. Părintele ne spune: Voesc să ieau măsuri din vreme, pentru ca să nu fie şi copilul nenorocit ca noi, deoarece vedem că această surditate se moşteneşte.

„Examinând pe copil constatăm că este purtător de vegetaţiuni adenoide,

„Dacă la copii vegetaţiunile adenoide produc otita, *la adulţi* sunt urmele şi consecinţele lor: *Insuficienţa şi reaua desvoltare a narinelor şi naso-faringelui* prin lipsa lor de funcţiune, de oarece copiii cu adenoide nu respiră pe nas. Căile de aeraţiune a urechei medii, prin intermediul trompei lui Eustache fiind insuficiente, cu drept cuvânt se întrebuinţează tratamente ca: Insuflaţiune de aer după metoda lui Politzer, voind prin aceesta să completăm o lipsă, lucru pe care organismul nu-l poate face în mod natural.

„La aceste persoane găsim *cornete mari hipertrofiate şi resturi de vegetaţiuni adenoide*. Extirparea lor aduce imediată îmbunătăţire a auzului şi suprimarea simptomului celui mai supărător, „văjiiturile de urechi".

„Deci *tratamentul chirurgical*, pe care-l propunem şi care în numeroase cazuri ne-a dat rezultate bune, constă din: *Resecţiunea cornetelor inferioare*, mai ales partea lor posterioară care se învecineşte cu trompa lui Eustache, — şi *raclarea resturilor de vegetaţiuni adenoide*.

„De sigur că *tratamentul preventiv* ar fi ca la *toţi copiii, purtători de vegetaţiuni adenoide, acestea să fie îndepărtate cât mai de timpuriu*.

„Prin această intervenţiune chirurgicală întotdeauna obţinem o ameliorare, şi în orice caz se produce o oprire în mersul progresiv al boalei. Prin urmare *în orice stadiu s'ar găsi boala, această intervenţiune se impune*.

„Mai este o categorie de bolnavi la cari, în loc să avem scleroza cauzată de catarul produs prin o rinită hipertrofică, avem contrariul, *adică scleroză ce urmează unui catar, unei rinite cu totul atrofice*. Aci avem un catar cu secreţiuni uscate pe pereţii narinelor şi ai naso-faringelui, cari cavităţi, deşi nu sunt mari ca volum, prin lipsa de desvoltare a scheletului nazal, dar lasă spaţiul liber prin atrofia cornetelor şi a mucoaselor.

„La aceste cazuri fenomenele de scleroză se accentuează mult mai repede şi nu putem face alt tratament decât: *Aplicaţiuni medicamentoase pe mucoase, insuflaţiuni de aer şi masagii pneumatice la timpane*.

„*Succesul* la aceste din urmă cazuri este mult *mai puţin evident* ca la prima categorie de bolnavi; nu putem decât să întârziem prin *tratamente repetate mersul progresiv al boalei, care întotdeauna duce la pierderea completă a auzului*."

ŞEDINŢA DELA 18 OCTOMVRIE 1918.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan* zice:

In ziare se anunţă că la 14 Octomvrie curent a murit la Budapesta Mitropolitul greco-oriental român dela Sibiiu *Vasile Mangra*, membru activ al Academiei în Secţiunea istorică, ales la 1909.

PARTEA II.

SESIUNEA GENERALĂ EXTRAORDINARĂ

ȚINUTĂ LA IAȘI

DELA 8/21 PÂNĂ LA 15/28 OCTOMVRIE 1918.

ȘEDINȚA DELA 8/21 OCTOMVRIE 1918.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l Președinte *P. Poni* arată că împrejurările extraordinare, prin cari a trecut țara noastră, ne-au împiedecat de a ne întruni în sesiune generală ordinară, atât în Maiu 1917, cât și în Maiu 1918.

Restabilindu-se circulația între Moldova și partea ocupată a țerii și trebuind rezolvite unele chestiuni de ordin administrativ ale Academiei, s'a gândit la o adunare generală extraordinară numai în acest scop. A avut pentru aceasta consimțimântul nu numai a o treime din membrii Academiei, treime cerută de Regulament, ci consimțimântul tuturor membrilor ei.

Salută sosirea membrilor Academiei în vechea Capitală a Moldovei.

Expune programul lucrărilor:

1. Alegerea delegațiunii, al cărei mandat a expirat în 1917.
2. Alegerea biurourilor în secțiuni.
3. Alegerea comisiunilor.
4. Raportul Comisiei financiare asupra gestiunii dela București și Iași.
5. Votarea bugetului.
6. Regularea premiilor, deoarece au intrat cărți atât la Iași, cât și la București.

7. Alegerea de membri în locul celor decedaţi, deoarece Secţiunea literară, care a suferit cele mai grele pierderi, s'a descompletat.

8. Chestiuni mici administrative, ca vinderea unor locuri virane ş. a., pentru cari se oferă acum o bună ocazie.

9. Modificări în conducerea şcoalelor întreţinute de Academie.

D-l Preşedinte roagă apoi plenul să decidă dacă se poate lucrà numai cu 18 membri prezenţi, căci din cauza îmbolnăvirii d-lor Mehedinţi, Giurescu şi Xenopol, nu se poate formà majoritatea cerută de Regulament.

Ceteşte apoi următoarea telegramă trimisă de Societatea Istorico-Literară din Chişinău:

„In numele Societăţii Istorico-Literare din Chişinău salutăm cu adâncă veneraţiune şi curat entuziasm cel mai înalt aşezământ cultural al Daco-României şi urăm ca lucrările sesiunii, care se deschide în anul unirii Basarabiei cu România în Iaşii pribegiei eroice şi al marilor nădejdi româneşti, să se încheie odată cu mult aşteptata sărbătoare a unirii naţionale şi politice a tuturor Românilor".

— Se aprobă de către plen să se răspundă la acea telegramă următoarele:

„Academia Română mulţumeşte Societăţii Istorico-Literare din Chişinău pentru salutul său binevenit ce i-a trimis şi îi urează prosperare desăvârşită. Intrunită în acest an în oraşul de unde a purces ideea unirii Moldovei cu România, Academia Română uneşte speranţele sale cu acelea ale Societăţii Istorico-Literare pentru îndeplinirea visului tuturor Românilor".

D-l Secretar General *I. Negruzzi* arată că nu poate prezentà sumarul activităţii Academiei dela sesiunea trecută până astăzi, deoarece a trăit, în tot timpul acesta, într'o izolare desăvârşită. Spune însă că d-l Bianu, care a rămas tot timpul la Bucureşti, va face o expunere asupra celor petrecute până acum.

D-l *I. Bianu* ceteşte următorul raport:

„*Domnilor Colegi*,

„După cea din urmă sesiune generală din Maiu 1916, colegul şi Secretarul nostru general d-l I. C. Negruzzi a fost ţinut de evenimente departe de Academie. De aceea — după prescrierile Statutelor Academiei (art. 16 al.3) — a rămas asupra mea, ca Secretarul Secţiunii literare, sarcina de a-l suplinì în îndatoririle serviciului său. In această calitate, vă prezent, la în-

ceputul acestei sesiuni generale extraordinare, o scurtă expunere a faptelor principale întâmplate de atunci până acum în vieaţa instituţiunii noastre.

„Evenimentele cari s'au desfăşurat în ţara noastră după sesiunea generală din Maiu 1916 au turburat adânc şi activitatea Academiei.

„Şedinţele ordinare s'au urmat în 1916, ca şi în anii trecuţi, până la 11 Noemvrie. După acea zi, ocupaţia militară străină a despărţit Capitala dimpreună cu ţara, până la Siret, de partea răsăriteană a Regatului. De atunci zile dureroase şi amare am trăit despărţiţi unii dincolo şi alţii dincoace de zidul de foc, care făceà cu neputinţă orice comunicaţie între noi.

„In Capitală rămăsese zece membri: Coşbuc, Maiorescu, Bianu, Bogdan, Giurescu, Mehedinţi, Onciul, Antipa, Babeş, Ţiţeica. Şase din cei rămaşi s'au întrunit în şedinţă ordinară la 18 Noemvrie, întâia Vineri după ocupaţie, şi au hotărît să ţină regulat şedinţele săptămânale obişnuite spre a nu lăsà ca vieaţa instituţiei să înceteze cu totul.

„Inainte de ocupaţie se ţinuse 15 şedinţe, din cari 5 publice; după ocupaţie s'au ţinut până acum 77 şedinţe intime, în cari s'au făcut diferite comunicări, socotindu-se tot acest timp greu şi lung ca un singur an academic, prelungit până la deschiderea celei mai apropiate sesiuni generale.

„In acest timp Academia a suferit pierderi multe şi grele în personalul membrilor ei; cu deosebire a fost greu lovită Secţia literară, pierzând pe unii din membrii ei activi, în fruntea cărora doi dintre cei numiţi la întemeiere în 1866.

„*Ioan Sbiera* s'a stins la Cernăuţi în toamna 1917, după o îndelungată suferinţă si după o vieaţă de muncă rodnică, atât pe terenul istoriei culturii româneşti, cât şi pe terenul desvoltării culturii şi conştiinţei naţionale la Românii din Bucovina. Un cuvânt de pioasă aducere aminte a fost rostit de colegul Vicepreşedinte I. Bogdan în şedinţa dela 14 (27) Octomvrie.

„*T. Maiorescu* a încetat din vieaţă în Capitală la 1 Iulie 1917. Membrii s'au adunat în şedinţă extraordinară de doliu şi au însoţit cu toţii spre veşnicul lăcaş rămăşiţele pământeşti ale aceluia care, o jumătate de secol, a fost îndreptătorul fericit al vieţii culturale a neamului nostru. Colegul Onciul pregătise o cuvântare, spre a fi rostită în numele Academiei, dar dispoziţiile oficiale nepermiţând rostire de discursuri funebre, cuvântarea a fost cetită în şedinţa Academiei şi publicată în ziare.

„*A. Naum* se stinsese la Iaşi cu aproape un an înainte la adânci bătrâneţe. Colegii cari s'au aflat în apropierea lui au dat cinstea cuvenită — pe cât erà cu putinţă în aceste zile de grozave îngrijiri — acelui neuitat coleg, care a trăit o vieaţă lungă în cea mai curată atmosferă de idei, exprimate de dânsul în cele mai alese şi mai senine forme literare.

„Plecarea dintre noi a acestor trei dispăruţi în vârstă înaintată, după ce fiecare şi-a dus până la capăt drumul deplin al vieţii, a fost dureroasă şi a lăsat în sânul Secţiunii literare a Academiei goluri greu de împlinit. Cu atât mai dureroasă a fost însă pierderea neaşteptată a celorlalţi doi colegi pierduţi în floarea vârstei: *Barbu Delavrancea* şi *G. Coşbuc.*

„*Barbu Delavrancea*, după o tinereţe literară în genul novelei, de o strălucire ca puţine altele, a sguduit în anul din urmă publicul printr'o serie de drame istorice. Eram în tot dreptul să aşteptăm dela puternicul său talent încă o lungă şi bogată activitate pe terenul literaturii, atât în sânul Academiei, cât şi ca scriitor şi ca îndreptător al tinerelor talente. Coardele inimii lui însă s'au rupt în mijlocul marilor dureri căzute asupra ţerii şi neamului nostru.

„*G. Coşbuc*, de abià chemat în sânul Academiei, ne-a părăsit în mijlocul aceloraşi grozave dureri. După ce în tinereţe a cântat cu un farmec neasemănat poezia adâncă a poporului român, în anii bărbăţiei şi-a pus în lucrare toate puterile talentului, ale minţii şi ale culturii lui, spre a pătrunde şi a da Românilor putinţa de a ceti şi înţelege rostul adânc al marelui oglinditor al sufletului omenesc din evul mediu, Dante Alighieri.

„Secţia ştiinţifică a suferit şi ea pierderea a doi din membrii de aceeaş specialitate a chimiei: *Nicolae Teclu* şi *Constantin Istrati.*

„*N. Teclu* a încetat din vieaţă la Viena în vara 1916. In întâia şedinţă după vacanţa de vară, Preşedintele nostru d-l Poni a exprimat în cuvinte mişcătoare durerea noastră a tuturor pentru pierderea colegului atât de iubit şi de stimat, care prin ştiinţa lui adâncă, prin munca lui ştiinţifică stăruitoare şi prin însuşirile alese ale caracterului său, a făcut onoare numelui de Român departe de hotarele patriei noastre.

„*Constantin Istrati*, care de abià încheiase trei ani ca Preşedinte al Academiei, a murit la Paris în pribegia dureroasă, pricinuită de evenimentele nenorocite căzute asupra ţerii.

„In zilele trecute ziarele au adus ştirea că a încetat din vieaţă la Budapesta Mitropolitul român dela Sibiiu *Vasile Mangra*, fost membru activ al Academiei în Secţiunea istorică, ales la 1909.

„Dintre membrii Onorari Români Academia a pierdut pe Mitropolitul

dela Blaj *Dr. Victor Mihályi*, care a condus cu vrednicie și a apărat peste 40 de ani cu zel neadormit instituțiile culturale și vieața intelectuală a Românilor uniți de peste Carpați, ca Episcop al Lugojului și ca Mitropolit la Blaj.

„Dintre membrii onorari străini au încetat din viează trei personalități de întâia mărime în știință: chimistul *Ramsay*, fiziologistul *Metchnikoff* și istoricul *Jireček*.

„Colegii Poni, Marinescu și Bogdan au arătat în linii scurte și precise marile merite științifice ale acestor trei învățați, pe cari Academia se mândria a-i număra între membrii ei onorari.

„Dintre membrii corespondenți români Secția istorică a pierdut pe profesorul *I. Tanoviceanu*, adânc cunoscător al dreptului penal, care, pe lângă studiul acestei specialități juridice, și-a câștigat prin cercetări istorice asupra vechilor documente românești un loc de frunte între studioșii istoriei naționale, cu deosebire în privința genealogiilor vechilor familii moldovene și a vechilor instituții ale țerii.

„Academia a luat partea cuvenită ei la comemorarea a trei zile de doliu național.

„La 10 Octomvrie 1917 toți membrii aflători în Capitală au luat parte la parastasul serbat la Curtea de Argeș la mormântul Regelui Carol I, care a lăsat vii și neșterse amintiri în sânul Academiei prin interesul statornic ce a arătat totdeauna instituțiunii noastre și prin participarea directă și personală la activitatea ei științifică și culturală.

„Cu un an înainte Academia asistase in corpore la trista slujbă a înmormântării la Cotroceni a Principelui Mircea.

„Iar la 13 Fevruarie (31 Ianuarie vechiu) din anul acesta 1918, membrii Academiei au fost de față la parastasul solemn sfințit în catedrala Mitropoliei întru pomenirea marelui Domnitor Mircea cel Bătrân, cu ocazia împlinirii a 500 de ani dela moartea lui. Colegul nostru d-l D. Onciul a rostit, cu ocaziunea acestui parastas, o cuvântare despre vieața și faptele Marelui Domnitor, cuvântare care a fost publicată de Academie în deosebită broșură.

„O legătură tainică pare că unește cele două morminte, cari închid rămășițele celor două trupuri domnești ale purtătorilor aceluiaș nume — unul închis la Cozia, acum o jumătate de mileniu, celălalt închis ieri la Cotroceni în preajma reședințelor Regale. Această legătură arată că stăpânirea întemeiată de cel dintâiu „până la marea cea mare“ va fi apărată de sufletul îngeresc al celui sburat dintre noi acum în ajunul marilor sguduiri, din cari nu suntem încă ieșiți, dar sperăm că este apropiată ieșirea cu bine și cu înălțare spre mai bine.

„In Septemvrie 1917 s'a împlinit o sută de ani dela naşterea lui Mihail Kogălniceanu, fost membru și Preşedinte al Academiei, stea de întâia mărime în aurora deşteptării noastre naționale, a cărui parte covârşitoare la toate faptele mari; la toată lucrarea pentru înălțarea culturală şi politică a neamului şi a țerii dinainte de 1840 şi până după 1880 îl pune în rândul întâiu al patrioților renaşterii noastre culturale şi politice. Neputându-se sărbătorì pomenirea lui, după cum s'ar fi cuvenit şi cum ar fi fost folositor culturii neamului, colegul Onciul a rostit în sânul Academiei, în două ședințe, o cuvântare de pomenire, care a fost tipărită şi ea în broşură.

„Din ziua ocupației a fost suspendată toată lucrarea tipăririi publicațiilor Academiei. De abià după un an s'au făcut excepții pentru câtevà mici comunicări, prezentate de colegii *V. Babeș* şi *Gr. Antipa,* cari au declarat comunicările lor de urgentă utilitate actuală şi din această cauză au fost tipărite în două numere din *Buletinul Secției Științifice.* Celelalte comunicări cetite, expuse sau prezentate în ședințe, au rămas să fie tipărite după întoarcerea stării normale în țară.

„Vieața în teritoriul ocupat s'a urmat într'o atmosferă grea—firească unei asemenea situații.

„Localul Academiei a fost pus sub bună pază cu ajutorul autorităților românești rămase. Un deosebit interes a arătat pentru aceasta d-l Lupu Kostaki, rămas gerant al Ministerului de Interne. Din primele zile au fost ridicate telefoanele, apoi bicicletele, maşinile de scris, mai târziu ventilatoarele electrice din sala de ședințe.

„Localul păzit în permanență de poliția românească şi colecțiunile științifice ale Academiei aflate într'însul au fost respectate până la 9/22 Ianuarie. In seara acelei zile, localul a fost ocupat de un post de poliție militară germană comandat de un plutonier, pus la dispoziția unui locotenent bulgar. Localul a fost golit de funcționari şi de servitori, iar eu am fost închis în locuința mea cu jandarm la uşă, după ce mi se luase din mână cheile depozitului manuscriptelor, a cărui deschidere mi se ceruse de plutonierul numit, cu ordin scris dela poliția militară germană. Peste noapte — între orele 8—2 — manuscriptele slavone, în număr de 607 volume, au fost ridicate şi duse la poliția militară germană (în localul Creditului funciar urban din strada Paris—Doamnei).

„A doua zi — pe de o parte — membrii Academiei au fost chemați în ședință extraordinară, spre a li se comunicà faptul şi a se hotărî demersurile de făcut pentru a se obținea înapoiarea manuscriptelor luate; pe

de altă parte, o scrisoare de reclamaţie a fost adresată mai întâiu—după stăruinţa d-lui I. Bogdan — de d-l Lupu-Kostaki Feldmareşalului Mackensen, apoi alta de reprezentanţii legali ai Academiei. Un ofiţer din cartierul general al Feldmareşalului a fost însărcinat de dânsul îndată să cerceteze faptele, şi opt zile în urmă manuscriptele au fost înapoiate toate la Academie.

„Linştea produsă prin această restituire a fost însă de scurtă durată. La 20 Fevruarie a fost adus la Academie de Prefectul de poliţie român, însoţit de un ofiţer de poliţie german, un profesor universitar german, însărcinat să examineze cu deamănuntul manuscriptele slave. S'a instalat într'o încăpere lângă depozitul manuscriptelor, din care cele slave au fost scoase şi aşezate în încăperea ocupată şi pusă sub cheia şi paza lui. Acest profesor a pretins, şi colegul Bogdan i-a făcut, pentru folosinţa lui, o descriere şi determinare a tuturor manuscriptelor. Lucrarea profesorului german a ţinut până la 17 Iunie 1917, când a venit Şeful Statului Major administrativ german, însoţit de un ofiţer de poliţie şi de profesorul slavist împreună cu un colonel bulgar, însoţit de locotenentul care făcuse ridicarea manuscriptelor în noaptea de 9/22 Ianuarie. Au făcut şi un proces verbal între ei, în care se arată că Germanii predau Bulgarilor din manuscriptele slave ale Academiei 305 volume, spre a fi duse la Sofia pentru studii — fără a se prejudecà dreptul de proprietate. Fusesem chemat să asist la această operaţiune, dar m'am retras şi nu am subscris actul de predare, după ce nu s'a admis ca în acel act să se înscrie protestarea mea, că Academia fiind instituţiune privată şi manuscriptele fiind material ştiinţific—din amândouă aceste motive, ele nu pot fi luate. Copie de pe actele dresate atunci au fost trimise în urmă în mod oficial Academiei. Manuscriptele neluate (308 volume) au rămas în aceeaş încăpere, pusă sub cheile şi sub peceţile autorităţilor militare germane.

„La 16 Aprilie 1918—după subscrierea păcii, şi după cererea Academiei—au venit reprezentanţi ai autorităţilor militare germane, cari au deschis acea încăpere şi au restituit cele 308 volume manuscripte slave rămase (unul este al Muzeului de antichităţi). Pentru restituirea celor trimise la Sofia s'a făcut cerere la autorităţile germane şi la Guvernul ţerii, prin d-l Prim-Ministru, să intervină ca să fie restituită Academiei această parte preţioasă din materialul ei ştiinţific, a cărui proprietate este apărată prin textele de drept internaţional în vigoare. Până acuma demersurile făcute nu au ajuns însă scopul dorit.

„Biblioteca cărţilor tipărite a fost redeschisă la 9 Decemvrie 1916. Celelalte secţiuni : manuscripte, stampe, etc. au rămas închise până după

demobilizarea armatei şi întoarcerea funcționarilor mobilizați și refugiați.

„Partea cea mai prețioasă din colecțiunile științifice ale Academiei fusese trimeasă la Iași în 19 lăzi de odată și, împreună cu arhivele și colecțiile Statului, expediate de Guvern înaintea căderii Capitalei sub ocupația armatelor străine. Acele colecțiuni au fost primite toate de Președintele nostru d-l Poni și așezate în acest palat al Universității din Iaşi. Sperăm că ele se vor reîntoarce iar aici și apoi în localul Academiei, de unde au fost aduse.

„Se cuvine să pomenim aici o faptă de dărnicie față de Academie de un caracter mişcător: Un devotat şi credincios slujitor al ştiinței, chimistul Dr. Bernath, care, vieața lui întreagă, a muncit în laboratoriile ştiinței sale, ajuns acum la bătrânețe şi rămas cu totul lipsit de vedere, a dăruit Academiei biblioteca sa, pentru ca şi în acest fel să continue a servì ştiința şi răspândirea ei în țara noastră.

„Partea din averea externă a Academiei aflătoare în teritoriul ocupat a fost într'o vreme în oarecare pericol. Se şi dăduse porunci de autoritățile militare de ocupație din Vâlcea pentru a se pune în tăiere și a se vinde lemne din pădurile Academiei de acolo, incassându-se de Comandanturile locale prețul lemnelor vândute; se dăduse asemenea ordine ca obştiile arendaşe ale moşiilor de acolo să le plătească tot lor sumele datorite Academiei. S'au luat însă grabnice măsuri de apărare, arătându-se autorităților superioare militare situația juridică a Academiei ca instituție ştiințifică privată și independentă. Datorim stăruințelor colegului Antipa, că această situație a fost recunoscută și Academia lăsată liberă în administrarea averilor sale de orice natură.

„Din cele 4 şcoale ale Academiei una — Institutul Otteteleşanu — se află în teritoriul ocupat; elevele și personalul fusese aduse în Capitală în zilele luptelor dela Argeș, înainte de venirea armatelor străine, şi numai în Iulie 1917 s'au întors iar la Măgurele, unde rămăsese pentru pază numai câtevà persoane de serviciu, la cari s'a adaos în curând şi economul. Localul, întâiu ocupat de trupe germane, a fost până acum de curând reşedința unui pluton de jandarmi. Mobilierul a fost aproape întreg stricat sau prădat şi localul a suferit mult, aşà încât are trebuință de reparații mari şi de o nouă, aproape întreagă, înzestrare, pentru ca şcoala să poată fi iar deschisă.

„Cele două şcoale „Tache Anastasiu", cea primară dela Călmățuiu şi cea de agricultură dela Țigăneşti, amândouă în județul Tecuciu, au suferit mai puțin de valurile răsboiului, şi funcționarea lor, după restabilirea liniştei, a putut reîncepe.

„Fără întrerupere şi aproape fără pagube a funcţionat Şcoala de Agricultură „Agarici" dela Moara Grecilor lângă Vasluiu, graţie energiei şi devotamentului directorului ei.

„Ingrijirea ne cuprinsese la începutul anului 1917 pentru asigurarea mijloacelor băneşti necesare pentru susţinerea personalului rămas la serviciu, pe când nu se puteà prevedeà încă nimica asupra viitorului. S'au luat măsurile necesare dictate de împrejurări, iar pentru conducerea afacerilor s'a hotărît de membrii prezenţi a se constitui o Delegaţiune ad-hoc, adăogându-se, pe lângă Vicepreşedintele Bogdan, cei doi membri prezenţi din Comisia financiară Gr. Antipa şi G. Ţiţeica, împreună cu locţiitorul de Secretar general şi director al administraţiei I. Bianu.

„Toată îngrijirea de interesele şi de afacerile Academiei din partea ţerii rămas liberă a fost purtată de d-l Preşedinte Poni în tot timpul cât ţara a fost despărţită prin linia dela Siret — până la 20 Iulie 1918 stil vechiu. Trei şcoale, cinci moşii şi alte administraţii rurale, precum şi personalul funcţionarilor mobilizaţi sau refugiaţi au răzemat în grija Preşedintelui nostru, care i-a condus timp de 17 luni cu ajutorul numai a doi funcţionari, dar cu zel neobosit, încât Academia îi datoreşte recunoştinţă şi admiraţiune. La sfârşitul lui Iulie 1918, relaţiile începând a fi cu putinţă între ţara de dincolo şi de dincoace de Mărăşeşti, d-l Poni a trimis arhiva şi conturile administraţiei sale la serviciul central al Academiei.

„In toamna 1916 s'au prezentat câtevà cărţi pentru concursul premiilor din 1917; s'a hotărît ca acele cărţi să fie socotite ca prezentate la viitoarele concursuri, când Academia îşi va relua funcţionarea ei normală.

„Toate zilele despre cari vorbim au fost zile grele de durere. Intre ele ne-a venit o singură zi luminoasă şi încălzitoare pentru sufletele amărîte: ziua unirii Basarabiei, ziua în care sora dintre Prut şi Nistru a scăpat din lanţul răpitorului, sub a cărui apăsare a trăit 106 ani, şi s'a întors iar în braţele patriei mame, dela care fusese smulsă. Cu emoţiune adâncă am trimis fraţilor niciodată uitaţi de Academie şi totdeauna doriţi salutarea noastră frăţească".

D-l *Iacob Negruzzi* face propunerea să se treacă la alegerea autorităţilor Academiei.

Se alege d-l *P. Poni* Preşedinte cu unanimitate.

Se aleg Vicepreşedinţi: d-l *Duiliu Zamfirescu* din Secţia literară, d-l *I. Bogdan* din Secţia istorică, d-l *Dr. V. Babeş* din Secţia ştiinţifică.

ŞEDINŢA DELA 9/22 OCTOMVRIE 1918.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l *D. Onciul* comunică că a întâlnit pe d-l Duca, fostul Ministru de Culte, care i-a confirmat întru toate cele spuse de un funcţionar al Băncii Naţionale cu privire la siguranţa în care se găsesc documentele şi colecţia monetară a Academiei.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea propunere:

„Pe lângă activitatea literară, ştiinţifică şi culturală, prevăzută în legea de înfiinţare dela 1879, Academia are şi o însemnată activitate administrativă.

„Partea principală din această activitate cuprinde averea imobilă şi domenială, primită prin acte de generozitate, izvorîte din prestigiul câştigat şi din încrederea inspirată de Academie, atât prin înaltele scopuri naţionale pentru cari lucrează, cât şi prin buna ei administrare.

„De o însemnată parte din fondurile cari compun această avere sunt legate sarcini scrise în actele de generozitate pe cari Academia le-a primit şi este îndatorată să le respecte cu sfinţenie. Intre aceste îndatoriri locul întâiu îl ocupă cele patru şcoale: Otteteleşanu, Tache Anastassiu şi Agarici.

„Dela 1883 port sarcina de întâiul funcţionar al Academiei şi, pe lângă funcţiunea de Bibliotecar, conduc atât cancelaria Secretariatului general, cât şi administraţia cu care am fost şi formal însărcinat la 1909, când s'a înfiinţat funcţiunea de Director al administraţiei prin regulamentul serviciilor votat atunci.

„Cunosc prin urmare de aproape întreagă această administraţie.

„Cele patru şcoale ale Academiei cuprind peste 300 de elevi — dând cam 100 absolvenţi pe an, şi cheltuelile lor trec peste 400.000 lei anual.

„Cu toate silinţele ce mi-am pus totdeauna ca administraţiile Academiei să fie cât mai lipsite de scăderi, totuş cu cât afacerile s'au înmulţit, am simţit şi am văzut că în diferite servicii, mai ales externe, şi cu deosebire în administraţia complicată a şcoalelor, s'au strecurat şi s'au înrădăcinat slăbiciuni şi chiar abuzuri, pentru a căror împiedecare şi stârpire este trebuinţă de o supraveghere, de un control mult mai încordat, decât acela care s'a făcut până acum, şi se poate face cu organizarea defectuoasă şi neîndestulătoare pe care o avem.

„Această rea stare de lucruri are pentru Academie două serii de urmări păgubitoare: Una este paguba morală, căci cu drept cuvânt lumea aşteaptă şi pretinde ca administraţiile Academiei să fie ferite de scăderile

şi păcatele altor administraţii, tocmai fiindcă Academia este o instituţie cu statornicie, neatinsă de cauzele schimbărilor din alte părţi, şi compusă şi condusă de bărbaţii cei mai luminaţi şi cu mai mare prestigiu moral ai neamului. Alta este paguba materială, căci se cheltuesc fără necesitate sume cari ar trebui şi ar putea fi întrebuinţate pentru scopurile ştiinţifice şi culturale urmărite de Academie.

„Din această cauză trebuesc, fără întârziere, luate măsuri de îndreptare, tocmai acuma când evenimentele pun o mare stavilă de despărţire între trecut şi viitor.

„Intâia măsură care cred că trebue şi propun să fie luată chiar de acum este înfiinţarea pe lângă Delegaţiune a unui organ de control special şi permanent pentru şcoale. Acest organ să fie compus din două elemente: un membru al Academiei delegat cu supravegherea administrativă şi didactică a şcoalelor Academiei, şi o comisiune de trei membri, specială pentru chestiile de organizare şi pentru controlul funcţionării lor didactice.

„Comisiunea şcoalelor să fie aleasă chiar de acum şi să fie însărcinată să prepare şi să prezente la viitoarea sesiune generală un regulament special pentru funcţionarea amânduror acestor organe de control şi de supraveghere a şcoalelor".

D-l Preşedinte *P. Poni* întreabă plenul dacă admite ca acest ultim punct din program, adică modificarea conducerii şcoalelor, la care se referă propunerea d-lui Bianu, să fie adus acum în discuţie, sau să se procedeze în ordinea prevăzută de program.

D-l *General Crainicianu* află întemeiată propunerea d-lui Bianu. D-sa este de părere ca, pe lângă Delegaţiune, să se înfiinţeze o comisiune de trei membri, având însărcinarea de a se ocupà de partea didactică şi organizarea şcoalelor.

D-l *I. Bianu* declară că nu s'ar fi gândit de loc să vină cu o astfel de propunere, acum când avem aşà de puţin timp la dispoziţie, dacă nu ar aveà convingerea că măsurile propuse sunt absolut necesare şi urgente. Spune că nu poate arătà mai pe larg motivele pentru cari o astfel de reformă se impune. Cere însă, ca unul care aproape întreaga viaţă s'a ocupat de gospodăria Academiei şi care vede că nu mai poate stavilì răul, care se încuibă şi în administraţia şcoalelor ei, să i se descarce conştiinţa şi să nu se permită ca autoritatea Academiei să slăbească. De aceea crede necesar ca un alt membru să fie delegat al Academiei, care să controleze aceste şcoale.

D-l *I. Simionescu* spune că este exact de părerea d-lui Bianu, în ce priveşte schimbarea propusă în conducerea şcoalelor. D-sa cere unificarea

conducerii acestor școale, pentru ca ele să nu mai fie supuse la doi stăpâni. Face o scurtă privire asupra mersului acestor școale. Arată că numai Institutul Otteteleșanu a dat greș, școalele de agricultură însă sunt un model chiar pentru școalele statului. Comisiunile numite pentru inspectarea școalelor de multe ori nu puteau să ìea măsurile ce le credeau de cuviință, pentrucă propunerile lor trebuiau să treacă mai întâiu prin Delegațiune, care — după cum se întâmplà adesea — nu acceptà propunerile comisiunii. D-sa cere încredințarea conducerii tuturor acestor școale sau unei singure persoane, răspunzătoare în fața noastră de mersul lor, sau — ceeace crede că e mai bine — fiecare școală să-și aibă conducătorul ei, astfel ca fiecare școală să-și poată desvoltà particularitățile ei, conform cu regiunea și condițiunile de vieață în cari se află. Are intențiunea să vie cu un memoriu în privința aceasta.

D-l *Zamfirescu* se raliază la propunerea integrală a d-lui Bianu. Totodată se simte dator de a exprimà d-lui Bianu, în numele tuturor membrilor, cea mai adâncă recunoștință pentru munca și devotementul depus de d-lui în serviciul Academiei.

D-l *General Crainicianu* crede că propunerea d-lui Simionescu e mai bună ca a d-lui Bianu și ca cea făcută de d-sa.

D-l *Simionescu* arată încă odată, că conducerea școalelor printr'o comisiune ar fi o conducere de biurou și crede că dispozițiunile luate pentru o școală nu s'ar potrivì de loc pentru cealaltă, fiecare școală având atribuțiunile ei.

D-l *Antipa* cere punerea la vot a propunerii d-lui Bianu. D-sa crede că a sosit vremea să-l mai descărcăm pe d-l Bianu și să ni-l păstrăm pentru alte lucrări mai de valoare decât administrația Academiei.

D-l *Duiliu Zamfirescu* crede că d-l Simionescu cere prea mult. Un singur membru delegat al Academiei va ajunge pentru a împiedicà abuzurile administrative. Iar comisiunea de trei va elaborà programul școalelor.

D-l *Bianu* insistă din nou asupra propunerii d-sale. D-sa arată că Academia are un singur organ administrativ : Delegațiunea. Acest comitet lucrà până la 1909 în bloc. De fapt d-l Bianu pregătià lucrările, iar Delegațiunea le aprobà. La cererea d-lui Saligny s'a înființat directoratul administrației. Directorul însă nu este un organ suficient pentru control. De aceea cere cu insistență crearea unui organ special de control pentru școale, care să iea sarcina de pe umerii celui ce n'o mai poate duce.

D-l *Dr. V. Babeș* arată greutatea cu care funcționà comisiunea pentru Institutul Otteteleșanu.

D-l *Bianu* declară că va da tot sprijinul său noului organ de control.

D-l *Duiliu Zamfirescu* spune că d-l Bianu renunță la comisiunea de

trei. Comisiunile actuale se desfiinţează şi Academia îşi va alege un membru delegat pentru control.

D-l *Onciul* cere mănţinerea comisiunilor actuale.

D-l *D. Zamfirescu* observă că ele, ori de sunt sau nu sunt, ele şi aşă nu există.

D-l Preşedinte *Poni* protestează. Şi eu — declară d-sa — am făcut parte dintr'o astfel de comisiune şi eu am lucrat.

D-l *Simionescu* observă că un singur membru delegat nu-şi va puteà îndeplinì însărcinarea sa

D-l *I. Nistor* e de părere ca situaţia actuală să se mănţie, până când o comisiune aleasă în acest scop va elaborà un program de organizare a şcoalelor Academiei. Până atunci s'ar puteà da un ajutor d-lui Bianu pentru a-i uşurà sarcina. Dacă însă e vorba de vreo schimbare, d-sa e de părerea d-lui Simionescu.

D-l *Zamfirescu* spune că, dacă s'ar primi propunerea d-lui Nistor, ar urmà să numim un director peste alt director. D-sa întreabă pe d-l Ţiţeica, dacă ar primi să fie un organ de control pentru toate cele 4 şcoale ale Academiei.

D-l *I. Ţiţeica* crede că un singur membru ajunge.

D-l *Bianu* declară din nou că nu are nici timpul necesar pentru a exercità un control şi apoi nici vârsta înaintată nu-i mai permite aceasta. Crede că un singur organ de control e prea suficient pentru a împiedecà neregule în administraţie şi pentru a armonizà activitatea şcoalelor. Propunerea ce o face e singura bună.

D-l *D. Onciul* e de părere ca comisiunile actuale să funcţioneze mai departe. Delegaţiunea însă să mai numească un inspector al şcoalelor şi nu rămâne decât aprobarea sumelor necesare pentru diurne şi cheltueli de transport.

D-l *I. Caragiani* spune că d-l Bianu a făcut diagnoza şcoalelor. Dânsul cunoaşte toate simptomele acestor bolnavi şi prin urmare este cel mai competent în a propune măsuri de îndreptare. Roagă să se admită propunerea d-lui Bianu şi să se arate persoana, care ar puteà fi numită inspector al şcoalelor Academiei.

D-l *V. Pârvan* cere închiderea discuţiei, căci nu e vorba de şcoale bune sau rele, ci e vorba de şcoale, cari să facă o mai mică risipă de bani. Transformarea lor e opera comisiunii.

D-l Preşedinte *P. Poni* citeşte redactarea explicativă cerută dela d-l Bianu asupra propunerii sale, care e următoarea: „Comisiunea şcolară să fie aleasă în fiecare an şi membrii ei să poată fi realeşi. Atribuţiunile ei să fie: Întocmirea programelor, cari vor fi supuse la aprobarea plenu-

lui, și controlul didactic al școalelor, asistând la examene de primire și fine de an și controlând în cursul anului funcționarea didactică. Delegatul școlar va fi însărcinat să controleze toate actele de administrație a școalelor, precum și mersul lor didactic".

D-l *I. Simionescu* cere să se aleagă o comisiune cu însărcinare permanentă, iar delegatul să se ocupe numai de administrație. D-sa revine la propunerea d-sale, adică darea fiecării școale în sama unui membru fără retribuțiune.

D-l *Antipa* face altă propunere, și anume: Pe lângă Delegațiune se creează o direcțiune specială a școalelor, în capul căreia se numește un membru al Academiei ales de Delegațiune. Atribuțiunile directorului învățământului sunt administrarea și controlul școalelor și îngrijirea funcționării lor regulate, conform cu programele și regulele stabilite.

— Se pune la vot propunerea d-lui Simionescu privitoare la școale, care, întrunind șapte voturi, este respinsă.

— Se pune la vot propunerea d-lui Antipa, care, întrunind 9 voturi, este și ea respinsă.

— După propunerea d-lui Duiliu Zamfirescu, se pune la vot propunerea primitivă a d-lui Bianu, care întrunește 11 voturi pentru, 7 contra.

— Propunerea se primește.

D-l *Simionescu* cere însă ca delegatul Academiei însărcinat cu controlul să fie neretribuit.

D-l *Bianu* declară că renunță, la retribuția sa de 200 lei ca Director al Administrației în folosul viitorului inspector al școalelor.

D-l Președinte *P. Poni* declară discuția închisă.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* cetește următoarea propunere din partea d-lui Dr. Ioan Jianu, chirurgul Spitalului 15 de evacuare:

„Respectuos aduc la cunoștința Domniei Voastre următoarele:

„Spitalul de evacuare No. 15, al cărui chirurg am fost în timpul răsboiului, a îngrijit un mare număr de răniți în localul școalei de agricultură dela Țigănești, întreținută de Academia Română.

„Un număr de 55 bravi, cu toate îngrijirile stăruitoare, și-au dat prețiosul lor suflet între zidurile acestei instituțiuni de pregătire agricolă.

„Cum ori și ce școală, înainte de toate, trebue să crească tineretul în cultul eroilor, îmi permit a propune, ca numele cuprinse în lista alăturată să fie săpate pe o placă comemorativă, care să-și aibă locul în interiorul școalei.

„Lista nu va fi completă fără numele aviatorilor Texier din aviația franceză și Simeon Radu din cea română, cari deși nu au fost îngrijiți în localul școalei de agricultură, zac cu toții împreună în pământul Țigăneștilor, sacrificându-se pentru acelaș sfânt ideal".

Bucătaru C.
Paisa V.
Negoescu P.
Cocoş C.
5. Ilaşcă Iordache.
Toma Cristea.
Roman Ilie.
Drăgătescu I.
Corbu Gh.
10. Ivănescu I.
Găureanu D.
Georgescu D.
Ațig M.
Negru C.
15. Enache M.
Spiridon Gh.
Nițescu M.
Vlad I.
Pastramagiu V.
20. Alinchi Iordache.
Sarchi Gh.
Zamfirescu Ilie.
Bogatu N.
Gurău Tănase.
25. Ifichi C.
Mărgărit Andrei.
Priceputu Gh.
Fulga D.
Oancea I.
30. Ilinca I.
Nica Preda.
Filipescu Gh.
Dinu I.
Ciobotaru N.
35. Alinchi D.
Rotaru Gh.
Bărnat I.
Dumitru Ilie.
Dimache M.
40. Dănilă C.
Florea I.
Antache Gh.
Dumitrache Gh.
Dogaru Voicu.
45. Dumitru Vasile.
Cristea Grigore.
Topeica Ilie.
Olaru Marin.
Achim D.
50. Dragunoiu Grigorie.
Dorânca Stere.
Țârca Chirila.
Teleanu I.
S-lt. Locusteanu.

Aviatorii { Texier.
Simeon Radu.

D-l Președinte *P. Poni* spune că a dat mai înainte în grija tuturor directorilor de școală, ca să afle pe toți aceia, cari au murit aici în timpul răsboiului, pentru a face o placă comemorativă. Asemenea urmează să se facă o placă pentru foștii elevi ai școalelor, cari au căzut pentru patrie.

D-l Președinte *P. Poni* cere să se reguleze situația comisiunilor speciale, cari au să lucreze până la viitoarea sesiune.

D-l *Onciul* zice că comisiunile să rămână așà cum au fost alese în ultima sesiune din 1916. Dacă vreun membru din comisiune va lipsi, vor lucrà cei prezenți.

Se decid următoarele:

Comisiunea permanentă a Bibliotecii rămâne.

Membrul conservator al Colecțiunii numismatice rămâne.

Comisiunile premiilor anuale se vor regulà la sesiunea viitoare.

Comisiunea financiară rămâne compusă din d-nii: Gr. Antipa, V. Pârvan, G. Țițeica

In comisiunea bugetară sunt aleși d-nii: A. Saligny, D. Onciul, General Crainicianu.

Comisiunea Fundațiunii Adamachi rămâne compusă din d-nii: I. C. Negruzzi, P. Poni, I. Simionescu.

Comisiunea Fondurilor Ioan Fătu și I. Scorțeanu rămâne compusă din d-nii: I. Bogdan, I. C. Negruzzi, D. Onciul.

In Comisiunea Dicționarului rămân aceiași membri, iar în locul d-lui *T. Maiorescu* se alege d-l *D. Onciul.*

Comisiunea pentru localul bibliotecii se amână.

Comisiunea pentru monumentul lui V. Alecsandri rămâne aceeaș, fără Dr. C. Istrati.

Comisiunile Fundațiunilor Otteteleșanu, Agarici și Tache Anastassiu se desființează.

In comisiunea școlară, a cărei înființare s'a hotărît astăzi, sunt aleși d-nii : C. Giurescu, S. Mehedinți, D. Onciul.

D-l *I. C. Negruzzi* amintește că, din cauza evenimentelor, Academia n'a putut serbà la 1916 împlinirea unei jumătăți de secol dela înființarea ei și propune să se facă această serbare în Maiu viitor de odată cu serbarea de 10 Maiu, de care sunt legate așà de multe și glorioase amintiri. De acum până atunci se vor pregăti lucrările pentru acea serbare.

D-l *Onciul* observă că în anul viitor se vor împlinì 40 de ani dela organizarea actuală a Academiei și 53 de ani dela întemeierea societății academice, din care s'a format actuala Academie.

— Propunerea d-lui I. C. Negruzzi se primește cu unanimitate.

ȘEDINȚA DELA 10/23 OCTOMVRIE 1918.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l Președinte *P. Poni* prezentă Academiei o serie de documente, între cari un hrisov dela Iancu Sasu din 1581 (7089), dăruite de Părintele Constantin Știubei, care la rândul său le-a primit dela d-na Ruxandra Filaret, și cere să i se mulțumească pentru acest dar.

D-l *I. Simionescu* prezentă Academiei o danie importantă dela d-na Sturdza, danie care cuprinde, în cea mai mare parte, scrisori adresate lui C. Negri de V. Alecsandri, Ion Ghica și Domnitorul Alexandru Ioan Cuza. De o însemnătate deosebită este o scrisoare a lui Ion Ghica adresată lui C. Negri la 1855. Prezintă apoi lucrarea d-lui N. A. Bogdan : *Regele Carol și a doua a sa Capitală* și cere pentru modestul autor al acestei scrieri o scrisoare de mulțumire.

D-l Președinte *P. Poni* prezentă testamentul original în limba greacă a Doamnei văduve a lui Constantin Mavrocordat din 1776 Iunie 25, cumpărat

la îndemnul d-lui Iorga; o mapă cu hârtii rămase dela Grigore Buicliu spre a fi dăruite Academiei, aduse acum de Ioan Buicliu, fratele răposatului; între ele se află documentele comunităţii armene din Moldova din 1841—1852.

D-l *P. Poni* dărueşte apoi Academiei o proclamaţie a guvernului provizoriu din 1848, un număr din „Pruncu Român" şi un afiş de teatru dela 1844, pe care-l aveà ca dar dela d-l Naum.

D-l *I. Negruzzi* mulţumeşte în numele plenului d-lui P. Poni pentru darurile sale.

D-l *I. Nistor* ceteşte procesul verbal a Secţiunii istorice dela 8/21 Octomvrie 1918, prin care Secţiunea propune a se alege membru corespondent d-l D. Gusti.

D-l *V. Pârvan* ceteşte raportul următor asupra lucrărilor şi activităţii ştiinţifice a d-lui profesor D. Gusti:

„Dimitrie Gusti e profesor titular de sociologie şi etică la Universitatea din Iaşi încă din Aprilie 1910. El şi-a făcut toate studiile superioare în Germania. A urmat întâiu filozofia şi anume în special filozofia socială, iar apoi, special, şi dreptul, la Lipsca şi Berlin, făcând studii temeinice de psihologie, economie politică şi drept (cele trei fundamente ale oricărei ştiinţe sociale) în Institutul de Psihologie al profesorului Wundt, în Seminariile unite de ştiinţe de Stat cu Bücher, în Seminarul de economie politică al lui Schmoller şi în Seminarul criminalistic al lui v. Liszt. Prima lucrare ştiinţifică a lui Gusti, teza sa de doctorat din 1903, *Egoismus und Altruismus. Zur soziologischen Motivation des praktischen Wollens*, sprijinită pe un foarte bogat material comparativ de psihologie etnică, stabileşte că individul nu este — fie din punctul de vedere psihologic, fie din cel etic — nici egoist, nici altruist şi deci nici „ego-altruist". Cele două concepte nu-şi pot găsi o aplicare decât în conflictul dintre voinţa individuală şi voinţa socială. Această primă lucrare a lui Gusti a fost hotărîtoare atât pentru activitatea sa viitoare, cât şi pentru bunul său nume între filozofii sociali contemporani (v. *Revue Philosophique* pe 1906, I, p. 551; E. V. Zenker, *Soziale Ethik*, Leipzig, 1905, p. 57 şi, mai ales, Külpe, *Einleitung in die Philosophie*, ultima ediţie. Invitat imediat să colaboreze la revista *Vierteljahrsschrift für wissenschaftliche Philosophie und Soziologie*, el a publicat aici în curs de patrusprezece ani un şir de studii şi recenzii, printre cari sunt în special de remarcat studiul teoretic-critic despre: *Die soziologischen Bestrebungen in der neueren Ethik* şi *Ein Seminar für Soziologie, Politik und Ethik an der Universität Jassy. Ein Beitrag zur Universitätspädagogik* (v. *Archives Soziologiques*,

1912, p. 1199 și *Zeitschrift für Hochschulpädagogik* pe 1915) și recenziile asupra lucrărilor lui v. Liszt și Schmoller, care sunt adevărate sistematizări originale sociologice ale teoriilor strict economice ori juridice, încă neformulate sau necomplet formulate filozofic de cei doi învățați. (Recenzia asupra lui Schmoller a fost utilizată în special de von Below în polemica sa cu Schmoller în *Vierteljahresschrift für Social- und Wirtschaftsgeschichte* pe 1904). Tot în 1901 Gusti devine colaborator la *Preussische Jahrbücher* ale lui Hans Delbrück, unde publică în acest an, cu prilejul apariției colecției franceze de documente relative la libertatea de navigație a Dunărei de D. A. Sturdza studiul său: *Die Donaufrage*, rămas ca una dintre principalele lucrări asupra acestei chestiuni și citată ca atare în *Handwörterbuch der Staatswissenschaften* la art. *Donaufrage*, în *Oesterreichisches Staatswörterbuch* (de Striszower) și de v. Liszt în ultima ediție a cărții sale *Völkerrecht*. Profesorul Schmoller cheamă și el, tot în 1904, pe Gusti să colaboreze la al său *Jahrbuch fur Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft*, unde tânărul filozof român (avea atunci douăzeci și cinci de ani), în afară de diferite recenzii, publică în 1905 o schiță asupra vieții și activității lui *Gabriel Tarde*, care pentru expunerea critică precisă și bogăția informației istorico-bibliografice este azi citată alăturea de puținele monografii bune asupra marelui sociolog francez (v. d. p. Spann, în *Wirtschaft und Gesellschaft*, Dresden 1907, p. 212). Ca și la *Vierteljahresschrift* cu Barth, Gusti lucrează până în prezent și la *Jahrbuch*, cu Schmoller (ultima sa contribuție e din 1915: recenzie asupra cărții lui Barth, *Geschichte der Erziehung*). In afară de aceste reviste, Gusti lucrează și la *Blätter für vergleichende Rechtswissenschaft und Volkswirtschaftslehre*, ș. a. In 1910 Gusti a publicat însemnatul său studiu: *Sozialwissenschaften, Soziologie, Politik und Ethik in ihrem einheitlichen Zusammenhang. Prolegomena zu einem System.* Ca o manifestare a activității sale sociologice în direcția juridică avem de citat lucrarea lui Gusti, *Die Grundbegriffe des Pressrechts*, apărută la Berlin încă în 1908 în *Abhanlungen des kriminalistischen Seminars* al lui Franz v. Liszt, foarte favorabil apreciată atât în Germania (v. întinsa recenzie a lui Tessar în *Archiv für Kriminalanthropologie und Kriminalistik* pe 1910, p. 99, sqq.), cât și în Franța (*Revue philosophique* pe 1911).

„Activitatea lui Gusti ca profesor la Universitatea din Iași a fost deosebit de rodnică în trei direcții. La cursurile sale Gusti începe a trată pentru întâia oară la noi un sistem de Sociologie, Etică și Politică din punctul de vedere al unității științelor sociale ca element al filozofiei practice. In Seminarul său Gusti pornește o serie de studii asupra realității sociale românești și aspra diferitelor curente ale sociologiei con-

temporane, dintre cari au apărut în 1915 primele două volume de—împreună — 425 pag., cuprinzând excluziv studii ale școlarilor lui Gusti — studii deplin la nivelul cercetărilor din Apus. In acelaș an Gusti publică lucrarea sa *Sociologia Răsboiului* și începeà pregătirea definitivă pentru tipar a lucrării sale—întreruptă din cauza împrejurărilor actuale—*Introducerea în sociologia generală*. In sfârșit în a treia direcție, cea a organizării vieții generale-universitare, Gusti începe o acțiune energică pentru reorganizarea Bibliotecii Universității din Iași, publicând în 1913 comunicarea sa universitară: *Necesitatea reorganizării bibliotecii centrale de pe lângă Universitatea din Iași*, iar în 1914 darea de seamă: *Intemeierea bibliotecii și seminariilor de pe lângă Universitatea din Iași, un sistem de propuneri cu numeroase documente și planuri în anexe*. Gusti pe de o parte s'a pus în legătură cu arhitecții și bibliotecari specialiști în materie de biblioteci universitare din Germania, obținând dela ei planuri și consilii, pe de altă parte a propus aici Universității o serie de reforme, pe baza cărora nu numai Universitatea, ci și cultura generală a țerii, să capete o vieață nouă.

„Gusti e în concepția sa despre lume un realist critic. In activitatea sa științifică el și-a luat ca motto: „lucrarea cu care ne prezentăm în public trebue să fie asemenea picăturii de esență de roze, care e scoasă din douăzeci de mii de trandafiri". In vieața socială el vede ca singur țel vrednic al năzuințelor omenești personalitatea socială—ceeace e națiunea, — iar ca valoare supremă, cea culturală: personalitatea socială, creatoare de valori nouă spirituale".

Punându-se la vot propunerea, d-l profesor D. Gusti se alege cu unanimitate de 18 voturi membru corespondent în Secțiunea istorică.

D-l *I. Nistor* cetește procesul verbal al Secțiunii istorice din 9/22 Octomvrie 1918, prin care Secțiunea propune a se alege membru activ, în locul răposatului V. Mangra, d-l Alex. Lepădatu:

„D-l Alexandru Lepădatu, născut în 1876 în Săcele lângă Brașov, și-a făcut studiile la Universitatea din București. Dragostea sa pentru trecutul nostru istoric, împerechiată cu un larg spirit de observație și pătrundere critică, s'a dovedit în mod așà de strălucit în prima sa lucrare istorică „Istoria Breslelor la Români", care fu premiată cu marele premiu Hillel, și monografiile „Radu cel Frumos" (1902) și „Vlad Vodă Călugărul" (1903). Studiile acestea denotă la autorul lor o stăpânire deplină a materiei, o concepție istorică clară și o tratare metodică a subiectului dat. Aceasta este nota caracteristică a tuturor lucrărilor d-lui Lepădatu.

„După terminarea studiilor a intrat ca funcționar la Biblioteca Aca-

demiei Române. In calitatea aceasta a avut prilej să cunoască literatura noastră istorică în toate amănuntele ei şi să-şi dedice timpul liber pentru studiarea izvoarelor inedite. Rodul acestor studii anevoioase sunt luminoasele sale contribuţii la istoria noastră veche şi anume: „Documente istorice din Arhivele Braşovului" (1903), „Manuscrisele dela Bisericani şi Râşca" (1906), „Damaschin Episcopul şi Dascălul" (1906), „Episcopia Strehaiei şi tradiţia scaunului bănesc de acolo" (1906), „O nouă publicaţie de documente slavo-române cu privire la relaţiile Ţerii-Româneşti cu Ardealul" (1907), „Catagrafia bisericilor bucureştene la 1810" (1908), „Din zilele de cădere ale lui Mihai-Vodă Viteazul", care la 1915 fură revăzute şi adunate la un loc în „Un mănunchiu de cercetări istorice". In această serie de publicaţii intră „Doi cărturari braşoveni din secolul XVIII" şi „Câteva documente împotriva unirii" (1915), „Documente şi lămuriri istorice cu privire la desfacerea proprietăţilor de peste Prut după pierderea Basarabiei" (1916) şi „Activitatea istorică a lui Nic. Densuşianu" (1912). In studiile acestea autorul atinge diferite probleme şi le tratează pe fiecare după metoda sa, ajungând la rezultate cari vor rămâneà. Apreciind aceasta, Academia Română l-a ales Membru corespondent la 10 Maiu 1910.

„Ca Secretar al Comisiunii Monumentelor Istorice redactează dela 1908 „Buletinul" acestei Comisiuni, în care a publicat însuş, pe lângă o serie lungă de articole şi notiţe, şi mai multe studii mai desvoltate asupra vechilor cetăţi româneşti: Poenari, Dâmboviţa, Hotin, Soroca, Cetatea-Albă şi în deosebi asupra cetăţii dela Suceava (două studii, 1913 şi 1914) şi asupra mânăstirilor Hurez, Aron Vodă, Hlincea, Bălteni ş. a. Prin stăruinţa sa „Buletinul" a ajuns un adevărat tezaur pentru cunoaşterea vechii arte româneşti şi s'a ridicat la înălţimea celor mai bune publicaţiuni similare din străinătate. Claritatea stilului şi rarul dar de povestire face ca d-l Lepădatu să fie unul dintre cei mai apreciaţi popularizatori ai istoriei noastre naţionale. Aceasta o dovedesc pe deplin scrierile sale de popularizare Ştefan cel Mare (1904), Mihai Viteazul (1915) şi lecturile sale ilustrate: Monumentele noastre istorice (1914).

„Paralelă cu această mănoasă activitate ştiinţifică, d-l Lepădatu a desvoltat şi o intensă activitate culturală prin numeroasele sale articole, recenziuni şi informaţiuni, cari au apărut în „Convorbiri Literare", „Revista Generală a Invăţământului", „Sămănătorul", „Neamul Românesc", etc., etc.

„Deşi lucrând de aproape douăzeci de ani în mijlocul nostru, d-l Lepădatu nu s'a despărţit sufleteşte de ţara sa de origine. Fiind în permanente legături culturale cu cei de acasă, dânsul e azi acolo unul din publiciştii cei mai preţuiţi. Aceasta şi pentrucă, prin îngrijita sa lucrare is-

torică, cinsteşte un nume foarte iubit peste munţi — numele poetului Ioan Lepădatu (1845—78), părintele său, care a lăsat, se ştie, una din cele mai frumoase opere literare, ce s'a produs în a doua jumătate a secolului trecut în literele române din Transilvania.

„Apreciind în mod cuvenit meritele d-lui Alexandru Lepădatu pentru aprofundarea şi îmbogăţirea cunoştinţelor noastre istorice şi arheologice, munca sa zeloasă pentru popularizarea istoriei naţionale, şi rodnica sa activitate culturală în curs de 20 de ani, credem că d-sa merită să ocupe scaunul de membru activ al Academiei Române, rămas vacant în urma încetării din vieaţă a unui Ardelean".

D-l *Iorga* ceteşte raportul său asupra lucrărilor d-lui Alexandru Lepădatu, membru corespondent al Academiei :

„Intre membrii corespondenţi cei mai merituoşi ai Secţiei istorice este d-l Alex. Lepădatu.

„Lucrările sale reprezentă un întreg şir de preţioase contribuţii la istoria noastră în curs de aproape douăzeci de ani. Veacul al XV-lea a fost luminat prin cele dintâi ; monumentele noastre istorice prin cele mai nouă şi trebue să insistăm şi asupra rolului de conducător pe care l-a jucat ca adevărat director al revistei Comisiunii respective.

„Pentru locul rezervat unui Ardelean, pe care avem a-l împlinì astăzi, el se recomandă şi prin originea sa de dincolo de munţi şi prin reputaţia de poet şi sfătuitor cultural al părintelui său şi prin continuul interes pe care l-a dovedit vieţii seculare a Românilor din Transilvania. Dela tatăl său Alex. Lepădatu a moştenit şi o grijă pentru formă, care face din scrierile sale, a căror listă urmează, o adevărată plăcere şi pentru un public mai larg cât al specialiştilor."

Propunerea se pune la vot şi d-l Alexandru Lepădatu, membru corespondent al Academiei, se alege cu unanimitate de 18 voturi, membru activ al ei.

D-l *I. Bianu* ceteşte procesul verbal al Secţiunii literare din 9/22 Octomvrie 1918, prin care se propune alegerea de membri activi a d-lor I. Brătescu-Voineşti în locul răposatului A. Naum şi Şt. Ciobanu în locul răposatului I. Sbiera.

D-l *Bianu* ceteşte următorul raport asupra scrierilor d-lui Ciobanu :

„D-l Ştefan Ciobanu, actualul director al învăţământului în Basarabia, a făcut studii filologice, literare şi folkloristice la Universitatea din Kiev. Incă de când erà student şi-a îndreptat studiile şi cercetările asupra literaturii neamului din care face parte şi a publicat în limba rusă o fru-

moasă monografie despre vestitul Mitropolit al Moldovei Dosofteiu, unul din marii noştri cărturari din a dóua jumătate a secolului XVII; altă lucrare a publicat despre legendele Maicii-Domnului şi în sfârşit diferite alte studii despre credinţele şi vechea literatură a Românilor. Deşi departe de pământul şi de graiul românesc, fiind profesor secundar în Rusia la Jitomir, d-l Ciobanu nu a încetat a întreţine relaţii de studii cu ştiinţa românească, iar când imperiul rusesc ţarist s'a prăbuşit şi patria sa de naştere Basarabia a scăpat de sub jugul greu care o apăsà şi o ţineà în întunerecul lipsei de cultură, d-l Ciobanu a alergat în sânul patriei sale şi toate puterile şi le-a pus în serviciul organizării învăţământului naţional în Basarabia".

Propunerea se pune la vot şi d-l Şt. Ciobanu se alege cu unanimitate de 18 voturi membru activ al Academiei Române în Secţiunea literară.

D-l *Duiliu Zamfirescu* ceteşte următorul raport asupra lucrărilor literare ale d-lui Ioan Brătescu-Voineşti:

„D-l Brătescu-Voineşti este autorul destul de cunoscut de toţi cetitorii şi iubitorii de literatură.

„Neavând o bibliotecă la dispoziţiune, nu pot menţionà numele lucrărilor sale (şi îmi rezerv a face un raport complet asupra activităţii sale). Astăzi îmi va fi destul să vă raportez la referatele ce s'au făcut în trecut asupra activităţii sale, şi nu mai departe decât la ultima alegere, când a venit în concurenţă cu colegul răposat Coşbuc".

D-l Brătescu-Voineşti se alege membru activ al Academiei în Secţiunea literară cu unanimitate de 18 voturi.

D-l *I. Simionescu* ceteşte procesul verbal al Secţiunii ştiinţifice din 9/22 Octomvrie 1918, prin care se propune alegerea de membru activ a d lui I. Inculeţ în locul răposatului N. Teclu.

D-l *I. Inculeţ* se alege cu unanimitate de 18 voturi membru activ al Academiei în Secţiunea ştiinţifică.

ȘEDINȚA DELA 11/24 OCTOMVRIE 1918.

Preşedinţa d-lui *Duiliu Zamfirescu*, Vicepreşedinte.

D-l *I. Negruzzi* ceteşte următoarea telegramă a d-lui Şt. Ciobanu, Directorul învăţământului din Basarabia, ales membru al Academiei:

„Mulţumesc pentru deosebita onoare ce mi-o face Academia. Primind invitaţia, prin muncă şi tot ce pot, voiu cercà să recompensez aceea ce mi se oferă".

D-l *Simionescu* comunică că d-l I. Inculeţ nu poate luà astăzi parte la şedinţa Academiei, pentrucă a fost chemat telegrafic în Basarabia.

D-l *G. Ţiţeica* prezentă Academiei un manual de aritmetică, manuscript românesc din anul 1795, dăruit de d-l Alexandru N. Gane.

— Se vor exprimà mulţumiri donatorului.

D-l *Duiliu Zamfirescu* salută prezenţa în mijlocul Academiei a noului membru Alexandru Lepădatu şi-i doreşte ca unanimitatea de voturi, cu care a fost ales, să-i fie un îndemn de muncă spornică şi pentru viitor.

D-l *Alexandru Lepădatu* răspunde următoarele:

„Cu adâncă recunoştinţă, vă mulţumesc, Domnule Preşedinte şi Domnilor Membri, pentru bunavoinţa şi încrederea ce mi-aţi acordat, chemându-mă în mijlocul Domniilor-Voastre. La râvna şi dragostea mea pentru cercetarea şi înfăţişarea trecutului, D-v. aţi adaos, prin această chemare, autoritatea morală şi ştiinţifică pe care acest înalt aşezământ de cultură o dă membrilor săi. Preţuind, după toată importanţa ei, această autoritate, mă voiu silì s'o păstrez şi s'o merit prin lucrări cât mai bune şi mai folositoare din domeniul studiilor mele istorice şi — întrucât necesitatea va cere şi priceperea mă va ajutà, din alte domenii ale culturii naţionale. Căci, negreşit, vremea de aşezare, ce va urmà actualei fundamentale prefaceri a mai tuturor formelor de organizare şi de manifestare a vieţii omeneşti, va impune, cel puţin generaţiei noastre, o activitate destul de intensă şi în afară de îndeletnicirile ei speciale. Aceasta şi pentrucă Academia Română nu va mai fi, ca azi încă, numai un simbol cultural al unităţii noastre naţionale, ci o vie şi înaltă expresie a acestei unităţi, — ea însăş o *completă* şi *definitivă realitate*".

D-l *G. Ţiţeica* ceteşte următoarele rapoarte ale Comisiunii financiare asupra administraţiunii şi situaţiunii fondurilor Academiei în anii bugetari 1915—16, 1916—17 şi raportul asupra administraţiunii financiare făcute la Iaşi de d-l Preşedinte P. Poni dela Noemvrie 1916 până în Iunie 1918.

I. Raport asupra administrării şi situaţiei diferitelor fonduri ale Academiei în anul bugetar 1 Iunie 1915—31 Maiu 1916.

Subsemnatul, membru în Comisiunea financiară, însărcinat de Delegaţia Academiei să cercetez scriptele şi actele referitoare la veniturile şi chel-

tuelile diferitelor fonduri ale Academiei pe anul bugetar 1915—16, am onoarea să vă comunic rezultatul cercetărilor mele.

I.

1. Mai întâiu, pentru ca să fie un punct de sprijin real pentru cercetarea gestiunii pe anii 1916—17 şi 1917—18, am început prin a controlà numerarul cassei faţă de registrul respectiv şi l-am găsit în bună regulă.

2. De oarece sumele dela venituri şi cheltueli n'au fost trecute toate de către Contabil în Cartea mare, am renunţat de a controlà acest registru. Mi-a fost mult mai uşor să mă servesc de registrele curente ale contabilităţii, precum şi de rapoartele pregătite de Contabil să fie prezentate Delegaţiei.

In fine m'am servit de diferitele situaţii de cassă, pe temeiul cărora s'a făcut controlul cassei Academiei, la începutul lunii Iunie 1916, de Comisia financiară (D-nii Antipa, Pârvan şi subsemnatul).

3. Am controlat, pe cât omeneşte s'a putut, fiecare sumă care figurà la cheltueli, cu mandatul de plată al cassei, cu actele cari au hotărît cheltueala şi cu actele cari arată cum şi în ce fel s'a făcut acea cheltueală. Am controlat însumările parţiale, ca şi pe cele generale.

N'am făcut acelaş lucru şi la venituri, deoarece acolo nu sunt acte justificative. M'am mărginit să fac numai sumele şi să controlez sumele dela veniturile incassate faţă de cele prevăzute în buget, lucru pe care l-am făcut de altminteri şi la cheltueli.

Mărturisesc că munca nu mi-a fost uşoară şi pentru întâia oară am reuşit să pătrund în bună parte mecanismul destul de complicat al operaţiilor noastre contabile.

II.

4. *Incassări.* Numesc „incassări" toate sumele intrate în cassa Academiei între 1 Iunie 1915 şi 31 Maiu 1916, inclusiv numerarul care se aflà în cassă la 31 Maiu 1915. Potrivit cu această definiţie, totalul incassărilor, în curgerea anului bugetar de care ne ocupăm, se urcă la suma de lei 2.698.907,24. Dacă lăsăm la o parte numerarul rămas din anul precedent, care a fost de lei 414.270,37, atunci incassările propriu zise făcute în 1915—16 sunt de lei 2.284.636,87.

Această din urmă cifră pare enormă faţă de veniturile prevăzute în buget, anume lei 1.433.834,82. Cu toate acestea o analiză sumară arată că disproporţia dintre cifra veniturilor prevăzute în buget şi a sumei incassate în cursul anului e mai mult aparentă decât reală. Deosebirea cu-

prinde, pe lângă măriri reale de venit, incassări din sume rămase neachitate, aconturi asupra anului următor, şi mai ales efecte ieşite la sorţi. Dacă celelalte sume incassate pot fi socotite ca venituri, apoi acestea din urmă nu sunt de loc venituri, ci e o parte din capital care devine lichid şi trece astfel pe la cassă.

5. *Cheltueli*. Numesc „cheltueli" toate sumele ieşite din cassa Academiei între 1 Iunie 1915 şi 31 Maiu 1916. Acestea se însumează la lei 2.260.272,41, cari şi ele par disproporţionate faţă de cifra bugetară lei 1.170.177, 72. Şi aici disproporţia e numai aparentă, deoarece cuprinde, pe lângă aconturi, avansări şi asigurări, cari se restitue mai târziu, dar mai ales cumpărări de efecte ca înlocuire a celor ieşite la sorţi.

6. *Numerarul cassei*. Dacă scădem din incassările de lei 2.698.907,24 cheltuelile de lei 2.260.272,41 obţinem suma de lei 438.634,83, care s'a găsit în cassa Academiei la 31 Maiu 1916, şi anume:

Lei	251.728,39	la	fondurile Academiei,
„	71.755,36	„	Fondul Adamachi,
„	47.373,92	„	„ Otteteleşanu,
„	67.777,16	„	„ Tache Anastassiu
Lei	438.634,83		

7. *Averea Academiei în efecte*. La sfârşitul anului bugetar precedent, adică la 31 Maiu 1915, averea Academiei în efecte a fost *nominal* de 9.368.400 lei, iar după cursul de atunci de 11.934.600 lei.

La sfârşitul anului bugetar de care ne ocupăm, adică la 31 Maiu 1916, averea nominală în efecte a fost de 10.282.100 lei, iar după cursul zilei de 13.019.040 lei.

Creşterea nominală de 913.700 lei a averii în efecte vine mai întâiu din capitalizările făcute în cursul anului la diferitele fonduri şi care se ridică la suma nominală de lei 366.200, precum şi din adaogerea la averea Academiei a noului fond *Regele Carol I* în valoare nominală de 580.500 lei. Capitalizările şi noul fond fac împreună 946.700 lei. Din această sumă se scade suma nominală de 33.000 lei de efecte vândute dela fondul de rezistenţă al moşiilor spre acoperirea deficitelor şi pagubelor ivite. Rămâne deci creşterea de 913.700 lei menţionată.

8. Se constată că s'au amortizat în cursul acestui an 3.000 lei din datoria de lei 29.428,70, pe care o aveà Fondul *Donici* împrumutată dela Fondul *Adamachi*. Mai rămân de achitat lei 26.428,70.

De asemenea s'au amortizat din veniturile Fondului *Agarici* lei 10.113,50 din datoria de lei 78.954,65, pe care o aveà împrumutată dela Fondul *Adamachi*. Mai rămân de achitat lei 68.841,07, la care se adaoge îm-

prumutul de lei 54.000 dela Fondul Macinca. Fondul Agarici rămâne deci dator cu lei 122.841,07.

9. *Excedent.* Incassările peste prevederile bugetare s'au ridicat în anul 1915—16 la suma de lei 185.861,93.

III.

10. Toate operaţiile contabile pe care le-am cercetat le-am găsit în bună regulă. Cheltuelile făcute au fost sau hotărîte prin buget sau încuviinţate de Delegaţia Academiei; în amândouă cazurile ele sunt dovedite prin acte justificative în regulă.

In privinţa încheierilor Delegaţiei în chestiuni băneşti aş aveà o propunere de făcut. Socotesc că ar fi bine ca în sesiunea generală Academia să iea cunoştinţă de motivele pentru cari Delegaţia a fost nevoită să încuviinţeze cheltueli peste sau în afară de cifra bugetară. Un raport anual al Delegaţiei ar arătà în linii generale aceste cheltueli, cari n'ar trebuì, în total, să treacă peste o anumită sumă, 10.000 lei de exemplu. Numai astfel răspunderea Delegaţiei îşi capătă în acelaş timp îngrădire şi sancţiune.

1 Martie 1918. *G. Ţiţeica.*

II. Raport asupra administrării fondurilor Academiei în anul bugetar 1 Iunie 1916—31 Maiu 1917.

Darea de seamă care urmează nu este şi nu poate fi completă, deoarece dela ocuparea Bucureştilor administrarea fondurilor Academiei s'a despărţit în două părţi: o parte a continuat aici în Bucureşti, o a doua, sub supravegherea d-lui Preşedinte *P. Poni*, s'a făcut la Iaşi.

In cele ce urmează mă voiu ocupà de veniturile şi cheltuelile făcute de Administraţia din Bucureşti. O comparaţie cu bugetul întocmit de Academie pentru anul bugetar 1916—17 şi prin urmare o încheiere deplină în privinţa mişcării fondurilor în acel an nu se poate face decât când vom aveà scriptele referitoare la administraţia făcută la Iaşi.

Până atunci suntem nevoiţi să ne mulţumim cu constatarea, că toate operaţiile financiare ce s'au făcut aici, pe cari le-am controlat şi verificat, sunt în ordine şi bună regulă şi că pentru toate cheltuelile se găsesc la dosar acte justificative pe cari, în bună parte, le-am controlat.

* * *

Suma totală a incassărilor în curgerea anului bugetar 1916—17 s'a ridicat la . . . . lei 1.277.246,15 în care se cuprind şi soldurile rămase în cassă din 1915—16;

Suma totală dela cheltueli s'a urcat la . . . . . lei 965.583,03
Rezultă prin urmare o sumă în cassă de 311.663,12

Această din urmă sumă se găsește parte la Banca Națională, parte la Academie în numerar și aconturi, și anume:

la Banca Națională	lei	169.924,19
la Academie (numerar și aconturi) .	,,	141.738,93
		311.663,12

E de folos să se știe că la două din fonduri, Otteteleșanu și Tache Anastassiu, cheltuelile au întrecut veniturile, și anume la Fondul Otteteleșanu cu lei 2.071,05, la Fondul Anasstasiu cu lei 7.207,07. Cu toate că deficitul dela Fondul Tache Anastassiu pare mai mare, aceasta e numai o aparență, căci el a fost desigur acoperit cu veniturile incassate la Iași. Nu tot așà stau lucrurile cu Fondul Otteteleșanu, căci la Iași nu se puteau incassà venituri pentru acest fond — poate s'au făcut cevà cheltueli în sarcina lui.

* * *

Nu cred fără folos să ne dăm seama de cheltuelile pe cari le-a absorbit *Institutul Otteteleșanu* în anul 1916—17, cu toate că n'a funcționat ca școală, ci numai ca adăpost pentru câtevà eleve din Ardeal și Bucovina.

Adunând toate sumele cari s'a cheltuit pentru Institut,
am găsit suma totală de . . . . lei 73.645,65,
din care lei 35.664,07 pentru *personalul didactic și de serviciu* și lei 15.472,85 pentru *hrană*.

Acestea fiind rezultatele cercetărilor pe cari le-am făcut, socotesc că se poate da Administrației descărcare pentru gestiunea anului 1916—17.

21 Iunie 1918. *G. Țițeica*

III. Raportul Comisiunii financiare asupra administrării la Iași a fondurilor Academiei din Noemvrie 1916 până în Iunie 1918.

Domnilor Colegi,

Imprejurările grele prin cari a trecut țara au avut înrâurire și asupra administrării fondurilor Academiei. Din Noemvrie 1916 și până în Iunie 1918 administrația Academiei a fost despărțită în două: una la București, alta la Iași.

Administrația din București a fost făcută de funcționarii rămași acolo, sub conducerea Directorului Administrației, d-l *I. Bianu*, și a d-lui Vice-președinte *I. Bogdan*, pe lângă care s'au adaos, spre a constitui o Delegație ad-hoc pentru gerarea afacerilor și reprezentarea intereselor Academiei, cei doi membri ai Comisiei financiare rămași în Capitală, d-nii *Gr. Antipa* și *G. Țițeica*

Administrația Academiei în Moldova a fost condusă la Iași de către veneratul nostru Președinte, d-l *P. Poni*, cu ajutorul Șefului Bunurilor și al altor funcționari refugiați acolo.

De oarece socotelile, împreună cu actele justificative, ale operațiilor dela Iași au sosit la București de mai multă vreme și au fost puse de serviciul contabilității pe categorii bugetare, subscrișii membri ai Comisiunii financiare, aleasă de D-voastre în Maiu 1916, am socotit potrivit să vă prezentăm, chiar în această sesiune extraordinară, un raport de descărcare pentru gestiunea făcută aici la Iași.

* * *

Am controlat rapoartele diferitelor administrații (școale, moșii, păduri, etc.) despre sumele trimise și incassate la Iași, apoi actele justificative referitoare la cheltuelile făcute, și le-am găsit în deplină ordine și concordanță cu scriptele. Consemnăm în cele ce urmează rezultatele generale ale gestiunii la Iași.

Din corespondență și acte se constată :

1. *Incassări* din Noemvrie 1916 până la 31 Maiu 1917 .	lei	655.361,16
2. *Cheltueli* „ „ „ „ „ „ „ „	„	169.690,33
Sumă rămasă necheltuită .	lei	485.670,83
3. *Incassări* dela 1 Iunie 1917—Iulie 1918	lei	541.031,17
4. *Cheltueli* „ „ „	„	384.557,33
Sumă rămasă necheltuită :	lei	156.473,84

Deci :

5. *Incassările totale* Noemvrie 1916—Iulie 1918 . . .	lei	1.196.392,33
6. *Cheltuelile totale* „ „ „ „	„	554.247,66
Suma totală rămasă .	lei	642.142,67

Aducându-vă aceste rezultate la cunoștință, Comisiunea financiară propune nu numai descărcarea d-lui Președinte pentru gestiunea făcută, dar și mulțumirile călduroase ale tuturor pentru sarcina grea pe care și-a luat-o și pe care a dus-o la bun sfârșit mai mult de un an și jumătate.

D-l *Duiliu Zamfirescu* iea act de constatările Comisiunii financiare, care a aflat toate în regulă.

D-l *I. C. Negruzzi* zice că Academia dădeà din fondul donaţiunii Gr. Buicliu o sumă de lei 12.000 la doi fraţi şi la două surori. Murind doi din ei, octogenarul Ioan Buicliu roagă Academia să lase suma întreagă lui şi surorii sale, singuri rămaşi în vieaţă, deoarece condiţiunile de traiu sunt excepţional de grele.

— Cererea şi propunerea se aprobă.

D-l *G. Ţiţeica* prezentă procesul verbal din 8/20 Octomvrie 1918 al Secţiunii ştiinţifice cu privire la alegerea biuroului în persoanele d-lor Dr. *G. Marinescu* ca Preşedinte şi *I. Simionescu* ca Vicepreşedinte.

Punându-se la ordinea zilei chestiunea premiilor, d-l *Negruzzi* e de părere să se amâne până la Maiu anul viitor.

— Academia primeşte propunerea.

ŞEDINŢA DELA 12/25 OCTOMVRIE 1918.

Preşedinţa d-lui *P. Poni*.

D-l Preşedinte *P. Poni* salută în numele Academiei pe d-l Dimitrie Gusti, ales cu unanimitate de voturi membru corespondent al ei, care s'a distins prin studii de filozofie şi sociologie. Crede că numai lucrările d-sale valoroase au fost acelea cari au determinat votul tuturor membrilor Academiei. Il salută şi-i urează să lucreze cu aceeaş vigoare ca şi până acuma.

D-l D. Gusti mulţumeşte pentru încrederea ce i-a arătat Academia prin votul ei. Zice că-şi va pune toată râvna pentru a fi la înălţimea acestei încrederi.

D-l *I. C. Negruzzi* ceteşte testamentul decedatului Ilie R. Boroş, prin care acesta lasă Academiei suma de lei 25.000, pentru a se formà un fond, din al cărui venit, după moartea a două nepoate, cărora se lasă uzufructul, se va formà un premiu pentru lucrări nouă de medicină hirurgicală.

— Primirea legatului se aprobă de Academie.

D-l *I. C. Negruzzi* ceteşte hotărîrea Academiei, luată în şedinţa ţinută la Iaşi la 4 Iunie 1917, cu privire la legatul făcut Instituţiunii noastre de răposatul Const. Vernescu.

— Se decide a se răspunde d-lui Sc. Corbeanu, curator-administrator al averii Const. Vernescu, în teritoriul ocupat, că Academia a respins acel legat, şi a se comunică din nou Ministerului de Culte deciziunea luată.

D-l Preşedinte *P. Poni* prezentă spre aprobare propunerea Delegaţiunii de a se vinde unele bunuri mici ale Academiei prin licitaţie publică.

— După explicările cerute de unii membri şi date de Delegaţiune, propunerea se aprobă.

D-l *G. Ţiţeica* ceteşte următorul raport al Comisiunii financiare asupra proiectului de buget pentru anul financiar 1918/19:

„*Domnilor Colegi,*

„Proiectul de buget pe 1918—19 se prezentă, în comparaţie cu ultimul buget regulat al Academiei, cel pe 1916—17 cu următoarele deosebiri:

Veniturile pe 1916—17 au fost de	Lei	1.475.354,80
„ „ 1918—19 sunt de	„	1.447.681,17

„Mica diferinţă în minus nu este reală, ci ea provine din trecerea excedentelor diferitelor fonduri nu ca în trecut la venituri, ci la un capitol special intitulat Fondurile de rezistenţă ale cheltuelilor generale ale Academiei şi celor trei fundaţiuni Adamachi, Otteteleşanu şi Tache Anastassiu.

Cheltuelile pe 1916—17 au fost de	Lei	1.474.425,68
„ „ 1918—19 sunt de	„	1.456.800,11

„In această sumă de cheltueli pe 1918—19 intră şi sumele cari stau la dispoziţie pentru cheltueli extraordinare în cursul anului, ca de pildă la Fondul Otteteleşanu suma de lei 120.505,05, care rămâne disponibilă după scăderea cheltuelilor ordinare în acest an cu totul reduse, Institutul ne mai putând funcţionă.

„La cheltueli ca sporuri:

„La personalul Academiei atât interior, cât şi exterior, s'a adoas un spor de 30% pentru scumpirea traiului. Totodată meseriaşilor şi personalului inferior şi de serviciu dela şcoalele Academiei s'a crescut şi leafa iniţială şi s'a aplicat şi sporul, lefurile fiind aşà de mici, că nu se mai poate găsi personal care să primească a lucrà pe o astfel de remuneraţie.

„In schimb s'au făcut câteva mici reduceri de personal acolo unde împrejurările au permis.

„Situaţia veniturilor dela fondurile cu destinaţie generală şi a cheltuelilor generale ale Academiei se prezentă astfel:

„In 1916—17 Lei 412.791,67, din cari stăteau la dispoziţia Secţiilor Lei 105.929,12.

„In 1918—19 avem numai Lei 378.303,28, deci cu Lei 34.488,39 mai puţin, ceeace face că celelalte cheltueli ale Academiei, crescând chiar faţă de 1916—17 şi în special pentru diurna şi remunerarea funcţionarilor, nu mai rămân pentru Secţiuni decât Lei 67.500, ceeace face de fiecare Secţiune câte 22.500 lei.

„E drept că Academia câştigă prin crearea fondului pentru rezistenţa cheltuelilor generale ale Academiei suma de Lei 446.475,42. Această sumă însă e un câştig de răsboiu, care a fost numai acum, pe viitor cheltuelile revenind la normal, şi deci aceste venituri nu puteau fi puse cu nici un cuvânt la cheltuelile posibile ale anului 1918—19.

* * *

„La veniturile pe 1918—19 se adaoge deci un capitol al diferitelor excedente rezultate din lipsa cheltuelilor în timpul celor doi ani de răsboiu:

I.—La Fondul cheltuelilor generale ale Academiei avem un plus total de	Lei	446.475,42
II.—La Fondul Adamachi, idem	„	171.722,51
III.—La Fondul Otteteleşanu, idem	„	223.271,25
IV.—La Fondul Tache Anastassiu, idem	„	74.422,42
Total	Lei	915.891,60

„Aceste fonduri de rezistenţă, izvorîte din faptul că în cursul anilor 1916—1918 nu s'au făcut o mulţime din cheltuelile normale ale fondurilor, sunt de absolută necesitate. Ele vor servi mai întâiu să acopere cheltuelile neprevăzute ce se vor ivi la fiecare din fonduri şi al doilea pot servi pentru nevoile culturale pe cari Academia trebue să le acopere. Comisiunea financiară ar dori ca pentru fondul de rezistenţă al cheltuelilor generale ale Academiei fiecare Secţiune să-şi spună cuvântul, pentru ca din acel fond să răsară un nou imbold de activitate rodnică.

„G. Ţiţeica, V. Pârvan“.

„Consideraţiile de caracter general asupra sumelor prevăzute prin buget pentru scopurile ştiinţifice şi culturale ale Academiei în comparaţie cu celelalte cheltueli, şi pe cari aş fi dorit să le fac de comun acord cu întreaga Comisie financiară, rămâne să le desvolt în discuţia generală a bugetului.

„V. Pârvan“

D-l *Duiliu Zamfirescu* cere lămuriri cu privire la fondul de rezistență. D-sa nu admite pentru o societate de cultură, ca Academia Română, un fond de rezervă de Lei 446.475,42. Acest fond nu poate fi decât o disponibilitate, nici de cum o rezervă.

D-l *G. Țițeica* zice că nomenclatura e lucru secundar. Deoarece această sumă este rămasă din timpul războiului, nu puteà fi pusă sub nici un cuvânt la cheltuelile ordinare ale anului 1918—19. Academia și Secțiunile vor hotărî întrebuințarea acestui fond.

D-l *V. Pârvan*, ca membru al Comisiunii financiare, zice că Academia, cu toată bogăția ei aparentă, e una din cele mai sărace instituții culturale din țară și străinătate. Academia nu are în acest buget pentru scopurile sale culturale decât suma de 378.000 lei, dintre cari 25.500 Lei consumă numai personalul Bibliotecii. Există o sumă de legate, de pe urma cărora nu putem luà, afară de prelevările regulamentare, nici un ban. Prelevările aduc Academiei un venit de 168.000 lei. Pentru a mări fondurile Academiei pentru scopurile sale culturale, ar trebui să prelevăm mai mult și — fără să încetăm de a realizà cinstit intențiile testatorilor — să împăcăm organizarea școalelor cu nevoile noastre culturale. Reforma școalelor și urcarea prelevărilor nu se pot face fără studiul întregului buget. Iar până când o comisiune, aleasă anume în acest scop va studià bine reforma școalelor în legătură cu bugetul, aflând modalitatea de a crește veniturile Academiei pentru scopurile sale propriu zise, acest fond de rezistență ne va ajutà să trecem peste epoca de transiție, în care vom sanà finanțele Academiei. Din acest fond se va da și Secțiunilor, când se va cunoaște care le este planul lor de lucru. Incheie spunând că trebue să dovedim lumii că în Academie domnește încă acel aspru spirit de extraordinară corectitudine, care i-a făcut numele ei cel bun.

D-l *I. Bianu* zice că nu are nimic de adaos la expunerile luminoase făcute de d-nii Pârvan și Țițeica. Unele capitalizări se impun pentru a asigurà stabilitatea în venituri. Fondul de rezistență nu este o idee nouă. La moșiile cultivate în regie se puneau totdeauna 10% din venit la fondul de asigurare al moșiilor. In ce privește executarea dorințelor din testamentele cari au adus legate Academiei, ea a fost de o generozitate excesivă. Făcând cheltueli mai restrânse pentru școale, se vor puteà aveà sume m i mari pentru scopurile științifice ale Academiei.

D-l Președinte *P. Poni* decl ră discuția generală asupra bugetului închisă.

— Se pune la vot și se aprobă proiectul de buget al veniturilor în suma de lei 2.376.394 și 19 bani.

D-l *G. Țițeica* citește proiectul de buget pentru cheltueli.

D-l *I. Simionescu* recunoaște Comisiunii financiare munca depusă pentru studiarea chestiunii bugetului și cere să se voteze, fără ca proiectul să fie cetit.

D-l *G. Țițeica* cetește capitolele bugetului, cari se aprobă.

D-l Președinte *P. Poni* pune la vot bugetul în totalitatea lui, care se primește.

D-l *I. C. Negruzzi* propune ca pentru Duminică ora 3 p. m. să se fixeze o ședință publică pentru comemorarea centenarului lui Mihail Kogălniceanu. D-l Onciul va cetì memoriul său.

— Propunerea se aprobă.

ȘEDINȚA DELA 13/26 OCTOMVRIE 1918.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Președinte *P. Poni* salută pe d-l I. Brătescu-Voinești, noul membru al Academiei Române. Unanimitatea de voturi cu care a fost ales, zice d-l P. Poni, e cea mai vie dovadă de modul cum sunt apreciate în sânul Academiei Române lucrările sale literare.

D-l *I. Brătescu-Voinești* mulțumește pentru onoarea ce i s'a făcut. Zice că-i lipsesc cuvintele pentru a exprimà toată fericirea și măgulirea ce o simte de altfel fiecare om, când își vede munca sa pe acest teren al literaturii, „care nu produce nimic", așà de frumos apreciată.

D-l Președinte *P. Poni* zice că se simte foarte fericit că i-a fost dat să primească în sânul Academiei pe unul din reprezentanții culturali ai Basarabiei unite cu patria-mamă. Academia a căutat să realizeze, chiar dela înființarea ei, unitatea culturală a tuturor Românilor. Ea a chemat din toate țerile locuite de Români bărbații, cari s'au distins prin lucrările lor pe terenul culturii noastre naționale. D-l Ciobanu, care intră astăzi în Academia Română, este un demn urmaș al lui Alexandru Hâjdău, Constantin Stamate, Ioan Străjescu și Bogdan Petriceicu Hasdeu. D-l Ciobanu este dovada cea mai vie că în Basarabia s'a întâmplat un lucru extraordinar: cu tot jugul apăsător, cum n'a existat vreodată pe lume, cu toată lipsa de orice legătură cu țara noastră, vieața românească deacolo nu s'a stins. Vigoarea poporului român de peste Prut a învins toate dificultățile. D-l P. Poni roagă pe d-l St. Ciobanu să primească salutările sale și ale tuturor colegilor. Il îndeamnă să continue a lucrà pentru deviza: Totul prin știință pentru patrie.

D-l *Ștefan Ciobanu* zice : Mă aflu sub stăpânirea unei îndoite emoțiuni. A vorbì în fața acestei instituțiuni mari, care are menirea de a întrupà ideile înalte ale Românilor și nevrednicia și puterile mele modeste față cu datoria la care sunt chemat și pe care am meritat-o atât de puțin, prin tot ce am făcut până acum. Văd aici pe îndrumătorii mei la munca pe terenul național, dar cu atât mai nevrednic mă simt, când mă gândesc că umbra lui Bogdan Petriceicu Hasdeu va acoperì încă multă vreme figurile modeste ale Basarabenilor. Numele acestui om, care întrupează legăturile sufletești ale Basarabiei cu țara-mamă, îmi va fi un izvor de îmbărbătare și un impuls pentru munca mea mai departe. Trăim în ajunul unei zile mari, când acest locaș sfânt va fi o legătură pentru întreg neamul românesc. Nu cunosc o dorință mai mare, decât să-mi fac datoria aici unde m'ați chemat, și voiu depune tot devotamentul pentru a lucrà pentru cultura neamului nostru.

D-l *I. Simionescu* cetește următoarea propunere :

„*Domnule Președinte*

„Vremurile de prefacere, în preajma cărora trăim, vor cere în chip imperios atât întinderea, cât și adâncirea culturii în mulțime. Națiunile scoase dela pericolul desnaționalizării vor fi însetate după cultură națională ; mulțimea, devenită stăpână pe soarta ei, trebue ajutată de toți, pentru ca să iea parte la progresul țerii și să înlocuească timpul pierdut, cât a fost lăsată în întunerec, prin o muncă mai intensă.

„Dacă ne restrângem numai în granițele țerii de azi, una din caracteristicile ei negative este negrul cernelei cu care e acoperită, pe o hartă cu răspândirea culturii în Europa. Numai din acest punct de vedere facem parte din Peninsula Balcanică, de care ne despart toate celelalte condițiuni de vieață. La noi analfabetismul este în floare ; sunt județe în cari 64% din bărbați — dela sate — nu știu ce e darul scrisului și al cetitului ; sunt multe județe în cari nici 10% dintre femei nu știu cetì. In zece județe din 32, populația rurală numără peste 70% analfabeți. Acestui analfabetism oficial, se adaoge însă și cel cultural cu mult mai întins. Mulți din cei cari au trecut prin școalele primare au uitat să mai cetească, reținând cel mult mecanica iscălirii și a silabisirii. Analfabetismul cultural, adică necunoaștere a totală a mijloacelor cari dau vlagă și valoare mai mare muncii omenești, fără exagerare, trebue socotit cel puțin cu 85% din populația țerii, restul cuprinzând în mare parte pe străini (Dobrogea întreagă are numai 54,80% analfabeți, mai puțin decât restul țerii). Noi ne găsim acum, cam în aceeaș fază în care se gă-

sià Italia la 1872 cu 68,8% analfabeţi, dar cu provincii (cum erà Caltanissetta din Sicilia cu peste 90% analfabeţi). Prin mijloace eroice, ea a ajuns în 1911 (deci în 40 ani) să nu aibă decât 37,6% analfabeţi, neavând decât o singură mică provincie cu 70,6% (Reggio di Calabria) neştiutori de carte, dar cu unele şi sub 10% (Torino, Como). Bibliotecile populare au luat în Italia în ultima jumătate de veac o desvoltare însemnată sub diferite forme: pentru copii, pentru lucrători, pentru maturi; biblioteci fixe, ambulante, împărţiri gratuite de cărţi, etc. In 1861, din iniţiativa lui Antonio Bruni, s'a instituit prima bibliotecă populară în Prato. In 1908 s'a creat „Federazione italiana delle biblioteche popolari". Rezultatul a fost că, după un an de vieaţă, s'au instituit 221 de biblioteci poporale federate. La noi nu există nimic din aşà cevà. Numai cine a putut să examineze mai în de aproape o aşà zisă bibliotecă de pe lângă şcoalele de sat, îşi dă seamă de cum am tratat noi chestiunea în 50 de ani de vieaţă. Tot ce nu se puteà vinde pe piaţă, se cumpăra de Minister, care trimiteà cărţile la sate, fără să se intereseze dacă puteau sau nu fi cetite.

„Incercări mai serioase s'au făcut tot de Minister, care a subvenţionat Biblioteca „Steaua" şi revista „Albina"; din cauza unor dezinteresări generale şi din lipsa totală a unui sistem de colportaj potrivit ţerii, nu şi-au ajuns decât pe departe scopul. Incercări rezleţe au mai fost. S'au tipărit foi săptămânale în graiul popular, dar n'au durat din lipsa fondurilor şi a colaboratorilor. Merită în această incintă a fi pomenită—măcar ca un omagiu postum—străduinţa unui vrednic învăţător N. Stoleriu dela Baia (Suceava), mort vitejeşte în fruntea companiei sale, pe vârful munţilor Sucevei pe cari-i iubià, şi care a scos „Vestitorul Satelor" ani dearândul cu cheltuiala sa.

„Biblioteca pentru toţi" sau alte biblioteci similare nu pot fi cuprinse aici, căci sunt făcute mai mult în vederea comerţului şi fără un program bine hotărît.

„Ministerul de Instrucţie, cu veşnica schimbare de persoane — cari vin fiecare cu ideile proprii, — nu poate luà iniţiativa pentru o duralnică activitate în această direcţie. Pildă avem cu şcoalele de adulţi şi Şezătorile culturale, cari nu au mers decât sub ministeriatele celui care le-a dat sprijin.

„In iniţiativa particulară iarăş nu putem aveà mari speranţe. In chestiunile economice şi abià, abià, a ajuns pe cal a bună. Trebue vreme îndelungată, până ce se va interesà şi de chestiuni culturale. Nu neg sprijinul ce l'ar puteà însă da. Tocmai de aceea e nevoie de un centru de

atracţiune, de un început care să nu fie lăsat uşor, de un îndemn cu o deosebită autoritate morală şi culturală.

„Numai Academia Română ar puteà să puie pe calea cea adevărată problema întinderii culturii în mulţime, prin înfiinţarea, dacă nu a unei reviste săptămânale de popularizarea cunoştinţelor folositoare, imperios însă prin întemeierea unei biblioteci de popularizare cu broşuri ieftene, cu conţinut restrâns istoric, economic şi ştiinţific. Autoritatea morală de conducere, nu poate întrà în discuţie. Academia o are cu prisosinţă şi aceasta tocmai este chezăşia că iniţiativa luată va puteà găsì sprijinitori chiar în cercurile industriale şi financiare. Se va obiectà, poate, că menirea Academiei e alta. In principiu de sigur că rostul ei este a lucrà la desvoltarea ştiinţei în genere. Rostul unei instituţiuni nu este însă acelaş pretutindeni; el poate varià după mediul în care ea îşi duce vieaţa. Ştiinţa curată, înaltă, la noi, în lumea covârşitoare de analfabeţi culturali, ar fi ca şi o clădire bogată în mijlocul unui câmp de bordeie. De aici necesitatea imperioasă ca şi Academia să conlucreze la asanarea mediului în care trăeşte, neprielnic chiar desvoltării proprii.

„Ar venì chestiunea materială, mai principală. Academia nu e bogată; mai ales pentru scopuri culturale ea este chiar săracă. Din sărăcia întreagă însă s'ar găsì 10—12.000 de lei pe an pentru un prim fond de începere a unei acţiuni aşà de importantă pentru cultura naţională. La urmă s'ar puteà face cevà economii şi dela tipăriturile ordinare ale Academiei. S'ar puteà modificà redactarea Desbaterilor, de unde s'ar scoate câtevà broşuri, după cum s'ar puteà renunţà la sistemul de a tipărì aceaş comunicare în limba franceză şi română, de unde iarăş ar ieşì destul de numeroase broşuri pe fiecare an. In acest chip cheltuelile ar fi reduse la minimul posibil. Rămâne însă chestiunea importantă a răspândirii, care a dat greş la toate întreprinderile particulare şi nu e pe deplin satisfăcută nici chiar cu lucrările tipărite de Academie, cari, din această cauză, nu sunt nici cunoscute după importanţa lor, nici nu scot cheltuelile de tipărire, cum s'ar puteà la unele. Tipăriturile Academiei sunt date spre desfacere librăriilor Socec şi Sfetea, iar în ultima vreme şi librăriei Pavel Suru. Dintre acestea nu e de pus speranţă de oarecare tragere de inimă, decât din partea celei din urmă, căci conducătorul ei, intrat de curând în întreprinderea de librărie, ştiu că are pentru moment în vedere şi partea naţională, pe lângă cea comercială. Despre cele dintâi slabă nădejde. Cărţile rămân în depozitele lor, ca şi în ale Academiei, căci sunt preocupate mai mult pentru desfacerea tipăriturilor ieşite din editura proprie. Nu rar mi s'a întâmplat să întreb chiar la casele centrale din Bucureşti de oarecari lucrări ale Academiei—vroiam să

am o colecţie completă a discursurilor de recepţie - fără să le găsesc. De provincie nici nu mai vorbesc. Lucrările Academiei sunt chiar în Iaşi, centru universitar, aproape necunoscute prin librării. Cred că influenţa culturală a Academiei este prea mică, dacă publicaţiunile ei nu sunt răspândite în cercuri mai largi decât acelea ale specialiştilor. Sunt multe din ele cari ar răspunde unei cerinţe generale de cultură şi deci ar fi lesne cumpărate. Nu citez decât discursurile de recepţie, Colecţia „Din vieaţa poporului român", „Creşterile colecţiunilor", cari ar aduce un mare folos, fiind răspândite şi apărând la intervale mai scurte, apoi comunicările făcute la Secţia literară şi istorică, ba chiar şi unele cu caracter general dela Secţia ştiinţifică.

„Prin urmare ar fi chiar în interesul Academiei, dacă s'ar căutà să se ajungă la un sistem de colportaj, prin care să se răspândească lucrările ei cât mai mult; cu această ocazie s'ar puteà găsì şi modalitatea pentru răspândirea cât mai largă — chiar şi gratuit — a broşurilor de popularizare, seminţe sănătoase asvârlite într'un ogor rodnic.

„Chestiunea aceasta o supun aprecierii şi discuţiei onor. Delegaţii şi mai ales onor. Comisiuni şcolare instituite în sânul Academiei. Mi se pare mie de o importanţă tot aşà de mare ca şi răspândirea gustului pentru ştiinţa în sine. Nevoia se simte în graniţele vechi ale ţerii, unde analfabetismul cultural e una din marile dureri ale ei, se simte poate şi mai imperios în Moldova de peste Prut, unde dorinţă mare există de a cetì în româneşte, ceeace mai înainte se puteà ceti într'o limbă străină. Dacă până acum răspândirea culturii în mulţime erà o necesitate culturală, acum, când vremurile s'au schimbat, ea devine o necesitate de vieaţă naţională, căci traiul sănătos al naţiunii române nu se poate concepe fără mijloacele, cari i-ar da puterea de a trăi. In acest scop, conlucrarea tuturora, mari şi mici, savanţi şi cu cultură mai puţintică, o socot ca o imperioasă datorie către ţară".

D-l *Duiliu Zamfirescu* roagă pe d-l I. Simionescu să dea unele explicaţiuni de felul cum crede că s'ar puteà pune în practică propunerea sa.

D-l *I. Simionescu* zice că s'a gândit mai întâiu la marea autoritate a Academiei, care ar patronà această mişcare. Ce priveşte programul, el să fie cât se poate de restrâns. Să se tipărească cărţi cu cuprins economic, istoric, literar. Preţul să fie foarte mic. Aceste cărţi să se trimită gratuit la câţivà din absolvenţii şcoalelor primare din fiecare comună, pentru a le deschide gustul pentru cetit. Ce priveşte colportajul, crede că această chestiune să se lase în sama iniţiativei celui însărcinat cu acest lucru. E de părere ca această lucrare să se dea în sama Comisiunii şcolare.

D-l *Onciul* e de părere să se numească o nouă comisiune pentru

chestiunea aceasta, care să cuprindă reprezentanţi din toate trei secţiunile şi propune din partea Secţiunii istorice pe d-l Iorga, care a desvoltat şi până acum o activitate atât de bogată în această privinţă.

Secţiunea ştiinţifică propune pe d-l I. Simionescu.

D-l *I. C. Negruzzi* propune din Secţia literară pe d-l I. Brătescu-Voineşti.

D-l *Duiliu Zamfirescu* cere să i se arate mijloacele băneşti pentru această frumoasă întreprindere.

D-l *N. Iorga* crede că mijloacele materiale se vor găsi. Sunt o mulţime de oameni, cari dau bucuroşi banul lor pentru scopuri de felul acesta. D-sa iea cu plăcere asupra sa de a face un apel către toţi aceştia. Afară de aceasta, cărţile s'ar puteà vinde, căci ţăranul plăteşte; el despreţueşte cărţile dăruite şi priveşte cu mândrie la o carte pe care a plătit-o. D-l Iorga spune că această experienţă a făcut-o cu „Neamul Românesc pentru popor". Nu e nevoie ca noi să redactăm. Sunt o mulţime de lucruri admirabile, cari s'ar puteà retipări în broşuri pentru popor. Bani se vor găsì cu siguranţă. Dacă vom apelà la cei de jos, vom face un fond strălucit în scurtă vreme. Broşurile se vor puteà tipărì în tipografia Societăţii dela Vălenii de Munte, plătindu-se numai lucrătorii. Intreprinderea va reuşì, întrucât între noi sunt atâţia gata să lucreze şi cari vor îmbrăţişà chestiunea cu o fierbinte dragoste.

D-l *V. Pârvan* face propunerea ca această comisiune pentru popularizarea ştiinţei să între în legătură cu Comisiunea Fondului Ioan Fătu pentru tipărirea de cărţi didactice şi să lucreze împreună.

D-l *I. Simionescu* spune că chestiunea e complet simplificată. Nu rămâne decât să se facă un larg apel la toţi cei cari susţin o astfel de întreprindere.

D-l *Gh. Ţiţeica* spune că chestia popularizării ştiinţei este foarte însemnată, dar Academia nu poate decât să patroneze o astfel de întreprindere. Colportajul să-l facă altcineva. D-sa zice că a fost membru în Societatea „Steaua" şi ştie ce înseamnă a răspândì cărţi pentru popor şi ce greu lucru este acesta.

D-l *V. Pârvan* zice că Academia va patronà numai întreprinderea. Comisiunea aleasă de plenul Academiei va alege cărţile, iar colportajul se va face de oameni pregătiţi pentru aceasta.

D-l *N. Iorga* observă că d-sa a urmărit mersul Societăţii „Steaua" din primele momente şi cunoaşte cauzele pentru cari nu a putut funcţiona mai departe: acolo a lipsit dragostea, dar noi pornim tocmai din dragostea de a luminà poporul nostru.

D-l *I. Nistor* propune să se verse banii din Fondul Fătu, cu cari se

tipăriau cărţile ce se trimiteau peste hotar, la fondul pentru tipărirea de cărţi pentru popor.

D-l *Şt. Ciobanu* aminteşte că în Basarabia e un număr mai mare de analfabeţi ca în ţară şi se simte o mare nevoie de cărţi. In Basarabia s'a înfiinţat un Comitet de propagandă tocmai în vederea tipăririi de cărţi pentru popor. D-l Ciobanu roagă Academia în numele Basarabiei să primească propunerea d-lui Simionescu.

D-l Preşedinte *P. Poni* pune la vot următoarea propunerea a d-lui I. Simionescu:

„Academia va face numai un larg apel către toţi aceice doresc să sprijinească această întreprindere de popularizare a ştiinţei şi de editare de cărţi pentru popor şi va patronà mişcarea aceasta. Intreprinderea însă este condusă de o comisiune în afară de Academie. Această comisiune va aveà câte un membru din fiecare Secţiune şi, la propunerea d-lor P. Poni şi N. Iorga, şi un Basarabean".

— Propunerea se primeşte.

Se aleg membri în această comisiune d-nii: *I. Brătescu-Voineşti* din Secţiunea literară, *N. Iorga* din Secţiunea istorică, *I. Simionescu* din Secţiunea ştiinţifică, *Şt Ciobanu* din Basarabia.

D-l *I. Nistor* propune din nou ca o parte din Fondul Fătu să se verse acestei comisiuni.

D-l *P. Poni* zice că Fondul I. Fătu nu poate fi atins, întrebuinţarea lui fiind hotărîtă prin testament.

D-l *I. Nistor* ceteşte procesul verbal al Secţiunii istorice din 13/26 Octomvrie 1918, prin care Secţiunea recomandă plenului alegerea de membru corespondent a d-lui Sever Zotta.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 14/27 OCTOMVRIE 1918.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l *D. Onciul* ceteşte memoriul său despre activitatea lui Mihail Kogălniceanu întocmit pentru serbătorirea împlinirii unui secol dela naşterea marelui bărbat, fost membru şi preşedinte al Academiei. Ca întroducere rosteşte următoarea alocuţiune:

„Domnilor Colegi,
„Doamnelor şi Domnilor,

„La 6 Septemvrie anul trecut s'au împlinit 100 de ani dela naşterea lui Mihail Kogălniceanu. E cel mai de frunte om de stat şi cel dintâiu istoric critic ce a născut neamul românesc.

„Academia Română, care se mândreşte de a fi avut pe Mihail Kogălniceanu ca membru şi prezident, comemorând la timpul său acest centenar, în şedinţă intimă, în cercul restrâns al puţinilor membri ce erau la Bucureşti, a hotărît atunci ca o comemorare solemnă să se facă peste un an, prin o şedinţă publică, ceeace în împrejurările din anul trecut nu se puteà face.

„Intrunindu ne acum în sesiune generală extraordinară, în capitala Moldovei şi actuala capitală a Românimei, chiar în locul de naştere a lui Mihail Kogălniceanu, care acì a început prodigioasa şi roditoarea sa activitate culturală şi politică, de acì radiind razele ei asupra pământului românesc întreg, de acì luminând, deşteptând şi însufleţind neamul românesc întreg; acì, în faţa monumentului pe care naţiunea recunoscătoare i l-a ridicat în bronz, la poarta acestui templu al culturii româneşti, cuvine-se cu atât mai mult să comemorăm, cu acest prilej centenarul marelui Român, care a fost Mihail Kogălniceanu.

„Popoarele cari nu ştiu să preţuească şi să onoreze pe oamenii lor mari nu merită să-i aibă. Poporul românesc a ştiut şi va şti să dea dovadă că i-a meritat şi-i merită.

„Onorând acì memoria lui Mihail Kogălniceanu, onorăm Academia Română, al cărei membru şi prezident a fost, onorăm Iaşii cari ni l-au dat, onorăm neamul românesc care l-a născut şi pentru a cărui înălţare el a lucrat şi luptat, închinându-i activitatea şi vieaţa. Gloria lui este gloria noastră.

„Imprejurările actuale nu îngăduesc ca această comemorare să se facă cu o solemnitate deosebită. Căci nu pentru solemnităţi e încă pregătit astăzi sufletul românesc, când „noi privim“ — cum zice cronicarul — „cumplite vremi şi cumpănă mare pământului nostru şi nouă“.

„Cu credinţă vie în viitorul ce în aceste vremi de acum se făureşte neamului nostru, să ne reamintim astăzi cine a fost Mihail Kogălniceanu, prin câtevà cuvinte despre vieaţa şi opera unuia din marii înainte-mergători ai viitorului ce ei l-au visat şi pregătit“.

D-l *N. Iorga* citeşte o serie de comunicări nouă relative la activitatea culturală şi politică a lui Kogălniceanu.

ŞEDINŢA DELA 15/28 OCTOMVRIE 1918.

Preşedinţa d-lui *Dr. Victor Babeş*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *V. Babeş* salută pe d-l Ministru Inculeţ, marele luptător al Românilor de peste Prut, care a fost ales cu unanimitate de voturi membru al Academiei Române.

D-l *I. Inculeț* mulțumește pentru prea marea cinste ce i s'a făcut. Zice că abia acum se află în atmosfera, care i-a plăcut mai mult decât chestiunile politice, de cari se ocupă acum numai în mod întâmplător. A înființat două jurnale la Petrograd pentru popularizarea științei și promite că și aici va lucrà în această direcție.

D-l *I. Bianu* cetește procesul verbal al Secțiunii literare dela 13/26 Octomvrie, prin care Secțiunea propune alegerea ca membru activ a d-lui Ovid Densușianu, în locul răposatului B. Delavrancea, și ca membri corespondenți alegerea d-lor Pantelimon Halipa și Garabet Ibrăileanu.

D-l *I. Bianu* cetește raportul său asupra lucrărilor filologice ale d-lui Ovid Densușianu:

„D-l Ovid Densușianu a fost ales membru corespondent la Secțiunea literară la 1903, după ce publicase la Paris în limba franceză 1-a fascicolă din *Istoria limbii române*. Din această operă au apărut de atunci tomul I întreg, cuprinzând istoria limbii noastre dela origini până în secolul XVI, și 1-a fascicolă din tomul II, cuprinzând expunerea stării limbii așà cum se prezentă în cele mai vechi monumente literare, cari sunt cărțile religioase și bisericești manuscripte și tipărite din acel secol. Fiind publicată în limba franceză, lucrarea d-lui Densușianu a fost cunoscută de toți specialiștii, și aproape toți fruntașii filologiei romanice s'au pronunțat asupra ei, aprețiind-o în modul cel mai elogios. Calitățile de metodă, de informațiune deplină și sigură, de claritate în expunere, pe cari le-am constatat cu admirație în fascicola 1-a la 1903, când l-au propus la alegere de membru corespondent, nu numai s'au continuat, dar s'au potențat în cele următoare. Opera aceasta a d-lui Densușianu este un strălucit monument înălțat limbii noastre și singura dorință ce putem aveà față de ea este să o vedem cât mai curând terminată și publicată și românește pentru a puteà fi înțeleasă de toți cărturarii români.

„D-l Densușianu și-a îndreptat studiile sale și asupra dialectologiei românești. Opera sa despre limba din valea Hațegului, unde este cuibul familiei sale, este întâia lucrare pe acest teren la noi, îndeplinind toate condițiunile științifice.

„Pe amândouă aceste terenuri de studii filologice, adică al istoriei limbii și al dialectologiei române, d-l Densușianu ca profesor a creat o bună școală filologică în Universitate. Alegându-l membru activ legăm de activitatea Academiei întreagă această școală solidă și sănătoasă, tocmai când în sânul Academiei filologia românească are trebuință să fie regenerată și întărită".

Propunerea Secţiunii literare se pune la vot şi d-l Ovid Densuşianu se alege cu unanimitate de 18 voturi membru activ al Academiei.

D-l *Şt. Ciobanu* face un raport asupra scrierilor şi activităţii culturale a d-lui Halipa. D-sa zice că d-l Halipa a scris în ruseşte o istorie a Basarabiei, care este foarte mult apreciată în toate cercurile. A editat ziarul „Cuvânt Moldovenesc" cu mare succes, pentru ţăranii din Basarabia şi o revistă pentru răspândirea scrierilor celor mai de seamă scriitori ai noştri. D-l Halipa este unul din cei mai de seamă luptători ai neamului românesc din Basarabia. In timpul din urmă intenţionează să scoată un volum de poezii.

— Procedându-se la vot, d-l P. Halipa se alege cu unanimitate de 18 voturi membru corespondent al Academiei Române.

D-l *I. Brătescu-Voineşti* zice că-i pare rău, că lipseşte d-l Philippide, care ar aveà autoritatea, pe care d-sa mărturiseşte că nu o are, de a rugà Academia Română să aleagă pe d-l Ibrăileanu membru corespondent al Academiei pentru studiile sale neîntrecute de critică literară, ce pot stà alături de studiile celor mai de frunte critici străini,

— Se pune la vot propunerea Secţiunii literare şi d-l Garabet Ibrăileanu întruneşte 7 voturi pentru, 11 contra, 1 vot alb.

— Propunerea se respinge.

D-l *D. Onciul* ceteşte raportul său asupra scrierilor d-lui Zotta, propus de Secţiunea istorică spre a fi ales membru corespondent.

— Punându-se la vot, propunerea întruneşte 9 voturi pentru, 8 contra, 2 abţineri.

— Propunerea, neîntrunind majoritatea voturilor, este respinsă.

D-nii *I. Bianu, N. Iorga, Iancu Nistor, P. Poni* şi *Stefanelli* propun alegerea I. P. S. S. Mitropolitului Moldovei Pimen Georgescu de membru onorar al Academiei.

— Propunerea se pune la vot şi I. P. S. Mitropolit Pimen se alege membru onorar al Academiei.

D-nii *Şt. Ciobanu, I. Bianu, N. Iorga, Iancu Nistor* şi *P. Poni* propun alegerea de membru onorar al Academiei Române a Arhiepiscopului Nicodem, Arhiepiscop al Chişinăului şi Hotinului.

— Propunerea se pune la vot şi P. S. Arhiepiscop Nicodem se alege membru onoror al Academiei.

D-l *I. Bianu* ceteşte cererea d-lui V. Pârvan, prin care d-sa roagă să se prevadă în bugetul anual al Academiei o sumă globală pentru săpătu-

rile arheologice întreprinse sub conducerea d-sale, și deciziunea Delegațiunii de a se pune la dispoziția d-lui V. Pârvan suma de 30.000 lei în trei ani consecutivi, sume cari se vor luà din fondul excedentului constatat în 1918, din care se va pune spre acest scop la o parte suma de 90.000 lei.

„Delegațiunea decide — sub rezerva aprobării plenului — să se pună la dispoziția d-lui Pârvan pentru săpături arheologice în țară suma de 30 000 lei în trei ani consecutivi. Aceste sume se vor luà din fondul excedentului constatat în 1918, din care se va pune spre acest scop la o parte suma totală de 90.000 lei din fondul excedent al cheltuelilor inscris în bugetul pe 1918—19

P. Poni, V. Babeș, I. Bogdan, Duiliu Zamfirescu, I. Negruzzi.

„De oarece prin situația actuală a Statului român subsemnatul pentru multă vreme nu se mai poate întemeià pe un ajutor real din partea Ministerului Cultelor, în ce privește săpăturile arheologice, și pentrucă, de altă parte, despărțirea temporară a Dobrogei de Patria-mamă nu poate constitui un motiv de încetare a lucrului, ci dimpotrivă trebue să ne facă a utilizà această vacanța rău venită în chipul cel mai intensiv prin lucrări în Dacia Malvensis (Oltenia și Muntenia) și nu mai puțin în celelalte părți ale țerii, cuprinzând antichități preistorice și greco-romane, regiuni și antichități lăsate în oarecare părăsire până acum din cauza superiorității prea mari în rezultate de prima mână a săpăturilor în Dobrogea, — vă rog să binevoiți a pune în discuțiunea sesiunii generale extraordinare a Academiei — care e să înceapă în curând la Iași — și următoarea chestiune:

„Fondul pe care subsemnatul îl primià prin bugetul special al Secțiunii istorice a Academiei Române putând fi — din cauza sumei mai modeste ca se poate acordà la acest capitol — mai cu folos întrebuințat, nu la lucrări pe teren, ci pentru publicarea unui Buletin arheologic în limba franceză, astfel în cât rezultatele descoperirilor făcute de știința română să nu mai fie aduse la cunoștința Apusului numai pe căi laterale, ori prin învățați străini, adesea nespecialiști în materie, — *ce sumă globală statornică poate fi fixată în bugetul anual, pentru săpăturile arheologice în România, întreprinse sub conducerea subsemnatului,* și anume *la capitolul cheltuelilor generale ale Academiei,* iar nu la cel al Secției istorice, de unde s'ar plăti Buletinul?"

D-l *I. Simionescu* zice că se deschide acum la finele sesiunii o chestiune care va trebui mai bine discutată. Vă spuneam, zice d-sa, într'o ședință din sesiunea trecută, că scopul Academiei nu poate fi numai acela de a se publicà diferite comunicări, ci de a ajutà cercetările originale, și

vă citam în privința aceasta alte țeri din lume, unde se afectează de către Academie mari sume cercetătorilor în toate ramurile de știință. Prin acordarea sumei acesteia d-lui V. Pârvan se dă și la noi o soluțiune practică acestei chestiuni. Cere însă, dacă e vorba ca acest fond de rezervă să se cheltuească, să se facă distribuirea banilor după un plan oarecare de activitate pe toate terenurile științifice. In afară de săpăturile arheologice ar mai fi o mulțime de cercetări de făcut, cum ar fi chestiunile de etnografie și folclor din Basarabia. D-sa cere explicațiuni asupra principiului împărțirii acestei sume.

D-l *Duiliu Zamfirescu* cere plenului să acorde acea sumă d-lui V. Pârvan, întrucât, după explicațiunile date de d-l Pârvan Delegațiunii, d-sa are nevoie de acea sumă, deoarece nu se mai poate întemeià pe un ajutor real din partea statului.

D-l *I. Simionescu* zice că d-sa a cerut numai studiul împărțelei raționale a sumei disponibile pentru diferitele ramuri ale activității științifice.

D-l *V. Pârvan* e de părere că d-l Simionescu a venit prea târziu. Când a făcut proiectul de buget d-l Pârvan a cerut ca Secțiunile să-și arate planul lor de lucru, tocmai pentru a fi subvenționate din acel fond de rezervă.

D-l *General Crainicianu* e de părerea d-lui Simionescu și cere un buget special pentru distribuirea acelei sume pentru a intrà în regulă.

— Propunerea Delegațiunii se pune la vot și se primește.

D-l *V. Pârvan* cetește procesul verbal al Secțiunii istorice din 13/26 Octomvrie 1918, prin care se acordă arhitectului Spiridon Cegăneanu suma de 1.000 lei pentru cercetări la Sânicoară, d-lui N. Iorga 2.000 lei pentru tipărirea istoriei Rusiei și Poloniei, pentru tipărirea istoriei literaturilor romanice suma de 4.000 lei, și o subvenţiune de 1.000 lei pentru „Revista istorică“.

— Se ia act de propunerile Secțiunii istorice.

D-l *Dr. V. Babeș* și d-l *I. Bianu* propun să se mulțumească d-lui Președinte P. Poni pentru zelul cu care a condus desbaterile acestei sesiuni extraordinare a Academiei.

— Academia în unanimitate votează mulțumiri d-lui Poni.

D-l Președinte *P. Poni* declară închisă sesiunea generală extraordinară.

PERSONALUL

ACADEMIEI ROMÂNE

LA 28 (15) OCTOMVRIE 1918.

MEMBRII ACADEMIEI

I. SECŢIUNEA LITERARĂ.

Bârseanu *Andreiu* (Sibiiu) — Ales la 1 Aprilie 1908.
Bianu *Ioan* (Bucureşti). — Ales la 3 Aprilie 1902.
Brătescu-Voineşti *Ioan* (Bucureşti). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Caragiani *Ioan* (Iaşi). — Numit la 22 Aprilie 1866.
5. **Ciobanu** *Ştefan* (Chişinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Densuşianu *Ovidiu* (Bucureşti). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Negruzzi *Iacob C.* (Bucureşti). — Ales la 26 Martie 1881.
Philippide *Alexandru* (Iaşi). — Ales la 1 Aprilie 1900.
Puşcariu *Sextil* (Cernăuţi). — Ales la 19 Maiu 1914.
10. **Zamfirescu** *Duiliu* (Bucureşti). — Ales la 1 Aprilie 1908.
— **Loc vacant.**
— **Loc vacant.**

II. SECŢIUNEA ISTORICĂ.

Bogdan *Ioan* (Bucureşti). — Ales la 29 Martie 1903.
Giurescu *Constantin* (Bucureşti). — Ales la 14 Maiu 1914.
Iorga *Nicolae* (Bucureşti) — Ales la 26 Maiu 1910.
Lăpédatu *Alexandru* (Bucureşti). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
5. **Lupaş** *Ioan* (Selişte). — Ales la 17 Maiu 1916.
Mehedinţi *Simion* (Bucureşti). — Ales la 19 Maiu 1915.
Nistor *Ioan* (Cernăuţi). — Ales la 19 Maiu 1915.
Onciul *Dr. Dimitrie* (Bucureşti). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Pârvan *Vasile* (Bucureşti). — Ales la 15 Maiu 1913.

10. **Stefanelli** *T. V.* (Cernăuţi). Ales la 26 Maiu 1910.
Sutzu *Mihail C.* (Bucureşti). — Ales la 27 Maiu 1909.
Xenopol *Alexandru D.* (Iaşi). — Ales la 11 Martie 1893.

III. SECŢIUNEA ŞTIINŢIFICĂ:

Antipa *Dr. Gr.* (Bucureşti). — Ales la 14 Maiu 1910.
Babeş *Dr. Victor* (Bucureşti). — Ales la 11 Martie 1893.
Crainiclanu *General Gr.* (Bucureşti). — Ales la 18 Maiu 1911.
Hepites *St. C.* (Bucureşti). — Ales la 3 Aprilie 1902.
5. **Inculeţ** *Ion* (Chişinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Marinescu *Dr. G.* (Bucureşti). — Ales la 9 Aprilie 1905.
Mrazec *L.* (Bucureşti). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Poni *Petre* (Iaşi). — Ales la 30 Iunie 1879.
Saligny *Anghel* (Bucureşti). — Ales la 7 Aprilie 1897.
10. **Simionescu** *Dr. I.* (Iaşi). — Ales la 18 Maiu 1911.
Ţiţeica *Gheorghe* (Bucureşti). — Ales la 15 Maiu 1913.
— Loc vacant.

MEMBRII ACADEMIEI DECEDAŢI.

Alecsandri (Vasile). — Numit la 2 Iunie 1867. † 22 August 1890.
Aurelian (Petre S.) — Ales la 9 Sept. 1871. † 24 Ianuarie 1909.
Babeş (Vincenţiu). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 21 Ianuarie 1907.
Bacaloglo (Emanoil). — Ales la 29 Iunie 1879. † 30 August 1891.
5. **Bariţiu** (Gheorghe). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 21 Martie 1893.
Brândză (Dr. Dimitrie). — Ales la 30 Iunie 1879. † 3 August 1895.
Bunea (Augustin). — Ales la 28 Maiu 1909. † 18 Noemvrie 19 9.
Chiţu (Gheorghe). — Ales la 27 Iunie 1879. † 28 Octomvrie 1897.
Cipariu (Timoteu). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 22 August 1887.
10. **Cobălcescu** (Grigorie). — Ales la 29 Martie 1886. † 21 Maiu 1892.
Cozacovici (Dimitrie). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 21 August 1868.
Coşbuc (*Gheorghe*). — Ales la 20 Maiu 1916. † la 26 Aprilie 1918.
Delavrancea (Barbu). — Ales la 19 Maiu 1912.— † la . . .
Dimitrovici (Ambrozie). — Numit la 22 April 1866. † 3 Iulie 1866.
15. **Eliade-Rădulescu** (Ioan). — Numit la 2 Iunie 1867. † 27 April 1872.
Erbiceanu (Constantin) — Ales la 8 Aprilie 1899. † 7 Martie 1913.
Fălcoianu (Ştefan). — Ales la 13 Septemvrie 1876. † 22 Ian. 1905.
Fătu (Dr. Anastasie) — Ales la 11 Sept. 1871. † 3 Martie 1886.

Felix (Dr. Iacob). — Ales la 30 Iunie 1879. † 20 Ianuarie 1905.
20. **Fontaninu** (Gheorghe M). — Ales la 10 Sept. 1870. † 24 Aprilie 1886.
Ghica (Ion). — Ales la 13 August 1874. † 22 Aprilie 1897.
Gane (Nicolae). — Ales la 1 April 1908. † la 16 Aprilie 1916.
Grecescu (Dr. D.) — Ales la 17 Aprilie 1907. † 2 Octomvrie 1910.
Haret (Spiru C.) — Ales la 31 Martie 1892. † 17 Decemvrie 1912.
25. **Hasdeu** (Alexandru). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar la 12 Septemvrie 1870. † 9 Noemvrie 1872.
Hasdeu (Bogdan P.). — Ales la 13 Sept. 1877. † 25 August 1907.
Hodosiu (Iosif). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 28 Noemvrie 1880.
Hurmuzaki (Alexandru). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 8 Martie 1871.
Hurmuzaki (Eudoxiu). — Ales la 2 August 1872. † 29 Ianuar. 1874.
30. **Ionescu** (Nicolae). — Numit la 2 Iunie 1867. † 24 Ianuarie 1905.
Istrati (Constantin). — Ales la 7 Aprilie 1899. † la 17 Ianuarie 1918.
Kalinderu (Ioan). — Ales la 13 Martie 1893. † 11 Decemvrie 1913.
Kogălniceanu (Mihail). — Ales la 16 Septemvrie 1868. † 20 Iunie 1891.
Kretzulescu (Nicolae). — Ales la 9 Sept. 1871. † 26 Iunie 1900.
35. **Laurian.** (August Treb.) — Numit la 2 Iunie 1867. † 25. Fevr. 1881.
Maiorescu (Titu). — Numit la 20 Iulie 1867. † la 1 Iulie 1917.
Mangra (Vasile). — Ales la 27 Maiu 1909. † 1 Octomvrie 1918.
Maniu (Vasile). — Ales la 12 Septemvrie 1876. † 10 Martie 1901.
Marian (Simeon Fl.) — Ales la 26 Martie 1881. † 11 Aprilie 1907.
40. **Marienescu** (At. M.). — Ales la 26 Martie 1881. † 7 Ianuarie 1814.
Massimu (Ioan C.). — Numit la 2 Iunie 1867. † 2 Iunie 1877.
Melchisedec (Episcop). — Ales la 10 Septemvrie 1870. † 16 Maiu 1892.
Mocioni (Andreiu). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar la 12 Septemvrie 1870. † 21 Aprilie 1880.
Moldovanu (Ioan M.). — Ales la 11 Aprilie 1894. † la 7 Sept. 1915.
45. **Munteanu** (Gavril). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 17 Decemvrie 1869.
Naum (Anton). — Ales la 11 Martie 1893. † la 28 August 1917.
Negruzzi (Constantin). — Numit la 2 Iunie 1867. † 25 August 1868.
Odobescu (Alexandru) — Ales la 10 Sept. 1870. † 11 Noemvrie 1895.
Ollănescu (Dimitrie C.). — Ales la 11 Martie 1893. † 20. Ian. 1908.
50. **Papadopol Calimach** (Alex.) — Ales la 12 Sept. 1876. † 18 Iunie 1898.
Papiu-Ilarianu (Alex.). — Ales la 16 Sept. 1868. † 11 Oct. 1878.
Poenaru (Petre). — Ales la 10 Sept. 1870. † 2 Octomvrie 1875.
Popea (Nicolae Episcop). — Ales la 8 Aprilie 1899. † 26 Iulie 1908.
Porcius (Florian). — Ales la 10 Martie 1882. † 17 Maiu 1906.
55. **Puşcariu** (Ioan). — Ales la 4 Aprilie 1900. † 24 Dec. 1911.
Quintescu (Nicolae Ch.). — Ales la 14 Sept. 1877. † 12 August 1913.

Roman (Alexandru). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 15 Sept. 1897.
Rosetti (Constantin A.). Numit la 2 Iunie 1867. † 8 Aprilie 1885.
Sbiera (Ioan). — Numit la 11 Iunie 1866. † la . . Octomvrie 1916.
60. **Sion** (Gheorghe). — Ales la 16 Sept. 1868. † 1 Octomvrie 1892.
Stamati (Constantin). — Numit la 22 Aprilie 1866. † 26 Maiu 1876.
Ştefănescu (Grigorie). - Ales la 12 Sept. 1876. † 20 Fevr. 1911.
Străjescu (Ioan). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar la 21 Septemvrie 1870. † 4 Octomvrie 1873.
Sturdza (Dimitrie A.). — Ales la 16 Septemvrie 1871. † 8 Oct. 1914.
65. **Teclu** (Nicolae). — Ales la 2 Iulie 1879. † la . . Iulie 1916.
Tocilescu (Gr. G.). – Ales la 22 Martie 1890. † 28 Septemvrie 1909.
Urechiă (Vasile A.). Numit la 22 Aprilie 1866. † 23 Noemvr. 1901.
Vasiciu (Dr. Paul). — Ales la 2 Iulie 1879. † 20 Iunie 1881.
Vulcan (Iosif). – Ales la 30 Martie 1891. † 26 August 1907.

MEMBRII ONORARI

M. S. FERDINAND I, *Regele României,*

Protector al Academiei Române,

Preşedinte onorar.

(15 Martie 1890.)

M. S. MARIA *Regina României.*

(1 Maiu 1915.)

M. S. VICTOR EMANUEL III, *Regele Italiei.*

(6 Martie 1890.)

Appel *Paul* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
5. **Arion** *C. C.* (Bucureşti). — Ales la 22 Maiu 1912.
Arrhenius *Svante A.* (Stockholm). — Ales la 27 Maiu 1913.
Babelon *Ernest* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
Baldacci *Antonio.* (Bologna). — Ales la 29 Maiu 1913.
Barozzi *General C.* (Bucureşti). — Ales la 9 Aprilie 1905.
10. **Bernát-Lendway** *Dr.* (Bucureşti). — Ales la 4 Aprilie 1908.
Blanchard *Dr. Raphaël* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
Blaserna *Pietro* (Roma). — Ales la 27 Maiu 1913.
Bormann *Eugen* (Viena) — Ales la 9 Aprilie 1897.
Bouchard *Ch.* (Paris). — Ales la 18 Maiu 1911.
15. **Bury** *I. B.* (Cambridge). — Ales la 25 Maiu 1913.
Capellini *Cav. Ioan* (Bologna). — Ales la 7 Septemvrie 1871.
Cichorius *Conrad* (Breslau). — Ales la 29 Maiu 1914.
Crookes *William* (Londra). — Ales la 27 Maiu 1913.
Darboux *Jean Gustave* (Paris). — Ales la 27 Maiu 1913.
20. **Domaszewski** *Alfred de* (Heidelberg). — Ales la 9 Aprilie 1897.
Duparc *Louis* (Geneva). — Ales la 29 Maiu 1913.
Ehrlich *Dr. Paul* (Frankfurt a. M.). — Ales la 18 Maiu 1911.
Enescu *Gheorghe* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1916.
Fischer *Emil* (Berlin). — Ales la 27 Maiu 1913.

25. **Foerster** *Wilhelm* (Berlin). — Ales la 27 Maiu 1913.
Fröhner *Wilhelm* (Paris). — Ales la 9 Septemvrie 1871.
Grădişteanu *Petre* (Bucureşti). — Ales la 2 Aprilie 1883.
Guillaume *Baron* (Bruxelles). — Ales la 16 Aprilie 1907.
Guye *Filip* (Geneva). — Ales la 29 Maiu 1913.
30. **Haller** *Albin* (Paris). Ales la 28 Maiu 1909.
Hann *Julius de* (Viena). — Ales la 22 Maiu 1914.
Head *Barclay* (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
Hirschfeld *Otto* (Berlin). — Ales la 13 Aprilie 1894.
Jagić *Vratoslav* (Viena). — Ales la 23 Martie 1904.
35. **Klein** *Felix* (Göttingen). — Ales la 29 Maiu 1913.
Laveran *Ch. L. A.* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914
Léger *Louis* (Paris). — Ales la 12 Aprilie 1894.
Lipmann *Gabriel* (Paris). — Ales la 28 Maiu 19 9.
Lorenz *Anton Hendrik* (Leyda). — Ales la 29 Maiu 1913.
40 **Ludwic** *Dr. Ernst* (Viena). — Ales la 4 Aprilie 1908.
Marie *Pierre* (Paris). — Ales la 28 Maiu 1912
Meyer-Lübke *W.* (Viena). — Ales la 28 Martie 1906.
Mironescu *Atanasie,* fost Mitropolit Primat (Buc.). — Ales la 25 Maiu 1909.
Nicodim, Arhiepiscop al Chişinăului şi Hotinului (Chişinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
45. **Picard** *Emil* (Paris). — Ales la 19 Maiu 1911.
Pick *Behrend* (Gotha). — Ales la 22 Maiu 1914.
Pimen *Georgescu,* Mitropolitul Moldovei (Iaşi). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Popovici *Eusebie* (Cernăuţi) — Ales la 4 Aprilie 1908.
Rayleigh *Lord John William Strutt* (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
50. **Rosetti** *Teodor* (Bucureşti). — Ales la 26 Martie 1891.
Roux *Dr. E.* (Paris). — Ales la 24 Maiu 1911.
Schlumberger *G. L.* (Paris). — Ales la 28 Martie 1906.
Schuchardt *Hugo* (Graz). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
Stroescu *Vasile* (Basarabia). — Ales la 24 Maiu 1910.
55. **Sturdza-Scheianu** *Dimitrie G.* (Bucureşti). — Ales la 16 Aprilie 1907.
Volterra *Vito* (Roma). — Ales la 29 Maiu 1913.
Waldeyer *W.* (Berlin). — Ales la 28 Maiu 19 2.
Wilamowitz-Moellendorff *Ulrich de* (Berlin). — Ales la 29 Maiu 1914.

MEMBRII ONORARI DECEDAȚI.

M. S. CAROL I, *Regele României,*

Protector al Academiei Române,

Președinte onorar.

Proclamat la 15 Septemvrie 1867.

† la 27 Septemvrie 1914.

M. S. ELISABETA, *Regina României* (*Carmen Sylva*),

Proclamată la 30 Martie 1891

† la 18 Februarie 1916.

Adrian (General Gheorghe). — Ales la 13 Sept. 1875. † 15 Oct. 1889.
Ascoli (Graz. Isaia). — Ales la 13 Sep. 1877 † Ianuarie 1907.
5. **d'Avril** (Baron Adolphe). — Ales la 7 Septemvrie 1871. † 14 Octomvrie 1904.
Baccelli (Guido). — Ales la 22 Martie 1906. † 10 Ianuarie 1916.
Baillon (H.). — Ales la 28 Martie 1887. † 7 Iulie 1895.
Bataillard (Paul). — Ales la 30 August 1872. † 1 Martie 1894.
Béchamp (A.). — Ales la 28 Martie 1906.
10. **Beernaert** (August M F). — Ales la 25 Martie 1906. † 6 Oct. 1912.
Benndorf (Otto). — Ales la 12 Aprilie 1894. † 20 Ianuarie 1908.
Berthelot (Marcellin P. E). — Ales la 28 Martie 1906. † 5 Martie 1907.
Biondelli (Bernandino). — Ales la 7 Sept. 1871. † 29 Iunie 1886.
Boek (Dr. Francisc). — Ales la 9 Sept. 1871. † 19 Aprilie 1899.
15. **Bosianu** (Constantin). — Ales la 30 Iunie 1879. † 21 Martie 1882.
Brătianu (Ioan C.). — Ales la 19 Martie 1885. † 4 Maiu 1891.
Câmpeanu (Petre). — Ales la 10 Sept. 1871. † 15 Aprilie 1893.
Cecchetti (Bartolomeo) — Ales la 22 Martie 1890. † 4 Martie 1890.
Chasles (Philarète). — Ales la 9 Sept. 1871. † 18 Iulie 1873.
20. **Cihac** (Alex.). — Ales la 30 August 1872. † 29 Iulie 1887.
Cihac (Dr. Iacob) — Ales la 30 August 1872. † 17 Noem. 1888.

Creţianu (Gheorghe) — Ales la 22 Martie 1882 † 6 August 1887.
Cuciureanu (Dr. Gheorghe). — Ales la 10 Sept. 1871. † 10 Ianuarie 1886.
Dahn (Felix). — Ales la 12 Aprilie 1894. † 3 Ianuarie 1912.
25. **De Gubernatis** (Angelo). Ales la 22 Martie 1895. † 14 Fevr. 1913.
Desjardins (Ernest). — Ales la 9 Sept. 1871. † 9 Oct. 1886.
Diefenbach (Lorenz) — Ales la 15 Apr. 1880. † 16 Martie 1883.
Diez (Frederic). — Ales la 30 August 1872. † 17 Maiu 1876.
Egger (Emil). — Ales la 7 Sept. 1871. † 18 August 1885.
Gaudry (Albert). — Ales la 23 Martie 1904 † 14 Noemvrie 1908.
30. **Gheorghian** (Iosif), Mitropolit Primat al României. — Ales la 21 Maiu 1901 † 24 Iunie 1909.
Gonata (Ştefan). — Ales la 12 Septemv. 1870. † 18 Septemv. 1896.
Grădişteanu (Grigorie). — Ales la 30 Iunie 1879. † 28 Fevruarie 1892.
Grant Duff (Sir Mountstuart) — Ales la 12 Sept. 1875. † 12 Ianuarie 1906.
Grecianu (Ştefan D.). — Ales la 9 Aprilie 1905. † 1 August 1908.
35 **Grigorescu** (Nicolae). — Ales la 8 Aprilie 1899. † 21 Iulie 1907.
Haynald (Cardinal Ludovic). — Ales la 2 Aprilie 1883. † 4 Iulie 1891.
Henry (Louis). — Ales la 28 Maiu 1909. † 23 Fevruarie 1913.
Hurmuzaki (Nicolae). — Ales la 2 Aprilie 1883. † 19 Sept. 1909.
Jireček (Constantin). — Ales la 29 Maiu 1914. † la 28 Decemvrie 1917.
40. **Ioanid** (Gheorghe). — Ales la 10 Sept. 1871. † 27 Decemv. 1888.
Ionescu (Ioan). — Ales la 1 Aprilie 1884. † 17 Decemvrie 1891.
Kotzebue (Wilhelm de). — Ales la 1 Aprilie 1884. † 24 Oct. 1887.
Kretzulescu (Constantin). — Ales la 10 Sept. 1871. † 20 Martie 1884.
Krumbacher (Karl). — Ales la 28 Martie 1906. † 29 Noemvrie 1909.
45. **Lamprecht** (Karl). — Ales la 25 Maiu 1913. † în Aprilie 1915.
Lahovari (Gheorghe). — Ales la 25 Martie 1901. † 13 Iunie 1909.
Lasteyrie (Comite Ferdinand de). — Ales la 9 Sept. 1871. † 14 Maiu 1879.
Lepsius (Richard) — Ales la 30 August 1875. † 10 Iulie 1884.
Linas (Charles de). — Ales la 9 Sept. 1871. † 14 Aprilie 1887.
50. **Longperrier** (Adrien de). — Ales la 7 Sept. 1871. † 14 Ian. 1882.
Mangiuca (Simeon). Ales la 22 Martie 1890. † 22 Noemvrie 1890.
Marsy (Comite de). — Ales la 12 Aprilie 1894. † 16 Maiu 1900.
Metchnikoff (I.) Ales la 24 Maiu 1911. †.... Iulie 1916.
Mihàlyi (Dr. Victor), Arhiepiscop. — Ales la 12 Aprilie 1894. † la 17 Ianuarie 1918.
55. **Miklosich** (Dr. Franz de). Ales la 15 Aprilie 1880. † 7 Martie 1881.

Mommsen (Teodor). — Ales la 3 Iulie 1879. † 19 Octomvrie 1903.
Monlau (Filip). — Ales la 12 Sept. 1870. † 16 Fevruarie 1871.
Müller (Max). — Ales la 12 Sept. 1875. † 15 Octomvrie 1900.
Mureşianu (Iacob). — Ales la 17 Sept. 1877. † 17 Septemvrie 1887.
60. **Naniescu** (Iosif), Mitropolit Moldovei. — Ales la 16 Aprilie 1888. † 26 Ianuarie 1902.
Petruszewicz (Canonicul A. S.). — Ales la 22 Martie 1890. † 11 Septemvrie 1913.
Picot (Emil). — Ales la 31 Maiu 1879. † 23 Septemvrie 1918.
Poincaré (Jules-Henri). — Ales la 28 Maiu 1909. † 4 Iulie 1912.
Polizu (Dr. Gheorghe A.). — Ales la 10 Sept. 1871. † 18 Oct. 1886.
65. **Quinet** (Edgar). — Ales la 15 Sept. 1869. † 27 Martie 1875.
Rambaud (Alfred). — Ales la 22 Martie 1895. † 10 Noemvrie 1905.
Ramsay (Sir William). — Ales la 29 Maiu 1913. † 1916.
Sella (Quintino). — Ales la 2 Aprilie 1883. † 15 Martie 1884.
Siaguna (Mitropolitul Andreiu). — Ales la 7 Sept. 1871. † 16 Iunie 1873.
70. **Silaşi** (Dr. Gr.) — Ales la 13 Sept. 1877. † 5 Ianuarie 1897.
Stanley of Alderley (Lord Henry). — Ales la 7 Sept. 1871. † 10 Decemvrie 1903.
Steenstrup (Johannes Japetus Smith). — Ales la 12 Sept. 1870. † 8 Iunie 1897.
Suruceanu (Ioan Cassian). — Ales la 11 Aprilie 1888. † 18 Noem. 1897.
Szabo (Dr. Iosif). — Ales la 30 August 1872. † 15 Decemvrie 1874.
75. **Tobler** (Adolf) — Ales la 30 August 1875. † 5 Martie 1910.
Torma (Carol). — Ales la 22 Martie 1882. † 17 Fevruarie 1897.
Ubicini (A.). — Ales la 9 Septemvrie 1871. † 15 Octomvrie 1884.
Uvaroff (Alexis S.). — Ales la 9 Septemvrie 1871. † Fevruarie 1885.
Vegezzi-Ruscala (G.). — Ales la 15 Sept. 1869. † 17 Decemvrie 1885.
80. **Virchow** (Rudolf). — Ales la 6 Aprilie 1902. † 23 August 1902.
White (Sir William A.). — Ales la 17 Martie 1885. † 16 Dec. 1892.

MEMBRII CORESPONDENŢI.

I. La Secţiunea Literară.

Români:

Bărbulescu *Ilie* (Iaşi). — Ales la 4 Aprilie 1908.
Bassarabescu *I. A.* (Ploeşti). — Ales la 25 Maiu 1909.
Bengescu *Gheorghe* (Bucureşti). — Ales la 2 Aprilie 1883.
Burada *Teodor T.* (Iaşi). — Ales la 25 Martie 1887.
5. **Dan** *Dimitrie* (Cernăuţi). — Ales la 23 Martie 1904.
Goga *Octavian* (Sibiiu). — Ales la 29 Maiu 1914.
Gorovei *Artur* (Fălticeni). — Ales la 28 Maiu 1915.
Halipa *Pantelimon* (Chişinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Hodoş *Enea* (Sibiiu). — Ales la 23 Martie 1904.
10. **Murnu** *Gheorghe* (Bucureşti). — Ales la 25 Maiu 1909.
Papahagi *Pericle* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1916.
Sadoveanu *Mihail* (Iaşi). — Ales la 26 Maiu 1916.
Speranţia *Teodor D.* (Bucureşti). — Ales la 31 Martie 1891.
— 2 locuri vacante.

Străini:

Bartoli *Mat.* (Turin). — Ales la 29 Maiu 1914.
Friedwagner *Mat.* (Frankfurt pe Main). — Ales la 18 Maiu 1911.
Herzog *Eugen* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Jarník *Dr. Ioan Urban* (Praga). — Ales la 28 Maiu 1879.
5. **Roques** *Mario* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
Rosny *Léon de* (Paris). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
Sandfeld-Jensen *Kr.* (Copenhaga). — Ales la 18 Maiu 1911.
Schrader *Otto* (Jena). — Ales la 30 Martie 1891.
Weigand Dr. Gustav (Lipsca). — Ales la 31 Martie 1892.
10. **Zauner** *Ad.* (Graz) — Ales la 19 Maiu 1914.

II. La Secțiunea Istorică.

Români:

Bogdan-Duică *Gheorghe* (București). — Ales la 25 Maiu 1913.
Broşteanu *Petre* (Reşita). Ales la 1 Aprilie 1889.
Cuza *A. C.* (Iaşi). — Ales la 1 Aprilie 1903
Docan *N.* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1915.
5. **Dragomir** *Dr. Silviu* (Sibiiu). — Ales la 26 Maiu 1916.
Filitti *I. C.* (Bucureşti). — Ales la 19 Maiu 1915.
Ghibănescu *Gh.* (Iaşi). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Hârjeu *General C. N.* (Bucureşti). — Ales la 27 Maiu 1909.
Longinescu *Ştefan* (Bucureşti). Ales la 24 Maiu 1910.
10. **Negulescu** *P.* (Bucureşti). Ales la 19 Maiu 1915.
Popovici *Gheorghe* (Lugoş). Ales la 29 Maiu 1909.
Slavici Ioan (Bucureşti). — Ales la 22 Martie 1882.
Ursu Ioan (Iaşi). — Ales la 25 Maiu 1910.
— 2 locuri vacante.

Străini:

Ghedeon *Emanuel* (Constantinopole). — Ales la 2 Aprilie 1891.
Guillouard *Louis Vincent* (Caen). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Nys *Ernest* (Bruxelles). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Radonić *Iovan* (Belgrad). — Ales la 29 Maiu 1914.
5. **Romstorfer** *Karl A.* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Strzygowski Iosif (Viena). Ales la 29 Maiu 1914.
Tamm *Traugott.* — Ales la 2 Aprilie 1891.

III. La Secțiunea Ştiințifică.

Români:

Atanasiu *I.* (Bucureşti). — Ales la 24 Maiu 1911.
Botezat *Eugeniu* (Cernăuți). — Ales la 25 Maiu 1913.
Cantacuzino *Dr. I.* (Bucureşti) — Ales la 24 Maiu 1911.
Climescu *C.* (Iaşi). — Ales la 31 Martie 1892
5. **Cosmovici** *Leon* (Iaşi). — Ales la 11 Martie 1893.
Gerota *Dr. D.* (Bucureşti) — Ales la 21 Maiu 1916.
Hurmuzescu *Dr Dragomir* (Bucureşti). Ales la 24 Maiu 1916.

Levaditi *Dr. C.* (Paris). — Ales la 24 Maiu 1910.
Pompeiu *D.* (București). — Ales la 21 Maiu 1916.
10. Racoviță *Emil* (Paris). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Riegler *Dr. Em.* (Iași). — Ales la 23 Martie 1904.
Robescu *C. F.* (București). — Ales la 10 Septemvrie 1871.
Suțu *Dr. Alexandru* (București). — Ales la 11 Aprilie 1888.
Ștefănescu *Sabba* (București). — Ales la 11 Martie 1893.
15. Teodorescu *Em. C.* (București). — Ales la 25 Maiu 1909.

Străini:

Martonne *E. de* (Paris). — Ales la 26 Maiu 1912.
Montandon *A. L.* (București.) — Ales la 11 Aprilie 1905.
Montessus de Ballore *Fernand de* (Chili). — Ales la 28 Maiu 1913.

MEMBRII CORESPONDENŢI DECEDAŢI

Assaky (Dr. G.). — Ales la 20 Martie 1890. † 22 Aprilie 1899.
Asser (T. M. C). — Ales la 1 Aprilie 1903. † 6 Iunie 1914.
Bamberg (Dr. Felix). — Ales la 2 Aprilie 1891. † 31 Ian. 1893.
Barcianu (Sava Popovici). — Ales la 15 Sept. 1869. † 17 Mart. 1879.
5. **Bolu** (Zaharia). — Ales la 13 Sept. 1877, † 24 Octomvrie 1903.
Brătianu (General C. I.). — Ales la 10 Aprilie 1899. † 6 Ian. 1910.
Codrescu (Teodor). — Ales la 2 Aprilie 1886. † 22 Martie 1894.
Cullanu N. (Iaşi). — Ales la 1 Aprilie 1889. † 28 Noemvrie 1915.
Demetriescu (Anghel). — Ales la 6 Aprilie 1902. † 22 Iulie 1903.
10. **Densuşianu** (Aron). — Ales la 13 Sept. 1877. † 4 Sept. 1900.
Densuşianu (Nicolae). — Ales la 6 Aprilie 1880. † 25 Martie 1911.
Dobrescu (N.). — Ales la 18 Maiu 1911. † 10 Iulie 1914.
Eliad (Pompiliu). — Ales la 21 Maiu 1912. † 24 Maiu 1914.
Esarcu (Constantin). — Ales la 1 Aprilie 1881. † 8 Iunie 1898.
15. **Gogu** (Constantin). — Ales la 3 Aprilie 1889. † 30 Ianuarie 1897.
Goldiş (Episcop Iosif). — Ales la 22 Mart. 1882. † 23 Mart. 1902.
Ionnescu-Gion (G. I.). — Ales la 1 Aprilie 1899. † 29 Iunie 1904.
Janka (Victor). — Ales la 22 Martie 1882. † 9 August 1890.
Jung (Dr. Julius). — Ales la 13 Septemvrie 1877. † 1910.
20. **Kalinderu** (Dr. N.). — Ales la 29 Martie 1890. † 16 Aprilie 1902.
Kaluzniacki (Dr. Emil). — Ales la 20 Martie 1890. † 21 Iunie 1914.
Kanitz (August). — Ales la 22 Martie 1882. † 30 Iunie 1896.
Lambrior (Alexandru). — Ales la 2 Martie 1882. † 20 Sept. 1883.
Laurian (D. Aug.). — Ales la 13 Sept. 1877. † 25 Oct. 1906.
25. **Lecomte du Noüy** (Andreiu). — Ales la 25 Martie 1887. † 11 Noem 1914.
Legrand (Emil). — Ales la 13 Sept. 1877. † 15 Noemvrie 1903.
Mărgărit (Apostol). — Ales la 3 Aprilie 1889. † 22 Iulie 1903.
Meşiota (Ioan). — Ales la 13 Sept. 1877. † 19 Ianuarie 1878.
Mihályi (Ioan). — Ales la 15 Martie 1901. † 1 Octomvrie 1914.
30. **Negreanu** (Dimitrie). — Ales la 11 Mart. 1893. † 30 Aprilie 1908.
Nenițescu (Ioan). — Ales la 18 Martie 1896. † 23 Fevruarie 1901.
Obedenaru (Dr. Mihail G.). — Ales la 10 Sept. 1871. † 9 Iulie 1885.

Odhner (C. T.). — Ales la 20 Martie 1890. † 1904.
Oniţ (Virgil). — Ales la 3 Aprilie 1902. † 8 Octomvrie 1915.
35. **Petrescu** (Dr. Z.). — Ales la 18 Martie 1885. † 16 Dec. 1901.
Petrino (Dimitrie). — Ales la 17 Sept. 1877. † 29 Aprilie 1878.
Pop (Gavril). — Ales la 7 Sept. 1871. † 27 Maiu 1883.
Popescu (Ioan). — Ales la 13 Sept. 1877. † 3 Martie 1892.
Popovici (Gh.). — Ales la 11 Aprilie 1905. † 12 Iulie 1905.
40. **Roman** (Visarion). — Ales la 13 Sept. 1877. † 29 Aprilie 1885.
Romniceanu (Dr. Gr.). — Ales la 20 Martie 1890. † 1 Maiu 1915.
Romniceanu (M.). — Ales la 23 Martie 1901. † 4 Octomvrie 1915.
Saligny (Alfons). — Ales la 3 Aprilie 1902. † 4 Maiu 1903.
Schuyler (Eugen). — Ales la 12 Martie 1885. † 16 Iulie 1890.
45. **Şerbănescu** (Colonel T.). — Ales la 12 April 1894 † 2 Iulie 1901.
Tanoviceanu (Ioan). — Ales la 9 Aprilie 1897 † 1917.
Vârgolici (Ştefan). — Ales la 25 Martie 1887. † 29 Iulie 1897.
Vitzu (Dr. Alexandru N.). — Ales la 7 April 1897. † 25 Dec. 1902

OFICIILE ACADEMIEI ROMÂNE IN ANUL 1918-1919.

A. DELEGAŢIUNEA.

Preşedintele Academiei Române . . . . **Poni P.**
Asesori (Vicepreşedinţi) din *Secţiunea Literară* . . . **Zamfirescu** *Duiliu.*
din *Secţiunea Istorică* . . . **Bogdan** *I.*
din *Secţiunea Ştiinţifică* . . **Babeş** *Dr. V.*
Secretar general (pe 7 ani, 1915—1922) . . . . **Negruzzi** *I. C.*

B. OFICIILE SECŢIUNILOR.

I. SECŢIUNEA LITERARĂ.

Preşedinte . . . . **Caragiani** *I.* (Iaşi).
Vicepreşedinte . . . . **Negruzzi** *I. C.* (Bucureşti).
Secretar (pe 7 ani, 1914—1921). . . . . . **Bianu** *I.* (Bucureşti)

II. SECŢIUNEA ISTORICĂ.

Preşedinte . . . . **Xenopol** *A. D.* (Iaşi).
Vicepreşedinte . . . . **Onciul** *D.* (Bucureşti).
Secretar (pe 7 ani, 1913—1920) . . . . . **Iorga** *N.* (Bucureşti).

III. SECŢIUNEA ŞTIINŢIFICĂ.

Preşedinte . . . . **Marinescu** *Dr. G.* (Bucureşti).
Vicepreşedinte . . . . **Simionescu** *I.* (Iaşi).
Secretar (pe 7 ani, 1911—1918) . . . . **Hepites** *St. C.* (Bucureşti).

C. COMISIUNILE.

I. Comisiunea permanentă a Bibliotecii:
D-nii: **Bianu** *I.*, **Iorga** *N.*, **Hepites** *St. C.*, Secretarii Secţiunilor.
II. Membru conservator al Colecţiunii numismatice: **Sutzu** *M. C.*
III. Comisiunea pentru marele Premiu Năsturel de 12.000 lei din 1917, pentru premiul Asociaţiunii Craiovene din 1917 şi premiul Năsturel de 4.000 lei din 1919:

din Secțiunea Literară :

D-nii: **Bianu** *I.*, **Densușianu** *Ov.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Zamfirescu** *D.*

din Secțiunea Istorică :

D-nii: **Bogdan** *I.*, **Nistor** *I.*, **Iorga** *N.*, **Onciul** *D.*

din Secțiunea Științifică :

D-nii: **Antipa** *Gr.*, **Crainicianu** *Gr.*, **Marinescu** *Dr. G.*, **Poni** *P.*

IV. Comisiunea financiară :

D-nii: **Antipa** *Gr.*, **Pârvan** *V.*, **Țițeica** *G.*

V. Comisiunea Fundațiunii Adamachi și a burselor :

D-nii: **Poni** *P.*, **Simionescu** *I.*, *Secretarul General* **Negruzzi** *I. C.*

VI. Comisiunea Fondurilor Ioan Fătu și I. Scorțeanu :

D-nii: **Bogdan** *I.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Onciul** *D.*

VII. Comisiunea Dicționarului :

D-nii: **Bogdan** *I.*, **Giurescu** *C.*, **Hepites** *St. C.*, **Onciul** *D.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Zamfirescu Duiliu.**

VIII. Comisiunea pentru monumentul lui V. Alecsandri :

D-nii: **Bianu** *I.*, **Negruzzi** *I. C.*

IX. Comisiunea școlară :

D-nii: **Mehedinți** *S.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*

X. Comisiunea pentru popularizarea științei :

D-nii: **Iorga** *N.*, **Simionescu** *I.*, **Brătescu-Voinești** *I. Al.*, **Ciobanu** *St.*

XI. Comisiunea Premiului Al. I. Cuza de 20.000 lei din 1917 cu subiectul: Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor:

D-nii: **Bogdan** *I.*, **Onciul** *D.*, **Xenopol** *A. D.*

XII. Comisiunea Premiului Principesa Alina Știrbei din 1918 :

D-nii: **Densușianu** *O.*, **Brătescu-Voinești** *I. Al.*, **Iorga** *N.*

XIII. Comisiunea marelui Premiu Militar General Ioan Carp și Maria Carp :

D-nii: **Crainicianu** *Gr.*, **Iorga** *N.*, *și trei Militari desemnați de M. S. Regele.*

Până aici s'a tipărit în Tipografia C. SFETEA, București.

PARTEA III.

ȘEDINȚELE ORDINARE
DELA 1/14 NOEMVRIE 1918 PÂNĂ LA 9/22 MAIU 1919.

ȘEDINȚA DELA 1/14 NOEMVRIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* amintește că alaltăieri am avut durerea de a ne despărți pentru totdeauna de tânărul și mult prețuitul coleg C. Giurescu. Academia, și împreună cu dânsa studiile istoriei naționale, au pierdut pe unul din cei mai devotați și mai ageri muncitori. Spre a îndeplini greaua însărcinare ce mi-ați dat, am rostit în numele Academiei și al Universității următoarele cuvinte, cu mult mai slabe decât durerea colegilor și a studenților cari l-au pierdut:

«*Intristată Adunare*,

«Cu inima frântă de durere viu să aduc aici, în fața rămășițelor lui Constantin Giurescu, omagiile celor două înalte instituții de cultură cari l-au pierdut: Universitatea și Academia Română. Giurescu a avut, sub titlul modest de conferențiar pentru istoria modernă a Românilor și din nenorocire pentru scurtă vreme, o rodnică activitate de profesor la Facultatea noastră de filozofie și litere, unde a făcut o serie de lecții, neobișnuite până la el, asupra vechilor instituțiuni ale noastre. El erà chemat, prin cunoștințele sale întinse, prin munca sa neobosită, prin dragostea sa de știință, cu adevărat, să umple un gol de mult simțit în învământul nostru superior. Moartea l-a răpit tocmai în floarea vârstei și în toiul studiilor sale, când foștii lui profesori și actualii lui colegi așteptau mai mult dela dânsul. Câteva zile mai înainte se înființase o catedră, pe care, dacă ar fi trăit, ar fi ilustrat-o și ca profesor și ca om de știință. Fatalitatea a vrut să-l pierdem și pierderea lui o deplâng deopotrivă atât colegii lui, cât și foștii lui elevi, cari au știut să-i aprecieze înaltele însușiri.

«Dispariția lui Constantin Giurescu o va simți și Academia Română, în sânul căreia el erà foarte stimat pentru publicațiile sale asupra izvoarelor istoriei noastre, în deosebi asupra cronicelor, pe cari de ani de zile le studià cu pătrundere și cu un rol vrednic de admirat, și a căror ediție o pregătià cu cea mai mare minuțiozitate. Comisia istorică a României, al cărei membru foarte activ a fost Giurescu, a publicat o parte din aceste lucrări. Colegii lui din Comisie erau încredințați că dânsul va aveà fericirea să le ducă la bun sfârșit și să încununeze astfel opera nemuritorului M. Kogălniceanu, editând din nou, după mai multe manuscrise și cu o metodă mai severă, cronicele noastre din sec. XVII și XVIII. Moartea a pus prea de vreme sfârșit și acestor lucrări, pentru continuarea cărora cu greu i se va găsì urmașul.

«In *Analele* Academiei Române Giurescu începuse să dea la lumină studiile sale asupra organizațiunii vechi a principatelor noastre, studii bazate pe o adâncă cunoștință a documentelor interne, a căror explorare în această direcție promite cele mai interesante rezultate.

«Pe răposatul nostru coleg l-am prețuit însă nu numai pentru activitatea sa didactică și științifică așà de bogată, ci și pentru caracterul său integru, pentru calitățile sale distinse.

«Corect și sincer în relațiile sale cu colegii și în activitatea sa publică, Giurescu erà omul care ar fi putut să aducă țerii, precum a dovedit scurta lui trecere pe la Administrația Ministerului de Instrucție, servicii însemnate și pe alte căi decât cele ale științei. Ca profesor și director de liceu, ca șef al Arhivei la Ministerul de Externe, el a fost un model de funcționar conștiințios, punctual, zelos, având mereu în vedere numai interesele statului. O scrupulozitate dusă la extrem îl stăpânià în cele mai mici fapte ale sale. Insușire rară și foarte prețioasă, în mediul nostru lesne iertător și ușuratic.

«Pierderea unor astfel de oameni este totdeauna o pierdere mare pentru țară; ea este cu atât mai mare acum, când răsboiul ne-a răpit o sumă de astfel de forțe, cari și-ar fi dat fiecare munca sa la refacerea țerii. Giurescu și-ar fi dat partea sa de contribuție într'o largă măsură și ar fi înscris pagine nouă și frumoase la cariera sa.

«Noi cei cari l-am cunoscut ca elev, coleg și prieten, îi vom păstrà o pioasă amintire.

«Ușoară să-i fie țărâna!».

D-l *I. Bianu* prezentă în dar din partea d-lui General P. V. Năsturel o colecție de 129 bucăți de corespondență dintre Petre Poenaru și unchiul său Iordache Oteteleșeanu din Craiova din anii 1822—1854.

— Se exprimă mulțumiri.

ȘEDINȚA DELA 2/15 NOEMVRIE 1918.

Președința d-lui *Dr. V. Babeș.*

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* amintește că aceasta este prima ședință a Academiei după părăsirea de către armata de ocupațiune a Capitalei și exprimă bucuria pentru acest eveniment fericit.

D-l *I. Bogdan* zice că la 25 Noemvrie 1916 d-sa a prezidat cea dintâi ședință sub ocupațiunea străină. Atunci a exprimat atât amărăciunea pentru umilințele și durerile ce însoțesc totdeauna o asemenea ocupație, cât și nădejdea unită cu dorința fierbinte de a vedeà reîntronându-se obișnuita libertate; astăzi se asociază cu deosebită satisfacție la cele spuse de d-l Secretar general.

D-l *Dr. V. Babeș* spune că în timpul din urmă s'au petrecut evenimentele cele mai mari cari au determinat vreodată evoluția omenirii.

Această ședință este memorabilă, pentrucă este cea dintâi dela plecarea din București a armatelor inimice. Libertatea, pe care n'am prețuit-o niciodată îndeajuns, și-a făcut din nou apariția. Sabia lui Damocles, atârnată timp de doi ani asupra libertății și existenței Țerii-Românești, s'a ridicat. Suntem iarăș liberi! Români liberi în toate acțiunile și aspirațiunile noastre și mai aproape ca oricând de înfăptuirea idealului național.

I. P. S. Sa Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Pimen, mulțumește prin scrisoare pentru alegerea I. P. S. Sale de membru onorar al Academiei.

P. S. Sa Arhiepiscopul Chișinăului și al Hotinului, Nicodem, mulțumește prin telegramă pentru alegerea P. S. Sale de membru onorar al Academiei.

D-l *Dr. V. Babeș* prezentă pentru a se tipări în *Anale* lucrarea d-sale: ***Contribuțiuni la studiul febrei recurente***, cetită în ședința Academiei dela 4 Maiu 1917, precum și alte lucrări ale d-sale, publicate în *Buletinul* ***Secțiunii științifice*** în limbă străină.

ȘEDINȚA DELA 8/21 NOEMVRIE 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan,* Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* prezentă o lucrare în manuscript a d-lui Pamfil Polonic despre *«Valurile (troianele), drumurile și cetățile romane din*

toate țerile locuite de Români,» al cărei subiect a fost pus de Academie la concursul premiului Adamachi pentru anul 1917. Autorul roagă ca lucrarea să fie publicată de Academie și, dacă se va găsi meritorie, să i se dea și premiul.

D-l *V. Pârvan* spune că cunoaște această lucrare; ea este foarte folositoare pentru informațiile și materialul însemnat adunat din diferite părți ale țerii. Arată apoi că d-l Pamfil Polonic a intrat în comunicație cu Academia din Heidelberg, prin mijlocirea d-lui profesor Hofmann, pentru publicarea ei și că însuș d-l Hofmann i-a afirmat că, dacă Academia Română nu publică lucrarea, ea se va publică de Academia din Heidelberg.

D-l *Gr. Antipa* spune că d-l Pamfil Polonic a lucrat mulți ani la Muzeul Tocilescu: fiind harnic și bun topograf, d-l Polonic a cules și după plecarea sa dela acel muzeu mult material de arheologie pe care l-a coordonat în această lucrare după îndemnul d-sale și al d-lui V. Pârvan: adaoge apoi că d-l Polonic în timpul cât a lucrat la Muzeul Tocilescu a cunoscut mulți arheologi străini și că în timpul ultim eră în strânse legături cu d-l profesor Hofmann.

ȘEDINȚA DELA 9/22 NOEMVRIE 1918.

Președința d-lui *Dr. V. Babeș.*

D-l *S. Mehedinți* zice că Academia trebue să intervină pe toate căile pentru a se restitui de Bulgari manuscriptele slavone, cari au fost luate prin silnicie în timpul răsboiului din biblioteca Academiei.

D-l *I. Bianu* arată că s'au făcut intervenții la timp pentru restituirea manuscriptelor ridicate dela Academie de autoritățile militare germane de ocupație și trimise la Sofia și speră că ele vor intră din nou în patrimoniul Academiei. De mult mai mare valoare sunt însă documentele trimise la Iași, cari de acolo au fost duse cu tezaurul țerii la Moscova.

D-l *S. Mehedinți* insistă că această intervenție este necesară acum din nou. Plângerea s'ar puteà face către M. S. Regele, Președintele de onoare și Protectorul Academiei. Maiestatea Sa ar puteà arătà cazul Suveranilor și Conducătorilor țerilor aliate și astfel purtarea neomenoasă a vecinilor noștri, chiar față de instituțiunile culturale, ar ajunge la cunoștința acelora cari vor așezà omenirea pe baze nouă.

ŞEDINŢA DELA 16/29 NOEMVRIE 1918.

Preşedinţa d-lui *I. Bogdan*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Bogdan*, deschizând şedinţa, zice: Domnilor Colegi, salut, în numele Domniilor-Voastre, prezenţa în mijlocul nostru a d-lui Ovid Densuşianu, ales membru activ al Academiei Române în sesiunea generală extraordinară ţinută la Iaşi. Alegerea d-lui Densuşianu în Secţiunea literară va fi sper de mare folos nu numai pentru lucrările obişnuite ale Academiei, ci mai ales pentru ducerea la bun sfârşit a lucrărilor pentru Dicţionarul limbii române. Am regretat totdeauna lipsa de colaborare a d-lui Densuşianu la Dicţionarul Academiei. Redactarea acestei importante opere academice, întreruptă atâta timp din cauza evenimentelor cari frământă omenirea va fi reluată în curând cu mai mare avânt, şi ajutată sper de colaborarea preţioasă a noului ales.

Doresc d-lui Desuşianu cea mai frumoasă activitate în sânul Academiei şi îl asigur de prietenia colegială a celor ce l-au chemat între dânşii.

D-l *Ovid Densuşianu* zice: La chemarea de a fi alături de D-voastre vin să vă aduc toate mulţumirile mele, mulţumiri ce nu pleacă din şoapte ale vanităţii, ci din putinţa pe care mi-o daţi să adaug, pe un drum nou, stăruinţa mea la stăruinţele D-voastre pentru înaintarea culturii româneşti.

In clipa pe care o trăim, de înălţări, de înfăptuiri dincolo de ce a fost numai un vis pentru alţii, fiecare din noi trebue să aducă prinosul energiei lui, să arate că e dintre aceia ce nu cunosc odihna şi clătinările gândului. Vremile nouă se fac cu muncă, cu ce e mai bun în sufletul nostru. Tot ce e şovăire, tot ce e pierdere de vreme prin ascunzişuri, tot ce turbură buna înţelegere trebue să dispară din vieaţa noastră. Şi ori unde ne găsim mai mulţi la un loc, ori unde suntem chemaţi să fim străjerii şi îndrumătorii culturii noastre, se cade să ne aducem aminte că instituţiile nu trăesc numai prin consacrările pe cari le împart, ci şi prin stimulările la muncă pe cari le dau şi celor cari fac parte din ele şi altora. Consacrările sunt pentru ceea ce a fost, stimulările pentru ceea ce va fi. Dacă alegerea D-voastre a ţinut să dea răsplată unei activităţi ce a trecut cu mulţi ani peste începuturile ei, ea a avut de sigur să fie pentru mine şi un îndemn mai departe la muncă, la afirmare de convingeri. Aşà o socotesc şi eu mai mult, şi pentrucă aşteptările cari se leagă de fiecare din noi suntem datori să nu le desminţim niciodată, m'aş abate dela această datorie, dacă aş desminţi încrederea pe care mi-aţi arătat-o.

D-l *A. Lăpědatu* spune că are bune informaţiuni despre colecţiile Academiei trimise cu tezaurul ţerii la Iaşi şi mai târziu dela Iaşi duse la

Moscova. Ele sunt depozitate în Cassa de Depuneri a Statului de acolo și sunt în siguranță. D-sa a însoțit lăzile cu documente în drumul până la Moscova, a asistat la instalarea lor în Cassa de Depuneri și a luat còpii formale de pe toate actele încheiate cu ocaziunea transportului și depozitării în Moscova à colecțiilor. Cheile dela localul depozitului au fost încredințate la început Consulului român din Moscova, apoi au trecut succesiv în păstrarea consulilor francez, danez și norvegian. Ar fi bine ca un delegat din partea Academiei să meargă la Moscova pentru a asistà la luarea în primire și a însoți lăzile cu documente în timpul transportului în țară, când Guvernul va aveà posibilitatea să le aducă dimpreună cu tezaurul țerii.

ȘEDINȚA DELA 23 NOEMVRIE (6 DECEMVRIE) 1918.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* zice: Domnilor Colegi, astăzi fiind cea dintâi ședință după declararea unirii cu Regatul a tuturor Românilor de peste Carpați, să luăm act cu entuziasm de această unire și să trimitem o telegramă Președintelui Consiliului Național Român la Sibiu.

Se decide a se expedià următoarea telegramă:

«Academia Română care reprezintă, dela întemeiere, unitatea culturală a Românilor de pretutindeni, trimite salutul ei frățesc Comitetului Național și Adunării, care a proclamat unirea politică a Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească cu Regatul, realizând prin actul lor gândul statornic al neamului nostru.

«Dr. G. Antipa, Dr. V. Babeș, I. Bianu, I. Bogdan, Ovid Densușianu, A. Lăpĕdatu, S. Mehedinți, I. C. Negruzzi, D. Onciul, V. Pârvan, P. Poni, G. Țițeica.»

D-l *I. Bianu* aduce ca dar din partea d-lui N. Mișu, Ministrul plenipotențiar al țerii la Londra, cartea: The Total discourse of the Rare Adventures, and painfull Peregrinations of long nineteene yeares Travayles from Scotland to the most Famous Kingdomes in Europe, Asia and Africa...... by William Lithgow, London 1632.

Din această rară și prețioasă carte a celebrului călător, în care se vorbește și despre țerile românești, Biblioteca Academiei posedă numai ediția engleză dela 1692 și traducerea olandeză tipărită la Amsterdam în 1656. Darul d-lui N. Mișu este deci cu deosebire prețios.

ȘEDINȚA DELA 21 DECEMVRIE 1918 (3 IANUARIE) 1919

Președința d-lui *Dr. V. Babeș*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* zice: Vă aduc la cunoștință că chiar astăzi d-l Țițeica și cu mine am avut bucuria să primim la Academie delegațiunea basarabeană, venită în capitală ca să prezente M. S. Regelui actul unirii Basarabiei în mod necondiționat cu patria-mamă. Delegațiunea era condusă de d-l Pantelimon Halippa, Președintele Sfatului țerii și membru corespondent al Academiei noastre, și compusă pe lângă d-sa din: d-nii A. Crihan, I. Buzdugan, M. Minciună, I. Codreanu și C. Noe. Frații basarabeni au venit să viziteze localul și colecțiile Academiei, în care văd cel mai înalt organ al culturii unitare a neamului românesc. Această gândire a fost spusă în cuvinte alese și calde de colegul nostru d-l Halippa. După scurtă convorbire asupra unor chestii de cultură națională, au vizitat biblioteca și încăperile pentru ședințele Academiei.

D-l *I. Bianu* prezentă apoi darul arătat în următoarea scrisoare, primită dela d-l Al. T. Dumitrescu, Bibliotecar-ajutor al Academiei, acuma bolnav:

«După datina celor bătrâni, pe care mai ales o practică fostul Secretar general al Academiei, D. A. Sturdza, dăruind la zile mari câte ceva pentru colecția Academiei, mă grăbesc și eu a vă înaintă un manuscris și o carte veche românească tipărită. Trebue să vă lămuresc însă, că acest dar nu provine direct dela mine, ci dela un modest preot de sat, care, fiind în vieață, mi-a încredințat manuscrisul și cartea în 1909, cu dorința de a le da Academiei la o zi mare.

«Manuscrisul este Pomelnicul bisericii din satul Celeiu, jud. Romanați, zidită la 1832, prin osârdia preotului Radu Șapcă, întâiul ctitor al bisericii: iar cartea este un Kyriacodromion, tipărit la 1748, care conține pe filele sale unica scrisoare de mână a aceluiaș preot Radu Șapcă, cel care a sfințit steagul revoluției din 1848.

«La pomelnic am adaus o notiță a mea, incompletă, despre Popa Șapcă.»

Pe lângă acest manuscript, d-l Dumitrescu a trimis în dar cartea Kyriacodromion, tipărită în București la 1748, exemplar defectuos, dar având pe el scrierea autografă a preotului Radu Șapcă dela Celeiu, cunoscut prin participarea lui la începutul revoluției din 1848.

ȘEDINȚA DELA 11/24 IANUARIE 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Nistor* prezentă în dar pentru colecțiunile Bibliotecii o hartă veche a Bucovinei și procesul verbal încheiat de Adunarea națională bucovineană cu ocaziunea declarațiunii de unire a Bucovinei cu Regatul Român.

D-l *I. Bianu* prezentă lista lucrărilor publicate și în manuscript, înscrise până la 31 Decemvrie 1918 pentru concursurile premiilor ce sunt a se acordă în viitoarea sesiune generală.

D-l *I. Nistor* zice că din cauza împrejurărilor în situațiunea actuală mulți autori, necunoscând intențiunea Academiei de a acordà premii în viitoarea sesiune generală și nici condițiunile în cari se vor acordà, n'au prezentat lucrări la concursuri. Crede că este bine și propune ca terminul pentru prezentarea lucrărilor la concursuri pentru acest an să se prelungească.

D-l Secretar general I. C. Negruzzi se unește cu părérea d-lui Nistor.
— Se decide ca terminul pentru înscrierea la concursurile premiilor de acordat în sesiunea generală din Maiu 1919 să se prelungească în mod excepțional în acest an până la 28 Fevruarie 1919; această deciziune să fie publicată prin ziare împreună cu premiile ce sunt de acordat și condițiunile în cari se vor acordà.

D-l *I. Bianu* prezentă în dar din partea d-lui Al. T. Dumitrescu un caiet cuprinzând mai multe poezii-romanțe în limba franceză. Caietul a fost dăruit cuiva de † Ana Zătreanu la 1838 și este și el un document al înrădăcinării influenței limbii și literaturii franceze la noi.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 18/31 IANUARIE 1919.

Președința d-lui *Dr. V. Babeș*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* cetește o comunicare despre: *Georgia și România.*
D-l *N. Iorga* expune comunicarea anunțată cu titlul: *Contribuție la istoria mai nouă a literaturii românești.*

ȘEDINȚA DELA 25 IANUARIE (7 FEVRUARIE) 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezentă un prețios document biografic privitor la poetul Costachi Conachi. Este o notă autografă scrisă pe *Wiener Universitäts-Schematismus für das Jahr 1800. Herausgegeben von Anton Phillebois, Subpedell der Wienerischen Universität.* Nota scrisă de mâna lui Conachi este următoarea:

«à 20 Octobris Deo juvante incepi Wienensem Academiam in Philosophia frequentare. 1800. 8 bis 18-a. Constantinus Konaky manu propria».

Această notă spune un fapt până acum necunoscut: că Conachi la vârsta de 23 de ani (născut fiind la 1777 Octomvrie 14) — a început a urmă cursurile Universității dela Viena. Este probabil că cercetându-se în arhiva acelei Universități s'ar puteà găsi și alte informațiuni: cari cursuri au fost ascultate și cât timp, dacă mai erau și alți Români la studii în acel timp.

D-l *N. Iorga* înfățișează un exemplar din Dicționarul limbii grece de Varinus Phavorinus — ediția Basilea 1538, exemplar care a fost al familiei Greceanu, cunoscuții traducători și cronicari din timpul lui Șerban Vodă și al lui Brâncoveanu. Pe această carte se află în mai multe locuri note autografe scrise de Șerban Greceanu, ca aceasta: Κτῆμα Σερβάνου δεύτερου λογοθέτου și altele de acelaș fel.

ȘEDINȚA DELA 1/14 FEVRUARIE 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezentă următoarele două volume manuscripte românești, dăruite Academiei de d-l P. Gârboviceanu:

Unul cuprinde:

a) «Arc bine încordat» (scris după 1800) — 49 foi in-folio;

b) «Insemnare a călătoriei mele în scurt a Ierusalimului Chiriac, când am mers dela Moldavia spre părțile Răsăritului, adecă în Sfântul Munte Athon și în Ierusalim» — 50 foi in-folio.

Al doilea este: «Inceputul creștinătății și al ierarhiei în Moldova», scris la 1851 (?) — 34 foi in-folio.

Un alt volum manuscript românesc in-folio este dăruit de anticarul Albert Zwiebel și cuprinde: «Elementurile Dreptului Roman după întocmirea

Instituțiilor, alcătuite de Ioan Gottlieb Aineccie» — 1 volum in-folio de 846 pagine, scris pe la 1840 probabil în Ardeal.

— D-l Vicepreședinte *I. Bogdan* mulțumește în numele Academiei pentru volumele manuscripte dăruite.

D-l *D. Onciul* prezentă în dar dela d-l Paul Gore din Chișinău, Președinte al Comisiunii Arhivelor Basarabiei, următoarele două cărți rusești despre Paleografia slavă: *Paleografia slaveano-rusească*, lecții de A. I. Sobolenski. St. Petersburg 1908; *Alegere paleografică din manuscripte iugo-slave, bulgare și sârbești*, fascicula I, secolii XI—XIV, de P. A. A. Lavrov (fără loc și an).

D-l Onciul, prezentând acest dar, zice că d-l Paul Gore este bine cunoscut ca unul din puținii Români din Basarabia, cari s'au ocupat în deaproape cu studiul limbii și istoriei Românilor. Are o bibliotecă bogată cu cărți despre istoria Românilor și o colecție frumoasă de documente privitoare la familiile românești din Basarabia și istoria Basarabiei. Este un istoric de valoare. Nu este un altul dintre Basarabeni care să cunoască mai bine decât d-sa limba românească și Istoria Românilor. Are o lucrare proprie tipărită, intitulată *Covoare românești*, care cuprinde o foarte frumoasă colecție de desemnuri de covoare din Basarabia. Prin stăruința d-lui Gore s'a adunat pentru Muzeul din Chișinău o colecție bogată de ștergare cu cusături din Basarabia. A pus să se desemneze cusăturile depe ștergarele adunate și în prezent lucrează pentru publicarea acestor desemnuri într'un volum. Academia Română, aducând mulțumiri d-lui Gore pentru cărțile dăruite, ar puteà să-i exprime și recunoștința sa pentru interesul viu ce d-sa poartă istoriei, literaturii și culturii românești.

D-l *N. Iorga* prezentă următoarele două publicații ale d-sale:
1) *Cărți reprezentative în vieața omenirii.* Volumul I. București 1916;
2) *Acte privitoare la politica externă a României subt Regele Carol I.* 1. Serbia la 1871: — 2. Memorii ale lui Teodor Văcărescu, agent diplomatic al României la Belgrad. București 1916.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 8|21 FEVRUARIE 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea anunțată despre: *Poporațiunea românească din Dobrogea la 1859 după manuscriptul dela Zăclău* (*Dobrogea*).

D-l *Dr. V. Babeș* comunică rezultatele unei lucrari a d-lui Dr. G. Banu, intitulată: ***Studii asupra unei forme particulare a dezenteriei observate în timpul răsboiului, neobservată până acum, precum și tratamentul ei prin vaccinare.***

ȘEDINȚA DELA 15/28 FEVRUARIE 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* prezentă publicațiunile d-sale: *Brève histoire de l'Albanie et du peuple albanais* și *Revista istorică* — Dări de seamă, documente și notițe, anul IV, numerele 11—12 Noemvrie—Decemvrie 1918.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 22 FEVRUARIE (7 MARTIE) 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea sa despre: *Sfătuitorul bizantin al lui Mihaiu Viteazul: Mitropolitul Dionisie Rali Paleologul.*

ȘEDINȚA DELA 1/14 MARTIE 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *I. Nistor* prezentă în dar pentru Biblioteca Academiei colecția completă a ziarului *Glasul Bucovinei*, care apare în Cernăuți sub conducerea d-lui Sextil Pușcariu.

D-l *I. Bianu* prezentă următoarea scrisoare primită dela d-l de Montessus de Ballore, membru corespondent la Secțiunea științifică, ales la 1913, Directorul serviciului sismologic din Chili.

«*Domnule Președinte și Scumpe Coleg*,

«Acum când România a scăpat pentru totdeauna de barbarii ei vecini de la Miazănoapte, dela Răsărit și dela Miazăzi, mă simțesc dator să vă spun cât de adeseori, în acești patru ani, m'am gândit la țara D-voastre așă de încercată, cu tot eroismul armatei voastre trădate de vecinii Slavi, sau crezuți astfel, a căror purtare prefer să nu o calific. Totuș, după zile de greutăți fără margini, iată că se înalță aurora unor timpuri mai bune, și după

o suferință egală cu a Belgiei, a Serbiei și a Nordului Franței, România este pe cale de a se întinde până la fruntariile sale naturale și de a-și redobândi fiii săi *irredenți* de dincolo de Carpați, după cum noi ne-am regăsit frații de dincolo de Vosgi; cel puțin văd că Bucovina și Transilvania vă revin și, foarte sigur, Conferința păcii nu va puteà decât să recunoască dreptatea acestei cauze, întărind avântul acestor populațiuni așà de doritoare de a reintrà în sânul patriei, România Mare. Permiteți-mi deci să vă felicit, ca și pe stimații mei colegi din Academia Română, căci făcându-mi cinstea de a mă alege membru, eu am contractat o datorie de recunoștință, de care sunt fericit să mă pot plăti astăzi. In sfârșit blestemații Kaiseri vor fi reușit ca să fie îndeplinite dorințele de veacuri ale Românilor.»

D-l *I. Bianu* zice că răposatul D. Sturdza, voind a continuà și după trecerea sa din vieață darurile cu cari în așà mare măsură a îmbogățit colecțiunile Academiei, a lăsat în păstrarea d-sale, între altele, un pachet cu manuscripte și corespodență din anii 1849—1885, în limbile franceză și polonă, rămase dela Mihail Czayka Czaykowski, cunoscut și sub numele de Sadyk Pașa. In evenimentele cari au precedat și au urmat răsboiului Crimeei, acest Polon a jucat un rol în Orient ca agent al Prințului Adam Czartoryski, care umblà după coroana Poloniei și prin urmare lucrà în contra politicei rusești. In activitatea sa desvoltată în Turcia, Czaykowski a avut legături cu mulți Români cari lucrau la scăparea țerilor de sub influența rusească. Manuscriptele și corespondența rămase după dânsul au fost procurate în anul 1907—1908 de răposatul D. Sturdza spre a fi mai târziu adaose la manuscriptele istorice ale Academiei.

D-l *I. Bianu* amintește că în ședința dela 11/24 Ianuarie trecut s'a hotărît, după propunerea d-lui I. Nistor, ca în acest an, din cauza împrejurărilor extraordinare, terminul pentru prezentarea cărților la concursurile premiilor Academiei să fie prelungit, în mod excepțional, până la 28 Februarie. Până la acest termin s'au prezentat următoarele scrieri la premiile ce sunt a se decerne în sesiunea generală din Maiu viitor:

A. — Prin Comisiuni Speciale.

1. La Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei din 1917:

Burada (Teodor T.), XII Studii pentru violină (fără loc și dată).
Codreanu (Mihai), Statui; Sonete. Iași 1914.
Georgescu (Colonel T.), Problema militară și forțele morale. București 1914.
» Răsboiul ca fapt social. București 1914.

Georgescu (Colonel T.), Cele trei regulamente. București 1916.
Iliescu (Mihail O.), Antitipsina în serul normal și patologic. București 1915.
Iscu (Vasile), Industria și comerțul petrolului cu aplicațiune la rentabilitate și administrație. Câmpina 1916.
Leonida (Dimitrie), Studiul unei uzine hidroelectrice la Stejar (lângă Bicaz). București f. a.
Mândru (A.) Floarea Tibrului — Poem în 13 cânturi. București 1916.
Peretz (Ion), Curs de istoria dreptului român. Partea I. Originile dreptului român. București 1915.
Vlahuță (A.). Poezii, 1880—1915. București 1915.

2. *La premiul Asociațiunii Craiovene de 1.500 lei (1917):*

Bologa (Dr. Vasile), Noțiuni de poetică și literatură română. Sibiiu 1914.
Moga (Vasile S.), Curs de agricultură pentru școalele normale, seminare, licee și agricultură practică. București 1916.
Popescu-Băjenaru (I.), Cartea omului matur. Ediția II. București 1916.

3. *La Premiul Năsturel de 4.000 lei din 1919:*

Băgulescu (Căpitan G.), Zile de energie. Impresii și povestiri de pe front, 1916—1917. Tg.-Neamț 1918.
Burileanu (D. N.), Note din închisoare subt ocupațiunea germană. București 1918.
Crivetz (Teodor), Demonstrația Postulatului lui Euclide. București 1918.
Demetriade (Profesor Dr. G.), Clinica dermatologică din Iași (1909—1918). Iași 1918.
Drăgușanu (V.), Noul dor și amor. Iași 1918.
Găvănescul (Generalul C.), Epopeea română. Războiul nostru pentru întregirea neamului (August 1916—Aprilie 1918). Iași 1918.
Moșoiu (Alfred), Toader Nebunul. Nuvele. București f. a.
Nenițescu (Ștefan I.), Denii. București 1918.
Peretz (Ion), Bimbașa Sava. București 1918.
Rădulescu-Codin (C.), Școalele din județul Muscel în timpul războiului și ocupațiunii, 1916—17 și 1917—18. Câmpulung 1918.
Rosetti (Radu D.), Da capo. București 1919.
Săineanu (Const.), Ce îndrumare să dăm fiilor noștri? București 1918.
Tutuc (I.). Imprumuturile publice ale României (1864—1916). Studiu de matematică financiară. București 1918.

B. — Prin Secțiunea Literară.

1.—La Premiul Constantinide de 4.000 lei (divizibil) din 1917:

Cioflec (V.), Mălurenii. București 1916.
Demetrius (V.), Canarul mizantropului. Versuri. București 1916.
» Cântăreața. Nuvele. București 1916.
Jean Bart (Eugeniu P. Botez), Datorii uitate. Documente omenești. Nuvele. București 1916.
» Jurnal de bord. Ediția II-a adăogită. București 1916.
Moisiu (Vasile D.), Știri din Basarabia de astăzi. București 1915.
Moldovanu (Corneliu) și D. *Nanu*, Poliect. Traducere. București f. a.
Prie (Octavian), Jertfe. Piesă dramatică în 2 acte. Blaj 1914.
Rădulescu-Codin (C.), Vine roata la știrbină. Povești, legende și snoave din popor. București f. a.
» Ghiță Bondoc. Schițe și povești din popor. București f. a.
» Făt-frumos. Povești. București f. a.
Râuleț (Constantin), Cu perdelele lăsate. București 1916.
» și George *Olărașu*, Chiemarea cinematografului. București 1915.
Urechia (Nestor), Robinsonii Bucegilor. București f. a.

2.—La Premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil) din 1918:

Botez (Demostene), Munții (Versuri), 1919.
Georgescu (Colonel T.), Chestiuni militare actuale. Comandamentul. București 1915.
» Note de Comandament, Tactică, Fortificație. București 1916.
Munteanu (Victor), Spre zări de ideal. Poezii patriotice. Iași 1917.
Rebreanu (L.), Golanii. Nuvele și schițe. București 1916.
Sanielevici (H.), Icoane fugare. Documente omenești. București 1916.
Teodorescu (Constantin C.), Iluzie fecundă. București 1916.

3.—La premiul Eliade-Rădulescu de 5.000 lei din 1919:

Braiesku (Const, C.), Mircea. Poem eroic în versuri. Iași 1918.
Candrea (I. A.), Psaltirea Scheiană comparată cu celelalte Psaltiri din sec. XVI—XVII, traduse din slavonește. I. Introducerea. II. Textul și glosarele. București 1916.
Moldovanu (Corneliu), Cetatea Soarelui și alte poeme. București f. a.
» Majestatea morței. Pagini din refugiu. București f. a.

Moldovanu (Corneliu), Sărbătoarea pâinei. Pagini din refugiu. București f. a.
Vissarion (I. C.), Florica. București 1916.

C.—Prin Secțiunea Istorică.

1.—La premiul Hagi-Vasile de 5.000 lei din 1917:

Angelescu (Prof. Dr. I. N.), Evoluția economică a Țărilor Românești. Vol. I. București 1916.

2.—La Premiul Eliade-Rădulescu de 5.000 lei din 1917:

Oteteleșanu (Alexandru), Studii critice de drept și jurisprudență. Piatra-N. 1915.
" Cateva examene doctrinale. București 1913.

3.—La Premiul Constantinide de 4.000 lei (divizibil) din 1918:

Minescu (Constantin N.), Istoria poștelor române. Originea, desvoltarea și legislațiunea lor. București 1916.
Rădulescu-Codin (C.), Chemarea noastră. Constatări, îndrumări, dorințe. Câmpulung 1916.

4.—La Premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil) din 1919:

Condurachi (Ioan D.), Câteva cuvinte asupra condiției juridice a străinilor în Moldova și Țara Românească până la Regulamentul Organic. București 1918.
Dumitrescu (M. T.), Hommage et salut fraternel à notre glorieuse armée et à nos braves alliés entrant à Bucarest. Bucarest 1919.
Ionescu-Berbecaru (M.), Condițiunea legală a societăților comerciale străine în alte țări decât țara lor de origină. București 1918.
Leon (Dr. George N.), Problema financiară și chestiunea banului. București 1918.
Meteș (Ștefan), Istoria bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria. Volumul I. Arad 1918.
Mototolescu (Dumitru D.), Jus valachicum în Polonia. București 1916.
Velescu (Alex. M.), Unificarea dreptului privat. București 1916.

D.—Prin Secțiunea Științifică.

1.—*La Premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil) din 1917:*

Angelescu (Victor), Studiu asupra remontei din Țara Românească. București 1915.

Bălănescu (Lt.-Comandor I.), Războiul naval pe înțelesul tuturor. București 1915.

Cabani (Augustin), Urmele domniei romane în Ardeal. Câteva pagini din istoria și arheologia romană. Blaj 1915.

Cazacu (Dr. P.) și I. *Constantinescu-Frunză*, Material documentar pentru rezolvirea chestiunei farmaciilor în România. București 1916.

Constantinescu (Profesor G.), Experiențe aplicate cursului de chimie pentru toate clasele de băeți și fete. Ploești 1915.

Enescu (Ion) și Iuliu *Enescu*, Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul din punct de vedere agricol, cultural și economic. Ediția II-a completată. București 1915.

Fratostitzeanu (G.), Contribuțiuni teoretice și practice la studiul brevetelor de invențiuni. Craiova 1916.

Jitianu (Colonel I.), Patru studii militare și un studiu istoric. Constanța 1916.

Nițescu (Dr. Marcel Al.), Represiunea fraudelor în viticultură și comerțul de vinuri. Partea I-a legislativă. București 1916.

» Selecțiunea fermenților românești și istoricul culturilor pure. București 1916.

» Considerațiuni generale asupra stațiunilor oenologice din Franța. București 1916.

Sebastian (Dr. Nicolae N.), Rachistrichnostovainizarea. Studiu biologic. București 1915.

Zaharescu (Petru), Geografie pentru clasa I-a secundară. Ediția IV. București 1916.

» Geografia Continentelor fără Europa. Ediția I-a. București 1916.

2.—*La Premiul Lazăr de 5.000 lei din 1918:*

Burileanu (General St.), Descrierea sumară a tunului de 57 mm antiaerian cu tragere repede sistem «Colonel Burileanu». Iași 1917.

» Utilizarea tunurilor de 57 mm antiaeriane sistem «Colonel Burileanu» în războiul din 1916—18.

Rotman (David), Das Eruptivmassiv von Greci (Dobrogea, District Tulcea). Bukarest 1916.

3. *La Premiul Constantinide de 4.000 lei (divizibil) din 1919:*

Borcescu (Alexandru C.), Contribuţiuni la studiul antropologic al craniului la Români. Bucureşti 1918.
Pitulescu (Dr. P.), Pericolul «Secret». Sifilisul general-nervos. Bucureşti 1918.
Teodoru (Doctor V.), Băile Govora. Bucureşti 1916.

La *Premiile N. Chrissoveloni* de 2.000 lei din 1917 şi *Năsturel* de 4.000 lei din 1918, cari aveau a se acordà prin Comisiuni speciale, nu s'a prezentat nici o publicaţiune.

La premiile cu subiecte date s'au prezentat următoarele manuscripte:

a) Pentru premiul *Principesa Alina Ştirbei* din 1918 — prin Secţiunea literară — cu subiectul: *Povestiri morale pentru copii între 10 — 14 ani* — s'a prezentat un singur manuscript cu motto: «O seamă de cuvinte, ce nu sunt scrise în letopiseţe, etc. Cronicarul Ion Niculce»;

b) Pentru *premiul Adamachi* de 5.000 lei din 1917—prin Secţiunea istorică — cu subiectul: *Valurile (troianele), drumurile şi cetăţile romane din toate ţerile locuite de Români* — s'a prezentat un singur manuscript cu motto: «Valea Impăratului»;

c) Pentru *Marele Premiu militar General Ioan Carp şi Maria Carp* de 7.000 lei — prin Comisiune specială — cu subiectul: *Până unde şi în ce direcţiune este folositor a se împinge militarismul şi militarizarea în naţiune şi întru cât oştirea poate fi «Şcoala naţiunii?* — s'au prezentat două manuscripte sub motto: «Un adevăr nu se impune deadreptul masselor prin raţionament, etc.» (Gustave Loisel): şi celălalt sub motto: «Binefăcătorii umanităţii sunt în general cei mai credincioşi păzitori ai sentimentelor izvorîte din familie şi patrie, etc.»

Celelalte premii la cari nu s'a prezentat nici un manuscript sunt:

B. Premii pentru lucrări puse la concurs cu subiecte date.

1. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Frumosul în poezia populară românească.*

2. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, pentru un: *Studiu asupra limbii şi stilului cronicarilor români.*

3. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (divizibil), pentru o lucrare despre: *Adverbul în limba română, studiu sintactic.*

4. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor.*

5. *Premiul Neuschotz*, de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Istoria costumului la Români până la 1821.*

6. *Premiul San-Marin*, de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Categorii economice și desvoltarea lor în istoria comerțului român.*

7. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Bibliografia istoriei Românilor.*

8. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Crustaceele din apele interioare ale României din punctul de vedere sistematic, faunistic și biologic.*

9. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Climatografia României, bazată pe observațiunile până la finele anului 1910.*

10. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (divizibil), pentru: *Contribuțiuni la studiul caracterelor antropologice și biologice ale țăranului român.*

11. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, pentru: *Studiul unuia din cele trei râuri: Siretul, Argeșul, Ialomița.*

12. *Premiul Bodescu*, de 1.500 Lei, pentru: *Studiul geografic al unei regiuni din Basarabia.*

13. *Premiul Neuschotz*, de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Flora unuia din cele două județe din noua Dobroge, după alegerea botanistului.*

14. *Premiul Dacia-România* pentru o lucrare despre: *Istoria contractului de asigurare și în special a introducerii lui în România.*

ȘEDINȚA DELA 8/21 MARTIE 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* prezentă ultimele sale două publicațiuni:

1. *Histoire des Roumains de la Péninsule des Balcans* (*Albanie, Macédonie, Epire, Thessalie*, etc.);

2. *Revista Istorică*. Anul V, numerele 1—2, Ianuarie—Fevruarie 1919.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 15/28 MARTIE 1919.

Președința d-lui *I. Bogdan*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea sa intitulată: *Note despre relațiile literare greco-române.*

ŞEDINŢA DELA 22 MARTIE (4 APRILIE) 1919.

Preşedinţa d-lui *Dr. V. Babeş*, Vicepreşedinte.

D-l *N. Iorga* prezentă publicaţiunea intitulată: *La Dobrogea Roumaine. Etudes et documents*, cuprinzând 7 lucrări despre Dobrogea, extrase din Buletinul Institutului pentru studiul Europei Sud-ostice.

D-l *I. Nistor* ceteşte comunicarea telegrafică următoare, primită dela d-l Sextil Puşcariu:

«*Domnule Ministru,*

«Ofiţerii Diviziei I Cavalerie au adunat documente şi obiecte de valoare, istorice şi etnografice, nu numai din satul Creştineşti în Basarabia, ci şi dintr'o parte mare a judeţului Hotin. Am rugat şi mi s'a acordat ca lada cu aceste documente, în drum spre Corpul 4 Arm. Iaşi, să mi se lase câteva zile spre cercetare în Cernăuţi. — După ce le-am răsfoit în grabă, cu onoare vă comunic că această colecţie cuprinde multe acte, dosare, stări civile, etc. scrise în parte româneşte, în parte ruseşte, cele mai multe din primele decenii ale veacului trecut. Din ele se poate urmări mişcarea populaţiei şi caracterul românesc al acestui ţinut pe timpul răpirii Basarabiei, precum şi rusificarea lui forţată. — Cred că ar fi folositor şi actual să se dea unui istoric spre studiere imediată, iar bravii noştri ofiţeri să fie îndemnaţi a continuă cu opera lor de strângere şi în celelalte ţinuturi ale Basarabiei. Cele câteva cărţi bisericeşti adunate sunt cunoscute şi se găsesc toate şi în colecţia Academiei Române, afară de două: Un octoih tipărit la 1783 în Blaj şi o rânduială a Sfintei Biserici tradusă din slavoneşte şi tipărită la 1820 în Chişinău în Exarhiceasca tipografie a Basarabiei. — In casa lui Hasdeu în Creştineşti s'au aflat trei sigilii valoroase. Cele trei tablouri reprezentă pânze ale pictorului Leca. Intre fotografii sunt şi reproducerile câtorva documente vechi, între ele unul necunoscut dela Ştefan cel Mare. — Am rugat Divizia I, ca o copie fotografică să se trimită lui Ion Bogdan. — Documentele sunt întovărăşite de un raport amănunţit, făcut de cinci ofiţeri. Pe lângă un inventar complet al documentelor, el cuprinde date interesante şi o colecţie de poezii populare. O copie a inventarului o păstrez eu. Lada cu documente va fi transportată Marţi, 1 Aprilie, la Iaşi la Corpul 4 Armată.»

— Se decide a se face intervenire oficială, pentru ca documentele găsite să fie dăruite Academiei.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* cetește comunicarea primită dela Universitatea din Gand, privitoare la intreruperea funcționării ei în timpul ocupației acelui oraș de trupele germane.

— Se decide a se răspunde, felicitând Universitatea pentru reluarea activității ei.

D-l *I. Bianu* prezentă lucrarea d-lui M. C. Sutzu, publicată la Paris cu următorul titlu: *Les origines des monnaies. Conférence faite le 14 juin 1917.*

D-l *N. Iorga* prezentă o foaie volantă, tipărită în limba engleză, primită dela Legațiunea Italiană, în care se cuprinde lista tuturor Italienilor omorîți de Austriaci dela 1848 încoace.

D-l *I. Bianu* amintește că într'una din ședințele trecute d-l Secretar general a exprimat idea ca să se pregătească din vreme un program pentru sărbătorirea la viitoarea sesiune generală a jubileului de 50 de ani al Academiei împreună cu marile evenimente fericite prin cari s'a îndeplinit idealul național al unirii tuturor Românilor într'un singur Stat. Inceputul sesiunii se apropie și este timpul ca Academia să iea dispozițiunile cerute de împrejurări. D-sa, împreună cu un alt coleg, a întocmit o schiță de program pentru solemnitatea deschiderii viitoarei sesiuni. Il cetește numai pentru a puteà servì ca punct de plecare în discuțiune. Crede că ar fi practic să se facă chiar astăzi o discuțiune pregătitoare și să se aleagă o comisiune care să întocmească un proiect de program.

In urma discuțiunilor urmate, la cari au luat parte aproape toți membrii prezenți, d-l *N. Iorga* prezentă următoarea moțiune:

«Academia Română, în momentul întemeierii unei Românii unite prin sacrificiul, într'un răsboiu fericit, al tuturor fiilor ei și în pragul jubileului său de 50 de ani, reîntregindu-se cu membrii săi împiedicați până acum de a luà parte prin ocupația străină la lucrările sale, înfierează, în unanimitate, orice legătură de solidarizare cu dușmanii țerii care s'ar fi putut produce, oriunde ar fi, în aceste triste împrejurări, și gândindu-se numai la interesele permanente ale neamului, reiea misiunea sa de a da științei în toate domeniile ei interpretarea națională, care a fost și până acum misiunea sa.»

— Moțiunea se pune la vot și se primește de unanimitatea membrilor prezenți.

ŞEDINŢA DELA 29 MARTIE (11 APRILIE) 1919.

Preşedinţa d-lui *V. Babeş*, Vicepreşedinte.

Dela Societatea Regală de Literatură din Londra s'a primit, încă din primăvara anului 1918, următoarea scrisoare, care — din cauza împrejurărilor de atunci — nu s'a putut comunică Academiei, ci a stat la Iaşi în păstrarea d-lui *P. Poni*, Preşedintele Academiei:

«*Domnul meu*,

«Aflarea luptei eroice, pe care patria D-voastre o poartă de un timp aşă de îndelungat în faţa unor ne mai pilduite dificultăţi, deşteaptă nu numai admiraţie în inimile tuturor Englezilor, dar şi hotărîrea de a-şi aduce aminte de sacrificiul României la încheierea socotelilor finale.

«Noi, Direcţiunea Societăţii Regale de Literatură, ce are scopul de a înlesni o înţelegere intelectuală între popoare, simţim dorinţa de a vă aduce asigurarea că, pe lângă sforţările armatelor noastre, s'au organizat şi alte forţe pentru a îndreptà victoria finală spre acele idealuri de dreptate şi libertate a naţiunilor, pentru cari România şi-a vărsat sângele şi şi-a jertfit avutul.

«Şi mai mult decât atâta. Cunoscând situaţia particulară a poporului român, ca o rassă deosebită în ceeace priveşte limba şi caracterul printre vecini agresori sau nesiguri, simţim o datorie mare să veghem ca aspiraţia sa spre o desvoltare intelectuală deosebită să fie îndeplinită.

«E dorinţa noastră de a conlucrà la acest scop sfânt în marginile puterilor noastre şi nu ne lipsesc planurile prin cari sperăm că în scurt timp s'ar puteà realizà scopul nostru comun. Suntem mişcaţi şi admirăm eroismul patriei voastre în lupta ei inegală. Când momentul încercărilor celor amare va fi trecut, vom fi gata să lucrăm cu voi împreună la realizarea acelor nobile idealuri, pentru cari aţi făcut sacrificii atât de nemărginite.»

— Se decide a se trimite următorul răspuns:

«Din cauză că o mare parte a României a fost ocupată timp de doi ani de armate duşmane şi că, chiar în urma eliberării teritoriului, dezorganizarea în care se găsià patria noastră erà aşà de mare, încât mai nici un serviciu public nu funcţionà în mod normal, scrisoarea din 22 Fevruarie 1918 ce aţi binevoit a ne trimite a parvenit Academiei Române cu întârziere de aproape un an.

«Recunoaşterea marilor sacrificii ce patria noastră a făcut, simpatia pe care Onor. Societatea Regală de Literatură o exprimă pentru mult încercatul nostru popor şi asigurarea ce ne dă că, înlăuntrul puterilor sale, va

caută să susție drepturile României, când se va încheià socoteala finală, este pentru noi o mare mângâiere și o mare încurajare.

«In aceste zile, când tocmai se discută soarta popoarelor, nu ne îndoim că cuvântul Onor. Societăți Regale de Literatură va atârnà greu în cumpănă pentru noi în areopagul ce hotărește forma viitoare a lumii.

«Academia Română este măgulită și fericită să vadă că o corporație așà de ilustră ca Societatea Regală de Literatură se interesează de poporul român, a cărui unitate culturală o reprezentă Instituția noastră de peste o jumătate de secol. Membrii Academiei Române sunt mari admiratori ai poporului englez și ai operelor sale intelectuale în toate domeniile științelor și literaturii.

«Marii autori englezi s'au considerat la noi ca autori nu numai ai unui popor, ci ai omenirii întregi și ne sunt așà de familiari ca ai noștri proprii.

«Academia Română mulțumește încă odată Societății Regale de Literatură pentru încurajarea și speranțele ce-i dă și-i exprimă cea mai profundă recunoștință.»

Dela Ministerul Afacerilor Străine se primește în copie următorul raport al Legațiunii Române din Atena.

«Am onoare a vă rugà să binevoiți a comunicà Academiei Române, că am primit dela d-l Tombazi Mavrocordat, domiciliat la Atena, scrisoarea aci alăturată în original și în copie, pe care vă rog să binevoiți a o transmite Academiei.

«D-l D. Tombazi Mavrocordat se trage prin mamă dela vechii noștri Domni, și în această calitate e depozitarul acestor scrisori de familie.

«Acum câțivà ani, d-sa mi-a arătat acest pachet de scrisori și după ce le-am cercetat, i-am arătat că ar fi păcat ca ele să se piardă, putând fi folositoare istoricilor noștri. L-am sfătuit dar a le dăruì Academiei Române.

«Sunt fericit că d-l Tombazi Mavrocordat și-a însușit această idee și că a găsit tocmai acum, când ne-am întregit neamul, momentul de a o realizà.

«Documentele sunt în păstrarea mea și voiu profità de întâia ocaziune prielnică sigură pentru a le înaintà Academiei.»

Și scrisoarea d-lui Tombazi Mavrocordat:

«Vă trimit, cu rugăciunea de a remite Academiei Române sau oricărei alte instituții, pe care o veți crede competentă, această culegere de scrisori autografe (cam 212) din secolii XVII și XVIII, din cari cea mai mare parte au raport cu Moldova și Valahia. Aceste scrisori, pe cari le-am găsit printre hârtiile noastre de familie, vor găsi, sper, o bună primire, precum și un loc folositor poate în Institutul vostru național.»

— Se decide a se exprimà d-lui Tombazi Mavrocordat călduroasele mulţumiri ale Academiei pentru preţiosul dar.

D-l *N. Iorga* prezentă scrierea sa: ***Histoire des Relations entre la France et les Roumains***, cu prefaţă de Charles Bémont, publicată la Paris în 1918.

D-l *N. Iorga* prezentă apoi din partea autorului cartea d-lui Eugène Pittard : ***La Roumanie — Valachie — Moldavie — Dobroudja.*** Paris 1917.

D-l *V. Pârvan* zice: Domnilor Colegi, în numele colegului nostru d-l Gusti, am onoare a oferì Academiei primul număr din ***Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială*** şi totodată, în semn de omagiu din partea d-sale, vă ofer şi Domniilor-Voastre în parte câte un exemplar.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea scrisoare, primită dela d-l *St. C. Hepites*:

«In dorinţa ce am de a luà parte la lucrările Academiei, în sesiunea sa generală care se va deschide la 1 Maiu, am cerut, dejà de mai mult timp, Legaţiunii noastre din Paris să intervină la locul competinte spre a autorizà călătoria mea în ţară cu trenul militar, aşà că la începutul lui Maiu să mă aflu în Bucureşti. Până acuma nu am cunoştinţă de ceeace s'a făcut în această privinţă; şi după cum este posibil ca autorizaţiunea cerută să nu sosească la timp, am onoare pe de o parte de a vă exprimà adânca mea părere de rău, dacă nu voiu puteà luà parte la sesiunea generală a Academiei României Mari, iar pe de alta mă cred dator a vă supune cele ce am făcut aci pentru intrarea Academiei noastre în cercul Academiilor interaliate.

«Cunoaşteţi negreşit că, dela 9 la 11 Octomvrie 1918, s'a ţinut la Londra prima sesiune a Conferinţei interaliate a Academiilor ştiinţifice, la care au luat parte reprezentanţii Angliei, Statelor-Unite, Italiei, Belgiei, Serbiei şi Braziliei. Intr'această sesiune, după ce s'a hotărît denunţarea tuturor asociaţiunilor internaţionale în cari figurau şi reprezentanţi de ai Puterilor Centrale, afară de unele asociaţiuni rezultând din convenţiuni diplomatice, aşà după cum este aceea a Convenţiunii Metrului. s'au discutat bazele unui plan general de organizaţiuni internaţionale, pentru satisfacerea trebuinţelor diverselor ramuri de cercetări ştiinţifice şi industriale, şi s'a întocmit o «Comisiune de studii» pentru alcătuirea acestui plan.

«Această Comisiune aveà să expună rezultatul studiilor sale în a doua sesiune a Conferinţei interaliate a Academiilor ştiinţifice, care aveà să se ţină la Paris spre sfârşitul lui Noemvrie 1918.

«Am crezut că este în interesul Academiei noastre şi al ţerii noastre ca şi Academia Română, pentru Secţiunea ei de Ştiinţe, să iea parte la desba-

terile ce aveau să se urmeze în sânul acestei a doua sesiuni, unde aveau să se pună bazele viitoarelor întocmiri științifice internaționale. De aceea am crezut a face bine să cer admiterea Academiei noastre în cercul Academiilor științifice interaliate, în care scop am adresat, prin colegul nostru d-l Hurmuzescu, alăturata în copie scrisoare, care a mai fost semnată și de colegul nostru d-l M. Sutzu, care se află la Paris.

«In temeiul acestei cereri, subsemnatul, ca și colegii noștri Dr. Marinescu, Mrazec, Sutzu și Hurmuzescu, am fost invitați a luà parte la lucrările Conferinței ce aveà să se țină dela 26 la 29 Noemvrie 1918 la Paris, în localul Academiei de științe. Starea sănătății mele nu mi-a permis, cu mare părere de rău, de a mă transportà la Paris, dar ceilalți colegi au luat cu succes parte la lucrările Conferinței, în care se găsiau reprezentanți din următoarele state: Belgia, Brazilia, Franța, Englitera, Italia, Japonia, Polonia, Portugalia, România, Serbia și Statele Unite.

«După ce s'au votat dispozițiunile generale aplicabile la constituirea tuturor Asociațiunilor științifice internaționale, Conferința a întocmit «Uniunea astronomică» și «Uniunea geologică internațională». Cea dintâi este o asociațiune internațională, având drept scop progresul general al Astronomiei, și al științelor și artelor conexe, și aceasta mai cu seamă provocând și înlesnind realizarea operelor în această ordine, care necesitează o cooperațiune. A doua este o asociațiune care are de scop de a provocà, de a coordonà și de a înlesni, pe terenurile lor respective, executarea tuturor lucrărilor de utilitate generală interesând una sau alta din ramurile Fizicei globului. Această uniune cuprinde două secțiuni: una relativă la Geologia cu anexele sale, mai cu seamă studiul mareelor (fluxului și refluxului) și Cartografia matematică; a doua e Secțiunea de Meteorologie, care mai cuprinde magnetismul pământesc, sismologia și vulcanologia.

«In fine Conferința a hotărît formarea unui «Comitet executiv» de 5 membri, însărcinat cu studiul chestiunilor științifice sau tecnice cari i s'ar cere de către Consiliul internațional, al cărui rol, până la nouă dispozițiuni, va fi îndeplinit de «Comisiunea de studii», despre care am menționat dejà. In Comitetul executiv au fost aleși d-nii: Hale (America), Lecomte (Belgia), Emile Picard (Franța), Schuster (Anglia) și Volterra (Italia).

«Imi rămâne să arăt că, în temeiul art. 1 din «Dispozițiuni generale aplicabile la constituirea tuturor asociațiunilor științifice internaționale, redactat în termenii următori:

„Vor puteà participà la fundarea asociațiunilor științifice atașate Consi-
„liului internațional de cercetări sau să adereze ulterior la aceleași aso-
„ciațiuni țerile al căror nume urmează: Belgia, Brazilia, Statele Unite,
„Franța, Noua Britanie și Irlanda, Australia, Africa de Sud, Canada, Ze-

„landa Nouă, Grecia, Italia, Japonia, Polonia, Portugalia, România, Serbia;
„România intră printre țerile cari au dreptul de a participà la fondarea „asociațiunilor științifice internaționale."

«Documentele privitoare la lucrările acestor două sesiuni ale Conferinței interaliate a Academiilor științifice voiu aveà onoare a le prezentà Academiei cu altă ocaziune.»

Scrisoarea d-lui *Hepites* către Președintele Biuroului Academiilor științifice interaliate:

„România, ale cărei sentimente pentru cauza aliaților sunt bine cunoscute prin dovezile pe cari le-a dat, este in acest moment, și va fi câtva timp încă în neputință de a puteà face să revină la căminurile lor personalitățile cari au trebuit să se refugieze înaintea hoardelor barbare, cari invadară și terorizară cea mai mare parte a teritoriului său.

„Academia Română, al cărei sediu este, cum știți, la București, este din pricina aceasta în neputință de a reuni numărul voit de membri pentru a puteà luà o deciziune cu privire la intrarea sa în Academiile interaliate.

„La cererea sa, acum mai bine de o jumătate de secol, Academia Română a chemat în sânul ei pe toți învățații români din toate provinciile locuite de Români. In afară de Țara-Românească și Moldova, Basarabia, Bucovina, Transilvania și chiar Macedonia aveau și au încă în Academia noastră pe reprezentanții lor. Aceasta numai pentru a vă spune, Domnule Președinte, că învățații români, ca și de altminteri orice bun Român, îmbrățișau totdeauna populațiile române desprinse dela patria-mamă și scopul lor a fost totdeauna de a reuni pe Români într'un tot, care va formà îndată — grație glorioasei victorii a aliaților — Marea Românie de mâine.

„Din nefericire nu am autorizarea de a vorbi în numele Academiei Române, pentru motivul arătat mai sus, dar am certitudinea că toate sentimentele de înaltă stimă și simpatie pe cari le am eu față de aliați sunt de o potrivă împărtășite de către colegii mei din Academie.

„Această certitudine mă autoriză să vă cer respectuos, Domnule Președinte, să binevoiți a admite Academia Română în cercul Academiilor interaliate, cu obligația pentru mine de a vă prezentà, îndată ce lucrul va fi cu putință, adeziunea sa oficială.

„Și acum în aceste zile de veselie universală, când, grație jertfelor incalculabile ale aliaților, egemonia care hrănia spiritul celui mai brutal dintre popoare s'a prăvălit sub forța pusă în serviciul ideii, să-mi fie permis a zice: «Glorie Franței eterne! Glorie aliaților!»

Se recomandă Secțiunii științifice pentru a luà în deaproape cunoștință.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* amintește că, în urma hotărîrii din ședința trecută, urmează să se aleagă o comisiune care să alcătuească programul ședinței solemne de deschiderea sesiunii generale viitoare.

— Sunt aleși d-nii: *I. C. Negruzzi*, *D. Onciul*, *N. Iorga*, *I. Bianu*, *V. Pârvan*.

ȘEDINȚA DELA 2/15 MAIU 1919.

Președința d-lui *General Crainicianu*, apoi *Dr. V. Babeș*, Vicepreședinte.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* comunică trista știre primită de d-l Iorga despre încetarea din viață la Paris a lui Emil Picot, membru onorar al Academiei, ales din 1879. Răposatul Picot a fost unul din prietenii statornici ai neamului nostru. A învățat de tânăr limba română și a propus-o ca profesor la Școala de limbi orientale moderne din Paris; a publicat scrieri prețioase despre poezia poporală românească, despre istoria Românilor și despre vechea noastră literatură. Cu dânsul pierdem pe unul dintre cei mai buni și mai statornici prietini ai noștri.

— Se decide a se exprimà familiei Picot condoleanțele Academiei.

D-l Contra-Amiral Gragoski comunică două publicațiuni ale Comitetelor de ajutor pentru prizonierii români dela Berna și Geneva.

Dela Ministerul Afacerilor Străine se primește publicațiunea d-lui Louis Le Nain, *Rapport succint sur l'état du palais des Académies après le départ des Allemands*, Bruxelles 1919.

D-l *N. Iorga* prezentă scrierile sale, *Pages Roumaines*, tipărită la Paris în 1918, cu prefață de Ch. de la Roncière, și *Istoria Românilor din Peninsula Balcanică*, ediție românească, București 1919.

D-l *I. Bianu* prezentă memoriul primit dela Paris intitulat: *Les Macédo-Roumains devant le Congrès de la Paix.*

D-l Profesor N. Cosăcescu dăruește Academiei colecțiunea sa de monete vechi compusă din 107 bucăți, cari au și fost date custodelui numismat al Academiei.

D-l Profesor T. Crivetz trimite studiul său intitulat: *Postulatul lui Euclide — Metoda a doua.*

Ministerul Afacerilor Străine, raspunzând cererilor Academiei pentru restituirea manuscriptelor slave ale Academiei luate de Germani în timpul ocupației și predate Bulgarilor, cari le-au dus la Sofia, înștiințează că Ministrul Franței la București d-l De Saint Aulaire a comunicat că Legațiunile Franței, Angliei, Italiei și Statelor Unite au înștiințat la timp guvernelor lor despre jaful comis de Bulgari în dauna Academiei și că trebue să așteptăm ca autoritățile aliate din Sofia să înștiințeze guvernele lor despre măsurile ce vor fi luat pentru satisfacerea cererilor Academiei.

Dela Ministerul de Răsboiu se primește răspuns la cererea Academiei că s'au dat ordine Corpului 4 de Armată să trimită la Arhivele Statului în București toate documentele găsite în comuna Creștinești, județul Hotin.

D-l *N. Iorga* prezentă pentru publicare o culegere de poezii poporale de pe fronturile sârbesc, rusesc și român, culese din batalionul de voluntari ardeleni din Regimentul Vânătorii de munte de preotul D. Nicolaescu, sub titlul: *Lacrămi din Ardeal.*

D-l Vicepreședinte *Dr. V. Babeș* salută în sânul Academiei pe vechiul și statornicul prietin al Românilor, profesorul I. Jarník, decanul membrilor corespondenți ai Academiei, ales la 1879. D-l Babeș salută în d-l Jarník nu numai pe prietenul vechiu și neclintit al neamului nostru de mai bine de 40 de ani, ci și pe reprezentantul națiunii cehe, care în acelaș timp cu realizarea unității naționale a Românilor și-a recăpătat vieața de stat independent, pe care o perduse de câteva secole. Amândouă națiunile cehă și română au mare interes ca să se lege prin relațiuni frățești atât pe terenul economic, cât și pe cel politic, pentru a-și apără independența și a-și asigură prosperitatea statelor lor naționale ieșite din marile evenimente ale răsboiului terminat acum.

D-l Jarník mulțumește pentru primirea călduroasă ce i se face în sanul Academiei și socotește ca un noroc foarte mare de a fi față la aniversara a 50-a Academiei. Acum 40 de ani a fost față la desbateri și, când a mulțumit pentru alegerea sa de membru corespondent, cuvintele sale au fost primite cu aplauze.

ȘEDINȚA DELA 9/22 MAIU 1919.

Președința d-lui *General Gr. Crainicianu.*

D-l *Dr. V. Babeș* face o comunicare cu subiectul: *Cercetări asupra gripei.*

D-l *N. Iorga* face o comunicare despre: *Intâia încercare de cristalizare politică a Românilor.*

D-l *St. C. Hepites* cetește următoarele:

„Domnilor Colegi, Reluându-mi locul printre Domniile Voastre, după o absență de mai bine de doi ani și jumătate, silit a pleca din Capitala țerii din pricina modului barbar și crâncen cum dușmanii a toată suflarea, care nu are deviza: puterea primează dreptul, au înțeles răsboiul în contra lumii pașnice din orașe și sate, mă găsesc dator să fac două declarațiuni:

«Mai întâiu voesc să stigmatizez acest mod crunt, sistemul de hoție organizat în armatele cari ne-au invadat, sistem a cărui victimă am fost eu însumi;

„In al doilea rând voesc să aduc prinosul meu de admirațiune și recunoștință soldatului român, pe care-l cunoșteam bine din luptele ce am susținut împreună pe pământul bulgăresc și care niciodată nu a fost învins, căci apărând cu pieptul său de oțel bucățica de pământ ce ne mai rămăsese virgină de piciorul dușmanului, dar nu și de mulțimea gloanțelor și a obuzelor lui, nu s'a umilit să ceară pacea, după care alergară barbarii cari porniseră la cucerirea lumii, prin anihilarea mai întâiu a statelor mici, printre cari figură și al nostru.

„In fine vreau să glorific ajungerea visului nostru de aur, pentru care Academia Română a luptat din chiar momentul înființării sale: adunarea la olaltă a toată suflarea românească prin formarea României Mari, una și nedespărțită.

„Mai înainte de a termina, să-mi dați voie, stimați Colegi, ca omagiu ce pot aduce mult regretatului nostru coleg Istrati, încetat din vieață, după cum bine știți, la Paris, la 16/29 Ianuarie 1919, să spun că ultimul său gând s'a dus la întregirea neamului și mărirea Academiei Române."

D-l *I. Bianu* prezentă în dar din partea d-nei Nica Teodor Căpitanovici (fostă Petre Grădișteanu) manuscriptul autograf al lui V. Alecsandri: *Legenda Rândunicăi*, cu data 1875, având la început un *Envoi* în limba franceză, de două strofe de câte 6 versuri.

PARTEA IV.

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANUL 1919.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 14 MAIU 1919.

Președința de onoare a **Maiestății Sale Regelui,** însoțit de **M. S. Regina** și de **A. S. R. Principele Moștenitor.**

M. S. Regele, deschizând ședința, rostește următoarea cuvântare:

Evenimentele războinice ne-au impiedecat să prăznuim așà cum am fi dorit, în anul 1916, jubileul Academiei Române. O putem face azi cu inimă recunăscătoare către Pronia cerească, când visul atâtor generații de vrednici Români s'a înfăptuit. Am venit dar cu deosebită bucurie în mijlocul Domniilor Voastre, împreună cu Regina și cu Principele Moștenitor, ca după acești ani de lupte grele și mari să reluăm firul însemnatelor preocupări de cultură ale Academiei Române, sărbătorind roadele unei activități de jumătate de secol.

In lupta sfântă pentru unirea tuturor Românilor, Academia Română şi-a avut partea ei importantă pe terenul cultural; de aceea, izbânda Ţerii este şi izbânda ei. Când din imboldul lui N. Kretzulescu şi al lui C. A. Rosetti s'au pus bazele Societăţii literare cu scopul de a se ocupà mai ales de limba şi literatura română, alegerea întâilor membri ne arată gândul de înalt patriotism ce a călăuzit generaţia din 1866, care, bine încredinţată că numai pe baza unităţii de limbă şi cultură se poate clădì trainic viitorul unei naţiuni, a reunit în cercul restrâns al viitoarei Academii pe bărbaţii luminaţi din toate ţinuturile româneşti, şi astfel România Mare de azi îşi găsià de o jumătate de secol patria comună sub acoperişul tânărului aşezământ.

Aruncând privirile asupra istoriei noastre, rămânem uimiţi, cum neamul românesc a putut ieşì biruitor din atâtea greutăţi, din atâtea primejdii, şi cum n'a fost înghiţit de prăpastia ce adescori se deschideà în drumul lui. Cetind şi recetind însă poezia populară, găsim cheia acestei extraordinare puteri de împotrivire. In doinele şi cântecele lui se oglindeşte toată durerea acestui popor, care cu atâta trudă s'a luptat cu vremurile întunecate ce stânjeniau sborul lui spre soare, dar în clipele de cele mai negre restrişte tot din poezia populară trăgeà nădejdea într'un viitor mai fericit, în ea găsià forţe nouă ce-l îmbărbătau în lupta uriaşă pentru existenţă. In ea se poate cetì, ca într'o carte deschisă, toată gândirea, toată simţirea, întreagă filozofia, atât de simplă şi totodată atât de adâncă, a unui popor care azi ca plugar trage brazda cea adâncă în ogorul său, punând într'însa toată nădejdea anului, mâine ca ostaş credincios Ţerii şi Tronului, făcând scut din pieptul său, luptă şi moare ca un erou cu un zâmbet pe buze. I-am urmat la muncă paşnică pe aceşti copii ai unui sol roditor, şi am admirat răbdarea lor; i-am văzut în luptă, şi am binecuvântat avântul lor; dar când pe front am ascultat doinele lor, atunci

în inima mea s'a înfipt încă mai tare convingerea nestrămutată că un popor care în toiul luptei își tălmăcește cugetul și simțirea în versuri, că un atare popor nu poate perì. Și multe dintre aceste poezii, culese sub bubuitul tunului, sunt așà de frumoase ca cugetare și ca limbă, că ele merită să fie cunoscute mai pe larg.

Academia Română, prin menirea ei, erà chemată să fie păzitorul credincios al limbii și al culturii naționale, în timpul când întemeietorul dinastiei, atât de strâns legată de institutul nostru științific, își închinà toată munca pentru câștigarea neatârnării și clădirea Regatului, sprijinit fiind în opera sa de o pleiadă de bărbați luminați, dintre cari un număr însemnat au fost podoaba acestei învățate adunări. Dumnezeu a binecuvântat munca Domniilor Voastre, atât de roditoare pe terenul istoric, științific și literar. Semințele aruncate, cu credință și cu dragoste, în ogorul înțelenit al culturii românești, în curgerea de jumătate de veac și-au adus rodul însutit. Iar lupta pentru unitatea limbii ne-a condus prin vitejia ostașului român la sfărâmarea granițelor vitrege dintre frați și la întregirea Statului Român în hotarele sale firești până la marginile graiului românesc. Doina de jale a marelui poet Eminescu:

«Dela Nistru pân' la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s'a!»

a vrut Domnul să se preschimbe în cântec de vitejie și de biruință. Au căzut lanțurile cari ne împiedecau mersul liber, s'au prăbușit hotarele cari ne înnăbușau, respirà-vom în voie și mai larg, după măsura întregului nostru neam.

Dar față de acest mare eveniment istoric al realizării visului de unire națională a tuturor Românilor în acelaș Stat, și datoriile noastre se sporesc într'o măsură neînchipuită. Cele mai grele probleme de organizare economică și culturală ne stau înainte, și pentru a păși cu sorți de izbândă la sănătoasa lor deslegare, se cere, mai presus de toate, unirea în cugete și

hotărîre la muncă fără răgaz a tuturor forțelor ce ne-au mai rămas în urma grelelor jertfe ale răsboiului.

Nu mă îndoesc că Academia Română, căreia i-a fost dat să lupte cu atâta spor în domeniul pacinic al culturii unitare române, ne va da și în viitor pilda înălțătoare a unirii tuturor la muncă pentru trainica așezare a României Nouă pe care ne-a dăruit-o Dumnezeu.

M. S. Regele binevoește a da cuvântul următorilor membri ai Academiei pentru rostirea cuvântărilor înscrise la ordinea zilei:

D-l *D. Onciul*, despre «Fazele desvoltării istorice a poporului și Statului român dela origine până în zilele noastre»:

Sire,

Mărită Doamnă,

Domnia Maiestăților Voastre a fost menită să inaugureze o nouă epocă în istoria României și a neamului românesc, epocă ce se înfățișează ca cea mai însemnată, cea culminantă, în succesiunea fazelor de desvoltare istorică prin cari au trecut până acum poporul și Statul român.

Această epocă încheie, ca sinteză istorică, o desvoltare de 18 secole ce s'a desfășurat pe pământul Daciei Traiane, și deschide o eră nouă în vieața neamului românesc, unind sub sceptrul Maiestății Voastre pământul străbun al patriei românești ce moștenire ne-au lăsat legionarii lui Traian Impăratul.

După șease secole de formațiune a naționalității române, plântată de împărații Romei la Dunărea romană și în cetatea Carpaților mărèți unde a înfruntat furtunile năvălirilor barbare, și după alte șease secole de lupte pentru existența națională sub stăpâniri străine, poporul românesc a ajuns să-și întemeieze un Stat național în Principatele surori Țara-Românească și Țara-Moldovei, Stat care, după iar șease secole de lupte pentru vieață și libertate, de lupte și străduințe pentru civilizațiune și progres, a devenit azi Regatul tuturor Românilor din *Dacia Traiana rediviva.*

In această desfășurare istorică prin trei mari perioade de câte șease secole, epoca Maiestății Voastre, Sire, încoronează 18 veacuri de lupte eroice ale străbunilor, părinților și fraților noștri, reunind pentru totdeauna într'un Stat național Patria ro-

mână, cucerită pentru latinitate de Traian Impăratul și recucerită acum întreagă Coroanei române de Maiestatea Voastră. E cel mai mare act ce s'a înscris în analele istoriei române, după cucerirea ce a creat Dacia latină și dela întemeierea Statului român al Basarabilor și Mușatinilor.

Ingăduiți, Sire și Mărită Doamnă, ca, serbătorind acest mare act istoric, odată cu aniversara de jumătate de secol a institutului nostru ce dela înființarea sa reprezintă unitatea culturală a tuturor Românilor și care mereu a cultivat și susținut vie conștiința unității naționale, — îngăduiți ca, din culmea la care ne-ați condus, să facem o privire asupra fazelor desvoltării istorice a poporului românesc și a Statului său, asupra rostului său în istorie prin veacuri de lupte și năzuințe, până la încoronarea lor prin unirea lui politică de azi, fericit îndeplinită în domnia Maiestăților Voastre.

I

Domnilor Colegi,

Fazele desvoltării istorice a poporului și Statului român, privite din perspectivă, se înfățișează într'o succesiune de o regularitate deosebită, desfășurându-se în serii simetrice, caracteristice dela epocă la epocă, încât par a fi determinate de o lege sau ordine inerentă fenomenelor istorice. In această ordine se înfățișează de asemenea, urmând cu minunată preciziune, și marea epocă a Unirii naționale ce încheie desvoltarea de până acum și deschide o eră nouă pentru destinele neamului românesc și rostul său în viitor.

Dar mai înainte de toate, să ne lămurim asupra punctului de plecare al istoriei române, asupra începutului ei.

«Originea naționalității române» — zice renumitul linguist Miklosich în cercetările sale asupra limbii românești — «pleacă din timpul depărtat când piciorul Romanului a călcat prima dată pământul Illyricului.»

In adevăr, prin cucerirea romană a ținuturilor ilirice dela țermul răsăritean al mării Adriatice până la Dunăre, locuite de vechii Iliri, străbunii Albanezilor de astăzi, cucerire începută încă din timpul

Republicei (în epoca răsboaelor punice și macedonene) și desăvârșită sub Octavian August, s'a aruncat prima sămânță a naționalității române în provinciile dunărene dintre Adriatică și Marea Neagră.

Pentru răspândirea elementului roman în Illyricum și romanizarea acestei provincii erà de însemnătate hotărîtoare împrejurarea că, la împărțirea imperiului între potentații triumviratului al doilea, țara Ilirilor supuși fu unită cu Occidentul latin atribuit lui Octavian, a cărui parte erà Italia, Gallia, Hispania și Illyricum. In această unire administrativă, legăturile naturale dintre Italia și țermul răsăritean al Mării Adriatice au devenit cu atât mai strânse și cu atât mai hotărîtoare pentru expansiunea elementului roman la răsărit de Adriatică și pentru romanizarea provinciilor dunărene. In Illyricum, cea dintâi provincie răsăriteană cucerită pentru latinitate, romanizarea a pătruns de timpuriu, mai ales pe litoralul adriatic cu partea din basinul Dunărei; iar în partea de miazăzì, unde influența latină se încrucișă cu cea greacă, predomnitoare în sudul peninsulei chiar și sub stăpânirea romană, — s'a păstrat un rest semi-romanizat al vechiului neam iliric, poporul semi-romanic al Albanezilor, neam înrudit mai aproape cu Românii.

Illyricul astfel cuprins în sfera latină urmând să fie baza pentru expansiunea elementului roman la Dunăre, romanizarea a înaintat de acì în provinciile dunărene din răsărit, întinzându-se până la Marea Neagră și până în Carpați. In această legătură, provinciile romane dela Dunăre, cucerite elementului latin, plecând dela țermul iliric al Adriaticei, au fost cuprinse, ca unitate geografică și etnică, cum și sub raportul militar și administrativ, sub denumirea generală de Illyricum.

La Dunărea răsăriteană, în părțile locuite de neamuri de seminție tracă, aproape înrudite cu Ilirii, limba romană a pătruns mai întâiu după cucerirea Moesiei, țara dintre Dunăre și muntele Hemului, cucerită definitiv în domnia lui August. Tot atunci, oastea romană a călcat prima dată pământul Daciei dela nordul fluviului, unde răsboinicii Daci, de aceeaș seminție și limbă (ὁμόγλωττοι) cu locuitorii supuși ai Moesiei, neliniștiau nouăle hotare ale Imperiului. Oastea lui August, înaintând până la Mureș, silì pe reprimatul vecin să țină apoi mai mult timp pace și să respecte temutul limes roman. Raporturile pașnice cu Imperiul erau potrivite să favorizeze și un început de infiltrațiune latină la nordul Dunărei, încă înainte de așezarea stăpânirii romane în această parte.

Dacă mai întâiu sub August, la începutul erei creștine, a fost plântată vița latină la Dunăre dela care a purces formarea naționalității române, apoi întemeierea poporului românesc în patria sa istorică nu s'a făcut decât un secol mai târziu prin geniala creațiune a lui Traian, cuceritorul Daciei. Cucerirea și colonizarea Daciei, încheind expansiunea elementului roman spre răsărit, a îndeplinit stabilirea lui definitivă la Dunăre și în Carpați, unde se va desfășură vieața și istoria poporului românesc, rămas veghe a latinității la marginea nord-estică a lui *orbis Romanus*.

Intru apărarea acestei pozițiuni expuse contra barbariei din miazănoapte și răsărit, Traian a luat măsuri excepționale. El aduse în Dacia cucerită un extraordinar de mare număr de colonii din toate părțile Imperiului spre a populà țarinele și orașele *(ex toto orbe Romano infinitas copias hominum transtulerat ad agros et urbes colendas)*, după ce în urma crâncenului răsboiu, susținut de Daci cu admirabilă vitejie în luptă pe vieață și pe moarte, țara fusese în mare parte istovită de oameni *(viris exhausta)*.

Țara cucerită la nordul Dunărei se întindeà între Tisa și Nistru cu țermul Mării Negre până la gura Bugului, unde vechea colonie grecească Olbia erà punctul extrem al stăpânirii romane în această parte. Totuș teritoriul colonizat mai intensiv, după mărturiile istorice și arheologice, cuprindeà numai Oltenia cu malul răsăritean al Oltului, Banatul și Ardealul, în întindere aproximativă de 1000 mile romane (1500 km.) în circumferință.

Pe acest teritoriu, colonizat și romanizat în timpul stăpânirii romane de peste un secol și jumătate, s'a pus temelia poporului românesc în Dacia lui Traian. El s'a format în unitate teritorială și etnică cu elementul roman din provinciile dela sudul Dunărei și în legătură neîntreruptă cu lumea latină din Occident. Această unitate s'a mănținut și după ce Dacia a fost pierdută pentru Imperiu la începutul năvălirilor, când o parte a populațiunii romane din provincia lui Traian, cedată Goților ca federați ai Imperiului, fu strămutată de Aurelian peste Dunăre, în provincia numită de atunci Dacia Aureliană, așezată drept în fața Olteniei. Legăturile etnice între ambele maluri, favorizate și prin raporturile federale ale Goților și apoi ale Gepizilor din Dacia cu Imperiul, au durat până la așezarea Slavilor și Bulgarilor la miazăzi de Dunăre, în secolul al VII-lea, când se încheie faza de formațiune a naționalității române în legătură cu latinitatea întroagă.

Chestiunea originilor românești a fost mult discutată, de un secol și ceva încoace. Tradițiunea istorică despre originea Românilor, constatată mai întâiu la scriitori bizantini din secolul al XI-lea și al XII-lea, cum și la cei dintâi cronicari ai Ungariei din secolul al XII-lea și al XIII-lea, ca și în acelaș timp în cancelaria papală, considerà în general pe Români ca urmași ai Romanilor sau ai colonilor romani din părțile Daciei; un scriitor bizantin din secolul al XI-lea îi pune chiar în legătură cu cucerirea Daciei de Traian, cunoștință ce reapare apoi în istoriografie abià dela secolul al XV-lea încoace, din epoca Renașterii umaniste (mai întâiu la Enea Silvio și Bonfini). Și tradițiunea națională, cum o arată cronicile indigene și alte mărturii, a păstrat conștiința originii romane; călugării din mânăstirea Deal știau să spună unui vizitator italian (Francesco dalla Valle), la 1532, că «Traian Impăratul, cucerind această țară, o împărți ostașilor săi și o făcù colonie de Romani».

Această tradițiune istorică, mai mult sau mai puțin desvoltată prin studii ulterioare, a fost general admisă în istoriografie până spre sfârșitul secolului al XVIII-lea. Numai de atunci s'a scornit teoria imigrațiunii Românilor dela sudul Dunărei, ca popor format în peninsula Balcanică, de unde ei ar fi populat în evul mediu Dacia Traiană, exact în întinderea stăpânită de Romani și părăsită de ei cu mai multe secole mai înainte. Controversa istorică ce această ipoteză prea îndrăzneață a provocat în cele din urmă a adus incontestabil un serviciu însemnat chestiunii, în jurul căreia nu s'a închis încă definitiv discuțiunea. Insă fără mărturii directe în sprijinul unei transmigrațiuni de acest fel, cari până acum n'au putut fi produse, nu putem părăsi tărâmul real al tradițiunii istorice, adeverită chiar dela cele dintâi mărturii asupra Românilor ca popor propriu.

Așà fiind, punctul de plecare al istoriei române, desfășurată pe pământul Daciei Traiane locuite de Români, nu poate fi altul decât cucerirea romană ce a pus temelia poporului românesc în țara care este patria lui istorică și unde s'a desvoltat Statul național al Românilor.

Dar și la miazăzi de Dunăre trăește din vechime o ramură mai puțin numeroasă a neamului românesc, ramură ce s'a manifestat mai puțin în istorie în mod activ. Inceputurile acestor Români pleacă învederat dela cucerirea și colonizarea romană a provinciilor iliro-trace dela sudul Dunărei, unde ei s'au format ca naționalitate în unitate

teritorială cu frații lor dela nordul fluviului. Invaziunile Slavilor și Bulgarilor i-au silit — într'un timp când «sânge curgeà ca apa» — să se retragă spre miazăzi, în munții Hemului, Macedoniei, Epirului și Tesaliei, unde se găsesc pe urmă locuințele lor în Imperiul bizantin. Incă în secolul al XI-lea, Bizantinii știau că locuințele mai vechi ale acestor «Vlahi» au fost în părțile de miazănoapte ale peninsulei, lângă Dunăre și Sava, de unde ei s'au mutat spre miazăzi.

Așezarea Slavilor și Bulgarilor în peninsula Balcanică a despărțit cele două ramuri dela nordul și dela sudul Dunărei ale neamului românesc, izolându-le una de alta ca și de Occidentul latin. Doar în partea unde Carpații și Balcanii își întind mâna prin Porțile-de-Fier ale Dunărei, s'a mai păstrat câtva timp vreo legătură teritorială între frații dintr'o parte și dintr'alta; însă legătura ce a existat până atunci cu Occidentul latin a fost ruptă cu totul.

Până la așezarea Slavilor în părțile de miazănoapte ale peninsulei Balcanice, la începutul secolului al VII-lea, provinciile ocupate de ei între Adriatică și Marea Neagră, romanizate în curs de șease secole de stăpânire romană, erau locuite de o populațiune romanică. Limba romană erà aci limba țerii (ἐπιχώριος γλῶττα, πατρῴα φωνή), limba oficială în Stat și Biserică (episcopatele dela Dunăre cu arhiepiscopatul Iustinianei-Prime erau latine), limba de comandă în armată. Ea fu înlocuită, ca limbă oficială a Imperiului și în armată, prin cea greacă, în domnia lui Foca (602-610), chiar pe timpul când provinciile dunărene fură pierdute către Slavi, rămânând în stăpânirea efectivă a Imperiului numai părțile meridionale ale peninsulei, unde erà predomnitor elementul grec.

Până la această epocă despărțitoare între perioada romană și cea următoare, formațiunea esențială a limbii românești, ca limbă deosebită de cea latină vulgară și de celelalte limbi romanice, erà îndeplinită. Ea s'a format pe ambele maluri ale Dunărei, în unitatea teritorială de până atunci, ca limbă unitară, diferențiată doar în dialecte. Faptul că, din elementele slave intrate în limbă, numai trei cuvinte au suferit modificarea grupului *an* devenit românește *ân* (precum *român* din *romanus*), (1) pe când în celelalte cuvinte de origine slavă s'a păstrat *an* nemodificat, arată că limba românească erà la sfârșitul acestei faze de modificare fonetică, când

(1) *Jupân* (жоупанъ), *smântână* (смѧтана), *stână* (станъ). *Stăpân* (după Cihac, element slav), este, după Miklosich, de origine albaneză (*stopan*).

a început să împrumute elemente slave. Influenței numelui de ***Rumân***, cum se numiau locuitorii găsiți de Slavi în proviinciile dunărene, e de atribuit negreșit și forma ***Rumene*** (роумене) pentru ***Romani***, ce întâlnim în texte paleo-slave. (1)

Astfel se stabilește că formațiunea naționalității române în provinciile romanizate dela sudul Dunărei ca și în Dacia Traiană, colonizată în mare parte cu element roman din aceste provincii, s'a îndeplinit, în unitate teritorială cu latinitatea întreagă, până la epoca așezării Slavilor în peninsula Balcanică, la începutul secolului al VII lea. In această perioadă de formațiune, Românii au primit și creștinismul, cum arată terminologia creștină de origine latină, formată după regulele fonetice ale limbii românești. Invaziunea Bulgarilor turanici, slavizați în cele din urmă în mijlocul Slavilor supuși de ei, și întemeierea Statului bulgar la Dunăre, spre sfârșitul secolului al VII-lea, au urmat să desăvârșească izolarea deplină a elementului român din Dacia Traiană, rămas apoi în afară de orice legătură directă cu Imperiul și cu lumea latină.

Așà se încheie prima fază de mai mult sau mai puțin șease secole a istoriei române, timpul de formațiune a naționalității române pe ambele maluri ale Dunărei. Ea este caracterizată prin puterea creatoare a Imperiului roman, în care și sub a cărui influență s'a născut poporul românesc, format ca naționalitate în neîntreruptă unitate teritorială cu Occidentul latin.

II

Faza următoare, cuprinzând de asemenea aproximativ șease secole, e caracterizată prin începuturile de organizațiune politică a poporului românesc până la formarea Statului național, sub influența predomnitoare a Statului bulgar în prima jumătate a acestei faze, apoi a Regatului ungar în a doua jumătate.

Intre popoarele năvălitoare la Dunăre cari au schimbat raporturile politice și etnice în provinciile romane ocupate de ele, Bulgarii turanici au fost cei dintâi cari au întemeiat aci un Stat de durată mai lungă (679—1018). Așezându-se în Moesia, după ce această provincie fusese ocupată de Sloveni și apoi nominal din nou

1) Miklosich, *Lexicon palaeo-slovenico-graeco-latinum* 1862—1865), pp. 146 (гръкъ), 805 (Роумѣнинъ): роумене и грьци.

supusă Imperiului Romaniei, ei au luat-o în stăpânire ca federați ai Imperiului, care le-a cedat-o sub această formă convențională. In lupte ulterioare cu Bizanțul, Statul bulgar s'a întins și la miazăzi de Balcan, până în Macedonia, Epir și Tesalia de Nord, cuprinzând aproape tot teritoriul locuit de Români în peninsula Balcanică. Slavizându-se în mijlocul Slovenilor supuși cu cari s'au contopit după creștinarea lor, Bulgarii au urmat să exercite asupra neamului românesc, prin Stat și Biserică (cu limba bisericească și oficială cea slovenească), în cea mai mare parte acea influență slavă ale cărei urme au rămas întipărite organizațiunii românești ulterioare, atât politice, cât și bisericești. Această influență s'a manifestat și la nordul Dunărei, asupra Românilor din Dacia lui Traian.

Aci, puterea Avarilor turanici, cari pe urma Hunilor congeneri luase în stăpânire Dacia, după Gepizii germanici, fu frântă de Carol cel Mare, la sfârșitul secolului al VIII-lea. Intinzând Imperiul Francilor până la Dunărea de mijloc și până la Sava, în vechea Pannonie, de unde scoase pe Avari, Carol sparse și centrul lor dintre Dunăre și Tisa, unde apoi se află «pustietatea Avarilor». Rămășițele lor la răsărit de Tisa fură nimicite de Bulgari în unire cu indigenii numiți «captivii Avarilor» (τῶν Ἀβάρων αἰχμάλωτοι, între cari, în secolul al VII-lea, se găsesc «creștini romani»). (1) Pe urmă, Bulgarii sunt arătați, în mărturii contemporane, ca vecini răsăriteni ai Francilor. In așà condițiuni, Statul bulgar dela sudul Dunărei a cuprins în sfera puterii sau influenței sale și părțile Daciei liberate de sub Avari, care influență covârșitoare a urmat a se manifestà, mai mult sau mai puțin, în toate ținuturile locuite de Români, și dincolo și dincoace de hotarul dunărean.

Când Statul bulgar erà în culmea puterii sale, veniră Ungurii, la sfârșitul secolului al IX-lea, să pună stavilă egemoniei lui la nordul Dunărei. Noii năvălitori turanici, ocupând «pustietatea Avarilor» și Pannonia slovenească dependentă de Imperiul Francilor, cu țara Slovacilor cuprinsă în Statul morav, supuseră succesiv și părțile Daciei dintre Tisa și Carpați. Aci ei găsiră, după mărturiile celor mai vechi cronici rusești și ungurești, o populațiune compusă din «Vlahi și Sloveni,» cu alcătuiri politice naționale pe cari

1) *Suidae Lexicon*, ed. Bernhardy (1853), I, 14, 1017. — Cf. *Acta S. Demetrii* (din secolul al IX-lea), ed. Migne, *Patrologia Graeca*, t. 116, p. 1361 ș. d., unde așà numiții «captivi ai Avarilor», cari se compuneau din «creștini romani» strămutați (în secolul al VII-lea) din Imperiu la nordul Dunărei și din indigeni convertiți de aceștia la creștinism, erau cunoscuți ca uniți cu Bulgarii contra Avarilor.

le-au supus în mai multe lupte. Pe acești Vlahi cronicarii ungurești îi prezintă, după tradițiunea istorică ce le erà cunoscută, ca foști «coloni și păstori ai Romanilor» *(Romanorum coloni et pastores)*.

Secolul de liniște ce a urmat în Dacia, după risipirea Avarilor și până la invaziunea Ungurilor, a creat acì condițiuni deosebit de priincioase pentru prosperarea și desvoltarea națională a elementului român. Nouăle condițiuni de vieață ale populațiunii liberate de jugul barbar au urmat să atragă, după toată probabilitatea, și element român dela sudul Dunărei, pus în mișcare prin invaziunea slavo-bulgară și strâmtorat prin stăpânirea străină, ca și prin traiul greu în munții ce i-au rămas singurul adăpost.

Intărit prin admigrațiunea dela miazăzì, elementul român din Dacia, cât s'a mănținut și format acì după părăsirea provinciei sub Aurelian, a sporit așà încât a putut să absoarbă cu totul pe Slovenii conlocuitori, veniți mai ales cu invaziunea Avarilor în secolul al VI-lea și găsiți acì încă de Unguri. Dela acești Sloveni ne-au rămas, în mare parte, elementele slave în limbă și numeroasele numiri topografice de origine slavă, răspândite peste tot teritoriul Daciei, ca mărturie a existenței lor de altădată.

Când Ungurii au pătruns în Ardeal, locuit pe atunci de «Vlahi și Sloveni», Vlahii, numiți înainte de Sloveni în cronicile respective, erau acì populațiunea principală, cum de altminterea îi arată cronicile ungurești și în raport cu Secuii.

Pe când în Carpați, pe teritoriul colonizațiunii romane, elementul român, întărit prin admigrațiunea dela miazăzì ce a urmat să hotărască romanizarea Daco-Slovenilor cari ne-au lăsat atâtea urme în limbă și toponimie, a sporit așà încât e arătat acì ca precumpănitor la venirea Ungurilor; în peninsula Balcanică, unde mai înainte elementul latin erà atât de numeros ca populațiune a țerii (ἐπιχώριος) în provinciile dunărene, el a scăzut până la rămășița Macedo-Românilor de astăzi, fără a lăsà urme însemnate în limba Sârbilor și Bulgarilor. Acest raport invers în desvoltarea etnografică la nordul și la sudul Dunărei, după așezarea Slavilor și Bulgarilor în peninsula Balcanică și după desființarea stăpânirii Avarilor în Dacia, nu puteà să fie decât urmarea acestor prefaceri adânci în condițiunile de vieață ale elementului român de o parte și de alta.

In secolul dintre risipirea Avarilor și invaziunea Ungurilor s'au putut face și cele dintâi alcătuiri de organizațiune politică proprie la Românii din Dacia. Ea pare să fi fost promovată și prin ele-

mentul român venit de peste Dunăre, care aducea o cultură cetățenească mai desvoltată, formată îndelung în Imperiu.

Vechea organizațiune națională a Românilor era cea judecească sau cnezească, pe care cele dintâi mărturii certe o arată și la Românii din Dacia și la cei din peninsula Balcanică. Ei trăiau sub conducători naționali, numiți *judeci* sau, cu nume slav, *cnezi* (în documente sârbești: кнѣзь; în documente ungurești: *kenezii, iudices vel kenezii*). Aceste denumiri vechi s'au păstrat până târziu: în documente românești, «judeci» și «cnezi», cu acelaș înțeles, însemnând judecători sătești sau moșneni (ca urmași de foști judeci sau cnezi; în Banat, încă și astăzi primarii sătești se numesc *chinezi* (sau *chineji*).

Vechii cnezi sau judeci ai Românilor erau însă ceva mai mult. Documentele medievale ungurești îi arată ca conducători și judecători naționali ai satelor românești autonome (*villae olachales*) de pe domeniile coroanei (mai rar și mai târziu, și pe domenii private), de obiceiu ereditari și asimilați în câtva nobililor. Mai multe sate cnezești sau «cnezate» (*kenezatus*) se găsesc unite într'un district autonom, cu drept propriu românesc recunoscut din vechime (*antiqua lex districtuum volachicalium*), formând o «țară» (*terra*), în unele părți, sub conducerea unui *voivod* (ridicat dintre cnezii mai cu vază). Cnezii români cari treceau la catolicism sau se distingeau prin merite pentru Stat, mai ales în răsboae, deveniau nobili și proprietari ai posesiunilor lor cnezești (*possessiones keneziales*), contopindu-se astfel cu nobilimea ungurească, în care mulți erau de origine românească (*nobiles olahi*). Atari familii de cnezi români trecuți în clasa nobililor au dat Ungariei pe ilustrii Corvini, pe arhiepiscopul primat Nicolae Oláh și mulți alți bărbați însemnați.

«Judecia», după numele ei latin, era o moștenire romană: ea ne reamintește organizațiunea comunală autonomă a coloniilor și municipiilor romane, conduse de *duumviri iuri dicundo*, adecă «judeci» (*iudices*). Această instituțiune a urmat să se păstreze, cum se vede, ca organizațiune autonomă a Românilor sub stăpâniri străine, adaptându-se nouălor împrejurări. Sub influența slavă, care va fi atins întru câtva și instituțiunea însăș, s'a introdus denumirea slavă, sub forma mai târzie *cnez* (paleo-slav кнѧзь = principe), alături de vechea denumire românească *judece* (mai târziu «judec», din plural «judeci», sau «jude») și cu acelaș înțeles, neobișnuit la Slavi. Din această veche instituțiune românească s'a

desvoltat, probabil, și voivodatul românesc, prin unirea mai multor judecii sau cnezate sub conducerea unui cap de judeci sau cnezi, cu atribuțiuni analoge, numit cu termin slav *voivod* (=duce, cu înțeles deosebit de *voievoda* la Slavi), alături de denumirea românească *domn*.

Organizațiunea judecească sau cnezească-voivodală, care se găsește în Regatul ungar numai în părțile locuite de Români între Tisa și Carpați (dela cari au împrumutat-o și Rutenii conlocuitori în regiunea Tisei superioare), erà învederat anterioară cuceririi ungurești. Cam astfel de voivodate, alcătuite din uniuni de cnezate, se pare că erau «ducatele» Vlahilor și Slovenilor pe cari, după cronicile ungurești, Ungurii le-au găsit în părțile Daciei ocupate de ei. Ele fiind supuse de Unguri, urmele lor s'au păstrat în organizațiunea autonomă a Românilor sub stăpânirea ungurească, până în secolul al XVI-lea, cu vechile lor denumiri ce s'au perpetuat și după desființarea acelei organizațiuni.

*
* *

Regatul ungar catolic, întemeiat la a. 1000 prin creștinarea Ungurilor sub egida Bisericii latine, în vreme ce Statul bulgar fu desființat prin Bizantini cari și-au întins stăpânirea până la Dunăre, a înlocuit influența bulgară la nordul fluviului, până atunci încă susținută mai ales prin Biserică. El a determinat apoi istoria poporului românesc în vechea Dacie, unde ținuturile locuite pe atunci de Români au fost, în cea mai mare parte, cuprinse în noul Stat turanic ce se alătură de civilizațiunea creștină occidentală.

Ultimele voivodate cunoscute dintre cele găsite de Unguri între Tisa și Carpați au fost supuse de ei, după cronicile ungurești și alte mărturii, sub Ștefan cel Sfânt, întemeietorul Regatului și al Bisericii latine în Ungaria. Un atare voivodat s'a inănținut până atunci în Banat, cu populațiune creștină de «rit grec» și în legături bisericești cu episcopatul «grec» (fost bulgar) din Vidin; altul e menționat, ca «ducat bulgar» (probabil pentru legăturile cu Statul și Biserica bulgară), în părțile muntoase (sud-estice) ale Ardealului, unde apoi se găsește ținutul autonom «țara Românilor» (*terra Blacorum*) și de unde tradițiunea noastră istorică aduce pe legendarul Negru Vodă ca descălecător al Țerii-Românești.

Prin supunerea acestor voivodate, Regatul ungar, întinzându-se până la Carpații răsăriteni, a urmat să cuprindă în sfera influenței sale și părțile românești dincoace de munți, unde mai ales Oltenia

erà din vechime țară românească, cunoscută ca atare (după documente ungurești și papale) sub numele de *țara Severinului*.

Pe când dincolo de munți, Ungurii, ca singurul popor din câte au adus valurile năvălirilor în părțile Daciei, au fost capabili să întiințeze o organizațiune politică durabilă, pe temelia dată prin formațiunile ce ei au găsit acolo și le-au supus; dincoace de munți, Românii au fost aceia cari, prin întemeierea celor două Principate surori Țara-Românească și Moldova, au dat țerilor acestora însemnătate istorică, cucerindu-le pentru civilizațiune din mânile barbariei milenare a năvălirilor. Câmpia răsăriteană a Daciei rămăsese, după retragerea legiunilor romane, pustiu loc de trecere a hordelor barbare de pe vremuri, până când Românul creștin, adăpostit in părțile de peste munți și de peste Olt ce au fost colonizate și romanizate sub dominațiunea romană, venì să o iea în stăpânire, descălecând sate și orașe și înființând voivodate cari s'au constituit în Stat, alcătuind cele două Principate românești.

După tradițiunea noastră istorică, ambele țeri își trag originile de peste munți, de unde, după toate versiunile ei, ele au fost descălecate și întemeiate ca State de către voivozii descălecători, Țara-Românească mai întâiu, Moldova mai pe urmă. Insă în Țara-Românească, descălecatul din Ardeal se mărginià, după tradițiunea păstrată în cronicile noastre, la partea dela răsărit de Olt; iar partea apuseană, Oltenia, e arătată ca fiind descălecată cu «multă vreme» mai înainte, de peste Dunăre, ca și părțile românești dincolo de munți, «izvodindu-se de Românii carii s'au despărțit de Romani», cum zice cronica.

Tradițiunea despre descălecatul Moldovei din «Țara-Ungurească», in special din «țara Maramureșului» *(terra Maramorisiensis)*, se adeverește în fond și prin documente contemporane, cum și prin mărturia cronicilor ungurești. Tradițiunea despre descălecatul mai vechiu al Țerii-Românești în partea dela răsărit de Olt, de asemenea din «Țara-Ungurească», în special din «țara Românilor» (*terra Blacorum*) din Ardeal, pentru care lipsesc mărturii contemporane directe, se confirmă prin desvoltarea Statului dela munte spre Dunăre, cum și prin raporturile analoge ale ambelor Principate cu Regatul ungar.

Fără să intrăm aci în amănuntele chestiunii, luăm descălecatul tradițional drept punct de plecare pentru expansiunea românească și întemeierea organizațiunii politice românești, și în Țara-Romă-

nească și în Țara-Moldovei. Acest descălecat a început însă cu mult mai înainte de data pusă în cronicile noastre.

Primele așezări românești la răsărit de Olt și de Carpați sunt constatate în secolul al XII-lea. Condițiuni favorabile pentru descălecatul de peste munți s'au produs acì numai după mijlocul secolului al XI-lea. Până atunci, câmpia răsăriteană a Daciei, unde s'au perindat toate neamurile năvălitoare la Dunăre unul după altul, erà ocupată, dela sfârșitul secolului al IX-lea, de neamul turc al Pecenegilor. Pe la mijlocul secolului al XI-lea, hordele lor stăpânitoare mutându-se peste Dunăre, Moldova și partea răsăriteană a Țerii-Românești au trecut sub stăpânirea nominală a Cumanilor, neam de aceeaș seminție, fără ca ei să se așeze acì în mod statornic, rămânând cu centrul puterii lor între Don și Nipru.

In acelas timp, cucerirea Ardealului — fortăreață naturală a românismului în timpul năvălirilor — de către Unguri, îndeplinită în secolul al XI-lea, și așezarea consecutivă a Secuilor la hotarele răsăritene, ca colonii de grăniceri, colonizare urmată de aducerea în țară a Sașilor pe la mijlocul secolului al XII-lea, și unii și alții ca națiuni privilegiate în Stat, strâmtorau vieața Românilor peste munți. Astfel strâmtorat, elementul român din Regatul ungar trimiteà excedentul său de populațiune să-și cucerească altă țară la miazăzì și răsărit de Carpați, unde descălecătorii găsiau pășuni întinse pentru turmele lor și pământ bogat roditor pentru plugul lor. Și așà «începutau a face țară nouă», cum zice tradițiunea descălecatului.

Descălecătorii aduceau cu dânșii și vechea lor organizațiune națională, sub judecii și voivozii lor. Așà s'au înființat cele dintâi judecìi sau cnezate și voivodate românești în părțile descălecate dincoace de munți. Peste Olt, în vechea țară românească a Severinului, ele existau mai de mult, cum arată și tradițiunea descălecatului, punând începutul organizațiunii naționale a Olteniei «multă vreme» înainte de descălecatul de peste munți al părții dela răsărit de Olt.

Cele dintâi organizațiuni politice în Țara-Românească, constatate documentar pe la mijlocul secolului al XIII-lea ca existente de mai înainte, erau — ca și voivodatele Românilor de peste munți, precum le arată documentele ungurești — voivodate alcătuite din uniuni de cnezate, cum se vede mai ales la voivodatul Românilor din țara Severinului (*terra Zeurini*), după cunoscuta diplomă a regelui Bela IV din 1247 pentru ordinul Hospitalierilor Ioaniți.

De acelaș fel erà, probabil, și voivodatul român din țara Muntenească *(terra Transalpina,* mai înainte *Cumania*) dela răsărit de Olt, constatat în acelaș timp.

Abià pe la sfârșitul secolului al XIII-lea se face unirea celor două voivodate în unul singur, unire pusă în cronicile țerii la a. 1290 și atribuită legendarului descălecător Negru Vodă. Ca cel dintâiu «Domn singur stăpânitor a toată Țara-Românească», mărturiile contemporane ca și pomelnicele mai vechi din țară arată pe Basarab Voivod, întemeietorul dinastiei Basarabilor și al Principatului unit, cu scaunul de domnie la Argeș.

Dacă întemeierea Statului a purces dela descălecatul de peste munți, totuș organizațiunea lui arată influență bizantino-bulgară. Această influență se datorește, pe lângă elementele primite direct din Bizanț, mai ales Imperiului vlaho-bulgar al Asanilor din peninsula Balcanică, întemeiat spre sfârșitul secolului al XII-lea, cu care Stat voivodatele din Țara-Românească au intrat în oarecari legături politice și bisericești, sub dinastia românească a Asanilor, «împărați ai Bulgarilor și Românilor» *(Bulgarorum et Blacorum),* dinastie domnitoare până după mijlocul secolului al XIII-lea.

In Moldova, primele organizațiuni românești, înființate, odată cu descălecatul de peste munți, sub cnezi și voivozi teritoriali, nu s'au putut constitui ca Stat decât abià după mijlocul secolului al XIV-lea. Năvălirea Tătarilor, cari după Cumani au luat în stăpânire această țară pentru mai bine de un secol, a oprit acì organizarea Statului național, până când hordele tătărești au fost scoase din țară de oștile Ungariei, în cari au luptat și Românii de peste munți (pe la 1345—1346). După o primă încercare a lui Dragoș Vodă din Maramureș de a întemeià apoi un voivodat în «țara Moldovei», în atârnare de Regatul Ungariei, Bogdan, voivodul Românilor din Maramureș, trecând cu o seamă din cnezii și oamenii săi dincoace de munți, a întemeiat Principatul Moldovei ca Stat independent și dinastia moldovenească a Bogdan-Mușatinilor, cu scaunul de domnie la Suceava. Anul 1359 ce cronicile moldovenești dau pentru decălecatul țerii, atribuit de tradițiune lui Dragoș Vodă, concordă cu începutul domniei lui Bogdan Voivod.

Ambele Principate surori au fost întemeiate în lupte cu Regatul Ungariei, care făceà pretențiuni de supremație asupra ținuturilor descălecate de peste munți. Faptul că Românii din Regatul ungar s'au întins dincoace de munți a dat Ungurilor motivul de a socoti «părțile transalpine» (cum ei numiau ținuturile româ-

nești de dincoace) ca dependente de Regat. Aceste pretențiuni se întemeiau pe dreptul feudal din evul mediu, după care orice teritoriu ocupat sau cucerit de un vasal erà socotit ca luat de el în stăpânire în numele suzeranului.

In răsboiu cu Ungurii pentru pretențiunile de suzeranitate, Basarab Voivod, la sfârșitul domniei sale întemeietoare, învingător asupra regelui Carol Robert, la 1330, apoi și Bogdan Voivod, în repetate lupte, au consacrat întemeierea țerilor lor ca State independente.

Unirea sub o singură domnie a voivodatelor mai vechi alcătuite din uniuni de cnezate, întemeierea dinastiilor naționale și cucerirea neatârnării în lupte vitejești contra supremației unguresti, aceste fapte au îndeplinit întemeierea Statului național, și în Țara-Românească și în Moldova.

Cu această epocă întemeietoare, după șease secole de rezistență a poporului românesc sub stăpânirile și influențele străine ce au condiționat desvoltarea organizațiunii lui politice până la formarea Statului național, istoria română intră în a treia fază a desfășurării sale, cea a Statului român.

III

Faza din urmă, încheindu-se, de asemenea după șease secole, cu întregirea Statului național prin unirea tuturor Românilor din cuprinsul Daciei Traiane, prezintă, ca și cea precedentă, două perioade de câte trei secole, fiecare cu desvoltarea ei caracteristică.

Prima perioadă e caracterizată prin domnia dinastiilor naționale în ambele Principate, a Basarabilor în Țara-Românească, a Bogdan-Mușatinilor în Moldova. Ea se încheie cu unirea trecătoare a țerilor surori sub Mihaiu Viteazul, ultimul din rândul domniilor ce până atunci, în ambele Principate, s'au succedat în continuitate dinastică, în linie bărbătească aproape neîntreruptă.

Idea dinastică ce caracterizează această perioadă erà fundamentală pentru concepțiunea Statului până în domnia lui Mihaiu Viteazul. In negociațiunile acestuia cu împăratul Rudof II, a cărui suzeranitate ca împărat roman și rege al Ungariei o recunoscuse, punctul principal al cererilor formulate de dânsul erà domnia ereditară, cu drept de moștenire «și pre feciori și pre fete» în Țara-Românească

și Moldova, iar în Ardeal (cu părțile până la Tisa ce le-ar cuceri în viitor dela Turci) numai în linie bărbătească. Erà o concepțiune întemeiată pe tradițiunea dinastică de până atunci, cum ea nu se mai manifestează apoi sub Domnii din diferite familii cari fără succesiune ereditară au urmat în ambele Principate. Și dacă se mai iviau oarecari tendințe dinastice, ele au rămas izolate și fără efect: idea dinastică, ca idee fundamentală în Stat, a apus cu ultimul reprezentant măreț al vechilor dinastii, până când Renașterea națională de mai târziu aduse și renașterea ei.

Epoca lui Mihaiu Viteazul ca încheiere a acestei perioade e caracterizată și prin faptul că luptele lui cu Turcii spre a scuturà jugul suzeranității turcești, la cari au luat parte și Domnii Moldovei aliați cu dânsul (Aron Vodă și Stefan Răsvan), au fost ultimele lupte proprii pentru neatârnare ale Românilor până la răsboiul Independenței, condus victorios de întemeietorul nouăi dinastii a României și al Regatului român.

Luptele pentru neatârnare prin cari s'a îndeplinit întemeierea Statului în Principatele surori caracterizează întreaga perioadă a dinastiilor naționale. Epocele ei culminante după întemeiere sunt domniile lui Mircea cel Bătrân, a lui Stefan cel Mare, a lui Mihaiu Viteazul. Fiecare din aceste epoce încheie, la rândul lor, câte o subdiviziune de aproximativ un secol de desvoltare caracteristică dela o epocă la alta.

După lupte vitejești ale lui Basarab Intemeietorul și Vladislav I, in Țara-Românească, ale lui Bogdan Intemeietorul și Stefan I, in Moldova, contra pretențiunilor de supremație ale regilor Ungariei, Mircea cel Bătrân — «principe între creștini cel mai viteaz și cel mai ager», cum îl caracterizează cronicarul turcesc al timpului — susține cele dintâi răsboae mari ale Românilor pentru creștinătate în luptă cu Semiluna. De patru ori învingător în răsboaele lui cu Turcii sau opunându-le vitejească rezistență, numai odată învins și de două ori împărtășind înfrângerea cu aliații creștini cărora le-a venit în ajutor, el ilustrează glorios primul secol al Statului român.

Dar lupta erà prea inegală pentru ca el s'o poată susține neinduplecat până la sârșit. La mijlocul domniei sale, după 16 ani de rezistență în lupte eroice pentru neatârnare și credință, istovitoare de putere, el încheiè, pe la 1402, capitulațiunea cu Poarta otomană, învoindu-se să plătească tribut, în schimbul căruia se garantà autonomia și integritatea țerii. Erà o măsură de prevedere

politică prin care înțelepciunea lui Mircea a căutat să asigure viitorul țerii sale de către o fatală supunere prin arme.

Secolul următor, după lupte de natură schimbătoare cu Turcii, Ungurii și Polonii, pentru pretențiunile lor de supremație, cum și, din nenorocire, înlăuntru, este luminat de măreața figură a lui Stefan cel Mare. In cea mai lungă domnie ce a fost dată țerii lui, el a dominat scena istoriei române prin aproape jumătate de secol, slăvit ca erou al neamului românesc și al creștinătății. «Toate gurile te numesc, și toți într'un gând prea mult te laudă», îi scrià papa Sixt IV. Chiar cronicarul turcesc îl prețuește: «Mare bărbat și Turcilor asemenea, de ai noștri neînvins». Iar un cronicar polon, între laudele ce-i aduceau contemporanii, zice: «Fostau bărbat care, pentru inima lui cea mare, pentru înțelepciunea și iscusința lui în ale răsboiului și pentru faptele lui răsboinice cu noroc săvârșite, în veci vrednic este să se pomenească».

Aceste laude Stefan și-le-a câștigat prin răsboaele lui glorioase pentru neatârnare, prin lupta lui eroică pentru Cruce și civilizațiune creștină, ca și prin faptele mari ale păcii. «Poartă a creștinătății» numià el Moldova sa; «și dacă această poartă ar fi pierdută de mine», scrià el principilor creștini, «toată creștinătatea ar fi amenințată». Iar medicul său venețian, plecând dela patul de moarte al apărătorului creștinătății, scrià dogelui: «Ferească Dumnezeu ca nu cumva Turcul să iea această țară, căci atunci Polonia și Ungaria ar fi măturate, și în urmă toată Italia și creștinătatea».

Iată rolul Principatelor românești în luptele ce ele au susținut pentru creștinătate, în epoca lui Stefan cel Mare, ca și mai înainte sub Mircea cel Bătrân și pe urmă sub Mihaiu Viteazul, cum și sub alți Domni din această perioadă eroică.

Dar la sfârșitul glorioasei sale domnii, marele luptător al creștinătății a înțeles, ca și mai înainte de dânsul Mircea cel Bătrân, că nu puteà să lase urmașilor o țară destul de apărată în afară și liberă înlăuntru, decât admițând suzeranitatea turcească, pe care, după sfatul său înțelept, o recunoscù fiul său Bogdan III, urmându-i la 1504 în domnie. Astfel, pe când celelalte State creștine din Sud-estul Europei au căzut victimă cumplitei furtuni musulmane, Principatele românești le-au supraviețuit în greaua luptă, urmându-și fără întrerupere o vieață politică a lor proprie și stând timp îndelungat în fruntea creștinătății ortodoxe, drept scut al Bisericii Răsăritului și adăpost al tradițiunilor ei.

Al treilea secol din perioada dinastiilor naționale prezintă un început de decadență politică sub domniile fiilor naturali de Domni în lupte cu pretendenți la domnie, după stingerea liniilor legitime în ambele Principate. In acelaș timp, căderea Regatului ungar (desmembrat în Ungaria apuseană sub Habsburgi, părțile centrale și meridionale sub Turci, și Principatul Transilvaniei sub suzeranitate turcească) a adus creșterea puterii și influenței turcești, care a contribuit cu atât mai mult la decadența politică în Principate. La sfârșitul secolului însă se înalță, ca o ultimă flăcărare strălucită a vechilor dinastii, eroul unității naționale: Mihaiu Viteazul.

Și mărirea lui începe cu lupta pentru neatârnare și creștinătate. Țerile românești erau pentru dânsul «baștele și apărătură a toată creștinătatea», cum zicea în instrucțiunile date solilor săi către împăratul Rudolf, scrise românește. In lupta împotriva dușmanului creștinătății, el căută sprijin la principii creștini și mai ales la împăratul, capul ligei creștine contra Turcilor. Liberându-se de apăsătoarea suzeranitate turcească, el recunoscù suzeranitatea protectoare a împăratului. Dar politica imperială i-a fost fatală.

Invingător asupra principelui unguresc al Transilvaniei Andreiu Báthory și asupra Domnului Moldovei Ieremia Moghila, cari urmau o politică turcofilă, el s'a înălțat la gloria de erou al unității politice a Românilor, unind sub sceptrul său cele trei țeri surori liberate de suzeranitatea turcească. Erà prima încercare de a unì într'un Stat național patria Românilor dintre Nistru și Tisa. Dar unitatea națională întrupată de Mihaiu Viteazul, acum 319 ani, erà datorită numai sabiei lui și ținută numai prin sabia lui, neputând fi susținută de concepțiunea națională a acelor timpuri, încă nepregătite pentru aceasta.

Trădat de generalul imperial care erà însărcinat să-i fie de ajutor împotriva Ungurilor vrăjmași, Mihaiu căzù jertfă, drept erou al ideii mântuitoare căreia el i-a dat ființă. El căzù jertfă, pentru ca să se împlinească adevărul cuvântului: *Nici o idee mare dela care purcede mântuire nu învinge fără jertfă.* Cu el căzù și unitatea întrupată prin dânsul. Idea însă rămâneà vie, ca moștenire generațiunilor următoare și problemă altor timpuri: ideal care a urmat să însuflețească generațiunile ce s'au succedat, până la înfăptuirea lui după trei secole de stăruință în sperarea și credința mântuirii ce va să vină.

Perioada dinastiilor naționale ce se încheie cu Mihaiu Viteazul prezintă, cum vedem, trei subdiviziuni de câte un secol, caracteristice din punct de vedere politic: 1) până la recunoașterea suzeranității turcești în Țara-Românească, la mijlocul domniei lui Mircea cel Bătrân (1402); 2) până la stabilirea suzeranității turcești în Moldova, după moartea lui Ștefan cel Mare (1504); 3) până la unirea și căderea lui Mihaiu Viteazul ca vasal al împăratului creștin (1600/1). Câteșitrele subdiviziuni au ca epoce culminante domniile strălucite ale celor trei Domni cari le-au ilustrat mai ales.

Pe lângă desvoltarea politică, precumpănitoare sub domniile dinastice, această perioadă nu e neînsemnată și din punct de vedere cultural. Desvoltarea culturală e caracterizată mai ales prin organizațiunea bisericească, întemeiată la începutul ambelor Principate, sub Alexandru Basarab în Țara-Românească, sub Alexandru cel Bun în Moldova, cu pioasele fundațiuni bisericești ale Basarabilor și Mușatinilor, venerabile așezăminte de cultură și neprețuite monumente istorice ale artei religioase românești. In aceste locașuri de cultură și edificare sufletească s'au făcut și începuturile istoriografiei naționale, dela secolul al XV-lea încoace. Biserica română, întreținând unitatea bisericească a Românilor prin vechi legături bisericești (cu jurisdicțiunea mitropolitului Ungrovlahiei, ca «exarh al Plaiurilor și a toată Ungaria», asupra Românilor de peste munți), a fost și principala susținătoare a conștiinței de unitate națională, în perioada dinastiilor. Spre sfârșitul acestei perioade s'au tipărit peste munți cele dintâi cărți românești pentru uzul religios, în limba străbună și viguroasă care a urmat să fie limba literară a Românilor de pretutindeni. Astfel s'a afirmat mai întâiu unitatea culturală a tuturor Românilor ce a precedat prima încercare de unire politică.

* * *

Perioada a doua a fazei ce cuprinde istoria Statului român până la unirea politică de azi a patriei românești e caracterizată prin desvoltarea ideii naționale ce la sfârșitul perioadei precedente începù a se manifestà prin formarea limbii literare și concretizarea ideii de unitate națională. Ea se încheie cu îndeplinirea unității politice a Românilor, ca sinteză istorică a desvoltării naționale de până acum.

Pe când în perioada precedentă, desvoltarea istorică erà predominată de idea religioasă care o caracterizează mai ales prin lupta pentru creștinătate, în perioada aceasta se afirmă, chiar din primul secol, idea națională, prin cultivarea limbii și scrierii românești, în legătură cu idea latinității. Idea națională a latinității a fost aceea prin care mai ales s'a desvoltat și întărit idea unității naționale; iar ambele idei învietoare, una fecundând pe cealaltă, au creat România de astăzi.

In această perioadă deosebim de asemenea trei subdiviziuni caracteristice de câte aproximativ un secol fiecare: 1) timpul Domnilor pământeni din diferite familii (1600—1711/16); 2) timpul Fanarioților (1711/16—1821); 3) Renașterea națională sub domniile pământene dela 1821 încoace și realizarea aspirațiunilor naționale sub noua dinastie a României.

In timpul Domnilor pământeni până la Fanarioți a urmat, după răsboaele istovitoare de putere din perioada precedentă, o reculegere înlăuntru. Decadența politică fu compensată prin o înflorire a culturii naționale, începută cu mișcarea literară din epoca lui Mateiu Basarab și Vasile Lupu și continuată până în domniile lui Dimitrie Cantemir și Constantin Brâncoveanu. Această mișcare literară a cultivat, în legătură cu istoriografia, cu deosebire idea latinității, prin scrierile asupra originilor românești ale lui Miron Costin, Nicolae Costin și Dimitrie Cantemir, în Moldova, și ale unui autor necunoscut, în Țara-Românească, contemporan cu Miron Costin (presupus Constantin Cantacuzino). Idea latinității propagată prin aceste scrieri, rod al Renașterii umaniste din Occident, înălțând sufletele și deșteptând conștiința națională, erà semânța Renașterii române.

In acelaș timp, Principatele românești s'au afirmat ca cele mai de seamă focare de cultură creștină în Orientul supus stăpânirii turcești și ca ocrotitoare ale creștinității ortodoxe din Imperiul otoman, căreia ele i-au dat generos cel mai larg sprijin material și moral.

Domnia Fanarioților, începând aproape simultan în ambele țeri, le-a dus la ultimul grad de decadență politică, pricinuind totdeodată și o decadență a culturii naționale în Principate.

Dar curentul literar de deșteptare națională din timpul Domnilor pământeni a găsit continuatori însuflețiți la Românii de peste munți. Scrierile istorice și filologice ale marilor scriitori ardeleni dela sfârșitul secolului Fanarioților, Samuil Clain, Gheorghe Șincai

și Petru Maior, formați sub influența latină a unirii bisericești cu Roma, au inaugurat o nouă epocă de înflorire în istoria culturii românești. Curentul cultural naționalist, creat de acești apostoli ai ideii latinității și propagat dincoace de munți prin însuflețitorul dascăl Gheorghe Lazăr și urmașii săi, erà cel mai puternic motor al Renașterii naționale ce se va afirmà prin redeșteptarea politică și culturală în Principate.

Dar și acì s'a format, chiar sub influența Fanarioților, un nou curent cultural, deșteptător la nouă vieață. Ca foști dragomani la Poartă, Fanarioții, cunoscători de limbi străine, au introdus influența limbii și literaturii franceze, cultivate de ei cu predilecțiune. Prin aceasta, societatea cultă românească s'a apropiat de civilizațiunea occidentală latină, cu nouăle ei idei sociale și politice, semănate de marea Revoluțiune franceză.

Ambele curente culturale unite au adus Renașterea următoare, semnalată prin mișcarea revoluționară din 1821, care a pus capăt domniei umilitoare a Fanarioților și a inaugurat restaurațiunea politică și culturală sub domniile pământene.

Spre sfârșitul domniei Fanarioților se manifestă în Principate și idea unității naționale, găsind expresiune în literatura acelei epoce. *Istoria României* (Ἱστορία τῆς Ῥουμουνίας, 1816) și *Geografia României* (Γεωγραφικὸν τῆς Ῥουμουνίας, 1816) ale lui Dimitrie Philippide, cel dintâiu scriitor care întrebuințează numele de «România» ca noțiune etnografico-geografică, cuprindeau sub această denumire toate țerile locuite de Români în marginile Daciei vechi. De asemenea Dionisie Fotino, în *Istoria Daciei* (Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας, 1818—1819), aveà în vedere «Transilvania, Țara-Românească și Moldova», cuprinse ca patrie românească în istoria Românilor.

Iar dincolo de munți, Bănățeanul Dimitrie Țichindeal (*Fábule*, 1814), într'un gând cu scriitorii contemporani din Ardeal, chemând tot neamul românesc la cultură și unire, ziceà cu credință de apostol: «Mărită nație daco-românească, în Banat, în Țara-Românească, în Moldova, în Ardeal, în Țara-Ungurească, când te vei luminà cu învățătura, cu luminatele fapte bune te vei unì, mai aleasă nație nu a fi pre pământ înaintea ta.»

Astfel începeà a se formà unitatea sufletească a Românilor de pretutindeni, pentru ziua cea mare a Unirii ce Renașterea națională urmà s'o pregătească.

Desvoltarea din ultimul secol, cel al Renașterii, în care nea-

mul românesc a luat avântul măreț spre marele rezultat la care am ajuns, înfățișează, în continuă linie ascendentă, cu toate neajunsurile aparente, cea mai însemnată epocă de înflorire a vieții naționale, în toate manifestările ei.

In timpul restaurațiunii sub domniile pământene după Fanarioți, aspirațiunile naționale erau îndreptate mai ales asupra a trei dorințe de căpetenie: unirea țerilor surori, întemeierea unei dinastii și neatârnarea. In acelaș timp, idea națională se afirmă puternic și la Românii de peste munți, unde revoluțiunea din 1848 a ridicat steagul libertății naționale sub care ei au urmat să susțină neînduplecați lupta ce i-a dus la izbândă. Mișcarea revoluționară a făcut să se manifesteze mai viu și idea unității naționale, care, găsind în Principate răsunet însuflețitor în literatura acelei epoce, înflăcără sufletele românești, și dincoace și dincolo de munți.

Unirea Principatelor într'un singur Stat România, realizată sub ultimul Domn ales dintre pământeni, Alexandru Ioan Cuza, a fost prima cucerire națională în această direcțiune. Dinastia și neatârnarea, încoronate cu regala coroană de oțel, ni le-a adus binecuvântata domnie a întemeietorului dinastiei României și al Regatului român, Carol Intemeietorul. Urmașul său, Maiestatea Sa Ferdinand I, Regele glorios al tuturor Românilor, a îndeplinit cea mai înaltă aspirațiune de până acum a neamului românesc întreg: idealul unității naționale.

Secolul Renașterii înfățișează cel mai înalt grad de desvoltare a neamului românesc și din punct de vedere cultural. Inflorirea culturii naționale în acest secol a fost determinată și întreținută mai ales prin idea latinității ce caracterizează desvoltarea culturală în perioada după Mihaiu Viteazul. Idea latinității însuflețià scrierile marilor noștri cronicari, istorici și filologi: dincoace de munți, în epoca deșteptării naționale înainte de decadența urmată sub Fanarioți; dincolo de munți, la sfârșitul epocei Fanarioților, aducând Renașterea națională următoare. In epoca Renașterii, idea latinității ne-a apropiat tot mai mult de civilizațiunea occidentală latină, determinând un puternic curent de emancipare de orientalism și acea înflorire a literaturii și culturii naționale care, sub influența fecundă și înviețoare a culturii latine occidentale, a transformat atât de adânc vieața românească intelectuală și caracterul culturii românești.

Și când întemeietorul Regatului român, învingător asupra dușmanului secular, la Rahova, la Plevna, la Smârdan, se întorceà

triumfător din răsboiul ndependenţei în care ostaşul român a făurit coroana de oţel a primului Rege al României, — cântăreţul lui «Peneş Curcanul», însufleţitorul bard al Renaşterii care cu glas de proroc a vestit «Deşteptarea României» spre libertate şi unire, «peste Molna, peste Milcov, peste Prut, peste Carpaţi», cel care ca nime altul a pătruns şi desvelit sufletul românesc, repurtà la Montpellier victoria de poet încununat al «Gintei Latine», ca rege al poeziei române.

Apropierea culturală de Occidentul latin, prin care România urmà să devină — după cuvântul Regelui Carol — «un centru de lumină» şi «focarul civilizaţiunii în Orient», a determinat şi o nouă orientare politică, alături de naţiunile-surori latine. Cu ajutorul lor — al Franciei sub Napoleon III, propugnatoare a principiului naţionalităţilor, şi al Italiei ce renăşteà prin triumful acestui principiu, aliate cu Marea-Britanie contra Rusiei cotropitoare în numele ocrotirii creştine — cu ajutorul lor puternic, liberându-ne de «protectoratul» rusesc ce încătuşà avântul Renaşterii noastre, am îndeplinit unirea Principatelor cu care am făcut primul pas spre unitatea naţională, şi ne-am întemeiat dinastia sub care s'au realizat aspiraţiunile naţionale ale Renaşterii, împotriva tuturor uneltirilor vrăjmaşe ale duşmanilor seculari dimprejur cari ne stăviliau calea spre libertate, progres şi unire. Idea latinităţii ne-a indicat şi calea ce trebuiam să urmăm la marea răspântie în care ne-a pus cumplitul răsboiu din urmă, în ceasul cel mare ce aveà să hotărască soarta şi viitorul neamului întreg, calea care, alături de marile surori latine şi de puterile aliate în uriaşa luptă pentru drept şi libertate, ne-a dus la biruinţă şi mântuire.

«Biruitau gândul!» — putem zice cu cronicarul nostru care cel dintâiu a ridicat steagul latinităţii: biruitau idea care de atunci mereu a însufleţit generaţiunile ce s'au succedat până în zilele noastre, idea care a deşteptat la vieaţă nouă neamul românesc şi a creat România liberă şi unită dela Nistru până la Tisa.

In acest semn am învins.

Şi dacă privim minunata ordine în succesiunea seriilor în cari s'a desfăşurat istoria poporului românesc, dela începutul său până la încoronarea de astăzi a luptelor sale pentru vieaţă, civilizaţiune şi progres, ar păreà că, la plinirea secolelor, generaţiunea noastră erà predestinată, cu necesitate istorică, să vadă această încoronare a luptelor şi aspiraţiunilor generaţiunilor trecute.

Domnilor Colegi,

Cu altă ocaziune, am atras aci luarea aminte asupra teoriei pe care istoricul Ottokar Lorenz, fostul meu profesor la universitatea din Viena, a emis-o în opul său: *Die Geschichtswissenschaft in Hauptrichtungen und Aufgaben* (Berlin 1886). (1) Cercând să stabilească un sistem natural de perioade istorice, el arată secolul ca măsura de timp cea naturală a fenomenelor istorice, măsură dată prin legătura intelectuală și materială dintre trei generațiuni omenești: tată, fiu și nepot. Ca unități mai mari de măsură, el admite perioade de 300 și de 600 de ani, sau de trei ori trei și de trei ori șease generațiuni, drept perioade naturale. El întemeiază acest sistem pe fapte din istoria universală și din istoria germană.

Cum am văzut, istoria română prezintă un exemplu clasic pentru această teorie: prima fază de șease secole, cuprinzând formațiunea naționalității române; a doua fază de șease secole, cu două perioade caracteristice de câte trei secole, cuprinzând începuturile de organizare națională și formațiunea politică a poporului românesc; a treia fază de șease secole, faza Statului național până la unirea politică a patriei străbune, având două perioade de câte trei secole, fiecare cu trei subdiviziuni caracteristice de câte un secol.

In așà desfășurare, se vede că și fenomenele istorice — deși determinate, pe lângă condițiunile fizice și împrejurările timpului, de acțiunea individuală sau colectivă a oamenilor și în special a marilor personalități — urmează, în linii generale, după o lege a u ordine supremă, cu necesitate istorică.

Cu inspirațiune de profet, poetul încununat al Renașterii, luminosul Alecsandri, în credința idealului ce două generațiuni pe urmă erà scris să se înfăptuească, vestià:

«E scrisă'n ceruri sfânta Unire,
E scrisă'n inimi cu foc ceresc.
O Românie, l'a ta mărire
Lucrează brațul dumnezeesc.»

1) *Epocile istoriei române și împărțirea ei.* Discurs de recepțiune, 1906.

Sire,

Pronia care a condus astfel destinele poporului românesc V'a menit să prezidați la marele act istoric ce cu glorie ați îndeplinit: unirea tuturor Românilor din cuprinsul Daciei străbune în Statul lor național, întregit sub înțeleapta și vitejeasca conducere a Maiestății Voastre. In nemărginită recunoștință și admirațiune, cu credință vie în viitorul urzit României unite ce ați întemeiat, se închină Vouă, Sire și Mărită Doamnă, inimile românești de pretutindeni, și preamărită va fi domnia Maiestăților Voastre în istoria neamului românesc deapururea.

D-l Secretar General *I. C Negruzzi* rostește următoarea cuvântare despre țelurile Academiei în întâia jumătate de secol de activitate dela 1866 până astăzi:

Sire, Mărită Doamnă, Alteță Regală,

Domnilor Colegi,

După patriotica și învățata comunicare făcută de confratele nostru D. Onciul despre istoria Românilor dela Originea lor și până în zilele acestea, dați-mi voie ca astăzi când Academia Română serbează împlinirea unei jumătăți de secol dela înființarea ei, să expun în puține cuvinte mersul instituției noastre. Voiu arătà țelul pe care Academia l-a urmărit, cum a căutat să-l îndeplinească și cum lucrează astăzi la unificarea și desvoltarea culturii românești.

In luna Martie 1866, cam vreo lună înaintea sosirii în țară — aș zice cu cronicarii — a descălecării lui Carol I, Ministrul Instrucției publice de pe vremuri C. A. Rosetti, printr'un referat contrasemnat și de Secretarul general V. A. Urechiă, și probabil chiar din inițiativa acestui profesor iubitor de știință și învățătură, propune Locotenenței Domnești să decreteze înființarea unei Societăți literare oficiale. Scopul acestei Societăți erà mai întâiu stabilirea unei ortografii, căci atunci se înlocuise, oarecum în mod instinctiv, slovele cirilice cu alfabetul latin, pe care apoi Ion Ghica, regretatul nostru coleg îl declarase, ca ministru, obligator pentru lumea oficială. Nedumerirea în privința modului de a scrie cu un alfabet nou erà foarte mare și trebuià găsită o regulă statornică. Societatea avea apoi să facă o gramatică și mai cu seamă un dic-

ționar ale limbii române. In urma acestui referat, Locotenența Domnească în ziua de 1 Aprilie decretează un regulament al Societății și numește direct pe cei dintâi membri ai ei, între cari Eliade-Rădulescu, poreclit părintele literaturii române — ales imediat Președinte, — apoi Treboniu Laurian — ales secretar, — Vasile Alecsandri, Bariț, Cipariu, Hodoș, Massim, Vincențiu Babeș.

Societatea fu compusă după toate provinciele române din 4 membri aleși din Țara-Românească, 3 din Moldova, 3 din Transilvania, 3 din Basarabia, 2 din Maramureș, 2 din Banat, 2 din Bucovina și 2 din Macedonia. Membrii numiți la început, între cari Vincențiu Babeș, tatăl învățatului nostru coleg; Alexandru Hasdeu, tătăl lui Bogdan Petriceicu și Costache Negruzzi, părintele meu, de mult au încetat din vieață cu toții afară de unul: confratele nostru Ioan Caragiani, care reprezentă Macedonia și pe care-l pot felicità în numele Academiei că i-a fost dat să asiste la serbarea semiseculară a instituției noastre, după ce a luat parte la inaugurarea ei.

Societatea astfel compusă trebuià să-și înceapă lucrările la 1 August 1866, dar nu s'a putut întruni. Anul 1866 erà un an turbure în toate privințele. Răsboiul între Austria și Prusia ne îndușmănise vecina împărăție dela Vest din cauza alegerii ce făcusem în persoana lui Carol de Hohenzollern și voià să împiedice cu orice preț urcarea unui Prinț, înrudit cu familia domnitoare a Prusiei în scaunul domnesc al României. Turcia, prevăzând și ea că cu un asemenea Domnitor și cu o dinastie statornică, în locul Domnilor vremelnici de mai nainte, vor luà un avânt mai mare aspirațiile noastre spre o deplină independență politică, declară că nu recunoaște alegerea făcută și adună trupe pe malul drept al Dunărei, gata, la cel dintâiu ordin, să năvălească în țara noastră. Rusia în sfârșit fomentà în Iași o mișcare separatistă pentru a aveà între dânsa și Turcia, dușmana sa statornică, două țeri mici și slabe în locul uneia mai tari și mai bine organizate. Pe lângă aceste greutăți de ordine politică, dacă mai punem și seceta ce săcătuise țara și în sfârșit și izbucnirea unei teribile epidemii de holeră care secerà populația fără milă, ne vom face o idee de starea în care se găsià România în 1866 și înțelegem pentru ce inaugurarea Societății literare a trebuit să fie amânată.

In anul următor, anume în ziua de 1 August 1867, Societatea literară se adună în sfârșit și începù lucrările sale. Dela cea

dintâi ședință se desemnează în mod vădit, pe lângă scopurile culturale, și ținta politică ce urmăriă noua societate. După ce vorbește Ministrul Instrucției publice Dimitrie Brătianu și Vasile Alex. Urechiă, iea cuvântul Cipariu și zice următoarele: «Bărbații de stat ai Românilor vor îngrijì pentru eliberarea perfectă a patriei române. Sunt de convingere că ei își vor îndeplinì cu sanctitate înalta lor misiune și patria română în urmă va devenì liberă.»

Iar până atunci, oarecum ca o pregătire, Cipariu zice că «Societatea literară va îngrijì pentru conservarea unității limbii în toate provințiele locuite de Români.»

Vedeți țelul unirii tuturor provințielor române într'un singur stat se dă pe față dela inceput fără înconjur și fără temere, deși România se găsià încă sub suzeranitatea Turciei, iar Transilvania fusese jertfită Ungariei chiar în acel an prin inființarea așà zisului dualism austro-maghiar.

A trebuit să treacă o jumătate de secol ca țelul urmărit să se îndeplinească, iar în ceeace privește unirea culturală, activitatea societății începù imediat. Dar întocmirea unei ortografii nouă nu erà un lucru așà de lesnicios cum se credeà și dădù loc la mari controverse. Dela început sistemul scrierii etimologice se izbì de sistemul fonetic. Filologii Transilvaniei susțineau principiul etimologic pur, cei din Bucovina pe cel fonetic, iar cei din România se plecau mai de grabă spre un sistem mixt care ar fi ținut seamă și de fonetism și de etimologism. Nu ne putem închipuì astăzi cu câtă pasiune, pot zice cu câtă înverșunare se duceà lupta. Cipariu, Laurian, Massim, Hodoș, Bariț și alți învățați de peste Carpați nu admiteau nici o concesie; scrierea pentru ei nu mai erà simplul mijloc de a-și exprimà și comunicà gândirea cât mai repede și cât mai limpede, ci aveà scopul să sprijine latinitatea neamului nostru, mai ales contra celor cari o contestau. Membrii unei societăți literare private «Junimea» din Iași, care discutase îndelung chestiunea scrierii limbii române și la urmă nu admisese principiul etimologic fură declarați antipatrioți, cosmopoliți. Negreșit că astăzi pasiunea ce se puneà într'o chestiune de pură teorie ne pare neînțeleasă, dar ea aveà oarecum explicarea ei. Mai întâiu o seamă de tineri români din biserica unită, fiind crescuți la Roma, se întorsese în patrie cu imaginația plină de măreția latinității, apoi guvernul și clasele dominante din Ungaria căutau prin toate mijloacele să maghiarizeze pe Români, tratându-i oarecum ca o rassă inferioară. Această apăsare, această atingere a demnității naționale

și lovire în sentimentele lor cele mai intime provocă o naturală și dreaptă reacțiune. Românii își înălțau noblețea originii în toate felurile față de un neam asiatic ce năvălise peste dânșii. Tot așà presupun că vor căutà generațiile viitoare să-și explice neînțelegerile pasionate ivite în zilele aceastea într'un număr însemnat de bărbați culți ai neamului nostru.

Societatea literară, luând printr'un decret domnesc numele de «Societatea Academică Română», adoptă ortografia etimologică, însă toate regulele scrierii erau departe de a fi bine precizate. Ortografia propusă de comisiunea academică nu fu primită nici de școale, nici de jurnale, nici de autoritățile publice, nici de publicul cel mare, nici chiar de mulți Academiciani, așà că rămase întrebuințată numai în cercul restrâns al câtorva membri și la publicațiile societății.

In curând ortografia a trebuit să fie supusă unei revizuiri. După 14 ani, la 1881 eu însumi am luat parte la discuțiuni ortografice, chiar în ședințe prezidate de M. S. Regele, dar toate punctele îndoelnice nu fură definitiv hotărîte nici atunci și abià în anul 1904 — deci după 37 de ani dela începerea discuțiunii, o comisiune compusă din Maiorescu, Hasdeu, Quintescu, Bianu și cu mine prezentă un proiect complet care, după o scurtă discuțiune, fiind primit de Academia întreagă, a rămas ortografia oficială, ne mai contestată și definitivă a limbii române — pe cât poate fi ceva definitiv pe lumea aceasta.

Gramatica lucrată de Cipariu fusese adoptată dela început, iar în privința dicționarului se iviră mari dificultăți.

După multe deliberări, Academia a însărcinat să prezente un proiect de dicționar o comisiune, compusă din membrii etimologiști și latinizatori, din cari doi, Treboniu Laurian și mai ales Massim, se pot considerà ca autori ai operei, cu mare hărnicie lucrată, dar considerată astăzi oarecum ca o curiozitate literară.

Deși dicționarul, după chiar cuvintele autorilor, trebuià să cuprindă: «tot ce a cugetat, a simțit, a pățit și a făcut națiunea; «vieața colectivă, marele suflet al întregei națiuni», Laurian și Massim, stăpâniți tot de idea latinității, excludeau pur și simplu din limbă toate cuvintele așà zise «străine prin originea și forma lor, ba chiar și cele de origine îndoioasă» și alcătuiră o listă de cuvinte ale unei limbi, nu cum erà vorbită de popor, ci cum credeau ei că ar fi trebuit să fie vorbită, adică așà cum filologii voiau să o creeze și să o impue.

Așà ceva nu se făcuse în nici o țară și la nici o epocă. Chiar autorii aveau oarecare nedumerire în privința lucrării lor, căci pe lângă proiectul pretinsului dicționar, cuprinzând limba latinizată a eruditilor, ei adaoseră și proiectul unui așà zis *glosar*, cuprinzând cuvintele numite străine, adică limba vorbită de massa poporului. Negreșit că discuțiunea în Acedemie asupra acestui proiect nu duse la nici un rezultat, căci lucrarea erà greșită nu numai în execuție, dar în însăș concepția ei. Dicționarul limbii române adevărate, reale, rămase deci nefăcut și Societatea Academică se ocupă cu alte lucrări.

La 1879, sunt acum 40 de ani — serbăm deci astăzi și acest jubileu — intervenì legea, propusă de Ministrul de Instrucție și mai târziu membru activ al nostru Gheorghe Chițu, care constituì Academia Română în forma ei actuală. Prin acea lege instituțiunea noastră se declară «Institut Național», și după art. 3 ea este și rămâne persoană morală și independentă în lucrările sale de orice natură și are de scop cultura limbii și a Istoriei Naționale, a Literelor, a Științei și Frumoaselor Arte. Independența Academiei a fost respectată totdeauna și de toate guvernele, afară — o spun cu părere de rău — de o singură dată în timpul din urmă.

Astfel reformată și reconstituită, Academia reluă discuțiunea Dicționarului. M. S. Regele Carol intervine direct în această chestiune prin frumoasa cuvântare ținută în ședința din 23 Martie 1884, ședință la care mai suntem în vieață membri cari am asistat.

Regele face atunci o donație importantă pentru Dicționar pe care îl numește: «Magnum Etymologicum Romaniae» și îndeamnă pe Membrii Academiei să facă toate chipurile ca lucrarea să se săvârșească cât mai curând.

Citez cu plăcere un pasaj din frumoasa cuvântare a M. Sale: «Trebue să ne ocupăm de limba noastră care s'a păstrat neatinsă în câmpiile roditoare ale Dunărei, în plaiurile mărețe ale Carpaților, aceste ținuturi încântătoare, descrise cu măestrie într'o limbă așà de curată de poetul nostru popular V. Alecsandri. Ce sarcină mai dulce poate aveà Academia decât a luà sub paza sa această limbă veche, pe care poporul o înțelege și iubește. Mănținem dar aceste frumoase expresiuni, întrebuințate de străbuni și nu ne temem de cuvinte cari au căpătat de veacuri împământenirea. *Superflua non nocent*». Așà vorbià Regele Carol!

Sunt 35 de ani de atunci. Intâiu lucrarea, după însărcinarea pri-

mită de la Academie, fu începută de Bogdan Petriceicu Hasdeu, 17 ani mai târziu, după ce făcù o lungă și laborioasă culegere a cuvintelor, ea fu reincepută de colegul nostru Philippide și în urmă, pe baza tezaurului de cuvinte adunat de acest învățat coleg, ea fu reluată a treia oară de confratele nostru Sextil Pușcariu. Cu ajutorul mai multor colaboratori, profesori, linguiști competenți, două volume apăruse și lucrarea mergeà acum pe cale bună și regulat înainte, când izbucnì răsboiul și negreșit, ca și întreaga vieață culturală, totul fu întrerupt. Academia aveà însă grija și pot zice norocul să scape lăzile cu fișe, adică întregul material de cuvinte al Dicționarului ce se găsià la Cernăuți, oraș de atâtea ori cucerit și recucerit în cursul răsboiului de armatele în luptă.

Avem încredințarea că la intrarea în vieața normală, lucrarea fiind reluată, va fi dusă la bun sfârșit.

Dar nu numai la operele de cari am vorbit se mărginì activitatea Academiei Române. Multe persoane făcură instituției noastre însemnate donații între vii și testamentare prin cari îi procurară mijloacele să dea o mai mare extensiune lucrărilor sale. Cum de s'a bucurat Academia de o așà de mare încredere în lumea noastră cultă și patriotică, încât a căpătat ajutoare materiale din atâtea părți?. Eu cred că trei cauze au contribuit mai ales la liberalitatea ce s'a manifestat față de instituția noastră. Intâiu fiindcă alegerea membrilor s'a făcut totdeauna numai și excluziv după valoarea lucrărilor celor aleși pe tărâmul literar, istoric, științific *în afară de orice considerație de altă natură*. Al doilea, din cauza dezinteresării materiale a membrilor ei cari, pentru înlăturarea oricărei bănueli posibile, au admis propunerea făcută de câțiva dintre noi — quorum pars magna fui — să nu se poată premià niciodată un membru activ al Academiei, oricât de mare va fi meritul unei cărți sau altei scrieri a sale, și al treilea — pot spune fără falsă modestie — pentrucă administrația instituțiunii noastre se poate prezentà în toate privințele ca un model de corectitudine. Nu voiu cità pe toți donatorii, dar trebue să menționez numele lui Cuza Vodă și Evanghelie Zapa, cu cari s'a făcut începutul, al lui Năsturel Herescu, Adamachi, Otteteleșanu, Prințesa Alina Știrbei, Tache Anastassiu, al prietenului meu Grigore Buiucliu și al marelui nostru protector Regele Carol I, care a lăsat Academiei o sumă însemnată prin neuitatul său testament.

Cu mijloacele date, Academia a fost în stare să remunereze traducerile făcute în limba română ale multor autori clasici latini

și greci; a putut să trimită misiuni la arhive străine pentru studii privitoare la limba și istoria noastră, a avut putința să tipărească un foarte mare număr de cărți originale — mă gândesc în deosebi la frumoasa ediție a documentelor, așà zise Hurmuzaki, privitoare la istoria Românilor; Academia a îmbogățit biblioteca sa, mărită prin luarea în stăpânire și a bibliotecii Statului după fericita dispoziție a Ministrului de Instrucție și coleg al nostru Spiru Haret; ea împarte un număr însemnat de burse la studenți harnici, cari ies biruitori la concurs și trimite absolvenți ai Universităților noastre în străinătate ca să se perfecționeze în deosebite specialități, ea îmbracă copii de școală săraci, procură cărți de școală la fii de săteni în comunele rurale; ea și-a mărit colecțiunile de documente, stampe, portrete, hărți, monete; dă ajutoare la lucrări arheologice, publică în deosebite limbi străine buletinele secțiunilor sale, a înființat și conduce în mai multe județe școale din cari câteva de agricultură, și una foarte însemnată de fete, cu scopul de a face din ele bune mame de familie, iar pe absolvente le înzestrează la măritare și dă un mare număr de premii pentru cele mai bune cărți publicate și pentru scrieri lucrate după subiecte alese de Academie.

Răsboiul negreșit a întrerupt activitatea și a adus pagube și Academiei Române. Clădirea mărețului edificiu al bibliotecii, menit să înlocuească localul primitiv și neîncăpător de astăzi, clădire pentru care planul și toate lucrările pregătitoare erau făcute, n'a putut fi începută; statua lui Vasile Alecsandri, pentru ridicarea căreia sunt strânse fondurile necesare, a rămas în stare de proiect; în vremea ocupației străine a Capitalei vreo 300 volume de documente slave răpite din arhiva noastră de Bulgari și cari ne fusese restituite în urma stăruitoarelor reclamațiuni ale colegilor noștri, rămași în București, în special ale d-lui Bianu, au fost până la urmă reluate de Bulgari cu titlu de imprumut și transportate la Sofia. Cu toate insistențele ce am pus și punem într'una, ele nu ni s'au restituit până acum; la școale, la moșii, la păduri s'au făcut devastări cari trec peste 3 milioane. Insemnata colecție de monete ce au fost bătute din timpurile cele mai depărtate în întreg teritoriul Daciei vechi, care este România de astăzi, stampe, cărți și documente de mare valoare, tipărituri bisericești bogate, toate acestea se găsesc la Moscva, de unde nu putem aveà indoeală că ne vor fi restituite când luptele între popoare vor luà sfârșit.

Acest sfârșit se apropie. M. S. Regele Ferdinand va îndeplini — putem zice — a îndeplinit țelul cel mare ce urmăriă poporul nostru și în special Academia Română. Rănile se vor vindecă, jertfele și suferințele fără de cari nimic mare nu se poate înfăptui, se vor uită sau vor rămâneà ca amintiri depărtate și poate din însuș sânul Academiei va răsări odată un poet care va descrie luptele sângeroase de acum. El va cântà izbânzile cele mari, strălucite, și gloria lui Ferdinand I, el va cântà sacrificiile cele mari și devotamentul fără margini ale Reginei Maria, dar va descrie și zilele de amărăciune și durere ale lor și ale noastre și ca un nou Virgiliu va esclamà:

«Tantae molis erat Romanam condere gentem.»

In a doua jumătate a vieții sale seculare, Academia va luà de sigur proporții mai mari în România Unită, întregită și nedespărțită. Ea va urmà exemplul marilor sale surori din apus și va căutà să arăte popoarelor de altă origine ce ne înconjoară ceeace însemnează și ce poate produce cultura latină. Pentru aceasta trebue muncă încordată, muncă continuă și dezinteresată, dar mai trebue ca Academia să aibă și sprijinul autorităților publice constituite. Suntem siguri că acest sprijin îl vom găsi în persoana M. S. Regelui Ferdinand. M. S., după ce a unit sub sceptrul său toate provinciile române, știe că un popor pentru a fi în adevăr mare, pe lângă un teritoriu întins — ceeace au și popoarele asiatice — trebue să creeze pe acel teritoriu o civilizație a sa proprie, că el trebue să strălucească prin calitățile sale intelectuale, prin producerile sale culturale. Această activitate a sa nu trebue combătută, ci în toate chipurile ajutată și sprijinită, și noi știm că M. S. Regele tuturor Românilor, urmând calea apucată de neuitatul său predecesor, va fi marele protector al acestui focar de cultură și lumină ce se numește Academia Română.

Trăească M. S. Regele Ferdinand I!

Trăească M. S. Regina Maria!

Trăească A. S. R. Principele Moștenitor și întreaga Dinastie!

Trăească Academia Română!

D-l *N. Iorga* rostește cuvântul de bună venire către membrii din țerile surori unite cu Regatul:

Pentru întâia oară membrii Academiei Române, cari vin să participe la lucrările ei, închinate în cea mai mare parte cunoașterii

limbii și trecutului românesc, n'au de trecut granița pe care mari nenorociri îngreuiate de povara veacurilor și cumplite fatalități împotriva cărora s'au pornit în zadar puterile slabe ale înaintașilor noștri le-au însemnat, ca niște sângeroase șanțuri în carne, peste cuprinsul, de o așà de evidentă unitate, al pământului românesc.

Și, totuș, astăzi când Basarabeanul Inculeț, Bucovineanul Nistor, Ardeleanul Bărseanu stau lângă noi liberi să rostească tot ce le spune inima, fără nici o teamă de răspundere față de vreun stăpân străin, când sentimentul tuturora se poate rostì cu aceeaș sinceritate înaintea Regelui care e al lor, ca și al nostru, al celor de aici, înaintea Reginei a cărei miloasă bunătate are dreptul să cerceteze și suferințele lor, și înaintea Moștenitorului de tron sub conducerea căruia copiii noștri vor îndeplinì aceeaș operă națională românească, nu e nimic care, — într'o bucurie așà de firească, deși nu caută, după datina unui popor cuviincios, discret, cuvintele tari — să samene cu o uimire sau măcar cu cea mai de așteptat mirare.

Erà așà de natural să ajungem aici, la cea dintâi revizuire rațională a hărții lumii, ca aceea la care se procedează astăzi, sub ocrotirea unor arme biruitoare pentru drept și cu înțeleapta chibzuire a unor șefi de state și unor miniștri cari sunt cugetători, scriitori politici, istorici și profesori de Universitate!

Nenaturale au fost numai hotarele pe cari le-au tras, niciodată cu sabia, în luptă, ci prin încete infiltrări viclene, ca în Ardeal și Banat, ori prin intrigi la masa verde a diplomației, pe suferitoarea hârtie, ca în Bucovina și Basarabia, râvnitorii de pământuri străine și de robi. Ele n'au intrat niciodată în conștiința poporului, căci Ardelenii, Bănățenii au venit aici și mai departe, dealungul veacurilor, ca «în țară», Bucovina a fost privită numai ca un «Cordun», după cordonul sanitar în dosul căruia s'a făcut actul de corupție și de brigandaj, iar Basarabenii, cari n'au vrut să știe de firma scrisă în slove rusești sub icoana pasării hrăparețe, nu s'au crezut vreodată altfel de Moldoveni decât ceilalți.

Cărturarii cred, ce e drept, în forme, și în alte forme decât acelea, urîte, ale intereselor lor personale, cari-i pot duce, când sufletul e slab, la picioarele străinului cuceritor, de unde, cu oricâtă pocăință, omul nu se mai ridică întreg. Au fost de sigur Români cu studii și Români de însemnătate în vieața politică și socială, cari au admis ceeace conștiința populară a respins, adesea în tăcere, uneori însă cu indignata mișcare pe care a făcut-o în 1918,

când călăii poporului nostru, barbarii culturali și cei naturali, ne-au înfățișat spăimântătoarea figură diformă a unei Românii fără munți și fără mare, simplu ogor de lucru pentru negrii albi ai Europei Centrale, fără a-și da seama că desființau pentru totdeauna un hotar și că hotarul nedrept, în epoca naționalităților, poate face loc la orice alta decât la unul și mai nedrept decât dânsul.

Dar, de câte ori s'a întreprins o acțiune mai vastă în ordinea politică și tot așà și în ordinea culturală, ea a dus în chip firesc la unitatea primitivă, la unitatea necesară, la unitatea inevitabilă.

Cel dintâiu Stat Românesc la Dunăre, în veacul al XI-lea, s'a numit în limba slavă a cancelariilor Țara-Românească, una singură pentru toți. Fundațiunea dela Argeș, în veacul al XIV-lea, a fost o «Domnie a toată Țara-Românească». Moldova, întemeiată de străini ca Stat de concurență, a tins, în veacul al XIV-lea și în al XV-lea, către desființarea hotarului absurd. Dacă în Ardeal s'a ridicat, fie și în armura nobilului ungur, Ioan Corvinul, el a căutat să întrebuințeze pentru aceeaș operă, cu atât mai românească, cu cât erà mai creștină, puterile militare ale celor trei țeri, și Ștefan cel Mare, stăpân peste Secui, creator de Domni la București, în timp ce luptà cu Turcii pentru Cruce, nu făceà decât să urmeze aceeaș tradiție. Aceasta a fost și linia de conduită a lui Petru Rareș, care-și mărità fetele la Munteni, care-și făceà intrările domnești în Bistrița ardeleană și-și adăpostià pribegia în cetatea Ciceului, după ce luase vamă la Prejmerul brașovean și-și așezase dregătorii săi, pe urmele puternicului părinte, în inima însăș a Ardealului, la Cetatea de Baltă. Și, când, după decăderea Moldovei, norocul care adusese în Scaun pe Mihaiu Viteazul dădù Principatului muntean călăuzirea avântului românesc, în ciuda sfătuitorilor cari-i înfățișau coroana bizantină, deschizându-i prin răscoale balcanice drumul către Sfânta Sofia, Voevodul trecătoarelor îndepliniri s'a îndreptat, furat de marile puteri ascunse ale neamului, spre pasurile Carpaților, chiar dacă erau să-l ducă la osteneli, la suferință și moarte.

Iar apoi, unul după altul, Domnii unei țeri și ai celeilalte, Radu Șerban, năvălitorul în Ardeal, Movileștii, cari domnesc în ambele țeri de aici, Radu Mihnea, care din Moldova își pune feciorul Domn în București și ale cărui oase se aduc din Curțile dela Hârlău la mânăstirea lui din acest oraș al nostru, petrecute de boierii unui principat, ca și de ai celuilalt, Gașpar Grațiani, Morlacul care visează de Transilvania, Vasile Lupu, care, deși solicitat și el ne-

contenit să fie Impărat pentru Greci, râvnește Muntenia și ochește cu o lacomă privire Ardealul însuș, ce sunt altceva decât succesive unelte ale unei voințe mai tari decât dânșii!

La capătul veacului care începuse văzând martiriul lui Mihaiu la Turda, Constantin Brâncoveanu, dispunând de tronul Moldovei și hotărînd situația Ardealului, unde cumpără pământuri, tipărește cartea românească pentru toată Românimea, în acelaș timp când Munteanul Constantin Cantacuzino Stolnicul cutează a scrie istoria acestei Românimi până în Pind și Moldoveanul Dimitrie Cantemir pregătește Hronicul Romăno-Moldovlahilor. Fanarioții înșii, mutându-se dintr'o țară în alta, cu boieri cu tot, erau, pe neștiute, în slujba sorții, și, de câte ori răsboaele Turcilor i-au dus în Ardeal, și, un Mihaiu Racoviță, ca și un Nicolae Mavrogheni, n'au rămas nesimțitori față de sensul pământului pe care-l călcau și de sufletul acelora cari salutau pe modestele steaguri nouă vechile steme ale cuceririlor glorioase.

Grecul Fotino scrià la București Istoria Daciei, treizeci de ani după ce Rusul Potemchin voise Dacia pentru el și zece ani abià după ce Constantin Vodă Ipsilanti fusese din mila rusească un fel de rege al Daciei dunărene.

Iar, îndată ce puterile ne-au revenit în veacul al XIX-lea, cel dintâiu avânt a fost acela de unire, și Kogălniceanu a pus numele Daciei în fruntea primei opere mari de cultură conștientă. Casa de țară a Bucovineanului Hurmuzaki a strâns în cultul aceluiaș ideal pe Alecsandri și Kogălniceanu, ca și pe Barit, și Basarabeanul Stamati a venit în Iașii dela 1840 și în Suceava robită, ca la altarul jertfelor pentru un mai fericit viitor, și s'a întors și el apostol al unității neamului, deschizând astfel calea unui Hasdeu. Și când, la 1859, Moldova și Muntenia se îndreptau spre unitatea de Stat, diplomația austriacă s'a însărcinat ca însăș să spuie Europei întregi că următoarele capitole nu pot fi decât: Bucovina, Ardealul și Banatul.

Ca și Statul, Biserica ea însăș, oricare ar fi fost misiunea ei deosebită, fixată prin așezămintele ei proprii, a fost adusă, dela începutul acțiunii sale de cultură până în momentul când această misiune a intrat în alte mâni, să joace rolul îndeplinătoarei și, firește, păstrătoarei de unitate națională. Prin mijloacele ei, Domnii moldoveni, dela Ștefan cel Mare încoace au legat sufletește de Românii de dincoace pe Ardelenii ascultători de Vlădica Vadului pe Someș, și Domnii munteni, poate încă dela Mircea cel Bătrân,

stăpânitor al Făgărașului și al satelor de peste Olt, deasupra Sibiiului, și-au alipit prin alte Scaune episcopale, la Galații olteni, la Prislop și la Geoagiu, cealaltă parte din Românimea ardeleană. Mihaiu Viteazul, care n'a strălucit numai ca un fulger pe cerul ursitelor noastre, ci a făcut să crească roadă din pământul românesc prin apriga ploaie a furtunilor sale, a legat bisericește Maramurășul de Ardeal și Ardealul de Mitropolia lui, a Ungrovlahiei. Pe baza acestei unități ierarhice s'a desvoltat o întreagă cultură unitară. Și, când influențe străine urmăriau îngenuncherea și sub acest raport a fraților de peste munți, în numele lor contra Habsburgului, ajuns Domn în Ardeal pentru a rupe legăturile cu Domniile noastre, a protestat, tare și îndrăzeț, Teodosie, Mitropolitul din București. Iar, după un veac, când s'a pornit printr'un străin, format însă la școala moldovenească a lui Varlaam și Dosofteiu, prin Paisie, reforma călugăriei, prefăcută iarăș în slujitoare a cărții, aceeaș lumină s'a aprins în chiliile dela Dragomirna, dela Neamț și Secu și în acelea dela Poiana Mărului, Cernica și Căldurășani, și, trecând în episcopii, Veniamin Costachi a fost însuflețit de acelaș spirit românesc mai mult decât bisericesc, ca și un Dionisie Lupu și un Grigorie. Și acest spirit le-a îngăduit să cheme Ardeleni, fie și de altă confesiune, Bucovineni pentru a întemeià, potrivit cu nevoile vremii, seminariile dela Socola și Buzău. Iar ucenicii acestor Seminarii au fost călduroși luptători pentru Unirea dela 1859.

De șeapte veacuri, de când s'au desfăcut statornicele note dominante ale cântecului popular: baladă întru slava Domnilor luptători, doină pentru rostirea nădejdilor și durerilor fiecărui suflet omenesc, el n'a cunoscut hotar; această dintâi producție de frumusețe a sufletului românesc a străbătut, delà primii alcătuitori cari n'au fost țărani, întru cât pe vremea aceea puteà fi cineva care nu erà țăran, tot întinsul Țerii-Românești fărâmițate de domnii interioare și de cotropiri străine. Nicio deosebire provincială, decât între Românii izolați ai Sudului balcanic și noi, cești de aici, nu se poate obsrvà în cântecul mulțimilor, cea mai adevărată rostire a ființei noastre morale. Dela o curte la alta treceau vechii, lăutari, vechii zicători, cimpoeșii cari întovărășiau versurile cântecului bătrânesc în clipa chiar care încheià luptele, — o, dacă am aveà astăzi pe urmașii lor! Și, odată intrat în mintea păstorilor, ei l-au dus acest cântec din sat la munte pentru a se întoarce adesea din munte cu alt viers pentru șes.

Puțin, după 1400, într'un colț maramurăan sau în marginea vecină a Ardealului, un cleric necunoscut: preot, călugăr, poate din vechiul lăcaș dela Peri, îndemnându-se de pornirea husită a preschimbării Scripturilor în graiŭ viu, făcù să fie românesc și Cuvântul lui Dumnezeu, după ce erà acuma de mult românesc rostul biruințelor domnești. Așà se născù proza românească. Indată Moldoveni o copiază în alte mânăstiri, unde s'au găsit fărâmele operei inițiale, și acel care a pus în slovă de tipar pentru o largă răspândire Psaltirea, Evanghelia husită, a fost, peste un secol, un diacon muntean, fugar în Ardeal și «scriind» cu meșteșugul său pentru Românii din toate părțile, Coresi.

Spuneam că în chip deosebit se întemeiase bisericile noastre, cari, dela început, ținură să nu fie simple sucursale constantinopolitane. Dar monahii cărturari dela Tismana fură întemeietorii Prislopului în Ardeal și Neamțului în Moldova. Și, îndată ce în vieața bisericească a Românilor pătrunse limba țerii, cărțile se alcătuiră și se tipăriră pentru Românii din toate provinciile. Până astăzi Cazania Mitropolitului moldovenesc Varlaam, fiu de țăran din Părțile Putnei, aproape de hotarul muntean și lângă Vrancea mocănească, unde a răsunat balada Mioriței, este învățătura religioasă cea mai iubită pentru sătenii de peste munți. Și din truda comună a cărturarilor cari, fiecare în țara lui, lucrau la aceasta de aproape două veacuri, din ostenelile lui Dosofteiu, ale lui Nicolae Milescu, ale urmașilor munteni ai lui Udriște Năsturel, sub ocrotirea unui Domn care-și aveà rudele în amândouă domniile și care hrănià ambiții împărătești, a luat ființă Biblia lui Șerban Vodă dela 1688. Meșterul de tipar la Buzău erà în zilele acelea Mitrofan Moldoveanul, și Ardealul își luà de aici tipăritori, până ce Mihaiu Iștvanovici Ardeleanul ajunse meșter al cărților Brâncoveanului, ca să lucreze apoi pe seama lui versuri românești și cu literă georgiană în Caucas.

Ideile lui Miron Costin sunt ale lui Constantin Cantacuzino; ale acestuia sunt ale lui Dimitre Cantemir. Toți vorbesc de unitatea românească necontenită și absolută. O legiune de modești ostași ardeleni ai luptei gândului, călugări și preoți, ieau asupra lor, întărindu-se și prin contactul cu vechea lume romană a strămoșilor, propovedania națională.

Pe când aici poezia nouă răsare spontaneu în aceeaș clipă aproape prin versul lui Ienăchiță Văcărescu Munteanul și al lui Costachi Conachi Moldoveanul, cântecul nou umblând apoi dela o

țară la alta, crezul unitar național, îndrăzneț roman, venind la noi cu Lazăr, nu face decât să se întoarcă de unde plecase și, fără a derivà dintr'însul aceeaș învățătură, aproape o dă în acelaș moment sub aceeaș formă la Iași Gheorghe Asachi, pe care altă soartă cu alt scop îl dusese la aceeaș Romă. Când Lazăr se va duce, Eliad îl va urmà, și cei doi educatori ai neamului vor luptà alături, iar, din partea lui, Ardealul va da dela sine sub aceeaș povață a timpului un om de acelaș temperament pentru aceeaș misiune, Bariț. Iar, într'o generație nouă, Mihail Kogălniceanu, ca și V. Alecsandri vor fi oamenii, «Daciei literare» și ai unei singure «Românii».

Pornită cu un program de critică, mișcarea dela «Convorbiri Literare» e întrecută îndată în intențiile sale prin covârșitoarea personalitate a acelui Eminescu, pe care o putere nevăzută pare a-l fi dus dela Botoșani prin Cernăuți la Blaj și de acolo la Viena, unde se pregătește, în mediu panromânesc, omagiul României întregi adus împărăteștei umbre a lui Ștefan cel Mare, la mormântul său robit. Iar Academia noastră, întemeiată pentru restrânse scopuri de ortografie, de dicționar, de adunare a materialelor istorice, se preface prin aceeaș misterioasă și irezistibilă forță, oricare ar fi rezistențele individuale, într'un organ de rostire fățișă și energică a credinței în necesara unitate națională. Nu eram iredentiști în totalitatea noastră, dar fiindcă înfățișam neamului redempțiunea, mântuirea însăș în cultura făcătoare de minuni.

Ea și-a făcut datoria, pretutindeni: și aici. Când urmașii își vor închipuì România Mare, cum zugravii vechi înfățișează fundațiunile sfinte de pe vremuri, purtate pe mânile ctitorilor, la dreapta va sta, în locul Domnului ziditor, Regele Ferdinand I, șef de oaste biruitoare; la stânga însă, unde apare în smerite haine mohorite Vlădica pregătitor, sfătuitor și consacrator, cerem un loc, cerem acest loc din stânga, pentru cărturarul român, propovăduitor neobosit dealungul secolelor, al unității naționale.

D-l *Ion Inculetz* răspunde în numele Basarabiei următoarele:

Sire,
Doamnă,
Alteță Regală,
Doamnelor și Domnilor!

Mă simt mulțumit de cuvintele așà de bune, adresate în numele

Academiei Române către noi, țerile unite, de învățatul nostru, profesorul Nicolae Iorga.

Mă simt fericit găsindu-mă ca reprezentantul Basarabiei în mijlocul fraților români, adunați de pretutindeni, acum într'adevăr dela Nistru până la Tisa.

Cu mult mai fericit mă simt, găsindu-mă în sânul celui mai înalt așezământ al României, Academia Română.

Acestui așezământ înalt eu, fiul Basarabiei, fiicei celei mai neașteptate și celei mai dintâi venite în brațele mamei sale, aduc cuvintele de recunoștință, de mulțumire, de încredere și de speranță.

Noi, Basarabenii, recunoaștem meritele înaltului așezământ, care prin oamenii cei mai de seamă ai neamului românesc în totdeauna a reprezentat idea unității acestui neam, care idee acum este un fapt îndeplinit. Visurile cele mai îndrăznețe au luat ființă. Neamul nobil românesc este întregit sub sceptrul Marelui Rege românesc Ferdinand I, pe care tot noi, Basarabenii, pentru dragostea lui nemărginită față de popor, cei dintâi l-am numit «Regele Țăranilor».

Noi, Basarabenii, mulțumim Academiei pentru munca depusă în urmărirea sfântului scop de a unì neamul românesc, despărțit de nemiloasa istorie în mai multe părți.

Noi, Basarabenii, avem toată încrederea că Academia Română și de acì înainte va duce cu aceeaș demnitate steagul unității culturale a neamului românesc.

Noi avem toată speranța că Academia Română, desvoltând știința românească, va pune toată stăruința ca din paharul științei să poată bea toți fiii României Mari.

Știința atunci își atinge scopul, atunci este tare, când ideile și descoperirile ei domină pretutindeni, în tot poporul.

Poporul atunci este mare și tare, când este în adâncimile lui pătruns de ideile științei și se bucură în vieața lui de rezultatele dobândite de știință.

Noi, Basarabenii, credem și avem speranță că Academia Română va pune piatra ei pentru clădirea pe fundamentul științei a unei vieți a poporului român care, prin suferințele, prin munca, prin deșteptăciunea și purtarea lui minunată în momentele cele mai grozave, prin cari trece omenirea întreagă, a arătat că este demn de o vieață fericită.

Să trăească poporul român, în frunte cu Dinastia sa!

D-l *I. Nistor* răspunde în numele Bucovinei următoarele:

Sire,
Mărită Doamnă,
Alteță Regală,
Domnilor Colegi,

Erà în toiul răsboiului ruso-turc dela 1774, când Austria, îndată după împărțirea Poloniei, cerù Porții o fâșie din pământul Moldovei pentru a-și deschide un drum între Galiția de curând răpită și Ardealul subjugat de mai nainte. Consimțimântul Porții fu cumpărat cu bani grei și cu daruri bogate. Când venì însă la delimitare, Austria nu se mulțumì cu o fâșie îngustă de pământ, precum ceruse, ci cuprinse în «Cordunul» ei blestemat întreg Ținutul Cernăuților și cea mai mare parte din Ținutul Sucevei, cu vechea cetate domnească dela Suceava, cu gropnițele descălecătorilor dela Rădăuți și cu însuș mormântul lui Ștefan cel Mare și Sfânt dela Putna: cu un cuvânt, pământul cel mai bogat în urme din trecut și în amintiri scumpe pentru întreg neamul românesc.

In zadar protestară strămoșii noștri contra încălcării hotarelor țerii, demonstrând Porții că Austria a cuprins două ținuturi întregi, în loc de o fâșie îngustă, necesară pentru deschiderea unei căi de comunicație. Protestările lor răsunau în pustiu, fiindcă diplomația austriacă vărsà aur din belșug pentru a face pe Turci a nu le băgà în seamă. Și așà s'a întâmplat ceeace după contestația de atunci nu se puteà împiedicà: cesiunea celor două ținuturi de hotar, pe cari Austria le boteză cu un nume impropriu «*Bucovina*», pentru a acoperì prada în ochii diplomației europene.

Amintirea acestor întâmplări este deopotrivă de dureroasă, atât pentru noi, cei ce fusesem robiți, cât și pentru voi, fraților mai mari, din brațele cărora am fost răpiți. Știm bine cât de mult ne-ați jelit, ca pe niște frați desmoșteniți. De asemenea avem cunoștință că ursita n'a fost prea darnică nici față de voi, că prin multe cumpene ați trecut și că năprasnice furtuni s'au descărcat și asupra capetelor voastre, de când ne-am despărțit.

Dar, oricum, voi ați rămas stăpâni în țara voastră, cârmuindu-vă după obiceiul strămoșesc, în vreme ce țărișoara noastră, îndată ce fu smulsă din corpul sângerând al Moldovei, fu încorporată Galiției și guvernată după rigoarea legilor austriecești, cari nu țineau seama de noi și de drepturile noastre de băștinași. Limba voastră n'a fost scoasă din vieața publică, din oficii, din școală și pe alocurea și din biserică, pentru a fi înlocuită prin o limbă străină, neînțeleasă de ai noștri. La noi, îndată după răpire, pamântenii fură izgo-

niţi din slujbele lor şi înlocuiţi cu slujbaşi străini chiar în acele slujbe pentru cari se cereà neapărat cunoştinţa limbii, datinelor şi obiceiurilor noastre strămoşeşti. Din gura slujbaşilor străini noi n'auziam niciodată un cuvânt bun şi prietenos, ci numai vorbe răstite şi cuvinte de ocară.

Dar Austria nu s'a mulţumit numai să ne desbrace de drepturile noastre moştenite, să ne răpească pământurile cele mai mănoase, să ne înlăture limba în vieaţa publică; ea a încercat şi toate mijloacele pentru a ne alterà firea şi a ne înstrăinà sufletul românesc, căutând să zădărnicească zămislirea conştiinţei de neam. Dar cu aceasta n'a izbutit. Această conştiinţă am păstrat-o ca o comoară, bine ascunsă în inimile noastre, fiindcă atât ne-a mai rămas *curat* şi neprihănit din zestrea noastră moldovenească.

Şi, cum această conştiinţă se alimentează pururea din amintirile trecutului şi găseşte expresia în limba naţională, Austriacii căutau chip şi fel de a şterge din inimile noastre amintirile istorice şi de a face să ne uităm limba pentru a ne folosì de limba lor, de a gândì ca ei şi de a simţì ca ei. Cu acest gând ascuns s'au grăbit a ne trimite prelaţi străini, cari ne slavizară numele de familie, şi funcţionari străini cari îşi băteau joc de limba noastră. Ce alta, dacă nu desfiinţarea noastră ca neam, urmărià Austria prin închiderea vechilor şcoale moldoveneşti şi prin osândirea copiilor români de a purtà chipul unui măgar la gât, atuncì când săracii de ei îndrăzniau să vorbească în şcoală româneşte între ei.

Dar măsurile acestea draconice n'au produs efectul dorit de asupritorii noştri. Ne-am păstrat limba cu sfinţenie. Sunetele armonioase le îngână copilul la sânul maicei sale, ele încremenesc pe buzele bătrânilor cari-şi ieau rămas bun dela lumea aceasta. Nu este putere în lume care să facă să amuţească o limbă pe care o deslușim de veacuri din freamătul codrilor noştri frunzoşi şi din murmurul apelor noastre curgătoare.

In momente critice, când forţa noastră de rezistenţă erà aproape de istovire, când încrederea în drepturile noastre începeà să se clatine în sufletele unora, când însăş existenţa noastră ca neam erà serios ameninţată, se produceau ca prin minune anumite evenimente politice cari, prin forţa lucrurilor, dărâmau zăgazurile de izolare şi ne puneau în legătură directă cu voi, făcând ca aceeaş simţire şi aceeaş vieaţă să pulseze slobod dincoace şi dincolo de Molna.

Prin contactul acesta vremelnic reinnodam vechile legături cu voi, ne premeniam sufletele, ca şi prin atingerea sfintelor moaşte, dobândind astfel puteri nouă pentru lupta noastră naţională.

Așà ne-am unit în mod trecător cu voi la 1789, când Austria cuprinsese Hotinul și ținuturile limitrofe din Moldova de Nord. Așà am ajuns în contact direct cu voi la 1821, când mișcarea de aici umplù Bucovina cu refugiații din Moldova, cari se întâlniră la Cernăuți la un mare sfat politic.

Petrecerea pribegilor moldoveni la noi a contribuit foarte mult la împrospătarea vechilor legături cari ne uniau și la întărirea conștiinței noastre naționale. Evenimentele anului 1848 ne-au dat fericitul prilej de a găzduì la noi tot ce Moldova, Basarabia și Ardealul aveau mai distins ca sentiment, talent și dragoste de neam. In vremea aceea avurăm cinstea de a salutà la Cernăuți pe Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, pe Alexandru Cuza, Costache Negri, Anastasie Panu, Gheorghe Sion și pe scriitorul basarabean Alecu Russu. La noi la Cernăuți a redactat Kogălniceanu «Dorințele partidei naționale din Moldova». Prin sosirea Ardelenilor: Gheorghe Barit, Timoteiu Cipariu și Aron Pumnul, adunarea dela Cernăuți primià înfățișarea unui adevărat Congres al intelectualilor români de pretutindeni, în care pulsà o vieață comună națională și frățească, literară și artistică, a prietenilor români din toate părțile. *Sufletește* Bucovina erà din nou alipită la Moldova, la întreaga Românie.

După 48 vine reacțiunea. Deșteptarea noastră națională nu cadrà cu interesele stăpânitorilor noștri hrăpareți. Un sistem diabolic de oprimare și înnăbușire a conștiinței naționale se introduce în Bucovina. Austriacii ghiciseră taina sufletului nostru și de aceea se puseră pe lucru ca să ne stârpească înainte de a ne vedeà realizat visul. De atunci încoace traiul nostru a devenit un adevărat chin. Nu puteam pomenì de voi, fără să nu fim bănuiți ca trădători și urmăriți ca răsvrătitori ai ordinei publice. Modestele noastre revendicări naționale rămăsese fără a fi băgate în seamă, iar drepturile noastre cele mai elementare fură călcate în picioare.

In năcazul nostru fără nume ne gândiam vecnic la voi, și vă așteptam să veniți pentru a ne desrobi. Copleiți de acest tainic dor ne-au murit părinții, cari v'au așteptat în za r la 1866. N'ați venit, pentrucă ați avut multe de făcut și de îndreptat la voi acasă. Aveați de făurit Unirea Principatelor, aveați de scuturat jugul turcesc și de pus temelia Regatului Român. Dar cu toate năcazurile și greutățile voastre, n'ați uitat de noi, ci ni-ați trimis mereu soli de mângăiere și trezitori de conștiințe. Scriitorii voștri cei mai de seamă, ca Alecsandri, Eminescu, Hasdeu, Sion, Kogălniceanu, Xenopol, Iorga

și Transilvăneanul Bogdan-Duică, s'au interesat totdeauna de soarta noastră, găsind totdeauna cuvinte duioase de mângâiere și încurajare pentru noi. La opera acestor mari cugetători se asociară și fruntașii scenei românești, cari dela 1874 încoace își luase osteneala de a trece în Bucovina și de a contribuì și ei din prisosul artei și nobilei lor însufleţiri la trezirea și întărirea conștiinței noastre și la cimentarea legăturilor noastre cu voi.

Așteptarea noastră dela 1866 n'a fost cu totul zadarnică. In stadiul de desvoltare a vieții voastre politice de atunci, nu vă puteați gândì la desrobirea noastră și la făurirea Unităţii politice a tuturor Românilor. Ceeacė însă nu puteați realizà atunci în domeniul politic, ați știut să realizați în domeniul cultural prin crearea Academiei Române, un măreț așezământ de cultură, menit să propovăduească Unitatea Culturală a tuturor Românilor. Și erà lucru firesc ca această unitate să premeargă unității politice, făurită astăzi, prin vitejia ostașului român și înțelepciunea și hotărîrea marelui Rege al tuturor Românilor, vrednicul urmaș al lui Ștefan cel Mare.

Vă datorăm veșnică recunoștință, că la crearea Academiei v'ați gândit și la noi cei asupriți, chemându-ne să colaborăm cu voi la măreața operă de unitate culturală a neamului nostru, despărţit prin hotare nelegiuite.

Am răspuns la apelul vostru, trimiţându-vă pe intelectualii cei mai distinși din rândurile noastre. Au reprezentat Bucovina în acest înalt areopag al gândirii și simțirii românaști Ion G. Sbiera, Eudoxie Hurmuzaki, Simion Florea Marian, și azi, noi, modeștii urmași ai merituoșilor noștri înaintași. Eudoxie Hurmuzaki s'a îndeletnicit cu studii istorice și a pus temelia impozantei colecţiuni de documente privitoare la istoria Românilor, care poartă până azi numele marelui nostru compatriot. Răposatul Simion Florea Marian a colindat ținuturile românești și a adunat cu hărnicia unei albine obiceiurile și datinele la naștere, la nuntă și la immormântare, precum și volume întregi de tradiţie populară, lăsând în urma sa un bogat material folkloristic, de care se folosesc și se vor folosì cu recunoștință toți câți vor îndrăgì studiile de limbă și folklore. I. G. Sbiera a fost unul dintre cei mai harnici bibliografi români, care prin studiile și cercetările sale conștiințioase a lăsat în urma sa contribuțiuni prețioase la istoria limbii și istoria românească. Vrednic de relevat este faptul că la noi, la Cernăuți, capitala Bucovinei, se lucrează marea operă lexicografică: Dicționarul limbii române, editat de Academie și patronat de Maiestatea sa Regele României.

Mă mărginesc a constată că, în ciuda greutăților și împrejurărilor neprielnice, s'au găsit și în rândurile noastre oameni cari au contribuit la îmbogățirea capitalului nostru de cunoștințe istorice și literare și prin aceasta la făurirea unității culturale a întregului nostru neam.

Inrâurirea Academiei asupra desvoltării vieții noastre naționale și culturale a fost covârșitoare. Hotărîrile Academiei cu privire la limbă și ortografie au fost pentru noi lege care nu puteà fi călcată. Studiile publicate în *Analele Academiei* au dat directiva pentru orientarea noastră științifică. Aprețierile competente ale lucrărilor venite la premiile Academiei ne-au servit totdeauna drept îndrumare pentru desvoltarea gustului nostru literar. Academia a încurajat în totdeauna încercările literare și studiile științifice ale scriitorilor noștri, decernând și premii pentru unele din ele. Pururea îmi vor rămâneà vis în memorie cuvintele cu cari unul dintre ai noștri a fost intâiu primit de Academie la intrarea sa în sânul acestui matur corp, prin rostul domnului Iorga, cu îndemnul de a spune și altora cu câtă bucurie este privit în Academie, «pentru locul de unde vine, pentru durerile lui de azi și speranțele lui de mâine». «Speranțele de mâine», pe cari Academia le-a propovăduit și întărit în sufletele noastre, s'au împlinit. Azi Românii din Bucovina, întorși din robia austriacă și reuniți cu frații lor mai mari, aduc prin rostul Academiei Române, cu prilejul aniversării semicentenare dela înființarea ei, omagii de mulțumire și adâncă recunoștință pentru ajutorul și încurajarea ce ne-a dat în timpurile posomorîte ale robiei noastre, și-i urează și pentru viitor spor la măreața operă de cultură și civilizație pentru luminarea și propășirea întregului neam românesc.

Să trăiți, Maiestățile Voastre!

Să trăiți, Alteță Regală!

Trăească, crească și inflorească Academia Română!

Trăească, în veci, trăească România întregită, una și nedespărțită!

D-l *Andreiu Bârseanu* răspunde în numele Ardealului următoarele:

Maiestățile Voastre,
Alteță Regală,
Domnilor Colegi,

Cu inimile înălțate și pline de încredere în viitorul neamului,

păşim de astădată noi, membrii din afară de graniţele vechiului Regat, pragul acestei înalte instituţii culturale naţionale, ce-şi serbează intrarea într'a doua jumătate de veac a existenţei sale.

Ce e drept, şi până acum, ziua când ne erà dat a ne întrunì în sânul Academiei Române cu colegii mai fericiţi decât noi, din România liberă, spre a contribuì şi noi cu modestele noastre puteri la înaintarea culturii naţionale, erà pentru noi o zi de bucurie, de reculegere, de întărire a sufletelor.

Cu toate acestea, bucuria noastră nu se puteà numì deplină. Chiar şi în clipele cele mai frumoase, ea erà întunecată de o umbră, ce ne apăsà sufletele şi ne readuceà mereu din visurile cele mai fermecătoare pe tărâmul rece şi pustiu al realităţii.

Erà umbra convingerii că sborul sufletelor noastre este priponit, că avântul nostru spre atingerea celor mai înalte culmi ale idealelor omeneşti trebue să se oprească la anumite limite; erà teama că, cu toate sbuciumările noastre şi ale altora mai vrednici decât noi, neamul acesta este urzit a rămâneà pe veci îmbucătăţit, veşnic supus capriciilor celor mari, ce se păreau atotputernici, veşnic nesigur de soarta sa şi de viitorul său.

Astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne vedem mântuiţi de această umbră apăsătoare; teama, ce ne chinuià şi care de multe ori ne încătuşà voinţele şi ne zădărnicià avânturile cele mai nobile, a dispărut ca prin farmec. Zidurile puternice, ce ne despărţiau unii de alţii, s'au prăbuşit pentru totdeauna, şi plini de fericire venim în această zi mare, noi, fiii liberaţi ai României întregite, a vă aduce salutul nostru frăţesc şi a oferì toată dragostea inimilor noastre descătuşate şi recunoscătoare ca prinos la această serbare semicentenară a celei mai înalte instituţiuni culturale româneşti şi care este totodată sărbătoarea desrobirii noastre politice şi a unirii pe vecie a întreg neamului românesc.

Fericiţi ne simţim astăzi, noi, membrii din Ardeal, Banat, Crişana şi din Maramureş ai acestei înalte corporaţiuni, că de aici înainte ne vom puteà întâlnì fără piedici cu colegii noştri din celelalte ţinuturi ale României întregite şi împreună cu dânşii vom puteà lucrà fără teamă şi fără rezerve, întru cât ne iartă puterile, la desvoltarea literaturii şi ştiinţei româneşti şi la înaintarea culturii naţionale.

Fericiţi suntem noi, Românii din Dacia Superioară, cum numià părţile de peste munţi neuitatul Alexandru Papiu Ilarian, că de aici înainte cultura noastră naţională se va puteà desvoltà fără îngrăditurile şi fără zăgazurile de până acum, că cuvântul lui Dumnezeu

va puteà răsunà neîmpiedecat în bisericile noastre străbune, că școalele noastre nu vor mai fi amenințate cu distrugerea din partea oricărui ministru dușman, că învățământul nostru se va puteà face până la gradele cele mai înalte în limba moștenită dela strămoși, că cugetele, simțirile și aspirațiunile noastre le vom puteà da la iveală cu graiul și în scris fără teama de a fi prigoniți și fără să fim siliți a ne înfățișà altfel, de cum suntem în adevăr în adâncul inimilor noastre.

Fericiți, de trei ori fericiți suntem toți aceia cari am apucat zilele senine de azi și cărora ne este dată putința de a lucrà în deplină libertate pe toate terenurile și a ne croì singuri viitorul, fără a mai fi expuși la înjosirea de a rămâneà slugile altora și a hrănì cu sudoarea noastră îngâmfarea și tirania asupritorilor. Și suntem pe deplin încredințați că în împrejurările nouă ce ne așteaptă de aici înainte în marginile Statului român întregit, poporul nostru nu numai că-și va puteà asigurà existența sa viitoare, ci totodată își va aduce, în urma însușirilor cu cari e înzestrat, cu prisosință partea sa la progresul general al omenirii, îndeplinindu-și astfel menirea pentru care a fost plantat în aceste părți ale lumii de marele său întemeietor.

La inaugurarea «Societății literare române», din care a răsărit cu timpul Academia noastră, ziceà, între altele, eruditul Timoteiu Cipariu:

«Domnilor, simțul național s'a deșteptat în toată românimea. Națiunea română a venit la cunoștința pozițiunii care i se cuvine între națiunile Europei: ea va face toți pașii cuveniți pentru a ocupà această pozițiune cu demnitate.»

Dacă la 1 August 1867 s'au putut rostì aceste cuvinte, când zorile unor zile mai bune abià începuse să mijească, cu atât mai îndreptățite sunt ele astăzi, când, mulțămită înțelepciunii, hotărîrii și abnegațiunii fără seamăn a Augustei și neîntrecutei noastre Perechi Regale, mulțămită vitejiei și devotamentului fără pereche al ostașului român și jertfelor de sânge și avere ale unei țeri întregi, soarele libertății și unității naționale a răsărit cu atâta strălucire, răspândind peste tot lumină, bucurie, nădejde și încredere în viitor.

Da, vom zice și noi cu eruditul canonic de acum o jumătate de veac și mai bine:

«Simțul național s'a deșteptat în toată românimea și nu mai este astăzi făptură omenească, care să poarte numele de Român și să nu fie mândră că poartă acest nume.

«Naţiunea română a venit la cunoştinţa poziţiunii care i se cuvine între naţiunile Europei; ea va face toţi paşii cuveniţi pentru a ocupà această poziţiune cu demnitate.»

In adevăr, prin vitejia dovedită, prin suferinţele îndurate, prin serviciile pe cari le-a adus şi le aduce şi astăzi umanităţii şi civilizaţiei, naţiunea noastră a izbutit a-şi cucerì o poziţie respectată între celelalte neamuri, şi de bună seamă ea va căutà de acì înainte a-şi păstrà şi a-şi întărì tot mai mult această poziţie, atât în privinţa politică, cât şi în privinţa culturală şi economică. Şi, spre ajungerea acestui scop, avem toată nădejdea că atât Statul, cât şi societăţile şi particularii îşi vor face pe deplin datoria.

In deosebi în ceeace priveşte înaintarea culturală, nu ne îndoim o singură clipă, că Academia Română, care şi în prima jumătate de veac a fiinţării sale a contribuit aşà de mult, cu deosebire prin studiarea limbii şi istoriei naţionale, nu va încetà a fi şi pe mai departe un izvor nesecat de lumină şi un mijloc de întărire a unităţii noastre naţionale.

Noi, membrii ei de peste munţi, cari cinstim între înaintaşii noştri, pe lângă Timoteiu Cipariu şi Al. Papiu Ilarianu, pe un Gheorghe Bariţiu, Gavril Munteanu, Andreiu Mocioni, Iosif Hodoş, Alexandru Roman, Vincenţiu Babeş, pe un Dr. Pavel Vasici, Florian Porcius, episcopul Nicolae Popea, Dr. Atanasie Marienescu, Ioan cavaler Puşcariu, Iosif Vulcan, Nicolae Teclu, pe un Dr. Augustin Bunea şi Ioan Micu Moldovan, şi pe ceilalţi tovarăşi de muncă şi de credinţă ai lor, cari acum se bucură împreună cu noi din plaiurile senine ale veşniciei, promitem în mod sărbătoresc, că nu vom pregetà a-i da tot sprijinul de care suntem destoinici.

Să trăiţi, Maiestăţile Voastre!

Să trăiţi, Alteţă Regală!

Trăească, crească şi înflorească Academia Română!

Trăească, în veci trăească România întregită, una şi nedespărţită!

M. S. Regele declară şedinţa închisă, iar Maiestăţile Lor Regele şi Regina, precum şi A. S. R. Principele Moştenitor convorbesc cu membrii Academiei.

ŞEDINŢA DELA 15 MAIU 1919.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

Dela d-l Iuliu Maniu, Preşedintele Consiliului Dirigent din Ardeal, se primeşte următoarea telegramă:

«Din prilejul primei sesiuni în care Academia Română se întruneşte după unirea tuturor Românilor, trimit celei mai înalte instituţiuni de cultură românească urările de bine ale Românilor transilvăneni, dornici de lumina culturii, care nu poate fi decât naţională. Românii transilvăneni urmăriau şi în timpurile oprimării lor cu adâncă mişcare lucrările acestui îndrumător al culturii româneşti de pretutindinea. Astăzi, când visul lor secular de a fi un trup cu toţi Românii se îndeplineşte, îşi îndreaptă privirile lor spre el, ştiind că trupului cultura românească o să dea suflet. Vă rog, Domnule Preşedinte, să fiţi interpretul nostru pe lângă Academia Română şi să-i tâlmăciţi dorinţa noastră fierbinte ca lucrările ei să fie rodnice şi să-şi reverse binefacerile lor asupra întreg neamului românesc unit pe veci.»

După propunerea d-lui Preşedinte *P. Poni* se decide a se răspunde prin următoarea telegramă:

«Cu adâncă bucurie a primit Academia în ziua solemnă calda D-voastre salutare, trimisă în numele fraţilor transilvăneni. Fiii Ardealului, învingând greutăţile stăpânirii străine, avură mare parte la întemeierea Academiei şi la activitatea ei în întâia jumătate de secol. Academia este încredinţată că dărâmarea hotarelor nefireşti despărţitoare între fraţi va fi urmată de înălţarea şi întărirea culturii naţionale prin conlucrarea tuturor fraţilor ţinuţi atâtea secole despărţiţi sub apăsarea stăpânirilor străine. Această încredere este temelia activităţii care începe pentru viitoarele secole. Vă rugăm să comunicaţi tuturor fraţilor salutările frăţeşti ale membrilor Academiei, iar D-voastre vă urăm deplin succes în greaua şi frumoasa sarcină ce aţi luat asupra D-voastre.»

D-l *I. Bogdan* anunţă prin scrisoare că nu poate luà parte la lucrările sesiunii, fiind bolnav.

D-l Preşedinte *P. Poni* zice: Boala d-lui Bogdan ne-a întristat pe toţi şi dorim din tot sufletul ca d-sa să se însănătoşeze cât mai curând şi să vină să lucreze în sânul Academiei.

D-l *Al. Lăpĕdatu* înştiinţează dela Paris prin scrisoare că nu va puteà luà parte la lucrările din această sesiune şi face urări ca opera de cultură, pe care Instituţiunea noastră e chemată s'o îndeplinească în viitoarea ei fază de activitate, să contribue în cea mai largă măsură la consolidarea noului Stat român al Unirii Naţionale -- unire prin care s'a îndeplinit acum, după o mie opt sute de ani, destinul istoric al colonizaţiei romane la Dunărea de jos.

D-l *Duiliu Zamfirescu* telegrafiează că interese personale îl împiedică de a luà parte la lucrările sesiunii până la 20 Maiu.

Dela d-l Dr. Ilarion Puşcariu, Vicar arhiepiscopesc la Sibiiu şi membru onorar al Academiei, se primeşte următoarea scrisoare:

«Serbarea jubilară a Academiei Române, după 50 de ani ai existenţei ei, coincide cu timpul formării României Mari, care are să cuprindă toate ţerile locuite de Români. Această împrejurare este de cel mai bun augur pentru înalta noastră instituţiune culturală; pentrucă dacă în trecut Academia Română, dela înfiinţarea ei până astăzi, după modestele ei puteri, a desvoltat o activitate rodnică pe terenul ştiinţei şi literaturii şi membrii ei s'au distins prin colaborarea la producerea lucrărilor de valoare pe acele terenuri, putem cu siguranţă sperà, ca prin lărgirea graniţelor Regatului român, puterile de muncă să se sporească, mijloacele materiale să crească şi membrii Academiei din toate ţerile române — bucurându-se de sfânta libertate — să poată neîmpiedecaţi participà la şedinţe şi contribuì fiecare cu luminile sale la prosperarea înaltei instituţiuni şi la avântul ei tot mai mare.

«Trăească Maestatea Sa Regele nostru Ferdinand I, marele protector al Academiei Române; trăeasca Maiestatea Sa, înţeleapta noastră Regină Maria; trăească Inălţimea Sa Prinţul de Coroană Carol şi întreagă de Dumnezeu binecuvântata Dinastie! iară strălucita Academie Română crească şi înflorească!»

D-l Preşedinte *P. Poni* prezentă următoarea Programă a lucrărilor pentru această sesiune:

1. Şedinţa solemnă de deschidere la 14 Maiu 1919.
2. Raportul Secretarului general despre activitatea Academiei în 1916—19.
3. Raportul Comisiunii financiare asupra exerciţiului bugetar 1918—19.
4. Alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în 1916—19.
5. Alegerea a patru membri activi: doi în Secţiunea literară în locul răposaţilor *T. Maiorescu* († 1/14 Iulie 1917) şi *G. Coşbuc* († 9 Maiu/26

Aprilie 1918), unul în Secţiunea istorică în locul răposatului *C. Giurescu* († 28/15 Octomvrie 1918), unul în Secţiunea ştiinţifică în locul răposatului *C. Istrati* († 30/17 Ianuarie 1918). (Art. 22—24 Stat., 62 Reg.)

6. Raportul Comisiunii permanente a Bibliotecii pentru 1916—19.
7. Raportul Comisiunii Fundaţiunii Adamachi pentru 1916—19 şi alegerea a doi membri, cari, împreună cu Secretarul general, să formeze Comisiunea pentru 1919—20. (Art. 16 Reg. Adam.)
8. Raportul Comisiunii şcolare asupra Institutului Otteteleşanu şi asupra şcoalelor Tache Anastassiu şi Agarici în 1916—19 şi alegerea Comisiunii pentru 1919—20.
9. Raportul Comisiunii pentru împărţirea cărţilor didactice şi religioase din Fondurile Ioan Fătu şi Ioan Scorţeanu în 1916—19 şi alegerea Comisiunii pentru 1920.
10. Raportul şi propunerile Comisiunii Dicţionarului limbii române.
11. Darea premiului I. Lecomte du Noüy elevilor Şcoalelor de Arte Frumoase din Bucureşti şi Iaşi pentru anii 1917, 1918 şi 1919. (Art. 8 Reg. special.)
12. Discursurile de recepţiune ale membrilor activi aleşi în sesiunile trecute.
13. Raportul Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor făcute în 1916—19.
14. Chestiunea localului Bibliotecii Academiei.
15. Schimbări în Regulamentul pentru serviciile Academiei.
16. Regulamentarea premiului «Anastasie Stolojian.»
17. Schimbarea propusă de Secţiunea istorică în 1916 la art. 94 din Reg. gen., privitoare la Fondul Cuza.
18. Regulamentarea Fondului Urlăţeanu.
19. Regulamentarea Fondului «Ionel C. Istrati.»
20. Deciziune asupra Fondului Monumentului Vasile Alecsandri.
21. Deciziune asupra Fondului «G. Ghiţu.»
22. Deciziunile *Comisiunii speciale* pentru acordarea premiilor (Art. 8, 9, 13, 16 Reg. Prem.):
    — *Marele Premiu Năsturel* de 12.000 lei din 1917,
    — Premiul *Năsturel* de 4.000 lei din 1919,
    — Premiul *didactic Craiovean* de 1.500 lei din 1917.
23. Deciziunile *Secţiunii literare* pentru acordarea premiilor (Art. 14, 15 Reg. Prem.):
    — *Constantinide* de 4.000 lei (divizibil) din 1917,
    — *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil) din 1918,
    — *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1919.
24. Deciziunile *Secţiunii istorice* pentru acordarea premiilor (Art. 14, 15 Reg. Prem.):

— *Hagi-Vasile* de 5.000 lei din 1917,
— *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1917,
— *Constantinide* de 5.000 lei (divizibil) din 1918,
— *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil) din 1919.

25. Deciziunile *Secţiunii ştiinţifice* pentru acordarea premiilor (Art. 14, 15 Reg. Prem):
— *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil) din 1917,
— *Lazăr* de 5.000 lei din 1918,
— *Constantinide* de 4.000 lei (divizibil) din 1919.

26. Deciziunea *Secţiunii literare* asupra lucrării prezentate la premiul Principesa Alina Ştirbei de 7.500 lei din 1918: *Povestiri morale pentru copii între 10—14 ani.*
27. Deciziunea *Secţiunii istorice* asupra lucrării prezentate la premiul *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil) din 1917 despre: *Valurile [troianele], drumurile şi cetăţile romane din ţerile locuite de Români.*
28. Deciziunea asupra lucrărilor prezentate la Marele Premiu militar General Ioan Carp şi Maria Carp cu subiectul: *Până unde şi în ce direcţie este folositor a se împinge militarismul şi militarizarea în naţiune.*
29. Şedinţa solemnă pentru proclamarea premiilor acordate (Art. 17 Reg. Prem.)
30. Subiecte alese de *Secţiunea literară* pentru următoarele premii:
— *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1922,
— *Adamachi* de 5.000 lei din 1922,
— *Năsturel* de 5.000 lei din 1924,
— *Bodescu* de 1.500 lei din 1924.

31. Subiecte alese de *Secţiunea istorică* pentru următoarele premii:
— *Năsturel* de 5.000 lei din 1922,
— *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1921,
— *Adamachi* de 5.000 lei din 1923,
— *Alina Ştirbei* de 8.500 lei din 1922,
— *Neuschotz* de 2.000 lei din 1923,
— *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1924,
— *San-Marin* de 2.000 lei din 1922,
— *Toncoviceanu* de 1.000 lei din 1922.

32. Subiecte alese de *Secţiunea ştiinţifică* pentru următoarele premii:
— *Năsturel* de 5.000 lei din 1923,
— *Lazăr* de 5.000 lei din 1923,
— *Adamachi* de 5.000 lei din 1924.

33. Subiect pentru scriere militară, fixat de comisiunea de şapte generali şi

ofiţeri superiori, numită de Ministerul de Răsboiu pentru «Marele Premiu General Ion Carp şi Maria Carp» de 7.000 lei din 1924.

34. Subiecte (chestiuni de asigurare, alese de comisiunea de trei membri pentru «Premiul Dacia-România» din 1921 şi 1924. (— Reg. special).
35. Alegerea Comisiunii financiare pentru cercetarea conturilor din 1918—19.
36. Alegerea Comisiunii de 12 membri pentru *Premiul Năsturel* de 4.000 lei şi al *Asociaţiunii Craiovene* de 1.500 lei din 1920 (Art. 13 Reg. prem.)
37. Alegerea Comisiunii de 7 membri pentru premiul *Chrissoveloni* de 2.000 lei din 1920.
38. Alegerea Comisiunilor de câte 3 membri din *Secţiunea istorică* pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiile din 1920 (Art. 20 Reg. Prem.):
    — *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil): *Ediţia românească a Memoriilor Regelui Carol;*
    — *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei despre: *Mişcarea revoluţionară din 1821 în Principatele Române.*
39. Alegerea Comisiunii de 3 membri din *Secţiunea ştiinţifică* pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiile *Năsturel* de 5.000 lei din 1920 despre: *Valoarea alimentară a porumbului.*
40. Alegeri de membri onorari şi corespondenţi.
41. Formarea bugetului pentru anul 1919—20.
42. Alegerea Preşedinţilor şi Vicepreşedinţilor Secţiunilor pentru 1919—20 (Art. 15 Stat.).
43. Alegerea Secretarului Secţiunii ştiinţifice pentru 1919—1926.
44. Alegerea Preşedintelui şi Vicepreşedinţilor Academiei pentru 1919—20 (Art. 15 Stat.).
45. Raportul Secretarului general asupra lucrărilor sesiunii generale din 1919.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* ceteşte următorul *Raport asupra activităţii Academiei din anii 1916—1919*:

„Domnilor Colegi,

«Am serbat ieri cu cea mai mare solemnitate intrarea Academiei în noua epocă de activitate, după încheierea unei jumătăţi de secol dela înfiinţarea ei.»

«Veşnică este şi va fi recunoştinţa noastră, recunoştinţa neamului românesc, a cărui cultură o reprezentăm aici, pentru înalta bunăvoinţă a MM. LL. Regelui şi Reginei, cari — însoţiţi de A. S. R. Principele Moştenitor — au binevoit să dea şedinţei Academiei toată strălucirea prin prezenţa Lor.

«Dela trecuta sesiune generală ordinară, ţinută în Maiu 1916, s'au petrecut evenimente de o măreţie nemaipomenită până acum nu numai în scurta

vieață de o jumătate de secol de activitate a acestei instituțiuni, dar chiar în întreg trecutul neamului nostru.

«Răsboiul cel mare al lumii, aprins în vara anului 1914, și-a întins flacările lui grozave până împrejurul țerii noastre, și în luna August 1916 ne-a cuprins și pe noi în vârtejul lui. In avânturi și încordări ale puterilor neamului, în biruințe și înfrângeri, în dureri și suferințe grozave de tot felul, pretutindenea și pentru toți, ne-am frământat doi ani lungi și grei. Toate au fost însă încoronate, din darul ceresc, cu realizarea desrobirii tuturor provinciilor românești de sub stăpânirile străine și cu unirea lor cu Regatul Coroanei de oțel.

*

«In timpul acestor adânci frământări, activitatea Academiei a fost cu totul amorțită. Membrii au fost împrăștiați, unii au rămas aici și au scăpat de pieire comorile adunate cu muncă și zel în curs de o jumătate de secol, alții s'au refugiat în Moldova, iar câțiva spre apus în țerile depărtate, mai ales în Franța. Cei rămași în capitală au ținut numai ședințe intime, cu scopul și cu grija de a păstrà neatinse instituția și colecțiile ei, ferindu-le de primejdiile acelor zile grele.

«La deschiderea sesiunii extraordinare, ținută cu câți membri s'au putut adunà la Iași în Octomvrie trecut, colegul nostru d-l I. Bianu, care rămăsese în capitală, și a îndeplinit funcțiunile de Secretar general, a arătat într'un deosebit raport puținul ce s'a putut face la Academie în tot timpul cât activitatea ei normală a fost suspendată.

*

«După închiderea acelei sesiuni extraordinare, ședințele ordinare săptămânale și-au reluat mersul lor prescris de Statute și de Regulament.

«Aceste ședințe însă au fost inaugurate în mod dureros. La întoarcerea dela Iași am găsit întins pe patul de veșnică odihnă pe tânărul nostru coleg *Constantin Giurescu*, care rămăsese aici bolnav și nu putuse luà parte, din această cauză, la sesiunea dela Iași. A căzut asupra colegului Vicepreședinte I. Bogdan greaua sarcină de a exprimà durerea Academiei pentru pierderea acelui tânăr coleg, chemat în sânul Academiei deabià la 1914, și pe care l-am pierdut înainte să-și fi făcut chiar discursul de intrare ce aveà în pregătire. *Constantin Giurescu* erà înzestrat nu numai cu adânci și bogate cunoștințe istorice: el aveà pătrunderea, agerimea și independența spiritului critic într'o rară măsură, ceea ce împingeà cercetările sale pe drumuri neumblate și în adâncuri nepătrunse de alții. Ediția cronicei Moldovene de Ureche și Simion Dascălul, făcută de dânsul, este lucrare fără pe-

reche în literatura noastră istorică. Durerea Academiei, pricinuită prin pierderea lui Giurescu, a fost cu atât mai vie, cu cât calităţile lui se întâlnesc foarte rar şi cu cât aveam dreptul — după vrâsta lui — să aşteptăm dela dânsul încă zeci de ani lucrarea spornică pe terenul istoriografiei naţionale.

«Deabià acum în primăvară s'a aflat aici că, încă din toamna trecută, Academia pierduse pe membrul onorar *Emil Picot*, încetat din vieaţă la Paris în toamna anului trecut 1918. Vieaţa întreagă şi aproape toată activitatea sârguitorului învăţat i-a fost strâns legată prin iubire de istoria, de limba şi de vieaţa neamului nostru. De tânăr, dela 1866, a trăit între noi; ne-a învăţat limba, a studiat poporul, a adunat poezia poporală; şi-a făcut din răspândirea cunoştinţei noastre în Franţa o misiune a vieţii sale întregi, a studiat şi a cunoscut adânc atât istoria noastră şi izvoarele ei, cât şi documentele şi textele vechei noastre limbi şi literaturi. Din cauza acestor legături cu vieaţa noastră naţională şi pentru aceste merite deosebite, Academia a ales pe Emil Picot Membru onorar al ei, chiar în sesiunea de constituire dela 1879. Memoria lui va fi totdeauna înconjurată cu coroana florilor recunoştinţei în Academie şi în oricare organizare de studii istorice româneşti.

*

«In şedinţa dela 2/15 Noemvrie, colegul nostru Vicepreşedintele I. Bogdan a exprimat şi s'a înscris în procesul verbal al şedinţei marea bucurie de a fi scăpat de ocupaţiunea străină, sub care am fost apăsaţi doi ani lungi şi amari, cum, la 25 Noemvrie 1916, acelaş coleg a exprimat şi s'a înscris în procesul verbal al zilei durerea de a fi văzut acea ocupaţiune venită asupra capitalei.

«Răsunet puternic de mare bucurie au avut în sânul Academiei zilele mult dorite, când ţerile româneşti au proclamat eliberarea de sub stăpânirile străine şi unirea lor cu Regatul României. Cu deosebire a fost adâncă bucuria zilei de Duminecă 18 (5) Noemvrie, când adunarea naţională a Românilor de peste Carpaţi a proclamat la Alba Iulia despărţirea lor de Statul Unguresc şi unirea cu România, pentrucă Academia a avut în sânul ei o întreagă pleiadă de fruntaşi ai vieţii culturale, chemaţi dintre Românii de acolo: Cipariu, Bariţ, Babeş, Popea, Moldovan, Bunea şi alţii mulţi, cari au lăsat urme neşterse în Analele instituţiei noastre.

«Cu deosebită bucurie a fost primită la 21 Decemvrie trecut delegaţiunea basarabeană, venită să prezente M. S. Regelui actul unirii necondiţionate a Basarabiei cu România, delegaţiune condusă de colegul nostru corespondent Pantelimon Halipa şi care venià la Academie ca la cea mai înaltă instituţie culturală a neamului.

«*Ședințele săptămânale* după sesiunea extraordinară din Octomvrie trecut la Iași au fost ținute regulat. Au fost publice cinci, în cari d-l *N. Iorga* a făcut comunicări despre diferite chestii istorice, iar d-l coleg *Dr. V. Babeș* a adaos câteva comunicări din câmpul cercetărilor sale bacteriologice.

*

«*Publicațiile Academiei* nu au putut fi încă puse în lucrare; deabià s'a putut terminà volumul XXXVIII din *Anale*, cuprinzând *Desbaterile* din anul 1915—16, volum care fusese în cea mai mare parte tipărit înainte de răsboiu. Atât lipsa hârtiei, care nu s'a putut procurà până acum, cât și criza generală și în deosebi criza prin care trece industria tipografiei în toată țara ne silește să amânăm continuarea tipăririi unor publicațiuni începute dinainte de răsboiu și să ținem în așteptare numeroase lucrări aprobate și gata de tipar.

«Pregătirea ediției lui Alecsandri, la care lucrează d-l G. Bogdan-Duică, după hotărîrea Secțiunii literare, se află în acest stadiu: S'au cules toate variantele la *Doine și Lăcrimioare* și la *Mărgăritărele;* și părți din *Pasteluri*, *Legende*, etc. S'a scris comentarul poeziilor; el constă din note relative la originea, soartea și efectul *fiecărei* poezii. Comentarul se adaoge treptat, după descoperirile cari se mai pot face. Pentru comentar d-l G. Bogdan-Duică a terminat, în timpul ocupației, răsfoirea *întregei* prese literare și politice a timpului dintre 1840 și 1890.

«S'a scris la *Doine și Lăcrimioare* o prefață voluminoasă, istorică, nu estetică. Ediția nu va cuprinde controverse estetice, dar ea aduce multe precizări istorice nouă.

«Afară de aceasta, s'au cules pentru o anexă mare poezii neprimite în edițiile poetului. Și acestea vor fi comentate. Impreună cu cele franceze, din toate timpurile, ele ar puteà formà un mic volum.

«Din teatru s'a colaționat textul primelor două piese de teatru; și s'a scris o bogată prefață la *Coconu Iorgu dela Sadagura*, la ale cărui variante se lucrează paralel cu lucrarea asupra poeziilor.

«Ar fi de dorit ca publicarea să înceapă cu *Doine și Lăcrimioare*. Poeziile vor fi publicate astfel: Introducerea la volum; textul ediției din 1875 al poeziei ca text final al autorului; variantele, cari ating fondul de o parte, forma, stilul, de alta; apoi notele poetului; în fine notele editorului, comentarul nou.

*

«*Colecțiunile Academiei* au fost ținute în ordinea de mai nainte; creșterea lor a fost aproape cu totul oprită în acești doi ani de răsboiu; lucrările de

catalogare au fost continuate, pe cât au îngăduit împrejurările, iar acuma, după restabilirea în parte a stărilor normale, ele se continuă cu toate puterile disponibile.

«Trei preţioase părţi din aceste colecţiuni au fost scoase din localul Academiei din cauza răsboiului şi până acuma nu sunt înapoiate:

«*1. Colecţia documentelor originale* istorice româneşti, împreună cu câteva din cele mai preţioase manuscripte, au fost trimise la Iaşi dimpreună cu arhivele Statului, spre a fi ferite de pericolele ce ameninţau capitala după trecerea armatelor inimice înlăuntrul hotarelor ţerii; la Iaşi au fost primite de însuş d-l Poni, Preşedintele nostru, şi aşezate sub a d-sale îngrijire în localul Universităţii. De acolo mai târziu şi, spre a fi ferite de acelaş pericol, împreună cu ale Statului, au fost trimise la Moscova, unde se află şi acuma. Avem încrederea că în curând vor fi înapoiate.

«2. *Colecţia numismatică*, din aceleaşi cauze, a urmat acelaş drum şi se află în acelaş loc cu documentele.

«3. Dintre colecţiile rămase aici, aceea a *manuscriptelor slavone* a suferit o mare împuţinare. După ce — în contra textelor precise de drept internaţional — localul Academiei a fost violat şi ocupat de poliţia militară germană în luna Ianuarie 1917, în vreme de noapte, între orele 8—2, manuscriptele slavone — în număr de 607 volume — au fost ridicate şi duse, apoi, după reclamaţiile noastre, înapoiate, dar în Iunie acelaş an au fost din nou ridicate, cu acte formale, de aceleaşi autorităţi militare germane, cam jumătate din ele (305 volume împreună cu 7 volume de mare preţ luate din Muzeul Naţional de Antichităţi) şi date Bulgarilor ca să le ducă la Sofia, sub pretextul de a fi studiate. Cu toate reclamaţiile făcute, până acuma nu s'a putut încă obţine restituirea lor. Avem însă şi în această privinţă speranţa că dreptatea va birui şi că manuscriptele Academiei, răpite în contra tuturor drepturilor, vor fi înapoiate în curând.

«Comisiunea Bibliotecii vă va da, cu privire la colecţiuni, informaţiuni mai amănunţite.

«O necesitate imperioasă, care cere acuma rezolvire cu deosebire grabnică, este construirea localului bibliotecii Academiei. Comorile ei de cărţi, manuscripte, documente şi altele nu mai pot fi lăsate în nesiguranţa şi strâmtoarea localului de acum cu totul neîndestulător şi nepotrivit trebuinţelor unui asemenea serviciu. Biblioteca Academiei trebue să devină cât mai curând un adevărat serviciu central pentru studiile superioare din România întregită şi, printr'un serviciu bine organizat de împrumutări, cărţile să poată circulà cu uşurinţă şi fără încetare atât spre Iaşi, Cernăuţi, Chişinău, cât şi spre Braşov, Sibiiu, Blaj, Cluj, Caransebeş şi Oradea-mare. Pentru aceasta este grabnică trebuinţă să se construească localul îndestu-

lător şi potrivit. Având în mâna noastră mijloacele de comunicaţie — posta şi căile ferate, — organizarea şi funcţionarea unui asemenea serviciu central al Academiei se va puteà face uşor, şi prin aceasta se va îndeplinì o imperioasă datorie a Statului, făcându-se un mare serviciu activităţii pentru desvoltarea culturii neamului, cu sacrificii relativ mici.

*

«*Premiile* Academiei au rămas şi ele în aşteptare după sesiunea din 1916 şi s'au adunat astfel pentru sesiunea de acum toate premiile celor doi ani trecuţi, 1917 şi 1918, împreună cu ale acestui an 1919. Spre a înlesnì cea mai largă participare posibilă la concursurile acestor premii, s'a decis în şedinţă ordinară ca — în acest an — în mod excepţional şi cu abatere dela dispoziţiile Regulamentului — terminul de prezentare să fie prelungit dela 31 Decemvrie până la 28 Fevruarie. Astfel s'au putut prezentà numeroasele scrieri trimise secţiunilor şi comisiunilor, cari au să decidă asupra lor.

*

«*Bursele* din Fondul Adamachi şi din celelalte fonduri, ale căror acte de fundaţiune le prescriu, au fost şi ele în cea mai mare parte suspendate. După restabilirea vieţii normale în învăţământul superior în ţară, s'au putut da bursele Adamachi atât pentru elevii Şcoalei de poduri din Bucureşti, cât şi pentru studenţii Facultăţilor de ştiinţe şi de medicină dela Universitatea din Iaşi. Toate bursele pentru studii superioare afară din ţară sunt vacante şi aşteaptă să fie date după propunerile ce vor fi făcute de Comisiunea specială, care va ţineà seamă de câteva cereri primite dela tineri doritori de a se folosì de ele pentru deosebite specialităţi. Aşà sunt bursele Adamachi pentru străinătate, bursele Stolojian, Sturdza, Urlăţeanu.

*

«*Şcoalele Academiei* numai în mică parte au putut funcţionà în timpul răsboiului. Unele au suferit mult. Trei au putut fi aduse la starea aproape normală; una — Institutul Otteteleşanu — trebue să aştepte încă îmbunătăţirea împrejurărilor, spre a-şi deschide iar porţile pentru elevele pe cari are destinaţia să le crească. Celor două şcoale de agricultură «Agarici» şi «Tache Anastassiu» li s'a rezervat, cu ocazia exproprierii moşiilor, pământ îndestulător pentru buna lor desvoltare viitoare.

«Comisiunea şcolară, aleasă în sesiunea extraordinară din Octomvrie trecut, vă va arătà în amănunte starea lucrurilor şi vă va propune măsurile ce vor trebuì luate.

*

«*Contribuirile* Academiei pentru uşurarea greutăţilor răsboiului au fost următoarele:

a) sume dăruite:

pentru Familia luptătorilor (în 1916 Septemvrie) Lei 45.000,—
» Prizonierii de răsboiu (în 1917 Maiu) . . . » 5.000,—
» » » » (în 1917 Decemvrie) . » 5.000,—
» Victimele din Ungaria (în 1919 Aprilie) . . » 5.000,—
» Familia Luptătorilor din diurnele membrilor . . 1916 — 1917 » 2.835,40
» Familia Luptătorilor — din Fondul Secţiei ştiinţifice (în Septemvrie 1916) . . . . » 13.000,—

Sume dăruite . . . Lei 75.835,40

b) localul din Calea Victoriei No. 135 în 1916 — 18 la dispoziţia Comitetului sanitar şi Crucii Roşii — 2 ani — valoare . . . . » 40.000,—
acelaş local Crucii Roşii pentru infirmii de răsboiu — 2 ani (1918—20) . . . . » 40.000,—

c) rufărie şi îmbrăcăminte în 1916—18 la Crucea Roşie, azile, spitale, date dela Institutul Otteteleşanu — valoare . . . . » 43.000,—

Total . . . Lei 123.000,—

Totalul valorilor dăruite este de . . . Lei 198.835,40

d) la împrumuturile Statului Academia a participat cu următoarele sume:

la Imprumutul Naţional 1916 cu . . . . Lei 157.713,25
« bonuri de tezaur (1917) cu . . . . » 400.000,—
« Imprumutul Unirii cu . . . . » 457.936,75

Totalul înlesnirilor băneşti . . . Lei 1.015.650,—

*

« *Vânzarea bunurilor mici*, autorizată prin deciziunea dela 25/12 Octomvrie 1918, s'a făcut aproape în întregime. S'au vândut prin licitaţie 65 imobile pentru suma totală de 544.026,25 lei. Preţul lor a variat între 190 şi 205.000 lei, 62 fiind mici parcele de pământ şi locuri de case sau vii vândute sătenilor. Venitul total adus de toate aceste imobile eră de 14 399 lei, iar capitalul rezultat din vânzarea lor va aduce un venit de 28.175 lei la fondurile din cari fac parte.

*

«In timpul şi din cauza răsboiului şi a ocupaţiei inimicilor, Academia a

suferit pagube în averea ei, evaluate la 3.138.595 lei, pentru cari s'au cerut despăgubiri.

*

«*Exproprierea moșiilor* a adus o mare schimbare în averea Academiei. Din cele 12 moșii au fost expropriate 10.401 Ha. 7.000 m. p. Au mai rămas terenurile rezervate pentru cele două școale de agricultură, casele și grădinile administrației, câteva locuri băltoase sau bălți necuprinse în expropriere, precum și pădurile în întindere totală de 2.024,5 ha. Toate acestea urmează să fie vândute, afară de pădurile de lângă localitățile unde funcționează școalele de agricultură.

«Avem încrederea că, în urma exproprierii, veniturile Academiei nu vor suferi scădere.

*

«Acestea sunt, Domnilor Colegi, amintite pe scurt, faptele principale din vieața Academiei dela ultima sesiune din 1916 până acum.

«S'a încheiat, între cele mai sguduitoare și mai mărețe evenimente, întâia jumătate de secol de activitate a Academiei. Această Academie este întâiul organ de unire a Românilor din toate părțile, mai întâiu printr'o unire sufletească, culturală, care aveà să pregătească unirea deplină a neamului întreg. Emoțiunile de adâncă și puternică bucurie pentru unirea neamului, înfăptuită în zilele noastre mărețe prin virtuțile lui de rassă și cu deosebire prin virtuțiile fiilor săi, nicăieri nu pot răsunà cu mai multă putere decât în sânul Academiei Române. Academia are dreptul să fie mândră de a fi contribuit la pregătirea acestei uniri.

«De acuma îndatoriri nouă se impun Academiei de a contribuì la desvoltarea și la unificarea culturii naționale pe terenul consolidat al României întregite și — precum această patrie a noastră, mărită în hotarele ei firești, este una din cele mai frumoase țeri, tot așà astăzi suntem datori a face din cultura neamului nostru una din cele mai strălucite. Problemele activității viitoare pentru îndeplinirea acestei mari datorii se impun imperios Academiei Române în viitoarea jumătate de secol.»

După propunerea d-lui Președinte *P. Poni* se procede la alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în anii 1916—1919.

— Sunt aleși d-nii: *I. Brătescu-Voinești, I. Lupaș, I. Inculetz.*

D-l Președinte *P. Poni* cetește următoarea propunere pentru modificarea Statutelor:

«In conformitate cu art. 46 din Statute, subscrişii şapte membri propunem să se facă în Statutele Academiei următoarele schimbări:

«1. — La art. 7 al. 1: Sesiunea generală să înceapă la 15 Maiu stil nou.

«2 — La art. 35 al. 3: Din veniturile fondurilor cu destinaţiune specială, Academia să preleve pentru spesele generale 20% (douăzeci la sută). Această schimbare nu va fi aplicată acelor fonduri primite în trecut, ale căror acte de fundaţiune fixează cuantul prelevărilor.

«*I. Bianu, St. Hepites, N. Iorga, I. C. Negruzzi, D. Onciul, V. Pârvan, G. Ţiţeica.*»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o şedinţă viitoare.

D-l Preşedinte *P. Poni* ceteşte următoarea propunere pentru înfiinţarea de publicaţiuni:

«Propunem ca Academia să înfiinţeze două serii nouă de publicaţii:

«Una în limba română cu titlul general: *Biblioteca ştiinţifică*, cealaltă în limbile străine, înscrise în regulamentele Academiei, cu titlul general: *Académie Roumaine — Bibliothèqe scientifique.*

«1. — In *Biblioteca ştiinţifică* să se publice scrieri mai voluminoase decât întinderea fixată în regulament pentru memoriile cari se pot publicà în *Anale.* Fiecare scriere să formeze un volum deosebit, tipărit în acelaş format în 8 de cel puţin 300 şi cel mult 600 pagine. Scrierile pot fi din oricare specialitate ştiinţifică, trebuesc însă să fie originale şi nepublicate; ele pot fi scrise atât de membrii Academiei, cât şi de persoane străine. Deciziunea pentru publicarea lor se iea de Academie în şedinţă plenară, după hotărîrea motivată luată de o Secţiune, cu majoritatea voturilor.

«Autorului se dă remunerare de 100 lei pentru fiecare coală de tipar de 16 pagine.

«Cheltuelile de tipar şi remunerare de autor să fie acoperite din sumele anume prevăzute în buget la cheltuelile generale sau din excedentele bugetare.

«Biblioteca ştiinţifică să înceapă cu cele două scrieri ale d-lui N. Iorga, aprobate în sesiunea ţinută în Octomvrie la Iaşi: *Istoria literaturilor romanice* şi *Istoria Rusiei şi Poloniei.*

«2. — In *Bibliothèque scientifique* se vor puteà publicà scrieri privitoare la pământul românesc, cu preferinţă, şi produsele lui, la istoria Românilor, la etnografia, starea sanitară şi materială a ţăranului român, limba, literatura românească; asemenea scrieri de acelaş cuprins, cu preferinţă privitoare la ţerile şi popoarele vecine cu ţerile şi neamul românesc sau înrudite cu dânsul. Aceste opere pot fi scrise de Români sau de străini şi ele pot fi nepublicate sau traduse din limba română sau dintr'alte limbi, afară de limbile mondiale prevăzute în regulamentele Academiei.

«Modalitatea admiterii publicației va fi aceeaș ca și pentru *Biblioteca științifică*. Remunerarea se va hotărî de Secțiunea respectivă pentru fiecare caz în parte; ea nu poate fi însă mai mare decât pentru scrierile originale, cari se publică în *Biblioteca științifică*.

«*Dr. Gr. Antipa, I. Bianu, N. Iorga, G. Țițeica.*»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință viitoare.

D-l Președinte *P. Poni* cetește propunerea Delegațiunii ca, în vederea scumpetei extraordinare în capitală, în mod excepțional, diurna membrilor prezenți la sesiune în acest an să fie de 100 lei de ședință pentru cei veniți din afară și de 50 lei pentru cei domiciliați în Capitală.

— Propunerea Delegațiunii se aprobă.

D-l *St. C. Hepites* aduce la cunoștința Academiei că în timpul răsboiului au încetat din vieață doi membri onorari străini, și anume: Gaston Darboux dela Paris în 1917 și William Crookes dela Londra în 1919.

ȘEDINȚA DELA 16 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Profesor *I. Iarník*, membru corespondent, zice:

„*Onorată Academie*,

„*Stimați Colegi*,

«Mă simt afară din cale fericit, prilejindu-mi-se să mă găsesc în capitala Țerii-Românești tocmai în vremea când cea mai înaltă Istituțiune culturală serbează aniversarul al 50-lea al înființării ei! Și cum să nu mă simt fericit, dacă mi se dă prilejul să serbez și eu, în mijlocul acestui corp ilustru, jubileul meu de 40 ani, de când mi se făcuse însemnata cinste să fi fost ales membru corespondent al ei, tocmai în cea dintâi adunare generală a sa, va să zică sunt cel mai vechiu dintre membrii corespondenți ai clasei filologice.

«Domnii membri ai Societății Academice Române, văzându-mă zi de zi lucrând în încăperile menite a deveni cel puțin deocamdată sediul Academiei și dorind să răsplătească oarecum râvna și setea sufletească a mea, mi-au dat voie să fiu față la desbaterile lor cu privire la statute, hatâr, pe care

eu Cehul din Țara Cehului, am știut să-l prețuesc cum se cade. Și dacă m'am văzut ales de membru, știam cât se poate de bine că, nu pentru vrednicia mea, acei domni cari, afară de unul singur, ne-au și părăsit, dormindu-și somnul cel veșnic, au făcut-o, ci s'au lăsat conduși de cuvintele poetului latin: Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas, va să zică: Puterile chiar dacă lipsesc, voința totuș e vrednică de laudă.

«Dacă însă cumva — și cam bănuesc c'așà o fi — urmașii membrilor de atunci își vor fi dând cu părerea cum că eu în cei 40 ani nu prea am împlinit așteptarea alegătorilor mei de odinioară, îi rog să mă ierte: de o parte, în calitatea mea de profesor universitar al limbilor romanice, aveam datoria să mă îndeletnicesc cu studiul și al celorlalte limbi și nu numai cu cel ce-mi plăceà mai mult; de altă parte însă eram stingherit în studiile mele prin lipsa de cărți, de izvoare mai cu seamă, cu privire la limba și literatura poporului, cari chiar dela început au stârnit mai mult băgarea mea de seamă.

«La dreptul vorbind am adunat și eu, tocmai în privința aceasta, oarecari materiale, pe cari vârsta mea înaintată n'are să-mi dea voie să le prelucrez: avui însă parte de un noroc mare, rar, acela de a aveà lângă mine pe altul mai tânăr, tot atât de îndrăgit de toate câte privesc limba strămoșească a Domniilor Voastre, care, după cum nădăjduesc, are s'o facă în locul meu.

«Acum dați-mi voie să rostesc felicitarea unei instituțiuni-soră, cea a Academiei Cehe din Praga, al cărei membru din clasa filologiei am cinste să fiu.

«Când în anul 1911, cu prilejul aniversarului de 50 ani al Universității din Iași, am rostit, ca delegatul celei din Praga, felicitările ei, am constatat cu oarecare mândrie îndreptățită c'o fac în numele unei Universități, care fiind înființată pentru fiii patriei de către Impăratul Carol IV, chiar în anul 1348, prin urmare în anul 1911, a fost cu 513 ani mai veche decât sora ei mai tânără, cea din Iași.

«In schimb Academia Cehă din Praga a fost înființată cu vre'o 30 ani mai târziu decât Academia Română din București, va să zică în 1900; își datorește vieața inițiativei și dărniciei arhitectului Iosif Hlarke, cunoscut și în câteva obștii românești ca ziditorul mitropoliei române din Cernăuți.

«La dreptul vorbind am avut și noi Cehii o instituțiune culturală, care se asemuește Societății literare și mai târziu celei Academice din România, așà numita Societate învățată sau savantă, care își văzuse lumina zilei în anul 1773 și când erà vorba să se înființeze Academia Cehă, atunci câțiva d'ai noștri își deteră cu părerea, că Societatea învățată s'ar puteà schimbà în Academie, încetând apoi să ființeze întocmai cum aceasta avusese loc în România. Poate că propunerea aceasta s'ar fi fost primit, au fost însă niște împrejurări, cari nu îngăduiau să se facă la fel : piedica cea mai mare a fost

că societatea noastră a fost bilinguă, având cele două limbi ale țerii, cea cehă și cea germană, aceleași drepturi, Academia cehă însă nu puteà să rabde lângă sine altă limbă, de vreme ce scopul de căpetenie, să nu zic unic, al ei fu și este de a cultivà literatura și știința numai în graiul strămoșesc al nostru. Intr'adevăr nu se poate, ca vreun neam să atingă treapta cea mai înaltă a culturii, dacă nu e destoinic să-și însușească și să pună în lucrare, și cu privire la lucrul acesta atât de însemnat, lozinca cuprinsă în cuvintele cunóscute: «Prin noi înșine.»

«Nu-mi rămâne decât să rostesc din inimă, și în numele Academiei Cehe din Praga, felicitarea sinceră că Academia Română, în niște vremuri atât de însemnate, și-a sfârșit cu bine cea dintâi jumătate a veacului și urăm ca, încordându-și toate puterile și învingând toate piedicile ce i s'ar puteà pune în cale, să-și ajungă ținta măreață a sa, înălțându-se până la stele, sau mai pe scurt în limba mamă, cea latină : per ardua ad astra ! »

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* mulțumește d-lui Iarník pentru simțimintele de prietenie statornică față de Academie și neamul românesc. Suntem fericiți de a vedeà printre noi pe d-l Iarník, pe care l-am văzut și cu 40 de ani în urmă, când a fost ales membru corespondent, și îi suntem recunoscători pentru activitatea desfășurată cu privire la limba și literatura română. Sperăm că asemenea legături de strânsă prietenie vor luà naștere între Statul român și Statul ceh, pentru siguranța și prosperitatea ambelor popoare.

Delegațiunea face următoarea propunere:

«Ținând seamă de experiența făcută și de împrejurările timpului, credem că pentru buna desvoltare a serviciilor interne ale Academiei este necesar să se facă următoarele schimbări și adaose la regulamentul serviciilor, votat la 23 Maiu 1909:

«1. — La art. 15 și 17 : *Cassierul să fie mutat dela gradul III la gradul II.*

«2. — La art. 17: *Tabela salariilor tip pe lună să fie fixată, precum urmează, pe grade și clase:*

Funcțiunea	singură clasă	clasa I	clasa II	clasa III
Gradul I				
Șefii de serviciu	600	—	—	—
Gradul II				
Ajutori de serviciu, advocați,				

corectori de publicații, cassier, contabil.	—	450	400	350
Gradul III				
Arhivar-registrator, ajutor de contabil și de cassier	—	330	300	280
Gradul IV				
Custozi, scriitori definitivi	—	260	240	220
Gradul V				
Scriitori provizorii	200	—	—	—

«La art. 19 să se adaoge următorul alineat după alineatul 2:

«Un funcționar care nu are altă funcțiune afară de serviciul Academiei, după 20 ani de vechime în serviciul Academiei, poate fi înaintat la gradul și leafa de șef de serviciu, după propunerea motivată a șefului de serviciu din care face parte, susținută în scris de Secretarul general.»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință viitoare.

Se cetește și se aprobă procesul verbal al ședinței Secțiunii istorice dela 15 Maiu.

D-l *S. Mehedinți* zice că la solemnitatea jubileului de 50 ani al Academiei și al Unirii tuturor Românilor s'a relevat că această sărbătorire corespunde și unui mare act istoric, împlinirea a 18 secole dela moartea Împăratului Traian, colonizatorul Daciei. In aceste momente fericite, făuritorul granițelor României de azi nu trebue uitat. Regretatul Dr. C. I. Istrati a propus odată să se facă o statue pentru imortalizarea memoriei lui. Această propunere este greu de adus la îndeplinire, dar ar trebui ca Academia să țină o ședință publică de comemorare, în care d-l V. Pârvan să expună activitatea glorioasă a marelui Impărat.

D-l *I. C. Negruzzi* arată că cu mulți ani în urmă Al. Odobescu a propus să se reproducă Columna lui Traian în București. Academia nu are posibilitatea să facă o astfel de lucrare; Guvernul însă o poate face și ar fi timpul potrivit să se gândească la înfăptuirea acelui monument care simbolizează luptele dintre Daci și Romani.

D-l *I. Bianu* este de părere că nu trebue să așteptăm totul dela Guvern. Academia ar trebui să iea inițiativa pentru îndeplinirea acestei reproduceri în București sau Alba Iulia, pe care ar puteà-o face, dacă s'ar ocupà cu tot dinadinsul.

D-l *I. Nistor* zice că evenimentele mari se pot sărbători fără a privi înapoi. Sunt timpuri potrivite să privim evenimentele din jurul nostru. Clasicismul trebue apreţiat pentru educaţie, dar suntem datori să ţinem seamă de cerinţele timpului modern. Ar fi mult mai bine să se facă un monument al Unirii neamului, care să reprezinte alipirea Transilvaniei, Bucuvinei şi Basarabiei la patria mumă. Aprobă însă şi susţine chiar idea ţinerii unei şedinţe comemorative cu ocaziunea împlinirii a 18 secole dela moartea colonizatorului Daciei.

D-l *D. Onciul* propune formarea unei Comisiuni compuse din 2 membri din Regat, 1 din Transilvania, 1 din Bucovina şi 1 din Basarabia, care să studieze chestiunea şi să prezinte un raport plenului.

D-l *Onciul* aminteşte apoi că în acest an se împlinesc 100 de ani dela naşterea lui N. Bălcescu. Programa lucrărilor sesiunii este prea încărcată, dar după închiderea sesiunii ar trebui să se ţină o şedinţă publică de comemorare.

— Punându-se la vot propunerile d-lor S. Mehedinţi şi D. Onciul se ieau următoarele deciziuni:

a) Să se ţină şedinţă publică în prima Vineri după vacanţa de vară, în care d-l V. Pârvan să ţină o cuvântare pentru comemorarea Impăratului Traian;

b) să se formeze o comisiune compusă din d-nii: A. Saligny şi V. Pârvan pentru Regat, O. Desuşianu pentru Ardeal, D. Onciul pentru Bucovina şi I. Inculetz pentru Basarabia, care să studieze şi să prezinte plenului raport asupra propunerii pentru monumentul comemorativ;

c) să se ţină o şedinţă publică după terminarea sesiunii generale, în care d-l O. Densuşianu să facă o comunicare pentru comemorarea lui Nicolae Bălcescu.

D-l *I. Simionescu* arată că programa lucrărilor din acest an este foarte încărcată şi roagă a se luà hotărîrea de a se rezolvà zilnic câte o chestiune şi a se terminà astfel mai curând, întru cât unii memhri, cari nu locuesc în capitală, au interes să plece.

Şedinţa se ridică şi membrii se grupează pe Secţiuni şi Comisiuni pentru pregătirea lucrărilor.

ȘEDINȚA DELA 17 MAIU 1919.

Preşedinţa d-lui *P. Poni*.

D-l Preşedinte *P. Poni* zice: Am onoare să prezint Academiei două lu-

când călăii poporului nostru, barbarii culturali și cei naturali, ne-au înfățișat spăimântătoarea figură diformă a unei Românii fără munți și fără mare, simplu ogor de lucru pentru negrii albi ai Europei Centrale, fără a-și da seama că desființau pentru totdeauna un hotar și că hotarul nedrept, în epoca naționalităților, poate face loc la orice alta decât la unul și mai nedrept decât dânsul.

Dar, de câte ori s'a întreprins o acțiune mai vastă în ordinea politică și tot așà și în ordinea culturală, ea a dus în chip firesc la unitatea primitivă, la unitatea necesară, la unitatea inevitabilă.

Cel dintâiu Stat Românesc la Dunăre, în veacul al XI-lea, s'a numit în limba slavă a cancelariilor Țara-Românească, una singură pentru toți. Fundațiunea dela Argeș, în veacul al XIV-lea, a fost o «Domnie a toată Țara-Românească». Moldova, întemeiată de străini ca Stat de concurență, a tins, în veacul al XIV-lea și în al XV-lea, către desființarea hotarului absurd. Dacă în Ardeal s'a ridicat, fie și în armura nobilului ungur, Ioan Corvinul, el a căutat să întrebuințeze pentru aceeaș operă, cu atât mai românească, cu cât erà mai creștină, puterile militare ale celor trei țeri, și Ștefan cel Mare, stăpân peste Secui, creator de Domni la București, în timp ce luptà cu Turcii pentru Cruce, nu făceà decât să urmeze aceeaș tradiție. Aceasta a fost și linia de conduită a lui Petru Rareș, care-și mărità fetele la Munteni, care-și făceà intrările domnești în Bistrița ardeleană și-și adăpostià pribegia în cetatea Ciceului, după ce luase vamă la Prejmerul brașovean și-și așezase dregătorii săi, pe urmele puternicului părinte, în inima însăș a Ardealului, la Cetatea de Baltă. Și, când, după decăderea Moldovei, norocul care adusese în Scaun pe Mihaiu Viteazul dădù Principatului muntean călăuzirea avântului românesc, în ciuda sfătuitorilor cari-i înfățișau coroana bizantină, deschizându-i prin răscoale balcanice drumul către Sfânta Sofia, Voevodul trecătoarelor îndepliniri s'a îndreptat, furat de marile puteri ascunse ale neamului, spre pasurile Carpaților, chiar dacă erau să-l ducă la osteneli, la suferință și moarte.

Iar apoi, unul după altul, Domnii unei țeri și ai celeilalte, Radu Șerban, năvălitorul în Ardeal, Movileștii, cari domnesc în ambele țeri de aici, Radu Mihnea, care din Moldova își pune feciorul Domn in București și ale cărui oase se aduc din Curțile dela Hârlău la mânăstirea lui din acest oraș al nostru, petrecute de boierii unui principat, ca și de ai celuilalt, Gaspar Grațiani, Morlacul care visează de Transilvania, Vasile Lupu, care, deși solicitat și el ne-

contenit să fie Impărat pentru Greci, râvnește Muntenia și ochește cu o lacomă privire Ardealul însuș, ce sunt altceva decât succesive unelte ale unei voințe mai tari decât dânșii!

La capătul veacului care începuse văzând martiriul lui Mihaiu la Turda, Constantin Brâncoveanu, dispunând de tronul Moldovei și hotărînd situația Ardealului, unde cumpără pământuri, tipărește cartea românească pentru toată Românimea, în acelaș timp când Munteanul Constantin Cantacuzino Stolnicul cutează a scrie istoria acestei Românimi până în Pind și Moldoveanul Dimitrie Cantemir pregătește Hronicul Române-Moldovlahilor. Fanarioții înșii, mutându-se dintr'o țară în alta, cu boieri cu tot, erau, pe neștiute, în slujba sorții, și, de câte ori răsboaele Turcilor i-au dus în Ardeal, și, un Mihaiu Racoviță, ca și un Nicolae Mavrogheni, n'au rămas nesimțitori față de sensul pământului pe care-l călcau și de sufletul acelora cari salutau pe modestele steaguri nouă vechile steme ale cuceririlor glorioase.

Grecul Fotino scrià la București Istoria Daciei, treizeci de ani după ce Rusul Potemchin voise Dacia pentru el și zece ani abià după ce Constantin Vodă Ipsilanti fusese din mila rusească un fel de rege al Daciei dunărene.

Iar, îndată ce puterile ne-au revenit în veacul al XIX-lea, cel dintâiu avânt a fost acela de unire, și Kogălniceanu a pus numele Daciei în fruntea primei opere mari de cultură conștientă. Casa de țară a Bucovineanului Hurmuzaki a strâns în cultul aceluiaș ideal pe Alecsandri și Kogălniceanu, ca și pe Barit, și Basarabeanul Stamati a venit în Iașii dela 1840 și în Suceava robită, ca la altarul jertfelor pentru un mai fericit viitor, și s'a întors și el apostol al unității neamului, deschizând astfel calea unui Hasdeu. Și când, la 1859, Moldova și Muntenia se îndreptau spre unitatea de Stat, diplomația austriacă s'a însărcinat ca însăș să spuie Europei întregi că următoarele capitole nu pot fi decât: Bucovina, Ardealul și Banatul.

Ca și Statul, Biserica ea însăș, oricare ar fi fost misiunea ei deosebită, fixată prin așezămintele ei proprii, a fost adusă, dela începutul acțiunii sale de cultură până în momentul când această misiune a intrat în alte mâni, să joace rolul îndeplinătoarei și, firește, păstrătoarei de unitate națională. Prin mijloacele ei, Domnii moldoveni, dela Ștefan cel Mare încoace au legat sufletește de Românii de dincoace pe Ardelenii ascultători de Vlădica Vadului pe Someș, și Domnii munteni, poate încă dela Mircea cel Bătrân,

stăpânitor al Făgărașului și al satelor de peste Olt, deasupra Sibiiului, și-au alipit prin alte Scaune episcopale, la Galații olteni, la Prislop și la Geoagiu, cealaltă parte din Românimea ardeleană. Mihaiu Viteazul, care n'a strălucit numai ca un fulger pe cerul ursitelor noastre, ci a făcut să crească roadă din pământul românesc prin apriga ploaie a furtunilor sale, a legat bisericește Maramurășul de Ardeal și Ardealul de Mitropolia lui, a Ungrovlahiei. Pe baza acestei unități ierarhice s'a desvoltat o intreagă cultură unitară. Și, când influențe străine urmăriau îngenuncherea și sub acest raport a fraților de peste munți, in numele lor contra Habsburgului, ajuns Domn in Ardeal pentru a rupe legăturile cu Domniile noastre, a protestat, tare și indrăzeț, Teodosie, Mitropolitul din București. Iar, după un veac, când s'a pornit printr'un străin, format însă la școala moldovenească a lui Varlaam și Dosofteiu, prin Paisie, reforma călugăriei, prefăcută iarăș in slujitoare a cărții, aceeaș lumină s'a aprins in chiliile dela Dragomirna, dela Neamț și Secu și in acelea dela Poiana Mărului, Cernica și Căldurășani, și, trecând în episcopii, Veniamin Costachi a fost însuflețit de acelaș spirit românesc mai mult decât bisericesc, ca și un Dionisie Lupu și un Grigorie. Și acest spirit le-a ingăduit să cheme Ardeleni, fie și de altă confesiune, Bucovineni pentru a intemeià, potrivit cu nevoile vremii, seminariile dela Socola și Buzău. Iar ucenicii acestor Seminarii au fost călduroși luptători pentru Unirea dela 1859.

De șeapte veacuri, de când s'au desfăcut statornicele note dominante ale cântecului popular: baladă intru slava Domnilor luptători, doină pentru rostirea nădejdilor și durerilor fiecărui suflet omenesc, el n'a cunoscut hotar; această dintâi producție de frumusețe a sufletului românesc a străbătut, dela primii alcătuitori cari n'au fost țărani, intru cât pe vremea aceea puteà fi cineva care nu erà țăran, tot intinsul Țerii-Românești fărâmițate de domnii interioare și de cotropiri străine. Nicio deosebire provincială, decât între Românii izolați ai Sudului balcanic și noi, ceștí de aici, nu se poate obsrvà in cântecul mulțimilor, cea mai adevărată rostire a ființei noastre morale. Dela o curte la alta treceau vechii, lăutari, vechii zicători, cimpoeșii cari intovărășiau versurile cântecului bătrânesc in clipa chiar care incheià luptele, — o, dacă am avea astăzi pe urmașii lor! Și, odată intrat in mintea păstorilor, ei l-au dus acest cântec din sat la munte pentru a se intoarce adesea din munte cu alt viers pentru ses.

Puţin, după 1400, într'un colţ maramurăan sau în marginea vecină a Ardealului, un cleric necunoscut: preot, călugăr, poate din vechiul lăcaş dela Peri, îndemnându-se de pornirea husită a preschimbării Scripturilor în graiu viu, făcù să fie românesc şi Cuvântul lui Dumnezeu, după ce erà acuma de mult românesc rostul biruinţelor domneşti. Aşà se născù proza românească. Indată Moldoveni o copiază în alte mânăstiri, unde s'au găsit fărâmele operei iniţiale, şi acel care a pus în slovă de tipar pentru o largă răspândire Psaltirea, Evanghelia husită, a fost, peste un secol, un diacon muntean, fugar în Ardeal şi «scriind» cu meşteşugul său pentru Românii din toate părţile, Coresi.

Spuneam că în chip deosebit se întemeiase bisericile noastre, cari, dela început, ţinură să nu fie simple sucursale constantinopolitane. Dar monahii cărturari dela Tismana fură întemeietorii Prislopului în Ardeal şi Neamţului în Moldova. Şi, îndată ce în vieaţa bisericească a Românilor pătrunse limba ţerii, cărţile se alcătuiră şi se tipăriră pentru Românii din toate provinciile. Până astăzi Cazania Mitropolitului moldovenesc Varlaam, fiu de ţăran din Părţile Putnei, aproape de hotarul muntean şi lângă Vrancea mocănească, unde a răsunat balada Mioriţei, este învăţătura religioasă cea mai iubită pentru sătenii de peste munţi. Şi din truda comună a cărturarilor cari, fiecare în ţara lui, lucrau la aceasta de aproape două veacuri, din ostenelile lui Dosofteiu, ale lui Nicolae Milescu, ale urmaşilor munteni ai lui Udrişte Năsturel, sub ocrotirea unui Domn care-şi aveà rudele în amândouă domniile şi care hrănià ambiţii împărăteşti, a luat fiinţă Biblia lui Şerban Vodă dela 1688. Meşterul de tipar la Buzău erà în zilele acelea Mitrofan Moldoveanul, şi Ardealul îşi luà de aici tipăritori, până ce Mihaiu Iştvanovici Ardeleanul ajunse meşter al cărţilor Brâncoveanului, ca să lucreze apoi pe seama lui versuri româneşti şi cu literă georgiană în Caucas.

Ideile lui Miron Costin sunt ale lui Constantin Cantacuzino; ale acestuia sunt ale lui Dimitre Cantemir. Toţi vorbesc de unitatea românească necontenită şi absolută. O legiune de modeşti ostaşi ardeleni ai luptei gândului, călugări şi preoţi, ieau asupra lor, întărindu-se şi prin contactul cu vechea lume romană a strămoşilor, propovedania naţională.

Pe când aici poezia nouă răsare spontaneu în aceeaş clipă aproape prin versul lui Ienăchiţă Văcărescu Munteanul şi al lui Costachi Conachi Moldoveanul, cântecul nou umblând apoi dela o

ţară la alta, crezul unitar naţional, îndrăzneţ roman, venind la noi cu Lazăr, nu face decât să se întoarcă de unde plecase şi, fără a derivà dintr'însul aceeaş învăţătură, aproape o dă în acelaş moment sub aceeaş formă la Iaşi Gheorghe Asachi, pe care altă soartă cu alt scop îl dusese la aceeaş Romă. Când Lazăr se va duce, Eliad îl va urmà, şi cei doi educatori ai neamului vor luptà alături, iar, din partea lui, Ardealul va da dela sine sub aceeaş povaţă a timpului un om de acelaş temperament pentru aceeaş misiune, Bariţ. Iar, într'o generaţie nouă, Mihail Kogălniceanu, ca şi V. Alecsandri vor fi oamenii, «Daciei literare» şi ai unei singure «Românii».

Pornită cu un program de critică, mişcarea dela «Convorbiri Literare» e întrecută îndată în intenţiile sale prin covârşitoarea personalitate a acelui Eminescu, pe care o putere nevăzută pare a-l fi dus dela Botoşani prin Cernăuţi la Blaj şi de acolo la Viena, unde se pregăteşte, în mediu panromânesc, omagiul României întregi adus împărăteştei umbre a lui Ştefan cel Mare, la mormântul său robit. Iar Academia noastră, întemeiată pentru restrânse scopuri de ortografie, de dicţionar, de adunare a materialelor istorice, se preface prin aceeaş misterioasă şi irezistibilă forţă, oricare ar fi rezistenţele individuale, într'un organ de rostire făţişă şi energică a credinţei în necesara unitate naţională. Nu eram iredentişti în totalitatea noastră, dar fiindcă înfăţişam neamului redempţiunea, mântuirea însăş în cultura făcătoare de minuni.

Ea şi-a făcut datoria, pretutindeni: şi aici. Când urmaşii îşi vor închipuì România Mare, cum zugravii vechi înfăţişează fundaţiunile sfinte de pe vremuri, purtate pe mânile ctitorilor, la dreapta va sta, în locul Domnului ziditor, Regele Ferdinand I, şef de oaste biruitoare; la stânga însă, unde apare în smerite haine mohorîte Vlădica pregătitor, sfătuitor şi consacrator, cerem un loc, cerem acest loc din stânga, pentru cărturarul român, propovăduitor neobosit dealungul secolelor, al unităţii naţionale.

D-l *Ion Inculetz* răspunde în numele Basarabiei următoarele:

Sire,
Doamnă,
Alteţă Regală,
Doamnelor şi Domnilor!

Mă simt mulţumit de cuvintele aşà de bune, adresate în numele

Academiei Române către noi, țerile unite, de învățatul nostru, profesorul Nicolae Iorga.

Mă simt fericit găsindu-mă ca reprezentantul Basarabiei în mijlocul fraților români, adunați de pretutindeni, acum într'adevăr dela Nistru până la Tisa.

Cu mult mai fericit mă simt, găsindu-mă în sânul celui mai înalt așezământ al României, Academia Română.

Acestui așezământ înalt eu, fiul Basarabiei, fiicei celei mai neașteptate și celei mai dintâi venite în brațele mamei sale, aduc cuvintele de recunoștință, de mulțumire, de încredere și de speranță.

Noi, Basarabenii, recunoaștem meritele înaltului așezământ, care prin oamenii cei mai de seamă ai neamului românesc în totdeauna a reprezentat idea unității acestui neam, care idee acum este un fapt îndeplinit. Visurile cele mai îndrăznețe au luat ființă. Neamul nobil românesc este întregit sub sceptrul Marelui Rege românesc Ferdinand I, pe care tot noi, Basarabenii, pentru dragostea lui nemărginită față de popor, cei dintâi l-am numit «Regele Țăranilor».

Noi, Basarabenii, mulțumim Academiei pentru munca depusă în urmărirea sfântului scop de a unì neamul românesc, despărțit de nemiloasa istorie în mai multe părți.

Noi, Basarabenii, avem toată încrederea că Academia Română și de acì înainte va duce cu aceeaș demnitate steagul unității culturale a neamului românesc.

Noi avem toată speranța că Academia Română, desvoltând știința românească, va pune toată stăruința ca din paharul științei să poată bea toți fiii României Mari.

Știința atunci își atinge scopul, atunci este tare, când ideile și descoperirile ei domină pretutindeni, în tot poporul.

Poporul atunci este mare și tare, când este în adâncimile lui pătruns de ideile științei și se bucură în vieața lui de rezultatele dobândite de știință.

Noi, Basarabenii, credem și avem speranță că Academia Română va pune piatra ei pentru clădirea pe fundamentul științei a unei vieți a poporului român care, prin suferințele, prin munca, prin deșteptăciunea și purtarea lui minunată în momentele cele mai grozave, prin cari trece omenirea întreagă, a arătat că este demn de o vieață fericită.

Să trăească poporul român, în frunte cu Dinástia sa!

D-l *I. Nistor* răspunde în numele Bucovinei următoarele:

Sire,
Mărită Doamnă,
Alteţă Regală,
Domnilor Colegi,

Erà în toiul răsboiului ruso-turc dela 1774, când Austria, îndată după împărţirea Poloniei, cerù Porţii o făşie din pământul Moldovei pentru a-şi deschide un drum între Galiţia de curând răpită şi Ardealul subjugat de mai nainte. Consimţimântul Porţii fu cumpărat cu bani grei şi cu daruri bogate. Când venì însă la delimitare, Austria nu se mulţumì cu o făşie îngustă de pământ, precum ceruse, ci cuprinse în «Cordunul» ei blestemat întreg Ţinutul Cernăuţilor şi cea mai mare parte din Ţinutul Sucevei, cu vechea cetate domnească dela Suceava, cu gropniţele descălecătorilor dela Rădăuţi şi cu însuş mormântul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt dela Putna: cu un cuvânt, pământul cel mai bogat în urme din trecut şi în amintiri scumpe pentru întreg neamul românesc.

In zadar protestară strămoşii noştri contra încălcării hotarelor ţerii, demonstrând Porţii că Austria a cuprins două ţinuturi întregi, în loc de o făşie îngustă, necesară pentru deschiderea unei căi de comunicaţie. Protestările lor răsunau în pustiu, fiindcă diplomaţia austriacă vărsà aur din belşug pentru a face pe Turci a nu le băgà în seamă. Şi aşà s'a întâmplat ceeace după contestaţia de atunci nu se puteà împiedicà: cesiunea celor două ţinuturi de hotar, pe cari Austria le boteză cu un nume impropriu «*Bucovina*», pentru a acoperì prada în ochii diplomaţiei europene.

Amintirea acestor întâmplări este deopotrivă de dureroasă, atât pentru noi, cei ce fusesem robiţi, cât şi pentru voi, fraţilor mai mari, din braţele cărora am fost răpiţi. Ştim bine cât de mult ne-aţi jelit, ca pe nişte fraţi desmoşteniţi. De asemenea avem cunoştinţă cá ursita n'a fost prea darnică nici faţă de voi, că prin multe cumpene aţi trecut şi că năprasnice furtuni s'au descărcat şi asupra capetelor voastre, de când ne-am despărţit.

Dar, oricum, voi aţi rămas stăpâni în ţara voastră, cârmuindu-vă după obiceiul strămoşesc, în vreme ce ţărişoara noastră, îndată ce fu smulsă din corpul sângerând al Moldovei, fu încorporată Galiţiei şi guvernată după rigoarea legilor austrieceşti, cari nu ţineau seama de noi şi de drepturile noastre de băştinaşi. Limba voastră n'a fost scoasă din vieaţa publică, din oficii, din şcoală şi pe alocurea şi din biserică, pentru a fi înlocuită prin o limbă străină, neînţeleasă de ai noştri. La noi, îndată după răpire, pamântenii fură izgo-

niți din slujbele lor și înlocuiți cu slujbași străini chiar în acele slujbe pentru cari se cereà neapărat cunoștința limbii, datinelor și obiceiurilor noastre strămoșești. Din gura slujbașilor străini noi n'auziam niciodată un cuvânt bun și prietenos, ci numai vorbe răstite și cuvinte de ocară.

Dar Austria nu s'a mulțumit numai să ne desbrace de drepturile noastre moștenite, să ne răpească pământurile cele mai mănoase, să ne înlăture limba în vieața publică; ea a încercat și toate mijloacele pentru a ne alterà firea și a ne înstrăinà sufletul românesc, căutând să zădărnicească zămislirea conștiinței de neam. Dar cu aceasta n'a izbutit. Această conștiință am păstrat-o ca o comoară, bine ascunsă în inimile noastre, fiindcă atât ne-a mai rămas *curat* și neprihănit din zestrea noastră moldovenească.

Și, cum această conștiință se alimentează pururea din amintirile trecutului și găsește expresia în limba națională, Austriacii căutau chip și fel de a șterge din inimile noastre amintirile istorice și de a face să ne uităm limba pentru a ne folosì de limba lor, de a gândì ca ei și de a simțì ca ei. Cu acest gând ascuns s'au grăbit a ne trimite prelați străini, cari ne slavizară numele de familie, și funcționari străini cari își băteau joc de limba noastră. Ce alta, dacă nu desființarea noastră ca neam, urmărià Austria prin închiderea vechilor școale moldovenești și prin osândirea copiilor români de a purtà chipul unui măgar la gât, atunci când săracii de ei îndrăzniau să vorbească în școală românește între ei.

Dar măsurile acestea draconice n'au produs efectul dorit de asupritorii noștri. Ne-am păstrat limba cu sfințenie. Sunetele armonioase le îngânà copilul la sânul maicei sale, ele încremenesc pe buzele bătrânilor cari-și ieau rămas bun dela lumea aceasta. Nu este putere în lume care să facă să amuțească o limbă pe care o deslușim de veacuri din freamătul codrilor noștri frunzoși și din murmurul apelor noastre curgătoare.

In momente critice, când forța noastră de rezistență erà aproape de istovire, când încrederea în drepturile noastre începeà să se clatine în sufletele unora, când însăș existența noastră ca neam erà serios amenințată, se produceau ca prin minune anumite evenimente politice cari, prin forța lucrurilor, dărâmau zăgazurile de izolare și ne puneau în legătură directă cu voi, făcând ca aceeaș simțire și aceeaș vieață să pulseze slobod dincoace și dincolo de Molna.

Prin contactul acesta vremelnic reinnodam vechile legături cu voi, ne premeniam sufletele, ca și prin atingerea sfintelor moaște, dobândind astfel puteri nouă pentru lupta noastră națională.

Aşà ne-am unit în mod trecător cu voi la 1789, când Austria cuprinsese Hotinul și ținuturile limitrofe din Moldova de Nord. Așà am ajuns în contact direct cu voi la 1821, când mişcarea de aici umplù Bucovina cu refugiaţii din Moldova, cari se întâlniră la Cernăuţi la un mare sfat politic.

Petrecerea pribegilor moldoveni la noi a contribuit foarte mult la împrospătarea vechilor legături cari ne uniau și la întărirea conștiinței noastre naţionale. Evenimentele anului 1848 ne-au dat fericitul prilej de a găzduì la noi tot ce Moldova, Basarabia și Ardealul aveau mai distins ca sentiment, talent și dragoste de neam. In vremea aceea avurăm cinstea de a salutà la Cernăuți pe Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, pe Alexandru Cuza, Costache Negri, Anastasie Panu, Gheorghe Sion şi pe scriitorul basarabean Alecu Russu. La noi la Cernăuţi a redactat Kogălniceanu «Dorințele partidei naţionale din Moldova». Prin sosirea Ardelenilor: Gheorghe Barit, Timoteiu Cipariu și Aron Pumnul, adunarea dela Cernăuţi primià înfățișarea unui adevărat Congres al intelectualilor români de pretutindeni, în care pulsà o vieață comună naţională și frățească, literară și artistică, a prietenilor români din toate părțile. *Sufletește* Bucovina erà din nou alipită la Moldova, la întreaga Românie.

După 48 vine reacțiunea. Deșteptarea noastră naţională nu cadrà cu interesele stăpânitorilor noștri hrăpareți. Un sistem diabolic de oprimare şi înnăbușire a conștiinței naţionale se introduce în Bucovina. Austriacii ghiciseră taina sufletului nostru și de aceea se puseră pe lucru ca să ne stârpească înainte de a ne vedeà realizat visul. De atunci încoace traiul nostru a devenit un adevărat chin. Nu puteam pomenì de voi, fără să nu fim bănuiți ca trădători şi urmăriţi ca răsvrătitori ai ordinei publice. Modestele noastre revendicări naționale rămăsese fără a fi băgate în seamă, iar drepturile noastre cele mai elementare fură călcate în picioare.

In năcazul nostru fără nume ne gândiam veșnic la voi, și vă așteptam să veniţi pentru a ne desrobi. Copleiţi de acest tainic dor ne-au murit părinţii, cari v'au așteptat în zar la 1866. N'ați venit, pentrucă aţi avut multe de făcut și de îndreptat la voi acasă. Aveați de făurit Unirea Principatelor, aveaţi de scuturat jugul turcesc şi de pus temelia Regatului Român. Dar cu toate năcazurile și greutăţile voastre, n'aţi uitat de noi, ci ni-aţi trimis mereu soli de mângâiere şi trezitori de conștiințe. Scriitorii voștri cei mai de seamă, ca Alecsandri, Eminescu, Hasdeu, Sion, Kogălniceanu, Xenopol, Iorga

și Transilvăneanul Bogdan-Duică, s'au interesat totdeauna de soarta noastră, găsind totdeauna cuvinte duioase de mângâiere și încurajare pentru noi. La opera acestor mari cugetători se asociară și fruntașii scenei românești, cari dela 1874 încoace își luase osteneala de a trece în Bucovina și de a contribuì și ei din prisosul artei și nobilei lor însufletiri la trezirea și întărirea conștiinței noastre și la cimentarea legăturilor noastre cu voi.

Așteptarea noastră dela 1866 n'a fost cu totul zadarnică. In stadiul de desvoltare a vieții voastre politice de atunci, nu vă puteați gândì la desrobirea noastră și la făurirea Unității politice a tuturor Românilor. Ceeace însă nu puteați realizà atunci în domeniul politic, ați știut să realizați în domeniul cultural prin crearea Academiei Române, un măreț așezământ de cultură, menit să propovăduească Unitatea Culturală a tuturor Românilor. Și erà lucru firesc ca această unitate să premeargă unității politice, făurită astăzi, prin vitejia ostașului român și înțelepciunea și hotărîrea marelui Rege al tuturor Românilor, vrednicul urmaș al lui Ștefan cel Mare.

Vă datorăm veșnică recunoștință, că la crearea Academiei v'ați gândit și la noi cei asupriți, chemându-ne să colaborăm cu voi la măreața operă de unitate culturală a neamului nostru, despărțit prin hotare nelegiuite.

Am răspuns la apelul vostru, trimițându-vă pe intelectualii cei mai distinși din rândurile noastre. Au reprezentat Bucovina în acest înalt areopag al gândirii și simțirii românești Ion G. Sbiera, Eudoxie Hurmuzaki, Simion Florea Marian, și azi, noi, modeștii urmași ai merituoșilor noștri înaintași. Eudoxie Hurmuzaki s'a îndeletnicit cu studii istorice și a pus temelia impozantei colecțiuni de documente privitoare la istoria Românilor, care poartă până azi numele marelui nostru compatriot. Răposatul Simion Florea Marian a colindat ținuturile românești și a adunat cu hărnicia unei albine obiceiurile și datinele la naștere, la nuntă și la îmmormântare, precum și volume întregi de tradiție populară, lăsând în urma sa un bogat material folkloristic, de care se folosesc și se vor folosì cu recunoștință toți câți vor îndrăgì studiile de limbă și folklore. I. G. Sbiera a fost unul dintre cei mai harnici bibliografi români, care prin studiile și cercetările sale conștiințioase a lăsat în urma sa contribuțiuni prețioase la istoria limbii și istoria românească. Vrednic de relevat este faptul că la noi, la Cernăuți, capitala Bucovinei, se lucrează marea operă lexicografică: Dicționarul limbii române, editat de Academie și patronat de Maiestatea sa Regele României.

Mă mărginesc a constată că, în ciuda greutăţilor şi împrejurărilor neprielnice, s'au găsit şi în rândurile noastre oameni cari au contribuit la îmbogăţirea capitalului nostru de cunoştinţe istorice şi literare şi prin aceasta la făurirea unităţii culturale a întregului nostru neam.

Inrâurirea Academiei asupra desvoltării vieţii noastre naţionale şi culturale a fost covârşitoare. Hotărîrile Academiei cu privire la limbă şi ortografie au fost pentru noi lege care nu puteà fi călcată. Studiile publicate în *Analele Academiei* au dat directiva pentru orientarea noastră ştiinţifică. Apreţierile competente ale lucrărilor venite la premiile Academiei ne-au servit totdeauna drept îndrumare pentru desvoltarea gustului nostru literar. Academia a încurajat în totdeauna încercările literare şi studiile ştiinţifice ale scriitorilor noştri, decernând şi premii pentru unele din ele. Pururea îmi vor rămâneà vis în memorie cuvintele cu cari unul dintre ai noştri a fost întâiu primit de Academie la intrarea sa în sânul acestui matur corp, prin rostul domnului Iorga, cu îndemnul de a spune şi altora cu câtă bucurie este privit în Academie, «pentru locul de unde vine, pentru durerile lui de azi şi speranţele lui de mâine». «Speranţele de mâine», pe cari Academia le-a propovăduit şi întărit în sufletele noastre, s'au împlinit. Azi Românii din Bucovina, întorşi din robia austriacă şi reuniţi cu fraţii lor mai mari, aduc prin rostul Academiei Române, cu prilejul aniversării semicentenare dela înfiinţarea ei, omagii de mulţumire şi adâncă recunoştinţă pentru ajutorul şi încurajarea ce ne-a dat în timpurile posomorîte ale robiei noastre, şi-i urează şi pentru viitor spor la măreaţa operă de cultură şi civilizaţie pentru luminarea şi propăşirea întregului neam românesc.

Să trăiţi, Maiestăţile Voastre!

Să trăiţi, Alteţă Regală!

Trăească, crească şi înflorească Academia Română!

Trăească, în veci, trăească România întregită, una şi nedespărţită!

D-l *Andreiu Bârseanu* răspunde în numele Ardealului următoarele:

Maiestăţile Voastre,
Alteţă Regală,
Domnilor Colegi,

Cu inimile înălţate şi pline de încredere în viitorul neamului,

păşim de astădată noi, membrii din afară de graniţele vechiului Regat, pragul acestei înalte instituţii culturale naţionale, ce-şi serbează intrarea într'a doua jumătate de veac a existenţei sale.

Ce e drept, şi până acum, ziua când ne erà dat a ne întrunì în sânul Academiei Române cu colegii mai fericiţi decât noi, din România liberă, spre a contribuì şi noi cu modestele noastre puteri la înaintarea culturii naţionale, erà pentru noi o zi de bucurie, de reculegere, de întărire a sufletelor.

Cu toate acestea, bucuria noastră nu se puteà numì deplină. Chiar şi în clipele cele mai frumoase, ea erà întunecată de o umbră, ce ne apăsà sufletele şi ne readuceà mereu din visurile cele mai fermecătoare pe tărâmul rece şi pustiu al realităţii.

Erà umbra convingerii că sborul sufletelor noastre este priponit, că avântul nostru spre atingerea celor mai înalte culmi ale idealelor omeneşti trebue să se oprească la anumite limite; erà teama că, cu toate sbuciumările noastre şi ale altora mai vrednici decât noi, neamul acesta este urzit a rămâneà pe veci îmbucătăţit, veşnic supus capriciilor celor mari, ce se păreau atotputernici, veşnic nesigur de soarta sa şi de viitorul său.

Astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, ne vedem mântuiţi de această umbră apăsătoare; teama, ce ne chinuià şi care de multe ori ne încătuşà voinţele şi ne zădărnicià avânturile cele mai nobile, a dispărut ca prin farmec. Zidurile puternice, ce ne despărţiau unii de alţii, s'au prăbuşit pentru totdeauna, şi plini de fericire venim în această zi mare, noi, fiii liberaţi ai României întregite, a vă aduce salutul nostru frăţesc şi a oferì toată dragostea inimilor noastre descătuşate şi recunoscătoare ca prinos la această serbare semicentenară a celei mai înalte instituţiuni culturale româneşti şi care este totodată sărbătoarea desrobirii noastre politice şi a unirii pe vecie a întreg neamului românesc.

Fericiţi ne simţim astăzi, noi, membrii din Ardeal, Banat, Crişana şi din Maramureş ai acestei înalte corporaţiuni, că de aici înainte ne vom puteà întâlnì fără piedici cu colegii noştri din celelalte ţinuturi ale României întregite şi împreună cu dânşii vom puteà lucrà fără teamă şi fără rezerve, întru cât ne iartă puterile, la desvoltarea literaturii şi ştiinţei româneşti şi la înaintarea culturii naţionale.

Fericiţi suntem noi, Românii din Dacia Superioară, cum numià părţile de peste munţi neuitatul Alexandru Papiu Ilarian, că de aici înainte cultura noastră naţională se va puteà desvoltà fără îngrăditurile şi fără zăgazurile de până acum, că cuvântul lui Dumnezeu

va puteà răsunà neîmpiedecat în bisericile noastre străbune, că școalele noastre nu vor mai fi amenințate cu distrugerea din partea oricărui ministru dușman, că învățământul nostru se va puteà face până la gradele cele mai înalte în limba moștenită dela strămoși, că cugetele, simțirile și aspirațiunile noastre le vom puteà da la iveală cu graiul și în scris fără teama de a fi prigoniți și fără să fim siliți a ne înfățișà altfel, de cum suntem în adevăr în adâncul inimilor noastre.

Fericiți, de trei ori fericiți suntem toți aceia cari am apucat zilele senine de azi și cărora ne este dată putința de a lucrà în deplină libertate pe toate terenurile și a ne croì singuri viitorul, fără a mai fi expuși la înjosirea de a rămâneà slugile altora și a hrănì cu sudoarea noastră îngâmfarea și tirania asupritorilor. Și suntem pe deplin încredințați că în împrejurările nouă ce ne așteaptă de aici înainte în marginile Statului român întregit, poporul nostru nu numai că-și va puteà asigurà existența sa viitoare, ci totodată își va aduce, în urma însușirilor cu cari e înzestrat, cu prisosință partea sa la progresul general al omenirii, îndeplinindu-și astfel menirea pentru care a fost plantat în aceste părți ale lumii de marele său întemeietor.

La inaugurarea «Societății literare române», din care a răsărit cu timpul Academia noastră, ziceà, între altele, eruditul Timoteiu Cipariu:

«Domnilor, simțul național s'a deșteptat în toată românimea. Națiunea română a venit la cunoștința pozițiunii care i se cuvine între națiunile Europei: ea va face toți pașii cuveniți pentru a ocupà această pozițiune cu demnitate.»

Dacă la 1 August 1867 s'au putut rostì aceste cuvinte, când zorile unor zile mai bune abià începuse să mijească, cu atât mai îndreptățite sunt ele astăzi, când, mulțămită înțelepciunii, hotărîrii și abnegațiunii fără seamăn a Augustei și neîntrecutei noastre Perechi Regale, mulțămită vitejiei și devotamentului fără pereche al ostașului român și jertfelor de sânge și avere ale unei țeri întregi, soarele libertății și unității naționale a răsărit cu atâta strălucire, răspândind peste tot lumină, bucurie, nădejde și încredere în viitor.

Da, vom zice și noi cu eruditul canonic de acum o jumătate de veac și mai bine:

«Simțul național s'a deșteptat în toată românimea și nu mai este astăzi făptură omenească, care să poarte numele de Român și să nu fie mândră că poartă acest nume.

«Națiunea română a venit la cunoștința pozițiunii care i se cuvine între națiunile Europei; ea va face toți pașii cuveniți pentru a ocupà această pozițiune cu demnitate.»

In adevăr, prin vitejia dovedită, prin suferințele îndurate, prin serviciile pe cari le-a adus și le aduce și astăzi umanității și civilizației, națiunea noastră a izbutit a-și cucerì o poziție respectată între celelalte neamuri, și de bună seamă ea va căutà de acì înainte a-și păstrà și a-și întărì tot mai mult această poziție, atât în privința politică, cât și în privința culturală și economică. Și, spre ajungerea acestui scop, avem toată nădejdea că atât Statul, cât și societățile și particularii își vor face pe deplin datoria.

In deosebi în ceeace privește înaintarea culturală, nu ne îndoim o singură clipă, că Academia Română, care și în prima jumătate de veac a ființării sale a contribuit așà de mult, cu deosebire prin studiarea limbii și istoriei naționale, nu va încetà a fi și pe mai departe un izvor nesecat de lumină și un mijloc de întărire a unității noastre naționale.

Noi, membrii ei de peste munți, cari cinstim între înaintașii noștri, pe lângă Timoteiu Cipariu și Al. Papiu Ilarianu, pe un Gheorghe Barițiu, Gavril Munteanu, Andreiu Mocioni, Iosif Hodoș, Alexandru Roman, Vincențiu Babeș, pe un Dr. Pavel Vasici, Florian Porcius, episcopul Nicolae Popea, Dr. Atanasie Marienescu, Ioan cavaler Pușcariu, Iosif Vulcan, Nicolae Teclu, pe un Dr. Augustin Bunea și Ioan Micu Moldovan, și pe ceilalți tovarăși de muncă și de credință ai lor, cari acum se bucură împreună cu noi din plaiurile senine ale vesniciei, promitem în mod sărbătoresc, că nu vom pregetà a-i da tot sprijinul de care suntem destoinici.

Să trăiți, Maiestățile Voastre!

Să trăiți, Alteță Regală!

Trăească, crească și înflorească Academia Română!

Trăească, în veci trăească România întregită, una și nedespărțită!

M. S. Regele declară ședința închisă, iar Maiestățile Lor Regele și Regina, precum și A. S. R. Principele Moștenitor convorbesc cu membrii Academiei.

ŞEDINŢA DELA 15 MAIU 1919.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

Dela d-l Iuliu Maniu, Preşedintele Consiliului Dirigent din Ardeal, se primeşte următoarea telegramă:

«Din prilejul primei sesiuni în care Academia Română se întruneşte după unirea tuturor Românilor, trimit celei mai înalte instituţiuni de cultură românească urările de bine ale Românilor transilvăneni, dornici de lumina culturii, care nu poate fi decât naţională. Românii transilvăneni urmăriau şi în timpurile oprimării lor cu adâncă mişcare lucrările acestui îndrumător al culturii româneşti de pretutindinea. Astăzi, când visul lor secular de a fi un trup cu toţi Românii se îndeplineşte, îşi îndreaptă privirile lor spre el, ştiind că trupului cultura românească o să dea suflet. Vă rog, Domnule Preşedinte, să fiţi interpretul nostru pe lângă Academia Română şi să-i tălmăciţi dorinţa noastră fierbinte ca lucrările ei să fie rodnice şi să-şi reverse binefacerile lor asupra întreg neamului românesc unit pe veci.»

După propunerea d-lui Preşedinte *P. Poni* se decide a se răspunde prin următoarea telegramă:

«Cu adâncă bucurie a primit Academia în ziua solemnă calda D-voastre salutare, trimisă în numele fraţilor transilvăneni. Fiii Ardealului, învingând greutăţile stăpânirii străine, avură mare parte la întemeierea Academiei şi la activitatea ei în întâia jumătate de secol. Academia este încredinţată că dărâmarea hotarelor nefireşti despărţitoare între fraţi va fi urmată de înălţarea şi întărirea culturii naţionale prin conlucrarea tuturor fraţilor ţinuţi atâtea secole despărţiţi sub apăsarea stăpânirilor străine. Această încredere este temelia activităţii care începe pentru viitoarele secole. Vă rugăm să comunicaţi tuturor fraţilor salutările frăţeşti ale membrilor Academiei, iar D-voastre vă urăm deplin succes în greaua şi frumoasa sarcină ce aţi luat asupra D-voastre.»

D-l *I. Bogdan* anunţă prin scrisoare că nu poate luà parte la lucrările sesiunii, fiind bolnav.

D-l Preşedinte *P. Poni* zice: Boala d-lui Bogdan ne-a întristat pe toţi şi dorim din tot sufletul ca d-sa să se însănătoşeze cât mai curând şi să vină să lucreze în sânul Academiei.

D-l *Al. Lăpědatu* înștiințează dela Paris prin scrisoare că nu va puteà luà parte la lucrările din această sesiune și face urări ca opera de cultură, pe care Instituțiunea noastră e chemată s'o îndeplinească în viitoarea ei fază de activitate, să contribue în cea mai largă măsură la consolidarea noului Stat român al Unirii Naționale — unire prin care s'a îndeplinit acum, după o mie opt sute de ani, destinul istoric al colonizației romane la Dunărea de jos.

D-l *Duiliu Zamfirescu* telegrafiează că interese personale îl împiedică de a luà parte la lucrările sesiunii până la 20 Maiu.

Dela d-l Dr. Ilarion Pușcariu, Vicar arhiepiscopesc la Sibiiu și membru onorar al Academiei, se primește următoarea scrisoare:

«Serbarea jubilară a Academiei Române, după 50 de ani ai existenței ei, coincide cu timpul formării României Mari, care are să cuprindă toate țerile locuite de Români. Această împrejurare este de cel mai bun augur pentru înalta noastră instituțiune culturală; pentrucă dacă în trecut Academia Română, dela înființarea ei până astăzi, după modestele ei puteri, a desvoltat o activitate rodnică pe terenul științei și literaturii și membrii ei s'au distins prin colaborarea la producerea lucrărilor de valoare pe acele terenuri, putem cu siguranță speră, ca prin lărgirea granițelor Regatului român, puterile de muncă să se sporească, mijloacele materiale să crească și membrii Academiei din toate țerile române — bucurându-se de sfânta libertate — să poată neîmpiedecați participà la ședințe și contribui fiecare cu luminile sale la prosperarea înaltei instituțiuni și la avântul ei tot mai mare.

«Trăească Maestatea Sa Regele nostru Ferdinand I, marele protector al Academiei Române; trăeasca Maiestatea Sa, înțeleapta noastră Regină Maria; trăească Inălțimea Sa Prințul de Coroană Carol și întreagă de Dumnezeu binecuvântata Dinastie! iară strălucita Academie Română crească și înflorească!»

D-l Președinte *P. Poni* prezentă următoarea Programă a lucrărilor pentru această sesiune:

1. Ședința solemnă de deschidere la 14 Maiu 1919.
2. Raportul Secretarului general despre activitatea Academiei în 1916—19.
3. Raportul Comisiunii financiare asupra exercițiului bugetar 1918—19.
4. Alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în 1916—19.
5. Alegerea a patru membri activi: doi în Secțiunea literară în locul răposaților *T. Maiorescu* († 1/14 Iulie 1917) și *G. Coșbuc* († 9 Maiu/26

mijloacele de informaţie cu privire la istoria noastră monetară din această epocă. Aşà că lucrarea ce propunem s'ar puteà face în cele mai bune condiţiuni. Se înţelege că ea ar cuprinde şi monetele bătute sub Cuza Vodă şi cele emise în primii doi ani după moartea regelui Carol, şi astfel ar îmbrăţişà întreagă perioada statului modern al României, până la întemeierea României Mari.

«Realizarea unităţii naţionale a tuturor Românilor impune Cabinetului nostru numismatic să intre în legături mai strânse cu cabinetele numismatice şi cu colecţionatorii din ţerile surori alipite. Aceste legături trebue să aibă de scop în primul rând crearea unui curent mai activ pentru colecţionarea de monumente numismatice, izvoare atât de importante pentru cunoaşterea trecutului nostru. Pentru acest scop cabinetul nostru ar trebui să meargă mână în mână cu Societatea Numismatică Română, susţinând acţiunea ce intreprinde această societate pentru cunoaşterea şi încurajarea descoperirilor monetare din întreg regatul românesc.

«In vederea realizării deziderätelor de mai sus, cred că este necesar, ca:

1) Să se fixeze în bugetul anului viitor suma de 10.000 lei pentru achiziţionarea de monete şi tezaure monetare;

2) Să se dea însărcinare subsemnatului ca să pregătească lucrarea referitoare la Monetele Regelui Carol I, care să fie apoi publicată de Academie;

3) Să fie autorizat şi ajutat subsemnatul, ca în cursul verii acesteia să viziteze colecţiunile publice şi particulare, mai însemnate, din tot regatul, pentru a puteà luà măsurile necesare în scopul stabilirii unor relaţii mai strânse între toţi numismaţii şi colecţionatorii din România Mare.

„Numismat ajutor, ***Const. Moisil.***"

— Neluând nimenea cuvântul, concluziunile raportului se aprobă.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* ceteşte următoarea propunere:

«Experienţa din timpii din urmă a arătat că este necesar să se adaoge la *art. 41 din Statute* următorul alineat:

«Academia este reprezentată în justiţie prin Preşedintele ei sau prin orice membru al Academiei, care va fi autorizat printr'o încheiere specială a Delegaţiunii ei să semneze actele de dispoziţie şi de administraţie.»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o şedinţă viitoare.

D-l *I. Bianu* aminteşte că în această sesiune se face recepţiunea solemnă a d-lor I. Inculetz, O. Densuşianu şi St. Ciobanu, aleşi în sesiunea generală extraordinară ţinută la Iaşi în luna Octomvrie 1918. Conform art. 63 din Regulamentul general, discursurile de recepţiune şi răspunsurile din partea membrilor însărcinaţi de Delegaţiune se revizuesc de o comisiune

înainte de a fi cetite în public. Urmează deci să se numească comisiunea care să examineze discursurile și răspunsurile din sesiunea curentă.

Sunt aleși:

a) pentru discursul d-lui I. Inculetz și răspunsul d-lui P. Poni d-nii: *St. C. Hepites, General Gr. Crainicianu, G. Țițeica*:

b) pentru discursurile d-lor: O. Densușianu și St. Ciobanu și răspunsurile d-lui I. Bianu, d-nii: *I. C. Negruzzi, Î. Caragiani, Duiliu Zamfirescu.*

D-l *St. C. Hepites* zice:

«Dați-mi voie să vă prezint o carte purtând semnele invaziunii Hunilor în țara noastră, cu rugămintea de a fi păstrate ca o dovadă mai mult de nerespectarea convențiunilor internaționale privitoare la modalitatea conducerii răsboaelor

«Afară de busturi inocente cari au fost împușcate în biuroul meu de către subofițerii germani cari luase în stăpânire casa mea, ei s'au mai îndeletnicit și cu împușcarea a mai multor cărți, pe cari le-au scos din biblioteca mea foarte mult devastată.

«Volumul ce vă prezint—Oeuvres de Pierre Curie—face parte dintre aceste cărți martire. Numeroasele găuri din zidurile biuroului meu arată înverșunarea cu care voinicii ostași se năpustise asupra sărmanelor cărți și busturi, dintre cari unul al lui Victor Hugo.

«Cărțile mele formează avutul meu, și cu toate acestea, în *Apelul către lumea cultă*, cei 93 de învățați germani nu s'au sfiit să scrie în contra adevărului:

«Nu e adevărat că soldații noștri s'ar fi atins fără imperioasă necesitate de legitimă apărare de vieața și avutul unui singur cetățean.»

D-l *Dr. V. Babeș* zice: In timpul ocupațiunii a venit la mine mama d-nei Dr. G. Marinescu, soția colegului nostru, și m'a rugat să intervin la autoritatea militară de ocupație pentru a da ordine să înceteze devastarea avutului soțului său. M'am dus la locuința d-lui Dr. Marinescu și am văzut starea tristă în care se află. In casa colegului nostru, în loc de ofițeri, cum s'ar fi cuvenit pentru o casă frumoasă și confortabilă, erau încuartirați vreo 20 soldați germani, cari au prădat și stricat tot ce le-a căzut la îndemână. D-l Dr. Marinescu a avut o bibliotecă de specialitate de mare valoare, în care se cuprindeau și seriile complete ale mai multor reviste importante. Această bibliotecă a fost nimicită mai mult de jumătate. Revistele, în loc de a fi luate pe grupe, au fost luate pe numere, din fiecare serie, astfel că n'a mai rămas nici o revistă completă. Nu știu cum d-l Dr. Marinescu își va puteà continuà activitatea fără această bibliotecă.

D-l *I. Simionescu* zice:

«Imi permit a face în scris propunerea pe care am avut cinstea a o face verbal, în ședința de Sâmbătă 4/17 Maiu. Academia tipărește o prețioasă lucrare, intitulată: «Creșterea colecțiilor», în care trimestrial sau bianual se aduce la cunoștința puținilor, cari știu că apare o asemenea folositoare lucrare, nu numai tot ce vine Bibliotecii Academiei din țară, dar și ce s'a cumpărat sau s'a căpătat în schimb.

«Fără nici un adaos de muncă ori de cheltueli, îmi permit a propune o simplă modificare în redactarea acestei tipărituri spre a fi—sper—și mai folositoare, dacă va fi mai răspândită;

«Anume:

«Să se scoată în fascicule lunare, cu regularitatea caracteristică lucrărilor Academiei, numai enunțarea a tot ce se tipărește în țară, bine înțeles atât cât ajunge la Biblioteca Academiei, ținându-se în seamă, poate, la unele capitole de o diviziune mai mare a materiei. Acestei publicațiuni lunare să se dea o cât mai mare răspândire. In acest chip s'ar ajunge, după cum a observat drept d-l Antipa, ca și autorii ori editorii să se îngrijească a păzì actuala lege mai cu strictețe, fiind în interesul lor ca tipăriturile scoase de ei să capete o mai largă răspândire. La trei luni sau la o jumătate de an, fasciculele scoase ar puteà conține și celelalte publicațiuni, manuscrise, etc., căpătate de Academie pe alte căi decât aceea de trimitere conform legii. In acest chip, sunt convins că s'ar aduce un real folos publicului cetitor, răspândirii publicațiunilor românești și înlesniri modeștilor lucrători din orașele de provincie, cari nu au de unde aflà ce s'a scris și unde a apărut. Mai mare folos vor trage și Românii de peste granițele vechi, aflând ce și cât se tipărește la noi, mai ales că unii dintre ei — cei din Basarabia — nu au putut fi în curent până acum cu publicistica din vechiul Regat.

«Treptat, treptat se va puteà astfel păși chiar către înfăptuirea acelei Bibliografii românești, în sensul dorit de toată lumea.»

— Se pune la vot și se aprobă.

D-l *Duiliu Zamfirescu* spune că n'a avut posibilitatea să asiste la ședințele Academiei din sesiunea curentă până astăzi. A cetit însă dările de seamă și a văzut că s'a discutat chestia documentelor ridicate de Germani și predate Bulgarilor, chestie care s'a discutat și în sesiunea extraordinară ținută la Iași în toamna trecută. Ar vrea să știe care este răspunsul primit dela Guvern la intervenția Academiei pentru restituirea acestor documente, mai ales că Guvernul s'a amestecat și a împiedicat unele manifestări ale acestei Instituțiuni culturale, de care nu s'a atins nimeni vreodată dela înființarea ei.

D-l Preşedinte *P. Poni* înçunoştiinţează pe d-l Zamfirescu despre răspunsul primit.

D-l *G. Ţiţeica* ceteşte următorul raport asupra activităţii şcoalelor Academiei în anii 1916—1919:

«*Domnilor Colegi*,

I.

«In sesiunea generală extraordinară dela Iaşi din Octomvrie 1918 şi după propunerea colegului nostru d-l Bianu, s'au desfăcut din Administraţia centrală a Academiei toate chestiile cari privesc şcoalele create şi întreţinute din fondurile Academiei şi s'au încredinţat unui delegat al D-voastre.

«Colegii noştri cari au fost la Iaşi şi-aduc aminte de motivele de supraîncărcare administrativă pe cari le-a adus d-l Bianu în sprijinul acestei despărţiri şi de discuţiile amănunţite ce s'au făcut cu această împrejurare.

«Pe lângă aceasta, pentru ca în administrarea şcoalelor să fie unitate de vederi, Academia a mai hotărît tot atunci, ca în locul comisiilor deosebite, după fondurile de cari depind, să fie o singură comisie şcolară. Administraţia şcoalelor Academiei a căpătat, cel puţin în principiu, o formă organică unitară. S'a stabilit astfel o legătură între toate aceste şcoale, cari, pe lângă pregătirea deosebită după şcoală, trebuesc să dea aceeaş pregătire sufletească, aceeaş conştiinţă a datoriei şi aceeaş dragoste de muncă.

«Comisia şcolară s'ă ales la Iaşi. Ea s'a compus la început din d-nii Giurescu, Mehedinţi şi Onciul, dar, prin încetarea din vieaţă a colegului nostru Giurescu, a fost rugat d-l Pârvan s'o completeze.

«Ca delegat al Academiei, însărcinat cu administrarea şi inspectarea şcoalelor, onor. Delegaţie mi-a făcut cinstea să mă desemneze pe mine şi să-mi fixeze şi o diurnă de 500 lei pe lună. Primind această însărcinare, retribuită din banii Academiei, m'am încărcat faţa de D-v. cu o răspundere de care trebue să vă dau şi D-v. seama, cum mi-am dat seama în faţa conştiinţei mele. Voiu căută prin urmare să vă arăt întru cât am putut aduce la îndeplinire intenţiile Academiei.

II.

«Administraţia şcoalelor cere rezolvarea aproape zilnică a o mulţime de lucrări. Plăţi de salarii, achitări de întreţinere, schimbări de personal, cereri de congediu, toate aceste lucrări curente trebuesc rezolvate zi cu zi. Multe din aceste lucrări cer corespondenţă specială, pentrucă în sumele de cheltueli

sau de venituri sunt greşeli, nepotriviri cu bugetul sau cu normele stabilite de Academie. Toate acestea cer o muncă aproape regulată în fiecare zi, şi de aceea d-l Bianu, supraîncărcat de administraţia moşiilor, a bibliotecii şi a funcţionării întregi a Academiei, a voit să se desfacă de partea privitoare la şcoale. Dar sunt dator să spun, că la cea mai mică greutate de rezolvare ce întâmpinam, tot la stâlpul veteran al Administraţiei Academiei trebuià să recurg. Căci d-l Bianu nu numai că cunoaşte toate firele Administraţiei noastre, dar le urmăreşte pe toate cu o dragoste, o stăruinţă şi o vigoare, pe cari mă simt dator să le menţionez aici. Aşà dar, în fiecare moment m'am sfătuit cu d-sa asupra hotărîrilor ce trebuiau luate în aceste vremuri de grea gospodărie.

„Pe lângă aceste lucrări curente şi pentru ca să-mi dau seama de desfăşurarea firească a fiecărei şcoale, am început să studiez dosarele şcoalelor. Am început cu dosarul şcoalei «Tache Anastassiu» dela Ţigăneşti. Am văzut cum s'au schimbat la rând directorii, mi-am dat seama de jertfele mari ce s'au făcut cu înzestrarea şi întreţinerea acestei şcoale, am urmărit experienţele dureroase ce s'au făcut cu unii dintre absolvenţi.

«In acest timp a trebuit, împreună cu celelalte Administraţii ale Academiei, să ne ocupăm de desbăgubirile cuvenite pentru pagubele şi stricăciunile aduse şcoalelor noastre din cauza răsboiului. Aceasta a cerut o întreagă corespondenţă cu direcţiile şcoalelor şi lucrări migăloase pentru fixarea tablourilor cu sumele de despăgubirile cerute.

III.

«Aşà dar, în delegaţia ce mi s'a dat, am avut de lucru. Cu toate acestea sarcina de căpetenie pe care trebuià s'o îndeplinesc, recunosc drept că nu am făcut-o. N'am făcut nici o inspecţiune şcoalelor dela Ţigăneşti, dela Moara Grecilor şi dela Călmăţuiu. N'am făcut deci nici controlul în funcţionarea acelor şcoale, nici mai ales n'am dat îndrumarea ce s'ar fi cuvenit şi s'ar fi aşteptat dela crearea delegaţiunii. Şi n'am făcut-o, pentrucă mi-a fost cu neputinţă s'o fac. Toată lumea ştie în ce condiţii pline de primejdie pentru sănătate s'a putut călători şi se mai călătoreşte încă pe căile ferate. Dela Bucureşti la Iaşi şi dela Iaşi la Bucureşti se poate călători relativ uşor, dar până la o staţie intermediară nu ştie nimeni când ajunge, nici mai ales când se poate întoarce. De aceea am renunţat de a face vreo inspecţie. Dar atunci cum rămâne cu retribuţia mea de 500 lei lunar? Căci se ştie că la Iaşi s'au ridicat obiecţii serioase împotriva retribuirii acestei delegaţii.

«In privinţa aceasta am să fac două declaraţii cari, cred, că au să limpezească deplin chestiunea.

«1. Eu socotesc că orice muncă şi pricepere trebuesc răsplătite, mai ales când sunt însoţite de răspunderi administrative.

«2. In chestii de retribuții, membrii Academiei sunt datori să fie cu multă băgare de seamă, căci ei, având îndatorirea de a controlà pe funcționarii Academiei, nu pot face acest control cu toată autoritatea decât primind retribuții numai pentru servicii și muncă reală depusă în folosul Academiei.

«Potrivit acestor principii de cari m'am călăuzit statornic, am renunțat la retribuția mea pe toate lunile, afară de luna Decemvrie, când, pe lângă lucrările obișnuite, pe cari vi le-am descris, am fost în trei zile la Măgurele, la Institutul Otteteleșanu.

«Și cu aceasta cred că am lămurit complet situația mea. Am primit dela 1 Noemvrie 1918 și până astăzi suma de 500 lei, nici mai mult, nici mai puțin.

IV.

«Și acum să vă dau pe scurt o idee de funcționarea școalelor noastre dela 1916 și până astăzi.

«Voiu începe cu școala de agricultură „*Ioan Costache Agarici*" dela Moara Grecilor din județul Vasluiu.

«Localul școalei a fost ocupat din Noemvrie 1916 și până în Maiu 1918 de Spitalul mobil No. 5, la început pentru răniți, apoi pentru convalescenți tifici, iar în timpul din urmă pentru convalescenți tuberculoși.

«Localul și mobilierul școalei, întrebuințat pentru spital, s'a păstrat în general în bună stare, căci Directorul școalei a funcționat multă vreme ca administrator al spitalalui, iar soția d-sale ca directoare.

«Terenurile de cultură și împrejmuirile școalei au suferit foarte puțin, din cauza vegherii neobosite a directorului, care a apărat școala și avutul ei cu toată energia.

«In tot timpul răsboiului școala a funcționat ca în timpurile normale, s'a făcut poate ceva mai puțin la cursurile teoretice, în schimb s'a muncit ceva mai mult la lucrările agricole, deoarece șase dintre elevi au fost mobilizați. Tot terenul de cultură al școalei s'a cultivat ca și în timpuri normale, numai cheltuelile de cultură au fost ceva mai ridicate.

«In anul acesta școala a funcționat cu 30 elevi, din cari 10 în anul I, primiți la 1 Oct. 1918, 12 în anul II și 8 în anul III, cari au să termine școala la 1 Oct. 1919.

«La 25 Septemvrie 1918 s'a ținut examen practic cu elevii din anul al treilea, cari trebuiau să termine atunci școala. In urma acestui examen au absolvit școala o serie de 9 elevi, cari au astăzi următoarele ocupațiuni: unul e secretar la Regiunea agricolă Romanați, altul magaziner practicant a școală, al treilea e practicant la pepiniera Țintea, al patrulea secretar la

Regiunea agricolă Răducăneni, trei sunt agenţi agricoli la regiuni şi doi gospodari. Aşà încât nici unul nu e fără ocupaţie.

«In afară de cursurile teoretice şi lucrările practice obişnuite, elevii au plantat în primăvara aceasta, în livada de pomi de lângă vie, aproape 1.000 de pomi roditori, cari sunt toţi bine prinşi.

«In urma exproprierii, onor. Delegaţie, împreună cu Comisia şcolară şi financiară, a hotărît ca, pe lângă fiecare şcoală, să se mai adaoge teren de cultură, potrivit cu desvoltarea ce şcoala va puteà luà în viitor. De aceea, pe lângă terenul de 120 ha 69 a., pe care-l aveà şcoala dela Moara Grecilor, s'au mai adaos 80 ha, din cari 70. ha. teren de cultură şi 10 ha. fâneaţă.

«In privinţa cheltuelilor de întreţinerea şcoalei, am să spun numai câteva cuvinte. Vieaţa excesiv de scumpă pretutindeni, a silit Academia să acorde sporuri de salariu şi, cu toate acestea, personalul, ademenit de câştig mai mare în altă parte, a părăsit serviciul şi a trebuit să admitem alt personal cu alte condiţii decât cele bugetare. Intreţinerea întreagă a şcoalei a trecut astfel prin mari greutăţi. Cu toate acestea, Directorul şcoalei a reuşit să conducă aşà de bine gospodăria şcoalei, încât până la 1 Aprilie, din cifra bugetară totală de 66.320 lei, nu cheltuise decât 38.769,04 lei. Care va fi situaţia, la încheierea anului bugetar, nu putem şti. Sigur e că d-l Cotea merită toată lauda pentru felul cum a condus şcoala, al cărei director este.

V.

«Trec acum la a doua şcoală de agricultură a Academiei, şcoala «Tache Anastassiu» dela Ţigăneşti judeţul Tecuciu.

«Aşezată lângă oraşul Tecuciu, nu departe de Mărăşeşti, şcoala dela Ţigăneşti a fost în drumul trupelor române şi ruse, precum şi al tuturor convoiurilor de retragere din toamna anului 1916. Aş depăşì cu mult marginile acestui raport, dacă m'aş încumetà să descriu chiar numai în linii generale toate stricăciunile şi prădăciunile, la cari a fost supusă această şcoală. Mă mărginesc să vă dau cifra de despăgubiri numai pentru clădiri şi mobilier, pe care am înscris-o în declaraţia de pagube pe care am adresat-o Ministerului de Finanţe, şi care se ridică la suma de 106.071,30 lei, iar pentru distrugerile din parcul şcoalei la suma de lei 22.720.

«Din cauza ocupării şcoalei de către trupe, elevii şi vitele au fost trimişi la Moara Grecilor şi readuşi mai târziu. Totuş Directorul şcoalei a îngrijit ca culturile să se facă. Cheltuelile au fost mai mari, deoarece nu se puteà face toată munca cu cei 15—20 elevi ce mai rămăsese.

«Incepând din toamna anului 1918, şcoala funcţionează cu greutăţile de întreţinere pe cari le-am pomenit şi la cealaltă şcoală: Se adaog aici şi greutăţile venite din cauza stricăciunilor, precum şi din alte cauze.

«S'au alăturat şi aici, pe lângă terenul propriu zis al şcoalei, încă 216 ha din moşia Academiei, supusă exproprierii, şi anume 200 ha suprafaţă arabilă şi 16 ha islaz.

«Gospodăria acestei şcoale a mers anul acesta greu. Cu toate creditele acordate pentru hrană şi seminţe de cultură, în valoare de peste 23.000 — precis 23.632,40, — cifra bugetară, care s'a urcat astfel la 136.933,60 lei, a fost aproape atinsă la 1 Martie, căci se cheltuise până atunci 127.327,13 lei. Ce va fi la încheierea anului bugetar, se va vedeà mai târziu.

«Mă mărginesc să spun că, sub toate raporturile, această şcoală merge greu.

VI.

„Şi şcoala primară din Călmăţuiu «Tache Anastassiu» a avut să sufere mult de pe urma răsboiului. In special jafurile ruseşti au fost cu adevărat sălbatice. Suma totală la care se ridică pagubele şcoalei este de 163.715 lei, în afară de păduricea şcoalei, unde s'au tăiat fără rost 725 salcâmi, evaluaţi la suma de 21.750 lei. Anul acesta şcoala funcţionează regulat, cu greutăţile de aprovizionare cunoscute. De aceea până la 1 Martie, din suma bugetară de 29.345 lei, s'au cheltuit 19.714,95 lei.

VII.

«Institutul Otteteleşanu nu mai funcţionează din toamna anului 1916. D-ra Directoare, cu un personal didactic restrâns şi cu elevele din Ardeal şi Bucovina, s'au refugiat în Bucureşti, unde au fost adăpostite la Şcoala de menaj «Filipescu» din vecinătatea Academiei. Localul a fost ocupat de trupe germane, cari au adus stricăciuni mari atât corpurilor de clădire, cât şi mobilierului. Suma totală a despăgubirilor cerute se ridică la 407.685,10 lei. Caloriferul întreg e stricat, afară de cuptorul şi cazanul de încălzire, ascuns în pivniţă, unde n'au putut pătrunde Germanii.

«Elevele din Ardeal au plecat în Ianuarie 1918, iar eleva din Bucovina a fost admisă să urmeze în şcoala normală de învăţătoare. Ea se găseşte în institutul Mangâru pe socoteala Academiei şi va ieşì în curând o bună învăţătoare.

«Personalul didactic rămas a fost licenţiat din serviciu, dându-i-se despăgubire remunerarea pe un an, deoarece nu se puteà păstrà într'un serviciu neexistent persoane, cari-şi puteau găsì aiurea altă ocupaţie.

«Una dintre chestiile cele mai grele va fi pentru noi restaurarea Institutului Otteteleşanu şi reînfiinţarea lui.

«Cu scumpetea grozavă de material de acum nu ne putem gândì la o reparare radicală a acestei şcoale. Numai pentru repararea acoperişului, pe

care am fost siliți s'o facem în toamna trecută, a trebuit să plătim aproape 10.000 lei. Vă puteți închipuì la cât s'ar ùrcà o reparație completă și o instalație de școală cu toate cele necesare.

VIII.

«Acesta e, foarte pe scurt, mersul școalelor noastre dela 1916—1919. Răsboiul, care a turburat mersul tuturor întreprinderilor publice și particulare a stânjenit în mersul lor și școalele noastre.

«Să sperăm că pe viitor, cu sforțări din partea tuturor și cu dorința fiecăruia de a contribui la făurirea unei Românii mai harnice și mai fericite, școalele noastre își vor aveà rolul lor de frunte.»

D-l *V. Pârvan* zice că raportul d-lui Țițeica cuprinde două părți: una care se referă la d-sa personal, ca Inspector al școalelor, și cealaltă la activitatea școalelor. In ce-l privește personal, d-l Țițeica renunță la diurna de 500 lei pe lună ce i se cuvine, sub cuvânt că nu și-a făcut complet datoria, întrucât din cauza greutăților de transport, extraordinar de mari, nu a putut inspectà școalele la fața locului. D-l Țițeica a lucrat însă în fiecare zi pentru școale, ca un funcționar din Administrația Centrală a Academiei, și dacă împrejurări de forță majoră l-au împiedecat de a-și completà activitatea prin inspecții la sediul școalelor, nu este un motiv să renunțe la diurna fixată de Academie. Este drept și de aceea îl roagă s'o primească.

D-l *G. Țițeica* declară că hotărîrea sa este neschimbată.

D-l *Duiliu Zamfirescu* zice că, întrucât raportul d-lui Țițeica are valoare reală, d-sa a lucrat și deci este drept să primească diurna cuvenită. D-l Țițeica poate donà suma ce i se cuvine, dar trebue s'o primească.

D-l *Dr. V. Babeș* spune că d-l Țițeica și-a împărțit în două atribuțiunile sale de Inspector al școalelor, lucrări la centru și inspecții la sediul școalelor. Partea întâia a îndeplinit-o cu prisosință. Dacă împrejurările îi vor permite să îndeplinească și pe cea de a doua, d-l Țițeica va trebuì să-și primească diurna, chiar după cea mai mare scrupulozitate de conștiință.

D-l *G. Țițeica* zice că rămâne neînduplecat în hotărîrea luată și roagă a se închide discuția.

— Se procede la alegerea Comisiunii școlare pentru anul 1919—20. Sunt realeși d-nii: *D. Onciul*, *S. Mehedinți*, *V. Pârvan*.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 21 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *Dr. V. Babeș* face următoarea comunicare despre *Raphaël Blanchard* (1859—1919):

„In anul 1883, fiind preparator de bacteriologie în laboratorul de anatomie patologică al Facultăţii de medicină dela Paris, lucrând împreună cu neuitatul meu amic şi colaborator Prof. Cornil la crearea bacteriologiei medicale ca ştiinţă independentă, pentru prima oară am întâlnit în laboratorul meu un tânăr de făptură atletică şi de o frumuseţe remarcabilă, plin de focul tinereţii şi de dorinţa de a lucrà. Raphaël Blanchard erà preparatorul lui Paul Bert, cu care împreună a publicat dejà la 25 de ani «Elemente de zoologie». M'a întâmpinat cu oarecare rezervă cu cuvintele :—D-ta prepari împreună cu Cornil primul manual de bacteriologie, creând prin aceasta o ştiinţă nouă, adunând toate faptele cunoscute şi mai cu seamă cele stabilite de d-voastră, pentru a le organizà, a le legà împreună şi cu alte ştiinţe naturale şi medicale, cu scopul de a elucidà raportul acestei ştiinţe cu etiologia, cu patologia şi cu anatomopatologia.

—«Vreau să întreprind şi eu aceeaş operă şi pentru parazitologie animală. Au existat, este adevărat mai multe tratate de parazitologie, de Duvaine, de Leuckart, de Nermann, etc., însă acestea, în mare parte, nu erau decât istoria naturală a viermilor şi antropozilor paraziţi. Pe atunci însă a început să se acentueze din ce în ce mai mult importanţa protozoarelor în etiologia boalelor şi Blanchard, prin o concepţie largă şi prin o muncă încordată, a contribuit mult de a găsi legăturile acestor fiinţe cu boalele. Astfel am întreprins paralel cu dânsul opera mare a aşezării etiologiei boalelor pe o bază solidă şi a stabilirii în mod metodic al rolului microbilor şi al paraziţilor animali în producerea boalelor.

«Blanchard s'a născut la Saint-Christopol în 28 Fevruarie 1857. Şi-a făcut doctoratul în medicină la 1880, iar licenţa în ştiinţe la 1882. A fost numit preparator în laboratorul lui Charles Robin şi apoi în laboratorul lui Paul Bert şi dejà în anul 1883, la 27 ani, a fost numit profesor agregat la Facultatea de medicină dela Paris, membru al Academiei de medicinà la 37 ani, şi profesor la Facultatea de medicină zoologică generală în 1897.

«Blanchard, cu educaţiunea sa aleasă, cu experienţa sa largă, cunoscând toate continentele pe cari le-a cucerit pentru studiul faunei parazitare a diferitelor popoare şi cu interes arzător pentru toate ştiinţele, pentru bele-arte, pentru antropologie, pentru literatura diferitelor popoare şi vorbind perfect 7 limbi, a profitat de toate aceste cunoştinţe pentru a-şi formà cunoştinţe solide enciclopedice, insistând mai mult, în afară de zoologie, asupra antropologiei, istoriei în raport cu medicina, despre cari ştiinţe a publicat asemenea lucrări de valoare. A intreprins o epigrafie medicală, însă opera sa principală a fost de a fi pus temeliile parazitologiei medicale moderne în Franţa, şi care doctrină s'a propagat în toată lumea ştiinţifică.

«Până atunci nu s'a predat în facultate decât zoologia generală, pe când

lui se datorește învățământul specializat al paraziților animali, paralel cu creațiunea nouă a bacteriologiei medicale, ca doctrină independentă și specializată, ca știință medicală din cele mai fertile în rezultate practice. Lecțiunile sale de parazitologie, pline de idei sugestive și de fapte nouă de importanță practică, dar și înfățișarea sa și expunerea sa captivantă, entuziasmul său pentru doctrina sa, au avut un succes crescând și în scurt timp asigurau acestei doctrine nouă un loc preponderent în științele medicale.

«In anii 1883—92 a publicat tratatul său clasic de zoologie medicală și în anul 1897 a devenit profesor titular de această doctrină. Tocmai în această epocă s'au făcut cele mai importante descoperiri în parazitologia animală prin o tecnică și o concepțiune cu totul nouă. S'au descoperit nu numai agenții malariei, dar s'a stabilit și modul lor de transmisiune prin anumiți țânțari, astfel încât s'a impus studiul condițiunilor particulare ale transmisiunii și mijloacele de a o evita. Prin cercetări minuțioase Blanchard a contribuit la lămurirea acestor chestiuni prin monografia sa admirabilă: «Histoire naturelle et médicale des Moustiques». Dar descoperirea paraziților intermediari a fost mai veche. Dejà în anul 1887, descoperind eu clasa mare a Babesiozelor, paraziții cei mai importanți ai animalelor domestice, s'a putut stabili că acești paraziți ai sângelui se transmit prin paraziții intermediari, adică prin căpuși, și în determinarea condițiunilor de contaminare prin acești intermediari, Blanchard a putut să aducă asemenea contribuțiuni valoroase.

«Eu personal și știința română trebue să fim mai cu seamă recunoscători lui Blanchard, căci condus de simțimântul său de dreptate și cu spiritul său critic și combativ, am găsit în dânsul și elevii săi apărători înfocați ai priorității mele și ai științei române în descoperirea Babesiozelor în contra adversarilor mei Germani, Americani și Români. In fine cu ajutorul lui Blanchard, în Congresul internațional pentru priorități și pentru nomenclatura zoologiei, s'a admis cu unanimitate denumirea de Babesioze pentru noua clasă de protozoare, recunoscându-se astfel pentru totdeauna prioritatea și meritul meu în descoperirea acestor paraziți atât de importanți.

«In timpul acestor lupte, aflându-mă odată la Paris, Blanchard mi-a cedat o parte din cursurile sale atât de apreciate dela Facultatea de medicină, pentru ca să expun într'o serie de conferințe descoperirea mea și importanța ei în economia națională a tuturor popoarelor, mai cu seamă a țerilor calde, atât de încercate prin babesioze. La 1912, venind la Paris, l-am căutat în laboratorul său dela Ecole de médecine și l-am găsit tocmai preparându-se pentru cursul său. Mă întâmpină cu cuvintele: —Tocmai mă gândiam la d-ta și la ideile d-tale despre combaterea modernă a malariei de care vreau să vorbesc, dar fiindcă ai venit în persoană, te rog să ții d-ta

acest curs în locul meu. In urma insistențelor amicului meu, m'am executat și, fără nici o pregătire, am expus această chestiune (atât de discutată și așà de rău pricepută la noi în țară) înaintea unui public numeros, compus din specialiști veniți din toată lumea spre a ascultà pe marele savant. In urma acestei conferințe, Blanchard și publicul mi-au mulțumit călduros, declarând că s'au convins de superioritatea metodei noastre.

«In Congresul de Pelagră din Bergamo, d-sa, cu toată autoritatea d-sale, a apărat lupta mea, bazată pe o vastă experiență în potriva afirmațiunii lui Sambou, că simulia ar fi parazitul sau intermediarul acestei boale. Astfel Blanchard a fost susținătorul meu în mai multe din descoperirile mele parazitologice.

«In general m'a surprins în totdeauna simțul de dreptate, aprecierea și apărarea științei române în orice chestiune, unde din cauza țerii noastre tinere, necunoscută până la cercetările mele pe terenul științelor medicale, — am fost amenințat ca să fiu combătut și să mi se iea din mână prioritatea descoperirilor mele. Această tendință generoasă a întins-o asupra tuturor lucrărilor și cercetărilor savanților români, manifestând în totdeauna o preferință pronunțată pentru Români, cari au găsit în totdeauna deschis laboratorul său pentru lucrări serioase. A venit de mai multe ori în România pentru a vedeà pe prietenii săi, pentru a studià fauna parazitologică din țară și pentru a completà frumosul său muzeu parazitologic, pe care l-a dăruit Facultății de medicină dela Paris, punându-l în serviciul numeroșilor săi elevi francezi și străini.

«In afară de activitatea sa pur științifică, descoperind un mare număr de fapte nouă și paraziți importanți, publicând o serie de lucrări pentru a întărì și a lărgì cadrul științei așezate de d-sa pe baze moderne, s'a manifestat și ca un organizator științific de prima ordine. D-sa a creat dejà în 1876 Societatea Zoologică franceză, unde-și publică cele mai multe lucrări. In anul 1889, împreună cu Milne-Edwards, organizează Congresul internațional de zoologie. In anul 1898 a fost ales președinte al Comisiunii internaționale permanente pentru determinarea priorităților și nomenclaturii zoologice. D-sa a fost în timpul din urmă Secretarul general al Academiei de medicină. Academia Română l-a ales în anul 1914 membrul său onorar.

Blanchard a murit subit în 7 Fevruarie 1919, binemeritând pentru știință și omenire, lăsând în urma sa o știință nouă de cea mai mare importanță pentru «unoașterea și combaterea atâtor boale la om și animale».

ȘEDINȚA DELA 22 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *V. Pârvan* prezentă procesul verbal al Comisiunii instituite la Școala de Arte-frumoase din București pentru acordarea prin concurs între elevii acelei școale a premiului I. Lecomte du Noüy de 499, 85 lei, din 1918. Comisiunea propune a se împărți premiul în patru părți egale de câte 124,96 lei și a se acordă două părți, adică 249, 92 lei, elevului Aurel Bordenachi pentru desemnurile sale depe natură și antic, și câte o parte elevilor Liviu Teclu și Lucreția Mihăilescu pentru desemnurile lor depe antic.
— Se iea spre cunoștință și se aprobă.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* cetește următoarea propunere:

«Numărul ***membrilor corespondenți români*** a fost fixat, în 1891 (Art. 68 Regulament), la 15 pentru fiecare Secțiune; al celor străini a rămas — ca și înainte — nelimitat.

«Credem că în împrejurările de acum este trebuincios și folositor ca numărul membrilor corespondenți români să fie mărit, spre a puteà distinge și atrage la activitatea Academiei mai mulți specialiști, cari s'au distins prin lucrările lor în anii din urmă.

«Propunem deci ca ***numărul membrilor corespondenți români*** să fie urcat la 20 (douăzeci) pentru fiecare Secțiune.»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință viitoare.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că trebuesc fixate zilele în cari să se țină ședințe solemne pentru intrarea în Academie a d-lor I. Inculetz, O. Densușianu și St. Ciobanu.

— Se decide a se ținea ședințe solemne, precum urmează:

a) Luni 26 Maiu, pentru primirea d-lui I. Inculetz,

b) Miercuri, 28 Maiu, pentru primirea d-lui St. Ciobanu,

c) Sâmbătă, 31 Maiu, pentru primirea d-lui O. Densușianu.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* propune ca Academia să dea un banchet către sfârșitul sesiunii, la care să fie invitați a luà parte, pe lângă membrii onorari și corespondenți din Capitală, d-l Ministru al Instrucțiunii și d-nii Miniștri ai provinciilor alipite la vechiul Regat. O astfel de manifestare se impune în sesiunea actuală, când Academia și-a sărbătorit 50 ani de activitate.

— Se decide ca Delegațiunea să se ocupe cu această chestiune.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 23 MAIU 1919.

D-l *I. C. Negruzzi* expune comunicarea anunțată cu titlul: *Autografe române.*

La sfârșitul comunicării d-l Negruzzi dăruește pentru colecțiunile Academiei un mare număr de scrisori autografe dela diferiți fruntași ai literaturii române.

Ședința publică se ridică și Academia își continuă activitatea în ședință intimă.

D-l Vicepreședinte *Duiliu Zamfirescu* ocupă scaunul prezidențial.

D-l *N. Iorga* prezentă pentru colecțiunile Bibliotecii următoarele scrieri:

1) *Pentru sufletele celor cari muncesc,* conferință ținută de d-sa lucrătorilor și lucrătoarelor dela fabrica de chibrituri în ziua de 1 Maiu 1919;

2) *Ce sunt și ce vor Sașii din Ardeal — Expunere din izvor competent.* Acest izvor competent se știe că este Consiliul național săsesc din Trasilvania:

3) O broșură conținând numerele 1 – 5 din *Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale,* anul al 5-lea și al 6-lea.

D-l Vice președinte *Duiliu Zamfirescu* mulțumește d-lui Iorga pentru publicațiunile dăruite.

D-l *N. Iorga* roagă a se ținea ședință publică Marți, 3 Iunie, pentru a face o comunicare despre: *Locul Românilor în desvoltarea vieții sufletești a popoarelor romanice.*

— Se aprobă.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea propunere:

«Subscrșiii propunem să se facă următorul adaos la Art. 4, alineatul 3 din *Regulamentul premiilor*:

«Această mutare se poate însă face prin deciziunea Secțiunii sau Comisiunii care decide asupra acordării premiilor.»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință viitoare.

D-l *V. Pârvan* zice că a fost dat un comunicat prin ziare, în care se spunea despre o Uniune a tuturor Academiilor, la care ar fi aderat și Academia Română. Roagă a i se comunica dacă afirmația privitoare la Academia noastră este adevărată și în acest caz cine a aderat în numele ei.

D-l *I. Bianu* zice că la 25 Aprilie s'a primit dela d-l M. C. Sutzu din Paris o scrisoare din partea d-sale, împreună cu o altă scrisoare din partea Academiei de Inscripțiuni și Frumoase-litere din Paris și un proiect al unei

Uniuni academice interaliate pentru cercetări arheologice, filologice și istorice. Academia de Inscripțiuni și Frumoase-litere a invitat Academia Română să trimeată reprezentanți la conferința preliminară pentru constituirea Uniunii, care se va ținea în luna Maiu. Academia noastră fiind atunci în vacanța de Paști și răspunsul trebuind să ajungă la Paris înainte de luna Maiu, Delegațiunea a rugat pe d-l M. C. Sutzu, singurul membru din Secțiunea istorică, care se află la Paris, să reprezinte Academia la conferința preliminară, în care avea să se elaboreze un anteproiect relativ la compoziția și activitatea Uniunii. Anteproiectul elaborat urmă să fie remis tuturor Academiilor reprezentate în comitetul provizoriu, spre a luà cunoștință de conținutul lui, a-l studià și a face propunerile și modificările necesare într'o adunare plenară a tuturor Academiilor, care urmă a se fixà ulterior și în care aveau a se luà hotărîri definitive pentru alcătuirea Uniunii. Scrisorile primite și răspunsul dat au fost prezentate în ședința dela 2 Maiu curent.

D-l *St. C. Hepites* [illegible] inițiativa Societății regale din Londra și a Academiei de științe [illegible] ținut două conferințe în toamna trecută, din cari una la [illegible] vrie și alta la Paris în luna Noemvrie, cu scopul de a [illegible] internațională a Academiilor de științe interaliate. La [illegible] Paris au fost invitați și câțiva Români, cari se aflau în Franța. [illegible] atunci la Nisa, n'a putut răspunde invitației; au luat parte [illegible] d-nii M. C. Sutzu și Dragomir Hurmuzescu. Asociațiunea are de scop [illegible] tuturor asociațiunilor internaționale diplomatice dinainte de războiu, afară de cea de măsuri și greutăți, uniunea postală și de căi ferate, și înființarea altei uniuni a Academiilor de științe, în scopul unei cooperări internaționale, în care Academiile de științe ale țerilor aliate intră de drept. Arată că a scris la timp Academiei noastre despre această chestiune: plenul a trimis scrisoarea Secțiunii științifice, care urmează a se pronunță. In urmă a cetit că și alte Academii din Paris au început a face acelaș lucru.

D-l *Dr. V. Babeș* spune că este bine că s'a desființat vechea Asociațiune internațională a Academiilor. Răposatul D. Sturdza a încercat să introducă Academia noastră în acea Asociațiune, dar n'a reușit, ceeace l-a mâhnit foarte mult. Spune însă că nu s'au desființat toate vechile asociații, întru cât de existența unora nici nu se știe. D-sa face parte din trei asociațiuni internaționale cari n'au fost desființate.

D-l *St. C. Hepites* zice că d-sa a vorbit de Asociațiunile internaționale diplomatice, susținute și întreținute de State, nu și de cele private.

ȘEDINȚA DELA 24 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l Președinte *P. Poni* propune și Academia aprobă a se alege o comisiune compusă din d-nii: *I. Bianu*, *Gr. Antipa* și *I. Simionescu* pentru regulamentarea premiului Stolojianu și a Fondurilor Urlățeanu, Chițu și Istrati.

D-l *I. Bianu* cetește propunerea pentru modificarea art. 15 și 17 din Regulamentul pentru serviciile Academiei, prezentată în ședința dela 16 Maiu.

In legătură cu aceasta, d-l *I. Simionescu* face următoarea propunere, pentru modificarea art. 23 din. acelaș regulament:

«Art. 23 din regulament se modifică în chipul următor:

«Oamenii de serviciu pentru biurourile Academiei se numesc și se revoacă de către Delegațiune conform art. 6.

«Ei sunt de trei clase: supraveghetori cu salarii dela 110 la 150 lei pe lună, odăiași cu 100 până la 120 lei pe lună și rândași cu 80 până la 100 lei pe lună.»

—După mici discuțiuni, la cari ieau parte d-nii *Duiliu Zamfirescu*, *O. Densușianu* și *I. Bianu*, amândouă propunerile sunt puse la vot și primite de unanimitatea membrilor prezenți.

D-l *I. Bianu* cetește propunerea făcută în ședința dela 15 Maiu, pentru înființarea a două serii nouă de publicațiuni.

D-l *G. Țițeica* propune următoarele amendamente:

«Propun:

«1) Ca cele două biblioteci să cuprindă lucrări originale numai ale membrilor Academiei;

«2) Ca biblioteca în limbi străine să cuprindă și subiecte de altă natură decât cele privitoare la istoria, limba, geografia României, tratate de Români.»

D-l *Dr. V. Babeș* propune următoarele amendamente:

«Propun:

«1) In loc de «Bibliothèque scientifique»: «Collection de monographies publiées par l'Académie Roumaine;»

«2) Inșirându-se subiectul publicațiunilor, să se adaoge după «se vor publică»: «*cu preferință;*»

«3) După: «la pământul românesc»: «*cu preferință;*»

«4) Printre subiecte să se înșire și starea sanitară și medicală a țerilor românești.»

D-l *St. C. Hepites* nu este contra cuvântului «Bibliothèque» din titlul publicației în limbi străine, dar crede că cuvântul «scientifique» este impropriu, căci în acea publicație se vor tipări tot felul de subiecte și nu se poate zice că literatura face parte din grupul științelor.

D-l *O. Densușianu* este și d-sa contra terminului «scientifique». Titlul unei publicațiuni indică în general materiile ce ea tratează și terminul «scientifique,» referindu-se mai ales la științele exacte, este impropriu pentru o publicațiune cu caracter enciclopedic. Se asociază la amendamentul d-lui G. Țițeica de a se lărgi cadrul publicațiunii în limbi străine.

D-l *I. Lupaș* face următoarea propunere:

«La propunerea semnată de d-nii Antipa, Bianu și Iorga îmi permit a face următorul adaos:

«Pe lângă cele două biblioteci, proiectate în punctele 1 și 2 ale sus zisei propuneri, Academia Română va publică și o *bibliotecă de popularizare*, în care vor apăreà, pe lângă opere originale, scrise în limba română, și traduceri potrivite din cele mai valoroase opere ale literaturii universale.»

D-l Președinte *P. Poni* zice că partea I a acestei propuneri a fost discutată și rezolvată în sesiunea generală extraordinară ținută la Iași, când s'a și numit o comisiune pentru popularizarea științei, compusă din d-nii N. Iorga, I. Brătescu-Voinești, I Simionescu și St. Ciobanu.

D-l *I. Simionescu* spune că între ceeace s'a stabilit la Iași și propunerea d-lui Lupaș este o deosebire fundamentală. La Iași chestiunea s'a rezolvat numai în principiu, fără ca Academia să se angajeze cu vreo sumă, deaceea crede că nu se va ajunge la nici un rezultat. Propunerea de acuma cere Academiei fonduri și, în consecință, trebue pusă în concordanță cu deciziunea dela Iași.

D-l *I. Bianu* spune că la Iași s'a stabilit că este cu neputință ca popularizarea științei să intre în atribuțiunile Academiei. Academia se ocupă cu lucrări originale pentru înălțarea culturii; pentru popularizarea științei, Instituțiunea noastră nu are nici fonduri și nici timpul de a se ocupà.

D-l *Gr. Antipa* spune că publicațiile Academiei de până acuma sunt neîndestulătoare pentru vieața de astăzi. Este nevoie de o răspândire cât mai întinsă a culturii în toate straturile societății. Propunerea d-lui Lupaș răspunde unei nevoi reale și trebue aprobată.

D-l *Duiliu Zamfirescu* spune că Academia are și posibilitatea și fondurile necesare de a publicà o lucrare serioasă, când se prezentă, și deaceea nu vede necesitatea de a se înființà publicații nouă cu titluri pompoase. Propunerea nu i se pare destul de bine studiată și deaceea roagă a se amână discuția pentru câteva zile.

—Propunerea de amânare se pune la vot şi se respinge.

D-l *N. Iorga* zice că, întru cât se poate tipări deosebit de *Anale*, nu importă titlul sub care ar apărea publicate lucrările. Hotărîrea luată în sesiunea generală extraordinară din toamna trecută, privitoare la popularizarea ştiinţei nu este nici completă şi nici conformă cu propunerea d-lui Lupaş. Pentru Academie este o datorie a contribui la cultivarea poporului şi aceasta nu se poate face decât prin răspândirea scrierilor necesare publicate de ea, singura instituţie care stabileşte normele păstrării şi cultivării limbii. Dacă Academia are fonduri, trebue să contribue la popularizarea ştiinţei, căci numai astfel îşi va face complet datoria.

D-l *Gr. Antipa* spune că fonduri sunt şi Academia trebue să iea conducerea acestei importante lucrări, ca să mergem înainte.

D-l *I. Bianu* arată importanţa înfiinţării publicaţiilor propuse şi crede că se poate mări cadrul publicaţiei în limbi străine, cum s'a cerut de d-l Ţiţeica.

D-l *D. Onciul* prezentă un amendament cu privire la titlul publicaţiuni de: *Studii şi Cercetări.*

Se pun la vot amendamentele propuse de d-l Ţiţeica:

a) se respinge propunerea ca cele două publicaţii să cuprindă lucrări originale numai de ale membrilor Academiei;

b) Se aprobă propunerea ca publicaţiunea în limbi străine să cuprindă şi subiecte de altă natură decât cele privitoare la istoria, limba, geografia României, tratate de Români.

D-l *I. Inculetz* propune următoarele amendamente:

«In *Biblioteca ştiinţifică* în *limba română* se tipăresc lucrări de oricare specialitate ştiinţifică de autori români şi străini.

«II . . . In *limba franceză* se tipăresc lucrări de autori români şi străini despre pământul şi poporul românesc.»

D-l *A. Bârseanu* cere a se pune de acord amendamentul d-lui Ţiţeica cu cel al d-lui Inculetz privitor la conţinutul publicaţiei în limbi străine.

D-l Preşedinte *P. Poni* spune că amendamentul d-lui Ţiţeica s'a votat şi primit.

Se pun la vot amendamentele d-lor Dr. V. Babeş şi D. Onciul:

a) se respinge amendamentul d-lui Dr. V. Babeş, referitor la titlul publicaţiunilor;

b) se aprobă amendamentul d-lui D. Onciul;

c) se aprobă amendamentul d-lui Dr. V. Babeş, de a se introduce printre subiectele de publicat şi «starea sanitară şi medicală a ţerilor române.»

D-l *A. Bârseanu* propune următorul amendament:

«In publicațiunea «Etudes et recherches de l'Académie Roumaine» se vor puteà publicà lucrări mai mari, cari ar contribuì la înaintarea științelor, mai cu seamă însă scrieri privitoare, etc.»

D-l Președinte *P. Poni*, rezumând rezultatul desbaterilor, arată că propunerea a ajuns la următorul cuprins:

«Propunem ca Academia să înființeze două serii nouă de publicații:

«Una în limba română, cu titlul general de: *Studii și Cercetări publicate de Academia Română*, cealaltă în limbile străine, înscrise în regulamentele Academiei, cu titlul general: *Etude et Recherches publiées par l'Académie Roumaine*.

«1. — In *Studii și Cercetări publicate de Academia Română* se vor publicà scrieri mai voluminoase decât întinderea fixată în regulament pentru memoriile cari se pot publicà în *Anale*. Fiecare scriere să formeze un volum deosebit, tipărit în acelaș format in-8° de cel puțin 300 și cel mult 600 pagine. Scrierile pot fi de oricare specialitate științifică, trebuesc însă să fie originale și nepublicate; ele pot fi scrise atât de membrii Academiei, cât și de persoane străine. Deciziunea pentru publicarea lor se iea de Academie în ședință plenară, după hotărîrea motivată luată de o Secțiune cu majoritatea voturilor. Autorului se dă o remunerare de lei 100 pentru fiecare coală de tipar de 16 pagine.

«Cheltuelile de tipar și remunerarea de autor să fie acoperite din sumele anume prevăzute în buget la cheltuelile generale sau din excedentele bugetare.

«*Studii și Cercetări publicate de Academia Română* vor începe cu cele două scrieri ale d-lui N. Iorga, aprobate în sesiunea ținută în Octomvrie la Iași: *Istoria literaturilor romanice* și *Istoria Rusiei și Poloniei*.

«2. — In *Etudes et Recherches publiées par l'Académie Roumaine* se vor puteà publicà scrieri privitoare la pământul românesc și produsele lui, la istoria Românilor, la etnografia, starea sanitară și medicală a țerilor române, limba, literatura românească; asemenea scrieri de acelaș cuprins privitoare la țerile și popoarele vecine cu țerile și neamul românesc sau înrudite cu dânsul. Aceste opere pot fi scrise de Români sau de străini și vor fi ori inedite ori traduse din limba română sau dintr'alte limbi afară de limbile mondiale prevăzute în regulamentele Academiei. In această publicație se vor puteà tipări și subiecte de altă natură decât cele enumărate mai sus, când vor fi tratate de Români.

«Modalitatea admiterii publicației va fi aceeaș ca și pentru *Studii și*

Cercetări publicate de Academia Română. Remunerarea se va hotărî de Secțiunea respectivă pentru fiecare caz în parte; ea nu poate fi însă mai mare decât pentru scrierile originale, cari se publică în *Studii și Cercetări publicate de Academia Română.*»

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 26 MAIU 1919.

Preşedinţa d-lui *Duiliu Zamfirescu*, Vicepreşedinte.

D-l *I. Inculetz* ceteşte *Discursul de recepţiune.*

D-l *P. Poni* ceteşte *Răspunsul* la discursul d-lui Inculetz.

Şedinţa publică se ridică şi Academia îşi continuă lucrările în şedinţă intimă.

D-l *I. Bianu* zice că, cu ocazia modificării art. 15 şi 17 din Regulamentul pentru serviciile Academiei, s'a votat şi propunerea făcută de d-l I. Simionescu, de a se modifică art. 23 din acelaş regulament, mărindu-se şi salariile oamenilor de serviciu. S'a scăpat însă din vedere a se spune că pentru oamenii de serviciu se proiectase a li se mări salariile cu 50%, adică mai mult decât în propunerea aprobată, căci altfel, în aceste timpuri de scumpete extraordinară, n'ar mai puteà fi mănţinuţi în serviciu. Roagă a se reveni asupra deciziunii luate şi a se mări salariile acestor oameni cu 50%, așà cum se proiectase şi cum s'a înscris în proiectul de buget, aprobându-se următoarea redacţiune:

«Art. 23. Oamenii de serviciu pentru biurourile Academiei se numesc şi se revoacă de către Delegaţiune, conform art. 6. Ei sunt de trei clase: Supraveghetori cu salarii dela 135 până la 180 lei pe lună, odăiaşi cu 120 până la 150 lei pe lună şi rândaşi cu 90 până la 120 lei pe lună.»

—Propunerea se aprobă şi se va pune în aplicare cu ocazia votării bugetului.

D-l *I. Bianu* aminteşte că, în urma deciziunii luate în şedinţa dela 22 Martie trecut, s'a intervenit la Ministerul de Răsboiu, pentru a se trimite la Academie tot materialul istoric adunat de ofiţerii Diviziei I de cavalerie din Nordul Basarabiei. In şedinţa dela 2 Maiu s'a cetit răspunsul Minsterului, că s'a dat ordin ca acel material să fie adus la Arhivele Statului în Bucureşti. Ministerul de Răsboiu înaintează acum o nouă adresă — însoţită de un referat în copie al d-lui profesor G. Ghibănescu asupra conţinutului şi importanţei acelui material,— prin care arată că I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei şi alte autorităţi doresc şi insistă ca obiectele să fie înapoiate de unde au fost luate sau să se păstreze în muzeele locale ale Moldovei.

ȘEDINȚA DELA 27 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni.*

Se cetește procesul verbal al Secțiunii literare, pentru ședința dela 26 Maiu, prin care Secțiunea propune plenului, spre a fi aleși membri activi d-nii G. Bogdan-Duică în locul răposatului Titu Maiorescu, și Octavian Goga în locul răpósatului G. Coșbuc.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii istorice, pentru ședința dela 26 Maiu, prin care Secțiunea propune plenului pe d-l Dr. D. Gusti, pentru a fi ales membru activ în locul regretatului C. Giurescu.

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință după cel puțin trei zile libere, așà cum prescrie art. 62 din Regulamentul general.

Se cetește propunerea pentru înființarea a două serii nouă de publicațiuni, așà cum a rezultat din desbaterile ședinței dela 24 Maiu.

— Renunțându-se la amendamentele cari au rămas nediscutate, propunerea se pune la vot cu modificările introduse și se aprobă cu unanimitatea de 22 voturi.

Se cetește propunerea făcută în ședința dela 15 Maiu, pentru modificarea art. 35, alineatul 3, din Statute.

—Se pune la vot și votează pentru propunere unanimitatea membrilor prezenți, în număr de 22.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că, conform art. 46 din Statute, modificările în Statute trebue să întrunească votul aprobativ a două treimi din numărul total al membrilor Academiei, adică cel puțin 24 voturi. In ședința de astăzi fiind prezenți numai 22 membri, urmează ca modificarea propusă să fie din nou pusă la vot după 3 zile.

D-l *V. Pârvan* cetește următoarea propunere:

«Propunem ca și prelevarea pentru Fondul de pensiuni al funcționarilor Academiei să fie de 2%, în loc de 1% ca până acum.»

— Se pune la vot și se aprobă cu unanimitatea de 22 voturi.

Se cetește propunerea făcută în ședința dela 15 Maiu, pentru, modificarea art. 7, alineatul 1 din Statute.

— Se pune la vot și întrunește unanimitatea voturilor membrilor prezenți, în număr de 22.

D-l Președinte zice că, și în acest caz, se va procede conform art.46 din Statute.

Se ceteşte propunerea făcută în şedinţa dela 20 Maiu, de a se adaoge un nou alineat la art. 41 din Statute.

— Se pune la vot şi obţine unanimitatea voturilor membrilor prezenţi, în număr de 22.

D-l Preşedinte *P. Poni* zice că, pentru motivele arătate, se va procede în conformitate cu art. 46 din Statute.

Se ceteşte propunerea făcută în şedinţa dela 22 Maiu de a se modifică art. 68 din Regulamentul general, mărindu-se numărul membrilor corespondenţi români dela 15 la 20 pentru fiecare Secţie.

— Se pune la vot şi se aprobă cu unanimitate.

Se ceteşte propunerea prezentată în şedinţa dela 23 Maiu, pentru adaogerea unei dispoziţiuni nouă la art. 4, alineatul 3, din Regulamentul premiilor.

— După o mică discuţie, la care ieau parte d-nii: S. Puşcariu, I. C. Negruzzi, G. Ţiţeica şi P. Poni, propunerea este pusă la vot şi aprobată de unanimitatea membrilor prezenţi.

Se ceteşte propunerea prezentată în şedinţa dela 19 Maiu, pentru modificarea art. 4, alineatul 1, din Regulamentul premiilor.

— După o lungă discuţie, la care ieau parte aproape toţi membrii prezenţi la şedinţă, propunerea se pune la vot şi se aprobă cu unanimitate.

Se ceteşte procesul verbal al Secţiunii ştiinţifice, pentru şedinţa de astăzi 27 Maiu, prin care se arată că Secţiunea, neputând cădeà de acord asupra propunerii de făcut pentru locul vacant de membru activ din Secţie, şi neavând nici posibilitatea de a obţine consimţimântul înscris al unor persoane ce se aveau în vedere, a hotărît, în unanimitate, să se amâne alegerea pentru anul viitor.

— Se iea spre cunoştinţă.

D-l *V. Pârvan* prezentă publicaţiunea d-lui D. M. Teodorescu, intitulată: *Monumente inedite din Tomi.* Această lucrare are o însemnătate cu totul deosebită, pentrucă toate monumentele descrise într'însa au fost ridicate de Bulgari în timpul ocupaţiei şi duse la Varna, aşà încât ea este singura publicaţie în situaţie de a face faţă descrierii unor monumente, cari nu mai există în ţară.

D-l *I. Bianu* propune să se cumpere pentru trebuinţele Academiei 100 exemplare din această lucrare.

ȘEDINȚA DELA 28 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *St. Ciobanu* cetește discursul d-sale de recepțiune cu subiectul: *Contribuțiuni privitoare la originea și moartea Mitropolitului Dosofteiu.*

D-l *I. Bianu* cetește *Răspunsul* la discursul d-lui *St. Ciobanu.*

Ședința publică se ridică și Academia își continuă lucrările în ședință intimă.

— După propunerea d-lui Președinte *P. Poni*, se decide ca Vineri, 29 Maiu, să se pună pentru a doua oară la vot propunerile pentru modificările de introdus în Statute și, Miercuri, 4 Iunie, să se pună la ordinea zilei alegerile membrilor propuși de Secțiunile literară și istorică pentru locurile vacante din acele Secțiuni.

ȘEDINȚA DELA 29 MAIU 1919.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *N. Iorga* spune că în vara anului 1917, după intervenția d-lui Robert de Flers, convenind cu librăria Hachette din Paris, a alcătuit o lucrare cu titlul: *Histoire des Roumains et de leur civilisation*, pentru a servi la justificarea cauzei noastre naționale, pe care numita librărie urmă să o publice în volum cât mai neîntârziat. Manuscriptul lucrării a fost predat îndată, dar librăria Hachette nu l-a publicat nici până astăzi, pretextând că este mai mare decât s'a convenit. Acum acea librărie cere a se reduce manuscriptul la jumătate spre a-l publica. D-l Iorga roagă Academia să restitue librăriei Hachette suma de 1.000 franci, ce d-sa a primit ca avans asupra lucrării, și să tipărească ea lucrarea în publicațiunea: *Etudes et Recherches publiées par l'Académie Roumaine*, pentru care scop prezentă un duplicat de pe manuscript.

— Se aprobă.

D-l *I. Bianu* spune că astăzi toată Românimea este în fierbere pentru nesocotirea drepturilor noastre asupra Banatului. Este un moment care nu poate trece, fără ca Academia să-și spună cuvântul, după cum și l-a spus și cu câțiva ani în urmă, când guvernul unguresc luase măsuri drastice,

cari tindeau la desnaţionalizarea elementului românesc din Ardeal. Academia trebue să intervină cât mai grabnic la cei 4 conducători ai conferinţei pentru tratativele de pace, la Preşedintele Wilson, precum şi la Societatea Regală din Londra, la Academia de ştiinţe şi la Academia de Inscripţiuni şi Frumoase-litere din Paris, cari au invitat Instituţiunea noastră să facă parte din proiectatele asociaţiuni internaţionale, cu rugămintea de a interveni ca drepturile noastre asupra Banatului să fie recunoscute în întregime.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* spune că, din informaţiunile culese, drepturile noastre n'ar fi nesocotite numai în Banat, dar şi în alte ţinuturi locuite de Români, precum în Nordul Bucovinei, în Basarabia, prin reîntregirea Rusiei în vechile hotare, etc.

D-l *N. Iorga* este de părere ca Academia să se manifeste în public printr'o conferinţă, în care să se arăte drepturile Românilor şi limitele etnografice ale neamului. La întrunire să se voteze o moţiune, care să fie înaintată Guvernului spre a o prezentà conducătorilor dela Conferinţa pentru pace. Crede că este necesar să ne adresăm mai ales Academiilor.

D-l *Gr. Antipa* se asociază la propunerea d-lui Iorga de a se manifestà printr'o acţiune publică demnă de Academie.

D-l *V. Pârvan* este de părerea d-lui Iorga pentru manifestaţie publică şi crede necesar să ne adresăm şi Academiilor, dar nu numai celor indicate de d-l Bianu, ci tuturor Academiilor aliate, precum şi celor din ţerile neutre, dintre cari unele joacă un rol important la conferinţa pentru pace. Mulţi dintre membrii acestei Instituţiuni au cunoştinţe în Academiile străine, la cari s'ar puteà adresà pentru susţinerea cauzei.

D-l *St. Ciobanu* se uneşte cu părerea pentru manifestaţie în public şi este de părere să se alcătuească un memoriu către toate Academiile şi instituţiunile culturale din ţerile neutre şi aliate, dar nu numai pentru chestia Banatului, ci pentru neştirbirea drepturilor neamului asupra tuturor ţinuturilor locuite de Români.

D-l General *Gr. Crainicianu* este foarte mulţumit de propunerea, ca Academia noastră să se manifeste în public, după cum s'a manifestat şi Academia franceză înainte de începerea răsboiului. Crede însă că intervenţia trebue făcută numai pentru Banat, pentru a aveà mai mulţi sorţi de izbândă.

D-l *St. C. Hepites* se uneşte cu părerile de a ne adresà atât Academiilor, cât şi direct conducătorilor conferinţei pentru pace.

D-l *Dr. V. Babeş* crede că este necesar să se intervină şi prin presă.

D-l *Duiliu Zamfirescu* dă câteva explicaţiuni asupra modalităţii de a ne adresà conducătorilor conferinţei pentru pace. Crede apoi că intervenţia trebue făcută numai prin telegramă, întru cât memoriile ar ajunge prea târziu.

D-l Preşedinte *P. Poni,* făcând rezumatul desbaterilor, se ieau următoarele deciziuni:

a) se alege o comisiune compusă din d-nii: I. Bianu, N. Iorga şi G. Ţiţeica, care să alcătuească un proiect de intervenţie telegrafică către toate Academiile ţerilor aliate şi neutre, pentru recunoaşterea integrală a drepturilor noastre asupra tuturor ţinuturilor locuite de Români;

b) Să se ţină o întrunire publică Sâmbătă, 31 Maiu, la ora 9 seara, în sala şedinţelor, în care d-l N. Iorga să ţină o conferinţă ocazională şi d-l Preşedinte P. Poni să cetească o moţiune, care apoi să fie înaintată Guvernului, cu rugămintea de a o prezenta conducătorilor conferinţei pentru pace.

Se ceteşte procesulverbal al Secţiunii istorice pentru şedinţa dela 27 Maiu, prin care se arată că Secţiunea a fixat subiecte, pentru premii ce sunt a se decerne în anii viitori, precum urmează:

1. Pentru *premiul Năsturel* de 5.000 lei din 1922: *Istoria militară a Românilor din ţerile ce au făcut parte din monarhia habsburgică;*

2. Petru *premiul Adamachi* de 5.000 lei din 1923: *Economia rurală în Basarabia sub regimul rusesc;*

3. Pentru *premiul Alina Ştirbei* de 8.500 lei din 1922: *Populaţia indigenă a Banatului şi colonizările în timpurile moderne;*

4. Pentru *premiul Neuschotz* de 2.000 lei din 1923: *Starea comercială şi industrială a Bucovinei sub stăpânirea austriacă, cu specială privire la Români;*

5. Pentru *premiul Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1924: *Examinarea critică a teoriilor privitoare la desvoltarea stării ţărăneşti la Români;*

6. Pentru *premiul San-Marin* de 2.000 lei din 1922: *Economia naţională modernă a Românilor sub raportul demografic;*

7. Pentru *premiul Toncoviceanu* de 1.000 lei din 1922: *Introducere bibliografică la cunoştinţa vieţii şi istoriei Românilor din ţinuturile liberate.*

— Se iea spre cunoştinţă.

Se procede la alegera Comisiunii pentru fixarea subiectului pentru premiul «Dacia-România» din 1921:

— Sunt aleşi d-nii: *I. C. Negruzzi, St. C. Hepites, V. Pârvan.*

ŞEDINŢA DELA 30 MAIU 1919.

Preşedinţia d-lui *P. Poni.*

Se ceteşte procesul verbal al Comisiunii instituite de Ministerul de Răsboiu, după intervenţia Academiei, potrivit dispozitiunii din testamentul ge-

neroasei Maria General I. Carp, prin care se arată că Comisiunea a fixat următorul subiect pentru *Marele Premiu militar General Ion Carp* de 7.000 lei din 1924: *Principii și metode pentru educațiunea națiunii în vederea viitoarei organizări militare a României Mari.*

Desvoltarea subiectului:

1. Stabilirea nouălor metode de educațiune a poporului românesc în vederea puterii sale militare, ținând seamă de toți factorii sociali, economici, politici, etnografici, fizici, etc.
2. Indrumarea și sistematizarea contribuțiunii națiunii și tuturor instituțiunilor pentru pregătirea de răsboiu a armatei.
3. Bazele pe cari trebue să se clădească viitoarea organizare militară a României Mari.

— Se iea spre cunoștință și se aprobă.

Comisiunea Fondului «Dacia-România» propune următorul subiect pentru *premiul «Dacia-România»* din 1921: *Studiul asupra asigurării unui capital fix în schimbul unor plăți succesive, precum și studiul asupra asigurării unei rente în schimbul plății unui capital fix odată pentru totdeauna.*

— Se iea spre cunoștință și se aprobă.

D-l *N. Iorga* prezentă pentru biblioteca Academiei lucrarea d-sale: *Călăuza în România veche pentru frații Basarabeni.*

D-l Președinte *P. Poni* mulțumește, în numele Academiei, d-lui Iorga.

Secțiunea literară propune să se tipărească în *Anale* următoarele lucrări:

a) Iosif Popovici: *Fiziologia vocalelor ă și î (â) — Studiu de fonetică experimentală;*

b) Dr. N. Drăgan: *O carte veche (1633).*

— Propunerile Secțiunii se aprobă.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 27 Maiu, prin care Secțiunea propune pentru alegerea de membri corespondenți în locurile vacante pe d-nii: I. Rădulescu-Pogoneanu, I. Agârbiceanu, Onisifor Ghibu, Alexie Procopovici și Const. Sandu-Aldea.

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință viitoare.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 26 Maiu, prin care se arată că Secțiunea a decis, în unanimitate, a se acordă premiul Lazăr de 5.000 lei din 1918 d-lui General St. Burileanu, pentru lucrările sale: *Descrierea sumară a tunului de 57 mm antiaerian cu*

tragere repede, sistem «Colonel Burileanu» și *Utilizarea tunurilor de 57 mm antiaeriane sistem «Colonel Burileanu.»*

— Deciziunea Secțiunii se iea spre cunoștință.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 29 Maiu, prin care se fac următoarele propuneri:

a) Să se tipărească în *Publicațiunile Fondului Adamachi* lucrarea d-lor Dri. C. Bacaloglu și I. A. Scriban, cu subiectul: *Cercetări asupra histologiei patologice și a patogeniei miopatiilor primitive progresive pseudo-hipertrofice*, după ce se vor reduce figurile la absolutul necesar;

b) Să se publice în *Anale* lucrările d-lor G. Demetrescu cu titlul: *Asupra sondagiilor aeriene cu balonul pilot. Relațiuni între direcția vântului în înălțime și iuțeala de înălțare a balonului*, și Dr. G. Z. Petrescu despre: *Pericolul tuberculozei și invalizii de răsboiu.*

— Se aprobă propunerile Secțiunii.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că pentru ședința de astăzi sunt la ordinea zilei, pentru a doua votare, propunerile pentru modificarea art. 7, alineatul 1, art. 35, alineatul 3, și adaogerea unui nou alineat la art. 41 din Statute, cari n'au întrunit numărul de 24 voturi în ședința dela 29 Maiu.

— Punându-se la vot, propunerile întrunesc unanimitatea voturilor membrilor prezenți, în număr de 20.

D-l Președinte *P. Poni* spune că, de oarece propunerile n'au întrunit nici astăzi numărul de 24 voturi, prevăzut de art. 46 din Statute, ele vor fi puse din nou la ordinea zilei Luni, 1 Iunie, conform dispoziției din acelaș articol, când pentru aprobarea lor trebue două treimi din numărul membrilor prezenți.

D-l *G. Țițeica* cetește următorul proiect de telegramă către Academiile țerilor aliate și neutre, alcătuit de comisiunea aleasă în ședința precedentă:

«Au moment où la coalition morale contre la force et l'injustice cherche à donner au monde un régime de liberté stable, basé sur l'inébranlable droit des nations, **le peuple roumain,** dont notre Académie cultive pieusement les souvenirs et la langue, attend la réalisation intégrale des aspirations qu'il a nourries pendant de longs siècles de douleurs et de sacrifice et dont il peut se croire digne après le suprême effort qu'il vient d'accomplir.

«Nous venons d'apprendre cependant que des considérations tout à fait étrangères aux nouvelles conceptions d'un idéalisme supérieur, qui ont été invoquées pour amener le changement des frontières, arbitraires, cherchent à empiéter sur ce qui est dû à une nation de quatorze millions, seule

héritière de la romanité d'Orient, créatrice d'une civilisation originale dans laquelle se confondent des éléments empruntés à l'Occident aussi bien qu'à l'Orient et pendant longtemps protectrice de l'Europe civilisée contre les assauts des Turcs Ottomans.

«Dans le **Banat**, territoire d'une parfaite unité géographique et formant un organisme économique solidaire, dans cette province historique fondée pour les Roumains et défendue par les forces roumaines, on cherche à nous arracher au profit d'éléments de colonisation récente des territoires contenant des groupes roumains florissants et des colons souabes qui ont déclaré plus d'une fois préférer au régime hongrois et au régime serbe celui de Grande Roumanie.

«Au Nord de la rivière du Murăş (Maros), la frontière assurée par le traité formel de 1916 serait rejetée arbitrairement vers l'Est pour conserver à la race magyare un territoire qu'il lui serait matériellement impossible de maintenir.

«Dans la **Bucovine**, qui n'est que l'ancienne Moldavie septentrionale, ravie sans coup férir à la Principauté moldave par la rapacité autrichienne en 1775, on nous refuse la seule frontière qui pourrait être défendue.

«La **Bessarabie**, qui n'est que la Moldavie orientale, usurpée en 1812 par le Tzar aux dépens de cette même principauté dont il ne pouvait pas se considérer comme un ennemi victorieux, cette Bessarabie, ayant 80% de population roumaine et qui a solennellement proclamé son uuion avec la Roumaine en 1918, n'est pas encore attribuée formellement au royaume à la veille des négociations avec le gouvernement sibérien qui prétend rétablir l'accienne Russie unitaire.

«Notre Académie croit de son devoir de réunir aux efforts du Gouvernement roumain sa protestation au nom du droit éternel et de la vérité inéluctable et elle est convaincue que son appel à la conscience universelle trouvera un écho sympathique et un appui moral actif auprès des corporations consacrées au même culte de l'idéal par la science.

«L'Académie Roumaine, qui depuis sa fondation représente l'union de l'espirt et le l'âme de toute la nation roumaine, partagée jusqu'ici entre plusieurces dominations étrangères, réclame maintenant devant tout le monde civilisé l'union intégrale de cette nation.»

—Se aprobă cu unanimitate.

D-l *Sextil Puşcariu* ceteşte următorul raport al Comisiunii pentru Dicţionarul limbii române:

«*Domnilor Colegi*,

«Răsboiul a întrerupt publicarea Dicţionarului limbii române. Se împlinesc tocmai cinci ani, de când a apărut cea din urmă fasciculă. Din fericire, întregul material de fişe şi biblioteca specială au fost salvate. Colegul nostru d-l Bianu, căruia Dicţionarul are să-i mulţumească atât de mult, a îngrijit încă în anul 1914 ca fişele şi cărţile să fie aduse din Cernăuţi la Bucureşti.

«Acum, când vitejia bravilor noştri ostaşi şi credinţa biruitoare a înţeleptului nostru Rege ne-au adus întregirea neamului, lucrarea, care a format grija de căpetenie a Academiei Române dela înfiinţarea ei, trebue continuată şi dusă la bun sfârşit.

«Cunoaşteţi cu toţii greutăţile pe cari Dicţionarul le-a întâmpinat. Ele sunt în definitiv greutăţile pe cari am avut să le învingem în toate direcţiile desvoltării noastre în deceniile din urmă, grăbiţi cum eram ca, într'un timp scurt şi fără să avem destui specialişti şi lucrările pregătitoare din cari se poate închegà o operă de sinteză să ajungem acolo, unde alte popoare s'au ridicat încet, treptat şi printr'o desvoltare firească.

«Cu atât mai mare trebue să ne fie satisfacţia văzând cât de bine a fost primit Dicţionarul nostru, pe care unul dintre romaniştii cei mai de seamă ai străinătăţii l-a numit cea mai bună lucrare lexicografică, ieşită până acum din vreo Academie a ţerilor surori.

«Cred dar, că greutăţile începutului fiind învinse, nu e voie să ne mai abatem de la principiile stabilite şi, îndată ce împrejurările vor permite, să continuăm cu redactarea în felul cum a fost pornită.

«Nu trebue însă să uităm că între graniţele lărgite şi fireşti ale României întregite avem de îndeplinit datorii mai mari decât cele de până acuma. Nouăle provincii alipite la patria-mamă aduc României nouă un trecut în parte deosebit, cu cultură, instituţii şi străduinţe proprii, cari se reflectă şi în limbă. Dicţionarul va trebuì deci să ţină în mai mare măsură seama de bogăţia reală pe care o aduc limbii române aceste provincii nouă. Pe de altă parte, în toate ramurile vieţii publice, terminologia specială fiind alta în diferitele regiuni, iar tendinţa noastră a tuturora fiind unificarea sufletului românesc de pretutindeni, Dicţionarul limbii române va trebuì să devină şi un sfătuitor bine informat, care să dea o orientare înţeleaptă celor ce doresc ca aceiaşi termeni buni şi româneşti prin origine şi prin consfinţirea uzului să poată pătrunde pretutindeni. Prin crearea celor două universităţi româneşti în Cluj şi Cernăuţi, vom aveà nouă focare de cultură românească, cari vor da în toate ramurile ştiinţei, şi deci şi în filologie, un număr mai mare de bărbaţi pregătiţi, cari-şi vor puteà pune cunoştinţele şi munca în serviciul Dicţionarului, pe care cu toţii dorim să-l facem cât se poate de bun

«Dacă deci pe de o parte chemarea vremii ne impune îndatoriri nouă și pentru Dicționar, împrejurările schimbate în cari ne aflăm astăzi sunt mai favorabile pentru o activitate științifică mai prielnică.

«Ținând seamă de toate acestea, iată planul pe care l-am conceput și care dă soluția practică pentru perfecționarea lucrării, fără a-i alterà forma și a-i stânjenì mersul:

«Consiliul dirigent din Sibiiu mi-a oferit catedra de limba și literatura română în Cluj și a admis cererea mea de a creà un Institut în stil mare pentru cultivarea limbii române, un Muzeu al limbii române pe lângă această catedră. In acesta se va adunà și se va catalogà în mod sistematic bogăția limbii române și se vor face toate lucrările lexicografice pregătitoare, cari ne lipsiau când s'a început editarea Dicționarului. Prin publicarea de dicționare speciale, pentru terminologia diferitelor ramuri ale științei și vieții publice, prin alcătuirea de glosare, prin trimiterea de chestionare, extragerea de fișe din cărți vechi și nouă, etc., și prin angajarea la această lucrare a filologilor tineri și a studenților, materialul lexicografic al limbii noastre nu va fi numai mai bogat, ci el va ajunge în mâna redactorilor Dicționarului prelucrat, scutindu-i de o mare parte din munca istovitoare, pe care trebuiau s'o facă până acum singuri. In acest institut se vor crește și filologii noștri viitori cari, având o școală sistematică, vor puteà devenì mai târziu colaboratorii pregătiți, de cari avem nevoie la Dicționar.

«Deocamdată Dicționarul va continuà a fi redactat ca până acuma, în aceeaș extensiune, cu aceiași colaboratori și după aceleași principii fundamentale. Indată ce voiu crede că vreunul dintre elevii pe cari îi voiu educà la Universitate va puteà fi angajat în calitate de colaborator, îl voiu propune Academiei. E evident că numai prin sporirea numărului de colaboratori bine pregătiți, iar nu aleși la întâmplare, se va puteà accelerà mersul lucrării.

«Deși Dicționarul va rămâneà și mai departe o publicație a Academiei și colaboratorii lui vor sta în afară de Muzeul limbii române, care va fi un institut al Universității din Cluj, e necesar a se creà dela început legătura firească între aceste două instituțiuni, cari se întregesc una pe alta, Muzeul fiind oarecum atelierul în care se fac lucrările pregătitoare pentru Dicționar.

«De aceea propun Academiei și rog să se accepte următoarele:

«1. Tot materialul de fișe adunat până acuma să fie pus la dispoziția Muzeului limbii române. Indată ce mijloacele vor permite, vom tinde a face o copie a întregului material de fișe, depunând un exemplar la Academie. Fișele nouă se vor scoate dela început în două exemplare.

«2. De asemenea se pune la dispoziția Muzeului biblioteca specială a Dicționarului, completându-se lucrările lexicografice indispensabile. Academia va dotà din dubletele bibliotecii ei în primul rând biblioteca Muzeului.

«Spre uşurarea lucrării Dicționarului am de gând să concentrez la Cluj, pe cât se poate, pe colaboratorii actuali și viitori ai Dicționarului. Rog Academia să-mi dea tot concursul în ajungerea acestui scop.

«Pregătirile pentru reluarea lucrărilor de Dicționar le fac de pe acuma, pentru ca la toamnă să se poată începe iar cu redactarea şi eventual şi cu tipărirea lucrării. Colaboratorii rămân deocamdată aceiași ca în 1914, și adică:

«D-nii prof. universitari: I. Rădulescu-Pogoneanu și D. Evolceanu, pentru neologisme şi revizuirea redacției.

«D-nii prof.: C. Lacea, T. Capidan și A. Procopovici, pentru prima redacție.

«Un colaborator pentru revizia traducerii franceze.

«Un corector.

«Doi extractori de fişe.

«Afară de aceştia voiu aveà nevoie şi de un secretar, care să mă desărcineze de toată munca mecanică, precum corespondența, trimiterea materialului la colaboratori şi la tipografie, etc. Acesta ar fi singurul post nou, care ar trebui creat pe lângă cele vechi. Secretarul Dicționarului va fi şi organul de legătură cu Muzeul limbii române.

D-l *I. Bianu* spune că materialul de fișe şi biblioteca specială a Dicționarului nu pot fi date Muzeului limbii române dela Cluj. Ele vor fi puse şi în viitor la dispoziţia d-lui S. Puşcariu la Cluj, după cum au fost şi la Cernăuți; pot fi puse la dispoziția Muzeului limbii române pentru a scoate copii, dar sunt şi rămân proprietatea Academiei și nu pot fi cedate nici unei alte instituțiuni.

—Se pun la vot şi se aprobă concluziunile raportului, cu rezervele propuse de d-l I. Bianu.

Se procede la alegerea Comisiunii Dicționarului pentru anul 1919—1920.

—Sunt aleşi d-nii: *I. Bogdan*, *St. C. Hepites*, *D. Onciul*, *I. C. Negruzzi*, *Duiliu Zamfirescu*, *I. Bianu*.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 31 MAIU 1919.

Preşedinţa d-lui *P. Poni*.

D-l *Ovid Densuşianu* ceteşte discursul de recepțiune despre *Barbu Delavrancea*.

D-l *I. Bianu* ceteşte Răspunsul la discursul d-lui *Ovid Densuşianu*.

Şedința publică se ridică şi Academia îşi continuă lucrările în şedință intimă.

D-l Președinte *P. Poni* zice: Domnilor Colegi, dați-mi voie să salut, în numele Domniilor-Voastre, prezența în mijlocul nostru a d-lui George Enescu, membru de onoare al Academiei. D-l Enescu este gloria muzicală a neamului românesc. In zilele grele trecute la Iași, pe timpul marelui războiu, d-l Enescu ne-a ridicat inimile și moralul prin frumoasele sale producții muzicale. In organizarea Instituțiunii noastre nu avem secție specială pentru arte, de aceea d-sa a fost ales membru de onoare.

D-l G. Enescu mulțumește d-lui Președinte pentru cuvintele adresate și călduroasa manifestare de simpatie din partea tuturor membrilor Academiei.

Dela d-na Ana Aman, văduva pictorului Th. Aman, se primește o scrisoare, prin care d-sa arată că dăruește Academiei toate documentele și manuscriptele privitoare la vieața și opera marelui pictor, pe cari le dăduse înainte de războiu regretatului Dr. C. I. Istrati pentru a face o lucrare. D-na Aman roagă ca aceste acte să fie puse la dispoziția celor cari ar voi să se ocupe cu vieața și opera marelui artist.

D-l *I. Bianu* spune că toate documentele și manuscriptele, arătate în lista care însoțește scrisoarea d-nei Aman, au fost primite spre a fi incorporate în colecțiunile Academiei.

D-l Președinte *P. Poni* declară că Academia primește cu cea mai mare bucurie darul d-nei Ana Th. Aman, căreia i se vor exprimà mulțumiri prin scrisoare.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 30 Maiu, prin care se arată că Secțiunea a ales o comisiune compusă din d-nii *Gr. Antipa, Dr. V. Babeș* și *P. Poni,* pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiul Năsturel de 5.000 lei din 1920 cu subiectul: *Valoarea alimentară a porumbului.*

— Se iea spre cunoștință.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința de astăzi 31 Maiu, prin care se arată cà Secțiunea a fixat subiecte pentru premii, destinate a se acordà în anii viitori, precum urmează:

a) pentru *premiul Năsturel* de 5.000 lei din 1923: *Climatografia unei regiuni a României;*

b) pentru *premiul Lazăr* de 5.000 lei din 1923: *Crustaceele din apele interioare ale uneia din regiunile mari ale României;*

c) pentru *premiul Adamachi* de 5.000 lei, divizibil, din 1924: *Contribuțiuni la studiul caracterelor antropologice ale țăranului român.*

— Se iea spre cunoștință.

D-l *I. Bianu* ceteşte lista de Academiile cărora urmează a se trimite telegrama aprobată în şedinţa precedentă pentru afirmarea drepturilor noastre asupra tuturor ţinuturilor locuite de Români.

Dela d-l *I. Brătescu-Voineşti* se primeşte scrisoare că, fiind bolnav, nu poate luà parte la întrunirea ce se va ţineà astă seară la ora 9, dar că «aderă la orice moţiune sau apel ce Academia va decide să adreseze, în scopul de a ajutà recunoaşterea integralităţii drepturilor neamului românesc, câştigată prin atât de dureroase jertfe».

Se ceteşte procesul verbal al Secţiunii literare pentru şedinţa dela 30 Maiu, prin care se arată că Secţiunea a hotărît următoarele subiecte pentru premii din anii viitori:

a) pentru *premiul Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei din 1922: *Vieaţa păstorească la Români;*

b) pentru *premiul Adamachi* de 5.000 lei din 1922: *Studiu dialectal şi folkloric asupra ţinuturilor din centrul Basarabiei;*

c) pentru *premiul Năsturel* de 5.000 lei din 1924: *Elementul slav în dialectul aromân;*

d) pentru *premiul Bodescu* de 1.500 lei din 1924: *Opera litirară a lui Caragiale.*

— Se iea act.

ŞEDINŢA EXTRAORDINARĂ PUBLICĂ DELA 31 MAIU 1919.

Preşedinţa d-lui *P. Poni*

D-l *N. Iorga* face următoarea expunere, asupra drepturilor noastre istorice şi etnice, pe cari le au Românii asupra ţinuturilor româneşti, cerute să fie încorporate la Regatul României:

I

«In momentul când e vorba să se dea României întregite prin sacrificiul cel mai mare pe care-l puteà aduce în lupta comună cu aliaţii ei hotare, cari nu corespund, nu numai cu nevoile economice cele mai fireşti ale unui Stat modern şi cu cerinţele cele mai elementare ale apărării naţionale, dar nici cu aşezarea etnografică a poporului nostru şi cu drepturile istorice cele mai evidente — cari, întru cât cuprind constatarea unei necesităţi de fapt mai presus de schimbarea vremurilor, trebue să fie ţinute în samă şi de

cel mai excluziv apărător al teoriilor celor mai moderne sprijinite pe singurele realităţi actuale, — în momentul când graniţa ei răsăriteană pare a se lăsà la discreţia bunăvoinţei unei Rusii reconstituite, Academia Română, oricare ar fi soarta protestului ce se ridică de un popor întreg, crede că e de datoria ei să aducă opiniei publice din ţară, cà şi judecăţii cercurilor din Apus, pe cari le privesc şi le interesează problemele marei păci dela capătul marelui răsboiu, constatări a căror răspundere poate fi luată ştiinţific, în contra obiecţiunilor unei propagande interesate.

«Unitatea elementară a pământului strâns între Dunăre, Nistru şi Tisa se impune dela prima vedere. Cele două mari râuri dela Răsărit şi dela Apus, curgând în acelaş sens, ca şi cele cari curg între ele două, alcătuesc una din cele mai perfecte configuraţii geografice cari se întâlnesc pe lume, impunând unitatea politică neapărată. Toate aceste regiuni legate astfel prin aceeaş îndoită înfăşurare de ape care le strânge de linia Dunărei, iar în Dobrogea le razimă pe Mare, constitue un singur bulz care găseşte tot ce-i trebue înlăuntrul lui şi nu mai are nevoie, oricare ar fi hazardul expansiunilor şi peste acest hotar ale unei rasse viguroase, de nimic în afară, dând, iarăş, o ideală saturare economică.

«Se vorbeşte astăzi de o Dacie refăcută, de fundaţia lui Traian care învie. O întreagă şcoală la noi a răspândit această părere, aşà de adânc înrădăcinată în suflete, încât abià de se mai poate smulge. După crezul ei entuziast, Traian apare, nu numai ca începătorul neamului, de origine latină, dar şi ca acela care între Tisa, Dunăre şi Nistru, cu Carpaţii ca osatură interioară, a mărginit un teritoriu deplin.

«De fapt însă România Mare s'ar micşorà foarte simţitor, dacă am reduce-o la graniţele, relativ destul de înguste, ale Daciei Traiane. Şi proporţiile mai restrânse ale acesteia, *sprijinită totuş pe Banatul unguresc de ieri, mai mult decât pe Oltenia noastră şi pe jumătatea de Apus a Ardealului*, se explică foarte uşor, când se gândeşte cineva că n'avem a face cu un organism politic de sine stătător, format spontaneu pentru urmărirea unor scopuri proprii, ci cu o simplă prelungire oficială, în urma unei expansiuni etnice, tăcută şi îndelungată, a elementului roman din Sudul Dunărei, *unde rămâneà temeiul*. Această Dacie n'aveà nimic cu Pontul Euxin care erà, ca ţerm şi ca ape, al Grecilor, şi tot aşà de puţin cu tot ce e stepă, până în Carpaţii Moldovei, şi peste toate văile muntene, şi care erà a Sciţilor. Singurul teritoriu dacic — nici cel vechiu, dunărean, al Geţilor — intră în consideraţie. Erà vorba nu de o ţară în adevăratul înţeles al cuvântului, ci de un teritoriu de exploatare şi de o cetăţue, la hotare, de o *margine*.

«Astfel va fi mai târziu când puteri din sus, având baza lor în Carpaţi, îşi vor căutà hotare pentru nouă fundaţiuni de Stat. *O bază are altă întindere*,

altă cristalizare, altă delimitare geografică naturală decât un post înaintat. O Dobroge poate subsistà un timp necompletă, ca Dobrogea dela 1878 la 1913; ţermul drept al Dunărei, locuit în mare parte de Români, poate rămâneà în afară de vieaţa noastră politică; mulţimea de sate din valea Timocului poate fi privită numai ca un loc de influenţă culturală pe care nici un om cuminte nu cugetă a-l răpì unui prieten şi aliat, a cărui eroică luptă o admirăm şi-i respectăm nespusele suferinţe. Dar *provinciile de pe malul stâng cer imperios un Stat între liniile pe cari natura le-a tras însăş, pentru ca între ele o vieaţă politică să fie apărată altfel decât prin valurile, imposibile şi inutile astăzi, pe cari le-au tras Romanii.*

«Când nu erau Ungurii prin aceste părţi, organizarea patriarhală românească, a cnezilor şi voevozilor, a cuprins tot acest pământ conceput de popor, cu noţiunea lui înăscută de unitate politică *more romano*, ca o singură *Ţară-Românească*. Ea se întindeà asupra tuturor teritoriilor locuite dela Nordul Dunărei, şi cercetarea unui act regal unguresc dela 1075 arată că pe cursul Tisei erau pescari, plugari, păstori români, chiar după ce puterea Suveranului apostolic, cu misiune de cruciată, trecuse râul şi-şi impusese autoritatea dincolo de dânsul. Şi acest riveran al Tisei nu se simţià mai puţin Român decât locuitorul din preajma Nistrului şi aceia cari de ambele părţi mărgineau Dunărea. Erau cei nesupuşi regalităţilor barbare, cei rămaşi în legătură cu «domnul», cu «Impăratul», cu «Chesarul» — acuma în «Roma cea nouă» a Constantinopolei, — cei cari continuau a face parte din *ordo romanus*, cu toată necontenita slăbire a acestuia.

«*Ungurii, ajungând aici, au vrut o Dacie întreagă.* La început, când feudalismul nu dădeà mijloacele lui, mai acceptabile, de a stabili legături cu neamurile vecine, impuindu-le hegemonia delegaţilor perpetui ai Scaunului roman, se caută o cucerire formală, apoi, când se alcătuiră nexurile feudale, acestea fură socotite ca îndestulătoare pentru o prezidenţie politică în stare a măguli vanitatea. In veacul al XV-lea Matiaş Corvinul, care priveşte pe Domnii noştri ca pe nişte simpli „căpitani" ai săi, fie ei şi de talia lui Ştefan cel Mare, umblă după stăpânirea de fapt, modernă. Dar un Ardeal fără toate ţerile româneşti nu se puteà înţelege de principi, cărora li se făceà de învăţaţii lor străini, de humaniştii lor italieni lecţii de organizare regală a ţerilor lor, ca în Apusul cu State unificate, la îndemâna Suveranilor.

«Cu iluzia că aşà ceva se poate, a murit Ungaria veche în lupta dela Mohács, şi, îndată ce-şi reluă misiunea tradiţională, noua Ungarie din Ardeal şi «părţile exterioare» înnodă iarăşi, cu prinţul Sigismund Báthory, firul. I se păreà că el nu poate fi «rege» fără toate «teritoriile exterioare», cu cetăţile cu tot, Oradea-Mare, Sătmar, Muncaciu, ca şi fără Ţinuturile dunărene.

«*Când Mihaiu Viteazul arătă prin victoriile sale unde e centrul de gra-*

vitate al întregii întreprinderi de restaurare, planul fu al unei Dacii întregi, în hotarele dorite astăzi. Şi idea dură şi când Mihaiu făcù loc altor doritori de Ardeal, mai mulţi decât credem între urmaşii lui — şi din Moldova. Toţi au în vedere, cu Moldova întreagă, cu Ţara-Românească, păstrând amintirea marilor momente, *o nouă concentrare românească deplină.* Erà o condiţie neapărată de existenţă modernă.

II

«Aceste concepţii s'au schimbat sau mai bine au ieşit din uz, pentru un timp, prin două fapte: infiltrarea turcească şi, mai ales, colonizările.

«Cu Turcii la Severin, la Turnu-Măgurele, la Giurgiu, la Brăila, la Chilia şi Cetatea-Albă, la Bender şi cândva şi la Hotin (1713), cu dărâmarea cetăţilor noastre înseşi, se ajunge la impunerea vieţii de vasalitate, din ce în ce mai lipsită de ideal. Şi totodată încep colonizările.

«Să ne oprim mai îndelung asupra lor, fiindcă, fără a creà un drept de pus în cumpănă alături cu cele ale vechilor locuitori, au dat situaţii de fapt, cari vorbesc azi atât de energic contra noastră.

«Se poate privì ca întâie colonizare opera de împestriţare — căci nu merită alt titlu, odată ce nu poate dominà satele şi nu este în stare să domine oraşele — pe care o îndeplineşte silnic aşà numita cucerire maghiară în părţile locuite de Români. Ea nu înseamnă altceva decât un număr de cetăţi regale (Dej, Turda), exploatarea câtorva mine şi crearea unui episcopat, cel de Alba-Iulia, mai mult al Papei decât al Regelui. Cât priveşte adevărata locuire a ţerii, ea a fost încredinţată nu numai în Ardealul propriu zis, dar în Maramurăş, la Hust, în Crişana, la Sătmar, care e în ungureşte Szathmár Némethy, Sătmarul nemţesc, — lângă cetatea regală, *Oradea*, dela *vár* (de unde Wardein, Várad) — Saşilor renani. Şi ei nu erau nici ostaşi, nici burghezi, ci dela început simpli ţărani.

«Aşà de puţin erà Ardealul al regelui unguresc şi mai ales al rassei maghiare din acele castele şi din *satele colonizate de episcop*, într'o vreme când în Panonia însăş dăinuiau resturi din vechii Slavi şi o expansiune etnică naturală erà deci oprită, încât a fost nevoie de colonizarea Cavalerilor Teutoni, cari pe la 1200 au căutat să-şi facă aici Prusia, săvârşită câtva timp după aceasta aiurea. Dar acest fapt singur presupune prezenţa ca supuşi ai lor a unor indigeni, a unor indigeni duşmani şi păgâni sau shismatici, — ca Prusienii aborigeni de la Baltica. Şi unitatea românească a acestui substrat erà recunoscută de regele însuş, când se îngăduià întinderea peste munţi într'acoace, fără hotare, a cavalerilor.

«Neavând numărul trebuitor faţă de rezistenţa, ce erà de aşteptat, a zişilor

indigeni și a dominatorilor lor păgâni, Pecenegii, Teutonii colonizează la hotarul Moldovei de azi pe Secui, al căror nume înseamnă numai oamenii din județe, ceeace arată că ei se așezau pe un pământ care avea dela noi pentru noi această organizare proprie nouă a «juzilor» și «județelor.» Ei au luat dela Români felul de a clădi casa, de a lucrà pământul, de a se îmbrăcă, datinele, superstițiile, poveștile. Așà crede și cântecul și jocul. Dacă nu s'au confundat cu noi, *aceasta se datorește privilegiului pe care-l aveau și care ar fi dispărut odată cu confundarea în mijlocul populației localnice, supusă și desbrăcată de drepturi.* Tot de aceea mai târziu, când ceilalți Unguri s'au făcut calvini, ei au rămas, deși lipsià putința unor adevărate și lesnicioase legături ierarhice, catolici. Relația dintre Secui-și Teutoni o arată și numele de localități, cu pomenirea sfinților, întocmai ca în Prusia orientală și în alte regiuni de colonizare catolică.

«Pentru ca să apere granița maramurășană contra unei revanșe tătărești, regele Ludovic al Ungariei a introdus acolo pe la 1360 massa ruteană a pribegilor conduși de Alexandru și Teodor Coriatovici, prinți litvani de limbă rusească.

«Pe aceeaș vreme Sudul ardelean erà încă așà de slab locuit, încât acelaș rege făcù și altă margine, care la el se chemà după exemplul francez (Ludovic fiind un Angevin): ducat, la Făgăraș, chemând pe Domnul muntean să întărească populația aici.

«Și tot Ludovic și tatăl său Carol Robert, care stă adesea în Timișoara și se poartă și el cu gândul de a cuceri Transalpina românească, organizată acum deosebit, sunt creatorii adevărați ai Bánatului în discuție azi, care întâiaș dată pe la 1250 fusese fundat în părți românești, la Severinul românesc, poate și în legătură cu amintirea Sfântului Severin, dar cu orientarea către Bulgarii imperialiști ai lui Ioan Asan, pe când acum erà creat contra Sârbilor imperialiști ai lul Dușan, — Românii până atunci păstrând toată întinderea vechiului lor pământ unitar.

«Altă colonizare, cu Unguri la Vest, cu Sârbi la Sud, se datorește la doi factori, cari căutau să-și întărească hotarele prin coloniști militari: Turcii dela Seghedin, Solnoc și Timișoara, de o parte, și de alta, regii unguri, apoi prinții unguri din Ardeal, în pază, acești din urmă, față de acei Turci, dar și față de Imperialii austriaci cu drepturi asupra Coroanei Sfântului Ștefan. La Pașa, la beg, alergau țărani șerbi din alte părți, după libertate; la regele ungur, la prințul ardelean cu acelaș titlu se înscriau luptătorii de hotar contra păgânului și fugari din țara acestuia. Din astfel de elemente, având privilegii și trăind separat numai de aceia s'au alcătuit sutele de mii de străini, cari până azi, împestrițând caracterul țerii, s'au menținut încă osebiți, cât a existat privilegiul, dar cari s'ar pierde fără acest privilegiu în mulți-

mea românească de care sunt înconjurați, a cărei limbă o înțeleg adesea și ale cărei datine le-au acceptat în cea mai mare parte.

«Casa de Austria, ajungând de la 1684 încoace, în aceste părți, în rost de cuceritoare, a procedat și după acest exemplu, prin colonizări ostășești — în Confiniile Militare, întinse dealungul Savei și Dunărei de jos, — și printr'o formă nouă, de *colonizări fiscale*, în marea fermă-model de oameni «crescuți» *gezuchtet*, pentru a sporì quantumul impozitelor. Pentru apărarea graniței și pentru sporirea veniturilor s'a ordonat deci marea colonizare a Banatului și cu Alsacieni, dar mai ales cu Șvabi, în rândul întâiu însă cu Sârbi aduși cu vlădicii și «patriarhul» în frunte, din țara lor balcanică încă din cursul răsboiului. Privilegii extraordinare țineau pe aceștia strânși într'un bloc opus Românilor, și cu tendința ofensivă de a dominà măcar religios, ierarhic și Ardealul.

«Așà a vrut să facă Austriacii și în Oltenia smulsă pe vreo douăzeci de ani principatului muntean, și în Bucovina, căpătată fără răsboiu, în 1775, și imediat colonizată prin aducerea de Ruteni la sate și de Evrei în orașe. O populație ruteană se strecurase aici, în proporții mici, printr'o altă încercare de colonizare mai veche, a regelui polon Sobieski. Aceasta erà pe vremea când eroul creștin credeà să poată smulge Turcilor Moldova toată și poate și Muntenia până la Dunăre, făcând aici Dacia polonă, cum Sigismund Báthory credeà la 1595, că a realizat o Dacie maghiaro-ardeleană și cum la 1790 Patiomchin, generalul Ecaterinei a II-a, va umblà pentru sine după o Dacie rusească, în timpul când o școală întreagă de scriitori români, în Ardealul însuș, hrăniți cu amintiri romane, cereau Dacia românească.

«Sistemul colonizării fiscale l-a întrebuițat și Rusia, când a smuls Basarabia unei Turcii care n'aveà dreptul să dea această Moldovă răsăriteană. Oamenii de toate neamurile au fost așezați în Bugeacul părăsit de Tătarii colonizați acolo de către Turci încă din secolul al XVI-lea. La Hotin, ocupat de aceiași Turci la 1713, Pașa de Camenița, apoi și cel de Hotin atrăsese, prin obișnuitele privilegii de libertate, țărani ruteni din provinciile de șerbie ale Poloniei în decădere.

«Colonizări au schimbat, în sfârșit, și vechiul caracter al pământului dintre Dunăre și Mare, care nu e decât complinirea firească a teritoriului românesc de pe malul stâng al râului, care odată aveà alt curs decât cel de acum și cuprindeà toată această regiune în hotarul tăiat de un curs drept.

«*Colonizările* însă, cari nu trebue confundate cu expansiunile etnice, probe de vitalitate și inițiativă, *dau, potrivit cu ideile de acum, dreptul la autonomii, când sunt vechi și reprezintă o însemnată populație compactă*; *ele nu pot* servì *însă ca să întemeieze pretenții din partea acelora cari au fost strămutați astfel pe cale administrativă. Privilegiul lor însuș îi desli-*

peşte de pământul pe care-l ocupă: acel privilegiu ţine locul acestui pământ Neavându-l subt alt raport decât al utilizării lui condiţionate şi garantate, coloniştii pot cu atât mai puţin să creeze prin simpla lor prezenţă drepturi Statului, pe care congenerii lor l-au creat aiurea şi dându-i o altă direcţie. Altfel Franţa şi Italia ar aveà şi ele pretenţii teritoriale şi în Banat şi în Basarabia de Sud.

«Academia Română supune şi cunoştinţei lumii întregi aceste constatări, cari nu pot fi tăgăduite, şi aceste concluzii, cari nu pot fi infirmate».

D-l Preşedinte *P. Poni* ceteşte, în numele Academiei, următoarea moţiune:

«Academia Română reuneşte glasul ştiinţei despre drepturile poporului român cu protestarea acestui popor întreg contra închiderii lui în hotare nedrepte, nefireşti şi imposibile, şi afirmă cu autoritatea pe care i-o poate da cercetarea obiectivă şi dezinteresată necesitatea de a se recunoaşte statului român naţional hotarele pe cari i le-a dat natura şi pe cari nu colonizări întâmplătoare ori infiltrări sporadice i l-ar puteà ştirbì.»

— Moţiunea este primită cu aplauze şi ovaţiuni de membrii prezenţi ai Academiei şi de public.

ȘEDINTA DELA 2 IUNIE 1919.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l Preşedinte *P. Poni* zice: Domnilor Colegi, am dureroasa datorie de a anunţà încetarea din vieaţă a iubitului nostru coleg şi Vicepreşedinte Ioan Bogdan. Golul lăsat în Instituţiunea noastră prin pierderea acestui specialist de mare valoare va fi cu greu completat. Bogdan a făcut lucrări foarte importante asupra documentelor slave şi erà unul din membrii destoinici şi sârguincioşi ai Academiei. Fire blândă, caracter nobil, distinsul coleg a plecat dintre noi pentru totdeauna. Moartea nemiloasă l-a secerat la o etate când încă multă vreme puteà fi folositor societăţii şi instituţiunilor la cari colaborà, prin munca sa rodnică, prin lucrările sale atât de însemnate. Mâine fiind înhumarea rămăşiţelor sale pământeşti, şedinţa Academiei se suspendă şi noi vom merge cu toţii pentru a-l însoţi până la locul de veşnică odihnă.

Membrii Academiei, adânc mişcaţi, ascultă cuvintele pline de duioşie ale d-lui Preşedinte.

— Se decide ca d-l I. Bianu să ţină cuvântarea ocazională din partea Academiei, arătând meritele dispărutului.

In legătură cu acest eveniment, se ieau următoarele deciziuni:

1) Se amână masa pentru serbarea semiseculară a Academiei pentru ziua de Sâmbătă 7 Iunie, ora $8^1/_2$ seara;

2) Ședința publică, care urmă a se ținea mâine, în care d-l *N. Iorga* avea să facă o comunicare despre: *Locul Românilor în desvoltarea vieții sufletești a popoarelor romanice*, se amână pentru ziua de Vineri, 6 Iunie, când va face și d-l *Dr. V. Babeș* o comunicare, cu titlul: *Concepțiunea nouă asupra importanței asociațiunilor microbiene.*

Dela d-na Aglaia Istrati se primește o scrisoare, prin care d-sa arată că regretatul său soț, Dr. C. I. Istrati, avea intențiunea ca Fondul «Ionel C. Istrati» să fie lăsat să se mărească prin capitalizarea dobânzilor, până va atinge suma de 25.000 lei și numai după aceea venitul lui să fie întrebuințat pentru acordarea de premii.

— Se iea act.

D-l Președinte *P. Poni* anunță că astăzi sunt la ordinea zilei pentru a treia votare propunerile făcute în ședințele dela 15 și 20 Maiu, pentru modificările la art. 7, alineatul 1, art. 35, alineatul 3, precum și pentru adaogerea unui nou alineat la art. 41 din Statute.

— Punându-se la vot, propunerile se aprobă de unanimitatea celor 18 membri prezenți la ședință.

D-l Președinte declară că, conform art. 46 din Statute, modificările și adaogerea propusă sunt introduse în Statute.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 31 Maiu, prin care se arată că Secțiunea a luat următoarele deciziuni:

1) Să fie trecute scrierile «Canarul Mizantropului» și «Cântăreața» de V. Demetrius dela premiul Constantinide și scrierea «Florica» de I. C. Vissarion dela premiul Eliade-Rădulescu la premiul Adamachi;

2) Să se împartă *premiul Adamachi* de 5.000 lei, divizibil, din 1918, precum urmează:

a) Lei 2.500 d-lui I. C. Vissarion pentru scrierea sa: *Florica;*

b) „ 1.000 „ H. Sanielevici pentru publicațiunea sa: *Icoane fugare;*

c) „ 1.000 „ d-lui V. Demetrius pentru lucrările sale: *Canarul Mizantropului* și *Cântăreața;*

d) „ 500 „ Demostene Botez pentru broșura sa de versuri; *„Munții“;*

3) să se propună pentru a fi aleși membri corespondenți în locurile vacante d-nii: M. Simionescu-Râmniceanu, I. A. Candrea și Carol Drouhet.

— Se ieau spre cunoștință deciziunile specificate la punctele 1 și 2 și se decide a se pune la ordinea zilei într'o ședință viitoare propunerile dela punctul 3.

D-l *I. Bianu* aminteşte că Academia dispune de un fond adunat prin subscripție publică, pentru a se face un monument poetului național Vasile Alecsandri. Facerea monumentului a fost amânată, până se va puteà începe clădirea noului local pentru bibliotecă. In anul 1914, nepoatele lui Alecsandri au dăruit Academiei grădina dela Mirceşti, împreună cu casele şi mormântul marelui poet, cu dreptul de folosință pentru văduva poetului — cât va trăi. — Inainte de răsboiu, acel imobil a fost întreținut prin mici reparațiuni făcute din fondul adunat pentru monument. In sesiunea generală din 1916 s'a luat deciziunea de a se face o capelă la mormântul lui Alecsandri, care să nu coste mai mult de 30.000 lei. Pe de o parte ofertele din partea concurenților, cari întreceau cu mult îndoitul acestei sume, pe de alta evenimentele cari au urmat, au împiedicat aducerea la îndeplinire a acestei deciziuni. In luna Martie trecut, a fost numit custode onorific al imobilelor dela Mirceşti d-l C. Lungulescu, agronom regional în localitate, care s'a oferit să facă acest serviciu numai dintr'un simțimânt de pietate pentru cele rămase de pe urma Bardului dela Mirceşti. D-l Lungulescu arată că casa are nevoie de reparații urgente; construcția de scânduri care apără mormântul poetului este foarte stricată, din care cauză apa în timpul ploilor pătrunde înăuntru. Dacă nu se ieau măsuri grabnice pentru reparații, peste puțin timp va fi prea târziu. Pentru reparațiile absolut necesare, d-l Lungulescu a înaintat Academiei un deviz în suma totală de lei 6.440, care confirmă impresia bună ce a făcut dela început acest tânăr dezinteresat. Propune ca Academia să dea autorizare specială Delegațiunii ca, din veniturile fondului adunat pentru monument, să se cheltuească sumele necesare pentru întreținerea imobilelor dela Mirceşti, mai ales că fondul este destul de mare pentru a satisface şi această cerință.

— Propunerea d-lui Bianu se pune la vot şi se aprobă.

D-l Preşedinte *P. Poni* pune la ordinea zilei punctul 14 din programa lucrărilor, chestiunea localului bibliotecii Academiei.

D-l *I. Bianu* arată că din relațiile date la începutul sesiunii şi cu ocaziunea cetirii raportului Comisiunii permanente a Bibliotecii, s'a văzut că nu se poate uità chestiunea localului pentru bibliotecă, care trebue să fie una din preocupările de căpetenie ale Academiei. Până la vremuri mai bune, actualul local mai poate servì pentru ținerea şedințelor şi pentru celelalte servicii ale Academiei; pentru serviciul de bibliotecă este absolut impropriu. Cărțile celei mai mari biblioteci din țară se află într'o nesiguranță permanentă. Biblioteca Academiei, mărită cu Biblioteca Statului, creşte mereu prin multiplele publicațiunii cari apar, şi dacă 5—6 ani se va mai

găsì, cu greutate, loc pentru plasarea lor, după acest interval de timp e sigur că ele nu vor mai încăpeà în localul actual, mai ales că numărul publicaţiunilor va creşte, mulţumită rezultatului fericit al răsboiului pirn care am trecut. Personalul de serviciu este neîndestulător şi nu poate fi mărit, fiindcă n'ar aveà unde să lucreze. In 1912 s'a votat legea specială prin care Statul puneà la dispoziţia Academiei suma de 3 milioane pentru construirea unui local propriu. Lucrările pregătitoare, ca planuri, devize, etc., au fost făcute îndată şi au costat 140.000 lei, din cari Statul a dat atunci 100.000. Incepând răsboiul balcanic, toate rezervele Statului au fost puse la dispoziţia Ministerului de Răsboiu şi Academia a fost înştiinţată să înceteze orice lucrare, deoarece nu i se mai poate da nici o sumă. Localul trebue însă să se facă, şi dacă lucrările nu vor puteà începe în 1920 sau în 1921, noi trebue totuş să luăm de pe acum toate măsurile ca ele să înceapă îndată ce va fi posibil şi de aceea d-l Bianu face următoarele propuneri:

a) să se ceară dela Stat creditul votat de 3.000.000 lei;

b) să se deschidă subscripţie publică pentru contribuţiuni şi să se facă propagandă în ţară pentru această subscriere;

c) Academia să destine chiar acum pentru acest scop tot sporul de venit, care va rezultà din exproprierea moşiilor.

D-l *General Gr. Crainicianu* spune că necesitatea clădirii unui local de bibliotecă este evidentă, dar mijloacele propuse pentru înfăptuirea lui nu vor da nici un rezultat. Este sigur că Statul nu va da nimic, neavând de unde în situaţia grea de acum. Suma pe care ar puteà-o destinà Academia pentru acest scop este absolut neîndestulătoare, chiar pentru timpurile normale. Pe lângă aceasta, veniturile Academiei vor fi mai mici în viitor, căci este ştiut că proprietarii sărăcesc, nu se îmbogăţesc prin expropriere. Dacă Academia are absolută nevoie, să intervină deocamdată la Stat pentru a-i pune la dispoziţie un local pentru bibliotecă şi dacă nu va reuşi în acest mod, să închirieze o clădire în oraş, cum a închiriat Ministerul de Răsboiu şi atâtea alte autorităţi mari, cari n'au localuri proprii.

D-l *Gr. Antipa* spune că este sigur că acum nu se poate construì, dar nici nu se poate închirià în oraş local pentru bibliotecă. In primul rând trebue să ne îngrijim de siguranţa cărţilor adunate cu atâta trudă. Pentru înlăturarea inconvenientelor semnalate de d-l Bianu, suma de 50.000—60.000 lei anual ar fi îndestulătoare. In al doilea rând, trebue să ne îngrijim de construirea unui local propriu, îndată ce va fi posibil. Pentru aceasta, se uneşte cu propunerile făcute de d-l Bianu, dar este de părere ca suma destinată din veniturile Academiei să se întrebuinţeze nu numai pentru localul bibliotecii, ci şi pentru cel al Academiei.

D-l *I. Simionescu* împarte chestiunea în două: 1) necesitatea construirii unui local și 2) imposibilitatea de a se clădì în situațiunea actuală. Neputându-se clădì acuma, trebue să se iea toate măsurile dictate de împrejurări spre a se adunà suma necesară pentru mai târziu. Crede foarte nimerită propunerea de a se face un apel către marele public. In România întregită se vor găsì destui generoși, cari să contribue cu câte o sumă din avutul lor, când se va cunoaște scopul înalt la care concură și pericolul în care se află în prezent colecțiunile de voloare ale celei mai înalte instituțiuni culturale. Nu se unește însă cu propunerea ca Academia să contribue cu tot sporul de venit ce ar rezultà din exproprierea moșiilor. Acelor sume li s'ar puteà da altă întrebuințare, potrivită cu menirea acestei instituțiuni. Academia trebue să dea numai exemplu și de aceea d-sa propune un amendament, ca ea să contribue numai cu jumătate din sporul de venit, rezultat prin exproprierea moșiilor.

D-l *St. C. Hepites* crede că grija de căpetenie trebue să fie siguranța colecțiunilor din actualul local. Pentru aceasta ar trebuì să se facă o listă de toate camerele bibliotecii și de toți funcționarii cari lucrează în ele. Funcționarii ar trebui mutați, pe cât e posibil, în camere în cari nu sunt depozitate cărți. Cu modul acesta numărul focurilor ar scădeà și pericolul s'ar micșorà.

D-l *G. Țițeica* zice că propunerea d-lui Hepites răspunde la situațiunea actuală; chestia de viitor nu este însă rezolvată. Se unește cu propunerea de a se adunà bani prin apelul către public, pentru care crede necesar să se lanseze imediat liste de subscripții.

D-l *I. Inculetz* spune că trebue să se iea două feluri de dispozițiuni: unele prin cari să se asigure loc colecțiunilor cari vor venì și altele pentru a se construì un local propriu, îndată ce va fi posibil. Pentru publicațiunile cari vor venì, să se întrebuințeze localul din calea Victoriei 133; pentru construirea de local să se pună în practică cât mai neîntârziat măsurile propuse de d-l Bianu, pe cari le găsește bune, pentru a se adunà din vreme suma necesară pentru timpul când se va puteà clădì.

D-l *I. Bianu* arată că pentru colecțiunile cari vin s'a construit o anexă la actualul local, se va întrebuințà localul din calea Victoriei 133 și se va mai face loc și prin distribuția unui mare număr de dublete aflate în depozit, astfel că timp de 5—6 ani primirea este asigurată. Il preocupă însă viitorul și de aceea stărue în propunerile ce a făcut.

D-l *Duiliu Zamfirescu* spune că a fost interpelat de un prieten, om cam de 50 de ani și fără moștenitori sezinari, care dispune de o avere însemnată, dacă Academia ar primì această avere, cu obligațiunea de a face o fermă-model purtând numele donatorului. Crede că ar puteà convinge pe

acel bogătaş să schimbe destinaţia averii sale, dacă Academia l-ar autoriză pe d-sa să-i promită că pe noua clădire s'ar înscrie undevà numele donatorului. Toate mijloacele trebue contopite spre a se adunà sumele pentru scopul propus. Statul are o obligaţiune aproape contractuală faţă de Academie care, ca nici o altă instituţie similară din altă ţară, îi face unul din serviciile cele mai importante. In consecinţă, trebue a se intervenì ca Guvernul să se oblige că va da treptat 1—2 milioane, cari împreună cu celelalte sume ce se vor adunà, prin mijloacele propuse, să servească pentru clădirea noului local de bibliotecă. Nu s'ar puteà da o mai bună întrebuinţare sporului de venit rezultat din exproprierea moşiilor decât pentru local de bibliotecă, dar această chestie ar trebuì mai întâiu studiată de Comisiunea financiară.

D-l *N. Iorga* spune că pe lista de subscripţie către marele public ar trebuì să figureze mai întâiu membrii Academiei cu câte o sumă potrivită cu situaţia fiecăruia.

D-l *D. Onciul* zice că trebue să se iea două deciziuni : una privitoare la adaptarea localului actual pentru siguranţa depozitelor şi alta privitoare la modul prin care s'ar puteà adunà de pe acum sumele necesare pentru clădirea noului local.

D-l *I. Bianu* face rezumatul desbaterilor, după care d-l Preşedinte P. Poni pune la vot, separat, cele trei propuneri, şi anume:

1) — Să se ceară dela Stat creditul votat de 3.000.000 lei.

— Se aprobă cu unanimitate.

2) — Să se deschidă subscripţie publică pentru contribuiri, făcându-se propagandă în ţară pentru această subscriere.

— Se aprobă cu unanimitate.

3) — Se pune la vot amendamentul d-lui I. Simionescu, ca Academia să contribue numai cu $^1/_2$ din sporul de venit, care va rezultà din exproprierea moşiilor.

— Se respinge.

Se pune la vot amendamentul d-lui Gr. Antipa, ca întreg sporul de venit rezultat din exproprierea moşiilor să fie întrebuinţat nu numai pentru localul bibliotecii, dar şi pentru cel al Academiei.

— Se aprobă.

D-l *I. Bianu* comunică, că d-l N. Docan, Secretarul general al Ministerului de Externe, a înapoiat telegrama Academiei către Academiile ţerilor aliate şi neutre, pentru întregirea neamului, cu înştiinţarea că nu poate fi expediată, firele telegrafice fiind în permanenţă ocupate.

D-l *Duiliu Zamfirescu* spune că-l miră acest răspuns dela d-l N. Docan,

care nu are nici o competinţă de a luà o astfel de hotărîre. D-l Docan erà dator să supună cererea Academiei Consiliului de Ministri, căci numai Guvernul are căderea de a luà o astfel de deciziune.

— Se decide ca telegrama să fie trimisă d-lui M. Pherekyde, Preşedinte al Consiliului de Ministri şi Ministru de Externe ad-interim, dimpreună cu scrisoarea d-lui N. Docan, cerându-se să se dea Academiei răspuns oficial.

D-l *I. Bianu* prezintă plenului spre aprobare propunerea Delegaţiunii, înregistrată la Nr. 1.173 dela 31 Maiu trecut, prin care se cere să fie autorizată Delegaţiunea să vândă Casei pădurilor sau prin licitaţie publică, când va crede mai nimerit, mai multe bunuri mici, rămase de pe urma exproprierilor moşiilor, şi câteva trupuri de pădure.

— Se aprobă.

ŞEDINŢA DELA 4 IUNIE 1919.

Preşedinţa d-lui *P. Poni*.

Dela Ministerul Instrucţiunii şi al Cultelor se primeşte în copie nota Legaţiunii Belgiei din 20 Maiu 1919 către Ministerul Afacerilor străine, relativă la hotărîrile ce urmează a se luà de Asociaţiunea Academiilor de ştiinţe interaliate cu privire la convenţiunile şi asociaţiunile internaţionale.

— Se trimite la Secţiunea ştinţifică.

D-l Eugène Pittard trimite o scrisoare, prin care confirmă primirea scrisorii de mulţumire pentru volumul ce a publicat în 1917 la Paris asupra României, arătând în acelaş timp interesul ce poartă cauzei noastre naţionale, astăzi în discuţie.

Se cetesc procesele verbale ale Secţiunii literare pentru şedinţele dela 31 Maiu şi 4 Iunie, prin cari se arată că Secţiunea a acordat premiul Eliade-Rădulescu de 5.000 lei din 1919 d-lui I. A. Candrea pentru lucrarea sa despre Psaltirea Scheiană şi a decis a se împărţi premiul Constantinide de 4.000 lei, divizibil, din 1917, precum urmează:

Lei 1.000 d-lui Virgil Cioflec, pentru scrierea: *Mălurenii;*
» 1.800 » Jean Bart (Botez), pentru publicaţiunile sale: *Datorii uitate* şi *Jurnal de bord;*
» 500 „ Vasile D. Moisiu, pentru scrierea: *Ştiri din Basarabia de astăzi;*
„ 700 „ Nestor Urechia, pentru publicaţiunea: *Robinsonii Bucegilor.*

— Se ieau spre cunoştinţă.

Se cetesc procesele verbale ale Secțiunii științifice pentru ședințele ținute astăzi, prin cari se arată că Secțiunea a hotărît următoarele :

1) Să se acorde premiul Constantinide de 4.000 lei, divizibil, din 1919, d-lor Iuliu și Ion Enescu pentru lucrarea: *Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul din punct de vedere agricol, cultural și economic*;

Să se împartă premiul Adamachi de 5.000 lei, divizibil, din 1917, precum urmează :

2) Lei 1.500 d-lui Dr. N. Sebastian pentru lucrarea: *Rachistrichnostovainizarea*;
„ 1.400 „ Dr. Marcel Al. Nițescu pentru lucrările prezentate asupra *viniculturii și stațiunilor oenologige din Franța;*
„ 700 „ Lt. Comandor I. Bălănescu pentru publicațiunea: *Răsboiul naval pe înțelesul tuturor;*
„ 700 d-lor Dr. P. Cazacu și I. Constantinescu-Frunză pentru scrierea: *Material documentar pentru rezolvirea chestiunii farmaciilor în România;*
„ 700 d-lui Profesor G. Constantinescu pentru lucrarea: *Experiențe aplicate cursului de chimie* pentru toate clasele de băieți și fete ;

3) Să se propună plenului spre a fi aleși membri corespondenți în locurile vacante ale Secțiunii d-nii: General Panaitescu Scarlat, Inginer I. Ionescu, Profesor I. Borcea și Inginer N. Vasilescu-Karpen.

— Se ieau spre cunoștință deciziunile dela punctele 1 și 2 și se decide a se pune la ordinea zilei, în ședința de astăzi, propunerile de alegeri dela punctul 3.

Se cetește procesul verbal al Secțiunii istorice pentru ședința de astăzi, prin care se arată ca Secțiunea propune, spre a fi aleși membri corespondenți în locurile vacante, pe d-nii: Andreiu Rădulescu, C. Brătescu, G. Vâlsan, Zenovie Păclișan, Iustin Frățiman, Demostene Russo, Sever Zotta, C. Moisil, G. Popa-Liseanu, Ștefan Meteș.

— Se decide a se pune la ordinea zilei în ședința de astăzi.

Comisiunea aleasă în ședința dela 24 Maiu pentru regulamentarea Fondurilor G. Chițu, St. Urlățeanu și a premiului Anastasie Stoljianu face următoarele propuneri:

1) Să se dea din venitul Fondului Chițu un premiu trienal pe Secții alternativ de câte 1.000 lei, pentru lucrări tipărite, sau un premiu cvincvenal de aceeaș mărime, pentru lucrări cu subiecte date.

—Se decide ca premiul să fie trienal pentru publicațiuni.

2) Fondul Urlățeanu să fie lăsat a se mări prin capitalizarea dobânzilor,

până va atinge suma de 100.000 lei, când se va puteà da bursa hotărîtă de testator.

— Se aprobă.

3) Preminl Anastasie Stolojianu să fie regulamentat în modul următor:

«Sumele rămase neîntrebuințate din Fondul Stolojianu pentru bursă, împreună cu restul rămas din fiecare ciclu de 6 ani, după îndeplinirea tuturor dispozițiunilor din actul de dane, se vor capitalizà, până vor ajunge suma de 3.000 lei. Când această sumă va fi atinsă, ea se va întrebuințà în întregime pentru a se da un premiu cu numele de Premiul Anastasie Stolojianu.

«Premiul va fi indivizibil şi se va da prin comisie specială pentru cea mai bună lucrare publicată asupra unui subiect din domeniul ştiinţelor în genere, adică cu cuprins de orice natură, cum sunt premiile Năsturel, sau ca recompensă sau încurajare pentru o descoperire sau invenţiune efectuată sau în curs de efectuare de un vădit interes general, apărută sau făcută în cursul ciclului de 6 ani în care se acordă premiul.

«Premiului Anastasie Stolojianu se va acordà prin Comisiunea premiilor Năsturel şi al Asociaţiunii Craiovene şi va fi supus aceluiaş regulament.

«Premiul se va acordà pentru prima dată în sesiunea generală din 1920 pentru lucrări, invenţiuni sau descoperiri apărute sau făcute dela 1 Ianuarie 1914—31 Decemvrie 1919.

«Sumele rămase prin neacordarea premiului, precum şi cele cari ar trece peste suma de 3.000 lei din fiecare ciclu de 6 ani, destinată pentru premiu, vor formà un fond special cu numele de ***Fondul Premiului Anastasie Stolojianu***, care se va mări prin capitalizarea dobânzilor, până va ajunge să dea un venit curat anual de 500 lei, când premiul se va da periodic, din 6 în 6 ani.

«La concursul premiului Anastasie Stolojianu vor concurà numai autori, descoperitori sau inventatori, Români de origine, fiind excluşi cei naturalizaţi sau din părinţi naturalizaţi.»

— Se aprobă.

D-l Preşedinte *P. Poni* aminteşte că astăzi sunt la ordinea zilei propunerile pentru alegerile de membri în locurile vacante.

D-l *S. Puşcariu* ceteşte următoarea expunere asupra activităţii d-lui G. Bogdan-Duică:

«Recomand Secţiunii literare pentru locul vacant de membru ordinar al Academiei Române pe d-l Gheorghe Bogdan-Duică.

«Prin alegerea lui, Secţiunea noastră va câştigà un distins critic literar şi pe cel mai bine informat istoric literar pentru epoca nouă a literaturii române.

«Născut în Braşov în anul 1866, Bogdan-Duică a început foarte de vreme să publice, prin foile româneşti din Ardeal, foiletoanele sale de critică literară, fiind, după întoarcerea sa dela studii din Germania, unul dintre stâlpii vechei «Tribune» de la Sibiiu, la care calaborează cu «Scrisorile» sale «din Bucureşti», şi după ce, din cauze politice, trece munţii şi se aşează în capitala Regatului. Orientarea publicului cetitor asupra scriitorilor de valoare dintre anii 1880-1888, critica aspră a pseudo-celebrităţilor de pe vremea aceea şi mai ales popularizarea scrierilor estetice, ca: *Laocoon* de *Lessing* (1889) şi *Filozofia artei* de *Taine* (1888 şi 1889) sunt preocupaţiile lui de căpetenie la început.

«Trecând în Bucovina, ca director al *Gazetei Bucovinei*, el trăeşte în această provincie, pe atunci încă atât de puţin legată de cultura românească din Regat, deşteptând interesul obştesc pentru scriitorii români, şi redactează în Cernăuţi un bun foileton românesc. A publicat: *Descrierea Bucovinei* de *I. Budai-Deleanu* (1894), *Biografia lui Petru Maior* (1893), un studiu despre: *Autonomia bisericii române bucovinene* (1834) şi valoroasa carte: *Bucovina* 1895), cel dintâiu studiu temeinic din punct de vedere economic, cultural şi politic asupra acestei provincii.

«Trecând din Bucovina în Ardeal, s'a ocupat cu istoria Transilvaniei şi a scris monografiile: *Călugărul Visarion Sarai* (1896), *Procesul episcopului I. I. Clain* (1896) şi *Statistica Românilor din Ungaria la anul 1733.*

«In ultimele decenii Bogdan-Duică a publicat în aproape toate revistele mai mari româneşti (Convorbiri Literare, Sămănătorul, Luceafărul, Ramuri, Viaţa Românească ş.a.) o mulţime de studii literare şi de contribuţii importante la istoria literaturii române din veacul al XIX-lea.

«Unele din ele, precum *Istoriografia literară* (1906), sunt lucrări preţioase metodice; altele studiază influenţele literaturilor străine asupra scriitorilor noştri, astfel: *Influenţa germană în epopea lui I. Budai-Deleanu (*1901*), Despre S. Gessner în literatura română* (1904), *Relativ la un izvor al lui Vasile Alecsandri* (1904), *Schiller la Români* (1905), *Despre traducătorii români ai lui August de Kotzebue*, etc.; cele mai multe aduc date nouă asupra vieţii şi scriitorilor români, culese din revistele şi gazetele noastre vechi, din mărturiile contemporanilor şi din corespondenţele autorilor.

«Notiţele scurte şi nepretenţioase, comentariile la corespondenţa scriitorilor şi articolele sale despre: *Grigore Alexandrescu* (1900), *Costache Negruzzi* (1901), *Alecu Russo* (1901), *Anton Pann* (1902), *Logofătul Costachi Conachi* (1903), *Gh. Bariţiu, N. Dimachi, V. Cârlova* ş.a. sunt roadele unor lungi, meticuloase studii de bibliotecă, făcute cu abnegaţia omului de ştiinţă care e convins că istoria literară a unui popor nu se poate scrie decât pe baza unei informaţii bogate şi sigure.

«D-l Bogdan-Duică pregătește, din însărcinarea Academiei Române, ediția critică a scrierilor lui Vasile Alecsandri. Suntem siguri că în această operă mare se vor vădi toate calitățile acestui istoric literar, care este, în acelaș timp, cercetătorul neobosit de amănunte și estetul cu un fin simț artistic».

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 15, contra 5.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit mai mult de două treimi și proclamă pe d-l G. Bogdan-Duică membru al Academiei în Secțiunea literară.

D-l *A. Bârseanu* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Octavian Goga:

«Avem onoare a propune alegerea poetului Octavian Goga de membru activ al Academiei în Secțiunea literară.

«D-l Oct. Goga este un scriitor prea cunoscut, ca să fie de lipsă o motivare amănunțită a acestei propuneri. Dânsul a fost recunoscut din partea tuturor ca un puternic talent poetic, care a dat expresiune, cu o vigoare deosebită, sbuciumărilor sufletești ale neamului nostru, suferințelor lui și aspirațiunilor de veacuri, înfăptuite acum în chip așà de strălucit.

«Iată cum caracterizà opera lui literară mult regretatul Delavrancea, în propunerea sa dela 29 Maiu 1914, în care-l recomandà să fie ales ca membru corespondent: «Octavian Goga s'a impus atențiunii generale a neamului întreg prin vers și prin proză. Versurile sale sunt ale unui adevărat poet, căci — izvorînd din adâncul unui suflet nobil — înduioșează și revoltă, luminează și uimesc, farmecă și înalță, fie coborîndu-se la vieața celor mai umiliți creștini, fie ridicându-se la măsura aspirațiunilor noastre de popor care sufere, luptă și caută să învingă. In el, trecutul, prezentul și viitorul nostru sunt de o singură ființă, cu dureri mari și nepotolite încă. El se adresează și copiilor și tinerilor și bătrânilor, — și toți îl înțeleg ca pe un poet al tuturora, «verbul» lui fiind «verbul» Românilor de pretutindenea. In proză e totdeauna învățat și scânteietor.» — Și încheie propunându-l ca membru corespondent și exprimând convingerea, că: «peste puțin, va trebui să-l prenumărăm ca membru activ în rândurile noastre.»

«Puținul» acesta credeam că s'a împlinit, mai cu seamă, că din Maiu 1914 încoace d-l Goga a adaos la opera sa și alte lucrări în versuri și în proză. Dânsul este unul dintre bărbații cari au contribuit în mod însemnat cu scrisul său, prin graiu viu și prin faptă la realizarea unității noastre naționale.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 17, contra 3.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit

mai mult de două treimi și declară pe d-l Octavian Goga membru activ al Academiei în Secțiunea literară.

D-l *V. Pârvan* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui D. Gusti:

«E mai puțin de un an de când am avut onoarea de a vă expune activitatea d-lui Dimitrie Gusti, în vederea alegerii sale ca membru corespondent. Deși e așà de scurt timp de atunci, am plăcerea astăzi de a-mi puteà continuà primul meu raport cu știri nouă asupra activității colegului nostru, pe care Secția istorică vi-l prezintă acum spre a fi ales ca membru activ.

«D. Gusti e azi președintele unei vaste asociații științifice, întemeiate acum un an din îndemnul și subt conducerea sa, cu colaborarea unui mare număr de specialiști în toate domeniile vieții social-economice, social-politice și social-culturale (agrar, industrial, comercial, financiar, juridic, higienic și politico-social, politico-administrativ, statistic-demografic și social-cultural), și am avut ocazia încă de acum două luni să vă prezint primul volum al publicației științifice a acestei Asociațiuni, *Arhiva pentru știința și reforma socială*, condusă de d-l Gusti. Primirea ce s'a făcut acestei publicații atât de intelectuali, cât și de presă, a fost excepțional de bună. Studiul cu care d-l Gusti deschideà acest prim volum al organului științific scos de *Asociațiunea pentru studiul și reforma socială*, cu titlul: *Realitate, Știință și Reformà socială—Câteva indicații asupra metodei*, nu oferă, cum pretinde, modest, autorul, numai o *indicație* de metodă, ci e un adevărat manifest reformist, pe baza întregii experiențe a științelor sociale contemporane, cuprinzând în linii bine definite și însăș concepția personală despre lume și vieață a colegului nostru. Valoarea și noutatea acestui studiu au fost de altfel recunoscute fără rezervă atât în Academia noastră, cât și în public, așà că nu cred necesar a mai cità aici apriat părerile emise asupra lui.

«In acelaș timp d-l Gusti, care de multă vreme se ocupă cu chestiunea reformei învățământului nostru, a făcut o prețioasă expunere teoretică, cu indicații de reformă, asupra rolului universităților în general, și la noi în special, într'un discurs inagural, ținut cu prilejul redeschiderii cursurilor Universității din Iași, după încheierea răsboiului general. Acest studiu e subt presă.

«Secțiunea noastră, când a ales ca membru corespondent pe d-l Gusti, a fost unanim de părere, după ce a considerat activitatea d-sale de până atunci, că d-sa puteà fi avut în vedere încă din anul trecut, chiar direct, pentru un loc de membru activ și s'a exprimat atunci în Secție părerea, simpatic primită de noi toți, ca la primul loc vacant după alegerea colegului nostru d-l Lăpedatu, care erà atunci propus ca activ, să fie avut în vedere d-l Gusti. Greaua pierdere suferită de Secțiunea noastră prin plecarea așà de

neaşteptată dintre noi a mult regretatului nostru Giurescu, ne îndeamnă a propune în persoana lui Dimitrie Gusti un urmaş, care să poată fi vrednic prin întreaga sa activitate prezentă şi viitoare de memoria scumpă a neuitatului nostru coleg.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 19; voturi pentru 15, contra 4.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit mai mult de două treimi şi declară pe d-l D. Gusti membru activ al Academiei în Secţiunea istorică.

D-l *I. Brătescu-Voineşti* ceteşte următoarea expunere asupra activităţi d-lui I. Rădulescu-Pogoneanu:

«Ion A. Rădulescu-Pogoneanu continuă la noi o tradiţie. Fiind unul din cei mai distinşi elevi ai lui Titu Maiorescu, el ocupă la Universitatea din Bucureşti catedra de filozofie, urmează a da în Convorbiri Literare articole înţelepte şi scrise într'un stil atât de desăvârşit, încât îl clasează printre cei mai de seamă stilisti ai literaturii noastre.

«Ca filozof el pleacă dela Vasile Conta, despre care a scris un minunat studiu, prezentat ca teză de doctorat la Universitatea din Leipzig, unde a fost elevul lui Wundt, asupra operei căruia a scris un studiu vrednic de toată admiraţia; iar ca pedagog ne-a dat o traducere model a operei lui Pestalozzi, *Leonard şi Ghertruda*, însoţind-o de o prefaţă de mare valoare.

«Deşi puţine la număr, studiile şi criticele sale literare dovedesc o adâncă pricepere, de o rară justeţă de vedere şi claritate de exprimare; iar paginele pe cari le-a scris despre Eminescu sunt unul dintre cele mai frumoase omagii ce s'a adus poetului

«Ca şi maestrul său, Pogoneanu este un fanatic al stilului concis, limpede şi curat. Este unul din cei mai rari cunoscători ai limbii noastre şi având o rezervă aproape exagerată cu privire la neologismele ce năpădesc încă limba noastră literară, el ştie să scoată din comoara graiului nostru popular termenii potriviţi pentru a redă cele mai subtile nuanţe ideii.

«La dicţionarul limbii române, al căruia colaborator e dela început, partea sa de colaborare constă tocmai în aflarea termenilor româneşti, cari pot înlocui neologismele, şi în stabilirea sinonimiei, prefăcând nuanţele cuvintelor cari au ajuns să exprime idei asemănătoare.

«Pentru toate aceste însuşiri, propun pe d-l A. Rădulescu-Pogoneanu membru corespondent în Secţia noastră literară.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 18; voturi pentru 16, contra 5.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit mai mult de două treimi și proclamă pe d-l I. Rădulescu-Pogoneanu membru corespondent al Academiei în Secțiunea literară.

Cuvinte rostite de d-l I. Bianu la mormântul lui Ioan Bogdan.

Cu sufletele cernite, cu ochii împăinjeniți de lacrămi, stăm în acest amar ceas al despărțirii de veci lângă trupul fără de vieață al fratelui nostru iubit.

Acest biet trup, chinuit de misterioasele prefaceri ale firii materiale, a fost părăsit de ce erà într'însul suflet, de ce erà vieață, de ce erà minte. Au plecat toate aceste daruri cu cari erà înzestrat în excepțional de rară măsură și care făcuse din Ioan Bogdan unul din cei mai luminați învățați ai neamului nostru și îl pusese în rândul învățaților mari ai lumii. A plecat acea conștiință, acel simț drept al datoriei, care l-a făcut să pună bună rânduealä în orice serviciu sau însărcinare s'a aflat. A plecat acel simț luminat de dreptate, care inspirà totdeauna încredere deplină tuturor acelora cari aveau să fie judecați de dânsul în orice împrejurări ale vieții, sau cari aveau trebuință de sfat și îndreptare. A plecat acel caracter blând, împăciuitor și prietenos, care i-a atras și asigurat prieteni statornici români din toate țerile și străini din toate limbile, acel caracter bun, care făceà dintr'însul un coleg și un prieten ca frate, lucrând totdeauna pentru bine, pentru pace, pentru dreptate.

Așa a fost sufletul omului, ale cărui biete rămășițe pământești stau înaintea noastră fără de vieață și veștede, cum stă trunchiul unui crin despărțit de rădăcina vieții lui și căzut jos ofilit.

Știința, adecă lumina adevărului, și dreptatea între oameni au fost singurile ținte, singurele scopuri, spre cari a năzuit toată vieața și cu toate puterile fratele nostru Ioan Bogdan.

Dânsul a introdus în această țară cunoștința sistematică a limbilor slavice, atât de strâns legate în vieața trecută, în cea de acum și din viitor a neamului nostru; cu deosebire a vechii limbi slave, care secole îndelungate a fost la strămoșii noștri limba bisericii și limba oficială a documentelor de Stat.

Prin sădirea la noi a slavisticei, Ioan Bogdan a deschis un bogat câmp de activitate pentru cunoașterea trecutului neamului nostru și pentru așezarea rostului lui în viitor. Lucrările lui Ioan Bogdan pe acest teren sunt modele admirate de toți cunoscătorii români și străini. El a descoperit și a publicat vechile cronice scrise în limba slavă, ale Moldovei din întâile trei

secole ale existenței ei ca Stat; el a grupat într'o publicație monumentală toate documentele cunoscute ale domniei Marelui Ștefan Voevod.

El a luminat, prin bogata lui știință și prin siguranța metodelor, unele din cele mai însemnate și mai întunecate chestiuni din istoria veche a neamului nostru. Așà au fost: Diploma bârlădeană, Originea Voevodatului la Români, Cnejii români, Organizarea armatei moldovene în secolul al XV-lea, care a adus biruințele lui Ștefan Vodă sguduitoare pentru toată Europa de atunci.

Toate acestea și alte mari chestiuni de istorie națională au fost definitiv lămurite de dânsul, încât fiecare lucrare a lui constitue o mare piatră cioplită armonic în frumoase linii drepte, adaose la marele templu al istoriei neamului românesc.

Nu acuma și nu aici se poate aprețià opera vieții lui Ioan Bogdan. Ea va puteà fi arătată în toată strălucirea ei numai de acel istoriograf, care va puteà vedeà cu ochiul sigur și arătà cu deplină competință ce erà istoriografia română înainte de Ioan Bogdan și cu câtă lumină a fost ea îmbogățită prin lucrările lui.

Vieața lui Ioan Bogdan s'a petrecut între cărțile lui dragi, între Academie și Universitate. In aceste cercuri de cărturari el duceà totdeauna o colegialitate frățească, un spirit de pace și de dreptate, iubind tot ce este bun, drept și frumos, și neatins de orice pofte, de orice vanitate.

Iată pentru ce Ioan Bogdan erà înconjurat de atâta afecțiune colegială și frățească, cum la puțini muritori le este dat.

Iată pentru ce golul ce lasă între noi este atât de dureros. Simțim că pierdem din mijlocul vieții noastre personificarea unor calități morale, cum rar se întâlnesc în vieața aceasta plină de buruienile urît mirositoare și de scaieții supărători ai pasiunilor rele, — ai poftelor, ai lăcomiei și vanităților.

Sufletul lui curat ca o picătură de rouă va fi primit în lumea sufletelor de Marele Ștefan Vodă, înconjurat de boierii lui, de Teoctist Mitropolitul, Miruitorul de Domni, de ceilalți arhierei și egumeni dela mânăstirile lui, a căror amintire Ioan Bogdan a înnoit-o prin lucrările lui după o jumătate de mileneu; va fi primit de Macarie, Vlădica dela Roman, istoricul poetic al lui Petru Vodă Rareș cu Marele Logofăt Toader Balș; de Eftimie dela Slatina, cronicarul lui Alexandru Vodă Lăpușneanu, de egumenul Azarie al lui Petru Vodă Șchiopul și al Marelui-Logofăt Ioan Golia, și de alți mulți Domni, boieri și sfințite fețe bisericești și mânăstirești; ale căror nume le-a scos de subt praful gros al uitării veacurilor trecute la vieață nouă în amintirea și pentru pilduirea strănepoților.

In cercul vieții lui celei mai intime, în familia lui iubită, adorată, plecarea lui este o catastrofă pentru care nu sunt cuvinte de mângâiere.

In faţa unei asemenea dureri stăm neputincioşi şi nu putem face mai bine decât să urmăm sfatul unui adânc cugetător, care ne sfătueşte :

«Să nu consimţim la moartea celor pe cari i-am iubit, să nu aşteptăm mângâierea noastră dela uitare, ci dela amintire.

«Să facem ceva mai bun decât să le împodobim mormintele cu flori, îndată veştejite ; să lăsăm ceeace este numai praf şi cenuşă, dar, cu scumpătate, cu îngrijire geloasă, cu o voinţă îndărătnicită, să culegem ce au fost ei în adevăr : cugetarea lor, virtuţila lor, exemplele pe care ni le-au dat, forma vieţii sufleteşti ; conştiinţa noastră să rămâie modelul şi purtarea noastră; ceeace primim dela ei să ne dovedească prezenţa lor de fapt şi statornica lor iubire...

«In acest spirit să ne cinstim morţii ; să nu-i plângem, să nu gemem asupra noastră înşine ; să nu irităm durerea noastră ; să le cerem puterea şi curajul ; să-i păstrăm cu noi, să-i asociem la binele ce putem face. Mai mult încă, să voim ca ei să lucreze în noi, ca ideile lor, sentimentele lor, credinţele lor să fie conştiinţa noastră, ca vieaţa noastră, în ce are mai înalt, mai viu, să continue vieaţa lor, pe care alţii, fără să ştie poate aceasta, mulţumită nouă o vor duce şi mai departe.

«Să nu lăsăm ca morţii noştri să moară !» *(Gabriel Séailles).*

Veşnică să fie între noi şi între urmaşii noştri cunoaşterea şi amintirea scumpului nostru Ioan Bogdan !

ŞEDINŢA DELA 5 IUNIE 1919.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l Preşedinte *P. Poni* zice : Domnilor Colegi, salut în numele Academiei pe d-l G. Bogdan-Duică, noul nostru membru activ. Doresc din toată inima noului coleg să continue şi de astăzi înainte cu acelaş succes activitatea sa rodnică în domeniul istoriei literare.

D-l *G. Bogdan-Duică* zice : Domnule Preşedinte, Mulţumesc pentru cuvintele calde cu cari mă salutaţi. Vă asigur că, intrând în Academie, voiu continuà să mă fac vrednic de salutul D-voastre, lucrând în aceeaş direcţie a cercetărilor monografice. Este sigur că, în amănunte, multe din vieţile scriitorilor români nu sunt încă scurtate ; şi că o sinteză mare a istoriei literare române va avea nevoie de multe cercetări speciale, cari să-i ser-

vească drept fundament. Nu cred că eu voiu încercà vreodată o sinteză mare. Dar monografiile mele vor urmà neîntrerupt. Aceasta este făgăduința mea. Mulțumesc d-lor Colegi pentru salutul cald de care mi-au făcut parte.

Dela d-l *I. Nistor* se primește următoarea telegramă:

«Cu inima sfâșiată de durere, ieau parte la doliul Academiei de pe urma morții colegului nostru Ioan Bogdan.»

Dela d-l General P. V.-Năsturel se primesc în dar, pentru colecțiunile Academiei, câteva manuscripte și acte vechi.

— Se decide a se exprimà mulțumiri.

D-l *N. Iorga* prezintă în broșură cuvântarea ținută în numele Academiei la ședința extraordinară din seara de 31 Maiu despre: *Drepturile Românilor asupra teritoriului lor național unitar* și un volum de poezii, intitulat: *Din vremuri grele*, de Maiorul Virgil Cârstescu, cu o prefață de d-sa.

— D-l Președinte *P. Poni* mulțumește d-lui Iorga.

D-l *G. Țițeica* depune, în numele Comisiunii financiare, proiectul de buget al Academiei pentru anul 1919—1920.

— Se decide a se pune la ordinea zilei Sâmbătă, 6 Iunie.

Secțiunea literară încunoștiințează că a decis a nu se acordà premiul *Principesa Alina Știrbei* de 8.500 lei, din 1918, cu subiectul: *Povestiri morale pentru copii între 10—14 ani* manuscriptului prezentat sub motto: «O seamă de cuvinte ce nu sunt în letopisețe, etc.», de oarece lucrarea nu corespunde condițiunilor premiului.

— Se iea spre cunoștință.

D-l *Gr. Antipa* zice: Domnilor Colegi, Am onoarea a vă prezentà, pentru a fi publicat în colecțiunea «Studii și Cercetări», un studiu intitulat: Factorii și problemele evoluțiunii poporului român.

Astăzi când poporul nostru e pe cale de a-și realizà idealul său și a-și constitui un stat unitar pe teritoriul său etnic, am crezut că e de datoria fiecăruia de a contribui cu puterile sale la rezolvirea celei mai mari probleme ce i s'a prezentat vreodată, aceea a organizării noului său stat.

Orice problemă are mai multe laturi din cari poate fi văzută și orice observator o judecă, după cum e deprins creerul său să gândească. Problema organizării noului nostru stat și asigurarea viitorului poporului nostru în lume are și ea mai multe laturi din cari poate fi privită și din cari se pot trage învățăminte pentru rezolvirea ei. Istoricul, geograful, etnograful, tehnicul, omul de stat, economistul, etc., fiecare o vede prin prisma preo-

cupărilor sale, o cercetează după metodele ştiinţei sale şi trage cuvenitele consecinţe. Ca unul care mă îndeletnicesc cu ştiinţele biologice, am încercat ca şi din acest punct de vedere — în aparenţă mai îndepărtat — să examinez, bazat pe metodele acestei discipline şi pe legile cari decurg din cercetările ei, această problemă.

Am convingerea că tocmai acest mod de a privì problema ne poate da adevăratele lămuriri şi directive, deoarece omul, cu toată libertatea aparentă de a hotărî asupra acţiunilor şi destinelor sale, rămâne totuş supus în totul marilor legi ale naturii, care-i indică ţelurile şi căile desvoltării sale.

In lucrarea de faţă am considerat dar poporul român ca o fiinţă organică, şi bazat pe învăţămintele trase din faptele şi legile biologice — am analizat cari sunt puterile interne de desvoltare cari-i hotăresc evoluţia şi cari sunt cerinţele şi foloasele mediului său de traiu, în care are el a se desvoltà. Pe baza acestor constatări am căutat să-mi dau seama de factorii naturali cari condiţionează desvoltarea sa şi de modul cum trebue să-i influenţăm — desvoltând pe unii şi temperând pe alţii — pentru a-i asigurà existenţa şi propăşirea sa în viitor. Procedând astfel, am căutat apoi pe această bază să stabilesc felul problemelor ce ni se impun şi în vederea rezolvirii cărora trebue să organizăm munca ce urmează să o desfăşurăm.

Rezultatele acestor cercetări sunt expuse în lucrarea de faţă. Eá este împărţită în 2 părţi: prima parte tratează despre principiile evoluţiunii popoarelor în general, iar partea a doua despre evoluţiunea poporului român.

In această parte am tratat următoarele capitole:

I. Formarea poporului român şi a firii sale.

II. Predispoziţiunile naturale, însuşirile şi aptitudinile fireşti ale poporului român.

III. Cultura şi activitatea culturală a poporului român.

IV. Mediul de traiu al poporului român şi bazele geografice ale vieţii şi activităţii sale civilizatorii.

V. Organizarea puterilor poporului român şi întrebuinţarea lor. Statul.

— Se recomandă Secţiunii ştiinţifice.

Secţiunea istorică propune plenului să aprobe tipărirea lucrării d-lui *N. Iorga*, cu titlul: *Histoire des Roumains et de leur civilisation*, în publicaţiunea: *Etudes et Recherches publiées par l'Académie Roumaine.*

— Se aprobă.

Se cetesc procesele verbale ale Secţiunii istorice pentru şedinţele dela 22 Maiu şi 4 Iunie, prin cari se arată că Secţiunea a luat următoarele deciziuni privitoare la premiile de acordat :

1) Să nu se acorde premiile Hagi-Vasile şi Eliade-Rădulescu, de câte 5.000 lei, din 1917, şi premiul Constantinide de 4.000 lei, divizibil, din 1918, nici uneia din lucrările prezentate la concursuri;

2) Să se acorde d-lui Pamfil Polonik întreg premiul *Adamachi* de 5.000 lei, divizibil, din 1917, pentru lucrarea prezentată în manuscript sub motto: «Valea împăratului», tratând subiectul dat despre: *Valurile (troianele), drumurile şi cetăţile romane din toate ţerile locuite de Români*;

3) Să se împartă premiul Adamachi de 5.000 lei, divizibil, din 1919, precum urmează:

Lei 2.500 Părintelui Ştefan Meteş pentru publicaţiunea sa: «Istoria bisericii şi a vieţii religioase a Românilor din Ardeal şi Ungaria.» Vol. I;

« 1.500 d-lui Ioan D. Condurache pentru lucrarea sa: «Câteva cuvinte asupra condiţiei juridice a străinilor în Moldova şi Ţara-Românească până la Regulamentul Organic»;

« 1.000 d-lui Dr. George Leon pentru scrierea sa: «Problema financiară şi chestia banului»;

— Se ieau spre cunoştinţă.

Se ceteşte următorul proces verbal al Secţiunii istorice pentru şedinţa dela 4 Iunie:

«La ordinea zilei: stabilirea bugetului pe 1911—1920.

«Sumele disponibile pentru Secţiunea istorică sunt:

I.	1) Hurmuzachi, Documente istorice	Lei . . 37.093,55
	2) Publicaţiunile Fondului Ştirbei	„ . . 78.762,55
		Lei . 115.856,10
II.	1) Săpături arheologice (V. Pârvan) pentru anii 1918-19, 1919-20, 1920-21	Lei . . 90.000.—
III.	Pentru alte publicaţiuni şi remunerări de autor:	
	1) Disponibil din 1918—19	Lei . . 12.575,85
	2) « « bugetul 1919—20	» . . 70.000.—
		Lei . . 82.575,85

«Secţiunea decide a întrebuinţă suma disponibilă de 82.575 Lei 85 bani pentru următoarele publicaţiuni:

1. N. Iorga: Istoria poporului francez.
2. I. Lupaş: Studii şi cercetări istorice.
3. S. Mehedinţi: Etnografie aplicată cu privire la poporul românesc.
4. St. Meteş: Istoria relaţiunilor comerciale ale ţerilor române cu Ardealul.

5. D. Onciul : Românii şi Ungurii în trecut,— cu observarea că această din urmă lucrare este menită pentru colecţiunea Studii şi Cercetări.

«La propunerea d-lui D. Onciul, Secţiunea decide a introduce în regulamentul pentru premiul Cuza următoarea modificare : «Capitalul rămâne şi mai departe neatins, până se va aflà vreun istoric să prezinte lucrarea cerută, iar venitul anual să fie destinat pentru publicarea unor studii istorice privitoare la perioada pentru care a fost înfiinţat premiul. Aceste studii pot fi înaintate de membrii Academiei sau de persoane din afară de Academie. Remunerea autorilor se va face din caz în caz, după propunerea Secţiunii istorice.»

— Se ieau spre cunoştinţă şi se aprobă propunerile privitoare la întrebuinţarea sumelor disponibile şi se decide a se pune la ordinea zilei, într'o şedinţă viitoare, propunerea pentru modificarea art. 94 din Regulamentul general, privitor la Fondul Cuza.

Se ceteşte procesul verbal al Secţiunii ştiinţifice pentru şedinţa de astăzi, prin care Secţiunea propune ca d-l Eugène Pittard să fie ales membru corespondent străin în acea Secţiune.

— Se decide a se pune la ordinea zilei în şedinţa de astăzi.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea propunere:

«1) Pentru executarea deciziunii dela 6 Maiu 1910, de a se continuà cu facerea portretelor membrilor răposaţi, Comisiunea să fie de *cinci* membri şi pe lângă cei doi membri rămaşi din Comisiunea aleasă atunci (d-nii Negruzzi şi Zamfirescu), să se aleagă alţi trei.

«2) Să se organizeze de Delegaţiune facerea şi publicarea biografiilor membrilor activi decedaţi, scrise atât de către membrii activi, corespondenţi sau onorari în vieaţa, cât şi de persoane străine. Pentru membrii răposaţi, cari au avut în vieaţa lor în mare măsură activitate politică, biografia publicată de Academie să se ocupe numai de activitatea lor literară sau ştiinţifică şi de activitatea lor în Academie. Orice biografie, ca să poată fi publicată, trebue să fie aprobată de Secţiunea din care a făcut parte defunctul, despre care tratează.

«3) Pentru acei membrì cari au fost preşedinţi ai Academiei cel puţin trei ani, Delegaţiunea va îngrijì să se facă busturì, cari să fie aşezate în sala de şedinţe a Academiei.

«4) Toate cheltuelile necesitate de aceste lucrări Delegaţiunea să fie autorizată a le face din excedentul constatat la încheierea anilor bugetari.»

— Se decide a se pune la ordinea zilei într'o şedinţă viitoare.

D-l Preşedinte *P. Poni* aminteşte că sunt la ordinea zilei, pentru şedinţa de astăzi, alegerile membrilor propuşi de Secţiuni.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea expunere a d-lui S. Puşcariu asupra activităţii d-lui I. Agârbiceanu :

«Propunându-vă pe părintele Ion Agârbiceanu de membru corespondent în Secţia literară, nu am nevoie a face o dare de seamă amănunţită asupra activităţii sale. Agârbiceanu e astăzi cel mai de seamă prozator al Ardealului şi unul din cele mai viguroase talente între scritorii generaţiei mai tinere a României întregi. O putere elementară se desprinde din cele mai multe nuvele ale sale, care nu e domolită decât doar de credinţa binevoitoare în triumful părţii bune şi morale în om. Stilul său nu e cizelat şi limba îi e împestriţată cu un prea pronunţat colorit local, dar stilul acesta svâcnit se adaptează perfect de bine cu figurile sculpturale pe cari ni le înfăţişează, iar limba bogată în termeni dialectali cu mediul provincial din care şi-l alege: analiza psicologică cam simplistă din romanele sale corespunde sufletului puţin complicat al ţăranilor şi provincialilor pe cari-i descrie. Dar chiar cel mai rafinat cetitor rămâne adesea surprins de paginele cu adevărat măestre cari se desprind din volumele sale şi recunoaşte în ele materia primordială de scriitor mare, care nu prin imitaţia marilor scriitori ai lumii, ci călăuzit numai de scânteia divină ce îi e sădită în suflet, izbuteşte să creeze opera de artă ruptă din eternitate.

«In cei cinsprezece ani cari au trecut, de când tânărul teolog dela Facultatea teologică din Budapesta a început să publice încercările sale literare şi până azi, când, preotul întors din pribegia sa de apostolat din Basarabia, este directorul ziarului Consiliului Dirigent din Sibiiu, următoarele volume ne dau dovadă despre izvorul nesecat al productivului prozator ardelean.

«1. Dela Ţară, schiţe şi povestiri. Budapesta 1906. 2. Două Iubiri. Vălenii de Munte 1910. 3. In clasa cultă. Vălenii de Munte 1910. 4. In Intuneric. Bucureşti 1911. 5. Umblând prin sate, poveste. Cluj 1911. 6. Prăpastia. Bucureşti 1912. 7. Datoria. «Biblioteca pentru Toţi.» Bucureşti 1912. 8. Povestiri. «Steaua.» Bucureşti 1912. 9. Schiţe şi povestiri. Orăştie 1912. 10. Povestiri. «Biblioteca Asociaţiunii.» Sibiiu 1913. 11. Dela Sate, povestiri. Sibiiu, ed. Asociaţiunii, 1913. 12. Arhanghelii, roman, Sibiiu 1914. 13. Schiţe din vieaţa preoţească. Arad 1915. 14. O zi însemnată. «Biblioteca Căminul.» Bucureşti 1915. 15. Cuvinte către oastea Ţerii. Bucureşti 1918.»

—Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 19, voturi pentru 18, contra 1.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit mai mult de două treimi şi proclamă pe d-l I. Agârbiceanu membru cores-
ndde miei Române în Secţiunea literară.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea expunere a d-lui S. Puşcariu asupra activității d-lui Onisifor Ghibu:

«Propun ca membru corespondent în Secția literară pe d-l Onisifor Ghibu, actualul Secretar şef al instrucțiunii publice în Ardeal.

«Prin primirea d-lui Ghibu în sânul Academiei câştigăm un distins pedagog, care, deşi tânăr încă, are o activitate foarte fecundă literară şi a dat dovezi de un mare talent organizator al şcoalei româneşti.

«Născut în Sălişte în 31 Maiu 1883, d-l Ghibu, după terminarea studiilor secundare, a studiat în Bucureşti, Budapesta, Strassburg şi Iena, unde şi-a fost promovat în anul 1909 doctor în filozofie şi pedagogie. În anul următor a fost numit inspector al Invățământului primar din Arhidieceza ortodoxă de peste munți, iar mai târziu profesor de pedagogie la Seminarul Andreian. Deochiat de guvernul din Budapesta pentru activitatea sa românească, a trebuit să părăsească Ardealul la începutul răsboiului. Trecând în România, a desfăşurat o intensivă activitate literară, pedagogică şi o propagandă ziaristică stăruitoare.

«După intrarea României în acțiune, trecând în Basarabia, a fost unul dintre cei mai aprigi apostoli ai redeşteptării naționale, întemeind la Chişinău cel dintâiu ziar pentru unirea politică a tuturor Românilor: *România Nouă*.

«Scrieri: 1. *Limba nouălor cărți bisericești*. Sibiiu 1905. 2. *O călătorie prin Alsacia-Lorena*, țara şi şcoalele ei. Bucureşti 1909. 3. *Ziaristica bisericească la Români*. Studiu istoric. Sibiiu 1910. 4. *Der moderne Utraquismus oder die Zweisprachigkeit in der Volksschule*. Langensalza 1910. 5. *Câteva probleme ale școalei românești din Ardeal*. Iaşi 1910. 6. *Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar și la educația populară*. Sibiiu 1911. 7. *Despre educație*. Sibiiu 1911. 8. *Organizarea bisericească și școlară a Românilor din Transilvania*. Bucureşti 1915. 9. *Școala românească din Transilvania și Ungaria* (sub pseudonimul G. Sima). Bucureşti 1915. 10. *Contribuțiuni la istoria literaturii pedagogice: abecedare, cărți de cetire*, etc. în *Analele Academiei Române*. 1916. 11. *Școalele germane din România* Bucureşti 1916. 12. *Sărbătoarea Basarabiei*. Chişinău 1917. 13. *Deșteptarea Moldovenilor de peste Nistru*. Chişinău 1918.

«Afară de aceea d-l Ghibu are o sumă mare de articole în cele mai multe reviste şi gazete româneşti din ultimii zece ani, iar în Basarabia a fost Directorul revistei pedagogice: *Școala moldovenească*. Chişinău 1918.

—Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 19.

D-l Preşedinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea şi proclamă pe d-l Onisifor Ghibu membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea literară.

D-l *I. Bianu* ceteşte următorul raport al d-lui S. Puşcariu asupra activităţii d-lui Alexie Procopovici.

«Academia Română a voit să se afirme chiar dela înfiinţare ca cea mai înaltă instituţiune culturală a românismului întreg, chemând în sânul ei pe cei mai distinşi scriitori şi bărbaţi de ştiinţă din toate provinciile locuite de Români. Tradiţia aceasta frumoasă, a cărei îndreptăţire se vădeşte mai mult decât oricând în zilele unirii integrale pe cari le trăim, m'a îndemnat să vă propun ca membru corespondent în Secţia literară pe d-l Alexie Procopovici, cel mai de seamă filolog, pe care îl are Bucovina. Scrierea sa: «Despre rotacism şi nazalizare», publicată în *Analele Academiei Române*, nu e numai un studiu întemeiat pe un material bogat, care ajunge la rezultate frumoase, ci şi o dovadă de matură pricepere filologică, şi autorul ei e pe deplin stăpân pe metoda cercetării. Critica ce i s'a făcut în revistele de specialitate din străinătate e foarte favorabilă şi cartea aceasta o aflăm citată în termeni elogioşi în cele mai multe studii de fonologie românească din anii din urmă. D-l Procopovici e unul din cei mai harnici colaboratori ai Dicţionarului limbii române şi împreună cu mine lucrează de opt ani la marea ediţie a «Evangheliei cu învăţătură» a lui Coresi.»

—Se procede la vot al, cărui rezultat este următorul: votanţi 19; voturi pentru 18, contra 1,

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit mai mult de două treimi şi proclamă pe d-l Alexie Procopovici membru corespondent al Academiei Române în Secţiunea literară.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea expunere asupra activităţii d-lui C. Sandu-Aldea:

«D-l C. Sandu-Aldea este unul dintre fruntaşi maestri ai prozei româneşti. Adânc cunoscător al vieţii româneşti, cu deosebire a celei dela ţară, înzestrat cu o puternică imaginaţie constructivă, el grupează impresiile şi amintirile prinse din mediul ambiant, pe care îl studiază instinctiv şi conştient, şi din ele construeşte acţiuni şi tipuri de oameni cu virtuţi, cu vitii şi cu pasiuni caracteristice.

«Două Neamuri» este o oglindire puternică a slăbiciunii cu care ai noştri cei mari lasă pe cei mici să sufere, ca streini cu energice stăruinţe parazitare să pătrundă în oganismul nostru, să sugă bogăţiile noastre şi apoi să ne terfelească tot ce este socotit mai sfânt la popoarele cu demnitate şi cu conştiinţa intereselor lor proprii. Livaridi, dela băiat vânzător de covrigi la hamalii din portul Dunărei, ajunge arendaş de moşii, unde stoarce şi batjocoreşte

atât pe netrebnicul boier român proprietar, cât şi pe amărîtul de plugar român muncitor. Pe toţi îi suge şi se îngraşe parazitul şiret, lacom şi stricat, până putrezeşte şi el cu ai lui în grăsimea bogăţiei astfel stoarse. Tot Românul ar trebuì să cetească această carte.

«Vieaţa de stepă, cea aspră, cu elemente de sălbăticie a vieţii Bărăganului, nimeni nu a înfăţişat-o aşà de viu ca Sandu-Aldea.

«Toate scrierile lui sunt prezentate într'o limbă aleasă, dar fără artifiicii rafinate.

«Sandu-Aldea este un prozator, un artist de mare valoare, atât prin originalitatea sa, cât şi prin forma cristalină a stilului. Locul lui erà de drept de mult în rândul întâiu al literaţilor români. Alegerea de membru corespondent al Academiei este o distincţiune de mult meritată.»

—Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 19; voturi pentru 17, contra 2.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit mai mult de două treimi şi proclamă pe d-l C. Sandu-Aldea membru corespondent al Academiei Române în Secţiunea literară.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea expunere asupra activităţii d-lui Marin Simionescu-Râmniceanu:

«D-l Marin Simionescu-Râmniceanu are o însemnată activitate de critic literar. La 1913 a adunat şi publicat într'un volum sub titlul: «Propilee literare,» 7 studii de critică literară şi 4 dări de seamă.

«Spirit de o cultură filozofică cu totul superioară, cum poate puţini au avut la noi, d-l Simionescu este înzestrat cu o rară putere de pătrundere şi de analiză a elementelor estetice din manifestările literare. Studiile sale despre «Morala în artă», despre «Poporanism», «Din piscologia scenei»; analiza «Caleidoscopului», lui A. Mirea şi altele sunt mai pre sus de tot ce s'a scris la noi pe acest teren.

«Ar fi de mare folos ca toţi tinerii cari intră pe terenul literaturii, atât ca scriitori, dar mai ales ca educatori — profesori, — să cetească şi să recetească cele scrise de d-l Simionescu. Scrierile d-sale sunt însă mult prea puţin cunoscute şi autorul pare a nu se preocupà câtuş de puţin de răspândirea lor.

«Academia însă, care trebue să vadă toate manifestările vieţii intelectuale şi mai ales a celei literare, trebue să arate lumii atât scrierile bune, frumoase şi folositoare, cât şi pe autorii lor, oricât s'ar ţineà dânşii ascunşi în mantia lor de retragere. Ei trebuesc scoşi la iveală şi puşi în circulaţie, spre a-i face să poată da cât mai mare folos neamului, care are drept la contribuţia tuturor.

«Pe aceste motive, Secțiunea literară vă propune pe d-l Simionescu-Râmniceanu ca membru corespondent.

—Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 12, contra 6.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit două treimi și proclamă pe d-l Marin Simionescu-Râmniceanu membru cerespondent al Academiei Române în Secțiunea literară.

D-l *Ovid Densușianu* citește următoarea expunere asupra activității d-lui I. A. Candrea:

«D-l I. A. Candrea a publicat în curs de 28 de ani o serie de lucrări filologice privitoare la limba noastră și celelalte limbi romanice, urmând în studiile sale metodele riguroase ale filologiei moderne și aducând lumină în înțelegerea multor probleme din istoria limbii noastre. Cele dintâi cercetări ale d-sale s'au referit la luminarea atâtor elemente ale trecutului nostru și legături cu prototipurile latine și aceleași cercetări au fost duse mai departe în mai multe studii apărute în reviste dela noi și din străinătate, precum și în Dicționarul etimologic. Alături de acestea, d-l Candrea a adus ceva contribuții interesante în cunoașterea dialectelor noastre prin materialul pe care l-a publicat în *Graiul din țara Oașului* și în *Graiul nostru*.

«Lucrarea din urmă a d-lui Candrea, *Psaltirea Scheiană*, a pus și mai mult în evidență însușirile sale de învățat, de cercetător conștiincios și pătrunzător,—publicația aceasta dându-ne cea dintâi ediție de texte vechi cu un aparat critic din cele mai bogate. Pentru aceste motive eu cred că d-l I. A. Candrea poate fi ales membru corespondent al Academiei Române.»

—Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 8, contra 10.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea n'a obținut majoritatea și o declară respinsă.

D-l *I. Bianu* citește următoarea expunere asupra activității d-lui Carol Drouhet:

«D-l *Carol Drouhet*, profesor de limba și literatura franceză la Facultatea de filozofie și litere din capitală, este fiu de francez și mamă română, cari amândoi au lucrat toată vieața lor în învățământ la Bârlad.

«D-l Drouhet este Doctor în litere dela Sorbonna și de zece ani în învățământul nostru universitar.

«Teza sa principală de doctorat, despre poetul François Ménard, a avut onoarea de a fi premiată de Academia Franceză.

«D-l Drouhet a publicat o serie de cercetări foarte serioase, ca metodă şi ca cuprins, despre influenţa franceză asupra teatrului şi poeziei române şi în special a lui Alecsandri.

«In aceste scrieri se arată atâta erudiţie literară şi atâta siguranţă de metodă, încât dau dreptul să sperăm alte multe lucrări de valoare în viitor. Din aceste motive Secţiunea propune pe d-l Drouhet să fie ales membru corespondent.»

—Se precede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 18; voturi pentru 7, contra 11.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea n'a întrunit majoritatea şi o declară respinsă.

D-l *General Gr. Crainicianu* ceteşte următoarea expunere asupra activităţii d-lui General Panaitescu Scarlat:

«Am onoare a propune ca membru corespondent al Academiei Române pe Generalul de divizie Scarlat Panaitescu din rezervă, ale cărui titluri şi numeroase lucrări ştiinţifice sunt următoarele:

«Generalul Scarlat Panaitescu, născut în Iaşi în anul 1867, Ianuarie 30, a intrat la şcoala primară în 1873, în Liceul Naţional din Iaşi la 1877, în Şcoala militară din Iaşi la 1880 şi apoi la cea din Bucureşti în 1883; a fost trimis la studii în Franţa, întâiu la Paris în 1885—1889 (Şcoala politehnică, Facultatea de Ştiinţe dela Sorbonna) şi Observatorul dela Montsouris, apoi la Fontainebleau, 1889—1891 (Şcoala de aplicaţie de Artilierie şi Geniu).

«Dela 1892 şi până în prezent, cu foarte puţine întreruperi, a profesat pe rând (1892 — 1903) la Şcoalele militare de Artilierie şi Geniu, la Şcoala Superioară de răsboiu (1899 — 1913), la Şcoalele militare de Infanterie şi Cavalerie (1900 — 1909), la Universitatea din Iaşi, în 1906 şi 1919.

«Scriitor (autor) şi conferenţiar, membru în mai multe societăţi ştiinţifice şi literare: de geografie, istorie, matematici, ingineri, «Tinerimea Română», şi alte societăţi de sport şi de educaţie.

«*Titlurile*:

«*Absolvent al Şcoalei Politehnice* din Paris şi al *Şcoalei de aplicaţie de Artilierie şi Geniu* din Fontainebleau, *Licenţiat în Matematici* dela Facultatea de Ştiinţe din Paris, *Asistent al Observatorului de Astronomie din Montsouris* (Paris), *Profesor militar* în epoca dela 1892 — 1913 la Şcoalele de Artilierie şi Geniu, Şcoala Superioară de războiu şi Scoala militară de Infanterie de, Matematici, Fortificaţii şi Topografie, *Conferenţiar liber la*

Universitatea din Iași, de Astronomie practică și Geodezie în 1906 și de Cartografie în 1919, Inspector Ganeral al Geniului și Șeful Serviciului Fortificațiilor pe timpu răsboiului.

«*Cursuri profesate:*

«*Curs de Matematici elementare* (Manuscris) 1891—1892. Exerciții și probleme da aritmetică, algebră, geometrie, trigometrie și mecanică, — înființat și profesat la Școala de aplicație de Artilierie și Geniu, diviziunea preparatoare, trei ani dearândul, pentru a reorganiză școala pe o bază mai științifică decât eră în trecut.

«*Curs de Astronomie și Geodezie* (1892 — 1895), litografiat. Școala de aplicație de Artilierie și Geniu, diviziunea preparatoare. Scopul cursului: punerea în vază și rezolvirea problemelor de căpetenie din știință, cu ajutorul matematecilor superioare.

«*Cursul de Calcul diferențial și integral*, litografiat în două edițiuni, (1895 — 1899), Școala de aplicație de Artilierie și Geniu, diviziunea preparatoare. Scopul cursului: îndrumarea elevilor în mânuirea mijloacelor științifice procurate prin matematecile superioare, pentru rezolvirea diferitelor probleme, ce cariera militară cere să fie deslegate de ofițeri. Generațiunile ce au frecventat școala în acea epocă au radiat și produs lucrări științifice, cari au înălțat mult nivelul științific în armată.

Cursul de Construcțiuni (1891 — 1897), părți din curs litografiate. Școala de aplicație de Artilierie și Geniu, Diviziunea de aplicație.

«*Cursuri de regulamente militare* (1893 — 1897), manuscris pentru Secția Geniului.

«*Cursuri de Fortificații*:

«*Curs elementar de Fortificații*, la Școala de Infanterie, 1905 — 1908, litografiat și manuscris.

«*Curs de Fortificație*, pentru ofițerii de Artilierie și Geniu, la Școala de Artilierie și Geniu, 1898 — 1904, litografiat și manuscris.

«*Curs de Fortificație*, pentru ofițerii de Stat-Major la Școala Superioară de răsboiu, 1907 — 1912, litografiat și manuscris.

«După strălucita pleiadă de profesori de fortificație, cari au prezidat la organizarea defensivă a țerii noastre, acest învățământ a intrat într'o perioadă de eclipsă față de mijloacele recente, preconizate atunci în tehnica militară.

«In perioada de prefacere, în care am găsit acest învățământ, statornicirea lui pe principiile în curs a constituit meritul acestor cursuri profesate.

«*Cursuri de Topografie*:

«*Curs de Topografie*, pentru ofițerii de Infanterie, 1899 — 1904, curs litografiat.

«*Curs de Topografie*, pentru ofițerii de Stat-Major, 1900—1906, manuscris.

«Cursurile inaugurate au avut de scop învățământul sprijinit pe practică și menținut într'un cadru riguros științific din punctul de vedere al artei ridicărilor.

«De acest învățământ s'a resimțit în special Serviciului Geografic al armatei, care și-a recrutat și selecționat un corp numeros și bine pregătit de ofițeri dintre absolvenții acestui curs pentru ridicarea hărții țerii.

«*Curs practic de Astronomie și Geodezie*, 1906, Universitatea din Iași, manuscris. S'au pregătit studenții Facultății de științe, anul III, cu observațiunile astronomice și geodezice, făcute cu teodolitul în stațiile improvizate.

«*Curs de Cartografie*, ca anexă a *Cursului de Geografie*, 1919, Universitatea din Iași, manuscris.

«Scopul acestui învățământ e de a familiariză pe studenții cu critica și cunoașterea construcției hărților.

«*Conferințe*:

«Conferințe și comunicări militare științifice la Cercurile militare din Iași, Focșani, Târgoviște și București, precum și la Congresele noastre de științe din 1906 și 1909.

«Delegat la Congresul internațional de Geografie din Geneva.

«*Lucrări tipărite*, — Broșuri și Volume:

«Lt.-Col. Sc. Panaitescu: *Educațiunea militară a Națiunii*. Revista «Viața Românească», 1907 și «Memoralul Geniului», 1907. București, Tip. Speranța.

«Maior Sc. Panaitescu: *Invățământul cursului de Topografie*, Școala militară de Infanterie și Cavalerie. «România Militară», Buc. C. Göbl 1903.

«Col. Sc. Panaitescu: *Curs de Topografie*: «*Cetirea Hărților*». «Revista Armatei.» — Instit. de Arte Graf. Eminescu Buc. 1909.

«Col. Sc. Panaitescu: *Principiile fundamentale ale Topografiei*. Revista «V. Adamachi», «Revista Podurilor» și «Revista Armatei.» Buc. Inst. de Arte Graf. Eminescu, 1911.

«Lt.-Col. Sc. Panaitescu și Lt. C. Fontescu: *Cursul de Fortificație al Școalei militare de Infanterie*: *Comunicațiuni*,—împreună cu Lt. C. Fometescu: In 2 ediții. Inst. de Arte Graf. «Speranța» Buc. 1910.

«Col. Sc. Panaitescu : *O problemă geografică cu privire la Văile Ialomiței și Mostiștei.* «Bul. Soc. Geogr. Rom.» Buc. 1909.

«Col. Sc. Panaitescu : *Chestiuni de Toponimie.* «Annales scientifiques de l'Université de Iassy» și «Revista Armatei» Iași și Buc. 1913.

«Col. Sc. Panaitescu : *Din Istoria «Fortificației.* Bul. Soc. istorice» și «Revista Armatei» Buc. 1913.

«General Sc. Panaitescu : *Raportul Secțiunii militare asupra activității ei geografice în cursul anului.* «Bul. Soc. Geogr. Regale Rom.» Socec 1915.

«General Sc. Panaitescu : *Rezerva morală a națiunei și Răsboiul. Inaltul nostru Comandament.* Rev. «Renașterea Română» Dacia. Iași 1918.

«General Sc. Panaitescu : *Din Istoricul Cartografiei.* «Bul. Soc. Reg. Rom. de Geografie.» Socec. Buc. 1919.

«General Sc. Panaitescu : *Rolul României în Răsboiul mondial.* Revista «Democrația.» Imprim. Independența. Buc. 1919.

«Articole și Studii în Reviste și Gazete :

«Aceste articole au fost publicate în revistele: Cercul Publicațiilor Militare, România Militară, Revista Infanteriei, Memoralul Geniului, Revista Armatei, Revista Adamachi, Annales de l'Université de Iassy, Viața Românească, Buletinul Societății Geografice, Buletinul Societății Istorice, Buletinul Societății Politehnice, Gazeta Matematică, Amicii Științelor Matematice, Revista Podurilor, Revista «Renașterea Română», Revista Democrația, și în diferite ziare cotidiane.

«Precum se vede, activitatea științifică a Generalului Panaitescu este foarte însemnată și, adăogând la aceasta caracterul, educațiunea și înaltele sale sentimente de adânc patriotism, este sigur că admiterea sa ca membru corespondent al Academiei ar fi o meritată recompensă și o bună achizițiune pentru Academia Română.

«Propunerea sa în Secțiunea științifică a fost admisă cu unanimitate de 6 voturi.

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul : votanți 19 ; voturi pentru 10, contra 8.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea, întrunind numai majoritatea, se va pune din nou la vot în ședința de mâne.

D-l *G. Țițeică* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Inginer Ion Ionescu :

«Un membru corespondent al Academiei noastre trebue să reprezinte, cred, în specialitatea sa, nu numai o muncă stăruitoare cu rezultate cunoscute și prețuite, dar și o înrâurire culturală de oarecare însemnătate.

«D-l Ion Ionescu, Inginer-Inspector, pe care am cinstea să vi-l recomand ca să-l alegeți ca membru corespondent al Secțiunii științifice, îndeplinește în cel mai înalt grad aceste două cerințe.

«Ca inginer a publicat articole de mecanică aplicată la rezistența materialelor; articole și un volum despre Betonul armat, cu formule și tabele nouă; studii și experiențe asupra încărcării construcțiilor cu oameni. Lucrarea sa de căpetenie a fost studiile asupra regimului Dunărei și a hărței ei hidrografice, pentru care a depus o muncă, de care rari oameni sunt capabili, și o pricepere deosebită.

«Ca profesor la Școala de poduri și șosele a condus multă vreme lucrările de proiecte ale elevilor. Acum e titularul catedrei de Poduri. Cursul magistral pe care-l face asupra acestei materii a făcut să fie numit Director al construcțiilor de poduri metalice.

«Dar pe lângă această specialitate tecnică pe care a îmbogățit-o prin numeroasele lucrări publicate în *Buletinul Societății politecnice*, d-l Inginer Ionescu a contribuit într'o largă măsură la răspândirea culturii științifice la noi.

«De abià ieșit din Școala de poduri, el a întreprins, în anul 1895, împreună cu alți colegi, publicarea *Gazetei Matematice*, care apare continuu de 24 ani. Toți cei cari cunosc această publicațiune, știu rolul ce ea a avut într'o mai bună pregătire științifică a elevilor dela Școala de poduri și de la secția matematică a Facultăților noastre de științe și mai știu încă despre activitatea d-lui Ionescu la această revistă. Inzestrat cu o putere extraordinară de muncă d-sa a publicat articole, note, probleme și soluțiuni mai în fiecare număr al Gazetei și, ceace e esențial, a ținut cu elevii o corespondență dându-le îndrumări de cel mai mare folos. Articolele sale sunt originale, altele au scopul să facă cunoscute, sub formă elementară, teorii nouă.

«Trebue să adaog că d-l inginer Ionescu are și un dar deosebit de a scrie sub formă frumoasă și interesantă chestiuni științifice delicate. Revista «Natura» a publicat deseori astfel de articole, datorite d sale.

«A fost președinte al Societății Române de științe și comunicările sale tecnice și științifice au fost totdeauna de mare interes. De asemenea a prezidat în 1911 Congresul Asociației Române pentru înaintarea științelor în România și a dovedit și cu acea împrejurare talentul d-sale de organizator. Cei cari au luat parte la acel congres — la Târgoviște — au fost interesați de expunerea sa în privința putinței de a navigà pe Ialomița. Un studiu analog a publicat d-l Ionescu și despre Siret.

«Așà dar, inginer distins, profesor eminent, scriitor ales, luptător pe tărâmul cultural, d-l Ionescu socotesc că are toate însușirile spre a fi ales membru corespondent al Academiei.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18, voturi pentru 18.

—D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l Inginer Ion Ionescu membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea științifică.

D-l *I. Simionescu* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Profesor I. Borcea:

D-l I. Borcea este prefesor la Universitatea din Iași; fost bursier al Academiei Române (Fondul V. Adamachi), licențiat al Universității din Iași, și-a trecut doctoratul în științe la Universitatea din Paris. De cum s'a întors în țară n'a pregetat să se ocupe cu știința; an cu an a adus lucrărilor sale anterioare lucrări nouă relative mai ales fauna țerii.

«Numai răsboiul l-a întrerupt, ca pe toată lumea, din activitatea sa științifică rodnică și importantă.

«Lucrările sale în număr de 24 sunt publicate în Comptes rendus Ac. sc. Paris, Bull. Soc. zool. France, în Archives de Zool. expér. Paris, în Publicațiunile Fond. V. Adamachi, în Buletinul Soc. med. și nat. din Iași, ca și în Ann. scient. de l'Université de Iassy. Lista lor până în 1914 este publicată în *Analele Academiei* din 1913—14 (vol. 36).

«Pe lângă această activitate științifică d-l Prof. Borcea a condus primii doi ani din «Revista științifică V. Amandachi» în care, până la întreruperea apariției revistei prin răsboiu, a publicat numeroase articole științifice.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 17, contra 1.

—D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a obținut mai mult de două treimi și proclamă pe d-l Profesor I. Borcea membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea științifică.

D-l *St. C. Hepites* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui Inginer N. Vasilescu-Karpen:

Domnilor Colegi,

«Institutul Franței, care a servit de model la constituirea Academiei Române, a făcut, iarna trecută, un pas înainte în ceace privește recrutarea membrilor cari compun această înaltă instituțiune.

«Ținându-se seama de marea importanță ce a căpătat și capătă pe fiecare zi partea tecnică și industrială în vieața actuală, Academia de științe a acelui Institut a lărgit în acest sens recrutarea membrilor prin formarea unei secțiuni compuse din personalități tecnice. Acest singur fapt este suficient

pentru a explică că științа inginerească a căpătat și în Franța importanța ce noi îi dasem dejà prin admiterea în sânul nostru, ca membri activi și corespondenți, a persoanelor distinse în această ramură.

«Secțiunea științifică găsește însă că numărul persoanelor tecnice în sânul eì trebue sporit, mai ales acum când gândul nostru al tuturor este îndreptat către industrie, unde una din ramurile sale a căpătat dejà la noi o mare întindere și care negreșit are dinaintea sa un câmp cu totul deschis: industria electrică. De acea Secțiunea științifică a hotărît, cu unanimitatea de opt a votanților, de a prezentà plenului Academiei, pentru a fi ales membru corespondent, pe d-l Inginer Inspector general, Președintele Consiliului tecnic superior, N. Vasilescu Karpen.

«D-l Vasilescu-Karpen, născut la Craiova la anul 1870, după ce a terminat cu succes Școala noastră de poduri și șosele, a urmat cursurile Școalei superioare de electricitate din Paris, a lucrat în laboratorul de fizică al d-lui Lippmann dela Sorbona, unde a luat mai întâiu diploma de licențiat și apoi acea de doctorat în științele fizice cu o foarte însemnată lucrare: *Cercetări asupra efectului magnetic al corpurilor electrizate în mișcare.*

«Acum dânsul este profesor de electro-tecnică la Școala de poduri și șosele, unde a fost elev.

«D-l Vasilescu-Karpen este autorul a mai multor lucrări științifice de înaltă valoare, lucrări pe care autorul le continuă încă. Toate lucrările sale au într'adevăr caracterul științific; iar multe dintr'însele au fost prezentate Academiei de ștințe din Paris și publicate în ale sale *Comptes-rendus.*

«Afară de aceste lucrări propriu zise d-l V-K. a alcătuit un aparat, care reproduce în mod mecanic fenomenele prezentate de conducătorii electrici și ilustrează teoria lui Maxwell, după care fenomenele electrice ar fi datorite unor deformațiuni electrice ale eterului.

«Tot d-sa a mai imaginat un nou receptor pentru telegrafia fără fiir, bazat pe acțiuni electrostatice și este posesorul a câtorva brevete de invențiune: unul pentru un voltametru pentru tensiune înaltă, altul pentru un alternator cu tensiune maximetrică, destinat a înlocuì bobina Rhumkorff, în sfârșit unul pentru un nou motor electric.

«D-l V-K. a mai studiat în câteva lucrări sborul zis «vol à la voile» și a întocmit mai multe proiecte pentru centrale electrice și distribuțiune de energie, dintre cari s'au executat la unele din orașele: Constanța, Câmpulung, Câmpina, R.-Sărat și Vasluiu.

«D-l V.-K. a fost admis de a ținea o serie de conferințe de electrotecnică la Facultatea de științe din Lille și de 15 ani este profesor de această știință la Școala de poduri și șosele.

«Staţiunea de telegrafie fără fir, înfiinţată de d-sa Băneasa, cu mijloace găsite şi executate excluziv în ţară este bine cunoscută şi dă dovada întinselor sale cunoştinţe teoretice şi aplicate.

«In fine d-l V.-K. a publicat într'unul din ultimele numere ale Buletinului Secţiunii noastre o lucrare originală relativă la aderenţa cimentului la fier în construcţiunile de beton armat, atât de mult răspândită acum; autorul dă adevărata explicaţiune şi modul de calcul al acestei aderenţe.

«Pentru toate aceste motive, Secţiunea ştiinţifică cu unanimitate de 8 voturi recomandă Academiei pe d-l V.-K. spre a fi ales membru corespondent în această Secţiune.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 18, voturi pentru 13, contra 5.

— D-l Preşedinte, anuţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi şi proclamă pe d-l Inginer N. Vasilescu-Karpen membru corespondent al Academie Române în Secţiunea ştiinţifică.

D-l *T. V. Stefanelli* citeşte următoarea expunere asupra activităţii d-lui Andreiu Rădulescu:

«D-l Andreiu Rădulescu, pe care propunem să-l alegeţi membru corespondent al Academiei Române în Secţiunea istorică, s'a distins ca jurisconsult şi a îmbogăţit literatura juridică cu scrieri de necontestată valoare cari lămuresc multe controverse şi uşurează înţelegerea spiritului legii, ratio legis, care este chestia principală pentru justa aplicare a voinţei legislatorului, şi prin urmare pentru împărţirea dreptăţii.

«Literatura juridică la noi este până acuma săracă în acest fel de studii şi publicaţiuni, şi de aceea îmbrăţişăm cu bucurie scrieri valoroase de acest gen şi ştim să apreciem munca fără altă răsplată decât cea morală a autorului.

«D-l Rădulescu este unul din cei puţini, cari, rari nantes in curgite vasto, a înţeles că nu este de ajuns să fii un bun judeeător, un consumat cunoscător de legi şi un comentator apreciat al spiritului legilor, ci că este şi de nevoe să împărtăşeşti şi altora vederile şi luminile tale, petrucă înţelepciunea ta, oricât de adâncă ar fi, nu ajută nimănuia, cât timp rămâne închisă în creerii tăi, şi sentinţele unui judecător, oricât de bine motivate şi oricât de drepte ar fi ele, rămân în mânile împricinaţilor şi nu ajung la cunoştinţa celor se doresc să se lumineze şi ei şi să cunoască şi vederile altora în chestii controversate şi în labirintul vast, dar foarte întunecoş al jurisprudenţei.

«Călăuzit de aceste vederi d-l Rădulescu a publicat până acuma:
1. Cercetări asupra învăţământului dreptului în Ţara-Românească (1913). 2. Chestiuni privitoare la embatic şi otaşniţă (1911). 3. Privire asupra organizării judecătoreşti în Dobrogea veche (1914). 4. Sindicatul falimentelor în Bucureşti (1914). 5. Studii de drept civil (1915), scriere premiată de Academia Română. 6. Vieaţa şi activitatea logofătului dreptăţii Nestor (1910). 7. Adunarea de legi, regulamente şi deciziuni privitoare la petrol şi mine (1907). 8. Din vieaţa şi activitatea lui Andronachi Donici (1906).

«Afară de aceste lucrări publicate în broşuri, d-l Rădulescu a mai publicat foarte numeroase şi apreciate studii în revista *Dreptul*, în *Curierul judiciar*, în *Revista judiciară* şi în *Revista pentru istorie, arheologie şi filologie*, dintre cari vom numì numai pe cele mai însemnate, precum:
9. Dreptul de protimisis la arendarea moşiilor. 10. Actele de paupertate în justiţie. 11. Dispoziţiuni din dreptul vechiu moldovenesc privitoare la testamente. 12. Legea consolidărilor şi drepturile proprietarilor de terenuri petrolifere 13. Câteva cuvinte despre art. 108 din legea învoelilor agricole. 14. Din judecăţile moşnenilor Vultureni.

«Deosebit de aceste studii a mai publicat în *Curierul judiciar* foarte multe sentinţe judecătoreşti ale sale cu motivele lor.

«Afară de aceste studii din domeniul Dreptului, d-l Rădulescu a publicat şi o scriere cu cuprins istoric: *Luptele lui Ştefan cel Mare cu Turcii în anii 1475 şi 1476*.

«Nu am însemnat toate scrierile ce a publicat d-l Rădulescu, dar şi din cele ce am arătat aici, putem vedeà că activitatea d-sale este vastă şi rodnică, şi nu ne îndoim că veţi votà propunerea noastră de a-l alege membru corespondent al acestei Academii.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 18; voturi pentru 13, contra 5.

«D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi şi proclamă pe d-l Andrei Rădulescu membru corespondent al Academiei Române în Secţiunea istorică.

D-l *V. Pârvan* ceteşte următoarea expunere a d-lui S. Mehedinţi asupra activităţii d-lui Profesor C. Brătescu:

«D-l C. Brătescu este, alături de Cerna, cel primul Dobrogean, care a luat o parte mai vie la munca pentru cultura românească.

«Cea dintâi lucrare a autorului priveşte regiunea dela Câmpulung din Muscel, unde a urmărit în deosebi probleme de paleogeografie. Mai târziu, într'un studiu amănunţit asupra Deltei Dunărene şi altul asupra golfului dela Mangalia, tânărul geograf a dovedit o înţelegere deplină a nouăilor metode

geografice — în acelaș timp, etnografia, și în deosebi chestiunile privitoare la Dobrogea, i-au atras din ce în ce mai mult luarea aminte. Harta etnografică a Dobrogei și a Bucovinei, precum și studiul asupra purtării vaselor pe cap dovedesc că d-l Brătescu e un cercetător serios, care va continuà a fi un real sprijin al mișcării noastre științifice.

«Pentru aceste motive, socot că e un act de dreptate, ca Academia Română să cheme pe tânărul geograf și etnograf între membrii săi corespondenți.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 15, contra 3.

—D-l Președinte *P. Poni*, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l Profesor C. Brătescu membru corespondent al Academiei Române in Secțiunea istorică.

D-l *V. Pârvan* cetește următoarea expunere a d-lui S. Mehedinți asupra activității d-lui Profesor G. Vâlsan:

«D. Gh. Vâlsan, profesor-agregat la Universitatea din Iași, e unul dintre tinerii geografi cari au dovedit în această ramură o activitate vrednică de laudă; începând cu studiul șesului dimprejurul Bucureștilor, cercetările sale s'au întins asupra întregii câmpii românești. Rezultatul a fost o monografie care reprezintă un pas însemnat în cunoașterea pământului românesc.

«Alături de această lucrare mai întinsă, d-l Vâlsan a tratat și o sumă de probleme mai restrânse: chestiunea Porților de-Fer, o Denivelare în șesul românesc, etc., în care a dovedit o deplină înțelegere și o abilă aplicare a metodei geografice moderne.

«Pe lângă studii de geografie fizică, s'a mai ocupat apoi și de probleme etnografice, — în deosebi de vechea distribuire a populației și de Românii, din Craina, unde a făcut anume călătorii, în acest scop.

«Pentru toate aceste motive, socot că e un act de dreptate ca Academia Română să cheme pe tânărul geograf și etnograf între membrii săi corespondenți.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 17, contra 1.

—D-l Președinte, anunțand rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două tremi și proclamă pe d-l G. Vâlsan membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea expunere asupra activității Părintelui Zenovie Păclișan:

«Dintre tineri clerici, cari din Ardeal în ultimele decenii au cercetat istoria poporului lor în acea patrie încă neliberată și cu slabe nădejdi de apropiată liberare, dacă alții au adus mai mult entuziasm, mai multă căldură și seninătate, d-l Zenovie Păclișan din Blaj a dovedit o deosebită putere dialectică în susținerea energică, adesea pasionată până la nedreptate, a părerilor sale. Foarte bine informat, lucrând necontenit la adaogerea notelor sale, având cunoștința perfectă a limbi maghiare și o foarte bună inițiare de literatură respectivă, d-l Păclișan a dat nu odată științei noastre rezultate nouă.

«Alegându-l membru corespondent, vom arătà prețuirea noastră pentru aceste rezultate, și relațiile cu noi va adăugi de sigur metodei sale acea liniște și obiectivitate care, făcând știința mai plăcută, n'o fac mai puțin utilă.

Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 18; voturi pentru 15, contra 3.

—D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe Părintele Zenovie Păclișan membru corespondent al Academiei în Secțiunea istorică.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 6 IUNIE 1919.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *N. Iorga* expune comunicarea anunțată despre: *Locul Românilor în desvoltarea vieții sufletești a popoarelor romanice.*

D-l *Dr. V. Babeș* expune comunicarea următoare despre: *Concepțiunea nouă asupra importanței asociațiunilor microbiene.*

«Pasteur și Koch întemeietorii bacteriologiei, au crezut necesar, pentru a da o temelie solidă bacteriologiei, să facă abstracție de tot ce se întâmplă în jurul infecțiunii și să stabilească specificitatea germenilor patogeni, afirmând invariabilitatea atát morfologică, cât și biologică a germenului, precum și că fiecare boală infecțioasă are microbul ei, care explică toate manifestațiile boalei și că pentru fiecare boală este responsabil câte un singur microb. Insă această știință, odată solid întemeiată, a venit timpul de a abandonà acest punct de vedere exclusiv și schematic și a studià din contră condițiunile în

cari microbul variază, consecințele acestor variațiuni, precum și condițiunile cari fac ca boalele infecțioase să se manifeste la diferiți indivizi și în mod diferit și pentru ce acelaș microb produce manifestații de un grad și întindere foarte variată; trebue mai departe să se studieze și receptivitatea sau rezistența individului care influențează microbul, astfel încât produce la diferiți indivizi manifestații deosebite. Aceste studii, lărgind mult concepția noastră asupra etiologiei și manifestărilor boalelor infecțioase, au fost în mare parte începute și desvoltate de mine și de colaboratorii mei, de multe ori luptându-mă chiar cu întemeietorii bacteriologiei științifice, cari tot mereu insistau asupra invariabilității formei și manifestațiunile microbului și asupra specificității excluzive a microbului în producerea boalelor. Intâia dată mi s'a impus abandonarea acestui punct de vedere rigid și schematic în timpul înjghebării primului tratat al bacteriologiei publicat de mine în colaborare cu Prof. Cornil la anul 1883. Precum de o parte printr'o vastă experiență asupra microbilor am putut dovedi că nici forma, nici activitatea microbilor nu este stabilă și că acelaș microb după împrejurări poate produce diferite boale și poate deveni inofensiv sau din contră de-o virulență excesivă, așà și în diferite boale infecțioase, făcând un studiu amănunțit asupra invaziunii, localizării sau generalizări unui microb la diferite boale infecțioase, microbul specific se comportă în diferite cazuri în mod foarte variat. Koch anume a căutat sa explice acest aspect variat al boalelor prin particularitățile individului bolnav. O singură dată dânsul a găsit, pe lângă bacilul tuberculozei, și un alt microb necunoscut până atunci, despre care credeà că poate contribui la oarecari fenomene ale boalei; și Ehrlich a găsit odată într'o febră tifoidă un alt microb, care s'a introdus printr'o injecție făcută bolnavului, și care a influențat bolnavul, contribuind la manifestările boalei. La aceasta se reduc primele observațiuni ale unei asociațiuni microbiene până la cercetările mele. Erau adică niște microbi rari, și cari din întâmplare s'au introdus în organism și au contribuit la fenomenele boalei. In cercetările mele, cari au cuprins deodată cele mai multe boale infecțioase, examinând întreg organismul bolnavului sau al celor sucombați de această boală, am găsit că asociațiunile microbiene nu sunt niște întâmplări rare, excepționale și că de regulă infecțiunea și fenomenele boalei nu se produc dela început până la sfârșit de un singur microb și putem zice că microbul specific se combină aproape în totdeauna cu acțiunea unui alt microb; am stabilit chiar regulele cari prezidă la aceste asociațiuni, cari au devenit clasice și adoptate de toți bacteriologii, cari și astăzi ele se potrivesc pentru toate asociațiunile microbiene. Primele constatări asupra asociațiunilor microbiene sunt următoarele:

«1) Sunt boale infecțioase cari se produc prin asociațiunea diferitelor varie-

tăți ale aceleeaș specii de microbi; ca atare am constatat asociațiunea febrei tifoide cu alți microbi din grupul tifoideilor (paratific, etc.); asociațiunea stafilococului auriu și alb în supurații, asociațiunea bacilului tuberculozei umane și bovine, etc.

«2) Există boale produse prin asociațiunea constantă a diferitelor specii de microbi, astfel bacilul tetanosului cu bacilul puroiului, bacilul difteriei cu streptococi, angina Vincent prin bacilul fuziorm și spirochet. Numai prin acțiunea unor microbi anerobi pe un teren preparat de obiceiu prin microbul pojarului. Prin aceste constatări s'a infirmat afirmațiunea bacteriologiștilor, că orice boală specifică nu are, pentru a se produce, trebuință decât de acțiunea unui singur microb.

«3) Foarte frecvente sunt produse prin microbi patogeni dintr'un acelaș grup, adică prin streptococi, stafilococi și diplococi.

«4) Cel mai frecvent tip de asociațiune microbiană este acelea al boalelor generale prin streptococi, anume în septicemii sau în septico-piemii în febră tifoidă, holeră, ciumă, scarlatină, rugeolă și anume se poate constată că aceste complicații agravează aceste boale. Cele mai frecvente asociațiuni ale streptococului le formează bacilul tuberculozei, pleumococul, pneumobacilul, microbul lui Pfeiffer, stafilococii precum și alți microbi cari nu aparțin bacterilor.

«5) Există asociații între microbi inofensivi și microbi patogeni, în cari microbul inofensiv capătă prin această asociație caracterele microbilor patogeni

«6) Bacteriile se găsesc adeseori asociate cu parasiți mai superiori. Tuberculoza cu aspergilus, bacilul dezinteriei cu amibe.

«7) Există o asociație și a altor microbi decât bacterii între diferite protozoare cu viermi, astfel sunt frecvente asociațiunile diferitelor varietăți ale parazitului malariei cu filaria sanguinis, cu tripanozoma, asociațiunea Leischmaniei cu tripanozoma.

«Pe lângă aceste forme stabilite de noi, prin pătrunderea mai profundă asociațiunilor microbiene, am reușit, în timpul din urmă, să formulez și următoarele legi generale:

«1) Asociațiunile microbiene nu sunt simple amestecături întâmplătoare de microbi, nu sunt întâmplări rare, ci sunt aproape o regulă în cele mai multe boale infecțioase, naturale și regule generale în toate acele boale infecțioase în cari boala a deschis porțile organismului pentru invazia microbului.

«Am stabilit de mult pe cale experimentală că asociațiunile se produc după anumite legi, pe cari le am stabilit prin o experimentare particulară creată pentru acest scop, ori cultivând diferiți microbi împreună, pe anume medii de cultură. Se stabilește prin aceste experiențe, că sunt microbi cari se ajută unii pe alții în producerea boalei, pe când alții se împotrivesc acțiunii celuilalt microb, astfel incât pe baza acestor constatări s'a încercat vin-

decarea anumitelor boale, ceace însă nu a dat rezultate încurajatoare. Mai bune rezultate a dat influența microbului patogen prin produsele sale specifice și toxice: neapărat că aceste rezultate se explică printr'o acțiune vaccinală cu singura deosebire că în aceste cazuri nu s'au întrebuințat produsele aceluiaș microb, ci a diferitelor microorganisme. In alte cazuri din contră produsele diferiților microbi au agravat acțiunea primului microb. Am găsit anume produse microbiene, cari au avut acțiune asupra unui anumit microb, pe când sunt alte atari produse microbiene cari lucrează asupra mai multor diferite grupuri de microbi.

«3). Există asociațiuni între microbi inofensivi, cari prin această asociațiune devin patogeni; astfel am găzit în angina descoperită de mine, dar numită angina lui Vincent, o asociațiune a unor microbi inofensivi, asemenea și în multe gangrene se găsesc microbi cari în urma asociațiunii devin patogeni, în alte cazuri acești anaerobi capătă prin acțiunea unui microb patogen posibilitatea de a pătrunde în organism.

«4). Mai cu seamă importante sunt asociațiunile microbilor cunoscuți cu microbii invizibili; astfel în enterita porcilor microbul reputat până atunci ca acela al boalei nu este decât asociatul unui microb invizibil.

«5). Sunt asociațiuni între microbi, cari amândoi produc aceeaș boală sau o boală asemănătoare, așà încât în aceste boale de obiceiu s'a considerat numai unul din microbii asociați, descriindu-se de unii ca boala fiind produsă de diferiți microbi; astfel microbul enteritei porcilor se găsește de multe ori asociat cu cel al pneumo-enteritei porcilor, încât autorii au descris la această boală când unul, când celalalt din acești doi microbi; în adevăr însă nici unul, nici celelalt nu sunt microbii enteritelor porcilor, ci un alt microb, care este invizibil. Acelaș lucru se întâmplă în cazuri de febră recurentă și tifus exantomatic; în o serie de tifus exantematic găsindu-se spirocheta Obermayer, aceste cazuri au putut fi considerate drept casuri atipice de febră recurentă.

«Și mai complicate sunt asociațiunile în gripa spaniolă; am constatat că în 80% din cazuri se găsește microbul Pfeiffer, care este reputat de a fi agentul gripei ordinare; în aceste cazuri însă pulmonul este invadat de un streptococ particular, hemoragic sau de un mucojer cari explică cazurile grave ale boalei, dar nici unul nu este microbul boalei, ci un microb filtrabil, adică invizibil.

«6) Foarte frecvente sunt asociațiunile de mai mulți microbi de cât doi și în această privință există o selecțiune a microbilor după anumite organe, după cum anumite organe au o afinitate pentru anume microbi și în aceste asociațiuni; spre exemplu într'o febră tifoidă se vor găsi într'un decubit sau într'o rană un anaerob, sau o asociațiune de atari microbi, în pulmon o aso-

ciațiune a pneumococului cu bacilul febrei tifoide, în intestine o asociațune cu bacilul febrei tifoide cu paratific, în ulcere și flegmoane streptococul sau stafilococul, în capsula suprarenală toți acești microbi împreună.

«7) Este foarte greu de stabilit în fiecare caz rolul diferiților microbi; mai ușor este de constatat care este microbul, care a deschis porțile organismului micrebilor asociați; intrând al 2-lea microb, se va localiză aprnape de această parte de intrare. Altă dată însă se întâmplă contrariu, adică primul microb rămâne localizat la partea de intrare, al 2-lea microb invadează întregul organism; în alte cazuri în fine amândoi microbii rămân localizați sau se generalizează. Unul din ei se localizează din nou cu preferință în ganglioni sau în capsula suprarenală.

«8) Foarte importante sunt asociațiunile unor microbi, cari au ca rezultat reînvierea sau deșteptarea virulenței unui microb latent printr'un alt microb. Intâiu am stabilit acest lucru prin tuberculoza ganglionară sub influența unui sau mai multor microbi asociați. Astfel tuberculoza latentă a ganglionilor mediastinali se deșteaptă sub influența streptococilor cari invadează organismul prin calea deschisă de către bacilul tuberculozei și făcând împreună drumul spre pulmon. In pojar acest proces este mai complicat, întru cât aci intervine al 2-lea microb necunscut al pojarului, așà încât rolul streptococului rămâne în planul al 3-lea. Tot astfel se deșteaptă bacilul paratific frecvent la animale și oameni sănătoși sub influența altor microbi, producând microbul asociat deșteptarea paratifosului și de multe ori ivirea epidemiei de paratifus sau de enterita porcilor.

«9) Am arătat că microbii unor infecțiuni locale se pot generaliză și formà o a doua localizare spre ex, în pulmoni unde deșteaptă și exagerează microbi latenți, cari produc apoi boale grave și mortale, astfel pneumoniile se produc pe această cale.

«Este deci în teză generală foarte probabil, că și alte boale pot să se producă nu numai prin purtători de microbi, dar și prin alți microbi asociați să se deștepte germenul latent al unor epidemii. Astfel trebue presupus că asociațiunile microbiene nu numai că pregătesc terenul pentru epidemia de difterie, dar și produc o epidemie într'un organism purtător de bacili de difterie. Cred că prin cercetări amănunțite se va constată acest mod de infecțiune și de producție de epidemii și pentru alte epidemii, căpătând deci o importanță mare în etiologia epidemiilor.

«10) Am stabilit existența epidemiilor asociate, în cari microbul asociat are un alt rol. Epidemia în aceste cazuri este produsă de un microb, care de obiceiu nu produce epidemie decât numai în anume împrejurări, fiind de o virulență exagerată și trecând prin organisme bolnave și predispuse. Anume în spitale se vede de multe ori că rănile la un moment dat se

complică de infecțiuni grave; se vorbià în aceste cazuri de un genicus epidemicus, în alte cazuri de boale interne, diferitele boale se complică cu fenomene particulare de o raritate excepțional. Scarlatina devine hemoragică și mortală, pneumonia devine mortală, diferite interite devin dezinterice, în anume servicii se înmulțesc în mod epidemic casurile de febră, erisipel, parotitele, etc.

«Pe când deci la începutul descoperirilor asociațiunilor microbiene nu s'a putut constatà decât diferitul mod, diferitele raporturi între microbi asociați între ei și cu organismul, astăzi cercetările noastre au lărgit mult nu numai cazuistica asociațiunilor, ci legile și regulele cari prezidă la ivirea acestor asociațiuni. S'a constatat anume rolul important al asociațiunilor pentru a deșteptà gemenii latenți și pentru a produce epidemii, în cari numai rare ori bacilii asociați joacă rolul principal, de mai multe ori însă un microb latent sau atenuat al unei epidemii cunoscute și care prin acțiunea microbului asociat își recapătă toată activitatea și virulența, devenind agentul provocator al unei nouă epidemii; astfel, pe lângă descoperirea importanței purtătorului de microbi, trebue introdusă în etiologia modernă și deșteptarea epidemiilor prin acțiunea microbilor asociați, cari de obiceiu intră prin porțile deschise ale organismului prin microbul specific unei epidemii și înfuențează microbul devenit latent și atenuat, pentru a reproduce epidemia ori prin îmbolnăvirea purtătorului, ori prin exagerarea virulenței microbului specific paralizat. Un alt progres însemnat în studiul asociațiunilor este localizarea mai multor microbi în diferite părți ale organismului, rămânând fiecare cu caracterele sale, pe când anumite organe devin sediul unui amestec al tuturor microbilor asociați. In fine reiese din cercetările noastre importanța produselor microbiene asupra microbilor asociați, precum și exagerarea sau atenuarea microbilor patogeni prin produsele altor microbi asociați.

«Vor trebui revăzute noțiunile noastre fundamentale ale bcteriologiei pentru a da asociațiunilor microbiene locul care îi convine în etiologia și vindecarea boalelor infecțioase și anume a epidemiilor.»

ȘEDINȚA DELA 7 IUNIE 1919.

Preșdința d-lui Președinte *P. Poni.*

Dela d-l Inginer N. Vasilescu-Karpen se primește scrisoare de mulțumire pentru alegerea sa de membru corespondent.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că pentru ședința de astăzi sunt la or-

dinea zilei, în continuare, propunerile Secțiunilor pentru alegerile de membri corespondenți, precum și acelea cari se vor face pentru alegerile de membri onorari.

— Se pune la vot, pentru a doua oară, propunerea Secțiunii științifice de a se alege membru corespondent d-l General Panaitescu Scarlat, care în ședința dela 5 Iunie a obținut majoritatea de 10 voturi din 18 votanți, și se obține următorul rezultat: votanți 19; voturi pentru 16, contra 3.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l General Panaitescu Scarlat membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea științifică.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui *Iustin Frățiman:*

«A se ocupà cineva de istoria moldovenească în Basarabia Rușilor, care obișnuià să trimeată pe cercetător în depărtate locuri de exil, erà de sigur dovada unei aplecări speciale către jertfă. Și mare erà norocul acelora cari puteau măcar, prigonirile și rătăcirile lor, să păstreze o parte din materiale așà de greu adunate și păstrate cu atâta iubire.

«D-l *Iustin Frățiman* s'a îndărătnicit, într'un asemenea mediu, să strângă știri privitoare la trecutul bisericii românești, și el a putut să le aibă la îndemână în momentul când și prin îndemnul său s'a format la Chișinău Societatea istorică «B. P. Hasdeu». pe care o prezidează.

«A-l alege membru corespondent înseamnă a ne arătà și încredere față de această tânără și râvnitoare societate.»

Se precede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 20.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l Iustin Frățiman membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui profesor Demostene Russo:

«De mulți ani de zile, d-l Demostene Russo e așezat în țara noastră, în care arată să fi găsit o mulțumire deosebită și liniștea trebuitoare pentru a urmări studii greco-române, cari formează obiectul de căpetenie al vieții sale.

«Incepând ca filolog, cu toate însușirile sale rare de perfect cunoscător al tuturor dialectelor elenice actuale și de cercetător neobosit al întregii literaturi istorice, d-l Russo s'a preocupat de monumentele literare ale trecutului nostru, exprimând ipoteze interesante în chestia, pe care deschis-o, a

autorului «Invățăturilor lui Neagoe Basarab», și a ajuns a pătrunde tot mai adânc în domeniul istorie propriu zise. Pe lângă aceasta a enunțat idei originale în ce privește metoda istorică pe care o recomandă și o practică înforma cea mai riguroasă necruțându-și chiar osteneli de cari s'ar fi putut lipsi fără a-și atrage critica unui om cuminte, convins de relativitatea fatală a lucrărilor noastre în delicatul domeniu al tocmirilor omenești.

«Alegerea d-lui Russo ar fi și o recunoaștere a netăgăduitelor sale merite și asigurarea unei colaborații prețioase în specialitatea sa. N'aș zice și un îndemn, fiindcă avem a face cu un bărbat a cărui siguranță de metodă aduce dela sine și o conștiință de siguranță în ce privește rezultatele atinse până acum și acelea pe cari se știe în măsură a le atinge.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20, voturi pentru 16, contra 4.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l *Demostene Russo* membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *N. Iorga* citește următoarea expunere asupra activității d-lui Sever Zotta:

«In sesiunea dela Iași s'a propus de Secția istorică alegerea ca membru corespondent a d-lui Sever Zotta, Directorul Arhivelor Statului din Iași.

«Propunerea eră îndreptățită prin adâncă știință a d-lui Zotta în domeniul acelei genealogii istorice care, cu însemnătatea pe care au avut atâta timp la noi marile familii, este de cel mai mare ajutor istoriei propriu zise, confundându-se uneori chiar cu dânsa, prin răbdarea cu care și-a alcătuit repertorii, din cari numai o mică parte a servit la redactarea studiilor sale apărute până acum, prin numărul de fapte cu totul nouă pe care-l aduc toate aceste studii și prin speranțele de muncă viitoare pe care le aduce vârsta încă tânără a acestui călduros cultivator modest al științei.

«Luând pe seama mea această propunere, nu înțeleg de cât să adaog, și în numele colegilor mei, al tuturor, o mărturie de prețuire deosebită la aceea pe care ați mai auzit-o din partea d-lui D. Onciul, în sesiunea trecută.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 18, contra 2.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l Sever Zotta membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *V. Pârvan* citește următoarea expunere asupra activității d-lui C. Moisil:

«Printre tinerii profesori secundari cari acum douăzeci de ani, după o serioasă pregătire istorică la școala cea nouă critică, a triadei Iorga, Bogdan, Onciul, intrau în activitate didactică și științifică cu cele mai frumoase promisiuni, erà și Constantin Moisil. Ca și colegul său mai vechiu din învățământul secundar, harnicul și entuziastul iubitor al clasicismului, Popa-Liseanu, Moisil n'a avut norocul să-și poată desăvârșì prin specializarea în străinătate cunoștințele de istorie generală antică, arheologie, epigrafie și antichități, astfel încât, când el, adus de situația lui de profesor în Dobrogea, începù a scrie despre prețioasele resturi greco-thraco-romane, cari zi de zi, chiar fără săpături, ies la lumina zilei, în chip firesc, studile sale sufereau de anume lipsuri de metodă și informație, cari scădeau din valoarea comunicărilor ce le făceà prin *Buletinul Comisiunii monumentelor istorice* ori prin *Convorbiri Literare*. Criticile ce i s'au făcut de cei în măsură a cunoaște mai bine aceste materii, l-au făcut pe Moisil să iea o atitudine dușmănoasă față de ei, dar în aceeași vrema l-au silit să se mărginească la un domeniu mai restrâns și mai ușor de stăpânit, chiar fără studii prea îndelungate de specializare, anume la domeniul numismaticei

«Ca numismat, Moisil se ocupă de o potrivă de epoca daco-romană ca și de cea românească; o serie întreagă de studii și articole publicate în» Convorbiri Literare», «Buletinul Societății numismatice Române», «Arhiva Dobrogei» și «Analele Academiei Române» au adus interesante contribuții la cunoașterea monetelor românești și greco-romane.

Ca profesor secundar, Moisil a desfășurat o activitate pedagogică și didactic-națională, vrednică de luare aminte. Ca numismat al Academiei Române, el publică anual pentru «Creșterea colecțiunilor Academiei», raportul descriptiv al achizițiilor cabinetului numismatic. Ca secretar al Societății Numismatice Române, el desfășură o activitate foarte laudabilă, publicând *Buletinul* acestei Societăți. De asemenea el conduce și publicația «Arhiva Dobrogei» cu specială atențiune la istoria, etnografia și geografia Dobrogei

«Pentru toate aceste dovezi de activitate rodnică am onoarea a vă propune alegerea d-lui Moisil ca membru corespondent în Secția istorică a Academiei.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți; 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l C. Moisil membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *V. Pârvan* cetește următoarea expunere asupra activității d-lui G. Popa-Liseanu:

«Dintre elevii pe cari i-a avut acum aproape treizeci de ani fostul nostru coleg Grigore Tocilescu, desigur cel mai bine înzestrat pentru a se specializà în antichitățile clasice erà tânărul Gheorghe Popa. Din nenorocire Tocilescu n'a dat acestui fervent admirator al lumii antice putința să se specializeze. Popa deveni un bun profesor secundar, care prin îngrijite lucrări de popularizare afirmă și mai departe interesul său pentru studiile clasice și din când în când publică și încercări științifice mai intinse, precum e aceea asupra Silistrei și asupra orașelor greco-romane din Cadrilater, în cari el căută «să facă cunoscute și să popularizeze cercetările învățăților străini» și români asupra materiilor studiate.

«Această iubire statornică a lui Popa Liseanu pentru clasicism l-a adus de o parte să alcătuească excelente manuale didactice, în cari explicările de vieață antică sunt făcute cu o interesantă documentare provincială dacoromană, ceeace conferă cărților lui chiar o notă originală, iar de alta să lucreze cu cel mai mare zel pentru colecția de traduceri din clasicii greco-latini începută de Casa Școalelor prin administratorul ei, Mihail Popescu

«Academia Română, care sprijină cultura românească în toate formele ei, nu cred că poate lăsà nerăsplătită o așà de statornică muncă idealistă, fie ea chiar și numai de popularizare a științei antichității, atunci când aproape treizeci de ani la rând Popa Liseanu a fost un așà de dezinteresat luptător pentru cultura antică. De aceea am onoarea de a vă propune să alegeți pe d-l Popa Liseanu membru corespondent în Secția istorică.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 18, contra 2.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l G. Popa Liseanu membru corespondent al Academiei Române în Secțiunea istorică.

D-l *D. Onciul* cetește următoarea expunere asupra activității Părintelui Ștefan Meteș:

«In mișcarea literară și științifică dela frații de peste munți s'a făcut remarcabil, de câtiva ani încoace, preotul Ștefan Meteș, prin publicațiunile sale istorice. Acestea sunt:

1). Episcopia de Vad, în «Revista ortodoxă», 1912—1913. 2). Cronica popii Vasile din Scheii Brașovului, în «Drum Drept», 1913. No. 3. 3). Bibliografia scrierilor lui N. Iorga, 1913. 1 vol. 4). Șerban Vodă Cantacuzino și biserica românească din Ardeal, 1914. 1 broșură, 1914. 5). Contribuții nouă privitoare la familia boerească Buhuș din Moldova, în «Analele Academiei Române», Mem. Secț. Ist. XXXVIII. 6). Istoria bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria. Vol. I până la 1750. 1918.

Lucrările d-lui Meteş se disting prin o conştiiţioasă folosire a materialului istoric, prin expunere limpede şi obiectivă, ca şi prin o formă îngrijită,

«Rezultatele obţinute, deşi nu prezintă soluţiuni originale ale chestiunilor tratate, sunt totuş apreciabile prin serviciile aduse istoriografiei naţionale.

«Pentru aceste motive, Secţia istorică recomandă alegerea d-lui Ştefan Meteş ca membru corespondent.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 20; voturi pentru 18, contra 2.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi şi proclamă pe Părintele Ştefan Meteş membru corespondent al Academiei Române în Secţiunea istorică.

D-l *St. C. Hepites* ceteşte următoarea expunere asupra activităţii d-lui Eugen Pittard:

«D-l Eug. Pittard, profesor de antropolopie la Universitatea din Geneva, a publicat numeroase studii (21) asupra antropologiei poporului din vechiul regat atât în Buletinul Societăţii de ştiinţe din Bucureşti, în Comtes rendus ale Academiei de ştiinţe din Paris, în Anthropologie, Bull. Soc. anthropol., Revue Anthrop.

«In timpul din urmă d-sa a publicat un volum «La Roumanie», prin care cu multă căldură a luat apărarea cauzei româneşti şi a poporului nostru. Tot din dragostea ca are pentru ţara noastră, în care a trăit o bucată de vreme şi a vizitat-o deseori, a ţinut o conferinţă în Paris asupră Dobrogei şi în Geneva asupra Transilvaniei.

«De aceea Secţiunea l-a propus ca membru corespondent străin la Secţiunea ştiinţifică.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi şi proclamă pe d-l Eugen Pittard membru corespondent străin al Academiei Române în Secţiunea ştiinţifică.

D-l *V. Pârvan* ceteşte următoarea expunere asupra activităţii d-lui Dr. Karel Kadlek, pe care Secţiunea istorică îl propune pentru a fi ales membru corespondent străin al ei:

«Propun Secţiunii istorice a Academiei Române să aleagă membru corespondent străin pe d-l Dr. Karel Kadlec, profesor la Universitatea din Praga. D-l Kadlec este un specialist în istoria dreptului slav şi are la acti-

vul său o sumă de studii, de ediţii şi de recensiuni privitoare la această specializare. Intre slavişti este apreciat ca unul din cei mai buni cunoscători de astăzi ai dreptului slav.

«Dar d-sa s'a ocupat în acelaş timp şi cu istoria dreptului românesc şi a publicat în ediţia Academiei cehe o scriere foarte importantă despre: «Românii şi Dreptul românesc în ţerile slave şi ungureşti.» (Praga 1916, 539 pag. [1]) Cartea această ne aduce un mare serviciu, deoarece ea pune din nou pe tapet înaintea lumii slave chestiunile atât de controversate privitoare la originile noastre şi la situaţiunea juridică a Românilor în ţerile străine.»

«Ea are două părţi: în cea dintâi se ocupă 1) cu origine şi însemnarea cuvântului *Vlah* (Valah), 2) cu începuturile poporului român şi 3) cu întemeerea celor două principate ale noastre.

«In capitolul al II-lea se dă un rezumat complet şi conştiinţios al tuturor teoriilor, începând cu Thunmann şi termină cu scriitorii unguri de astăzi Karécsonyi şi Szádecky.

«Intemeierea Principatelor este expusă după ultimele cercetări ale isoricilor noştri şi după colecţiuniie noastre de documente, pe cari le cunoaşte foarte bine.

«In partea II-a a lucrării sale, d-l Kadlec studiază situaţiunea socială şi juridică a populaţiei româneşti în Peninsula Balcanică, în deosebi în ţerile sârbeşti, unde documentele şi legislaţiunea lui Duşan ne dau ştiri mai precise despre ei, apoi în Ungaria, în Galiţia, Silezia şi Moravia. D-sa analizează toate documentele mai importante ungureşti şi polone în cari este vorba de aşezări după dreptul românesc şi caută să arate în liniamente generale care era natura acestui drept. Ajunge la concluzia că populaţia românească în epoca de care se ocupă dânsul (secolul XIII—XVI), duceà o vieaţă mai mult pastorală decât agricolă, de unde se şi explică diferinţele de întocmire a satelor româneşti în raport cu cele ungureşti, ruseşti sau polone.

«Intr'un capitol intitulat «Concluzie», revine asupra chestiunii originii şi celor mai vechi locuinţe ale noastre în evul mediu şi admite că poporul român s'a născut în Peninsula Balcanică şi că la Nordul Dunărei începe să se arate abià în secolul al XII-lea.

«Argumentele sale sunt însă slabe; cel mai puternic este argumentul a silentio. Cu toate că concluziile d-lui Kadlec sânt pentru noi inadmisibile, putem să recunoaştem că a ajuns la ele în mod obiectiv şi neinfluenţat de nici un prejudiţiu contra noastră. Cartea sa informează pe slavişti cât se

1). Valaši a valašské právo v zemích slovanských a uherských.

poate de complet despre chestiuni fundamentale din istoria noastră şi ţine cont de tot ce s'a scris în istoriografia română asupra lor. D-l Kadlec cunoaşte foarte bine limba română pe care o şi scrie. Acum când schimbările politice produse de marele răsboiu ne-au apropiat aşà de mult de Cehi, când relaţiile noastre politice şi comerciale cu acest popor foarte înaintat în cultură vor deveni din ce în ce mai intime, e bine ca şi Academia Română să caute a intrà în legături mai strânse cu Academia cehă, de aceea cred că Secţia istorică a Academiei Române va alege pe d-l Kadlec membru corespondent al ei.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi şi proclamă pe d-l Karel Kadlec membru corespondent străin al Academiei Române în Secţiunea istorică.

D-l *S. Mehedinţi* ceteşte următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Em. de Martonne:

«De mulţi ani, pământul românesc este obiectul de predilecţie al studiilor geografului francez d-l de Martonne.

Publicând monografia *La Valachie*, iar mai târziu o teză de doctorat asuprà evouţiei morfologice a AlpilorTransilvaniei, d-sa a proiectat o vie lumină asupra multor probleme.

«In deosebi, chestiunea gheţarilor din Carpaţi, abià prin studiile d-sale şi-a căpătat în literatura ştiinţifică locul ce i se cuvenià. In sfârşit, cercetările asupra populaţiei şi harta desimei sale a apropiat pe fecundul geograf şi de latura etnografică şi demografică a studiilor privitoare la Români.

«Nu numai atât. Cu ocazia marelui răsboiu, cere a atras şi Statul român în conflagraţia europeană, d-l de Martone a fost un cald apărător al intereselor neamului românesc.

«Pentru toate aceste consideraţii, socot că e o reală datorie pentru Academia Română de a oferi titlul de membru onorific savantului, care s'a legat atât de strâns cu interesele culturii româneşti.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi şi proclamă pe d-l Ed. de Martonne membru onorar al Academiei Române.

D-l *D. Onciul* ceteşte următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Paul Gore:

«Considerând însemnata activitate culturală desvoltată în Basarabia de d-l Paul Gore propunem să fie ales Membru onorar al Academiei.»

«Avem onoarea de a propune ca membru onorar pe d-l Paul Gore, Directorul Muzeului naţional din Chişinău şi preşedinte al Comisiunii Arhivelor din Basarabia. D-l Gore este mai de mult unul din cei mai de frunte reprezentanţi ai culturii româneşti în Basarabia. D-sa dă o deosebită luare aminte istoriei naţionale şi genealogiei familiilor româneşti din Basarabia, în care scop a adunat un număr însemnat de documente şi acte istorice privitoare la istoria Românilor Basarabeni şi şi-a format cea mai bogată şi preţioasă bibliotecă românească şi privitoare la Români, ce se află până acum în România de peste Prut

Ca Director al Muzeului, a adunat o frumoasă şi preţioasă colecţie de covoare, ştergare ş. a., produse ale industriei de casă româneşti şi a început publicarea unui album asupra acestora, din care a apărut vol. I la 1912, cu o prefaţă românească şi rusească. Acest album este cea mai însemnată publicaţie apărută până acum cu privire la arta populară românească. Afară de aceasta, d-l Gore a publicat şi un studiu asupra răzeşilor moldoveni, în limba rusă, şi are în pregătire o lucrare mai mare asupra familiilor româneşti din Basarabia, pentru care a adunat un bogat material istoric.

«Pentru aceste motive, credem că alegerea d-lui Paul Gore ca membru onorar al Academiei Române este pe deplin justificată.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 20; voturi pentru 20.

D-l Preşedinte, anunţând rrzultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea şi proclamă pe d-l Paul Gore membru onorar al Academiei Române.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l I. Urban Jarník:

«Ţinând seamă de meritele deosebite pe cari d-l *I. Urban Jarník* le are prin activitatea sa de peste 40 de ani pentru poporul român, a cărui limbă o cunoaşte atât de profund, propun ca Academia să-l aleagă de membru onorar al ei.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 20; voturi pentru 20.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea şi proclamă pe d-l I. Urban Jarník membru onorar al Academiei Române.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l H. Tiktin:

«Considerând marea însemnătate a activităţii filologice asupra limbii române de d-l H. Tikin, propunem să fie ales Membru onorar al Academiei.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 20; voturi pentru 18, contra 2.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi şi proclamă pe d-l H. Tikiin membru onorar al Academiei Române.

D-l *Gr. Antipa* ceteşte următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l C. N. Hurmuzaki:

«Considerând însemnata activitate ştiinţifică a d-lui Const. N. Hurmnzaki din Cernăuţi în cercetarea faunei şi florei Bucovinei, propunem alegerea sa ca membru onorar al Academiei Române.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 20; voturi pentru 20.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea şi proclamă pe d-l C. N. Hurmuzaki membru onorar al Academiei Române.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l G. Dima:

«E aproape o jumătate de veac de când G. Dima s'a întors ca elev al lui Iadahsson şi Reineke dela Conservatorul de muzică din Leipzig în Ardeal, unde a rămas un harnic deştelenitor al artei căreia i s'a dedicat, deşi trecând în alte părţi, cu centre muzicale, ar fi aflat de sigur şi recunoştinţa mai grabnică şi mediul mai potrivit. A preferit însă să rămână în Sibiiu şi în Braşov, unde a întemeiat vestitele coruri cari erau fala acestor oraşe şi de unde a urmat să ne dea an de an compoziţiile sale măiestre, cari se caracterizează printr'o fericită inspiraţie şi print'o adâncă pricepere muzicală. Mai ales corurile sale, în special cele două leturghii, şi operele mai mari, ca Salvum fac regem, îi vor păstrà numele în generaţiile viitoare. Dar şi cântecele populare culese şi câteva cântări vechi reînviate de el sunt, prin felul cum au fost prelucrate, opera de artă superioară.

«Acum când Georghe Dima, la vârsta de 71 de ani, a părăsit temniţa Clujului, unde trufia maghiară îl ţinuse închis un an şi jumătate şi unde el a găsit totuş concentrarea sufletească să scrie câteva dintre cele mai fru-

moase compoziţii ale sale, Academia Română, alegându-l ca membru onorar al ei, ar încunună în cel mai fericit mod o activitate largă şi mănoasă şi ar aduce omagiul ei unui adevărat talent.»

— Se precede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 20; voturi pentru 20.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea şi proclamă pe d-l G. Dima membru onorar al Academiei Române.

D-l *A. Bârseanu* ceteşte următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar Părintele Metodiu Zavoral:

«Avem onoare a propune alegerea de membru onorar al Academiei Române a P. S. Sale Părintelui abate Metodiu Zavoral.

«Părintele Zavoral, superiorul mânăstirii Premonstratensilor din Strahov lângă Praga, e unul din preoţii cei mai eruditi şi mai cu vază ai poporului cehо-slovac. In acelaş timp, dânsul, ca şi d-l Dr. I. U. Jarník, e unul din cunoscătorii cei mai adânci ai limbii noastre şi un bun prietin al neamului, din care facem parte.

«In cursul războiului din urmă, părintele Zavoral, îndemnat de sentimentele sale filantropice, a deschis în mânăstirea condusă de dânsul un spital, în care a primit şi a îngrijit rânduri-rânduri de ostaşi din fosta armată austro-ungară. Intre aceştia erau şi numeroşi Români, cari nu se prea puteau înţelege cu persoanele ce-i îngrijiau.

«Bunul abate, voind să vină în ajutorul acestor ostaşi români, cu o hărnicie fără seamăn, se apucă de învăţarea limbii noastre, şi în scurtă vreme, fiind şi un adânc cunoscător al limbii latine, precum şi al celorlalte limbi romanice, o deprinse pe deplin, încât de prezent o stăpâneşte în tocmai ca compatrioţii săi, d-nii Iarník, tatăl şi fiul. Cu iubire în adevăr părintească, dânsul îngriji de feciorii noştri depărtaţi aşa de tare de vetrele părinteşti, îi mângâie în suferinţele lor, le înlesni corespondenţa cu cei de acasă şi căută să-i facă a-şi uită necazurile, cetindu-le şi povestindu-le româneşte în «Şezătorile româneşti de pe Muntele Sion din Praga», descrise aşà de viu de d-l I. U. Jarník în broşura sa din 1915.

«Mai mult decât atâta. Dânsul aduse ca instructor la spitalul său pe tânărul scriitor Dr. Horia Petra-Petrescu şi îngriji, ca cei neştiutori de carte să fie deprinşi cu scrisul şi cu cetitul. Apoi în colaborare cu d-l H. Petrescu, încearcă a traduce lucrări literare din româneşte în ceheşte şi din ceheşte

în româneşte. Din aceste lucrări s'a publicat în limba noastră broşura: «Despre caritatea creştinească» (trei predici, Sibiiu 1916), şi s'a pregătit spre tipărire o colecţiune de poveşti cehe traduse româneşte.

«Părintele Zavoral e unul din acei bărbaţi, prin cari se poate face legătura dela popor la popor, şi prin alegerea dânsului de membru onorar al Academiei credem că se vor întărì şi mai mult legăturile poporului nostru cu vrednicul popor ceho-slovac.

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, proclamă membru onorar al Academiei Române pe părintele Metodiu Zavoral.

D-l *T. V. Stefanelli* ceteşte următoarea propunere pentu a fi ales membru onorar Părintele Mitropolit al Bucovinei Dr. Vladimir Cavaler de Repta.

«Propunem să-l alegeţi ca membru onorar al Academiei Române pe I. P. S. S. Mitropolitul Bucovinei Dr. Vladimir cav. de Repta.

«Dintre ierarhii bisericeşti de peste hotarele României vechi, una din cele mai luminoase figuri este cea a Mitropolitului Bucovinei Dr. Vladimir cav. de Repta, care atât ca profesor al Facultăţii teologice dela Universitatea din Cernăuţi, cât şi ca Mitropolit, a desfăşurat o deosebită activitate culturală pentru propăşirea neamului nostru, şi a lucrat pentru a susţineà neştirbit caracterul naţional românesc al bisericii ortodoxe din Bucovina.

«In decursul răsboiului mondial, guvernul austriac, din cauza simpatiilor filoromâne ale acestui Mitropolit, l-a sechestrat, şi Guvernorul Bucovinei, ridicându-l din reşedinţa sa de scaun din Cernăuţi, l-a târît cu sine, întâiu la Dorna, unde se stabilise întâiul popas de refugiu al Guvernului Bucovinei, apoi în Ungaria, Praga şi Viena, pe unde a îndurat un adevărat martiriu pentru convingerile sale, pe cari octogenarul principe al bisericii, cu tot regimul aspru căruia erà supus, şi cu tote sentinelele ce-l înconjurau, nu le-a schimbat, ci a rămas neîncovoiat până la ultimul pas de samavolnicie al Guvernului, prin care a fost destituit, luându-i-se brusc şi contrar canoanelor conducerea diecezei sale. In această stare de depresiune psihică şi de suferinţe fizice l-a găsit prăbuşirea monarhiei habsburgice şi Unirea Bucovinei cu patria mumă. Administraţia românească a Bucovinei însă i-a dat satisfacţia meritată şi l-a reintegrat în toate drepturile sale, iar Mitropolitul Repta, apreciind plin de bucurie noua situaţie creată prin întoarcerea ţerii sale la sânul mamei, a fost unul dintre cei dintâi, cari împreună cu fruntaşii români ai ţerii, a supus M. S. Regelui Ferdinand omagiul său de mulţumire şi admiraţie şi a prestat jurământul în numele bisericii ortodoxe naţionale din Bucovina.

«Dar și pe câmpul literar-științific, activitatea Mitropolitului Repta a fost rodnică și pilduitoare. El a scris:

1) Psihologia în însemnătatea ei pentru deșteptarea, cultivarea și înaintarea virtuții religioase (1888). 2) Datinele, ceremoniile și deprinderile religioase în însemnătatea lor pentru desvoltarea culturii. 3) Ca Inspector școlar al orașului Cernăuți, a scris dela 1877—1896 cincisprezece broșuri, cuprinzând dări de seamă asupra școalelor primare din orașul Cernăuți. 4) Multe articole în revistele ecleziastice.

«Ca profesor la Facultatea teologică din Cernăuți, el și-a câștigat un nume foarte apreciat ca teolog învățat, si foarte mulți din elevii săi ocupă astăzi, în toate țerile locuite de Români, cele mai însemnate demnități ierarhice.

«Fiind timp îndelungat Președinte al Societății culturale din Bucovina și Președinte al Comisiunii pentru cercetarea manuscriptelor de cărți românești pentru învățământul secundar din Bucovina, I. P. S. Sa a desfășurat o activitate neobosită si foarte rodnică pentru cultura poporului românesc din Bucovina.

«Pentru toate aceste merite vă rugăm să-l alegeți membru onorar al Academiei Române.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 20.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea voturilor și proclamă pe Părintele Mitropolit al Bucovinei Dr. Vladimir Cavaler de Repta, membru onorar al Academiei Române.

D-l *I. Lupaș* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar Părintele Episcop al Caransebeșului Dr. Miron Cristea:

«P. S. S. Episcopul ortodox-român al Caransebeșului, ca unul dintre arhierii cei mai distinși și mai populari ai Românilor din Transilvania, Banat și ținuturile ungurene, vă este de sigur cunoscut D-Voastre. Căci activitatea mănoasă, ce a desfășurat pe teren bisericesc, cultural și literar, a avut darul nu numai de a trezi în sufletul poporului credincios dragoste, alipire și încredere față de dânsul, ci și pe acela de a atrage atențiunea celor mai însemnați factori ai vieții noastre publice asupra nobilelor scopuri, de cari erà și este călăuzită munca lui stăruitoare pentru înaintarea morală și culturală a poporului nostru.

«Episcopul Dr. Miron Cristea s'a născut la 20 Iulie 1868 în Toplița română ca fiu al țăranilor Gheorghe și Domnița Cristea. Studiile secundare le-a făcut în liceul evanghelic-săsesc din Bistrița și în cel românesc din

Năsăud. A urmat apoi cursurile teologice la seminarul Andreian din Sibiiu și după terminarea acestora a ascultat timp de 4 ani cursuri de filologie modernă și de filozofie la Universitatea din Budapesta, unde a obținut gradul de doctor în filozofie. A tipărit atunci teza sa de doctorat, tratând despre: *Vieața și activitatea lui Mihail Eminescu.*

«După terminarea studiilor universitare a ocupat posturile de secretar și asesor la consistorul arhidiecezan ortodox-român din Sibiiu, iar la 21 Noemvrie 1910 a fost ales episcop la Caransebeș în locul devenit vacant prin decedarea merituosului episcop Nicolae Popea, fost membru al Academiei Române.

«In primăvara anului 1910, când și-a ocupat scaunul episcopesc, a mărturisit în mod pătrunzător, cum înțelege el chemarea și datoria conducătorilor poporului nostru, despre care zicea, că trebue să fie ca ploaia binecuvântată, care face să rodească pământul. «Să ne străduim — zicea Episcopul Cristea — a revărsa asupra poporului toată roada muncii noastre neobosite; pentru întărirea și înaintarea poporului românesc să ne jertfim toate frământările minții și toate sbuciumările inimii.» Astfel a propovăduit și astfel a lucrat Episcopul Dr. Miron Cristea, promovând totdeauna, cu cuvântul și cu fapta, interesele bisericiii ortodoxe-române și ale poporului din sânul căruia s'a ridicat.

«Pe lângă munca desfășurată în interesul bisericii și al școalei confesionale române, Episcopul Cristea a fost un bun sprijinitor al publicisticei române, colaborând la mai multe ziare și reviste de dincolo și dincoace de munți. Trei ani de zile a fost el însuș redactor al ziarului înființat la Sibiiu de Andreiu Șaguna: «Telegraful Român.» — A scris o schiță biografică despre Alexandru Roman, fost profesor la Universitatea din Budapesta și membru al Academiei Române, o lucrare despre «dotațiunea clerului român din Transilvania,» iar la 1905 a publicat o carte voluminoasă despre: «*Iconografia și întocmirile din interiorul bisericii răsăritene.*»

«Iar cuvântările sale ocazionale, conferințele ținute în adunările generale ale «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român» sau ale «Societății» pentru crearea unui fond de teatru român, precum și luminoasele sale pastorale arhierești ne dau dovada statornicelor preocupațiuni de ordin religios, moral și cultural, de care a fost și este stăpânit acest luminat arhiereu român.

«Aceste considerațiuni ne îndeamnă a propune alegerea P. S. Sale ca membru de onoare al Academiei Române.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 20.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea şi proclamă pe Părintele Episcop Dr. Miron Cristea membru onorar al Academiei Române.

D-l *T. V. Stefanelli* ceteşte următoarea propunere pentru a fi ales P. S. Arhiereul Iacov Antonovici membru onorar:

«P. S. S. Arhiereul Iacov Antonovici dela Huşi, pe care-l propunem să-l alegeţi membru onorar al Academiei Române, nu ne este necunoscut, pentrucă Academia a premiat anii trecuţi «Documentele Bârlădene», publicate de P. S. S.

«Acest teolog a înţeles că nu numai cu Crucea şi Evanghelia poţi fi folositor neamului tău, ci şi prin alte mijloace, menite să servească culturii şi luminării neamului românesc, şi astfel s'a pus cu zel şi cu multă trudă să desgroape o parte din trecutul nostru prin publicarea documentelor emanate dela strămoşii noştri.

«Documentele din trecut sunt izvoare nepreţuite pentru cunoaşterea datinelor şi obiceiurilor noastre de demult, a vieţii private a poporului nostru, a întocmirilor sale sociale, politice şi administrative, a dreptului privat român, în scurt a întreg trecutului istoric al neamului românesc, şi cine contribue să cunoaştem acest trecut şi să întemeiem pe el istoria neamului nostru, a adus servicii reale culturii acestui popor.

«Comorile ascunse nu folosesc nimăruia, şi documentele vechi ale neamului nostru sunt comori nepreţuite, dar numai atunci când ajung să fie desgropate şi date la lumină.

«P. S. S. Iarhiereul Antonovici a desgropat o mare parte din trecutul nostru istoric prin publicarea de documente ce le-a scos din noianul uitării, şi a contribuit astfel la studiarea temeinică şi documentală a vieţii din trecut a poporului românesc.

«Prin aceasta a adus P. S. S. servicii mari culturii româneşti şi în deosebi istoriei neamului nostru.

«Recunoscându-i pe deplin aceste merite, propunem să binevoiţi a-l alege membru onorar al Academiei Române.»

«Considerând valoarea însemnată a lucrărilor şi publicaţiunilor părintelui Arhiereu Iacov Antonovii asupra istoriei naţionale româneşti, propunem să fie ales membru onorar al Academiei.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanţi 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, spune că propunerea a întru-

nit peste două treimi și proclamă pe P. S. S. Părintele Arhiereu Iacov Antonovici membru onorar al Academiei Române.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l V. Goldiș:

«In grelele condiții din Ardeal se întâmplă deseori că personalități chemate a desvoltà o activitate științifică și având toate însușirile pentru aceasta sunt silite a-și petrece vieața, a și-o stoarce în modesta muncă fără strălucire și răsunet a profesorului de liceu.

«Valoarea reală a acestora se poate recunoaște însă întâmplător prin lucrările cari, în legătură cu activitatea lor mai restrânsă, apăreau din când în când. In această formă, de sigur mai puțin impunătoare, se întâlnesc mari calități de judecată și de stil.

«Acesta e rolul pentru cărțile de istorie universală, așa de îngrijit prelucrate, ale d-lui V. Goldiș.

«Propunând să-l alegem ca membru de onoare, avem în vedere însă și pe cel dintâiu Român, care s'a învrednicit a fi conducător al școalelor și culturii în Ardealul desrobit, căruia și pe această cale putem să-i dăm un semn de frățească prețuire.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 20; voturi pentru 19, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit peste două treimi și proclamă pe d-l V. Goldiș membru onorar al Academiei Române.

D-l *I. Lupaș* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Dr. Valeriu Branisce:

«Am onoare a propune alegerea d-lui Dr. Valeriu Branisce ca membru de onoare al Academiei Române.

«Născut la 10/22 Ianuarie 1869 în Cincul mare, județul Târnava mare, ca fiu al judecătorului Moise Branisce, a absolvit studiile universitare la Budapesta, unde a luat la 1891 doctoratul în filozofie și diploma de profesor pentru școalele secundare. A funcționat timp de 3 ani ca profesor la liceul ortodox român din Brașov. Chemat apoi de marile mișcări politice ale ultimului deceniu din secolul trecut, a părăsit cariera de profesor și a devenit ziarist. Așezându-se la 1894 în Banat, unde aveà cei mai mulți prietini de principii, a fondat la Temișoara ziarul „*Dreptatea*“, dar în 1895, fiind condamnat în 23 procese de presă la 2 ani temniță de stat, a părăsit ziarul, ca să-și facă osânda în temnița dela Vaț. Scăpat din temniță, nu și-a mai

putut continuà activitatea ziaristică în Banat. Dând ascultare prietinilor săi din Bucovina, a întemeiat acolo ziarul *„Patria“* (1897), ducând o luptă grea contra perfidului guvernământ austriac, până când a fost expulzat din Bucovina la 1900, când a încetat și apariția ziarului «Patria».

«Reîntors în Banat, a înființat la 1901 ziarul *„Drapelul“*, pe care l-a condus fără întrerupere până ce în Fevruarie 1918 a fost arestat și aruncat în temnița din Seghedin, de unde a putut scăpà abià în Octomvrie a. tr., în preajma debandadei puterilor centrale. Adunarea națională din Alba Iulia (18.XI.918) l-a ales membru în Consiliul Dirigent al Transilvaniei. Dela 20 Martie 1919 i s'a încredințat conducerea resortului de Culte și Instrucțiune publică.

«Activitatea literară a d-lui Branisce s'a desfășurat mai ales pe teren ziaristic, purtând timp de un sfert de veac o energică și impunătoare luptă pentru apărarea intereselor politice și culturale ale românismului greu amenințat. Afară de aceea, a ținut peste 200 conferințe publice din domeniul istoriei, literaturii și esteticei, din cari o parte considerabilă a apărut în ziare, reviste și în anuarele Societății teatrale din Transilvania. Din domeniul istoriei, literaturii și folclorului a publicat «File din trecut» (1901-3), Corteșul (1902) Horea bea (1903), Cântăreții noștri la București (1906), Ciprian Porumbescu (1908) Alexandru Mocsonyi (1909), Paparuda (1909); apoi nume roase foiletoane cu tendințe politice ca: Seghedinul (1903), Dela Cluj (1894) și 1904 și multe altele resfirate prin ziare și semnate cu diferite psedonime (ca Bill-A-Zam, Ler pogauello, etc.) Are adunat material important pentru istoria Banatului și pentru o biografie a lui Emanuil Gojdu. Aceste lucrări însă nu le-a putut terminà din cauza luptelor politice, cari i-au absorbit cea mai bună parte a energiilor.»

«In general putem afirmà însă, că d-l Dr. Valer Branisce atât ca profesor cât și ca publicist și ca membru al tuturor corporațiunilor bisericești, culturale și politice ale Românilor din Transilvania și Banat, a fost și este unul din cei mai de seamă oameni ai școalei, ai bisericii și ai orientării prin presă a publicului românesc.

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 19.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l Dr. Valeriu Branisce membru onorar al Academiei Române.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Iuliu Maniu:

«In vieața Românilor ardeleni, chemați la o desvoltare liberă, d-l Iuliu Maniu s'a impus ca șef al întâiului Guvern românesc după declarația de alipire dela Alba Iulia prin valoarea culturală și morală superioară a personalității sale.

«Orice manifestere a sa, înainte și după acest moment culminant din existența sa, care e și unul din marile momente ale istoriei neamului, a scos la iveală, mai presus de orice, rolul pe care-l va aveà în progresele noastre ca neam și ca Stat, munca în domeniul sufletesc, lămurirea conștiinței naționale și întrebuințarea chibzuită a calităților noastre de rassă.

«A proclamà ca membru de onoare pe d-l Iuliu Maniu înseamnă să afirmăm și noi aceste calități în persoana aceluia care le vădește așà de frumos și pe care vrednicia sa în această privință l-a așezat atât de sus la un ceas atât de mare.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19: voturi pentru 19.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a obținut unanimitatea și proclamă pe d-l Iuliu Maniu membru onorar al Academiei Române.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Charles Dela Roncière:

«D-l de la Roncière este istoricul, pe bazele strânse răbdător de un medievist, al Marinei francese, de care e legat, și prin frumosul nume pe care-l poartă. Stăruința sa neobosită în toate domeniile istoriei, unde și-a căutat informația, l-a făcut să ajungă astăzi șeful Departamentului imprimatelor la Biblioteca Națională din Paris.

«In timpul răsboiului a dovedit cele mai călduroase simpatii pentru cauza românească și cea mai sinceră prețuire pentru jertfa adusă de noi.

«In nouăle noastre legături cu Franța, care trebue să fie tot mai strânse, d-l de la Roncière va aveà de sigur un mare rol.

«Il propun ca membru onorar al nostru.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 18, contra 1.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe d-l Dela Roncière membru onorar al Academiei Române.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Dr. Fridrich Teutsch:

«Imprejurările politice cu totul nouă, pe cari le-a produs marele răsboiu, au făcut, și prin declarația de unire cu România din partea reprezentanților îndreptățiți ai poporului săsesc din Ardeal, ca în cuprinsul Statului românesc celui nou să se găsească vechea și meritoasa populație de sânge german și de limbă germană din acea provincie.

«Fruntașii intelectuali ai acestei populații au cheltuit totdeauna cele mai mari osteneli pentru a se cunoaște cât de bine un trecut de opt sute de ani plini de muncă și de spor economic și cultural. Lucrările de amănunte au fost strânse la un loc în marea sinteză populară datorită Episcopului Bisericii luterane G. D. Feutach. Ful său Friedrich, și el episcop, i-a fost și urmașul în ce privește cultivarea istoriei naționale, și astăzi nu se află între ai săi nimeni care să se bucure de un nume mai venerat între noii cetățeni români de limba germană din Ardeal.

«Nu odată lucrările sale mi-au folosit în cercetările noastre. Societatea Săsească, prin «Archiv» al ei mi-a fost totdeauna de mare ajutor pentru cunoașterea istoriei relațiilor dintre cele două popoare menite de acum a trăi în aceeaş formă constituțională.

«Cred că ne facem o datorie către compatriotul nostru și că-i dăm și o veste bună, proclamându-l ca membru de onoare al Academiei noastre.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este următorul: votanți 19; voturi pentru 19.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe d-l Friedrich Teutsch membru onorar al Academiei Române.

D-l *I. Simionescu* cetește următorul raport al Comisiunii Fondului Adamachi:

«Ne facem o plăcută datorie a vă arătă, ca și în trecut, modul cum s'au îndeplinit dispozițiile testamentare ale veșnic neuitatului donator V. Adamachi. în timpul dela 1916, când s'a făcut ultimul raport, și până azi, aducându-vă tot odată spre cuoștință și aprobare propuneri pentru viitor.

«Evenimentele, cari s'au desfășurat dela data mobilizării, au adus o tulburare în mersul normal. Bursele pentru străinătate au fost întrerupte, iar cele pentru țară nu s'au dat decât în parte, acolo unde școalele — vremelnic — au putut funcționă. Mai toți bursierii Academiei ș'au făcut datoria către țară, iar unii dintre ei și-au jertfit tinerețea pentru înfăptuirea năzuințelor noastre naționale. Sentimentul de pietate și de slavă pentru ei ne impune să ne oprim măcar o clipă în amintirea lor. Propunem ca numele lor cu o notiță biografică să fie trecute în cea dintâi pagină din *Publicațiunile Fondului Adamachi*, când va începe să apară. Abiă în cursul lunii Fevruarie din 1919 s'a putut ținea concurs de bursă la Facultatea de medicină

din Iași, acordându-se burse următoarilor studenți: V. Gârcineanu, Clelia Rașcu, N. Grigorescu, E. N. Renescu și Sofia Harnagea.

«La sfârșitul lunii lui Martie s'a ținut concurs și la Facultatea de Științe, dându-se burse următorilor studenți: G. A. Maxim, Victor Armanu și I. N. Florescu.

«La Școala de Poduri și Șosele s'au acordat burse, începând cu luna Octomvrie 1918, următorilor 8 studenți: Popescu Al., Andreescu Raul din anul preparator, Zamfirescu Gh., Mircea Elefterie, Păsărică Ion din anul II; Hagi-Ivanov I., Chițulescu I., din anul III., Cazacu C. din anul IV.

«Școala de agricultură «Agarici» din Moara Grecilor, funcționând neîntrerupt, cele 10 burse acordate conf. art. 12 din regulamentul fondului, s'au acordat regulat.

«Scumpetea extraordinară din țară crescând, suma de 100 lei pe lună, dată ca bursă studenților, s'a socotit insuficientă. De aceea Onor. Delegație, prin încheierea dela 7 Decemvrie 1918, a mărit bursele, începând cu Ianuarie 1918, dela 100 lei la 150 lei. Comisiunea vă roagă să aprobați și să mănțineți această decizie, până când vieața normală va permite să ne întoarcem la starea din trecut.

«Pentru stațiunea zoologică dela Roscoff s'a plătit în toamna 1917 subvenția de 1500 franci, după cum s'a plătit și subvenția pe 1916—17 de 1000 lei Revistei științifice «V. Adamachi din Iași.

«S'au împărțit haine și cărți elevilor săraci ai Școalei primare «V. Adamachi» din Iași pentru suma de 5.550 lei; aceeași sumă s'a cheltuit pentru ajutoare la sărăcimea din Iași spre pomenirea numelui și odihna sufletului generesului A. Adamachi.

«*Propuneri pentru viitor.*

«Până când vor trece timpurile grele, se înțelege că cheltuelile din Fondul V. Adamachi vor fi mai mari, pentrucă cea mai mare parte din el este afectat pentru burse, iar în condițiunile actuale nu se mai pot trimite în străinătate bursieri numai cu 300 lei lunar. Noroc însă de disponibilitățile anilor trecuți, cari măresc sumele din anul acesta.

«De aceea propunem ca suma disponibilă de 8.078,74 lei dela tipărituri din anul trecut să fie adoasă la suma bugetară de 8.350,70, pentru a puteà face față oricăror eventualități. De asemenea suma de 50.000 dela burse să se adaoge la cei 82.985,85 din anul acesta, căci altfel nu ar merge. Să se păstreze disponibil fondul de rezistență al cheltuelilor generale ale fondurilor de 171.722,51, necapitalizându-se.

«*a*). Pe lângă numărul de burse la Universitatea din Iași și Școala de Poduri din București, stabilite până acum, s'au introdus două burse pentru

doctorat în ţară. Noi vă propunem ridicarea la 4 a acestor burse, şi anume 2 la Facultatea de ştiinţe din Iaşi şi 2 la cea din Bucureşti. Din cauza scumpetei fiecare bursă să fie de 250 lei lunar, atâta vreme cât bursele studenţilor vor fi de 150 lei lunar. Mărirea numărului acestor burse este motivată nu numai din dorinţa de a legà mai strâns de laboratoarele din ţară pe tinerii râvnitori de ştiinţă, dar şi prin nevoia de îmmulţire a elementelor pregătite, cerută prin mărirea suprafeţii ţerii.

«*Dispoziţii.* Bursele de doctorat vor fi puse la dispoziţia facultăţilor respective. Ele se vor da pe 3 ani şi se vor puteà acordà, după alegerea facultăţii, oricărui licenţiat merituos, chiar când este şi preparator de laborator Bursierului i se va cere obligaţiunea de a nu aveà tot timpul bursei nici o altă ocupaţiune în afară de laborator, devotându-se numai cercetărilor sale. Când întrerupe — fără motive de boală — peste o lună cercetările, după avizul profesorului conducător, i se va ridicà bursa.

«*b)*, Se institue patru ajutoare de câte 1000 lei pentru cercetări restrânse, relative la cunoaşterea ţerii noastre, aceasta ca un prim şi slab pas către îndeplinirea, din partea Academiei, a unei ţinte mai îndepărtate, aceea de a provocà şi sprijini cercetări nouă ştiinţifice. Aceste patru ajutoare se dau în următoarele condiţiuni:

«1). 1000 lei se va pune la dispoziţia laboratorului de zoologie dela Universitatea din Iaşi pentru a se face cercetări, cari să contribue la cunoaşterea insectelor de apă dulce din iazul Cristeşti-Iaşi.

«2). 1000 lei la dispoziţia laboratorului de batonică dela Universitatea din Iaşi pentru a se cercetà flora stâncilor de calcar dintre Ştefăneşti-Ripiceni (Jud. Botoşani), eventual şi a celor de pe malul basarabean al Prutului.

«3). 1000 lei la dispoziţia laboratorului de zoologie şi morfologie din Bucureşti pentru contribuţiuni la cunoaşterea insectelor cari trăesc în scoarţa arborilor din o pădure din jurul Bucureştilor.

«4). 1000 de lei la dispoziţia seminarului de geografie din Bucureşti pentru cercetarea amănunţită a aşezămintelor omeneşti din Câmpia Română după harta rusească dela 1837, aflată în colecţiile Academiei (copia procurată de d-l Vâlsan dela Berlin), în comparaţia cu harta actuală.

Dispoziţie. Subiectele sunt alese de Academie. In viitor, dacă aceste ajutoare vor da, cum e de sperat, roade, subiectele vor fi alese tot de Academie, din o listă de subiecte date de facultăţile de ştiinţe ale Uniersităţilor române. Ajutorul se dă odată pentru totdeauna. El se va trimite profesorului respectiv spre a fi dat unui student, licenţiat ori vreunuia din personalul laboratorului, care vrea şi poate să se ocupe de chestiune. Numai în lipsa lor va puteà fi folosit de profesor tot pentru subiectul indicat. Singura obligaţie ce se pune e că în timp de doi ani dela darea ajutorului,

cel ajutat să trimeață o lucrare spre a-fi publicată numai în *Publicațiunile Fondului V. Adamachi.* Ajutorul se va trimite imediat spre a nu se perde campania de lucru din vacanță.

«*c).* De oarece stațiunea zoologică dela Neapole nu are lămurită situațiunea ei, până la lămurire, subvențiunea ce i se acordă de către Academie se va capitaliză aparte, ca prim fond pentru crearea, când condițiunile vor fi prielnice, a unei stațiuni zoologică în țară.

«*d).* Se acordă, ca și în ceilalți ani, subvențiunea de 1.500 franci pentru stația zoologică dela Roscof, ca și cei 1000 lei pentru «Revista științifică V. Adamachi.»

«*e).* Ținându-se seamă de nevoile imediate ale țerii mărite, Comisiunea, luând înțelegere și cu organele competente din Ministerul Lucrărilor publice, vă propune stabilirea următoarelor burse pentru străinătate. Dându-se scumpetea vremeii, e absolut necesar ca bursele pentru străinătate să se ridice dela *300 lei la 600 lei*, ceeace face conform valutei de azi puțin mai mult de 300 franci.

«1). Burse pentru licențiații Facultății de știință din Iași, conf. art. 7 din regulament:

«*a).* Continuarea bursei de fizică, întrerupte prin răsboiu. Studiile se vor face în Paris sau în Anglia și vor dură numai un an.

«*Dispoziții.* In cazul când d-l Bedreag, titularul bursei, nu va puteà să-și reiea studiile, Comisiunea propune ca această bursă să fie mănținută, de oarece în țară la noi se simte mare nevoie de fiziciani bine pregătiți. Concursul se va țineà între 1 și 15 Septemvrie st. n., pentru a se câștigà timp. Bursa va fi pentru fizica generală, în special însă pentru studiul opticei și acusticei. Locul de studiu va fi stabilit de facultate și va fi făcut cunoscut Academiei odată cu rezultatul concursului. De asemenea facultatea va puteà indicà mai înde aproape specializarea candidatului, cunoscând mai bine nevoile. Concursul va constà din materia de licență pentru fizică, iar afișările se vor face de pe acum și cât mai larg publicate.

«*b).* O bursă de perfecționare în geologie și geografie fizică, pe timp de 18 luni, pentru un doctor în geologie dela Universitatea din Iași.

«*Dispoziții.* Concursul se va țineà între 1—15 Septemvrie s. n. la Facultatea din Iași. Candidatul reușit va fi obligat să urmeze primele 6 luni la seminariile d-lui Profesor E. de Martonne și E. Haug din Paris; cele 6 luni de vară la Lausanne, spre a luà parte la excursiile în Alpi ale d-lui Profesor Lugeon; ultimele 6 luni le va trece fie la Lyon ori Grenoble sau în ori care alt centru își va alege, făcut cunoscut din vreme Academiei, cu condiție însă ca profesorul respectiv să se ocupe de probleme și cercetări de așà natură, în cât bursierul să capete cunoștințe aplicabile la țara noastră,

Examenul de bursă va constà din geologie, paleontologie și geografie fizică.

«c). O bursă de antropologie și preistorie paleolitică în Franța, pentru un licențiat în științele naturale dela Facultatea de științe din Iași.

«*Dispoziții*. Se va lăsà latitudine facultății ca să indice în amănunțimi programul de lucru al bursierului, cât și locul de studiu, făcându-se în prealalabil cunoscut Academiei. Concursul, ce se va ținea tot între 1—15 Septemvrie la Iași, va constà din zoologie (mamifere), paleontologia (mamiferelor) și geologie (neogenul și cuaternarul). Condițiunile de bursă se vor face cunoscut imediat.

«2) Burse pentru absolvenții Școalei de poduri și șosele din București:

«a). O bursă pe timp de 2 ani pentru perfecționarea în specialitatea hidroelectrică în Franța de sud, Italia de nord și Elveția. Dacă candidatul reușit va cunoaște limba engleză, va puteà în al 2-lea an să-și facă studiile în Norvegia și Suedia.

«b). O bursă pe timp de 2 ani pentru studiul construcțiunilor navale în Anglia.

«c). O bursă pe timp de 1 an pentru studiul amenajerii și utilajului porturilor marine și mai ales a celor fluviatile în Franța și Anglia.

«*Dispoziții*. Comisiunea de examinare va puteà da indicațiuni mai precise asupra locurilor de studiat. Concursul se va ținea în București între 1—15 Septemvrie, iar reușiții vor fi obligați a trimete lunar rapoarte de activitatea lor. Netrimeterii rapoartelor timp de trei luni consecutiv, va urmà suspendarea bursei.

«3). Burse pentru bacalaureați. (Concursul se va ținea, potrivit regulamentului, în anul acesta la Iași):

«a). O bursă de 3 ani la Școala de mine din Birmingbam (Faculty of Science, Metallurgy) pentru studiul metalurgiei în special a fierului și cuprului.

«b). O bursă de trei ani la aceeaș școală pentru studiul minelor (University, Faculty of Science, Mining), în special a minelor de cărbuni.

«c). Continnarea bursei pe timp încă de un an d-lui Iliescu Ion, care a întrerupt studiile sale din cauza războiu'ui. Ne mai putându-se duce la Friedberg, ca până acnm, d-sa va urmà studiul mecanicei la Politecnicul din Turin, iar bursa va fi de 500 lei, în loc de 250 lei ca mai înainte.

«*Dispoziții*. Data concursului între 1—15 Septemvrie st. n. Locul: Iași Facultatea de științe.

Materia concursului: a). O lucrare scrisă, constând din o problemă de matematică cu aplicațiuni din fizică, de puterea ultimelor clase superioare reale.

«b). O probă orală, constând din matematică generală fizică și chimia organică (p. bursa b); anorganica (p. bursa a) și geologie generala.

«c) Inţelegerea cărţilor engleze. Se va da o largă publicitate imediat la toate liceile reale din ţară.

«In privinţa burselor din ţară, date la Facultăţile de ştiinţe şi medicină din Iaşi, ca şi acele date la Şcoala de poduri şi şosele din Bucureşti, Comisiunea propune a se face o largă publicare, încă din Iunie, a condiţiunilor de examnene, pentru ca selecţionare bursierilor să se facă dintr'un număr cât mai mare de concurenţi. Să fie hotărîte următoarele dispoziţiuni, în afară celor cuprinse în actualele publicaţiuni:

«1). Pentru Facultatea de ştiinţe vor fi două probe:

a). O probă scrisă (2 ore) din şt. naturale, fizică şi chimie ori matematică generală după specialităţi, din programa cursului superior de liceu.

«b) O probă orală, care va constà.

Pentru şt. naturale	Zoologie, Botanică, Anatomie şi fiziologie umană, Geologie.
Pentru Fizicieni	Fizica, Chimia ca principal, Matematica generală ca secundar.
Pentru Matematică	Matematica (principal), Fizica (secundar).

«Toate cu materia din programa cursului superior de liceu.

«2). Pentru bursele de medicină nu se vor primi decât sau bacalaureaţi sau studenţi în medicină, cari au trecut examenele anului I. Pentru toţi se va ţineà concurs, constând:

«1). O probă scrisă (2 ore) cu un subiect din zoologie, botanică ori fizică;

«2). O probă orală din următoarele materii; zoologie, botanică, fizică şi chimie, după materia cuprinsă în programul cursului superior de liceu.

«3). Pentru Poduri şi şosele:

«a) O probă scrisă din matematică ori fizică;

«b) O probă orală din: matematecă, fizică, chimie şi geologie, după materia din programul cursului superior de liceu.

«Se vor trimete publicaţiunile, tipărite în cursul lunii Iunie, la toate liceele din ţară, arătându-se actele ce au nevoe, locul şi data înscrierii, ca şi condiţiunile arătate ale examenului.

«Comisiunea mai propune să se invite decanatele Facultăţilor de ştiinţe şi medicină din Iaşi, cât şi Direcţia Şcoalei de poduri din Bucureşti, a ţineà câte un

registru special asupra situațiunii bursierilor, spre a se evită unele neînțelegeri și greutăți ivite în timpul din urmă, tocmai din cauza lipsei acestei situațiuni.

«Comisiunea aducându-vă la cunoștință, spre aprobare, propunerile sale, are credința că și-a îndeplinit cum trebue misiunea ce o aveà și că a înaintat cu câțiva pași către îndeplinirea gândului lui Adamachi, donatorul chibzuit, al cărui nume este strâns legat de propășirea nu numai a științei, dar și a economiei din România.

«Membrii Comisiunii: *I. C. Negruzzi, P. Poni, I. Simionescu.*»

— Se pun la vot și se aprobă concluziunile raportului, hotărîndu-se ca chestiunea înființării unei stațiuni zoologice în România să fie dată în studiul Secțiunii științifice.

Se precede la alegerea Comisiunii Fondului Adamachi pentru anul 1919—20. Sunt realeși d-nii: *P. Poni* și *I. Simionescu.*

Se cetește procesul verbal al Comisiunii speciale pentru examinarea lucrărilor prezentate la concursurile premiilor Năsturel și al Asociațiunii Craiovene, prin care se arată că Comisiunea, în ședința dela 9 Iunie, a decis ca aceste premii să se acorde precum urmează:

a) d-lui Al. Vlahuță *Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei* diu 1917 pentru volumul său cu titlul: *Poezii, 1880—1915,* București 1915;

b) d-lui I. Popescu Băjenaru *Premiul Asociațiunii Craiovene de 1.500 lei* din 1917 pentru: *Cartea omului matur*, Ediția II, București 1916;

c) d-lui General C. Găvănescul *Premiul Năsturel de 4.000 lei* din 1919 pentru: *Epopeea română. Răsboiul nostru pentru întregirea neamului* (*August 1916—Aprilie 1918*), Iași 1918.

— Se ieau spre cunoștință.

Părintele *I. Lupaș* cetește următorul raport al Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în anii 1916—1919:

«*Domnilor Colegi,*

«Comisiunea aleasă de Domniile Voastre pentru examinarea lucrărilor Academiei în anii 1916—1919 se unește cu părerea d-lui Secretar general, că vecnică este și va fi recunoștința tuturor membrilor acestei instituțiuni pentru înalta bunăvoință a M. M. L. L. Regelui și Reginei, cari, însoțiți de A. S. R. Principele Moștenitor, n'au pregetat să dea prin prezența Lor toată strălucirea ședinței festive, prin care s'a inaugurat actuala sesiune a Academiei Române și a intrat instituțiunea noastră în a 2-a jumătate de secol a existenței și activității sale.

«In legătură cu cele comunicate în raportul general despre urmările inevitabile ale marelui războiu al lumii, în cursul căruia s'a sbuciumat atât de greu și neamul nostru românesc între cele mai frumoase speranțe și cele mai amare decepțiuni, între biruințe și înfrângeri, în dureri și suferințe grozave, suntem datori a mulțămi Atotputernicului Dumnezeu, că n'a lăsat să rămână zadarnice jertfele Românilor de pretutindeni, ci le-a răsplătit cu măsura judecății și dreptății sale veșnice. «De șapte ori va cădeà dreptul și nu va pieri.» Grele căderi și înfrângeri a pătimit neamul nostru, însă nu a pierit, ci dreptatea lui s'a înălțat biruitoare peste toate valurile însângerate; iar în mormântul, pe care neamurile protivnice și lacome ni l-au săpat cu atâta stăruință îndărătnică, am văzut prăbușindu-se trufia lor fără seamăn.

«Clădirea libertății și a unității noastre naționale, la temelia căreia a știut să așeze și Academia Română o piatră în capul unghiului, se va desăvârși deacum prin noi înșine, ocrotind sub măreţul ei acoperământ pe toți Românii dela Nistru până la Tisa.

«Binecuvântat să fie în veci numele Domnului, care înalță pe cei smeriți și surpă pe cei îngâmfați!.

«Comisiunea a luat cu adâncă durere la cunoștință moartea atât de timpurie a valorosului și mult promițătorului membru activ al Secțiunii istorice, profesorul *Constantin Giurescu,* a cărui pregătire solidă, neobosită râvnă de muncă și pricepere erau menite să taie brazde adânci în ogorul istoriografiei noastre naționale.

«Tot astfel regretă pierderea membrului onorar *Emil Picot,* a cărui activitate a îmbrățișat cu iubire și cu înțelegere dreaptă istoria, limba și viecața nemului nostru.

«Manifestările de bucurie obștească atât de legitimă, de care au fost stăpâniți Românii din provinciile subjugate când, la sfârșitul anului 1918, s'au sfărâmat lanțurile robiei seculare, au avut răsunet viu și în sânul Academiei Române, ai cărei membri cu domiciliul în București s'au întrunit în ședință spre a fixà și în analele așezământului nostru cultural importanța și măreția evenimentelor istorice, cari au contribuit la înfăptuirea unității noastre naționale.

«Comisiunea a luat act cu bucurie de lucrarea, pe care o săvârșește colegul nostru G. Bogdan-Duică pentru pregătirea ediției lui Alecsandri și își exprimă dorința de a vedeà cât mai curând istoria literaturii române îmbogățită prin rezultatele acestei lucrări stăruitoare și pricepute.

«Cu privire la colecțiunile Academiei s'au luat din bun timp toate măsurile necesare, ca ele să poată fi ferite din calea vandalismului cutropitor.

Astfel colecțiunea documentelor originale istorice românești și colecțiunea numismatică au fost transportate la Iași, de unde au fost trimise mai târziu la Moscova spre păstrare. Acolo se află și în timpul de față.

«Iar dintre manuscriptele slavone poliția germană a luat în Ianuarie 1917 în timpul nopții, *607 volume*, pe cari le-a înapoiat mai târziu, dar în Iunie acelaș an a luat din nou 305 volume și împreună cu alte 7 volume de mare preț, luate dela Muzeul Național de antichități, le-a dus la Sofia, sub pretext de a fi sudiate din partea Bulgarilor. Deși s'au făcut reclamațiuni stăruitoare, ele n'au fost restituite până acum. Comisiunea exprimă mulțumirile sale tuturor factorilor conducători ai Academiei pentru solicitudinea, de care au dat dovadă în acești ani de încercări grele, punând în lucrare toate mijloacele pentru salvarea tezaurului Academiei Române și-i învită a reclamà din nou restituirea volumelor înstrăinate de Germani și Bulgari.

«Celelalte puncte ale raportului general Comisinnea le iea la cunoștință și le recomandă ședinței plenare spre aprobare, exprimând speranța de a se înlăturà cât mai în grabă urmele tristei epoce de ocupațiune germană și de a se creà toate mijloacele necesare, ca în a doua jumătate de veac a existenței sale Academia Română să poată cortribuì în măsură tot mai însemnată la desvoltarea și unificarea culturii naționale, chemând la muncă luminată și conștientă pe toți factorii capabili de a contribuì la progresul științific și silindu-se a răspândì binefacerile culturii naționale în cele mai largi cercuri ale patriei române întregite.»

— Se aprobă.

D-l *General Gr. Crainicianu*, Președintele Comisiunii pentru examinarea lucrărilor prezentate la Marele Premiu militar Ioan Carp și Maria Carp de 7.000 lei din 1918, arată că Comisiunea a decis ca premiul să nu fie acordat nici uneia din lucrările prezentate la concurs.

— Se iea spre cunoștință.

Se primesc propuneri pentru a fi aleși membri onorari al Academiei d-nii Charles Diehl și Robert des Flers.

— Se decide a se pune la ordinda zilei într'o ședință viitoare.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că astăzi s'au împlinit 25 zile dela deschiderea sesiunii generale. Lucrările netiind terminate, d-sa propune, conform art. 24 din Regulamentul general, ca sesiunea să fie prelungită cn trei zile.

— Se aprobă.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 10 IUNIE 1919.

Peședința d-lui *P. Poni.*

D-l Președinte *P. Poni*, cetește următoarea expunere asupra premiilor din această sesiune:

«Evenimentele urmate dela 1916 încoace au împedecat Academia de a ținea cele două sesiuni generale din anii 1917 și 1918. Din această cauză premiile cari erau să se dea în acei ani au rămas să se dea împreună cu ale anului 1919; astfel s'au adunat asupra acestei sesiuni premiile din trei ani.

«Pentru scrieri publicate erau 15 premii între 1500 - 12.000 lei, în sumă totală de lei 70.500; pentru lucrări cu subiecte alese de Academie erau 17 premii între 1500 și 20.000 lei, în sumă totală de 89.800.

«La concursul unora din aceste premii se prezentase câteva lucrări înainte de evacuarea capitalei în toamna 1916 și Academia a hotărît ca ele să fie considerate bine prezentate, pentru când se va putea ținea cea mai apropiată sesiune generală.

«După eliberarea Capitalei și a țerii Academia a decis a se deschide cât mai largi porțile concursului și a prelungit cu două luni terminul de prezentare, dela 31 Decemvrie 1918 până la 28 Fevruarie.

«I. Premiile pentru scrieri publicate.

«Numărul scrierilor tipărit a fost excepțional de mare: 71 de autori cu 85 scrieri.

«Secțiunile și Comisiunea premiilor Năsturel și a Asociațiurii Craiovene au luat în cercetare toate aceste cărți și a simțit necesitatea de a se luà pentru viitor următoarele dispoziții nouă în regulamentul premiilor:

«a) Membrii Academiei să poată prezentà și dânșii la premii scrierile unor autori cari nu și le vor fi prezentat chiar ei.

«Comisiunea sau Secțiunile cari au dreptul de a decide acordarea premiilor să aibă facultatea de a mutà o scriere dela un premiu la care s'au prezentat mai multe lucrări cari merită să fie premiate la un alt premiu la care cărțile prezentate sunt de o valoare inferioară.

«După stabilirea acestei din urmă norme de producere s'au luat următoarele hotărîri:

«1. Comisiunea premiilor Năsturel.

«a) *Marele Premiu Năsturel* de 12.000 lei, după raportul d-lui I. C. Negruzzi, s'a dat d-lui *Alexandru Vlăhuță* pentru volumul său: *Poezii, 1880—1915*, cinstind astfel—după precedentele stabilite cu Alecsandri, Odobescu și alții, —marele talent și munca unei întregi vieți a unuia dintre fruntașii poeziei române de aproape o jumătate de secol.

«b) *Premiul Năsturel* de 4.000—lei a fost dat—după raportul elogios al d-lui N.Iorga—d-lui *General C. Găvănescul* pentru scrierea: *Epopea Română—Războiul nostru pentru întregirea neamului* (*August 1916—Aprilie 1918*).

«c) *Cu premiul Asociațiunii Craiovene* pentru înaintarea învățământului de 1.500 lei a fost răsplătit d-l *I. Popescu-Băjenaru* pentru folositoarea sa scriere: «*Carte a omului matur*».

«2. Secțiunea literară.

«d) *Premiul Constatinide* de 4.000, lei din 1917 a fost împărțit între următorii autori:

1.800 lei d-lui *Jean Bart* (Eugeniu Botez) pentru volumul: *Datorii uitate*;
1.000 „ d-lui *V. Cioflec* pentru volumul: *Mălurenii*;
700 „ d-lui *Nestor Urechia* pentru: *Robinsonii Bucegilor*;
500 „ d-lui *V. D. Moisiu* pentru: *Știri din Basarabia de astăzi*;

«e) *Premiul Adamachi* din 1918 a fost împărțit astfel:

2.500 lei d-lui *I. C. Vissarion* pentru: *Florica*;
2.000 „ d-lui *H. Sanielevici* pentru: *Icoane fugare*;
1.000 „ d-lui *V. Demetrius* pentru: *Canarul Mizantropului*;
500 „ d-lui *Dem. Botez* pentru: *Munții*.

«f) Cu *Premiul Eliade-Rădulescu* s'a distins d-l *I. A. Candrea* pentru publicația sa despre: *Psaltirea Scheiană*.

«3. Secțiunea istorică.

«g) Lucrările prezentate atât la premiile Hagi-Vasile și Eliade-Rădulescu de câte 5.000, lei din 1917, cât și la premiul Constantinide de 4.000, lei din 1918, au fost judecate de Secțiunea istorică de prea puțință valoare spre a fi premiate. De aceea acele premii nu s'au dat și valoarea lor va fi adaosă la fondurile de cari se țin.

«h) *Premiul Adamachi de* 5.000, lei din 1919 a fost împărțit precum urmează:

Lei 2.500 preotului *Ștefan Meteș* pentru tomul I din scrierea sa despre: *Istoria bisericii Românilor din Ardeal și Ungaria*;

Lei 1.500 d-lui *I. D. Condurachi* pentru scrierea sa despre: *Condiția juridică a străinilor în Moldova și Țara Românească până la Regulamentul organic*;

Lei 1.000 d-lui *Dr. G. N. Leon* pentru: *Problema financiară și chestiunea banului*.

«4. **Secțiunea științifică.**

«i) *Preminl Adamachi* de 5.000 lei divizibil, din 1917, *a fost* împărțit precum urmează:

Lei 1.500 d-lui *D-r. N. N. Sebastian* pentru lucrarea sa *Rachistrichnostovainizarea. Studiu biologic;*

„ 1.400 „ *Dr. Marcel Al. Nițescu* pentru lucrările sale prezentate la concurs asupra *Viniculturii și oenologiei;*

„ 700 „ *Lt. Comandor I. Bălănescu* pentru publicațiunea: *Răsboiul naval pe înțelesul tuturor;*

„ 700 „ *G. Constantinescu* pentru scrierea: *Experiențe aplicate cursului de chimie pentru toate clasele de băieți și fete;*

„ 700 d-lor *Dr. P. Cazacu* și *I. Constantinescu-Frunză* pentru scrierea: *Material documentar pentru rezolvirea chestiunii farmaciilor în România:*

«j) *Premiul Lazăr* de 5.000 lei din 1918 a fost dat d-lui *General St. Burileanu* pentru invențiunea sa la tunul de 57 mm. antiaerian. folosit în răsboiu.

«k) *Premiul Constantinide* de 4.000 lei din 1919 a fost dat d-lor *Ion* și *Iuliu Enescu* pentru scrierea: *Ardeal.ul, Banatul, Crișana și Maramureșul din punct de vedere agricol, cultural și economic.*

«Nici un concurent nu s'a prezentat la 2 din cele 15 premii—adică la premiul Chrisoveloni de 2.000, lei din 1917 pentru scrieri asupra comerțului și la premiul Năsturel de 4.000, din 1918 pentru scrieri de orice natură.

«Astfel pentru scrierile tipărite au fost date 10 premii în valoare totală de lei 50.500, care au fost împărțite la 22 autori în părți de câte 500—12.000, lei.

«II. **Scrieri despre subiecte puse la concurs de Academie.**

«Mult mai puține rezultate s'au obținut pentru premiile cu subiecte date de Academie. Anii răsboiului au făcut cu neputință studiile și cercetările cari ar fi trebuit întreprinse pentru pregătirea lucrărilor puse la concurs. Din această cauză, din 17 premii puse la concuurs cu subiecte date, numai la 3 s'au prezentat lucrări și una singură a fost judecată vrednică de a fi

premiată și publicată. Aceasta este studiul d-lui *Pamfil Polonic* despre: *Valurile (troianele), drumurile și cetățile romane din toate țerile locuite de Români*, căruia Secțiunea istorică i-a acordat premiul Adamachi de 5.000 lei.

«Această expunere va fi completată prin cetirea rapoartelor asupra lucrărilor premiate.

«Terminând, aducem felicitările noastre autorilor, ale căror scrieri prin talentul și știința cu care au fost făcute, au meritat onoarea premierii; tot odată facem urări ca ei să continue activitatea literară și științifică și alții să-i urmeze și să-i întreacă, pentru ca astfel arta și știința românească să se înalțe an cu an tot mai sus spre planul la care se află arta și știința la popoarele cele mai culte ale pământului.

D-l *I. C. Negruzzi* cetește raportul asupra volumului de *Poezii, 1880-1915*, de d-l Al. Vlahuță, căruia s'a acordat Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei din 1917.

D-l *I. Brătescu-Voinești* cetește raportul asupra lucrării d-lui I. Popescu-Băjenaru: *Cartea omului matur.*, ediția II, pentru care s'a dat premiul Asociațiunii Craiovene de 1.500 lei din 1917.

D-l *N. Iorga* cetește raportul pentru publicațiunea: *Epopeea română. Răsboiul nostru pentru întregirea neamului, August 1916—Aprilie 1918*, de d-l General C. Găvănescul, pentru care s'a dat premiul Năsturel de 4.000 lei din 1919.

D-l *I. Brătescu-Voinești* cetește raportul asupra scrierii: *Datorii uitate* de Jean Bart, pentru care s'a acordat 1.800 lei din premiul Constantinide de 4.000 lei, divizibil, din 1917.

D-l *I. Brătescu-Voinești* cetește raportul despre publicațiunea *Mălurenii* de d-l Virgil Cioflec, pentru care s'au dat 1.000 lei din acelaș premiu.

D-l *S. Mehedinți* cetește raportul asupra lucrării d-lui Nestor Urechia: *Robinsonii Bucegilor*, pentru care s'au acordat 700 lei din pomenitul premiu.

D-l *A. Bârseanu*, în lipsa d-lui *St. Ciobanu*, cetește raportul asupra lucrării: *Știri din Basarabia de astăzi* de d-l Vasile Moisiu, pentru care s'au acordat 500 lei din acelaș premiu.

D-l *I. Brătescu-Voinești* cetește raportul asupra publicațiunii: *Florica* de d-l I. C. Vissarion, pentru care s'au acordat 2.500 lei din premiul Adamachi de 5000 lei, divizibil, din 1918.

D-l *I. Bianu*, cetește raportul d-lui *S. Pușcariu* pentru publicațiunile: *Cântăreața* și *Canarul Mizantropului* de d-l V. Demetrius, pentru cari s'au acordat 1.000 lei din acelaș premiu.

D-l *I. Bianu* cetește raportul făcut de d-l P Negulescu, membru corespondent, asupra lucrării d-lui H. Sanielevici intitulată: *Icoane fugare—Documente omenești*, pentru care s'au acordat 1.000 lei din acelaș premiu.

D-l *Duiliu Zamfirescu* cetește raportul asupra broșurii de versuri a d-lui Demostene Botez cu titlul: *Munții*, pentru care s'a dat suma de 500 lei din premiul Adamachi din 1918.

D-l *I. Bianu* cetește raportul asupra lucrării despre: ***Psaltirea Scheiană*** de d-l I. A. Candrea, căruia s'a acordat premiul Eliade-Rădulescu de 5.000 lei din 1919.

D-l *D. Onciul* cetește raportul pentru lucrarea: ***Istoria bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria*** de Părintele St. Meteș, pentru care s'au dat 2.500 lei din premiul Adamachi de 5.000 lei, divizibil, din 1919.

D-l *N. Iorga* cetește raportul asupra lucrării d-lui Jean Condurachi, cu titlul ***Câteva cuvinte asupra condiției juridice a străinilor în Moldova și Țara-Românească până la Regulamentul Organic***, pentru care s'au acordat 1.500 lei din pomenitul premiu.

D-l *St. C. Hepites*, în lipsa d-lui G. Tițeica, cetește raportul pentru: ***Problema financiară și chestiunea banului*** de d-l Dr. George N. Leon, pentru care s'a dat suma de 1.000 lei din acelaș premiu.

D-l *Dr. V. Babeș* cetește raportul pentru lucrarea: ***Rachistrichnostovainizarea*** de d-l Dr. N. Sebastian, pentru care s'a acordat suma de 1.500 lei din premiul Adamachi de 5.000 lei divizibil, din 1917.

D-l *Duiliu Zamfirescu* cetește raportul asupra lucrărilor d-lui Dr. Marcel Al. Nițescu: ***Represiunea fraudelor în vinicultura și comerțul de vinuri. Partea I-a legislativă; Selecțiunea fermenților românești și istoricul culturilor pure; Considerațiuni generale asupra stațiunilor eonologice din Franța***, pentru cari s'au dat autorului 1.400 lei din acelaș premiu.

D-l *P. Poni* cetește raportul asupra scrierii: ***Experiențe aplicate cursului de chimie pentru toate clasele de băieți și fete*** de d-l G. Constantinescu, pentru care s'au acordat 700 lei din pomenitul premiu.

D-l *St. C. Hepites* cetește raportul făcut de d-l *G. Țițeica* asura scrierii: ***Războiul naval pe înțelesul tuturor*** de d-l Lt. Comandar I. Bălănescu, pentru care s'a acordat suma de 700 lei tot din premiul Adamachi.

D-l *Dr. V. Babeș* cetește raportul pentru lucrarea d-lor Dr. P. Cazacu și I. Constantinescu-Frunză, întitulată: ***Material documentar pentru rezolvirea chestiunii farmaciilor în România***, pentru care s'a dat suma de 700 lei din acelaș premiu Adamachi.

D-l *General Gr. Crainicianu* cetește raportul asupra lucrărilor d-lui General St. Burileanu despre *Tunul de 57 mm. antiaerian*, pentru cari s'a acordat premiul Lazăr de 5.000 lei din 1918.

D-l *V. Pârvan* cetește raportul d-lui S. Mehedinți pentru lucrarea d-lor Ion și Iuliu Enescu, cu titlul: *Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul*

din punct de vedere agricol, cultural şi economic. Ediţia II-a. pentru care s'a acordat în întregime premiul Constantinide de 4.000 lei, divizibil, din 1919.

D-l *V. Pârvan* ceteşte raportul asupra lucrării în manuscript despre: *Valurile (troianele), drumurile şi cetăţile romane din toate ţerile locuite de Români*, pentru care s'a acordat d-lui Pamfil Polonic întreg premiul Adamachi de 5.000 lei, divizibil, din 1917.

Şedinţa publică se ridică şi Academia îşi continuă lucrările în şedinţă intimă.

Se aprobă propunerea d-lui Preşedinte de a se prelungi sesiunea cu două zile, lucrările nefiind încă terminate.

D-l *D. Onciul* aminteşte că unul din membrii misiunii franceze de profesori, care se află în Capitală, d-l Ed. de Martonne, este membru onorar al Academiei Române, altul, d-l Charles Diehl, este acum propus pentru a fi ales. Crede ca este bine cn şi ceilalţi, şi anume d-nii: Lucien Poincaré, Daniel Berthelot, Joseph Bédier, Paul Janet, Gustave Fougères, Meynial şi Balthazar să fie aleşi membri onorari ai Academiei noastre.

— Se ieau următoarele deciziuni:

1). propunerea pentru alegerea de membri onorari ai numiţilor delegaţi francezi să se pună la ordinea zilei în şedinţa de mâine;

2). să se ţină şedinţă solemnă, în onoarea misiunii franceze, Joi 12 Iunie; d-l Preşedinte P. Poni să salute pe membrii misiunii şi d-l N. Iorga să expună o conferinţă ocazională în limbile română şi franceză.

ŞEDINŢA DELA 11 IUNIE 1919.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

Dela I. P. S. S. Părintele Mitropolit al Moldovei Pimen se primeşte pomelnicul mânăstirii Pângăraţi din judeţul Neamţu, scris în 1793, legat în scoarţe de lemn învelite cu piele.

— Se decide a se exprimà mulţumiri.

D-l *I. Simionescu* prezintă numerele 5, 6, 7 şi 9 din «Biblioteca de popularizarea ştiinţei» conţinând lucrări de ale d-sale.

D-l *I. Bianu* prezintă copiile în culorile şi mărimea originalului după 3

miniaturi din cunoscutul Chronicum pictum din Biblioteca imperială din Viena, care reprezintă trei scene din răsboiul lui Alexandru Basarab în contra regelui Ungariei Carol Robert în anul 1330.

Ministerul Afacerilor Străine înapoiază telegrama Academiei Române către Academiile țerilor aliate și neutre, referitoare la întregirea neamului în hotarele sale naturale, cu arătarea că starea comunicațiilor telegrafice este atât de deplorabilă, încât depozitarea telegramei la oficiu n'ar atinge scopul urmărit de Academie.

— Se decide ca telegrama să fie multiplicată după numărul Academiilor, cărora urmează a se expedià și să se trimită astfel la Paris, de unde să fie expediată Academiilor.

Asociațiunea generală a medicilor din țară invită Academia în ziua de 15 Iunie, ora 2, la al 22-lea congres al ei, în care se va discutà chestiunea protecținnii copiilor.

— Se decide ca d-l Dr. V. Babeș să reprezinte Academia la congres.

Dela d-nii I. Rădulescu-Pogoneanu și G. Popa-Liseanu se primesc scrisori de mulțumire pentru alegerea d-lor de membri corespondenți.

Dela d-l C. Moisil se primește o scrisoare, prin care mulțumește pentru alegerea sa de membru corespondent și dăruește pentru cabinetul numismatic 10 monete antice din orașele noastre pontice.

Dela d-l General St. Burileanu se primește următoarea mulțumire pentru acordarea premiului Lazăr de 5.000 lei din 1918, pentru lucrările d-sale asupra tunului de 57 mm. antiaerian, sistem «Colonel Burileanu»:

«Mă simt foarte măgulit de onoarea ce mi-ați făcut, premiându-mi invențiunea mea, închinată apărării naționale și inspirată de nevoile ei, și rog pe d-nii Membri ai Academiei să binevoească a primì expresiunea sentimentelor mele de vie recunoștință pentru această distincțiune, care constitue pentru mine o satisfacțiune morală din cele mai înalte.

«Pentru a doua oară Academia Română mă onorează cu premiile ei. Dacă asupra importanței obiectului premiat astăzi nu mi se cuvine să fac vreo aluzie, chiar dacă n'aș intenționà decât să mai atenuez din impresia lăsată de raportul așà de elogios al d-lui General Crainicianu, care apasă greu asupra sentimentelor mele de modestie, îmi veți da voie să reîmprospătez în puține cuvinte amintirea celui dintâiu premiu ce ați binevoit a-mi oferì în 1911, cu ocazia prezentării lucrării mele intitulate «Calculul Probabilităților și aplicațiunile lui la tragerile de infanterie și de artilerie.»

«Dacă fac aceasta, e că doresc să aduc Academiei Române omagiile mele de admirațiune pentru înalta competință cu care apreciază lucrările ce i se

prezintă, întru cât întreaga lume ştiinţifică din Apus s'a rostit asupra valorii lucrării mele privitoare la Probalităţi, la fel cu d-l General Crainicianu, referentul meu din 1911, întocmai după cum este şi cel de astăzi.

«Tradusă în franţuzeşte, această lucrare a fost primită spre a fi publicată în volum separat de către L'Encyclopédie scientifique de Paris, care în acelaş timp şi în aceleaşi condiţiuni a publicat şi lucrarea, intitulată: «La Cellule nerveuse» a distinsului D-voastre coleg, d-l Dr. Marinescu, profesor universitar.

«Din documentele ce mi s'au trimis de către editor şi anume: Revue générale des Sciences, Revue militaire suisse, Revista di Artilharia din Lisabona, Danzer's Armee Zeitung din Viena, Artilleristiche Monatshefte şi Jarbücher für die deutsche Armee und Marine din Berlin, — am văzut cu o vie mulţumire sufletească, că lucrarea mea a fost în mod unanim primită cu interes şi apreciată.

«Iată, ca o probă, ce scrie în această privinţă o revistă franceză şi una germană:

«Revue générale des Sciences publică în numărul ei din 15/7/912 la pagina 521: «L'auteur de cet excellent ouvrage a eu pour but de mettre en-«tre les mains des officiers de toutes les armes un livre contenant une ex-«position élémentaire des principes de la théorie des Probabilités, en même «temps que le développement complet des applications de cette théorie au «tir du canon et du fusil.

«Ce double but paraît avoir été atteint de la façon la plus heureuse par «le capitaine Burileanu; les points les plus délicats de la partie théorique «de l'ouvrage, relative au Calcul des Probabilités, ont été exposés par lui «avec une clarté qui fait honneur au mathématicien et à l'écrivain.

«Chacun des deux chapitres de cette partie est suivi d'un résumé permet-«tant au grand public d'acquérir facilement des notions théoriques suffisantes «pour être mis à même de suivre aisément la seconde partie, exclusivement «consacrée aux applications.

«Cette dernière, très developpée, traite des divers problèmes que l'officier «d'artillerie ou d'infanterie est appelé à solutionner en campagne ou au po-«lygone. Un grand nombre d'exemples numériques, judicieusement choisis, «facilitent la compréhension des théories comprises dans les deux premiers «chapitres. A cet égard, il convient de citer tout particulièrement une note «relative à la surveillance des fabrications.

«L'impression est, comme pour tous les ouvrages de L'Encyclopédie Sci-«entifique, très soigné.»

«Cunoscuta revistă germană Dantzer's Armee Zeitung, No. 43 din 26/10/911,

publică la rândul ei, la pagina 13, următoarele, traducând pe românește: «O «cercetare plină de spirit asupra Calculului Probabilităților, care explică mai «aprofundat ca toate lucrările similare de până acum teoria tragerii. Cartea «începe cu introducerea teoriei abstracte, ale căreia rezultate sunt rezumate «într'un mod elementar, spre a fi înțelése cu ușurință. Apoi tratează exemple «cari sunt discutate în întregime. Ar trebui atrasă atențiunea asupra acestei «lucrări pentru predarea științei matematice în școalele militare.»

«Aceste elogioase aprecieri ale străinătății ilustrează în mod luminos spiritul de pătrundere și de largă perspicacitate ce prezidează la toate lucrările Academiei noastre Române.

«De aceea, Domnilor, stăpânit de emoție și dorind să vă adresez din inimă un cuvânt simplu, dar care să vă exprime toate sentimentele ce mă însuflețesc în momentul acesta, îmi ieau libertatea de a vă zice «să trăiți.»

Se cetesc procesele verbale ale Secțiunii istorice pentru ședințele dela 6 și 10 Iunie, prin cari se arata că Secțiunea a format următoarele comisiuni pentru examinarea manuscriptelor cari se vor prezentà la premiile cu subiecte date din 1920:

a) d-nii *N. Iorga*, *D. Onciul* și *I. Lupaș* pentru lucrările cari se vor prezentà la premiile Adamachi de 5000 lei, divizibil, cu subiectul: «Ediția românească a Memoriilor Regelui Carol» și Eliade-Rădulescu de 5.000 lei, cu subiectul: «Mișcarea revoluționară din 1821 în Principatele Române;»

b) d-nii *D. Onciul*, *N. Iorga* și *V. Pârvan* pentru manuscriptele cari se vor prezentà la premiul Alexandru Ion Cuza de 20.000 lei, cu subiectul: «Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor.»

Se cetesc procesele verbale ale Secțiunii științifice pentru ședințele dela 5 și 10 Iunie, prin cari se arată că Secțiunea a decis a supune aprobării plenului următoarele propuneri:

1) Să se tipărească în «Studii și Cercetări,» publicate de Academia Română lucrarea d-lui Gr. Antipa, cu titlul *Factorii și problemele evoluțiunii poporului român:*

2) Academia Română, prin Secțiunea științifică, să se asocieze la fundarea organizațiunilor științifice internaționale prin mijloacele aprobate în conferințele ținute la Londra și Paris de Academiile interaliate, să se aducă la cunoștința Guvernului această hotărîre, cerându-i-se concursul pentru îndeplinirea scopurilor urmărite de aceste asociațiuni științifice internaționale.

—Se aprobă.

D-l Președinte anunță că în ședința de astăzi sunt la ordinea zilei propunerile pentru alegeri de membri onorari.

D-l *I. Brătescu-Voinești* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Robert de Flers:

«Unul din prietenii noștri francezi, care, în timpul răsboiului european, ne-a dovedit o dragoste caldă și sinceră, luând condeiul pentru apărarea intereselor țerii și neamului nostru în toate ocaziile, este d-l Robert de Flers. Și azi continuă, fiind director al marelui ziar parizian «Figaro», să scrie articole favorabile cauzei noastre. D-l de Flers este autorul dramatic, a cărei fecundă operă a încântat și încântă atâtea suflete.

«Academia Română, alegându-l ca membru onorar și-ar îndeplini o datorie de recunoștință față de un mare artist, din al căruia orice rând scris cu privire la țara noastră răsare o dragoste de frate.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanți 22; voturi pentru 22.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l Robert de Flers membru onorar al Academiei Române.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar I. P. S. S. Mitropolitul bisericii greco-catolice din Transilvania și Ungaria Dr. V. Suciu:

«Propunem ca membru de onoare al Academiei Române pe arhipăstorul bisericii greco-catolice din Ardeal, Banat și Țara-Ungurească Dr. Vasile Suciu, în semn de călduroasă prețuire a meritelor sale bisericești și culturale naționale.»

— Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanți 22; voturi pentru 22.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe I. P. S. S. Mitropolitul Dr. V. Suciu membru onorar al Academiei Române.

D-l *N. Iorga* cetește următoarea propunere pentru a fi ales membru onorar d-l Lacour Gayet:

«D-l Lacour Gayet, istoric al Romanilor, membru al Institutului, a fost dela începutul răsboiului, unul din statornicii prietini ai României și apărătorul intereselor noastre cu orice prilej.

«E o datorie să-i arătăm recunoștința noastră pe calea care ar puteà fi mai plăcută acestui fruntaș cărturar al Franței.»

— Sĕ procede la vot, al cărui rezultat este: votanți 22; voturi pentru 22.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, spune că propunerea a întrunit unanimitatea și proclamă pe d-l Lacour Gayet membru onorar al Academiei Române.

— Se decide, în unanimitate, ca membrii delegațiunii universității din Paris, aflători în Capitală, propuși în ședința de ieri să fie aleși membri onorari, să fie votați în bloc, prin aclamațiuni.

D-l *D. Onciul* cetește următoarele propuneri pentru d-nii Charles Diehl și Dr. Meynial:

«Avem onoarea de a propune ca membru onorar pe d-l Charles Diehl, profesor de istoria bizantină la Universitatea din Paris, renumit prin scrierile sale asupra istoriei bizantine și a artei bizantine, în care a dat luare aminte și artei noastre religioase.»

«Avem onoarea de a propune ca membru onorar pe d-l Meynial, profesor la Facultatea de drept din Paris și membru al misiunii universitare franceze, care a venit să ne fie de ajutor cu sfatul ei pentru reorganizarea învățământului nostru superior.»

D-l *G. Țițeica* cetește următoarea propunere pentru d-nii Lucien Poincaré, Daniel Berthelot, Paul Janet și Dr. Balthazard:

Domnilor Colegi,

«Avem onoarea să vă propunem alegerea ca menbri onorari a d-lor Lucien Poincaré, Daniel Berthelot, Paul Janet și Dr. Balthasard, oameni de știință de mâna întâi și membri ai Comisiunii de profesori universitari veniți în Capitală.»

D-l *N. Iorga* cetește următoarea propunere pentru d-l Joseph Bédier:

«Propun ca membru onorar al Academiei noastre pe oaspetele de astăzi al României, d-l profesor Joseph Bédier dela Universitatea din Paris.

«Studiile sale asupra epopeei franceze a evului mediu au contribuit esențial să renoveze cunoștințele ei. Cercetându-i fără preocupație, cu cea mai severă critică și cu atâta revenire doveditoare asupra propriilor sale resultate, așà a izbutit să arăte, și pe baza tradițiilor locale, a datinelor de pelerinagiu, a concurenței dintre mănăstirile cari căutau să atragă lume la hramurile lor, de unde, din ce mediu material au venit acele puternice curente epice cari au topit în toată Europa latină și dincolo de hotarele ei o mișcare de poezie răsboinică necunoscută până acum. Astfel pe o cale nebătută încă

s'a înlăturat definitiv părerea greşită despre originea germană pe care ar fi avut-o vestitele *chansons de geste*.

«Dar aceasta e numai o parte din opera sa, care în ultimele timpuri a căutat nevoile de apărare ale Franciei, publicând dosarul probelor de criminalitate a oştilor duşmane cari-i invadaseră teritoriul.

«Noi cari avem atâtea de lămurit în ce priveşte propriul nostru epos popular, avem încă un motiv de a aduce în această formă şi un omagiu ştiinţific şi un salut ospitalier fruntaşului învăţat francez, istoric nu mai puţin decât filolog prin subiect şi prin metodă.»

D-l *V. Pârvan* ceteşte următoarea propunere pentru d-l Gustave Fougères:

«Propunem ca membru de onoare al Academiei Române pe profesorul Gustave Fougères dela Universitatea din Paris, ca elenist şi arheolog, — a cărui vieaţă a fost în întregime închinată cercetării pe teren a culturii antice greceşti, în înseşi urmele lăsate sub pământ de vieaţa elenă, în toată strălucita ei varietate şi frumuseţe. Pornind ca filolog, dela textele literare, şi găsindu-le aşà de necomplete şi adesea aşà de puţin doveditoare pentru marea noutate a vieţii greceşti în evoluţia spiritului omenesc universal, Fougères, întâiu ca discipul, apoi ca maestru al Şcoalei franceze din Atena, a simţit nevoia de a luà contact direct, prin săpături, cu cei antici,—şi ziua în care ochiului său nerăbdător i se vor fi arătat din dărâmături şi moloz figurile aşà de subtil armonioase ale Muzelor din Mantinea, va fi fost sosirea răspunsului de prietenoasă primire, de către zeii eleni, a ofrandei vieţii sale de studiu, pe altarul lor de lumină.

— Procedându-se la vot, d-nii Charles Diehl, Dr. Meynial, Lucien Poincarè, Daniel Berthelot, Paul Janet, Dr. Balthazard, Joseph Bédier şi Gustave Fougères sunt aclamaţi, în unanimitate, membri onorari ai Academiei Române.

D-l *G. Ţiţeica* ceteşte proiectul de buget pentru anul 1919—1920, care cuprinde la venituri suma de lei 2.630.491,38 şi la cheltueli suma de lei 2.630.310.57, rămânând un excedent de lei 180,81.

D-l *I. Bianu* spune că Academia a făcut exces de generozitate cu cele trei şcoale dela Ţigăneşti, Călmăţuiu şi Moara Grecilor. Ceteşte testamentul filantropului Tache Anastassiu şi arată cât de mult face Instituţiunea noastră peste prevederile testamentare. Din această cauză directorii acelor şcoale, încredinţaţi că Academia are fonduri nesecabile, se dedau la cheltueli peste măsură de mari. După prevederile admise în bugetele de cheltueli pentru anul viitor, un elev dela Ţigăneşti costă 3.140 lei şi unul dela Moara Grecilor 2.650 lei anual. Din tot venitul Fondului Tache Anastassiu de lei 377.615,60 dacă se scad prelevările de 22%, rămâne disponibilă numai

suma de lei 13.508,65, iar Fondul Agarici, cu un venit de lei 91.636,15 rămâne cu un deficit de lei 17.328,50, cu toate reducerile făcute în proiectele de bugete ale acestor şcoale. Roagă Comisiunea şcolară şi în special pe d-l G. Ţiţeica, Inspectorul şcoalelor, să iea toate măsurile ca această stare de lucruri să înceteze.

D-l *P. Poni* spune că cunoaşte bine chestiunea ridicată de d-l Bianu şi se uneşte cu propunerea d-sale de a se luà în de aproape cercetare cheltuelile şi a se face toate reducerile posibile. Comisiunea şcolară trebue să supravegheze cu mare băgare de seamă bunul mers al şcoalelor şi d-l Inspector să facă inspecţiuni inopinate şi amănunţite la faţa locului. Chestia şcoalelor de agricultură trebue luată din nou în studiu şi pusă în concordanţă cu starea creată prin noua reformă agrară. Asupra acestui punct atrage atenţiunea Comisiunii şcolare şi a d-lui Inspector al şcoalelor. Proprietatea mare aproape dispare prin noua reformă agrară şi de aceea elevii trebue deprinşi a produce nu în mod extensiv, ca până acuma, ci în mod intensiv, pe porţiuni mici de teren. Crede necesar a se înfiinţà pe lângă şcoalele de agricultură câte o fermă mică de câte 5 hectare.

D-l *S. Mehedinţi* adaoge că împrejurările au făcut să cunoască aceste şcoale. Pentru buna reputaţie a Academiei, trebue schimbată radical concepţia directorilor şcoalelor şi reforme serioase, în sensul propus de d-l Poni, sunt necesare cât mai în grabă.

— Proiectul de buget se pune la vot şi se aprobă cu unanimitate.

— Se procede la alegerea Comisiunii bugetare pentru anul 1919—1920. Sunt aleşi d-nii *P. Poni, I. Simionescu, Gr. Antipa, G. Ţiţeica, S. Mehedinţi.*

D-l *I. Bianu* ceteşte propunerea prezentată în şedinţa dela 5 Iunie relativ la portretele şi biografiile membrilor răposaţi şi la busturile preşedinţilor cari au funcţionat cel puţin 3 ani.

D-l *P. Poni* nu se uneşte cu propunerea ca biografiile membrilor să nu se ocupe şi cu activitatea lor politică. Face o deosebire între oamenii politici şi politiciani şi arată apoi că despre unii membri s'ar spune prea puţin, dacă în biografii nu se va tratà şi despre activitatea lor politică.

D-l *I. Bianu* spune că propunerea a formulat-o astfel, pentru ca biografiile să se ocupe mai ales cu activitatea membrilor în legătură cu Academia, după cum spune art. 23 din Statute. Faţă cu cele arătate de d-l P. Poni este de părere să se scoată din propunere fraza: «Pentru membri răposaţi, cari au avut în vieaţă în mare măsură activitate politică, biografiile publicate de Academie să se ocupe numai de activitatea lor literară sau ştiinţifică, şi de activitatea lor în Academie.»

— Se pune la vot propunerea astfel modificată şi se aprobă cu unanimitate.

— Se procede la alegerea Comisiunii pentru portretele membrilor răposaţi şi busturile preşedinţilor.

Sunt aleşi d-nii: *I. C. Negruzzi*, *Duiliu Zamfirescu*, *I. Bianu*, *M. C. Sutzu* şi *St. C. Hepites*.

— Se pune la vot propunerea Secţiunii istorice pentru modificarea art. 94 din Regulamentul general, cu privire la Fondul Cuza, făcută în şedinţa dela 5 Iunie şi se aprobă cu unanimitate de 22 voturi.

— Se procede la alegerea Comisiunii speciale pentru examinarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiile Năsturel, al Asociaţiunii Craiovene şi Stolojianu din 1920:

Sunt aleşi d-nii: *A. Bârseanu*, *O Densuşianu*, *S. Puşcariu* şi *G. Bogdan-Duică* din Secţiunea literară; *D. Onciul*, *V. Pârvan*, *D. Gusti* şi *S. Mehedinţi* din Secţiunea istorică; *Dr. V. Babeş*, *I. Simionescu*, *A Saligny* şi *St. C. Hepites* din Secţiunea ştiinţifică.

— Se procede la alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiul Chrissoveloni din 1920:

Sunt aleşi d-nii: *I. C. Negruzzi*, *N. Iorga*, *I. Nistor*, *Gr. Antipa*, *G. Ţiţeica*, *I. Simionescu*, *D. Mrazec*.

Secţiunea literară încunoştiinţează că şi-a constituit biuroul pentru 1919-1920, alegând Preşedinte pe d-l *I. Caragiani* şi Vicepreşed. pe d-l *I. Brătescu-Voineşti*.

Se ceteşte procesul-verbal al Secţiunii istorice pentru şedinţa dela 10 Iunie, prin care se arată că Secţiunea şi-a constituit biuroul pentru 1919-1920, alegând Preşedinte pe d-l *D. Onciul* şi Vicepreşedinte pe d-l *T. V. Stefanelli*, iar ca Secretar pe 7 ani pe d-l *V. Pârvan*, conducerea Buletinului francez al Secţiunii rămânând mai departe în sarcina d-lui *N. Iorga*.

Se ceteşte procesul verbal al Secţiunii ştiinţifice pentru şedinţa de astăzi, prin care se arată că Secţiunea a luat următoarele deciziuni:

1) a ales Secretar pe 7 ani pe d-l *Gr. Antipa;*

2) şi-a constituit biuroul pentru 1919—1920, alegând Preşedinte pe d-l *Dr. G. Marinescu* şi Vicepreşedinte pe d-l *I. Simionescu*.

— Se ieau spre cunoştinţă.

Secţiunea ştiinţifică prezintă spre aprobare următorul proiect de buget pentru anul 1919—1920:

Buletinul Secţiunii, tipar, renumerări şi expediţie	10.000
Memoriile Secţiunii, idem	15.000
Participarea la asociaţiunile ştiinţifice internaţionale şi altele	5.000
Volumele asupra coalelor din Dr. Istrati 4000 lei, rezervaţi din bugetul 1916—17	
Totalul cheltuelilor	30.000
De capitalizat	84.993.79
Total disponibil	114.993,79

— Se aprobă.

— Se pune la ordinea zilei alegerea delegaţiunii pentru anul 1919—20.

D-l *P. Poni* este ales Preşedinte cu unanimitate de voturi.

Vicepreşedinţi sunt aleşi d-nii: *I. Brătescu-Voineşti* din Secţiunea literară, *D. Onciul* din Secţiunea istorică şi *St. C. Hepites* din Secţiunea ştiinţifică.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* ceteşte următorul raport asupra lucrărilor sesiunii generale din 1919:

«Sesiunea generală în acest an a avut o însemnătate cu totul deosebită în vieaţa Academiei. In ea au trebuit rezolvite lucrările pentru 3 ani, fiindcă în cei 2 ani precedenţi evenimentele răsboiului au împiedecat activitatea normală a acestei instituţiuni. Pe de altă parte, cu această sesiune, Academia a intrat într'a doua jumătate de secol a activităţii ei.

«Şedinţele noastre au început cu una din cele mai solemne pe care le-a avut Academia. MM. LL. Regele şi Regina, împreună cu A. S. R. Principele Moştenitor, au binevoit să onoreze cu prezenţa Lor începutul lucrărilor noastre, dând astfel o nouă dovadă despre viul şi statornicul interes, pe care Augusta Familie Regală—urmând pilda dată de neuitatul Rege Carol—îl are pentru vieaţa culturală a neamului şi în special pentru activitatea Academiei Române.

«Idea unităţii culturale a neamului, pe care a fost întemeiată Academia la 1866, a ajuns la realizarea ei şi a contribuit la pregătirea unirii politice, îndeplinită atât de fericit în zilele noastre. Am avut dar fericirea să primim în mijlocul nostru ca concetăţeni ai României întregite nu numai pe fraţii de peste Carpaţi şi din Bucovina, cari până acum puteau veni aici numai cu pasapoarte şi cu învoirea autorităţilor statelor cărora erau supuşi, dar şi pe acei fraţi ai noştri, cari niciodată n'au putut luà parte la activitatea şi la vieaţa culturală a neamului şi a Academiei, adică a fraţilor Basarabeni, al căror glas a răsunat întâia oară în sânul acestei instituţiuni.

«Astfel Academia reprezintă cele mai înalte interese culturale ale întregului neam şi nimica nu-i mai stă în potrivă ca să dea culturii lui impulsiunea şi îndreptarea cea mai puternică şi mai sănătoasă. Aceasta ni s'a spus nu numai prin glasul viu al colegilor din toate ţerile româneşti, dar şi prin telegrama călduroasă primită dela conducătorul organizării administraţiei de Stat a Românilor de peste Carpaţi.

«Am avut plăcerea să salutăm în mijlocul nostru pe unul din cei mai statornici şi mai vechi prieten ai Românilor, pe d-l Jarník dela Praga, colegul nostru corespondent de 40 ani, căruia Academia a voit să-i dea titlul de membru onoror pentru marile servicii aduse neamului românesc.

«Şedinţele au fost în mare parte ocupate de comunicări: trei şedinţe so-

lemne au fost ocupate cu discursurile de intrare ale colegilor Inculeț, Ciobanu și Ov. Densușianu și de răspunsurile d-lor Poni și Bianu.

«Alte 4 ședințe publice au fost ocupate cu comunicările colegilor Lupaș, Bârseanu, Babeș Pârvan, Iorga și a Secretarului D-Voastre General.

«Lucrările noastre au fost umbrite de o zi de adâncă întristare: ziua în care a trebuit să ne despărțim pentru totdeauna de colegul atât de iubit și atât de prețuit de noi toți, care a fost I. Bogdan. Activitatea lui în Academie și în știința istoriei românești lasă urme neperitoare; în sânul Academiei plecarea lui lasă un gol adânc.

«Tot în cursul acestei sesiuni Academia a primit informațiuni despre pierderea în vremea anilor de răsboiu a membrilor onorari Gaston Darboux și William Crooks.

«Pentru umplerea golurilor rămase din anii trecuți ați ales membri activi pe d-nii: G. Bogdan-Duică în locul lui T. Maiorescu, pe Octavian Goga în locul lui Coșbuc și pe D. Gusti în locul lui Giurescu. Avem deplină încredere că prin aceste alegeri Academia va câștigă puteri și talente nouă, cari vor contribui mult la îndeplinirea marilor ei îndatoriri și înaltei ei misiuni.

«Pentru a lărgi mai mult decât până acum activitatea Academiei și a atrage la activitatea ei cât mai multe puteri nouă, ați hotărît a ridică numărul membrilor corespondenți români dela 15 la 20 pentru fiecare secțiune. Ca urmare a acestei hotărîri, ați ales, după propunerea secțiunilor, numeroși membri corespondenți și anume:

«La Secțiunea literară pe următorii:

I. Rădulescu-Pogoneanu, I. Agârbiceanu, Onisifor Ghibu, Alexie Procopovici, C. Sandu-Aldea, Marin Simionescu-Râmniceanu;

«La Secțiunea istorică, pe următorii:

Andreiu Rădulescu, Profesor C. Brătescu, G. Vâlsan, Zenovie Păclișan, Iustin Frățiman, Profesor Demostene Russo, Sever Zotta, C. Moisil, G. Popa-Lisseanu, Preotul Ștefan Meteș și dintre străini Dr. Karel Kladec.

«La Secțiunea științifică, pe următorii:

General Panaitescu Scarlat, Inginer I. Ionescu, Profesor I. Borcea, Inginer N. Vasilescu-Karpen, iar dintre străini pe Eugène Pittard.

«Pentru a arătă recunoștința Academiei către acei bărbați de știință, ale căror simțiminte de prietenie statornică pentru Români s'au manifestat și s'au dovedit mai ales în anii grei de dureri și de speranțe mari, ați ales membri onorari pe următoarele persoane:

Em. de Martonne, Paul Gore, J. Urban Jarník, H. Tiktin, C. N. Hurmuzaki, G. Dima, Metodiu Zavoral, Mitropolitul Dr. Vladimir Cavaler de Repta,

Păr. Episcop Dr. Miron Cristea, P. S. S. Arhiereul Iacob Antonovici, V. Goldiş, Dr. Valeriu Braniscе, Iuliu Maniu, De La Roncière, F. Teutsch.

«Aţi ascultat rapoartele diferitelor Comisiuni, cari v'au informat asupra deosebitelor servicii ale Academiei, precum şi asupra modului cum toate acestea au trecut prin anii grei ai răsboiului. Aţi dat hotărîri asupra direcţiunii ce este de urmat în viitor şi aţi ales comisiuni cari să controleze şi să conducă aceste lucrări.

«Aţi examinat în Secţiuni şi în Comisiuni multele scrieri, mari şi mici, cari au fost prezentate la premiile ce erau de dat. Numărul acestor premii erà excepţional de mare din cauză că aveau să se dea în acest an premiile pentru anii 1917, 1918 şi 1919. In expunerea făcută la începutul şedinţei de astăzi am recapitulat hotărîrile luate şi premiile date.

«Pentru a înlesnì o şi mai bună funcţionare a acestui însemnat mijloc de încurajare a talentelor şi a muncii literare şi ştiinţifice aţi introdus în regulamentul premiilor câteva modificări pe cari le-aţi crezut folositoare pentru viitor.

«Aţi introdus asemenea câtevà schimbări sau adaose în statute şi în diferitele regulamente ale Academiei.

«Pentru amintirea marilor şi fericitelor evenimente, la cari am asistat şi prin cari s'au realizat dorul secular al Românilor de a se vedeà întruniţi intr'un singur stat naţional, aţi hotărît în principiu ridicarea unui monument comemorativ pentru colonizarea Daciei de împăratul Traian şi aţi ales o comisiune, care să studieze în cursul anului chestiunea aceasta şi modalităţile pentru realizarea ei.

«De asemenea v'aţi preocupat de însemnata chestiune a localului Academiei şi în special a localului Bibliotecii şi aţi luat hotărîri cari să realizeze cât se poate mai curând satisfacerea acestei trebuinţe atât de mari pentru desvoltarea întregei activităţi viitoare ştiinţifice şi culturale în România întregită.

«*Domnilor Colegi,*

«Sesiunea pe care o închidem astăzi a fost una din cele mai grele şi în acelaş timp din cele mai rodnice. Avem drept să sperăm cu deplină încredere, noi cei mai în vârstă, că în modul cum aţi îngrijit a se ocupà locurile vacante şi hotărîrile pe cari le-aţi luat pentru îmbunătăţirea statutelor şi regulamentelor, vor asigurà pentru viitor o activitate tot mai bogată şi prin aceasta înălţarea tot mai sus a prestigiului acestei Instituţiuni atât de scumpă neamului şi nouă, cari avem fericirea a face parte dintr'însa.»

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 12 Iunie 1919.

Președința d-lui *P. Poni*.

Sunt primiți în ședință următorii Profesori universitari francezi, cari compun misiunea chemată în țară de Ministerul Instrucțiunii publice pentru a ajută la reorganizarea învățământulul superior în România, și cari toți au fost proclamați Membri onorari ai Academiei Române în ședința de eri, anume: d-nii L. Poincaré, Ch. Diehl, Gustave Fougères, Dr. Balthazard, Daniel Berthelot, Paul Janet, Joseph Bédier, Em. de Martonne, Ed. Meynial. Dânșii sunt însotiți de Marchizul de Saint-Aulaire, Ministrul plenipotențiar al Franței la București.

D-l Președinte *P. Poni* salută pe membrii eminenți ai misiunii universitare franceze și-i înștiințează că Academia Română i-a ales membri de onoare ai ei.

D-l L. Poincaré răspunde într'o cuvântare caldă și mulțumește în numele membrilor misiunii pentru onoarea ce Academia Română le-a făcut.

D-l *N. Iorga* expune în limba franceză următoarea comunicare:

Faire à des maîtres de l'esceignement français et de la science française l'éloge dela France, de sa civilisation et de son héroïsme, c'est ajouter à ce qui existe depuis longtemps dans la conscience du monde entier, y compris ceux qui ont eu un moment l'idée folle et criminelle de vouloir la détruire, un hommage superflu.

Le vrai hommage est celui de faire préuve devant nos hôtes du sentiment précis d'une mission qui corresponde, dans la mesure des moyens beaucoup plus modestes, qui n'ont cependant rien à faire avec une infériorité de race, que, sans aucun orgueil déplacé, nous ne saurions pas reconnaître même devant notre grande sœur la France, qui

A face unor maestri ai învățământului francez și ai științei franceze elogiul Franței, al civilisației sale și al eroismului său, înseamnă a adăoge la ceea ce există de mult timp în conștiința lumii întregi, cuprinzând și pe aceia cari un moment au avut idea nebună și criminală de a voi s'o distrugă, un omagiu superfluu.

Adevăratul omagiu e acela de a face dovadă înaintea oaspeților noștri de sentimentul precis al unei misiuni care să corespundă—în măsura mijloacelor mult mai modeste, cari n'au totuș nimic a face cu o inferioritate de rassă, pe care, fără nici un orgoliu deplasat, n'am puteà-o recunoaște nici chiar înaintea marii noastre surori, Franța,—care să

corresponde, dis-je, à la mission civilisatrice, d'un caractère latin si harmonieux, qui forme la raison d'être même du peuple français.

A vous, Monsieur le vice-recteur, qui, avec un nom qui sera souvent mentionné dans le souvenir reconnaissant de l'humanité, êtes venus chez nous pour nous apporter, avec toute l'autorité de votre situation et de votre talent, un message de latinité future triomphant au milieu des barbares du cœur, pires que les barbares de l'ignorance, à vous, représentants de cette science de la nature, si française dans son origine aussi bien que dans sa plus belle et plus sereine interprétation philosophique, ainsi qu'à M. Fougères, qui de la souriante Athènes de son école est venu dans ces régions des anciens Gètes et Daces où l'âme thrace vibrait d'élans inconnus à l'hellénisme serein, à M. Diehl, qui pourrait trouver à l'appui de ses conclusions sur l'art byzantin dans chaque vieux village roumain des traces de cet art du moyen âge dont nous sommes restés dans tout l'Orient chrétien à travers les siècles seuls dépositaires, continuateurs et transformateurs, à M. Joseph Bédier, qui découvrirait dans nos chansons épiques, si rapprochées de celles des Serbes, une influence lointaine des chansons de geste dont il est arrivé à fixer le point de départ et le caractère exact, à M. de Martonne, qui a fixé sous tant de rapports le caractère de cette terre

corespundă, zic, misiunii civilizatoare, de un careoter latin aşà de armonios, care formează raţiunea însăş de a fi a poporului francez.

D-voastră, Domnule Vicerector, care, cu un nume ce va fi adesea menţionat în amintirea recunoscătoare a umanităţii, aţi venit la noi spre a ne aduce, cu toată autoritatea situaţiei d-voastre şi a talentului d-voastre, un mesagiu de latinitate viitoare, triunfând în mijlocul barbarilor inimii, mai răi decât barbarii ignoranţei, d-voastre, reprezentanţi ai acelei ştiinţe a naturii, aşà de franceză în originea sa, ca şi în cea mai frumoasă şi mai senină a sa interpretare filozofică, ca şi d-lui Fougères, care din încântătoarea Atenă a şcoalei sale a venit în această regiune a vechilor Geţi şi Daci, în care sufletul trac vibrà de avânturi necunoscute elenismului senin, d-lui Diehl, care ar puteà găsi în sprijinul concluziilor sale asupra artei bizantine în fiecare sat românesc urme ale acelei arte a evului mediu ai căreia păstrători, continuatori şi transformatori în decursul veacurilor am rămas noi singuri în tot Orientul creştin, d-lui Joseph Bédier, care ar descoperi în cântecele noastre epice, aşà de apropiate de ale Sârbilor, o înrâurire îndepărtată a acelor *chansons de geste*, al căror punct de plecare şi caracter exact a izbutit să-l stabilească d-sa, d-lui de Martonne, care a fixat subt atâtea raporturi caracterul acestui pământ românesc, pe care mărturia sa va contribui de sigur a-l consolidà

roumaine que son témoignage servira certainement à consolider dans son unité, qu'il a recommandée jusqu'ici de toute son incontestable autorité, à vous tous, désormais nos collègues dans cette république des lettres qui juge les nations, non pas d'après le nombre et le territoire, ni même d'après l'œuvre accomplie, mais d'après les difficultés qu'elles ont dû vaincre pour arriver à leur but, nous avons au moins ici, à l'Académie de tous les Roumains, le devoir de dire un mot sur l'unité de la race, sur la valeur historique et sur la place qui lui revient dans le développement de l'humanité. Ce n'est pas une tentative vaine et déplacée de présenter notre propre éloge, que je n'ai guère l'intention de risquer devant votre esprit critique, mais bien de faire mieux voir que, en nous choisissant pour alliés et pour camarades dans la mission qu'elle s'est si glorieusement choisie, de préférence à d'autres, elle n'a pas, pour des motifs de famille, fait fausse route.

Tels que nous sommes, les quatorze millions de Roumains, habitant aussi bien dans la Dacie, entre la Theiss, le Danube et le Dniester, qu'au delà de cette rivière dans les profondeurs de la Russie, au delà du Danube, le long de la rive droite et jusque dans les gorges du Pinde et dans les villages du Mont Olympe, séjour de nos dieux thraces aussi bien que de leurs frères, les dieux de l'Hellade, nous représentons tout

în unitatea lui, pe care a recomandat-o până acum cu toată autoritatea sa incontestabilă, d-voastre tuturor, colegi ai noștri de aici înainte în această republică a literelor care judecă națiunile, nu după număr și teritoriu, nici chiar după opera îndeplinită, ci după greutățile pe cari au trebuit să le învingă pentru a ajunge la scopul lor, avem, cel puțin aici, în Academia tuturor Românilor, datoria de a vă spune un cuvînt asupra unității rassei, asupra valorii istorice și asupra locului care i se cuvine în desvoltarea umanității. Nu e o încercare zadarnică și ne la locul ei de a înfățișà propriul nostru elogiu, pe care n'am de loc intenția de a-l încercà înaintea spiritului d-voastre critic, ci una de a arătà că, alegându-ne ca aliați și ca tovarăși în misiunea pe care Franța așà de glorios și-a ales-o, de preferință față de alții, ea nu și-a greșit, din motive de familie, de loc drumul ei.

Astfel precum suntem, cele patrusprezece milioane de Români, locuind și în Dacia, între Tisa, Dunăre și Nistru, ca și dincolo de acest fluviu, în adâncimele Rusiei, dincolo de Dunăre, de-a lungul țermului drept și până în văile Pindului și în satele Muntelui Olimp, cămin al zeilor noștri traci ca și al fraților lor, zeii Eladei, noi reprezentăm toată moștenirea politică a vechilor Traci, amestecați adesea cu Galii din Panonia și

l'héritage politique des anciens Thraces, mêlés souvent aux Gaulois de la Pannonie et des régions orientales, et tout ce que les Romains étaient arrivés à fonder en Orient. Dans des proportions restreintes par les vicissitudes d'une histoire qui n'est pas pour nous une déplorable suite de malheurs, nous donnant le droit de mendier aujourd'hui la charité d'aînés plus heureux que nous, mais bien un sujet d'orgueil pour toutes les difficultés que nous avons su vaincre pour être aujourd'hui le peuple le plus nombreux du Sud-Est européen et le plus apte pour développer, avec le concours de nos amis, une civilisation supérieure à celle de nos voisins, nous sommes héritiers de cette Romanie d'Orient dont nous avons conservé pieusement le nom dans celui de notre langue, ***românească***, et de notre peuple, au-dessus des distinctions provinciales, ***Români***.

Des éléments de cette latinité orientale se sont perdus au milieu des barbares envahissants, mais il n'y a eu jamais un Etat formé par nos ancêtres réunis à leurs maîtres et sous le nom même de ces maîtres. Nous sommes restés retranchés dans nos souvenirs et dans nos espérances, forts du droit des aborigènes et des premiers colons, dédaigneux de la sécurité, de la gloire même que nous aurions pu gagner par la fréquentation des intrus et par le mélange avec leur sang. Être des *Romani* n'avait rien de grand que

din regiunile orientale, şi tot ceia ce Romanii ajunsese a întemeià în Orient. In proporţii restrânse, prin vicizitudinile unei istorii care nu este pentru noi un deplorabil şir de nenorociri, dându-ne astăzi dreptul a cerşi mila fraţilor mai mari, mai înaintaţi decât noi, ci un subiect de mândrie pentru toate greutăţile pe cari am ştiut a le învinge pentru a fi astăzi poporul cel mai numeros din Sud-Estul european şi cel mai potrivit pentru a desvoltà, cu concursul amicilor noştri, o civilizaţie superioară aceleia a vecinilor noştri, noi suntem moştenitorii acelei ***Romania*** din Orient, al căreia nume l-am păstrat cu pietate în acela al limbii noastre, ***românească***, şi al poporului nostru, mai presus de deosebirile provinciale, ***Români***.

Elemente ale acestei latinităţi orientale s'au pierdut în mijlocul barbarilor năvălitori, dar n'a fost niciodată un Stat format de strămoşii noştri, reuniţi cu stăpânii lor şi subt numele chiar al acestor stăpâni. Noi am trăit retranşaţi în amintirile noastre şi în speranţele noastre, tari pe dreptul băştinaşilor şi al primilor colonişti, despreţuitori ai siguranţei, ai gloriei chiar, pe care am fi putut-o câştiga prin relaţiile cu intruzii şi prin amestecul cu sângele lor. A fi ***Romani*** n'aveà nimic mare decât pentru conştiinţa populară, şi

pour la conscience populaire, et nos antécesseurs ont préféré ce titre à tout autre orgueilleuse qualification nouvelle.

Bien que coupés de tout contact avec la nouvelle Rome de Constantin, devenue une Byzance à demi hellénique et à demi orientale, par des infiltrations slaves, par des États de rude et prétentieuse imitation romaine, les paysans des plaines, et des vallées roumaines, restés seuls sur les ruines des villes détruites par l'invasion, négligèrent dans leur noble bon sens qu'ils ont transmis à leurs successeurs les oripeaux de fausse pourpre dont se paraient les Tzars et les Krals des Balcans, simples copies des empereurs d'Orient et des Carolingiens d'Occident, pour conserver avec un sûr instinct politique dans la pensée profonde des masses l'idée impériale romaine. Ils ont eu, d'après la coutume des temps où l' «Empire» existait pour eux aussi, des juges, des ducs et des *domni*, des «domini» au caractère manifestement impérial.

Ils ne voulurent pas figurer au moyen âge ni à côté, ni à la suite des nations qui, appartenant à une autre race, servaient un autre idéal politique. Ils préférèrent se faire oublier dans leur vie patriarcale dont les fastes, souvent orageux, se sont pour toujours perdus. Ils payèrent la dîme et fournirent leur contingent aux chefs des lignées scythes de la steppe, tout en continuant leur vie d'une parfaite unité populaire, basée sur

înaintaşii noştri au preferat acest titlu la orice altă mândră denumire nouă.

Deşi tăiaţi de orice contact cu noua Romă a lui Constantin, devenită un Bizanţ pe jumătate elenic şi pe jumătate oriental, prin infiltraţii slave, prin State de aspră şi pretenţioasă imitaţie romană, ţăranii câmpiilor şi văilor româneşti, rămaşi singuri pe ruinele oraşelor distruse de năvăliri, neglijară, în nobilul lor bun simţ pe care l-au transmis urmaşilor lor, zdrenţele de falşă purpură cu care se împodobiau Ţarii şi Craii Balcanilor, simple còpii ale Impăraţilor din Orient şi ale Carolingienilor din Occident spre a păstrà, cu un singur instinct politic, în gândirea adâncă a masselor, ideia imperială romană. Ei au avut după obiceiul timpurilor când *„Imperiul există“* şi pentru ei, juzi, duci şi domni, *domini* cu caracter vădit imperial.

Ei nu voiră să figureze în evul mediu, nici alăturea, nici în urma unor naţiuni, cari aparţinând altei rasse, serviau un alt ideal politic.

Preferiră a se face uitaţi în vieaţa lor patriarhală, ale căreia *faste*, adesea ori furtunoase, s'au pierdut pentru vecie. Plătiră dijma şi dădură contigentul lor şefilor dinastiilor scitice din stepă, continuându-şi fără întrerupere vieaţa de o perfectă unitate populară, întemeiată pe o datină

une coutume inébranlable. J'oserais penser que l'agitation vaine d'un peuple destructeur, aujourd'hui, de la civilisation qu'il singera maladroitement demain vaut un peu moins que ce grand calme des races nobles qui se reposent pendant des siècles pour pouvoir mieux reprendre une œuvre qu'ils se sentent le devoir de continuer sur la même terre.

nesdruncinată. Și aș îndrăzni să cred că agitația deșartă a unui popor distrugător, astăzi, al civilizației pe care mâine o va maimuțări cu stângăcie, prețuiește ceva mai puțin ca acest mare calm al rasselor nobile care se odihnesc timp de secole spre a puteà mai bine reluà o operă pe care își simt datoria de a o continuà pe acelaș pământ.

Lorsque les Roumains réapparaissent au XI-e siècle, leurs chefs fondant de petits États éphèmères sur la rive droite du Danube, en liaison avec Byzance, du côté de Silistrie et de la Dobrogea, aussi bien qu'au XIII-e, d'autres chefs jetant dans les Carphates les fondements d'une vie politique que s'est depuis continuée, elle seule dans tout cet Orient à travers toutes les crises passagères, cet établissement, qui s'intitulait „Terre roumaine", *Țara Româneasca*, Vlachca, en slavon, „toute la terre roumaine", avait en même temps sous ses *domni* le caractère impérial de l'ancienne tradition romaine et le caractère moderne de l'Etat fondé pour une nation entière sur son territoire naturel.

Când Românii reapar în al XI-lea secol, căpeteniile lor întemeind mici State efemere pe malul drept al Dunărei, în legătură cu Bizanțul, în părțile Silistrei și ale Dobrogei, ca și intr'al XIII-ea secol, alte căpetenii aruncând în Carpați temeliile unei vieți politice care a continuat apoi, ea singură în tot acest Răsărit, peste toate crizele trecătoare, această fundație care se intitulà *Țara Românească*, Vlașca, în slavonește *toată Țara Românească*, aveà în acelaș timp subt *domnii* săi caracterul imperial al vechei tradiții romane și caracterul modern al Statului întemeiat de o nație întreagă pe teritoriul ei firesc.

Avant ce dernier moment de cristallisation, dès l'invasion magyare, et après, pendant sept siècles d'épreuves, les rivaux de cette nation ont réussi à détacher des lambeaux de ce pays roumain. Après l'occupation de la Transylvanie par les soldats du roi magyar, plénipotentiare pour la croisade du Saint Siège, aprés la colonisation de cette

Inaite de acest din urmă moment de cristalizare, încă dela năvălirea Ungurilor, și apoi, timp de șeapte veacuri de încercări, rivalii națiunii noastre au reușit să deslipească bucăți din această Țară Românească. După ocuparea Transilvaniei de soldații regelui ungur, împuternicit pentru cruciata Sfântului Scaun, după colonizarea acestei provincii cu Un-

province avec des Magyars bientôt submergés par les indigènes, avec des Saxons du Rhin Flamands ou Alsaciens, avec les Chevaliers Teutons et les Szekler, gardiens de montagnes, il y eut un essai de Roumanie vassale dans la nouvelle principauté moldave, qui devint bientôt un autre foyer de vie roumaine indépendante. Une longue compétition sépare le sort des deux principautés et les empèche d'atteindre fraternellement leur but commun. La Bucovine fut arrachée par l'Autriche en 1775, la Bessarabie en 1812; il y eut un moment oú les Habsbourg plantèrent leurs drapeaux dans l'Olténie, bientôt revenue cependant à l'État valaque.

Mais, à l'encontre de ces inimitiés et malgré ces partages, la consciene unique du peuple roumain, vivant au Nord du Danube sur un territoire d'une parfaite unité, avec la même langue, les mêmes coutumes, le même esprit persévéra. Les mêmes villages à l'ombre des arbres séculaires, souvent au milieu de la forêt protectrice les mêmes maisons recouvertes de chaume ou de bardeaux, le même enclos de treillage fleuri pendant l'été, les mémes fleurs aux fenêtres et à l'intérieur le même échafaudage de tissus d'un admirable art ancien. Les mémes chants et les mêmes danses. Les mêmes institutions et les mêmes goûts. Partout le sentiment fier d'appartenir à une seule et grande race. Toute l'influence de l'administration et de

guri, îndată covârşiţi de băştinaşi, cu Saşi dela Rin, Flamanzi sau Alsacieni, cu Cavalerii Teutoni şi Săcui, păzitori ai munţilor, a fost o încercare de Românie vasală în noul principat moldovenesc, care deveni îndată un alt focar de vieaţă românească neatârnată. O lungă luptă desbină soarta celor două principate şi le împiedică de a atinge frăţeşte scopul lor comun. Bucovina fu răpită de Austria în 1775, Basarabia în 1812; a fost un moment când Hasburgii si-au împlântat steagurile în Oltenia, întoarsă totuş curând la Statul muntean.

Dar împotriva acestor duşmănii şi cu toate aceste împărţiri, conştiinţa unică a poporului românesc, trăind la Nordul Dunărei pe un teritoriu de o perfectă unitate, cu aceeaş limbă, aceleaşi obiceiuri, acelaş spirit, perseveră. Aceleaşi sate la umbra arborilor seculari, adesea în mijlocul pădurii apărătoare, aceleaşi case învelite cu stuf sau cu şindrilă, ceaaş îngrăditură de cătină înflorită în timpul verii, acelaşi flori la ferestre, iar în interior aceiaşi podoabă de ţesături de o admirabilă artă veche. Aceleaşi cântece şi aceleaşi jocuri. Aceleaşi aşezeminte şi aceleaşi gesturi. Pretudindeni simţimântul mândru de a aparţineà unei singure şi mari rasse. Toată influenţa administraţiei şi şcoalei străine n'a putut schimbà nimic din aceste fapte

l'école etrangère n'a pu rien changer à ces faits fondementaux et immuables. Le paysage roumain est partout le même, inoubliable, et on a la conviction de fréquenter le même type humain du Pinde ou au moins du Danube jusqu'au fond du Marmoros, des frontières de la steppe pannonienne à celles de l'immense steppe russe.

fundamentale și imutabile. Peisagiul românesc e pretutindeni acelaș, de neuitat, și ai convingerea de a întâlnì acelaș tip omenesc din Pind, sau cel puțin dela Dunăre, până în fundul Maramureșului, dela marginile stepei panonice până la acelea ale imensei stepe rusești.

Sis entre des civilisations différentes, qui partent de principes opposés, ce peuple ne s'est pas borné à emprunter au hasard les éléments de sa civilisation aux uns et aux autres; il a montré ses qualités créatrices en harmonisant les courants qui se rencontraient sur son territoire et pénétraient dans son âme, aussi réceptive pour certaines des influences que capable de se défendre contre les autres.

Qu'on me permette de rappeler ce que, dans des circonstances si difficiles, sur la grande route des peuples—les rameux toujours déchirés et toujours pleins de fruits,—nous avons réussi à produire, enrichissant au milieu même de la tourmente qui n'est pas encore apaisée le capital moral de l'humanité. Si nous avions joui d'une plus large attention de la part de ceux que nous avons défendus de nos corps saignants, pas n'aurait été besoin de rappeler des faits que la science aurait depuis longtemps enregistrés. Mais ce travail, au moment où toutes les nations affirment leurs droits, au

Așezat între civilizații deosebite, cari pleacă dela principii opuse, acest popor nu s'a mărginit a-și împrumutà la întâmplare elementele civilizației sale dela unii și dela alții; el și-a arătat însușirile creatoare, armonizând curentele cari se întâlniau pe teritoriul său și cari pătrundeau în sufletul său, tot așà de primitor față de unele înrâuriri, pe cât de capabil de a se apărà împotriva altora.

Să mi se îngădue a amintì ceea ce, în împrejurări așà de grele, pe marele drum al popoarelor—cu ramurile mereu rupte, mereu pline de fructe—am reușit a produce, îmbogățind, în mijlocul chiar al furtunii, care nu s'a potolit încă, capitalul moral al umanității. Dacă ne-am fi bucurat de o mai mare atenție din partea acelora pe cari i-am apărat cu corpurile noastre însângerate, n'ar fi fost de sigur nevoie de a amintì fapte pe cari știința le-ar fi înregistrat de mult. Dar această muncă, în clipa în care toate națiunile își afirmă drepturile, cel puțin spre a-și întărì energia, dacă nu

moins pour raffermir leur énergie, sinon pour voir leurs buts atteints, il faut que nous le fassions nous-mêmes.

Sans les Etats organisés par les Roumains au XIV-e siècle, la civilisation byzantine, chassée par les Turcs presque complètement de ses anciens foyers et rendue impossible sur son propre territoire, n'aurait pas trouvé d'abri et aurait disparu dès le moment des grands effondrements politiques dans les Balcans.

Cette civilisation byzantine comprend, en dehors d'un art sans nuances nationales, aussi bien les manifestations littéraires en langue slave que celles en langue grecque. Car les principes sont immuables et la forme reste toujours égale à elle-même. Ce n'est que par un hasard qu'à un certain moment le slavon devint une nouvelle langue liturgique en Orient. Aucun phénomène psychologique, aucune révélation d'une autre âme nationale n'accompagna et ne suivit cette oeuvre de traduction, bornée presque exclusivement au domaine de la littérature sacrée ou théologique. Au contraire, par cet emploi dans l'Église et en relation avec la seule Église du dialecte macédonien qui fut choisi par Méthode et Cyrille pour de simples buts de propagande favorisée par le Saint Siège, ce vulgaire des envahisseurs balcaniques parut s'enkyloser et devenir incapable d'une expression littéraire spontanée. Pour l'apprécier sans exagération nationale

spre a-şi vedeà scopurile atinse, trebue s'o facem noi înşine.

Fără Statele organizate de Români în secolul al XIV-lea, civilizaţia bizantină, alungată de Turci aproape complet din vechile sale sălaşuri şi făcută imposibilă pe propriul său teritoriu, n'ar fi găsit adăpost şi ar fi dispărut încă din momentul marilor prăbuşiri politice în Balcani.

Această civilizaţie bizantină cuprinde, în afară de o artă fără nuanţe naţionale, şi manifestaţii literare în limba slavonă ca şi în limba grecească Căci principiile sunt neschimbate şi forma rămâne totdeauna egală sie înseşi. Numai printr'o întâmplare la un anumit moment slavona devenì o nouă limbă liturgică în Răsărit. Nici un fenomen psicologic, nici o revelaţie a unui alt suflet naţional n'a întovărăşit şi n'a urmat această operă de traducere, mărginită aproape excluziv la domeniul literaturii sacre sau teologice. Din contra, prin această întrebuinţare în Biserică şi în relaţie cu singura Biserică a dialectului macedonean care a fost ales de Metodiu şi Chiril pentru simple scopuri de propagandă favorizată de Sfântul Scaun, această vulgară a năvălitorilor balcanici părù că se anchilozează şi că devine incapabilă de o expresie literară spontană. Pentru a aprecià fără exagerare naţională modernă trebue să ne gândim la ceea ce a fost îndeplinit

moderne, il faut penser à ce qui fut accompli au service de la propagande arienne sur le Danube inférieur par le célèbre Ulfilas au profit de son rude parler gothique: est-ce que sa Bible du IV-e siècle est le point de départ d'une littérature nouvelle, et peut-elle être considérée comme l'apport d'une nouvelle race dans la civilisation du moyen-âge? Aussi bien les prétentions slaves, tout dernièrement, et avec une note d'orgueil brutal, les prétentions bulgares sur les origines de la civilisation roumaine, qui dans l'Église et dans les chancelleries d'État dépouilla le latin pour le grec et le grec pour le slave, suivant la coutume, n'ont-elles aucum vrai fondement.

Nous avons reçu sur la rive gauche du Danube aussi bien les chefs, persécutés par les émirs conquérants ou bien écartés des affaires dans un monde étranger, des Serbes, des Bulgares que ceux de la Byzance grecque. Les grandes familles constantinopolitaines, les Cantacuzène, les Paléologue et d'autres encore, se confondirent avec l'aristocratie naissante qui se détachait lentement du milieu primitif paysan. Avec nos premiers Métropolites d'Argeş, dans la montagne valaque et de Severin, de l'autre côté de l'Olt, nous accueillîmes les traditions grecques de l'Empire en décadence, qui pénétrèrent presqu'au même moment dans la Moldavie voisine. La forme slave du byzantinisme s'imposa cependant

în serviciul propagandei ariene pe Dunărea inferioară de celebrul Ulfilas în folosul asprei sale limbi gotice: este oare Biblia sa din veacul al IV-lea punctul de plecare al unei literaturi nouă, şi poate ea fi considerată ca aportul unei rasse nouă în civilizaţia evului mediu? Astfel şi pretenţiunile slave acum în urmă, şi cu o notă de orgoliu brutal pretenţiile bulgare asupra originilor civilizaţiei româneşti, care în Biserică şi în cancelariile de Stat schimbă latina cu greaca şi greaca cu slavona, după obiceiu, n'au nici un temeiu adevărat.

Noi am primit pe malul stâng al Dunărei şi pe fruntaşii, prigoniţi de emirii cuceritori sau înlăturaţi din afaceri într'o lume străină, ai Sârbilor, ai Bulgarilor, ca şi pe cei ai Bizanţului grecesc. Marile familii constantinopolitane, Catancuzinii, Paleologii şi alţii încă se contopiră cu aristrocaţia născândă care se desfăceà încet din mediul primitiv ţărănesc. Cu primii noştri Mitropoliţi, din Argeş, în muntele Ţerii-Româneşti, şi din Severin, de cealaltă parte a Oltului, noi primirăm tradiţiunile greceşti ale Imperiului în decadenţă, cari pătrunseră cam în acelaş timp şi în Moldova vecină. Forma slavă a bizantinismului se impuse totuş din ce în ce mai mult în paguba formei primitive, şi literatura religioasă co-

de plus en plus au dépens de la forme primitive, et la littérature religieuse correspondante eut un nouvel et grand essor dans les deux principautés. L'école du Serbe Nicodème, premier fondateur des cloîtres pour des mòines lettrés, continuée par les chefs de Église moldave, eut une prospérité brillante, qui dura jusqu'à la fin du XVI-e siècle. Le livre slavon gagna donc chez les Roumains et par les Roumains encore deux siècles d'existence.

On ne bâtissait plus dans les Balcans sous le régime des Sultans, qui ne touchait pas au passé, mais n'entendait pas favoriser l'avenir des races vaincues. L'art byzantin, cultivé tour à tour par toutes les nations participant à la vie de l'Empire d'Orient, se réfugia entièrement sur notre sol. Tout dernièrement, M. Diehl, vous signaliez dans une conférence à Paris l'intérêt de ces monuments dont la série ne fut interrompue que de nos jours, vers la moitié du XIX-e siècle, telle était la vitalité de cette ancienne tradition dans l'architecture, la pienture, la sculpture ornementale. Des milliers de ces monuments, d'une délicate, porfois d'une exquise harmonie dans des poportions le plus souvent très modestes se rencontrent dans tous les hameaux d'un bout à l'autre du territoire roumain, car les prêtres et les paysans des provinces non libres participèrent à une activité commencée sous l'égide des princes indépendants de ce côté des montagnes. Et plus d'une fois

respunzătoare avù un nou şi mare avânt în amândouă principatele. Şcoala Sârbului Nicodem, cel dintâiu întemeietor de mânăstiri pentru călugări cărturari, continuată de fruntaşii Bisericii moldoveneşti, avu o prosperitate strălucită, care dură până la sfârşitul veacului al XVI-lea. Cartea slavonească câştigă deci la Români şi prin Români încă două veacuri de existenţă.

Nu se mai clădià în Balcani subt regimul Sultanilor, care nu se atingeà de trecut, dar nu înţelegeà să favorizeze viitorul rasselor învinse. Arta bizantină, cultivată rând pe rând de toate naţiunile cari participau la viaţa Imperiului de Răsărit se refugie pe de-a întregul pe pământul nostru. Acum în urmă, Domnule Diehl, d-voastră semnalaţi într'o conferinţă la Paris interesul acestor monumente, a căror serie n'a fost întreruptă decât în zilele noastre, pe la jumătatea veacului al XIX-lea, atât de mare erà vitalitatea acestei vechi tradiţii în arhitectură, pictură, sculptura ornamentală. Dar mii de monumente ca acestea, de o delicată, uneori de o gingaşă armonie, în proporţii de cele mai multe ori foarte modeste, se întâlnesc în toate cătunele dela un capăt la celălalt al teritorului românesc, căci preoţii şi ţăranii provinciilor nelibere participară la o activitate începută subt egida Domnilor independenţi de dincoace de munţi şi nu odată aţi pu-

vous pourriez rencontrer dans les détails de vrais surprises.

Et nons ajouterons, sans insister, qu'au défaut des Roumains toute cette civilisation byzantine aurait été empêchée d'agir sur les Russes, nos voisins de l'Est, auxquels le Moldave Pierre Movilă-Mogila donna une littérature théologique au commencement du XVII-e siècle, un autre Moldave, Nicolas Milescu un commencemet de littérature scientifique à la fin de ce même siècle, le prince de Moldavie Démétrius Cantemir une initiation dans la science moderne après 1711, Antiochus, fils de ce dernier, la forme de la poésie classique française, et un Valaque, Herescu-Chéraskov, les premières œuvres de théâtre au cours du XVIII-e siècle.

Mais ce ne fut pas seulement du côté de l'Orient chrétien, plus tard même de l'Orient musulman, auquel les XVII-e et XVIII-e siècles empruntèrent quelques éléments de décoration, que fut tournée l'attention vivace d'une nation très éveillée et primesautière. Dès le XIII-e siècle, par la Hongrie, pénétrée d'influences germaniques et italiennes dès le XV-e, par la Pologne, où, à la suite du développement latin au moyen-âge, la Renaissance gagna aussitôt du terrain, la civilisation de l'Occident eut prise sur les Roumains aussi. Il y eut même sous le règne moldave de l'aventurier grec Jacques Héraclide, dit le Despote, un bref épisode, terminé

teà întâlnì în amănunte adevărate surprize.

Şi vom adaoge, fără a insista, că în lipsa Românilor toată această civilizaţie bizantină ar fi fost împiedecată de a lucrà asupra Ruşilor, vecinii noştri dela Răsărit, cărora Moldoveanul Petru Movila-Moghilă le dădù o leturghie teologică la începutul secolului al XVII-lea, un alt Moldovean, Nicolae Milescu, un început de literatură ştiinţifică la sfârşitul aceluiaş secol, Domnul Moldovei, Dimitrie Cantemir, o iniţiare în ştiinţă modernă după 1711, Antioh, fiul acestuia din urmă, forma poeziei clasice franceze, şi un Muntean, Herescu-Cherascov, cele de d'intâi opere de teatru în cursul secolului al XVIII-lea.

Dar nu numai în spre Răsăritul creştin, mai târziu şi în spre cel musulman, căruia veacurile al XVII-lea şi al XVIII-lea îi împrumutară oarecari elemente de împodobire, fu îndreptată atenţia vioaie a unei naţiuni foarte agere şi iscusite. Din secolul al XIII-lea, prin Ungaria, străbătută de influenţe germanice şi italiene, din al XV-lea, prin Polonia, unde, în urma desvoltării latine din evul mediu, Renaşterea câştigă îndată teren, civilizaţia Apusului se întinde şi asupra Românilor. A fost chiar, subt Domnia moldovenească a aventurierului grec Iacob Heraclide, zis Despotul, un scurt episod, terminat cu o revoluţie politică, de Renaştere latină pe pământul nostru. Şi, când greci-

par une révolution politique, de Renaissance latine sur notre terre. Et, lorsque la grécité du XVII-e siècle, quittant Constantinople déchue et les colonies perdues ou apauvries de Venise en Orient, Chypre et Crète, s'installa, avec ses écoles et ses imprimeries, avec ses moines et ses lettrés, à Jassy et à Bucarest, elle n'apportait plus des traditions byzantines, mais bien le nouvel esprit classique formé dans ce même Occident par le même mouvement vivifiant de la Reinaissance latine.

Sous des princes comme Constantin Brâncoveanu, régnant plus d'un quart de siècle sur la Valachie, à l'époque de Louis XIV, dont il cherchait, très riche lui-même et très ambitieux, sur ces lisières de l'Orient, d'imiter la splendeur, chez nous se refugia, plus que sous ses antécesseurs aux couronnes impériales et au caractère de Césars, protecteurs eux aussi de l'Église d'Orient jusqu'au Mont Athos et à Jérusalem, toute la vie consciente de cette chrétienté orthodoxe. Ses livres, admirablement imprimés en slavon, en grec, en arabe, en géorgien, allèrent porter chez toutes les nations chrétiennes du Levant un message de fraternité et d'hégémonie charitable de la part de cette race roumaine, qui, à travers toutes les misères quotidiennes de son existence, continuait à vivre pour les autres. La France sait bien, par tous les bienfaits de son passé,

tatea secolului al XVII-lea, părăsind Constantinopolul decăzut și coloniile pierdute sau sărăcite ale Veneției în Orient, Ciprul și Creta, se instală, cu școalele sale și cu tipografiile sale, cu călugării săi și cu cărturarii săi, la Iași și la București, ea nu mai aduceà tradiții bizantine, ci noul spirit clasic format în acest Occident chiar, prin aceeaș mișcare înviorătoare a Renașterii latine.

Subt Domni cum e Constantin Brâncoveanu. domnind mai bine de un sfert de veac peste Muntenia, în epoca lui Ludovic al XIV-lea, pe care a căutat, foarte bogat el însuși și foarte ambițios, să-l imite în splendoare în aceste margini ale Orientului, la noi s'a refugiat, mai mult decât subt predecesorii săi cu coroane imperiale și cu caracterul de Cezari, protectori și ei de altfel ai Bisericii de Răsărit până la Muntele Athos și până la Ierusalim, toată vieața conștientă a acestei creștinătăți ortodoxe. Cărțile lui admirabil tipărite, în slavonește grecește, în limba arabă, în georgiană, porniră să ducă la toate neamurile creștine din Răsărit o solie de frăție și de hegemonie caritabilă din partea acestei rasse românești, care, cu toate miseriile zilnice ale existenței sale, continuà să trăească pentru alții. Franța știe bine, prin toate binefacerile trecutului său, hărăzite prietenilor și străinilor, ce

prodigués aux amis et aux étrangers, ce que peuvent signifier ces largesses de l'esprit et de l'art.

pot însemnà aceste dărnicii ale spiritului și ale artei.

Mais, en conservant pieusement le dépôt sacré de la civilisation orientale du moyen-âge, en devenant le foyer du nouveau classicisme hellénique, les pays roumains remplirent aussi le rôle de transmettre l'esprit français du XVIII-e siècle aux autres nations de ce Sud-Est européen.

Dar, păstrând cu pietate depozitul sacru al civilizației orientale a evului mediu, devenind focarul noului clasicism elenic, țerile române împlinirǎ și rolul de a transmite spiritul francez al secolului al XVIII-lea celorlalte neamuri din acest Sud-Est european.

Car la riche littérature de traductions et de compilations en langue grecque qui surgit à cette époque, préparant la résurrection hellénique, est due aux relations avec la Transylvanie, la Hongrie, avec Pesth, Vienne, Trieste, Venise, avec Paris et Londres mêmes, que rendaient possibles seules la situation politique et l'activité économique des deux Principautés. L'argent des marchands roumains du Pinde, aussi bien que les dons des princes et des boïars danubiens, provoquèrent et soutinrent toute cette éclosion littéraire. Et, si pour les Serbes de Hongrie le nouvel esprit occidental put pénétrer directement dans la Serbie turque, les commencements du renouveau bulgare doivent être cherchés ici, où furent reçus toujours comme des frères les apôtres modernes de la vie nationale de ces mauvais voisins d'aujourd'hui.

Căci bogata literatură de traduceri și de compilații în limba elenă care se ivi în această epocă, pregătind renașterea grecească, este datorită legăturilor cu Transilvania și Ungaria, cu Pesta, Viena, Triest, Veneția, cu Paris și Londra chiar, pe care le făceau posibile numai situația politică și activitatea economică a celor două Principate. Banii negustorilor aromâni din Pind ca și ai Domnilor și boierilor dela Dunăre provocară și susținură toată această înflorire literară. Și dacă, prin Sârbii din Ungaria noul spirit apusean a putut pătrunde direct în Serbia turcească, începuturile renașterii bulgare trebuesc căutate aici, unde au fost primiți totdeauna ca frați apostolii moderni ai vieții naționale a acestor răi vecini de astăzi.

Conserver et transmettre sont des services qu'un peuple rend à la civilisation, mais en remplissant ces

A păstrà și a transmite sunt servicii pe cari un popor le face civilizației, dar, împlinind aceste funcții,

fonctions, on ne donne pas une preuve trop évidente de sa valeur morale, qui peut consister seulement dans la création propre.

Ce mérite nous pouvons le revendiquer.

Dans l'art d'abord, les éléments orientaux et occidentaux se sont mélangés en une synthèse qui nous appartient. La petite chapelle de couvent, copiée au XIV-e siècle, sur celle du Mont Athos, fut bientôt transformée en Moldavie sous l'influence de l'art gothique de la Transylvanie et de la Pologne. Les encadrements des portes et des fenêtres, les voûtes du naos font partie de ces innovations. Mais, en même temps et dès ce moment, des notes originales apparaissent: dans la manière dont la tour du Pantocrator s'appuie sur les murs de soutien, dans les ornements en terre cuite qui dessinent les lignes intérieures de ces églises moldaves, dans le style selon lequel alternent sur les façades en deux registres ornés de niches la brique nue et la pierre taillée.

Et cet art nouveau, une fois ses bases établies, évolue pendant presque trois siècles. Les murs extérieurs présentent après 1500 une riche peinture d'un intérêt relevé tout dernièrement par les archéologues autrichiens, Strzygowski et ses élèves. En Valachie le portique ouvert, appuyé sur des colonnes délicatement sculptées, remplace le mur fermé, dans lequel s'ouvraient

el nu dă o probă prea evidentă a valorii sale morale, care nu poate constà decât în creaţia proprie.

Acest merit putem să-l revendicăm.

In artă mai întâiu, elementele orientale şi occidentale s'au amestecat într'o sinteză care ne aparţine. Bisericuţa de mânăstire, copiată în secolul al XIV-lea, după aceea din Muntele Athos, fu în curând transformată în Moldova subt influenţa artei gotice din Transilvania şi din Polonia. Privazurile uşilor şi ale ferestrelor, bolţile naosului fac parte din aceste inovaţii. Dar, în acelaş timp, încă din acest moment, note originale apar: în felul cum turnul Pantocratorului se razimă pe bolţile de sprijin, în ornamentele de cărămidă cari desemnează liniile interioare ale acestor biserici moldoveneşti, în stilul în care alternează pe faţadele în două registre, împodobite cu ocniţe, cărămida goală şi piatra cioplită.

Şi această artă nouă, odată bazele ei stabilite, evoluează în timp de aproape trei secole. Zidurile interioare prezintă după 1500 o bogată pictură de un interes relevat în timpul din urmă de arheologii austriaci Strzygowski şi elevii săi. In Muntenia, pridvorul deschis, sprijinit pe coloane fin sculptate, înlocueşte zidul închis, în care se deschideau rozacele gotice, atunci când intrarea în

les rosaces gothiques, alors que l'entrée du pronaos était pratiquée discrètement à droite. La ligne entortillée qui sépare les deux registres est de plus en plus artistiquement compliquée. Les fleurs de l'Orient, plus tard même les menus détails de la Perse, reproduits aussi dans l'enduit qui recouvre le mur extérieur, s'ajoutent aux autres parures de la coquette petite église. Et la sculpture, de plus en plus expériente, raffine sur le travail des colonnes, comme dans ces églises bucarestoises de Colţea et de Văcăreşti. L'orfévrerie suit aussi ce mouvement ascendant, alors que la peinture, de plus en plus soumise aux influences vénitiennes, varie ses fonds de couleur claire et accumule les scènes sacrées.

Notre littérature populaire, qui, comme ses sœurs de l'Occident, a souvent à l'origine des modèles fournis par les lettrés, qui sont les initiateurs nécessaires, est à peine connue, et surtout dans le monde des dilettanti en Occident. Elle contient cependant, non seulement ce fonds oriental et byzantin qui a contribué essentiellement à former la littérature française du moyen-âge, inspiratrice des autres littératures romanes, mais dans sa partie épique dont vos études, M. Bédier, ont renouvelé la connaissance, on y reconnaît facilement l'empreinte de votre chanson de geste, qui, par la Morée grecque, par la Dalmatie vénitienne, par l'Epire angevin, ainsi

pronaos se făceà discret prin dreapta. Brâul care desparte cele două registre e complicat din ce în ce mai artistic. Florile Orientului, mai târziu ch ar micile amănunte ale Persiei, reproduse în tencueala care acopere zidul exterior, se adaug la celelalte podoabe ale cochetei bisericuţe. Şi sculptura, din ce în ce mai îndemănatecă, devine tot mai fină ca în bisericile bucureştene dela Colţea sau Văcereşti: argintăria urmează şi ea această mişcare ascendentă, în timp ce pictura, supusă tot mai mult înrâurilor veneţiene, îşi variază fondurile de coloare deschisă şi îngrămădeşte scenele sacre.

Literatura noastră populară, care, ca şi surorile sale sale din Apus, are adesea la origine modèle datorite cărturarilor, cari sunt iniţiatorii necesari, e de-abià cunoscută, şi mai ales în lumea diletanţitor în Occident. Ea conţine totuş nu numai acel fond oriental şi bizantin, care a contribuit în mod esenţiale la formarea literaturii franceze a evului mediu, inspiratoare a celorlalte literaturi romanice, dar, în partea sa epică, a cărei cunoaştere au reînoit-o studiile d-voastre d-le Bédier, se recunoaşte uşor urma acelei *chason de geste* a d-voastre, care, prin Moreia grecească, prin Dalmaţia veneţiană, prin Epirul angevin, ca şi prin Ungaria, pătrunde in aceste regiuni îndepăr-

que par la Hongrie, pénètre dans ces régions lointaines. Et une âme nouvelle se manifeste dans ces formes d'emprunt qui encore une fois se recontrent et s'harmonisent sur ce chemin des races dont nous avons fait un abri pour les autres et une patrie pour nous.

tate. Și un suflet nou se manifestă în aceste forme de împrumut, cari, încă odată, se întâlnesc și se armonizează pe acest drum al rasselor din care am făcut un adăpost pentru alții și pentru noi o patrie.

Cette âme est avant tout populaire. Un évêqué du XVII e siècle, Dosithée donnait aux Psaumes de David le vêtement simple des chansons de berger. Les grands croniqueurs initiés à la civilisation de la Renaissaace écrivent dans le langage des paysans. Leurs successeurs sont des moines, de pauvres prêtres de village dans la Transylvanie serve, qui s'adressent à leur humble nation entière. Dès la fin du XVII-e siècle, de riches et savants boïars, conseillers des princes, interrogent pour faire fonction d'historiens la chanson populaire. Les poètes du siècle suivant la recueillent et l'imitent. Non sans une influence de romantisme français, leurs successeurs ont le même point de départ, franchement rural. Et la prose garde toujours un caractère qui rappelle son origine populaire. Une littérature moderne surgit dans ces conditions qui ne sent pas le besion de s'isoler pour s'elever.

Acest suflet e înainte de toate popular. Un episcop din secolul al XVII-lea, Dosofteiu, dădeà Psalmilor lui David haina simplă a doinelor. Marii cronicari inițiați în civilizația Renașterii scriu în limba țăranilor. Urmașii lor sunt călugări, bieți preoți de sat în Transilvania iobagilor cari se adresează umilei lor națiuni întregi. Dela sfârșitul secolului XVII-lea, boierii bogați și învățați, sfetnici ai Dômnilor, întreabă pentru a scrie istoria, cântecul popular. Poeții veacului următor îl culeg și-l imită. Nu fără o influență a romantismului francez, urmașii lor au acelaș punct de plecare, hotărît rural. Și proza păstrează continuu un caracter care amintește originea ei populară. O literatură modernă se ivește în aceste condiții, care nu simte nevoia de a se izolà spre a se înălțà.

Les glorieuses littératures de l'Occident, comme la vôtre, à laquelle nous devons tant, ressentent aujoura'hui plus que jamais le besoin de renouveler leurs sources, et le

Glorioasele literaturi ale Apusului ca a d-voastră, căreia îi datorim atâta, resimt astăzi mri mult ca oricând trebuința de a-și reînnoi izvoarele, și marea mișcare democratică

grand mouvement démocratique inscrira sans doute dans son programme d'avenir la littérature capable, comme celle des temps classiques, de représenter toute une nation dans des formes intelligibles pour chacun de ceux qui le composent. En même temps, dans la vie mondiale qui reprendra avec une intensité extraordinaire, chaque nation devra entendre un peu la voix des autres. Or une inspiration nouvelle ne se présente pas souvent dans une forme assimilable, et c'est un grand avantage, à mon avis, si elle a été préalablement préparée dans une littérature appartenant à la même race et dominée par le même esprit.

Et je me demande si, dans la littérature française de demain, dans l'art aussi qui lui correspondra, nous n'avons pas le rôle de répondre par cette modeste offrande d'une civilisation originale à tout ce que nous a donné fraternellement la France, inspiratrice toujours et, à cette grande heure, libératrice et rédemptrice.

va înscrie fără îndoeală în programul său de viitor literatura capàbilă, ca aceea a timpurilor clasice, de a reprezentà o naţiune întreagă în forme inteligibile pentru fiecare din cei ce o alcătuesc. In acelaş timp în activitatea care va reîncepe cu o intensitate extraordinară, fiecare naţiune va trebuì să audă puţin vocea celorlalte. Dar o inspiraţie nouă ni se înfăţişează adesea într'o formă asimilabilă, şi e un mare folos, după părerea mea, dacă ea a fost în prealabil pregătită într'o literatură aparţinànd aceleiaş rasse şi dominată de acelaş spirit.

Şi mă întreb dacă, în literatura franceză de mâine, în arta care-i va corespunde, noi n'avem rolul de a răspunde prin acest modest prinos al unei civilizaţii originale la tot ceea ce ni-a dat frăţeşte Franţa, inspiratoare totdeauna, şi, în acest ceas, liberatoare şi răscumpărătoare.

D-l Preşedinte *P. Poni* declară închisă sesiunea generală din 1919.

COMISIUNEA PREMIILOR NĂSTUREL.

Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei din 1917.

A. Vlăhuță, Poezii 1880—1915. București 1915. — Raport de *I. C. Negruzzi.*

Lessing, unul dintre cei mai mari autori—critici ai tuturor timpurilor scrie următoarele, vorbind despre omul de geniu:

«Când un spirit îndrăzneț, cu deplină încredere în propria sa forță, străbate în templul gustului prin o nouă poartă de intrare, se găsesc sute de spirite imitătoare care speează să se furișeze și ele prin spărtura făcută, însă în zadar! Prin aceeași putere prin care a deschis poarta, el o închide după sine.»

Această comparație, aș putea zice axiomă, fără îndoială adevărată pentru imitatori servili, nu se poate aplică la acei autori a căror bogăție de inspirație a fost poate mărită de predecesorul lor, dar cari au știut să-și păstreze pe deplin personalitatea proprie.

Deaceea fac o afirmație greșită acei critici care, vorbind despre poesiile lui Vlahuță, susțin că și acest autor—ca mulți alții—face parte din așa zisă «Școală a lui Eminescu.» Advărul este că poesiile lui Eminescu au făcut asupra lui Vlahuță un efect profund și poate i-au deschis orizonturi noue, dar ceea ce a produs Vlahuță nu este—ca să zic așa—o moștenire Éminescană ci o creație a propriei și bogatei sale imaginații.

Eu cunosc poesiile lui Vlahuță de când au fost scoase întâi la lumină.

Nu cred să mă înșăl când afirm că am tipărit în Convorbiri Literare cele dintâi versuri ale sale, apreciind pe tânărul lor autor după adevărata sa valoare.

Vlahuță este un poet liric în sensul strict al cuvântului. Ode, himnuri, fabule, balade, pastorale, elegii, satire, idile, epistole, epopee, tot ce nu este strâns legat de sentimentele cele mai adânci

și mai intime sunt concepții străine lui. Ceea ce domină în versurile sale este dragostea patimașă, este credința religioasă pătrunsă de îndoială și tristeță, este sbuciumul sufletesc pe care îl produce ideea morții, e lipsa de speranță că o înviere sub orice formă ar fi posibilă:

«Să nu mai revin în viață niciodată, ***niciodată!***
«E grozavă vorba asta... Limbă ne mai desghețată,
«Humă ne mai încălzită de simțiri și de idei!
«Nu de moarte mă cutremur ci de ***vecînicia ei!***

Chiar gândul mângâetor pentru unii că, după moarte, va mai trăì opera lor, este exprimat de Vlahuță cu multă melancolie:

«La voia ta sunt, însă, Puternice Părinte,
«Să nu treci cu vederea smerita-mi rugăminte:
Indură-te și lasă pe pagina aceasta
Gândirea-mi să palpite când hârb îmi va fi țeasta.
«Ințepenește-mi dreapta ș'inchide mi-o 'n sicriu
«Dar nu 'ngheța, stăpâne și versul ce-aici scriu.

Da, Vlahuță este trist în cugetările sale.

Pe când Voltaire cere ca poetul să fie vesel, să nu comunice altora decât plăcerile sale:

«En fait de sentiments l'art n'a rien qui nous plaise
«Ou chantez vos plaisirs on quittez vos chansons»

Vlahuță ca și de altminteri majoritatea poeților moderni nu ne comunică decât gânduri negre și simțiri dureroase.

Chiar când arareori o plăcere mare îl inspiră, lui nu-i vine să creadă în realitatea ei și nota dominantă este tot tristă:

Mă 'ntreb de nu-i o nebunie
Să cred că tu ai resărit
In existența mea pustie,
De nu visez că's fericit.
O frică de copil m'apucă
Și tremurând te strâng la piept
Să nu-mi dispari ca o nălucă
Și singur car să mă deștept. (In fericire)

Sau în altă poesie: «Iubire»

«Pustie, nesfârşit de lungă
«S'aşterne vremea înainte
«Şi de pe-acum încep să-mi pară
«Poveşti, aducerile-aminte
«E-atâtă fericire'n urmă,
«Ş'atâta-mi pare de departe,
«Incât mă 'ntreb dac'am trăit-o
«Sau am cetit-o într'o carte...

Ceea ce este încă de notat în poesiile lui Vlahuţă este forma admirabilă, impecabilă a versurilor. In tot volumul ce cuprinde peste optzeci de poézii — printre care, spre mirarea mea, lipsesc vre-o şapte foarte frumoase, tipărite în anii 1881, 1885 şi 1884 în Convorbiri Literare — nu se vor găsì rime incorecte; se vor căutà înzadar negligenţe limbistice sau ritmice ori comparaţii prea des întrebuinţate şi usate sau lipsite de imagini sensibile. Aşa zise licenţe politice de care n'au ştiut câteodată să se ferească nici chiar unii din poeţii cei mai de seamă de la noi şi dela alte popoare sunt străine lui Vlahuţă şi este ştiut cât de mult măreşte valoarea unei poesii corectitudinea formei pe lângă înalţarea ideei, bogăţia imaginaţiei şi puterea sentimentului. Este ca un buchet de flori presentat, nu într'o oală ordinară ci într'un vas frumos ciselat.

Cum ridică de exemplu valoarea Sonetului «Dar nu 'nţelegi» frumoasele rime şi admirabila comparaţie din ultimele două strofe:

Uitare, vin cu liniştea ta dulce
Zi gândului că-i ciasul să se culce
E noapte, *stinge lampa amintirii*

Lumina-i bate în cripte de morminte
Intunec'o, s'adorm de-azi 'nainte
C'am zis de mult adio fericirii.

Ce frumoase şi ca formă sunt versurile din cunoscuta poesie «Dormi în pace» când la patul de moarte al femeei tinere şi iubite poetul e apucat de mânie contra celui «ce lumile cârmueşte.»

Doamne, dacă nu se mişcă nici un paiu de pe pământ
Fără ştirea şi voinţa ta şi dac'al tău cuvânt
Este singura poruncă, cărei toate se supun,
Dacă tu eşti drept, puternic şi nemărginit de bun,

Spune, pentruce adesa lovitura ta-i nedreaptă.
Pentruce ne surpi credinţa'n judecata ta 'nţeleaptă?
Dece—fulger—cazi pe-un templu, spinteci bolta ta sfinţită
Şi în ţânduri crapi icoana Maicei Domnului trăsnită?
De ce-aşterni omătul ernei peste floarea lui April,
Ş'un linţoliu pe obrazul visătorului copil?
Pentruce iai două inimi căror tată zici că eşti
Şi, topindu-le în focul tinereţii, le urseşti
Dor cu dor să şi împletească, prinse'n dragoste nebună
Şi când se iubesc mai dulce şi-şi fac visuri împreună
Din senin îţi vine o toană: svârli ţărâna peste una
«Ear pe cea stingheră—neagră jale pentru totdeauna?

Dar când poetul «părăseşte odaea plină de îngheţul morţii» şi ese «sub minunata boltă instalat'a nopţii» când vede luna «plutitoare în văzduhuri care revarsă atâta farmec şi i s'arată în aşa sfântă splendoare» cum lunecă pintre stele fără să le atingă, el se înfioară şi se întreabă...

«Cine
«Mân 'atâtea lumi cu pază pe cărările senine
. . . .
«A! Ce mic şi ce netrebnic m'am simţit atunci 'naintea
«Marei străluciri ce'n raza-ĭ inima-mi scalda şi mintea?
«Şi adânc smerit, cucernic, pocăit în faţa lunei
«Slavă ş'inchinare-adus-am bunului stăpân al lumei.
«Dormi, iubito, dormi în tihnă. N'am venit să-ţi turbur somnul.
«Am venit să-mi plec genunchii ş'a mea inimă spre Domnul.»

Acestea sunt poesiile lui Vlahuţă.

Cu greu s'ar putea pune alături cu versurile sale acele ale vre unui alt poet Român în viaţă. Premiul «cel mare» Năsturel care după litera testamentului este destinat mai cu seamă pentru scrieri de pură literatură română în proză şi versuri s'a acordat pân acum la cinci autori, lui Vasile Alexandri, Al. Odobescu, Coşbuc, Sârbu pentru istoria lui Mihai Viteazu şi în sfârşit lui Murnu pentru admirabila sa traducere în hexamatre a Iliadei lui Homer.

Acum îmi pare indicat să incoronăm pe poetul nostru Vlahuţă şi propun să-i acordăm marele premiu Năsturel ca o dreaptă recunoaştere a frumosului său talent.

T. T. Burada, XII Studii pentru violină (fără loc și dată). — Raport de *G. Enescu.*

Cele 12 studii pentru violină de Teodor Burada (op. 9) posedă un real merit didactic și muzical, și Academia Română, cărei i-au fost prezintate de către autor, ar puteà să decerne acestuia o mențiune pentru meritoasa-i lucrare.

Mihail O. Iliescu, Antitripsina în serul normal și patologic. București 1915. — Raport de Dr. *V. Babeș.*

Tripsina sucului pancreatic în mediul alcoolic al intestinului digeră albuminele fără a atacà pereții intestinului. Asemenea și diferite celule din sânge și din țesături fiind expuse acțiunei tripsinei s'ar digerà dacă nu ar existà o substanță, «antitripsina» care paralizează acțiunea tripsinei.

Astfel antitripsina dacă este în cantitate prea mare ea va distruge și tripsina de care avem nevoie pentru digestiunea intestinală, iar dacă antitripsina este în cantitate prea mică, tripsina se acumulează în organism, digerând și distrugând nu numai substanțele alimentare dar și celulele și țesuturile organismului. Organismul normal este în echilibru nutritiv nu posedând nici prea mare cantitate de tripsină nici de antitripsină. Insă în diferite boale acest echilibru e turburat.

Antitripsina joacă deci un rol foarte important în fisiologie și în patologie.

Autorul a contribuit prin cercetările d-sale la stabilirea naturei artitripsinei a raporturilor între aceste două substanțe și a posibilității de a diagnosticà anume boale, mai cu seamă cancerul cu ajutorul stabilirei indicelui tripsina-antitripsina.

Constatările noi mai însemnate făcute de autor pe acest teren sunt următoarele: 1) a introdus în dozarea antitripsinei metoda calorimetrică; 2) a constatat că antitripsina e fixată pe cărbunele animal; 3) Ea este inactivată prin agitare prelungită; 4) a constatat după alți autori că reacțiunea antitripsică e pozitivă în supurația, în preumonie, în cancer; însă cea din urmă boală poate fi diagnosticată prin aceea că reacțiunea în celelalte boale este trecătoare, pe când în cancer ea este perpetuă respectivă până la moarte sau până la extirparea cancerului.

Dacă după operație reacțiunea devine normală după operație autorul crede că bolnavul este definitiv vindecat.

Deşi cu toată sârguinţa şi cu numărul mare de cazuri studiate nu putem trage din ele concluziuni cu totul sigure, totuşi nu se poate negă că lucrarea este de valoare însemnată şi că a rezolvit unele din chestiunile pendinte concernând această substanţă atât de importantă pentru echilibrul fisiologic.

Propun mutarea acestei lucrări la premiul mic Năsturel şi să fie premiată.

Dimitrie Leonida, Studiul unei uzine hidroelectrice la Stejar (lângă Bicaz). Bucureşti f. a. — Raport de *A. Siligny*.

Domnul Inginer Leonida a prezentat la marele premiu «Năsturel» studiul unei uzine hidroelectrice la Stejar lângă Bicaz.

Domnul Leonida în urma unor cercetări amănunţite găseşte la Izvorul Muntelui un punct favorabil pentru construcţia unui baragiu de 24 metri înălţime care împreună cu diferenţa de nivel de 71 metri până la Stejar poate da o cădere de apă de 95 metri. Cu cantitatea de apă disponibilă şi cu această cădere s'ar putea realiză după d-l Leonida în minimum 47000 cai putere iar în mijlociu 152000 cai putere.

Costul total al instalaţiunilor şi conductelor electrice ar fi de maximum 8.000.000 lei iar costul unui cal putere ar fi numai de 166 lei.

De o cam dată se prevede că s-ar puteà vinde în oraşele Piatra Neamţ, Bacău, Roman, Tg. Neamţ, Fălticeni etc., 3 milioane K. W. O. — Pentru fabricele de pe valea Bistriţei şi a Trotuşului inclusiv o fabrică pentru ciment şi una pentru pastă lemnoasă ar fi nevoie numai de 47 milioane K. W. L.

Pentru lucrări agricole 5 milioane K. W. L.

Pentru iluminatul şi forţa motrice în oraşele din sudul Moldovei pentru nevoile şi industriile metalurgice din Galaţi, Brăila aproximativ 60 milioane K. V. L.

In total 137 milioane K. W. L.

Autorul arată că pentru industria Românească va rezultà prin aceste lucrări o economie de aproximativ 6.850.000 lei anual.

Problema pusă de d-l Leonida adică instalarea unei uzini hidroelectrice în condiţiunile cele mai economice menţinându-se şi plutirea pe Bistriţa comportă multe soluţiuni. Dacă acea aleasă este cea mai bună nu se poate spune fără planuri fotografice detaliate cu curbe de nivel şi un studiu amănunţit la faţa locului. — Stu-

diul prezentat se bazează numai pe date foarte aproximative după cum arată și autorul. — In special nu se arată cum se va face plutirea la diferite nivele a apei din rezervoriu, iar volumul de apă admis nu se pare mult prea mare. Ori cum ar fi d-l Leonida prin studiul său arată că este cu desăvârșire la înălțimea problemei ce și-a pus și merită să fie încurajat pentru a îndemnă și pe alți a se ocupă cu astfel de cercetări care interesează în gradul cel mai înalt țara noastră, cu atât mai mult că chestiunea este cu totul de actualitate acum când cărbunii sunt așa de scumpi.

Propun deci a se acordă d-lui Leonida premiul solicitat.

Premiul Năsturel de 4.000 lei din 1918.

General *C. Găvănescu,* Epopea română. Războiul nostru pentru întregirea neamului (August 1916 — Aprilie 1918), Iași 1918. — Raport de *N. Iorga.*

In cele mai grele zile dela Iași, generalul Găvănescu dădea în *Calendarul Regina Maria,* care a fost mângâerea atâtor răniți și îndemnul atâtor descurajați, cea d'intăi expunere pe scurt a războiului nostru pentru unitatea națională, oprindu-se atunci, în primăvara anului de speranțe 1918, la pregătirea unei ofensive răsbunătoare, care, dacă nu și-a ajuns scopul, dând afară de pe pământul nostru un dușman odios, a prilejit măcar oștilor noastre, reconstituite ca prin minune, gloria nemuritoare a eroicei rezistențe dela Mărășești, după avântul cutezător al zilelor dela Mărăști.

Expunerea a reluat-o mai târziu, adăugind-o și cu povestirea acestor mari fapte de arme, cu înfățișarea trădării rusești, una din cele mai rușinoase în istoria tuturor războaielor. S'a ajuns astfel la o importantă lucrare, vrednică de recunoașterea și răsplătirea noastră.

Am analizat de două ori: întâiu la apariția în Calendarul citat a părții celei mai întinse, și apoi la întregirea operei, această carte, care nu e numai, cu toate informațiile, uneori greșite, care au și fost relevate prin presă,—ca în cazul luptelor de pe Jiu și a participării la ele a ofițerului Pătrășcoiu, — o călăuză sigură pentru militar ca și pentru cetitorul obișnuit, dar și una din cele mai potrivite scrieri de educație națională și, tot odată, și o cetire din cele mai plăcute prin puritatea stilului, care iea uneori un avânt vrednic de lucrurile cele mari care se presintă.

Nu vom repeta analisa strânsă din «Neamul Românesc», repro-

dusă, în prima parte, și în Calendarul dela Bârlad al poetului Vlahuță. Mă voiu mulțumi să adaog însă câtevà rânduri în ce privește elementara datorie a Academiei Române față de asemenea cărți.

Avem, nu numai chemarea de a recunoaște merite științifice și calități literare, a căror prețuire ni se impune în chipul cel mai firesc. Ci rostul nostru în noua lume sufletească la a cării alcătuire n'avem să asistăm numai, ci să și colaborăm, în chipul cel mai esențial, este să alegem, luminând astfel un public din nenorocire încă nedeplin orientat și une ori chiar rătăcit cu voință, tendințele bune din cele rele, pentru a combate hotărât pe cele din urmă și a sprijinì din răsputeri pe cele dintâi, fără a căror biruință vom fi suferit fără folos tot ceia ce au suferit și soldații noștri, martiri ai celei mai nobile cause, ar fi murit în zadar. Noi nu suntem o asociație de specialiști și profesioniști din deosebite ramuri, aducând și în manifestarea noastră de aici simple păreri personale relativ la întrebările capitale pentru nația românească, ci, în obștea noastră, reprezentanții unui ideal unic, pe care ni-l arată întreaga desvoltare a poporului nostru și dela care nici un om inteligent și nici un suflet nobil nu se pot depărtà.

Cu un sănătos spirit critic, care nu exclude căldura, ci o face statornică și sigură, cu convingerea unei conștiinți clare, generalul Găvănescu ni dă în cea dintâia carte despre răsboiul cel mai mare pe care l-a purtat neamul nostru pentru cel mai mare scop și cu cele mai mari sacrificii o mărturisire de credință.

Stima noastră nu-i poate lipsì.

Profesor Dr. *G. Demetriade*, Clinica dermatologică din Iași (1909—1918). Iași 1918. — Raport de *V. Babeș*.

Această lucrare este un raport asupra activității clinicei dermatologice dela Iași pe anii 1909—1918 și trebue să ne întrebăm dacă o atare lucrare care nu conține nici o lucrare stiințifică desvoltată și documentată ci numai resumate greu de judecat în lipsă de documente, poate fi premiată chiar dacă printre aceste lucrări s'ar găsì și de acele cari merită premiare.

Pe lângă lucrarea aceasta Autorul prezentă o Monografie despre *Rhinosclerom*, boală destul de rară și despre care nu se știa înaintea publicațiunilor subsemnatului că ezistă în România, cu toate că Autorului i-a scăpat aceste cercetări, altfel lucrarea e bine în-

grijită conţine observaţiuni şi constatări originale şi constitue deci o contribuţiune utilă la studiul acestei boale.

Rămâne întrebarea dacă aceste lucrări şi această expunere a activităţii autorului în clinica d-sale merită să fie premiată cu marele premiu. Aşi propune să se treacă această lucrare la un premiu mai mic care nu s'a acordat, cum ar fi premiul Constantinide.

Premiul didactic Craioveanu de 1.500 lei din 1917.

I. Popescu-Băjenaru. Cartea omului matur. — Raport de *I. A. Brătescu-Voineşti.*

Lucrarea d-lui I. Popescu-Băjenaru este un abecedar şi o carte de cetire în acelaş timp.

Intenţiunile laudabile din care a isvorât hotărârea autorului de a o compune sunt arătate în prefaţă:

«In dorinţa de a scurtà drumul pe care omul matur analfabet să poată ajunge mai degrabă în stare să scrie, să citească şi să socotească, am alcătuit lucrarea de faţă. Ea este rezultatul unei scrupuloase experienţe făcută cu ostaşii neştiutori de carte din regimentul Mihai Viteazu No. 6. La rânduirea materiei am pornit pe o cale nouă, părăsind cu totul calea urmată de autorii abecedarelor de curs primar. La acest drum nou m'a determinat atât puţinul timp pe care omul vârstnic îl poate sacrifica pentru învăţătura de carte, precum şi puterea superioară de pricepere a omului matur, pricepere care întrece cu mult pe aceea a elevului de curs primar.»

Pornind dela aşa de frumoase intenţiuni, autorul, care este directorul şcoalei de băeţi No. 29 şi institutor la şcoala de adulţi a regimentului 6 Mihai Viteazu, şi le-a realizat în mod minunat prin alcătuirea *Cărţei omului matur.*

Trei sute şi mai bine de pagini, cuprinzând o mare varietate de cunoştinţi utile, foarte dibaci gradate, dela primele litere ale alfabetului, până la noţiuni de cosmografie. Sfaturi înţelepte, îndemnuri morale, proverbe, poezii, pagini de istorie, noţiuni din ramurile tuturor ştiinţelor, fericit alese şi aşezate într'o succesiune metodică şi raţională. Cartea cuprinde 126 de ilustraţii, 58 de portrete şi de hărţi, lucrate cu cea mai scrupuloasă îngrijire. Nu mă înşel afirmând că atât prin ilustraţii, cât şi prin îngrijirea tiparului *Cartea omului matur* se deosibeşte mult de toate cărţile noastre de cetire.

Ministerul de Răsboi și cel de Instrucţiune publică au aprobat lucrarea d-lui Popescu-Băjenaru. Imi permit s'o recomand pentru premiul Asociaţiunei Craiovene.

Dr. *V. Bologa*, Noţiuni de poetică și literatură română. Sibiiu 1914. — Raport de *I. Bianu*.

D-l Bologa este un pedagog cu o pregătire sistematică și cu o practică școlară îndelungată; iar în literatura didactică are scrieri de valoare recunoscută.

Cartea aceasta are calităţile cari rezultă în mod firesc din o asemenea pregătirea a autorului. Unele definiţiuni din partea I. «Noţiuni generale» sunt cam nebuloase pentru mintea elevelor cărora este cartea destinată. Incolo este frumos spus, bogat exemplificat cu strofe și poezii, întregi cari prin ele însele sunt cele mai puternice mijloace de educaţie atât din punctul de vedere al culturii literare, cât și din al desvoltării simţimintelor și conștiinţei naţionale.

Cartea aceasta este vrednică de premiul Craioveanu.

SECŢIUNEA LITERARĂ.

Premiul Constantinide de 4.000 lei din 1917.

V. Cioflec, Mălurenii.—Raport de *I. A. Brătescu-Voinești.*

Volumul ***Mălurenii*** de V. Cioflec, cuprinde 16 novele și schițe, care de care mai bune și prin alegerea subiectului și prin tratarea lui. Iată un scriitor care-și dă seama că un tablou sau o situație sunt cu atât mai vădețe, cu cât sunt spuse în mai puține cuvinte. Nici o lungime de prisos, nici o descriere, care să nu fie absolut necesară pentru înaintarea povestirei începute.

Și ce bine, ce fără ocoliri, începe fiecare din bucățile sale :

«Pe tată-său îl chiemă Ciumpei, lui îi zice Bobircă. Scundac, cu picioarele încovoiate, cu un umăr lângă ureche, săltăreț și glumici, cu mutra lui de iepure speriat, Bobircă e bărbierul satului...... Și povestea urmează, sclipitoare, ca un film de cinematograf.

Când bucata se începe cu o descriere, e pentrucă e în legătură imediată cu subiectul bucății. Așa bunăoară *Socoteala*.

«Peste noapte dase un priscău de zăpadă cu îngheț. Pe unde trecuseră oile, în urmele unghiilor se închiegase stropul și pojghița albicioasă de pe deasupra cu luciri de sidef, părea o resipă de scoici desghiocate, semănate în lungul lăsătoarei, de la adăpoi până la târla de șovar țuguiată»...

Imediat avem explicația descrierii acestui tablou de început de iarnă :

«Porumbac spusese de cu vară celor care-l sâcâiau cu răfuiala muncilor :

— Socoteala, mă băeți, la zăpadă. V'o spui să n'avem vorbă, mie cicăleala nu-mi place.

Oamenii puseseră ochii pe fărămița asta de fulguială și de bună credință, cum a deschis argatul poarta, pâș! pâș! pe lângă gard, strângând oticul la subțioară s'au strecurat în curte....»

Cu greutate mă opresc dela citarea întregei bucăți.

Sunt la acest scriitor multe însuşiri vrednice de admirat : bogăţia vocabularului, originalitatea comparaţiunilor, dar mai presus de toate un mare meşteşug în succesiunea povestirei. D-l Cioflec ştie că nu e indiferent în ce ordine ai să spui ce ai de spus, că de această ordine depinde perfecţiunea unei povestiri. Un instinct sigur îl povăţueşte să ne spună despre o anumită persoană întâi cutare lucru, pe urmă cutare altul şi că nu s'ar puteà interverti fără consecinţe succesiunea descrierii.

Pentru toate însuşirile acestea propun să se premieze volumul D-lui Cioflec, acordându-i-se o parte din premiul Constantinide.

Jean Bart. Datorii uitate.—Raport de *I. A. Brătescu-Voineşti.*

Autorul volumului ***Datorii uitate*** este bine cunoscut Academiei Române, care într'o sesiune trecută i-a acordat un premiu pentru volumul întitulat ***Jurnal de Bord.*** Volumul ***Datorii uitate*** ce d-l Jean Bart prezintă acum la premiul Constantinide dovedeşte încă odată că domnia-sa este unul din cei mai de seamă prozatori ai literaturii româneşti.

Marea însuşire a scrisului D-lui Jean Bart este simplitatea, naturaleţa, lipsa de orice artificiu, de orice meşteşugire. Cu mijloace extrem de simple, cu vorbirea de toate zilele ştie să pună stăpânire deplină pe atenţiunea cetitorului.

I-ţi pare când începi să ceteşti una din bucăţile sale, că s'a aşezat cineva lângă dumneata şi a început să-ţi povestească.

Un scriitor nu ajunge la acest ton firesc, la această lipsă de preocupare de a-şi făurì un stil original şi particular, decât când a ajuns la deplina maturitate a talentului, — şi cetirea fiecăreia din bucăţile cuprinse în volumul ***Datorii Uitate*** dovedeşte că autorul a atins această culme.

Bucăţile: ***Scrisorile tati, Acasă şi 'n războì, In ziua despărţirei,*** cuprind evocarea unor icoane duioase dintr'o viaţă patriarhală, senină ca şi stilul în care sunt scrise.

Volumul se închee cu nuvela ***După douăzeci de ani,*** una din cele mai frumoase bucăţi din literatura românească. E povestea dragostei curate a unui tânăr pentru o femee măritată, de lângă care pleacă în lume, fără s'o fi îmbrăţişat vre-o dată, dragoste de care şi după 20 de ani îşi simte sufletul îmbălsămat ca de un parfum nepieritor.

Fără îndoială lucrarea d-lui Bart merită să fie distinsă prin acordarea unei părţi din premiul Constantinide.

Vasile D. Moisiu, Știri din Basarabia de astăzi. București 1915. — Raport de *St. Ciobanu*.

Basarabia despărțită de Patria mamă timp de un veac a fost foarte puțin studiată, atât de români cât și de străini. Această țară a fost și este încă «terra incognita» din multe privințe. Cevà mai bine a fost studiată din punct de vedere naturalistic de către câțiva profesori și specialiști ruși, ca Sințov, Mihailovschi, Lascarev, Nabochih și alții, iar despre starea ei economică s'a scris câte cevà de ucraineanul Mohileauschi și alți.

In ce privește partea etnografică, limba și literatura română de acolo, în afară de lucrarea mică dar destul de importantă a lui Weigand asupra dialectului basarabean, de studiul lui Zamfir Arbore «Basarabia în secolul XIX-lea» și de frumoasele și pline de adevăr impresii ale profesorului N. Iorga «Neamul românesc în Basarabia» nu avem aproape nimic important. La 1912 cu ocazia împlinirei unui secol de subjugare s'au scris și aici și în Basarabia mai multe broșuri, dar aceste broșuri, în afară de cartea d-lui N. Iorga «Basarabia noastră», nu adaoge nimica la ceeace s'a știut până atunci. Ceea ce s'a scris de către ruși despre românii din Basarabia este cu totul tendențios, neexact.

Din puținele lucrări cari au apărut înainte de războiu în țara veche despre Basarabia face parte și lucrarea d-lui Vasile D. Moisiu, întitulată «Știri din Basarabia de astăzi» (București. 1915).

D-l Moisiu a făcut o călătorie prin Basarabia într'un timp foarte primejdios pentru o așa călătorie (probabil în anii 1912, 1913), d-sa a stat mai mult timp la sate, a studiat pe cât s'a putut graiul poporului, starea lui socială și economică, «literatura moldovenească», d-sa a căutat se ridice, cum spune el însuși, «puțin pânza întunericului, ce acoperă o realitate atât de scumpă și atât de apropiată nouă» (p. 8). Toate lucrurile autorul le-a văzut prin prizma unui român bun, pe care îl doare inima pentru frații lui înstrăinați. Și autorul și-a atins scopul până la oarecare măsură.

In articolul «Ceva despre populația Basarabiei. Date interesante» (pp. 4-35) autorul culege datele statistice despre populația Basarabiei din «Cartea de informații a eparhiei din Chișinău («Справочная книга» Кишинев ской епархіи. Кишиневъ 1907, 1911), care sunt foarte departe de realitate chiar în comparație cu datele statistice rusești dela 1897. Acestea fiind alcătuite de către preoți după registrele bisericești, unde sunt înscriși numai ortodocșii, ele foarte

mult greşesc şi din punct de vedere naţional, fiindcă mulţi din preoţi erau străini neamului nostru, care intenţionat îi introduceau în liste pe români ca ruşi.

Foarte interesante sunt impresiile autorului despre preoţi, învăţători, despre biserică şi şcoala basarabeană (p. 37-62, 85-87, 97-99, 104-117). Aici autorul cu mult temeiu a arătat înstrăinarea acestor intelectuali în majoritate români, ideile lor greşite despre ţara mamă, despre cultura ei, precum şi despre superioritatea culturii ruseşti. Aceste idei au pătruns prin preoţi şi învăţători şi în popor, care cu toate că şi-a păstrat limba şi obiceiurile strămoşeşti, a fost însă şi este încă şi acuma, lipsit de conştiinţă naţională.

D-l Moisiu se opreşte puţin şi asupra obiceiurilor românilor din Basarabia la naştere, immormântare şi nuntă (pp. 66-75, 94-97). D-sa spune cevà şi despre ocupaţia ţăranilor, despre organizaţia lor socială (pp. 75-79). Foarte interesante şi destul de exacte sunt ştirile autorului despre tipăriturile moldoveneşti în Basarabia (pp. 104-110), despre vieaţa religioasă a poporului etc. In articolul «Limba basarabenilor» (pp. 124-149) autorul se opreşte câtvà asupra dialectului basarabean, însă datele autorului şi aci nu sunt tocmai precise. In sfârşit d-l Moisiu a publicat şi câtevà poezii populare din Basarabia (pp. 172-184), din care cea mai interesantă este balada lui Novac.

Autorul, după cum se vede, n'a venit în contact cu puţini intelectuali, care se ocupau cu chestiile naţionale, d-sa pare că n'a făcut cunoştinţă cu nici unul din studenţii basarabeni, cari împreună cu puţinii intelectuali români începuseră atunci să se grupeze în jurul revistei «Cuvânt moldovenesc.»

In schimb autorul s'a interesat de vieaţa poporului, de conducătorii lui cei mai de aproape, iar impresiile lui redate simplu şi fără nici o idealizare asupra poporului şi vieţii lui sunt foarte drepte. El a dat o serie de icoane foarte sincere a vieţii din Basarabia, ceeace era o necesitate în regatul vechiu, cred că autorul să fie premiat cu o parte din premiul Constantinide căci cartea d-sale aduce o frumoasă contribuţie pentru cunoaşterea poporului din Basarabia.

Nestor Ureche, Robinsonii Bucegilor (Intâmplările a trei cercetaşi). — Raport de *S. Mehedinţi.*

Lucrarea, după cum o arată şi titlul, e o povestire pentru co-

pii. Autorul, un bun cunoscător al vieții dela munte, cearcă să deștepte interesul tineretului pentru excursii și vieața în aer liber.

Sub privigherea unui cioban, trei băetani pornesc din Câmpina, urcă culmea Bucegilor și se înfundă în Valea Seacă, unde sunt nevoiți din pricina unei punți să zăboviască mai multe zile.

Situația asta dă prilej povestitorului să imagineze un fel de mică robinsonadă — copii caută să se ajute cum pot în ce privește culcușul și hrana, scotocind plantele bune de mâncat și ajutându-se cu vânătoarea.

Lucrarea nu are pretenția unei opere de artă. Chiar stilul — cu toată silința autorului de a-l face popular — rămâne pe alocurea în urma intenției. La pag. 85 se vorbește de iarba «înmușchiată» ! La pag. 90, un vânător (țăran) spune că «ursul mănâncă fructe»... La pag. 97, acelaș țăran zice : «m'o ajută Dumnezeu și cu sfântul Hubert».... La pag. 210, cercetașii spun că au «băut fundul laptelui de putină, etc.

Evident—disonanțe care turbură tonul scrierii ce vrea să păstreze nota literară, ba încă cu nuanță populară.

Totuși, lucrarea D-lui N. Urechie e de un mare merit educativ. Decât romanele blestemate aduse dela marginea pământului sau isprăvile detectivilor și alte bazaconii și însanități cari se furișează în ghiozdanul copiilor, o povestire ca «Robinsonii Bucegilor» e o adevărată binefacere.

De aceea, socot că o parte din premiul Constantinide poate să fie atribuită cu dreptate autorului.

Premiul Adamachi de 5.000 lei din 1918.

I. C. Visarion, Florica. — Raport de *I. A. Brătescu-Voinești.*

Dela Ioan Creangă, literatura română nu a produs un povestitor mai fermecător decât I. C. Visarion, autorul volumului ***Florica,*** depus la premiul Eliade Rădulescu.

Visarion locuește la țară în comuna Costești, județul Dâmbovița, unde are două — trei pogoane de pământ și unde a îndeplinit felurite slujbe: scriitor la primărie, agent de percepție, agent sanitar, învățător suplinitor, sbătându-se cu greutățile și cu nevoile unei familii numeroase, căci n'are mai puțin de 8 copii, măcar că e om de abea de 32 — 33 de ani. E o adevărată minune de nepătruns cum în atât de grele condiții de viață poate să-și păstreze seni

nătatea sufletească din care isvorește fecundul său talent; căci Visarion nu e numai autorul acestui volum, ci și al altor două volume: *Privighetoarea neagră*, — și *Nevestele lui moș Dorogan*, în afară de o mulțime de alte bucăți publicate prin feldefel de reviste, dar neadunate în volume.

Cetind o bucată de a lui Visarion, îți vine să crezi că n'a scris-o, ci a povestit-o înaintea unei plăci de gramofon, care i-a reprodus cu fidelitate, nu numai cuvintele, dar până și intonațiile; nu lipsesc decât gesturile povestitorului. E greu să citești cu glas tare o poveste de a lui, dacă nu ești tu însuți un povestitor dibaci: îți tae răsuflarea atât e de plină de vervă.

O să-mi permit să vă vă citesc la întâmplare o pagină — două.

Iată bunăoară din bucata *Sufletul Păcătosului*. Povestește Ionică Bălășoiu cum i s'a arătat lui o vedenie într'o noapte. când prindeà pește cu halăul pe Răstoaca în dosul cimitirului:

« . . . Pește luam mereu și asvârleam pe mal într'o gropiță făcută mai de mult. Apa vâjâià binișor pe sub pătiuc și luna aruncà pe deasupra ochiului de apă o strălucire, de par'că mai erà și acolo un cer și o lună plină. Mi era cam frig și mă cam sgârceam sus pe pătiuc.

Cum stam eu acolea, auzii la deal de mine, la începutul ochiului, o fifiitură ...«fi fi fi ... fififi ...» ca de boboc de gâscă.

Ascultai mai bine și mă 'ncredințai că boboc erà . . . Imi făcui socoteala: «De unde să fie bobocul ăsta pe gârlă, acum, în vremea nopții? O fi vreunul rătăcit de cu ziua, ori scăpat din gheara vreunei coscăi și acuma se lasă și el pe gârlă la vale, ori ce-o fi? Fifiala se apropia mereu. Mă uitai și văzui bine un boboc de gâscă, ciortan colea, când încep să le deà tuleele. Ce gândii eu? «O să-l prinz în halău și o să duc acasă și pește și carne de boboc». Mă așezai dar la pândă nemișcat. Bobocul venì în raza lunii din ochiu, începù să se deà la fund, ieșeà, turburà strălucirea apei, o increțea și o făceà să joace ca niște flăcări care s'ar stinge și s'ar aprinde într'una. «Stai că tot al meu ești», gândeam eu și nu mai ridicai halăul de loc, deși peștele izbeà în pânza lui una 'ntr'alta.

Bobocul venì la ostrețe și se oprì cu ochii la mine; venì apoi în gura halăului și se oprì pe loc în vierul apei. Ședeà ca țintuit acolo, nu-l mișcà repezul apei nici într'o parte nici în alta. Lucrul ăsta mi se părù ciudat. Boboc care să steà pe loc în vierul apei să nu fie mișcat câtuși de puțin, nu se puteà; sub pânza halăului

nu erà venit, că aşi fi ridicat. Aşteptam să se mai lase o leacă şi să ridic. El însă plecă drept la picioarele mele şi iar se oprì.

Mă uitai țintă la el; îl vedeam aşà de bine, de-aşi fi fost în stare să-i număr fulgii. Mă pomenii că începu la mine: «Câsss ... câsss!...» «Măi ... un boboc aşà mic să ştie câsâì ca gâştile ale bătrâne». Venì până sub mine câssâind. Eu .. hap! să-l apuc cu mâna. El bloc! afundu. Ptiu! mânca-te-ar baraoanili!. Erà gata-gata să caz în gârlă dupe pătiuc. . Mă gândii: asta nu pare să fie boboc .. asta e altă parascovenie... Eşì iar în dreptul halăului şi iar stătù şi câssăi la mine.

— Du-te! şi ridicai halăul şi-l lăsai de trecu la vale.

Mă uitai dupe el, se duceà glonț pe jumătatea apei...

Mai trecu aşà, cât ai beà o țigare şi auzii, tot la începutul ochiului şi la cotul malului buuu!.. de parcă ar fi căzut un mal.. Ce zisei eu: «Malul.. s'a dărâmat undeva». Peşte iar începui să scot. Auzii iar: buuuu! şi văzui că se ridică apa în sus, sul ca butia, şi când căzu jos, venì valurile plescăind până sub piciorul meu. «Măi ce să fie? Denamită d'aia de care asvârlă la peşte... Cine s'a asvârle?» Peşte luam mereu. Nu se potoliseră valurile bine şi iar: buuu! se ridică apa în mijlocul ochiului, la cinci paşi de mine şi căzu iar, de asvârlì valurile de udară şi blana pătucului.. «Asta na — gândii eu — numai lucru curat nu e». Dar tăcui Mie urât nu-mi e noaptea, iar în draci, stafii, ori alte bălăncănii nu credeam. „stai s'o vedem şi p'asta“ — gândii eu — şi-mi dibuii cuțitul la brâu. Până să se liniştească talazurile, mă pomenii că la malul de dincolo, lângă ostrețe: câlc! eşì un om din apă şi se ridică până la brâu...» Şi aşà mai departe.

Se poate închipuì o povestire mai limpede, mai naturală, mai vorbită decât aceasta? Şi ce viață îi dau expresiile onomatopeice ***bloc!*** pentru afundarea sub apă, *câlc!* pentru ieşirea la suprafața apei!

V'am cetit 2 pagini, toate 262 pagini ale volumului tot aşà sunt scrise.

Visarion are un auz în care se tipăreşte exact dialogul persoanelor, de aceea vorbirea lor te face nu numai să le auzi, dar parcă şi să-le vezi înaintea ochilor.

Acest raport nu s'ar mai sfârşì dacă ar trebui să citez toate frumusețile fermecătoare de care e plin volumul lui Visarion. Citirea lui îți dă impresia că ai petrecut câteva săptămâni de vacanță, undeva la țară, în sânul naturii vindecătoare şi mângâietoare.

Ceeace este vrednic de tot atâta admirație este desăvârşita ne-

părtinire cu care Visarion arată însuşirile şi cusururile acelora a cărora viaţă o cunoaşte şi o descrie atât de minunat.

Cum zice nea Vasile, din bucata *Vizitiul subprefectului*: «—Măi, feţii tachii, pe la ţară aşà e viaţa, nu e cum o cetiţi voi în hrisoavele voastre. . Sunt fiecare şi aşà şi aşà; zi-le oameni şi dă-le pace».

Nu ştiu dacă am reuşit să dovedesc că avem de a face cu un scriitor care face mare cinste literaturii noastre şi care merită fără nici o îndoială să i se acorde premiul Eliade Rădulescu la care şi-a depus volumul; dar sunt convins că dacă nu i l-am acordà, ne-am simţì mai târziu foarte jenaţi.

V. Demetrius, Canarul mizantropului, versuri, Bucureşti (fără an). Cântăreaţa, nuvele, Bucureşti, Steinberg, 1916. — Raport de *Sextil Puşcariu.*

In cele două volume, de versuri şi proză, ale scriitorului care se ascunde sub pseudonimul V. Demetrius se găsesc bucăţi care denotă un talent remarcabil. Poezia, «Codrul» bunăoară, în care se arată înstreinarea omului de codrul ce i-a fost odinioară lăcaşul, e operă de artă adevărată şi evocarea primului nebun ce a înfiorat tăcerea pădurii e de o putere neobicinuită. Tot astfel nuvela «Trufie», care descrie ultimele zile ale căsuţei dărăpănate, rămase ca un anahronism între casele cele nouă ce s'au zidit în jurul ei, e în acelaş timp opera unui observator fin şi a unui psiholog de seamă. In «Giovanii şi Marinescu» sau în «Incendiul», găsim de asemenea pagini frumoase.

Alături de ele întâlnim însă bucăţi întregi fără nici o valoare literară, care ne fac impresia unor fapte diverse cetite print'un jurnal, glume fără spirit, sau pagini crude şi respingătoare, precum e descrierea, cu toate amănuntele desgustătoare a unui avort forţat. Aceeaşi neegalitate se remarcă în volumul său de poezii, cu frumuseţi presărate printre strofe banale cu imagini originale şi bine prinse alături de comparaţii nepotrivite şi de umpluturi fără rost şi chiar cu bucăţi întregi din care nu poţi desluşì un înţeles. Iată bunăoară după o strofă frumoasă din poezia Ioniţă Nalbă, urmând alta, aproape trivială:

Picurile ploii grele
Ciugulesc scormonitoare!
Moartea neagră prin perdele
Stă 'n perdele gânditoare.

«Dormi adânc, Ioniţă Nalbă,
Pân' s'o face ziua albă,
De trei nopţi n'ai odihnit,
Ai oftat şi ai drăgostit.

Exemple de acestea, de care s'ar puteà cità mai multe, sunt dovada lipsei de autocritică. Uneori avem chiar impresia că nepotrivirile acestea sunt intenţionate şi prin ele autorul voeşte să sfideze oarecum pe cetitor care-l crede un filistean deprins să admire numai calapoadele vechi ale poeziei consacrate. Căci ce e alta decât aşezarea unei haine între sine şi cetitor însuşi titlul volumului de poezii «Canarul mizantropului»?

Poetul se aseamănă pe sine cu greerele:

Boerii şi săracii vor linişte deplină,
Nepricepându-mi vorba, nebună li se pare!
Cântare-mi turburată, rămân 'n van, streină,
Şi moare cântăreţul, strivit de nepăsare!

In aceste vremuri cetim o mărturisire. Poetul, după o activitate de douăzeci de ani, simte că între el şi cetitor nu se poate stabilì acea legătură intimă, care duce dela suflet la suflet versul în care se încheagă o credinţă. E firesc ca vina s'o arunce publicului nepricepător şi nepăsător. Nouă ni se pare că vina o poartă în mare parte poetul însuşi, înstreinându-se de acea mulţime care nu merită dispreţul său, findcă dela fire e dorită după adevărata poezie.

Demetrius e o fire de artist foarte sensibilă şi un observator subtil, se închide prea mult între cei patru pereţi ai camerei sale, care-l izolează de lume şi-l face mizantrop. Impresiile din afară, care îi zgudue sufletul şi imaginele pe care ochiul său le reţine în trecerea prin vieaţa reală, pierd din vioşia lor şi iau proporţii şi forme forţate în singurătatea în care s'a deprins să trăiească. Asociaţii bizare de idei din lumea sa imaginară fac ca să piardă contactul cu realitatea, versul său devine greoiu şi neînţeles, findcă imaginile ce le întrebuinţează nu sunt în stare să ne trădeze tot şirul de gândiri pe care l-a depănat în singurătatea sa, înainte de a se închegà versul.

Iată de exemplu poezia «Pe ţărm». Poetul vreà pe cât se pare să ne arate pe un pescar ce-şi pune toată nădejdea în plasa aruncată în mare, care aveà să culeagă, ca o grapă, peştii sclipitori,

El așteaptă flămând la țărm, ca bogăția apei să-i umple plasa. Urmează însă desamăgirea și pescarul scuipă a necaz:

Pe 'ntinderea de apă
Ce oglindea neantul,
Par' că treceà o grapă
S'adune diamantul.

Pescarul: o îngăimare
De vrere și neștire, —
Pe țărm prima visare,
Scuipà desamăgire.

Economia e o mare calitate literară, dar când ea e exageretă, duce la bizarerii ca poezia citată.

Cred că Academia Română ar trebuì să încurajeze pe autorul care a dovedit că poate scrie pagini cu adevărat frumoase. Cum însă acestea nu alcătuesc decât o mică parte din cele două volume prezentate la premiu, sunt de părere ca d-lui Demetrius să i se acorde numai o parte din premiul divizibil Constantinide.

H. Sanielevici. Icoane fugare, documente omenești. București, Steinberg, 1916.—Raport de *P. P. Negulescu.*

Atât titlul volumului, cât și subtitlul care îl precizează, sunt caracteristice pentru cuprinsul lui. Schițele care îl compun sunt, în cea mai mare parte, descrieri — repezi și sumare, deși uneori pline de sentiment — ale lucrurilor pe care autorul le-a văzut în călătoriile sale: icoane fugare. Dar scopul lor trece peste marginile genului descriptiv pur. Dela lucruri autorul trece numai decât la oameni, și ne dă asupra lor o sumă de observări, tot atât de reduse cași descrierile pe care se întemeiază, dar mai totdeauna pline de miez și uneori foarte interesante: documente omenești.

Prima schiță și cea mai lungă, e întitulată: în Dobrogea. Din geografie, toată lumea cunoaște această provincie. Dar datele geografice sunt uscate și reci, — iar provincia au vizitat'o puțini. Descrierile d-lui Sanielevici oferă pe alocuri un material concret, care ar puteà servì multora să'și îmbrace scheletul cunoștințelor mai vechi cu o haină nouă și plină de coloare. Amănuntele pitorești — asupra aspectului fizic al locurilor, asupra felului de clădire al satelor, asupra caracterului raselor diferite ce locuesc într'însele, —

sunt numeroase și bine prinse. Din când în când, câte o aluzie arheologică sau antropologică trezește curiozitatea cititorului și o îndreptează către preocupari teoretice. Toate acestea într'un stil simplu firesc și vioiu, care se cetește ușor și cu plăcere.

Seria de schițe intitulate : impresii din Germania, au o valoare documentară deosebită, — mai ales fiindcă sunt scrise cu o remarcabilă obiectivitate. Cași astăzi, după războiu, — acum câțiva ani, în timpul neutralității noastre, când și-a publicat d-l Sanielevici volumul, erà foarte greu să vorbească cineva de Germania «fără ură și fără părtinire». Tonul autorului nostru rămâne însă totdeauna calm și egal, — chiar când notațiunea sa nu e lipsită de colorit afectiv. Îl covârșește uneori admirația pentru minunata organizare a vieții, care a dat roade așa de fericite pentru ridicarea nivelului maselor adânci ale poporului german. Cu aceeași liniște și seninătate însă ne arată și defectele, uneori foarte mari, ale caracterului acestui popor, — pe care unii îl laudă ,iar alții îl defaimă «în general». D-l Sanielevici nu urmează această cale, care trece mai totdeauna prin... cărțile altora. D-sa ne povestește numai lucruri văzute și auzite, nu schematizează și nu generalizează, lăsând observărilor sale, al căror obiect e uneori cu totul neînsemnat, caracterul documentar neștirbit. De unde, o impresie de sinceritate, uneori indiferentă, alteori ironică, ce câștigă fără greutate încrederea cetitorului.

Mai puțin reușite sunt «Maximele» dela sfârșitul volumului. Genul e mai greu : o cugetare nouă, și dacă se poate și profundă trebue prinsă într'o frază scurtă, lapidară, de o limpezime cristalină și de o formă impecabilă. Aceste calități lipsesc celor ma multe din maximele d-lui Sanielevici. De altfel, unele dintr'însele nici nu sunt, propriu vorbind, maxime, ci simple anecdote. Ca bunăoară, cea dela pagina 271 : gluma grosolană făcută de împăratu german pe socoteala regelui danez, — după povestirea inginerului de marină. Strecurată în corpul uneia din schițele intitulate «impresii din Germania», această anecdotă ar fi putut să treacă — presupunând că e autentică, — ca titlu documentar. Pusă printre maxime, ea constitue o scădere pentru volum.

Cu toate acestea, volumul d-lui Sanielevici posedă, cum am zis, calități serioase, și merită, ca atare, atenția Academiei. Propun deci să i se acorde o parte din premiul Adamachi.

Demostene Botez Munții (versuri), 1919. — Raport de *Duiliu Zamfirescu.*

Printre multele versuri pe care le-a produs războiul, — cele șase bucăți ale d-lui Botez răsar ca un pom înflorit într'un pustiu. Sunt numai șase. Dar fiindcă premiul Adamachi este divizibil, iar «munții» ne sunt atât de dragi și indivizibili de naționalitatea noastră, să dăm o dovadă de mulțumire, poetului, care a găsit aceste accente duioase și o estetică orografică nouă, pentru a însufleți cu simțiri românești piscurile Carpaților noștri.

Cu cât ne depătăm de ei mai tare,
Așa cum sunt de veci, pietroși și goi,
Pornesc și dânșii parcă după noi,
Mutând încoace depătata zare

Premiul Eliade-Rădulescu de 5000 lei din 1919.

I. A. Candrea, Psaltirea Scheiană comparată cu celelalte Psaltiri din sec. XVI și XVII traduse din slavonește. Edițiune critică. Publicație făcută de Comisia Istorică a României. 2 tomuri: I. Introducerea, II. Textul și glosarele. București 1916. — Raport de *I. Bianu.*

Când răposatul G. Sbiera a publicat, la 1885, în ediția Academiei, *Codicele Voronețean,* toți cunoscătorii vechii limbi și literaturi românești au văzut că în acel text, ajuns până la noi așa de mutilat, se arătă limba dintr'o epocă mult mai veche și dintr'un ținut — adecă într'un dialect — cu totul deosebit de documentele de limbă până atunci cunoscute și cari erau cărțile tipărite în epoca Coresi 1560—1582 în formele limbei vorbite în Țara Românească între Târgoviște și București. Răposatul Sbiera, publicând fragmentul din Noul Testament cuprins în manuscriptul găsit la Voroneț, l'a însoțit de un studiu, ale cărui concluzii s'au depărtat prea mult dela realitățile constatabile științificește; dar a deschis un nou câmp studiilor asupra istoriei limbei. Particularitățile dialectale principale cum este rotacizarea lui *n* între vocale schimbat în *r* — au fost găsite în vorbirea Moților, asupra cărora un prea interesant volum a fost făcut de doi Moți adevărați Teofil Frâncu și Gheorghe Candrea — un Candrea cu totul deosebit de autorul scrierii de față.

Câțiva ani în urmă, am primit biblioteca adunată în casa boerească dela Scheia pe Siret, bibliotecă care fusese cedată de membrul nostru onorar d-l D. C. Sturdza Statului și de Stat Acade-

miei. Intre manuscriptele venite am găsit un manuscript gros, de format mic, care cuprindeà *Psaltirea* în limba română.

Dela întâia vedere am văzut că în acel text de Psaltire se reflectează limba din aceeași epocă și din același ținut ca și cea din Codicele Voronețean. Insemnătatea lui pentru istoria limbei erà deci foarte mare. M'am grăbit din această cauză a pune prețiosul text în mână tuturor specialiștilor. Am găsit putința de a publicà la 1889 în edițiunea Academiei manuscriptul întreg reprodus în facsimile însoțit de o transcriere în față în litere latine, adăogând lângă ea toate deosebirile față de textul din Psaltirea slavo-română tipărită de Diaconul Coresi la 1577, singurul text cunoscut pe atunci.

Plănuisem firește un studiu asupra textului descoperit, pe care îl socoteam scris la 1482 după o descifrare ipotetică a unei note până astăzi nedescifrate. Studiul dorit nu l'am putut face. L'a făcut însă acuma d-l I. A. Candrea.

Preparația filologică a d-lui Candrea îl punea în putință de a face lucrarea după toate cerințele științei. Și întru adevăr așa este făcută.

Cartea d-lui Candrea are două părți: Textul Psaltirii din manuscrisul dela Scheia ocupă tomul II. Lângă acel text s'au dat deosebirile tuturor celorlalt psaltiri românești tipărite sau manuscripte, al căror text este aceeaș veche traducere după traducerea slavonească. Toate confruntările și însemnările deosebirilor sunt făcute cu cea mai sigură minuțiozitate.

Publicarea textului ar fi câștigat însă mult, dacă ar fi fost nu numai reproducerea lecturii manuscriptului pus alăturea cu variantele celorlalte versiuni, ci ar fi fost reconstituirea textului primitiv așa cum a fost tradus din slavonește și cum ar fi rezultat din confruntarea variantelor.

Partea cea nouă, importantă și de mare valoare în această lucrare este însă volumul de 240 pagine, care cuprinde *Introducerea*.

Această introducere este cel mai complet, mai bogat și mai sigur studiu asupra limbei românești din secolii XV — XVI.

Sunt studiate toate textele cari au legătură cu Psaltirea veche slavo-română, arătându-se la fiecare, caracterele limbii, și deosebirile de textul scheian, starea și proveniența isvorului în care s'a păstrat.

Studiul asupra grafiei și ortografiei manuscriptului și mai ales studiul asupra limbii din textele înrudite ating perfecțiunea prin minuțiozitatea, preciziunea și metoda cu care sunt făcute.

Repet este nu numai întâiul studiu amănunţit al unui text românesc din secolul XVI, dar este studiul unei întregi familii de texte din aceea epocă.

Fonetismul limbei este tractat punct cu punct, morfologia cu toate părţile cuvântului, apoi sintaxa, care întâia oară este studiată pentru acea epocă.

Este cea mai perfectă monografie despre limba noastră în întâia ei epocă literară. Intr'însa se pun baze solide studiilor de istoria limbei, iar pentru unele părţi — cum este sintaxa — ea cuprinde începutul acestor studii.

Pentru atâta muncă, făcută cu atâta metodă, cu atâta ştiinţa, în cât constitue un adevărat monument pentru istoria limbei noastre, autorul merită premiul la care concurează.

SECȚIUNEA ISTORICĂ.

Premiul Adamachi de 5000 lei din 1919.

Ștefan Meteș, Istoria Bisericii și a vieții religioase a Românilor din Ardeal și Ungaria. Vol. I până 1700. Arad, 1918. 411 pag. — Raport de *D. Onciul.*

In cartea aceasta, autorul tratează despre istoria bisericească a Românilor de peste munți până la unirea cu Roma. Scrierea are în vedere, cum se spune în prefață, mai înainte de toate scopul de a servì pentru orientare în materie, atât preoților cât și studenților în teologie.

Ea umple o lacună mult simțită până acum în această privință, dând o expunere bună și limpede a ultimelor rezultate în chestiune. Abstracție făcând de unele amănunte, mai ales cu privire la începutul creștinismului la Români, influența Bisericii bulgare și introducerea limbei slovenești în Biserica română, unde autorul susține oarecari păreri neîndestul întemeiate, cu unele mici scăpări din vedere și erori mai mult sau mai puțin neînsemnate (la pag. 27 sunt trecute ca «cuvinte slavone» elemente grecești din terminologia creștină, ș. a.), faptele istorice sunt în general bine studiate și expuse, cu folosirea conștiincioasă a materialului istoric cunoscut. Astfel cartea va puteà să aducă bune servicii pentru orientarea ușoară în materie. Ar fi însă de dorit ca, la sfârșitul lucrării ce va urmà, să se completeze bibliografia privitoare la chestiune, necesară atât preotului cât și studentului care ar dorì să se informeze mai de aproape asupra chestiunilor tratate aci în mod mai sumar.

Având în vedere valoarea acestui întâiu volum, care justifică așteptarea că autorul, continuând lucrarea începută, va aduce un serviciu real istoriografiei în chestiune, scrierea d-lui Meteș merită să fie recompensată și încurajată, acordându-i-se o parte mai mare din premiul Adamachi.

Jean D. Condurachi, Câtevà cuvinte asupra condiţiei juridice a străinilor în Moldova şi Ţara-Românească până la Regulamentul Organic. Bucureşti 1918. — Raport de *N. Iorga.*

O carte foarte bine informată, de o împărţire potrivită şi într'o formă clară. Şi introducerea, care tratează despre condiţia străinilor în alte timpuri şi la alte societăţi, e pe atât de justă, pe cât de concisă. Am preferà doar la d-l Jean D. Condurachi întrebuinţarea unor cuvinte româneşti ca acelea cu care suntem obişnuiţi când ni se vorbeşte de «fief», care la noi se zice feud. Iubirea pentru nobila naţie franceză, căreia-i datorăm atâta din libertatea şi unitatea noastră, nu trebue să ne ducă, aşa cum nici Francezii n'o doresc şi n'au dorit-o niciodată, la francizarea numelor. Chiar când instituţia, specială Franciei, aduce numele ei, putem cere ca acest nume să fie presintat altfel decât, la pagina 20, «*aubainul*».

Partea românească a scrierii dă icoana exactă a situaţiei străinilor la noi, arătând de câtă bună voinţă s'au împărtăşit subt vechiul regim, cu o condiţie: să fie utili, deci «dezirabili», după expresia curentă astăzi. Rare ori e câte ceva de corectat, ca atunci când, pe baza unui act pe care critica istorică îl respinge de mult, se admite că o episcopie catolică existà la Milcov încă din 1096 (p. 28). In ce priveşte aşà-numitele «capitulaţii» cu Turcii, s'a arătat în ultimele timpuri în ce condiţii şi subt ce nevoi ele au fost fabricate pe baza amintirilor şi a stării de fapt (cf. p. 32). Draxin nu e un nume străin (p. u. 6), şi Iani n'a fost «cumnat cu Pătraşcu-cel-Bun»; dar prilejul acestor observaţii de amănunte e rar.

Cine va aveà în mână această mică lucrare se va lămuri pe deplin asupra libertăţii de cult şi de comerţ de care se bucurau străinii la noi, precum şi asupra importanţei lor politice şi a situaţiei lor în drept şi în justiţie, asupra scutirilor fiscale ce li fuseseră acordate.

Preţuesc aşa de mult această lucrare, încât cred că autorul, chemat a mai folosi ştiinţei, ar trebuì să dea o ediţie franceză, care ar înlătura unele din prejudecăţile intenţionat răspândite în străinătate pentru a primejduì bunul nostru renume.

Doresc să i se dea o parte din premiu, dacă o lucrare tot aşa de importantă împiedecă acordarea în întregime a premiului Adamachi.

Dr. *George N. Leon*, Problema financiară şi chestiunea banului. Bucureşti 1918. — Raport de *G. Ţiţeica.*

Această lucrare, prezentată la premiul Adamachi, face parte din

biblioteca Analelor statistice și economice (No: 3). Ea se ocupă de problema fundamentală, care preocupă astăzi pe toţi economiștii, a ideii și însemnătăţii banului.

După cum spune însuși autorul «problema banului este una din cele mai grele probleme care s'au pus vreodată în domeniul științelor financiare.» Și, adaug eu, e firesc să fie așa, de oarece banul, ca tot ce depinde de organizările omenești, e un element economic convenţional, care a evoluat, care și-a schimbat continu natura în curgerea vremii. Banul nu este astăzi ce a fost ieri, și nu va fi mâine ce e astăzi. Din acest punct de vedere un studiu științific desăvârșit ar trebui să fie făcut după metoda economistului Sombart, care a luat de curând la Berlin locul lui Schmoller. Metoda istorică, de urmărire pas cu pas, a evoluţiei firești a banului, ne poate singură duce la idei clare despre ce a însemnat banul în trecut și despre rolul lui în viitor.

D-l Leon, în seria de articole strânse în această broșură de aproape 60 de pagini, urmărește alt scop. Precum mărturisește dela început, vrea să arate «care sunt concepţiunile cele mai noi ale științei, indicând literatura pe cât se poate mai complect», prin urmare fără pretenţie deosebită de originalitate, căci în teoria banului, spune autorul, «fiecare crede că a descoperit ceva nou, când de fapt, tot ce se scrie s'a mai scris, tot ce se gândește s'a mai gândit.»

Autorul desfășoară problema banului în trei capitole: 1) Mobilizarea solului ca bază de emisiune monetară, 2) Hârtia monedă și politica de devize și 3) Hârtia monedă și moneda metalică.

Dacă m'aș încumetà să fac o clasificare a teoriilor despre bani aș puteà zice că avem faţă în faţă trei teorii, după cum se socotește banul ca marfă, ca credit sau ca înfăţișând o parte din autoritatea statului.

Autorul cercetează aceste teorii, și se ocupă în special de hârtie bazată pe avuţia naţională.

Concepţia autorului este că banul e marfă și plecând dela acest punct de vedere, care se poate susţine, D-l Leon judecă diferitele concepţii despre bani. O analiză aprofundată arată greșala sistemului lui Law. E interesantă cercetarea teoriilor adhoc aduse la lumină de economiștii germani. Era firesc ca războiul mondial, care a sguduit toate organizările omenești, să schimbe și concepţiile despre bani. Autorul dă astfel elementele teoretice de aiurea necesare pentru înţelegerea mai de aproape a fenomenelor financiare dela

noi. Păcat că o analiză a acestor din urmă fenomene lipsește din programul acestei lucrări. Ea ar fi arătat că banul, fiind un element nu numai economic dar și social, e în acelaș timp marfă, credit și autoritate de stat.

In orice caz lucrarea scrisă curgător, dovedește din partea autorului o orientare deplină în literatura economică modernă, și o putere de analiză critică la lumina unor concepțiuni economice proprii. care, socotesc, că nu sunt ajunse încă la maturitate.

Aș fi prea sever dacă aș propune înlăturarea acestei lucrări pentru lipsă de originalitate. Rămâne să se stabilească prin comparație, dacă și cât din premiul Adamachi, se poate acordà unei lucrări economice delicate, care nu e lipsită de merite reale.

SECŢIUNEA ŞTIINŢIFICĂ.

Premiul Adamachi de 5000 lei din 1917.

Dr. *Nicolae N. Sebastian*, Rachistrichnostovainizarea. Studiu biologic. Bucureşti 1915. — Raport de *V. Babeş*.

Sistemul de anestezie prin injecţiunea anumitelor substanţe în canalul rachidian urmat şi de Prof. Toma Ionescu şi de elevii d-sale în spitalele Bucureştilor pe o scară întinsă a dat resultate încurajătoare şi laboratoarele Clinicelor au căutat să întărească din ce în ce mai mult baza ştiinţifică a acestui procedeu atât de discutat.

In adevăr cercetările şi observaţiunile făcute de autor asupra mai multor bolnavi cari au fost anestezaţi după această metodă sunt admirabile prin examinarea bolnavilor din toate punctele de vedere şi cu metoadele cele mai noi.

Asemenea d-sa a examinat cu îngrijire şi cadavrele celor cari au murit după operaţie.

In fine publică o serie de experienţe pe animale pentru a studia mai de aproape caracterul intim al acestei anestezie. Din toate aceste cercetări autorul deduce că 1) ea este numai de rareori urmată de uşoare modificări trecătoare şi de scurtă durată cari însă nu viciază întru nimic starea bolnavului anterioară anesteziei, 2) că ea este uşor de executat de orice practicean şi impusă de câteori împrejurarea ar cere o anestezie. Nu aş puteà subscrie această din urmă concluziune decât cu oarecari rezerve, bazate tocmai pe acele rari insuccese, datorite din cauza unor operatori neexercitaţi, producând chiar anume infecţiuni mortale. In adevăr, chiar în străinătate unde s'a încercat această metodă, sa stabilit că pentru că rezultatele bune descrise în serviciile din Bucureşti să se obţine, trebue o mare dibăcie şi o mare experienţă în executarea ei. Chiar autorul recunoaşte (pag. 2) că mai multe insuccese se datoresc greşelilor comise de chirurg.

Alte accidente precum sunt paraliziele trecătoare sunt foarte rare şi uşoare.

Lesiunile sistemului nervos la persoane şi animalele de experienţa cari au murit cu semne nervoase sau la cari s'au găsit oare cari leziuni ale celulelor nervoase nu sunt doveditoatoare, nu sunt caracteristice nici pentru accidente concomitente sau secundare nici pentru consecinţele anesteziei.

Rămâne ca incontestabilă constatarea că într'o serie foarte mare de cazuri bine studiate organismul abià se resimte şi nu rămâne nici un inconvenient pentru cel tratat, în urmă Rachistrichino-Stovanizarei, astfel încât această metodă este o adevărată binefacere pentru acele persoane cari nu ar suportà anesteziarea cu anestezice obişnuite. Meritul autorului este de a fi considerat prin cercetări foarte îngrijite a da o bază solidă ştiinţifică acestui procedeu.

Premiarea lucrării prin o parte din premiul ar fi deci o încurajare bine meritată pentru această lucrare.

Dr. *Marcel Al. Niţescu*, Selecţiunea fermenţilor româneşti şi istoricul culturei pure. Bucureşti 1916. — Raport de *Duiliu Zamfirescu.*

D-l Dr. Marcel Al. Niţescu a prezentat Academiei Române (premiul Adamachi 1917) trei lucrări, care conţin cercetări personale foarte serioase:

a) ***Represiunea fraudelor în viniculturǎ şi comerţul cu vinuri.***

b) ***Consideraţiuni generale asupra staţiunilor oenologice în Franţa.***

c) ***Selecţiunea fermenţilor româneşti.***

Din prima lucrare ni se dă numai partea I (legislativă); s'ar cuvenì, prin urmare, să aşteptăm şi partea a II (chimică) înainte de a ne rostì.

Dar chiar aşa cum ni se prezintă, adică incompletă, lucrarea are merite, fiind un compendiu al legislaţiunii româneşti asupra fabricării vinurilor şi a băuturilor spirtoase, în comparaţie cu legislaţia străină.

In noua fază de industrializare către care tinde ţara noastră, în urma fragmentării marii proprietăţi, orice încercare de a studià o ramură a acestei industrii (mai cu seamă dacă este în strânsă legătură cu agricultura) şi a-i codificà materialul juridic corespunzător, este meritorie. Şi este cu atât mai meritorie această încercare, atunci când e vorba de produse alimentare, în cari fraudă dă loc nu numai la pagube materiale, ci atinge sănătatea publicului.

Nu există câmp mai vast pentru faşificare, în ţara românească, decât vinicultura şi comerţul vinului. Cu toate dispoziţiunile legii sanitare, care, într'o lume civilizată, ar fi îndestulătoare pentru a împiedică frauda, — la noi s'a simţit nevoie să se alcătuiască o lege şi un regulament (1915) pentru *combaterea fraudelor în vinicultură şi în comerţul vinului*, care conţin aforisme ca acesta: «vinul este un produs provenit exclusiv din fermentarea strugurilor proaspeţi.» Atât erà de mare — şi este încă — deprinderea de a fabrică vin din toate stafidele, din toate drojdiile, din toate gunoaiele şi esenţele sintetice, amestecate cu zahăr şi cu apă, — încât legiuitorul a fost silit să afirme adevărul acesta naiv, că vinul este zeamă de struguri.

D-l Niţescu studiază chestiunea pe laturea juridică, cu metodă şi destul de obiectiv, pentru a venì în ajutorul proprietarilor de vii, a publicului consumator şi a comerciantului cinstit.

In legătură directă cu studiul fraudelor vinului, D-l Niţescu a mai prezentat Ministerului de Agricultură un alt raport, asupra *Staţiunilor oenologice din Franţa*, unde a fost trimis să studieze organizarea lor. Şi raportul acesta este interesant.

Dar mai serios şi mai personal ni se pare studiul său asupra *Selecţiunii fermenţilor româneşti*.

Toată lumea ştie că ţara noastră produce vinuri foarte bune, dar nimeni nu a ajuns să formeze un tip permanent, care să nu varieze decât în cadrul calitativ al fiecărei recolte. Vinul de Bordeaux are ani renumiţi şi ani mediocri; dar tipul rămâne acelaşi. In general, vinul roşu de Bordeaux provine din strugurii numiţi *caberne sauvignon*, *cabernet franc*, amestecaţi cu un colorant altul de cát *alicante*; Medocul provine din varietăţile numite *merlot* şi *malbec*, vinul alb de Bordeaux, ca sauternul şi altele, provine din varietăţile *semillon*.

Sunt români, cari, replantând viile, au făcut cele mai mari sacrificii pentru a obţine tipul vinului francez. Au adus din Franţa viţa cea mai selecţionată; au analizat pământul, pentru a-l egaliză cu acela de pe malul stâng al Garonnei; au adus viticultori, vinicultori, pivniceri francezi. Răposatul Simulescu, d-nii fraţi Brătieni, Al. Em. Lahovary, Bagdat, Bibescu dela Corcova, subsemnatul şi alţii, şi-au perdut timpul şi banii. S'a obţinut un vin de calitate superioară, dar care nu erà vinul de Bordeaux şi care, mai cu seamă, nu-şi menţineà tipul.

Atunci s'a ajuns la convingerea că e chestiune de *climă* și de *fermenți*, — dar mai ales de *fermenți*.

Se observase că varietățile importate din Ungaria, precum Rieslingul, Furmintul și mai cu seamă varietatea numită *mezeșfeher* (alb de miere), își mențin tipul și dau un vin remarcabil. Furmintul este singurul tip care pare a fi unguresc, din podgoriele dela Presburg; celealte sunt importate, Rieslingul de pe Rin, iar Mezeșul (care este vin de Burgundia) din Franța. Aceste varietăți s'au comportat la noi tot așa de bine ca și în Ungaria, nu numai ca viță, ci și ca vin. Cert este că produsul cel mai reușit al vinificații românești este astăzi Rieslingul, Furmintul și Mezeșul. Cotnarul este, desigur, importat pe vremuri din Presburg de Roznovănești, și-a rămas egal cu sine însuși, și în trecut și astăzi.

Cauza acestei mențineri a tipului se datorește climei și fermenților. Aclimatați pe versantul celălalt al Carpaților, fermenții se mențin și la noi, în tipul lor, prin selecțiune naturală.

Iată ce credem că a observat d-l Nițescu și unde lucrarea sa este interesantă și originală.

D-sa a luat câte 50 kilograme de struguri din următoarele varietăți românești: grasă de Cotnari, grasă de Pietroasa, fetească albă, frâncușe, galbenă, tămâioasă de Odobești (care, deși există la noi în țară de sute de ani, este identică la gust cu faimosul *muscat de Frontignan*, cu deosebire că a noastră e aurie, pe când cea franceză e roză), crâmpoșie, neagră moale și neagră vârtoasă, — le-a transformat în must, cu cea mai mare îngrijire,— le-a lăsat să fermenteze, — a scos vinul de pe drojdie, — a luat drojdia din fiecare varietate, în sticle astupate și ceruite, și a plecat cu ele la Paris, unde, în laboratoriile de fermentațiune ale Institutului Pasteur și sub direcțiunea d-lui profesor Augusto Fernbach, a procedat la studiul morfologic și fiziologic al fermenților.

Oenologia modernă a stabilit că gradul de alcool al vinului depinde de puterea alcooligenă a fermenților. Intr'o bună și viguroasă vinificație, alcoolul nu este singurul și cel mai de căpetenie agent al calității vinului. Dar în țara noastră se știe că tăria vinului, este hotărîtoare: cu cât vinul e mai tare, cu atât e mai scump. Cauza trebue căutată în numeroasele plantații dela câmp și în lăcomia proprietarilor, cari, spre a produce cantități mari, lasă coarde prea multe și obțin vin slab.

Prin urmare este de un interes capital a cunoaște fermenții cei mai puternici în consumarea zahărului și transformarea lui în al-

cool. Dar dacă mustul nu are zahăr? Atunci nici fermenții diabetici nu-l salvează.

Fermenții de calitate superioară transformă 100 grame de zahăr în 51—60 grame alcool, sau, pentru a obține un grad de alcool, vor trebui 16 grame zahăr, sau un gram de zahăr poate da 0,607 dintr'un centimetru cub de alcool.

Fermenții d-lui Nițescu aveau cam această putere alcooligenă. Urmează acum ca fermenții varietăților noastre românești ***să fie studiați aci, în clima noastră și într'o serie de ani,*** pentru a constată variațiunile puterii lor alcooligene.

Sunt de părere să se acorde o parte a premiului Adamachi d-lui Nițescu.

Lt.-Comandor I. Bălănescu. Răsboiul naval pe înțelesul tuturor. București 1915. — Raport de *G. Țițeica.*

Această lucrare, publicată în anul 1915, tipărită cu îngrijire și cu ilustrații interesante, a avut ca scop să popularizeze cunoștinți folositoare despre tot ce privește marina de războiu, cât și să facă propagandă pentru flota națională despre care se vorbeà așa de mult acum vreo 4 ani.

Ea cuprinde material bogat — peste 300 de pagini — de informație competentă despre clasificarea vaselor de războiu, despre rolul vedetelor în luptele fluviale, despre vasele submarine, despre artileria navală, despre diferitele instalații technice pe vasele de războiu, cât și despre construcția și stabilitatea acelor vase. Autorul a dat în aceste capitole amănunte cu intenția de a orientà pe necunoscători în ale marinei și a-i face să se intereseze mai de aproape de această ramură de apărare a Țerii.

Unele din capitole sunt scrise cu așa căldură pentru viața marinarilor, în cât au să hotărască vocația în această direcție la mulți din cetitorii mai tineri. Peste tot stilul e limpede și curgător, iar cuprinsul interesant.

Totuși, pentru a ne da seama de valoarea reală a popularizării, nu trebue să ne mărginim la părțile chestiunii, care se puteau tratà relativ ușor și unde meritul stă în strângerea, coordonarea și înfățișarea materialulului, ci trebue să cercetăm părțile științifice, a căror expunere cere o sforțare și un meșteșug deosebit spre a fi înțelese de cititorii nepregătiți.

In această privință am oarecare rezerve de făcut. Așa bunăoară

partea care priveşte construcţia şi stabilitatea vaselor lasă de dorit. De şi toate elementele chestiunii se găsesc, ele nu sunt însă înfăţişate aşa ca să fie uşor înţelese de un cititor care nu cunoaşte mecanica.

E adevărat că dacă autorul ar mai fi aşteptat câtva timp, ar fi avut material şi mai bogat de popularizare pe care ar fi putut să-l întrebuinţeze. Căci, cam în aceeaş vreme cu lucrarea sa au apărut în reviste sau în broşuri, o mulţime de articole în legătură cu toată partea ştiinţifică şi tehnică a războiului.

Ca încheere, lucrarea e interesantă, cu un cuprins fără multă pretenţie de originalitate şi care, în lipsa unei alte lucrări mai bune, merită o parte din premiul Adamachi.

D-l *G. Constantinescu*, Experienţe aplicate cursului de Chimie pentru toate clasele de băeţi şi fete. Ploeşti. 1915.— Raport de *P. Poni.*

Invăţământul Chimiei, pentru a corespunde scopului în care se face, trebue să fie experimental. Profesorul trebue să facă, pe de o parte, în cursul său toate experienţele prin care se pun în evidenţă şi se demonstrează faptele şi legile ce expune, iar pe de alta să deprindă pe şcolari să mânuească ei înşuşi aparatele de Chimie, să facă prepararea corpurilor ce studiază şi să constate proprietăţile lor.

Lucrarea d-lui Constantinescu este făcută pentru a satisface acestei necesităţi didactice.

La început sunt reprezentate prin 32 figuri, neînsoţite de vreo descriere sau explicaţie, vasele şi aparatele întrebuinţate în lucrările practice de Chimie.

Restul cărţii e împărţit în patru părţi: 1) Operaţii generale, 2) metaloizi, 3) metale şi 4) chimie organică. Pentru fiecare corp să descrie modul de a face o experienţă fără să se arate fenomenele ce se produc şi reacţiunile ce au loc; se recomandă numai profesorului să explice acele fenomene şi reacţiuni.

In unele cazuri descrierea experienţelor este urmată de exerciţii şi probleme. Problemele date însă nu pot fi rezolvite decât cunoscând reacţiunile care au avut loc.

In genere descrierea experienţelor este făcută cu claritate şi precisiune. In unele cazuri numai s'au strecurat unele erori, care pot fi îndreptate în o nouă ediţie. Vom cità câteva exemple:

Pagina 29, problema 2: autorul zice că un atom de oxigen se combină ca doi atomi de fer, ceeace nu este exact.

Pagina 44. In aparatul reprezentat prin figura 62 este cu neputință să se producă vapori de apă în flaconul cu două tubularii.

Pagina 47. La exercițiul 1) autorul pune școlarilor întrebarea: dacă e nevoe, la prepararea hidrogenului, ca gâtul pâlniei să fie introdus până la fundul vasului. 2) D-sa uită însă că în descrierea experienței pentru prepararea hidrogenului (pag. 30) nu a întrebuințat tubul cu pâlnie, necesar pentru a evità o absorbțiune.

Pagina 116. Formula CO^3 H^2 Na^2 și pondarea maleculară 168 sunt greșite.

Pagina 159. Formula $(Fe\ OH)_3$ este de asemenea greșită.

Așa cum este, cartea d-lui Constantinescu umple un gol în literatura noastră didactică, de aceea sunt de părere că autorul trebue încurajat dându-i-se o parte din premiul Adamachi.

Dr. *P. Cazacu* și *I. Constantinescu-Frunză*, Material documentar pentru resolvirea chestiunei farmaciilor în România București 1916. — Raport de *V. Babeș*.

Autorul a adunat un material bogat în ce privește farmaciile din România cu scopul de a arătà necesitatea, a șterge privilegiile farmaciștiilor. Dar acest scop se vede aproape numai din moto și din prefață, pe când lucrarea însăș nu revine asupra chestiunei decât publicând discuțiile la tribunale și în Camera deputaților cu ocazia discuțiunei legilor respective.

Nu este însă mai puțin adevărat că materialul documentar cules este o operă utilă pentru a servì ca bază pentru studierea chestiunei atât de încurcate a farmaciilor, a privilegiilor străinilor cari și astăzi rețin cele mai multe și cele mai importante farmacii cu dreptul de a le cedà și de a le lăsà în moștenirea familiei.

Cumpărătorul nu trebue să fie român și lasă farmacia asemenea moștenitorilor săi.

Astfel în cât absolvenții școalelor sau facultăților de farmacie și chiar doctorii în farmacie eșiți din facultățile noastre nu au dreptul de a posedà și de a dirige farmaciile cari cele mai multe sunt în mâinile străine și nu să vând decât cu sume mari pe cari tânărul absolvent nu le poate plătì. In anul 1864 erau în toată România 155 farmaciști proprietari printre cari 147 străini.

Acuma s'a mai schimbat acest raport, însă totuș putem spune că farmaciile cele mai bogate sunt în mâna străinilor și a persoane necompetente în detrimentul științei farmaceutice și a absolvenților școalelor noastre naționale de farmacie.

Deci, deși autorii nu intră în studierea apropiată a părții juridice a acestei chestiuni arzătoare, totuș prin colecționarea documentelor fundamentale pentru resolvirea chestiunei, autorii au publicat o lucrare utilă pentru care merită a fi premiați cu o parte a premiului Adamachi.

Premiul Lazăr de 5000 lei din 1918.

General *St. Burileanu*, Descrierea sumară a tunului $57^m/_m$ cu tragere repede sistem «Colonel Burileanu». Iași 1917. Utilizarea tunurilor de $57^m/_m$ antiaerian «Colonel Burileanu» în războiul din 1916—18 (fără loc și an). — Raport de General *Gr. Crainicianu.*

Deja înainte de războiul mondial, esistau în armatele străine tunuri antiaeriane, mari și mici, pentru tragerea contra dirijabilelor și aeroplanelor inimice. Noi nu aveam nici unul. Numai în pragul războiului, Ministerul de războiu a însărcinat pe colonelul Burileanu să studieze și să realizeze un asemenea tun, utilizând tunurile mici din forturi de calibru $57^m/_m$ și $53^m/_m$.

Admițând, a priori, putința transformării tunului de $57^m/_m$ în tun antiaerian, trebuia mai întâiu a se găsì formulele balistice ale tragerilor antiaeriane, formule asupra cărora nu se publicase încă nimic nicăieri.

Astfel, trebuia a se ști, în cazul special, dacă tunul de $57^m/_m$ va puteà bate dincolo de 3.000 m., sub un unghiu de tragere verticală mergând până la 80° și cât timp va pune proiectilul, ca să ajungă la această înălțime.

Acest timp determină durata de ardere a focoaselor fuzante ale obuzelor de cari dispuneau tunurile $57^m/_m$, urmând, ca, în caz când durata de ardere a acestor fuzante nu ar corespunde, atunci a căutà putința și mijloacele de a modificà și focoasele fuzante, spre a le da durata de ardere ce ar reclamà tragerea verticală la distanța obicinuită a aeroplanelor, când aruncă bombe.

După îndelungate și laborioase studii, colonelul Burileanu a reușit în 1915 a rezolvì toate problemele balistice ale tragerilor antiaeriane. Astfel, a găsit, că bătaia maximă a tunului de 57 sub un unghiu de tragere de 80° este de 4.000 m., iar durata de ardere a focoasei fuzante este de 24°, etc.

Experiențele ulterioare făcute la Iași în tragerile de încercare au confirmat în totul rezultatele teoretice ale problemei, spre marea mulțumire a autorului și a armatei.

Odată stabilit prin calcule, că țeava tunului nostru de 57m/m este bună pentru crearea unui tun antiaerian, iar de alta parte, că focoasele disponibile, având o durată de ardere numai de 15 secunde, trebuesc modificate, spre a dobândi o durată de ardere de 24 secunde sau aproape, colonelul Burileanu procedează la realizarea tunului antiaerian și a focoasei proiectilului.

Autorul reușește complet în proiectul său, realizând tunul antiaerian român pe care îl descrie în broșura depusă la Academie.

De asemenea, colonelul Burileanu reușește a modificà focoasa pentru o durată de ardere de 22 secunde, rezultată din experiențele făcute. Această focoasă poartă numele său, ca și tunul.

Misiunea tehnică franceză de pe lângă armata noastră a recomandat-o spre a fi întrebuințată în orice sistem de tun antiaerian. Ea a devenit astăzi o focoasă universală pentru trageri, având calitatea deosebită de a funcționà fără rateuri, pentru orice viteză a proiectilului până la viteza de 400 m., pe secundă.

Tunul antiaerian poate trage 25 lovituri pe minut, sub unghiuri verticale până la 80°, iar orizontale dela 0°—360°, pentru ochirea în înălțime și în direcție.

Tunul este așezat pe un picior vertical de fontă, ce se poate fixà pe o platformă, fie pe fundul unui camion automobil, fie pe pământ.

Pentruca tunul să fie cu tragere repede și să poată trage de pe un picior fix, rigid, se punea autorului problema înghițirii reculului țevei în timpul tragerii.

Pentru aceasta, și după fixarea prin calcule a reculului la 30 cm., autorul a prevăzut tunul cu două frâne elastice, una în dreapta și alta în stânga țevii, fiecare frână fiind formată din: un cilindru umplut cu apă și glicerină, un piston cu coada și valve de admisiune, bare de obsurație și un resort recuperator.

Această organizație este cu totul originală a autorului, de oarece nu se găsește la nici unul din tunurile antiaeriane în ființă.

In fine, tunul a fost prevăzut cu aparate speciale de ochire, imaginate și construite de autor, precum și cu tablele de tragere experimentale, după tragerile efectuate în poligonul dela Copou în Iași.

Autorul a construit și a încercat la București 2 tunuri model și un număr de 10 focoase cu durata de ardere calculată. Experiențele au reușit complet și Ministerul de război a aprobat construirea a încă 40 de tunuri și un prim stoc de 12.000 de focoase.

Răsboiul ne-a surprins în curs de execuție, neputându-se executà, până la ocuparea capitalei de către inimic, de cât 8 tunuri. Din acestea două au fost instalate la Buftea, 2 la Peris, 1 la Pirotehnie și 3 pe Dealul Mitropoliei, câtevà zile înainte de părăsirea Capitalei. Când aeroplanele inimice au venit pentru a doua oară spre Buftea, ele au fost primite cu focuri bine îndreptate și au fost respinse spre Mogoșoaia, unde și-au asvârlit bombele.

Construirea restului tunurilor și focoaselor s'a continuat la Iași sub priveghérea directă și personală a generalului Burileanu. Pentru întrebuințarea lor, s'a pus în legătură cu misiunea militară franceză, care le-a dat toată importanța ce meritau. Marele nostru Cuartier general, neputând satisface necesitatea automobilelor pe cari trebuià să se monteze tunurile, Maiorul francez Humbert a imaginat un cărucior pe 4 roate, pentru transport, urmând ca tragerea să se facă de pe platforma pe pământ. Astfel, tunurile au fost trimise pe front, unde au adus mari servicii armatei noastre.

In raportul Marelui Cuartier General către Ministerul de răsboiu No. 12128 din 1918, se zice:

«Peste tot, în special pe front, tunul antiaerian sistem Burileanu, și-a arătat valoarea lui netăgăduită, pe aceeași linie ca și tunurile antiaeriane franceze (în număr de 12 mobile).

«Prin tragerile ce a executat totdeauna, mai ales în luptele de la Mărășești, avioanele inimice au fost gonite și impedicate de a-și îndeplinì misiunea lor. Baloanele noastre captive au fost totdeauna la adăpost de atacurile avioanelor inimice.

«Acest material a fost încununat și de mari succese. Astfel, în regiunea Pădureni, N. de Mărășești, la 27 Sept. 1917, o secție de 2 tunuri, prin tragerile bune, ce au executat, a reușit a doborî la pământ, între linii, un aeroplan inimic... La P. Neamțu, în ziua de 22 August 1917 s'a doborât la pământ în flacări un aeroplan german în regiunea satului Roznov. etc.

«Tunul, — adaoge raportul, — a fost lucrat absolut după planurile d-lui colonel Burileanu. Misiunea franceză a apreciat foarte bine acest material, punându-l pe aceeași linie cu cel francez și propunând a fi montat și pe vagoane de cale ferată, ceeace a fost admis.

«Acest prețios material, — conchide raportul, — face falǎ țerii și ne-a adus și ne va aduce și pe viitor reale și apreciabile foloase.»

Astăzi, 2 tunuri, montate pe camioane automobile, iar alte 20 pe cărucioare Humbert sunt trimise pe frontul transilvănean.

In vederea acestor mari merite ale d-lui general Burileanu, învățat artilerist și Doctor în Matematici din Paris, subsemnatul, însărcinat de Academie cu studiul tunului «sistem Burileanu», propun ca să i se acorde premiul Lazăr la care concură.

CONCURSURI PENTRU PREMII.

1919.

A. Premii pentru cărţi publicate.

I. Premii generale.

Evenimentele răsboinice din ultimii ani au împiedecat Academia Română de a-şi urmà activitatea regulată pentru timpurile normale.

Astfel obişnuitele sesiuni generale anuale din luna Maiu n'au putut fi ţinute în anii 1917 şi 1918 şi din această cauză premiile, pe cari Academia aveà să le acorde în aceste sesiuni pentru lucrări literare, istorice sau ştiinţifice, publicate sau în manuscript, au rămas neacordate pentru acei doi ani.

In viitoarea sesiune generală din Maiu 1919 urmează să se decidă asupra premiilor din anii 1917, 1918 şi 1919. Pentru ca să poată luà parte la aceste concursuri cât mai mulţi concurenţi, Academia a decis că **terminul de înscriere** fixat de regulament la 31 Decemvrie, să **se prelungească** în acest an **în mod excepţional, până la 28 Fevruarie 1919.**

Premiile de acordat în sesiunea generală din Maiu 1919 sunt cele următoare:

A. Premii pentru cărţi publicate.

1. *Marele Premiu Năsturel,* de 12,000 Lei, pentru o carte scrisă în limba română, *cu conţinut de orice natură,* care se va judecà mai meritorie printre cele publicate în anii 1913—1916.

2. *Premiul Asociaţiunii Craiovene* pentru desvoltarea învăţământului public, de 1.500 Lei, pentru o carte didactică în limba română tipărită în anii 1914—1916.

3. *Premiul N. Chrissoveloni,* de 2.000 Lei (divizibil), pentru lucrări asupra comerţului, publicate în limba română în anii 1914—1916.

4. *Premiul Năsturel,* de 4.000 Lei, pentru o carte scrisă în limba română, cu conţinut de orice natură, care se va judecà mai meritorie printre cele publicate în anul 1917.

5. *Premiul Năsturel,* de 4,000 Lei pentru o carte scrisă în limba română, cu conţinut de orice natură, care se va judecà mai meritorie printre cele publicate în anul 1918.

6. *Premiul Constantinide,* de 4.000 Lei (divizibil), pentru scrieri de literatură, de filologie sau de artă, cari se vor judecà mai meritorie printre cele publicate în anii 1914—1916.

7. *Premiul Adamachi,* de 5.000 lei (divizibil), pentru scrieri de literatură sau de filologie, cu cuprins moral (în înţelesul că sunt excluse numai scrierile contra moralei), cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate in anii 1915—1917.

8. *Premiul Eliade-Rădulescu,* de 5.000 Lei, pentru o scriere de literatură sau de filologie, care se va judecà mai meritorie printre cele publicate în anii 1916—1918.

9. *Premiul Hagi-Vasile,* de 5.000 Lei, pentru scrieri privitoare la comerţul român în trecut şi în prezent publicate în anii 1912—1916.

10. *Premiul Eliade-Rădulescu,* de 5.000 Lei, pentru scrieri istorice, economice, juridice, filosofice, cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate în anii 1913—1916.

11. *Premiul Constantinide,* de 4.000 Lei (divizibil), pentru scrieri sociale sau istorice, cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate în anii 1915—1917.

12. *Premiul Adamachi,* de 5.000 Lei (divizibil), pentru scrieri istorice, economice, juridice, filosofice, de cuprins moral (în înţelesul cá sunt excluse numai scrierile contrare moralei), cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate în anii 1916—1918.

13. *Premiul Adamachi,* de 5.000 Lei (divizibil), pentru scrieri cu conţinut ştiinţific, în înţelesul ştiinţelor exacte (matematică, fizică,

chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie şi ştiinţele aplicate în general), cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate în anii 1914—1916.

14. *Premiul Lazăr,* de 5.000 Lei, pentru o scriere cu conţinut ştiinţific, în înţelesul ştiinţelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie și științele aplicate în general), care se va judecà mai meritorie printre cele publicate în anii 1916—1917 sau pentru cea mai importantă invenţiune ştiinţifică făcută în acei ani.

15. *Premiul Constantinide,* de 4.000 Lei (divizibil), pentru scrieri cu conţinut ştiinţific, cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate în anii 1916—1918.

Notă. — Operele publicate vor fi prezentate la concurs de autorii lor în câte 15 exemplare pe lângă o cerere scrisă în care se va arătà premiul la care concurează.

Un autor nu poate prezentà aceeaşi scriere la mai multe premii, nici mai multe scrieri la diferite premii.

La concursul premiilor poate fi admisă nu numai o operă întreagă ci şi o parte dintr'o operă, cu condiţiunea ca această parte sà fie completă.

La premiile Eliade-Rădulescu, Lazăr, Adamachi sunt admise şi opere scrise de autori români sau străini într'una din limbile latină, italiană, franceză, germană sau engleză, dacă întreg cuprinsul operei va tratà despre pământul sau neamul românesc, despre istoria, limba sau literatura românească.

Toate lucrările prezentate la vre-unul din premiile Academiei, trebue să fie scrise cu ortografia Academiei.

B. **Premii pentru lucrări puse la concurs cu subiecte date.**

1. *Premiul Eliade-Rădulescu,* de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Frumosul în poesia populară românească.*

2. *Premiul Năsturel,* de 5.000 Lei, pentru un: *Studiu asupra limbii și stilului cronicarilor români.*

3. *Premiul Principesa Alina Stirbei,* pentru o scriere cuprinzând: *Povestiri morale pentru copii între 10—14 ani.*

4. *Premiul Adamachi,* de 5.000 Lei (divizibil), pentru o lucrare despre: *Adverbul în limba română. Studiu sintactic.*

După programul stabilit de Academie.

5. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor.*

După programul stabilit de Academie.

6. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (divizibil), pentru o lucrare despre: *Valurile (troianele), drumurile și cetățile romane din toate țerile locuite de Români.*

După programul stabilit de Academie.

7. *Premiul Neuschotz* de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Istoria costumului la Români până la 1821.*

După programul stabilit de Academie.

8. *Premiul San-Marin*, de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Categorii economice și desvoltarea lor în istoria comerțului român.*

9. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Bibliografia istoriei Românilor.*

10. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Crustaceele din apele interioare ale României din punctul de vedere sistematic, faunistic și biologic.*

11. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Climatografia României bazată pe observațiunile până la finele anului 1910.*

După programul stabilit de Academie.

12. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei (divizibil), pentru: *Contribuțiuni la studiul caracterelor antropologice și biologice ale țăranului român.*

După programul stabilit de Academie.

13. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, pentru: *Studiul unuia din cele trei râuri: Siretul, Argeșul, Ialomița.*

După programul stabilit de Academie.

14. *Premiul Bodescu*, de 1.500 Lei, pentru: *Studiul geografic al unei regiuni din Basarabia.*

După programul stabilit de Academie.

15. *Premiul Neuschotz*, de 2.000 Lei, pentru o lucrare despre: *Flora unuia din cele două județe din noua Dobroge, după alegerea botanistului.*

16. *Premiul Dacia-România* pentru o lucrare despre: *Istoria contractului de asigurare și în special a întroducerii lui în România.*

Valoarea premiului va fi reprezentată prin venitul pe trei ani al fondului de 13.000 lei în efecte și al capitalizărilor ce se vor puteà face eventual, micșorat acest venit cu prelevările prevăzute în Statutele și Regulamentul Academici și cu costul tiparului pentru maximum 5 coale de tipar. (Art. 2 din Regulamentul special).

17. *Marele Premiu militar General Ioan și Maria Carp*, de 7.000 Lei, pentru o lucrare asupra subiectului:

Până unde și în ce direcțiune este folositor a se împinge militarismul și militarizarea în națiune, și întru cât oștirea poate fi «Școala națiunii»?

Notă. — Concurenților la aceastâ a doua serie de premii se pun în vedere următoarele:

Manuscriptele se vor prezentà la concurs, fără nume de autor, purtând o deviză sau *motto;* ele vor fi însoțite de un plic sigilat pe care va fi reprodusă deviza sau *motto* din fruntea manuscriptului și în care se va aflà închis numele autorului. Acest plic se va deschide numai dacă lucrarea va fi premiată.

Manuscriptele cari nu vor fi scrise curat și lizibil nu vor fi luate în cercetare.

Valoarea premiului acordat unei lucrări în manuscript se va numărà autorului, numai după ce lucrarea premiată va fi tipărită.

Manuscriptele nepremiate vor fi restituite autorului, cari le vor cere și își vor dovedì proprietatea la cancelaria Academiei prin deschiderea plicului cu numele lor ; manuscriptele nereclamate în timp de un an dela pronunțarea rezultatului vor rămânea proprietatea Academiei și vor fi încorporate în Bibliotecă, în colecțiunea manuscriptelor.

PERSONALUL

ACADEMIEI ROMÂNE

LA 12 IUNIE 1919.

MEMBRII ACADEMIEI.

I. Secţiunea Literară.

Bârseanu *Andreiu* (Sibiiu). — Ales la 1 Aprilie 1908.
Bianu *Ioan* (Bucureşti). — Ales la 3 Aprilie 1902.
Bogdan-Duică *Gheorghe* (Cluj). — Ales la 4 Iunie 1919.
Brătescu-Voineşti *Ioan A.* (Bucureşti). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
5. **Caragiani** *Ioan* (Iaşi). — Numit la 22 Aprilie 1866.
Ciobanu *Ştefan* (Chişinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Densuşianu. *Ovidiu* (Bucureşti). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Goga *Octavian* (Bucureşti). — Ales la 4 Iunie 1919.
Negruzzi *Iacob C.* (Bucureşti). — Ales la 26 Martie 1881.
10. **Philippide** *Alexandru* (Iaşi). — Ales la 1 Aprilie 1900.
Puşcariu *Sextil* (Cluj). — Ales la 19 Maiu 1914.
Zamfirescu *Duiliu* (Bucureşti). — Ales la 1 Aprilie 1908.

II. Secţiunea Istorică.

Iorga *Nicolae* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1910.
Lăpédatu *Alexandru* (Cluj) — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Lupaş *Ioan* (Cluj). — Ales la 17 Maiu 1916.
Mehedinţi *Simion* (Bucureşti). — Ales la 19 Maiu 1915.
5 **Nistor** *Ioan* (Cernăuţi). — Ales la 19 Maiu 1915.
Onciul *Dr. Dimitrie* (Bucureşti). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Pârvan *Vasile* (Bucureşti). — Ales la 15 Maiu 1913.
Gusti *Dimitrie* (Iaşi). — Ales la 4 Iunie 1919.
Stefanelli *T. V.* (Folticeni). — Ales la 26 Maiu 1910.
10. **Sutzu** *Mihail C.* (Bucureşti). — Ales la 27 Maiu 1909.
Xenopol *Alexandru D.* (Bucureşti). — Ales la 11 Martie 1893.
— Loc vacant.

III. Secțiunea Științifică.

Antipa *Dr. Gr.* (București). — Ales la 14 Maiu 1910.
Babeș *Dr. Victor* (București). — Ales la 11 Martie 1893.
Crainicianu *General Gr.* (București).—Ales la 18 Maiu 1911.
Hepites *St. C.* (București). — Ales la 3 Aprilie 1902.
5. **Inculeț** *Ion* (Chișinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Marinescu *Dr. G.* (București). — Ales la 9 Aprilie 1905.
Mrazec *L.* (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Poni *Petre* (Iași). — Ales la 30 Iunie 1879.
Saligny *Anghel* (București). — Ales la 7 Aprilie 1897.
10. **Simionescu** *Dr. I.* (Iași). — Ales la 18 Maiu 1911.
Țițeica *Gheorghe* (București). — Ales la 15 Maiu 1913.
— Loc vacant.

MEMBRII ACADEMIEI DECEDAȚI.

Alecsandri (Vasile).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 22 August 1890.
Aurelian (Petre S.)—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 24 Ianuarie 1909.
Babeș (Vincențiu).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 21 Ianuarie 1907.
Bacaloglo (Emanoil).—Ales la 29 Iunie 1879.— † 30 August 1891.
5. **Barițiu** (Gheorghe).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 21 Martie 1893.
Bogdan (Ioan).—Ales la 29 Martie 1903.— † 1 Iunie 1919.
Brândză (Dr. Dimitrie).—Ales la 30 Iunie 1879.— † 3 August 1895.
Bunea (Augustin).—Ales la 28 Maiu 1909.— † 18 Noemvrie 1909.
Chițu (Gheorghe).—Ales la 27 Iunie 1879.— † 28 Octomvrie 1897.
10. **Cipariu** (Timoteu).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 22 August 1887.
Cobălcescu (Grigorie).—Ales la 29 Martie 1886.— † 21 Maiu 1892.
Cozacovici (Dimitrie).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 21 August 1868.
Coșbuc (Gheorghe).—Ales la 20 Maiu 1916.— † 26 Aprilie 1918.
Delavrancea (Barbu Șt.).—Ales la 19 Maiu 1912.— † Aprilie 1918.
15. **Dimitrovici** (Ambrozie).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 3 Iulie 1866.
Eliade-Rădulescu (Ioan).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 27 Aprilie 1872.
Erbiceanu (Constantin).—Ales la 8 Aprilie 1899.— † 7 Martie 1913.
Fălcoianu (Ștefan).—Ales la 13 Septemvrie 1876.— † 22 Ianuarie 1905.
Fătu (Dr. Anastasie).—Ales la 11 Septemvrie 1871.— † 3 Martie 1886
20. **Felix** (Dr. Iacob). — Ales la 30 Iunie 1879.— † 20 Ianuarie 1905.
Fontaninu (Gheorghe M.).—Ales la 10 Septemvrie 1870. — † 24 Aprilie 1886.
Giurescu (Constantin).—Ales la 14 Maiu 1914.— † 15/28 Octomvrie 1918.
Ghica (Ion). — Ales la 13 August 1874. — † 22 Aprilie 1897.
Ganc (Nicolae).—Ales la 1 Aprilie 1908.— † 16 Aprilie 1916.
25. **Grecescu** (Dr. D.).—Ales la 17 Aprilie 1907.— † 2 Octomvrie 1910.

Haret (*Spiru C.*).—Ales la 31 Martie 1892.— † 17 Decemvrie 1912.
Hasdeu (Alexandru).—Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar la 12 Septemvrie 1870. — † 9 Noemvrie 1872.
Hasdeu (Bogdan P.). — Ales la 13 Septemvrie 1877. — † 25 August 1907.
30. **Hodosiu** (Iosif).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 28 Noemvrie 1880.
Hurmuzaki (Alexandru). — Numit la 22 Aprilie 1866.— † 8 Martie 1871.
Hurmuzaki (Eudoxiu). — Ales la 2 August 1872.— † 29 Ianuarie 1874.
Ionescu (Nicolae). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 24 Ianuarie 1905.
Istrati (Constantin).—Ales la 7 Aprilie 1899.—† 17 Ianuarie 1919.
35. **Kalinderu** (Ioan).—Ales la 13 Martie 1893.— † 11 Decemvrie 1913.
Kogălniceanu (Mihail). — Ales la 16 Septemvrie 1868. — † 20 Iunie 1891.
Kretzulescu (Nicolae). — Ales la 9 Septemvrie 1871. — † la 26 Iunie 1900.
Laurian (August Treb.).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 25 Fevruarie 1881 .
Maiorescu Titu—Numit la 20 Iulie 1867.— † 1 Iulie 1917.
40. **Mangra** (Vasile).—Ales la 27 Maiu 1909.— † 1 Octomvrie 1918.
Maniu (Vasile). — Ales la 12 Septemvrie 1876. — † 10 Martie 1901.
Marian (Simeon Fl.). — Ales la 26 Martie 1881. — † 11 Aprilie 1907.
Marienescu (At. M.) — Ales la 26 Martie 1881. — † 7 Ianuarie 1914.
Massimu (Ioan C.). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 2 Iunie 1877.
45. **Melchisedec** (Episcop).— Ales la 10 Septemvrie 1870. — † 16 Maiu 1892.
Mocioni (Andreiu). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar 12 Septemvrie 1870. — † la 23 Aprilie 1880.
Moldovanu (Ioan. M.) — Ales la 11 Aprilie 1894. — † 7 Septemvrie 1915.
50. **Munteanu** (Gavril). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 17 Decemvrie 1869.
Naum (Anton)—Ales la 11 Martie 1893.— † 28 August 1917.
Negruzzi (Constantin).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 25 August 1868.
Odobescu (Alexandru). —Ales la 10 Septemvrie 1870. —† 11 Noemvrie 1895.
Ollănescu (Dimitrie C.).—Ales la 11 Martie 1893.— † 20 Ianuarie 1908.
55. **Papadopol-Calimach** (Alex.). —Ales la 12 Septemvrie 1876.—† 18 Iunie 1898.
Papiu-Ilarianu (Alex.). —Ales la 16 Septemvrie 1868. —† 11 Octomvrie 1878.
Poenaru (Petre). — Ales la 10 Septemvrie 1870. — † 2 Octomvrie 1875.
Popea (Nicolae Episcop). —Ales la 8 Aprilie 1899. — † 26 Iulie 1908.
Porcius (Florian). — Ales la 10 Martie 1882. — † 17 Maiu 1906.
60. **Pușcariu** Ioan. — Ales la 4 Aprilie 1900. — † 24 Decemvrie 1911.
Quintescu (Nicolae Ch.). — Ales la 14 Septemvrie 1877. — † 12 August 1913.
Roman (Alexandru). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 15 Septemvrie 1897.
Rosetti (Constantin A.). —Numit la 2 Iunie 1867.— † 8 Aprilie 1885.
Sbiera (Ioan.)—Numit la 11 Iunie 1866.— † Octomvrie 1916.

65. **Sion** (Gheorghe).—Ales la 16 Septemvrie 1868. — † 1 Octomvrie 1892.
Stamati (Constantin).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 26 Maiu 1876.
Ştefănescu (Grigorie).—Ales la 12 Septemvrie 1876.—†20 Fevruarie 1911.
Străjescu (Ioan). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar la 21 Septemvrie 1870. — † 4 Octomvrie 1873.
Sturdza (Dimitrie A.) — Ales la 16 Septemvrie 1871. — † 8 Octomvrie 1914.
70. **Teclu** (Nicolae). — Ales la 2 Iulie 1879.— † Iulie 1916.
Tocilescu (Gr. G.).—Ales la 22 Martie 1890.— † 28 Septemvrie 1909.
Urechiă (Vasile A.).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 23 Noemvrie 1901.
Vasiciu (Dr. Paul). — Ales la 2 Iulie 1879. — † 20 Iunie 1881.
Vulcan (Iosif).—Ales la 30 Martie 1891.— † 26 August 1907.

MEMBRII ONORARI.

M. S. FERDINAND I, *Regele României,*

Protector al Academiei Române,

Preşedinte onorar.

(15 Martie 189[illegible].)

M. S. MARIA, *Regina României.*

(1 Maiu 1915)

M. S. VICTOR EMANUEL III, *Regele Italiei.*

(6 Martie 1890.)

Antonovici *Episcopul Iacov* (Huşi). — Ales la 7 Iunie 1919.
5. **Appell** *Paul* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
Arion *C. C.* (Bucureşti).—Ales la 21 Maiu 1912.
Arrhenius *Svante A.* (Stockholm).— Ales la 27 Maiu 1913.
Babelon *Ernest* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
Baldacci *Antonio* (Bologna).—Ales la 29 Maiu 1913.
10. **Balthazard** *Dr. W.* — (Paris). Ales la 11 Iunie 1919.
Barozzi *General C.* (Bucureşti). —Ales la 9 Aprilie 1905.
Bédier *Ioseph* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Bernát-Lendway *Dr.* (Bucureşti). —Ales la 4 Aprilie 1908.
Berthelot *Daniel* (Paris) — Ales la 11 Iunie 1919.
15. **Blaserna** *Pietro* (Roma).— Ales la 27 Maiu 1913.
Bormann *Eugen* (Viena). — Ales la 9 Aprilie 1897.
Branisce *Dr. Valerin* (Sibiiu) — Ales la 7 Iunie 1919.
Bury *I. B.* (Cambridge).— Ales la 25 Maiu 1913.
Capellini *Cav. Ioan* (Bologna). — Ales la 7 Septemvrie 1871.
20. **Cichorius** *Conrad* (Breslau). — Ales la 29 Maiu 1914.
Cristea *Episcopul Dr. Miron* (Caransebeş). — Ales la 7 Iunie 1919.
De Flers *Robert* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Martonne *Emanuel* de (Paris) — Ales Corespondent la 26 Maiu 1912, Onorar la 7 Iunie 1919.

De la Roncière *Charles* (Paris). — Ales la 7 Iunie 1919.
25. **Diehl** *Charles* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Dima *Gheorghe* (Braşov). — Ales la 7 Iunie 1919.
Domaszewski *Alfred de* (Heidelberg). — Ales la 9 Aprilie 1897.
Duparc *Louis* (Geneva).— Ales la 29 Maiu 1913.
Enescu *George* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1916.
30. **Fischer** *Emil* (Berlin).— Ales la 27 Maiu 1913.
Foerster *Wilhelm* (Berlin).— Ales la 27 Maiu 1913.
Fougères *Gustave* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Fröhner *Wilhelm* (Paris). — Ales la 9 Septemvrie 1871.
Goldiş *Vasile* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
35. **Gore** *Paul* (Chişinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
Grădişteanu *Petre* (Bucureşti). — Ales la 2 Aprilie 1883.
Guillaume *Baron* (Bruxelles).—Ales la 16 Aprilie 1907.
Guye *Filip* (Geneva).— Ales la 29 Maiu 1913.
Haller *Albin* (Paris). — Ales la 28 Maiu 1909.
40. **Hann** *Julius de* (Viena). — Ales la 22 Maiu 1914.
Head *Barclay* (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
Hirschfeld *Otto* (Berlin). — Ales la 13 Aprilie 1894.
Hurmuzachi *Constantin* (Cernăuţi). — Ales la 7 Iunie 1919.
Jagić *Vatroslav* (Viena). — Ales la 23 Martie 1904.
45. **Janet** *Paul* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Jarník *Dr. Ioan Urban* (Praga). — Ales la 7 Iunie 1919.
Klein *Felix* (Göttingen).— Ales la 29 Maiu 1913.
Lacour *Gayet* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Laveran *Ch. L. A.* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
50. **Léger** *Louis* (Paris). — Ales la 12 Aprilie 1894.
Lipmann *Gabriel* (Paris).— Ales la 28 Maiu 1909.
Lorenz *Anton Hendrik* (Leyda).— Ales la 29 Maiu 1913.
Maniu *Iuliu* (Blaj). — Ales la 7 Iunie 1919.
Marie *Pierre* (Paris).—Ales la 28 Maiu 1912.
55. **Meyer-Lübke** *W.* (Frankfurt pe Maiu). — Ales la 28 Martie 1906.
Meynial *Dr. E.* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Mironescu *Atanasie*, fost Mitropolit Primat (M-rea Cernica). — Ales la 25 Maiu 1909.
Nicodim, Arhiepiscopul (Chişinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Picard *Emil* (Paris). — Ales la 19 Maiu 1911.
60. **Pick** *Behrend* (Gotha). — Ales la 22 Maiu 1914.
Pimen *Georgescu*, Mitropolitul Moldovei (Iaşi). — Ales la 15 Octomvrie 1918.

Poincaré *Lucien* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Popovici *Eusebie* (Cernăuți).—Ales la 4 Aprilie 1908.
Pușcariu *Arhimandritul Ilarion* (Sibiiu). -- Ales la 24 Maiu 1916.
65. **Rayleigh** *Lord John William Strutt* (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
Rosetti *Teodor* (București). — Ales la 26 Martie 1891.
Roux *Dr. E.* (Paris).—Ales la 24 Maiu 1911.
Schlumberger *G. L.* (Paris). — Ales la 28 Martie 1906.
Schuchardt *Hugo* (Graz). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
70. **Stroescu** *Vasile* (Basarabia). — Ales la 24 Maiu 1910.
Sturdza-Scheianu *Dimitrie C.* (București).—Ales la 16 Aprilie 1907.
Suciu *Dr. Vasile, Mitropolit* (Blaj). — Ales la 11 Iunie 1919.
Teutsch *Dr. Friedrich* (Sibiiu). — Ales la 7 Iunie 1919.
Tiktin *H.* (Galați). — Ales la 7 Iunie 1919.
75. **Vladimir Cavaler de Repta,** *Mitropolitul* Bucovinei (Cernăuți). — Ales la 7 Iunie 1919.
Volterra *Vitto* (Roma).— Ales la 29 Maiu 1913.
Waldeyer *W.* (Berlin).—Ales la 28 Maiu 1912.
Wilamowitz-Moellendorff *Ulrich de* (Berlin). — Ales la 29 Maiu 1914.
Zavoral *Metodiu* (Praga). — Ales la 7 Iunie 1919.

MEMBRII ONORARI DECEDAȚI.

M. S. CAROL I, *Regele României,*

Protector al Academiei Române,

Președinte onorar.

Proclamat la 15 Septemvrie 1867.

Decedat la 27 Septemvrie 1914.

M. S. ELISABETA, *Regina României (Carmen Silva),*

Proclamată la 30 Martie 1891.

Decedată la 18 Fevruarie 1916.

Adrian (General Gheorghe).—Ales la 13 Septemvrie 1875.— † 15 Octomvrie 1889.

Ascoli (Graz. Isaia). — Ales la 13 Septemvrie 1877.— † Ianuarie 1907.

5. **d'Avril** (Baron Adolphe). — Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 14 Octomvrie 1904.

Baccelli (Guido).—Ales la 22 Martie 1906.— † 10 Ianuarie 1916.

Baillon (H.). — Ales la 28 Martie 1887.— † 7 Iulie 1895.

Barclay (Head).—Ales la 22 Maiu 1914.— † 30 Maiu (12 Iunie) 1914.

Bataillard (Paul).— Ales la 30 August 1872.— † 1 Martie 1894.

10. **Béchamp** (A.). — Ales la 28 Martie 1906. — † . . . ?

Beernaert (August M. F).— Ales la 25 Martie 1906.— † 6 Octomvrie 1912.

Benndorf (Otto).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 20 Ianuarie 1908.

Berthelot (Marcellin P. E). — Ales la 28 Martie 1906. — † 5 Martie 1907.

Biondelli (Bernardino).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 29 Iunie 1886.

15. **Blanchard** (Dr. Raphaël).—Ales la 22 Maiu 1911.— † 7 Februarie 1919.

Boek (Dr. Francisc). — Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 19 Aprilie 1899.

Bosianu (Constantin).—Ales la 30 Iunie 1879.— † 21 Martie 1882.

Bouchard (Dr. Charles). — Ales la 18 Maiu 1911. — † . . . 1917.

Brătianu (Ioan C.).—Ales la 19 Martie 1885.— † 4 Maiu 1891.

20. **Câmpeanu** (Petre).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 15 Aprilie 1893.

Cecchetti (Bartolomeo). — Ales la 22 Martie 1890. — † 4 Martie 1890.

Chasles (Philarète).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 18 Iulie 1873.
Cihac (Alex.).—Ales la 30 August 1872.— † 29 Iulie 1887.
Cihac (Dr. Iacob).—Ales la 30 August 1872.— † 17 Noemvrie 1888.
25. **Creţianu** (Gheorghe).—Ales la 22 Martie 1882.— † 6 August 1887.
Crookes (William).—Ales la 27 Maiu 1913.— † 1919.
Cuciureanu (Dr. Gheorghe).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 10 Ianuarie 1886.
Dahn (Felix). — Ales la 12 Aprilie 1894.— † 3 Ianuarie 1912.
Darboux (Jean Gustave).—Ales la 27 Maiu 1913.— † 1917.
30. **De Gubernatis** (Angelo).—Ales la 22 Martie 1895. — † 14 Fevruarie 1913.
Desjardins (Ernest).—Ales la 9 Septemvrie 1871. — † 9 Octomvrie 1886.
Diefenbach (Lorenz).—Ales la 15 Aprilie 1880.— † 16 Martie 1883.
Diez (Frederic).—Ales la 30 August 1872.— † 17 Maiu 1876.
Egger (Emil).—Ales la 7 Septemvrie 1871. – † 18 August 1885.
35. **Ehrlich** (Dr. Paul).—Ales la 18 Maiu 1911.— † 7/20 August 1915.
Gaudry (Albert).– Ales la 23 Martie 1904.— † 14 (27) Noemvrie 1908
Gheorghian (Iosif), Mitropolit Primat al României. — Ales la 21 Maiu 1901. — † 24 Iunie 1909.
Gonata (Ştefan).– Ales la 12 Septemvrie 1870.— † 18 Septemvrie 1896.
Grădişteanu (Grigorie).—Ales la 30 Iunie 1879.—†28 Fevruarie 1892.
40. **Grant Duff** (Sir Mountstuart). — Ales la 12 Septemvrie 1875. — † 12 Ianuarie 1906.
Grecianu (Ştefan D.). – Ales la 9 Aprilie 1905.— † 1 August 1908.
Grigorescu (Nicolae).– Ales la 8 Aprilie 1899.— † 21 Iulie 1907.
Haynald (Cardinal Ludovic).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 4 Iulie 1891.
Henry (Louis).— Ales la 28 Maiu 1909.— † 23 Fevruarie 1913.
45. **Hurmuzaki** (Nicolae).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 19 Septemvrie 1909.
Jireček (Constantin).—Ales la 29 Maiu 1914.— † 28 Decemvrie 1917.
Ioanid (Gheorghe).—Ales la 10 Septemvrie 1871.—† 27 Decemvrie 1888.
Ionescu (Ioan).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 17 Decemvrie 1891.
Kotzebue (Wilhelm de).—Ales la 1 Aprilie 1884.—†24 Octomvrie 1887.
50. **Kretzulescu** (Constantin).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 20 Martie 1884.
Krumbacher (Karl). — Ales la 28 Martie 1906. — † 29 Noemvrie (12 Decemvrie) 1909.
Lamprecht (Karl).—Ales la 25 Maiu 1913.— † în Aprilie 1915.
Lahovari (Gheorghe).—Ales la 25 Martie 1901.— † 13 Iunie 1909.
Lasteyrie (Comite Ferdinand de). — Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 14 Maiu 1879.
55. **Lepsius** (Richard).—Ales la 30 August 1875.— † 10 Iulie 1884.
Linas (Charles de).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 14 Aprilie 1887.

Longperrier (Adrien de).—Ales la 7 Septemvrie 1871.—† 14 Ianuarie 1882.
Ludwig (Dr. Ernst).— Ales la 4 Aprilie 1908. — † 1/14 Octomvrie 1915.
Mangiuca (Simeon).—Ales la 22 Martie 1890.— † 22 Noemvrie 1890.
60. **Marsy** (Comite de).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 16 Maiu 1900.
Metchnicoff (I.)—Ales la 24 Maiu 1911.— † Iulie 1916.
Mihályi (Mitropolitul Dr. Victor). — Ales la 12 Aprilie 1894. — † 17 Ianuarie 1918.
Miklosich (Dr. Franz de).—Ales la 15 Aprilie 1880.—† 7 Martie 1891.
Mommsen (Teodor).—Ales la 3 Iulie 1879.— † 19 Octomvrie 1903.
65. **Monlau** (Filip).—Ales la 12 Septemvrie 1870. — † 16 Fevruarie 1871.
Müller (Max).—Ales la 12 Septemvrie 1875.— † 15 Octomvrie 1900.
Mureșianu (Iacob).—Ales la 17 Septemvrie 1877.— † 17 Septemvrie 1887.
Naniescu (Iosif), Mitropolit Moldovei. — Ales la 16 Aprilie 1888. — † 26 Ianuarie 1902.
Petruszcwicz (Canonicul A. S.). — Ales la 22 Martie 1890. — † 11 Septemvrie 1913.
70. **Picot** (Emil).—Ales la 31 Maiu 1879.— † 13 Septemvrie 1918.
Poincaré (Jules-Henri).—Ales la 28 Maiu 1909.—.† 4 Iulie 1912.
Polizu (Dr.Gheorghe A.).—Ales la 10 Septemvrie 1871.—† 18 Octomvrie 1886.
Quinet (Edgar).—Ales la 15 Septemvrie 1869.— † 27 Martie 1875.
Rambaud (Alfred).—Ales la 22 Martie 1895.— † 10 Noemvrie 1905.
75. **Ramsay** (Sir William).—Ales la 29 Maiu 1913.— † 1916.
Sella (Quintino). —Ales la 2 Aprilie 1883. — † 15 Martie 1884.
Șiaguna (Mitropolitul Andreiu). — Ales la 7 Septemvrie 1871. — † 16. Iunie 1873.
Silași (Dr. Gr.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 5 Ianuarie 1897.
Stanley of Alderley (Lord Henry).— Ales la 7 Septemvrie 1871. — † 10 Decemvrie 1903.
80. **Steenstrup** (Johannes Japetus Smith).—Ales la 12 Septemvrie. 1870.— † 8 Iunie 1897.
Suruceanu (Ioan Cassian). — Ales la 11 Aprilie 1888. — † 18 Noemvrie 1897.
Szabo (Dr. Iosif).—Ales la 30 August 1872.— † 15 Decemvrie 1874.
Tobler (Adolf). — Ales la 30 August 1875.— † 5 Martie 1910.
Torma (Carol).—Ales la 22 Martie 1882.— † 17 Fevruarie 1897.
85. **Ubicini** (A.).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 15 Octomvrie 1884.
Uvaroff (Alexis S.).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † Fevruarie 1885.
Vegezzi-Ruscala (G.).—Ales la 15 Septemvrie 1869.—† 17(29) Decemvrie 1885.
Virchow (Rudolf).—Ales la 6 Aprilie 1902.— † 23 August 1902.
White (Sir William A.).- Ales la 17 Martie 1885.—† 16 Decemvrie 1892.

MEMBRII CORESPONDENȚI

I. LA SECȚIUNEA LITERARĂ.

Români:

Agârbiceanu *Ioan* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Bărbulescu *Ilie* (Iași).—Ales la 4 Aprilie 1908.
Basarabescu *I. A.* (Ploești). — Ales la 25 Maiu 1909.
Bengescu *Gheorghe* (București). — Ales la 2 Aprilie 1883.
5. **Burada** *Teodor T.* (Iași). — Ales la 25 Martie 1887.
Dan *Dimitrie* (Cernăuți). — Ales la 23 Martie 1904.
Ghibu *Onisifor* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Gorovei *Artur* (Folticeni). — Ales la 28 Maiu 1915.
Halipa *Pantelimon* (Chișinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
10. **Hodoș** *Enea* (Sibiiu).— Ales la 23 Martie 1904.
Murnu *Gheorghe* (București).—Ales la 25 Maiu 1909.
Papahagi *Pericle* (Silistria). — Ales la 26 Maiu 1916.
Procopovici *Alexe* (Cernăuți). — Ales la 5 Iunie 1919.
Rădulescu-Pogoneanu *Ioan* (București).—Ales la...
15. **Sadoveanu** *Mihail* (Iași). — Ales la 26 Maiu 1916.
Sandu-Aldea *Constantin* (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
Simionescu-Râmniceanu *Marin* (Focșani). — Ales la 5 Iunie 1919.
Speranția *Teodor D.* (București). — Ales la 31 Martie 1891.
— 2 locuri vacante.

Străini:

Bartoli *Mateiu* (Turin). — Ales la 29 Maiu 1914.
Friedwagner *M. H.* (Frankfurt pe Main).—Ales la 18 Maiu 1911.
Herzog *Eugen* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Jarník *Dr. Ioan Urban* (Praga). — Ales la 28 Maiu 1879.
5. **Roques** *Mario* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
Rosny *Léon de* (Paris). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
Sandfeld-Jensen *Kr.* (Copenhaga).— Ales la 18 Maiu 1911.

Schrader *Otto* (Jena). — Ales la 30 Martie 1891.
Weigand *Dr. Gustav* (Lipsca). — Ales la 31 Martie 1892.
10. **Zauner** *Ad.* (Graz). — Ales la 29 Maiu 1914.

II. LA SECŢIUNEA ISTORICĂ.

Români:

Brătescu *Constantin* (Constanţa). — Ales la 5 Iunie 1919.
Broşteanu *Petre* (Reşiţa). — Ales la 1 Aprilie 1889.
Cuza *A. C.* (Iaşi). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Docan *N.* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1915.
5. **Dragomir** *Dr. Silviu* (Cluj). — Ales la 26 Maiu 1916.
Filitti *I. C.* (Bucureşti). — Ales la 19 Maiu 1915.
Frăţiman *Justin* (Chişinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
Ghibănescu *Gh.* (Iaşi). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Hârjeu *General C. N.* (Bucureşti). — Ales la 27 Maiu 1909.
10. **Longinescu** *Ştefan* (Bucureşti). — Ales la 24 Maiu 1910.
Meteş *Preotul Ştefan* (Boholt). — Ales la 7 Iunie 1919.
Moisil *Constantin* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Negulescu *P.* (Bucureşti). — Ales la 19 Maiu 1915.
Pâclişan *Preotul Zenovie* (Blaj). — Ales la 5 Iunie 1919.
15. **Popa-Liseanu** *Gheorghe* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Popovici *Gheorghe* (Lugoş). — Ales la 29 Maiu 1909.
Rădulescu *Andreiu* (Bucureşti). — Ales la 5 Iunie 1919.
Russo *Demostene* (Bucureşti). — Ales la 5 Iunie 1919.
Slavici *Ioan* (Bucureşti). — Ales la 22 Martie 1882.
20. **Ursu** *Ioan* (Cluj). — Ales la 25 Maiu 1910.
Vâlsan *Gheorghe* (Cluj). — Ales la 5 Iunie 1919.
Zotta *Sever* (Iaşi). — Ales la 7 Iunie 1919.

Străini:

Ghedeon *Emanuel* (Constantinopole). — Ales la 2 Aprilie 1891.
Guillouard *Louis Vincent* (Caën). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Kadlec *Karel* (Praga) — Ales la 7 Iunie 1919.
Nys *Ernest* (Bruxelles). — Ales la 1 Aprilie 1903.
5. **Radonić** *Iovan* (Belgrad). — Ales la 29 Maiu 1914.
Romstorfer *Karl A.* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Strzygowski *Iosif* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Tamm *Traugott.* — Ales la 2 Aprilie 1891.

LA SECȚIUNEA ȘTIINȚIFICĂ.

Români:

Atanasiu *I.* (București). — Ales la 24 Maiu 1911.
Borcea *Ioan* (Iași). — Ales la 5 Iunie 1919.
Botezat *Eugeniu* (Cernăuți). — Ales la 25 Maiu 1913.
Cantacuzino *Dr. I.* (București). — Ales la 24 Maiu 1911.
5. **Climescu** *C.* (Iași). — Ales la 31 Martie 1892.
Cosmovici *Leon* (Iași). — Ales la 11 Martie 1893.
Gerota *Dr. D.* (București). — Ales la 21 Maiu 1916.
Hurmuzescu *Dr. Dragomir* (București). — Ales la 24 Maiu 1916.
Ionescu *Ioan* (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
10. **Levaditi** *Dr. C.* (Paris). — Ales la 24 Maiu 1910.
Panaitescu *General Scarlat* (București). — Ales la 7 Iunie 1919.
Pompeiu *D.* (București). — Ales la 21 Maiu 1916.
Riegler *Dr. Em.* (Iași). — Ales la 23 Martie 1904.
Robescu *C. F.* (București). — Ales la 10 Septemvrie 1871.
15. **Suțu** *Dr. Alexandru* (București). — Ales la 11 Aprilie 1888.
Ștefănescu *Sabba* (București). — Ales la 11 Martie 1893.
Teodorescu *Em. C.* (București). — Ales la 25 Maiu 1909.
Vasilescu-Karpen *Nicolae* (București). — Ales la 5 Iunie 1919.
— 2 locuri vacante.

Străini:

Montandon *A. L.* (București). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Montessus de Ballore *Fernand de* (Chili). — Ales la 28 Maiu 1913.
Pittard *Eugène* (Geneva). — Ales la 7 Iunie 1919.

MEMBRII CORESPONDENŢI DECEDAŢI.

Assaky (Dr. G.).—Ales la 20 Martie 1890.— † 22 Aprilie 1899.
Asser T. M. C. — Ales la 1 Aprilie 1903. — † 6 Iunie 1914.
Bamberg (Dr. Felix).—Ales la 2 Aprilie 1891.— † 31 Ianuarie 1893.
Barcianu (Sava Popovici) —Ales la 15 Septemvrie 1869. —† 17 Martie 1879.
5. **Boiu** (Zaharia).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 24 Octomvrie 1903.
Brătianu (General C. I.).—Ales la 10 Aprilie 1899.— † 6 Ianuarie 1910.
Codrescu (Teodor).—Ales la 2 Aprilie 1886. — † 22 Martie 1894.
Culianu (N). — Ales la 1 Aprilie 1889. — † 28 Noemvrie 1915.
Demetriescu (Anghel).—Ales la 6 Aprilie 1902.— † 22 Iulie 1903.
10. **Densuşianu** (Aron).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 4 Septemvrie 1900.
Densuşianu (Nicolae).—Ales la 6 Aprilie 1880.— † 25 Martie 1911.
Dobrescu (N.). — Ales la 18 Maiu 1911. — † 10 Iulie 1914.
Eliad (Pompiliu). — Ales la 21 Maiu 1912. — † 24 Maiu 1914.
Esarcu (Constantin).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 8 Iunie 1898.
15. **Gogu** (Constantin).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 30 Ianuarie 1897.
Goldiş (Episcop Iosif).—Ales la 22 Martie 1882.—† 23 Martie 1902.
Ionnescu-Gion (G. I.).—Ales la 1 Aprilie 1889.— † 29 Iunie 1904.
Janka (Victor).—Ales la 22 Martie 1882.— † 9 August 1890.
Jung (Dr. Julius).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 1910.
20. **Kalinderu** (Dr. N.).—Ales la 29 Martie 1890.— † 16 Aprilie 1902.
Kaluzniacki (Dr. Emil). — Ales la 20 Martie 1890. — † 21 Iunie 1914.
Kanitz (August).—Ales la 22 Martie 1882.— † 30 Iunie 1896.
Lambrior (Alexandru).—Ales la 2 Martie 1882.— † 20 Septemvrie 1883.
Laurian (D. Aug.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 25 Octomvrie 1906.
25. **Lecomte du Noüy** (A). — Ales la 25 Martie 1887. —† 11 Noemvrie 1914.
Legrand (Emil).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 15 Noemvrie 1903.
Mărgărit (Apostol).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 22 Iulie 1903.
Meşiota (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 19 Ianuarie 1878.
Mihályi (Ioan). — Ales la 25 Martie 1901. — † 1/14 Octomvrie 1914.

30. **Negreanu** (Dimitrie).—Ales la 11 Martie 1893.—† 30 Arilie 1908.
Neniţescu (Ioan).—Ales la 18 Martie 1896.—† 23 Fevruarie 1901.
Obedenaru (Dr. Mihail G.).—Ales la 10 Septemvrie 1871.—† 9 Iulie 1885.
Odhner (C. T.). — Ales la 20 Martie 1890. — † 1904.
Oniţ (Virgil).—Ales la 3 Aprilie 1902.— † 8/21 Octomvrie 1915.
35. **Petrescu** (Dr. Z.).—Ales la 18 Martie 1885.— † 16 Decemvrie 1901.
Petrino (Dimitrie).—Ales la 17 Septemvrie 1877.— † 29 Aprilie 1878.
Pop (Gavril).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 27 Maiu 1883.
Popescu (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 3 Martie 1892.
Popovici (Gh.). — Ales la 11 Aprilie 1905.— † 12 Iulie 1905.
40. **Roman** (Visarion).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 29 Aprilie 1885.
Romniceanu (Dr. Gr.).—Ales la 20 Martie 1890.— † 1 Maiu 1915.
Romniceanu (M.)—Ales la 23 Martie 1904.— † 4 Octomvrie 1915.
Saligny (Alfons).—Ales la 3 Aprilie 1902.— † 4 Maiu 1903.
Schuyler (Eugen).—Ales la 12 Martie 1885.— † 16 Iulie 1890.
45. **Şerbănescu** (Colonel T.).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 2 Iulie 1901.
Tanoviceanu *Ioan* (Bucureşti).—Ales la 9 Aprilie 1897.— † 1917.
Vârgolici (Ştefan). — Ales la 25 Martie 1887. — † 29 Iulie 1897.
Vitzu (Dr. Alexandru N.). — Ales la 7 Aprilie 1897—† 25 Decemvrie 1902.

OFICIILE ACADEMIEI ROMÂNE IN ANUL 1919—1920.

A. PERSONALUL DELEGAŢIUNII.

Preşedintele Academiei Române	**Poni** *P.*
Asesori (Vicepreşedinţi) din *Secţiunea Literară* .	**Brătescu-Voinești** *I.*
din *Secţiunea Istorică* .	**Onciul** *D.*
din *Secţiunea Ştiinţifică*	**Hepites** *St. C.*
Secretar general (pe 7 ani, 1915—1922)	**Negruzzi** *I. C.*

B. PERSONALUL SECŢIUNILOR.

I. SECŢIUNEA LITERARĂ.

Preşedinte	**Caragiani** *Ioan* (Iaşi)
Vicepreşedinte	**Brătescu-Voineşti** *I.* (Bucureşti
Secretar (pe 7 ani, 1914—1921)	**Bianu** *I.* (Bucureşti)

Membri: **Bârseanu** *Andreiu* (Sibiiu), **Bogdan-Duică** *G.* (Bucureşti), **Ciobanu** *St.* (Chişinău), **Densuşianu** *Ovid* (Bucureşti), **Goga** *Octavian* (Sibiiu), **Negruzzi** *I. C.* (Bucureşti), **Philippide** *Alex.* (Iaşi), **Puşcariu** *Sextil* (Cluj), **Zamfirescu** *Duiliu* (Focşani).

II. SECŢIUNEA ISTORICĂ.

Preşedinte	**Onciul** *D.* (Bucureşti).
Vicepreşedinte	**Stefanelli** *T. V.* (Folticeni)
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926)	**Pârvan** *V.* (Bucureşti)

Membri: **Gusti** *D.* (Iaşi), **Iorga** *N.* (Bucureşti), **Lăpedatu** *Al.* (Bucureşti), **Lupaş** *I.* (Sibiiu), **Mehedinţi** *S.* (Bucureşti), **Nistor** *I.* (Cernăuţi), **Sutzu** *M. C.* (Bucureşti), **Xenopol** *A. D.* (Iaşi), (un loc vacant).

III. SECŢIUNEA ŞTIINŢIFICĂ.

Preşedinte	**Marinescu** *Dr. G.* (Bucureşti)
Vicepreşedinte	**Simionescu** *I.* (Iaşi)
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926).	**Antipa** *Gr.* (Bucureşti)

Membri: **Babeş** *Dr. V.* (Bucureşti), **Crainicianu** *General Gr.* (Bucureşti), **Hepites** *St. C.* (Bucureşti), **Inculetz** *I.* (Chişinău), **Mrazec** *L.* (Bucureşti), **Poni** *P.* (Iaşi), **Saligny** *Anghel* (Bucureşti), **Ţiţeica** *G.* (Bucureşti), (un loc vacant)

C. PERSONALUL COMISIUNILOR.

I. *Comisiunea permanentă a Bibliotecii:*
Bianu *I.*, **Pârvan** *V.*, **Antipa** *Gr.*, Secretarii Secţiunilor.

II. *Membru Conservator al Colecţiunii numismatice:* **Sutzu** *M. C.*

III. *Comisiunea pentru premiile: Năsturel* de 4.000 lei, *Anastasie Stolojianu* de 3.000 şi al Asociaţiunii Craiovene de 1.500 lei din 1920:

Din Secţiunea Literară:
Bârseanu *A.*, **Bogdan-Duică** *G.*, **Densuşianu** *O.*, **Puşcariu** *S.*

Din Secţiunea Istorică:
Gusti *D.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*, **Mehedinţi** *S.*,

Din Secţiunea Ştiinţifică:
Babeş *Dr. V.*, **Hepites** *St. C.*, **Saligny** *A.*, **Simionescu** *I.*

IV. *Comisiunea pentru premiul N. Chrissoveloni de 2.000 lei (divizibil):*
Antipa *Gr.*, **Iorga** *N.*, **Mrazec** *L.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Nistor** *I.*, **Simionescu** *I.*, **Ţiţeica** *G.*

V. *Comisiunile pentru lucrările intrate la următoarele premii din 1920:*

a) *Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 lei, despre: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor:*
Iorga *N.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*;

b) *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil): *cu subiectul: Ediţia românească a memoriilor Regelui Carol I.*

c) *Eliade Rădulescu,* de 5.000 lei despre: *Mişcarea revoluţionară din 1821 în Principatele Române:*

Iorga *N.*, **Lupaş** *I.*, **Onciul** *D.*

d) *Năsturel*, de 5.000 lei, cu subiectul: *Valoarea alimentară a porumbului:*
Antipa *Gr.*, **Babeş** *Dr. V.*, **Poni** *P.*

VI. *Comisiunea financiară:*
Antipa *Gr.*, **Mehedinţi** *S.*, **Ţiţeica** *G.*

VII. *Comisiunea bugetară:*
Antipa *Gr.*, **Mehedinţi** *S.*, **Poni** *P.*, **Simionescu** *I.*, **Ţiţeica** *G.*

VIII. *Comisiunea Fundaţiunii Adamachi:*
Negruzzi *I.*, **Poni** *P.*, **Simionescu** *I.*

IX. Comisiunea școlară:
Mehedinți *S.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*

X. Comisiunea Fondurilor I. Fătu și I. Scorțeanu:
Bârseanu *A.*, **Inculetz** *I.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*

XI. Comisiunea Dicționarului:
Bianu *I.*, **Hepites** *St. C.*, **Onciul** *D.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Zamfirescu** *Duiliu.*

XII. Comisiunea pentru localul Bibliotecii:
Antipa *Gr.*, **Bianu** *I.*, **Poni** *P.*, **Saligny** *A.*,

XIII. Comisiunea pentru monumentul lui V. Alecsandri:
Bianu *I.*, **Negruzzi** *I. C.*

XIV. Comisiunea pentru popularizarea științei:
Brătescu-Voinești *I.*, **Ciobanu** *Șt.*, **Iorga** *N.*, **Simionescu** *I.*

XV. Comisiunea pentru monumentul comemorativ al Unirii:
Densușianu *O.*, **Inculetz** *I.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*, **Saligny** *A.*

XVI. Comisiunea pentru potretele membrilor răposați și busturile foștilor președinți:
Bianu *I.*, **Hepites** *St. C.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Sutzu** *M. C.*, **Zamfirescu** *Duiliu.*

CUPRINSUL.

PARTEA I.

Şedinţele ordinare
dela 3 Iunie 1916 până la 18 Octomvrie 1918.

PARTEA II.

Sesiunea generală extraordinară ținută la Iași

dela 8/21 până la 15/28 Octomvrie 1918.

Pagina

PARTEA III.

Şedinţele ordinare

dela 1/14 Noemvrie 1918 până la 9/22 Maiu 1919.

PARTEA IV.

Sesiunea generală din anul 1919.

Pagina

Pagina

Pagina

Pagina

COMISIUNEA PREMIILOR NĂSTUREL.

Marele Premiu Năsturel din 1917.

Premiul Năsturel din 1919.

Premiul didactic Craiovean din 1917.

SECŢIUNEA LITERARĂ.

Premiul Constantinide din 1917

Premiul Adamachi din 1918

Premiul Eliade-Rădulescu din 1919.

SECŢIUNEA ISTORICĂ.

Premiul Adamachi din 1919.

ÎNDREPTĂRI ȘI ADĂOGIRI:

Pag. 31 rând 14 : cuvântarea *în loc de* cuvâniarea

» 46 » 9—10 : inscripția pe portretul lui Valștain în caractere cirilice descifrabile este :

> **ѥ҆ꙋ сѫнть мꙋлцѫмит... ѥ҆ꙋ пѫн (?) сѫнтѫ — дар (?) тречѥ а҆чест кап — валшани сꙋ҆гравѫ** 183...

Pag. 53 rând 15 : atât *în loc de* a ât

» 53 » 32 : ingrat *în loc de* ingust

» 127 » 3 : publică *în loc de* publică

» » » 13 : bibliotecarii *în loc de* bibliotecari

» 337 » 20 : 1919—20 *în loc de* 1911 — 1920

» 339 rândul din jos stricat : corespondent al Academiei.

ANALELE
ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II. — TOMUL XXXIX.

1916—1919.

MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE

CU 1 STAMPĂ

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE «CARTEA ROMÂNEASCĂ» ȘI PAVEL SURU
1922.

CUPRINSUL

Pagina

ALTE NOTE

DESPRE

CULTURA ŞI VIEAŢA SOCIALA ROMÂNEASCA SUBT VECHIUL REGIM

DE

N. IORGA
Membru al Academiei Române.

Ședința dela 24 Iunie (7 Iulie) 1916.

Vechiul regim e la noi tot ceeace se petrece până departe după 1848 chiar, până ce, adică, vieața răzimată pe o tradiție de mai multe secole a fost înlocuită printr'o alta, care-și găsià îndreptarea, nu în amintirea locală, ci în inovația străină.

Acest vechiu regim va trebuì să fie cândvà studiat în întregimea lui, arătându-se unitatea perfectă pe care-o alcătuesc elementele în cari se desface, aspectele subt cari se înfățișează. Se va vedeà atunci că el constitue marele nostru merit istoric, titlul nostru de glorie în trecutul omenirii, nota noastră proprie în concertul de glasuri ale lumii. Se va înțelege câte silințe și câtă dibăcie, cât simț înnăscut de potrivire și armonie a trebuit pentru a se face din vechi transmisiuni indigene și din aporturile cele mai deosebite o formă cristalină a culturii.

Până când se va puteà încercà această sinteză, care va trezì, fără îndoeală, interesul cercetătorilor de oriunde, e de folos să se adune răbdător tot ce contribue la cunoștința culturii și vieții în genere a acestui vechiu regim. Cu atât mai mult, cu cât de mai multă vreme un vânt de furioasă distrugere bate asupra rămășițelor lui și dorința de a le mântuì nu află destul sprijin în spiritul public al unui popor care, nefiind civilizat ca pentru averea și nevoile sale, nu este îndestul de civilizat.

I.

Acum câtevà zile am revăzut biblioteca, astăzi clasată și adăpostită cu îngrijire, prin râvna prea sfințitului episcop Nicodim, a Scaunului episcopal al Hușilor. Ea cuprinde mai multe sute de volume, vechi în covârșitoarea lor majoritate și cari merită o atenție deosebită. Prin însemnările de pe cărțile de slujbă tipărite la noi ea lămurește asupra vechii vieți de mânăstire din Moldova, prin acelea de pe cărțile străine, ba chiar prin însăș alegerea acestor cărți străine, ea ne deschide nouă perspective asupra orientării înaintașilor noștri în cultura universală; în sfârșit unele publicații necunoscute sau neaflate la noi până acum dau prilejul de a se scrie încă un paragraf din istoria vastă a culturii vechiului regim românesc.

Cea mai veche din cărțile de țară e «Indreptarea legii» dela Târgoviște, care nu are a face decât mai târziu cu împrejurările moldovenești. Ea cuprinde o notiță slavonă, care arată că a fost odinioară a lui Stroe Leurdeanul, dușmanul și pârîșul lui Constantin Postelnicul Cantacuzino: «Stroe Vistierul Fierovici din Leurdeni», pomenește și pe soția sa, fără a-i da însă numele. Scriitorii munteni au încercat pe hârtia liberă zapise pentru vânzarea închipuită a cărții către «Biserica dintr'o zi». La Moldoveni a trecut pe vremea lui Varlaam, episcopul de Huși, «č-au făcutŭ mănăstirea Brădicești», trecând apoi, provizoriu, în luna lui Aprilie 1728, la egumenul Nicanor dela mânăstirea «Tisu» și apoi la Chiril egumenul de Căpriana, în Basarabia, la 27 Iunie 1754; dela Brădicești a fost înfrumusețată, dar, se pare, pe bani, ca pentru o vânzare făcută, de călugărul Nicon, lui Ursu, fiul vtori-logofătului Stratul Iurașco, vătaf de stolnicei, care ajunse apoi mare căpitan al acestui hotar fălciian.

Episcop dela 1690 până la 1709, Varlaam dela Secul, rudă al Micleștilor, care purtà numele vestitului Mitropolit, dar nu-i sămănà la dreapta judecată — Antioh Cantemir îl amenință în plin Divan că-i «rade pletele» — și în gospodărie, se înseamnă, de fapt, numai prin această ctitorie a sa dela Brădicești, fosta moșie a «moșului» Bădiciu din vremea lui Alexandru cel Bun. Vechiul schit de lemn, «din sus de Nicorești, pe Crasna», a cărui descripție n'o avem, a primit, precum dovedesc documentele publicate sau rezumate de Melhisedec, multe și însemnate danii dela toți cei ce au avut legături cu Vlădica, și chiar dela Maria văduva Logofătului Nicolae Racoviță, al cărei act de danie e scris de «istoriograful»,

de zugravul, deci, al episcopiei, ieromonahul Teofan (1). I se închinase și un schit basarabean, din părțile Lăpușnei, lângă Prut, Pojorenii (2).

O *Pravoslavnică mărturisire* de București, 1745, pomenește socotelile unei maice Eupraxia. S'ar puteà ca ea să fie dela aceeaș mânăstire Adam, unde stăteà la 1840 o călugăriță de neam mare, Elisaveta Sturdza, nepoata Marelui Logofăt Toader Sturdza, care însemnà pe un «Povățuitoriu la Împărăția ceriurilor», tradus de Alexandru Pangal, la 1843, în Odesa, și tipărit la Iași, în 1846, într'o biată scrisoare nesigură subt toate raporturile, cele ce urmează: «Ačastă carti me-au dăruit-o moșulŭ meu, dumneluĭ Theodorŭ Sturza, Marele-Logothet și cavalerŭ, și me-aŭ legat-o dohovnicesculŭ nostru părintele Veniaminŭ, spre pomenire; cine s'a ispiti să me-o ei, să fii neiertat. Elisavet Sturza; 1847, Mart 2. Pentru maica Elisaveta Sturdza, la m[ă]n[ă]stirea Adamŭ, Eșiĭ, în 23 Săptv. Sionŭ Păh[a]r[nicŭ]».

Cărți muntene se mai întâmpină pentru veacul al XVIII: ***Evanghelia*** din București, 1760, legată de Constantin Chitic, ***Triodul*** din Râmnic, 1777, cumpărat, și cu bani dela negustorii din Huși, de călugărul Visarion pentru a se da la schitul Vovodeniei, în Ianuarie 1778, și *Evanghelia* din Râmnic, 1794.

E interesantă notița de pe o *Evanghelie* de Iași 1762 (7270). Un preot hușean, Calistrat, o cumpărase dela preotul «sârbesc» Simion, «robit de Turci», în cursul răbsoiului isprăvit la 1739. Știm de aiurea că atunci s'au prădat vechile odăjdii și odoare, precum și bucatele Episcopiei, «de oștile ce s'au petrecut pe acolo, în sus și în jos, fiind drum mare, Turci, Tătari, Căzaci și alte limbi»; Tătarii jăfuiră Brădiceștii, stricându-i și hrisoavele (3). Puțin timp după aceea schitul fu și mai mult sărăcit prin reaua chiverniseală a egumenului Nicanor, care fu înlocuit, la 1758, pentru aceasta (4).

Evanghelia de Râmnic e dăruită de Casandra Costachi la schitul Orgoieștii din aceleași părți fălciene, unde mai erà doar schitul Crețeștilor, la 1811.

Costăcheștii, proprietari la Roșiești și Mălăiești, dintre cari s'a ridicat marele Mitropolit Veniamin, care aici la Huși erà mai acasă

---

(1) Melhisedec, *Cronica Hușilor*, I, p. 152, credeà că e vorba de logofătul Scaunului. Dela el luăm toate aceste știri. V. și notița despre schit a părintelui Ursăcescu.

(2) Melhisedec, *l. c.*, p. 160.

(3) *Ibid.*, 2, pp. 208—9.

(4) *Ibid.*, p. 263

decât oriunde aiurea, aveau și târgul Fălciiului, cum se vede dintr'un șir de însemnări ale lui Șerban, fratele Mitropolitului, pe cărți date la Sf. Gheorghe al Mocanilor, bisericuța de lemn sau la biserica Pogorîrea Duhului Sfânt. Se poate ca schitul Orgoieștilor sau Orgoieștilor-Noi să fie o ctitorie a lor. La 1812, în Martie, Mitropolitul Veniamin îi dăruià un *Chiriacodromion*, ieșit în anul precedent la mânăstirea Neamțului. Dela ieromonahul Teodor acelaș schit aveà un *Minieu* de Buda, și un «nacealnic» local dădeà, în 1848, *Apostolul* de Iași. Veniamin pare să fi adus la Huși și un Checragariu, pe care se însemnă că este al «obștii» lui Paisie.

Propriu zis hușene sunt în bibliotecă numai două cărți românești: *Octoihul* de Neamț, 1836, dăruit la 1841, de episcopul Sofronie, pe care l-am întâlnit mai sus ca arhiereu, și un *Mineiu* de Neamț, danie bisericii Intrării în biserică din partea Slugerului Nicolae Cerchez din acest oraș. Pentru episcopie pare a fi cumpărat la 1843 o *Evanghelie* de Buzău arhimandritul Epifanie. Se pare că avem și o noutate, *Alfavita sufletească* (purtând data de 1747; editată apoi la Iași în 1785, la Sibiiu în 1803). Ea poartă aceste însemnări: «totŭ omulŭ daca moarea», «ex libris ierodiakoni». Găsesc notată și o «Învățătură creștină» din 1784. Biblioteca posedă și un *Evhologhiu* al lui Strilbilțchi, din 1785.

II.

Cărți slavone, din Galiția Polonilor sau din Rusia Țarului, se află și ele în această bibliotecă episcopală adunată din multe părți (1).

Cea mai veche e *Evanghelia* din Lemberg, 7154, contemporană cu Mitropolitul Varlaam. Ea încăpuse, se pare, în mânile Tătarilor, oaspeți obișnuiți în aceste părți, de unde o răscumpără doi preoți din Ruseni, «dinŭ fundulŭ Tutoveĭ», cu 6 lei, la 1700.

Pe *Octoihul* rus din Chiev, 1731, se iscălește foarte frumos un «Theodosie d[u]h[o]vnicŭ». Un «Grigore Sinaitul» e copiat la Chiev în 1739.

Se știe că tocmai pe atunci, prin Macarie dela Pocrovul Neamțului, începuseră strânse legături, mai ales ale pustnicilor, între Moldova și Rusia apuseană.

O «Posleadovanie» pentru Invierea lui Hristos, Chiev 1754, a aparținut Episcopiei, având însemnarea: «ačastă cărticică iaste a

(1) Este și un *Chiriacodromion* slavon din 1806, Râmnic.

sfinteĭ episcopiĭ Huşĭ». Mai notăm, din acelaş veac: Rândueala spovedaniei din Moscova 1766, Catehismul pe scurt tipărit în acelaş oraş la 1777, Cuvintele lui Macarie, din Petersburg 1775 (aparţinând la noi unui «ieromonahŭ Theofanŭ»), un Tipicon rus de Moscova 1785, care a trecut dela Neamţ, dela stareţul Sofronie, la Huşi, la eclisiarhul Nicandru, un Pateric de Chiev din 1799, cu interesante pomeniri de gospodărie românească, la care se adauge notiţa, cine ştie de unde luată, că s'a început «a să zidì cesorneculŭ la Curte domnescă», în 30 Septemvrie 1654 *(sic)*, subt Vasile Lupu, isprăvindu-se subt Gheorghe Ştefan. O gramatică rusească manuscrisă e de pe la 1800. Nu lipseşte nici o scriere profană, rarisima poemă epică «Vladimir» din Moscova, 1787. Pe Cuvintele Papei Ipolit, de Pahomie Pototchi, se înseamnă că ele au fost scrise la 11 Iunie 1809, la schitul Rudeni, al Sfintei Treimi, în Ţinutul Sorocăi. Să nu uităm în sfârşit Patericul de pe la 1820 care a fost al lui «Grigorie Mol[doveanul], posluşnicu răposatuluĭ arhimandrituluĭ Methodii», şi apoi al «maicăi starițiĭ Axanii», poate tot dela mânăstirea Adam.

III.

Cărţile greceşti încep printr'un frumos Tipic de Veneţia din veacul al XVI-lea: el a fost dăruit la 1642 de Antim arhimandritul de Ierusalim «mănăstirii lui Petru Voevod» (Şchiopul), Galata; o însemnare vorbeşte de trecerea, la 2 Maiu 1743, al lui Procopie egumenul dela Barnovschi la Galata; se pomenesc şi lucrări făcute acolo de un Constantin Turculeţ.

Se cuprinde şi o bogată culegere de ediţii ale Biblici şi de comentarii la textul ei, cari au servit Mitropolitului Veniamin. Numele marelui ierarh se întâlneşte pe o samă din ele: cutare a aparţinut întâiu lui Anania Adamide Cuzano, nomophylaxul Moldovei, care o adusese din Leipzig, pentru a trece dela dânsul, după moartea lui, în stăpânirea lui Veniamin; lucrarea lui Constantin Economu din Atena despre Septanţi (1844) e închinată de autor, în 1841 şi 1844, Mitropolitului, ca unui «părinte şi stăpân».

Câte o carte, ca Evanghelia greco-română dela Snagov, Mineiul grec din Veneţia, 1795 sau Octoihul (Παρακλητική) din Veneţia 1816 ori Slujba Sf. Paraschive, este din cele vechi ale Episcopiei. Penticostariul dela Veneţia (1778) poartă însemnarea: «Acasta este alŭ mănăstiri Sfinti Vineri». Dela biserica Sf. Spiridon din Liţcani avem o «Acolutie a Sfinţilor Manuil, Savel şi Ismail» (Viena 1803). Anto-

loghiul venețian din 1805, care poartă numele lui Gherman Esfigmenitul, e dela mânăstirea Florești, care aveà și ea numele lăcașului din Athos unde erà închinată, și dela Nil, urmașul acestuia, vine traducerea greacă (Viena 1807) a Istoriei Eladei de Goldsmith (1). Ediția din Veneția 1754 a lui Teofilact poartă încă însemnarea vechiului proprietar, Nicolae sau Nifon Bălășescu («Nic. Balasiescu m. propria, theol. professoris, '851»), ca și un Νέον Μαρτυρολόγιον din Veneția 1799 («Nicolai Balasesku, rectoris seminarii bucurestiensis, 1842»). Gheorghe Vasiliu Sluger aduse din Iași la Huși, unde se «alcătuì» cântăreț la episcopie, cartea lui Petru Lampadariul, Σύντομον δοξαστάριον (București 1820), închinată lui Alexandru Vodă Suțu de Petru M. Efesianul, reprezentantul muzicei nouă, de Ștefan D. Archichrysochoos din Linotopion și de Hagi Teodosie Serghiu din Naussa, adică Linotopi și Nevesca, vechi centre aromânești. Foarte multe opere, între altele rarul «Enchiridiu» al pedagogiei de Iosif Moesiodax (București 1800), dedicat lui Alexandru Scarlat Ghica Voevod (2), și «Enciclopedia filologică» (Veneția 1795), au aparținut unui Petru Ioan Kyrza sau Cârjă, care trăià în Galați la începutul veacului al XIX-lea. Un Dimitrie Panaiot Gunaris din aceeaș vreme și-a pus numele și pe o publicație intitulată «Carte zisă Prescurtare contra ateilor și necucernicilor» (Veneția 1792) (3).

Și alte cărți din domeniul teologiei se întâlnesc în colecție, unele destul de rare, ca ***Mărgăritul*** din Veneția 1730, ori scrierea despre azimă (Σύνταγμα κατὰ ἀζύμων) de doctorul Eustratie Arghenti din Chios (Leipzig 1760). Să notăm «Enchiridiul» cu privire la Ierusalim al lui Hrisant Notara (București 1768).

Opere de gramatică se întâlnesc destule, și ele vor fi servit la învățătura tinerilor din acest timp.

«Introducerea în limba greacă» de Aromânul Dimitrie Nicolae

(1) Unul din acești Greci, Grigorie de Irinupole, își are biografia, de Sofocle Economu (Βίος Γρηγορίου Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως καὶ Βατοπαιδίου, Atena 1810): născut in Efes la 1761, el ridică la 1805 biserica dela Bărboiu și e îngropat la Chișinău in biserica Mitropoliei, lângă «arhiepiscopul Dimitrie», la 3 Ianuarie 1806 (pp. 46, 51).

(2) ***Bibliografia românească veche*** necunoscând această carte, îi dăm aici titlul intreg. Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς πατρικῆς καὶ διδασκαλικῆς παιδαγωγίας, συντεθὲν παρ' Ἰωσίπου ἱεροδιακόνου τοῦ Μοισιόδακος καὶ ἀφιερωθὲν τῷ ὑψηλοτάτῳ καὶ γαληνοτάτῳ αὐθέντῃ καὶ ἡγεμόνι πάσης Οὐγκροβλαχίας, κυρίῳ κυρίῳ Ἰωάννῃ Ἀλεξάνδρῳ Σκαρλάτου Γκίκα Βοεβόνδα, ἐν τῇ Μητροπόλει τοῦ Βουκουρεστίου καὶ προθητείᾳ τοῦ πανιερωτάτου καὶ θεοπροβλήτου Μητροπολίτου κυρίου κυρίου Γρηγορίου, ἔτει 1800, Ἰουνίου 21.

(3) Βιβλίον καλούμενον ἔλεγχος κατὰ ἀθέων καὶ δυσσεβῶν.

Darvari din Clisura, editată la Viena de fratele lui, Ioan Nicolae Darvari, în 1798, a fost a lui Dimitrie Panaioti Gobdelas, acel dascăl din Iași care, dela 1813, a avut să lupte, fără folos, împotriva școalei de inginerie românească a lui Asachi. Se întrebuințau iarăș: gramatica veche, vestită, a lui Laskaris (ediția din Veneția, 1805), pe care iscălește un «Nicolae Costandinovici», Gramatica din Viena, 1811, intitulată Φεραυγῆς γραμματικὴ πρακτικὴ τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς γλώσσης, în care se pomenește de un Eftimie Kostantziotul, «Liniile limbii grecești», Στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, în trei volume, cari apărură la Viena în 1812. Avem apoi un Lexicon al lui Varinus, ediția din Veneția, 1805, și un Dicționar în trei limbi al lui Gheorghe Vendoti, amândouă foarte bine cunoscute, ca și un Dicționar grec-latin-italian, în care căutau călugării dela Neamț, pe la 1800, și Dicționarul grec-rus-francez (ἑλληνο-ῥωσσικο-γαλλικὸν Λεξικὸν) al lui Dositeiu Coma arhimandritul, carte apărută la Moscova în 1801. Dela un Grec din Rusia, G. K., vine, tipărită la Moscova, în 1808, o «diatribă» în folosul limbii vulgare, Διατριβὴ ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἐνεστώσης κοινῆς ἡμῶν γλώσσης.

Din ale lui Coridaleu avem: Epistolariul (Ἔκθεσις περὶ ἐπιστολικῶν τύπων) din Halle 1768. Metrica lui Zenobie Pop, fiul marelui negustor din Sibiiu, dedicată dascălului său, Lambru Fotiadi, nu puteà lipsì.

Pe cele două cărți de «Bibliotecă elenică» (Βιβλιοθήκης ἑλληνικῆς βιβλία δύο) a lui Antim Gazi (Veneția 1807) iscălește boierul Matei Milo, ***Mathey Millot.***

In materie de pedagogie, se găsește numai Ἀποθήκη τῶν παίδων, de Spiridon Vlanti (Vladi), Viena 1790, care vine din biblioteca lui Kyrza.

Din istorie, se studiau vremea veche în liniile generale după Istoria universală (Πάγκοσμος ἱστορία τῆς οἰκουμένης), dedicată la Veneția, în 1759, lui Constantin Brâncoveanu, ori după Ἱστορίαι τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, tradusă din germană de C. M. Cuma (Viena 1830), pe care iscălește: «Anton von Haykul».

Se învăță vremea veche din Goldsmith tradus de medicul Dimitrie Alexandridi, care erà să publice foaia «Telegraful elenic», ori după cutare traducere, din Ramsay, a cărții despre călătoria lui Cir (Ἠθικὴ περιήγησις Κύρου), apărută la Viena, în 1783, cu o dedicație către Alexandru Ioan Vodă Mavrocordat, pe care Polizoi Lampanitziotul din Ianina, cunoscutul compilator, spune că l-a cunoscut la Constan-

tinopol. Istoria Americei a lui Robertson, carte vestită, care a făcut gloria autorului, se aflà în grecește, prin ostenelile lexicografului Gheorghe Vendoti (Ἱστορία τῆς Ἀμερικῆς Viena 1794). O Istorie a Chinei (Ἱστορία τοῦ Βασιλείου τῆς Κίνας), ieșise în Veneția la 1763.

Despre împrejurările nouă ale Rușilor se puteà lămuri cinevà prin scrierea, azi foarte rară, a lui Anastase Mihail din Filipopol, apărută în 1796 la Moscova, subt titlul «Nopți și zile ale Rusiei» (Νύκτα καὶ ἡμέραι Ῥωσσίας). La Lipsca, în 1809, se dăduse «Miscelanee de istorie bisericească și politică» (Ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτικῆς ἱστορίας σύμμικτα). Un Ianacachi Economu cetià după Ἀραβικὸν μυθολογικόν, «Mitologia arabă», apărută la Veneția în 1803. Cu uimire găsim și cartea veche despre Sinodul din Florența a lui Sguropulo și Istoria Ciprului de arhimandritul Ciprian (Veneția 1788). «Geografia României» (1816) de Dimitrie Filipide, ediția grecească a lui Florus de acelaș se cuprind în bibliotecă, precum și cele trei volume ale lui Fotinò despre «Istoria Daciei», pe cari semnează un Gherman arhimandritul. Iar pentru cetirea celor simpli se puteà răsfoì în vechiul Βιβλίον ἱστορικὸν, hronograful lui Ieroteiu de Monembasia, reeditat și în 1798 la Veneția. In acest domeniu, de altfel, oamenii aveau pe atunci o bogată lectură în limbi occidentale, franceză și italiană.

Filozofia făceà parte din materiile pe cari trebuià să le străbată orice om bine crescut. Aristotel rămăsese ca bază, și biblioteca din Huși cuprinde, în legătură cu vestitul filozof elenic, «Cercetări cu privire la logica lui Aristotel» (Εἰς πᾶσαν τὴν λογικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνήματα καὶ ζητήματα), revăzute de cunoscutul Alexandru Kankellarios(Veneția 1729), apoi, de Teofil Coridaleu, profesorul școalei din București pe vremea lui Constantin Brâncoveanu, și «Introducere la ascultarea fizicei după Aristotel» (Εἴσοδος φυσικῆς ἀκροάσεως κατ' Ἀριστοτέλην, Veneția 1779). Condillac, reprezentantul școalei materialiste franceze, apăreà în traducerea lui Daniil Filipide, și Francisc Soave, moralistul italian, în aceea, din Veneția, 1804 (Στοιχεία τῆς φιλοσοφίας), a lui Grigorie ierodiaconul Costandà din Milo, pe care și-o cumpărà Serdarul Mihail Curt. Iar, dacă erà vorba de apărat credința împotriva pseudofilozofilor — Carageà luà în 1817, prin noul regulament al școalelor, măsuri și contra impietății și contra spiritului revoluționar —, stăteà la îndămână publicația anonimă din Viena, 1804, Σπάρτιον ἔντριτον κατὰ τῶν ἐπηρεαστῶν τῆς εἰς Χριστὸν ἀμωμήτου πίστεως ψευδοφιλοσόφων (1).

(1) Ἐγκόλπιον λογικὸν a cunoscutului Chesarie Daponte (Veneția 1770) are alt rost.

In materie de drept este ediția din Veneția 1766 a lui Armenopulo.

Științele erau însă, într'o vreme când pentru studiul lor mai lesnicios se introduse, în 1818, la București, limba românească în școalele publice, mândria oricărui ucenic și a oricărui om cult.

Tot Filipide fu acela («D. D. Philippide din Μηλιαῖς») care traduse pe Lalande, astronomul, cartea fiind apoi editată (Ἐπιτομὴ ἀστρονομίας) de Antim Gazì la Viena, în 1803 (1). La 1807 C. M. Cuma înfățișă publicului lecții de matematică și fizică în acelaș timp (*Σεῖραι στοιχειώδεις τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν πραγματειῶν*; Viena).

IV.

Venim acum, în marginile bibliotecii ce studiem, la cărțile pe cari încă dela începutul veacului al XVIII-lea ni le trimeteà Apusul.

In latinește sunt numai scrieri răslețe: Gramatica latină a lui Melanchthon (Leipzig 1689), Istoria eclesiastică a lui Filostorgiu (Geneva 1642) și, din biblioteca Iezuiților dela Iași, cari o luaseră sau dela cari se luase cu 2 lei, 20 (2), o carte de îndemnuri creștine de Iosif de Barzia: *Compendium excitatoris christiani* (Colonia 1724).

Literatura italiană e reprezentată prin ediția venețiană din 1763 a Vocabularului «dela Crusca», printr'o Logică din Veneția, 1746, tradusă din franceză («La logica tradotta dal franzese»), pe care face o însemnare probabil boierinașul Vasile Buhăiescul de pe la 1760 («Vas. Buh. S...»), prin Geografia anonimă din acelaș oraș, 1788 («Prospetto dell' Asia, dell' Affrica e dell' America..., opera di M. L. A. R.») și prin cărți de pietate: a lui Paul Segneri, vestit predicator («Il cristiano istruito nella sua legge», 1709) (3), cu note grecești indiferente, și prin «Instrucția pastorală despre Sacramente» a arhiepiscopului de Tours (Veneția 1751), care se notează grecește a fi fost cumpărată cu 3 lei, 20. Cu alte broșuri e legată *Alceste, tragedia per musica* (a lui Metastasio, — tradus și de Ardeleanul Crișan —, Viena 1770). De niște «Antichități romane» va fi vorba mai departe.

(1) Ἐγχόλπιον λογικὸν a cunoscutului Chesarie Daponte (Veneția 1770) are alt rost.

(2) «Missionis iassiensis soc. Iesu, γ. 2, 20» (cf. și p. 771).

(3) Cf. Ramiro Ortiz, *Per la storia dela cultura italiana in Rumania*, București 1916, p. 75 și urm.

Nimic în limba germană, dar din această limbă unele traduceri, ca «Agathon» al lui Wieland, de C. M. Cuma (Viena 1814), care a aparținut lui Nicolae Haret; — interesantă carte și prin lista, pe care o dăm aiurea (1), a negustorilor din Cetatea-Albă, din Ismail, a doua zi după pierderea Basarabiei.

Vecinătatea Poloniei de odinioară explică prezența cărticelei, din Lublin, 1754, «Mysli albo reflexye chrzescianskie roztozone», pe care un om fără ocupație începuse a scrie: «Sănătate dumitale chir Enachi», și dela Ungurii din Corni, peste râpa Dresleucei, vine un *officium rákóczyanum*, cu subtitlu maghiar, din Cașovia 1786, cu nota ἐκ τῶν ἐμῶν, «din ale mele», — ale vreunui cleric răsăritean dela Episcopie.

Literatura franceză predomină însă, venind îndată după cea grecească.

Incepând cu teologia, găsim întâiu o carte de un mare preț. Pe ediția din Paris 1704 a discursurilor celebrului predicator Mascaron («Recueil des oraisons funebres prononcée par messire Jules Mascaron») se cetește o iscălitură care nu e alta decât a lui Scarlat, fiul lui Nicolae Mavrocordat, învățatul «cilibiu» care fu crescut la bogata Curte a Brâncoveanului și ajunse ginerele acestuia, murind apoi, după scurtă vreme, la Târgoviște.

Ex libris Caroli Mavrocordati

Nu lipsesc nici predicile lui Bourdaloue (ediția din Lyon, 1712), ale lui Massillon, vestitul «Petit Carême» (ediția din Paris, 1770), pe care erà să-l traducă în românește Efrosin Poteca la 1846, și chiar cutare cuvântări religioase engleze, ale lui Thomas Chalmers, traduse de Eduard Diodati (Paris 1825).

Gramatici franceze nu s'au păstrat, dar e o notă de distincție pentru Românii din acest timp că recurgeau la cărți de Sinonime, ca ale abatelui Roubaud («Synonymes français», Paris 1796). Intâlnim și un «Dicționar italian-francez» care a aparținut lui Nicodim dela Vatoped din Athos, dar apoi Moldoveanului Gheorghe Lupașcu.

(1) *Miscelanee de istorie* tipărite din fondul Alina Știrbei, de Academia Română, I.

Pedagogia doamnei de Genlis, preceptoarea copiilor ducelui de Orléans, faimosul Philippe Égalité, a găsit un bun traducător la noi în era nouă românească; la începutul veacului al XIX-lea se cetià în Moldova «cursul ei de morală pentru copii», *les Veillées du château* (Berlin 1794). Și «Călătoria tânărului Anacharsis», pe care o traduse în grecește și Rhigas, crainicul redeșteptării grecești, erà o carte favorită: întâlnim ediția din Deux-Ponts (Zweibrücken), 1790, prescurtarea («Abrégé») din Paris, 1805 și extrasele («Esprit») din Regensburg, 1794. Dintre cărțile grecești nu lipsià, firește, traducerea lui «Anacharsis» de Hrisoverghi Curopalatul din Anhial, dedicată lui Mihai Vodă Suțu (Viena 1819).

Cum erà de așteptat după ce am văzut la alte biblioteci boierești, literatura e reprezentată prin clasici și prin comedii și romane contemporane. Din cei dintâi avem pe Molière (ediția din Amsterdam, 1722) (1), pe Corneille, tipărit tot la Amsterdam (Amsterdam-Leipzig 1762), pe care proprietarul moldovean arată când și-a început lecțiile de franceză cu un «maître des leçons» *(sic)* (2), pe Terențiu tradus de abatele Le Monnier (Paris 1771), pe Ovidiu, «Metamorfosele». Voltaire e reprezentat numai prin «Henriada» și prin «Lettres secrettes» *(sic)*.

Din cei noi, cari s'au înscris între clasici, avem pe Le Sage, acel «Gil Blas», pe care la 1836—7 (6 vol, in-12) Eliad îl tipărià în grecește la București, în tipografia sa și a fraților Hristidi, și care găsià un traducător român în persoana lui «Matzukoglu (Georgesku)», la 1855, precum și teatrul său (ediția din Maestricht, 1774) (3). Apoi pe nenorocitul Gilbert, *Odes nouvelles et patriotiques* (Amsterdam 1774). Să adăugim o comedie a lui Destouches, *Le dissipateur* (Lyon 1773).

Din literatura frivolă, care, cum știm, trimeteà la noi pe Faublas, avem, într'o bibliotecă episcopală, «La Vie d'Olympe ou les avantures de Madame la marquise de * * *, histoire véritable» (Utrecht 1741), «La fée Urgèle ou ce qui plaît aux dames» (Avignon 1766) și «Les nomens perdus ou l'histoire d'Adélaïde» (Viena 1776).

Foarte numeroase sunt scrierile istorice. Să începem cu «Les éléments de l'histoire» ale lui P. L. L. de Vallemont (Paris 1701): ea a aparținut lui Ioan Donici treti Postelnic, și vom vorbì mai

(1) In legătură: «...are ce nu-și da... saina... tretină aŭ perită, 1 calŭ murg zmăŭ».

(2) «A cinq jour de novembre j'ai commencé pour m'etudier de cet maître des leçons Le nouveau» *(sic)*.

(3) Aici avem ediția din 1824, cu iscălitura: «M. Kallergi».

departe de însemnările lui. Avem apoi «Memoires historiques et critiques sur divers points de l'histoire de France et plusieurs autres sujets curieux» (Amsterdam 1732) și cele măcar șase volume din «Histoire prophane» (Paris 1716). Să notăm «Lettres à Sophie sur l'histoire» ale lui Fabre d'Olivet (Paris 1801). Nu lipsesc dicționare, ca «Dictionnaire des origines» (Paris 1777), al cărui titlu e tradus de proprietar în grecește (1). Insemnări grecești, din 1772, are și Istoria bisericească a abatelui Fleury (ediția Haga, 1692) (2). Istorii speciale sunt: pentru America, a lui Robertson (ediția din Amsterdam, 1779) ori apărarea lui de P[aw] pentru ale sale «Recherches philosophiques sur les Américains» (Berlin 1774); pentru Evrei, de Prideaux (Amsterdam 1722), iarăș cu note grecești; pentru Țerile de jos, patru volume de «Révolutions» (1754). Din tratarea epocelor speciale găsim «Testament de Louis XV» (Bruxela 1787), care a aparținut unui călugăr la 1844 (3), scrisorile Papei Clement al XIV-lea (2 vol., Paris 1777), Istoria lui Carol al XII-lea de Adlerfeld — foarte rară (Amsterdam 1740) —, corespondența, încă mai rară, a prințului Gustav de Suedia cu contele de Scheffer (Greifswald 1772) și lămuririle lui Necker asupra celebrului său «Compte-rendu» (Paris 1788). Ciudate sunt cărți ca: «La science des personnes de Cour, d'épée et de robe» a lui Cherigni și Limiers (Amsterdam 1752), în legătura căreia sunt foi de tropar. Operele lui Saint-Réal (ed. 1722) se află întregi.

Științele ne dau Aritmetica și Geometria lui Ozanam din 1720 și «Elementele de Geometrie» ale călugărului Bernard Lamy din 1731. S'a strecurat cumvà și un raport din 1786 al Academiei de Științe din Paris, despre clădirea noului «Hôtel Dieu» de acolo.

Să adăugim că răspândirea cărții franceze erà așà de mare, încât pe un exemplar din rara scriere arheologică «Constantiniade ou description de Constantinople ancienne et moderne, composée par un philologue et archéologue, traduite du grec par M. K.» (Constantinopol 1846), egumenul de Florești, Nil, despre care a fost vorba și mai sus, nu pune numai o notiță greacă, ci și una franceză (4).

(1) Λεξικὸν περὶ ἀρχῶν ἤ γεννέσεων.

(2) Μαΐου λά-τῃ: ἡ τοῦ Παρακλήτου χάρις.

(3) «Ačastă cărticică esti a mè, Floreștĭ, dinŭ Ținț. Vasluiuluĭ, dela anulŭ 1844, Iuni 12. M. C. A.».

(4) «Et cet avec les autres appartient à Sa Reverence l'archimandrite Nylus, prieur du monastère de Floresty, le 22 janvier 1847, Jassy», și: καὶ τόδε σὺν τοῖς ἄλλοις, Νῆλος ἀρ, Ἐσφραγισμένου.

V.

Cartea franceză de istorie elementară a lui Ioan Donici al treilea Postelnic (1) arată prin unele note marginale preocupații lexice. Tânărul cetitor vrea să știe sensul unor cuvinte franceze. El înseamnă că *παροιμία* înseamnă proverb și încearcă a explicà *blason* din *blasen* germanicul, introducând și echivalente latine: *Τὸ blason γερμανιστὶ σημαίνει τὸ flare, spirare; ὅθεν blason γαλλιστί.*

E de sigur o treaptă superioară a culturii față de cetirea unei cărți străine cu neînțelegerea, poate, a atâtor cuvinte. Donici ține samă de limbile clasice și de limba franceză. S'ar puteà crede că în astfel de cazuri trebue să se vadă încă o probă a neglijării de tineri înstrăinați prin școală a limbii naționale. Dar nu e așà. Tot între cărțile episcopiei din Huși este una care ne arată pe alt tânăr, îngrijit să redeà și în românește sensul cuvintelor străine.

Anume un exemplar din Epicele lui Voltaire, ediția din 1764 (2), a aparținut lui Gheorghe Balș, care iscălește Mare Agă și ispravnic de Soroca (3), dar și alți membri ai familiei sale, ca Nicolae Balș («N. Balcha»), se iscălesc pe carte, punând și notițe germane (4). Un Iordachi Balș se întâlnește la începutul veacului al XIX-lea, dar aici e vorba de un înaintaș, acela pe a cărui piatră de mormânt, la biserica Sf. Dumitru a Balșilor din Iași, se cetesc rândurile ce urmează: «Iordache Balș Marele-Visternic, fečor Lupului Balș, carele aŭ fost Logofet-Mare: acesta s'au născut la anii dela Zidirea Lumiĭ 7250 (1742), Fevr[uarie] 12, și s'aŭ săvărșit la aniĭ 7320 (1812), Martie 23; s'aŭ așezat aice în mormînt suptŭ ačastă marmoră, rugându-să la toți să roage pe milostivul D[u]mnezeŭ pentru ertarea păcatelor»: el a fost soțul Pulheriei Ianculeu, moartă în Ianuarie 1794 (5). Nicolae Balș Spătarul fu soțul Mărioarei, sora poetului Conachi (6).

1 El scrie: «Ioan Donitzi», apoi Ἰωάννης Δόνιτζης γ'τος ποστελνίκου, Ioanŭ Donicĭ 3-ti. Postelnicŭ».

2 «Collection complette des œuvres de M. de Voltaire, Poëmes épiques avec pièces relatives à l'épopée».

3 «Le *(sic)* Monsieur Georgi Balcha Grand-Aga et ispravnique de Soroca.»

4 «Ich bin eurer Diener.» Și românește: «cu multă frățască dragoste».

5 *Studii și documente*, XVI (= *Inscripții*, II), p. 122, n-rele 323—4. O fată măritată după Răducanu Roset, moartă în Septemvrie 1798; *ibid.*, p. 123, no. 326.

6 *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, II, pp. 339, 496.

Cetind pe Voltaire, Gheorghe simte nevoia de a-și deslușì în românește anume cuvinte rare sau întorsături neobișnuite. Le dăm în ordinea în care le înfățișează volumul însuș:

Κατὰ τὴν τάξιν μου, εἰς τὴν τάξιν του, λατινιττί: ordine, vicibus, à mon tour, à son tour, suo quilibet ordine, sua vice, *la rîndul mieŭ, la rîndul săŭ.*

P. 60: ἀπότομος πέτρα, stîncă.

P. 106: frimats, νιφετὸς, *promoroacă, polegniță.*

P. 110: chaumière, *casă acoperită cu pae.*

P. 119: le dais, οὐμπρέλλα βασιλική.

P. 151: hameaux, *sătișoare.*

P. 248: les Minimes, minimi, τάγμα μοναχῶν παπίστων.

P. 253: bouffon, *mascaragiŭ.* Balladins, κυρίως *umplutoriŭ de cărnațĭ, apoĭ nebunŭ* καὶ saltator.

P. 260: ici gisant, *care zace.*

P. 261: écharpe, *podoabă oarecarea ofițărească de taftă.*

P. 262: bossu, *ghebos.* Vaudeville, *cîntec bătrînŭ, običnuitŭ în gura obștiĭ.*

P. 263: greffier, *vătafŭ de izvoade.*

P. 265: colets parfumés, *poșulŭ în care își leagă Europeii* (єѵ́рoпєїй) *gîtulŭ.*

P. 266: bulles d'eau, *bube*, abcès, *umflătură cu punoĭ.*

P. 267: nièce, *nepoată.*

P. 272: estropié, *sfărâmatŭ, frântŭ.*

P. 273. *mătușă.*

P. 274: un bas de toile, *cămașă*, marqueur, *arătătorŭ, dascălŭ de joculŭ palmelorŭ.*

P. 276: petite allée, *hudiță, tindă.*

P. 306: à brevet, *anume.*

P. 307: fièvre double-tierce, *îndoită a treia zi mai multă decîtŭ în alte zile.*

P. 329: crayonner, dessiner avec du craion, *a însemna cu cridă.*

P. 335: pour le moins, *prea puținŭ nu.*

P. 337: laiton, orichalcum, *tumbacŭ.*

P. 346: ourdir, *urzescŭ.*

P. 357: mappa seu linea seu bombycina..., *bohčaoa în care leagă tulpanele și altele.*

P. 402: harpe, *la noĭ* κύμβαλον.

(1) Grecește numai, explică boussole, piste, etc. La p. 167 citează pe Strabon.

Un exemplar din Valeriu-Maxim, care se pare a fi fost și al unui călugăr (1), a aparținut apoi și lui Vasile Balș, care-și scrie numele în românește și în grecește (2). E vorba de boierul care a rămas după 1774 în Bucovina, a fost ajutător românesc la guvernul austriac și a jucat un rol de distrugător al vechilor așezăminte religioase, de cari ajunsese străin prin tocmai această cultură voltairiană pe care și-o însușì apoi la Viena. Alături de note latine și grecești, acest Balș sau acelaș Gheorghe însemnă o serie de echivalente românești, pe cari le lăsăm să urmeze (3):

πῖνος, *cinteză, latinească* fringilla.
σκαθὶ, *cinteză de iarnă.*
παντζάρια, *sfecle.*
καρδερίνα, *stigleță.*
φριζοῦνι, *botŭ grosŭ.*
μπεκάτζι, *sitariŭ, pasăre.*
φλόρι, *presurĭ.*
P. 46: gingrina, *copuzŭ.*
P. 63: propiusve passus mille, *mai aproape decîtŭ o mie de paĭ*
La urmă: vimen, *răchită.*
frange f., fimbria, *canafurĭ.*
arcenal ou arcenar, armamentorium.
épi m., spica, σταχὺς, *spicu* (4).

Să notăm, în sfârșit, că pe un tratat de antichități romane: «Trattato delle cose più memorabili di Roma, tanto antiche, come moderne, parte prima», aceeaș îngrijită mână, capabilă de o perfectă caligrafie în ambele alfabete, scrie:

faux, instrument à faucher, falx, *coasă.*

VI.

De această cultură occidentală, revoluționară, impie, cu tendințe spre lux și vieață destrăbălată, desrădăcinată din tradiție fără a fi prins rădăcini în moralitatea modernă, erau mulți însă cari nu se

(1) «Ex libris monach.» Indată apoi această maximă: «Ma passion voit tout eternel, mais la nature humaine veut que tout finisse».

(2) Καὶ τόδε τὸν τοῖς ἄλλοις ἐκ τῶν τοῦ Βασιλείου Μπάλσα. Vasile Balș e...».

(3) *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, II, pp. 21, 26, 505. Conachi, înrudit cu Bălșeștii, a deplâns în versuri moartea lui Vasilică Balș.

(4) Se însemnă și prețul cărții: 1 leu, 20.

bucurau. Incă de atunci se proclamă cu glasul iritat al satirei o decădere a moravurilor. Subt acest raport, al unei eurepenizări superficiale, fără nici un efect asupra conștiinței și a inimii, prin dascăli străini, prin lecturi fără alegere și prin frecventarea ofițerilor armatelor de ocupație, germani și mai ales ruși, cari intrară din nou în Principate la 1789, ca să rămâie, unii din ei, și până în 1793,—își face apriga critică în versuri un Grec pe care-l cunoșteam până acum numai printr'o bucată de laudă închinată, la 1789, lui Vodă Mavrogheni, al cărui Comis Mare erà, Alexandru Calfoglu (1).

Biblioteca din Huși posedă și ea (2) un exemplar din broșura lui, de un aspect elegant, fără loc de tipărire, Ἠθικὴ στιχουργία τοῦ περιωνύμου Ἀλεξάνδρου Καλφόγλου, Βυζαντίου, πρὸς τὸν ἐν Βουκουρεστίῳ ἀνεψιὸν αὐτοῦ, εὑρεθῆσα ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπὶ ἔτους 1797, ἐκδίδοται εἰς κοινὴν ὠφέλειαν («Poezie morală a vestitului Alexandru Calfoglu, Constantinopolitanul, către nepotul său din București, aflată în Constantinopole, în anul 1797, se publică spre folosul de obște»).

Deci un nepot al lui Calfoglu — nu i se dă numele — vine în aceste locuri de îmbogățire pe cari el însuș le cunoaște dintr'o dureroasă, dar poate și răsplătitoare experiență (3). Tânărul cere să fie informat, luminat, condus și, fiindcă unchiul e poet, pe calea înflorită, fie și cu floarea de spini critică, a poeziei (εἰς μίαν ἠθικὴν ῥημάδα). Deși bătrân și obosit, va încercà să zugrăvească această «minune» (τέρας), acest «monstru» al «Vlahiei». Va spune adevărul, chiar de ar scandalizà pe vreunul, pentru care dinainte-și cere iertare:

Ἂν τινὰς καὶ σκανδαλίσω, τὴν συχώρησιν ζητῶ.

Țara-Românească e, spune el cu cinism, o vacă de muls pentru străini, «o vacă chioară cu ugerul doldura de lapte, mare și lat»:

Μία μονόφθαλμη γελάδα
Ἐγεννήθη'ς τὴν Βλαχίαν,
Μὲ βυζιὰ γεμάτα γάλα, καὶ μεγάλα καὶ παχιά.

(1) *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, II, p. 102.
(2) Ca și Biblioteca Academiei.
(3) P. 58: αὐτόπτης.
V. și p. 19: εἶμαι μάρτυς ἀληθής.
Cf. și p. 14:

Ἔχω πεῖραν τῶν πραγμάτων, φιλαλήθως ὁμιλῶ·
Ἀπὸ ἄρχοντας μεγάλους ἀπατήθη καὶ λαλῶ.

Deşi are văcari aleşi, «ea-şi dă blând ugerul oricui.... Orice străin află adăpost acolo şi se oploşeşte în voie pe şesurile vitei».
In dreapta şi în stânga stau doi cari o pândesc; înţelegem: Austria şi Rusia. Văcarii fac ce pot. A fost unul îndrăzneţ, deşi neînvăţat, care a pierdut-o şi a pierit; înţelegem pe Mavrogheni:

Εἶχε τζόμπανον ἀνδρεῖον, ἀμαθῆ καὶ τολμερόν,
Ὅστις ταύτην ὑστερήθη καὶ μὲθάνατον οἰκτρόν.

«Eroul» de acum, Mihai Suţu (1), face şi el ce poate.
Moravuri nu există în acest mare bielşug neapărat şi năvălit din toate părţile. Ţăranul e prăpădit de boieri din neamul său, cari, prin judecăţi îndelungate şi pline de curse, îi răpesc moşiile. Se găseşte oare cinevà ca să osândească pe înaltul dregător pentrucă a desbrăcat văduva şi orfanul? Doar Dumnezeu dacă ţine sama nelegiuirilor! Judecătorul e plătit aşà de-i ajunge, cu luxul obştesc, doar pentru «ciubuc şi cafeà»; pentru rest, fură. Sentinţele nedrepte sunt pecetluite de Domn, care-şi spală mâinile: «veţi vedeà voi» (ὑμεῖς ὄψεσθε) (2).
«Vlahi nedreptăţesc pe Vlahi», scrie indignat străinul; «ca pe duşmani îi tiranisesc; pedepsesc pe cei de un sânge cu dânşii, şi de loc nu-i doare»:

Βλάχοι Βλάχους ἀδικοῦσιν, ὡς ἐχθροὺς τοὺς τυραννοῦν,
Τοὺς ὁμογενεῖς παιδεύουν, παντελῶς δὲν τοὺς πονοῦν (3).

Noroc de Domni, cari, întru cât nu sunt înşelaţi, apără pe săraci, căci altfel li s'ar luà şi sufletul (4)!
Clerul nu e mai bun, după socotinţa criticului. Sunt tot ţărani beţivi, fără nici-o învăţătură. Stăruinţa unui Văcărescu, unui Cornescu ajunge pentru sfinţirea lor. Protopopii, adevăraţi «seimeni», îşi cumpără slujba pe bani şi caută să-şi răsplătească asupra bieţilor popi, pe cari-i bagă în fiare şi-i târăsc pe uliţi. Având grija păcatelor faţă de morală, a deşugubinelor — nu dă numele, dar zugrăveşte lucrul —, ei văd pretutindeni o călcare de canoane, care trebue plătită în mânile lor lacome: de aceea gem temniţele de femei şi fete cinstite cărora li se inscenează afaceri urîte pentru a le globì.

(1) Se spune că a fost şi la Iaşi şi apoi la Bucureşti, ceeace dă identificarea (p. 19). Lauda lui şi pe pp. 18–9.
(2) Pp. 16–7.
(3) P. 17.
(4) Pp. 17–8.

Mitropolitul, un străin, nu plătește mai mult decât subordonații săi. Simigiu de obârșie, călugăr de faimă rea (καλογεράκης), lingușitor și «învățat ipocrit» (σοφὸς ὑποκριτής) el împarte, din motive de conrupție, slujbele de preoți și chiar episcopiile. «Lingușitor a trei Domni, lângă al Grebenelor, a răpit cârja Mitropoliei»:

Κόλαξ τῶν τριῶν ἀρχόντων, εἰς τὸν Γρεβενῶν κοντά,
Μητροπόλεως τὸ σκῆπτρον ἅρπαξε σὰν σιολουντά (1).

E, de sigur, o nedreaptă caracterizare a acelui harnic Vlădică iubitor de cultură care a fost, pe vremea lui Mihai Vodă Suțu, cel de-al doilea Filaret (2).

Și critica merge mai departe, atingând întreaga Biserică răsăriteană, care, despretuind oamenii de valoarea unui Evghenie Bulgaris, se lasă cucerită de pierzătoarele idei catolice, aduse de vântul, pretutindeni năvălitor, al Apusului (3).

Trecem acum la cei de sus. In general, toată această societate sufere de o lipsă de caracter și de sinceritate pe care autorul n'o recunoaște la Grecii săi, ori și dacă s'ar găsì la aceștia, cum spun localnicii, atunci ucenicii și-au întrecut învățătorii. «Ei spun că doar Constantinopolitanii ne-au învățat odată, dar întrec așà de mult pe dascăli ucenicii»:

Λέγουν ὅτι οἱ πολῖται μᾶς ἐδίδαξαν ποτέ,
Μὰ νὰ ὑπερβαίνουν τόσως διδασκάλους μαθηταί (4).

«Fără interes nu e nici un prieten», spune el; crucea se înneacă la trecerea Dunării. «Prietenul de-ți va spune bună ziua fără interes, crede că a făcut o greșeală sau crede că e o rușine. Fiecare poartă o mască de maimuță și înșeală pe mici și pe mari, unde vrea să răsbată»:

Φίλος χωρὶς ἰντερέσο καλημέρ' ἂν σὲ εἰπῇ,
Τὸ νομίζει ἁμαρτίαν, ἢ τὸ ἔχει ἐντροπή.
Πεπλασμένον προσωπεῖον πιθηκοῦ καθεὶς φορεῖ
Καὶ πλανᾷ μικροὺς μεγάλους ὅπου θέλει προχωρεῖ.

Lingușirea e calea pe care se ajunge, și trufia impune pe om. «Șal, butcă, mulți robi și samuri dacă porți, îți faci zeci de mii de

(1) P. 39.
(2) V. *Ist. lit. rom. în secolul al XVIII-lea*, II, p. 373.
(3) P. 53 și urm.
(4) P. 14.

prieteni şi înaintezi unde vrei... Iţi fac curte, te numesc beiu, lumina mea»:

Σάλι, μπούτκα, πολλοὺς δούλους καὶ σαμσούρι' ἂν φορῇς,
Μυριάδας κάμεις φίλους, ὅπουθέλῃς, προχωρεῖς...
Πάντες ἐσέ κάμουν κούρτην, μπέην, φῶς μου σὲ καλοῦν (1).

Lumea se pleacă până la pământ înaintea celui ce are întrare la Curte; şi orice meşteşugar a purtat odată caftan nu se mai întoarce la lucru.

Dar să nu se încreadă nimeni în aceste trecătoare dovezi de dragoste. Ele dispar odată cu favoarea domnească. «Nerecunoştinţa neprietenească e caracterul Vlahiei»:

Ἄφιλος ἀχαριστία τῆς Βλαχίας χαρακτήρ (2).

Nu eşti pentru prietenul tău un om, ci «copoiul cu care se prinde iepurele»:

Σὲ μετέρχεται κοπόϊ γιὰ νὰ πιάσῃ τὸν λαγών (3).

Omul e în stare să-şi iea înapoi şi darurile când nu mai însemni nimic pentru interesul lui!

Dregătoriile se urmăresc pentru singura fiinţă sau pentru câştig. Judecătorii ştiu doar «cinci cuvinte de drept» şi se cred Soloni, Licurgi. «Vine dreptatea legată la mezat».

Νομικὴν δικαιοσύνην στὸ μεζάτ' ἐκεῖ πωλοῦν (4).

Vieaţa obişnuită n'are nici o muncă, deci nici o adevărată plăcere. Stau «ca nişte curcani pe saltele», având în faţă pe «ciocoiul cu ciubuc şi dulceaţă»; la o bătaie din palme aleargă robi ţigani de cea mai ticăloasă speţă (5): bucătari, slugi, «dimoni negri».

Principala distracţie au luat-o dela străini, «ale căror scăderi le imită, dar nu le văd cele bune»:

Ἐλαττώματα μιμοῦνται, τὰ καλὰ δὲν θεωροῦν (6).

E jocul de cărţi, cu toate varietăţile lui, pe cari le vom vedeà îndată.

(1) Pp. 9, 12.
(2) P. 14.
(3) P. 13.
(4) P. 16.
(5) Pp. 20—4
(6) P. 15.

Altfel, mai este, pentru acești «Sardanapali în toate», o singură plăcere: a mesei, a mesei mari, cu oaspeți mulți, din locuri străine. Le place «orice mincinos, șarlatan» (κάθε ψεύστης-τζαρλατάνος), orice «mucalit» (μουκαλίτης), orice «farfară ciudată» (τρελὸς φαρφαράς). «Le place Frânc, Neamț pentru petrecere, și Francezul *luminat*, libertinul fără evlavie»:

Ἀγαποῦσι Φράγκον, Νέμτζον, διὰ μιὰ διατριβή,
Καὶ Φραντζέζον φωτισμένον λιβερτίνον ἀσεβῆ (1).

Acum se dă tabloul copiilor, tinerilor cari cresc în acest mediu de lene, nesupunere și lipsă de caracter. «Invață zece ani o vorbă două elinești și tot atâția ani la Francez cinci cuvinte franțuzești»:

Καὶ μανθάνουν δέκα χρόνους ἕνα δύο ἑλληνικά,
Ἄλλους τόσους στὸν Φραντζέζον πέντε λέξεις γαλλικά (2).

Socotindu-se «ucenici ai filozofilor», ei cetesc cu pasiune romane franțuzești» (ρωμάντζα γαλλικά), devin tineri romanțoși» (ρωμαντζόλογοι νέοι), cunosc pe Lucian, vorbesc numai de «Mirabeau, Rousseau și Voltaire», chiar dacă nu i-au cetit, nu țin posturile, nu merg la biserică, se întreabă dacă mai e cevà după moarte, râd de bieții buni boieri săraci.

Moșiile nu și le-ar căutà pentru nimic pe lume: le arendează la ἀρεντάσοι, pe câte șase-șapte ani. Apoi, «plimbându-se coconașul ca un beizadeà»:

Ὁ κοκονάσος περπατεῖ σὰν μπεϊζαδές;

înfățișându-se ca un «coconaș procopsit» (κοκονάσον προκοψίτου) pe lângă dame — αἱ δάμαις —, el pune să i se caute zestre, de mijlocitoare cari spun fetei în taină, arătând însușirile tânărului lor client — cuvintele sunt date pe românește —: «mare dar ai găsit».

După merite strălucitoare, vieața conjugală începe, ciudată. El, cu o sută de oameni pentru afaceri în anticameră, cere «tablă și cărți de joc» — τάβλι καὶ χαρτιά —, și începe «sindrofie de banc» (μπάγκο συντροφιά): faraon și ghiordum. Acasă, femeia se trezește târziu: «nu e gata coconița» — iarăș se intercalează cuvintele românești —, spune «dada», fata în casă, vizitatorului; Lipscani cu stofe așteaptă afară; ei dau pe veresie ca și «cei șapte, opt Evrei», luând dobânzi

(1) P. 15.
(2) P. 24.

mari și sinete cu garanția moșiilor: «cărți, lux, risipă și sardanapalism»:

Χαρτιά, λοῦξον, ἀσωτεία καὶ σαρδαναπαλισμός (1).

Petrecerile se țin lanț, și pentru ele se dau bani pe haine, pe mese — un stolnic anume fiind plătit pentru aceasta —, pe caräte:

Διὰ γούναις καὶ καρέταις καὶ τραπέζια καὶ χαρτιά (2).

Lăutarii (λαουτάροι) cântă, la «balul nemțesc», danțurile nouă se învârt:

Εἰς τὸν νέμτζικον τὸ μπάλο νὰ χορεύωμεν κ' ἐμεῖς.

Pe când el merge după havadișuri sau «belele» (μπελιά) la curte, ea «se plimbă în caleașcă nemțească»:

Ἡ κοκόνα μὲ καλέσι νέμτζικον περιπατεῖ,

la chindie, la «serian» (σεργιάνι), la grădină, cu o leotă de Țigani după dânsa, ori face vizite, «la mama».

Totul ține două trei luni până se întețesc creditorii. Atunci coconița fuge acasă de se plânge: «Taică, mă tiranește; iubește țigăncile și mă urăște pe mine; fără rușine îmi spune: inglindisește-te și tu cu alții; el mănâncă, bea și pe mine mă lasă în tovărășie de tineri străini»; nu-i iea «mantila cu samuri, cu iacà lungă și lată», «benișul și tatarca (τατάρκα) cu samur», cele optsprezece rochii ce-i trebue în permanență ca să le împartă la fete, la doice (δόϊκα) și la «dade», cele «zece dramuri de suliman».

Τυραννοῦμαι, τάϊκα,
Ἀγαπᾷ ταῖς κατζιβέλες καὶ ἐμένα μὲ μισεῖ,
Χωρὶς ἐντροπὴν μὲ λέγει: μ' ἄλλους γλένδιζε καὶ σύ...
Τρώγει, πίνει καὶ μεθᾷ
Καὶ ἐμένα μὲ ἀφίνει ξένους νέους συντροφιά.

Dacă nu vrea ca fiica să meargă la Metropolit, socrul plătește datoriile și ține acasă pe cei doi ușurateci.

Deci nepotul e înștiințat. Aici, în «Vlahia», nu e țara economiilor, a modestului traiu cu puțin, a desăvârșitei ascultări către bărbat. Bărbatul ascultă la București. Dacă el se împotrivește la un capriciu,

(1) P. 22.
(2) P. 23.
(3) P. 29.

fără să fie de neam mare, soția aristocratică-i strigă măcar: «Sunt fată de Căminar și nepoată de Clucer».

Εἶμαι κόρη Καμινάρη καὶ Κλουτζάρη ἀνεψιά (1).

Ii va strigà — textul o dă din nou pe românește — : «calicule, Grecule, mojicule»; va fi amenințat să-l «gonească gol»; va fi întrebat de ce nu-și iea o isprăvnicie să câștige; dacă va crâcnì cevà, se poate să capete «un papuc în cap»:

μὲ παποῦτζι στὸ κεφάλι.

Și unde se mai pune că, în această societate a «iubirilor dobitocești», cu «amorezi» și «metrese» (ἀμορέζος, μετρέσσα), se poate să dea tânărul Grec de vreo bătrână fără dinți, care, tot timpul, caută în cutia cu bomboane (ζαχαράτα' ς τά κουτιά) și joacă și ea cărțile ca un bărbat (2).

Acestea sunt binefacerile «moralei Nemților și Rușilor», ale căror scăderi se zic modă europeană. Și încă «damele» din București sunt geloase pe cele din Iași, Rușii fiind mai cocheți, mai harnici la joc, pe când vizitele corecte ale Nemților din Muntenia plictisesc:

Στὴν Βλαχίαν τώρα λάμπει Νέμτζων, Ῥούσσων ἠθικά...
Κατ' ἐλάττωμα τὸ λέγουν μόδαν εὐρωπαϊκήν...
Τὴν Μολδόβαν ἐφθονοῦσαν, εἶχε Ῥώσσους πετεινούς,
Καὶ αὐταῖς, δι' ἀτυχίαν, εἶχον Νέμτζους ταπεινούς,
Δάμαις τοῦ Γιασιοῦ χορεύουν, λέν, μέ Ῥούσσους κ' εὐθυμοῦν,
Κ' ἐδῶ Νέμτζοι μᾶς κοιτάζουν καὶ τὴν κούρτην τους κρεμνοῦν (3).

VII.

Pentru îndreptarea acestei stări de lucruri ar fi fost un singur mijloc: școala. Se știe că ea erà grecească, și prin aceasta chiar lipsită de eficacitatea pe care o poate aveà, într'o prefacere morală, singură școala în limba înțeleasă de toată lumea, în limba națională.

Cunoștiințele privitoare la școala grecească din București s'au îmbogățit acum în urmă prin utilizarea revistei grecești care apăreà în Viena la 1818, «Telegraful filologic» (4). O altă revistă grecească

(1) P. 32.
(2) P. 32.
(3) P. 36.
(4) V. în aceste «Anale», partea intâiu din memoriul «Amănunte din istoria noastră în veacul al XIX-lea».

din acest timp, apărând și ea la Viena, crește încă aceste știri despre «liceul» muntean și dă altele despre școala similară din Iași, pe cari nu le întâlnim în «Telegraf».

Avem numai anul al II-lea, 1820, din «Kalliope, vestitoare filologică», publicată la Viena, în tipografia lui Zweck, de Atanasie Stagiritul, care se intitulează profesor de limba elină la Academia chesaro-crăiască de limbi orientale din Viena Austriei (Καλλιόπη, ἀγγελίας φιλολογικὰς ἐπάγγελλεται περιοδικῶς ἀναγγέλειν ὑπὸ Ἀθανασίου τοῦ Σταγειρίτου, καθηγητοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῇ ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας καισαροβασιλικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν ἐκδιδομένη. περίοδος β', ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας, ἐκ τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίας τοῦ Ἰωαν. Βαρθ. Τσβεκίου; înăuntru: Καλλιόπης φιλολογικῶν ἀγγελιῶν, I). Erà o publicație, opusă și ea, ca și «Telegraful», direcției dela Λόγιος Ἑρμῆς, pe ai cărei redactori îi numește «simbriași» și «tigri» (1).

Școala munteană nu se învrednicește de vreun articol. Dar se publică scrisoarea din București, 1 Septemvrie 1819, a lui Neofit Duca, prin care se atrage atenția «Elinilor învățați» (τοῖς ἐλλογίμοις τῶν Ἑλλήνων) asupra scăderii școalelor neamului, la Constantinopol, la Smirna și chiar la București, cu toată adoptarea marelui titlu de «Academie» (2). In sfârșit o altă scrisoare a lui Neofit, în care iscălește ca διδάσκαλος τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ αὐθεντικῆς σχολῆς, către șefii negustorilor din Constantinopol, vorbește de planul său de a edità pe Plutarh și de a creà un fond al editurii naționale (3). In sfârșit, la 23 Iulie 1820, din București, îndemnând pe Greci la concordie (Λόγος προτρεπτικὸς εἰς ὁμόνοιαν), dascălul Ștefan Kommitas atacă pe marele Corai (4).

In ce privește Iașul, se dă o parte din «tezele» susținute acolo de dascălul Dimitrie Panaioti Gobdelas, la «hellenomuzeul» său (5). Dar, ceeace e mai important, foaia ne arată, în n-l de 1 Aprilie, prin tipărirea discursului ținut de «arhididascal», la 16 Fevruarie 1820,

(1) P. 92.

(2) Pp. 87—91.

(3) P. 93 și urm., n-l din 15 Maiu 1820.

(4) P. 161.

(5) Συνέχεια τῶν ἐκ τοῦ ἐν Ἰασίῳ ἑλληνομουσείῳ θέσεων (διακοπεῖσα ἐν τῷ κδ' ἀριθμῷ τῆς παρελθούσης περιόδου), apoi subt titlul: Ἰασίου ἑλληνομουσεῖον (συνέχεια τῆς τῶν ἐξετασθέντων μαθημάτων περιλήψεως).

ce se întâmplase cu acest așezământ la sfârșitul Domniei lui Scarlat Callimachi și la începutul aceleia a lui Mihai Suțu (1).

Chemat acum trei ani (πρὸ τριῶν ἐτῶν) de Scarlat Vodă din Viena, munca lui produsese în câmpul culturii «spice bogate». Deodată se abate însă un frig neașteptat, de «zizanii»; «lăcustele» se lasă asupra semănăturii. Venirea lui Suțu singură readuce primăvara (Iulie). Totuș, când s'a deschis vacanța de patruzeci de zile, reglementară la sfârșitul lui Iulie, nimeni nu credeà că porțile vor rămâneà închise șase luni întregi. In acest răstimp știm că, la 8 Noemvrie 1819, de ziua lui Vodă, Gobdelas a făcut să se reprezente o idilă, «Apollon sau întoarcerea Muzelor» (Εἰδύλλιον, Ἀπόλλων ἢ Μουσῶν ἐπάνοδος), în care Mihai Vodă erà înfățișat, nu numai ca «un om iubit zeilor», dar «încă mai bun decât ei», din «tată divin» (ζάθεος), într'un cuvânt ca «Apollon cel luminos» (2). Acuma cei «șapte ani grași» încep. Să se uite trecutul și să se înceapă din nou munca, subt conducerea lui, care speră să fie «folositor scumpei lor patrii prin mijlocul filozofiei» (3).

O scrisoare a unui Ioan Hagì Dimitriu, datată din București, 28 Martie 1820, arată, făgăduind și alte revelații, câte falsificări lăudătoare se cuprindeau în corespondența din Iași pe care o redactà tipograful Manuil Bernard Cretanul. Acesta atribuise lui Teodor Negri Comisul, în 1818, un discurs școlar care n'a fost pronunțat niciodată; mai mult, dacă la acel prilej fuseseră de față Mitropolitul Veniamin, Gherasim episcopul de Roman și ierochirixul Sofronie, informatorul însuș lipsià (4).

---

(1) Gobdelas își zice: ἀρχιδιδάσκαλος.

(2) No. din 15 Aprilie 1820.

(3) Φίλη αὐτοῦ πατρίδα, ὠφέλιμος εἰς αὐτὴν διὰ τῆς φιλοσοφίας γινόμενος; pp. 69—71. Cf. și pp. 79, 197 și urm. Și în vol. I, p. 62, se arată a se aflà un discurs al lui Gobdelas. Cf. și *ibid.*, p. 149 (o scrisoare a lui Gobdelas).

In Λόγιος Ἑρμῆς, 1818, pp. 196—7, ar fi vorba de cuvântarea, din 3 Martie 1818, la deschiderea cursului de logică și algebră al lui Gobdelas.

(4) P. 97 și urm. Se mai pomenesc: librarii din București (Meitani și Radovici), p. 38; intenția lui C. M. Duca din Siatista Macedoniei de a tipărì la Viena o aritmetică; pp. 102—3; apariția unei Aritmetice la Iași, pp. 113 și urm., 157 și urm.; intenția lui Gheorghe Teodoropulo din Polopones de a publicà la Iași, o Fizică (Φυσικὴ Ἱστορία), lucrată de el (14 Iulie 1820; p. 168), și se dă declarația lui Rusioti că pentru «Homerul» său strâng subscripții Ștefanachi Meitani și Căminarul Manuil Bernard, pomenit mai sus (p. 222). Se mai publică în foaie părți din Fizica lui Gobdelas (pp. 195 și urm., 206 și urm.) și oda lui beizadeà Scarlat Ghica împotriva invidiei (n-l din 15 Iunie 1820, p. 1138; v. aceste *Anale, l. c.*, Apendice.

In Biblioteca dela Huşi mai avem, în broşuri ocazionale, ştiri şi despre şcoala grecească, mai nouă din Galaţi. In 1859 ea-şi încheie anul întâiu (v. *Ἔκθεσις περὶ τοῦ ἐν Γαλατσίῳ ἑλληνικοῦ ἐμπαιδευτηρίου ἐπὶ τὸ α'-ον σχολικὸν αὐτοῦ ἔτος*, 1858—59), cu discursuri de St. Ghionis (Γκιώνη) şi C. Zameri. Şcoala aveà trei clase, cu şcolari din «Grecia roabă, ca şi liberă» (45), din Moldova (7), din Bulgaria (3), plus un Ceh. Ca profesori se pomenesc: Trauchaud, Neumeister, C. I. Vizo, C. D. Croscelli, C. A. Venier, C. M. Baer, C. Ed. Gillet, C. N. Kolonellos; nici un Român. Din regulamentul greco-francez, apărut în localitate, în tipografia lui F. Monferrato, la 1859 («Règlement de l'Institut hellénique de Galatz, rédigé d'après les règlements des Instituts publics et privés de la France et de la Grèce»), aflăm că aşezământul fusese creat la 7 Maiu 1857 (1).

VIII.

Aceleaşi critice cari se făcuseră de un Grec la 1790 erau însă reluate, cu toată desvoltarea culturală pe baze străine, la care de puţin timp numai se adăugase baza firească naţională, de un Apusean, Sviţerianul Emil Kohly de Guggsberg. Intrebuinţat ca preceptor la boierul botuşănean Comisul Gherghel, «le Comis de Guerguel», pentru nepoţii lui, el îşi luă sarcina de a expune «principiile sale pedagogice» şi a arătà chiar «reformele pe cari starea civilizaţiei le cere», într'un memoriu, terminat la Botoşani în ziua de 1 August st. v. şi tipărit în acelaş an la «biroul foii comunale» din Iaşi («bureau de la feuille communale», subt titlul: «Le Philodace, apperçu sur l'éducation chez les Roumains, suivi de quelques remarques relatives à la prospérité des Principautés» (2).

(1) Intr'o broşură rară, Ἀπόδειξις πρώτη ἢ τὰ ἆθλα τοῦ Κ. Π. Ξένου ἑλλ. ὑποπροξένου (Galaţi 1834), destinată a lăudà pe viceconsulul grec din Galaţi C. P. Xeno, se povesteşte cum un Grec din Argos, Anton Andreas, stabilit la Măcin, se învoeşte cu Draco Emanuil din Brăila, vărul lui Xenos, ca să cumpere din Măcin făină. Se laudă, şi «prea creştina stăpânire a Moldovei» (p. 43).—Elenismul la noi a continuat şi până la jumătatea veacului trecut. Am pomenit de tipografia greacă a lui Eliad şi a fraţilor Hristidi. C. Roset Bibica publică la Iaşi, în 1841 (tip. Albina), un Ἐγχειρίδιον τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς ἱστορίας, închinat lui Mihai Vodă Sturdza. Spătarul Casimir iscăleşte pe cărţi ateniene de prin 1840, şi I. D. Exarchos dedică un exemplar din tragedia sa «Marc Botzari» τῷ ἄρχοντι Σπαθάρῃ Καζιμίρῃ.

(2) Exemplarul bibliotecei dela Huşi are această însemnare în două limbi a autorului: «Laissé ici le 5/17 septembre 1841: l'auteur. Amŭ lăsatŭ aicí, la 5/17 Septemvre 1841: Autorul».

«Filodacul» nostru nu vrea să vorbească numai de Moldova. «Dacă am vorbit», spune el, «de România (Roumanie) în general, adică de Țara-Românească și de Moldova, cauza este că m'am încredințat, atât prin producțiile literare, cât și prin apropierile pe cari le-am făcut ale istoriei acestor două nații, că ele nu posedă decât aceleași noțiuni de civilizație. Aceste două Principate, ieșite dintr'o mamă comună, supuse acelorași influențe politice, au trebuit neapărat să primească și să conceapă aceleași idei și să urmeze aceeaș cale; deci ce este adevărat pentru una din aceste țeri e, neapărat, și pentru cealaltă».

Va începe cu creșterea copiilor, în cari vede, firește, viitorul țerilor noastre, pentru a trece apoi la reformele — cum vom vedeà, foarte sănătoase — pe cari le are în vedere.

E contra doicei, «vile créature, mère par suite du libertinage, grosse paysanne», așezată cu celelalte slugi, «într'un colț umed și retras al casei», schimbată de două, trei ori pe lună, bătută cu dânsele împreună. Roabele, slugile încep, după mărturisirea făcută de mulți autorului, la 10—12 ani, conrupția copilului încredințat lor. Toate acestea fac pe acest copil să-și piardă veselia și bunătatea: «De aceea pot spune că n'am întâlnit niciodată între copiii Românilor acea blândă amenitate, acea adevărată bunătate de inimă care se găsește la copiii altor nații, și aceasta numai din cauza relei creșteri ce primesc» (1).

Dascălul, altă slugă, rău ținută, la un loc cu ceilalți oameni de serviciu, des schimbat și el, nu ajută, prin puțina-i știință, la o îmbunătățire.

Se caută atunci mântuirea în preceptorul străin. Ei bine, Kohly se ridică împotriva lui: el nu e legat de țară; alte nevoi și alte simțiri îl chiamă acasă; nu poate transmite o stare sufletească pe care însuș n'o are. «Acest om nu trebue să fie străin; el trebue să fie compatriot; dacă ar fi străin, o mie de împrejurări pot să-l recheme în patria sa, în mijlocul lucrărilor sale. In orice educație se formează omul pentru a fi cetățean; dar cum oare un străin, pe care nici un interes nu poate și nu trebue să-l captiveze, ar puteà să inspire ucenicilor săi sentimente așà de vii ca un compatriot? De alminterea, această vocație fiind un act de abnegație față de orice, față de o situație, față de plăceri, sunt puțini străini cari să consimtă a trăi cel puțin douăzeci de ani departe de familiile lor

(1) P. 7.

şi de țara lor. Nu vorbesc aici de cosmopoliți; astfel de oameni nu sunt vrednici să între în lista preceptorilor; cel mult pot fi priviți ca profesori de limbă» (1).

Acest om real îndrăznește să se ridice împotriva sistemului de a rezumà toată învățătura în studiul formal al limbii franceze, ea fiind «l'agrément et la mode». El observă că germana, polona, rusa, turceasca și grecească sunt «limbi de întâia necesitate din cauza apropierii *(proximité)* acestor deosebite popoare».

In al treilea rând, călcând prejudecățile timpului, el combate idea trimeterii în străinătate, prin care tinerii ajung a nu se mai puteà deprinde cu însăș țara lor, căreia îi sunt astfel — cuvântul se găsește chiar la dânsul — «furați»: «Nu, îmi răspund unii, vom trimete pe copiii noștri în Franța, în Germania sau în Svițera ca să se instruească. Ascultați-mă: *dacă vă creșteți copiii pentru altă țară decât a voastră, trimeteți-i*; dacă voiți să-i creșteți pentru patria voastră, *de ce să-i trimeteți încă din tinereța lor în țeri unde vor deprinde alte moravuri, alte datini? Intorcându-se, ei sunt străini; ei nu vor vedeà decât Franța, Svițera, Germania.* In loc să le fi făcut bucuria, nu veți fi făcut decât nenorocirea lor și, mai mult decât atâta, *veți fi făcut un furt Statului*, care, el, are nevoie *de oameni în adevăr patrioți.*» Fetele singure pot fi trimese, și anume în Svițera, ca să se învețe a nu mai fi «cheltuitoare *(dissipées)*, date luxului, plăcerilor ruinătoare».

Cum recomandăm și noi astăzi, acest pedagog svițerian de acuma aproape o sută de ani cu ochii așà de inteligent deschiși asupra păcatelor noastre, crede că și călătoriile în străinătate nu trebue să atingă o singură țară, ci pe toate, și numai pentru a culege dela fiecare însușirile ce o deosebesc. «Tinerii trebue oare să călătorească? Da, mai ales tinerii Români. Dar să se iea precauțiuni. Să nu stea în țerile pe cari le cercetează. Să viziteze pe savanții Germaniei pentru filozofia lor, să vadă societatea *(le monde)* în Franța pentru a învățà virtuțile sociale, să vadă Anglia pentru mașinile ei, Svițera pentru fericirea ei națională, Italia pentru artele ei și Grecia pentru antichitățile ce cuprinde. Intorși în țara lor, ei vor veni să-i aducă fructul călătoriilor lor și să-l ofere ca un prinos *(un tribut)* Patriei (2).»

Civilizația nouă a Românilor a fost grăbită și e încă neadaptată,

(1) Pp. 13—4.
(2) Pp. 29—30.

«neștiind că pentru a merge spre civilizație, trebue mai puțin să imiți decât să perfecționezi și să îndrepți».

Un șir de reforme se impun. Vom începe cu cele materiale. Robia trebue desființată; e un anacronism și o rușine. «Veți îndrăznì vreodată să vă număraţi printre neamurile civilizate, atâta timp cât se va puteà cetì într'unul din jurnalele noastre: de vândut o Țigancă tânără»? Liberați, Țiganii vor puteà trăì din îndemânările lor de lemnari și fierari, și cu timpul s'ar puteà confundà cu ceilalți locuitori.

La țară sunt lucrători destui. E o greșeală a se gândì cinevà la colonii străine, *„străini fiind de ajuns și fără aceasta“* («on a souvent proposé de faire venir des colonies suisses ou bavaroises; grande erreur, plan nuisible à l'État, qui n'a déjà que trop d'étrangers»; p. 37). Cultura însă ar trebuì variată, încercându-se și introducerea bumbacului. Minele așteaptă cercetători. «Providența», spune el într'o prea frumoasă propoziție, «a pregătit totul; se cere numai munca» («il ne s'agit que de travailler»).

Neexistența chiar a industriei celei mai elementare, desfacerea în străinătate a materiei prime, importul tuturor fabricatelor întâlnesc o aspră critică. Mobilele se aduc din Viena și Paris, albiturile din Olanda, ghetele din Viena. «Nici un șervet, nici o perie, nici un scaun, n'au fost fabricate în România; hârtia lor, cerneala lor, condeiele lor, briceagul lor au trebuit să plătească vama de 3% (1).» Și se pot lucrà multe de toate: «pânza, postavul, pielăriile, hârtia, lucrările de fontă, de sticlă, de tâmplărie, de lăcătușărie, de armurărie, de cuțitărie».

Ar fi de părere să se mai lase plugăria, care află aiurea concurenți, cu căi de transport și debușeuri superioare, și să se lucreze de sârg la o bună creștere a vitelor. In agricultură, problema este *„să se reducă produsele la cel mai mic volum, pentru a scutì cheltuelile de transport“*. Dar nu pe calea velnițelor: *rachiul îmbogățește pe proprietar și otrăvește poporul.*

S'au făcut pentru aceasta un mare număr de velnițe *(brantvineries)*; fiecare le-a cunoscut folosul bănesc, dar fără a se gândì că *prin această industrie s'a conrupt poporul, ușurându-i cu preț mic căpătarea acestei periculoase băuturi* (2). Sfecla ar raportà bine; costând 2/7 din ce costă în Franța, s'ar puteà vinde cu 2/3 din

(1) P. 39.
(2) P. 41.

prețul de acolo. Și viile ar puteà rivalizà cu cele de acolo și dela Rin. Oricum, ***nimic nu poate prosperà fără o dibace legătură între produsele solului și industriile mari, sprijinite pe cele mici și hrănindu-le, la rândul lor.*** Comparația lui Kohly e de toată frumuseța; micile ramuri de industrie sunt «ca vinele imperceptibile cari merg dela vasele mari pentru a hrănì extremitățile cele mai depărtate ale membrelor noastre».

Dar nu i-au scăpat din vedere acestui om de o pătrundere profetică și nevoile culturale pe cari le simțià «România» lui dela 1840. Limba traducerilor pripite i se pare greșită prin ***năvala neologismelor.*** Trebue fixată limba. Pentru aceasta — cine ar crede? — el propune o „***Academie*** compusă din Munteni și Moldoveni», lucrând fiecare în țara lor și «adunându-se la epoce hotărîte» — sesiunea generală! — la Focșani, ***pentru a stabilì gramatica și a face dicționarul, „putând propune și premii cu subiecte date, mijlocul cel mai potrivit pentru a stimulà pe scriitorii naționali».*** Și nici secția noastră istorică nu e uitată; ea ar formà una din ramurile unui Institut, ocupându-se «de istoria României, cuprinzând tot ce poate să se raporteze la istorie, medalii, stampe, tablouri, manuscripte, etc.»; a doua ramură fiind «un departament al inscripțiilor, în care toate descoperirile ar fi înregistrate, precum și faptele moderne, raportoriu al nației», iar al treilea, secția științifică, așà cum o avem.

Lăsăm să urmeze chiar textul francez al așà de remarcabilei propuneri:

«Il serait à désirer que quelques hommes cherchassent à fixer les idées à cet égard, ce qui serait assez facile en formant une Académie composée de Valaques et de Moldaves, qui travailleraient en particulier, chacun dans leur Capitale respective, et qui à des époques réglées auraient des conférences à Fokschane, où ils arrêteraient une grammaire fixe pour les deux nations, ainsi qu'un dictionnaire. Cet utile établissement pourrait aussi proposer des prix, en donnant des sujets à traiter, moyen le plus propre à stimuler les écrivains nationaux.

«Un Institut serait peut-être après une Académie l'effort le plus puissant qu'on puisse faire vers la civilisation. Cet Institut serait divisé en trois départements:

«1. De l'histoire de la Roumanie, comprenant tout ce qui peut se rapporter à l'histoire: médailles, estampes, tableaux, manuscrits, etc.;

«2. De l'histoire naturelle de la Roumanie, comprenant anthropologie, zoologie, minéralogie, botanique, etc.;

«3. Enfin d'un département d'inscriptions, où toutes les découvertes seraient enregistrées, ainsi que les faits modernes : il serait le répertoire de la nation.»

IX.

Intre cărțile grecești de cari am vorbit aici, câtevà ne ajută a vedeà simțitor mai bine în vieața, așà de puțin cunoscută și numai din loc în loc, a Românilor din Macedonia.

Intre multele și feluritele lucrări ale călugărului Iosif Moesiodax, de loc din Cernavoda, și foarte probabil Român, care a fost învățătorul copiilor lui Alexandru Vodă Ipsilanti, se află și o «Filozofie morală», tradusă din italienește și apărută la Veneția în 1762: Ἠθικὴ φιλολογία μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ ἰδιώματος παρ᾽ Ἰωσήπου τοῦ Μοισιόδακος..., τυποθεὶς συνδρομῇ μὲν τοῦ εὐγενοῦς κυρίου Πουλλίου Πουλλοβίτζα, δαπάνῃ δὲ τοῦ ἐντίμου κυρίου Ἰωάννου Μαυροδαίου ἐκ Σισανίων τῆς Μακεδονίας, Ἐνετίῃσι, 1762, παρὰ Ἀντονίῳ τῷ Βάρτολι, «con licenza de'superiori e privilegio».

Cum se vede, cheltuitor a fost un Ioan Mavrodeu din Sisania în Macedonia, care ar păreà Grec. Dar «ajutătorul» e un Aromân, Puliu, Puiu, fiul altui Puiu, deci Puiovici. Și o notă a autorului spune că întâiul, un bogat negustor, erà vărul acestuilalt, prin urmare și el Român (1).

Volumul II — cel dintâiu nu vorbește, în titlu și în Prefață, decât de Mitropolitul Smirnei, Neofit din Leros, — dă însă și o ***listă de subscriitori***, în care întâlnim *o sumă* de nume aromânești, pe cari le vom subliniă; și între celelalte, unele pot să ascundă Români, căci ele se compun numai din nume de botez.

S. Maura: ***Gheorghe Puia*** (Πούλλια). Cozani: ***Dimitrie Mișu Halba*** (Μήσιου Χάλμπα). ***Moscopole: Constantin Zibu*** (Ζήμπους), ***C. Iconomu, Nicolae Turtă*** (Τούρτας), ***Petru Popovici*** (Ποποβίκκης), ***Stamo Popa Costa*** (Κώνστα), ***Naum Bendela*** (Μπεντέλα), ***Dim. Stornare*** (Στορνάρε), ***Teodor Mihali, Const. Țanca*** (Τζάνκα), ***Ioan Hagi-Adami***, Naum Hagi-Nicola Ciohodarul. Târnova-Mare (Μεγα-

(1) Despre Mavrodeu se spune: Αὐτὸς ὁ ἀξιότιμος καὶ φιλόκαλος πραμματευτὴς οὔτε μὲ ἐγνώριζεν, οὔτε τὸ ἐπιχείρημά μου ἴξευρε, μ᾽ὅλον τοῦτο μὲ πρώτην περιγραφὴν τοῦ συγγράμματος καὶ μὲ πρώτην παρακίνησιν τοῦ εὐγενεστάτου ἐξαδέλφου του, κὺρ Πουλλίου Πουλλοβίτζα, ἐκαταπείσθη ὥστε ἐξ ἰδίας του δαπάνης νὰ τυπώσῃ ὅλον τὸν δεύτερον τόμον.

τουρναβίται): fraţii Gheorghe şi Ioan Hagi-Anastase, Elefterie Ioannu, Ioan Eustatiu, Atanasie Parascheva. Fără localitate: *Puiu Puiovici* (Πουλλοβίκκης), Hristodul Cutcudachi (Κουτκουτάκης), Narangì Ioannu, Dimo Hagi Cociu (Κότζου), Dimitrie Arseniu, Hristu Margariti, Em. Ioannu, C. Tamsu (Τάμσου), Gh. Hagi Patzatzì, Toma Gh. Misoviri (Μισοβήρης), Toma I. Carabibiris, *Andrei Nicolau Tiras* (Τίρας), ***Nicolae Gheorghe Peşu*** (Πέσιου).

N'ar fi cu neputinţă ca acei negustori din Kozani cari lucrară şi tipăriră la Viena în 1818 o «Lanternă a lui Diogene sau Caractere Morale» (*Λύχνος τοῦ Διογένους ἢ χαρακτῆρες ἠθικοὶ*), Harisiu Dimitrie Megdan (Μεγδάνου), autorul, şi Gheorghe C. Tachiagì (Ταχιατζῆ), să fie Aromâni. -

In listele de prenumeranţi pe cari le publicăm aiurea, în «Miscelaneele» citate mai sus, nu lipsesc, la Iaşi, la Galaţi, Aromâni. Astfel, la Iaşi, prin 1840, un Gheorghe Vasiliu *Vlachavas*, un Papa Ioannu din Coniţa şi nu Ioan Ghica din Meţovo, un N. Mesu din Clisura, un Marcu N. Lecu din acelaş loc; în Galaţi, Gheorghe Nicolae zaraful din Meţovo,pe lângă mai mulţi din Siatiste, la Focşani şi Brăila, între cari fraţii Nesu.

In sfârşit într'o listă la Tipicul din Constantinopol 1851, aflăm ἐν Μογλενὰ (în Meglenia; p. 331) pe grămăticul C. Gh. Tirpsis, Τύρψις, de loc din Ἐξίσου, pe clisiarhul din Florina, Sachelarie popa Costa, bisericile din Patele, Sorovici, Catraniţa Liupniţa, (Liumniţa), Osiani (Oşini), Emporion.

X.

Cunoaştem prin povestirile călătorilor, prin poezii şi satire, prin mărturisiri proprii partea boierească din vechiul regim. In ce priveşte pe marii negustori, pe aceleaşi căi aflăm încă destule lucruri. Vieaţa sătenilor eră atunci cum este şi azi. Dar este o parte din vieaţa de odinioară care a dispărut fără să fi scris şi fără să se fi scris despre dânsa. E vorba de boierii mici şi mai ales de lumea de jos, slugi boiereşti de deosebite grade, preoţi de mahală şi cântăreţi din jurul lor, bărbieri şi cârciumari, «ciocoi» cu mai mult sau mai puţin noroc, meşteri, vânzători ambulanţi şi alţii ca dânşii.

Eră natural ca ei să apară o ultimă dată înainte de a dispărea pe scândurile teatrului, în comedia reprezentanţilor biruitori ai

noului spirit sau în descripția satirică a nuvelistului, a romancierului, care, făcând parte din această lume, ca naștere și ca ocupație, trecuse, prin învățătura și talentul, prin prieteniile și legăturile lui, într'o lume superioară.

Așà s'a întâmplat, în ce privește narațiunea, cu Nicolae Filimon, pe care acum în urmă ni-l înfățișează așà de viu, în vechiul lui mediu ce nu mai există, un tânăr preot, părintele Gh. Negulescu (1). «Ciocoii vechi și noi», unită cu operele lui Anton Pann, figură tipică între veselii mici cărturari din preajma bisericilor bucureștene, ne ajută să reconstituim destul de bine această parte vioaie a societății muntene dela 1830—50. Teatrul lui Alecsandri a încercat să păstreze în forme de artă, fie și mai ușoare, vremea veche la îngroparea căreia poetul asistà, și nu fără plăcere; el a putut schițà astfel pe boierul vechiu și boierul nou, abià întors de peste hotare, pe fata de măritat și femeia «voiajată», pe dascălul de școală latină, pe dregătorul «constituțional», pe arendașul grec, pe cârciumarul evreu, pe lângă țăranul în lumină de poezie; dar de lumea despre care am vorbit nu se puteà atinge. Fiindcă n'o văzuse prea des, fiindcă nu trăise mai de aproape cu ea, dar, mai ales, pentrucă, într'o vieață orășenească de mult copleșită de străini, ca aceea din Moldova, tipul nu se putuse caracterizà pe deplin, așà încât să poată servì de material literaturii.

In București și în orașele muntene, el erà însă numeros și plin de vieață, și s'a perpetuat în unele privințe și până azi. El trăește și in mentalitatea lui Eliad, prin hazul lui mucalit și mușcătoarea lui vorbă amară, în Eliad și nu numai în Eliad. Poetul satiric, care să-l prindă pentru noi și pentru cercetătorii ce vor urmà, păreà că lipsește.

El este totuș. Biografiile lui Gr. Popp pomenesc de un I. Dimitrescu, autor de lucrări «istorice și teatrale», rentier de meșteșugul lui. Atât (2); nici ani, nici amănunte. Norocul mi-a scos înainte două piese ale lui, «Badea Deftereu sau voiu să fiu actor la Iași» (București, Kopainig, 1849), și «O toaletă neisprăvită sau obrăznicia slugilor» (București, Winterhalter, 1852).

(1) Revista *Amvonul* pe 1916.

(2) D-l D. Teleor a încercat o biografie în «Minerva» pe Iunie 1916. D-sa ar fi cunoscut pe Dimitrescu ca redactor la «România liberă». Dar îi atribue și lucrări cari sunt ale lui Alecsandri. Legătura de înrudire cu familia Movilă îmi pare și ea dubioasă. — In cronicile sale teatrale din «Curierul de Iași», Eminescu găsește și el câtevà cuvinte despre acest scriitor, fără a-i aprecià prea mult opera.

Sunt, o spun dela început, din cele mai bune lucrări de observaţie ce s'au scris în româneşte. Intriga e indiferentă; poate păreà chiar copilăroasă.

In cea dintâi, e vorba de un prostănac de dascăl de biserică bucureşteană din strana stângă, de un *deftereu*, care socoate că are glas şi talent dramatic şi e înşelat de un student că vine un antreprenor francez spre a-l angajà la teatrul din Iaşi, care aveà pe atunci o mare faimă: la mijloc, prieteni de mahală, recunoaşterea unei vechi dragoste, bătăi între psalţi, şi, la urmă, o căsătorie subt ochii, prostiţi, dar nu supăraţi, ai «deftereului». Iar, dincoace, o cocoană vrea să-şi aibă pălărie, şi slugile o înşeală şi o batjocuresc, cu toată răutatea ei înverşunată, dela un capăt la altul.

Dar ce puternic trăeşte vieaţa de atunci în acest cerc mijlociu de burghezie măruntă! Psalţii aceştia beţivi, leneşi, harţăgoşi, plămădiţi din rusticitate şi pretenţie, dar plini de haz în tot ce fac; bogătaşi bulgari din mahalale, al căror limbaj e reprodus într'o caricatură perfectă; cârciumari din colţ, cù vinul cel mai bun; femei bătrâne şi femei tinere în graiul cărora trăesc cele mai bune datini de limbă familiară, Evrei bocceangii cari vorbesc ca «vestitul» Cilibi-Moise, având la fiecare atac un răspuns care loveşte şi fuge, care se mlădie şi scapă.

Recomandăm cetitorilor mai ales două scene: întrarea lui chir Sfetcu, întovărăşit de nevastă-sa, şi negociaţiile diplomatice de cumpărătură neizbutită cu Moise negustorul de «foarfece, pieptene, tabachiere, agraf de piept» şi câte altele, precum şi explicaţiile (p. 39 şi urm.) lui Andrei, celălalt psalt, cu privire la cel mai bun meşteşug de a primì la morţi pomana de trei ori.

Dincolo, în piesa dela 1852, care-şi zice modest numai «farsă» — nu «comedie originală într'un act» —, dacă Dinu Mocănescu, «canţelaristul», e o figură ştearsă de regim mixt, Sultana, soţia sa, umple scena de o vieaţă care, fără a fi forţată ca a cocoanei Chiriţei, e tot aşà de sgomotoasă şi cevà mai hazlie chiar; «domnişorul de modă», Iorgu Şătrărescu, «scriitor», dă în aspectul lui ridicul o preţioasă notă a vremii de schimbare, dar mai ales — şi pentru aceasta e piesa— slugile, Gavrilă, Stanca, obraznice, leneşe, neruşinate, având toate viciile Ţiganilor robi pe cari-i înlocuiau, dar şi o libertate de limbaj care i-ar fi dus pe aceştia la purtarea coarnelor şi la bătaia în josul scărilor, acestea apar aşà de bine caracterizate încât o piesă ce cuprinde asemenea tipuri nu poate muri.

Reproducerea în vre-o colecție populară ar da o dovadă a judecății de mai sus (1).

Aceste modeste schițe sunt în drumul spre comediile, de o tehnică superioară, dar nu de o mai bună observație, ale lui Caragiale și spre «Hagi-Tudose» al colegului nostru Delavrancea.

(1) «Toaleta neisprăvită» are și distribuția rolurilor, cu «d-l P. Stoenescu, Md. P. Stoeneasca, d-l C. Serghie, d-l I. Vlădicescu și Md. Niculescu», iar, cu creionul și condeiul, exemplarul meu, care a fost al lui Gh. Hagiescu, cunoscutul artist, are altă distribuție, mai nouă.

UN REPREZENTANT AL ELENISMULUI IN MOLDOVA SUBT VECHIUL REGIM:

CONSTANTIN EVNOMIE

— CU NOTE ASUPRA FAMILIEI HURMUZAKI —

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române

Ședința dela 24 Iunie (7 Iulie) 1916.

După încetarea învățământului in limba grecească, această limbă n'a fost părăsită, cum nici nu puteà să fie față de toate amintirile și tradițiile trecutului și față de perpetuarea modei de a se vorbì și scrie în această limbă, de membri ai clasei dominante. Covârșită, bine înțeles, de limba franceză, «elenica» a fost predată acum, nu ca bază și mijloc al tuturor învățăturilor, ci ca obiect, ca materie.

In ce împrejurări și de cine s'a făcut aceasta, nu e indiferent pentru istoria școalelor noastre și a instrucției în de obște. Pentru Moldova o și putem ști prin păstrarea în arhiva bisericii Tălpălarilor din Iași a unei părți însemnate a hârtiilor profesorului Constantin Eustatie.

Aici ne vom mulțumì a cercetà pe cele în limbi străine, cari ne pot da totuș note folositoare.

Constantin Eustatie, născut la 1798 (1), pare să fi rămas sărac de părinți. Epitropi — căci aveà oarecare avere — i-au fost rudele: un I. D. Petrowitz, von Petrowitz — o Maria von Petrowitz-Armis, care-i împrumută bani, îi erà mătușă *(Tante)* (2) —, și mai ales Apostol Petrinò.

Acest Petrinò («Ioan Petrinò»), pe care-l vedem în legătură, la 1816, cu negustorul grec Teodorì Mustiață și care («I. Apostolo Petrinò») cereà nobleța la 9 Noemvrie 1820 (3), e o personalitate importantă în istoria Bucovinei. Căci el, coborîtorul emigranților dela Capelevo, lângă Ianina, proprietarul dela Văscăuți, este tatăl lui Alexandru, însemnat bărbat politic, al lui Nicolae și lui Otto, cari și ei au jucat un rol în vieața politică și socială a provinciei,

(1) Un act de liberă petrecere din Viena, 20 Noemvrie 1823, îi dă vârsta de 25 de ani.

(2) La 1817 aflau și pe un «chir Matei Petrowitz».

(3) *Studii și documente*, V, pp. 426-7.

și bunicul poetului Dimitrie Petrinò (1). Se vede dintr'o scrisoare că Eustatie erà rudă și a acelui Hristodulo Petrinò («Christodulo *Petrinò*»), care se află în Iași la 27 Maiu 1817 (2).

De acești protectori e trimes la Viena, dar nu cu gândul de a scoate din el un profesor, ci cu acela, mai modest, de a-l face ajutor în prăvălia bucureșteană a zisului Petrowitz. Incă din Iunie 1813 îl vedem cucerindu-și un atestat dela *Hauptschule* din Bauernmarkt, condusă de Ioan Baptist Dräck. Trecù la «Gimnaziul Academic», distingându-se foarte mult, încă din 1815.

Atunci epitropii se hotărîră a-l lăsà să-și urmeze studiile. Să urmeze medicina, scrie Petrinò, «e singura cale pentru un tânăr din nația noastră, mai ales aici în Moldova, ba chiar și la București, la Constantinopol și aiurea, pentru a-și face mai ușor carieră *(sich leichter fortzuhelfen)*. Numai cât pentru aceasta trebue să poată vorbì curent limba greacă savantă *(die gelehrte griechische Sprache)* și deci să nu zăbovească de loc a o învăță. Fără acest mijloc exterior de recomandație, un tânăr Grec ar puteà numai cu greu să se impuie Moldovenilor noștri și Grecilor ca un învățat, căci, din nenorocire, nația noastră e foarte mult orbită prin strălucirea din afară («weil, leider, unsere Nation sehr viel durch den äussern Glanz geblendet wird»). Cât privește limba franceză, nu cred că e de nevoie să amintească mai întâiu că o cunoaște și pe aceasta.»

Aici, într'o numeroasă societate grecească, doamna Petrowitz, frații «von Oeconomus» ș. a., a petrecut deci «Costachi» încă mulți ani: optsprezece de toți. «Am învățat», spune el, «toate acele cunoștințe cari se cer pentru studiul unei științe: ori a teologiei, ori a dreptului, ori a medicinei. Inarmat cu aceste învățături, vream acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, să încep medicina, care, arhonta, precum bine știi, singura nu și-a pierdut încă trecerea la neamul nostru și se cinstește astăzi mai presus de orice altă știință.» Observă însă că nu-și poate închinà tot timpul greului studiu ce și-ar alege, ca unul ce dă lecții acasă prin locuri foarte depărtate, la școlari răi, cari-l umplu de amar. Acest gând l-a făcut să-și piardă sociabilitatea și veselia. Un mic sacrificiu din partea epitropilor, și el ar ajunge iarăș fericit prin conștiința că poate fi de vreun folos pe lume (3). La 12 Noemvrie 1815 i se dădeà deci un ajutor de

(1) Sbiera, în *Enciclopedia Română*, III, p. 577.

(2) Soacra lui Petrinò pare a fi fost rudă mai de aproape cu copilul. Acesta aveà surori mai mari decât el.

(3) Concept de scrisoare grecească nedatată.

50 de florini pe lună până la sosirea aceluia care-i purtà grija.

Nu mai e acum Hristodulo Petrinò, ci ruda, poate fratele lui, Apostol, adevăratul binefăcător al tânărului student, care, în avântul recunoștinței față de acest «respectabil făcător de bine», de acest «părinte», îi zice «Herr von Apostol».

Invățând grecește și urmând pentru religie la preotul grec din Viena, acel «Gregorius Kalagunnis, parochus în ecclesia graeca» dela care și căpătă un atestat în latinește, Eustatie continuă studiile sale la gimnaziu, în timpul când la Universitate se puteau vedeà Gheorghe Asachi și Gheorge Lazăr. In momentul când Eteria provocà mișcarea de liberare a neamului său, i se dădeau atestate de foarte bune studii acestui «Moldovean, Ieșean», din partea Universității din Viena, unde erà «auditor de filozofie în anul întâiu». Ascultà și istoria naturală și universală, autorii greci, filozofia dreptului, fizica, metafizica. De pe drumul la lupte cu cinste, la biruință sau la moarte îi scrià în zadar cutare frate, poate și colegi de studii (1). El își pregătià în liniște cariera.

Incă dela 12 Iunie 1823, din moșia sa dela Văscăuți, în Bucovina, Apostol Petrinò scrie acelui care-l «recunoșteà ca binefăcător al său», arătându-i că «astăzi neamul nostru n'are atâta nevoie de medici, cât, mai mult, de celelalte științe, de cari e lipsit». «Medicina», urmează el, «e cu adevărat folositoare pentru omenire, dar medicii s'au împrăștiat pretutindeni, și unii au avut noroc bun, iar alții, neînvrednicindu-se de el, se poartă pe piețele orașelor, fără să fie întru câtvà folositori omenirii și neamului nostru; iar celelalte științe vor fi în vieața de acum mai de folos, mai de obște și mai potrivite cu locul (τοπωφελεστέραι) decât medicina...; dacă urmează studiul lor cu stăruință și grăbire neobosită, poate și în trecere de trei ani să le isprăvească, precum m'am înștiințat. Cu toate că în *Hellada* și în alte părți ale *Greciei* va fi mulțime de medici europeni, cari nu cunosc de loc limba elenică, deocamdată ei pot să folosească bolnavilor de acolo prin tălmaci, până vor deprinde limba (2). Și,

1 Scrisoare din 28 Octomvrie. a unuia care plecase prin Ancona și Livorno spre Pelopones: Ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη τῆς πατρίδος μὲ παρακινεῖ ἵνα συναποθανῶ μαζῆ μὲ τοὺς ἀδελφούς, μ' ὅλον ὅπου οἱ ἐδῶ Γραικοὶ δὲν βοηθοῦν καθ' ὅλον τὸ γένος· ἐγὼ ἀποφασισμένος εἶμαι: ἢ τὰν ἢ ἐπὶ ἐπὶ τάν, ἐπὶ ὅτι νὰ περιφέρομεν ἔνθεν κακεῖθεν κάλλιον εἶναι νὰ ἀποθάνω εντίμως, καὶ ὄχι ἀτίμως. Iscălitura e ruptă; se deslușește totuș: Εὐσταθίου. Adresa: Τῷ ἐντιμοτάτῳ κυρίῳ Στάικῳ Χατζῆ Καλαγιάννῃ πανευτυχῶς. Δωθήτω, παρακαλῶ, εἰς χεῖρας τῷ αὐταδελφῷ μου Κωνσταντίνῳ Εὐσταθίῳ, εἰς Βιένναν.

2 Μ' ὅλον ὅτι ἰατρὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Γραικίας θέλει τρέξει πληθὺς ἰατρῶν εὐρωπαίων, μηδόλως γνωριζόντων καὶ τὴν ἑλληνικὴν διάλεκτον, οἵτινες πρὸς καιρὸν δύνανται να χρησιμεύσωσι πρὸς τοὺς ἐκεῖσε ἀσθενεῖς διὰ διερμηνέων, μέχρις ὅτου συνειθίσωσι τὴν διάλεκτον.

în sfârșit, dacă, ferească Dumnezeu, neamul nostru nu va căpătà nădăjduita libertate, totuș prin știința sa poate trăì cinevà cinstit și folosì omenirii încă mai mult, precum și aici, în Bucovina, unde-ți aflu eu fel și loc să trăești cinstit și cu câștig» (1). Il sfătuià deci să învețe pe socoteala lui acele științe, luându-și și un preparator practic pentru drept, prin îngrijirile «dumisale grofului signor Petrowitz de Armis» (δὲ Ἄρμις).

Eustatie trecea încă în August examenul de «elocvență practică», dar în toamnă-l vedem înscris — «dom. Constantinus Eustachius (nu Eustathius), Moldavus, Iassyensis», — ca student la drept. La 24 Ianuarie 1824, epitropul, «binevoitorul», îl îndemnà din nou să nu se mai gândească la altcevà și să caute a «ieșì advocat» (εὔγαινε εἰς ἀβοκάτον).

Dar în 1824 îl vedem și la filozofie, dând examene de istorie austriacă și de drept constituțional — *Staatenkunde* — și studiind cu bune rezultate și la drept. Erà primit în case foarte bune, la baronul Jean Sina, de pildă, care-i trimeteà vin și-i recomandà curaj, pentru vreun examen, probabil. Atestatul de absolvire dela Facultatea filozofică i se dedeà la 23 Iunie 1827.

După terminarea acestor studii, acela care totuș nu se făcuse advocat trecù în Bucovina. Peste câtevà luni numai, în primăvara lui 1828, el se hotărî apoi a se așezà în Moldova, de unde-i veniseră bune oferte.

Un conațional, Constantin Levidis, îi face cu acest prilej, la 22 Maiu st. v., următoarele observații, pe cari le traducem, fiindcă ele ne arată cum eram priviți la această dată de foștii noștri tovarăși în boierii și afaceri, Grecii, dominați acum de un spirit național excluziv:

«Frățește te sărut. Din Văscăuți, 22 Maiu (3 Iunie) 1828.

Poți să-ți închipuești câtă neîndemânare și supărare a simțit inima mea când, plecând din Iași și ajungând la Inăuți, am aflat dela dumnealui Serdarul pornirea-ți neașteptată ca să părăsești pe binefăcătorul tău Apostol și să treci în Moldova ca să-ți faci veacul.

(1) Τέλος πάντων καὶ ἂν (ὃ μὴ γένοιτο) ἀποτύχῃ τὸ γένος τῆς ἐλπιζομένης ἐλευθερίας του πάλιν εἰς ὅτι μέρος διὰ τῶν ἰδίων ἐπιστημῶν δύναται νὰ ἐπιζήσῃ ἐντίμως καὶ νὰ χρησιμεύσῃ, εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἔτι μᾶλλον, καθὼς καὶ ἐνθάδε, εἰς Πουκοβῖναν, ὅπου ἐγὼ σοι ευρίσκω τρόπον καὶ τόπον τοῦ ζῆν ἔντιμον καὶ ἐπικερδῆ. Scrisoarea e adresată așà: «Herrn Constantin Eustathius, Akademiker, in der Jägerzeile, No. 514, in Wienn *(sic)*».

(2) Din acelaș an versuri eroice, Εἰς ὀνομαστήρια διδασκάλου, «pentru ziua de naștere a dascălului».

Frate, să nu te superi dacă, sprijinindu-mă pe reciproca prietenie dintre noi și frățeasca iubire, îți voiu spune sincer că ai făcut un lucru de care te vei căì cât mai curând și-ți vei aduce aminte că Levidis, nici ca să facă plăcere domnului Apostol, nici dus de vreo patimă, nici râvnind cumvà a face meșteșug de Mentor, ți-a dat sfatul să te lași de idea greșită că vei puteà vreodată să câștigi în Moldova pânea ta de toate zilele, afară numai dacă-ți cobori ambiția la treapta de a râvnì în acele înprejurări dăscălia în casele boierești din Iași, primind plata pe an de o mie de lei și fiind numărat în rândul Țiganilor. Ai fugit tânăr din locul pe care-l socoți țară a făgăduinței, neamintindu-ți nici moravurile, nici aplecarea spre naștere a Moldovenilor, și ai crezut că, deoarece i-ai văzut la Viena trufindu-se în îmbrăcăminte și făcând pe prinții (παρδαλοενδομένους καὶ πριγγιποκορπάζοντας), vor fi și măreți și liberali (μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἐλευθέριοι). Ci te vei trezì din visul cel mai înșelător și vei blăstămà și ceasul și clipa când vreun demon rău, cuibărit în cele de subt pământ ale Iadului, ți-a șoptit numele Moldovei. Mi-ai spus că boierii te cunosc, dar ai să vezi că nici ei nu te cunosc pe tine, nici tu nu-i cunoști pe ei, ca unii ce sunt cu totul deosebiți de aceia pe cari i-ai socotit. Mi-ai spus că moravurile și felul de a fi al celor de acolo sunt anti-europene. Ai să vezi acolo că moravurile nu sunt anti-europene, ci anti-umane, anti-naturale, orientale. Aici te-au prețuit ca pe un om instruit, acolo te vor desprețuì ca pe un ***dascăl*** (cu litere latine), adică nenobil, țigan (γύφτην), prost (ἠλίθιον), netrebnic (ἄχρηστον) ori cum vei voì să tălmăcești cuvântul acesta ieșit din gură moldovenească. Și, dacă, puindu-ți speranțele in domnul Hristodul, ai fugit de acolo, iarăș rău te-ai ostenit (ἐπόνιζες), cum ți-am și spus-o în petrecerea-ți de aici. Domnul Hristodul, binefăcătorul tău, este un suflet bun și cu bună aplecare (προαίρεσις), foarte politicos și într'un cuvânt un om cu reputație (ἀξιόλογος); dar la ce să te întrebuințeze? Fetele lui, cărora Domnul să le dea vieață și fericire, sunt crescute (ἀθασμένα) și nu mai au nevoie de dascăl; pe Petrachi al lui nu-l va lăsà în Moldova să-și tâmpească sufletul, ci-l va trimete la vreo școală din Germania, ca să fie cândvà folositor patriei lui, care are nevoie de tineri instruiți și cu bune moravuri. Să te recomande consulului, cum credeai? Aceasta poate s'o facă, deoarece are trecere și legătură (προαίρεσιν καὶ σχέσιν) la domnul Leslie (Λεσλῆν), dar vorba e acuma dacă Excelența (Ἐξοχότης) Sa poate să te întrebuințeze, căci rusește nu știi de loc (οὔτε γρὺ), și moldovenește cât și mine, și e vădit că limbile cele

mai de nevoie pentru cel ce vrea să petreacă acolo în slujbă (ἐν ὑπουργήματι) sunt cele mai sus zise.

Nu te-am sfătuit, sincer, să rămâi aici doi-trei ani, să economisești puțini bani, să te lași (ἀφαθῆς) cu totul în voia domnului Apostol, să nu hrănești bănueli fără rost și să te prefaci cât de cât după oamenii cu cari ai să trăești și să ieși din idea că, deoarece ceilalți n'au instrucția ta, sunt și nevrednici de societatea ta? Ai văzut pe domnul Apostol cât de liberal s'a purtat către cei cari-l servesc, pe cari-i privià, ca în cazul tău, drept oaspeți, deoarece tu erai tot privit ca fiu al lui și, de ai fi stat un an, doi lângă dânsul, purtându-te cum trebue, de sigur te-ai fi retras cu mulțămire. Și, în sfârșit, lăsând toate la o parte, ai uitat de învățăturile filozofilor că «decât toate e mai bună patria»? Să renegi patria ta, să arunci deasupră-ți numele elenic, pe care oameni ca Thiersch, ca Krug, ca Einard, ș. a., îl primesc dela Elinii recunoscători față de dânșii ca dovadă de cinste și glorie, să te amesteci cu oameni dobitoci (κτηνώδεις), cari n'au o cugetare nobilă (γενναιοφρονοῦσιν), ci numai se tot laudă cu strămoșii (γενειακομπάζουσι), să te depărtezi pentru totdeauna din societatea celor de un neam cu tine și să întri în popasurile (σταθμοὺς) celor de alt neam, să schimbi și melodicele sunete ale limbii tale părintești în bâlbâielele informe (ἄναρθρα ψελλίσματα) ale barbarilor, acestea toate, prietene, nu-ți fac cinste; ele profanează sentimentele pe cari ți le-au insuflat dascălii și te coboară neapărat (ἀποκαταστaίνουν ἀνυπόληπτον), și chiar la acei de alt neam, căci «cel ce-și reneagă patria e în stare de orice lucru rău». Ascultă, prietene, sfatul sincerului tău prieten, care compătimește auzind nenorocirile tale; lasă socotințele cari sunt inconciliable cu societatea omenească; să nu crezi că toți oamenii se cade să fie liberi de orice scădere, luând pildă întâiu dela tine însuți. Fiecare-și are partea-i slabă, și particularitatea celui ce filozofează este să economisească pe fiecare așà încât să nu-și câștige dușmani, ci prieteni, de cât de mică treaptă, și, dacă e așà (καὶ ἄν εἶναι), amintește-ți și de parimia de obște «că a trăi cu Dumnezeu nu este capăt» (μὲ τὸν Θεὸν νὰ συζήσῃς δὲν εἶναι τέλος). Cugetă (?) bine câte ți-am spus în petrecerea ta aici și câte le-ai luat asupră-ți atunci, și hotărăște-te în sfârșit odată ce cale ai să iei. Nu te clătinà zilnic, odată după Greci, odată după Moldoveni, odată închinându-te Rușilor, odată filozofând, odată făcând falsă înțelepciune (δοξισοφῶν), ci adu-ți aminte de vorba lui Ovidiu: *sic stat sententia mea*, și urmează învățăturile filozofilor, nu șoaptele patimilor și ale prevenției. Eu, ca prieten,

tovarăș de studii (συμμαθητὴς) și conațional al tău, mi-am făcut datoria și ți-am spus câte m'a sfătuit mica mea cunoștință, și, oricare ar fi soarta ta, conștiința mea va fi liniștită, căci din vreme te-am sfătuit cu privire la lucrurile pe cari le-am crezut mai bune, ca unul ce le-am văzut cu chiar ochii mei. Mă voiu bucurà la culme dacă voiu auzì de schimbarea soartei tale în mai bine, ceeace însă mi se pare cu neputință în locul unde te aflì acuma, și am bună nădejde că nu te vei supărà că, în chip sincer și ca prieten al tău, ţi-am spus cele ce se cuveniau. Iar într'aceasta rămân adevăratul tău prieten, ca un frate:

Constantin Levidis.»

Se pare că Eustatie a dat lecții întâiu în casa unuia din Ghiculești, căci îl vedem la 1833 în corespondență cu un tânăr din această familie care se aflà la München — împreună cu un Cananău — și se gătià a merge la Paris. Junele făcuse glume pe socoteala căsătoriei recente a «dascălului», și acesta-l calificase de «homme orgueilleux, vain, fier, polisson et fainéant au milieu d'une ville littéraire (1)». In schimb, i se spuneà ca a ajuns «en puissance de femme» și i se doriau copii «filozofici» ca dânsul. Acelaș însă, primind prin «filozof» vestea marelui foc din Iași, se trudià să-și însemne impresiile în franțuzește, arătându-și părerea de rău că Dumnezeu apare adesea ca un «Dumnezeu de ruine și de morminte», care vrea «gemete ca imnuri și ca templu o lume deșeartă și pustiită», pentru a încheià cu vechea constatare că tot omul e de vină. Aceste scrisori cuprind citații felurite din Salustiu, din Horațiu, din Humboldt și din Schiller, ba chiar și din Matissen (2). Dar într'o scrisoare fără dată Eustatie se plânge de receala față de dânsul a unei doamne mari căreia-i instruise el fetele: în adresă o numește însă numai «cocoana Mariorița».

La 1835, Eustatie, care-și ziceà acum «Eunomios», erà «vechil al moșiei Proselnici, pe care o ţineà împreună cu unul din cumnați, Atanasie Asimakopulo (3). Și în 1839 îl vedem, asociat cu Perini, alt cumnat, vânzând porumbul la Evrei din Huși.

(1) E vorba și de un Răducanu, care ar fi calomniat pe bunii studenţi din München.

(2) Intr'o scrisoare acelaș, acum însurat, arată că preferă pe Homer oricărui spectacul tragic.

(3) Soția lui se plângeà că fraiele ei își duce cumnatul la jocurile Madame Carolinei în Iași. — Celălalt cumnat Nicolae Chiriacopulo, medic și arendaș, moare la Ocna în 1842, lăsând o văduvă, Mărioara, care descrie acest oraș în 1840 (când vorbește de moartea

Dar învățatul, «loghiotatul» de stil apusean din Viena, nu înțelesese a rămâneà cu aceste ocupații, hrănite, probabil, din zestrea nevestei. Dădeà, la o dată pe care n'o putem fixà mai de aproape, lecții la școala de fete a contesei E. de Grandpré, care, printr'un bilet ce ni s'a păstrat, îi anunță că va lipsì zece zile, rugându-l «să suspende bunele lui lecții, bunele lui îngrijiri pentru micele lui eleve în acest timp». Și, la 10 August 1836, Κωνσταντῖνος Εὐνόμιος răspândeà această «înștiințare» (εἴδησις):

«Cel mai jos iscălit, străbătând (διανύσας) fericit, după mulți ani și neobosite silințe, pentru instrucție, întreg stadiul științelor la Universitatea din Viena, dorește să se consacre numai creșterii tinerimii. Pentru aceea va deschide în această Capitală a Moldovei o școală, unde petrecând copiii subt nemijlocita lui îngrijire și priveghere, vor aveà fără plată *(sic)* hrană și spălat și vor învăță întâiu dogmele sfintei și imaculatei noastre credințe, apoi, împreună cu limba greacă, limba franceză și germană, și, pe lângă ele geografia, istoria, aritmetica și orice alta contribue la împodobirea și buna lor creștere (κοσμιότητα καὶ χριστοήθειαν).

«Fiecare școlar plătește pe an pentru învățătură (δίδακτρον) cincizeci de galbeni, din cari jumătate dă celui mai jos iscălit cu anticipație pentru întâiul semestru, iar ceilalți la începerea semestrului al doilea, aducând de acasă cărțile de nevoie pentru învățătură și altele cari nu mai puțin îi sunt de folos: precum: haine, așternut, ș. a.

«Câți deci dintre părinți voesc a încredință creșterea fiilor lor celui mai jos iscălit, sunt îndemnați prin cea de față a se adresà către mine însumi.»

I se oferì însă ocazia de a-și arătà în condiții superioare destoinicia. Jupâneasa căreia-i pregătià copiii iscălì o recomandație, redactată de Evnomie el însuș, către Mitropolitul Veniamin, arătând câ acest «tânăr împodobit cu un roiu (ἑσμόν!) de bune moravuri și știutor de multe limbi și științe», după un studiu de cinsprezece ani la Viena, ar fi potrivit, și după socoteala celorlalți doi epitropi

---

unci Buhuș) ca un ἑβρεοπαζαράκη. O petiție franceză a Mariei arată că soțul ei a fost optsprezece ani în serviciul țerii: «savoir, 5 ans à l'hòpital de Roman, plus de deux ans, en temps de peste, à l'hôpital des troupes de S. M. l'Empereur de Russie; neuf ans dans le district de Kowourloui, où il exerça ses fonctions en qualité de médecin du district pendant le choléra-morbus, d'abord à la quarantaine de Galatz, ensuite dans cette même ville..., enfin à la Kamara d'Okna, où, après deux ans de service, il plut à Dieu de le délivrer de ses peines». La 16 Septemvrie 1836, ea scrià cumnatei Luxandra că a fost la Galați Domnul și Curtea și că s'a dat «un bal foarte frumos».

ai școlilor, Logofătul Nicolae Cantacuzino și Gheorghe Asachi — care-i încredință la 12 Maiu 1838 traduceri din grecește (1) — pentru catedra de limba și filologia grecească la Academie. Veniamin erà rugat ca «prieten cunoscut al bunei creșteri și călduros râvnitor și sprijinitor al muzelor divine și nemuritoare», să-l binecuvinteze întru aceasta.

Numirea se și făcù, Evnomie urmând celor dintâi profesori de grecește ai înaltei școale: Păharnicul Nicolae Cuculi (Κουκούλη) și Eustatie Carinu (Καρίνου). Aveà întâiu trei clase, apoi, dela 1838, și cele două ce se adăugiră. Dar se plângeà că primește numai o treime din leafa predecesorilor săi. Și, deci, și pentru aceasta, într'o petiție către Domn, datată Decemvrie 1840, el cereà să fie așezat și în rândul boierilor.

Erà și profesorul Domniței Hariclia Vogoridi, sora Doamnei lui Mihai Vodă Sturdza, și ni s'au păstrat câtevà urări redactate de el în frumoasă grecească de modă clasică, pentru zilele mari ale Domnului (2). Deci cererea-i fu primită, și fostul student din Viena, menit a fi advocat la Cernăuți, intră în arhondologia Moldovei, in rang de Căminar.

Dela el ca profesor avem bilete de examen — d. ex.: «care litere caracteristece *(sic)* vor avè în futurul II verburile care în prezent vor avè pre ζ literă caracteristică?» —, foi de catalog — și pentru «sholerii de clasul al IV coleghial (3)». Mai avem, în sfârșit, imnuri

(1) «Domnule profesor. Binevoește alăturata anaforà in limba grecească a o prescrie *(sic)* pe hârtia care o triimăt înpreună cu ia și càt să poate mai degrabă a mi-o triimite prin aducătorul, rămâind al dumitale îndatorit slugă: Gh. Asachi; 838, Mai 12. — Domnului Evnomie, profesor la Academie.» — Este și o scrisoare franceză a Elenei Asachi care trimete trandafiri.

(2) Ca stil de temă franceză, abià îndreptată de profesor, cetim: «Le culte réligieux est digne de soumission de notre à Dieu. Est le culte réligieux interne et extèrne. Et la interne culte réligieux consiste dans le Dieu amour, dans la crainte de Dieu, etc.» Evnomie scrie răvașul grecesc al Hariclei către părintele său, arătând ce bucuroasă e la Iași și ce bine petrece in școala «contesei» (de Grandpré, adică), unde se dă cea mai mare luare aminte religiei și moralei (16 August 1838).

(3) Avem pe: Cozadin Grigorie, Chinezu Nicolai, Hrisochefal Gheorghie, Hotineanu Costachi, Balaban Gheorghie, Dragoș Dimitrie, Ghițescu Ilie, Criste Lefter, Radu Gheorghie, Soroceanu Dimitrie și Ioan. Notele, dela 2 la 4.

Iar la 1847 8, IV: Apostoleanu Gheorghe, Cananău Constantin, Diamant Lascar, Ciolac Ștefan *(șters)*, Morțun Constantin, Veisa Teodor; III: Luca Dimitrie și Gheorghe, Angheli Dumitru, Rafail Toma, Cobolschi Grigore, Trissonymos Achile și Gheorghe, Hrisochefal Constantin, Gregoriadi Grigore, Gheorghiadi, Eraclidi, Porfiriu; II: Ciolac Carol, Mavrichi, Filipeanu *(șters)* Orazecke *(șters)*, Voinov, Negură, Crăiescu Neculai și Petru *(șterși ambii)*, Hrisochefal Nicolai, Gheorghiu, Popovici *(șterși ambii)*, Carp, Neculcea, — o Maria Neculce erà prietena familiei Evnomie , Abraham, Bucicov («Butziko») *(șterși ambii)*, Voicovici, Garabet, Casian, Chiriac *(șters)*, Ciolac Ștefan.

de ocazie, pe cari le schiță și în marginea cataloagelor, și chiar încercări, foarte îngrijite, de dicționar în mai multe limbi.

La 1842 sora lui din Ocna întrebà dacă «fratele mai este la Academie și dacă are lecții și afară». Adresa scrisorii, românește: «cinstitŭ dumisale domnului Costantinŭ Evnomio, profesorŭ limbii elinești la Academia Mihailana dinŭ Eșŭ, cu frățască dragoste, la Eșŭ». Ea nu venià să-și vadă fratele de frica hoților cari ocupau pădurile (1). Cealaltă soră, Anastasia lui Eustatie Asimakopulo, plânge bolile ei și «copiii pe jumătate goi». Profesorul ieșean se gândià încă prin 1845 la ce părăsise: «prea-glorioasa Eladă, de toți venerata vatră a luminilor și sălaș frumos — ἀγλαόμορφον ἐνδιαίτημα — al tuturor nemuritorilor». Pentru 6.000 de lei pe an el însă urmà să învețe «cu pierderea sănătății sale tinerimea de alt neam» (ἀλλόφυλον) limba recunoscută a fi cea mai grea», elenica, «limba superioară tuturora prin frumuseță», «limba zeilor», precum știe Vodă însuș, crescut și distins în acest studiu, ἑλληνικῇ διαπρέπουσα παιδείᾳ. La 1845, bolnav de o veche fistulă, se gândià a merge la băile minerale de curând descoperite în «Vlahia», — la Balta-Albă, credem. Și dintr'o scrisoare a lui, datată 24 Ianuarie 1848, se vede că el ținea și școala lui deosebită, luând ca «didactru» 20 de florini de Olanda pe patru luni (2). Un C. Mano-l intitulà atunci «Grand-Caminar de Moldavie, *ci-devant (sic!)* membre de l'Académie Michel».

Un cumnat — prin sora lui? — al lui Evnomie erà vătaful de aprozi Mihail Perinos — Mihail Marinovici sin Perinì —, care, în 1825, aduceà adeveriri ale calității sale dela Leontie Mitropolitul de Belgrad — Μητροπολίτης Σερβίας Λεόντιος —, dela Mitropolitul Grigorie de Ierapole, dela Dimitrie Moruzi, dela Iacovachi Rizu, dela medicul «bizantin» Antonie Fotinò, dela «prince Démètre de Ghica», dela «prince Constantin Caratza», dela I. Schinàs, dela cneazul Cantacuzino, dela consilierul de Stat rus Negri, dela Costachi Manu și dela Costachi Plaghinò.

(1) Ținea, ca văduvă, spițeria, și nu i se plătià de ispravnic, care, «după cât se vede, așteaptă rușfet». Intrebà și de «cocoana Măriorița a lui Răducanachi».

(2) Evnomie făceà petiții grecești, către Domn și Doamnă, ca aceea prin care un Grec care voià să meargă la băile din Brusa oferià acesteia «o jumătate de deget al Sf. Haralamb, o parte din capul Sf. Lefter și alte câtevà».

III.

Legăturile dintre familia Petrinò și familia Hurmuzaki fac însă a se păstrà între aceste hârtii și atâtea cari privesc pe fratele așezat în Moldova al vestitului oaspete al Românimii dela Cernauca, pe Alexandru, și pe soția lui, Zoița.

Am tipărit aiurea (1) plângerea, luată din aceeaș colecție, prin care mama lui Doxachi, Luxandra, născută Halepoglu (2), se plânge, la 19 Fevruarie 1804, că acesta a luat fără drept o parte din moștenirea fiilor ei mai mici (3).

Academia Română păstrează actul, din 29 Noemvrie, ce a rezultat din această plângere. Mitropolitul Veniamin, împreună cu alți doi boieri, dădù Serdarului Constantin jumătate din Cernauca și Țiganii, rămâind în grija mamei Horodiștea, partea fiului celui mai mic, a lui Alecu, Cârjoaia și Zbierenii. La această vreme Doxachi se făcuse călugăr, luând numele de Dosofteiu (4). Apoi, la 12 Ianuarie 1805, Constantin e acel care capătă cele două moșii din urmă (5).

Luxandra Medelnicereasa nu trăì multă vreme după aceasta. Ea se stânge în Moldova, lăsând, pe lângă moșii, juvaere asigurate la Agenție, depozite la mânăstirile ieșene Galata, Barnovschi și Sf. Sava, precum și la o neașteptată «doctoreasă» — poate văduvă de medic — Catinca Clucereasa (6). La 3 Octomvrie 1818, din Cernăuți, Doxachi Hurmuzachi, așezat la moșie încă de pe la 1805 și

(1) ***Revista istorică***, II, pp. 163—4.

(2) Sever de Zotta, in ***Arhiva genealogică***, I, la p. 152. Mama ei erà «Elena, fiica lui Hagi Sabini, din Constantinopol»: ***ibid.***, p. 153. Pentru dânsa d-l Zotta citează și un act de împărțeală din Bibl. Ac. Rom., LXXVI/70. La 18 August 1796 încă, ea cedează fiului mai mare, ***Constantin Sulgerul***, Cernauca, acesta având acum 24 de ani ***(ibid.)***.

(3) Se deleagă pentru cercetare Logofătul de Țara-de-jos și Vornicul Lupu Balș.

Pentru Matei Hurmuzachi, soțul Victoriei, fiica lui Nicolae II Costin, și socrul, prin fiica Anastasia, al cronicarului Ioniță Canta, v. ***Studii și doc.***, V, p. 421. In acel studiu publicat in ***Archiva genealogică***, I, p. 131 și urm., d. Sever de Zotta izbutește a dovedi că intre acești Hurmuzăchești, coborîtori din Cârstea Pitarul, (poate «nepot de vară primare a Ducăi Vodă», ispravnic la Mira, delimitator cunoscut, Vornic pentru Turci la Iași, in 1711, încă in vieață pe la 1730, când il aflăm călugărit ca Hrisant), prin fiul acestuia, frați: Lupu, Catrina, Logofătul și Vornic de Botoșani Hurmuzachi (nume de botez), căsătorit cu Ilinca, fiica lui Ștefan Luca, și Manolachi Hurmuzachi, boierul lui Nicolae Mavrocordat, nu e nici o legătură și că deci cei dintâi nu sunt Greci de obârșie. Matei Hurmuzachi a fost moștenit de fratele Constantin.

(4) Bibl. Ac. Rom., doc. LXXI/70. Cf. Zotta, ***l. c.***, p. 157.

(5) ***Ibid.; Creșterea Colecțiilor***, 1909, I, p. 48.

(6) In Iași locuia in 1805 și vărul Iordachi (***Studii și doc.***, XI, p. 66

căsătorit pe la 1810 cu Ileana Murguleț, neam care e înrudit cu Vasile Lupu (1), precum și soțul Anastasiei, surorii sale, Vasile Vasilco, care, când scrià românește, subt numele său: «în numele soțului mieu

Nastasăia Hurmuzachi», nu se gândià ce renegat către Ruteni va răsări din neamul său și al Hurmuzăcheștilor, dau plenipotență pentru căutarea acelei averi fratelui așezat în Moldova, Alexandru sau Alecu (2).

(1) Zotta, *l. c.*, p. 158. — D-sa citează o altă iscălitură cu litere latine, la 1818 (p. 159) și dă (p. 160) cea cu litere cirilice.

(2) «Vollmacht, kraft welcher, wir, Endegefertigte, dem H. Alexander de Hormuzaki, ihm Bruder, und respective Schwager, von Seite des Unterzeichneten Wasil v. Wasylko, als gesetzlichem Vertretter seiner Frau Gemahlin Nastasia, gebohrene v. Hormuzaki, die Macht und das Recht ertheilen, in unsern Nahmen die in der k. k. öst. Agentie zu Jassy in der Moldau von unserer verstorbenen Frau Mutter in Praetiosen und Gold erliegenden Deposita zu erheben; nicht minder wird dem H. Bevollmächtigten ferner das Recht eingeräumt die in den Klöstern in der Moldau, als Gallatha, Barnowski und St. Sawa, gleichfalls von unserer Frau Mutter Ruxanda v. Hurmuzakoja Medelniczerasa erliegenden Deposita ohne Ausnahme abzunehmen; endlich kann der H. Bevollmächtigte auch das von der besagten Frau Mutter bei einer Doctorin, Namens Katinka Kluczerassa, erliegende Depositum in unserm Nahmen erheben, die Erhebung von allen den besachten Depositen gegen Einlag einer vidimirten Abschrift dieser Vollmacht recepissieren und überhaupt alles veranlassen was derselbe mit Bezug auf diese Deposite für nothwendig und nützlich finden sollte. Wir verbinden uns zugleich für alles den betreffenden Partheyen verantwortlich zu seyn, was der H. Bevollmächtigter in der bestimmten Hinsicht in unsern Nahmen abthun wird; indem wir zugleich uns durch die Abquittirung des H. Bevollmächtigten in diesen bestim[m]ten Geschäft[en] im Voraus zufrieden stellen.

Urkund dessen unsere und der H. Zeugen eigenhändige Fertigung.

Czernowitz, den 3-ten September 1818.
Doxaki de Hormuzaki.
Basyli Wasylko,
in numele soțului mieu Nastasăia Hurmuzachi
(întăriri oficiale).

Aceasta erà acum o afacere veche la 10 Iulie 1822, când o anume Despina (Δεσποινοῦ) scrie, din Constantinopol, Căminarului Celebì Alecu Hurmuzachi, cumnatul său, arătându-și supărările, venite, după cât se pare, din boală și amintind că a trimes, pentru el și nepoți, «opt testemeluri și două perechi de prosoape (προσώψια), înainte de a urmà relele și neorânduelile acestea pe lume (1)». Ea corespunde prin călărașii Moldovei și capuchehaiele (2) și se oferă a găsì cumnatului său ce-i va trebuì dela «metohul din Constantinopol» (ἀπὸ τὸ μετόχι τῆς πόλεως) (3).

Și un alt act din ale noastre vine să lămurească rosturi încă necunoscute ale familiei:

La 5 Iunie 1830 Alecu Hurmuzachi arătà, printr'un memoriu grecesc, că părintele său, Constantin, lăsase la trei frați (deci el, Doxachi și un al treilea Constantin) și o soră (Nastasia): Cernauca, jumătate din Cârjoaia și din Zbiereni și jumătate din Horodiște, în Ținutul Hârlăului,— aceste trei, moștenire dela strămoșul Crâste Vornicul (4)—, «tot într'un hotar».

«In zilele lui Constantin Moruzi Voevod, deci, fiind eu copil de 12 ani (dela 1777 la 1782), s'au împărțit, făcând Cernauca în trei părți: o parte a mamei noastre, cât va trăì, a doua a *fratelui meu de mijloc, Căminarul Doxachi* (τοῦ μεσεοῦ ἀδελφοῦ Καμινάρι Δοξάκι), și a treia surorii noastre, iar celui mai mare frate, „*Comisul Hurmuzachi*“ — acela de care, și nu de Doxachi, cum am crezut, se plângeà bătrâna—, numit de fapt, (5) Constantin, i s'a dat moșia Cârjoaia și jumătate din Zbiereni, pe lângă care a luat și jumătate din Horodiște, subt cuvânt că i s'a dat danie de către unchiul nostru, *Alexandru*

---

(1) Πρὶν νὰ ἀκολουθήσουν [τὰ] κακὰ καὶ αἱ ἀκαταστασίαι αὐταῖς εἰς τὸν κόσμον.

(2) Τὰ γράμματα σας νὰ τὰ στέλετε μὲ τοὺς καλαράσιδες, ἐδῶ εἰς τοὺς καπικεχαγιάδες.

(3) Ea se adresează către un Serdar și către ginere: Τὴν Εὐγενείαν της, ἄρχων Σερδάρη καὶ περιπόθητε μοι γαμβρέ, ἀδελφικῶς μετασπαζομένη προσκυνῶ. Zoiței îi zice: τὴν περιπόθητόν μοι καὶ ἐρασμίαν αὐταδέλφην μου, κοκκῶνα Ζωΐτζα, pe care o doresc toate αἱ φιλενάδες. Se aduc și salutări dela nepoți (ἀνεψιά).

De Paști înainte de «anomalie» erà să-l trimeată pe «Spiru». La urmă însă numai: τῆς Εὐγενείας της ὅλη διὰ τὰς ἐπιταγάς της αὐταδέλφη της: Δεσποινοῦ.

(4) Zotta, *l. c.*, p. 143.

(5) I. Sbiera, in ***Enciclopedia Română***. III, p. 736. Dar un Iordachi, cum afirmă d-sa, nu apare. Cf. Zotta, in ***Archiva genealogică***, *l. c.*, care dă numai pe Constantin, Doxachi, Alecu și Anastasia. — Iordachi e (pp. 156-7) fiul lui Ștefan, frate — ca și Alexandru, adăugitorul letopisețului Moldovei, și Ienachi, cel furat de un Țigan, în copilărie, la 15 ani, și dus la Cetatea-Albă, unde «ca un nemernic au petrecut 43 ani (*) —, al lui Constantin.

(*) Zotta, în *Arhiva genealogică*, I, p. 80 și urm. Erà și o soră.

Hurmuzachi, care erà fratele tatălui nostru, iar mie, *ca mai mic din frați,* mi-a dat cealaltă jumătate din Horodiște, părintească, despre partea Cotnarilor, cu moară pe apa Bahluiului, cu 25 de pogoane de vie și cu toată părinteasca ἀπατέρε, cum arată *țidula împărțelii dela 1805, Ianuarie 12,* pe care o am, întărită de veliții boieri ai Divanului și de Marele Logofăt Dimitrie Sturza și de preasfințitul Mitropolit Veniamin, — pe care am stăpânit-o cu pace până la 1820. Iar la 1821, *soția răposatului Comis Hurmuzachi, fiica Banului Teodor Carp* (1), prin petiția ce a dat-o lui Suțu Voevod a cerut să i se dea jumătate din moșia mea Horodiște. La 4 Aprilie 1821, Divanul se pronunțase pentru el. «Anomalia» l-a silit și pe dânsul a fugì în Bucovina, unde stă până la 1823: în lipsă, cumnata îi iea moșia, partea ei fiind împresurată de vecini. Mai târziu erà să se facă o hotărnicie de Spătarul Mihalachi Canta, dar cumnata pretinde că moșiile-i sunt peste Prut. O hotărnicie e executată de Spătarul Constantin Negre la 1823, dar văduva își mărită o fată după Teodor Aslan Spătarul, nepot al lui Vodă Sturza, dându-i zestrea în acest pământ. Atunci încep prigonirile: atac al jitarilor săi, încercare de omor din partea unui Turc beat, joc de girid al Țiganilor ei la Curtea lui, luare în silă de șaptesprezece stoguri de fân, răpirea unui nepot și legarea cu mânile la spate a propriei lui soții, falsă hotărnicie a Banului Constantin Holban, «făcând Horodiștea a fi Cârjoaie», izgonire a lui cu ciomegile, furtul peștelui din balta Cotnari, pe care-l «trimete cu carele la târguri și-l vinde», prădarea în 1827 a pivniței, de însuș Aslan, cu o sută de țărani, strigând bietei jupânese: «fugi scroafă» (σκρῶφα), căci m'am hotărît să fac un lucru cum nu s'a mai auzit pe lume, și acuș te pun jos și te bat». O plângere din 1828 mai arată că Aslan a venit la el, în Horodiște, cu Serdarul Costachi Morțun, reprezentant al lui Vasile Brăiescu Aga, cu «țărani» și Țigani, când erà bolnav, ca să-i facă «mascaralâcul» de a dărâmà casa asupra lui. In zadar s'a plâns la Vodă, la Minciaky: Logofătul Constantin Catargi a spus în Divan, scurt, că «n'are dreptate». Dar nici dela generalul rus «nu venì răspuns», spune oficialitatea moldovenească (2).

In afară de aceasta el aveà greutatea unor împrumuturi făcute, «în nenorocitele întâmplări a vârstei sale cei copilărești», prin «doi Jădovi telali», la un Ștefan Cașu și la tovarășul său Stolnicul Ioan.

(1) D-l Zotta *(l. c.)* admitea că zisul Constantin a murit înainte de 1827.

(2) Ni s'a păstrat și lista pretențiilor celeilalte părți, către «badea Alexandru».

Fusese convins a primì, în loc de bani, 1.500 de galbeni (=22.500 lei), «marfă după prețulŭ neguțătorescŭ, ci eŭ cu derădicata dela Lipsca, iar nu după cumŭ o vinde dumnealorŭ la dughiană», afară de 900 de lei «în nahtu». Telalii ieau apoi dughiană și vând 500 de ocă de zahăr; restul îl vând așà — el fiind «închisŭ pentru o năpaste»—, încât aceiași negustori reieau cu 250 de lei marfă de 600. «Și marfă ci dumnealorŭ o vindè la Curte gospodŭ, adică niște rochiĭ, căte cincĭsprăzăci leĭ miia, mi-aŭ dat-o înŭ contŭ dreptŭ o sută leĭ, și nu aŭ vrutŭ să o priimiască. Eŭ dar, aflăndu-mă», urmează el, «la o osăndă ca aceia, s'aŭ văndutŭ toată acè marfă, denŭ care nu amŭ luatŭ maĭ multŭ decătŭ noă miĭ leĭ, înŭ cuprindire și a celor noă sute leĭ ci în nahtu am priimit. În vreme de zăci luni și giumătate de zăle ci șădem la osăndire temniţăĭ, iarășĭ trebuindu-mĭ banĭ; că perèmŭ de foame, amŭ triimesŭ pe numițăĭ telalĭ, Iosăbu și Moisăi, la dumnealuĭ Ștefanŭ Cașulŭ să mă agiute cu puțănĭ banĭ, carili li-aŭ zăsŭ că, dacă eŭ i voĭ da sănet de treĭ sute galbinĭ, mă va scoate și denŭ temniță pănă Sămbătă și-mĭ va da și șasă sute leĭ pentru cheltuială, iar, de nu, apoĭ totŭ săntŭ prăpădit. La care cuvinte ale sale, socotindu-le de adivărate și frică fiindu-mĭ maĭ multŭ la o pedeapsă ca ačasta, amŭ datŭ sănetŭ după cerere sa». I se mai cere harta moșiei amanetate, hotarnica, actele, și le dă. I se răpește apoi și contul de mărfuri, tot acolo, în temniță. «Iarășŭ piste puțăni zile aŭ venit la mini unŭ Grigoriia calfă a luĭ de dughiana sa, aŭ cerutŭ unŭ sănet de cincĭzăcĭ galbinĭ, zăcăndŭ că elŭ are putere de a mă și scapa și de a mă și perde, și, de nu-ĭ voĭ da acè somă prenŭ sănet, totŭ voĭ fi prăpădit; și acela prinŭ grozăviile sale mi-aŭ luat acelŭ sănet de cincĭzăcĭ galbinĭ»: aveà rude la Curte, și de aceea erà crezut. «Totŭ întru aceiașŭ vreme triimețăndŭ la mine dumnealuĭ Velŭ Armașŭ pe dumnealuĭ Sardarŭ Gheorghiia Condicariulŭ, mi-aŭ cerut unŭ sănetŭ de șasă miĭ leĭ, pe care dăndu-lŭ eŭ, nu l-aŭ priimit, și mi-aŭ luat alt sănet de o miia de galbinĭ, care este știutŭ și de Preasfințăia Sa arhipăstoriulŭ alŭ Moldavvieĭ sălnica răpire aceluĭ sănet». Acum, în 1823 — hotărîrea Logofătului e dela 10 Aprilie —, el cereà să se strice aceste sineturi smulse «cu sălniciia și înfricoșărĭ de moarte..., ca unulŭ ce de frică li-am dat, fiindu la acè pediapsă», iar pentru al Evreilor să i se caute vrâsta «prenŭ dominionŭ satuluĭ Cernăucăĭ, în Bucovina, la mitrică, unde săntŭ născutŭ».

După cercetările d-lui Sever de Zotta, numirea lui Alecu în

Căminărie trebue să se fi făcut după 1819, rămânând titular încă de prin Maiu 1824 (1).

In acelaș an, Alecu Hurmuzachi denunță pe locuitorii «zurbagii» Sofronie Galiș și Silioan Rujan, cari-l pradă și nu-i fac boieresc, «ci umblă totŭ înŭ zurbale, băntăluindŭ totŭ satu, dinŭ a cărora pricină și pradare mè în vreme răzmeriții aŭ fostŭ», — Rujan «făcându-să Vornic în Cotnari, fiindu megiiașătă cu moșăia mè»: el cere «să fie scoșĭ de pe moșăia mè și dați cu a lor bir înŭ satulŭ Cotnariulŭ, ci este totŭ unŭ sat cu a meŭ, numaĭ petrile hotară dispărțăndu . . .: amândoĭ aceștiia să tragu și să razămă înŭ Cotnariŭ» (2).

Și după moartea lui Alecu urmară asemenea necazuri. In 1836, Zoița, văduva lui, se plângeà de o năvălire a unui anume Clopoțel (3). Testamentul și-l faceà numai în vremea holerei, la 13 Iunie 1848, în prezența lui Constantin Eraclide și a altor trei marturi, lăsând ca legatar universal pe nepotul ei, Dimitrie Mitarachi Prusalis, — autorul unui imn grecesc către Grigore Vodă Ghica, în 1850, — fixând doar 500 de galbeni pentru biserici și săraci și aceaș sumă pentru rudele, neștiute ei, cari s'ar puteà prezentà.

Că e văduva acestuia, și nu a lui Constantin Hurmuzachi, care purtà acelaș nume de botez (4), o arată declarația ei formală într'un memoriu privitor la afacerea-i cu un «Căpitan Stavro grafŭ Levcosiias», care petreceà pe atunci în Principate: «la anulŭ 1825, înŭ viiață fiind barbatulŭ mieŭ Camr. Alecu Hurmuzachi» vinde «grafului» patru sălașe de Țigani între cari și o Potopa). In testament își zice: Καμυναρέσα Ζωήτζα Χουρμουζάκη. La 7 August 1849, când se face copia, ea nu se mai aflà în vieață. Erà de sigur Greacă, și iscălitura o arată puțin cultă.

---

(1) P. 160. — D-sa întrebuințează actele semnalate întâiu în «Creșterea Colecțiilor», 1907, Septemvrie-Decemvrie, p. 228.

(2) Rezoluția dela 11 Aprilie.

(3) Ea se adresează către un văr: «ἐξάδελφος»: (Zotta, *l. c.*).

(4) Aceasta lasă o fiică măritată cu polcovnicul Ottenberg, apoi cu C. Pencovici (Zotta, *l. c.*, p. 83).

GERUSIA DIN CALLATIS

DE

VASILE PÂRVAN
Membru al Academiei Române.

Ședința dela 17 (30) Iunie 1916.

Printre coloniile grecești dela Pontul Stâng, Callatis, fiica Heracleei Pontice și, prin aceasta, nepoata străvechei Megare doriene, pare a fi jucat prin secolul al IV-lea și în prima jumătate a secolului al III-lea înainte de Hristos rolul de conducătoare a vecinelor sale ioniene: Histria la Nord și Odessus la Sud (Tomi fiind în vremea aceasta încă numai o mică factorie). Inainte de secolul al IV-lea și — în parte — chiar în acest secol, Histria fusese cea mai înfloritoare colonie dintre Istrus și Haemus. Dela mijlocul veacului al III-lea înspre noi, Tomi crescù repede în importanță. In vremea romană Tomi devine metropola Pontului Stâng.

Intinderea puterii macedonene până la Marea Neagră dă orașelor grecești de aici prilejul de a intrà, încă dela Filip și Alexandru, în chip direct în vălmășagul luptelor cari caracterizează vremea elenistică. In special regele Lysimach încercă să robească voinței sale nemijlocite orașele dela Pontul Stâng; acestea însă, folosindu-se de rivalitatea între Antigonos și Lysimachos, caută la rândul lor să iasă de subt neplăcuta tutelă. Subt anul 313 a. Chr. Diodor Sicilianul ne povestește astfel acest conflict, în care Callatienii sunt principalii și propriu zis singurii eroi:

«In anul acesta [313] Callatianii, cari locuiau în părțile Pontului Stâng și cari aveau o garnizoană pusă de Lysimachos, o alungară și își recâștigară neatârnarea. Liberând tot astfel și pe Histriani și celelalte orașe vecine, Callatianii făcură alianță cu toate acestea, spre a luptà împreună împotriva regelui. Mai luând în tovărășie și pe Thracii și pe Scythii vecini cu dânșii, Grecii dela Pontul Stâng

izbutiră să pue în mișcare o ligă foarte respectabilă, în stare să se măsoare cu armate puternice. Aflând de cele întâmplate Lysimachos plecă îndată cu oaste împotriva răsculaților, luând drumul prin Thracia. El trecù peste Haemus și ajungând lângă Odessus se oprì, cantonând aici. Apoi, ordonă să se înceapă asediul cetății. Curând însă cei din lăuntru (1), înspăimântați, căzură la înțelegere predând orașul. După aceasta, făcând, în acelaș chip (2), și pe Histriani să treacă de partea lui, pornì împotriva Callatianilor. Tocmai atunci însă sosiră și Scythii și Thracii cu oaste multă sprè a-și ajutà potrivit tratatului pe aliații lor din Pont. Lysimachos le ieșì înainte, atăcă pe neașteptate pe Thraci și zăpăcindu-i îi convinse să treacă de partea lui. Biruì apoi pe Scythi în luptă regulată, ucise o mulțime dintre dânșii, iar resturile armatei le alungă până dincolo de hotare (3). Pe Callatiani îi înconjură pe urmă de toate părțile și începù asediul cetății, făcându-și un punct de onoare din a pedepsì prin toate mijloacele pe pricinuitorii răscoalei. In vreme ce Lysimachos erà ocupat cu asediul cetății Callatis, primì vestea că Antigonos a trimes două armate în ajutorul Callatianilor, una pe uscat, iar cealaltă pe mare: că Lycon, comandantul flotei, plutià chiar pe apele Pontului Euxin, iar Pausanias cu o armată numeroasă aveà lagărul la intrarea Bosforului, lângă Hieron, gata de a trece în Europa. Turburat de aceste știri, Lysimachos lăsă, pentru a continuà împresurarea, numai numărul de oameni strict trebuitor, iar cu partea cea mai mare a armatei sale pornì grabnic el însuș, nerăbdător de a luà contact cu dușmanul. Ajungând la pasurile peste Haemus Lysimachos găsì pe Seuthes, regele Thracilor, care se dase cu multă oaste de partea lui Antigonos, păzind trecerile. Incepând bătălia, numai după mult timp și pierzând o sumă de-ai săi, dar ucizând și o mare mulțime de dușmani, biruì pe barbari. Răsărind dară ca din pământ înaintea armatei lui Pausanias și grămădind-o în locuri strâmte, Lysimachos luă cu asalt toate pasurile și ucizând pe Pausanias, pe o parte din soldații lui îi liberă pe bani, pe ceilalți îi luă în rândurile armatei sale» (XIX 73).

Diodor uită să ne spue ce s'a întâmplat cu armata trimeasă de

(1) Reținem dară că Odessus în a. 313 a. Chr. aveà ziduri de cetate de jur împrejur.

(2) Ar rezultà că și Histria aveà ziduri încă din acest timp: concluzia nu e însă stringentă ca pentru Odessus, și, mai jos, pentru Callatis.

(3) Deci dincolo de Dunăre, întrucât și Histrianii intrau tot *în lăuntrul* hotarelor lui Lysimachos. Prin urmare Scythii, cu cari se aliaseră Grecii, erau de dincolo de Dunăre iar nu din Dobrogea: un fapt foarte important care nu trebue uitat.

Antigonos în ajutorul Callatianilor, pe Mare, subt comanda lui Lycon. Fără îndoeală acest ajutor a sosit încă la timp și a avut cele mai neplăcute urmări pentru Lysimachos. Căci tot Diodor ne vorbește încă sub anul 310 (1) (cuprinzând însă în povestire și anii imediat următori), deci la patru-cinci ani după ce începuse răscoala, de Callatianii plecați în exil în țara regelui tauric Eumelos, atât spre a ușurà aprovizionarea concetățenilor lor, cât și pentru a nu se expune răsbunării lui Lysimachos, în caz de capitulare a patriei lor. Cel puțin în a. 309/308, când Eumelos ocupă definitiv tronul, Callatis nu putuse deci fi supusă, cu tot asediul aspru al regelui grec.

Diodor zice (XX 25):

«Eumelos fu un adevărat binefăcător pentru Byzantii, pentru Sinopeeni și pentru cei mai mulți dintre Grecii cari locuesc Pontul Euxin. El primì și pe cei o mie de Callatiani cari plecaseră în exil din pricina lipsei de pâine, patria lor fiind [încă mereu] asediată de Lysimachos și suferind cumplit de împuținarea tuturor celor necesare traiului; acestor fugari Eumelos nu numai le dădù siguranța unui refugiu, ci le dăruì chiar un oraș în care să se așeze — cel care s'a numit după aceea Psoa — și le împărțì în loturi teritoriul lui rural. Pentru ocrotirea navigației în Pontul Euxin Eumelos făcù răsboiu barbarilor Heniochi și Tauri și încă și Achaeilor, cari se dăduseră la obiceiul pirateriei, și curățì marea de hoți,— astfel că nu numai în regatul lui, ci aproape peste tot pământul locuit de oamni, negustorii răspândiră cu recunoștință vestea despre marea lui noblețe și bunătate»...

Cât de mult a rezistat Callatis, nu știm. Prin a. 302 cetatea erà însă, de sigur, din nou în stăpânirea lui Lysimachos, precum reiese din Diodor, XX 112, 2, unde vedem pe generalul lui Casandros, Pleistarchos, venind la Odessus «între Apollonia și Callatia», spre a-și pregăti *în siguranță* trecerea în Asia la Heraclea în ajutorul lui Lysimachos. (Cf. și Niese, *o. c.*, I, 367, 3). Expediția nenorocită a lui Lysimach prin a. 292 împotriva regelui get din Nordul Dunărei, Dromichaites (Niese, *l. c.*, p. 367 sqq.), ne dovedește încă odată mai mult că întreagă «Scythia Minor» erà în stăpânirea lui Lysimachos,

(1) Nu 305 (cf. Niese, *Gesch. d. Griech. u. Mak. Staaten*, I 367, n 3) ori 304 (Pick, *Münzen v. Dacien u. Moesien*, I 1, 85), ci 310, precum corectează C. Th. Fischer în noua ediție a lui Diodor, la Teubner. 1906, vol. V, p. 207 sqq., sau mai exact 310—308, precum reiese atât din Diodor, cât și din cronologia regilor taurici, la Minns, *Scytians and Greeks*, p. 583; cf. și pag. 579.

dacă acesta voià acum să-și întindă regatul și dincolo de gurile Dunărei, în părțile coloniilor grecești Tyra și Olbia — cu interiorul continentului, thraco-scythic.

Cu toată rezistența lor eroică, lovitura dată Callatianilor de Lysimach în a. 313 și cei următori, când o parte așà de mare din populația orașului emigrase în Bosporul Cimmerian (1), slăbì mult puterea înfloritoarei colonii dorice. Incercarea făcută de Callatiani prin a. 260 și cei următori, de a pune mâna pe Tomi și a-l preface într'o factorie a lor, a dat greș. Am arătat cu alt prilej (2), cum Byzantiii au bătut atunci pe Callatianii aliați cu Histrianii și au dat Tomitanilor neatârnarea. Dela această înfrângere istoricul Memnon zice de Callatiani că n'au mai putut să se ridice vreodată la o bună stare mai remarcabilă (3).

Ar fi însă cu totul greșit să luăm afirmarea lui Memnon strict à la lettre. In adevăr suntem în situația ca tocmai pentru secolul al IV-lea și al III-lea înainte de Hristos să cunoaștem din o serie de documente autentice, cari erau relațiile internaționale și comerciale—continue—ale Callatianilor: aceste relații nu se arată de fel a fi fost influențate prea mult de nesuccesele politice și militare dintre 313 și 250.

Un decret onorific dat de cetățenii din Olbia în sec. IV a. Chr. pentru Nautimos din Callatis, care e proclamat proxenos, arată relațiile strânse comerciale dintre cele două colonii grecești (4). Un alt decret onorific, dat chiar de Callatiani, probabil prin sec. III a. Chr., pentru un cetățean din Chersonesul Tauric, Pasiadas, fiul lui Herodotos (5), ne arată legăturile politice și comerciale, strânse, cari existau între cele două colonii surori, fiice ale Heracleei Pontice: Pasiadas e dăruit de Callatiani cu proxenia, politia, isotelia și libera intrare și ieșire din port, atât în vreme de pace cât și de răsboiu, pentrucă e binevoitor și îndatoritor atât față de statul Callatianilor, cât și în particular față de cetățenii din Callatis, cari vin cu afaceri în Chersones.

Foarte probabil tot din sec. III a. Chr., ori, cel mai târziu, dela

(1) Cf. la Minns, *Scythians and Greeks*, p. 570, unde se cercetează mai de aproape elementul doric semănat printre cel ionic-milesian în Bosporul Cimmerian.

(2) *Zidul cetății Tomi*, p. 425 sq.

(3) FHG., ed. Müller, III, p. 537, c. XXI.

(4) Minns, *o. c.*, p. 459.

(5) *Arch.-epigr. Mitt.* XVII 99, 41 (Tocilescu), reprodus de Ch. Michel în al său *Recueil d'inscr. gr.*, nr. 333 și datat din sec. II a. Chr.; vezi însă mai jos nota 1 de pe pag. 55.

începutul sec. II, este un alt decret onorific (1), dat de Callatiani pentru doi cetățeni din Mytilene, frații Heronax și Bacchios, fiii lui Calliphanes, cari, întocmai ca și Pasiadas Chersonesitul, îndatorează și ajută pe cetățenii din Callatis cari vin cu afaceri la Mytilene.

Vedem dară pe Callatiani în vii relații comerciale și politice cu Olbia, Chersonesul Tauric și Mytilene, tocmai în timpul când se luptau mai aprig cu Lysimachos pentru libertatea lor și cu Byzantiii pentru supremația politică și economică în Pontul Stâng.

Slăbirea Callatianilor în sec. III și II e de sigur datorită nu numai înfrângerilor lor militare, ci și unor cauze mai generale, cari au transformat simțitor echilibrul forțelor elene din Pontul Euxin.

In adevăr vedem că spre sfârșitul secolului al III a. Chr., Chersonesul Tauric, colonia-soră, se pare mai tânără, a Callatidei, ajunge la o înflorire cu totul excepțională, în special prin comerțul cu cereale (2). Ori tocmai acelaș comerț erà principalul izvor de bogăție și al Callatianilor. Astfel chiar din tipul principal al monetelor lor: cele cu spicul, care este un semn distinctiv al acestor monete, în vreme ce Demeter e una din divinitățile principale ale orașului, dacă nu chiar cea mai însemnată (3), vedem importanța vieții agricole aici. Dar mai ales, precum se va arătà mai jos, Callatis, ca stat agricol, are printre sărbătorile sale publice una închinată direct umezelii roditoare a ploilor de toamnă: Διόμβρια, sărbătoare cu totul caracteristică, și, precât știu, până acum necunoscută din alte documente, nu numai în lumea grecească din Pont, ci în toate țările elenice.

Alăturea de concurența în comerțul de cereale, creșterea din ce în ce mai mare a plăgii piraților în apele Pontului a contribuit—fără îndoeală—la sărăcirea acelor colonii grecești, cari nu erau direct apărate de flote puternice de răsboiu, precum erà de pildă cazul cu orașele din Bosporul Cimmerian. In adevăr, vedem din inscripții, că după apunerea puterii lui Lysimachos, pe uscat, și a lui Eumelos (vezi mai sus, p. 53) și a urmașilor săi Spartocizi, pe mare, coloniile grecești din Pontul Stâng, rămase libere, sunt de fapt mult mai nenorocite ca pe vremea nelibertății de subt Lysimachos, întrucât atât barbarii de pe uscat, cât și pirații de pe mare, le

(1) Publicat de mine în *Archäologischer Anzeiger*, Berlin 1915, pag. 250 sq. și datat acolo, aproximativ, în sec. II a. Chr., mai probabil însă, după comparația originalului cu inscripția dela Minns, *o. c.*, p. 645, din Chersonesul Tauric, fiind tot din sec. III a. Chr.

(2) Cf. Minns, *o. c.*, p. 517.

(3) Cf. Pick, *Münzen von Dacien und Mösien*, I 1, p. 88 sqq.

atacă și, dacă nu le pustiesc în total, cel puțin pe cetățenii lor izolați îi pradă și îi ucid. O inscripție de pe la a. 100 a. Chr. ne arată pe Callatiani mulțumind călduros Apolloniaților și în special lui Stratonax, fiul lui Lygdamis, pentrucă în timpul răsboiului ce avuse loc—de sigur cu barbarii—Apolloniații «salvaseră» pe Callatiani din primejdia de a fi înfrânți (1). De altă parte avem, se pare chiar din întâia jumătate a sec. II a. Chr., un decret al Olbiopoliților pentru cetățenii greci din insula Șerpilor, și în special pentru unul, al cărui nume s'a pierdut, și pe care în vieață ei îl onoraseră cu diferite dinstincțiuni, iar la moarte îl îngropaseră pe cheltueala statului și îi ridicaseră și o statue, pentru ca faptele lui să fie pomenite și pentru ca Olbiopoliții să-și arate încă odată și cu acest prilej înalta lor considerație pentru cetățenii din insula Leuce: acest prieten al Olbienilor avuse ca principal merit curățirea de pirați a Pontului (2). Tot pentru o biruință împotriva piraților vedem pe Rhodianul Posideus făcând înspre anii 100 a. Chr. o dedicație lui Achilleus, eroul, domn al insulei Leuce, tot la Olbia,—în legătură cu activitatea comercială a Olbiopoliților și Rhodienilor în Pontul Euxin (3).

Vremile acestea turburate (sec. II—I a. Chr.) (4) ne sunt încă documentate la Callatis și printr'o altă inscripție, foarte importantă pentru lămuririle de caracter economic — finanțe și bănci — pe cari ni le dă. E un decret al unui thiasos în cinstea unui membru mărinimos care a pus bani la dispoziția colegiului în condițiuni cu totul favorabile; decretul (5) vorbește de împrejurările nenorocite prin cari trec cetățenii și accentuează faptul că binefăcătorul lor, Bicon al lui Dioscuridas, care aveà la el averea colegiului, deși pierduse [probabil în timpul unui răsboiu cu barbarii] banii thiasului, din cauze independente de voința lui, și deci ar fi fost scutit de datoria ce o

(1) Kalinka, *Ant. Denkm. in Bulg.*, col. 83 și urm., nr. 94 (cf. și Jireček, AEM., X, p. 197 sqq.).

(2) AEM. XI 37, 41.

(3) Minns, *o. c.*, p. 463.

(4) Cf. și inscr. AEM. VI 10, 16:.... τόν τε λιμένα καὶ τὰς ἀκτὰς ἀπολεμήτους ἐτήρησεν....., cu cele observate cu privire la dânsa de Pick, *Münzen von Dacien u. Moesien,* I, 1, p. 86, n. 1.

(5) Publicat de Tocilescu fără explicații în AEM. XI 34, 33 împreună cu XIV 32, 75, iar de aici la Dittenberger, *Sylloge*[2] II 736, unde e interpretat mult mai bine decât de Ziebarth, care nu-l înțelesese de fel *(Griech. Vereinswesen)*, totuș încă nu deplin satisfăcător. Acest decret e în sfârșit publicat și de Ch. Michel, *Recueil d'inscr. gr.*, nr. 996, cu datarea: sec. II a. Chr.

aveà după lege față de colegiu, el totuș a înapoiat thiasului toți banii pe cari-i aveà [spre fructificare] împreună cu dobânzile lor respective, după ce mai înainte el împrumutase totuș colegiul cu o dobândă mică și contribuise și din banii săi proprii la cheltuelile thiasului.

Evident că dacă Bicon e lăudat pentrucă a împrumutat bani cu procent mic, obiceiul comun erà de a împrumutà cu dobândă mare. El e deci unul din acei bancheri, cari înțelegeau ca chiar în afacerile lor materiale să păstreze întreg acel principiu generos al iubirii pentru concetățeni, caracteristic vieții grecești din epoca clasică. De altă parte decretul ne arată că statul callatian aveà o lege specială, care fixà raporturile dintre creditori și debitori, fie ei simpli particulari, fie colegii cu colegii și particulari, ori în fine statul cu particularii. Ceeace e însă și mai important, e constatarea că acești bancheri ai sec. II—I a. Chr., la Callatis, primiau depozite și deschideau conturi curente, întocmai ca și astăzi, iar la vreme de răsboiu aveau putința de a scăpà de responsabilitate, arătând că depozitele s'au pierdut din împrejurări independente de voința lor.

Avem dară pentru sec. II și I a. Chr. dovedite: de o parte împrejurările grele și adesea cu totul nenorocite în cari trăiau Callatianii, — de alta înflorirea, chiar în aceste împrejurări, a vieții economice, și organizarea ei din ce în ce mai complicată pe baza progreselor făcute în epoca elenistică de întreaga lume greacă.

Cunoscutul decret din Olbia, dat în cinstea lui Theocles al lui Satyros (1), ne arată pe Callatiani—prin ultimii ani ai erei păgâne, ori primii ai erei creștine — în societatea cetățenilor din aproape toate orașele grecești mai însemnate din Pont și acelea din Egee în legătură cu Pontul, onorând — la moartea lui — pe Theocles cu o coroană de aur pentru serviciile, pe cari le adusese — între altele — și clubului Callatianilor, negustori și armatori, cari rezidau pentru afaceri în Olbia. Decretul începe: «cari orașe au încoronat pe Theocles al lui Satyros, eroul, cu coroane de aur: Olbiopoliții, Nicomedienii, Niceenii, Heracleoții [Pontici], Byzantiii, Amastrianii, Tianeii, Pruseii, Odessitanii, Tomitanii, Istrianii, Callatianii, Miletul, Cyzicul, Apameia, Chersonesul, Bosporul, Tyra, Sinope». Iar în cuprinsul decretului găsim această proclamație pe care o va vestì răsunător pristavul: «consiliul și poporul Olbiei și orașele delà cari

(1 CIG. Boeckh, 2059; cf. pentru revizie Latyschew, IPE. I 22, *ap.* Minns, *o. c.*, p. 644, app. nr. 10.

avem oaspeţi locuind la noi încoronează pe Theocles», — şi hotărîrea să i se ridice pe cheltueala lor, a tuturora, şi o statue în arme, având a fi aşezată în gymnasiul Olbiei, la a cărui reconstruire Theocles a contribuit cu personala sa priveghere; iar decretul să se scrie pe o stelă de marmoră şi să se aşeze în locul cel mai în vază al oraşului.

Evident că chiar de nu aveau Callatianii legături, ei înşişi, cu toate oraşele greceşti pe cari le-am văzut enumerate mai sus, orizontul lor panelenic erà totuş considerabil lărgit prin astfel de tovărăşii şi în special conştiinţa lor doriană erà simţitor întărită în contactul cu Byzantiii, Heracleoţii, Chersonesitanii, cu cari se întâlniau aicea ca şi în atâtea alte locuri. Ca şi Chersonesul Tauric, Callatis păstrează cu scumpătate dialectul doric, cum vom vedeà şi mai jos, şi de sigur la această păstrare nu contribuià în ultimul rând conştiinţa despre importanţa Dorismului în Pont, înainte de toate reprezentată de Heracleea (1), mamă, şi Chersonesul, frate al Callatidei.

Fireşte, interesele economice şi politice-militare ale Callatianilor îi silesc ca, alăturea de relaţiile sentimentale cu Dorienii, să aibă foarte strânse legături utilitare cu centrele ionice. O inscripţie, se pare din Odessus, ne arată pe Callatiani onorând în chip deosebit pe un cetăţean din acest oraş vecin, prin sec. II—I a. Chr. (2), iar o inscripţie din Carystos în Euboea, cam din aceeaş vreme, pomeneşte pe o Callatiană, Neikeso, îmmormântată acolo, de fiul ei — vreun corăbier ori negustor — Comaros (3). Tot cam din acelaş timp întâlnim Callatiani şi la Atena: pe un Menandros al lui Doros (4) şi pe o femee, Anthis (5), îmmormântaţi aici. O altă Callatiană, Euporia, ne întimpină la Smyrna, într'o epocă, poate, cevà mai târzie (6).

De altfel, pentru însuşirea Callatianilor, de neobosiţi navigatori şi cunoscători ai drumurilor mării şi ai ţinuturilor îndepărtate (7), avem

(1) Incă în a. 155 p. Chr. Heraclea Pontica întrebuinţà dialectul doric, chiar în inscripţiile puse în Moesia Inferior, cu care ea aveà atâtea legături de comerţ. şi, prin Callatis, de prietenie, încât proclamă pe guvernatorul Moesiei ca patron al Heracleei (AEM. VIII 20, 60).

(2) CIG. (Boeckh) *add.* 2056 *d.*

(3) IG. XII 9, 34.

(4) IG. II 3, 3045; cf. III 2, 2501.

(5) IG. II 3, 3044.

(6) CIG. (Boeckh) 3317.

(7) Cf. de pildă şi inscripţia funerară în versuri, AEM. VI 6, 10: οὕνεκεν ἐν ξείνῃ Διονύσιος ἔφθιτο νούσωι, λείψανα δ'ἐξ σποδιῆς ἤλυθεν εἰς τοκέας.

cea mai strălucită dovadă în activitatea științifică a lui Demetrios Callatianul, care tocmai în vremea ce ne preocupă — sec. III—II a. Chr. — între 216 și 200, scrià cele douăzeci de cărți ale sale «despre Asia și Europa» (1), operă bazată pe cercetări și cunoștințe personale și care trecea drept una dintre cele mai bune descrieri geografice și etnografice ale ținuturilor dimprejurul Pontului (2) și a fost apoi utilizată de o sumă de geografi și istorici din vremea elenistică și romană.

Nu am de fel intențiunea de a expune acum mai pe larg și evoluția constituției și a vieții culturale a Callatidei, acest lucru având a fi făcut în Introducerea la Descoperirile arheologice dela Histria. Ceeace vreau să mai accentuez acum, e că statul callatian nu decade nici în vremea romană dela rangul de centru comercial internațional și că până în vremea târzie, romano-byzantină, când creștinismul devine religie de stat, Callatis păstrează o relativă bună stare și tradiționalele sale legături cu străinătatea. Astfel vedem prin sec. IV—V pe un *syrian*, elenizat, de nume roman, Synplikios al lui Kassianos, de meserie avocat-jurisconsult (νομικὸς τὴν ἐπιστήμην), care împreună cu soția lui ajunge aici la bătrânețe, adormind «în speranța învierii» și «a vieții vecinice» (3).

Totuș conducerea trebilor publice în vremea romană o vedem de fapt dată prin sec. II, dela Marcus Aurelius înainte, unor reprezentanți ai puterii centrale, *curatores rei publicae*, de origine străină, trimeși de imperiu ca să reorganizeze gospodăria dezordonată a Grecilor de aici. O inscripție din Sidyma, în Lycia, ne face cunoscut — prin anii 180 p. Chr. — pe un λογιστὴς Καλλατιανῶν πόλεως Μυσίας, de nume, cetățenie și demnitate senatorială, romane: Tib. Claudius Telemachus, de origine însă greco-lyciană, din Xanthos, ajuns, e drept, spre sfârșitul veacului al II-lea chiar *consul* (4).

Callatis înflorește dară în vremea Imperiului ca un orășel provincial, iar nu ca un stat autonom grec. Care a fost trecerea dela vieața liberă, chiar glorioasă, din epoca elenistică, la această vegetare convenabil avantajoasă, de mici burghezi, ne erà până acum un an un lucru absolut necunoscut. Anul trecut s'a găsit însă un document din sec. I p. Chr. și anume chiar din primul timp al stăpâ-

(1) Cf. F. Susemihl, *Gesch. d. griech. Litt. in der Alexandrinerzeit*, I, p. 681.
(2) Schwartz la P.-W., IV, *s. v.*
(3) AEM. XI 32, 31.
(4) Cagnat IGR. III 581 și cf. *Histria* IV, p. 629.

nirii romane, efective, în Scythia Minor, document care întrece în bogăția informației sale tot ce se cunoșteà până acum din Callatis, ba chiar aruncă lumini neașteptate și asupra vieții elene din întregul Pont Stâng.

*
* *

Printre pietrele scoase pentru clădirea nouă a bisericii grecești din Mangalia s'au găsit pe rând două fragmente din aceeaș stelă de marmoră, cu o lungă inscripție pe ele. Fragmentele se îmbină perfect și formează împreună partea de mijloc a stelei, aproape completă pe stânga, unde marginea pietrei e păstrată, deși cu multe ciocăniri, dar cu o mare lipsă pe dreapta, unde ar mai fi de întregit printr'un fragment aproape tot așà de mare ca fiecare din cele două găsite până acum.

Bucata de stelă ajunsă până la noi conține, pe o înălțime de c. 0.40 m. și o lățime până la c. 0.62 m., 22 de rânduri. Literele, înalte de 0.012 m., sunt foarte îngrijit gravate, dar cu multe ornamentări, ceeace arată că ne aflăm în epoca romană, și anume, după toate semnele, în sec. I p. Chr.

Cetim:

(Vezi desemnul de pe pag. 61).

Ce literă a urmat în r. 1 după ΝΟΜΗΣΑ, e absolut neclar. R. 2 e cu totul mutilat. Descifrăm la început, pe primul bloc, ce se vede în alăturatul desemn, apoi la capăt o jumătate de O; urmează pe blocul al doilea, sigur, ΦΕΛΗΣ≡ΙΜΕΙ≡Ι. In r. 3, la mijloc, după ΑΥΤΕΠΑΝΓΕΛΤΟΣ, un E, spațiu stricat, apoi partea superioară a unui O sau Ω. Sfârșitul r. 4 e neclar: pare a fi un E, ros, după care sigur ΞΗ, iar la urmă, poate, un fragment de Σ, dar cu totul nesigur. La începutul r. 5 sigur un B, la mijloc ΑΥΤΟ≡ΕΤΟ, la sfârșit, după ΚΑΤΑ, o bară verticală. R. 6 e limpede. R. 7, la mijloc, unde se unesc cele două blocuri, nu dă un sens clar: ΦΙΛΟΤΙΜΙΑ[Ν≡]ΛΑΝΙ[:)]ΥΝ. Tot astfel, la acelaș loc, r. 8: ΟΔΑΙ≡ΤΟΣΟ≡ΤΟΣ; la sfârșitul rândului, evident, un Θ. Inceputul r. 9 are întâiu o literă neclară, apoi ΟΝ; la sfârșitul rândului evident un Γ. La începutul r. 10 de sigur un Σ; la mijlocul rândului probabil ΕΥΗΟ[Ρ]ΙΑΝ. Dela r. 11 înainte toate începuturile sunt stricate, lipsind fie câte o literă, fie câte două; putem completà sigur în r. 14 un K și în r. 15 P, la început, după sensul frazei. La sfârșitul r. 12

un Φ. La sfârșitul r. 13 se cetesc perfect ΑΡΧΙΕΡ; totuș sensul cere evident ΑΡΧΑΙΡ (vezi mai jos, comentarul). R. 15 e limpede. La începutul r. 16 lipsesc două litere, după cari, de sigur, e un Θ; urmează ΕΤΑΝΚΑ, iar nu ΚΑΙ; mai departe ΚΑΤΑΣΑΝΤΑ, iar nu ΚΑΤΑΣΤΑΝΤΑ, după cari, de sigur, ΓΕΡΟΥΣΙΑΝ, deși, altfel, textul e foarte ros. La sfârșitul acestui rând poate un Π. Mijlocul r. 17 este iarăș încurcat: pare a se cetì ΑΝΑΣΤΑΣΕΙ[ΕΙΚ]ΟΝΩΝ, dar s'ar puteà după resturi și: ΑΝΑΣΤΑΣΕΙ[ΣΚΙ]ΟΝΩΝ; firește sensul cere prima lectură. R. 18 prezentă de asemenea destule dificultăți; la început, după ΤΩΤΟΠΩΩ, pare a urmà un Ν, dar ar fi foarte îngust; mai departe, după ΑΝΑΛΩΜΑ, probabil ΜΗΘΕΝ; la sfârșitul rândului un Ε. R. 19 e foarte tare stricat pe blocul din stânga; se mai disting doàră câtevà litere (vezi mai sus, desemnul); la sfârșitul rândului, de sigur un Ε. R. 20 e numai în parte păstrat, tot începutul lui fiind distrus; lectura lui e însă clară (vezi mai jos). Din r. 21 avem resturi destule pentru a puteà restaurà partea principală din înțelesul lui: literele ΟΞΕ ΤΟΙΣ ΝΕΟΙΣ Κ[ΑΙ ΕΦΗ]ΒΟΙΣ sunt perfect lizibile. Din r. 22 nu mai avem decât urme cu totul neclare. Pentru descrierea mai în amănunte a înfățișării pietrei și a resturilor de semne scrise, vezi desemnul de mai sus. Pe baza celor fixate aici propunem următoarea lectură a documentului:

νομησα . . . .
τος αὐτὸς . . . . . ο. . . [ὀ]φε(ι)λήσ[ε]ι μὲ[ν . . . .]
ξου αὐτεπάνγελτος ἐ[π'ἀγωνοθ?]έταν ἔθιμον το[. . . . .]
ἱεροποιήσας καὶ ἑστιάσα[ς τὸν δ]ᾶμον καὶ τὸν [ἑ]ξῆ[ς ἐνιαυτὸν? ἐπιτετραμμένος?
τῶν ἐφή-]
βων τὴν γυμνασιαρχίαν αὐτό[θ]ε τὸ γυμνάσιον κατὰ [πάσας? ἡλικίας? ἐπεχείρησε?]
διαληφθῆμεν καὶ δαψιλέ[σ]ιν [ἱερο]ποιίαις ἅμα καὶ θεωρ[ίαις . . . .]
τὰν ἐνιαύσιον φιλοτιμία[ν ?π]λανιοῦν ἐν καινε͂ς ἐπινοίαι[ς . . . . . . ?διό-]
τι δαψιλευσάμενος ὁ δᾶ[μ]ος ο[ὔ]τος οὐδ' [ἄ]λλως ἀργὸν [ἀ]γα[θόν τι . . .]
[. .]ΟΝ χωρῶν πρᾶτος εἰσηγήσατο [ν]εωκόρον γήρως ἑορτὰν ἀργ[υρίου ἐπιδό-]
σει ποτὶ διανεκῆ διὰ τόκων [ε]ὐπο[ρί]αν καὶ πολυτελεστάτες ε[. . . . ?ὑπο-]
[δ]οχαῖς, δεδόχθαι ἐπῃνῆσθαι [μ]ὲν ἐπὶ τούτοις Ἀπολλώνιον [. . . . . . .]
[?τ]ε͂ς πράταις τειμαῖς ἃς ὁ δᾶμος αὐτῷ καθ'ἑκάσταν ἐψαφ[ίσατο? εὐεργε-]
[σί]αν, στεφανοῦσθε αὐτὸν διὰ βίου [κ]αὶ κατὰ ἴδιον ἔν τε ἀρχιερ[ετικῇ? ἐκκλησίᾳ]
καὶ Κεσαρείοις καὶ Παναγύ[ρ](ε)ι καὶ Διομβρίοις καὶ δαμοθοινίες [. . . ἀναγο-]
[ρ]εύοντος τοῦ κάρυκος· ὁ δᾶμος στεφανοῖ τὸν γυμνασιά[ρχαν καὶ ἀγω-]
[νο]θέταν κα(ὶ) πρᾶτον κατασ(τ)άντα [γ]ε[ρ]ουσίαν γερουσιάρχαν ἀ[π' ἀρχᾶς τι-]
[μῶ]ν δὲ αὐτὸν ἀναστάσει [εἰκ]όνω[ν] χαλκέων τε καὶ γραπτ[ῶν. . . .]

[?εν] τῶ τόπω ὧ[...?] τὸ ἀνάλωμα [μ]ηθ[ὲ]ν [τ]οῖς δαμοσίοις πόροις ἐ[. . .
. . . ΕΝΟ. . ΤΘΣ [ἀρ]ετῆς Α≷ ≷ τὸ δ[ὲ] [ψά]φισμα τοῦτο γραφῆμεν [εἰς τελαμῶ-]
[να λευκόλιθον καὶ ἀναθ]ῆμεν [εἰ]ς τὸν [ἐπισα]μό[τ]ατον τόπον τοῦ [γυμνασίου].

. . . . ἔδ]οξε τοῖς νέοις κ[αὶ ἐφή]βοις πρ[ε . . . .
. . . . o . . . .

Caracteristică e in acest document frecvența ortografiei αι=ε.—In ce privește completările date de noi, avem de observat următoarele: Rândurile 1 și 2 sunt desperate. In r. 3 am crezut să pot da reconstituirea cu ἀγωνοθέταν, sprijinindu-mă pe începutul rândului 16, unde, sigur, e de restaurat acest cuvânt. Sfârșitul r. 4 e, așà cum l-am reconstruit, numai un fel de memento al sensului, fără pretențiunea de a corespunde exact textului primitiv. Tot astfel, dar încă mai ipotetică e repararea r. 5. In r. 7 mi-a fost imposibil să ofer alt cuvânt decât ipoteticul πλανιοῦν, deși sensul e perfect clarificat de celelalte cuvinte din acest rând. De asemenea n'am putut deslegà începutul r. 9, în vreme ce restaurarea sfârșitului acestui rând, dimpotrivă mi se pare în afară de orice discuție. Dacă însă mi se admite această restaurare, atunci avem sigur câștigată și dimensiunea totală a stelei pe dreapta: anume — în acest loc — cam încă pe jumătate lățimea fragmentului celui mai mic. Că această reconstruire are pentru ea toți sorții de exactitate, se dovedește și prin posibilitatea ce am avut, ca încă în șease rânduri mai jos să pot propune completări ale textului cari să încapă deplin în aceeaș lățime a fragmentului pierdut: suma de 10—12 litere, în plus peste cele existente, dau sens deplin documentului nostru. Sfârșitul r. 10 cu începutul r. 11 am socotit să cuprindă cuvântul ὑποδοχαῖς, bazat atât pe cuprinsul întreg al inscripției, cât mai ales pe r. 4: ἑστιάσας τὸν δᾶμον. Sfârșitul r. 12 poate fi nu numai ἐφαρ[ίσατο εὐεργε]|[σί]αν, cum pare mai probabil după sens, ci și [...φιλοτι]|[μί]αν, cum avem in r. 7: τὰν ἐνιαύσιον φιλοτιμίαν. In ce privește sfârșitul r. 13, în afară de controversa ἀρχιερετική>ἀρχαιρετική, pe care o vom discutà mai jos, avem de notat aici, că în niciun caz nu putem completà simplu ἀρχιερ[εσίαις] (pentru ἀρχαιρ[εσίαις]), din pricină că spațiul disponibil erà mult prea mare spre a fi umplut numai cu șease litere. Cred absolut sigur sfârșitul r. 14 cu începutul r. 15: [ἀναγορ]εύοντος. Tot așà și întregirile rândurilor 15, 16 și 20. Dimpotrivă, rândurile 17—19, n'au putut fi reparate decât parțial și ipotetic. R. 16, κατασ(τ)άντα γερουσίαν, ne-a dat mult de gândit

pentru sensul extraordinar de important și excepțional față de alte documente asupra gerusiilor (vezi mai jos), pe care îl introduce în document; totuș, cu cea mai mare bunăvoință, nu se poate scoate din literele sigure ΚΑΤΑΣΑΝΤΑ, cu un Τ uitat de lapicid (cf. d. p. în acelaș rând, ΚΑ în loc de ΚΑΙ), nici un alt cuvânt potrivit cu sensul inscripției, afară de καταστάντα. Odată fixat acest lucru, firește că sfârșitul r. 16 trebuià să sune cum l-am restaurat noi: γερουσιάρχαν ἀ[π' ἀρχᾶς]; cine altul erà să fie primul gerusiarch dacă nu însuș Apollonios, întemeietorul gerusiei. [Μ]ηθ[έ]ν în r. 18 e sigur. Sfârșitul r. 19 și începutul r. 20 sunt restaurate după formularul inscripțiilor din Pontul Stâng. Sfârșitul r. 20 îl credem neîndoios, față de importanța pe care a avut-o Apollonios în organizarea instituțiilor religios-educative ale patriei sale. In r. 21, toate silințele noastre de a mai descifrà cevà sigur afară de cuvintele ἔδοξε τοις νέοις καὶ ἐφήβοις, au rămas zadarnice.

Pe baza interpretării și restaurărilor justificate mai sus, cuprinsul documentului nostru ni se lămurește astfel:

Un cetățean bogat din Callatis se oferă singur, ca de obiceiu in vremea elenistico-romană, din cauza stării financiare precare a orașului (1), să iea asupra sa demnitatea de ἀγωνοθέτης, adică grija și cheltueala jocurilor publice de aici. El face jertfele cuvenite zeilor și ospătează pe poporul callatian la praznicul care însoțià sărbătorile, din averea sa, în chipul cel mai strălucit. Callatianii îl aleg gymnasiarch — spre a se îngrijì de educația ephebilor — adică a tinerimii lor în vârsta de serviciu militar. El desparte cu acest prilej gymnasiul din Callatis, folosit deopotrivă, și de sigur la un loc, de bărbații de toate vârstele, potrivit diferitelor serii de exerciții și întreceri — după vârste, — dând astfel fiecărui cetățean, tânăr ori bătrân, putința de a folosì în întregime gymnasiul orașului, nesupărat de cei cari nu erau de seama lui. Ca gymnasiarch Apollonios aduce sacrificii bogate și organizează ceremonii strălucite zeilor. In fiecare an el continuă la fel binefacerile sale, necedând nimănui pasul în facerea binelui pentru patria sa. El cel dintâiu introduce sărbătoarea neocorică (vezi mai jos) a bătrânilor, dând un fond din dobânda căruia colegiul bătrânilor Callatidei (gerusia) să poată în fiecare an, în tot belșugul, celebrà această sărbătoare specială a lui, cu cele mai bogate solemnități și ospătări. Pentru toate acestea Callatianii hotăresc să distingă pe Apollonios în chip public cu cele dintâi ono-

(1) Cf. art. lui Reisch, *Agonothetes*, la P.-W., I, 872 și 873.

ruri ale orașului, pe cari poporul i le-a tot votat mereu la fiecare nouă binefacere a lui, și mai hotăresc să-l încununeze, atât pe vieață, cât și în special la fiecare ocazie: la adunarea cea mare a poporului când se aleg magistrații pe anul următor, la sărbătoarea Caesareelor (vezi mai jos), la sărbătoarea bâlciului celui mare (idem), la sărbătoarea pentru ploae (idem), la praznicele publice ale poporului (idem); și de fiecare dată pristavul orașului să vestească: «poporul încununează pe gymnasiarchul și agonothetul și pe primul întemeietor al gerusiei și gerusiarchul dintru început al său, cinstindu-l pre dânsul cu înălțarea de statui de aramă și chipuri pictate...». Decretul prin care poporul decideà această onorare a lui Apollonios, scris pe o stelă de marmoră, aveà a fi expus în locul cel mai de seamă al gymnasiului din Callatis.

După decretul poporului callatian, urmase pe monumentul nostru hotărîrea specială pe care collegiile unite: al bărbaților tineri (οἱ νέοι) și al flăcăilor (οἱ ἔφηβοι) din Callatis, o luaseră pentru a onorà și ei, pe seama lor, pe binefăcătorul Apollonios. Din nenorocire nu ni s'a păstrat nimic mai departe, întreg monumentul cât îl avem, fiind, de altfel, numai o mică parte din cel care în realitate împodobise gymnasiul din Callatis.

Să luăm pe rând toate aceste știri și fapte nouă privitoare la instituțiile sociale și religioase din Callatis în sec. I. p. Chr. și să le explicăm mai de aproape.

Se știe că încă din epoca elenistică orașele grecești, ne mai având bugete mari la dispoziție aruncă grija jocurilor publice, gloria de pe vremuri a marilor state și amfictionii elenice, în sarcina particularilor ambițioși, cari vor ca prin desfătarea poporului să-și asigure nemurirea pe stele de marmoră și în statui de bronz. Agonotheții, cari în vremea mai veche sunt niște magistrați, sunt acum niște filantropi, binefăcători ai concetățenilor lor (1). In această calitate ei nu mai au numai grija sărbătorii și a jocurilor legate cu ea, ci oferă concetățenilor lor și tot felul de completări ale petrecerii principale, ca de pildă banchetele de cari se vorbește în inscripția noastră. De obiceiu agonothesia privià o singură sărbătoare. Rar numai erà generală. Decretul onorific al lui Apollonios din Callatis nu pomenește nicăeri, atât cât e păstrat, de o agonothesie specială De asemenea nici vreo lămurire asupra agonelor, întrecerilor, cari

(1) Reisch, art. cit., p. 872.

aveau loc la sărbătoarea sau sărbătorile prezidate de dânsul, nu ne e păstrată.

Decretul precizează însă, în privința agonothesiei lui, două acțiuni: ἱεροποιήσας καὶ ἑστιάσας τὸν δᾶμον. Aceste două acțiuni merg împreună; ceremonia religioasă care însoțià agonele aveà ca punct culminant jertfa de animale pe altarele zeilor; agonothetul care prezidà sărbătoarea oferià, după jertfă, banchetul solemn concetățenilor: erà împărțirea jertfei între zeu și muritori. Cum spune un decret din insula Ceos: ἑστιᾶν δὲ τούς τε πολίτας καὶ οὓς ἡ πόλις κέκληκεν καὶ τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς ἀπελευθέρους ὅσοι τὰ τέλη φέρουσιν... (Dittenberger, *Sylloge*[2] II 522), sau, cum spune un decret athenian, vorbind de colegiul de ἱεροποιοί, cari îngrijiau de jertfele dela marile Panathenee, θύειν δὲ τοὺς ἱεροποιοὺς τὰς μὲν δύο θυσίας τήν τε τῆι Ἀθηνᾶι τῆι Ὑγιείαι καὶ τὴν ἐν τῶι Ἀρείωι πάγωι θυομένην καθάπερ πρότερον (urmează porțiunile din jertfă — cărnuri — date prytanilor, celor nouă archonți, cassierilor sacri ai zeiței, hieropoeilor, strategilor, taxiarchilor, cetățenilor athenieni participanți la procesiunea în onoarea zeiței, și în sfârșit canephorelor), — τὰ δὲ ἄλλα κρέα Ἀθηναίοις μερίζειν (urmează câți boi să se sacrifice pe altarul zeiței, etc.). (Dittenberger, *o. c.*, II 634).

Alegerea agonothetului Apollonios ca gymnasiarch, conducător al educației ephebilor, erà o distincțiune care se impuneà dela sine, după strălucita dovadă pe care el o dăduse în ce privește iubirea lui pentru concetățenii săi. In adevăr dela îngrijirea oarecum particulară a unui agon, el treceà acum la conducerea oficială a agonelor: ca gymnasiarch el priveghià și conduceà toate agonele orașului, date în gymnasiu, care erà, în orașele grecești, mai ales din epoca elenismului încoace, centrul principal al vieții publice și unde nu numai ephebii, de a căror specială educație îngrijià gymnasiarchul, dar și «copiii», «bărbații tineri» și «bătrânii» veniau să se întrunească și deci să aibă partea lor de conducerea ori prezidarea gymnasiarchului. Ca gymnasiarch Apollonios aveà firește iarăș de făcut jertfe la agone și de ospătat pe concetățenii săi. Inscripția ne lămurește astfel asupra activității lui ca gymnasiarch: deși oficial gymnasiarch numai al ephebilor, Apollonios reformă întreaga vieață gymnasială a Callatianilor. Se pare că până la el nu fusese o ordine bine stabilită în utilizarea gymnasiului orașului. Firesc lucru, gymnasiul erà în primul rând al ephebilor; numai după ei aveau dreptul de a-l folosì ceilalți cetățeni, cari propriu zis nu se mai instruiau, ci numai se amuzau în această clădire de

caracter prin excelență educativ. Se pare că la Callatis, οἱ νέοι și οἱ γέροντες cam alungaseră din gymnasiu pe παῖδες și ἔφηβοι, împiedecându-i de a-și împlinì datoriile lor de tinerime în pregătire pentru vieața cetățenească. Apollonios despărțì gymnasiul după vârste: παῖδες, ἔφηβοι, νέοι, γέροντες. Fiecare la timpul și la locul lui. Aceste tovărășii cetățenești după vârstă, cari sunt un semn caracteristic al vremii elenistico-romane ne întâmpină în toate orașele grecești și chiar la noi în Pontul Stâng încă și la Odessus (1), de unde avem știri deosebit de importante asupra organizației colegiilor de νέοι și de ἔφηβοι, și la Histria, unde cunoaștem în deosebi foarte amănunțit organizația colegiului de γέροντες (2).—Dar rolul lui Apollonios ca gymnasiarch nu se mărginì la organizarea și disciplinarea colegiilor cetățenești după vârste. Vedem din inscripția noastră că el făcù încă și alte hieropoeii, deci dădù încă agone cu jertfe bogate, și, mai mult, conduse theorii, deci procesiuni solemne ale ephebilor și de sigur și celorlalte colegii gymnasiale de alte vârste la sărbătorile zeilor orașului. Aceste theorii nu sunt de sigur altcevà decât celebrele pompae la cari participà întreaga populație a orașelor grecești cu preoții și magistrații în frunte (vezi clasica inscripție dela Magnesia pe Meandru, la Dittenberger, *o. c.*, II 553), cetățenii orânduindu-se după colegiile pe vârste (συμπομπεύειν δὲ τήν τε γερουσίαν καὶ... τοὺς ἐφήβους καὶ τοὺς νέους καὶ τοὺς παῖδας...: inscripția citată), firește subt conducerea șefului lor al tuturora, ca organizator al lor pe τάξεις [militărești] (cf. importanta inscripție din Odessus, documentând această orânduire pe τάξεις a ephebilor, la Kalinka, *o. c.*, col. 111, nr. 115), care erà la noi în Callatis Apollonios gymnasiarchul.

Inscripția ne arată că gymnasiarchia erà și la Callatis, ca la Odessus (Kalinka, *o. c.*, col. 81, nr. 92, r. 10 sq.: τοὺς καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτὸν γεινομένους γυμνασιάρχους), și firește într'o mulțime de alte orașe grecești (cf. art. lui Oehler la P.-W., VII, col. 1992), anuală: Apollonios a avut prilejul să dovedească τὰν ἐνιαύσιον φιλοτιμίαν concetățenilor săi. Se pare că el a fost reales gymnasiarch; sigur nu se înțelege însă, din ce ne-a rămas în document, nimic în această chestiune. Stabilim dară, că și în privința gymnasiarchiei, orașele din Pontul Stâng nu diferiau în ce privește organizația lor. Deși d. p. Callatis ar fi putut adoptà gymnasiarchia semestrială ori tri-

1) Kalinka, *Ant. Denkm. in Bulg.*, col. 81, nr. 92; col. 108, nr. 114; col. 111, nr. 115.
2) *Histria* IV, p. 596 și urm., nr. 20.

mestrială, ca în atâtea centre elenice din Sud, ea păstră pe cea anuală și, de sigur, dacă cel onorat consimțià, mereu reeligibilă (cf. Oehler, *l. c.*, col. 1993).

Firește, întreaga carieră a lui Apollonios stă în legătură cu vieața socială și religioasă a Callatianilor, concentrată împrejurul gymnasiului lor. Nu e dară de mirare că și noua reformă pe care o introduce «*el întâia dată*», aceea de a instituì o sărbătoare specială a bătrânilor, propriu zis, nu e decât o completare a reformelor sale precedente, cari priviau sistematizarea colegiilor pe vârste. Ceeace e însă foarte important în noua instituție social-religioasă, e caracterul ei specific pentru epoca imperială romană. Iată întâiu textul respectiv al documentului nostru (r. 9 sq.): πρᾶτος εἰσηγήσατο [ν]εωκόρον γήρως ἑορτὰν ἀργ|υρίου ἐπιδό|σει ποτὶ διανεκῆ διὰ τόκων |ε|ὑπο[ρί]αν, κτλ. Acest pasaj trebue alăturat de cel din r. 16: πρᾶτον κατασ(τ)άντα |γ|ε|ρ|ουσίαν γερουσιάρχαν ἀ|π ʾἀρχᾶς...]. Din interpretarea comparativă a celor două citate reiese că, propriu zis, Apollonios este întemeietorul gerusiei din Callatis, prin separarea ei de celelalte colegii după vârste, adică din massa omogenă a cetățenilor, și prin însărcinarea ei cu celebrarea unei anume ἑορτή speciale. El asigură colegiului bătrânilor un fond din venitul căruia să se celebreze noua sărbătoare și prin această asigurare el intemeează și garantează și pe viitor în existența ei nesdruncinată, gerusia, care, altfel, până la el, existase numai ca o posibilitate teoretică.

Odată cu întemeierea gerusiei Apollonios este ales gerusiarches, președinte al ei. Demnitatea aceasta nu e comună în Pontul Stâng. La Histria președinții gerusiei se numiau συναγωγεῖς (1). In cele mai multe centre din Sud erà un γυμνασίαρχος τῆς γερουσίας (ori τῶν γεραιῶν, τῶν γερόντων, etc.), care conducea colegiul bătrânilor (2), un προστάτης (3), ori alți demnitari onorifici. Totuș, deși rar (4), titlul de gerusiarches e cât se poate de firesc, mai ales în Pontul Stâng. In adevăr colegiile de ephebi de aici își au ca președinți ephebàrchi, aleși dintre ei (cf. Kalinka, *o. c.*, col. 108, nr. 114, din Odessus), deși conducătorul lor e gymnasiarchul (5); cu atât mai mult bătrânii, cari n'aveau — propriu zis — nevoie de gymnasiarch își vor

(1) *Histria*, IV, p. 606 sq.
(2) Cf. Oehler, la P.-W., VII, col. 1978 sq.
(3) Cf. Miller, la P.-W., VII, col. 1268, s. v. gerontes.
(4) Odată, la Puteoli: Miller, *l. c.*, col. 1267.
(5) Cf. p. toate acestea și Cagnat IGR., I și III, ind. *s. v.*

fi ales un președinte dintre ei, cu acelaș nume ca acel al ephebilor, anume de ἄρχων,—ἀρχής al lor: γερουσιάρχης,—gymnasiarchul orașului fiind președintele tuturor colegiilor cetățenești după vârste și în acelaș timp, mai înainte de toate, agonothetul de drept și hieropoeoeul *eo ipso*, din vremea elenistico-romană (vezi mai sus).

Rămâne dară stabilit, că în începuturile ei gerusia din Callatis nu adoptă obiceiul comun de a-și alege un gymnasiarch al ei, așà cum își alegeau îndeobște toate colegiile acestea (cf. și Cagnat IGR., I și III, ind. *s. v.*), ci, ca și la Histria, organizarea gerusiei se prezentă într'o formă deosebită.

Totuș e un alt punct, încă mai caracteristic, al organizării gerusiei callatiane de către Apollonios, punct care trebue de aproape cercetat, întrucât privește însăș esența și rostul gerusiei în epoca romană. Inscripția zice: πρᾶτος εἰσηγήσατο νεωκόρον γήρως ἑορτάν. Ce e această νεωκόρος ἑορτή?

Cuvântul νεωκόρος capătă, se știe, în vremea romană un sens cu mult mai nobil decât în vremea bună greacă: din vechiul servitor al templului, care mătură și curăță, νεωκόρος devine un fel de mare preot, în special al zeităților orientale, ca Sarapis, iar în formă atributivă devine titlul prin excelență onorific acordat orașelor elene pentru cultul purtat de ele Romei și Impăraților-zei în temple și sărbători speciale ale lor: Καισάρεια, Ῥωμαῖα, Σεβάστεια, etc. (cf. ind. la Dittenberger, *Syll.*² și OGI., la Cagnat, IGR. I și III, etc.). In special în părțile noastre vedem orașe ca Perinthus ori Philippopolis mândrindu-se cu titlul onorific de νεωκόρος pentru acest cult al Impăraților, și anume, fie d. p. în forma: ἡ λαμπροτάτη τῆς Θρακῶν ἐπαρχίας μητρόπολις Φιλιππόπολις νεωκόρος (Cagnat IGR. I 1471, 1472), ca alăturea pe coasta Asiei, ἡ λαμπροτάτη μητρόπολις τῆς Ἀσίας νεωκόρος Κυζικηνῶν πόλις (*ibid.* 797), fie, de altă parte, d. p. în forma: ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τῶν νεωκόρων Περινθίων (*ibid.*, 786) ori Περινθίων νεωκόρων (787).

Heraclea Pontica, patria Callatidei, se mândrià și ea cu νεωκορία aceasta romană (cf. Cagnat IGR. I 890). Nimic mai firesc, în fața curentului general din orașele grecești de adoptare a cultului împăraților romani, decât să se găsească și la Callatis cinevà care să facă un act în această direcție. Apollonios întemeează o sărbătoare specială în legătură cu νεωκορία, celebrată numai de bătrânii din Callatis: noua sărbătoare se numește, cum se numiau orașele elene întregi din Sud, νεωκόρος (1). Apollonios înțelege dară ca *gerusia*

(1) Cf. d. p. și Dittenberger, *Syll.*², II 686: ὁ νεωκόρος Σμυρναίων δῆμος. ...

din Callatis să aibă ca principală grijă a ei cultul împăraților: sărbătoarea ei aniversară fiind o νεωκόρος ἑορτή. Această importantă concluzie specială ar păreà să ne îndemne a înțelege — în chip general — *gerusia* din vremea imperială romană, înainte de toate, ca un fel de colegiu special pentru cultul Romei și al împăraților. Totuș chiar la Callatis, din însăș inscripția noastră, vedem că existența ori neexistența gerusiei într'un oraș grec nu condiționează de fel cultul oficial al împăraților. In adevăr decretul onorific al lui Apollonios ne arată că gerusia din Callatis s'a întemeiat în strânsă legătură cu cultul împăraților, Apollonios însuș fiind cel dintâiu președinte al noului colegiu. Dar cultul împăraților *existà la Callatis încă dinaintea gerusiei.* Cum vom arătà mai jos, sărbătoarea Καισάρεια, tipică pentru acest cult, pomenită în inscripția noastră ca una la care se onorà de Callatiani, în totalitatea lor, cu o coroană și Apollonios al nostru, nu are nimic deaface cu acea νεωκόρος ἑορτή a gerusiei, de caracter particular, colegial, înființată de Apollonios. El contribuise, firește, la strălucirea cultului împăraților prin fundația lui: de aceea și erà onorat la Καισάρεια, dar cultul și sărbătoarea cea mare erau anterioare lui.

Incheierea firească la toate aceste considerații asupra naturii gerusiei din Callatis este aceasta: In legătură cu cultul împăraților, încă dinainte existent la Callatis, Apollonios dă geronților din orașul său un fond, cu venitul căruia, ei, constituiți în colegiu, așà cum se constituiseră οἱ νέοι și οἱ ἔφηβοι, se pare încă dinainte, să serbeze aniversarea împăraților de pe tron, probabil împreună cu preoții templului Romei și al împăraților. *Această sărbătoare nu este însă singura preocupare a gerusiei.* Colegiul geronților, cu un *gerusiarches* în frunte, își iea asupra lui, ca *gerusia*, toate atribuțiile social-religioase pe cari gerusia le aveà contemporan în celelalte orașe grecești. Acest lucru reiese perfect evident din titlul președintelui gerusiei callatiane: el e un ἄρχων, un conducător efectiv, iar nu onorific, al colegiului, având deci a lucrà continuu cu ei, în felul cum am văzut cu alt prilej că lucrau d. p. președinții gerusiei din Histria (cf. *Histria*, IV, p. 607 și urm.)

Se pune acum întrebarea: erà noua ἑορτή împodobită și cu agone nouă, precum de drept s'ar fi cuvenit, și cum erà de altfel obiceiul la orice sărbătoare importantă? Sau, toată sărbătoarea se rezumà în rugăciuni și jertfe aduse divinităților imperiale, cu banchetul care urmà de obiceiu acestor ceremonii?

Cred că răspunsul la această întrebare decurge în chip lămurit din cuprinsul inscripției, atât dinainte cât și de după pasagiul care ne preocupă acum. E evident lucru că un ἀγωνοθέτης și γυμνασίαρχος, cum erà Apollonios, cu caracter general (ca de pildă în inscripția dela Attalea în Pamphylia [Cagnat IGR. III 783]: γυμνασιαρχήσαντα καὶ νέων καὶ γεραιῶν καὶ παίδων καὶ ἀγωνοθετήσαντα τοὺς μεγάλους ἱεροὺς ἀγῶνας τῶν Σεβαστείων), întemeind o nouă ἑορτή, nu puteà să priveze această sărbătoare de caracterul cel mai distinctiv al ei, agonele, tocmai în vremea aceasta așà de iubitoare de jocuri. Dacă un orășel ca Dionysopolis își permiteà luxul, prin sec. II p. Chr., să înființeze agone nouă, conduse de un gymnasiarch special: γυμνασιάρχης καινῶν ἀγώνων (Cagnat IGR. I 664), cu atât mai mult se va fi folosit Apollonios la Callatis de ocazia fundării gerusiei și de inaugurarea nouăi ei ἑορτή, pentru a înființà și agone nouă. In adevăr, din r. 13 și urm. vedem că Apollonios e încoronat la toate sărbătorile publice cari aveau și jocuri: la Caesaree, la Panegyris, la Diombrii. Vedem apoi că poporul callatian încoronându-l tocmai ca gymnasiarch, agonothet și gerusiarch, hotărește ca (după completarea noastră sigură, în r. 20) gymnasiul Callatianilor — localul principal al agonelor — să fie și locul de expunere a stelei de marmoră cu lauda lui Apollonios.

Trecem acum la partea a doua a documentului nostru, adică la însăș hotărîrea privitoare la Apollonios. După ce s'au expus în amănunte meritele lui, se conchide la distingerea sa cu diferitele onoruri publice, bine cunoscute nouă din toate decretele grecești analoage. Știrile însă, pe cari ni le dă cu acest prilej decretul callatian, cu privire la instituțiile religioase și sociale, precum și la spiritul public și arta din colonia noastră doriană, sunt până astăzi unice.

Să examinăm iarăș pe rând aceste știri.

Decretul zice: ἐπῃνῆσθαι..... [τ]ὲς πράταις τειμαῖς, ἃς ὁ δᾶμος αὐτῶ καθ' ἑκάσταν ἐψαφ[ίσατο? εὐεργεσί]αν. Această expresie, care ne întâmpină curent și în alte decrete (cf. pentru lămuriri Dittenberger, OGI. II 571), se referă la gradele onorurilor acordate unui cetățean pentru virtuțile sau binefacerile sale: dela o simplă coroană de ramuri verzi (d. p. de măslin) până la statuile de marmoră și de bronz, la coroanele și chipurile sculptate ori gravate, de argint și de aur, sau pictate pe lemn ori pe scuturi de aur, e o întreagă posibilitate de variații ale distincțiunilor, după meritele celui onorat. Callatianii

arată că lui Apollonios i-au decernat, după fiecare binefacere a lui, cele mai înalte onoruri (pe cari le vom vedeà mai jos). Fireşte această distingere a lui Apollonios stăteà în raport direct cu demnitățile pe cari le ocupase: aceste demnități erau acum de asemenea «cele dintâi» și cele mai însemnate, din punctul de vedere al cerințelor pe cari le impuneau celui distins cu ele. In adevăr, magistrații principali din Callatis în vremea romană sunt οἱ στρατηγοί și οἱ σύνεδροι (cf. inscr. AEM. XI 33, 32). Aceste două colegii, συναρχίαι, de conducători ai trebilor publice, nu pot însă nici pe departe să se asemene cu demnitățile onorifice, de adevărată patronare a cetățenilor, oferite marilor bogătași ai timpului, evident după numele vechi de magistrați obicinuiți — subt cei cari conduceau adunările publice și afacerile externe — de ἀγωνοθέτης ori γυμνασίαρχος, dar cu un conținut cu totul deosebit. Acum a fi strateg ori synedru erà un lucru aproape fără importanță, în vreme ce a fi agonothet ori gymnasiarch însemnà a fi «părintele și binefăcătorul» orașului.

Decretul prevede ca Apollonios să fie încoronat atât pe vieață, cât și în special la diferitele sărbători, cari sunt apoi imediat enumerate. Redactarea decretului e aici puțin cam neprecisă: στεφανοῦσθε αὐτὸν διὰ βίου [κ]αὶ κατὰ ἴδιον ἔν τε... κτλ. Ce înseamnă κατὰ ἴδιον înțelegem mai clar, când comparăm textul nostru cu altele analoage, în cari expresia aceasta e altfel redată. De pildă, în decretul olbiopolitan pentru Neiceratos al lui Papias (Dittenberger, *Syll.*[2] I 324, 29): στεφανοῦσθαι δὲ αὐτὸν καὶ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐν τῆι ἀρχαιρετικῆι ἐκλησίαι καὶ ἐν τῶι τιθεμένωι ἀγῶνι τἀχιλλεῖ κατὰ τὸ πυθόχρηστον τῆς ἱπποδρομίας, κτλ., sau, cevà altfel, în decretul dionysopolitan pentru Acornion al lui Dionysios (*ibid.*, 342, 46): στεφανοῦσθαι δὲ αὐτὸν καὶ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν τοῖς Διονυσίοις χρυσῷ στεφάνῳ, κτλ.

In ce privește zilele la cari Apollonios va fi încoronat, chiar cea dintâi ne face o sumă de dificultăți de lectură și interpretare. Pe piatră avem păstrate numai literele ΑΡΧΙΕΡ. Cu aceste litere nu se poate completà nici un nume de sărbătoare ori de zi solemnă. Dacă însă ne gândim că în conceptul după care a gravat lapicidul, ΑΙ erà foarte des redat cu Ε și deci și în cazul nostru a fost un ΑΡΧΕΡ în loc de ΑΡΧΑΙΡ, atunci înțelegem ușor cum lapicidul, în loc de ΑΡΧΕΡ (vezi mai jos) a scris, nebăgând de seamă, ΑΡΧΙΕΡ, cu gândul la ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ, etc. ΑΡΧΕΡ din concept a fost începutul fie dela cuvântul ΑΡΧΕΡΕΣΙΕΣ, fie, mai probabil, după spațiul,

liber' pe care avem a-l socoti pe piatră, dela expresia ΑΡΧΕΡΕΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ. Oricare din cele două completări o admitem, sensul rămâne acelaș. La adunarea cea mare a poporului, spre sfârșitul anului, când se strângeau mai mulți cetățeni ca ori când, spre a alege pe magistrații anului viitor (1), se făceà în o sumă de orașe elene (2) și proclamarea diferitelor distincțiuni ale binefăcătorilor cetății: Callatis vedem că făceà la fel.

A doua sărbătoare la care Apollonios erà încoronat de concetățenii săi erà Caesareele. Această sărbătoare ni-e bine cunoscută în special din insule și din Asia mică: ea erà caracterizată prin agonele cari se dădeau în cinstea casei imperiale și în legătură cu cultul împăraților, pe lângă templele acestora (3). La jocurile dela *Caesarea* (Καισάρεια) luau parte Eleni din toate părțile și de toate vârstele, după felul întrecerilor cari erau fixate dinainte: stadiu, pentathlu, pancratiu, etc. (4). E foarte caracteristic că la Callatis încă din sec. I p. Chr. se institue astfel de jocuri, după exemplul orașelor grecești din Sud, în vreme ce Tomi, cel puțin pe cât știm până acum, nu aveà o atare instituție religios-politică.—Că Apollonios erà celebrat și la această sărbătoare importantă, e cu totul firesc, dacă ne gândim la ce am cercetat mai sus, că anume el intemeează gerusia din Callatis, printre altele și cu menirea de a face cât mai strălucitor cultul împăraților în patria sa. Faptul că el numește sărbătoarea gerusiei νεωκόρος ἑορτή, ar fi o dovadă—alăturea de aceasta, pe care o examinăm acum: existența Caesareelor—că vechea colonie dorică a Callatianilor ținea ea însăș să poarte, ca oraș cu un templu și cu jocuri ale împăraților, titlul onorific de νεωκόρος πόλις.

In ce privește a treia sărbătoare, cu prilejul căreia erà onorat Apollonios, ea poartă numele comun de πανήγυρις. Din context reiese însă că ea e o πανήγυρις κατ' ἐξοχήν: adunarea cea mare, cu serbări, jocuri și bâlciu anual. Astfel de πανηγύρεις aveau cele mai multe din orașele grecești (cf. de pildă ind. la Dittenberger, *Syll.*², III p. 220): ele erau un fel de sărbători naționale, la cari luà parte tot poporul, cu femeile, copiii și sclavii. Gymnasiul orașului servià de obiceiu ca punct central al adunării; jocuri publice însoțiau aceste adunări mari, pe cari le prezidà fie gymnasiarchul, fie

(1) Cf. nota lui Dittenberger, la *Syll.*² I 324, 30.
(2) De pildă la Olbia (*Syll.*² I, *l. c.*).
(3) Cf. Saglio la Daremberg-Saglio, *Dict.*, I 2, p. 811; cf. și vol. III 2, p. 1368 (Toutain).
(4) Vezi Dittenberger, *Syll.*² II 677 și 678; cf. și Cagnat, IGR. III 319 și 804.

un magistrat onorific special, a cărui avere personală trebuià să fie, firește, foarte respectabilă, spre a puteà suportà toate cheltuelile jertfelor, jocurilor și banchetelor: panegyriarchul (1). In ce privește Pontul Stâng, avem documentată atât sărbătoarea πανήγυρις, cât și pe respectivul πανηγυρίαρχος, încă și la Tomi (AEM. XI 43, 56: un πανηγυριαρχήσας τῆς θυμελικῆς συνόδου) și la Histria (Dittenberger, *Syll.*[2] I 325, 22: în vestita inscripție a lui Aristagoras, feciorul lui Apaturios, care a cinstit orașul său și πανηγύρεσι πανδήμοις).

Inscripția onorifică a lui Apollonios nu pomenește, printre demnitățile cu cari l-a împodobit patria sa, pe aceea de πανηγυρίαρχος. E puțin probabil că această demnitate a existat la Callatis în vremea lui Apollonios și a fost ocupată de altcinevà, atunci când vedem că, propriu zis, Apollonios a împlinit prin liberalitățile sale din belșug și toate condițiile pentru a fi proclamat și panegyriarch. E mai probabil că la Callatis avem cazul din Ephesos, Epidauros, etc., unde gymnasiarchii prezidau și panegyrele (vezi citatele la Oehler, în P.-W., VII p. 1982).

Să examinăm acum a patra sărbătoare din decretul lui Apollonios: Διόμβρια. Pre cât am putut urmărì, această sărbătoare erà până acum total necunoscută în întreaga lume grecească. Numele ei vine, evident, dela adiectivul δίομβρος = «pătruns de ploae», «udat». Dela început dară un înțeles pasiv, iar nu activ, care trebue să ne îndrepte gândul nu spre cerul care dă ploaia, ci spre pământul care e pătruns de ea și e făcut roditor. Iarăș ca o chestiune prealabilă, numele sărbătorii nu e cevà abstract, «sărbătoarea ploii», ci e o derivație dela un atribut precis al unui zeu, care la Callatis purtà epitetul de δίομβρος, fie în general, fie în chip mystic (numai la anume ceremonii și într'o anumită zi de sărbătoare, special caracterizată prin această calitate a zeului).

Dacă epitetul activ de ὄμβριος se întâmpină destul de frecvent, în special pentru Zeus (2), epitetul de δίομβρος e, altfel, până acum, pe cât știu, necunoscut. Găsim însă alte epitete înrudite ca sens cu acel de δίομβρος. Astfel e atributul ὀμβροχαρής, pe care-l poartă Γῆ (Bruchmann, *o. c.*, p. 72). Cevà mai depărtat e epitetul de εὔχλοος («cu verdeață frumoasă»: care implică însă logic calitatea

(1) Cf. și Oehler, la P.-W., VII, 1982 sq.

(2) Cf. Bruchmann, *Epitheta Deorum Gr.*, (suppl. la Roscher), p. 136; IG. IV 1598 Corinth), etc. Cf. și epitetul analog ὑέτιος, de asemenea bine cunoscut (v. mai jos în text).

de δίομβρος), purtat de Δημήτηρ (*ibid.*, p. 74), ca și acelea de χλόη și χλοόκαρπος, strâns înrudite cu epitetul de εὔχλοος (*ibid.*, p. 77).

E clar, fără multe alte demonstrații, că divinitatea căreia i se cuvine în chip firesc titlul de δίομβρος e Pământul: fie ca Δημήτηρ, fie, mai firesc, ca Γῆ μήτηρ. Am văzut că de fapt numai această divinitate are epitete analoage cu cel din noua noastră inscripție. Cultul care se documentează printr'un atribut ca δίομβρος e însă prin excelență rural. E un cult al agricultorilor. Așà precum vedem de pildă pe Ζεὺς Ὑέτιος *(Iupiter Pluvius)* adorat de un collegiu de țărani -din insula Cos: τὸ κοινὸν τῶν συμπορευομένων παρὰ Δία Ὑέτιον, compus din toți cetățenii din Cos, cu interese rurale, cari, împreună cu țăranii, se adună spre a aduce jertfe, la altarul zeului, lui Zeus «dătătorul de ploae» (Dittenberger, *Syll.*² II 735). In acelaș chip, vedem că erà celebrată la ***Eleusis***, la Athena, la Epidauros, etc., Δημήτηρ Προηροσία (1), printr'o sărbătoare numită Προηρόσια sau Προηρέσια (2), imediat înainte de începerea arăturilor, ca zeiță care pregătește pământul spre a primì bine sămânța. Sărbătoarea Proerosiilor (ἡ ἑορτὴ τῶν Προηροσίων: Dittenberger, *Syll.*² II 628, 4 sqq.), se celebrà, după cum a dovedit Dittenberger (*l. c.*), rectificând pe A. Mommsen (care o pune în Boedromion: Sept.-Oct.), în luna Pyanepsion (Octomvrie-Noemvrie), „***după primele ploi de toamnă***", și anume, jertfa se făceà imediat înainte de începutul arăturilor, ca o inaugurare a muncii de toamnă. Astfel dară „***pământul udat***" de cele dintâi ploi ale toamnei e epiphania prin excelență favorabilă a zeiței la care Grecii se închină la Proerosia. Dovada cea mai clară despre aceasta o avem în adorarea Demetrei la această sărbătoare a ei tocmai împreună cu Zeus Ombrios și cu Poseidon Phytalmios (cf. Höfer la Roscher, *o. c.*, III 2999), adică cu cele două divinități supreme, cari dăruesc pământul însetat cu umezeala roditoare (3).

Astfel dară Γῆ Δίομβρος, sărbătorită de Callatiani la Διόμβρια, nu e altcevà decât Γῆ Ὀμβροχαρής ori Δημήτηρ Προηροσία, sărbătorită de ceilalți Eleni la începutul semănăturilor de toamnă, după primele ploi. Sărbătoarea noastră dela Callatis are dar a fi înțeleasă ca o nouă numire a Proerosiilor și ca atare trebue așezată în calendarul callatian tot prin Octomvrie-Noemvrie, ca și Proerosiile din Sud.

(1) Cf. Höfer la Roscher, *Myth. Lex.*, III, 2999.

(2) Vezi la Dittenberger, *Syll.*² II 521, 28 și 628, 6 și cf. Daremberg-Saglio, IV 1, 673.

(3) Vezi textele in Plutarch, *Sept. sap. conv.* 15 (*Mor.* 158 *e*) și *Adv. Coloten* 22,3 (*Mor.* 1119 *f*).

Identificarea sărbătorii Diombriilor e pentru istoria Callatidei de cea mai mare importanță: ea ne dovedește, de o parte, însemnătatea extraordinară a agriculturii în vieața colonilor dorieni de aici, iar de alta, prin denumirea originală dată sărbătorii, independența culturală a acestor coloni, cari născocesc forme nouă pentru vieața lor sufletească, firește, direct derivată din cea a Grecilor din patria primitivă.

Trecem acum la δαμοθοινίαι. Ințelesul acestui cuvânt e comun: «banchet popular, public». Intrebuințarea lui la plural nu presupune de fel o sărbătoare numită astfel, ci dimpotrivă accentuează încă și mai mult caracterul obicinuit al lui. E fără îndoeală vorba, în general, de toate banchetele publice. Pus în documentul nostru la urma unei enumerări de sărbători, am fi ispitiți să traducem: «în sfârșit la toate banchetele poporului Callatianilor». Totuș cuvântul δημοθοινία nu e lipsit—de altfel ca în toate actele publice la Greci—de un înțeles religios precis. Acest înțeles se exprimă lapidar într'o inscripție din Delphi zicându-se: «ὥστε θυσίαν καὶ δαμοθοινίαν συντελεῖν τὰν πόλιν τῶν Δελφῶν τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Πυθίῳ κατ' ἐνιαυτὸν...» κτλ. (cf. Dittenberger, *Syll.*² I 306, nota la r. 59=τὰ τέλεα τᾶν δαμοθοινιᾶν). La sărbătorile mari, însoțite de jocuri și reprezentații, demothoiniile nu puteau lipsì. O inscripție din Ancyra, notând festivitățile dela jocurile quinquennale ce se dădeau acolo în legătură cu cultul Romei și al lui Augustus, înseamnă: (cutare magistrat, ori prezident al jocurilor, din banii săi) δημοθοινίαν ἔδωκεν, θέας καὶ κυνήγιον ἔδωκεν (CIG. (Boeckh) III 4039, r. 9 sqq.), sau: δημοθοινίας δὶς ἔδωκεν, θέας δὶς ἔδωκεν, ἀγῶνα γυμνικὸν..., κτλ. (r. 14 sqq.), sau: δημοθοινίας δὶς ἔδωκεν δυσὶ πόλεσιν, ἤλιψε τὰ δύω ἔθνη δι'ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, θέας ἔδωκε (r. 56 sqq.), etc., etc. Orice liberalitate a unui particular, care făceà jertfe zeilor, dădeà jocuri, ori instituià reprezentații de circ și hipodrom, rămâneà necompletă fără ospățul public, care s'o încheie, spre satisfacerea și recunoștința generală (cf. pe lângă cele citate mai sus, și CIG. (Boeckh) II 2880 din Branchidae; add. 2143 *f*, din Aegina; add. 2347 *k*, din insula Syros; în sfârșit, mai ales, add. 2374 *e*, din insula Paros, unde ni se arată tot mecanismul unei atare δημοθοινία: jertfe zeilor, cu πανήγυρις, și ca încheiere δημοθοινία, care, după hotărîrea solemnă a poporului, se ține în gymnasiul orașului).

Onorarea lui Apollonios din Callatis aveà deci a fi făcută și la toate banchetele publice date de concetățenii săi, fie în legătură

cu cultul Romei și al Impăraților, fie după ceremoniile și jertfele celorlalți zei, adorați de numeroase thiasuri foarte înfloritoare, precum de pildă erà acel al lui Διόνυσος Δασύλλιος pe lângă templul Δασυλλιεῖον, despre jertfele și ceremoniile căruia avem știre într'o inscripție de mare preț (anume cultul acesta se arată a fi originar, prin Heraclea Pontica, din străvechea patrie dorică, Megara: o legătură intimă sufletească între cele trei orașe) (1), precum erà thiasul cu inițiare în mysterii, al zeilor din Samothrake (2), thiasul lui Dionysos Baccheus (3), de sigur și al lui Apollon Agyieus (4), în sfârșit o sumă altele (5), necunoscute nouă după numele zeilor cari le ocrotiau, ci numai după decretele lor publice, în cari vedem consecvent indisolubila legătură dintre vieața orașului, cu formele oficiale ale activității publice, și vieața thiasurilor, cu formele neoficiale, dar, ca elemente creatoare, încă mai importante, ale aceleiaș activități publice (cf. AEM. XI 35, 35: εὐεργέταν μὲν τοῦ δάμου φιλότιμον δὲ τοῦ θιάσου; XI 34, 33 cu XIV 32, 75, mai sus interpretat; VI 10, 16: *ναὸν μακρὰν κατασκευαξάμενος ἐκ τῶν ἰδίων τόν τε λιμένα καὶ τὰς ἀκτὰς ἀπολεμήτους ἐτήρησεν καὶ τὸ πλοῖον ἐδωρήσατο τᾷ πόλει ἀπ' ἀρχᾶς τε φιλότειμος ἐὼν τοῦ θιάσου ἐπαγγέλλεται ἀεί τινος ἀγαθοῦ παραίτιος ἐσεῖσθαι τοῖς θιασείταις...*).

Poporul callatian onorează pe Apollonios pentru exercitarea exemplară a trei demnități: *gymnasiarchia* (se pare generală, iar nu numai a ephebilor), *agonothesia* și *gerusiarchia* (aceasta încă crescută în valoare prin faptul întemeierii gerusiei chiar de către Apollonios); pristavul aveà a proclamà lauda lui Apollonios exact în această ordine: *ὁ δᾶμος στεφανοῖ τὸν γυμνασιά[ρχαν καὶ ἀγωνο]θέταν καὶ* (6) *πρᾶτον κατασ(τ)άντα [γ]ε[ρ]ουσίαν γερουσιάρχαν ἀ[π' ἀρχᾶς...]*. Incoronarea lui Apollonios se făceà la toate ocaziunile solemne pe cari le-am examinat mai sus. Cinstirea cea mai de preț a lui erà însă eternizarea chipului lui prin statui de bronz și picturi, expuse în portice, cari să dea tuturor știre pe viitor de binefacerile lui: [τιμῶ]ν δὲ αὐτὸν ἀναστάσει [εἰκ]όνω[ν] χαλκέων τε καὶ γραπτ[ῶν...].

(1) AEM. XVII 101, 43 *a* și *b*.

(2) AEM. XIV 35, 88. XIX 110, 67 cu inscripția din Tomi (nu Callatis) AEM. VI 8, 14 = Michel, *Recueil*, 704 (sec. II a. Chr.).

(3) Cf. AEM. XIX 107, 61.

(4) Cf. AEM XI 33, 32.

(5) Cagnat, IGR. I și AEM., *passim*. Cf. *Histria* I, cap. resp.

(6) In decretele de dialect doric se găsește adesea κα în loc de καί, variind indiferent ca ortografie in acelaș document: cf. la Dittenberger, *SCll.*[2] I 306, din Delphi.

Am arătat cu alt prilej (*Histria,* IV, p. 627), cum în vremea elenistico-romană diferitele distincțiuni publice își pierd atât de mult valoarea lor morală, încât ele sunt crescute cantitativ până la absurd. De unde în vremea veche elenică statuile închinate biruitorilor erau mai mult un fel de ofrande aduse zeilor, neavând a reprezentà aidoma pe muritorul care se onorà cu ele, în vremea mai târzie mai multe statui se închină simultan, pentru aceeaș faptă, aceluiaș om (1). Potrivit acestei exagerări generale a spiritului public contemporan, Apollonios primește dară dela concetățenii săi, nù un monument, ci mai multe (cel puțin două); după cum înțelegem din decretele onorifice ale altor gymnasiarchi (v. *Histria,* IV, *l. c.*), o statue de bronz și un tablou îi vor fi fost de sigur așezate în gymnasiu, acolo unde vedem din decretul lui (r. 20), că-i fusese pusă și stela cu inscripția onorifică; altă statue, ori un chip zugrăvit îi va fi fost închinat, fie în agorà, fie în vreuna din incintele sacre ale templelor, fie în port.

In ce privește calitatea artistică a chipurilor de bronz ale lui Apollonios, cine ar fi dispus să admită la ele o artă provincială, nedibace și lipsită de originalitate, poate fi întors de pe această cale, de o parte prin considerația că ne aflăm în sec. I al vremii romane, când încă nu se pierduse tradiția bună, de alta însă prin comparația pe care o avem chiar la Callatis cu arta industrială de aici: teracote din vremea romană, excelent modelate, dovedind o stăpânire încă destul de respectabilă a mijloacelor tecnice mai vechi (cf. comunicarea d-lui D. M. Teodorescu asupra săpăturilor dela Callatis în a. 1915).

Decretul lui Apollonios vorbind la un loc de «chipuri de bronz și pictate» ne silește să examinăm mai de aproape legătura dintre aceste două feluri de monumente, cu cari Callatianii au onorat pe binefăcătorul lor. Expresia εἰκὼν γραπτή, chip zugrăvit, e absolut comună în inscripțiile onorifice grecești și nu avem nevoe să dăm aici citate în această privință (cf. d. p. Dittenberger, *Syll.*[2] III, p. 274 și OGI. II, p. 651). Boeckh în CIG. II p. 662 sqq., la nr. 3068, a cercetat foarte amănunțit chestiunea, dacă prin εἰκὼν γραπτή putem înțelege și sculpturi, și a deslegat-o negativ. Dovezile aduse de Boeckh sunt peremptorii: εἰκὼν γραπτή e, în deobște, un chip zugrăvit. Dimpotrivă εἰκών singur are două înțelesuri: acela de ἄγαλμα ori ἀν-

(1) Vezi citatele în *Histria,* IV, p. 627; chiar la Histria se constată în sec. II p. Chr. aceeași risipă de laude publice (vezi comentariul la nr. 27 și 28).

δριάς (statue întreagă), și acela de προτομή, ἀνάγλυφή (bust ori relief). Tot astfel εἰκὼν γραπτή poate fi numai bust și poate fi și figura întreagă, deși de obiceiu în acest din urmă caz se adăogă și cuvântul τελεία. Decretul lui Apollonios nu explică dară clar ce fel de chipuri de bronz și pictate i-au fost dedicate. Credem însă că nimic nu se opune ca să admitem că chipurile de bronz erau statui întregi, ci dimpotrivă suntem chiar îndemnați la aceasta prin expresia ἀναστάσει, ridicarea, care se întrebuințează așà de tipic pentru închinarea de statui, încât Boeckh afirmă (*l. c.*, p. 665 col. II), că «nicăeri nu se spune εἰκόνα γραπτὴν ἀναστῆσαι,—ceeace se zice numai de statui și coloane ori stele de marmoră». Decretul a întrebuințat cuvântul general εἰκών spre a se potrivì și pentru chipurile de bronz și pentru cele pictate; legătura de idei a făcut-o prin τε καὶ (εἰκόνων χαλκέων τε καὶ γραπτῶν), indicând astfel raportarea strânsă a cuvântului prim, general, la cele două următoare, speciale.

Mai rămâne acum să examinăm chestiunea, ce anume erau «chipurile zugrăvite» ale lui Apollonios. Uzul comun al limbii grecești și al tradiției literare despre pictura greacă a specializat expresia εἰκὼν γραπτή pentru tablourile și picturile independente (pe diferite materiale: lemn, metale, etc.) (1), spre deosebire de picturile parietale, cari împodobiau aceleași temple, basilice și portice greco-romane, unde se expuneau și tablourile (2). Pentru mișcarea artistică din Callatis în epoca de înflorire a stăpânirii romane, inscripția lui Apollonios ne aduce astfel știri de cea mai mare însemnătate. Nu numai sculptura și pictura, dar chiar arhitectura de aici ni se arată într'o lumină foarte favorabilă prin pomenirea dedicațiilor făcute lui Apollonios de Callatiani.

Inscripția dădeà și indicații mai precise asupra locului unde aveau a fi expuse statuile și tablourile, precum și asupra cheltuelilor (e vorba în r. 18 de δαμόσιοι πόροι): toate aceste lămuriri ne sunt pierdute, piatra fiind aici așà de roasă, încât nu mai poate fi vorba de o restaurare convenabilă a textului.

In ce privește așezarea stelei cu decretul onorific în gymnasiul din Callatis, am arătat mai sus necesitatea morală a acestei alegeri a locului, Apollonios având u-și întreaga vieață legată de instituțiile gymnasiale ale orașului său, atât ca agonothet și gymnasiarch, cât și ca gerusiarch.

(1) Cf. Boeckh, CIG. II, p. 664, col. II.

(2) Ὁ εἰκὼν γραπτή erà totdeauna așezată la adăpost de intemperii, subt un coperiș. Cf. pentru toate acestea, Boeckh, CIG. II p. 665.

Trecem acum la începutul decretului pe care îl dăduseră cele două colegii cetățenești după vârstă, οἱ νέοι și οἱ ἔφηβοι, ca instituții autonome, din partea lor, pentru onorarea «președintelui» lor, «gymnasiarchul» Apollonios. Nu ni s'au păstrat decât cuvintele: ἔδοξε τοῖς νέοις καὶ ἐφήβοις, în r. 21, restul fiind indescifrabil ori distrus. Simpla existență a acestor corporații ne este însă de cel mai mare preț.

In adevăr, din trei inscripții dela Odessus, ne dăm seama, prin comparație, de însemnătatea pe care o aveau în Pontul Stâng colegiile de νέοι și ἔφηβοι.

Vedem în una din ele (Kalinka, *Ant. Denkm. in Bulg.*, col. 81, nr. 92), de pe la începutul secolului I a. Chr., pe νέοι onorând printr'un decret al lor pe Xenandros al lui Apaturios pentru nobleţea lui față de dânșii: în fiecare an, la sărbătoarea lui Hermes — ἐν τοῖς Ἑρμαίοις — zeul ocrotitor al gymnasiilor, Xenandros să fie încoronat, pristavul proclamând: οἱ νέοι στεφανοῦσιν... κτλ. Hotărîrea colegiului de νέοι are a fi executată de înșiși gymnasiarchii cari vor fi în fiecare an, ei având grija de a se face regulat și după datină proclamarea încoronării. Gymnasiarchii sunt însă, precum se știe, magistrații întregului stat și demnitari onorifici de primul rang, ei înșii binefăcători ai patriei, în întregimea ei, prin liturgiile lor bogate. Aceste considerații ne arată că οἱ νέοι exercită (precum am dovedit cu alt prilej, despre gerusia) (1), un rol quasi-oficial în vieața publică din Pont și deci actele lor au cea mai mare înrâurire asupra vieții comune din orașele grecești de aici.

De altă parte, vedem pe ἔφηβοι subt prezidenția unui ἐφήβαρχος dintre dânșii, făcând la Odessus dedicații pentru marele zeu, thracic, de aici, θεὸς μέγας Δερζελάτης, în a. 238 p. Chr. (Kalinka, *o. c.*, col. 108, nr. 114), primul archon, după care se datează închinarea, fiind și preot al zeiței Roma, — iar într'o altă inscripție întâlnim pe aceiași ephebi organizați în companii (τάξεις): avem lista de nume a celor din a VII-a τάξις, — poate, subt câte un ταξίαρχος, — ridicând de sigur (după motivele ornamentale ale reliefului de deasupra inscripției) o închinare pentru un epheb din compania lor, sau pentru întreaga companie, biruitoare la vreunul din agonele odessitane (Kalinka, *o. c.*, col. 111, nr. 115). — Actele publice ale ephebilor, făcute la Callatis, cum am văzut, în tovărășie cu οἱ νέοι, sunt pretutindeni în orașele grecești nu mai puțin quasi-oficiale ca

(1) *Histria*, IV, p. 680 sq.

ale celorlalte corporații după vârste, — afară firește de παῖδες, cari au rol numai la actele pur gymnasiale ori religioase.

Callatis având collegii deosebite de γέροντες, νέοι și ἔφηβοι, active toate în vieața publică, se arată a fi — în sec. I p. Chr. — printre orașele elenice cele mai înfloritoare, ca activitate socială și culturală.

Incă o chestiune înainte de a încheià. Decretul pentru Apollonios e redactat în dialectul doric. Avem documente sigure din Callatis redactate și în κοινή (AEM. VIII 3, 6; XIX 108, 63; XIX 109, 64, etc.); marea majoritate însă a inscripțiilor Callatidei (exceptând firește pe cele din AEM. VI, cari sunt mai toate greșit date ca din Callatis), e dorică. Persistența aceasta a dorismului, care erà în special ținut viu la Callatis prin legăturile strânse cu patria mamă, Heraclea Pontica, a contribuit fără îndoeală în cea mai mare măsură la păstrarea caracterului primitiv al grecismului de aici — cu instituțiile sale religioase străvechi — și a fost una din cauzele importante ale înfloririi culturale a Callatidei, în continua ei rivalitate cu vecina ioniană, mai fericită, Tomi.

Inscripția lui Apollonios, întemeietorul gerusiei din Callatis, ne deschide o perspectivă excepțional de largă asupra acestei înfloriri sociale, religioase și artistice a Callatidei în secolul I p. Chr.

RÉSUMÉ

La Gérusie de Callatis.

Parmi les colonies grecques du Pontus Sinister, Callatis — fille d'Heraclea Pontica, et par celle-ci descendante de l'ancienne Mégare dorienne — paraît avoir joué, vers le IV-e et la première moitié du III-e siècle av. J.-Chr., le principal rôle parmi ses voisines, ioniennes: Histria au Nord et Odessus au Sud (Tomi n'étant encore, en ce temps, qu'une petite factorerie). Avant le IV-e siècle et, en partie, même pendant ce siècle, Histria avait été la plus florissante colonie, entre l'Istrus et le Haemus. Dès le milieu du III-e siècle, l'importance de Tomi prend un rapide essor. Au temps des Romains elle devient la métropole du Pontus Sinister.

L'extension de la puissance macédonienne jusqu'à la mer Noire, donne aux villes grecques d'ici l'occasion d'entrer, déjà sous Philippe et Alexandre, directement dans la mêlée des luttes qui caractérisent l'époque hellénistique. Spécialement le roi Lysimaque essaya de soumettre à sa volonté directe les villes du Pontus Sinister; mais celles-ci profitant de la rivalité entre Antigonos et Lysimachos cherchèrent à leur tour à se débarrasser de la désagréable tutelle. Diodore de Sicile nous parle de ce conflit—dont les Callatiens sont les principaux et à vrai dire les uniques héros—d'une manière détaillée dans ses l. XIX 73, XX 25 et XX 112, 2.

Malgré leur héroïque résistance, le coup donné par Lysimaque aux Callatiens, en 313 et les années suivantes, quand une si grande partie de la population de cette ville avait émigré dans le Bospore Cimmérien, affaiblit de beaucoup la puissance de la florissante colonie dorienne. L'essai des Callatiens de prendre Tomi pour en faire une factorerie à eux, vers 260 av. J.-Chr., n'eut point de succès. Les Byzantins battirent les Callatiens alliés aux Histriens, et donnèrent aux Tomitains l'indépendance. A partir de cette défaite, nous dit l'historien Memnon, les Callatiens ne purent jamais plus s'élever à un état de prospérité remarquable.

Mais on ne doit pas prendre à la lettre l'affirmation de Memnon. En effet, nous avons la possibilité, de savoir, justement pour le IV-e et le III-e siècle av. J.-Chr., par une série de monuments authentiques, quelles étaient

les relations politiques et commerciales — continues — des Callatiens ; ces relations n'ont point l'air de s'être trop laissées influencer par les insuccès politiques et militaires entre 313 et 250.

Un décret honorifique du IV-ème siècle a. J.-Chr., par lequel les citoyens d'Olbia proclament Nautimos de Callatis «proxenos», indique les étroites relations commerciales qu'entretenaient ces deux villes (Minns, *Scythians and Greeks*, p. 459). Un autre décret honorifique est rendu par les Callatiens eux-mêmes, probablement vers le III-ème siècle a. J.-Chr., pour un citoyen de la Chersonèse Taurique, du nom de Pasiadas, fils de Herodotos, dont il est dit qu'il est bienveillant et serviable tant à l'égard de l'État des Callatiens que particulièrement pour les citoyens de Callatis obligés par leurs affaires d'aller dans la colonie dorienne soeur (AEM. XVII 99,41 ; Michel, *Recueil*, 333). C'est très probablement vers la même époque, à savoir. III-ème siècle a. J.-Chr., ou tout au plus commencement du II-ème, que se place un autre décret honorifique (Pârvan, *Archäologischer Anzeiger*, J. D. A. I., Berlin, 1915, p. 250 et suiv.) rendu par les Callatiens en faveur de deux citoyens de Mytilène, les frères Héronax et Bacchios, fils de Kalliphanès, qui, pareils en cela à Pasiadas de Chersonèse, secourent et assistent les citoyens de Callatis venus pour des affaires à Mytilène. Nous voyons donc ces Callatiens entretenir d'actives relations commerciales et politiques avec Olbia, la Chersonèse Taurique et Mytilène, précisément à l'époque où ils défendaient le plus obstinément leur liberté contre Lysimaque et où ils disputaient aux Byzantins la suprématie politique et économique sur le littoral occidental du Pont Euxin („Pontus Sinister").

Le déclin des Callatiens, aux III-ème et II-ème siècle a. J.-Chr., est dû sans doute non seulement à leurs défaites militaires mais aussi à des causes d'ordre plus général, qui ont sensiblement modifié l'équilibre des forces helléniques de ces contrées.

En effet, vers la fin du III-ème siècle a. J.-Chr., nous voyons la Chersonèse Taurique, la colonie sœur de Callatis, parvenir à une prospérité exceptionnelle, grâce surtout à son commerce de céréales (voir Minns, *o. c.*, p. 517). Or, c'est précisément le même commerce qui formait aussi la principale source de richesse des Callatiens. Une nouvelle preuve de ce fait en plus de celles que nous connaissions jusqu'à présent (voir plus haut p. 55) nous est fournie par l'inscription même dont nous nous occupons ici : parmi ses fêtes publiques, Callatis, comme État agricole, en compte une, Διόμβρια, qui est directement consacrée à la fécondante humidité des pluies d'automne. Nous insisterons plus bas sur le caractère de cette fête.

Outre la concurrence rencontrée dans le commerce des grains, la calamité de plus en plus grande qu'étaient les incursions des pirates dans les eaux

du Pont a contribué sans doute à l'apauvrissement des colonies grecques qui n'étaient pas directement défendues par de puissantes flottes de guerre: c'était le cas des villes du Bosphore Cimmérien. En effet, nous voyons par les inscriptions qu'après le déclin de la puissance de Lysimaque sur terre et de la force d'Eumélos et de ses descendants Spartocides sur mer (voir Minns, p. 579 et suiv.), les colonies grecques du littoral occidental restées libres sont en réalité bien plus malheureuses que du temps de leur soumission à Lysimaque, car les barbares arrivés par terre aussi bien que les pirates venus par mer les attaquent sans cesse et, lorsqu'ils ne les ravagent pas complètement, ils pillent et massacrent du moins leurs citoyens isolés. Une inscription qui date environ de l'an 100 a. J.-Chr., exprime les remerciments chaleureux des Callatiens aux Apolloniates et surtout à Stratonax, fils de Lygdamis, qui, pendant la récente guerre, portée sans doute contre les barbares, avaient «sauvé» les Callatiens de la défaite (Kalinka, *Ant. Denkm. in Bulg.*, col. 83 et suiv.). D'autre part, nous possédons un décret, datant vraisemblablement de la première moitié du II-ème siècle a. J.-Chr., qui est consacré par les Olbiopolites aux citoyens grecs de l'île des Serpents et surtout à l'un d'entre eux dont le nom ne s'est pas conservé, et dont le principal mérite était d'avoir nettoyé le Pont Euxin des pirates qui l'infestaient (AEM. XI 37, 41). C'est toujours pour célébrer une victoire contre les pirates que le Rhodien Posideus dédie vers l'an 100 a. J.-Chr. également à Olbia, un ex-voto à Achilleus, le héros protecteur de l'île de Leuké au sujet de l'activité des Olbiopolites et des Rhodiens dans le Pont Minns, p. 463).

Un nouveau document de cette époque trouble (II-ème — I-ier siècle a. J.-Chr.; voir AEM. VI 10, 16 et Pick, *Münzen von Dacien u. Mösien*, I 1, p. 86, n. 1) nous est fourni à Callatis par une autre inscription, très importante pour les renseignements de nature économique — finances et banques — qu'elle nous donne. C'est le décret d'un „thiasos" en l'honneur d'un membre généreux qui avait mis des fonds à la disposition du collège dans des conditions très favorables (AEM. XI 34, 33 et XIV 32, 75; Dittenberger, *Syll.*[2] II 736; Michel, *Recueil*, 996; II-ème siècle a. J.-Chr.). Le décret parle des circonstances critiques que traversent les citoyens et souligne le fait que leur bienfaiteur Bicon, fils de Dioscouridas, ayant la garde du trésor du thiasos, en avait perdu les fonds, probablement pendant une guerre avec les barbares, et par conséquent pour des causes indépendantes de sa volonté. Cependant, il rendit tout l'argent à lui confié par les Callatiens ainsi que les intérêts, alors qu'il aurait pu ne pas s'acquitter de la dette qu'il avait, d'après la loi, envers le collège. De plus, il avait lui-même, auparavant, prêté au thiasos de l'argent à un taux minime, et supporté sur sa propre fortune une partie des dépenses de son collège.

Tous ces documents prouvent donc, en ce qui concerne les II-ème et I-ier siècle a. J.-Chr., d'une part les circonstances difficiles et souvent très malheureuses où vivaient les Callatiens, d'autre part la prospérité de leur vie économique, en dépit de ces circonstances. Le décret bien connu d'Olbia, rendu en l'honneur de Théoclès, fils de Satyros (CIG. (Boeckh), 2059; Latyschew, IPE. I 22; Minns, *o. c.*, p. 644, no. 10), nous montre les Callatines, vers les dernières années de l'ère païenne, ou les premières de l'ère chrétienne, consacrant, en compagnie des citoyens de presque toutes les villes grecques importantes du Pont et de la mer Egée en relations avec le Pont, une couronne d'or à Théoclès à l'occasion de sa mort, pour les services qu'il avait rendus, entre autres, aussi au club des Callatiens, négociants et armateurs, venus pour affaires à Olbia.

Les intérêts économiques, politiques et militaires des Callatiens les obligent à entretenir des relations très étroites non seulement avec leurs frères doriens du Byzance, de l'Héraclée Pontique, ou de la Chersonèse Taurique (voir pour les relations de l'Héraclée avec la Scythie Mineure, AEM. VIII 20, 60), mais aussi avec les centres ioniens. Une inscription qui semble provenir d'Odessus nous montre les Callatiens rendant des honneurs particuliers, vers le II-ème ou I-ier siècle a. J.-Chr. (CIG. (Boeckh) *add.* 2056 *d*), à un citoyen de cette ville voisine; une autre inscription, provenant de Carystos en Eubée et datant de la même époque, mentionne une Callatienne, Neikéso, enterrée là-bas par son fils, Comaros, marchand ou nautonier (IG. XII 9, 34). Vers le même siècle nous rencontrons des Callatiens à Athènes: ainsi par exemple un nommé Ménandros, fils de Doros (IG. II 3, 3045; voir III 2, 2501), et une femme Anthis (IG. II 3, 3044), qui y sont enterrés. Une autre Callatienne, Euporia, vit à Smyrne, un peu plus tard peut-être (CIG. Boeckh) 3317).

D'ailleurs, pour ce qui est des Callatiens comme infatigables navigateurs et connaisseurs des routes de la mer et des contrées lointaines (voir par exemple l'inscription funéraire en vers, AEM. VI 6,10: οὕνεκεν ἐν ξείνῃ Διονύσιος ἔφθιτο νούσωι, λείψανα δ'ἐξ σποδιῆς ἤλυθεν εἰν τοκέας), nous en avons le plus éclatant témoignage dans l'activité scientifique de Démétrios le Callatien, qui, à l'époque même dont nous nous occupons – III-ème — II-ème siècle a. J.-Chr., — entre 216-200, écrivait ses vingt livres «sur l'Asie et l'Europe» (voir F. Susemihl, *Gesch. d. griech. Litt. in der Alexandrinerzeit* I, p. 681).

A l'époque romaine, Callatis continue à être un important centre commercial. Cependant, à partir du II-ème siècle, sous Marc Aurèle et ses successeurs, la direction des affaires publiques est confiée aux représentants du pouvoir central, *curatores reipublicae*, étrangers d'origine, envoyés par

l'empire pour réorganiser l'administration désordonnée des Grecs habitant ces parages. Une inscription de Sidyma, en Lycie, qui se place vers 180 après J.-Chr., nous fait connaître un λογιστὴς Καλλατιανῶν πόλεως Μυσίας, qui est romain par le nom, le droit de cité et la dignité sénatoriale: Tib. Claudius Telemachus, mais gréco-lycien d'origine, à savoir de Xanthos; il est vrai que vers la fin du II-ème siècle il réussit à devenir *consul* (Cagnat IGR. III 581; Pârvan, *Histria*, IV p. 629).

Bien plus, même à l'époque tardive romano-byzantine, Callatis conserve un bien-être relatif (voir les intéressantes découvertes de mon collaborateur D. M. Teodorescu, dans les *Annales* de l'Académie Roumaine) et ses relations traditionnelles avec l'étranger. Ainsi, nous trouvons vers le V-ème siècle un Syrien hellénisé, au nom romain de Synplikios, fils de Kassianos, de profession avocat-jurisconsulte (νομικὸς τὴν ἐπιστήμην) qui, ayant vécu ici jusque dans ses vieux jours avec sa femme, s'éteint «avec l'espoir de la résurrection» et de «la vie éternelle» (AEM. XI 32, 31).

* * *

Le nouveau document, découvert parmi les matériaux extraits des ruines antiques pour servir au nouvel édifice de l'église grecque de Mangalia, est très mal conservé (pour la description et la restauration des deux fragments dont se compose le texte actuel, voir plus haut page 60—64 et le dessin de la page 61, ainsi que la planche hors texte de la fin). Le contenu du document, tel qu'il résulte des restitutions que nous proposons ci-dessus, est le suivant.

Un riche citoyen de Callatis, vu l'état précaire des finances de la ville, offre spontanément d'assumer la charge d'ἀγωνοθέτης. Sur sa fortune, il fait faire brillamment les sacrifices et les repas rituels. Les Callatiens le proclament gymnasiarque. En cette qualité, il réorganise le système d'utilisation du gymnase par les quatre collèges des citoyens, groupés par âges: enfants, éphèbes, jeunes hommes et vieillards; il apporte de riches sacrifices à l'occasion des fêtes et offre de brillantes cérémonies en l'honneur des dieux. C'est lui enfin qui, le premier, institue la fête néocorique des vieillards, et alloue à cet effet un fonds dont les intérêts doivent servir au collège des vieillards de Callatis (gérusie) pour célébrer chaque année cette fête particulière. Pour tous ces bienfaits, les Callatiens décident d'honorer publiquement Apollonios et de lui conférer les premières distinctions de la cité: «Le peuple couronne le gymnasiarque, l'agonothète, le premier fondateur de la gérusie et son premier gérusiarque, et il l'honore en lui érigeant des statues d'airain et en lui consacrant des images peintes...» La proclamation devait avoir lieu aux quatre grandes fêtes que le document

nous révèle maintenant pour la première fois à Callatis: Archairésies, Césarées, Panégyries, que nous trouvons aussi ailleurs, et Diombries, fête dont nous rencontrons la première mention, dans tout le monde grec, à Callatis; en dehors de ces fêtes, la proclamation aurait lieu d'une façon générale à toutes les Damothoïnies.

Le décret du peuple Callatien était suivi sur notre monument de la décision spéciale que les collèges réunis des νέοι et ἔφηβοι de Callatis avaient prise pour honorer eux aussi en particulier le bienfaiteur Apollonios. Malheureusement, rien ne subsiste de cette décision, car le fragment que nous possédons constitue une petite partie à peine du monument qui ornait le gymnase de Callatis.

Nous ne saurions, dans ce résumé succint, insister sur les faits nouveaux, concernant les institutions sociales et religieuses du I-er siècle après J.-Chr., dont notre document nous donne connaissance pour la première fois. Nous nous bornerons — pour le reste voir le texte roumain — aux deux faits nouveaux essentiels qu'apporte l'inscription: la fondation de la gérusie de Callatis et la fête, inconnue jusqu'à présent, des Diombries.

Le texte dit 9-ème ligne et suivantes): πρᾶτος εἰσηγήσατο [ν]εωκόρον γήρως ἑορτὰν ἀργ[υρίου ἐπιδό]σει ποτὶ διανεκῆ διὰ τόκων [ε]ὐπο[ρί]αν, κτλ., et plus bas. (16 ème ligne): πρᾶτον καταστάντα [γ]ε[ρ]ουσίαν γερουσιάρχαν ἀ[π' ἀρχᾶς...]. Il ressort de l'interprétation comparative des deux citations ci-dessus qu'Apollonios non seulement a fondé la gérusie en la séparant des autres collèges groupés par âges, mais aussi lui a donné la mission spéciale de célébrer une ἑορτή caractérisée comme νεωκόρος. Dès que la gérusie est créée, Apollonios est élu gérusiarque, c'est-à-dire président. Cette dignité n'est pas commune à tout le Pont occidental. A Histria les présidents de la gérusie s'appellaient συναγωγεῖς (Pârvan, *Histria*, IV 606 et suiv.). Dans la plupart des centres du Sud fonctionnaient soit un γυμνασίαρχος τῆς γερουσίας (ou τῶν γεραιῶν, τῶν γερόντων, etc.) soit un προστάτης, dignitaires honorifiques qui dirigeaient le collège des vieillards (P.-W., VII, col. 1978 et suiv. et 1268). Qu'est cette νεωκόρος ἑορτή? Nous voyons dans ces contrées des villes telles que Périnthe ou Philippopolis s'enorgueillir du titre honorifique de νεωκόρος qui leur avait été conféré en récompense du culte qu'elles avaient voué à Rome et aux empereurs-dieux en leur dédiant des temples et des fêtes spéciales (Cagnat, IGR. I 1471, 1472, 786, 787 et en général I et II, et Dittenberger, *Syll.*³ et OGI., pour Καισάρεια, Ῥωμαῖα, Σεβάστεια, etc.). La ville de l'Héraclée Pontique, métropole de Callatis, possédait elle aussi la distinction de la νεωκορία (Cagnat, IGR. I 890). Rien donc de plus naturel que l'institution par Apollonios, à Callatis, d'une fête spéciale en relation avec la νεωκορία et célébrée exclusivement par les vieillards de la ville. Apollonios entend que

la gérusie de Callatis ait comme principale mission le culte des empereurs, sa fête anniversaire étant une νεωκόρος ἑορτή. Mais le culte des empereurs existait à Callatis déjà avant la gérusie, et la fête des Καισάρεια, qu'on célébrait depuis longtemps lorsque la gérusie fut instituée, n'a rien de commun avec cette νεωκόρος ἑορτή de la gérusie à caractère particulier collégial. L'existence ou la non-existence de la gérusie dans une ville grecque ne conditionne nullement le culte officiel des empereurs.

Examinons maintenant la quatrième fête dont nous parle le décret d'Apollonios: Διόμβρια. D'après les recherches que nous avons pu faire, cette fête était jusqu'à présent totalement inconnue dans le monde grec. Son nom vient évidemment de l'adjectif δίομβρος, «mouillé par la pluie». Il faut donc, dès le début, remarquer le sens passif et non pas actif de ce terme. Ce sens doit diriger notre pensée non pas vers le ciel qui donne la pluie, mais vers la terre qu'elle mouille et qu'elle féconde. Toujours comme question préalable, il convient de remarquer que le nom de la fête n'est pas une notion abstraite, «la fête de la pluie», mais dérive d'un attribut précis d'un dieu qui, à Callatis, portait l'épithète de δίομβρος, soit d'une façon générale, soit avec un caractère mystique, c'est-à-dire seulement dans certaines cérémonies et à un certain jour de fête, spécialement caractérisée par cette qualité du dieu.

Si l'épithète à sens actif de ὄμβριος se rencontre assez fréquemment, surtout lorsqu'il est question de Zeus (voir Bruchmann, *Epitheta Deorum Gr.* (Roscher, suppl.), p. 136; IG. IV 1598 (Corinthe), etc.; voir de même l'épithète analogue de ὑέτιος, tout aussi bien connue), l'épithète de δίομβρος est en échange, à notre connaissance, inconnue jusqu'à présent. Cependant, nous trouvons d'autres épithètes apparentées par le sens à δίομβρος. Tel est l'attribut ὀμβροχαρής que porte Γῆ (Bruchmann, *o. c.*, p. 72); telles sont aussi, mais à filiation plus lointaine, l'épithète de εὔχλοος («à la belle verdure»: (ce qui implique logiquement la qualité de δίομβρος) portée par Δημήτηρ *ibid.*, p. 74), ainsi que celle de χλόη et χλοόκαρπος étroitement apparentées à εὔχλοος (*ibid.*, p. 77).

Il est clair, sans que d'autres démonstrations soient nécessaires, que la divinité à qui revient tout naturellement le titre de δίομβρος est la terre: soit comme Δημήτηρ, soit, mieux encore, comme Γῆ μήτηρ. Nous avons vu que cette seule divinité possède en fait des épithètes analogues à celle que renferme notre nouvelle inscription. Le culte qui se révèle dans un attribut tel que δίομβρος est cependant par excellence rustique. C'est un culte d'agriculteurs. De même que nous voyons par exemple Ζεὺς Ὑέτιος (Iupiter Pluvius) adoré par un collège de paysans de l'île de Cos: τὸ κοινὸν τῶν συμπορευομένων παρὰ Δία Ὑέτιον, collège composé de tous les citoyens à in-

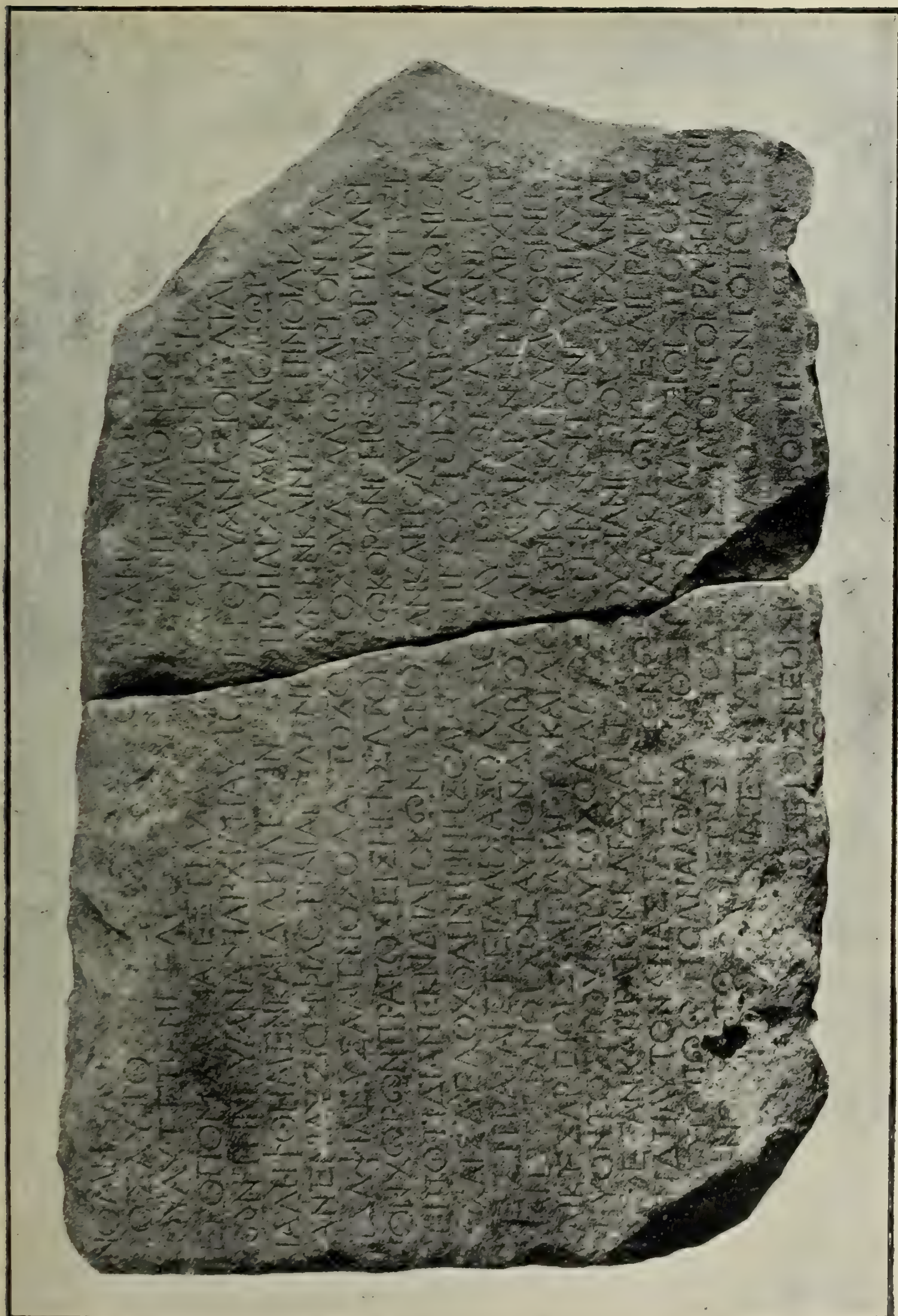
térêts ruraux, qui s'assemblaient avec les paysans pour faire des sacrifices à l'autel du dieu, de Zeus «le dispensateur de la pluie» (Dittenberger, *Syll.*[2] II 735), de même nous voyons célébrer à Eleusis, à Athènes, à Epidauros, etc... immédiatement avant le commencement des travaux agricoles, la déesse Δημήτηρ Προηροσία (voir Höfer dans Roscher, *Myth. Lex.*, III 2999) par une fête appelée Προηρόσια ou Προηρέσια (voir Dittenberger, *Syll.*[2] II 521, 28 et 628, 6, et Daremberg-Saglio, IV 1, 673), comme divinité qui prépare la terre pour bien recevoir la semence. La fête des Proérosies (ἡ ἑορτὴ τῶν Προηροσίων: Dittenberger, *Syll.*[2] II 628, 4 et suiv.) était célébrée, comme l'a prouvé Dittenberger (*l. c.*) en corrigeant A. Mommsen (qui la place au mois de Boédromion: Septembre-Octobre), au mois de Pyanepsion (Octobre-Novembre) «après les premières pluies d'automne»: on faisait les sacrifices immédiatement avant le commencement du labourage, comme pour une inauguration des travaux d'automne. Ainsi donc, la «terre mouillée» par les premières pluies d'automne est l'épiphanie par excellence favorable de la déesse qu'adorent les Grecs aux Proérosies. La meilleure preuve nous en est fournie par le fait que Déméter est adorée à cette fête, qui est sa fête, précisément en compagnie de Zeus Ombrios et de Poseidon Phytalmios (voir Höfer dans Roscher, *o. c.*, III 2999), c'est-à-dire avec les deux divinités suprêmes qui donnent à la terre desséchée l'humidité fécondante; (voir les textes chez Plutarque, *Sept. sap. conv.*, 15 (Mor. 158, *e*) et *Adv. Coloten*, 22, 3 (Mor. 1119, *f*).

Par conséquent, la Γῆ Δίομβρος fêtée par les Callatiens aux Διόμβρια n'est autre que la Γῆ Ὀμβροχαρής, ou encore Δημήτηρ Προηροσία fêtée par les autres Hellènes au commencement des semailles d'automne, après les premières pluies. Les „Diombries" de Callatis doivent donc être considérées comme un autre nom des Proérosies et, comme telles, se placent dans le calendrier callatien vers la même époque que les Proérosies du Sud, à savoir Octobre-Novembre.

Le fait d'avoir pu identifier les Diombries présente une grande importance pour l'histoire de Callatis. En effet, nous apprenons d'une part la place exceptionnelle que tenait l'agriculture dans la vie des colons doriens de l'endroit et, d'autre part, par l'appellation originale donnée à cette fête, l'indépendence spirituelle de ces colons.

Il nous reste à signaler une question encore, avant de finir. Le décret concernant Apollonios est rédigé en dialecte dorien. Nous possédons des documents certains, provenant toujours de Callatis et rédigés en κοινή (AEM. VIII 3, 6; XIX 108, 63; XIX 109, 64, etc.); mais la grande majorité des inscriptions de Callatis est en dialecte dorien, à l'exception, naturellement, des inscriptions AEM. VI qui sont toutes faussement indiquées

comme originaires de Callatis. Cette persistance du dorisme, que maintenaient particulièrement vivant à Callatis les étroites relations entretenues par la cité avec sa métropole l'Heraclée Pontique, a sans doute contribué dans la plus large mesure à la conservation du caractère primitif de l'hellénisme local, avec ses antiques institutions religieuses, et a été une des causes importantes de la florissante civilisation de Callatis, dans sa permanente rivalité avec sa voisine ionienne plus heureuse, Tomi.

DIN RELAŢIILE FRANCO-ROMÂNE.

UN SCRIITOR FRANCEZ DESPRE ROMÂNI ŞI UN SCRIITOR ROMÂN IN FRANŢA:

ELIAS RÉGNAULT și GRIGORE GĂNESCU

DE

N. IORGA.

Membru al Academiei Române.

Ședința din 4/17 Noemvrie 1916.

In momentele când numele culturii se iea în deșert de oamenii cari distrug la noi mânăstiri străvechi, cuprinzând comorile unei arte unice, și urmăresc cu bombe ucigașe pe o Regină care-și plânge copilul, în momente când aceleași bombe cad la doi pași de mormintele venerate ale Regelui Carol și Reginei Elisaveta, cred că trebue să dăm tuturora priveliștea unei munci în adevăr culturale, care înseamnă și iubire pentru prietenii neamului nostru și lipsă de ură față de acei oameni de știință cari, aparținând poporului care încearcă a distruge un Stat național și viitorul unui popor întreg, rămân membri de onoare ai instituției noastre. De aceea Academia își reîncepe comunicațiile ca în vremile când primejdia nu stăteà deasupra capetelor noastre și, ca și poporul pe care-l reprezintă cultural, ea privește cu încredere rezultatul final al sforțărilor sublime pe cari le face soldatul român.

Élias Régnault.

I.

La 1855, când, de pe urma răsboiului Crimeei, se aștepta o nouă organizație, pe baze de libertate și naționalitate, a «provinciilor dunărene», a «Principatelor», o carte apărù pe care o întrebuințăm și astăzi pentru a fi lămuriți mai repede asupra împrejurărilor re-

voluționare dela 1848, «Istoria politică și socială a Principatelor Dunărene» *(Histoire politique et sociale des Principautés Danubiennes)*. Indată opera a fost tradusă și în românește, la Iași, de Dr. A. Fătu.

Despre Élias Régnault el însuș — care nu erà nici un Michelet, nici un Quinet, prietenii cei mari ai Românilor în sfânta epocă romantică — nu s'a spus nimic. Totuș istoricul lui Napoléon I, al guvernului provizoriu din 1848, al Angliei, al Irlandei, biograful lui O'Connell, ***traducătorul cel dintâiu al lui Carlyle,*** nu este un necunoscut. Fiu al unui Francez și al unei Engleze, născut și crescut în Anglia, el se bucurà de stima generală pentru rectitudinea unui caracter pe care vremile, dușmane regimului liberal dorit de dânsul, nu-l putuse încovoià. Când redactorul dela «Avenir national» murì, de o congestie cerebrală, la 1868, în vârstă de 67 de ani, prietenii plânseră pentru omul bun și amabil, «calm, blând, cam trist», «una din acele figuri ***paterne,*** cari îndată fac să se nască simpatia», tovarășii de idei putură prețuì pe «unul din decanii presei democratice», pe soldatul «care toată vieața lui luptase pentru aceleași idei, cari erau idei de libertate», dar oricine a trebuit să și-l păstreze în minte, respectuos, ca pe «unul dintre acei oameni cinstiți a căror vieață, aproape obscură, e totodată un exemplu și o mângâiere.» (1)

Incă din 1843 el se ocupase de țerile noastre. Intr'un articol din «Revue Indépendante» (25 Iunie), iscălit «Regnauld», — nu pare a fi călătorul în Orient M. Regnauld, după 1850 bibliotecar la Consiliul de Stat, (2) — el se ocupà de «Principatele Dunărene», de «Romanie» sau «Moldo-Valachie». Sunt aici aceleași idei despre fatala descompunere a Imperiului Otoman, despre nevoia de a nu-l lăsà înlocuit cu altă Putere, despre drepturile naționalităților creștine supuse și datoria Puterilor apusene de a le da sprijinul lor mântuitor. Așteptând un congres la Constantinopole pentru regularea întregii chestiuni a Orientului, el caută deocamdată să explice căderea, în 1842, a lui Alexandru Ghica, discutată, dar, după el, fără înțelegere, și în Camera franceză.

Fără a face citații, dar întrebuințând, ca pentru discursul bătrânului Hăjdău, publicațiile în două limbi ale lui Asachi, scriitorul francez face istoria celor două țeri încă dela începuturile lor pre-

(1) ***L'Illustration*** pe 1868, I, p. 19. Cf. aceeaș publicație pe 1849, II, pp. 238—9 și pe 1851, II, p. 159.

(2) Pentru cartea lui «Voyage en Orient», v. ***Revue d'Orient***, seria nouă, II, pp. 191—2.

romane pentru a ajunge apoi la subiectul său. In partea a doua se caută mai ales să se facă dovada că Rusia n'a isprăvit, în realitate, nimic pentru Principate, unde «vrea să închidă intrarea Francezilor și Englezilor» (p. 544), ba chiar cu inconștientul ajutor al acestora. Protecția acestei Puteri, nefiind acceptată formal de protejați, îi pare ilegală. Unele știri, ca refuzul Agenților austriace de a primi pasapoartele românești pentru Monarhie (p. 548, nota 1), par să arăte o prezență, fie și trecătoare, a scriitorului la București sau la Iași. El declară apoi că primià scrisori din cea dintâi capitală (p. 548, nota 1).

Soluția la care se oprià el încă de atunci (p. 551) erà independența acestor teritorii de mare importanță pentru Apuseni, putând fi «aliați sinceri și puternici pentru a apărà ideile democratice contra Monarhiilor Nordului». O nație latină, care și-a păstrat așà de îndărătnic lege, limbă, datini, autonomie, o nație «subt două raporturi *(à double titre)*» — el se gândește la amestecul sângelui celtic cu cel trac, — «soră a nației franceze», o nație cu merite istorice mari, o aliată încă din 1396 a «Franței în Orient», o ucenică devotată a nouăi Franțe, nu merită oare măcar atenția de care s'a bucurat de curând Egiptul lui Mehemed-Alì?

II.

Revenim la lucrarea din 1855. Prefața, de mare avânt al cugetării, e și de o libertate a gândirii absolută. Inlăturând calculele diplomaților și grija lor de a ocroti o Turcie, căreia cred că garanția lor îi poate infuzà sânge viu, Régnault vede în răsboiul ce se urmează un sfârșit mai «onorabil», dar și mai «prompt», al Turciei, condamnată încă din clipa când titlul său de stăpânire față de națiile creștine, puterea, a dispărut. Aceste nații, deci, trebue să reintre în dreptul lor, înlăturându-se, cum se face, altă forță, altă silă, care încearcă, în numele Crucii chiar, a i se substitui. Astfel, și numai astfel, Franța ar găsì un sprijin acolo chiar unde aduce o așà de mare jertfă.

Intre creștinii slavi, Régnault descopere o insulă latină, «poporul moldo-valah», «între Tisa, Nistru și Dunăre», în număr, exact, de 7.767.000 de oameni, pe lângă cari s'ar adaoge «aproape 2.000.000 de Români împrăștiați in grupuri de 50 la 60.000 în Bulgaria, în Serbia, în Podolia, în Ungaria și în Macedonia». Ei sunt, în energia păstrării lor, pentru latinitate «un noroc», *une bonne fortune*.

Deci «momentul a venit să se întărească această naționalitate și să i se asigure viitorul prin concursul hotărît al Puterilor apusene». Altfel se vor găsì alții, mânați de alt interes, cari o vor face.

O parte dintâi e geografică și istorică. Régnault a cetit pe Cantemir, Carra, Thornton, Zallony, Desprez, Saint-Marc Girardin, Billecocq, Colson, Ubicini, Aurelia Ghica-Soubiran și Bellanger, dar mai ales pe Vaillant, de unde a luat multe lucruri minunate: nu crede oare că Focșanii înseamnă «hotar» și că a fost fundat, în tovărășie, de Mateiu Basarab și Vasile Lupu? Eliad i-a furnizat date despre instituții. Observații juste sunt amestecate cu amănunte comune: astfel constatarea că răspândirea limbii franceze s'a făcut prin mijlocul ofițerilor ruși, că Bucureștii sunt «o adunătură de sate, fiecare cu biserica lui» (p. 10). Să semnalăm amintirea — după ce izvor? — a petiției îndreptate către Bonaparte ca prim-consul de Banul Ghica, de Brâncoveanu, de Scarlat Câmpineanu, de Moldovenii Catargiu, Sturdza și Beldiman, cerându-i ajutorul Franciei și «autorizația pentru cele două provincii de a se constituì ca Republice» (p. 102). Când e vorba de Mihaiu «Suțu, Domnul dela 1821 al Moldovei, autorul adaoge (p. 117, nota 1) că tot el erà în 1854 «șeful eteriștilor din Atena», agitând pentru realizarea noului Imperiu bizantin.

Pentru vremea, mai nouă, a Regulamentului Organic, se pare că Billecocq, fost consul la București, autor al scrierii: *La principauté de Valachie sous le Hospodar Bibesco* (1847), îi comunicase notele sale. Cartea ajunge deci un izvor de mâna întâia. Povestirea e amănunțită, dramatică, plină de epizoade. Avem astfel expunerea întrevederii consulului cu cneazul Miloș — coloarea antirusească o însă din operele lui Eliad și din cartea lui Ion Ghica (G. Chainoi) despre «ultima ocupație». Se vede că s'a ajuns la partea vie, și pentru autor, specialist în istoria agitațiilor, conjurațiilor și revoluțiilor, și pentru aceia cari-l rugaseră să scrie cartea, refugiații din Paris ai revoluției dela 1848.

Că e vorba de apărarea lui Billecocq, care publicase, de altminterea, însuș broșura anonimă: *La Valachie sous le Hospodar Bibesco*, se vede din fiecare pagină, plină de anecdote pipărate despre persoane încă în vieață și de revelații inedite, publice și casnice. Aflăm astfel că, în momentul când intrigi femeești lucrau pentru ca Guizot să înlăture pe supărătorul consul, a fost vorba de numirea în locul lui a lui Ferdinand de Lesseps, el însuș — marele inginer al canalului de Suez — și a lui Adolphe Barrot. Se dă, de

altfel, și comunicarea oficială a înlocuirii (pp. 250—1). Cu indignare Régnault denunță slăbiciunea Ministerului francez, influențat de legăturile princesei ruse de Lieven cu Guizot: se urmează deci cu apărarea cauzei lui Billecocq. Nu se uită nici cuvintele spuse de Guizot la plecarea noului consul, de Nyon: că a cedat stăruințelor Ducelui de Broglie, prietenul lui Bibescu (p. 252), precum nici mustrările ce așteptau pe acesta la Paris, pentrucă, rupând la urmă cu «Hospodarul», urmase «linia dreaptă». Se arată apoi cu ce măguliri a primit Domnul pe noul consul, făcând a i se găti casa și grădina.

Compilând, Régnault analizează apoi, pentru a face să se înțeleagă rostul mișcării dela 1848 în Principate, starea deosebitelor categorii sociale, mai ales, firește, după Eliad. sau și după «Question économique» a lui Bălcescu. (1) O grămadă de anecdote, mai mult sau mai puțin autentice — ca aceea a pieptenului de bagà al soției generalului Sébastiani, care ar fi prostit pe boieroaicele din București, — înfloresc vioaia povestire. Intre altele se pretinde că Bouquet n'a putut desemnà țărani, decât dacă-l păziau jandarmii și că un Țigan erà să omoare pe cunoscutul desemnator, fiindcă săvârșise cine știe ce necunoscut păcat față de dânsul (pp. 280—1). Pentru Țigani, Vaillant «comunică documente inedite» (p. 346, nota 1). Tratând despre clasa mijlocie, autorul arată cari sunt, relele ce rezultă din caracterul ei străin. «Grecii în Muntenia», spune el, «și Evreii în Moldova nu aparțin nației. Foarte departe de a formà o legătură între popor și boierie, ei sunt o piedecă la orice apropiere și despart, în edificiul social, vârful de bază. Ocupând locul care aparține indigenilor, ei împiedecă poporul de a se ridicà, boierimea de a se întări și se lasă asupra amândurora ca păsările de pradă, îngreuind proprietatea și despoind pe cultivator. Câștigurile ilicite concentrate în mânile lor nu sunt decât izvoarele altor jafuri și, în loc să se îmbogățească prin activitatea regulată a unui comerț legiuit, țara sărăcește prin meșteșugul de reputație rea al unor agenți vicleni.

«O bună parte din mustrări trebue să revie boierilor. Trândavi și stricați, nedestoinici a-și supraveghià măcar interesele lor, ei arendează moșiile lor la Greci și la Evrei. Aceștia ieau adesea subarendatori de neamul lor, și câștigurile speculatorilor și subspeculatorilor se ridică asupra plugarului. Plaga așà-numiților *middle-men*

(1) Sunt însă și știri căpătate direct. Un mare boier din Moldova îi spune astfel că cele douăsprezece zile de lucru legal țărănesc înseamnă de fapt 365 (p. 311).

din Irlanda se găsește și în toată întinderea Principatelor. Și încă închirierile nu se bazează nici pe valoarea pământurilor, nici pe întinderea lor, ci pe numărul țăranilor legați de ele; cu alte cuvinte nu arendezi pământul, ci pe țăran. Iată ce se cheamă în aceste țeri marea cultură: e exploatarea în mare a populației agricole.» (1)

Și el cere, hotărît, «excluderea Grecilor și Evreilor dela toate căile comerciale», fie și numai ca o «măsură trecătoare, dar ajunsă neapărată». Căci comerțul, ca să se stabilească cu folos și loialitate, nu lasă să fie necinstit prin odioase exemple. Când nu vor mai fi nici Evrei, nici Greci, localnicii vor îndrăznì a se face și a se zice negustori. (2) Incheierea lui e, în scurt, aceasta: «fără clasă mijlocie, Moldo-Valahia va rămâneà ce a fost până aici, o țară cu sclavi, fără putere, fără vieață și fără viitor.» (3)

Revoluția dela 1848 e descrisă întâiu în Ardeal, unde «Maghiarul nu vrea să devie Austriac», dar vrea ca naționalitățile să înceteze de a fi ce sunt, pentru a se face maghiare. Gérando, prin scrisoarea lui despre Ardeal, și Dimitrie Brătianu, în «Scrisori ungro-române» din 1841, (3) îi sunt călăuze, iar faptele mișcării unguresti sunt date după Desprez, «Les peuples de l'Autriche et de la Turquie». Pentru momentele de căpetenie din manifestația Românilor de peste munți în 1848 i s'au tradus părțile respective din «Istoria Românilor din Dacia Superioară» a lui Papiu Ilarian.

(1) «Les Grecs en Valaquie, les Juifs en Moldavie n'appartiennent pas à la nation. Bien loin de former un lien entre le peuple et la boyarie, ils sont obstacle à tout rapprochement et séparent, dans l'édifice social, le sommet de la base. Occupant la place qui appartient aux indigènes, ils empêchent le peuple de s'élever, la boyarie de se fortifier et fondent sur tous deux comme des oiseaux de proie, grevant la propriété et dépouillant le cultivateur. Leurs gains illicites concentrés en leurs mains ne sont que les sources de nouvelles rapines, et, au lieu de s'enrichir par l'activité régulière d'un commerce légitime, le pays s'appauvrit par l'industrie mal famée d'astucieux agents.

«Une bonne part des reproches doit revenir aux boyars. Oisifs et dissolus, incapables de surveiller même leurs propres intérêts, ils afferment leurs propriétés aux Grecs et aux Juifs. Ceux-ci prennent souvent des sous-fermiers de leur race, et les bénéfices des traitants et sous-traitants se prélèvent sur le cultivateur. La plaie des *middle-men* de l'Irlande se retrouve dans toute l'étendue des Principautés. Et, encore, ce n'est ni sur la valeur des terres, ni sur leur étendue, ni sur les frais d'exploitation que se fondent les baux: c'est sur le nombre des paysans qui y sont attachés; en d'autres termes, on n'afferme pas la terre, mais le paysan. Voici ce qu'en ces pays on appelle la grande culture: c'est l'exploitation en grand de la population agricole.»

(2) «Car le commerce, pour s'établir avec profit et loyauté, ne veut pas être deshonoré par d'odieux exemples. Quand il n'y aura plus ni Juifs, ni Grecs, les indigènes oseront se faire et se dire commerçants» — Pp. 349-50.

(3) «Sans classe moyenne, la Moldo-Valaquie restera ce qu'elle a été jusqu'ici: un pays à esclaves, sans force, sans morale et sans avenir.» P. 350.

Asupra lucrurilor din Moldova se trece ușor; cele din Țara-Românească sunt înfățișate, în acelaș timp, după Ion Ghica și după Eliad. Ca întâi printre fruntași se înseamnă frații Golești, Tell, Magheru, asămănat cu Teseu ori cu Pirithous, apoi cu «cavalerii din evul mediu» (pp. 391, 393). Omul «cu fața ciudată», «Tătarul» Eliad, «personaj aparte în lumea munteană», vine numai pe urmă, și, ca «istoric nepărtenitor», Régnault nu îndrăznește a se rosti între lăudătorii și criticii lui Ion Ghica, în primul rând, cari, spune el, au avut totuș motivele lor în «defectele de caracter» și «nedibăciile personale» cari-l deosebesc. Cu dreptate recunoaște ca defect de căpetenie bolnava bănueală a acestuia față de toți, în toate împrejurările, aplecarea lui de a înjosi pe oricine pentru cuvinte egoiste. «Cu Eliad, toți cei ce nu cugetă ca el, ori nu lucrează cu el sunt învinuiți de trădare; când nu urmezi calea lui, ești complicele Rusiei; pare că nu este nimic la mijloc între Eliad și Țar.» (1) «Ar fi fost de dorit să aibă, pe lângă atâtea însușiri, rezervă și bun gust.»

Portretul e foarte exact, pentru un străin mai ales, de o exactitate cu adevărat uimitoare. Foarte bune sunt și medalioanele în cari ni se arată popa Șapcă, Ion Ghica, Brătienii, «despre cari e permis a crede că aveau păcatul de a fi prea de tot Parizieni», (p. 403), Rosetti, asemenea cu ei.

Revoluția dela București e prezentată foarte pe larg și cu mult adevăr, urmându-se ca izvor de căpetenie memoriile franceze ale lui Eliad. Povestirea e însă critică dela un capăt la altul, preocupată de cauze, și de o frumoasă nepărtinire. El regretă că nu s'a cutezat să se trateze «chestia vitală; singura din care puteà ieși regenerația țerii: chestia proprietății.» (2) Bălcescu i-a fost aici, cu broșura lui franceză, un bun sfetnic.

Din Desprez și din lucrarea lui Félix Martin, *Guerre de Hongrie en 1848 et 1849*, Régnault va luà apoi ceeace privește urmarea împrejurărilor din Ardeal.

In sfârșit pentru «Domniile dela Balta-Liman, el se va adresà la broșura anonimă, nedreaptă și violentă față de administrația lui Știrbei, «Coup d'œil sur l'administration de la Principauté de

(1) «Avec Héliade, tous ceux qui pensent pas comme lui ou n'agissent pas avec lui sont accusés de trahison; quand on ne suit pas sa voie, on est complice de la Russie; il semble qu'il n'y ait pas de milieu entre Héliade et le Czar.» P. 398.

(2) «La question vitale, la seule d'où pût sortir la régénération du pays, la question de la propriété». P. 439.

Valachie de 1840 à 1853, par un Valaque» (Paris 1854). După informații orale, pretinde în plus că, după izbucnirea, în 1855, a răsboiului, Bibescu, Știrbei, Mihaiu Sturza și Grigore Ghica s'ar fi unit pentru a oferì, în scris, Principatele Austriei, și că aceasta ar fi trimis la București și la Iași pe «un oarecare maior «Th» [ornton], spre a recrutà aderenți (pp. 512-3). Și el știe ceva despre negocierile Românilor revoluționari cu Turcia, când spune că în primăvara anului 1854 «erà gata» un firman de autonomie, «autorizând o insurecțiune națională» (v. și pp. 516-7). De altminterea asupra stăruințelor făcute de emigrați la Șumla ca și la Vidin se vorbește pe larg, și după o foarte bună informație, pe care o putem controlà astăzi, mai ales prin corespondența lui C. A. Rosetti. «Banditismul» armatei de ocupație austriacă, ce nu luptase, e exemplificat prin uciderea celor cari nu se dau în lături cu carul, prin spintecarea negustorilor cari nu dau oaspetelui o «șifonieră», pentrucă nu știu ce e aceea, prin baterea în stradă a lui Leoni Cerlenti, care oprise două odăi din casă pentru familia lui (p. 152).

Incheierea e foarte interesantă : independența celor două Principate, unite subt un singur șef ereditar, duce, prinț ori rege, ales în sânul unei dinastii europene și subt protecția colectivă a Puterilor, nu i se pare o bună soluție, căci această protecție nu s'ar puteà manifestà la momentul singur, când ar fi efectivă. Trebue altceva, mai solid și mai de folos prin sine însuș «reunirea într'un singur Imperiu a tuturor Românilor» (*réunion en un seul empire de tous les Roumains)*, din toate provinciile, pe cari le și enumără: zece milioane de odată într'o țară ce poate hrănì de patru ori atâția, «O mare Românie, soră a Apusului și paznică neadormită a hotarelor sale» *(une grande Roumanie, sœur de l'Occident et gardienne vigilante de ses frontières*. Pp. 538-9. Ea să *apere*, nu *să fie ocrotită!*

Dar el știà bine—și o și spune—că atâta dreptate nu încape în inima diplomaților și că mintea lor nu e în stare a găsì mijloacele pentru a o îndeplinì.

III.

Dar Régnault urmează propaganda sa. In «Mystères diplomatiques aux bords du Danube» (Paris 1858), el pledează pentru întemeierea cât mai puternică a «unei Belgii orientale» la Dunăre (p. 2). Chestia a fost tratată la încheierea păcii, dar atitudinea unor anu-

mite Puteri a rămas neînțeleasă. Spre a o lămurì iea el din nou condeiul, cu câteva luni de zile înaintea Unirii.

Analizând tendințele Rusiei și ale Austriei, el socoate că planurile celei dintâi sunt măcar prea mari pentru a puteà fi desprețuite, pe când ale celeilalte n'au alt motiv decât să întărească rezistența contra liberalismului năvălitor cu un alt «nou contingent de barbari», asemenea cu acela care, la 1848, a salvat absolutismul prin ridicarea masselor credincioase, pentrucă erau necivilizate. In această tendință nimic nu poate oprì oarba rostogolire a Monarhiei dunărene. Ea se va ținea de Rusia după fiecare lovitură a acesteia pentru a trage folosul ei.

Venind la Unire, el osebește partea pe care o are Rusia în enunțarea și pornirea acestei idei, pe care, la 1848, și Turcia erà dispusă a o primì. In interpretarea evenimentelor dela 1848 se simte o influență a polemicelor pornite din tabăra de partid a lui Eliad.

După tratatul dela Paris, piedeca fățișă a Unirii e Austria. «Cu independența, ea se temeà pe viitor de acțiunea Rusiei; cu suveranitatea, se temeà de spectacolul și exemplul unui popor liber, așezat la hotarele Ardealului și ale Bucovinei, născut din aceiași părinți, vorbind aceeaș limbă, trăind cu aceleași moravuri și cu aceleași idei ca Românii supuși Austriei și putând foarte ușor să le intindă mâna.» (1) Până aici e absolut adevărat. Dar de aici înainte, Régnault calcă pe urmele lui Eliad și vede în tot ce se face de partidul înaintat, revoluționar, numai o intrigă străină, menită a îndepărtà concursul, așà de folositor, al Turciei.

Lucruri nouă sunt destule. Se arată, după un articol al lui R[ousso] in «Gazeta din Augsburg» (13 Martie 1856), cum ministrul de Culte din Moldova a propus lui Grigore Ghica să supue Divanului un proces cu călugării greci, asigurându-l că Poarta va prinde acest prilej pentru a lovi în acești agenți «greco-slavi», uneltitori de eterii revoluționare. Merg la Constantinopole, deci, acest ministru, un coleg al lui și un al treilea boier, «de familie obscură», ca sfetnic. Apoi pretențiunile acestor delegați se întrebuințează de Internunțiul austriac pentru a le cere părerea in numele conferinței, care tocmai își ținea ședințele în capitala Imperiului. In tovărășia lui Ion Ghica, adus de

1) «Avec l'indépendance, elle redoutait l'action de la Russie; avec la suzeraineté, elle redoutait le spectacle et l'exemple d'un peuple libre, placé aux frontières de la Transylvanie et de la Bucovine, né des mêmes pères, parlant la même langue, vivant des mêmes mœurs et des mêmes idées que les Roumains sujets de l'Autriche et pouvant trop facilement leur tendre la main» P. 13.

ambasadorul englez — Ghica e pentru Régnault «o spețā de pseudo-patriot, care-și dădeà aere de persecutat pentru a face să se creadă devotamentul său față de țară,» (p. 19) — ei redactează «un memoriu asupra organizației viitoare a Moldo-Valahiei». Inăuntru s'ar fi cuprins declarații contra Unirii, păreri de rău pentru distrugerea cetăților turcești de pe malul stâng și cererea ca Sultanul să numească doi Domni osebiți. Și acel boier de treapta a doua ar fi alergat acasă pentru a denunță ce pregătește contra Românilor.... Turcia, adăogând că are concursul a «doi oameni eminenți printre emigrații dela 1848» (probabil Eliad și Tell).

Autorul arată apoi ce repede s'a trecut asupra Unirii în conferințele dela Paris, grăbite de financiari nerăbdători de a-și reîncepe afacerile. Instanțele fixate acolo nu au făcut decât să zăbovească și să primejduească și mai mult un rezultat care, după autor, s'ar fi putut căpătà printr'o hotărîre francă.

Acum rolul cel mare, față de Divanurile adhoc, e rezervat de Régnault acelui O'Connell dunărean, care e Eliad, omul «legalității» și al cumpătării. Extrase din foaia lui, *Conservatorul*, sunt reproduse în lucrare. In schimb, «ultra-liberalii», cerând prea mult, în Divanuri pe cari le prefac în Adunări constituante, ar fi stricat cauzei. Și, cu acest prilej, scriitorul uită propriile sale convingeri, spuind că acel crez revoluționar pe care unioniștii moldoveni, «boieri novici», l-ar fi luat din Franța dela 1789, nu fusese «în de ajuns elaborat», nici în patria sa (p. 45).

Concluzia e: Unirea, dar subt suzeranitatea turcească și cu garanția colectivă a Puterilor. Totul pe baza acelor «vechi tratate dintre Principate și Poartă, la cari se adaoge acuma acel care a încheiat răsboiul Crimeei: Turcia are tot interesul de a se oprì la această soluție.»

Scăzuse mult doritorul de «Imperiu românesc» dela 1855 până la 1858, prin singura apropiere de «conservatismul» lui Eliad.

De alminterea, e ultima oară când se ocupă de noi; de aici înainte atenția prietenului naționalităților apăsate se va îndreptà asupra Poloniei. (1)

---

(1) V. *La Pologne devant le Parlement anglais*. Paris, 1862; *L'Odyssée polonaise, précédée d'une lettre à M. Proudhon*. Paris 1862; *Mouravieff et les archives du tzarisme*. Paris 1863.

Grigore Gănescu.

I.

Lângă acest Francez pe care sincera lui iubire de libertate—și nu curiozitatea de a cunoaște țeri, popoare și civilizații nouă—l-a făcut să se ocupe de noi, cum s'a ocupat și de Anglia, de Irlanda, și, la sfârșit, de Polonia, să așezăm pe unul dintre ai noștri, care pornind dela modesta noastră învățătură, dela strigătoarele noastre nevoi, s'a ridicat la cercetarea problemelor generale de istorie, de vieață socială, de cultură, pentru ca, apoi, cucerit cu totul de mediul parizian în care făcuse cercetările sale, să-și aplice spiritul critic asupra vieții acelui popor care rezumà atunci mai mult din rostul omenirii întregi și, cu o siguranță absolută în credințele sale, cu o vitează îndrăzneală, capabilă de a sfidà și de a lovì fățiș totul, să întreprindă în tot restul zilelor sale o campanie de presă, care a dat semnalul unei nouă vieți morale în Franța și a ajutat-o esențial să câștige teren și să biruească.

E vorba de acel uitat gazetar literar și politic, care a fost Grigore Barbu Gănescu.

D-l Iuliu Tuducescu îmi comunică o schiță genealogică, din care se vede că Grigore, născut—spun dicționarele de biografie—în 1833, este odrasla lui Barbu Gănescu Slugerul, Gorjean. Un altul, Ioniță, din generația ce a precedat pe a lui Barbu, e însemnat ca fiind cumnatul Stolnicului Dimitrie Bibescu, care, se știe, nu e decât tatăl Domnilor Gheorghe Bibescu și Barbu Știrbei.

La școalele reformate de acesta și-a făcut studiile tânărul Grigore. Cea dintâi manifestație publică a sa — când erà, probabil, încă numai un școlar—e traducerea vestitei povestiri a lui Chateaubriand, *Le dernier des Abencerrages*. «Aventurile celui din urmă Abenseragiu», traduse de Grigore B. Gănescu, apărură la București în 1852, cu o dedicație către «onorabilul domn Radu de Roset, Marele Serdar și cavaler», al cărui «recunoscător serv» se recunoaște traducătorul.

Alegerea operei tragice a marelui romantic nu e indiferentă. Intr'o lucrare următoare, (1) Gănescu va arătà în răspândirea romanelor, a căror traducere se făceà cu duiumul, subt patronajul editorului Ioanid, una din cauzele decăderii moravurilor în țara sa. Inspirația istorică a lucrării se potrivià, de altfel, cu acea aplecare

1. *La Valachie depuis 1830 jusqu'à ce jour: son avenir*. Bruxelles 1855, p. 92.

de spirit care-l făcù să se inițieze repede în cunoștința evenimentelor mari și caracteristice din desvoltarea omenirii.

El însuș ne va spune că a petrecut câtva timp în biurourile Ministerului de Culte. (1) Pe la 1853, trebuì să meargă la Berlin, unde avù convorbiri cu persoane aparținând lumii diplomatice, după mărturisirea sa, care nu e lipsită de oarecare mândrie tinerească.

La întors dă, cu fratele său Barbu și cu un Vasile Petroni, două fascicole dintr'o Istorie generală, de care ne vom ocupà cu alt prilej.(2) Indată după aceasta, în vremea când oștile biruitoare ale Puterilor apusene pregătiau o altă formațiune a Orientului, Gănescu erà la Paris, și de aici publică el, la o firmă din Bruxelles, unde apăreau cărțile de politică în plină libertate, o scriere franceză destul de întinsă asupra «Țerii-Românești dela 1830 până astăzi, viitorul său».(3)

Este o parte descriptivă, bună, mai ales pentru un autor așà de tânăr. Câteva note de istorie mai veche, dar, potrivit și cu titlul, ceeace se schițează e epoca Regulamentului Organic. Nu lipsesc statistici (p. 129 și urm.) asupra deosebitelor producții și schimburi. Dar ce e mai interesant sunt notele, foarte bogate și de o preciziune remarcabilă, asupra activității literare desfășurate în Principatul muntean dela 1830 înainte: e vorba de Văcărești, de Mumuleanu, de Cârlova, de Eliad, «patriarhul poeziei românești», de Alexandrescu și de Boliac, de Rosetti, de Bolintineanu și de... Aricescu, de Bălcescu, în care recunoaște, cu emoție, pe creatorul prozei românești, de profesorii și oamenii de știință Eufrosin Poteca, Moroiu, «rigidul istoric», Florian Aaron, de Simion Marcovici, de Laurian și Maxim, de Poienaru și Aristia, de Alexe Marin și Baraș, (4) de Ioan Maiorescu, iar foarte pe larg de Francezul Vaillant, ale cărui merite le înseamnă cu pietate, deși declară că vârsta l-a împiedicat de a-l cunoaște personal. (5) A cetit și cronicele din *Magazinul istoric*, și din Istoria Generală citează un pasaj plin de glorificarea trecutului și de speranțele unui viitor asemenea. (6)

(1) *Ibid.*, p. 53, nota 1; p. 234, nota 1.
(2) Vezi *Revista Istorică* pe 1920.
(3) Titlul francez în notă.
(4) P. 108 și urm.
(5) P. 103 și urm. V. p. 107, nota: «Trop jeune pour avoir connu personnellement M. Vaillant.»
(6) P. 154: «O temps passés de ma patrie, o temps de gloire et de patriotisme! Puissé-je trouver dans l'avenir une espérance égale aux chers souvenirs que vous rappelez à nos générations (l'auteur, Introduction de l'Histoire générale écrite en langue valaque).»

Tânărul e încălzit de cele mai frumoase sentimente patriotice. El constată, mișcat, că la fiecare pas din istoria ţerii sale sunt nenorociri, e sânge, sunt plânsete, uri, invidii, dar, ca și Bălcescu, pe care-l admiră așà de mult, e încredințat că poporul românesc are o misiune divină care-l va împiedicà de a perì, și această misiune e acum culturală: «Nimenĭ nu poate atinge existența acestui neam fără a săvârșì un atentat, fără a se face vinovat de crima unei lașe civilizații.» (1) Doar Chiselev însuș a spus că «de multe lucruri frumoase e în stare această nație.» (2)

Preocupațiuni morale, cari s'ar puteà așteptà mai puțin, pe această vreme de ușurătate, la unul care va fi avut doar vreo douăzeci de ani, se amestecă adesea. «Regula nouă», adică noul regim, pe care o primește toată lumea, jertfind bucuros o parte poate prea mare din tradiție, îi vădește lipsurile ei, cari sunt: «libertinajul și puținul respect pentru onoarea familiei,» și el crede că a găsit și motivele: instrucția superficială a boierimii, pe care o imită și restul populației orășenești, luxul exorbitant, și sârguincioasa cetire a romanelor ușoare; se neglijează creșterea femeii (3) și se reduce prea mult civilizația serioasă a Apusului la «maniere» *(belles manières)*.

Cartea își vădește însă adevăratul scop, care nu e nici expunerea și nici morala. Se prevedeà sfârșitul marelui răsboiu, și el erà să hotărască și asupra soartei ţerilor dela Dunăre. Tânărul Român nu vrea să facă romantism; el caută să dovedească necesitatea pentru civilizația europeană și interesele ei a existenței noastre politice. Un înfloritor comerț poate răsplăti pe neguțătorii din Apus.

Dar, dacă atâta nu ajunge — căci acest comerț se poate face, oricare ar fi forma politică, — autorul atrage atenția prietenilor Turciei că această ţară nu se poate regenerà prin ea însăș, că popoare — va zice el aiurea, — ca Bulgarii, Bosniecii și Albanezii sunt prea înapoiate, prea puțin definite și prea defectuoase în credință pentru a îndeplini această operă de refacere a Imperiului. (4) Din potrivă, Românii, cari au interes să meargă alături cu Puterea suzerană, sunt mai înaintați în cultură nu numai decât supușii Sultanului, dar și decât vecinii lor din Rusia. A recunoaște și a

(1) Pp. 8, 10.
(2) Elle est apte à bien de belles choses cette nation.» P. 19.
(3) «Le peu de soins donné généralement à la culture du cœur de la jeunesse.» P. 93.
(4) V. *Diplomatie et nationalité*, p. 66.

întărì deci aceste «Principautés Roumaines» înseamnă a da Turciei înseș, pe singura cale posibilă, puteri nouă. (1)

Ce formă trebue să li se dea însă? Aici apare tendința. Ii trebue, pe lângă Unire și recunoașterea vechilor tratate, pe lângă protecțiunea colectivă a Puterilor, pe lângă legi nouă, mai potrivite, — iar, în amănunte, reforma agrară, desființarea sclăviei, secularizarea averilor mânăstirești — un Guvern constituțional, reprezentativ, având în frunte o dinastie *indigenă*. (2)

Orice străin ar chemà în minte, spune el, pe Fanarioții așà de urîți. Vechiul τί θέλεις, Βλάχε al Grecilor li se va păreà că reapare în vreun germanic «Was willst du, Walache?». Dacă Domnii de țară, dobândiți prin neuitata mișcare a lui Tudor, n'au avut o stăpânire liniștită, aceasta se datorește numai intrigilor străine, cari, acuma, ar fi să înceteze. S'ar găsì, apoi, oameni cari să stea în cale oricărei tentative de a le reluà.

Expunerea istorică are scopul să arăte cine ar puteà ocupà cu demnitate acest loc de stăpânitor român. Subt Regulamentul Organic, care i se pare o operă legislativă foarte remarcabilă pe vremea ei, o Domnie vrednică de laude, pentrucă aveà singura grijă a «binelui patriei», a fost a lui Alexandru Ghica, dar ea a căzut prin abuzuri și uneltiri (și aici se vorbește cu simpatie de Billecocq). (3) Speranțele trezite de Bibescu ar fi fost repede înșelate din cauza caracterului acestui prinț, care a lovit în drepturile țăranilor și în limba națională ca bază a învățământului. Revoluția nu pasionează pe scriitor: neavând în fruntea ei un om de autoritate, nesatisfăcând un interes general, nestăpânind de fapt nici o singură clasă, ea s'a stins în «indiferența publică», deși printre tineri erau oameni curați și fără interese personale (rolul lui Eliad e trecut cu vederea; broșura lui Ion Ghica se citează).

Atunci vine administrația, excelentă, a Caimacamului Constantin Cantacuzino, «prinț» după lăudătorul lui, care e și singurul. Se pune în relief afabilitatea și înțelepciunea lui, grija de Finanțe și de Culte — cu semnalarea ajutătorilor, un Belu, un Costescu, — de căile de comunicație, de țărani. Domnia lui Știrbei servește numai pentru a fixà contrastul. (4)

1) P. 60 și urm. Gănescu pare a cità și altă lucrare a lui, «Mémoires sur les conditions d'existence des Principautés Danubiennes» (p. 266 nota 1).

(2) Pp. 176—7.

(3) P. 28.

(4) P. 44 și urm.

Iată deci în ce parte trebue să se uite Puterile, dacă nu vor să atingă în «Domnia indigenă» «una din cele mai scumpe prerogative ale nației» (1). Ar puteà fi vorba de bătrânul Alexandru Ghica, de Logofătul Alexandru Grigore Ghica, (2) dar dinastia este, de fapt, aiurea: într'o familie care, la epoci deosebite, a păstrat numele ei pe cele mai frumoase pagine ale analelor muntene și care astăzi, prin înalta-i poziție socială, prin averea-i considerabilă, prin serviciile aduse Statului, prin purtarea-i totdeauna plină de moderație, și-a câștigat iubirea și stima tuturora. E familia prințului Constantin Cantacuzino». (3) Nu e vorba însă de bătrân, ci de fiul său Ioan, crescut în Franța, care, director la Justiție, ministru la acest departament subt ocupația otomană, a ajuns, la 29 de ani, să poată fi calificat de însuș consulul rusesc Halcinschi drept «omul cel mai eminent» din țară.

II.

Planul «cantacuzinesc» al lui Gănescu rămase la un loc cu alte planuri, cari erau mult mai serioase. De altminterea nici scriitorul din 1855 n'aveà de gând să stărue asupra lui. El nu mai tratează măcar chestia românească, a cărei discuție erà să mai dureze patru ani de zile. Gândul lui erà acum la *întreaga* problemă a naționalităților, din care chestiunea românească formà numai un capitol.

Erà îndemnat să-și încerce logica și verva în acest domeniu printr'o îndoită opoziție făcută acestui principiu de naționalitate în care credeà. Intâiu printr'o formă degenerată a naționalismului, care e egoismul național excluziv, gata, în graba de a-și atinge ținta, cu sau fără sofisme, să denege în acelaș moment acelaș drept altor națiuni. Așà făceau Polonii, pe cari chestia pe care o numiau «basarabeană» îi încurcà în socotelile lor de oportunism și cari, ca Reczyński, oferiau bucuros, ca din avere străină, Principatele Austriei, în schimb și pentru Italia. Și, în al doilea

(1) «Le gouvernement indigène est devenu pour les Valaques une des plus chères prérogatives qu'ils se soient réservées.» P. 213.

(2) P. 225.

(3) «Une famille qui, à des époques diverses, a conservé son nom sur les plus belles pages des annales valaques et qui aujourd'hui, par sa haute position sociale, par sa fortune considérable, par ses services rendus à l'État, par sa conduite toujours pleine de modération, s'est acquis l'amour et l'estime de tous. C'est la famille du prince Constantin Cantacuzène.» P. 231.

rând, principiul național erà combătut de puternica asociație, care, și după splendorile triumfătoare ale Expoziției universale din 1855, se făcuse între industrialismul, străin, în avântul său, de hotare naționale, între cosmopolitismul comod al claselor îmbogățite și petrecătoare și între calculul rece, de realități, al pozitivismului filozofic la modă. Apărătorii dreptului naționalităților erau priviți mai mult ca niște romantici întârziați, aproape ca niște tăgăduitori ai lucrurilor cari sunt și ca niște dușmani ai civilizației care, ca să înainteze, trebue să respingă, să calce în picioare și să strivească.

Neexperientul tânăr culese în cartoanele sale, pline de «studii filozofice» pe cari-și propuneà să le publice, (1) pentru a da o nouă lucrare, de un caracter superior celei dintâi, mai ales prin aceea că n'aveà nici o preocupație practică: «Diplomatie et nationalité» (Bruxelles 1858).

Contra celor ce invocau echilibrul tratatelor din Vestfalia, contra altora cari înțelegeau a lăsà viitorului partea mai grea a tuturor problemelor, el cere dela «marea pace», care este să se încheie, o soluție imediată și deplină.

Această soluție, într'o vreme când răsboaele nu pleacă numai din capriciile suveranilor, trebue să fie inspirată de considerații morale superioare și permanente. «Nu sunt», scrie el, «condiții de o necesitate eternă pentru construirea și ființa oricărui corp politic? Aceste condiții nu trebue să mergem să le căutăm și să le luăm în lumea morală? Și aceasta din urmă nu închide ea porțile acelui care ar clădì și ar voì să se mănție fără să fi împrumutat bazele clădirii sale acelor principii și acelor legi naturale, imutabile și absolute, de dreptate și de rațiune, cari cârmuesc lumea?» (2)

Aceste legi însă impun criteriul național. Autorul nu-l va luà din interesul națiunii sale, din sentimentul timpului ori din metafizica politică. El se desface pentru dânsul din mersul firesc al desvoltării societăților omenești și produce forme cari le sunt acestora din urmă indispensabile. Munca omenească, impusă de greutățile vieții,

(1) «Mes humbles et modestes études philosophiques que nous espérons publier.» P. 89. Cf. p. 139, nota.

(2) «N'y a-t-il pas des conditions d'une éternelle nécessité pour la construction et l'existence de tout corps politique? Ces conditions ne faut-il pas aller les chercher et les prendre dans le monde moral? Et ce dernier ne ferme-t-il pas ses portes à celui qui bâtirait et voudrait se maintenir sans avoir emprunté les bases de son édifice à ces principes et à ces lois naturelles, immuables et absolues, de justice et de raison, qui régissent l'univers?» P. 15.

n'a permis unitatea vieții rassei noastre; ea a împărțit pe oameni in locuri deosebite, cari le-au dat ocupații deosebite. Și, apoi, aceste ocupații, aducând o specializare utilă, fac ca orice grup omenesc să fie respectabil, îndată ce îndeplinește munca atribuită lui, ca «instrument al civilizației», ca laboratoriu între alte laboratorii.

Aceasta impune însă oricărei nații o condiție, una singură, dar covârșitoare, pentru a puteà pretinde dela alții respectul drepturilor ei: acea muncă însăș. «Considerată ca lucrătoare ori ca instrument de civilizație, o naționalitate n'are rațiunea ei de a fi decât atâta timp cât e în stare să lucreze... De aceea, îndată ce o nație, din lipsă de puteri fizice și morale și de multă bătrânețe, stoarcere și oboseală, se găsește în neputință de a urmà opera începută sau de a intreprinde opera ce trebue începută, e rațional, e drept, e necesar ca această nație să fie înlăturată din cadrul acelor popoare pline de vieață, muncitori harnici și stăruitori, și să fie părăsită pe sama ei înses, ca să aleagă între odihna adâncă și veșnică pe care i-o dă mormântul și supunerea față de un alt popor, la suflarea căruia ea va puteà să recâștige o forță oarecare sau, mai curând, cu care confundându-se, ea va ajutà la alcătuirea unei masse compacte și puternice în stare a desvoltà toți germenii progresului.» (1)

Fără «aglomerație silită» și fără «monotonie asfixiantă», popoarele pot lucrà astfel deosebit la ce se pricep mai bine și după metoda cea mai potrivită cu temperamentul lor, păstrând totuș in ultima instanță «solidaritatea întregii familii omenești, marea ei asociație.» (2)

Dar *aceasta muncă nu e pentru sine, nu poate fi pentru sine.* E o condiție, și nu un principiu, un produs, și nu o cauză. «Laurii cu cari industria e impodobită n'o fac să scape de nevoia de a se

1 «Considerée comme ouvrier ou comme instrument de civilisation, une nationalité n'a sa raison d'être que tant qu'elle est en état de travailler... Aussi, dès qu'une nation faute de forces physiques et morales, et a force de vieillesse, d'epuisement et de fatigue, se trouve impuissante à continuer l'oeuvre commencée ou à entreprendre l'oeuvre à commencer, il est rationnel, il est juste, il est nécessaire que cette nation soit ecartée du cadre de ces peuples remplis de vie, ouvriers actifs et assidus, et qu'elle soit abandonnée à elle-même afin qu'elle opte entre le repos profond et éternel que lui offre la tombe et la soumission à un autre peuple, au souffle duquel elle pourra rattraper une force quelconque, ou plutot avec lequel, en s'y confondant, elle aidera à la formation d'une masse compacte et vigoureuse, en état de développer tous les germes de progrès». Pp. 62—5

2 P. 79.

recunoaște nedestoinică de a oferì ea singură omenirii pacea, libertatea și bunăstarea.

«...A luà industria, una din manifestațiile, una din icoanele, unul din produsele spiritului și inteligenței, drept spiritul, inteligența însăș nu e oare o greșeală pe care rectitudinea raționamentului filozofic nu o tolerează? (1)... Nici într'o epocă din vieața popoarelor, industria, comerțul, bunăstarea materială n'au salvat ele singure demnitatea omului; ele n'au făcut decât să-i ofere un viitor problematic, plin de spini, chinuit de neîncetate dureri» și să provoace mai târziu o «abrutizare intelectuală ce se traduce în excepțională ferocitate.»

«Civilizația care s'ar sprijinì pe industria singură ar fi nesănătoasă, bolnăvicioasă, cu glasul răgușit, cu ochiul sălbatec, cu capul tare, cu sufletul amorțit.»

Dacă idealul care constă în «a obține cea mai mare sumă de satisfacție morală», în produsele industriei cultivate cu pasiune excluzivă, e un păcat pentru unii din aceia cari formează o societate, mai vrednic de osândă îi pare industrialismul, care — adaogem noi — face din munca industrială singura chemare a întregii societăți. E, după sociologul român, o lăcomie care încearcă «a înghițì tezaurele popoarelor», al său neputând trăì decât prin stoarcerea celor străine. (2) E o împuținare și o înjosire a omenirii.

Și, ca dovadă despre urmările pe cari le poate aveà asupra națiilor cari i se lasă robite, el citează mai ales acea America, pentru care toate luptele de drept ale vechiului continent nu sunt decât un prilej de a înlăturà unele restricțiuni aduse comerțului ei. In foarte frumoase cuvinte se îndreaptă el către cetățenii Statelor Unite pentru a-i mustrà astfel: «Intrebați mormintele lui Washington și Franklin, dacă lumea veche, ca să alerge în ajutorul

(1) «Les lauriers dont l'industrie est parée ne la font point échapper à la nécessité de e reconnaître incapable d'offrir elle seule à l'humanité la paix, la liberté et le bien-être... Prendre l'industrie, une des manifestations, une des images, un des produits de l'esprit et de l'intelligence, pour l'esprit, l'intelligence elle-même n'est-ce pas une faute que la rectitude du raisonnement philosophique ne tolère pas?... A aucune époque de la vie des peuples l'industrie, le commerce, le bien-être matériel n'ont sauvé à eux seuls la dignité de l'homme; ils n'ont fait que leur offrir un avenir problématique, tout hérissé d'épines, torturé d'incessantes douleurs... La civilisation qui reposerait sur l'industrie seule serait malsaine, maladive, à la voix rauque, à l'œil farouche, à la tête dure, à l'âme engourdie.»

(2) «S'étend au-delà de son lit pour dévorer les trésors des peuples, le sien ne pouvant vivre que sur l'epuisement de ceux des autres.» P. 95.

vostru și să vă dea libertatea, a întrebat istoria și geografia asupra datei existenței Americei, asupra plantelor pe cari ea le posedă, asupra colorii locuitorilor cari o împoporează. I-a fost de ajuns Europei să știe că erau în această parte a lumii oameni, oameni apăsați, oameni demni de a trăì în neatârnare și libertate.» (1)

Insistând și asupra nevoii pe care societățile materialiste o simt de o tiranie în stare să le garanteze mistuirea, Gănescu, care-și mai rezervă la sfârșit un proces cu diplomația de modă veche, vede în *Statele mici naționale o nevoie neapărată a lumii.* Numai ele pot fi prin munca lor un exemplu, prin proporțiile lor o garanție pentru vecini, prin numărul lor și locul unde se află un element de echilibru politic.

III.

Pe atunci pribeagul nostru erà numai «un tânăr închis în umilul său cabinet de studiu», venit pentru a-și aflà și el locul «lângă un colegiu, o bibliotecă, lângă câțiva oameni adevărați din Paris.» Aiurea (2) ne spune că a fost și preparator de elevi și într'un târziu va cere ministrului Duruy să-i dea voie a ținea cursuri libere de istorie.

Doi ani după aceasta ieșià la Paris o foaie, a cărei colecție n'o avem din nenorocire, aici, la București, *Le Courier de Dimanche*, subt conducerea aceluiaș tânăr, care iscălià acum, cu o notă exotică, «Grégory Ganesco».

Nu erà o publicație oarecare, nici un mijloc de a-și face, prin contribuția banilor părintești, faimă repede, de a se «lansà», cum se zice cu un barbarism, nici unul de a-și creà o situațiune materială. Omul acesta erà o conștiință și una activă, care hrănește spiritul critic din tot ce vede în jurul său și, cu vitejie, preface acest spirit critic în manifestație publică și creează, astfel, un curent moral. Și Dumnezeu știe dacă au fost vreodată societăți, strălucite de

(1) «Un jeune homme renfermé dans son humble cabinet d'étude... Ce n'est point un idéal chimérique ou bien une illusion éclose sous le beau ciel d'Orient qui nous fait quitter nos pays lointains pour venir nous grouper autour d'un collège, d'une bibliothèque, autour de quelques *hommes* de Paris. On s'y trouve avoir un passé et un avenir; on aime à se rappeler et à espérer.» P. 164.

(2) «On y trouve moins d'érudition que dans les compositions des élèves que je préparais naguère pour la troisième», va spune el mai târziu; *Nain Jaune*, seria a 2-a, 1865. Cf. n-l 225: «En sollicitant de M. Duruy, l'an dernier, l'autorisation de faire un cours public d'histoire.»

altfel ca exterior, în cari să se lăfăească mai scandalos păcatul, de toată speța, ca în această lume a Imperiului al doilea, care nu numai că făceà de mai multe ori milionară pe o Marie Colombier, dar îi dădeà și curajul de a-și scrie memoriile, și care, provocând și hrănind o literatură ca a lui Zola, primià în fruntea ei oameni ca aceia pe cari condeiul cuiva așà de bine informat ca Alphonse Daudet îi schițează în «Le Nabab»!

«Trebue» spune el mai târziu, «mai presus de orice ziaristului o știință variată ca și climatele și popoarele și o largă concepție, nesecată, exercitându-se asupra tuturor subiectelor cu acea repeziciune și acea siguranță care constitue oportunitatea.»

Aceste însușiri le aveà și mai aveà una, pe care n'o pomenește: acea credință vitează, dispunând de un fel de expresie franc și limpede, pe care stăruința lui știuse să-l elaboreze din elementul foarte adeseori stângaciu și fără coloare, lipsit de formule și de variație, al începuturilor sale.

Ce a făcut *Le Courrier du Dimanche,* în care au debutat cugetători ca Prévost-Paradol, (1) ni-o spune Gănescu însuș în cel de al doilea jurnal pe care l-a publicat. (2) Venit din Londra la 1854, «necunoscut, tânăr și străin, fundez odinioară *Le Courrier du Dimanche* și în mijlocul glumelor răutăcioase ale unora, a prevențiilor injurioase ale altora, fac din el un organ de publicitate important, prin mijlocul căruia spiritul adormit de mulți ani se trezește cu astfel de aspirațiuni către viitor, încât d-l Emile Ollivier, la Cameră, poate vorbì serios de un nou *program de conduită* și oameni, cum sunt Clément Duvernois, Édouard Hervé și Vermorel,

(1) «Il faut par dessus tout au journaliste... un savoir, varié comme les climats et les peuples et une conception large, intarissable, s'exerçant sur tous les sujets avec cette promptitude et cette sûreté qui constituent l'apropos.» *Nain Jaune*, pe 1865, n-l. 226.

(2) *Quelques pages d'histoire contemporaine*. Paris 1862, Prefața: «Inconnu, jeune et étranger, je fonde naguère le *Courrier du Dimanche* et, au milieu des railleries, des uns des préventions injurieuses des autres, j'en fais un organe de publicité important, au moyen duquel l'esprit endormi depuis plusieurs années se réveille. Il se réveille avec de telles aspirations vers l'avenir qu' Emile Ollivier, à la Chambre, peut sérieusement parler *d'un nouveau programme de conduite* et que les Clément Duvernois, les Édouard Hervé et les Vermorel peuvent sans trop faire rire intituler leurs articles : le parti, des jeunes. N'ayant pas encore atteint l'âge de trente ans, éprouvé et calomnié, je quitte Paris pour Mazas pour fonder à Francfort *l'Europe*, et, bien que pendant huit mois je sois l'unique rédacteur du journal, aidé de la précieuse collaboration hebdomadaire d'un illustre proscrit, *l'Europe* conquiert la place que vous savez et Victor Hugo qui rendit un jour le témosgnaga que vous n'avez pas oublié.» *Ibid.*

pot. fără să prea râdă lumea, să intituleze articolele lor: partidul tinerilor.»

Gănescu aveà pe atunci încă atingeri cu țara, și o criză la această foaie se produse tocmai când el plecă la București pentru alegerea domnească din 1859. Articolele lui iscălite cu inițiale îi atraseră răspunsuri, în 1858 și 1859, din partea consulului Franței la București, Béclard, ca și din partea ziarului «Naționalul», care-i preziceà că «va însemnà odată.» (1)

«Curierul cuprindeà, se pare, ca și alte publicații ale lui, nu ziaristică de duzină, ci articole adevărate, mai lungi, în formă de cronică sau de «scrisori». Politica erà firește necontenit atinsă și răbdarea guvernului napoleonian absolutist fu întrecută la un moment. Gănescu merse în temnița dela Mazas. Ne mai putând lucrà, cum făcuse până acum, el trecù la ispășirea osândei sale în Germania, la Frankfurt, unde, având și concursul lui Victor Hugo, el scoate o foaie personală, de mare succes, *l'Europe*, pe care n'am putut-o vedeà.

Pe atunci începe să apară în Franța, după acelaș model, *Le Nain Jaune*, foaie de «moravuri și de literatură», ascunzând cele mai aspre critici subt veșmântul unei ușoare ironii. La 1865 cu n-l 125, direcția trece asupra lui Gănescu, care e ajutat de un Francez, Castagnary, (2) și de un conațional, J. Floresco, care face cronică «mondenă» (*les petits côtés de la vie*). El se «făgăduește și ca sfetnic și ca soldat» și de acum înainte adesea «Buletinul» e de dânsul.

Această cronică e de o neobișnuită energie, servită de un talent amar și care nu cruță pe nimeni. In literatură i-e scârbă de «elecubrațiile libidinoase» ale lui Zola începător, de eleganța cu care Feydeau redă o lume pe care nu se gândește a o condamnà, de bmfatismul virtuos al celorlalți. In teatru combate nimicnicia frivolă a vodevilului, dar și «lipsa de orice originalitate, de orice sforțare de imaginație» a autorului la modă Victorien Sardou. In poezie i se pare — și nu greșește — că «singurul adevărat poet francez e Alfred de Musset.» Când mulțimea desperată, doritoare de spectacole la modă se grămădește la Notre Dame ca să asculte pe vestitul predicator Hyacinthe Loyson, el semnalează pedepsitor în asistență» lumea cotilionului, a turfului, a scepticismului și

1) Sturdza, *Acte și Documente*, VIII, p. 999; IX, p. 160. Pasagiile mi-au fost semnalate de d-l Iuliu Tuducescu. Cf. o notiță din *Le Monde Illustré*, in foiletonul *Neamului Românesc* pe Octomvrie 1916.

(2) V. cartea sa citată mai sus, p. 103 și urm.

a tabagiei voltairiene», pe «doctorii tuturor sectelor și tuturor devotamentelor, amestecați cu femeile de tot felul de purtare» și asigură că această «galanterie mistică» nu e «puternica izbucnire a unei credințe nouă, nici a unei credințe întinerite, ci manifestațiile unei credințe intermediare.»

Intre colaboratorii lui erà un Philarète Chasles, care a fost membru al Academiei, un Barbey d'Aurevilly, mărime literară de întâia mână, un Aurélien Scholl, cronicar favorit al Parizienilor, un Georges Avenel, istoric de bună reputație, și acel Prévost-Paradol — un adversar al principiului național, (1) — care erà să moară ca ambasador al Imperiului la Washington. Gănescu singur n'ajunse la nimic. Un singur lucru, de altfel, îl cereà și el: putința de a lucrà. «Am spus», scrie el, «altă dată, care a fost, străbătând trei continente, primblarea cea mai plăcută pe care am făcut-o. Erà într'un cimitir, la Roma. Intrând înăuntru, descoperii în aleea cea mai melancolic pitorescă a acestui lăcaș al morților un mormânt pe care cetii, cu o emoție care nu se va sfârșì decât odată cu vieața mea, acest simplu epitaf: «Plângeți-l; se odihnește.» (2)

Nu știm cât i-a fost îngăduită această dorință. Se stingeà încă tânăr la Montmorency, în ziua de 7 Aprilie 1877, tocmai când poporul moștenirii sale, pe care-l uitase, se ridicà în arme, pentru lupta care erà să-l înalțe în stima lumii.

Fusese cândva membru al Consiliului departamental și candidat la deputăție în cercul Seine-et-Oise.

Una din foile franceze, cari anunțau moartea lui «Ganesco», cu anecdotele — mai mult crude — cari sunt obligatorii, le precedà cu aceste cuvinte, adevărate: «această stranie personalitate merità, de sigur, câteva paragrafe de studiu psicologic.» (3)

Erà, adaoge acelaș cronicar, «un aventurier politic, care, prin voința, stăruința și activitatea sa» — dar nu numai prin aceste calități, — «ajunsese a-și cuceri un loc la soare.»

(1) «Je vous ai dit autrefois, quelle a été, en parcourant trois continents, la promenade la plus délicieuse que j'eusse faite. C'était dans un cimetière, à Rome. En m'y engageant, je découvris dans l'allée la plus mélancoliquement pittoresque de cette demeure des morts une tombe sur laquelle je lus, avec une émotion qui ne finira qu'avec ma vie, cette simple épitaphe : „Plaignez-le ; il se repose.“ *Ibid.* No. 225.

(2) *Le Monde Illustré,* 1877, I, p. 227. *Ibid.*, p. 242.

(3) V. un chip al acestuia în *Le Monde Illustré*, 1877, I, p. 342.

ANALELE
ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II. — TOMUL XXXIX.

1916—1919.

MEMORIILE SECȚIUNII ȘTIINȚIFICE

CU 4 PLANȘE ȘI 2 FIGURI ÎN TEXT

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE «CARTEA ROMÂNEASCĂ» ȘI PAVEL SURU
1922.
7439

CUPRINSUL

DESPRE STRATUL DELIMITANT AL LOBULILOR FICATULUI

DE

Prof. V. BABEȘ
Membru al Academiei Române.

Ședința dela 16 Martie 1917.

Parenchimul ficatului, învelind ramnificațiunile venei hepatice, produce dispoziția radiară și trabeculară cunoscută; în afară de aceasta parenchismul ficatului este separat de țesutul interstițial de un strat continuu de celule hepatice. Vom da acestei pături celulare numele de stratul periferic sau delimitant al lobulilor ficatului. Pe când această pătură se deosebește în stare normală greu de restul celulor hepatice (astfel se explică pentru ce aceasta n'a fost descrisă mai înainte), ea devine evidentă în diferitele stări patologice ale ficatului.

Cu toate acestea putem să stabilim anumite caractere acestor celule care le găsim și la ficaturile normale. Acestea formează o pătură continuă de celule cubice paralelă cu suprafața lobulilor; celulele care o alcătuesc sunt prevăzute cu prelungiri laterale scurte prin care se unesc unele cu altele; celule așezate mai profund sunt dispuse în mod radiar și fiind limitate spre stratul periferic prin formațiuni de arcade .Aceste celule se unesc cu celulele stratului periferic prin prelungiri protoplasmice mai lungi.

In afară de aceste particularități celulele stratului periferic prezentă tipul celulelor ficatului, și se deosebesc deci în stare normală de celelalte celule ale lobului mai cu seamă prin dispozițiunea lor.

Celulele stratului delimitant par a posedà o rezistență și o vitalitate mai mare decât restul celulelor hepatice, se colorează mai ușor, de asemeni și nucleul să colorează mai intensiv.

Aceste deosebiri sunt, după cât se pare, atât de minime, încât au putut rămâne neobservate până acuma. Eu însumi am văzut aceste deosebiri întâi în stările patologice ale ficatului, în cari stratul trabecular își pierde caracterul în mod cu totul particular în urma unei stări proliferative, trabeculii lund aspectul de conducte glandulare.

Foarte evident apare stratul delimitant în anumite degenerări și sclo-

roze ale ficatului, întrucât este de obiceiu altfel modificat decât restul lobulului. De obiceiu în degenerarea lobulului să produce aci o proliferare sau o tendinţă lareparare. In acelaşi timp stratul periferic se separă în mod evident de straturile învecinate. Pe când în stare normală stratul periferic pare a fi separat numai alocuri, prin fisuri de restul ţesutului hepatic, se vede aici câte un strat fin de ţesut conjunctiv de desuptul şi pe deasupra acestuia şi care poate căpătà o grosime mai mare în anumite stări iritative. In afară de aceasta acest strat mai devine evident prin acea că anumite infiltraţiuni şi degenerări se localizează în această zonă la început ori chiar mai târziu. Astfel am găsit în diabet, dar şi fără de aceasta celulele acestea umplute cu glicogen, pe când celulele învecinate ale trabeculilor erau normale sau pline cu grăsime.

Intr'un caz de diabet centrul lobulului era degenerat grăsos, lipsit de nuclei şi capilarele conţineau depuneri de fibrină. Se puteà vedeà tot deodată cum picături de grăsime au pătruns din capilare sau din celule în vena hepatică. In un al doilea strat care se întinde până la jumătatea înălţimii lobului, se vede o necroză omogenă, care e limitată in afară de un strat, care conţine grăsime. Urmează un strat aproape normal, care ajunge aproape până la suprafaţa lobului, capilarele vasculare sunt însă dilatate. La suprafaţa lobului stratul delimitant s'a separat în aşà fel de celel'alte straturi, încât se prezintă ca un înveliş celular al ţesutului interetiţial, şi e separat de trabeculi prin un spaţiu liber şi puţin ţesut conjunctiv.

Această constatare arată în orice caz, că acest strat are legături strânse cu ţesutul interstiţial. In cazul citat legăturile cu straturile profunde au dispărut, aşà încât avem în aparenţă un strat superficial cu totul independent, juxtapus ţesutului interstiţial.

Stratul superficial devine mai cu seamă evident la începutul unor forme de ciroză în cari ţesutul conjunctiv prezintă o îngroşare relativ mică.

Intr'un caz de steatoză hepatică cu lipsa corpului calos, stratul periferic se caracteriză prin acea că celulele nu conţineau grăsime, făcând impresiunea de celule tinere bine colorate, pe când celulele trabeculilor erau pline de grăsime şi în bună parte n'aveau nuclei. Tot acì am mai găsit pe lângă o slabă îngroşare a ţesutului conjunctiv, mici focare de ţesut de granulaţie în interiorul lobulilor. Cazul invers se observă mult mai des, aşà de exemplu la începutul cirozei interstiţiale, unde celulele stratului delimitant sunt cele care mai întâi conţin grăsime. De aci infiltraţiunea grăsoase nu înaintează în mod uniform, ci merge spre centrul lobulului urmând

de predilecție anumite vase capilare. Aspectul acestei modificări este foarte caracteristic, întrucât nu avem a face cu o infiltrațiune de grăsime care progresează dela periferie la centru, ci stratul periferic își păstrează multă vreme acest aspect și invaziunea de grăsime în interiorul lobulului nu se face decât pe alocuri.

Căpătăm impresiunea că în aceste cazuri stratul periferic formează un rezervoriu pentru grăsime, celulele cu grăsime fiind bine conservate, pe când în centrul lobulului celulele trabenculilor se desagregază și degenerează.

Intr'un caz de ciroză intersticială și diabet, stratul delimitant conține iarăși gligocen, apoi urmează câteva straturi celulare cu grăsime și cu nuclei conservați; spre centru celulele hepatice devin atrofice, lobulul pare a fi umplut cu capilare dilatate și cu hemoragii.

In stări proliferative, în adenomul ficatului se vede de asemenea stratul delimitant eșind în evidență, acesta poate chiar să se separe de lobul, și rămânând fixat de țesutul interstițial. In aceste stări dese ori numai celulele stratului periferic au grăsime, pe când trabeculi sunt proliferati și tot așà țesutul interstițial este înfiltrat cu celule și îngroșat.

Când în aceste cazuri se observă în lobuli o neformațiune mai mult glandulară, atunci vedem deseori că tuburile și insulele celulare sunt astfel dispuse că numai stratul celular dela periferia insulelor conține grăsime.

Și mugurirea celulelor ficatului în sifilis sau în adenome să petrece mai cu seamă în stratul delimitant.

Rezumând cele spuse putem afirmà că la limita lobulilor, învecinat cu țesutul interlobular există un strat de celule, separat în parte de trabeculii ficatului și care prezentă relațiuni strânse cu țesutul conjunctiv. Acest strat devine mai evident în diferitele stări patologice, când prezentă modificări particulare și mai ales infiltrațiuni, care nu se observă în restul parenchimului; în alte cazuri reprezentă părțile de ficat care-și păstrează cel mai îndelungat vitalitatea și aspectul lor normal. Trebue admis că această pătură celulară joacă un rol important în conservarea funcțiunilor ficatului, căci în mai multe cazuri de degenerescență grăsoasă a organului acest strat nu numai că erà normal, dar deseori era constituit din celule tinere, pe cale de înmulțire. Faptul că găsim în diferite stări patologice grăsimea și glicogenul localizați ca material de rezervă, exclusiv în această pătură, arată de asemeni importanța pe care o are în funcțiunea și în schimburile nutritive ale ficatului.

CONTRIBUŢIUNI LA STUDIUL FEBREI RECURENTE.

DE

Prof. V. BABEŞ
Membru al Academiei Române.

Şedinţa dela 4 Maiu 1917.

1. Spirocheţii febrei recurente se găsesc în sângele scos dela bolnavi de predilecţie în timpul febrei şi se observă mai cu seamă în stratul serului imediat suprapus stratului care conţine globulele roşii.

Păstrarea sângelui într'un loc liniştit până se obţine coagularea prezintă dară avantagii pentru căutarea spirocheţilor. Asemenea şi conservarea la o temperatură caldă. Tot acì se găsesc şi spirocheţi cu o grosime aproape dublă având la distanţe egale unele de altele corpusculi metacromatici, cari sunt separaţi între ei prin nişte umflături ovale palide care seamănă cu nişte vacuole sau spori.

Cea mai bună coloraţiune rapidă se obţine cu violetul de gentiană.

2. Mortalitatea în Bucureşti a fost în proporţia de 1—2 %; însă în epidemiile observate în mediile cu condiţiuni higienice proaste, cum de exemplu în închisoarea dela Văcăreşti şi în lagările de prizonieri români, mortalitatea s'a urcat până la 10—20 %. In cazurile din urmă cauza morţei au fost nefrite, pneumonii, degenerări ale cordului, în câteva cazuri însoţite de purpură şi hemoragii ale organelor interne.

3. De obiceiu spirocheţi nu se găsesc de loc, sau numai în mic număr la autopsie. Se observă spirocheţi în diferite organe numai în cazurile în care moartea a avut loc în timpul febrei, sau a fost consecinţa directă a înmulţirei enorme a spirocheţilor, producând hemoragii în organele cele mai importante; în aceste condiţiuni am găsit spirocheţi mai cu seamă în interiorul hemoragiilor, în meninge, splină, măduva osoasă, plămân, ficat, sângele cordului etc.

4. Aproape regulat la autopsie pulmonii prezintă focare de pneumonie mai mari sau mai mici. Destul de rare sunt pneumoniile fibrinoase lobare, cel mai des găsim Bronchopneumonii catarale şi dequamative, des cu o proliferare şi desquamaţie excesivă a epiteliului bronchiilor, cu mici hemoragii şi edem pulmonar.

5. Rinichii sunt totdeauna lezaţi, fie că sunt măriţi şi de coloraţiune roşie palidă fie că prezintă numai pete mari roşii, epiteliile sunt tumefiate şi epiteliile glomerulilor înmulţite. In unele din epide-

miile cu caracter de malignitate, moartea se produce în urma nefritei; în aceste cazuri se observă o nefrită parenchimatoasă, des cu un edem interstițial, nefrită glomerulară, degenerescența grăsoasă și pe alocuri și o proliferațiune a unui țesut embrionar sub formă de infarcte, cilindri, și destul de des mici hemoragii și embolii de grăsime.

6. La cadavru splina e totdeauna mărită, de obiceiu moale sau chiar difluentă, odată am găsit în febră recurentă o ruptură a splinei. Foliculi sunt puțin măriți. In pulpă se găsesc de obiceiu numeroase macrofage, cari conțin des pigment, globule roșii, câteodată chiar și spirocheți degenerați. Cu toate acestea și mai des am găsit spirocheți fragmentați sau granuloși în număr mare nu în interiorul celulelor mari, ci între acestea.

7. In luna Maiu 1916 (Bull. de l'Académie Roum.) am descris o formă meningeală a febrei recurente. După ce mai înainte dejà, se observase cazuri cari au prezentat simptome meningeale, dar cari mai în urmă s'au amendat, am avut ocaziunea a face autopsia unui bolnav de febră recurentă, care prezentase astfel de simptome; moartea erà datorită în mod indubitabil unei abundente hemoragie meningeale. In acest caz am găsit numeroși spirocheți nu numai în meningele îngroșate prin hemoragii, dar și-în celelalte organe, în splină, ficat, pulmon, măduvă osoasă și sânge. In acest caz au existat și hemoragii în celelalte organe.

8. In cazurile ca cel din urmă descris, precum și în alte multe cazuri exista hemoragii punctiforme ale pielei. Erupțiunea cutantă e mai puțin pronunțată decât în tifusul exantematic. In primele cazuri observate de mine, e exclusă o confuziune cu acesta sau chiar o asociațiune, căci la această epocă nu se ivise nici un caz de tifus exantematic și cazurile au fost destul de bine caracterizate în timpul vieței prin curba temperaturei și prin existența spirocheților.

9. Des, și în special în anumite epidemi de febră recurentă se observă icter. In cazurile cu icter grav, terminarea letală nu e rară. Se găsește atunci pe lângă focare de pneumonie, degenerescente grase ale cordului și rinichiului, alterațiuni importante ale ficatului. Organul e mărit, galben brun având deseori desemnul lobulilor mai pronunțat, e mai puțin consistent, epiteliile trabeculilor sunt tumefiate și prezentă dispozițiuni analoage cu ale glandelor tubulare; aceasta din urmă dispozițiune se observă uneori numai la periferia lobulilor; pe când celulele din centru conțin grăsime, și-au pierdut structura lor, câte odată chiar sunt lipsite de nucleu. Țesutul interstițial e ocupat și îngroșat prin numeroase celule mici mononucleare

rotunde. Pereții vasculari conțin un mare număr de celule și sunt înconjurate de aceleași celule. Celelelalte organe prezentă în cazurile acestea de asemeni icter, miocardul și scoarța rinichiului au o colorațiune galbenă palidă, conținând și hemoragii și sufere o degenerescență grăsoasă.

10. Miocardul deși mai puțin modificat decât în tifusul exantematic, este totuși dilatat, flasc și cu degenerație grasă în cazurile avansate.

11. In afară de cazurile descrise în timpul epidemiei de febră recurentă, se observă numeroase cazuri, în parte mortale, de asociațiune cu tifus exantematic și în care se găsește pe lângă spirocheți și reacțiunea lui Weil-Felix positivă. In 10 la sută din cazurile de tifus exantematic s'au găsit spirochete, cel mai des în mare număr. Alte asociațiuni sunt cu septicemii streptococice secundare, grave și des hemoragice, precum și combinațiuni cu alți microbi speciali cari exercită o influență defavorabilă asupra evoluției boalei și fac ca tabloul clinic să devie mai puțin caracteristic.

12. In București apar din când în când cazuri numeroase de icter febril, apoi forme de icter grav în parte cu febră, înoțite de tumefacțiunea ficatului, sau de atropie galbenă sau roșie a ficatului. De oarece însă înaintea răsboiului în România nu s'au observat cazuri de febră recurentă, sau poate numai n'au fost recunoscute ca atare, decât în 1915; nu putem considerà aceste cazuri aproape endemice la noi ca febre recurente.

In epidemia actuală de febră recurentă se observă des icter febril și se pune întrebarea dacă acestea ar aparține tot febrei recurente. Acest lucru ar fi probabil după ce s'au găsit spirocheții febrei recurente pe când în maladia lui Weil spirocheții se deosebesc de cei din febra recurentă. Diferențele constau în o predominentă a formelor de degenerare, în virulența spirocheților pentru cobai și în raritatea lor în ficatul omului bolnav.

12. Eu personal am observat în timpul din urmă atari cazuri mortale în cari n'am putut pune în evidență spirocheți. Unul din aceste cazuri s'a înbolnăvit cu o lună înainte de moarte de febră recurentă, un un al doilea caz privește pe un bolnav care a fost sănătos cu 4 zile înainte de a murì și a prezentat în a 3-a zi a boalei icter cu o febră ridicată. La autopsie am găsit perihepatită cronică și adezivă și atrofia ficatului, degenerescența grăsoasă a miocardului, nefrită mixtă, haemoliză și numeroase hemoragii în ganglioni limfatici, în miocard, în țesutul retroperitonial și mai cu seamă în jurul

capsulelor suprarenale. Nu s'a constatat nici în vieată nici după moarte spirocheți, iar reacția lui Weil-Felix a fost negativă. Din splină, ficat, pulmoni și bilă am putut izolà un bacil subțire, necunoscut până acum, care va trebuì studiat mai departe. Este posibil să fie vorba de un caz cu febră recurentă în antecedente. Se pare că ficatul a fost predispus prin perihepatita mai veche, pentru afecțiuni ulterioare și astfel febra recurentă sau o altă afecțiune a putut duce la iritarea și atrofia organului. Un cobai injectat în sânge a murit după 3 zile cu o septicenuză cu baccilul în sânge dar fără icter ori leziuni hepalice.

13. Tot atât de importantă este chestiunea relațiunei dintre febra recurentă și a tifoidului bilios, în care unii autori au găsit spirocheți, pe când eu și alții n'am putut pune în evidență spirochetul. In primele cazuri a fost poate o infecțiune cu spirochete febrei recurente însoțită de o degenerare a ficatului. In mai multe cazuri de tifoid bilios am găsit însă o pasteureiă pe care am și cultivat-o din diferite organe.

O viitoare problemă va trebuì să fie pentru noi să studiem raportul dintre spirochete și leziuniile ficatului în timpul și după febră recurentă precum și stabilirea raporturilor dintre această pe de o parte și maladia lui Weil, și tifoidul bilios pe de altă parte.

CONSTATĂRI ASUPRA CORPUSCULILOR LUI NEGRI.

DE

Prof. V. BABEȘ
Membru al Academiei Române.

Ședința dela 11 Maiu 1917.

După ocuparea Bucureștilor am fost învitat în mai multe rânduri să fac un raport despre starea sanitară a capitalei.

Am sezisat ocaziunea pentru a mă ocupà și de chestiunea câinilor în raport cu epidemia permanentă de turbare a câinilor și pentru a cere cu insistență ca câinii vagabonzi să fie stârpiți.

In urma recomandațiilor mele, autoritățile germane au luat măsuri energice pentru regulamentarea chestiunei câinilor și pentru profilaxia turbărei. Numeroșii câini fără stăpân din teritoriul ocupat au

fost omorâţi iar capetele câinilor suspecţi de turbare au fost trimise spre examinare Institutului nostru. Creerul acestor câini a fost examinat de mine pentru diagnosticul boalei, am căutat anume noduli rabici şi corpusculi lui Negri şi pe lângă aceasta în cazurile în care rezultatul a fost negativ am injectat la cobai substanţa cerebrală sub dural şi în corpul sticlos. Deasemeni s'a injectat pentru control şi s'au infectat pe această cale mai mulţi cobai cu creerul de câini la care găsisem corpusculi lui Negri. Cobaii din această din urmă serie de experienţe au murit fără excepţie de turbare. Dintre 378 de oameni muşcaţi de 240 de câini suspecţi, am găsit la câini în 50 de cazuri corpusculii lui Negri, pe când în restul cazurilor câinele n'a putut fi găsit sau rezultatul examenului a fost negativ. In 25 de cazuri n'au putut fi găsiţi corpusculi lui Negri în creieri bine conservaţi, în restul cazurilor examenul a fost zădărnicit fie prin distrugerea traumatică sau prin o putrefacţiune înaintă a creerului.

Numai într'un singur caz fară corpusculi s'a produs turbarea prin injecţiunea intraoculară de substanţă cerebrală (bulb), pe când în toate celelalte cazuri rezultatul a fost negativ.

Aşà dar, deşì în cele mai multe cazuri trebue să admitem, că examenul negativ al corpusculilor lui Negri vorbeşte contra existenţei turbărei, cu toate acestea se găsesc în mod excepţional cazuri de turbare, în care lipseau corpusculi lui Negri sau cel puţin nu s'au putut găsì.

In urma acestor fapte am pus diagnosticul de turbare când am găsit corpusculi, iar când aceştia lipseau am recomandat de asemeni ca persoanele muşcate să fie trimise la Institutul nostru pentru tratamentul antirabic, după ce se stabilise că persoana respectivă a putut fi infectată în mod eficace.

Afirmaţiunei celui muşcat, cum că câinele n'a fost turbat, nu s'a dat din contra nici o importanţă.

Din punct de vedere practic injecţiunile antirabice s'au arătat excelente, întrucât nici unul din persoanele care au fost muşcate în mod eficace de animale sigur turbate, confirmate prin corpusculi lui Negri şi în parte prin experienţe de inoculare, nu s'a înbolnăvit de turbare. N'am avut de înregistrat vre un nesucces nici la vreunul din acei muşcaţi, la care aceste probe de laborator nu s'au putut efectuà. Datorim acest succes absolut metodei noastre proprie de tratament[1]) a cărei rezultate întrec cu mult pe acela a celor mai multe institute antirabice.

1) Babeş, Traité de la rage. 1912 Baillère, Paris.

Aceste examinări a corpusculilor lui Negri în creerul animalelor suspecte au avut ca rezultat ordonarea măsurilor riguroase pentru întrebuințarea botniței și distrugerea câinilor vagabonzi, măsuri cari în general pot fi aprobate, cu toate că nu am putut constata în urma lor o diminuare sensibilă a turbărei la câni. Considerând că în turbare corpusculii lui Negri nu se găsesc în mod constant, că în numeroase cazuri câinele suspect n'a putut fi găsit și că corpusculii nu pot fi găsiți din cauza destrucțiunii sau putrefacțiunei creerului, se pune întrebarea dacă căutarea corpusculilor are o importanță practică. In multe cazuri am căutat în creerul animalelor suspecte omorâte nodulii rabici descriși de mine, i-am găsit mai rar decât corpusculi, pe când înainte îi găseam aproape fără excepție. Aceasta se explică prin acea că animalele suspectate trebuiau păstrate conform vechilor dispozițiuni în observație, pe când acuma ele se omorau imediat, prin aceasta îi lipsește timpul necesar pentru ca corpusculii să se desvolte.

In urma acestor observațiuni de orientare, cari din motive ușor de înțeles n'au pretențiunea de a fi complete, trec la expunerea observațiunilor mele referitoare la corpusculii lui Negri.

Acești corpusculi cari după cum se știe au fost descriși și desemnați întâi de mine în anul 1890 în analelele institutului Pasteur, formează azi încă subiectul numeroaselor discuțiuni.

Privesc aceste formațiuni ca Chlamidozoare adică ca formațiuni extrem de mici, invizibile sau de abia vizibile, filtrabile, cari s'au înconjurat din partea celulei cu o capsulă homogenă și metacromatică, concepțiune care a fost și admisă de cei mai mulți autori. Negri crede însă că întreaga formațiune ar fi un protozoar având un ciclu particular de desvoltare, pe când unii cred că corpusculii lui Negri ar fi numai produsul unei iritațiuni a toxinei rabice.

Cercetările mele numeroase în timpul din urmă mi-au procurat noi argumente în favoarea teoriei ce am emis.

Pe când cu procedeele obișnuite nu se poate observà la acești corpusculi nimic particular, am putut să văd cu ajutorul metodei întrebuințată de noi (metoda lui Lenz-Bohne, modificată de noi) câteva particularități interesante. Trebue să spun mai înainte de toate că corpurile lui Negri se găsesc în cerebel în preparatele care au fost bine colorate in mod regulat; aci, aceștia ocupă celulele lui Purkinje și numărul corpusculelor găsite întrec de multe ori pe cei cari se observă în cornul lui Ammon. Pe când cornul lui Ammon e greu de găsit pe creerul distrus sau putrefiat, cerebelul

se găseşte cu cea mai mare uşurinţă, de aceia recomand ca regulă generală să se caute corpusculii lui Negri şi în cerebel. Preparaţiunile din cerebel vor trebuì colorate puţin mai intensiv cu eozină.

Procedeul acesta mai prezentă avantagiul că putem ridicà repede cu ferăstrăul calota craniană împreună cu părţile superioare ale creierului, iar cerebelul apare imediat înaintea ochilor noştri. In felul acesta evităm operaţiunea căutării cornului lui Amon.

In ce priveşte topografia corpusculilor lui Negri în celule, putem distinge câteva predilecţiì a corpusculelor. Cel mai des aceştia se găsesc între nucleu şi prelungirea protoplasmică, a celulelor mari piramidali sau ocupă chiar această prelungire sau se găsesc în părţile periferice ale celulei. In acest din urmă caz se văd des corpusculi mici în interiorul unor elemente mici fuziforme descrise de mine, cari pe alocuri sunt direct juxtapuse celulelor nervoase, putându-se uneori depărtà de aceştia. Corpusculii ovalari ocupă exact centrul acestor elemente fuziforme şi par a fi nucleul acestor elemente mici ale căror natură nu o pot stabili şi cari n'au fost descrise de autori.

Atari elemente mici fuziforme asemănătoare se găsesc des în vecinătatea celulelor nervoase, conţinând des corpusculi de ai lui Negri mai mari sau mai mici cu aceiaş dispoziţiune. Câteodată se observă o reţea formată de prelungiri de atari celule, în a cărei puncte nodale se găsesc mici corpusculi. Corpusculii situaţi la periferia şi la unghiurile celulei par uneori a hernia ca şi cum ar fi pe punctul de a părăsì celula.

Celulele nervoase ocupate de corpusculii lui Negri sunt des normale; destul de frecuent sunt însă degenerate, găsim atunci umbre de celule, celule palide sau lipsa nucleului. Aceste aspecte le observăm mai ales când celula conţine un număr mare de corpusculi. Nu rar se văd şi celule, în care protoplasma şi nucleul pare a fi înlocuite de mase roşii, hialine conglomerate, cari fac impresiunea de corpusculi de ai lui Negri, măriţi, contopiţi.

Se pot distinge în preparaţiunile colorate după metoda noastră, mai multe feluri de corpusculi; unele de abià colorate, cari fac impresiunea unor vacuole, unele colorate în roz sau în roşu închis şi în fine altele care se colorează în brun.

Părerea susţinută de unii autori că corpusculii lui Negri au dimensiuni cari variază la diferitele speţii de animale, nu corespunde faptelor. Deşi găsim des la bovidee şi la cai corpusculi mai mari, dar alături de aceştia se văd şi corpusculi mici, după cum de asemeni am

văzut la câini mari corpusculi foarte mari, cari depășesc ca mărime dimensiunile unui leucocit.

Eu aș distinge încă următoarele patru tipuri de corpusculi: 1) Corpusculi mici, rotunzi, colorați intensiv, cu centru, cevà mai palid, cari conțin câte odată o mică vacuolă și un corpuscul, excesiv de mic, albastru; 2) Corpusculi ovalari mai mici sau mai mari, colorați în roz cu vacuolă și granulațiuni albastre închise; 2 a) O formă specială pare a fi aceia a corpusculilor ovalari, cari au în centru o vacuolă mică cu margine albastră și lângă care se mai poate deseori distinge încă o granulațiune roșie închisă sau violetă. Aceastã formă are asemănarea cu un mic inel din febra palustră; 3) Corpusculii ovalari se măresc deseori în așa fel încât ocupă $^1/_3$ sau jumătatea unei celule nervoase mari, devin în acelaș timp mai palide și cu totul homogene. In unele cazuri găsim în cornul lui Ammon aproape exclusiv numai aceste forme excesiv mărite și mai mult rotunde; dar de obiceiu alături de acestea se observă și alte forme.

4) Corpusculii cei mari sunt în alte cazuri ovali și de culoare brună, bine delimitate și conțin numeroase vacuole, care sunt dispuse fie în mod neregulat, fie așa fel încât găsim în centru o vacuolă mai mare, înconjurată de o coroană de vacuole mai mici; corpusculul capătă în acest din urmă caz un aspect alveolar sau de roseta. In anume cazuri corpusculii se găsesc numai sub această formă, de obiceiu însă împreună cu formele celel'alte. Aceste forme devin frequente în special, în cazurile cu evoluție lungă prezentând forma paralitică a turbărei la vite, cai și la câini mari.

Se văd câteodată în interiorul vacuolelor granulațiuni neregulate colorate în albastru; n'am văzut niciodată corpusculi interni dispuși subt formă de raze sau regulat piriforme.

Colorațiunea brună a corpusculilor devine dela sine roșie sau roză în preparațiunile microscopice după un timp mai lung.

Nuanța brună așa dar nu este datorită pigmentărei, m'am convins de acest lucru și prin aceea că în preparațiunile proaspete acești corpusculi sunt incolori.

Unii autori au considerat aceste diferite forme ale corpusculilor ca stadii deosebite ale ciclului de evoluție ale parazitului turbărei dar chiar dacă s'ar puteà admite o interpretare în sensul unei evoluțiuni nu am totuși impresiunea unui adevărat ciclu de desvoltare. Unele din formele descrise pot fi considerate ca stadii de desvoltare, altele trebuesc considerate ca forme de degenerare, și în fine

ca produse celulare lipsite de vitalitate, produse subt influenţa toxinelor sau ale însuşi parazitului turbării.

In special 2 forme, tocmai cele care se găsesc cel mai frequent găsindu-se des singure—, par a jucà un rol important.

Acestea sunt: 1) inelele mici albastre din centrul corpusculilor roz ovalari şi 2) forma care se vede cel mai des şi în acelaş timp cea mai importantă ca număr prezentând aspectul descris a unor corpusculi mici de tot, de culoarea roşie intensivă, cu periferia intens colorată. Se văd cazuri în care intr'o celulă nervoasă se văd câte doi corpusculi unul lângă altul, şi anume unul cu forma 1) iar altul cu forma 2). Această constatare particulară pare a pledà pentru o diferenţiare sexuală a parazitului.

Prin aceste fapte ipoteza emisă de atâta vreme de mine cum că parazitul ar puteà existà în interiorul corpusculilor în formă de inele sau granulaţiuni, capătă o nouă confirmare. Regret că n'am putut încă să rezolvez o altă chestiune importantă, adecă nu este încă probat că granulaţiunile cari se pun în evidenţă prin metoda Cajal-Livaditi, descrise de mine în turbare, în celulele intens modificate ale măduvei spinărei, sunt paraziţi si că sunt identici cu granulaţiunile din interiorul corpusculilor lui Negri. Acesta nici nu pare probabil în cele mai multe cazuri, întrucât corpusculii interni albaştri nu se pot pune în evidenţă decât în mod accidental prin impregnarea cu argint; de alt-fel această condiţiune nu este indispensabilă, întrucât poate că avem deaface cu deosebite stadii ale parazitului. Ipoteza emisă de mine mai înainte cum că corpusculii interni subt formă de inel n'ar fi o formă de desvoltare a parasitului turbărei, ci numai nişte produse celulare sau nucleare care la rândul lor ar conţine parazitul invizibil al turbărei este mai greu de susţinut.

Dăcă aceste cercetări au precizat mai exact diferitele forme ale corpusculilor lui Negri şi dacă am putut stabilì în mod aproape indubitabil pentru unele forme natura parazitară în special pentru corpusculi interiori, rămân totuşi nerezolvate o serie de chestiuni teoretice relative la corpusculii lui Negri, asemenea şi valoarea practică a punerei lor în evidenţă.

OBSERVAȚIUNI ASUPRA PELAGREI PRIZONIERILOR DE RĂSBOIU.

DE

Prof. V. BABEȘ
Membru al Academiei Române.

Ședința dela 15 Maiu 1917.

In lagările dela Cotroceni și în lazaretul dela Seminarul Central s'au observat la începutul lunei Maiu numeroase cazuri de pelagră, pe când între Ruși făcuți prizonieri deasemenea în Dobrogea și fiind internați împreună cu soldații noștri, au trăit în aceleași condițiuni cu prizonierii noștri nu s'a observat nici un caz de pelagră, dar numeroase cazuri de scorbut. La soldații noștrii au mai existat pe lângă aceasta câteva cazuri de pelagră asociată cu scorbut.

Printre cei bolnavi români în lagărul de prizonieri, 26 au fost internați înainte în Macedonia, din aceștia numai unul a suferit mai înainte de pelagră, toți ceilalți s'au îmbolnăvit pentru prima oară în iarna sau primăvara anului 1916 și anume ca consecință a frigului intens, a supraoboselei și a nutrițiunii insuficiente. Bolnavii povestesc că au primit ca hrană pâine preparată în bună parte cu porumb, 800 grame pe zi pentru 3 inși. Unii bolnavi ne spun că au mai căpătat pe lângă aceasta și puțin mălai sau un fel de supă care nu era decât apă în care a fiert nește ierburi. La aceasta s'a mai adăogat printr'un frig extraordinar, lipsa hainelor calde și încălțămintelor, marșuri lungi, obositoare, și forțare nemiloasă la lucrări grele,săpături, curățire de zăpezi, etc. Insuficiența alimentară a fost așa de mare la acești prizonieri, încât numai puteau să umble și au fost forțați să stee la pat.

De asemeni 20 soldați români pelagroși cari au fost internați în Germania, spun că s'au înbolnăvit în condițiuni asemănătoare. O parte din aceștia au căpătat zilnic o pâine preparată din porumb. La mai mulți din aceștia nu s'a putut însă dovedi că au consumat páine făcută din porumb sau mămăligă.

Prizonierii ruși cari au trăit în condițiuni asemănătoare, (au căpătat însă și alimente hrănitoare dela misiuni rusești) nu s'au îmbolnăvit de pelagră.

De asemeni s'au ivit în timpul iernei numeroase cazuri de pelagră între prizonierii români internați în țară, pe când la ruși in-

ternați împreună cu soldații noștri și trăind în aceleași condițiuni cu ei nu s'a observat până acuma nici un caz de pelagră. La aceștia precum și la soldați turci, cari în timpul ernei au trăit în un frig mare sau în umezeală și primind o alimentație insuficientă și unilaterală, s'au observat și la noi în țară numeroase cazuri de scorbut.

Pelagra a apărut la soldații noștrii de obiceiu cu o formă particulară. Boala a început iarna, în toate cazurile observate cu dureri de șala, dureri musculare ale gambei producând insomnie, lipsă de putere în membrele inferioare și amețeli.

Puțin în urmă au apărut și dureri de stomac cu pirosis foarte pronunțat, dese ori și diaree. Primăvara s'a adăugat la aceste simptome erupțiunea caracteristică a pielei, sensația de arsură, tumefacțiă, roșeață cu desquamare a obrazului și a regiunei dorsale a mâinilor. Bolnavii erau de obiceiu excesiv de slăbiți, prezentaù deseori desquamare mai ales a pielei gambelor. Deseori reflexul rotulian e scăzut sau exagerat, la mai mulți dintre bolnavi reflexul e complect dispărut, iar la 4 dintre ei exista o anestezie complectă la presiune și la dureri, atât superficială ca și profundă. La 6 bolnavi a existat edem al gambelor și picioarelor, iar 4 bolnavi au prezentat o diarice care dura din iarna trecută având zilnic până la 10 scaune lichide.

In 2 cazuri cu edeme exista albuminurie. La intrarea bolnavilor în spital s'a mai găsit la unii bolnavi desquamația, tumefacția și roșeața obrazului, dar care a dispărut după câteva zile, așa încât nu se mai observa decât părți din piele lucitoare și subțiate, în parte cu tendință la desquamare, pigmentare și formațiuni de cicatrice precum și o anumită turgescentă a părților atinse.

Aceste observațiuni arată mai întâi o anumită dispozițiune a Românilor de a reacționa prin pelagră față de anumite turburări externe, frigul, supraoboseală, alimentație insuficientă și nu numai în țară dar și în străinătate. Aceleași inconveniente la Ruși și Turci au dat naștere la scorbut. Mai departe s'a văzut că românii se îmbolnăvesc nu rare ori în aceste condițiuni de pelagră și scrobut.

In fine toate cazurile examinate probează neexactitatea teorii lui Raubitschek, după care pelagra e produsă prin acțiunea fotodinamică a razelor solare directe care lucrează asupra unor tegumente făcute sensibile pentru aceste raze prin alimentația cu porumb, căci toți bolnavii au suferit grav de pelagră cu mult înainte de imbolnăvirea pielei.

Vom numi această formă particulară «Pelagra prizonierilor de

răsboi». O altă serie de studii se referă la cercetările făcute la organele pelagroșilor Rezultatele lor nu le voi expune aci decât pe scurt.

Afecțiunea gravă a sistemului nervos observată la bolnavi noștri, căreia nu-i s'a dat până acuma importanța cuvenită ne face să admitem că sistemul nervos este dela început grav alterat și anume mai ales în sensul unei turburări sensitive și trofonevrotice ale gambelor.

Am examinat măduva spinărei, mușchii și nervii gambei la un bolnav care a murit cu diaree, cu o cașexie înaintată și cu pneumonie hypostatică, precum și a unui alt bolnav mort cu paralizie și manie. Aceste organe n'au prezentat în afară de puțin edem și hiperemie alte modificări caracteristice. Mușchii prezentau o atrofie simplă, sau hialină pe alocure, cu semne de iritație sau proliferare. Rădăcinile posterioare conțin multe celule mici rotunde precum și numeroase celule mai mari de natură nevroglică, aceste din urmă așezate dealungul fibrelor nervoase. Aceste celule conțin dese ori în protoplasma lor niște formațiuni cu totul particulare, mici rotunde sau ovale, până la mărimea unui limfocit, cu limite precise și la un examen superficial par a fi omogene și lucioase. Prezintă metacromazie, colorându-se în violet cu tionină și sunt galbene în preparatele colorate cu Safranină anilinizată și iod.

Dacă se examinează bine aceste formațiuni cu grosismente mai puternice, vedem că aceste corpusculi se compun din 2 feluri de substanțe, o substanță fundamentală palidă în care sunt dispuse niște bastoane lungi ascuțite și puțin îndoite, de obiceiu de lungimea corpusculului însuși, așezate unul lângă altul, dese ori însă sunt mai depărtate și dispuse mai mult izolat. Acesti corpusculi cari câte odată amintesc formele tinere (germene seceriforme) ale Coccidiilor sau de Eimeria, prezentă deseori în mijlocul lor sau la extremitate părți mai clare fără însă să se poată distinge o structură internă. Alături de acești corpusculi cari după mărimea lor ocupă toată celula sau iau locul nucleului, sau se găsesc în protoplasma celulelor și mai des se află corpusculi mici liberi sub formă de semilună, de seceră sau în serii paralele.

Trebue să adăogăm că mărimea acestor bastonașe este foarte variabilă și corpusculi cei mari sunt formați de obiceiu de bastonașe lungi, pe când corpusculi cei mici de forme semilunare, în seceră sau fuziforme mult mai mici.

In numeroasele încercări făcute n'am reușit a pune în evidență

aceste formaţiuni decât cu ajutorul coloraţilor menţionaţi. Chiar cu aceste procedee elementele aceste corpusculare ce decolorează de obiceiu repede.

Nu ne putem încă pronunţa asupra naturei acestor formaţiuni. Până acuma nu le-am putut găsi decât în unele cazuri în rădăcinile măduvei. Această localizare este remarcabilă prin acea că ar putea confirmà natura endogenă a alteraţiunilor pelagroase terminale ale măduvei spinărei, pentru care am dovedit odată acest lucru prin numeroase cercetări, în cazurile de faţă avem deci din nou alteraţiuni endogene rădicinare, având un caracter însă cu totul particular şi care ar concorda cu simptomologia acestei forme.

Simptomele iniţiale descrise aci precum şi formaţiunile particulare observate în rădăcinele măduvei spinărei capătă prin aceste cercetări un interes deosebit.

OBSERVAŢIUNI ASUPRA SCORBUTULUI.

DE

Prof. V. BABEŞ
Membru al Academiei Române.

Şedinţa dela 14 Septembrie 1917.

La congresul internaţional de higienă din Londra în 1891 am socotit scorbutul ca o maladie toxică şi infecţioasă, am accentuat atunci că acele turburări cari sunt considerate drept cauza directă a scorbutului, pot jucà rolul de momente predispunătoare servind în acelaş timp de vehicul pentru infecţiune. In scorbut ca şi la multe alte boale infecţioase putem distinge o predispoziţiune pentru boală, o poartă de invazie şi deosebite localizaţiuni. Boala atinge de predilecţie pe indivizii slăbiţi, nutriţi rău şi în mod unilateral, prezentând turburări ale aparatului respirator şi digestiv, pe înfometaţi, convalescenţi, bolnavi de cord şi de ochi, bolnavi de nervi, lăuze, mai cu seamă dacă atari indivizi au fost expuşi unei muncei excesive şi frigului.

Grupele mai mari sau mai mici, care sunt atinse de scorbut au trăit de obiceiu în aceleaşi condiţiuni de alimentaţie defectuoasă şi insuficientă lipsind din alimentaţiunea lor anume substanţe care să găsesc în alimente proaspete, formând astfel endemii şi epidemii. Scorbutul se asociază des cu alte boale şi prin aceasta produce tablouri clinice foarte diferite, evoluând acut sau cronic, apiretic sau cu febră, însoţit de afecţiuni intestinale (Disenterie) sau ale aparatului respira-

tor. In special cazurile mortale sunt de rare ori necomplicate, și anume cazurile de septicemii mortale a căror punct de plecare e necroza sau gangrena gingiilor nu par să aparțină direct scorbutului, ci trebuesc explicate prin intervențiunea microbilor septici.

Toate faptele pledează pentru rolul important pe care'l joacă în scorbut modificările chimice, produse prin nutrițiunea anormală și prin produsele de natură chimică a microbilor. Pare neprobabil ca scorbutul să fie o simplă avitaminoză, de oarece pentru mine aparițiunea boalei e produsă nu numai prin absența unor anumite substanțe nutritive ci mai intervine și o substauță toxică și iritativă care în mod specific determină aparițiunea boalei cu atributele ei caracteristice. Primele mele cercetări au fost făcute în anul 1893 la soldați înbolnăviți de scorbut, cari au trăit în timpul unei ierni foarte grele în condițiuni higienice rele primind o alimentație unilaterală și făcând exerciți forțate (D. Med. Woch. No. 43). Aceste cercetări au obținut rezultate, cari aŭ confirmat presupunerile mele.

Inainte de toate am găsit în ulcerațiuniile gingiilor o cantitate mare de bacili fuziformi, asemănători cu cei descriși mai înainte de mine în angină (Les Bactéries 1890). Aceștia formează la limita inferioară a țesutului necrotic o împletitură deasă, de desuptul acesteia mucoasa e proliferată în mod particular, vasele mici au pereți înfiltrați cu celule, prezentând kariokineze numeroase și mici hemoragii. E în afară de îndoială că aceste modificări sunt determinate prin produse chimice ale microbilor, căci aceștia n'au pătruns atât de profund până la vasele modificate. Acești microbi sunt anaerobi, se cultivă cu greu, culturile n'au reușit decât pe medii cu agar în cari se desvoltase streptococi.

In secțiunile din mucoasa gurei am găsit de asemeni alături de bacili fuziformi și streptococi cari favorizează în culturi creșterea bacililor. Culturile bacililor se desvoltă după mai multe însemânțări succesive, și în mod aerob și fără prezența streptococilor. Acì cresc sub formă de colonii mici proeminente, galbene și transparente, acestea injectate intravenos la epuri și cobai produc hemoragii și dese ori abscese banale, în cari găsim aceiași bacili. Emulsiuni făcute cu bucăți mici din gingia scorbuticilor spălate cu îngrijire injectate la epure dau naștere la hemoragii întinse în mușchii, în seroase, în piele și în țesut subcutanat. Aceste din urmă experiențe nu sunt doveditoare, căci împreună cu bacili s'au injectat foarte probabil și streptococi, cari deși injectați singuri au fost inofensivi, dar în asociație cu bacilii descriși au produs numeroase hemoragii. La câți-va din

epuri morţi s'a găsit şi bacilul septicemiei epurilor. Cercetările noastre deşì promiteau atâta prin rezultatele căpătate n'au condus la un rezultat sigur. Aproape cu 10 ani în urmă Vincent a descris în angină bacilul fuzifor , care fusese deja descoperit de mult de mine în anginele ulcerative împreună cu înmulţirea spirochetei dentare. Acest bacil a fost considerat de Vincent, fără ca să fi avut probabil cunoştinţă de constatările mele anterioare că cauza aşà numitei Angina lui Vincent. In acelaş timp a admis că această constatare este caracteristică pentru angina lui Vincent.

In cazurile în care se găseà în gură la nivelul unei ulceraţiuni bucale şi aceşti bacili fuziformi, şi spirocheţi se puneà diagnosticul de «Angina lui Vincent».

Am arătat însă de mult că aceasta constitue o greşală fiindcă găsim o imensă înmulţire a spirochetelor şi a bacililor fuziforme în cele mai diverse procese ulcerative şi gangrenoase ale gurei aşa şi în scorbat, aşà dar nu e de admis ca în urma acestei constatări să tragem vre-o concluzie.

Am impresiunea că bacilii fuziformi găsiţi în scorbut ar fi puţin diferiţi de cei descrişi mai întâiu de mine în angină; căci bacilii găsiţi în scorbut sunt puţin recurbaţi şi cresc după mai mult transplantări deşi slab şi în mod aerob, dar la început numai în prezenţa streptococilor sau a produselor acestora, pe când fusurile bacilare din angină sunt drepte sau abià recurbate, fiind strict anaerobe.

In răsboiul actual au apărut la noi în ţară multe cazuri de scorbut la Turcii care au suportat o iarnă gree în comdiţiuni nefavorabile, dar astfel de cazuri au existat şi în lagărele de prizonieri Români şi Ruşi. Toţi aceşti bolnavi au fost trataţi în spitalele din Bucureşti, unde după scurt timp s'au ameliorat sau erau complet vindecaţi. Aceşti bolnavi au prezentat unele simptome ca cele observate în epidemia din 1893, adică o slăbire pronunţată corporală şi a forţelor, echimoze, infiltraţiuni hemoragice în diferiţi muchii, dar mai cu seamă a gambelor cari erau subţiri, dar prezentau o consistentă mărită şi o culoare brună închisă, precum şi revărsări sanguine împrejurul şi interiorul articulaţiilor. N'am găsit însă de cât rar şi puţin pronunţate modificările ale gingiilor, ca sângerarea la cel mai mic traumatism, şi necrozele grave ale marginei libere a acestora sau căderea dinţilor. In mod cu totul excepţional am văzut cazuri prezentând o tumefacţiune sanguină şi purulentă importantă cu o gangrenă gingivală intinsă, cari uneori s'a terminat cu o septicemie mortală.

La autopsie se observă atunci pe lângă boala care a produs moartea (dizenterie, pneumonie, nefrită etc.) alterațiunile caracteristice ale gingiilor, hemoragii întinse, pigmentare și îngroșarea țesutului conjunctiv în profuziunea pielei, aceleași modificări se văd de asemeni între mușchii gambei, brațelor, și în regiunea genunchiului; nu rare ori găsim hemoragii și în organe și în cavități seroase. In mucoasa modificată a gingiilor se observă numeroși bacili fuziformi în parte forme semilunare, abondente spirochete și leucocite, așà încât în urma părerilor în curs am trebuì să diagnosticăm o angină a lui Vincent. E drept că acì spirocheții sunt de multe ori mult mai frequenți decât în angină alcătuind adevărate împletituri și cu toate aceste nu pătrund în profunzimea țesutului gingiei. Bacili fuziformi formează în mucoasă mase compacte, după cum le-am descris mai sus.

Pe când de obiceiu înainte n'am găsit streptococi asociați bineînțeles cu bacili fuziformi decât în culturile făcute din țesuturi; am putut vedeà de astă dată mai cu seamă în cazurile cu inflamațiuni hemoragice și necrozante bine pronunțate ale mucoasei, numeroși streptococi, cari pătrund în mare cantitate în profunzimea țesuturilor și chiar mai profund decât bacili fuziformi; aci ocupau de predilecție vasele mici, pe care le umpleau uneori complect. Aceasta a fost într'un caz punctul de plecare a unei septicemii hemoragice, în care am găsit streptococii asociați cu bacili fuziformi în pulmonii necrotici și hemoragici și în focare renale. Am putut cultivà din gingii și de astă dată ca în epidemia precedentă atât streptococi cât și bacili fuziformi.

De oarece în diferitele epidemi de scorbut se găsesc aceiași bacili fuziformi, cari pătrund împreună cu streptococi în adâncimea țesuturilor, unde produc alterațiuni ale vaselor, urmate de hemoragii, bacilii și de astă dată prezentând caractere puțin deosebite de formele fuziforme din angină, și dat fiind că se poate produce la epure atât prin infecțiunea cu acești microbi, cât și prin inocularea de părți mici de tot de mucoasă o stare infecțioasă însoțită de hemoragii, pare cu totul indicat să atragem încă odată atențiunea asupra acestor fapte.

Ar fi puțin nimerit ca a priorì să negăm importanța acestor cercetări. Deși este clar că în scorbut avem aface cu o maladie a nutriției provocată prin o nutrițiune insuficientă și anormală, tot la fel de clar este că la aceasta se adaogă o turburare specifică care interesează mai cu seamă gingiile, vasele și sângele, care sunt produse cel puțin în parte prin acțiunea apropiată sau îndepărtata a bacteriilor, cari

pătrund de obiceiu prin mucoasa gingiilor (mai ales bacili fuziformi și streptococi). Dacă în unele cazuri alterațiunile gingiilor par insignifiante, aceasta se explică prin aceea că aceste turburări au retrocedat, pe când hemoragiile persistă (din cauza încetinelii cu care se face resorpțiunea lor). In fine, insistăm din nou asupra marei întinderi a hemoragiilor, asupra atrofiei musculare prin îngroșarea excesivă a țesutului conjunctiv și tendința la hemoragii întinse observate în anumite regiuni și în special în articulație, în mușchi și în seroasele.

DESPRE MICROORGANISMELE SAFRANINOFILE.

DE

Prof. V. BABEȘ
Membru al Academiei Române.

Ședința dela 11 Octombre 1917.

Safranina nu este o rozanilină și se deosibește esențial de coloranții acestei grupe. Ea constitue o formă intermediară între grupul rozanilinei pe deoparte și amidoazobenzol pe de altă parte. Constituțiunea safraninei nu este cunoscută și preparatele produse de deosebite fabrici sunt iarăși deosebite între ele. In luna lui Decembrie 1882 (Arch f. microsc. Anatomie XXII), am recomandat soluțiunea apoasă încălzită precum și soluțiunea alcolică a safraninei pentru punerea în evidență a microbilor, aceștia din urmă colorându-se mai intensiv cu această substanță decât restul preparațiunei (țesuturi). Mai sigură și mai frumoasă e colorațiunea microbilor prin utilizarea metodei mele cu safranină și olei de anilină. (Les Bactéries Paris 1882).

La 100 de părți de apă se adaugă o cantitate până la suprasaturație de pulbere de safranină și 2 părți de ulei de anilină. Amestecul se încălzește până la 60° și se filtrează apoi pe un filtru umed. Cu ajutorul acestui colorant țesuturile și kariokinezele se colorează mai repede și mai bine decât cu safranină simplă. In special dacă tratăm secțiunile în urmă cu soluțiunea de iod-iodurat, obținem o colorațiune frumoasă și electivă, care se deosibește sensibil de metoda lui Gram. Rezultatele sunt și mai bune în urma unei impregnări mai lungi, tot așa dacă întrebuințăm și acetonă.

Prin această metodă nu se colorează toți microbi, după cum nici toate părțile acestora; frumos es în evidență mai ales corpusculii metacromatici.

După ce eu cel dintâiu am arătat, că miceliile din actinomicoză se colorează într'un mod elegant cu ajutorul metodei lui Gram, pe când măciuciile periferice a acestuia rămân necolorate; aceste din urmă formațiuni la rândul lor se colorează cu safranină anilinizată în roșu strălucitor, rețeaua de fire rămânând necolorată.

Aceste 2 metode se comportă deosebit și față de bacili acido-rezistenți. Pe când prin metoda lui Gram și mai ales cu colorația prelungită a acesteia, bacili leprei se colorează bine, iar corpusculii metacromatici ies bine în evidență; cu metoda safranină-anilină-iod bacilii tuberculozei nu se colorează bine și nici corpusculii lor metacromatici; de aci rezultă că această metodă e cea mai potrivită pentru studiul bacililor leprei, ca și pentru diferențiarea lor de bacilii lui Koch. Aceșt procedeu mai trebue recomandat și pentru studiul aspergililor.

Se mai obține cu ajutorul safraninei o colorațiune electivă în degenerscentele calcară și hialină, tot așa a figurilor anormale (degenerative) de cariochineză, a fibrelor musculare și nervoase patologice, a cartilagiului etc.

Aici vreau să insist mai cu seamă asupra unei importante proprietăți a acestui colorant, grație căreia putem să punem în evidență în țesuturi bacterii, cari sau nu se pot colora cu nici un alt procedeu, sau chiar dacă se colorează puțin, se decolorează iară peste puțin.

Deja mai înainte am arătat că cu ajutorul safraninei anilizate se colorează mai bine decât cu alte metode în afară de formele în mășciucă a actinomicozei și anumite forme de Oidium precum și ciupercile asemănătoare din Mycetom precum și blastomiceți; ba chiar uneori acești diferiți paraziți nu se pot colora decât cu acest procedeu. Nu rare ori nu putem găsi în preparatele din țesuturi colorate cu metodele obicinuite nici un fel de micro-organism, pe când colorând cu safranină-anilină sau cu safranină-anilină și iod apare o floră parazitară abondentă în părțile de țesut prezentând alterațiuni particulare.

In alte cazuri am putut colora bacili sau hifomiceți din abcese și din focare necrotice cu ajutărul metodei lui Gram fie obicinuită, fiie intensivă. N'am putut însă obține preparațiuni cari să se poată conserva, căci colorațiunea uneori numai parțială, alte ori slabă, nu a întârziat să dispară după câteva ceasuri. In preparațiunile în care am găsit cu alte metode în interiorul focarelor necrotice sau

a abceselor nişte mase colorate palid în mod uniform sau grămezi necolorate şi puţin granuloase, au apărut câteva sau şi mai des mase compacte de bacteri şi miceli având în special corpusculi metacromatici frumos colorate. Intr'un caz cu abcese multiple ale rinichiului examinat de curând, din care am primit mai multe bucăţi ale rinichiului in formol pentru examenul anatomo-patologic dela Dr. Prof. Gœbel, chirurgul consultant al armatei de ocupaţie, am avut din nou ocaziunea să confirm aceste rezultate. Rinichiul extirpat era mărit, palid, suprafaţa prezentând mici noduli şi o capsulă îngorşată. In piesele primite s'a văzut că suprafaţa rinichiului era palidă, cu injecţiuni vasculare cu părţi galbene şi albicioase, cari în parte corespundeau cu părţile proeminente dela suprafaţă, aceste părţi deosebit colorate se prelungesc subţiindu-se în profunzimea organului. Substanţa corticală e îngroşată cu injecţiuni vasculare neregulate dispuse ca raze pe un fond roşu palid sau galben se rupe în general uşor, pe alocuri fiind mai consistentă.

In profunzime se găsesc focare mai palide şi mai mari, iar în acestea se observă granulaţiuni galbuie având până la mărimea unei bob de mei, în parte ramolite.

Piramidele sunt colorate în un roşu mai închis şi conţin de asemeni fâşii galbene mici cu limite puţin precise şi cu o dispoziţiune de raze.

Papilele sunt colorate mai palid. Mucoasa calicelor renală e injectată.

In secţiunile colorate cu hematxilină şi eozină se văd modificări pronunţate cu tumefacţiune turbure, infiltraţiune grăsoasă şi necrobioză elementelor glandulare, atrofie, hipertrofie compensatoare şi înmulţirea celulelor glomerulilor, cilindri granuloşi şi hialini.

Ţesutul interstiţial e îngroşat, edematos şi conţine un mare număr de celule mai mult mononucleare. Unele vase mici ale scoarţei şi piramidelor sunt umplute cu nişte mase granuloase slab colorate. Acestea depăşesc de obiceiu peretele necrotic al vasului fiind limitate prin o zonă largă necrotică şi un strat de leucocite şi de ţesut embrionar.

In vecinătatea acestor focare epiteliile canalelor renale sunt tumefiate, fără nuclei, descompuse în granulaţiuni, iar ţesutul interstiţial prezentă edem şi e infiltrat cu celule rotunde, mononucleare. Tot aci se mai văd vase cu hiperemie şi cu mici hemoragii. Cu ajutorul coloraţiunilor lui Van Gieson, cu albastru metilen sau cu tionină căpătăm tablouri microscopice asemănătoare. Numai în pre-

parațiunile colorate îndelungat cu Gram se observă că acele mase granuloase din interiorul și vecinătatea vaselor, cari formează centrul maselor necrotice, sunt constituite din o împletitură deasă de bacili, cari uneri formează niște filamente mai lungi și, prezentând după cât se pare uneori și ramnificațiuni, în special corpsculi metacromatici ai extremităților bacililor se colorează bine cu ajutorul acestei metode. Câteva ceasuri în urmă aceste formațiuni deabia mai puteau fi recunoscute, iar în ziua a 2-a n'au putut fi găsite în nici un chip.

Atunci am colorat secțiunile cu ajutorul safraninei-anilină cu și fără tratare ulterioară cu soluția de iod-iodurt, cu această metodă, microbi apar mult mai clar, iar restul țesutului se colorează palid.

Pe aceste preparațiuni am căpătat convingerea, că avem aface aci cu un micro-organism mai superior organizat.

Elementele izolate din care sunt compuși acești paraziți, apar ca niște bastonașe palide, având o grosime de 0'6—0'8 μ, sunt puțin rotunjite, cu contururi laterale tot convexe. In mijlocul lor și la extremități prezintă corpusculi rotunzi, metacromatici intens colorați, cu un diametru ceva mai mic decât acela al bastonașului.

Aceste bastonașe formează lanțuri, și pe alocuri și ramificațiuni semănând cu micelile, cu toate că des se observă în împletitura deasă a coloniilor, numeroase bastoane fără ramnificațiuni. E în afară de orice îndoială că procesul patologic s'a produs aci prin embolia și emigrarea din vas a acestei ciuperci, aceasta distrugând întâi peretele vascular și apoi țesutul învecinat și a produs în felul acesta o iritație a țesutului conjunctiv și a parenchimului renal. Chiar mai multe luni în urmă s'a mai putut studia în aceste preparate, raporturile acestei ciuperci cu țesuturile. Dacă n'aș fi întrebuințat această colorațiune cu safranină anilinizată cauza afecțiunei grave a rinichiului ar fi rămas neexplicată.

Este prin urmare cu totul indicat în cazuri analoage în care presupunem existența unui parazit, și care nu poate fi constatat prin metodele obicinuite, și mai cu seamă în cazurile mai mult cronice în care se poate bănui participarea unor ciuperci superioare, să întrebuințăm această metodă, care în mai multe cazuri m'a lămurit asupra naturei agentului patogen.

OBSERVAŢIUNI ASUPRA FORMEI CEREBRALE A MALARIEI TROPICALE (FEBRĂ COMATOASĂ).

DE

Prof. V. BABES
Membru al Academiei Române.

Şedinţa dela 23 Noemvrie 1917.

Este sigur că printre deosebitele forme ale malariei tropicale forma comatoasă este cea mai periculoasă. Această formă este relativ rară la noi în România, unde altfel febra tropică ori estivo-automnală este frequentă.

Să ştie că în această formă tropicală ciclul de desvoltare asexuat se face în organele interne, în splină, ficat, măduva osoasă, dar mai cu seamă în creer pe când în sânge nu se găsesc de obiceiu decât inele şi formele sexuale, în special semilune. In splină, în ficat şi în deosebi in pulpa splinei şi în capilarele ficatului, pe lângă celule fagocite, cari reprezintă celule detaşate din pereţii vaselor, se mai găsesc endotele şi numeroase granulaţiuni de pigment şi pe alocuri globule roşii conţinând paraziţi; toate aceste elemente în parte au fost târâte în vase supt forme de grămezi mai mari făcând conglomerate, care, nu rare ori astupă vasele. Nu am observat pe lângă aceste formaţiuni aglomeraţiuni mai mari de paraziţi, şi mai cu seamă nu am putut constata aici forme în rozetă. Constatările din forma comatoasă, care devine repede mortală prezintă un interes cu totul deosebit, deosebindu-se de cele aflate în alte organe.

Este cunoscut că în această formă meningele sunt tare iperemice şi prezentă des mici hemoragii, substanţa cenuşie a hemisferelor e de o coloraţiune mai mult cenuşie închisă, substanţa albă prezentă un aspect alb murdar, e foarte iperemică şi prevăzută de obiceiu cu numeroase hemoragii punctiforme. Centrii ovali sunt mai puţin modificaţi. De multe ori şi bulbul are o culoare mai închisă şi un deşert mai puţin precis, este mai moale şi prezintă mici hemoragii.

Cu drept cuvânt sau atribuit toate aceste modificări prezenţei numeroşilor paraziţi care se află în părţile modificate.

Nu reuşisem până acuma să'mi explic bine de ce în această formă capilarele sunt pline şi astupate cu paraziţi şi cărui proces se datoreşte staza pronunţată a creierului, dat fiind că în celelalte forme de malaria prezenţa paraziţilor în sânge nu dă naştere la

astuparea vaselor. Deasemeni nu e clar de ce numai în această formă desvoltarea asexuată a parazitului se efectuează numai în organele interne. N'au fost descrise de asemenea mai precis nici modificările creerului în această formă.

Am avut ocaziunea să studiez 4 cazuri de malarie comatoasă și pernicioasă, unde am putut constată următoarele:

Pe când arterele sunt goale și vinele mai mari pline cu sânge nu conțineau paraziți, vasele precapilare, capilarele și vinele mici erau în cea mai mare parte umplute cu globule roșii conținând parazitul.

In aceste vase mici endoteliile sunt tare tumefiate și în parte desquamate. Ele conțin mult pigment granulos negru-brun (Fig. 1) și des globule roșii ratatinate și mai închis colorate (eb.) conținând o mică granulațiune rotundă, cu periferia neagră și brună în mijloc. Cu cât vasul e mai mare, cu atâta paraziții devin mai rari. Aceștia apar întâi în globulele roșii din apropierea imediată a păreților vaselor (Fig. 2. b. p.); tot aci se mai observă pigment, celulele enditeliale tumefiate conținând deasemeni pigment, celule rotunde cu nucleul mare rotund, resturi nucleare și rare leucocite polinucleare.

Aceste elemente, cu pigmentul liber și cu o substanță granuloasă (†) formează adevărați conglomerați, în contact direct cu peretele vascular, care se întind subt formă de mase rotunde (trombusuri) în interiorul vaselor (†′).

In domeniul unui astfel de vas se văd în spațiul perivascular globule roșii emigrate (b′); iar în afara spațiului din jurul vasului se văd celule rotunde mononucleare particulare, (Z) dispuse în rânduri.

Substanța cerebrală și în special celule nervoase din vecinătate sunt de abià modificate. In alte cazuri, (Fig. I) globulele roșii ale micilor vine dilatate din substanța corticală și mai ales cele din apropierea peretelui, conțin fiecare câte o granulațiune rotundă de pigment. Avem aface cu o modificare particulară a inelulului de tropică, care obicinuit la început sunt fără pigment. In această figură se mai vede cum vasul se dilată în locurile unde s'a produs o acumulare mai mare de celule endoteliale desquamate și pigmentate. Deoarece celule sunt aglomerate prin o masă albuminoasă, care aderă și cu pereții vasului, ele constituesc adevărate blocuri formând obstacole pentru circulație și fiind acelea care în primul rând cauzează staza vasculară. Această stază pare a fi o condițiune pentru infecțiunea generală a globulelor roși și pentru formarea de granulațiuni de pigment în interior acestora. In cele mai multe

cazuri mortale vasele cele mici și capilarele sunt dilatate și îndesate și fiecare globul roşu conține un grăunte de pigment. Des globulele roșii se contopesc unele cu altele (Hemoliză) așa încât granulațiunile de pigment se găsesc la distanțe egale unele de altele într'o masă omogen colorată în galben (h) (Stază).

In afară de iritațiunea endolelilor se mai văd în imediata apropiere a vaselor, și a unor celule nervoase grămezi regulate, noduli de celule rotunde, mononucleare mai mari (zw) care provin de sigur dela căptușeala spațiului perivascular. Deasemeni mult înmulțite sunt și celulele satelite (s) ale elementelor nervoase, (n) în fine și periferiile vaselor sunt și ele tumefiate și înmulțite (p). Acești noduli semănând cu nodulii rabici descriși de mine și i-am numit «nodulii malarici».

Hemoragiile punctiforme și mai ales cele din substanța albă se datoresc în cea mai mare parte diapedezei globulelor roșii în spațiile perivasculare. In figura 3 se observă un vas mic cu celule rotunde justa vasculare și globule roșii cu paraziți. (W). Sângele a pătruns din vas în spațiul perivascular (b p.) Tot aci se mai văd pe lângă globule roși normale și eritrociți colorați în albastru (policromatici) și cu granulațiuni de pigment, apoi câteva leucocite polinucleare, precum și numeroase elemente mononucleare (m) și celule mari, fagocite înglobând (p. h.) globule roșii atrofici, cu paraziți rigmentați și de colorație galbenă închisă.

In mai multe cazuri n'am văzut în secțiunile din creier alte forme de paraziți, pe când în alte cazuri se poate urmări toată seria de evoluție a schizonților în interiorul vaselor mici și capilarelor. Ca consecință a menționatelor turburări circulatori, circulația e suprimată în teritorii întinse a capilarelor, și atunci în vasele cele mai mici se produce o vie înmulțire a paraziților.

Din cauza stazei sângelui se poate urmări în acesto secțiuni mult mai bine ciclurile de desvoltare a parazitului decât în sângele care circulă și anume se pot găsi aci acele forme de desvoltare, care nu se observă în sângele circulant, fiind-că aci cele două cicluri de desvoltare nu se amestecă între ele. Așà vedem în figura 6 un capilar ramificat, în al cărui punct de bifurcațiune se vede în ser o rozetă cu 8 merozoizi (R) In apropierea ei se observă numeroase globule roșii conținând inelele mici din forma tropicală (V) In una din ramificații se văd grămezi de rozete, de astădată cu câte 16—24 de merozoiți (K') cari astupă vasul pe alocuri. In cealaltă ramură vedem globule roșii normale, pe când în trunchiul

acestor ramificațiuni se observă mai întâiu inele mici care pornesc dela o rozetă iar ceva mai depărtat apare o formă particulară a parazitului, pe care eŭ o voi numio Diplasma sau Diploplasma. Aceasta e constituită din două mese plasmatice mici și egale, cari sunt dispuse una lângă alta și conțin fiecare câte o granulațiune neagră, dispusă exact una în fața celeilalte. Diploplasma e înconjurată de o zonă palidă; n'am putut însă să stabilesc dacă această zonă reprezentă restul unui globul roșu sau dacă această formațiune e așezată liber în ser. In cel din urmă cas am aveà o desvoltare liberă și o diviziune în 2 a schizonților.

In figura 7 se văd și mai bine stadiile deosebite ale desvoltării parazitului formei tropice. Și aci se vede la locul de bifurcație a trunchiului vascular o rozetă (formă de diviziune) cu 8 merozoiți.

In vecinătatea acestuia se observă mai multe globule roșii cu mici inele de tropică. Pe când trunchiul vascular însuși (St) conține în cea mai mare parte sânge normal, cele două ramificațiuni sunt umplute cu paraziți în diferite stadii.

Una din ramnificațiunile vasculare conține: mai întâi grămezi de celule rotunde mari (provenind dela endoteli) și apoi globule roșii ceva mai închis colorate și contopite între ele (Hemoliză), care adăpostesc în interiorul lor câte un mic grăunte de pigment de mărimea unui inel mic de febră tropică, prezentând o parte periferică închisă și un centru mai clar. In părțile cu hemoliză, în care nu se mai disting contururile hematiilor, distanța dintre granulațiunile de pigment corespunde cu acea dintre 2 globule roșii.

Cealaltă ramnificațiune prezintă un tablou cu totul deosebit, întrucât aci vasul e puțin dilatat și complect obstruat de numeroase rozete având fiecare între 24 și 36 de merozoiți (R'). In vecinătatea acestuia se vede iarăși rândul de celule descris mai înainte (Zr). In alte capilare nu toate globulele roșii conțin granulațiuni de pigmenți dar în interiorul lor să văd niște formațiuni de stele alcătuite dintr'un pigment fin, a căror raze pornesc dela centrul globulului; aceste formațiuni seamănă cu figurile astrale din diviziunea cariochenetică (s).

Figura 8 reprezentă un capilar din acelaș preparat, aci se găsesc grămezi de celule mononucleare mari, lipite de pereții vasului (de natură endotelială?) și în afara globulelor roși iarăși 2 Diploplasme și o formă plasmatică inelată, înconjurată de o zonă palidă.

Deși n'am reușit să urmăresc procesul de schizogonie în complecta ei continuitate în vasele creierului pot totuși susține:

1) că putem urmări în sângele stagnant din capilarele creierului diversele faze ale parazitului într'un șir pe care natura l'a fixait

nedesvoltându-se din rozete totdeauna aceiaşi serie de desvoltare, căci se formează în parte mici inele (F. tropică), cări nu evoluează mai departe în sensul formelor ameboide ci se transformă prin formaţiunea de pigment în granulaţiuni negre cu centru clar sau în figuri stelate; în acelaş timp globulele roşi îngrămădite să contopesc între ele, putând astupă complect vasul. După cât se pare, în acest caz avem aface cu o degenerare a inelelor.

2) Pe de altă parte se formează des în loc de formele de diviziune izolate, mici grămezi plasmatice cu pigment, care de obiceiu se găsesc în stadiul de separare în 2, evoluţia ulterioară a acestora n'am putut-o urmărì până acuma, probabil reprezentă un stadiu de desvoltare a formelor sexuate.

3) Se ştie că rozetele formei tropicale a maladiei arată 8 sau chiar 20 şi mai multe forme de diviziune; eu am găsit rozetele cu 8 foi de obiceiu izolate şi înconjurate de o zonă clară, pe când rozetele cu 20—30 de foi erau dispuse la un loc, formând grămezi pe distanţe mai lungi ale capilarelor pe care le umpleà complet.

4) Staza din anumite părţi ale creerului se produce cum s'a crezut întâiu nu prin acumularea excesivă a paraziţilor, ci prin tromboză sau prin o embolie celulară locală. Acestea sunt constituite mai cu seamă din celule mari probabil de natură endotelială hipertrofiate desquamate cari conţin pe lângă pigment şi globule roşii atrofiaţi şi hipercromatici cu paraziţi şi în al doilea rând din leucocite mononucleare mai cu seamă din nuclei, fragmente nucleare, pigment liber şi o plasmă care întruneşte aceste elemente.

5) De obiceiu se poate observà, cum trombozurile se formează din tumefacţiunea, înmulţirea şi desquamarea celulelor endoteliale, iar în alte părţi aceiaşi emboli rotunzi umple complect şi pe o anumită distanţă vase de un calibru mai mare. Ca consecinţă a acestor numeroase bariere celulare formate în vasele mici se produce staza sanguină, care favorizează proliferarea locală a paraziţilor şi produce un fel de cultură a plasmodiului malaric. Aci se pot observa bine diversele stadii ale schizogoniei, n'am reuşit însă până acum a probà cu siguranţă aci producerea de forme sexuate.

6) Creierul nu rămâne indiferent faţă cu invaziunea şi înmulţirea plasmodiului, dealungul vaselor să produc şiruri şi noduli seamănând cu nodulii rabici şi asemene noduli să găsesc şi în jurul unor celule nervoase; le-am numit *„noduli malarici“*.

EXPLICAREA PLANŞEI

Plasmodiile, emboliile cerebrale şi nodulii malarici în Malaria tropică cu formă comatoasă

Figura 1. Vene mici din scoarţa creerului v şi v′ I. In v se vede o venă dilatată prin acumularea de celule mari cu pigment[(e)]. Mai multe din aceste celule provin din eondotelii şi conţin globule roşi ratatinate cu paraziţi în interior la (ph), B, globule roşi normale, globule roşi cu granulaţiune de pigment. Alte hematii conţin inele mici (Forma trdpicală) p celule parietale mărite. V′, o venă mică secţionată transversal şi plină de hematii, cari conţin fie o granulaţiune de pigment, fie inele. Lângă această o acumulare de celule rotunde cu nucleu mare rotund ^{n}, çelule mici nervoase cu celule satelite înmulţite (nodul malaric).

Figura 2. v. Venă obliterată în parte prin diferite elemente Trombozul Bp provin în cea mai mare parte din endoteliile peretelui, dar tot aci se găsesc hematii policromatice cari conţin inele sau pigment, celule mari conţinând de asemeni pigment şi hematiiatrofici şi infectaţi, fragmente nucleare şi pigment liber. In t, se vede o altă obstruare a unui vas; vechiul lumen e traversat de rânduri de celule mari rotunde, e Endotelii: B) globule roşii B¹ globule roşi emigrate în spatiul parivascular. z. celule rotunde din vecinătatea vasului, n. celulă nervoasă cu sateliţi.

Figura 3. O venă mică cu endoteliile tumefiate şi cu globule roşii policrome şi cu paraziţi (v.) Vasul e aşezat într'un spaţiu parivascular foarte dilatat care conţine globule roşi b, unele policrome şi infectate cu paraziţi B. p, celule rotunde mai mari cu protoplasmă colorată în albastru şi fagocite mai mari pline de hematii ratatinate şi cu pigment. In apropiere se vede o celulă nervoasă cu nucleul decolorat (n).

Figura 4. Un vas mic cu globule roşi, cari conţin în parte inele mici şi pigment. Pe lângă aceasta o rozetă cu 9 merozoiţi. Globulul roşu a devenit incolor şi e tumefiat (B). In d, 2 mici formaţiuni protoplasmatice cu câte un grup de granulaţiuni negri (Diploplasma) şi prevăzute cu o zonă palidă sau albastră. O formaţiune analoagă la dreapta.

Mai departe urmează globule roşi[(8)] intens colorate şi dispuse în mod des conţinând fiecare câte o formaţiune stelată (aster?) În afara vasului se vede un rând de celule mari rotunde (z r.).

Figura 5. In c un capilar sanguin obliterat în parte cu celulele mari rotunde cu pigment (pz) La exteriorul vasului un rând de celule mai mari rotunde (z. v.).

Figura 6. Un capilar ramnificat. La punctul de ramnificaţie o rozetă cu 8 merozoiţi. In d. un diploplasma. Una din ramuri (R′) conţine numeroase rozete, fiecare cu numeroase, (aproximativ) 16 merozoiţi.

Figura 7. Un capilar cu bifurcaţie. In locul de ramnificaţie iarăşi o rozetă cu 8 schizonţi, R. Una din ramuri e complet obliterată cu rozete, cari conţin un număr mare de forme de diviziune aproximativ câte 16 fragmente pe cale de a se separa unele de altele. In trunchiul însuşi se recunosc globule roşi în parte policromatice şi fară paraziţi (r). O parte a vasului este umplută cu o masă homogenă, care conţine hemoglobină, în care se observă la distanţe egale granulaţiuni de pigment. (Contopirea hematiilor cu paraziţi în urma stazei).

Figura 8. Capilare cari conţin celule mononucleare cu pigment precum şi o diploplasma (d) fiecare cu câte o granulaţiune de pigment.

OBSERVAŢIUNI DESPRE SERIA INTERMEDIARĂ (TIFO-COLI) ŞI DESPRE PRIORITATEA DESCOPERIREI BACILILOR PARATIFICI.

DE

Prof. V. BABEŞ
Membru al Academiei Române.

Şedinţa de la 8 Fevruarie 1918.

La manualul nostru «Les Bactéries» am descris în 1886 o serie de bacili patogeni cari diferă de bacilul «coli communis». Aceşti bacili s'au găsit în procese infecţioase, septice, de multe ori letale şi sunt patogeni pentru animalele mici de laborator. Vitalitatea şi patogenitatea lor diminuă însă prin transplantări repetate pe mediile de cultură aceea ce depinde în parte şi de sângele şi albumina care se introduce impreună cu bacilul în mediile de cultură favorizând creşterea microbilor în primele insemânţări.

In anul 1889 am descris în «Zeitschrift für Hygiene» o serie de bacili (varietăţi naturale, neschimbăcioase), cari reprezentă o serie aproape neîntreruptă intermediară între bacilul febrei tifoide şi bacilul coli.

Cu toate că pe atunci deosebirile fine între diferitele aceste bacterii nu erau încă cunoscute, totuşi puteam declară că există bacili stabili şi alţii trecători între bacilul febrei tifoide şi coli cari insoţesc de obiceiu bacilul febrei tifoide în epidemiile acestei boale semănătoare cu febra tifoidă şi pot conduce la moartea bolnavului. Este deci vorba de bacili cari azi sunt cunoscuţi sub numele de «bacili paratifici.»

Este adevărat că n'am putut determinà cu mijloacele insuficiente de atunci, toate caracterele acestor bacili.

S'a găsit anume în mai multe cazuri un bacil în organele interne ale persoanelor sucombate de febra tifoidă sau de o boală semănătoară un bacil seamănând cu acela al febrei tifoide dar care se deosebește de dânsul prin următoarele caractere: Colonia pe agor e mult mai abondentă, mai convexă, cu luciu metalic, cu miros aromatic, sau ca sperma, nu însă de putrefacție ca al febrei tifoide sau coli. Pe cartofi crește ca bacilul Ebert. E mai scurt mai mult ovalar cu corpusculi polari, foarte mobil cu mulți cili lungi. Posedă o capsulă mai largă decât bacilul febrei tifoide, nu produce aciditate, și reduce turnesolul, nu produce indol.

Aceea ce-l caracterizează mai mult este marea sa virulența chiar în culturi vechi, pentru șoareci albi cari mor 3 zile după injecțiune subcutanată sau mai târziu cu hemoragie, enterită și tumefacția a aparatului limfatic.

In acelaș an am descris în colaborare cu d-l Dr. Oprescu un cas care în timpul vieței impuneà că o septicemie hemoragică sau un tifos exantematic (Ann. de l'Institut Pasteur 1890) organele conțineau în acest caz un singur microb în cultura pură care după caracterele sale nu erà altul decât paratifiicul B. Metodele întrebuințate pentru stabilirea microbuluì astădată au fost suficiente pentru a puteà mai târziu identifica acest bacil.

Mai târziu după descrierea bacilului prin Achard și Schottmüller n'am reclamat prioritatea mea pentru că boala în care am găsit acest bacil nu aveà caracterul paratifusului B.

După ce însă am constatat în timpul războiului forme hemoragice a paratifusului B. fără intervenția unor alți microbi și după ce și alți autori au descris această formă care mai nainte a fost confundată cu tifus exantematic am revenit asupra prima mea constatare din anul 1890 și am putut constatà că fără îndoeală cazul descris de mine erà primul caz descris de paratifus B, și a descripțiunei exacte a bacilului paratifus B. Prin această publicație am constatat totdeodată primul caz de formă hemoragică a paratificului B.

Cazul dela 20 sept. 1889 privește pe un vizitiu de 22 ani, primit în serviciul intern al spitalului Filantropia, după ce a zăcut dejà câteva zile acasă cu fiori, febră mare dela început până la 41°, prostrație, coma, delir cu mici erupțiuni hemoragice pe piele. Deja, 2 zile înaintea morții au apărut dealungul venelor superficiale niște striuri roșe împreună cu o colorare mai închisă a pielei. E

vorbă de o hemoliză pe care am observat încă mai multe ori în formă hemoragică a paratifusului B. Această hemoliză erà manifestă și 10 ore după moarte sămânând cu un început de putrefacție chiar edemele a meningelor edemul gâtului și al mediastinului aveau o coloare roză brună. S'au găsit cohimoze a plevrei, a pericardului. Miocardul palid, friabil, splina foarte mărită, ramolită, roșie, brună închisă.

Bacilii seamănă cu bacilii lui Ebert, sunt însă mai groși, cu corpuri polare, de multe ori câte doi (diplobacili) în culturile proaspete, de multe ori se văd forme de biscote, să colorează cam palid, de multe ori cu niște mici tumefacțiuni terminale rotunde vesiculiforme. Sunt gram-negativi. Mai mobili decât bacilul Ebert, (cili mai mulți și mai lungi). Pe agar cu glicoza au miros fetid și cu desvoltare abondentă de gaze.

In zer de lapte cu turnesol dejà a doua zi coloarea devine albastră pronunțată, nu produce indol, nu coagulează laptele. Bacilul e mai resistent la căldură și desinfectare decât bacilul tific.

Aceea ce distinge mai mult acest bacil e marea sa virulență pentru animalele de experiență, este destul să introducem sub pielea șoarecilor sau purceilor de India o urmă pe sârmă de platină, pentru a produce moartea animalelor peste 1-3 zile prin septicemie. Și epurii de casă, porumbei și ciorile sunt aproape tot atât de sensibile față de microb.

La animalele infectate se produce un edem hemoragic. La autopsie găsim mai cu seamă o tumefacție moale cu colorațiune mai închisă a splinei, enterită, degenerescență parenchimatoasă grasoasă și hialină, hemoragii și focare celulare, embolii microbiene abondente și degenerare hialină a pereților vaselor mai cu seamă a celor cari conțin microbi. In fine se găsește și la animale hemoliză și putrefacțiune repede.

Culturi mai vechi produc după 1-2 săptămâni o înbolnăvire asemănătoare cu simptome analoage mortală, însă si cu o pigmentațiune însemnată nu numai a splinei mărite, mai dure, dar și în celelalte organe. Cânii resistă.

Toate aceste caractere corespund cu acele ale bacilului paratific B și reprezentă fără îndoială o varietate foarte violentă și hemolitică a acestui microb, care se mai deosebește și prin modificările particulare hialine a vaselor și prin hemoragii consecutive și cari caractere explică aparența particulară a boalei.

Am mai găsit în urmă în mai multe rânduri acest bacil în cazuri anoloage dar izolate. Numai în timpul războiului am observat o mică epidemie la soldații Turci cu 2 autopsii cari corespund cu totul acestui complex de simptoame și de leziuni, poate numai caracterul hemoragic mai pronunțat, hemoliza și putrefacțiunea mai puțin pronunțate disting aceste cazuri de cel descris mai sus. Și aici unicul microb izolat din organe aveà toate caracterele unui paratific B. foarte virulent.

Suntem deci îndreptățiți a afirmà că cazurile descrise sunt cauzate de un bacil paratific care aparține grupului paratific B. In studiile mele despre acest bacil (Congres intern. de medicină Lisabona, 1906) am arătat toată scara a caracterelor bacililor din acest grup în ce privește caracterele morfologice și biologice la om și la animale astfel încât bacilul descris de mine în analele Inst. Pasteur în 1890 întră absolut în acest grup.

Cu alte cuvinte am descris cel d'intâiu bacilul paratific B și boala determinată exclusiv de dânsul în anul 1890, pecând Achard a descris 5 ani mai târziu bacili cu acelaș caracter, producând însă boale mai puțin grave și numai 10 ani mai târziu Schottmüller a descris acest microb la o boală epidemică întinsă care a fost bine studiată de dînsul sub numele de Paratyphus B.

DESPRE PELAGRA DIN BUCUREȘTI.

DE

Prof. V. BABEȘ
Membru al Academiei Române.

Ședința dela 28 Iunie 1918.

In urma ordonanței Administrației militare germane din 27 Februarie 1918, populația din București a căpătat cu cartela de pâine, o pâine care se prepara din mălai amestecat cu făină de grâu. La această epocă deja am recomandat cu insistență ca să se controleze mălaiul înainte de-a fi întrebuințat, lucru care n'a fost luat în considerație, mai în urmă obținând pentru examinare porumb și mălai dela diferite mori am putut constata că acestea erau de o calitate proastă și că porumbul era umed. Afară de aceasta printre 10 probe am găsit totdeauna cel puțin câte una, în care erau mucezite mai mult decât 10 % din grăunte,mai cu seamă embrionul

acestora era mucezit. Tot aşa şi mălaiul avea un miros pătrunzător şi neplăcut, era amar la gust, de o coloraţie galbenă murdară amestecat cu grăunţe negre şi conţinea numeroşi microbi şi ciuperci. Deja dela început am opiniat, că trebue să ne aşteptăm la apariţiunea pelagrei atât din cauza acestor alteraţiuni, precum şi a preparaţiunei defectuoase a pâinei mixte, care era formată în mare parte din o masă compactă nefermentată, la toate acestea contribuind şi substragerea de făină şi de pâine de către brutari şi în fine din cauza dificultăţilor ce aveau locuitorii de a-şi procura pâine chiar în cantitate insuficientă.

Şi în realitate deja în luna Maiu mai mulţi medici mi-au comunicat că au observat mai multe cazuri de pelagră cari s'au ivit la persoane din Bucureşti. In urmă mi-a atras atenţiunea asupra acestui fapt şi D-l Dr. T. Mironescu, şeful consultaţiunilor gratuite dela spitalul Colţea, care a observat în serviciul său, pe care l'a reocupat dela 1 Iunie, printre bolnavii veniţi la consultaţie zilnic, mai mulţi bolnavi din populaţia Bucureştilor, prezentând forma incipentă de pelagră pe când în alţi ani nu s'au putut constata sau numai cu totul sporadic cazuri de pelagră la locuitorii Capitalei, căci în alţi ani bolnavii de pelagră din spitalele Capitalei veneau dela ţară aci pentru a fi trataţi.

Deasemenea şi medicul judeţului Ilfov, sub a cărui supraveghere se află şi periferia Capitalei, mi-a confirmat acelaş lucru căci pe când în toţi ani din urmă n'a văzut în zona periferică a Bucureştilor vreun caz de pelagră, de astădată au apărut aci numeroase atari cazuri.

Dela 1-27 Iunie s'au prezentat la tratament numai la serviciul de consultaţiuni gratuite dela spitalul Colţea următoarele 34 de persoane locuind în Bucureşti, suferând de pelagră.

1)	Maria Mihăilă	Strada	Alexandru cel Bun No. 10
2)	Elena Grigorie	»	Chiristigii No. 80
3)	Sura Ilariu	»	Uranus No. 41
4)	Mariţa Dobre	»	Dreptăţii No. 12
5)	Tănase Florea	»	Maşina de Pâine
6)	Ştefania Dragodănescu	»	Principesa Ileana No. 17
7)	Maria Ivan	Fund.	Banu Manta No. 20
8)	Dumitru Raicu	Strada	Vitan No. 6
9)	Nastasia Kunia	»	Gogoşi No. 33
10)	Ioana Sandu Sterie	»	Albei No. 14

11) Anica Stoica	»	Ceair No. 34
12) Gh. Popescu	»	Sabinelor 105
13) Nic. Bărbuceanu	»	Gramont No. 36
14) Tofia Tănăsescu	»	Elena Cuza No. 89
15) Vasile Niculescu	»	Matei Voevod No. 119
16) Alexandrina Ionescu	»	Zahana No. 31
17) Elena Moga	»	Teiul Doamnei No. 38
18) Ghidale Iosefsohn	»	Călăraşi No. 38
19) Josif Moga	Fund.	Părului No. 30
20) Petre Ştefan Stoica	Şoşeaua	Pantelimon No. 1
21) Dumitru Toma	Calea	Văcăreşti No. 69
22) Elena Rădulescu	»	Şerban Vodă No. 238
23) Costică Niculescu	Strada	Libertăţii No. 2
24) Gh. Toma	»	Foca No. 19
25) Maria Niculescu	»	Viitor No. 126
26) Dumitru Stănescu	»	Lirei No. 27
27) Florica Petre	»	Baicului No. 14
28) Ioan Dobrescu	»	Labirint No. 131
29) Constantin Popescu	»	Crângaşi No. 38
30) Mariţa Ionescu	»	El. Popescu No. 4
31) Ivanca T. Vasilescu	Calea	Rahovei No. 78
32) Stela Krefare	Strada	Macovei No. 11
33) Petcu Nae	Fund.	Belu No. 3
34) Maria Vasilescu	Strada	Emancipată No. 21

Majoritatea acestor bolnavi s'a îmbolnăvit în timpul postului paştelui, deci la sfârşitul lunei Aprilie şi la începutul lunei Maiu, unii dintre ei cari au început să consume înaintea celor-l'alţi un porumb necontrolat s'au îmbolnăvit chiar înaintea celor dintâi.

O parte din aceşti bolnavi au fost văzuţi de mine, de asemeni i-a văzut şi medicul higienist consultant Prof. Hahn precum şi Prof. Dr. Dorendorf, medicul consultant pentru medicină internă al armatelor de ocupaţie. Am putut convinge pe aceşti domni că în perioada corespunzătoare a anilor trecuţi nu s'a observat la consultaţiunile gratuite nici un bolnav de pelagră din Capitală.

De asemeni şi în celelalte spitale s'au prezentat în aceiaşi epocă bolnavi de pelagră din Bucureşti, bine înţeles alături de numeroşi ţărani cu pelagră cari au venit aci dela ţară pentru a se căuta în spitalele Capitalei.

In urma acestor observaţiuni este în afară de orice îndoială, că

pe când în anii precedenţi, când nu exista încă o astfel de alimentaţie generală şi obligatorie a populaţiei din Bucureşti cu porumb stricat, n'a existat pelagra în Bucureşti, şi că epidemia din anul acesta este datorită consumărei porumbulni stricat ca principalul aliment *obligator* al Bucureştenilor. Pot să adaug că graţie acestor constatări ale mele curând s'a schimbat acest regim, s'a furnizat Bucureştenilor pâine bună de grâu şi epidemia încetase repede.

In ce priveşte forma de pelagră observată la populaţia din Capitală, cele mai multe cazuri incipiente erau uşoare, s'au ivit totuşi în anul acesta atât în Bucureşti cât şi în judeţul Ilfov mai multe cazuri grave şi mai multe cazuri mortale decât în alţi ani.

Am avut de înregistrat schimbări în aspectul boalei, analoage cu acele cari se observă de obiceiu la noi în anii când recolta de porumb e proastă şi când se consumă mult porumb stricat.

Faptul că o stare de subnutriţiune şi aceasta mai ales la convalescenţi şi la persoane debile joacă un rol, favorizând apariţiunea pelagrei, era cunoscut deja şi am putut din nou confirma aceste fapte. Totuşi în locurile în cari nu se consumă porumb, nu se produc epidemii de pelagră după cum se ştie, nici chiar în timp de foamete.

Apariţiunea pelagrei în Bucureşti mai prezentă un alt interes, căci s'au realizat condiţiuni în care s'a putut preciza durata incubaţiunei şi începutul boalei. De oarece adaosul de porumb la pâine a început să se practice la începutul lui Martie pe când pelagra a început să apară mai ales la începutul lui Maiu, putem conchide că deja după 2 luni de consumare aproape exclusivă de un porumb mai mult sau mai puţin stricat, (toţi bolnavi ne spun că hrana lor era compusă mai cu seamă din pâinea amestecată cu mălai stricat şi rea şi din un mălai dese ori stricat), poate da naştere la cea mai manifestă formă de pelagră. La aceste cazuri am văzut apărând deja în luna lui Iunie, dureri în membre, dureri sacrale, o dibilitate generală, pirosis, criterul caracteristic cu arsuri şi cu descuamaţie ; acesta din urmă uneori era vindecată cu formaţiune de pigmentări, bolnavii aveau şi diaree.

Indată ce m'am convins de apariţiunea pelagrei, am cerut dela locurile competente să se ia următoarele măsuri: 1) Să se suprime alimentaţia cu porumb în Capitală; 2) Să se admită o nutriţiune mai bună pentru populaţiunea subnutrită; 3) Să se elibereze celor bolnavi în condiţiuni de preţ avantagioase grăsime, lapte, ouă sau brânză sau carne precum şi zarzavaturi şi să înceteze de a li se mai da porumb; 4). Să se stabilească printr'o anchetă cazurile de

pelagră, cari vor trebui tratate. Aceste propuneri s'au admis în parte şi au contribuit neapărat la stingerea epidemiei şi la însănătoşirea repede a bolnavilor.

Dacă cumva a mai existat nevoia unei probe, pentru a stabili în mod neîndoios că apariţia pelagrei e în legătură cu întrebuinţarea porumbului ca aliment de prima importanţă, atunci aceste observaţiuni pot desigur privi ca atari probe. De asemeni şi părerea bine întemeiată că în special porumbul stricat produce apariţiunea pelagrei găseşte în aceste studii o nouă confirmare, căci tocmai consumarea de mălai necontrolat sau constatat stricat, au produs în cazurile noastre formele grele de pelagră puţin timp după consumarea acestui porumb.

RAPHAEL BLANCHARD (1857–1919).

DE

Prof. V. BABEŞ
Membru al Academiei Române.

Şedinţa dela 21 Maiu 1919.

In anul 1883, fiind eu preparator de bacteriologie în laboratorul de anatomie patologică al Facultăţii de medicină dela Paris, lucrând împreună cu neuitatul meu amic şi colaborator Prof. Cornil la crearea bacteriologiei medicale ca ştiinţă independentă, pentru prima oară am întâlnit în laboratorul nostru un tânăr de făptură atletică şi de o frumuseţe remarcabilă, plin de focul tinereţii şi de dorinţa de a lucrà; erà Raphaël Blanchard preparatorul lui Paul Bert, cu care împreună a publicat dejà la 25 ani «Elemente de zoologie». M'a întâmpinat cu oarecare rezervă şi cu cuvintele: «D-ta prepari împreună cu Cornil primul manual de bacteriologie, creând prin aceasta o ştiinţă nouă, adunând toate faptele cunoscute şi mai cu seamă cele stabilite de d-voastră, pentru a le organizà, a le legà împreună şi cu alte ştiinţe naturale şi medicale, cu scopul de a elucidà raportul acestei ştiinţe cu etiologia, cu patologia şi cu anatomopatologia. Vreau să întreprind aceeaş operă şi pentru parazitologie animală».

Au existat, este adevărat mai multe tratate de parazitologie, de Davaine, de Leuckart, de Neumann, etc., însă acestea, în mare parte, nu erau decât istoria naturală a viermilor şi antropozilor paraziţi. Pe atunci însă a început să se accentueze din ce în ce mai mult importanţa protozoarelor în etiologia boalelor şi Blanchard, prin o concepţie largă şi prin o muncă încordată, a

contribuit mult de a găsi legăturile acestor ființe cu boalele. Astfel am întreprins paralel cu dânsul opera mare a așezării etiologiei boalelor pe o bază solidă și a stabilirii în mod metodic al rolului microbilor și al paraziților animali în producerea boalelor.

Blanchard s'a născut la Saint-Christopol în 28 Fevruarie 1857. Și-a făcut doctoratul în medicină la 1880, iar licența în științe la 1882. A fost numit preparator în laboratorul lui Charles Robin și apoi în laboratorul lui Paul Bert și dejà în anul 1883, la 27 ani, a fost numit profesor agregat la Facultatea de medicină dela Paris, la 37 ani, membru al Academiei de medicină și în 1897 profesor la Facultatea de zoologie medicală generală.

Blanchard, cu educațiunea sa aleasă, cu experiența sa largă, cunoscând toate continentele pe cari le-a cucerit pentru studiul faunei parazitare a diferitelor popoare și cu interes arzător pentru toate științele, pentru bele-arte, pentru antropolopie, pentru literatura diferitelor popoare și vorbind perfect 7 limbi, a profitat de toate aceste pentru a-și forma cunoștințe solide enciclopedice, insistând mai mult, în afară de zoologie, asupra antropologiei, istoriei în raport cu medicina, despre cari științe a publicat asemenea lucrări de valoare. A întreprins o epigrafie medicală, însă opera sa principală a fost de a fi pus temeliile parazitologiei medicale moderne în Franța, și care doctrină s'a propagat în toată lumea științifică.

Până atunci nu s'a predat în facultate decât zoologia generală, pe când lui se datorește învățământul specializat al paraziților animali, paralel cu creațiunea nouă a bacteriologiei medicale, ca doctrină independentă și specializată, ca știință medicală din cele mai fertile în rezultate practice. Lecțiunile sale de parazitologie, pline de idei sugestive și de fapte nouă de importanță practică, dar și înfățișarea sa și expunerea sa captivantă, entuziasmul său pentru doctrina sa, au avut un succes crescând și în scurt timp asigurau acestei doctrine nouă un loc important în științele medicale.

In anii 1883—92 a publicat tratatul său clasic de zoologie medicală și în anul 1897 a devenit profesor titular de această doctrină. Tocmai în această epocă s'au făcut cele mai importante descoperiri în parazitologia animală prin o tehnică și o concepțiune cu totul nouă. S'au descoperit nu numa agenții malariei, dar s'a stabilit și modul lor de transmisiune prin anumiți țânțari, astfel încât s'a impus studiul condițiunilor particulare ale transmisiunii și a mijloacelor de a o evità. Prin cercetări minuțioase Blanchard a contribuit la lămurirea acestor chestiuni prin monografia sa admirabilă: «Histoire naturelle médicale des Moustiques». Dar descoperirea paraziților intermediari a fost mai veche. Dejà în anul 1887, descoperind eu clasa mare a Babesiozelor, paraziții cei mai importanți ai animalelor domestice, s'a putut stabili că acești paraziți ai sângelui se transmit prin paraziții intermediari, anume

prin căpuşi şi în determinarea condiţiunilor de contaminare prin aceşti intermediari, Blanchard a putut să aducă asemenea contribuţiuni valoroase.

Eu personal şi ştiinţa română trebue să fim mai cu seamă recunoscători lui Blanchard, căci condus de simţimântul său de dreptate şi cu spiritul său critic şi combativ, am găsit în dânsul şi elevii săi apărători înfocaţi ai priorităţii mele şi al ştiinţei române în descoperirea Babesiozelor în contra adversarilor mei Germani, Americani şí Români. In fine în urma propunerii lui Blanchard, Congresul internaţional dela Londra pentru priorităţi şi pentru nomenclatura în zoologie, a stabilit cu unanimitate denumirea de Babesioze pentru noua clasă de protozoare, recunoscându-se astfel pentru totdeauna prioritatea şi meritul meu în descoperireaa acestor paraziţi atât de importanţi.

In timpul acestor lupte, aflându-mă odată la Paris, Blanchard mi-a cedat o parte din cursurile sale atât de apreciate dela Facultatea de medicină, pentru ca să expun într'o serie de conferinţe descoperirea mea şi importanţa ei în economia naţională a tuturor popoarelor, mai cu seamă a ţerilor calde, atât de încercate prin Babesioze. La 1912, venind la Paris, l-am căutat în laboratorul său dela Ecole de médecine şi l-am găsit tocmai preparându-se pentru cursul său. Mă întâmpină cu cuvintele: «Tocmai mă gândiam la d-ta şi la ideile d-tale despre combaterea modernă a malariei de care vreau să vorbesc, dar fiindcă ai venit în persoană, te rog să ţii d-ta acest curs în locul meu. In urma insistenţelor amicului meu, m'am executat şi, fără pregătire, am expus această chestiune (atât de discutată şi aşà de rău pricepută la noi în ţară) înaintea unui public numeros, compus din specialişti veniţi din toată lumea spre a ascultà pe marele savant. In urma acestei conferinţe, Blanchard şi publicul mi-au mulţumit călduros, declarând că s'au convins de superioritatea metodei noastre.

La Congresul de pelagră din Bergamo, d-sa, cu toată autoritatea d-sale a sprijinit lupta mea, bazată pe o vastă experienţă în potriva afirmaţiunii lui Sambon, că simulia ar fi parazitul sau intermediarul acestei boale. Astfel Blanchard a fost susţinătorul meu în mai multe din descoperirile mele principale parazitologice.

In general m'a surprins în totdeauna simţul de dreptate, aprecierea şi apărarea ştiinţei române în orice chestiune, unde din cauza ţerii noastre tinere, am fost ameninţaţi ca să fim combătuţi şi să ni se ia din mână prioritatea descoperirilor noastre. Această tendinţă generoasă a întins-o asupra tuturor lucrărilor şi cercetărilor savanţilor români, manifestând o preferinţă pronunţată pentru Români, cari au găsit în totdeauna deschis laboratorul său pentru lucrări serioase. A venit de mai multe ori în România pentru a vedeà pe prietenii săi, pentru a studià fauna parazitară din ţară şi

pentru à completà frumosul său muzeu parazitologic, pe care l-a dăruit Facultăţii de medicină dela Paris, punându-l în serviciul numeroşilor săi elevi francezi şi străini.

In afară de activitatea sa pur ştiinţifică, descoperind un mare număr de fapte nouă şi paraziţi importanţi, publicând o serie de lucrări pentru a întări şi a lărgi cadrul ştiinţei aşezate de d-sa pe baze moderne, s'a manifestat şi ca un organizator ştiinţific de prima ordine. D-sa a creat dejà în 1876 Societatea Zoologică franceză, unde-şi publică cele mai multe lucrări. In anul 1889, împreună cu Milne-Edwards, organizează Congresul internaţional de zoologie. In anul 1898 a fost ales preşedinte al Comisiunii internaţionale permanente pentru determinarea priorităţilor şi nomenclaturii zoologice. D-sa a fost în timpul din urmă Secretarul general al Academiei de medicină. Academia Română l'a ales în anul 1914 membrul său onorar.

Blanchard a murit subit în 7 Fevruarie 1919, binemeritând pentru ştiinţă şi omenire, lăsând în urma sa o ştiinţă nouă de cea mai mare importanţă pentru cunoaşterea şi combaterea atâtor boale la om şi animale.

CONCEPŢIUNI NOUI ASUPRA IMPORTANŢEI ASOCIAŢIUNILOR MICROBIENE.

DE

Prof. V. BABEŞ
Membru Academiei Române.

Şedinţa dela 6 Iunie 1919.

Pasteur şi Koch întemeietorii bacteriologiei, au crezut necesar, pentru a da o temelie solidă bacteriologiei, să facă abstracţie de tot ce se întâmplă în jurul infecţiunii şi să stabilească specificitatea germenilor patogeni, afirmând invariabilitatea atât morfologică, cât şi biologică a germenului, precum şi că fiecare boală infecţioasă are microbul ei, care explică toate manifestaţiile boalei şi că pentru fiecare boală este responsabil câte un singur microb. Insă această ştiinţă, odată solid întemeiată, a venit timpul de a abandonà acest punct de vedere exclusiv şi schematic şi a studia din contră condiţiunile în cari microbul variază, consecinţele acestor variaţiuni, precum şi condiţiunile cari fac ca boalele infecţioase să se manifeste la diferiţi indivizi în mod diferit şi pentru ce acelaş microb produce manifestaţii de un grad şi de o întindere foarte variată; trebuia mai departe să se studieze şi receptivitatea sau rezistenţa individului care influenţează microbul, astfel încât produce la

diferiţi indivizi manifestaţii deosebite. Aceste studii, lărgind mult concepţia noastră asupra etiologiei şi manifestărilor boalelor infecţioase au fost în mare parte începute şi desvoltate de mine şi de colaboratorii mei, de multe ori luptându-mă chiar cu întemeietorii bacteriologiei ştiinţifice, cari tot mereu insistau asupra invariabilităţii formei şi manifestaţiunilor microbului şi asupra specificităţii excluzive a microbului în producerea boalelor. Intâia dată mi s'a impus abandonarea acestui punct de vedere rigid şi schematic în timpul înjgebării primului tratat al bacteriologiei publicat de mine în colaborare cu Prof. Cornil la anul 1883. Precum de o parte printr'o vastă experienţă asupra microbilor am putut dovedi că nici forma, nici activitatea microbilor nu este stabilă şi că acelaş microb după împrejurări poate produce diferite boale şi poate deveni inofensiv sau din contră de o virulenţă excesivă, aşà şi în diferite boale infecţioase, făcând un studiu amănunţit asupra invaziunii, localizării sau generalizări unui microb la diferite boale infecţioase, microbul specific se comportă în diferite cazuri în mod foarte variat. Koch anume a căutat să explice acest aspect variat al boalelor prin particularităţile individului bolnav. O singură dată dânsul a găsit, pe lângă bacilul tuberculozei, şi un alt microb necunoscut până atunci despre care credeà că poate contribui la oarecari fenomene ale boalei; şi Ehrlich a găsit odată într'o febră tifoidă un alt microb anecrob, care s'a introdus printr'o injecţie făcută bolnavului, şi care a influenţat bolnavul, contribuind la manifestările boalei. La aceasta se reduc primele observatiuni ale unei asociaţiuni microbiene până la cercetările mele. Erau adică nişte microbi rari, şi cari din întâmplare s'au introdus în organism şi au contribuit la fenomenele boalei. In cercetările mele cari au cuprins de odată cele mai multe boale infecţioase, examinând întreg organismul bolnavului sau al celor sucombaţi de această boală, am găsit că asociaţiunile microbiene nu sunt nişte întâmplări rare, excepţionale şi că de regulă infecţiunea şi fenomenele boalei nu se produc dela început până la sfârşit de un singur microb şi putem zice că microbul specific se combină aproape în totdeauna cu acţiunea unui alt microb; am stabilit chiar regulele cari prezidă la aceste asociaţiuni, cari regule au devenit clasice şi adoptate de toţi bacteriologii şi cari şi astăzi se potrivesc pentru toate asociaţiunile microbiene. Primele constatări ale mele asupra asociaţiunilor microbiene din anii 1883—1890 sunt următoarele :

1) Sunt boale infecţioase cari se produc de obiceiu prin asociaţiunea diferitelor varietăţi ale aceleaşi specii de microbi; ca atare am constatat asociaţiunea febrei tifoide cu alţi microbi din grupul tifoidelor (paratific, etc.) asociaţiunea stafilococului auriu şi alb în supuraţii, asociaţiunea bacilului leprei cu difteridei, etc.

2) Există boale produse prin asociaţiunea constantă a diferitelor specii de

microbi, astfel prin asociaţia bacilului tetanosului cu bacilul puroiului, al bacilului difteriei cu streptococi, al bacilului fuziform cu spirocheţi şi streptococi. (Streptococi şi bac. tuberculozei, unor microbi anerobi) pe un teren preparat de obiceiu prin microbul pojarului. Prin aceste constatări s'a infirmat afirmaţiunea bacteriologiştilor, că orice boală specifică nu are, pentru a se produce, trebuinţă decât de acţiunea unui singur microb.

3) Foarte frecvente sunt asociaţiile produse prin microbi patogeni dintr'un acelaş grup, adică prin streptococi, stafilococi şi diplococi.

4) Cel mai frecvent tip de asociaţiune microbiană este acela al boalelor generale cu streptococi, anume în septicemii sau în septico-piemii în febră tifoidă, holeră, ciumă, scarlatină, rugeolă şi anume se poate constată că aceste complicaţii agravează boala. Cele mai frecvente asociaţiuni ale streptococului le formează bacilul tuberculozei, pneumococul, pneumobacilul, microbul lui Pfeiffer, stafilococii precum şi alţi microbi cari nu aparţin bacteriilor.

5) Există asociaţii între microbi inofensivi şi microbi patogeni, în cari mirobul inofensiv capătă prin această asociaţie caracterele microbilor patogeni.

6) Bacteriile se găsesc adeseori asociate cu paraziţi mai superiori. Tuberculoza cu aspergilus, bacilul disenteriei cu amibe.

7). Există o asociaţie şi a altor microbi decât bacterii între diferite protozoare cu viermi. astfel sunt frecvente asociaţiunile diferitelor varietăţi ale parasitului malariei cu filaria sanguinis, cu tripanozoma, asociaţiunea Leischmaniei cu tripanozoma, etc.

Pe lângă aceste forme stabilite de noi, prin pătrunderea mai profundă a asociaţiunilor microbiene, am reuşit, în timpul din urmă, să formulez încă următoarele legi generale:

1) Asociaţiunile microbiene nu sunt simple amestecături întâmplătoare de microbi, nu sunt întâmplări rare, ci sunt aproape o regulă în cele mai multe boale infecţioase, naturale şi regule generale în toate acele boale infecţioase în cari boala a deschis porţile organismului pentru invazia microbilor.

Am stabilit de mult pe cale experimentală că asociaţiunile se produc după anumite legi, pe cari le-am stabilit prin o experimentare particulară creată pentru acest scop, ori cultivând diferiţi microbi împreună, pe anume medii de cultură. Se stabileşte prin aceste experienţe, că sunt microbi cari se ajută unii pe alţii în producerea boalei, pe când alţii se împotrivesc acţiunii celuilalt microb, astfel încât pe baza acestor constatări s'a încercat vindecarea anumitelor boale, ceace însă nu a dat rezultate încurajatoare. Mai bune rezultate a dat influenţa microbului patogen prin produsele sale specifice şi toxice; neapărat că aceste rezultate se explică printr'o acţiune vaccinală cu singura deosebire că în aceste cazuri nu s'au întrebuinţat produsele aceluiaş microb, ci a diferitelor microorganisme. In alte cazuri din contră produsele

diferiţilor microbi au agravat acţiunea primului microb. Am găsit anume produse microbiene, cari au avut acţiune asupra unui anumit microb, pe când sunt alte atari produse microbiene cari lucrează asupra mai multor diferite grupuri de microbi.

3). Există asociaţiuni între microbi inofensivi, cari prin această asociaţiune devin patogeni; astfel am găsit în angina descoperită de mine, dar numită angina lui Vincent, o asociaţiune a unor microbi inofensivi, asemenea şi în multe gangrene se găsesc microbi cari în urma asociaţiunii devin patogeni în alte cazuri aceşti anaerobi capătă prin acţiunea unui microb patogen posibilitatea de a pătrunde în organism.

4). Mai cu seamă importante sunt asociaţiunile microbilor cunoscuţi cu microbii invizibili; astfel în enterita porcilor microbul reputat până atunci ca acela al boalei nu este decât asociatul unui microb invizibil.

5). Sunt asociaţiuni între microbi, cari amândoi produc aceeaşi boală sau o boală asemănătoare, aşà încât în aceste boale de obiceiu s'a considerat numai unul din microbii asociaţi, descriindu-se de unii ca boala fiind produsă de diferiţi microbi; astfel microbul enteritei porcilor se găseşte de multe ori asociat cu cel al pneumo-enteritei porcilor, încât autorii au descris la această boală când unul, când celelalt din aceşti doi microbi; in adevăr însă nici unul, nici celălalt nu sunt microbii enteritelor porcilor, ci un alt microb care este invizibil. Acelaş lucru se întâmplă în cazuri de febră recurentă şi tifus exantematic; în o serie de tifus exantematic găsindu-se spirocheta Obermayer, aceste cazuri au putut fi considerate mai nainte drept cazuri atipice de febră recurentă.

Şi mai complicate sunt asociaţiunile în gripa spaniolă; am constatat că în 80% din cazuri se găseşte microbul Pfeiffer, care este reputat de a fi agentul gripei ordinare; în aceste cazuri însă pulmonul este invadat de un streptococ particular, hemoragic sau de un mucogen cari explică cazurile grave ale boalei, dar nici unul nu pare a fi microbul boalei, ci poate un microb filtrabil, adică invizibil.

6) Foarte frecvente sunt asociaţiunile de mai mulţi microbi de cât doi şi în această privinţă există o selecţiune a microbilor după anumite organe, după cum anumite organe au o afinitate pentru anume microbi şi în aceste asociaţiuni; spre exemplu într'o febră tifoidă se vor găsi într'un decubit sau într'o rană un anaerob, sau o asociaţiune de atari microbi, în pulmon o asociaţiune a pneumococului cu bacilul febrei tifoide sau cu paratific, în ulcere şi flegmoane streptococul sau stafilococul cu sau fără bacilul tific, în capsula suprarenală câte odată toţi aceşti microbi împreună.

7) Este foarte greu de stabilit în fiecare caz rolul diferiţilor microbi; mai uşor este de constatat care este microbul, care a deschis porţile organismu-

lui microbilor asociaţi; intrând al 2-lea microb, se va localiză aproape de această poartă de intrare. Altă dată însă se întâmplă contrariu, adică primul microb rămâne localizat la poarta de intrare, al 2-lea microb invadează întregul organism; în alte cazuri în fine amândoi microbii rămân localizaţi sau se generalizează. Unul din ei se localizează apoi din nou cu preferinţă în ganglioni sau în capsula suprarenală.

8) Foarte importante sunt asociaţiunile unor microbi, cari au ca rezultat reînvierea sau deşteptarea virulenţei unui microb latent printr'un alt microb Intâiu am stabilit acest lucru prin tuberculoza ganglionară sub influenţa unui sau mai multor microbi asociaţi. Astfel tuberculoza latentă a ganglionilor mediastinali se deşteaptă sub influenţa streptococilor cari invadează organismul prin calea deschisă de către bacilul tuberculozei şi făcând împreună drumul spre pulmon. In pojar acest proces este mai complicat, întru cât acì intervine şi al 2-lea microb necunoscut al pojarului, aşà încât rolul streptococului rămâne în planul al 3-lea. Tot astfel se deşteaptă bacilul paratific frecvent la animale şi oameni sănătoşi sub influenţa altor microbi, producând microbul asociat deşteptarea paraitfosului şi de multe ori ivirea epidemiei de paratifus sau de enterita porcilor.

9) Am arătat că microbii unor infecţiuni locale se pot generaliză şi pot formà o a doua localizare spre ex. în pulmoni unde deşteaptă şi exagerează microbi latenţi, cari produc apoi boale grave şi mortale, anume multe pneumonii se produc pe această cale.

Este deci în teză generală foarte probabil, că şi alte boale pot să se producă nu numai prin purtători de microbi, dar şi prin alţi microbi asociaţi să poate deştepta germenul latent al unor epidemii. Astfel trebue presupus că asociaţiunile microbiene nu numai că pregătesc terenul pentru epidemia de difterie, dar şi produc o epidemie într'un organism purtător de bacili latenţi de difterie. Cred că prin cercetări amănunţite se va constată acest mod de infecţiune şi de producţie de epidemii şi pentru alte epidemii căpătând deci o importanţă mare în etiologia epidemiilor.

10) Am stabilit existenţa epidemiilor asociate, în cari microbul asociat are un alt rol. Epidemia în aceste cazuri este produsă de un microb, care de obiceiu nu produce epidemie decât numai în anume împrejurări adecă fiind de o virulenţă exagerată şi trecând prin organisme bolnave şi predispuse. Astfel în spitale se vede de multe ori că rănile, într'un serviciu sau într'o sală la un moment dat se complică de infecţiuni grave; se vorbià în aceste cazuri de un genius epidemicus, în alte cazuri de boale interne, diferitele boale se complică cu fenomene particulare de o gravitate excepţională. Scarlatina devine hemoragică şi mortală, pneumonia devine mortală, diferite enterite devin dezinterice, în anume servicii se înmulţesc în mod epidemic cazurile de febră, erisipel, parotitele etc.

Pe când deci la începutul descoperirilor asociaţiunilor microbiene nu am putut constată decât diferitul mod, diferitele raporturi între microbi asociaţi între ei şi cu organismul, astăzi cercetările noastre au lărgit mult nu numai cazuistica asociaţiuuilor, ci legile şi regulele cari prezidă la ivirea acestor asociaţiuni. S'a constatat anume rolul important al asociaţiunilor pentru a deşteptà germenii latenţi şi pentru a produce epidemii, în cari nu de rare ori bacilii asociaţi joacă rolul principal, de mai multe ori un microb latent sau atenuat al unei epidemii cunoscute, prin acţiunea microbului asociat îşi recapătă toată activitatea şi virulenţa, devenind agentul provocator al unei nouă epidemii; astfel pe lângă descoperirea importanţei purtătorilor de microbi, trebue introdusă în etiologia modernă şi deşteptarea epidemiilor prin acţinnea microbilor asociaţi, cari de obiceiu intră prin porţile deschise ale organismului din partea microbului specific al unei epidemii şi influenţează microbul devenit latent şi atenuat pentru a reproduce epidemia ori prin îmbolnăvirea purtătorului, ori prin exagerarea virulenţei microbului specific slăbit. Un alt progres însemnat în studiul asociaţiunilor este demonstrarea noastră a localizării mai multor microbi în diferite părţi ale organismului, rămânând fiecare cu caracterele sale, pe când anumite organe devin sediul unui amestec al tuturor microbilor asociaţi. In fine reiese din cercetările noastre importanţa produselor microbiene asupra microbilor asociaţi, precum şi exagerarea sau atenuarea microbilor patogeni prin produsele altor microbi asociaţi.

Vor trebuì deci revăzute noţiunile noastre fundamentale ale bacteriologiei pentru a dà asociaţiunilor microbiene locul care i se convine în etiologia şi combaterea boalelor infecţioase şi anume a epidemiilor».

CUPRINSUL

PERICOLUL TUBERCULOZEI ŞI INVALIZII DE RĂSBOIU

DE

Dr. G. Z. PETRESCU

Şedinţa dela 30 Maiu 1919.

In primăvara anului trecut, atât la Congresul medicilor ţinut în Iaşi cât şi într'o serie de articole apărute în ziarul „*România*", d-l Dr. S. Irimescu, a semnalat din nou pericolul ce-l constitue pentru toţi extensiunea repede a tuberculozei, atrăgând atenţiunea în special asupra numărului neobicinuit de mare al tuberculoşilor şi forma acută luată de multe ori de boală, ca consecinţe directe ale tutulor neajunsurilor răsboiului. Există desigur o mare doză de adevăr, cel puţin din punct de vedere sanitar, în credinţa d-lui Dr. Irimescu că „*Lichidarea răsboiului se face în spitalele de tuberculoşi*». Dacă însă este sugestivă, această frază fatidică, pentru noi medicii cari am fost şi suntem în măsură de a observà strânsele legături ce două flagele sociale prezintă între ele, ea trebue să fie un avertisment pentru clasele dirigente în genere şi mai cu seamă pentru instituţiunile cu orice caracter, chemate a palià întru câtva urmările, dureroase dar fatale, ale unei conflagraţiuni atât de grozave ca acea din care încă n'am eşit pe deplin.

De aceea nu este de prisos de a repeta mereu şi de a insistà ca 'n toate direcţiunile şi ori-care i-ar fi câmpul de activitate, asistenţa publică sau particulară să nu piardă din vedere că obiectivul principal al operilor sale nu trebue să fie înlăturarea unor suferinţe materiale, cari, dacă nu sunt uneori chiar numai aparente, sunt totuşi anodine sau lipsite de consecinţe prea grave pentru societate. Obiectivul de căpetenie al străduinţelor carităţii bine organizate se impune a fi preîntâmpinarea relelor mult mai grave, cari printr'un concurs de împrejurări, devin aproape o constantă caracteristică a unei categorii sau stări sociale şi, prin resfrângere, o ameninţare efectivă pentru societate şi un pericol cu atât mai mare cu cât sunt mai puţin cunoscute.

Tuberculoza este cel mai real din aceste rele, iar o nouă stare socială specială vremurilor de *post-bellum*, întrunind cele mai multe condițiuni pentru a oferì un teren prielnic progreselor siguri și repezi ale acestei plăgi, este constituită de acea categorie de luptători pentru patrie și neam cari ar merità totuși o soartă mai bună : invalizii de răsboi.

Dacă ar însemnà că nu ne conducem decât după dogme empirice încă nu mi s'ar păreà prea riscat de a adăogà la aforismul de mai sus al d-lui Dr. Irimescu, pe un al doilea, servindu-i oarecum de corolar și astfel formulat : *„Invalizii de răsboiu formează cea mai bogată pepinieră de tuberculoși“*. Căci, fără a ne mai întinde la discuțiuni nesfârșite asupra circumstanțelor regente ale faptului, în această chestiune ca în toate, lumina deocamdată ne vine din apus și pe experiența unor țări mai înnaintate ca a noastră, cel puțin întru atât că tot ce este fapt de experiență, acolo se află încă de mult consemnat cu îngrijire, ne putem formà și noi o părere temeinică, iar în materie de tuberculoză constatările ce aflăm publicate, îndreptățesc propoziția mea de mai sus pe de-a întregul.

Dintr-o dare de seamă întocmită la așezământul «Kaiser Wilhelm» pentru invalizii germani, din Berlin, (1) se constată că 'n intervalul dela 1870 și până la sfârșitul anului 1876, s'au acordat din cassa instituțiunei ajutoare la 609 familii de militari morți în acești șapte ani de afecțiunile cele mai diverse (57 cauze). Ei bine, nu mai puțin de 373 și-au datorit sfârșitul tuberculozei pulmonare!

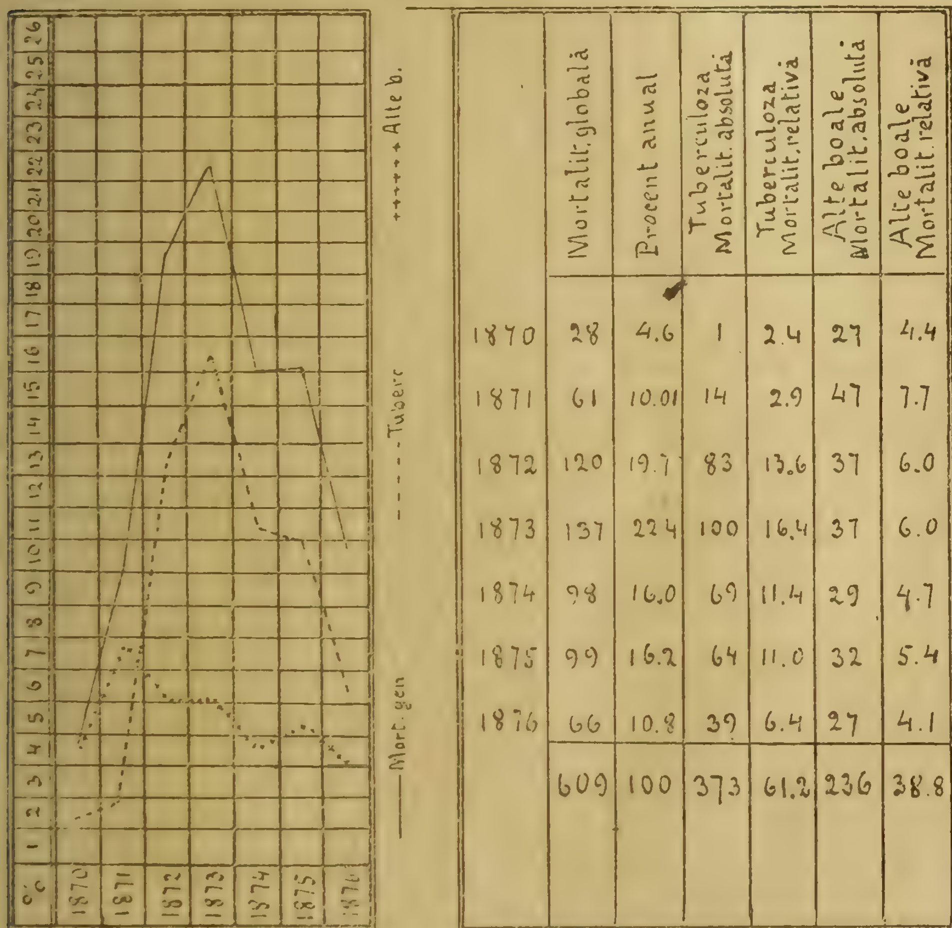
Este înspăimântător de socotit că această boală singură a făcut un număr de victime care atinge proporția de 61.2%, pe când pentru a însuma restul de 38,8 au trebuit 56 diferite alte cauze de moarte, printre cari și tifosul, rămas mult mai prejos cu ale lui 42 cazuri letale. Cu cât este ea prin urmare, nu numai mai omorâtoare dar — aș zice — și mai spornică decât toate boalele, chiar contagioase, într'un mediu de odată ce și l'a ales.

Ar fi desigur interesantă relația procentuală în care suma morților de mai sus se află cu numărul invalizilor rămași în fie-care an, dar aceste date lipsind, este de ajuns să considerăm faptul că în Prussia, la acea epocă (1870 — 76), mortalitatea prin tuberculoză se cifrà exact la 10% din mortalitatea generală, aceasta fiind de aproximativ 30‰ din locuitori pe an pentru a ne dà

(1) Von **Bredau**, Besprechungen der Todesursachen von ausgeschiedenen Militair-Personen etc. Berlin 1877.

seama că printre invalizi, proporția deceselor, cu totul dominată de ravagiile infecțiunei bacilare, trebue să fi fost și ea considerabil sporită. (1)

Din alăturata diagramă, coprinzând procentele anuale ale mortalității generale față de procentele mortalității relative prin tuberculoză, dependința reese în modul cel mai evident.

	Mortalit. globală	Procent anual	Tuberculoza Mortalit. absolută	Tuberculoza Mortalit. relativă	Alte boale Mortalit. absolută	Alte boale Mortalit. relativă
1870	28	4.6	1	2.4	27	4.4
1871	61	10.01	14	2.9	47	7.7
1872	120	19.7	83	13.6	37	6.0
1873	137	224	100	16.4	37	6.0
1874	98	16.0	69	11.4	29	4.7
1875	99	16.2	64	11.0	32	5.4
1876	66	10.8	39	6.4	27	4.1
	609	100	373	61.2	236	38.8

Vedem ascensiunea repede în primii trei ani după război, a curbei mortalității generale, urmată cu începere din 1873 de o scădere progresivă, cari și una și alta își au explicațiunea lor. Tot de odată apare cert că dacă în primii doi ani această curbă este influ-

(1) **Mosse** und **Tugendreich**, Krankheit und soziale Lage, München 1913.

ențată de altă cauză, în speță tifosul izbucnit în campanie, de aci încolo fluctuațiunile ei sunt în strânsă legătură cu acelea ale mortalității prin tuberculoză și cele două curbe prezintă un paralelism desăvârșit.

Iată mai întăi o confirmare strălucită a concluziunilor lui Newsholme în aceeași materie, astfel formulate (1): «Ori-unde scade mortalitatea tuberculozei, se reduce și mortalitatea generală și, în majoritatea cazurilor, proporțional mai repede chiar decât mortalitatea globală din toate celelalte cauze. Maximul creșterii mortalității tuberculozei pare a corespunde unei scăderi a mortalității din toate celelalte cauze reunite. Fluctuațiunile mortalității tuberculozei trebue prin urmare să fie în legătură cu fluctuațiile unor factori sau grupe de factori, fără vre-o influență apreciabilă asupra sumei cazurilor de moarte din cari s'au scăzut tuberculoșii». Dar de oare-ce este vorba aci de tuberculoși în deobște, în ori-ce loc și în ori-ce clasă, să controlăm statistica de mai sus în amănunte, spre a ne da seamă de valoarea morbidității și mortalității și de comunitatea lor în cazul special al invalizilor.

Dacă'n primii doi ani morții de tuberculoză sunt relativ puțini, aceasta se datorește desigur, după cum observă și v. Bredau faptului că armata, grație alimentației suficiente și antrenării în aer liber și-a păstrat toată vigoarea sa. Apoi, de către ori-cine cunoaște îngrijirea cu care se făcea reviziunea recruților în Germania, (2) se poate admite ușor că, la intrarea în campanie, această armată se compunea din oameni perfect sănătoși.

In urmă apare însă un număr considerabil de cazuri și mortalitatea de tuberculoză ia în anul al treilea proporții îngrijitoare, atingând culmea sa în 1873. Și tocmai în acest timp mortalitatea de alte boale începe un mers descendent pe care-l va continua mereu. Lucru ușor de înțeles: tuberculozele acute (broncho-pneumonii cazeoase, granulii, ftizii galopante) ajung la termen fatal către sfârșitul anului întâi, în al doilea sau cel mult al treilea. Este cert ca acestea sunt cazurile, cari s'au aflat printre morții din 1871—73 și prin deducerea timpului necesar evoluției lor, de respectiv, 2 ani, 1 an sau cât-va luni, putem fi încredințați că toate îmbol-

1) **Newsholme**, Aninquiry into the principal causes of the reduction in the deathrate from Phtisis. — *The Journal of Hygiene*, 1906, p. 304.

2) Ca o dovadă puternică, se poate menționà statistica morbidității în corpurile de armată prussiane, care arată că în timp de 11 ani (1881—1891) nu s'a ivit în aceste rupe nici un singur caz de tuberculoză.

năvirile au urmat după campanie. Firesc este deci ca, pe când mortalitatea de tuberculoză urmează un mers ascendent, cea datorită unui grup de racile sau afecțiuni cu evoluție insidioasă și prognostic mai puțin precis, constituind o predispoziție nemerită pentru contaminare și mai cu seamă pentru accelerarea cursului unei tuberculoze intercurente, să adopte sensul opus; vor muri mai puțini bolnavi cardiaci, reumatizanți, emfizematoși sau nefretici și mult mai puțini «debili» fără leziuni organice aparente, fiindcă cea mai însemnată parte din aceștia au devenit tuberculoși și se sfârșesc etichetați ca atari.

Ei bine, înregistrarea unor antecedente morbide de felul celor de mai sus într'un bilanț al tuberculozei, pune în evidență grupul primordial de factori ce deplasează de vreme cumpăna mortalității generale, ast-fel că avantagiul obținut de cumplita infecțiune să corespundă unui deficit în partea ce de obicei le revine în propriu. Invers, se înțelege că și ravagiile în massă ale tuberculozei, așa de repezi și de timpurii când un concurs de circumstanțe le favorizează, la rândul lor au drept efect slăbirea acestuia prin desființarea unei largi porțiuni de teren prielnic desvoltării contagiunii și atunci, forțamente, procentele relative ale mortalității tuberculozei încep a se micșora. Ast-fel, după cum vedem în tablou, de la 1873 încolo, curba corespunzătoare scade, atrăgând după ea și scăderea paralelă, proporțional mai repede, a curbei mortalității generale, iar aceasta reintră curând sub influența mortalității de ori-ce cauze, ale cărei fluctuațiuni au rămas neînsemnate.

In total se poate zice că, de la o vreme, cele trei curbe tind să devină convergente, fără ca să fi intervenit nici un factor nou. De fapt aceasta este toată filosofia evoluției epidemiilor în general; nu înseamnează însă că tuberculoza se distruge pe ea însăși, nici chiar că mersul ei ar putea deveni în mod fatal definitiv descendent, căci *tuberculoza seamănă tuberculoză indefinit* și, dacă într'un mediu ales, variola, holera sau tifosul exantematic, după hecatombele debutului lor, se pot stinge singure și foarte repede, grație însănătoșirei într'un timp destul de scurt a tutulor celor rezistenți, tuberculoza chiar la cei ce rezistă ani îndelungați nu se vindică neapărat; apoi un caz ferit de moarte, prin chiar prelungirea sa, este un obstacol la o profilaxie radicală.

Dacă prin urmare de la 1873, tuberculoza printre invalizii germani a început a face victime mai puține, nu ne mulțumește concluzia lui v. Bredau simplistă în brutalitatea ei: «*Der Tod hat*

schon aufgeräumt». — Nu. Moartea n'a sfârşit de dereticat ci deretică mai pe'ndelete. Avantagiul este minim, poate numai aparent, în tot cazul trecător: au rămas tuberculoşi cronici. Ei vor asigura morţii lucru nou şi continuu reînoit, căci ***tuberculosul seamănă moarte până departe în jurul său.***

* * *

Din momentul ce constatăm predispoziţia neobicinuită de a se tuberculiză ce o prezintă tagma invalizilor, aceasta ni se înfăţişază ca extrem de periculoasă pentru sănătatea publică! Dar ce este de făcut? — Trebue intervenit de urgenţă şi lucrat pe toate căile.

Statului bine înţeles îi incumbă cea dintăi îndatorire: Să ştie de acum şi ori-când câţi sunt, unde sunt şi ce viaţă duc, invalizii războiului reformaţi din armată.

La noi statistici nu prea s'au făcut; una de felul celei analizate mai sus nu există. Cine poate spune ce soartă au avut invalizii războiului nostru pentru independenţă de la 1877 — 78?

Dar aceia au fost vre-o mie pe când cei de astăzi se văd la tot pasul. Sunt peste douăzeci şi cinci mii.

O catagrafie regională amănunţită va trebui stabilită după matricolele Ministerului de răsboi şi fie-care invalid să-şi aibă cazierul său cu indicaţile utile asupra constituţiei, sănătăţii, cunoştinţelor, locuinţei şi familiei individului. Toate acestea să se păstreze la Direcţiunea generală a serviciului sanitar, care prin medicii sei oficiali le va ţine la zi, înfiinţând o tabelă anuală sau semestrială pentru centralizarea datelor asupra mişcării în starea civilă, sanitară şi materială a celor înregistraţi.

Invalizii lipsiţi de avere ar fi ast-fel daţi în supravegherea medicilor sanitari, purtându-se grijă înainte de toate de sănătatea lor, urmărindu-se, pe lângă profilaxie, scopul bine determinat ca să fie ţinuţi în stare de a'şi câştigă existenţa. Ei trebue ajutaţi să trăiască dar pe cât se poate, prin propriile lor mijloace, prin muncă.

A fi pierdut aptitudinele cerute pentru serviciul militar nu va să zică a fi incapabil de ori-ce lucru. Se ştie prea bine că cu un braţ amputat, fără picioare sau chiar lipsit de vedere, un om cu destulă forţă şi voinţă îşi mai poate câştigă o existenţă modestă, ba chiar şi subzistenţa unei familii. Totul stă în aflarea şi rezervarea pentru invalizi a unor ocupaţii remuneratorii compatibile cu unele infirmităţi şi a unor meserii uşoare de învăţat, potrivite cazului fie-căruia.

Aci începe rolul societăţilor de binefacere şi opera lor ast-fel îndreptată ar avea influenţa cea mai salutară, izvorând din binefacerile carităţii o vastă profilaxie morală şi sanitară. Cu ori-ce preţ invalizii trebue împiedicaţi de a rămâne inactivi şi a se deprinde a fi în sarcina altora, fie stat fie familia proprie.

Mai intăi cerşitul să se interzică cu desăvârşire. Nu poate fi nimic mai primejdios pentru societate decât o categorie întreagă de oameni al cărei psihic il formează aplecarea spre trândăvie, agravată de impresia că exploatarea milei este dreptul său bine câştigat, căci deosebit de exemplul rău pentru semenii de aceiaşi vârstă, în ordine firească urmează neapărat, ca complemente ale unei atari stări, vagabondagiul simplu sau delinquent, alcoolismul şi în fine tuberculoza, pericol de contagiune fizică după ameninţarea contagiunei morale. *A opri pe invalizi de a cerşi este ai împiedica de a se tuberculizà şi de a tuberculizà pe alţii.*

Intervenind însă societăţile de binefacere, să nu piardă din vedere că'n nici un caz generalitatea invalizilor nu trebue să devie simplii pensionari, cea-ce ar însemna că s'ar inlocui starea de cerşetorie ambulantă şi aventuroasă printr'una de milogie la domiciliu, cu exigenţe poate mai mari şi consecinţe, fără îndoială, tot atât de dăunătoare moralei şi sănătăţei publice. Apoi o întreţinere în massă ar fi şi mult prea oneroasă. Ajutoarele băneşti fixe şi periodice trebue prin urmare rezervate exclusiv pentru aceia cari, ne mai putând exercita nici o meserie, nu pot fi întreţinuţi nici de familia lor. Cel mai nemerit, cel puţin ca prevedere sanitară, ar fi adunarea acestora într'un azil.

Celorlalţi să li se dea de lucru. Cei cari au avut o meserie de mai înainte, să fie ajutaţi a şi-o reluà, dându-li se membre artificiale, unelte, locuinţe eftine, sau orice alte ajutoare în natură.

Cei ce pot lucrà mai greu sau nu cunosc nici un meşteşug, pot fi învăţaţi diferite arte şi meserii uşoare şi utile, cari să li poată da ori-când un câştig suficient şi neatârnat de capriţiul zilei (1). Fiind la adăpost de nevoi, vor fi de siguri feriţi şi de boală. Pentru a li se înlezni încă mai mult traiul şi ca măsură profilac-

---

1) Incercările cari s'au făcut in Iaşi în timpul campaniei nu pot fi considerate nici ca un slab inceput. Şiraguri de mărgele, ori-cât de artistice şi alte asemenea nimicuri, cari azi plac şi a căror modă mâne a trecut, nu sunt o ocupaţie serioasă şi sigură. Meserii potrivite sunt: lemnăria măruntă, olăria, pantofăria, impletiturile de răchită şi papură, vopsitoria etc. cari găsesc plasament continuu pentru produsele lor. Sunt şi întrebuinţări in industrie, pentru cari este de ajuns a avea un braţ.

tică s'ar putea organiza distribuțiuni de articole variate de hrană substanțială, vestminte călduroase etc. pe prețuri de fabrică, la ocazii chiar și sub-cost.

Această formă de asistență are un bun efect moral și dă roade îndepărtate mult mai sigure decât acea a subsidiilor bănești; este cea mai înțeleaptă întrebuințare care se poate da fondurilor existente sau ce se vor mai strânge.

Un invalid cu o meserie poate, de altă parte, beneficià și de legea asigurărilor muncitorești. Starea de infirmitate definitivă nu sporește în mai nici-un caz coeficientul riscurilor profesionale. Chiar dacă vitalitatea în general ar fi în oare-care măsură scăzută la asemenea indivizi, aceasta nu atrage după sine eventualitatea unor sarcini noui pentru asigurare, întrucât de asistența mai de aproape ce o va întâmpina munca lor, va profita de sigur starea lor fizică și dacă vor fi, pe lângă celelalte, supuși și la o continuă supraveghere medicală, invalizii de război pot constitui un grup selecționat în avantagiul ori-cărei casse de ajutor. Cazul lor este asemănător cu acela al rentierilor viageri, a căror viață medie — lucru bine constatat—este mai lungă decât a restului populației (Cheysson) (2), cu deosibirea că prin ocrotire și bune îngrijiri, vitalitatea printre invalizi va reveni numai la ceeace fusese a fiie-căruia înnainte de a fi fost mutilat. Pentru cauza noastră aceasta este de ajuns.

In definitivă problema ajutorării invalizilor de război se poate rezumà în două propozițiuni ce se complectează una pe alta și pe cari le unifică finalitatea lor reciprocă:

1) *Să se îngrijească sănătatea invalizilor pentru ca ei să poată lucrà.*

2) *Invalizii să muncească pentru a fi feriți de vițiu, mizerie și boală.*

Prin aceste măsuri aplicate cu stăruință se va realizà în mare parte profilaxia tuberculozei.

Că se vor aflà de la început printre invalizii de război, mai mulți sau mai puțini având de acum plămânii suspecți sau chiar atacați, este foarte probabil. Asemenea cazuri trebue negreșit descoperite din vreme, încă de la primul examen necesar facerii cazierelor, pentru ca ele să devie obiectul unei atențiuni speciale. Pericolul pentru societate este imediat, dacă n'ar fi decât din punct de vedere economic, socotindu-se bine că acești oameni ajutorați cu

2) Cheysson, Les lacunes de la statistique et les lois sociales. Paris 1891.

puţin mai reprezintă o valoare productivă, iar o tuberculizare a lor în mare număr va să zică o pierdere de *capital—muncă* şi o sarcină grea pentru foarte curând, căci este ştiut că nici-o boală nu invalidează *definitiv* în proporţie mai mare decât tuberculoza şi afecţiunile pulmonare cronice cari de multe ori o maschează (16—20% din toţi aceia ce sunt obligaţi a păstrà repaosul absolut). Totdeodată, din cauza lentoarei evoluţiei sale, este una din boalele cele mai costisitoare. Cheltuelile de tratament adunate cu pierderile ce reprezintă pentru economia naţională invaliditatea şi decesele timpurii se cifrează la sume neînchipuite. J. Rochard calculase în 1884 că ftizia mâncà anual Europei peste 2237 milioane de franci! (1) Astăzi de sigur se pierd astfel zeci de miliarde.......

Invalizii atacaţi sau bănuiţi de a fi tuberculoşi trebue trataţi la el şi supraveghiaţi atât ei cât şi familiile lor şi'n general mediul în care trăesc. Să se semnaleze aşa-dar «Societăţii pentru profilaxia Tuberculozei», care având un program raţional şi pe care a dat dovezi că înţelege să'l aplice conştiincios, va şti să facă faţă şi la aceasta noua complicaţiune a misiunei sale umanitare. Se va face ast-fel un început, într'un cerc poate cam limitat dar totuşi departe de a fi negligiabil, pentru îndrumarea către declaraţiunea obligatorie, care, dacă este grea de generalizat cu garanţii că se va executa, aci va fi uşor aplicabilă, invalizii având, faţă de modalitatea cu care propunem a se face, tot interesul de a nu se sustrage de la această măsură.

1) Comptes rendus du Congrès international d'Hygiène de la Haye, Août 1884.

ASUPRA SONDAGIILOR AERIENE CU BALONUL PILOT. RELAŢIUNI INTRE DIRECŢIA VÂNTULUI IN INĂLŢIME ŞI IUŢEALA DE INĂLŢARE A BALONULUI.

DE

G. DEMETRESCU

Şedinţa dela 30 Maiu 1919

Direcţia şi iuţeala vântului la diferite înălţimi pot fi determinate foarte uşor prin sondagii aeriene cari constau în lansarea unui balonaş liber în atmosferă şi în urmărirea lui, din două puncte deosebite, cu câte un teodolit. Citirile, făcute în mod simultan pe cercurile teodolitelor, dau câte 4 date, din cari 3 sunt de ajuns spre a determinà cele 3 coordonate ale balonaşului în momentele citirilor. Făcându-se asemenea punctări simultane, la intervale de timp bine definite, se poate determinà prin puncte traiectoria balonaşului, traiectorie pe care se pot determinà în urmă, la înălţimile dorite, cele 3 componente ale mişcării balonului pilot.

Componentele orizontale ale iuţelii acestei mişcări dau componentele orizontale ale vântului, cu alte cuvinte direcţia şi iuţeala vântului, căci, făcând abstracţie de mişcarea proprie de înălţare a balonului, acesta e în repaus relativ faţă de masele de aer înconjurătoare.

Componenţa verticală dă suma iuţelii de înălţare proprii a balonului şi a componentei verticale a vântului. Sondagiile aeriene nu dau posibilitatea de a se separà una de alta aceste două cantităţi afară numai dacă s'ar admite ca riguroase anume ipoteze asupra legii de înălţare a balonului. Cum însă componenta verticală a vântului este mică în general, se poate face abstracţie de ea în aplicaţiile practice ale meteorologiei şi chiar în cele mai multe cercetări ştiinţifice.

In timpul războiului toate armatele au organizat servicii meteo-

rologice cari, între altele, au avut de făcut numeroase sondagii aeriene pentru folosul aviației, aerostației și artileriei grele. Cum cerințele armatei nu impun o prea mare preciziune, nici prelungirea sondagiilor până la înălțimi prea mari — afară de unele cazuri excepționale — sondagiile se pot face în mod mai expeditiv, cu un singur teodolit, admițându-se ipoteza aproximativă că iuțeala de înălțare a balonului se păstrează constantă până pe la înălțimile de 3.000 metri. In această ipoteză înălțimea e proporțională cu timpul scurs dela lansare și, dacă se cunoaște valoarea iuțelii constante de înălțare, înălțimea e dată de acest timp. Una din cele 3 coordonate ale balonului este astfel cunoscută, citirile cercurilor teodolitului determină celelalte două coordonate.

La serviciul meteorologic al Armatei române am avut de organizat 7 echipe meteorologice cari au efectuat numeroase sondagii aeriene. Aceste sondagii au fost făcute cu câte un singur teodolit, adoptându-se ipoteza că balonul își păstrează o iuțeală de înălțare constantă de 100 metri în 30 de secunde, dacă e încărcat cu hidrogen până la atingerea unei forțe ascensionale de 150 grame. Această ipoteză a fost adoptată după unele date primite de la Serviciul meteorologic al Armatei franceze.

In ipoteza aceasta, reducerile se fac repede, pe cale grafică și chiar în timpul cât durează sondagiul. Inălțimea balonului e dată de timpul scurs dela lansare, o tablă de cotangente în care se intră cu unghiul vertical citit pe teodolit și cu înălțimea balonului, luate ca argumente, dă imediat distanța orizontală dela teodolit până la verticala balonului. Această distanță se poartă imediat pe un grafic, în azimutul citit pe teodolit, cu ajutorul unei rigle azimutale care reproduce întocmai cercul orizontal al teodolitului și proiecția pe orizont a liniei de vizare. Se construește astfel prin puncte proiecția traiectoriei balonului pe planul orizontal al punctului de observație. Se obține o curbă a cărei tangentă dă direcția orizontală a vântului, iar lungimea unui arc din această curbă, împărțită cu timpul pus spre a fi străbătută, dă iuțeala vântului. In planșele I — IV sunt date proiecțiunile orizontale ale traiectoriilor urmate de câte-va balonașe — curbele reprezintate numai prin puncte, fără trăsături pline.

Legea de înălțare a balonutui.

Spre a determina gradul de aproximație al ipotezei înălțării uniforme și spre a găsi un mijloc de corectare a măsurilor făcute

în această ipoteză, am executat la Iaşi o serie de sondagii cu două teodolite. Natura terenului precum şi alte dificultăţi, mai cu seamă lipsa unor legături telefonice între cele două posturi de observaţie, au impus însă alegerea unei baze prea mici, de 958 m., a carei lungime a fost determinată cu toată îngrijirea prin două triangulaţii.

Pe de o parte însă, micimea bazei, pe de alta dificultăţile punerii în legătură, prin semnale optice, a celor două posturi pentru asigurarea simultaneităţii punctărilor, au făcut să nu poată fi utilizate decât 13 sondagii dintr'o serie mult mai numeroasă (1). De asemenea, au fost pierdute toate sondagiile, şi chiar părţi din cele 13 utilizate, în cari balonul a mers în direcţia bazei, căci, în acest caz, determinările nu pot fi făcute cu destulă preciziune.

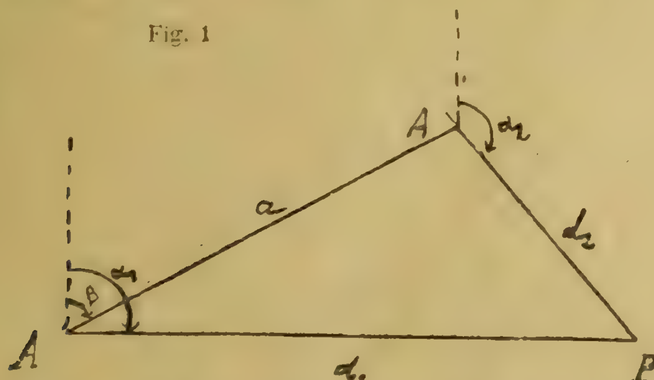
Pentru reducerea observaţiilor am procedut în felul următor:

Fie A_1 A_2 cele două posturi de observaţie, *a* lungimea bazei, β azimutul postului A_2 văzut din A_1, α_1, α_2, azimutele balonului văzut din cele două posturi, d_1, d_2 distanţele de la proiecţia orizontală P a balonului la punctele A_1, A_2. In triunghiul A_1 P A_2

$$d_1 = a\frac{\sin(\alpha_2-\beta)}{\sin(\alpha_2-\alpha_1)};\ d_2 = a\frac{\sin(\alpha_1-\beta)}{\sin(\alpha_2-\alpha_1)}$$

şi numind *z* înălţimea balonului şi V_1, V_2 unghiurile citite pe cercurile verticale ale teodolitelor, avem: $z = d_1\ tg\ V_1 = d_2\ tg\ V_2$.

Fig. 1

S'au calculat în felul acesta înălţimele z ale balonului, rezultate din punctările simultane cu cele două teodolite. Nu voiu da aci

(1) Simultaneitatea punctărilor a fost controlată prin semnale optice şi nu au fost luate în considerare decât sondagiile pentru cari controlul a dat toată satisfacţia.

TABLA I.

t	Z − 200 t													Mijlocii	ξ	ξc.	zc.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	XII.				
1	−19	−20	−3	−0	−34	+83	−75	−29	−7	−20	−36	−12	+14	−15	−0,075	−0,087	183
2	−27	−54	+133	−45	−66	+151	−162	−166	−44	−146	−77	−31	−34	−44	−0,110	−0,090	364
3	−55	−12	+122	−93	−77	+227	−273	−202	−81	−122	−111	−30	−51	−58	−0,097	−0,094	544
4	−140	+18	+447	−156	−122	+311	−381	−284	−110	−165	−161	−83	−72	−69	−0,086	−0,098	722
5	−170	+19	+421	−169	−184	+339	−271	−347	−139	−202	−169	−169	−91	−87	−0,087	−0,101	899
6	−215	+40	+417	−198	−181	+253	−253	−392	−187	−234	−207	−127	−126	−108	−0,090	−0,105	1075
7	−243	+17	+418	−212	−136	+169	−244	−412	−233	−252	−243	−137	−127	−126	−0,090	−0,108	1249
8	−296	−60	+678	−252	− 57	+59	—	−445	−272	−284	−271	−158	−197	−130	−0,081	−0,112	1421
9	−339	−133	—	−295	−185	−7	−194	−492	−337	−315	−296	−194	−210	−250	−0,139	−0,116	1591
10	−398	−183	−204	−320	−126	−80	—	−513	−454	−345	−326	−218	−114	−273	−0,137	−0,119	1762
11	−420	−215	−156	−353	−176	−98	−538	−544	−393	−384	−341	−224	−236	−314	−0,143	−0,122	1932
12	−441	−228	−151	−385	−247	+3	−492	−594	−389	—	−361	−220	−305	−318	−0,133	−0,126	2098
13	−446	−211	−265	−435	−199	−92	—	−634	−377	−426	−362	−226	−371	−337	−0,129	−0,130	2262
14	−455	−272	+92	−499	−197	−85	−585	−657	−286	−509	−403	−237	−364	−343	−0,123	−0,133	2426
15	−430	−311	−186	−474	−271	−251	−603	−602	−324	−533	−443	−255	−604	−409	−0,136	−0,137	2589
16	−279	−378	−322	−504	−85	—	−621	—	−104	−588	−483	−297	—	−366	−0,114	−0,141	2749
17	−235	−377	−386	−548	—	—	−686	—	—	−607	−379	−312	—	−441	−0,130	−0,144	2910
18	—	−411	−531	−501	—	—	−759	—	—	−636	−547	−396	—	−541	−0,150	−0,148	3068
19	—	—	−513	−561	—	—	−734	—	—	−746	−547	—	—	−620	−0,163	−0,151	3226
20	—	—	−717	−192	—	—	−786	—	—	−752	−564	−523	—	−588	−0,147	−0,155	3380
21	—	—	−809	−597	—	—	−816	—	—	−911	−555	—	—	−738	−0,176	−0,159	3533
22	—	—	−922	−561	—	—	−859	—	—	−957	−554	—	—	−771	−0,175	−1,162	3686
23	—	—	−1034	−716	—	—	−794	—	—	−962	−715	—	—	−844	−0,183	−0,166	3838
24	—	—	—	−784	—	—	−820	—	—	−1093	−647	—	—	−836	−0,174	−0,169	3988
25	−1391	—	—	−743	—	—	−770	—	—	−1130	−656	—	—	−938	−0,188	−0,173	4135
26	−1402	—	—	−687	—	—	−900	—	—	−1247	−608	—	—	−969	−0,186	−0,177	4282
27	−1427	—	—	−735	—	—	−929	—	—	−1331	−939	—	—	−1072	−0,199	−0,180	4428
28	−1384	—	—	−744	—	—	−1110	—	—	−1497	−723	—	—	−1092	−0,195	−0,184	4572
29	−1468	—	—	−816	—	—	−840	—	—	−1755	−621	—	—	−1100	−0,190	−0,187	4714
30	−1755	—	—	−917	—	—	−925	—	—	−1731	−707	—	—	1207	−0,201	−0,191	4856
31	−1549	—	—	−750	—	—	−1041	—	—	−1699	—	—	—	−1260	−0,200	−0,194	4997
32	−1586	—	—	−771	—	—	−938	—	—	−1832	—	—	—	−1282	−0,200	−0,198	5134
33	−1546	—	—	−914	—	—	−1089	—	—	−1840	—	—	—	−1347	−0,204	−0,202	5270
34	−1594	—	—	−930	—	—	−862	—	—	−2005	—	—	—	−1348	−0,198	−0,205	5404
35	−1800	—	—	−897	—	—	−665	—	—	−2162	—	—	—	−1381	−0,197	−0,209	5537
36	−1758	—	—	−1027	—	—	−750	—	—	−2269	—	—	—	−1451	−0,202	−0,212	5667
37	−1968	—	—	−1139	—	—	—	—	—	−2110	—	—	—	−1739	−0,235	−0,216	5797
38	−1951	—	—	−991	—	—	−752	—	—	−2472	—	—	—	−1541	−0,203	−0,220	5927
39	−2108	—	—	−850	—	—	−798	—	—	−2580	—	—	—	−1585	−0,203	−0,223	6055
40	−2139	—	—	−868	—	—	−901	—	—	−2610	—	—	—	−1630	−0,240	−0,227	6184
—	—	—	—	—	—	—	−1046	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	−1551	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

detaliul acestor calcule; înălțimile acestea au fost calculate, prin formulele de mai sus, și cu toată îngrijirea, de d-l Georgiadi, calculator al Observatorului din București. — Mă voiu mărgini a da în tabloul I diferențele z—200 t dintre înălțimea adevărată Z a balonului și înălțimea ipotetică 200 t, calculată în ipoteza înălțării uniforme.

Punctările au fost făcute la intervale egale de câte 30 de secunde, dar nu au fost luate în considerare decât cele făcute la intervale de câte 1 minut, punctările intermediare rămânâd a servi numai de control în caz de nevoie.

Pentru scurtarea calculelor am făcut mijlociile diferențelor astfel obținute, de la toate cele 13 sondagii și am obținut numerele înscrise în tabloul I, coloana intitulată *mijlocii*. Am pus apoi, numind t timpul măsurat în minute:

(1) $$\zeta = \frac{z - 200\,t}{200\,t}$$

și am obținut numerele înscrise în coloana ζ. O reprezentare grafică a acestor numere a arătat că relațiunea între ζ și t poate fi reprezentată printr-o funcțiune lineară. Am pus așa dar:

(2) $$\zeta = mt + n$$

și aplicând metoda celor mai mici pătrate am găsit valorile.

(3) $$m = -0{,}00359 \qquad n = -0{,}08320$$

cu o eroare míjlocie de $\pm$ 0,015 asupra unei valori a lui ζ.

Din relațiunile (1), (2), (3) se deduce pentru înălțimea z a balonului expresia:

(4) $$z = -0{,}818\; t^2 + 183{,}360\; t$$

care dă pe z cu o eroare mijlocie, ce poate fi evaluată prin expresia.

$$\pm\, 200 \times 0{,}015\; t = \pm\, 3\; t$$

ceeace echivalează cam cu $\pm$ 1,50m la înălțimea de 100m. și cam cu $\pm$ 93m. la cea de 5000.

In tabloul I am înscris în coloanele ζc și zc valorile câtimilor ζ și z, calculate cu relațiunile (2) și (4).

Relațiunea (4) dă legea de înălțare căutată. Ea dă înălțimea balonului cu mult mai mare preciziune decât ipoteza înălțări uniforme. Evident că nici această lege nu dă decât o aproximație

destul de largă, cauzele cari modifică iuţeala de înălţare fiind multiple şi variind de la un sondagiu la altul cu condiţiunile atmosferice. Legea aceasta trebue privită aşà dar ca exprimând o mijlocie, o normală. Spre a se atinge toată preciziunea pe care o pot da sondagiile aeriene, trebue să se lucreze neapărat cu 2 teodolite, aşezate la capetele unei baze destul de mari, şi chiar cu 3 teodolite spre a se evita perderea observaţiilor în cazurile când balonul ar merge în direcţia bazei unice.

Observare. Evident ca observaţiile discutate aci nu ating preciziunea dorită. Observaţiile de felul acesta sunt prin însăşi natura lor, puţin precise, dar, repet, ceeace a introdus cele mai mari erori, a fost dificultatea punerii în legătură a celor două posturi de observaţie spre a se asigurà simultaneitatea punctărilor.

In tabloul I am dat câtimile $z-200\,t$, în loc de a da chiar înălţimele z, tocmai spre a pune mai bine în evidenţă erorile. In adevăr, pe acest tablou se vede uşor că, în afară de variaţiunile cu caracter sistematic, apar variaţiuni cu totul accidentale, destul de mari. Cu toate acestea, cum se va vedeà mai departe, observaţiile acestea permit tragerea câtorvà concluziuni sigure.

Aplicarea legii de înălţare la afectuarea sondagiilor cu un singur teodolit.

Pentru a se da rezultatelor sondagiilor o formă mai concretă şi a se înlesnì reducerile, este bine să se facă punctările în momentele când balonul atinge înălţimile 100, 200, 300.....m. Tabla II dă aceste momente calculate cu ajutorul relaţiunii (4).

Reducerile se fac bine înţeles, cu aceleşi table de cotangente ca şi în ipoteza înălţării uniforme.

Iuţeala vântului în cazul înălţării uniforme se măsoară pe graficele sondagiilor cu ajutorul unei scări grafice, una şi aceiaşi pentru toate înălţimile. In cazul legii (4) nu se mai poate păstra aceeaş scară de iuţeli pentru toate înalţimile, deoarece punctările nu se mai fac la intervale egale de timp. Se pot construì nsă scări convenabile pentru diferite zone de înălţimi.

Dacă pe graficul sodagiului se înseamnă succesiv proiecţiunile balonului la înălţimele 100, 200, 300 . . . m. şi dacă. în scara graficului, *k* mm. reprezintă 100 metri, se vede uşor că, la înăl-

ţimea atinsă de balon t minute după lansare, mărimea unei trepte a scării de iuţeli este

$$n = 60\ k\frac{dt}{dz}$$

număr care dă în milimetri, pe scara de iuţeli, lungimea corespunzătoare iuţelii vântului de 1 metru pe secundă.

Tabla 2.

z	t	z	t	z	t	z	t
m	m s	m	m s	m	m s	m	m s
100	0.32	1100	6. 9	2100	12. 1	3100	18.12
200	1. 5	1200	6.43	2200	12.37	3200	18.51
300	1.38	1300	7.17	2300	13.13	3300	19.29
400	2.12	1400	7.52	2400	13.50	3400	20. 8
500	2.45	1500	8.27	2500	14.27	3500	20.47
600	3.19	1600	9. 2	2600	15. 4	3600	21.26
700	3 53	1700	9.37	2700	15.41	3700	22. 5
800	4 27	1800	10.13	2800	16.19	3800	22.45
900	5. 1	1900	10.49	2900	16.56	3900	23.25
1000	5.35	2000	11.25	3000	17.34	4000	24. 5

z	t	z	t	z	t
m	m s	m	m s	m	m s
4100	24.46	5100	31.45	6100	39.19
4200	25.27	5200	32.29	6200	40. 7
4300	26. 8	5300	33.13	6300	40.55
4400	26.49	5400	33.58	6400	41.43
4500	27.31	5500	34.43	6500	42.32
4600	28.13	5600	35.28	6600	43.21
4700	28.55	5700	36.13	6700	44.11
4800	29.37	5800	36.59	6800	45. 2
4900	30.19	5900	37.45	6900	45.53
5000	31. 2	6000	38.32	7000	46.44

Tabla III dă valorile raportului $\frac{n}{k}$ pentru înălţimile mijlocii 250, 750, 1250 . . . . m. convenabile zonelor 0 -- 500, 500 — 1000. 1000 — 1500 . . . . m.

Tabla III.

z	t	n/k	z	t	n/k
m	m		m	m	
250	1.36	0.133	3750	22.42	0.397
750	4.17	0.338	4250	25.79	0.410
1250	7.00	0.346	4750	29.27	0.424
1750	9,92	0.355	5250	32.85	0.440
2250	12.92	0.324	5750	36.60	0.458
2750	16.00	0.374	6250	40.52	0.479
3250	19.17	0.385	6750	44.61	0.503
			7250	48.91	0.530

Intrebuinţarea legii găsite pentru înălţarea balonului, revine la facerea punctărilor la momentele date de tabla II şi la întrebuinţarea scărilor de iuţeli construite cu ajutorul tablei III. In felul acesta s'au continuat sondagiile la serviciul meteorologic după facerea acestor experienţe.

Corectarea sondagiilor făcute în ipoteza înălţării uniforme. Se poate pune problema corectării rezultatelor obţinute în ipo-

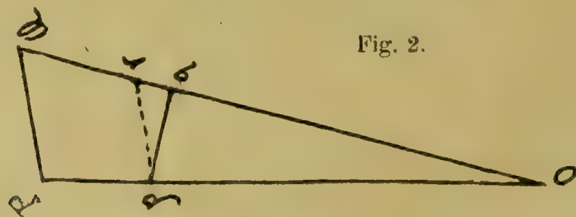

Fig. 2.

teza înălţării uniforme spre a le aduce la ceeace ar fi fost, dacă se întrebuinţă legea de înălţare (4). Pentru aceasta, să considerăm în o punctul de observaţie şi în P, Q proiecţiunile balonului obţinute prin două punctări succesive, făcute la momentele t şi $t+\frac{1}{2}$

după lansare, proiecțiuni calculate în ipoteza înălțării uniforme. Aplicând legea (4) am fi găsit punctele p, q în locul punctelor P, Q. Problema ce ne punem aci, este așa dar de a trece de la direcția și mărimea vertorului P. Q la direcția și mărimea vectorului. $p\ q$.

Fie W, U, unghiurile verticale citite pe teodolit la momentele t și $t+\frac{1}{2}$ Amintindu-ne că în ipoteza înălțării uniforme balonul se inalță cu 200 metri pe minut și că în a doua ipoteză, înălțimea sa e dată de relațiunea (4), găsim:

$$o\mathrm{P} = 200\, t \, cotg\, \mathrm{W} \qquad o\mathrm{Q} = 200\left(t+\frac{1}{2}\right) cotg\ \mathrm{U}$$

$$op = \mathrm{z}\ (t)\ cotg\ \mathrm{W} \qquad oq = \mathrm{z}\ \left(t+\frac{1}{2}\right) cotg\ \mathrm{U}$$

Dacă am avea

$$oq = \frac{op}{o\mathrm{P}}\, o\mathrm{Q}$$

$p\ q$ ar fi paralel cu P Q și nu am avea decât să reducem iuțeala vântului în raportul $\frac{op}{o\mathrm{P}}$, iar asupra direcției nù am avea de făcut nici o modificare.

Să ducem $p\ r$ paralel cu P Q și să punem o Q = D. Vom avea:

$$rq = -0{,}0018\ \mathrm{D}$$

și vom observa ca q e întotdeauna mai apropiat de o ca r fiindcă avem.

$$\mathrm{z}\left(t+\frac{1}{2}\right) < \mathrm{z}(t) + 100$$

Observația aceasta interpretează semnul — din valorea vectorului $r\ q$.

Să numim V iuțeala vântului măsurată în metri pe secundă în ipoteza înălțării uniforme și v iuțeala vântului corestată. Avem:

$$pq = 30\, v;\ \mathrm{P\,Q} = 30\ V;\ pr = \frac{op}{o\mathrm{P}}\, \mathrm{P\,Q} = [-0.1177\, t + 2{,}7504]\ \mathrm{V}$$

Vom mai numi α unghiul făcut în Q de direcția pozitivă a razei vectoare *o* Q cu direcția pozitivă a proiecției traiectoriei, și x unghiul *r p q*, care e tocmai corecțiunea căutată pentru direcție. Triunghiul *p q r* da imediat

$$\frac{\sin x}{0{,}0018\,\mathrm{D}}=\frac{\sin \alpha}{30\ v}=\frac{\sin(\alpha+x)}{[2{,}7504-0{,}1177t]\,\overline{V}}$$

relațiuni cari dau imediat corecțiunile aditive x, y, ale direcției și iuțelii vântului prin relațiunile următoare

$$tgx=\frac{\sin\alpha}{\mathrm{M}-\cos\alpha} \qquad y=v-V=-\mathrm{N}\ V$$

cantitățile M și N fiind date de expresiile următoare:

$$\mathrm{M}=[1528{,}00-65{,}39\ t]\frac{V}{\mathrm{D}} \quad \mathrm{N}=-1+(0{,}9168-0{,}0039t)\frac{\sin\alpha}{\sin(\alpha+x)}$$

Pentru efectuarea calculelor cu înlesnire se pot construi table foarte scurte pentru calculul câtimilor cari intră în aceste expresii.

Direcțiile și iuțelile vântului, astfel calculate, corespund însă, nu înălțimilor cari rezultă din ipoteza înălțării uniforme, ci celor cari rezultă din relația (4). Ținându-se seamă de faptul ca, la publicarea somagiilor, se dau de obiceiu mijlociile direcțiilor și iuțelilor vântului pentru intervalele de înălțimi 0—500, 500—1000, 1000 —1500....m. și de faptul că punctările au fost făcute din 30 în 30 de secunde, se vede ușor din tabloul I, că e de ajuns a face mijlociile conform tablei IV spre a obține numerele corespunzătoare zonelor dorite.

Tabla IV.

Zone de înălțimi	Punctări	Zone de înălțimi	Punctări
m — m		m — m	
0 — 100	1 — 5	3500 — 4000	43 — 48
500 — 1000	6 — 11	4000 — 4500	49 — 55
1000 — 1500	12 — 17	4500 — 5000	56 — 62
1500 — 2000	18 — 23	5000 — 5500	63 — 70
2000 — 2500	24 — 29	5500 — 6000	71 — 77
2500 — 3000	30 — 35	6000 — 6500	78 — 85
3000 — 3500	36 — 42	6500 — 7000	86 — 93

In felul acesta pot fi corectate, în vederea publicării și discutării, sondagiile făcute de Serviciul meteorologic al armatei române, în ipoteza înălțării uniforme.

Relațiuni între accelerația înălțării balonului și direcția vântului.

Vin acum la partea de căpetenie a acestei cercetări, anume la căutarea unor relațiuni între iuțeala de înălțare a balonului și direcția vântului.

In general se caută a se pune în legătură iuțeala de înălțare a balonului cu feluriți factori atmosferici, cu caracter static, precum presiunea, temperatura, umezeala, etc., cari influențează asupra densității aerului. Cum însă direcția și iuțeala vântului sunt în strânsă legătură cu aceeași factori statici, socotesc că sondagiile aeriene constitue cel mai bun mijloc de a pune în legătură acești factori statici, dați oare cum de iuțeala de înălțare a balonului, cu factorii dinamici, direcția și iuțeala vântului, dați de formă traiectoriei balonului.

Plecând de la această idee, am restrâns problema, propunându-mi a căuta relațiuni între accelerația înălțarii balonului și forma traiectoriei sale.

Materialul de care dispun aci — cele 13 sondagii făcute la Iași cu două teodolite — este însă prea restrâns și prea puțin precis, ca să permită tragerea unor concluziuni cantitative sigure. Așà fiind am preferat, pentru această cercetare, o cale grafică, mai puțin laborioasă, cu atât mai mult cu cât, în orice caz, ar fi trebuit să recurg la procedee grafice spre a evidenția mai bine concluziunile.

Pentru a studia variațiunile iuțelii de înălțare am calculat pentru fiecare din cele 13 sondagii, diferențele $z-zc$ dintre înălțimile adevărate z — numerele din tabloul I mărite cu $200\,t$ — și înălțimile corespunzătoare zc, calculate cu relațiunea (4). Numerele, astfel obținute, sunt înscrise în tabloul V și reprezintate grafic în planșele I — IV, prin niște diagrame în cari s'a purtat timpul în obscisă — 5 mm, pentru 1 minut — iar diferențele $z-zc$ în ordonată — scara $\frac{1}{10000}$ Câte o curbă în trăsătură plină reprezintă variațiunea diferenței $z-zc$ prin înlăturarea erorilor accidentale.

Tabla V.

t			III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII
1	—2	—3	+14	+17	—17	+100	—58	—12	+10	—3	—19	+5	+3
2	+9	—18	+169	—9	—30	+186	—126	—130	—8	—110	—41	+5	+2
3	+1	+44	+178	—47	—21	+283	—217	—146	—25	—66	—55	+26	+5
4	—62	+96	—	—78	—44	+389	—303	—206	—32	—87	—88	—5	+6
5	—70	+120	—	—68	—83	+440	—	—246	—38	—101	—68	—68	+10
6	—90	+165	—	—73	—56	+378	—	—127	—22	—109	—85	—2	—1
7	—92	+168	—	—61	+15	+320	—	—261	—82	—101	—92	—76	+24
8	—117	+119	—	—73	+122	+238	—	—266	—93	—105	—92	+21	—18
9	—130	+76	—	—86	+24	+202	—	—283	—128	—106	—85	+15	—1
10	—160	+55	+34	—82	+112	+158	—	—275	—216	—107	—88	+20	+24
11	—152	+53	+32	—95	+92	+170	—170	—276	—125	—116	—72	+24	+32
12	—139	+74	+65	—84	+55	+299	—190	—292	—87	—	—59	+82	—3
13	—108	+127	+73	—97	+139	+246	—	—296	—39	—88	—24	+112	—33
14	—81	+92	+366	—161	+167	+279	—211	—293	+78	—145	—39	+127	+10
15	—19	+100	+225	—63	+140	+160	—192	—	+87	—122	—32	+156	—229
16	+172	+73	+129	—53	+366	—	—270	—	+347	—137	—32	+154	—
17	+255	+113	+104	—58	—	—	—196	—	—	—117	+111	+178	—
18	—	+121	+1	+31	—	—	—227	—	—	—104	—15	+136	—
29	—	—	+61	+13	—	—	—160	—	—	—172	+27	—	—
20	—	—	—97	+428	—	—	—166	—	—	—132	+56	+97	—
21	—	—	—142	+70	—	—	—149	—	—	—244	+112	—	—
22	—	—	—208	+153	—	—	—145	—	—	—243	+160	—	—
23	—	—	—272	+46	—	—	—32	—	—	—200	+47	—	—
24	—	—	—	+28	—	—	—8	—	—	—281	+165	—	—
25	—526	—	—	+122	—	—	+95	—	—	—265	+209	—	—
26	—482	—	—	+231	—	—	+18	—	—	—329	+310	—	—
27	—455	—	—	+237	—	—	+43	—	—	—359	+33	—	—
20	—356	—	—	+284	—	—	—82	—	—	—569	+305	—	—
39	—382	—	—	+270	—	—	+246	—	—	—669	+465	—	—
30	—611	—	—	+227	—	—	+219	—	—	—587	+437	—	—
31	—346	—	—	+453	—	—	+162	—	—	—496	—	—	—
32	—320	—	—	+495	—	—	+328	—	—	—566	—	—	—
33	—216	—	—	+416	—	—	+241	—	—	—510	—	—	—
34	—198	—	—	+466	—	—	+534	—	—	—609	—	—	—
35	—337	—	—	+567	—	—	+798	—	—	—699	—	—	—
36	—225	—	—	+506	—	—	+783	—	—	—739	—	—	—
37	—365	—	—	+464	—	—	—	—	—	—507	—	—	—
38	—278	—	—	+682	—	—	+921	—	—	—799	—	—	—
39	—343	—	—	+895	—	—	+947	—	—	—835	—	—	—
40	—323	—	—	+948	—	—	+915	—	—	—795	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	+820	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	+492	—	—	—	—	—	—

Pe aceleași planșe se găsesc și proiecțiunile orizontale ale traiectoriilor baloanelor, proiecțiuni cari sunt chiar graficele construite de echipa meteorologică din Iași pentru compunerea buletinelor zilnice. Ele au fost construite în ipoteza inălțării uniforme, utilizându-se punctările făcute, la intervale de câte 1 minut, numai cu un singur teodolit. Spre deosebire de diagramele diferențelor z—zc nu s'au unit punctele prin nici o curbă, dar, atât la proiecțiile traiectoriilor cât și la diagramele z—zc, s'au numerotat cu 5, 10, 15.... punctele corespunzătoare punctărilor făcute la 5, 10, 15.... minute după lansarea balonului.

Compararea diagramelor z—zc cu proiecțile traiectoriilor conduce la enunțarea propozițiunii următoare:

In general *la o deviațiune spre dreapta a proiecției traiectoriei corespunde un minim în variația diferenței* z—zc *și invers* **în general** *la o deaviațiune spre stânga a proiecției traiectoriei corespunde un maxim în variația diferenței* z—zc. *La deviațiuni brusce ale traiectoriei corespund maxime și minime ascutite, la deviațiuni largi corespund maxime și minime largi.*

Reciproca acestei propozițiuni pare a nu fi adevărată, se pare adică, a ***nu*** se putea spune că la maximele și minimile diferențelor z—zc corespund ***în general*** deviațiuni ale traiectoriei.

Expresiunile *deviațiuni spre dreapta* și *deviațiuni spre stânga* se precizează foarte bine dacă ne gândim la sensul în care balonul percurge traiectoria sa.

Inainte de a merge mai departe; socotesc util a da câteva explicațiuni pentru fiecare sondagiu în parte.

Sondagiul I. 1917 Septembre 9. ora 7.

Comparând proiecția traiectoriei cu variația diferenței z—zc se găsesc corespondențele următoare:

Deviațiune bruscă și bine caracterizată spre ***dreapta***, la punctul 9.	***Minim*** la punctul 10.
Deviațiune spre ***stânga***, bine caracterizată în regiunea 30—40.	***Maxim*** la punctul 34.

Intre punctele 18 și 25 curba z—zc nu e trasă de oarece balonul a mers în direcția bazei și nu s'au putut face determi-

nările cu o preciziune acceptabilă. Se vede însă că între aceste puncte există un maxim și un minim cărora, pe proiecțiunea traiectoriei, nu le corespund deviațiuni.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta și 1 pentru o deviațiune spre stânga.

Reciproca e infirmată de 2 ori.

Sondagiul II 1917 Septembre 11 ora 15.

Deviațiune spre ***stânga***, bine caracterizată la punctul 5.	*Maxim* la 6 — 7.
Deviațiune largă spre ***dreapta*** la 11.	*Minim* la 10 — 11.

Diagrama $z - z_c$ pare a mai prezenta un maxim la 14 și un minim la 16. Nu putem conchide la infirmarea reciprocei, întrucât maximul și minimul acesta pot să nu fie reale, ci datorite unui joc potrivit al erorilor accidentale. Afară de menționări exprese, maximele și minimile de acest fel au fost lăsate la o parte.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta și 1 pentru o deviațiune spre stângă.

Sondagiul III. 1917 Septembrie 12 ora 15

Diagrama diferențelor $z - z_c$ nu a putut fi trasă până la punctul 10, de oarece balonul a mers în direcția bazei. Se vede însă după restul curbei că există un minum între 0 și 10.

Deviațiune spre ***dreapta*** bruscă și bine caracterizată la punctul 4	*Minim* în regiunea 0 — 10.
Deviațiune brusscă și bine caracterizată spre ***stânga*** la 17	*Maxim* bine caracterizat la 15 — 16.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta și 1 pentru o deviațiune spre stânga.

Sondagiul IV. 1917 Septemvrie 13 ora 7

Deviațiune largă și bine caracterizată spre ***dreapta*** în regiunea 5 — 15.	*Minim* larg în regiunea 5—15.

S'ar mai putea observa tendința aparițiuni unui minim la 4, a unui maxim la 7 și a unui minim la 14, corespunzătoare unor deviațiuni de sens convenabil la 5,10 și 15.

Aceste maxime si minime pot fi datorite însă numai unui joc potrivit al erorilor accidentale, de aceea le las la o parte.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta.

Sondagiul V. 1917 Septembrie 18 ora 7.

Deviațiune bine caracterizată spre *dreapta* la 5.	*Minim* la 5.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta.

Sondagiul VI. 1917 Septemvrie 19. ora 15

Proiecțiunea traectoriei nu prezentă ni o deviațiune; diferența $z - z_c$ prezentă însă un maxim la 5 și un minim la 10 și pare a mai prezenta un maxim la 13, dar nu sigur.

Reciproca are cel puțin 2 infirmări.

Sondagiul VII. 1917 Septembrie 20. ora 15

Diagrama $z - z_c$ nu a putut fi consituită între punctele 4 și 11, deoarece balonul a mers în direcția bazei, se vede însă existența unui minim în această regiune.

Deviațiune spre *dreapta* bine caracterizată, la 5.	*Maxim* între 4 și 11
Deviațiune spre *stânga*, în regiunea 20 — 40.	*Minim* foarte pronunțat dar întârziat, la 40; tendința de minim la 20.

Se observa aci întârzierea maximului si tendința de a apare un maxim și un minim secundar, minimul tocmai în locul unde deviațiunea spre stângă e mai pronunțată.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta și 1 pentru o deviațiune spre stânga.

Sondagiul VIII. 1917 Septembrie 12. ora 15

Punctele ce avem din sondagiu anunță o deviațiune largă spre *dreapta*; punctele ce avem din diagrama $z - z_c$ anunță un *minim* larg în aceeaș regiune.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta.

Sondagiul IX. 1917 Septembrie 22. ora 15

Deviațiune spre *stânga*, bine pronunțată la 10.	*Minim* la 10.

Propozițiunea are o *infirmare* foarte curioasă pentru o deviațiune spre stânga. S'ar putea însă ca aceasta infirmare să fie numai aparentă și să se prezinte și aci fenomenul întârzierii maximului și al apariției unui minim secundar tocmai în locul unde trebuia să apară maximul, fenomen observat la sondagiile VII, X, XII[1]), Lipsesc însă observațiile la înălțimi mai mari, așa încât, pe o simplă ipoteză, nu se poate contesta infirmarea aceasta caracteristică.

Sondagiul X 1917 Septembrie 24 ora 7

Deviațiune spre *stânga* la 8	*Maxim* întârziat pe la 12.

Se observă fenomenul întârzierii maximului și tendința apariției unui minim secundar chiar în locul unde trebuia să apară maximul.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru a deviațiune spre stânga.

Sodagiul XI 1917 Septembrie 26 ora 7

Deviațiune spre *stânga* bine pronunțată dar foarte joasă la 3.	*Lipsește* maximul corespunzător
Deviațiune largă spre *dreapta* și puțin pronunțată la 11	*Minim* larg la 8

Propozițiunea are 1 *infirmare* pentru o deviațiune spre stânga și 1 confirmare pentru o deviațiune spre dreapta.

Sondagiul XII 1917 Septembrie 27 ora 7.

Deviațiune spre *stânga* bine caracterizată în regiunea 0—15	*Maxim* întârziat la 15—16.

Se observă și aci fenomenul întârzierii maximului și apariția unui maxim și minim secundar la 3 și 6.

Propozițiunea are 1 confirmare pentru o deviațiune spre sânga.

Sondagiul XIII 1917 Septembrie 28 ora 7.

Deviațiune spre *dreapta* bine caractarizată și largă	*Lipsește* minimul corespunzător

Propoziția are 1 infirmare pentru o deviațiune spre dreapta.

---

(1) Aceasta presupunere e întărită și de faptul ca traiectoria sondagiului IX are oare care asemănare cu ale sondagiilor VII. X. XII.

In rezumat:

Din 9 cazuri de deviațiuni spre dreapta propozițiunea are 8 confirmări și 1 infirmare.

Din 8 cazuri de deviațiuni spre stânga propoziția are 6 confirmări și 2 infirmări — una din aceste infirmări ar putea fi numai aparentă și datorită fenomenului întârzierei maximului,

Reciproca are 4 infirmări caracteristice în afară de alte cazuri în cari rămâne îndoială ca maximile și minimile să nu fie datorite numai unor jocuri potrivite ale erorilor accidentale.

In 3 cazuri — sondagiile VII, X, XII, — se observă fenomenul întârzierii unui maxim corespunzător unei deviațiuni spre stânga și apariția unui minim secundar chiar în locul unde ar trebuì să se producă maximul.

Un fenomen analog de întârziere a unui minim corespunzător unei deviațiuni spre dreapta pare a se observà în unele cazuri,

Nici unul însă din aceste fenomene, nici altele cari nu sunt menționate aci, nu este destul de bine caracterizat și nu prezentă cazuri destul de numeroase. așa încât trebuesc neapărat noi cercetări pentru a se putea afirma ceva cu siguranță. — Singurul fenomen care se desprinde cu siguranță din această discuție este propozițiunea enunțată mai sus, Ea poate fi enunțată și în felul următor:

Dacă, suindu-ne în sus pe verticală dăm peste zone, în cari direcția vântului se rotește de la stânga spre dreapta, în general în acele zone domnesc condiții atmosferice statice de natură a produce minime în iuțela de înălțare a balonului. Invers, dacă dăm peste zone în cari direcția vântului se rotește de la dreapta spre stânga, în general, în acele zone, domnesc condițiuni atmosferice statice de natură a produce maxime în iuțeala de înălțare a balonului. La rotații repezi ale vântului corespund de cele mai multe ori maxime și minime ascuțite, la rotații încete corespund maxime și minime largi.

In enunțarea dată am vorbit de condițiuni atmosferice statice de natură a modifica iuțeala de înălțare a balonului, întrucât aceste modificări nu pot fi datorite unor curenți aerieni suitori sau coborîtori, căci, dacă ar fi așà, ar urma ca minimele și maximele iuțelii de înălțare să fie cu atât mai pronunțate cu cât iuțeala vântului ar fi mai mare. Or, examinarea planșelor I — IV arată că de multe ori maximele și minimile sunt mai pronunțate tocmai când vântul e mai slab.

Raționamentul acesta e valabil, căci în condiții obișnuite, ca cele

în cari s'au făcut cele 13 sondagii, şi cu vânt de oarecare tărie, nu se poate admite ca vântul să aibă înclinări atât de mari, încât componenta sa verticală s'a întreacă pe cea orizontală.

Alt motiv care mă opreşte de a atribui aceste variaţiuni ale iuţelii de înălţare componentei verticale a vântului este că rotaţia vântului de la stânga spre dreapta, când ne urcăm pe verticală, este caracteristică atât regimului ciclonic cât şi celui anticiclonic, ori, în primul regim avem curenţi suitori, în cel de al doilea curenţi coborîtori, cari nu ar puteà explica decât unele din cazurile cari se prezentă şi ar fi în contraziere cu celelalte. Afară de aceasta ciclonii sau anticlonii, bine caracterizaţi, au, după toate cercetările, înălţimi mai mari decât înălţimile zonelor în interiorul cărora se constată, de multe ori, şi un minim şi un maxim în variaţia iuţelii de înălţare. Aşà fiind, curenţii suitori ai ciclonilor şi cei coborîtori ai anticiclonilor nu ar puteà explica decât unele porţiuni din traiectoriile baloanelor, rămânând în vădită contrazicere cu celelalte, în special cu deviaţiunile spre stânga, adică cu rotaţiile vântului de la dreapta spre stânga.

Se impune dar concluzia că, în afară de curenţii suitori şi coborîtori ai ciclonilor şi anticiclonilor, există alte condiţiuni atmosferice, statice, cari influenţează asupra iuţelii de înălţare a balonului, având efecte preponderente, şi cari produc fenomenul aci pus în evidenţă.

In ce priveşte aceste condiţiuni atmosferice, observaţiile de cari dispun nu dau posibilitatea nici unei precizări.

O explicaţie foarte plauzibilă a acestui fenomen, o explicaţie care se impune aproape cu caracterul unui adevăr este următoarea:

Intr'o circulaţie generală oarecare se pot produce în anume regiuni mici cicloni locali, coexistenţi cu anume deformări ale suprafeţelor izobare, deformări cari depărtează aceste suprafeţe una de alta, dând naştere unor „goluri".

Circulaţia ciclonică în aceşti cicloni explică foarte bine rotaţia direcţiei vântului de la stânga spre dreapta, când ne suim pe verticală, iar îndepărtarea suprafeţelor izobare, rărirea aerului, explică minimele observate în variaţia iuţelii de înălţare.

Maximele se explică la rândul lor prin faptul că deformarea suprafeţelor izobare în cuprinsul ciclonilor atrage după sine o alta deformare în sensul comprimării în afară de cicloni; de aci producerea unor „plinuri" în cari aerul fiind mai dens balonul se

înaltă mai repede. In afara ciclonilor aerul își reia circulația generală și de acì rotația direcției vântului de la dreapta spre stânga.

Se va observà că explicația aceasta nu se folosește de nici un fenomen a cărui existența să nu fi fost dovedită de experiență. Ea lămurește tot odată și formele, atât de capricioase uneori, ale traiectoriilor baloanelor în special deviațiunile spre stânga cari nu corespund nici regimului ciclonic nici celui anticiclonic, dar par a se produce mai des în ultimul regim, în care circulația aerului fiind mai puțin regulată, se ivesc condițiuni mai favorabile deformărilor suprafețelor izobare.

Explicația aceasta e întărită și de faptul că rotațiile vântului, de cari ne ocupăm acì, sunt cuprinse în zone puțin înalte, și nu sunt de loc persistente și par a nu se întinde decât asupra unor regiuni mici din suprafața pământului, așà încât nu pot fi atribuite unor cicloni sau anticicloni propriu ziși. Afară de aceasta, rotațiile acestea ale vântului se produc și când domnesc tipuri izobarice cari nu sunt bine caracterizate, și în cari nu poate fi vorba de o circulație ciclonică s'au anticiclonică propriu zisă.

Constatările acestea am avut ocazia să le fac cercetând sondagiile, destul de uumeroase, făcute de echipele meteorologic militare în diferite localități ale țerii. Ciclonii de cari ne ocupăm acì, nu au mai nici odată persistențe mai mari de 1 zi, nu se întind mai nici odată la îndepărtări mai mari de 100 — 200 km. de localitatea în care au fost constatați și, în înălțime, nu se întind mai nici o dată în zone mai largi de 1000 metri.

Fără a intra acì în discuțiuni asupra cauzelor cari produc acești cicloni voiu observa ca corespondența dintre sensul rotației vântului și minimul iuțelii de înălțare sprijină ipoteza că aceste fenomene ar fi de origine dinamică.

Fenomenul întârzierii maximului, constatat la unele sondagii, își poate găsi și el o explicare; deasupra unui «gol» curenții aerieni pot lua direcția generală mai repede, mai jos decât zona în care se produce maximul de compresiune a suprafețelor izobare și prin urmare maximul în iuțeala de înălțare.

* * *

Evident ca ar fi de cel mai mare interes să se caute a se deduce condițiunile atmosferice statice — sau cel puțin oare cari evaluări ale densității aerului — din variațiunile găsite aci pentru iuțelile de înalțare ale balonașelor. Pe de o parte însă, îmi lipsesc

cu desăvârşire datele necesare pentru această — elasticitatea membranei din care e făcut balonul, gradul de puritate al hidrogenului întrebuinţat, etc., precum şi hărţile sinoptice cari să dea cu siguranţă regimul atmosferic în care s'a făcut fiecare sondagiu — pe de altă parte, condiţiunile cari influenţează asupra densităţii aerului sunt atât de multiple şi atât de variate, iar elementele meteorologice în înălţime cu totul necunoscute, aşa încât, dat fiind numărul restrâns de sondagii considerate, o discuţiune de felul acesta nu ar da nimic sigur.

Mult mai interesant ar fi să se utilizeze concluziunile acestei cercetări pentru discuţiunea tuturor sondagiilor făcute de serviciul meteorologic al armatei.

Foarte interesantă, mai cu seamă pentru prevederea timpului, ar fi de asemeni o discuţiune a tuturor acestor sondagii în vederea determinării caracteristicelor, în ţară la noi, a circulaţiei aeriene în înalţime şi în diferite sectoare ale ciclonilor şi anticiclonilor. Am început o astfel de cercetare, dar nu o pot continua până nu ne vor sosi din străinătate hărţile sinoptice ale zilelor de observaţie.

* * *

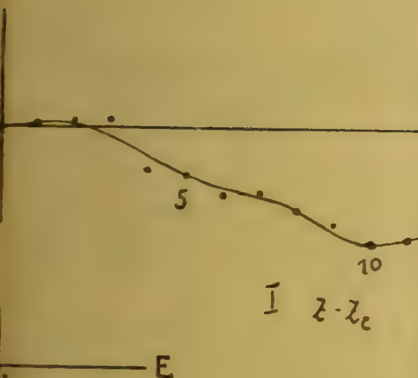
Terminând, voiu aminti că trebuinţele răsboiului au dat o desvoltare nesperată meteorologiei în toate ţările civilizate; în faţa primejdiei nu s'au mai precupeţit cheltuelile ce se refuzau ştiinţei în timpurile fericite ale păcii. De sigur că observaţiile făcute în timpul răsboiului nu vor fi date uitării, iar cercetările, începute atunci vor fi continuate şi desvoltate.

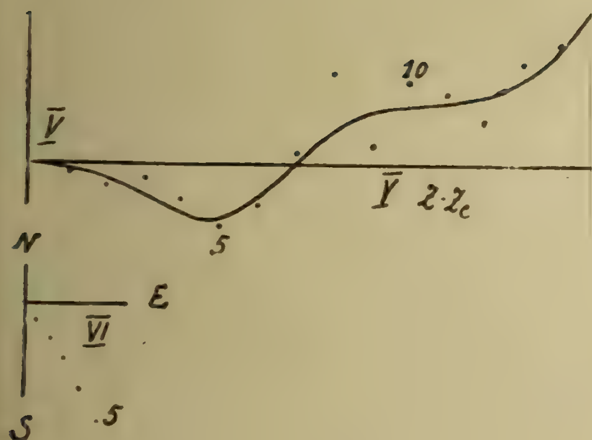
In speranţa că nu se va întâmpla altfel nici la noi, îmi permit a atrage atenţiunea asupra materialului, destul de bogat, adunat de Serviciul meteorologic al armatei române în anii 1917 — 1918, material care, în afară de observaţiile meteorologice clasice, singurele făcute în ţară în timpul răsboiului, conţine un mare număr de sondagii aeriene, făcute de 7 echipe meteorologice, sondagii cari constitue un material foarte interesant şi cu totul nou în ţară la noi.

Nota aceasta a fost scrisă tocmai în scopul de a arăta folosul ce se poate trage din acest material, de a arăta felul cum poate fi discutat şi publicat şi de a face cunoscute câteva din concluziunile ce se pot trage din discutarea lui.

Imi fac aci cea mai plăcută datorie de a mulţumi colaboratorilor de la Serviciul meteorologic al armatei române, cari au făcut son-

dagiile aci discutate: d-nii Brătescu, Cecropide, Constantinescu, Dumitrescu, Georgiadi, Ionescu, Leantey, Teodosiu. Cei mai mulți veniți de la ocupații cu totul străine de cercetările meteorologice, au ținut totuși, ca, în afară de ceea ce le impunea datoria, să facă și unele observații, une ori destul de dificile, numai în folosul unor cercetări științifice.

5
10
I $z - z_c$
E

V
10
5
Y
z-z_c
N
E
VI
S
5

W—

ANALELE

ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II. — TOMUL XL.

1919—1920.

PARTEA ADMINISTRATIVĂ ȘI DESBATERILE

BUCUREȘTI
LIBRĂRIILE «CARTEA ROMANEASCĂ» ȘI PAVEL SURU
1921.

54

PARTEA I.

ȘEDINȚELE ORDINARE

DELA 13 IUNIE 1919 PÂNĂ LA 14 MAIU 1920.

ȘEDINȚA DELA 13 IUNIE 1919.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *D. Onciul*, zice: Domnilor Colegi, salut, în numele Domniilor-Voastre, prezența în mijlocul nostru a d-lui I. Urban Jarník, care în sesiunea actuală, pentru serviciile aduse limbii române și pentru dragostea neclintită față de neamul românesc, a fost proclamat, cu unanimitate membru de onoare al Academiei Române, după ce fusese de 40 de ani membru corespondent. Rog pe d-l Jarník să ne păstreze mai departe aceeași caldă prietenie cu care ne-a întreținut aproape jumătate de secol.

D-l *D. Onciul* prezentă apoi ca dar din partea d-lui Jarník următoarele lucrări:

Glose la partea românească a sintacticei din gramatica limbilor romanice a lui Wilhelm Meyer-Lübke. Sibiiu 1916;

Intre Români — Scrisori din călătoria unui filolog, cu adaosul: *Despre însemnătatea studiului limbii române pentru studiul celorlalte limbi romanice.* Sibiiu 1917;

Un extras din Archiv für das Studium der neueren Sprachen und Literaturen cuprinzând o dare de seamă asupra traducerii în nemțește cu explicări a basmului Harap Alb de Ion Creangă făcute de d-l Profesor Dr. G. Weigand.

D-l I. Urban Jarník, zice:

«Mare ne fù mâhnirea că n'am putut s'o luăm acum o săptămână prin Slovácime, ca astfel să ne îndreptăm pașii pe o cale mai scurtă către țara noastră. Se vede însă încă odată că toate lucrurile de pe lume au două

feţe, căci de nu se întâmplà aceasta, nu aveam plăcerea să mă pomenesc încă odată în mijlocul D-voastre. Mă simt fericit că astfel mi s'a dat prilejul să vă mulţumesc cu graiu viu pentru însemnata cinste ce mi-aţi făcut alegându-mă membru de onoare al acestui corp învăţat.

«Lucrurile stând astfel, pot să zic că cele două descălecări ale mele la Bucureşti, cea din anul 1879 şi cea de acuma, au fost urmate pentru mine de nişte întâmplări însemnate, doar este de obşte cunoscut cum că acum 40 ani am fost ales membru corespondent.

«Mulţumesc din inimă asigurând pe onoraţii colegi cum că cât voiu trăì o să-mi jertfesc, întru cât mă va îngăduì vârsta mea cea înaintată, toate puterile unui lucru care ne este de opotrivă scump tuturora: studiului acestei limbi totodată atât de dulci şi atât de viguroase, care se cheamă limba românească.

«Daţi-mi voie să spun câte-va cuvinte de mulţumire în numele unei alte persoane care avù parte de aceeaşi mare onoare ca şi mine: vreau să vorbesc despre P. S. Sa abatele Metodiu Zavoral de pe muntele Strahov din Praga. Mă simt oare-cum îndreptăţit s'o fac, de vreme ce în cei 4 ani din urmă am putut să constat râvna cea din cale afară de mare cu care acest vrednic bărbat s'a apucat de studiul limbei române. Şi apoi lui nu i s'a părut de ajuns s'o stăpânească aşà după cum se întrebuinţează în vorbirea de toate zilele, nu, ci dorinţa lui cea mai ferbinte erà chiar dela început să pătrundă cât se poate de adânc în cunoştinţa graiului poporan şi a roadelor minţii agere şi înţelepte a poporului, aflându-se astfel în deplină concordanţă cu acest învăţat corp.

«Il văd par'că pe Măria sa cu câtă bucurie va primì vestea despre alegerea sa şi mulţumesc încă odată în numele nostru al amândurora!»

ŞEDINŢA DE LA 20 IUNIE 1919.

Preşedinţa d-lui *I. Brătescu-Voineşti,* Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Brătescu-Voineşti* zice: Domnilor Colegi, sunt, de sigur, reprezentantul sentimentelor unanime ale Domniilor-Voastre adresând câteva cuvinte de bună venire în mijlocul nostru a d-lui D. Gusti, ales membru activ în sesiunea generală trecută. Nu mă îndoesc că prin alegerea d-lui Gusti va luà în Academie avânt sociologia, o ramură a ştiinţei care până astăzi a rămas puţin în urmă faţă cu celelalte. Urez noului ales cea mai frumoasă activitate în mijlocul Academiei noastre.

D-l *D. Gusti* zice:

«Cea mai mare onoare pe care o poate visà un om de ştiinţă este aceea de a fi primit în sânul acestei ilustre Academii, care este cel mai înalt exponent cultural al naţiunii române.

«Pentru mine, care, stăpânit de pasiunea cercetărilor în domeniul ştiinţelor sociale, mi-am făcut din aceste preocupări adevăratul sens al vieţei, această onoare implică obligaţia de a da un maximum de contribuţie pentru propăşirea înaltei Instituţii în special şi pentru desvoltarea ştiinţelor sociale în România în general.

«Nu pot deci să mulţumesc mai bine Domnului Preşedinte pentru binevoitoarele cuvinte de salutare, ca şi Domnilor Colegi, cari m'au chemat în mijlocul d-lor, decât să-i asigur acum în mod solemn că voiu urmărì a devenì unul dintre cei mai activi şi mai devotaţi membri ai Academiei.»

D-l Demostene Russo mulţumeşte prin următoarea scrisoare pentru alegerea sa de membru-corespondent.

«Foarte măgulit de cinstea ce mi-a făcut Academia Română alegându-mă membru corespondent al ei, îi exprim adânca mea recunoştinţă pentru această distincţiune, pe care o privesc mai mult ca o încurajare şi un îndemn la muncă în viitor.»

Se ceteşte procesul-verbal al Secţiunii istorice pentru şedinţa de astăzi, prin care se arată că Secţiunea a luat următoarele deciziuni:

1. Să se deà d-lui P. Cancel 4.000 lei, ca ajutor pentru alcătuirea unei bibliografii a scrierilor slave privitoare la Românii şi limba românească;
2. Să se publice de Secţiune lucrarea d-lui C. Litzica *Topografia balcanică în evul mediu. I. Procop din Caesarea;*
3. Să se tipărească într'o publicaţiune deosebită a Academiei lucrarea Părintelui St. Meteş *Relaţiunile comerciale ale Ţerilor Româneşti cu Ardealul până în veacul al XVIII-lea;*
4. Să se înapoieze d-lui Maior Iuliu Marţian lucrarea sa *Urme romane şi dacice în Ardeal* spre a o completà şi îndreptà;
5. Să nu se tipărească scrierea d-lui Artur Gorovei *Contribuţiuni la istoria dreptului român,* nefiind potrivită pentru publicaţiunile Academiei.

— Se aprobă.

D-l *D. Onciul* aminteşte că Vinerea viitoare ar fi ultima şedinţă a Academiei înainte de vacanţa de vară. De oarece s'a schimbat atât calendarul cât şi sesiunea generală, crede că este bine şi propune ca vacanţa de vară să înceapă în viitor la 15 Iulie şi să ţină până la 15 Septemvrie. Această schimbare o crede necesară şi pentru că, pe când în prima jumătate a lunii

Iulie aproape toți membrii vor fi în Capitală, în întâia jumătate a lunii Septemvrie cei mai mulți din ei vor lipsi din București.

— Se aprobă.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 27 IUNIE 1919.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *G. Bogdan-Duică* cetește comunicarea anunțată despre *Vasile Alecsandri*.

Dela d-nii Andreiu Rădulescu, C. Sandu-Aldea și I. Ionescu se primesc următoarele scrisori de mulțumire pentru alegerile d-lor de membrii corespondenți.

D-l Andreiu Rădulescu:

«Luând cunoștință de marea onoare ce mi s'a făcut prin alegerea ca membru corespondent dl Academiei Române, vă rog cu profund respect, să binevoiți a arătà înaltei Instituțiuni adânca mea recunoștința și mulțumire, unite cu promisiunea că — în măsura puterilor mele, mă voiu silì să corespund acestei deosebite distincțiuni».

D-l Sandu-Aldea:

«Luând cunoștință cu vie bucurie de alegerea mea ca membru corespondent al Academiei Române, mă grăbesc a vă mulțumì cu adâncă recunoștință pentru această cinstire a neînsemnatei mele persoane și a vă asigurà că ea va fi pentru mine un necontenit imbold la muncă».

D-l Ion Ionescu:

«Lipsind din București am primit abia eri scrisoarea Academiei No. 1213 din 6 Iunie, prin care mi se face cunoscută deosebita onoare de a fi fost ales membru corespondent la Secțiunea sa științifică.

«Mă simt cu totul impresionat de bunavoință cu care căpeteniile științei române din Academie au apreciat modestele mele lucrări, tocmai într'un timp când părăsisem orice activitate științifică din cauza muncei continue ce ni se cere, — și pe care trebue să o dăm ca ingineri — pentru refacerea tehnică și economică a țărei din starea deplorabilă în care a lăsat-o furia dușmanilor neamului nostru. Știința pe care o slujesc de 25 de ani, îmi dă prin votul dumneavoastră, o nouă mulțumire sufletească, pe lângă ce eram deprins a mi le procurà numai în singurătatea camerei mele de lucru.

«Mulțumesc cu recunoștință Academiei Române pentru deosebita cinste ce mi-a făcut-o și o asigur că voiu căutà să corespund și pe viitor încre-

derii ce mi-a arătat-o în această ocaziune, iar d-voastră, Domnule Preșcdinte, vă rog să binevoiți a primì expresiunea respectului și admirației ce vă port pentru marele serviciu ce ați adus țerei și științei române, de mai bine de o jumătate de veac».

D-l Paul Gore trimite în dar, pentru colecțiunile bibliotecii, șase gramatici despre limba română publicate pentru Basarabia în limba rusă între anii 1827 și 1865.

D-l *I. Bianu* prezentă ca omagiu din partea autorului publicațiunea *Ardealul nostru — Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul — din punct de vedere geografic, economic, administrativ și mai ales financiar* de Cristu S. Negoescu. Autorul, fost profesor, administrator al Cassei Școalelor, inspector general, deputat etc., de câțiva ani și-a pierdut complet vederea, iar lucrarea de față a fost scrisă de alții după dictarea sa.

ȘEDINȚA DELA 4 IULIE 1919.

Preșcdința d-lui *I. Brătescu Voinești*, Vicepreședinte.

Dela I. P. S. S. Mitropolitul Bucovinei Dr. Vladimir Cavaler de Repta, P. S. S. Arhiereul Iacov Antonovici-Bârlădeanul și d-l Sever Zotta se primesc următoarele scrisori de mulțumire pentru alegerile lor de membri onorari și corespondenți.

I. P. S. S. Mitropolitul Repta telegrafiază:

«Comunicarea că Academia Română, cu privire la modesta mea activitate, în ședința dela 7 Iunie curent, m'a proclamat membru de onoare al ei, m'a umplut de mare și sinceră bucurie. Binevoiți Domnule Președinte, a primì mulțămita mea respectuoasă».

P. S. S. Arhiereul Iacov Antonovici Bârlădeanul:

«Mulțumind Onoratei Academii Române pentru proclamarea mea ca membru de onoare al ei, îi exprim adânca mea recunoștință și o încredințez că, în curgerea de vreme ce Dumnezeu mă va ținea în vieață și voiu putea lucra, nu voiu înceta de a contribuì și eu cu acelaș zel, ca și până acum, la desmormântarea trecutului nostru istoric, — făcând astfel și o neîntreruptă mulțumire acelora cari se interesează de modestele mele lucrări. Să trăiască Academia Română!»

D-l Sever Zotta:

«Luând cu adâncă mulțumire cunoștință de adresa domniei-voastre cu No 1242 din 16 Iunie a. c., prin care binevoiți a-mi face cunoscută ale-

gerea mea ca membru corespondent al Academiei Române la Secțiunea istorică, am onoarea a vă încredință că privesc această înaltă distincțiune ca un stimulent puternic pentru continuarea modestei mele activități în domeniul istoriei.»

D-l *S. Mehedinți* oferă din partea d-lui Barbu Catargiu, pentru colecțiunile bibliotecii, o seamă de documente, unele în copii, altele originale, parte din ele foarte importante din timpul lui Ștefan cel Mare.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 11 IULIE 1919.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești,* Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune comunicările următoare:

1. *Mihnea Radu-Vodă și tăierea boierilor munteni*;
2. *O foaie de cultură populară la 1845.*

D-l *G. Dima* mulțumește prin următoarea scrisoare pentru alegerea sa de membru onorar:

«Răspunzând la adresa No. 1242 dela 16 Iunie 1919, în care mi se comunică concluzul ședinței dela 7 Iunie curent, cu deosebit respect viu a vă rugà, să binevoiți a împărtășì înaltei Instituțiuni mulțămita mea, pentru votul, prin care am fost proclamat membru de onoare al Academiei Române».

Dela d-l Charles de la Roncières, ales membru onorar în sesiunea generală trecută, se primește următoarea scrisoare de mulțumire în limba franceză:

«Am onoare a vă adeverì primirea scrisorii din 16 Iunie, prin care Academia Română îmi conferă înalta distincțiune ca membru onorar. Cum vă pot eu exprimà, Domnule Președinte, recunoștința care mă însuflețește pentru acest măreț gest la care eram departe de a mă aștepta?

«Scriind istoria Marinei Franceze am avut prea puțină ocazie ca să mă ocup de istoria României și nu aveam alt titlu de a fi între Domniile voastre decât fiindcă am compătimit la nenorocirea voastră așà de nemeritată în timpul acestui răsboiu. Da, Domnule Președinte, am fost puternic mișcat văzând glorioasa voastră armată svârcolindu-se în mijlocul unor puternice înconjurări și hotărîtă ca și a noastră să lupte până la sfârșit. Până la sfârșit! Aceasta este deviza acelor cari știu murì pentru o idee, aceasta este tradiția vechilor noastre rasse latine. Și din cauza aceasta aureola lor strălucește peste lume. Lângă depărtatele țărmuri ale Pontului Euxin ca Franța la occident, România rămâne straja civilizației, cum a fost din timpul lui Traian, cum va fi *in aeternum*. Inainte să fim frați de arme pe câmpul de luptă, noi eram

frați spirituali; și eu mi-aduc aminte nu fără emoțiune de timpul, vai, îndepărtat! — mai mult de 30 de ani — când eram coleg pe băncile dela Hautes-Etudes din Sorbona noastră, cu mai mulți învățați compatrioți ai d-voastră, a ilustrului meu amic Iorga, a lui Densușianu și a altora mulți.

«Victoria comună trebuie mai mult ca oricând să strângă legăturile de prietenie între patriile noastre.

«Și tocmai pentru aceasta, Domnule Președinte, vă sunt adânc recunoscător de a mă fi primit în sânul vostru, rugându-vă să arătați ilustrei d-voastre adunări respectuoasele mele mulțumiri».

Dela d-l Vasile Goldiș se primește următoarea scrisoare:

«In posesiunea scrisorii d-voastre No. 1242 din 16 Iunie 1919, prin care mă avizați, că Academia Română a binevoit să mă proclame membru de onoare al ei, vă rog să transmiteți Academiei Române adânca mea mulțumire pentru înalta distincțiune, de care m'a făcut părtaș. Voiu pune și deacum înainte toate puterile mele sufletești în serviciul culturii și măririi neamului nostru românesc, și dacă aceste puteri, cum bine simt, nu ajung măsura, ce s'ar cuveni pentru a binemerită înalta distincțiune, ce mi-ați dat, vă asigur că buna mea voința este adecvată ei».

Dela Părintele D-r Fr. Teutsch, Episcopul Bisericii Evanghelice din Ardeal, se primește o scrisoare în limba germană, care în traducere are următorul cuprins:

«Academia de științe m'a înștiințat prin adresa dela 16 Iunie No. 1242, că m'a ales membru de onoare.

«Mulțumind cu deosebită stimă pentru această onoare înaltă declar totodată, că primesc alegerea.

«Cred că nu trebue să văd în această numire numai o prietenească judecată asupra lucrărilor mele științifice, ci o onoare acordată peste tot științei și bisericei noastre, în fruntea căreia stau, ceeace mărește valoarea distincțiunii. Muncei științifice îi va reveni marea lucrare de a uni, în țara aceasta poliglotă, spiritele în năzuința după adevăr și de a colaborà la înțelegerea reciprocă. Dau cu plăcere asigurarea, că va fi pentru mine o plăcere de a mă pune în rândul lucrătorilor, pe cari Academia îi numără între ai săi».

Dela I. P. S. S. Dr. V. Suciu, Mitropolitul bisericii greco-catolice din Ardeal, se primește următoarea scrisoare:

«Scrisoarea dela 16 Iunie 1919 No. 1242, prin care mi se împărtășește proclamarea de membru onorar al celei mai înalte instituții culturale românești, al Academiei Române, am primit-o cu multă mângâiere și mulțumită.

«Vă asigur că şi în viitor voiu năzuì, cu ajutorul Atotputernicului Dumnezeu, să promovez inaintarea morală şi culturală a iubitului nostru neam românesc».

Dela d-l Paul Gore se primeşte următoarea scrisoare:

«Astăzi am primit dela domnia voastră înştiinţarea că Academia Română, în şedinţa dela 7 Iunie, m'a ales membru onorar. Adânc mişcat şi măgulit de această manifestare a atenţiunii şi deosebitei cinste, ce Academia a binevoit a-mi arătà, deşi n'am meritat-o, vă rog, Domnule Preşedinte, să binevoiţi a primì şi a transmite domnilor prea onoraţi colegi ai domniei voastre mulţumirile mele cele mai sincere.

«Având totdeauna pentru Academia Română — această adevărată vatră a culturii naţionale şi izvor limpede al românismului sănătos — un respect şi devotamentul cel mai profund, eu, care toată vieaţa mea culegeam materiale pentru istoria Moldovei (Basarabiei), mult timp am căutat să-i fiu folositor, deşi numai ca un modest donator pentru bibliotecă şi muzeu. Nu speram că într'o zi voiu puteà să fiu onorat cu cea mai mare, după părerea mea, destincţiune, care există în România».

D-l Eugène Pittard mulţumeşte pentru alegerea sa de membru corespondent prin următorea scrisoare în limba franceză:

«Scrisoarea d-voastră îmi soseşte acum şi mă înştiinţează de onoarea pe care aţi binevoit a mi-o face, dându-mi titlu de membru corespondent. Mă grăbesc a vă mulţumi îndată cu toată sinceritatea.

«Deosebitele călătorii pe cari le-am făcut în România au ţesut între patria d-voastră şi trecătorul care eram eu multe legături statornice: am încercat să spun aceasta în cartea mea şi iată că acum mă legaţi de d-voastră printr'o legătură mai directă, mai sensibilă. Sunt adânc mişcat de acest gest amical.

«Ştiu cât a făcut până acuma instituţiunea d-voastră pentru desvoltarea ştiinţei în toate direcţiunile cugetării şi pentru gloria ţerii d-voastre.

«Simţesc deci responsabilitatea care mă apasă, din punctul de vedere ştiinţific, pentru a rămâne la inălţimea la care m'aţi aşezat. Mă voiu silì să fiu totdeauna vrednic de stima ce aţi binevoit a-mi arătà».

Dela d-l I. Agârbiceanu se primeşte următoarea scrisoare:

«Cu o bucurie adânc simţită am primit adresa D-voastră din 16 Iunie 1920, cu No. 1213, prin care mi se aduce la cunoştinţă alegerea mea ca membru corespondent la secţiunea literară a Academiei Române.

«Nu ştiu dacă am meritat onoarea ce mi se face, deschizându-mi-se porţile celui mai înalt institut al nostru de cultură şi nu ştiu dacă puterile mele mă vor ajutà să pot stà cu vrednicie în mijlocul atâtor glorioşi reprezentanţi ai culturei româneşti, cari şi-au câştigat merite neperitoare pentru neamul nostru.

«Făgăduesc însă, Ilustre Domnule Președinte, că după modestele mele puteri, mă voiu nizui să nu-mi îngrop talantul, atât cât mi-a dat Dumnezeu, ci să-l folosesc pentru binele poporului nostru.

«In nizuința aceasta îmi va fi de cel mai mare folos cinstea de care m'a învrednicit Academia Română, alegându-mă între membri ei corespondenți, pentru care cinste Vă mulțumesc din toată inima».

Dela d-l Onisifor Ghibu se primește următoarea scrisoare:

«Am primit cu vie emoție și cu adâncă recunoștință vestea că Academia Română, în sesiunea ei din anul acesta, a aflat de bine să mă aleagă și pe mine printre membrii ei corespondenți la Secția literară.

«Alegerea aceasta mă onorează și mă obligă în același timp nespus de mult. Pentru onoarea ce Academia Română mi-a făcut, îi aduc prin aceasta călduroasele mele mulțumiri. In ce privește obligația pe care ea mi-o impune, îmi voiu da toată silința de a mi-o împlini cu cinste».

D-l Paul Gore, membru onorar, trimite în dar pentru colecțiunile bibliotecii patru manuscripte moldovenești scrise între anii 1790 și 1837.

— Se exprimă mulțumiri.

D-l *V. Pârvan* cetește următorul proces verbal al Comisiunii monumentului comemorativ al Unirii pentru ședința dela 4 Iulie curent:

«Comisiunea a luat următoarea hotărîre:

«1. Academia a luat inițiativa pentru deschiderea unei subscripții naționale în vederea commemorării printr'un *monument* a Unirii tuturor Românilor. In această calitate ea patronează și centralizează strângerea fondurilor, publică condițiile concursului și, cooptându-și la nevoe alte persoane de specialitate, hotărește asupra lucrărilor prezentate.

«2. Monumentul se are în vedere pentru capitala țerii și anume în spațiu liber — eventual într'un mare squar din nou tăiat în parcul dela Șosea, pe axa Calea Victoriei.

«3. Academia nu leagă prin program precis — arhitectonic ori sculptural — libertatea de concepțiune a artiștilor. Singura indicație în ce privește proporțiile și compoziția e că monumentul trebue să exprime prin întregul său aspect de artă a spațiului liber măreția faptei commemorate și în același timp să fie simbolul plastic cel mai clar pentru a redà ideea ***unirei, stăruirii continue a națiunii și biruinței.***

«4. Concursul e liber deopotrivă pentru arhitecți și pentru sculptori, atât asociați cât și individual.

«5. Proectele definitive — cu studiul deplin al motivelor de detaliu — au a fi înaintate Academiei Române, cel mai târziu până la 30 Aprilie 1920

«6. Se vor acordà trei mari premii celor dintâi trei lucrări în ordinea clasificării I de 25.000, II de 10.000, III de 5.000 lei».

D-l *V. Pârvan* adaoge apoi că ar fi bine să se ducă o întreagă campanie pentru strângerea sumelor necesare înfăptuirii acestui deosebit monument. Deșteptarea maselor populare trebue să plece de sus. Academia are în sânul ei membri cari au ziarele lor proprii și prin mijlocirea cărora s'ar puteà face o propagandă cât mai intensivă.

— Se decide ca procesul-verbal să se publice prin ziare.

D-l *I. Bianu* prezentă un document foarte important pe care l-a cumpărat dela d-l Locot. Rosetti, al doilea fiu al lui Vintilă C. A. Rosetti. Documentul conține textul original al Constituției Comisiunii Centrale din Focșani dela 9 Octomvrie 1859 și are două anexe: una tratând despre vacanța tronului și cealaltă despre legea electorală. Atât documentul cât și anexele au aceleași iscălituri originale. D-l Locot. Rosetti, când a primit costul documentului, a spus că are și exemplarul aurit.

D-l *M. C. Sutzu* zice: Hotărîsem să las Academiei amândouă colecțiunile mele de monete și greutăți. Din nenorocire în timpul ocupațiunii străine mare parte din cele mai importante monete au dispărut. Dăruesc restul din monetele ce mi-au mai rămas și întreaga colecție de greutăți. Colecția de greutăți este intactă și foarte bogată. Regret că din cauza furtului nu pot face un dar mai bogat.

Greutăți grecești: I. *De plumb.*

1. *Kallatis.* Mină autonomă, formă pătrată. *Av.* HP; ΔΙ Cap de zeiță. *Rs.* MNA. Armele lui Herakles.
2. — Mină, formă de foaie. *Av.* Capul radiat al lui Helios. *Rs.* TE. Armele lui Herakles.
3. *Tomis.* Mină, formă triunghiulară. *Av.* Cap de zeu, 623 gr. Autonomă.
4. — Jumătate de mină, triunghiulară. *Av.* HMI; TO. Cap de dioscur. 289 gr. Autonomă.
5. — Sfert de mină, triunghiulară. *Av.* TE. Contramarca MENICKOY Bustul lui Hermes. 163 gr. Autonomă.
6. — Idem. *Av.* TO; TETARTH. Bustul lui Hermes. 141,80 gr. Autonomă.
7. — Idem. *Av.* TE. Bustul lui Hermes. 158 gr. Autonomă.
8. — Idem. *Av.* Bustul lui Hermes. 104 gr. Autonomă.
9. — Mină, formă pătrată. *Av.* MNA; TO; ΔΙΟΣ. Stea. 450 gr. Autonomă.
10. — Jumătate de mină, formă pătrată. *Av* . HMI: TOMI. Stea. 273 gr. Autonomă.

11. — Mină de formă ovală cu o coadă scurtă. *Av*... H; MNA. 2196 gr. Epoca romană.
12. — La fel. 190 gr. Epoca romană.
13. *Lysimachia*. Jumătate de mină, formă pătrată. *Av*. ΛΥ: HMI. Protome de leu. 253 gr.
14. — Sfert de mină, formă pătrată. *Av*. ΛΥ; TE. Protome de leu. 123 gr.
15. *Atica*. Greutate de formă pătrată. *Av*. Amforă. 303 gr.
16. — Idem. *Av*. HMI. 171 gr.
17. — Idem, 151 gr.
18. — Idem, dar vasul are altă formă. 308 gr.
19. *Heraclea Pontică*. Greutate triunghiulară. *Av*. HPA; TETAP. Capul lui Dionysos (?). 129 gr.
20. *Kyzikos*. Greutate pătrată. *Av*. KYZI; TP... Făclie. 75 gr.
21. *Asia*. Incertă, formă pătrată. *Av*. Victorie. *Rs*. Delfin. 57 gr.
22. — Idem. *Av*. ΟΓ / Ο | ΛΟ / Ν Două cornuri de abondanţă încrucişate. 77 gr.
23. — Idem. Pătrată cu coadă. *Av*. HMIA *Rs*. Indescifrabil 206 gr. EITP.
24. — Idem. Pătrată. *Av*. Contramarcă nesigură. 92 gr. găurită.
25. — Idem. Pătrată. *Av*. N... 38 gr.
26. — Idem, Idem. *Av*. Δ 90 gr.
27. — Idem, Idem. *Av*. Δ 41 gr.
28. — Idem, Idem. *Av*. H 31 gr.

II. *De bronz*

29. *Atica*. Pătrată. *Av*. HE. Delfin. 438 gr.

Greutăţi Romane: I. *De plumb*.

30. *Libră*, formă patrată. *Av*. O lungă inscripţie greacă nelămurită. 250 gr Ruptă.
31. *Libră*, pătrată. *Av*. A....TP *Rs*. ΔIKAIΩN. Un vas (?). 322 gr. A
32. *Jumătate de libră*, pătrată. *Av*. Strugure. *Rs*. Un vas. 144 gr.
33. *Tetrunchie*, pătrată. *Rs*. ITAAIKON. 110 gr.
34. Idem. *Av*. TETPOYNKION Corn de abondenţă. *Rs*. ΔIKAION. 165 gr
35. Idem. Rău conservată. 93 gr.

36. Idem. *Av.* OΥΝΚΙ... *Rs.* ΙΤΑΛ Rău conservată, 85 gr.
ΛΙΤΡ... ΔΙΚΕ
Γ
37. *Triunchie*, pătrată. *Av.* ΤΡΙ *Rs.* ΙΤΑ Ruptă în jumătate.
ΟΥΝ Λ...
38. Idem. *Av.* ΤΡΙ *Rs.* ΙΤΑ Ruptă în jumătate.
ΟΥΝ Ι
Κ... Ν
39. *Dinuchie*, pătrată. *Av.* ΔΙΟ | ΥΝ | ΚΙΝ *Rs.* ΙΤΑ | ΛΙ | ΚΟΝ. 54 gr.
40. Idem. *Av.* ΔΙΟΥ | ΝΚΙΝ. *Rs.* ΔΙΚΑ | ΙΟΝ. 35 gr.
41. Idem. *Av.* ΔΙ | ΟΥΝ | ΚΙΕ. *Rs.* Două cornuri de abondanță. 50 gr.
42. Idem. Idem 56 gr.
43. Idem. Idem 55 gr.
44. Idem. *Av.* ΔΙΟ | ΥΝ | ΚΙΝ *Rs.* ΙΤΑ | ΛΙΚ | ΟΝ. 53 gr.
45. Idem. *Av.* ΔΙΟ | ΥΝ... *Rs.* Șters. 50 gr.
46. *Uncie*, pătrată. *Av.* ΟΥΝ | ΚΙΑ *Rs.* ΙΤΑ | ΑΙ | Κ. 30 gr.
47. Idem. *Av.* ΟΥΝ | ΚΙΑ *Rs.* ΙΤΑ | ΑΙ | ΚΗ. 30 gr.
48. Idem. Idem. 26 gr.
49. Idem. Uzată.
50. Idem. *Av.* ... | ΚΙΑ *Rs* ... | Q 26 gr.
51. Idem. *Av.* ΟΥΝ *Rs.* Ν 26 gr.
52. Idem. *Av.* ΟΥΝ | ΚΙΑ *Rs.* ΙΤΑ | Α | ΚΗΙ 26 gr.
53. Idem. *Av.* ΟΥΝ | Ο | ΚΙΑ *Rs.* Δ | Ι | Κ | Ε 29 gr.
54. Idem. Ca no. 51. 26 gr.
55. Idem. *Av.* ΟΥΝ | ΚΙΑ *Rs.* ΙΤΑ | Α | ΚΗ. 26 gr.
56. Idem. Ștearsă. 26 gr.
57. Idem *Av.* Γ | Ι. 25 gr.
58. Idem. *Av.* Α | ΑΥΡ | ΝΟ. 28 gr.
59. Idem. *Av.* Monograma ΟΥ 28 gr.
60. Idem. *Av.* ΟΥΝΚΙΑ ΙΤΑΗΚΗ 26 gr.
61. Idem. Ștearsă. 24 gr.
62. *Jumătate de uncie*, pătrată. *Av.* Η. *Rs.* Μ. 13 gr. 50.
63. Idem. *Av.* ΗΜΟΥ | Ν | ΚΙΑ *Rs.* ΔΙΚ 13 gr. 50.
64. Idem. *Av.* Δ *Rs.* ștearsă 13 gr.
65. Idem. *Av.* Η. *Rs.* Π. 13 gr.
66. Idem. Idem. 13 gr.
67. Idem. *Av.* Η *Rs.* Μ 13 gr.
68. Idem. *Av.* Δ *Rs.* Δ 9 gr.
69. Idem. Idem. 8 gr.
70. Idem. Idem. 8 gr.
71. Idem. Idem. 8 gr.

72. Incertă. *Av.* B. 61 gr.
73. Idem. *Av.* B. 47 gr.
74. Idem. *Av.* TΓ *Rs.* ITAB 135 gr.
75. Idem. *Av.* AI | TP. 285 gr.

II. *De bronz.*

76. Greutate pătrată. *Av.* Γ + B 53 gr.
77. Idem. 27 gr.

III. *De piatră.*

78. Libră 315 gr.
79. Cap de om de marmoră, cu inscripția HMI. 12 gr. 50.

Greutăți Egiptene: I. *De piatră.*

80. Granit, în formă de Trunchiu de con răsturnat cu baza de sus rotunjită, 18 kgr. 200 gr. (200 debennu?)
81. Piatră neagră, aceeaș formă, 4 kgr. 900 gr.
82. *Cinci debennu,* 469 gr.
83. Trei debennu, 271 gr.
84. Doi debennu, 184 gr.
85. *Un debennu și jumătate,* 134 gr.
86. *Debennu.* 95 gr.
87. Idem 95 gr.
88. Idem 94 gr.
89. *Cinci Kati,* 43 gr.
90. *Dublu Kati,* 19 gr.
91. « « 17 gr.
92. « « 18.70 gr.
93. « « 18 gr.
94. « « 17.20 gr.
95. « « 18 gr.
96. « « 18 gr.
97. « « 16.60 gr.
98. *Kati* 13 gr. (alb)
99. « 11 gr.
100. *Kati* 9.70 gr.
101. « 9.20 gr.
102. « 9.20 gr.
103. « 9.20 gr.
104. « 9.00 gr.
105. « 9.10 gr.
106. « 9.30 gr.
107. « 9.70 gr.
108. « 9.70 gr.
109. « 9.70 gr.
110. « 9.20 gr.
111. « 9.30 gr.
112. « 9.20 gr.
113. « 9.10 gr.
114. « 9 gr.
115. « 9.30 gr.
116. « 9 gr.
117. « 9 gr.
118. « 9 gr.
119. « 9 gr.
120. « 8.85 gr.
121. « 9.10 gr.
122. « 9 gr.
123. *Jum. Kati* 5 gr.

124. *Jum. Kati* 4.60 gr.
125. » 4.50 gr.
126. » 4.50 gr.
127. » 4.50 gr.
128. » 4.50 gr.
129. » 4.50 gr.
130. » 4.20 gr.
131. *Jum. Kati* 3.90. gr.
132. » 3.90. gr.
133. » 3.90. gr.
134. » 4.50. gr.
135. *Incertă* 52 gr.
136. idem 50 gr.
137. idem 30 gr.

II. *De bronz.*

138. *Cinci Kati* 40 gr.
139. Idem 40 gr.
140. Idem 40.80 gr
141. *Doi Kati şi jumătate* 23.50 gr.
142. *Doi Kati* 18.20 gr.
143. *Kati* 7.80 gr.
144. *Sfert de Kati*, 2.50 gr.

Greutăţi incerte de provenienţă din Epipt.

145. Piatră albă 400 gr.
146. Idem, 291 gr.

Recapitulare:

Greutăţi greceşti:	de plumb	—	—	28 bucăţi
	de bronz	—	—	1 »
		Total	—	29
Greutăţi romane:	de plumb	—	—	46
	de bronz	—	—	2
	de piatră	—	—	2
		Total	—	50
Greutăţi egiptene:	de piatră	—	—	58
	de bronz	—	—	7
		Total	—	65
Incerte:	de piatră	—	—	2
		Total general	—	146 bucăţi.

D-l Vicepreşedinte *I. Brătescu-Voineşti*, în numele Academiei, mulţumeşte călduros d-lui Sutzu pentru frumosul dar cu care contribue la îmbogăţirea colecţiunilor ei.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 19 SEPTEMVRIE 1919.

Președința d-lui *I. Al. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

Dela d-l G. Lacour-Gayet se primește următoarea scrisoare în limba franceză:

«Am onoare a vă adeveri primirea scrisorii dela 16 Iunie prin care mă înștiințați că Academia Română mi-a conferit titlul de membru onorar.

«Vă rog Domnule Președinte să exprimați confraților D-voastre adânca mea recunoștință.

«Făcându-mi această onoare Academia Română a înțeles să deà o nouă mărturisire simpatiei care unește țerile noastre și cari le-a condus la victoria comună».

Dela P. S. Dr. E. Miron Cristea, Episcopul Caransebeșului, se primește următoarea scrisoare:

«Cu deosebită bucurie am cetit cuprinsul scrisorii Măritei Academii Române dela 16 Iunie 1919 No. 1242, prin care mi se comunică alegerea mea ca membru de onoare al acestei înalte instituțiuni culturale. Votul acesta este o răsplată peste măsură de mare a activității mele publice pe terenul culturii noastre românești.

«Admit că am scris mai multe cărticele, cari au fost bine apreciate de publicul cetitor și de aceea pentru cari au fost scrise, și că am dezvoltat o destul de estinsă activitate ziaristică, agitând în deosebi chestii bisericești, culturale și sociale; dar timpul luptelor pentru existența noastră în statul ungar nu ne-a permis a ne specializà și aprofundà prea mult în un anumit ram al științelor sau al literaturii, ci ne-a îndrumat pe terenul muncii pentru deșteptarea și întărirea conștiinței naționale și pentru propagarea și întărirea culturii românești prin toate mijloacele posibile și în deosebi prin o propagandă nemijlocită în păturile largi ale poporului dela țară și dela centre, cutreerând în cursul slujbelor mele grele din organizmul bisericei toate colțurile ținuturilor românești dela Colibița, pe Valea-Bârgăului, până la Vârșeț și Panciova, dela Bran până la Sălagiu și dela Streiu ori dela Mehadia, până în Maramureș etc.

„In această privință am conștiința împăcată, că am contribuit cu toată căldura sufletului meu și cu toată forța puterilor de cari am dispus, la formarea sufletului românesc al poporului nostru de dincoace de Carpați, așà cum îl aflăm în aceste zile de glorioase fapte pentru neamul nostru.

«Împintenat de marea distincție din partea Academiei Române, mă voiu nizui a-mi luà și în viitor partea mea din munca dezinteresată pentru pro-

movarea tuturor intereselor noastre obștești și pentru crearea și întărirea tuturor instituțiunilor, cari să contribue la consolidarea patriei române întregite și la înălțarea națiunii române în toate privințele».

Dela Părintele Șt. Meteș se primește următoarea scrisoare :

«Am primit încunoștiințarea oficioasă din 16 Iunie a. c., că Academia Română m'a ales membru corespondent al ei la Secțiunea istorică.

«Vă rog, Domnule Președinte, împărtășiți Onor. Membrii ai Academiei mulțumirile mele respectuoase pentru această distincție și asigurarea că în viitor mă voiu nizuì să aduc contribuții și mai folositoare științei românești».

Dela d-l Alexe Procopovici se primește următoarea scrisoare :

«Primesc numai astăzi scrisoarea D-voastră No. 1213 din 16 Iunie a. c., prin care mă înștiințați că am fost ales membru corespondent al Academiei Române la Secțiunea literară.

«Fericit de înalta distincțiune de care mă împărtășesc astfel cel dintâiu dintre bucovineni după zilele unirii noastre, chiar în clipele când după acești ani de răsboiu reiau cercetările filologice, vă rog, Domnule Președinte, să primiți atât D-voastră cât și Domnii Membrii ai Academiei Române, cele mai bine simțite mulțumiri pentru onoarea ce-mi faceți».

Dela d-l Ioan Borcea se primește următoarea scrisoare :

«Primind înștiințarea D-voaste că Onor. Academie Română, în actuala sesiune, m'a ales membru corespondent la Secțiunea șiințifică, adresez în primul rând mulțumirile mele adânci pentru această onoare.

«Ca fost bursier al Academiei, mă simt dator a reînnoì, și cu această ocaziune, sentimentele mele de recunoștință față de cel mai înalt așezământ de cultură al neamului nostru.

«Nu voiu încetà de a pune mai departe modestele mele puteri în vederea scopurilor frumoase pe care Onor. Academia Română le urmărește și le încurajează cu atâta mărinimie».

D-l General C. Găvănescu mulțumește prin scrisoare pentru acordarea premiului «Năsturel» de 4000 lei din 1919 lucrării sale *Epopeea română —Răsboiul nostru pentru întregirea neamului.*

De la d-l Paul Gore se primesc pentru colecțiunile bibliotecii 40 cărți, aproape toate în limba rusească, privitoare la istoria și viața Basarabiei.

Ministerul Afacerilor Străine, răspunzând intervențiunii Academiei din luna Martie a. c., înaintează în copie o adresă a Ministerului Afacerilor Străine al Franței, prin care încunoștiințează că Stațiunea biologică dela

Roscoff nu numai că în prezent funcționează regulat, dar a funcționat și în timpul răsboiului. Locul închiriat de Academie a fost rezervat pentru savanți români, desi chiria a fost achitată numai până 1917, și de această dispozițiune s'a folosit d-l Profesor Cantacuzino și doi fii ai săi.

Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor înaintează din partea Ministerului Instrucțiunii publice al Greciei un exemplar din Buletinul arheologic care apare în Atena, cu înștiințarea că se vor primi regulat numerele viitoare ale acestei publicațiuni și cu rugămintea de a se trimite în schimb publicațiunile similare ale Academiei.

Dela Academia de Inscripțiuni și Frumoase-Litere din Paris se primește o scrisoare care în traducere are următorul cuprins:

«Academia de Inscripțiuni și Frumoase-Litere a fost foarte atinsă de graba cu care Academia Română a dispus să fie reprezentată prin delegatul ei d-l Sutzu la conferința ținută la Paris în Maiu trecut și care a ajuns la constituirea Uniunii Academice de cercetări și publicațiuni. Ca delegat al Academiei și secretar al Uniunii, vă rog să primiți sincerile lor mulțumiri.

«Cunoașteți negreșit prin delegatul d-voastră rezoluțiunile votate în unanimitate și prin ele convocarea unei nouă conferințe în Octomvrie viitor.

«Am onoare a vă trimite darea de seamă a întrunirii din Maiu, din care se vor putea studia statutele noastre provizorii și vă confirm în același timp că data viitoarei conferințe este dela 15—20 Octomvrie.

«N'am trebuință să adaog că prezența delegaților d-voastre va fi bine venită. Nenorocirile și eroismul României au mărit și mai mult simpatia și respectul de care ea se bucură în lume; marea valoare a învățaților ei este apreciată în toate părțile, nicăieri însă — cred că pot să o afirm — nu mai mult decât în Franța, unde mulți dintre dânșii au studiat și unde frăția sângelui latin apropie inimile în acelaș timp cu inteligențele sufletului românesc».

— Se decide ca d-l M. C. Sutzu să reprezinte Academia la a doua conferință a Uniunii academice de cercetări și publicațiuni din Octomvrie viitor.

D-l *V. Pârvan* cetește o adresă a Primăriei Capitalei prin care se spune că s'au ținut concursuri și s'au aprobat proiectele pentru amenajarea piețelor Victoriei și Romei.

«De oarece și Academia Română a anunțat un concurs pentru un monument al Unirii în Piața Victoriei, Primăria roagă a i se pune la dispoziție programul Academiei, pentru ca proporțiile și locul așezării lui să fie ținut în seamă de concurenți la proiectul de sistematizare a acelei piețe».

D-l *V. Pârvan* propune să se răspundă Primăriei că Academia nu a publicat un plan al locului unde monumentul va fi așezat și nici n'a avut special în vedere piața Victoriei. Pentru cazul că monumentul Unirii ar fi să cadreze cu piața Victoriei, e bine ca anticipat această piață să aibă cele mai largi dimensiuni posibile. Tot odată să se trimită Primăriei și o copie de pe procesul verbal al Comisiunii monumentului.

— Se aprobă.

D-l *N. Iorga* zice: In 1914 terminasem contribuția mea privitoare la istoria Românilor, a Ungurilor, a Bulgarilor, a Hunilor, Albanezilor și Țiganilor la a doua ediție din «Weltgeschichte» a lui Helmolt. Volumul al IV-lea cuprinzând această contribuție, trebuià să apară în vara acestui an.

Răsboiul a zăbovit apariția cărții, care a fost distribuită numai în 1919 Cu indignare am constatat că la fiecare din capitolele scrise de mine s'a adaus *supt numele meu* o expunere incompetentă, caricaturală și tendențioasă a evenimentelor răsboiului, întrucât priviau țerile respective.

Prefața spune că adausurile sunt datorite unui domn Dr. Hohlfeld, dar că «întrucât a fos cu putință» s'au comunicat autorului care «nu se puteau găsì».

De pe urma tristei situații provocate de tratatul din București puteam fi «găsit» și se înțelege dela sine că aș fi refuzat propunerea de a se înnădì la textul meu atacuri contra politicei pe care țara noastră a urmat-o. Expresia ambiguă «întru cât a fost posibil» e un act neonest și prejudiciabil reputației mele și personalității mele morale.

Am ținut să aduc și înaintea Academiei acest protest.

D-l *St. C. Hepites* prezintă din partea autorului următoarele lucrări ale d-lui Dr. Hurmuzescu:

L'organisation de l'Enseignement technique supérieur auprès des Universités de Roumanie;

Invățământul tehnic superior în România lucrare făcută în colaborare cu d-nii I. Ștefănescu Radu și I. S. Gheorghiu.

3. *Société française des électriciens.*—Extract du Bulletin, 3-e Série, tome VIII. No. 76.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 26 SEPTEMVRIE 1919.

Preșdința d-lui *D. Onciul,* Vicepreședinte.

D-l *V. Pârvan* cetește comunicarea pentru comemorarea Impăratului Traian, colonizatorul Daciei, dela moartea căruia s'au împlinit în 1917 optsprezece secole.

D-l Vicepreşedinte *D. Onciul.* aduce la cunoştinţa Academiei trista ştire că în săptămâna aceasta Academia a pierdut deodată doi membrii corespondenţi dela Secţia ştiinţifică şi anume: Al. Suţu ales la 11 Aprilie 1888 şi C. F. Robescu ales la 10 Septemvrie 1871.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 3 OCTOMBRIE 1919.

Preşedinţa d-lui *I. Brătescu-Voineşti,* Vicepreşedinte.

D-l *Dr. V. Babeş* zice:

Academia Română deplânge în persoană moartea prof. Alexandru Suţu decedat la 23 Septemvrie, un distins specialist în psihiatrie, membru corespondent al ei. Toată ţara care aprecià mult pe profesorul Suţu împărtăşeşte doliul nostru pentru pierderea savantului şi omului corect, just şi modest.

Dânsul a făcut parte din grupul profesorilor cari s'au întrunit pe la anul 1886 pentru a întemeià o şcoală ştiinţifică românească la facultatea dela Bucureşti, punând în evidenţă tineri de valoare şi chemând mai mulţi savanţi români din străinătate. Acţiunea acestor bărbaţi a fost cât se poate de reuşită, căci Facultatea de medicină din Bucureşti a câştigat repede un renume european. Camera şi Senatul, după propunerea d-lor Brătianu şi Sturdza îndemnaţi de Suţu, de Istrati, de Manolescu, de Calendero, de Dr. C. Cantacuzino, etc., au chemat pe aceşti savanţi şi numele lui Suţu a figurat întotdeauna printre susţinătorii, colaboratorii şi protectorii acestor savanţi. Numai după ce au dispărut unul după altul aceşti stâlpi ai ştiinţei române, s'a stins şi epoca glorioasă dar scurtă a ştiinţei medicale române, căci puţinii reprezentanţi ai ei rămaşi în vieaţă, au rămas fără sprijin şi fără apărare în mijlocul unui mediu ostil sau indiferent.

Născut la 1837 la Bucureşti, a început studiile sale aici şi apoi la Atena, unde şi-a câştigat diploma sa de doctorat, însă nemulţumit cu această şcoală, a mers la Paris, unde a luat a 2-a diplomă de Doctor cu teza despre «Troubles dyspeptiques».

Intors în ţară la 1864 a fost medic comunal, colaborator al neuitatului Davila şi întemeietorul renumitului său sanatoriu pentru alienaţi. La 1877 fu ales profesor de medicină legală şi psihiatrie.

Printre lucrările sale, cele din revista redactată de dânsul împreună cu profesorii Severeanu şi Romniceanu, despre soarta alienaţilor, şi despre mania pelagroasă, etc., au o valoare incontestabilă.

A reprezentat România la Congresele de psihiatrie unde a luat o parte activă în legislațiunea despre asistența alienaților. Dânsul este creatorul legii noastre actuale din 1884.

A fost președintele Societății medicale creată de dânsul împreună cu D-rii Calendero, Manolescu, Asachi, etc.

S'a retras din profesorat la 1897, continuând până la sfârșit activitatea sa salutară în fruntea sanatoriului său.

D-l *N. Iorga* expune comunicarea despre *„Unchiul“ lui Ștefan cel Mare.*

Dela Ministerul Afacerilor Străine se primește în copie, o scrisoare în limba engleză a Academiei de științe Maryland din Baltimore către Însărcinatul de afaceri al României la Washington, drept răspuns la apelul Academiei noastre pentru respectarea de către Conferința Păcii a integrității neamului românesc în hotarele naturale a teritoriului ce ocupă, care în traducere are următorul cuprins:

«Ne simțim onorați de atențiunea D-v. dela 30 ale lunii trecute, și cu privire la distinsul d-v. îndemn credem că se va admite ca să adresăm Academiei din România propunerile noastre prin mijlocirea legațiunii care reprezentă țara ei.

«Credem că în anii viitori se va realiză o dezvoltare de relațiuni mai strânse între România și Statele-Unite și Academiile celor două țeri vor puteà fi în legătură în multe direcții. Baltimore este unul din cele mai comerciale orașe ale Statelor-Unite și Academia sa de științe una din cele mai vechi instituții de știință din țară. Mulți bărbați distinși au fost pe lista membrilor și corespondenților ei. Probabil cei mai cunoscuți sunt Eminența sa Cardinalul Gibbons și Excelența sa Woodrow Wilson.

«Am fi foarte recunoscători de atențiunea D-v., dacă ați binevoi să transmiteți Academiei Române respectele noastre, cu dorința de a ne pune în legătură pentru înlesnirea aspirațiunilor țerii ei și a-i aduce la cunoștință dorințele noastre pentru un schimb de membri corespondenți.

«In credința că silințele noastre vor realiză unele rezultate profitabile, vă rog respectuos a propune Academiei României ca să numească trei din membrii ei, ca membrii corespondenți ai Academiei de științe Maryland și să accepte ca trei din membrii noștri pe care-i vom recomandà, să fie membrii corespondenți ai Academiei României. Vom aveà atunci ocaziunea de a servì și de a face respectiv țerile noastre mai bine cunoscute una alteia și, sper, de a ajutà aspirațiile țării d-v.»

— Se decide a se răspunde că s'a luat act cu deosebită bucurie de propunerea făcută și că ea va face parte din cadrul de activitate al Academiei în viitoarea sesiune generală.

Dela Instituţiunea Smithsoniană din Washington se primeşte o scrisoare în limba engleză, al cărei cuprins este următorul:

«Institutul Smithsonian a primit comunicarea d-v. din 2 Iunie, cu privire la fixarea teritorială a României. Sunt fericit a vă puteà asigurà că întreaga populaţie a Statelor-Unite are cea mai caldă simpatie pentru aceia cari au suferit ruperea legăturilor fireşti, cari-i legau de popoarele unite strâns prin sânge. Acest sentiment este pe deplin întreţinut de guvernul Statelor-Unite şi, reprezentanţii săi în Consiliile dela Paris s'au gândit de a stabili în lume regularea în cel mai înalt grad a consideraţiilor cari emană dela D-voastră.

«In faţa intereselor aşà de opuse ca cele cari vin în deliberare la Paris este învederat că realizarea unor astfel de scopuri poate fi mai mult sau mai puţin nedesăvârşită, totuşi poporul Statelor-Unite este bine convins că reprezentanţii săi vor face tot ce vor puteà în această privinţă».

D-l *N. Iorga* prezentă cele din urmă două lucrari ale sale şi anume: *Istoria Românilor pentru popor*, Bucureşti 1919 şi *Istoria Universală sau Istoria lumii* după căderea Imperiului Roman de Apus, I (476—1649), pentru clasa II-a secundară.

Dela d-l N. Petrescu-Comnen se primesc următoarele publicaţiuni ale sale:

Notes sur la guerre roumaine (1916 — 1917) procédées d'une lettre de M. Albert Thomas et d'une préface de M. Maurice Muret. Lausanne-Paris, 1918;

La Dobrogea (Dobroudja), essai historique, économique, éthnographique et politique. Lausanne-Paris 1918;

Un peuple martire (Les Roumains de Transylvanie et de Hongrie.) Genève 1919;

Les Annales des Nationalités, anul 7, No. 2, conţinând un articol al donatorului cu subiectul *Les Révendications de la nationalité roumaine;*

La Terre Roumaine à travers les âges, Lausanne-Paris 1919, atlas istoric, politic şi etnografic, precum şi alte foi de propagandă in folosul cauzei româneşti tipărite în Elveţia şi Franţa în timpul marelui răsboiu.

D-l *Al. Lăpĕdatu*, prezintă în dar următoarele:

a) Un atlas al Alsaciei-Lorenei dăruit de Ministerul Afacerilor Străine al Franţei prin d-l De Martonne. Lucrarea conţine toate modificările suferite de aceste provincii la graniţa lor dinspre Germania cu începere din anul 1792;

b) Un atlas geografic şi statistic al Poloniei, redactat şi publicat de d-l Eugène de Romer, profesor la Lemberg, dăruit de autor. Acest atlas este o mică enciclopedie foarte bogată conţinând tot felul de date referitoare la Polonia şi poporul polonez.

Dela d-l Ioan Condurache se primeşte spre a se publică în Anale manuscriptul lucrării sale *Suzeranitatea Ungaro-Polonă şi efectele ei asupra suveranităţii Principatelor Române până la 1500.*

— Se recomandă Secţiunii istorice.

D-l *V. Pârvan*, ceteşte procesul-verbal al Secţiunii istorice pentru şedinţa dela 19 Septemvrie prin care se specifică că Secţiunea a decis a se supune aprobării plenului următoarele:

a) să se restitue autorilor străini de Academie lucrărilor lor admise a se publică în Anale, dacă ei ar dori să le publice mai de grabă, Academia neputând publică deocamdată decât prea puţin şi foarte încet din cauza marilor dificultăţi cu tiparul;

b) să se traducă în limba franceză şi să publice în Buletinul Secţiunii istorice discursul rostit de d-l D. Onciul în şedinţa solemnă dela 14 Maiu a. c.;

c) d-l N. Iorga să binevoiască a cercetă *Mânăstirile subterane din Basabia* despre cari atrage atenţiunea d-l Zamfir C. Arbore printr'o notiţă adresată Academiei la 11 August trecut. Academia să intervină pe lângă autorităţile din Basarabia ca să pună la dispoziţia d-lui N. Iorga mijloacele necesare pentru a face această cercetare.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 10 OCTOMVRIE 1919.

Dela d-l General Scarlat Panaitescu se primeşte următoarea scrisoare:

«Cu adâncă recunoştinţă mulţumesc onoratului Colegiu pentru distincţiunea, ce mi-a acordat, alegându-mă membru corespondent al Academiei Române.

«N'am urmărit niciodată în cursul carierei mele să ajung la aureola, cu care îmi coronaţi azi opera mea ştiinţifică-militară, căci am găsit totdeauna un puternic sprijin în modestia împlinirii datoriei şi în iubirea de neam. Am avut frumoasa recompensă de a-mi termină cariera militară, contribuind în gradul de general la desăvârşirea idealului milenar al neamului, împlinindu-mi prin aceasta cel mai mare vis al tinereţei mele şi visul de aur al oricărui soldat.

«Hotărârea d-voastră nu-mi dă voie să mă opresc aci; îmi deschide noi orizonturi de activitate. Mă închin în faţa noilor obligaţiuni ştiinţifice, ce-mi impune noua situaţiune, şi promit să-mi iau acest crez ca simbol al bătrâneţei mele şi vieţei de reculegere în care intru.»

D-l *D. Onciul* prezentă ultima sa publicaţiune *Idea Latinităţii şi a Unităţii Naţionale* — două lecţiuni de deschidere a cursului de istoria Românilor, Bucureşti 1919.

Dela Institutul Musée Guimet din Paris se primeşte tomul 42 din Analele sale cuprinzând lucrarea : Cambodge. *Fête civiles et réligiuses* par Adhémard Leclère, Paris MDCCCCXVII, însoţită de o scrisoare prin care roagă a i se răspunde de primire pentru ca, asigurându-se în acest mod de regularitatea funcţionării postei între Franţa şi România să trimită Academiei şi publicaţiunile viitoare.

— Se decide a se exprimà mulţumiri, trimeţându-se în schimb publicaţiuni de ale Academiei potrivite cu activitatea acelui Institut.

D-l *I. Bianu* prezentă un document de istorie culturală primit dela d-l C. Krupenski. Este o petiţie dată la 1820 către poliţia austriacă din Veneţia de Giovanni Battista Negrini, care spune, că se ocupă cu întocmirea unei trupe de operă pentru teatrul din Bucureşti, capitala Valahiei.

D-l *V. Pârvan* aminteşte că în şedinţa Academiei dela 19 Septemvrie trecut s'a decis ca d-l M. C. Sutzu să reprezinte Instituţiunea noastră la a doua conferinţă a Uniunii Academice de cercetări şi publicaţiuni care se va ţine la Paris la 15 Octomvrie curent. D-l M. Sutzu a sosit dela Paris înainte de a i se fi comunicat această însărcinare, astfel că Academia noastră nu mai poate fi reprezentată la conferinţă, ziua deschiderii congresului fiind prea apropiată. Secţiunile literară şi istorică, a căror activitate cadrează cu a Uniunii Academice care va luà forma definitivă în acest congres, au tot interesul să fie în relaţiuni cu această Asociaţiune şi de aceea este necesar să se dea un răspuns la invitaţiile făcute Academiei noastre de către Academia de Inscripţiuni şi Frumoase Litere din Paris de a participà la această conferinţă.

D-l *I. Bianu* răspunde că biuroul Academiei a făcut cunoscut că Instituţiunea noastră va aderà la toate deciziunile ce se vor luà de participanţ la conferinţă, dar că nu are posibilitatea să trimită acum nici un reprezentant

D-l *V. Pârvan* spune că este secundar dacă delegaţii vor merge sau nu la conferinţă ; este însă necesar să se numească câte un reprezentant din Secţiunile literară şi istorică, al căror nume să figureze în scripte şi cari să intre în corespondenţă cu Uniunea. Propune pentru acest scop şi pentru acest an pe d-nii Ovid Densuşianu din Secţiunea literară şi M. C. Sutzu din Secţiunea istorică.

— Propunerea se primeşte.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 17 OCTOMVRIE 1919.

Preșidința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *Ovid Densușianu* expune comunicarea pentru comemorarea lui Nicolae Bălcescu cu ocaziunea împlinirii, în anul curent a unui secol, dela nașterea sa.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 24 OCTOMVRIE 1919.

Preșidința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* face o comunicare despre *Condițiunile pentru a sterlizà apa de băut prin filtrele dela Bâcu-Arcuda după cercetările d-lui Dr. A. Babeș.*

D-l *N. Iorga* face o comunicare cu subiectul: *Noi mărturii străine despre istoria modernă a Românilor.*

ȘEDINȚA DELA 31 OCTOMVRIE 1919.

Dela d-l *Al. Lăpĕdatu* se primește următoarea scrisoare:

«Depun pentru colecțiile Academiei:

«1. Un pergament domnesc din 1438 Fev. 5, dela Ilie și Ștefan, fiii lui Alexandru cel Bun. Documentul aparține de drept Academiei, întru cât face parte din fondul ultimelor documente dela M-rea Slatina, dăruite, la 1907, de Adm. Casei Bisericii Academiei. Atunci cu învoirea celor în drept l-au luat și l-au încredințat mult regretatului Ioan Bogdan spre studiere, pentru publicarea documentelor anti-Ștefaniene ce pregătià. Acum fiindu-mi restituit de moștenitori, îl depun pe biuroul Academiei.

«2. Un fragment de mss. grecesc, dela sfârșitul sec. XVI, de conținut religios moral, cuprinzând rugăciuni pentru post, mss ce mi-a fost dăruit — nu mai știu de cine — personal.

Dela d-l Ioan D. Condurachi se primește pentru a se publicà în *Anale* manscriptul lucrării sale: *Soli și Agenți ai Domnilor Moldoveni la Poartă în secolul al XVII-lea.*

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 7 NOEMVRIE 1919.

Preşedinţa d-lui: *I. Brătescu-Voineşti,* Vicepreşedinte.

D-l *N. Iorga* face o comunicare cu subiectul: ***Lucruri nouă găsite în Basarabia.***

D-l Iorga prezentă apoi următoarele documente despre cari a vorbit în comunicarea expusă şi cari au fost aduse în dar pentru colecţiunile Academiei:

I. Din partea d-lui Paul Gore din Chişinău, membru onorar al Academiei:

a) un document cu data 1633 (7142) Septemvrie 6, prin care Moisi Moghilă întăreşte stăpânirea boerului Nan Părasco Donocea Logofătul peste satul Ioşnilova din ţinutul Orheiului;

b) o înştiinţare în româneşte dată din Petersburg la 20 Iunie 1821 pentru vânzarea unor averi în Basarabia.

II. Din partea Departamentului Agriculturii din Basarabia un dosar cuprinzând 14 documente, dintre cari 3 dela Alexandru-cel-Bun din anii 1429 şi 1430, unul dela Petru Voevod din anul 1456, două dela Ștefan-cel-Mare din anii 1463 şi 1500, unul dela Petru Rareş din anul 1527, unul dela Iancu Voevod din anul 1581, unul dela Petru Vodă din anul 1589, unul dela Aron Voevod din anul 1592, unul din anul 1772 şi restul de trei din 1774. Toate aceste documente se referă la iazul și prisaca Zagornii dela Nistru şi la satul Copanca dela gura Zagornii dăruite Mănăstirii Neamţului de către Voevozii Moldovei precum și la certurile pentru stăpânirea acestor imobile.

ȘEDINȚA DELA 13 NOEMVRIE 1919.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul,* Vicepreşedinte.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* ceteşte o adresă dela Marele Stat Major prin care se specifică că Guvernul a hotărît transportarea capului lui Mihaiu Viteazul de la Mitropolia din Iaşi la Mănăstirea Dealului. Capul Eroului va fi purtat în procesiune, care va porni din Iaşi în ziua de 15 Noemvrie, se va opri prin localităţile istorice Succava, Turda, Alba-Iulia, Sibiiu și Șelimberg şi va sosi la Mănăstirea Dealului în ziua de 21 Noemvrie, când se va face înhumarea. Academia este rugată să numească doi delegaţi cari să facă parte din Comisiunea care va însoţi procesiunea.

— Sunt delegaţi d-nii *N. Iorga* şi *I. Simionescu.*

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 14 NOEMBRIE 1919.

Preşedinţa d-lui *I. Brătescu-Voineşti*, Vicepreşedinte.

D-l Inginer Gogu Constantinescu face o comunicare despre *Ştiinţa Sonică*.

ŞEDINŢA SOLEMNĂ DELA 21 NOEMVRIE 1919.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul*, Vicepreşedinte.

Şedinţa solemnă de astăzi — ziua Sfinţilor Arhangheli Mihail şi Gavril — fiind destinată comemorării lui Mihai Vodă Viteazul, au fost invitaţi prin biurourile Corpurilor legiuitoare şi prin presă senatorii şi deputaţii aleşi în provinciile alipite Basarabia, Bucovina şi Ardealul. Au luat parte la şedinţă mulţi reprezentanţi ai ţerilor surori în frunte cu membrii onorari ai Academiei şi prelaţii: I. P. S. Sa Mitropolitul Pimen al Moldovei şi Suçevei, P. S. Sa Miron Cristea Episcopul Caransebeşului, P. S. Sa Ioan Papp Episcopul Aradului, P. S. Sa Arhiepiscopul Nicodem al Basarabiei.

D-l Vicepreşedinte *D. Onciul*, deschizând şedinţa, zice:

«Salut pe onoraţii reprezentanţi ai ţerilor surori unite, cari în participare aşà de numeroasă au venit să onoreze şedinţa noastră de astăzi. E întâia dată că sub bolta acestui templu al culturii româneşti se află întruniţi atâţi fruntaşi distinşi ai naţiunii, din toate ţinuturile patriei româneşti dela Nistru pân' la Tisa.

«Prăznuim amintirea eroului martir al unităţii naţionale, căzut jertfă, pe câmpia Turdei, pentru idea mântuitoare căreia el i-a dat fiinţă, idee realizată azi prin reunirea Daciei romane sub sceptrul glorios al M. S. Regelui Ferdinand I, primul Rege al tuturor Românilor.

«Dela fericita unire a ţerilor surori, e prima zi aniversară a eroului naţional Mihai Viteazul ce o serbăm uniţi, nu numai uniţi în cugete şi simţiri, dar uniţi şi în Statul naţional al neamului românesc întreg, în România unită.

«Suntem fericiţi de a comemorà această zi împreună cu iluştrii reprezentanţi ai ţerilor susori unite şi ai Bisericii naţionale.

«Bine a-ţi venit între noi, părinţilor şi fraţilor» !

D-l *N. Iorga* expune comunicarea comemorativă.

Dela d-l Francesco d'Ovidio, Preşedintele Academiei Regale «dei Lincei» din Roma se primeşte o scrisoare al cărei cuprins în traducere este următorul:

«Ilustre Coleg,

«Răspund cu oarecare întârziere la scrisoarea D-voastre circulară, trimisă și acestei Academii Regale «dei Lincei», pe care am putut-o cetì Academiei numai la reînceperea anului academic, în ședința dela 2 Novemvrie. Cetirea ei a fost ascultată cu cea mai viie simpatie și Academia a hotărît, ca eu să Vă exprim întreaga consimțire a Academiei Italiane cu nobilul avânt al surorii sale române.

«Italia, care a suferit atât de mult și în lungul atâtor secoli apăsarea străină, și în timpii din urmă apăsarea tocmai a aceleiași Puteri, care ținea sub jugul ei o parte atât de mare a Latinilor din Orient; Italia, care este mama acestor Latini și care niciodată nu a uitat comunitatea de rassă și de limbă și meritele seculare ale fiilor săi dunăreni pentru apărarea civilizației în contra năvălirilor atâtor barbari, a simțit adâncă îngrijire pentru națiunea română, mai ales în timpurile din urmă; a tremurat și a plâns pentru ea, a suspinat după ziua eliberării ei, a salutat acea zi cu cea mai viie bucurie, și din toată inima urează României deplina realizare a aspirațiunilor ei. Acesta este simțemântul tuturor Italianilor și cu deosebire al lumii noastre academice, care vede mai luminos rațiunile istorice și de drept ale justiției internaționale. Indrăsnesc să mai adaug, că, interpretând simțemintele colegilor mei, simțesc o deosebită bucurie, eu, care ca profesor de filologia neolatină, am neîncetate ocaziuni de-a simți în limba românească răsunetul originilor comune ale limbilor noastre și ale civilizațiunii noastre.»

ȘEDINȚA DELA 28 NOEMVRIE 1919.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *Duiliu Zamfirescu*, regretând că n'a putut luà parte la ședința din ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavril, își exprimă bucuria deosebită pentru participarea Membrilor Corpurilor Legiuitoare aleși în Transilvania, Basarabia și Bucovina la ședința solemnă ținută în acea zi pentru comemorarea Marelui Voevod Mihai Viteazul. Legătura dintre Academie și reprezentanții provinciilor românești contopite cu Regatul, în timpul șederei lor în Capitală, ar trebui să devină cât mai strânsă.

Dela Ministerul de Răsboiu se primește adresa prin care Academia este rugată a comunicà cari ar fi elementele ce trebue să cuprindă, din punct de vedere istoric, emblema de pe drapelele corpurilor de trupă, de oare ce s'a decis a se publicà concurs pentru pictatul unui drapel a cărui emblemă să simbolizeze întregirea neamului, care drapel să servească apoi ca model pentru toate drapelele corpurilor de trupă din oștirea română.

— După o discuție la care iau parte d-nii *D. Onciul*, *Duiliu Zamfirescu*, *I. Bianu*, *General Gr. Crainicianu* și *G. Țițeica* se decide a se răspunde că emblema de pe drapelele corpurilor de trupă trebue să conțină aceleași elemente ca și stema țerii. Academia este reprezentată în comisiunea numită de Ministerul de Răsboiu pentru stabilirea stemei țerii, în conformitate cu noua situațiune creată de marele răsboiu, prin d-nii N. Iorga, D. Onciul, I. Bianu și V. Pârvan cari contribue cu luminile lor la facerea acestei lucrări. Numai după ce lucrările acestei comisiuni se vor fi terminat și stema țerii va fi fost aprobată de Corpurile Legiuitoare se va puteà ținea concurs pentru emblema ce urmează a se pictà pe drapelele corpurilor de trupă.

D-l *Ovid Densușianu* cetește următorul proces-verbal încheiat de Comisiunea Monumentului Unirii:

«In ședința de azi 31 Octomvrie, comisiunea a discutat unele chestiuni în legătură cu premiul publicat de Academie pentru ridicarea Monumentului Unirei și a fost de părere să se dea concurenților, prin publicitate, următoarele lămuriri în urma deciziunilor luate de ea;

«1. Monumentul se va ridicà în piața Victoriei.

«2. Scara dimensiunilor e lăsată la latitudinea concurenților, totuș e de dorit ca toate proectele să prezente o vedere generală pe scara de 0,02.

«3. Proectele se vor prezentà cu un motto, iar numele concurenților se va pune într'un plic închis cu acelaș motto.

«4. Juriul va fi compus din 5 membri ai Academiei la care se vor cooptà 2 arhitecți și un sculptor.

«5. Monumentul e proectat să se ridice cu fonduri ce ar atinge suma de 5—7 milioane.

«6. Concurenții la premii vor trebuì să fie Români ori din țerile aliate.»

D-l *General Gr. Crainicianu* crede că înălțarea unui monument al Unirii aparține mai mult Corpurilor Legiuitoare. O piață cum este piața Victoriei nu poate fi destinată de Academie pentru înălțarea unui astfel de monument fără consimțământul primăriei și al guvernului.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* observă că nu sunt bani pentru facerea concursului, cu atât mai puțin pentru facerea monumentului. Până în prezent nu s'a luat nici o măsură pentru adunarea fondurilor necesare și nu crede că prin liste de subscripții s'ar puteà adunà o sumă de 5-7 milioane.

D-l *I. Bianu* spune că a atras atențiunea Academiei asupra lipsei de fonduri, când s'a propus facerea acestui monument. Unii colegi au spus atunci că sumele se vor strânge cu ușurință prin liste de subscripție.

D-l *D. Onciul* spune că comisiunea a lucrat în conformitate cu dispozițiunile Academiei întrunite în sesiune generală și deci nu i se poate atribuì nici

o vină. Dacă nu sunt bani, Academia poate hotărî amânarea concursului fără termin.

— Se decide ca concursul anunţat, pentru care urmà a se depune proiectele definitive — cu studiul deplin al motivelor de detaliu — până la 30 Aprilie 1920, să fie amânat până la adunarea sumelor necesare ; aceatsă deciziune să fie publicată în ziare.

D-l *St. C. Hepites* prèzentă pentru colecţiunile Academiei două interesante scrisori ce i-a încredinţat d-l inginer Teodor Teodorini, care a fost în strânse legături cu familia Nothomb din Belgia. Una din scrisori este adresată de către Nicolae Golescu la 18 Aprilie 1858, din Paris, lui Alphonse Nothomb, Ministru de stat în Belgia ; prin ea se cereà mijlocirea Ministrului belgian pentru ca adresantul şi Dimitrie Brătianu să fie prezentaţi Princepelui Belgiei. A doua este o autografă a lui von Praet, Ministrul de cabinet al Regelui Belgiei, din 28 Aprilie acelaşi an, prin care se răspundeà lui Alphonse Nothomb la intervenţia făcută în favoarea lui Dimitrie Brătianu şi Nicolae Golescu.

D-l Hepites prezentă tot din partea d-lui Teodorini o a treia scrisoare cu data 24 Iunie 1866 care tractează, ca şi cele precedente, despre întroducerea dinastiei străine în Principate.

— Se decide a se mulţumì d-lui inginer T. Teodorini.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi*, în continuarea darurilor făcute cu alte ocaziuni, prezentă pentru colecţiunile blibliotecii următoarele :

a) 15 scrisori autografe ale regretatului I. Bogdan cătră d-sa, scrise din Petersburg, Moscova, Varşovia şi Kiev în anii 1889 şi 1890. Scrisorile cuprind date referitoare la activitatea ştiinţifică a lui Ioan Bogdan în timpul studiilor sale în Rusia, ca bursier al statului, şi unele informaţiuni asupra intenţiunilor Rusiei cu privire la viitorul patriei noastre ;

b) 2 scrisori autografe prin care poetul Al. Vlahuţă mulţumeşte d-lui Negruzzi pentru sfaturile şi îndrumările ce i-a dat în activitatea sa literară.

D-l Vicepreşedinte *D. Onciul* exprimă d-lui I. C. Negruzzi mulţumirile Academiei pentru această nouă mărturie de interesul deosebit ce-i poartă.

ŞEDINŢA PUBLICĂ EXTRAORDINARĂ DELA 30 NOEMVRIE 1919.

Preşedinţa d-lui *I. Brătescu-Voineşti*, Vicepreşedinte.

D-l *I. Bianu* zice: Academia ţine astăzi o nouă şedinţă de sărbătoare pentru Basarabia. Acum două săptămâni cu adevărată emoţiune am ascultat comunicarea d-lui coleg N. Iorga despre descoperirile istorice făcute în ultima sa călătorie la Chişinău şi am primit preţioasele documente aduse

de d-sa de acolo, între cari se aflau trei hrisoave (urice) dela Alexandru cel Bun. Acum, înainte de a ascultà cuvântarea colegului basarabean Ciobanu, sunt fericit a prezentà un prețios dar de aceeași natură trimis de colegul nostru onorar d-l Paul Gore. Sunt 12 hrisoave dela diferiți Domni ai Moldovei, începând cu urmașii lui Alexandru cel Bun, la începutul secolului al XV-lea până la Vasile Lupu dela mijlocul secolului al XVII. Academia a voit ca acest dar prețios al d-lui Gore să fie prezentat în această ședință sărbătorească pentru a se exprimà aici d-lui Gore călduroasele ei mulțumiri.

D-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* exprimă d-lui Gore, în numele Academiei, vii mulțumiri pentru prețiosul său dar.

D-l *St. Ciobanu* expune comunicarea anunțată cu subiectul *Continuitatea culturii și simțirii românești în Basarabia sub stăpânirea rusească.*

ȘEDINȚA DELA 5 DECEMVRIE 1919.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

Dela Secțiunea literară se primesc propunerile de a se tipări în *Anale* lucrărilor d-lor Iorgu Iordan *Studiul numelor de localități din România* și Al. Rosetti *Colindele religioase la Români.*

Secțiunea istorică propune a se publicà în *Anale* lucrarea *Soli și Agenți ai Domnilor Moldovei la Poartă în secolul al XVII-lea* de d-nul Ioan D. Condurachi, după ce mai întâiu se vor suprimà de autor capitolele cari se repetă și acelea în cari se tratează generalitații cari nu privesc de aproape subiectul.

D-l *St, C. Hepites* prezentă ca dar din partea Societății Regale Române de Geografie *Buletinul* ei cu Nr. 37 din 1916—1918 și programa lucrărilor ce se vor face în adunarea generală a acelei societăți, care se va ținea în amfiteatrul Fundațiunii Universitare Carol I în zilele de 14 și 15 Decemvrie curent.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 12 DECEMVRIE 1919.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *S. Mehedinți* expune comunicarea sa despre *Populația, problema fundamentală a Statului român.*

ŞEDINŢA DE LA 19 DECEMVRIE 1919.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *D. Onciul*, zice: Domnilor colegi, în şedinţa aceasta avem deosebita plăcere de a salută în mijlocul Academiei pe Părintele Protopop Gheorghe Popovici din Lugoj. Dela proclamarea Sf. Sale de membru corespondent al Academiei nu am avut niciodată onoarea de a-l fi avut printre noi. Salutăm astăzi cu stima cuvenită şi primim cu cea mai mare dragoste în mijlocul nostru pe destoinicul muncitor în ogorul ştiinţei, pe aprigul luptător pentru cauza naţională a fraţilor noştrii de peste Carpaţi. Istoria cunoaşte interesanta lucrare a Sf. Sale asupra Banatului şi aşteaptă ca altele să-i urmeze. Bine aţi venit între noi, Domnule Coleg, şi să vă vedem cât mai des în mijlocul acestei Instituţiuni culturale.

Părintele Protopop G. Popovici, zice: Domnule Preşedinte şi prea stimaţi colegi, adânc mişcat de cuvintele adresate, exprim profunda mea mulţumită şi vă asigur că în vieaţă, cât îmi vor permite puterile, nu voiu încetà de a-mi face datoria faţă de neam şi patrie. Imprejurări independente de voinţa mea, adeseori în legătură cu situaţia politică a noastră sub dominaţia străină, m'au împiedecat de a fi putut veni vreodată la şedinţele Instituţiunii, care m'a onorat cu titlul de membru corespondent al ei. Vă mulţumesc din toată inima pentru calda manifestaţie de simpatie şi vă asigur că ce voiu puteà nu voiu încetà de a face.

Marele Stat Major face cunoscut că a luat iniţiativa de a organiză un biurou de educaţie naţională, cu menirea de a lucrà pentru dezvoltarea simţimântului patriotic şi a conştiinţei naţionale. Pentru acest scop s'a hotărît înfiinţarea unui comitet din care să facă parte organele autorizate ale şcoalei, bisericii, armatei şi ale tuturor instituţiunilor şi societăţilor de educaţie din ţară. Marele Stat Major roagă Academia să numească un delegat care să o reprezinte în acel comitet.

— Se deleagă d-l *D. Onciul*.

ŞEDINŢA DELA 26 DECEMVRIE 1919.

Preşedinţa d-lui *I. Brătescu-Voineşti*, Vicepreşedinte.

D-l Vicepreşedinte *I. Brătescu-Voineşti* zice: Azi pentru întâia oară se prezentă între noi d-l Emil Racoviţă, colegul nostru în Secţiunea ştiinţifică, ales la 11 Aprilie 1905. Titlurile d-sale foarte cunoscute în sânul Academiei mă dispensează de a le mai aminti. In numele Domniilor-Voastre îi urez

mulți ani de sănătate și vigoare pentru a duce mai departe faima culturii românești.

D-l Emil Racoviță mulțumește pentru urările ce i se fac și căldura cu care este primit în mijlocul Academiei.

Dela d-l C. N. Hurmuzachi se primește următoarea scrisoare:

«In urma lipsei unei comunicațiuni regulate cu țara noastră, am aflat după mai multe luni, că am fost proclamat membru de onoare al Academiei Române. Acum mă folosesc de ocaziunea plecării unui curier, spre a adresà D-voastre aceste șire, și sper că în curànd voiu aveà onoarea, de a mă aflà în fine în mijlocul D-voastre.

«Vă rog, Domnule Președinte, să primiți expresiunea simțemintelor mele de mulțumită profundă, pentru înalta distincțiune care mi s'a oferit, și să binevoiți a comunicà aceste simțeminte Domnilor Membri ai Academiei. Privesc această distincțiune ca cea mai mare onoare și constat cu deosebită bucurie că ați binevoit a relevà colaborarea mea la întreținerea sentimentului național, ceeace a fost, după opinia mea, prima datorință a fiecărui Român din țerile stăpânite de străini. Sub împrejurările de atunci erà necesar de a concentrà toate forțele naționale spre unicul scop al eliberării neamului. Aceasta erà premisa fundamentală a oricărei activități științifice roditoare și a progresului cultural.

«Astăzi, sub domnia înțeleaptă și glorioasă a Majestății Sale Regelui nostru Ferdinand, când am ajuns în fine împlinirea idealului unirii tuturor Românilor, ne așteaptă iarăși o muncă gigantică spre a consolidà cele dobândite, o muncă care cere împărțirea forțelor pe diferitele terene ale vieții naționale. Știința națională a fost cultivată până acum mai ales în România liberă care ne-a servit totdeauna ca model și va conduce de acum înainte destinele părților recucerite. In țerile românești eliberate de sub influența spiritului străin se va ivì acum un nou avânt științific cu caracter tipic național și cu timpul vor contribuì și aceste țeri la înălțarea întregului neam, dezvoltându-se în cultura proprie.

«Astfel vom cucerì pozițiunea dominantă care ni se cuvine în această parte a Europei și vom mărì importanța notei românești pentru civilizațiunea și pentru progresul general al omenirii».

D-l *I. Simionescu* prezentă în dar din partea preotului Gh. Constantinescu din Hârlău o monetă de aur găsită în ruinele palatului lui Stefan-cel-Mare din acea comună. Moneta este un ducat al Dogelui venețian Aloisiu Contarini (1676—1683) și prezentă importanță din cauza localității în care a fost găsită. D-l Simionescu dăruește apoi lucrările sale *Pufuri de Păpădie*,

tipărită în Seria B. No. 6 din Biblioteca Asociației «Cercetașii României», și *Din tainele florilor*, publicată de Cassa Școalelor în No. 12 a Bibliotecii de popularizarea științei.

ȘEDINȚA DELA 2 IANUARIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

Dela d-l Carol Kadlec din Praga se primește următoarea scrisoare:

«Cu deosebită plăcere am luat la cunoștință știrea din 16 Iunie 1919 No. 1242, înmânată mie la 22 Noemvrie 1919, că am fost ales membru al Academiei Române.

«Stimez foarte mult această înaltă distincțiune și mă voiu silì să lucrez și mai departe, pe cât îmi permit puterile mele, pe terenul istoriei legăturilor reciproce româno-slavè.

«In sfârșit doresc din adâncul inimii, ca poporul român, care după atâtea lupte pentru drepturile sale inalienabile, și-a realizat acum visul idealurilor sale naționale, să continue mai departe fericit opera sa culturală și să fie cruțat de toate piedicile în dezvoltarea lui».

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi*, cetește următoarea listă a publicațiunilor prezentate în terminul regulamentar la concursurile premiilor ce urmează a se decerne în sesiunea generală viitoare:

1.—*La premiul Năsturel de 4.000 lei.*

Antonescu (Lt. Colonel I.), Românii. Origina, trecutul, sacrificiile și drepturile lor. București 1919.

Brucăr (I.), Incercări și studii. București 1919.

Bucurescu (Teodor), Nouă lumină. Segedin 1919.

Dobrescu (Mișu), Când frunzele cad . . . . Tecuci 1919.

Militaru (V.), Stropi de rouă. Poezii. București 1920.

Negoescu (Profesor Cristu S.), Ardealul nostru. Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul—din punct de vedere geografic, economic, administrativ și mai ales financiar. București 1919.

Papacostea (Cezar), Din Platon. I. Apărarea lui Socrates. Kriton sau datoria cetățeanului. II. Phaidon s. Despre nemurirea sufletului. București 1919.

Rădulescu (Mircea), Suflet și uzină. Poezii de răsboiu. București 1919.

Soricu (I. U.), Doinele mele. Din zile de luptă. Ediția a doua. Orăștie 1919.

Tutoveanu (G.), Balade. București 1919.

Vampa (Laura), Din lumea celor mici. Fără loc și dată.

Zamfirolu (Eugeniu), Evoluţia proprietăţii imobiliare rurale în Bulgaria, (1878—1916). Bucureşti 1919.

2. *La Premiul Asociaţiunii Craiovene de 1.500 lei.*

Michăilescu (Ecaterina), Noţiuni de botanică pentru clasa VIII clasică de băeţi şi clasa VIII modernă de fete. Bucureşti 1919.

3. *La Premiul Anastasie Stolojianu de 3.000 lei.*

Condurachi (Ioan D.), Expunere rezumată a teoriei moştenirilor în vechiul drept românesc. Bucureşti 1919.
Cosma (Doctorul G.), Munca, surmenajul, repaosul. Bucureşti 1916.
Demetrescu (I. I.), Soda electrolitică. Bucureşti 1915.
Atila (F. R.), Peştii şi pescuitul. Bucureşti 1916.
Fundăţeanu (H.), Evoluţiunea în natură şi societăţile omeneşti. Bucureşti 1914.
Maxim (Dimitrie G.), Consecinţele Unirei Ardealului şi Bucovinei sub raportul naţionalităţii române. Bucureşti 1919.
Popescu (Căpitan N. I.), Arbitrajul internaţional. Bucureşti, f. a.
Sonea (Florian), Din entomologia horticolă. Duşmanii pomilor noştri şi mijloacele de apărare. Aparatul «Sonea». Orăştie 1919.
Predescu (Chr.), Aparat pentru localizarea geometrică a proiectilelor în corpul răniţilor. (Invenţie).
Vidraşcu (Inginer-şef I. G.), Memoriu relativ la metodele întrebuinţate la ridicările geodezice, topografice şi hidrografice din Delta Dunărei. Bucureşti 1914.

4. *La Premiul Constantinide de 4.000 lei (divizibil).*

Apostol (G. D.), Ţării mele. Versuri. Piatra-N. 1918.
Aslan (I. C.), Odinioară. Iaşi 1918.
Bâgulescu (Căpitanul G.), Zile triste. Bucureşti 1919.
Bassarabescu (I. A.), Un dor împlinit. Nuvele şi schiţe. Bucureşti 1919.
Cârstescu (Maiorul Virgil), Din vremuri grele. Poezii eroice. Roman 1919.
Cridim. Zale roşii. Sonete şi pantume. Bucureşti 1919.
Cujbă (Sergiu Victor), Cântări basarabene. Chişinău 1919.
Emandi (Elena Th.), Din anii de durere. Pagini trăite. Bârlad 1919.
Lorian (F.), Femei (moravuri). Bucureşti 1919.
Negrişanu (Locot. D.), Eroii. Poezii dedicate oştirilor române. Ediţia IV-a. Bucureşti 1919.
Pillat (Ion), Grădina între ziduri. Poezii. Bucureşti 1920.
Porescu (Florian), Să fim oameni. Dramă în 2 acte. Bucureşti 1919.
Todie (Eugen), O iubire. Roman. Bucureşti, f. a.
Voiculescu (V.), Din Ţara Zimbrului şi alte poezii. Bârlad 1918.

5. *La Premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil).*

Dobrescu (Dr. Aurel), Boalele nervoase şi mentale, prevenirea şi tratamentul lor. Bucureşti 1919.

Mironescu (Doctor Theodor), Consultaţiunile medicale la Spitalul Colţea. Bucureşti 1918.

Procopiu (Stefan), Perpetuum mobile şi principiile energiei. Bucureşti 1919.

Stahl (Henri), Curs de stenografie parlamentară. Bucureşti 1919.

Vaian (Doctorul Leon), Exerciţii practice de Auscultaţiune. Plămâni, inimă, artere. Bucureşti 1919.

6. *La Premiul Lazăr de 5.000 lei.*

Cantuniar (N.), România Mare — pentru clasa IV-a secundară. Craiova 1919.

Lupaşcu (Ioan), Separator universal. (Invenţie).

D-l Secretar General adaogă că la premiile cu subiecte date s'a prezentat un singur manuscript sub motto «Nihil sine deo» pentru premiul Adamachi, de 5.000 lei, cu subiectul *Ediţia românească a Memoriilor Regelui Carol, cu adnotările istorice şi o prefaţă, cuprinzând în linii generale istoria Domniei Sale.* Celelalte premii cu subiecte date, la cari nu s'a prezentat nici o lucrare, sunt următoarele :

a) Premiul Alexandru Ioan Cuza, de 20.000 lei, cu subiectul : *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor ;*

b) Premiul Eliade Rădulescu, de 5.000 lei, cu subiectul : *Mişcarea revoluţionară din 1821 în Principatele Române ;*

c) Premiul Năsturel, de 5.000 lei, cu subiectul : *Valoarea alimentară a porumbului.*

D-l *St. C. Hepites* zice :

«In cursul acestei săptămâni s'a petrecut un măreţ fapt relativ la care doresc a face o propunere.

«Este incontestabil că, după actul Unirei care a desfiinţat graniţa dela Milcov, act care este premergătorul tuturor actelor mari care s'au înfăptuit în urmă, unirea laolaltă a tuturor ţerilor locuite de Români care s'a pecetluit pentru vecie zilele trecute, este de o măreţie extraordinară.

«Pentru toţi Românii, dar mai ales pentru Academia Română, acest eveniment erà idealul. Zic, mai ales pentru Academia Română, căci dânsa, chiar din prima zi a înfiinţării ei, atunci când poziţia noastră ca Stat erà

precară, s'a organizat așà fel încât să arate lumei, în mod palpabil, năzuințele ei și ale neamului românesc. Singură Academia a avut, dela început în sânul ei, precum are și acum, reprezentanți ai fraților noștri din toate părțile locuite de Români; Basarabeni ca și Bănățeni, Macedoneni ca și Bucovineni, Transilvăneni ca și Moldoveni sau Munteni.

«Hotarele de azi încă nu corespund nici năzuințelor noastre nici lucrului firesc, dar totuși ne mulțumesc deocamdată în speranța că deplină dreptate se va face.

«Până atunci nu trebue să uităm însă că s'a înfăptuit o bună parte din idealul neamului nostru și al Academiei Române, care este păstrătoarea limbei neamului nostru, și că originea acestei înfăptuiri se datorește frumosului gest românesc al Capului Statului, care și-a tras sabia în contra cotropitorilor pământului ce ne hărăzise Impăratul Traian.

«Capul Statului, în persoana M. S. Regelui Ferdinand I, este în acelaș timp și Președintele de Onoare și Protectorul Academiei Române. Propun ca să se prezinte M. S. o scrisoare de felicitări și de mulțumiri din partea Academiei Române».

— Propunerea este primită cu însuflețire de unanimitatea membrilor prezenți.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 23 IANUARIE 1920.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *Ovid Densușianu* face o comunicare despre la *Originea Bascilor.*

ȘEDINȚA DELA 30 IANUARIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* anunță încetarea din vieață a d-lui Petre Broșteanu, membru corespondent la Secțiunea istorică, ales la 1 Aprilie 1889.

Dela d-l H. Tiktin se primește următoarea scrisoare:

«Din cauza lipsei mele din țară, adresa D-v din 16 Iunie curent, care mă înștiințează că înalta instituțiune ce prezidați m'a ales membru de onoare al ei, a ajuns abia acum în mânile mele. Sunt adânc mișcat de marea

onoare ce mi-a făcut Academia Română primindu-mă în sânul ei, onoare pe care n'am căutat-o. Văd în alegerea mea o nouă dovadă, că munca mea pusă în serviciul ştiinţei şi al scumpei mele patrii n'a fost zadarnică şi aceasta mă umple de mare bucurie».

D-l *I. Bianu* spune că astăzi Academia a fost vizitată de d-l Gustave Fougères, membru onorar al nostru, profesor la Universitatea din Paris, însoţit de d-nii Doyon, profesor la Universitatea din Lyon, şi Gilot, profesor la Universitatea din Strasbourg, delegaţi ai acelor instituţiuni culturale la inagurarea Universităţii din Cluj. Invitându-i la şedinţa aceasta, iluştrii oaspeţi şi-au exprimat părerea de rău că nu pot venì fiind ocupaţi în altă parte.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* spune că în conformitate cu deciziunea luată în şedinţa dela 2 Ianuarie, de a se prezentà o scrisoare de omagii M. S. Regelui cu ocaziunea unirii ţerilor româneşti de peste vechile hotare la Regat, d-l D. Onciul a redactat următorul text:

«*Sire*,

«Cu legile votate de Corpurile legiuitoare, în memorabilele şedinţe dela 29 Decemvrie 1919 şi promulgate prin înaltele decrete regale din 31 Decemvrie, s'a desăvârşit unirea ţerilor surori în Regatul român, sub binecuvântata domnie a Maiestăţei Voastre ca primul Rege al tuturor Românilor din cuprinsul Daciei Traiane reunite.

«Academia Română, în urma deciziunii luate în şedinţa dela 2 Ianuarie 1920, vine să prezinte prea respectuos Maiestăţii Voastre, Augustului său Protector şi Preşedinte de onoare, urările sale omagiale pentru acest mare act naţional, aşteptat de veacuri de tot neamul românesc şi adus la fericită îndeplinire prin viteaza sabie şi luminata iubire de neam a Maiestăţii Voastre.

«Dela înfiinţarea sa în anul 1866, an binecuvântat cu întemeierea augustei Dinastii a României prin alegerea fericitului întru amintire Domn şi Rege Carol I, Institutul nostru, format de reprezentanţi ai ştiinţei şi literaturii româneşti din toate ţerile locuite de Români, a cultivat şi întreţinut vie conştiinţa unităţii naţionale. In fiecare primăvară, acest Institut de cultură naţională al tuturor Românilor întrunià, în sesiunea sa generală, pe fruntaşii intelectuali ai românismului de pretutindeni, cari întorcându-se duceau cu ei acasă cuvântul înţelept cu îndemnul înălţător al Suveranului şi Protectorului, cuvântul mângâietor de dragoste, nădejde şi credinţă, cuvântul însufleţitor de unire şi înălţare naţională ce se propovăduià de aci pentru neamul întreg.

«Iată cuvântul s'a înfăptuit. Când se împlineà jumătate de secol dela întemeierea Dinastiei, ca şi a Institutului nostru, Maiestatea Voastră a tras sabia pentru îndeplinirea unităţii naţionale, conducând poporul român la biruinţă şi mântuire.

«Binecuvântată fi-và deapururea marea cucerire românească ce aţi înscris, Sire, în istorie, în care glorificat veţi fi, din secol în secol, ca Intemeietor al României unite, „Restitutor Daciarum". Binecuvântată deapururea fi-và sublima dragoste de ţară şi neam a Maiestăţii Sale Reginei, duioasei Mame a ostaşilor, care ca un înger păzitor a veghiat la patul de suferinţă al răniţilor pentru patrie şi la grelele încercări ale ţerii. Bogat roditoare fie binecuvântatele fapte ce aţi împlinit, întru mărirea şi gloria Maiestăţilor Voastre, întru fericirea şi înflorirea patriei unite şi a neamului românesc întreg.

«Cu cel mai profund respect aducem Maiestăţii Voastre şi Maiestăţii Sale Reginei omagiile de recunoştinţă şi urările Academiei Române, şi Vă rugăm să binevoiţi a le primì ca prinos la cununa de dragoste şi mărire ce Vă închină toate inimile româneşti.

«Să trăiţi, Sire!

«Trăiască Maiestatea Sa Regina şi augusta Dinastie!

«Trăiască şi înflorească România unită»!

In ziua de 18 Ianuarie, Delegaţiunea compusă din d-nii I. Brătescu-Voineşti, D. Onciul, St. C. Hepites şi d-sa s'a prezentat M. S. Regelui. După cetirea scrisorii de către d-l D. Onciul, Suveranul a binevoit a răspunde următoarele:

«Sunt adânc mişcat de caldele şi frumoasele cuvinte şi urări, ce-mi aduceţi din partea Academiei Române, cea mai înaltă instituţie de cultură românească, aceea care de atâtea decenii, neîntrerupt şi fără preget, chemând la sânul ei elementele culturii româneşti ce trăiau sub stăpâniri străine, a întreţinut în inimile lor veşnic vie şi neşovoitoare scumpa şi sfânta speranţă, că va sosì odată ziua împlinirii idealului de întregire a neamului românesc.

«Azi, când acest ideal s'a înfăptuit, rolul Academiei Române nu a încetat; tot ei îi rămâne cea mai mare parte a sarcinei de a lucrà la desăvârşirea, la consolidarea acestei întregiri a neamului, prin unificarea culturii româneşti, prin înlăturarea diversităţilor de gândire, ce dominaţiunile străine au impus elementelor româneşti de sub stăpânirea lor, spre a le stăpânì mai cu înlesnire.

«Nu mă îndoiesc o clipă că Academia Română îşi va îndeplinì această misiune cu aceiaşi pricepere şi cu aceiaşi râvnă, cu

care a muncit pentru pregătirea înfăptuirii celor de azi. Cât despre mine, știți ce caldă iubire port în inima mea Academiei Române. Vă încredințez că-i voiu păstrà și în viitor întreaga mea iubire și că voiu face tot ce-mi va stà în putință pentru a o ajutà la greaua, însemnata și prețioasa operă ce va aveà de îndeplinit».

Uniunea Academică Internațională confirmă primirea scrisorii prin care i s'a făcut cunoscut că Academia noastră a delegat pe d-nii O. Densuşianu şi M. Sutzu pentru a o reprezentà în acea asociațiune. Pe lângă scrisoarea de răspuns se primesc Statutele Uniunii şi darea de seamă a celei de a doua conferintă ținută la Paris în zilele de 15-18 Octomvrie 1919.

Dela d-l Profesor Dr. Gustav Weigand din Lipsca se primeşte Raportul anual 21-25 al Institutului pentru limba română condus de dânsul.

Secţiunea literară, răspunzând însărcinării ce i s'a dat în şedința dela 2 Ianuarie, este de părere că numele de familie formate dintr'un nume de botez precedat de articolul *a* să să scrie astfel: *a Mariței*, *a Zamfirei* etc.

D-l Vicepreşedinte *D. Onciul* zice: In ședința de astăzi avem plăcerea de a salutà între noi pe d-l Sever Zotta, noul coleg corespondent la Secţiunea istorică, ales în sesiunea generală trecută. Am avut adeseori bucuria de a-l salutà ca oaspe: astăzi, pentru întâia oară, îl salutăm ca coleg. Fie bine venit între noi. Lucrările sale de genealogie ajută la cunoaşterea trecutului aşà de puţin cunoscut. Astfel de cercetări a făcut fostul coleg I. Tanoviceanu, pe care moartea l-a răpit înainte de a le fi terminat. Urăm d-lui Zotta să continue aceste studii cu scrupulositatea şi metoda stiinţifică de care a dat dovadă până în prezent.

D-l S. Zotta mulţumeşte pentru amabilitatea cu care este primit în sânul Academiei şi pentru cuvintele calde ce i s'au adresat. Conştiinţiositatea în lucrările sale se datoreşte exemplului și îndrumărilor primite dela Academie. Cunoaşte personal pe mulţi din membrii acestei Instituţiuni; lucrările de valoare ale celor mai mulţi din ei l-au ajutat în cercetările sale ştiinţifice. Atmosfera prietenească şi înălţătoare din această înaltă Instituţiune, în care se păstrează la înălţime nu numai sentimentul cultural dar şi cel naţional, îl face să promită că va continuà cu mai multă râvnă cercetările la cari s'a dedat.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 6 FEVRUARIE 1920.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune o comunicare cu subiectul *Note asupra Unirii Țerilor Românești*.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 13 FEVRUARIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *Ovid Densușianu* expune a doua parte a comunicării sale asupra Bascilor intitulată *Dovezile păstoritului pentru înrudirea Bascilor.*

D-l *I. Bianu* zice: La 9 din această lună a încetat din vieață un bărbat al cărui nume și activitate sunt strâns legate de Academie. Acesta este Dimitrie C. Sturdza supranumit Scheianu după moșia părintească Scheia de pe Siret cu strălucit nume în istorie. Vieața lui întreagă, urmând tradiția întregii sale familii — străbuni și contemporani – a adunat fără să cruțe osteneala și cheltuelile, o foarte bogată bibliotecă istorică de cărți, manuscripte, documente și alte asemenea materiale prețioase. Când împrejurările nu i-au îngăduit să continue îmbogățirea acestor iubite colecții, a potrivit ca ele să vină în stăpânirea Academiei noastre. Ca un semn de recunoaștere a bunelor sale simțeminte, a culturii sale superioare și a patriotismului totdeauna cald— deși nemanifestat prin vorbe — Academia l-a ales la 1907 Membru Onorar.

Și-a făcut apoi un program de activitate prin care voià să dea un nou ajutor studiilor de istorie națională. Ani îndelungați venià zilnic cu regularitatea unui funcționar conștiincios, și în mijlocul cărților lui muncià ziua întreagă ca să desăvârșească două lucrări : 1) Bibliografia cărților străine atingătoare de ținuturile și neamul romănesc, 2) Indicele cronologic și analitic (regeste) al tuturor documentelor românești publicate prin reviste și ziare.

Când puterile i-au slăbit sub greutatea anilor și s'a simțit silit a pune capăt acestor lucrări, pe cea dintâi a lăsat-o la Academie pentru ca alții să o continue, să o desăvârșească și să o publice, a doua a luat-o acasă spre a o pune în ordinea dorită de dânsul, lăsând însă nemângâiatei sale fiice însărcinarea de a da Academiei și această lucrare împreună cu altele.

In *Analele* Academiei și între iubitorii istoriei naționale numele lui va avea deci un loc în veci de cinste între fruntașii intelectuali ai epocei de dinainte de marele răsboiu al Unirii Neamului.

La solemnitatea inaugurării Universităţii din Cluj, Academia, neputând fi reprezentată prin membrii aleşi pentru aceasta, Delegaţiunea a trimis următoarea scrisoare de salutare :

«S'a împlinit un secol şi un pătrar de când — la 1795 — cărturarii români din aceste părţi ale Ardealului, atinşi de razele de lumină învietoare ale culturii occidentale, au înfiinţat «Societatea filosofească a *Neamului Românesc în mare Principatul Ardealului*».

«Intemeietorii acelei Societăţi, în «Inştiinţarea» tipărită şi împărţită, spuneau «că de acum înainte nu va încetà Muza limbii româneşti, ci prin frumu-«seţea cuvântării cei nemuritoare vor eşi ştiinţele ca nişte raze ale zorilor «spre luminarea Neamului Românesc».

«In aceste cuvinte se exprimă întâia oară în mod lămurit şi conştient aspiraţia călduroasă spre unirea culturii naţionale a neamului nostru de pretutindenea. Pentru realizarea acestei aspiraţiuni, care erà întâia condiţiune de vieaţă şi de desvoltare în viitor a acestui neam, au muncit, au suferit, au luptat şi au murit întreg şirul de mucenici cari au umplut cele din urmă două secole din istoria Românilor începând cu Episcopul Inochentie Micul şi continuând cu nepotul său Samoil, cu Şincai, Petru Maior, Mitropolitul Veniamin, poetul, artistul şi dascălul Asachi, Lazăr, Eliade, Bariţ, Şaguna, Cipariu, Pumnul şi alţii mulţi în toate ţinuturile româneşti.

«Pentru realizarea acestei unităţi culturale a Românimii întregi s'a înfiinţat la 1866 Academia Română, deodată cu realizarea celeilalte mari dorinţe naţionale — aşezarea Dinastiei domnitoare.

«In cele mai grele zile s'a împlinit întâia jumătate de secol de activitate a acestei Academii Române, în sânul căreia toate ţerile româneşti erau reprezentate prin cărturarii lor, prin învăţătorii şi scriitori lor cei mai de frunte. In acea jumătate de secol în sânul Academiei s'a cimentat unirea sufletească şi astfel s'a pregătit realizarea unirii depline a neamului dela malurile Nistrului până în valea Tisei.

«Pentru acest scop s'a lucrat din conştiinţa limpede a acelei mai înalte misiuni şi datorii.

«In ziua acestei mari sărbători de astăzi tresar toate inimile româneşti, se înalţă spre slăvile nemăsurate, toate minţile înţelegătoare, se exaltează în Empireu sufletele tuturor nenumăraţilor mucenici ai neamului nostru atât de mult apăsat, cari au muncit şi s'au stins închinându-şi toată vieaţa neamului nostru.

«Inaugurarea Universităţii româneşti în Cluj nu poate aveà nicăieri un răsunet aşà de puternic şi de adânc că în sânul Academiei Române. Faptele trecutului, starea prezentului şi îndrumările viitorului lămuresc înţelegerea acestui răsunet.

«Cuvântul Academiei Române către Universitatea românească din Cluj este deci: să crească, să muncească, pentru ca printr'însa cultura neamului românesc să înflorească».

Dela d-l *Sextil Puscariu*, rectorul universităţii din Cluj, s'a primit după serbări următoarea telegramă: «Regret greşala întâmplată în gara Bucureşti şi care ne-a lipsit de plăcerea şi cinstea de a aveà pe d-l Hepites în mijlocul nostru. D-l Iorga a reprezentat Academia la serbări, cetind o foarte frumoasă adresă».

ŞEDINŢA DELA 20 FEVRUARIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul*, Vicepreşedinte.

D-l *S. Mehedinţi* zice:

«La 29 Fevruarie, colaboratorii Convorbirilor Literare vor serba a 80-a aniversare a naşterii lui T. Maiorescu.

«Ne facem o datorie a vă vesti şi a vă invità împreună cu d-nii membri ai Academiei să luaţi parte la comemorarea fostului D-voastre coleg».

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 27 FEVRUARIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul*, Vicepreşedinte.

D-l *D. Onciul* zice:

«*Domnilor Colegi*,

«In ziua când ne întrunim aci spre a comemorà pe un venerat membr care a ilustrat Academia Română chiar dela înfiinţarea ei, neuitatul Titu Maiorescu, ne vine trista veste despre trecerea din vieaţă a altui ilustr membru, Alexandru Xenopol, care azi dimineaţă, după lungă şi grea sufe rinţă, şi-a sfârşit roditoarea activitate.

«Ales membru activ al Academiei la 11 Martie 1893, în locul lui Mihai Kogălniceanu, Alexandru Xenopol, profesor de istoria Românilor la Univer sitatea din Iaşi, s'a distins până atunci prin mai multe scrieri istorice de însemnată valoare, publicate în limbile română şi franceză, lucrări apre ciate şi în ţară şi în străinătate. Chiar în anul intrării sale în Academi ilustrul istoric a terminat ultimul volum al operei sale celei mai însemnat *Istoria Românilor din Dacia Traiană*, în 6 volume, apărute în 1888—189 Erà cea dintâiu lucrare mare ce îmbrăţişà întreaga istorie a Românilor pâr la Unirea din 1859, ca şi cea dintâi sinteză metodică a ei.

«Dela *Cronica Românilor* a lui Gheorghe Şincai şi dela *Istoria Daciei* a lui Dionisie Fotino, cari înfăţişau cunoştinţele istorice dela începutul secolului al XIX lea, istoriografia română nu aveà altă expunere care să cuprindă toată istoria Românilor, decât în manuale de şcoală, Alexandru Xenopol ne-a dat cea dintâi formă sintetică a istoriei naţionale, în expunerea ei cea mai largă până acum, pe temeiul materialului cunoscut până atunci şi adunat de dânsul din izvoare de întâia mână. In timpul din urmă, lucrà la a doua ediţiune a acestei însemnate opere, pe care însă boala l-a împiedecat a o terminà.

«Rezultatele cercetărilor sale asupra istoriei noastre, el a ţinut să le facă cunoscute şi străinătăţii, pentru care a publicat *Histoire des Roumains*, în două volume (1896), colaborând şi la marea *Istorie generală* de Lavisse şi Rambaud, pentru care a scris partea privitoare la poporul românesc şi ţerile române.

«Afară de aceste lucrări ce îmbrăţişează toată istoria Românilor, neobositul învăţat a îmbogăţit literatura istorică cu un număr considerabil de alte scrieri, publicate parte în Analele Academiei, parte în volume şi în reviste, atât în româneşte cât şi în limbi străine. In recunoaşterea acestei preţuite activităţi ştiinţifice, învăţatul istoric român fu ales, în 1914, în Institutul Franciei, ca membru asociat al Academiei de ştiinţe morale şi politice.

«Roditoarea activitate a lui Alexandru Xenopol rămâne să fie apreciată, mai deaproape, în sânul Academiei noastre, cu altă ocaziune. Astăzi ne mărginim la aceste date succinte cu expresiunea jalei noastre adânci pentru pierderea ilustrului membru şi învăţat.

«Onoare memoriei lui» !

D-l *S. Mehedinţi* expune comunicarea comemorativă asupra lui *Titu Maiorescu.*

Dela Ministerul Instrucţiunii se primeşte în copie o adresă primită dela Ministerul de Instrucţiune publică Ceho-slovac, prin care se propune schimb de materiale, de publicaţiuni ştiinţifice şi chiar de studenţi şi profesori între Ministerele de Instrucţiune, Universităţile, Bibliotecele şi Societăţile artistice ale ambelor ţeri.

— Se decide a se răspunde că Academia acceptă schimbul de publicaţii.

Dela d-l Antonio Baldacci, membru onorar, se primeşte o scrisoare prin care face urări pentru ca România întregită înconjurată de neamuri slave, să fie veşnic santinela glorioasă a gintei latine şi să oprească invaziunile

apropiate cari tind a se deslănţuì din lumea asiatică asupra Apusului. Exprimă apoi întristarea sa pentru moartea răposatului Dr. C. I. Istrati, prietenul său.

ŞEDINŢA DELA 5 MARTIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul*, Vicepreşedinte.

D-l *N. Iorga*, a rostit în numele Academiei, la îmmormântarea colegului A. D. Xenopol, următoarea cuvântare:

«Academia Română pierde în A. D. Xenopol nu un colaborator de fiecare moment, fiindcă de multă vreme, — ani întregi de zile, nespus de dureroşi — el erà oprit de a participà la lucrările ei, dar, de sigur, pe acela dintre membrii săi a cărui largă popularitate ştiinţifică în lumea întreagă n'a putut fi întrecută de a nimănuia.

«Suntem datori a spune înnaintea acelui care a represintat atâţia ani ceea ce aveà ştiinţa românească mai activ, mai plin de iniţiativă şi mai amabil în stil, întâiu, fără îndoială, ce-i datoreşte istoria Românilor,

«Odată, cu oricât entusiasm la unii, cu oricâtă naivă poesie la alţii, cu oricât de fericită divinaţie la câte unul superior înzestrat, istoria trecutului nostru se desfăceà ca o expunere interesantă sau ca o luminoasă proiecţiune de figuri şi scene. Crescut în cele mai bune tradiţii ale şcoalei economice dela jumătatea veacului al XIX-lea, şi mai presus de toate, minte filosofică deprinsă cu abstracţiile şi cu o nesfârşită iubire faţă de subtilele legături dintre dânsele, A. D. Xenopol a făcut, prin cunoştinţele şi aplecările sale de spirit, din istoria Românilor pentru întâia oară un sistem.

«Am urmărit apoi aceeaşi minte pe care anii n'au putut-o obosì, căutând, îndrăzneaţă, ultimele şi supremele adevăruri privitoare la doctrina ştiinţifică a disciplinei sale. Cartea care a rezultat din acest studiu a represintat fără îndoială una din cele mai mari sforţări ale spiritului românesc aplicat la ştiinţă.

«Nu vom uità niciodată — şi vom înfăţişà aceasta ca un sublim exemplu pentru tineretul care trebue deprins cu munca spornică şi idealismul activ — acel moment eroic, epic, aş zice, din vieaţa colegului nostru când el, smulgându-se dela speculaţiile sale înnalte, s'a întors spre istoria neamului său, nu numai cu acea iubire adâncă ce se ascunde subt glumele lui uşoare şi subt critica lui surâzătoare, dar cu hotărîrea de a-şi asimilà imediat resultatul muncii de câtevà decenii a unei generaţii întregi. Am văzut volumele

revăzute ale marii sale lucrări: ele reprezintă o iniţiare fulgerătoare, care inspiră respectul. Trăsnit, el însuşi a căzut. Niciodată căderea unui învăţat n'a fost mai nobilă decât aceasta.

«Dar la acest mormânt părerile noastre de rău se unesc, nu numai cu ale unei naţiuni întregi, ci şi cu ale unor cercuri foarte largi din lumea culturală străină.

«Acolo el, membru asociat al Institutului Franciei, a fost, nu numai învăţatul român care făceà cinste patriei sale, dar şi un sol statornic şi totdeauna bine primit al drepturilor noastre naţionale. Ani de zile, el le-a apărat cu tot talentul său şi cu acea vitalitate vioaie care erà una din cele mai plăcute însuşiri ale marii sale intelectualităţi.

«Când a început lupta noastră pentru drept, luptă pe care o iniţiase prin propaganda care-i măcinase ultimele puteri, succesele ei erau singura mângâere a bolnavului zdrobit trupeşte, şi soarta nu i-a refusat bucuria reparatoare a tuturor suferinţelor, de a vedeà miracolul acelei Dacii traiane, a cărei istorie o scrisese.

«Am fost martor adeseori al sfârşitului acestei vieţi. Duioase amintiri despre profesorul, care aveà în cel mai înalt grad interes pentru orice licărire în mintea ucenicilor săi, se amestecau în sentimentul de durere pentru nespusa lui suferinţă. El păreà indiferent faţă de dânsa. Un zâmbet se rătăceà din când în când pe buzele care nu mai puteau vorbì. In acel zimbet erà ironia ultimă a vieţii, dar îndoiala faţă de ideia eternă nu erà.

«Pe această idee o vede poate acuma întreagă. Servind-o în penumbra existenţei mărgenite pe care el a părăsit-o, noi îl vom simţi totdeauna lângă noi, ca o veşnică întărire pe drumurile ştiinţei care nu duc la adevărul absolut numai fiindcă la fiecare pas găsim dintr'ânsul atâta cât ne trebue aci».

D-l *I. Bianu*, prezentă în dar, pentru colecţiunile bibliotecii, din partea d-lui General P. V. Năsturel, un număr de 20 documente din secolul al XIX-lea.

ŞEDINŢA DELA 12 MARTIE 1920.

Preşedinţa d-lui *St. C. Hepites*, Vicepreşedinte.

Dela d-l Paul Gore, membru onorar, se primesc două scrisori: prin una propune să se înfiinţeze pe lângă Secţiunea istorică o sub-secţie de heraldică, prin cealaltă arată părerile sale asupra întocmirii nouei steme a Statului român şi oferă ajutorul său competent.

Se cetește proçesul verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 5 Martie curent, prin care Secțiunea hotărește să se publice în *Anale* lucrarea d-lui dr. A. Tzaicu despre *Anatomia microscopică a musculațiunii tubului digestiv la Tinca Vulgaris*, reducându-se figurile prin autotipie pentru a formà cel mult o planșă dublă.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 19 MARTIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul*, Vicepreședinte.

D-l *N. Iorga* expune o comunicare cu subiectul: *Urme de graiu și d trecut aflate în Ardeal.*

ȘEDINȚA DELA 26 MARTIE 1920.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vicepreședinte.

D-l *St. C. Hepites* zice:

«Am trista îndatorire de a vă aduce la cunoștință încetarea subită din viață la 9 Martie a membrului nostru onorar Lucien Poincaré.

«Fiecare din domniile voastre își aduce negreșit aminte cuvintele calde și înălțătoare ce a rostit în această încintă în ședința dela 12 Iunie trecut, când, în fruntea colegilor săi, toți profesori universitari ai Franței, a venit să ne dovedească iubirea patriei sale pentru a noastră.

«Născut în 1862 dintr'o familie care a dat poate, în Henri Poincaré, cel mai admirabil creer omenesc, Lucien Poincaré, fratele fostului până mai deunăzi, Președinte al Republicei Franceze, terminând la vârsta de 24 ani, acea minunată ȘCOALA NORMALĂ SUPERIOARĂ, care face cu drept mândria profesorilor francezi, continuă a se ocupà mai cu deosebire de studiul Fizicei, în care specialitate a publicat mai multe lucrări importante, mai çu seamă relativ la electricitate. Voiu cità numai volumul intitulat „La Physique moderne, son évolution", pentrucă oglindește spiritul său critic așà de bine cumpănit.

«Ca președinte al Societății franceze de Fizică din Paris, Lucien Poinçaré a inagurat o strălucită serie de conferințe asupra ideilor actuale relative la constituțiunea materiei.

«Părăsind învățământul superior unde a profesat mai mulți ani, fizicianul Lucien Poincaré a intrat în administrațiunea învățământului, în care s'a

distins prin calitățile sale administrative, cari l-au condus la însemnata demnitate de Vicerector al bătrânei Universități dela Sorbonne, unde și-a găsit sfârșitul mult prea de timpuriu pentru un om de valoarea sa.

«România pierde într'însul un adevărat prieten și deaceea mai cu seamă îl plângem noi în Academia Română».

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* cetește o adresă a Ministerului Afacerilor Străine către Ministerul Instrucțiunii, primită în copie dela acest din din urmă Minister, referitoare la restituirea obiectelor și manuscriptelor ridicate de trupele bulgare dela Academia Română, dela muzeele regionale și dela stațiunile arheologice din Dobrogea. După părerea Guvernului Englez, chestiunea restituirii obiectelor sustrase de Bulgari din România, Jugoslavia și Grecia a fost regulată prin art. 125 din Tratatul de pace cu Bulgaria, dar numai după ratificarea acestui tratat Guvernul român ar puteà trimite o comisiune spre a căutà și indentificà obiectele ridicate. In orice caz potrivit dispozițiunilor cuprinse în menționatul articol, obiectele în chestiune n'ar puteà fi restituite decât prin intermediul Comisiunii de reparațiuni.

D-l *I. Bianu* observă că manuscriptele Academiei nu au fost luate de Bulgari, ci de Germani, cari le-au predat Bulgarilor.

D-l *V. Pârvan* dă explicațiunile necesare spunând că de cele mai multe ori intervențiile s'au făcut direct la Ministerul de Externe.

D-l *D. Onciul* crede că nu este îndestulătoare intervenția oficială; ar trebui să se intervină și personal la d-l Ministru al Afacerilor Străine.

D-l *I. Bianu* prezintă în dar din partea d-lui N. Firu, învățător în Ardeal, două volume manuscripte vechi românești găsite la biserica greco-ortodoxă română din comuna Albești, județul Bihor. Un volum, asupra căruia d-l N. Iorga a făcut o comunicare în ședința precedentă, cuprinde texte variate din veacul al XVIII-lea și unele bucăți scrise într'o limbă românească, care pare a fi din al XVI-lea; celălalt este un Molitvenic scris la 1676 de popa Ursu din satul Cotigleat, județul Bihor. Academia posedă între manuscrisele românești un Molitvenic scris înainte de 1695 și o copie cuvânt cu cuvânt depe Cazania Mitropolitului Varlaam tipărită la Iași la 1643. Aceste două manuscripte scrise de aceeași mână nu aveau însemnat numele copistului. Scrisoarea lor cu caractere cu totul particulare este aceiași cu cea din Molitvenicul popei Ursu dăruit acum de d-l Firu. Este deci dovadă că amândouă acele cărți sunt scrise de acelaș preot. Toate trei sunt prețioase documente despre starea de incultură în care se sbăteà atunci preoțimea românească lipsită de cărți, cei mai zeloși fiind siliți cu grea muncă să copieze cu mâna volume mari, cum erà frumoasa cazanie a lui Varlaam.

D-l *V. Pârvan* prezintă din partea d-lui Theophil Sauciuc o monografie foarte frumoasă și interesantă asupra insulei Andros.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 2 APRILIE 1920.

Președința d-lui *St. C. Hepites,* Vicepreședinte.

D-l *Dr. V. Babeș* face o comunicare despre *Prevenirea și tratamentul meningitei cerebrospinale.*

D-l *N. Iorga* face o comunicare cu subiectul *Profesorul francez Lucien Repey și începuturile istoriei universale la Români.*

ȘEDINȚA DELA 23 APRILIE 1920.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești,* Vicepreședinte.

Dela d-l Dr. Gh. Crăiniceanu se primește în dar manuscriptul părții a II-a din Botanica de dr. Anastasie Fătu, continuarea la primul volum tipărit în 1880.

D-l *I. Bianu* prezintă un exemplar din cartea intitulată „Diarĭŭ sau Zioarĭŭ pe anul 1817“. Este un Calendar in 4°, cu loc larg lăsat alb la fiecare zi pentru însemnări, tipărit la Buda în limbile română și sârbească. Exemplarul acesta a fost a lui Moise Nicoară, cunoscutul fruntaș român din Ungaria, care se vede din notele scrise de dânsul că a fost în misiune politică națională la Viena și primit în audiență de Impăratul. Cuprinde multe însemnări scrise pe la 1817-18 sau puțin în urmă pe la 1820 (vezi nota dela pag. 66) unele în limba latină sau germană, altele românește cu slove cirilice sau cu litere latine. Lipsesc foile cu paginele 85-92, 95-98 și 101-106, cari se vede din bucățile rămase că au fost pline de însemnări, dar au fost smulse și perdute. Multe din aceste însemnări ar fi de preț pentru istoria evenimentelor epocei când au fost scrise, și de persoana care le-a scris. De aceea atrage atențiunea asupra volumului care se înscrie la secția manuscriptelor românești. Volumul a făcut parte dinBiblioteca Centrală a Statului cedată Academiei prin lege la 1901.

D-l *Const. Moisil*, membru corespondent, comunică două monumente numismatice de un interes deosebit pentru istoria noastră culturală. Primul este o monetă a Țerii Românești de tipul monetelor lui Radu II și Vladislav II și se înfățișează astfel: ✝ **ІѠ БАСАРА ВОЕД** scut despicat, având în

primul cartier un craiu nou mişcând deasupra unui soare cu şase raze, iar în cartierul al doilea trei fascii. *Rs.* ✝ IѠ БАСАРАБА coif în profil spre stânga, în vârf cu o acvilă cu aripile strânse şi cu capul întors spre dreapta. Diametru 15 mm. Execuţie neîngrijită. Moneta aceasta nu poate fi atribuită decât unui Domn cu numele de Basarab din prima jumătate a veacului a XV-lea, căci după informaţiunile ce se pot scoate din documente şi din tezaurele monetare, descoperite până acum, activitatea bănăriei muntene a încetat pe la 1456, odată cu moartea lui Vladislav II. In prima jumătate a veacului al XV-lea se cunosc doi Domni cu acest nume: Basarab II fiiul lui Dan II, şi Basarab III, predecesorul imediat al lui Vladislav II. De oarece ca tip şi execuţie moneta aceasta se apropie foarte mult de a lui Vladislav II, urmează să o atribuim lui Basarab III. Celălalt monument prezentat de d-l Moisil, este o medalie de bronz ce are strânsă legătură cu începutul teatrului românesc. Ea este gravată pe o plachetă pătrată cu laturile de 35 mm. şi se descrie astfel: THEATRVM VLACHICVM BVCHARESTINI (legendă circulară) stema Ţerii Româneşti încoronată şi susţinută de doi suporţi animali. Intre ornamentele din josul stemei se află data 1814. *Rs.* FRATRIBVS PROVANIS (legendă circulară) fiigură de femeie, alegorizând arta dramatică şi ţinând în mâna stângă o mască, în dreapta un echer. Medalia aceasta comemorează foarte probabil, o reprezentaţie dată de fraţii Provani în Bucureşti, la 1814, deci pe vremea Domnitorului Caragea, cunoscut pentru interesul ce l-a arătat artei dramatice. La unul din capetele plachetei se află o toartă, ceea ce dovedeşte că urma să fie purtată la butonieră. Exemplarul nostru are şi o mică coroană princiară de bronz, ce se aplică deasupra toartei. Aceasta ne face să credem sau că medalia a fost purtată de un membru al familiei domneşti, sau că reprezentaţia a fost patronată de Domn, care a distribuit spectatorilor ca amintire exemplare din această medalie. Atât moneta cât şi medalia fac parte din colecţia defunctului C. Alessandrescu, fost subdirector al Monitorului Oficial şi membru fundator al Societăţii Numismatice Române.

ŞEDINŢA DELA 30 APRILIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul*, Vicepreşedinte.

D-l *Dr. G. Marinescu* prezintă publicaţiunea *Reports to the Local Government Board on public health and medical subiects* (*New series No. 121*), în care se află tipărită lucrarea sa *Report of an enquiry into an obscure disease Encephalitis Lethargica*, şi un volum din *Recherches anatomo-cliniques sur les nevromes d'amputations douloureux. Nouvelles contributions*

à l'étude de la régénération nerveuse et du neurotropisme tipărită în *Philosophical Transactions of the Royal Society of London,* Series B, vol. 209 pag. 229—304. Apoi face o comunicare despre *Reeducarea fizică a invalizilor de răsboiu.*

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 7 MAIU 1920.

Președința d-lui *St. C. Hepites,* Vicepreședinte.

Ministerul Afacerilor Străine comunică prin scrisoare că Legațiunea din Copenhaga i-a făcut cunoscut că lăzile cu documentele Academiei se află în prezent în pivnițele Kremlinului, împreună cu tezaurul Statului. Cheile dela cavoul subteran al acestei clădiri foarte solide au fost predate în luna Fevruarie 1919 de către consulii francez și danez d-lui I. C. Brătianu, atunci Prim Ministru, care la acea dată se găsià la Paris.

Ministerul Afacerilor Străine face cunoscut că manuscriptele slavone ridicate dela Academie în timpul ocupației de către Germani și predate Bulgarilor, cari le-au dus la Sofia, se află în posesiunea Comisarului român la Sofia, afară de 4 cari nu se găsesc, și că a dat ordin să fie aduse în țară.

Părintele D. Dan, Consilier consistorial la Cernăuți, membru corespondent al Academiei, de față la ședință, dăruește un volum manuscript românesc care cuprinde: «Calendariu acum întâi românește așezat de pe cel sârbesc pe limba românească ca întru 85 de ani să slujască . . . . . . s'au și scris la anul Domnului 1765 . . . . . . și s'au scris . . . . . . la 1786 de Gavril Galert».

ȘEDINȚA DELA 14 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni,* Președinte.

D-l *I. Bianu* spune că manuscriptele slavone ridicate de Germani în timpul ocupației și predate Bulgarilor cari le-au dus la Sofia au fost primite ieri la Academie prin intermediul Ministerului Afacerilor Străine. Manuscriptele Academiei în număr de 306 și ale Muzeului de Antichități în număr de 7 par a fi intacte și bine păstrate. Lipsește un singur volumaș (No. 620),

dăruit de d-l General P. Năsturel, care cuprinde o carte elementară pentru învăţarea limbii turceşti *scrisă de un bulgar*, având cuvintele turceşti scrise cu cirilica bulgărească.

— Se decide a se exprimà mulţumiri Ministerului Afacerilor Străine pentru ajutorul dat Academiei, spre a intrà în posesiunea manuscriselor luate cu forţa şi a se stăruì mai departe pentru aducerea manuscrisului care lipseşte.

D-l *Ovid Densuşianu* prezintă în dar din partea autorului următoarele publicaţiuni ale d-lui O. Tafrali: 1) La Roumanie transdanubienne (La Dobroudja), esquisse géographique, historique, ethnograghique et économique, Paris 1918; 2) Thessalonique des origines aux XIV-e siècle, Paris 1919 şi 3) Traducerea în limba franceză a lucrării d-lui G. Vâlsan: Românii din Bulgaria şi Serbia cu o prefaţă şi note suplimentare. Paris 1918.

PARTEA II.

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANUL 1920.

ŞEDINŢA DELA 15 MAIU 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.* [1]

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* zice: Domnilor Colegi, în lipsa d-lui Preşedinte din Capitală am cerut o audienţă la Maiestatea Sa Regele şi L-am rugat să urmeze tradiţia stabilită de răposatul Rege Carol şi să prezideze şedinţele solemne pentru recepţiunea noilor membri. Am exprimat dorinţa ca şi Maiestatea Sa Regina să iea parte la aceste şedinţe, cari în actuala sesiune vor fi în număr de 4. In cele din urmă am arătat Suveranului modul cum este tratată această Instituţiune pentru înălţarea culturii de autorităţi cu ocaziunea diferitelor serbări jubilare, solemnităţi etc. Maiestatea Sa a binevoit a-mi răspunde că doreşte să iea parte la toate şedinţele solemne de recepţiune şi crede că şi Maiestatea Sa Regina va asistă măcar la una din ele; doreşte apoi ca două din aceste şedinţe să se ţină înainte şi celelalte două după alegerile din Transilvania. In ce priveşte nedreptatea ce se face Instituţiunii noastre la serbări jubilare şi alte solemnităţi se va înfiinţă un şef suprem al Casei Regale cu care ar trebui să ne înţelegem şi să fixám toate aceste puncte de ceremonial. Acesta este rezultatul audienţei. Am avut bucuria să constat şi cu această ocaziune solicitudinea ce Maiestatea Sa Regele, Preşedintele de Onoare şi Protectorul Academiei, poartă Instituţiunii noastre.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* ceteşte următorul

Raport asupra lucrărilor făcute în 1919—20:

Domnilor Colegi,

Deschizându-se astăzi sesiunea generală a Academiei, gândul nostru se îndreaptă, plin de recunoştinţă, către M. S. Regele Ferdinand şi Augusta Sa Familie, cari sunt aşà de strâns legaţi de desvoltarea Instituţiei noastre. Auguştii noştri Suverani, în vremurile grele şi mari prin cari am trecut, ne-au dat o pildă nebiruită de iubire de ţară şi de neîntrecut devotament, de cari mai ales Academia, ce se bucură de protecţia viteazului Domnitor al României întregite, Preşedintele nostru de onoare, — se mândreşte cu deosebire.

Ziua de 29 Decemvrie, când Parlamentul ţerii a votat într'o conglăsuire marele act al Unirii tuturor Românilor, a fost un prilej pentru Academie ca să prezinte M. S. Regelui o adresă omagială din partea noastră. Această adresă de mulţumire şi de felicitare a fost immânată M. S. Regelui de Delegaţia Academiei, căreia a binevoit a-i răspunde prin cuvinte pline de un cald patriotism şi de îndemnuri bune.

Suferinţele prin cari a trecut ţara noastră în urma unuia din cele mai cumplite răsboaie ce au bântuit omenirea; neajunsurile nespus de mari, ca şi trebuinţa imperioasă a unei refaceri cât mai grabnice, au fost de o potrivă simţite şi de Instituţiunea noastră. România, cu o populaţie şi o întindere mai mult ca îndoită, poate deacum înainte privì viitorul cu deplină încredere, dar trebue să înceapă fără întârziere opera metodică de consolidare naţională, cu puterile unite ale tuturora. Numai astfel vom cinstì amintirea celor mai aleşi fii şi fraţi ai noştri, cari şi-au jertfit vieaţa pentru a ne lăsà o patrie mare. Noi avem îndatorirea de a o face şi puternică şi cultă, pentru ca, cu bogăţiile şi comorile ce posedă şi cu inteligenţa cu care natura a înzestrat pe fiii ei, să poată sta alături cu demnitate de popoarele intrate de mai de mult pe calea civilizaţiei şi propăşirii şi astfel să-şi împlinească menirea ei istorică.

Răsboiul cumplit, pe care noi l-am mai continuat şi după înfrângerea duşmanilor celor puternici, a lăsat răni adânci în trupul ţerii, mai ales în regiunile cari au fost în zona luptelor şi dincoace de Milcov în partea cotropită de năvălitori şi stăpânită de ei cu asprime aproape doi ani. Urmările acestei necruţătoare dominaţiuni se resimt şi azi la noi, mai puternic decât în alte ţeri lovite de furia răsboiului. Ele se simt în toate direcţiile: atât în vieaţa de

toate zilele lipsită cu desăvârșire de bunăstarea de altă dată, cât și în vieața culturală, care formează cea mai înaltă preocupare a Instituțiunii noastre. Scumpirea excesivă a traiului impune Academiei jertfe mari bănești, iar frământările sociale cari au dezorganizat fundamental lucrul în ateliere, și mai ales în cele grafice — adăogându-se și prețul ridicat al materialelor de imprimat — ne întârzie în mod serios de a continuà lucrarea culturală începută așà de bine și dusă până acum patru ani cu atât de frumoase urmări. Sperăm însă că nu va mai trece multă vreme, până când Academia își va puteà reluà pe deplin activitatea ei cu o desvoltare mai largă și mai puternică decât înainte.

I. *Membrii.*

Academia a încercat în cursul anului dureroasa pierdere a membrului activ *A. D. Xenopol*, a membrilor onorari D. C. Sturdza-Scheianu, Sir Wiliam Crookes, Lucien Poincaré și a membrilor corespondenți Petre Broșteanu, C. F. Robescu și Dr. Alexandru Sutzu.

A. D. Xenopol a încetat din vieață în ziua de 27 Fevruarie. Regretatul coleg ocupase încă din 1893 locul lăsat vacant de marele bărbat de stat Mihail Kogălniceanu în Secțiunea istorică. A. D. Xenopol a fost unul din cei mai de seamă profesori ai Universității din Iași, un mare istoric și distins economist, al cărui renume a trecut de mult peste granițele țerii. Revistele străine de specialitate, franceze, germane, italiene au făcut aprecieri foarte favorabile asupra scrierilor istoricului nostru și au publicat chiar multe lucrări de ale sale. Invățații străini i-au arătat o deosebită considerațiune; astfel Lavisse și Rambaud i-au cerut colaborarea la marea lor Istorie universală pentru partea privitoare la istoria română; Institutul Franciei, recunoscându-i meritele covârșitoare, l-a ales membru asociat al Academiei de științe morale și politice.

Lucrarea sa de căpetenie este *Istoria Românilor din Dacia Traiană* în 9 volume, Iași 1888 — 1910, și ediția populară în 13 volume, Iași 1896. După cronica lui Șincai, Istoria lui Xenopol este cea dintâi mare sinteză a întregei istorii românești. Pentru a înfățișà și a face cunoscut străinătății trecutul neamului nostru, el a publicat multe scrieri și monografii, mai ales în limba franceză, din cari cele mai însemnate sunt: *Histoire des Roumains de la Dacie Trajane*, în 2 volume, Paris 1896; *Les Roumains au moyen-*

âge, Paris 1885, care apăruse și în românește sub titlul: *Teoria lui Rösler: studii asupra stăruinței Românilor în Dacia Traiană,* Iași 1884; *Pierre le Grand et les pays roumains,* Louvain 1886; *Etudes historiques sur le peuple roumain,* Iași 1887; *Le quatrième centenaire de la mort d'Etienne le Grand,* 1904; *Le règne du Prince Alexandre Jean I (Couza),* Paris 1906; cele opt lecții făcute la Collège de France și publicate sub titlul de: *Les Roumains: Histoire, état matériel et intellectuel,* Paris 1908; *L'influence intellectuelle de la France en Roumanie,* Paris 1914.

Alte lucrări istorice, pe lângă numeroasele sale comunicări făcute în Academie și deosebite studii critice compuse în întâia sa tinerețe, sunt: *Răsboaele dintre Ruși și Turci,* în 2 volume, Iași 1880; *Serbarea școlară dela Iași:* acte și documente, Iași 1885; *Mihail Kogălniceanu,* discurs de recepțiune, București 1895; *Istoria și genealogia Casei Callimachi,* București 1897; *Lupta dintre Drăculești și Dănești,* București 1907; *Râșnovul de lângă Brașov,* Iași 1912; *Regele Carol I,* Iași 1912; *Fürst Bismarck und Nicolaus Kretzulesku,* Stuttgart 1913.

Din gruparea și sintetizarea bogatelor fapte din marea sa operă, învățatul nostru coleg a scos principiile pentru înfățișarea istoriei ca știință și a tratat această chestiune într'un mare număr de lucrări. Astfel sunt comunicările făcute în ședințele Academiei, ca: *Expunere pe scurt a principiilor fundamentale ale istoriei,* 1900; *Noțiunea valorii în istorie,* 1905, și în ediție franceză, Versailles 1906, și în nemțește, 1906; *Cauzalitatea în succesiune,* 1906; *Neconștiutul în istorie,* 1907; *Despre metoda în științe și în istorie,* 1910, și în franțuzește, Paris 1910; *Evoluția în istorie,* 1907; apoi: *Principiile fundamentale ale istoriei,* și în ediție franceză, Iași 1899, 1900; *Etude critique sur une nouvelle histoire universelle,* Paris 1901; *Race et milieu,* Paris 1901; *La classification des sciences et l'histoire,* Paris 1901; *L'hypothèse dans l'histoire,* Macon 1901; *Les faits de succession; Sociologia e storia,* Roma 1906; *La théorie de l'histoire,* Iași 1907, Paris 1908; *L'imagination en histoire,* Paris 1909; *Istoria și geologia,* Iași 1910; *Le postulat psychologique,* Paris 1912; *La prévision en sociologie,* Paris 1912; *Natur und Geschichte,* München, Berlin; *Zur Logik der Geschichte.*

Dintre scrierile economice cele mai însemnate sunt: *Studii economice,* Iași 1879, Craiova 1882; *Memoriu asupra unor îmbunătățiri economice de realizat în Nordul Moldovei și în special în Iași,* Iași 1887, 1891; *Mijloacele de îndreptare ale stării*

țărănimii române, Iași 1907; *Proprietatea mare și cea mică în trecutu Țerilor Române*, Iași 1913; *La question israélite en Roumanie*, Paris.

Regretatul nostru coleg a fost și un neclintit apărător al drepturilor noastre naționale. Și pe acest teren a desvoltat o deosebită activitate, publicând: *Les Roumains et les Hongrois*, Paris 1896; *Românii și Maghiarii înaintea istoriei*, București 1900; *Românii și Austro-Ungaria*, Iași 1914, etc.

In ziua morții chiar, la 27 Fevruarie, d-l *D. Onciul*, aducându-ne la cunoștință această tristă veste, ne-a vorbit despre marea activitate a distinsului nostru coleg, iar d-l *N. Iorga* a rostit cuvântarea funebră.

D. C. Sturdza Scheianu, membru onorar al Academiei, ales la 1907 Aprilie 16, a decedat în ziua de 9 Fevruarie. Om cu alese însușiri și cu o distinsă cultură, a fost un studios și fin bibliofil, adunând cu mare stăruință și costisitoare sacrificii bănești o bibliotecă bogată istorică și o mulțime de alte materiale pentru cercetarea trecutului nostru. Toate aceste prețioase lucruri au trecut în stăpânirea Academiei încă de acum 35 ani. Până aproape de sfârșitul său, dânsul își urmărià în biblioteca ce-i aparținuse odată cercetările sale bibliografice cu o pasiune neîntrecută. Cele două însemnate lucrări ale sale, rămase neterminate din pricina vastului program ce-și impusese, sunt: 1) Bibliografia cărților străine în legătură cu țara și neamul românesc și 2) Indicele cronologic și analitic al documentelor românești publicate prin reviste și alte apariții periodice. Manuscrisele acestor două lucrări au fost dăruite Academiei de fiica neuitatului bărbat.

Sir William Crookes, a cărui moarte întâmplată în anul trecut ni s'a adus la cunoștință de redacția revistei fundate de dânsul *Chemical News*, a fost unul dintre cei mai străluciți oameni de știință din vremurile noastre. Bogata sa activitate în mai toate ramurile științei și mai ales în fizică și chimie i-au făcut reputația de atotștiutor. Numele său este legat de multe descoperiri științifice, d. e. în spectroscopie, în radiografie, etc. Academia s'a onorat mult alegând membru onorar la 27 Maiu 1913 pe acest mare învățat, care a fost membrul multor Academii și societăți științifice din lume.

La 9 Martie s'a stins din vieață *Lucien Poincaré*, membru onorar, care a ținut acum un an o caldă cuvântare în Academie,

cu ocaziunea vizitei universitarilor francezi la noi. Răposatul erà un specialist în studiul fizicei și a publicat mai multe lucrări privitoare la electricitate. Una dintre scrierile sale cele mai apreciate este: *La physique moderne, son évolution.* Erà Președintele Societății franceze de fizică și Vicerector al Universității din Paris.

D-l St. C. Hepites, în ședința dela 29 Martie, ne-a vorbit despre activitatea științifică a regretatului coleg.

In aceeași zi, la 23 Septemvrie, au decedat membrii corespondenți din Secțiunea științifică C. F. Robescu și Dr. Alexandru Sutzu.

C. F. Robescu erà cel mai vechiu membru corespondent, ales la 10 Septemvrie 1871. El întemeiase Revista Științifică (1870—1882), împreună cu foștii noștri colegi P. S. Aurelian și Gr. Ștefănescu. A fost multă vreme profesor secundar și a ocupat deosebite demnități înalte, ca aceea de Director general al Postelor și Telegrafelor și de Primar al Capitalei.

Dr. A. Sutzu fusese ales la 11 Aprilie 1888. Răposatul, un distins specialist de boale nervoase și mintale, a profesat la Facultatea de medicină din București psihiatria și medicina legală. Erà doctor în medicină dela Atena și Paris, unde a susținut teza despre: *Considérations sur la dyspepsie essentielle* Paris 1865.

Alte scrieri rămase dela dânsul sunt: *Considerațiuni asupra epilepsiei și maniei epileptice,* București 1869; *Ospiciul Mărcuța: relațiuni clinice și medico-legale.* București 1869; *Alienatul în fața societății și a științei,* București 1877; *Despre mecanismul alienațiunii mintale,* București 1888; *Clasificațiunea psicozelor,* București 1900; *Simptomele catatonice. Valoarea clinică și mecanismul lor,* București 1903.

D-l *Dr. V. Babeș,* în ședința dela 3 Octomvrie, a arătat meritele și activitatea colegului dispărut.

Petre Broșteanu, membru corespondent în Secția istorică dela 1 Aprilie 1889, a încetat din vieață în cursul lunii Ianuarie 1920. Scrierile rămase dela dânsul sunt: *Das Eisen-und-Stahlwerk zu Reschitza,* Reșita 1879; traducerea în nemțește a unei părți din memoriul lui I. Sterca Sulutiu de Carponisiu: *Der Romäne als Jäger,* Reșița 1879; o traducere din Heinr. Francke, *Istoria Impăratului Traian,* Brașov 1895 și *Traista cu povești,* Brașov 1896.

La 30 Noemvrie s'a oficiat, din inițiativa Academiei, un parastas de șease luni pentru odihna sufletului mult regretatului nostru coleg I. Bogdan.

La 28 Fevruarie s'a făcut un parastas la Mitropolie, oficiat de I. P. S. S. Mitropolitul Primat, pentru comemorarea învățatului nostru coleg Titu Maiorescu; iara doua zi, colaboratorii Convorbirilor Literare au serbat, în aula Fundațiunii Carol, a 80-a aniversară dela nașterea acestui distins bărbat.

II. *Ședințele.*

Anul trecut Academia a ținut 19 ședințe ordinare, 1 solemnă, 1 extraordinară și 16 publice.

In ședințele publice s'au făcut următoarele lecturi și comunicări:

D-l *N. Iorga* a ocupat mai multe ședințe cu expunerile și comunicările d-sale: la 27 Iunie a expus comunicările: ***Mihnea Radu Vodă și tăierea boierilor munteni*** și ***O foae de cultură populară la 1845***; în ședința dela 3 Octomvrie a cetit comunicarea: ***Unchiul lui Ștefan cel Mare***; la 24 Octomvrie ne-a întreținut despre: ***Nouă mărturisiri străine despre istoria modernă a Românilor***; la 7 Noemvrie a făcut o comunicare despre: ***Lucruri nouă găsite în Basarabia***; la 6 Fevruarie ne-a cetit comunicarea cu subiectul: ***Note despre unirea Țerilor Românești***; la 19 Martie ne-a vorbit despre: ***Urme de graiu și de trecut aflate în Ardeal***; în ședința dela 2 Aprilie ne-a expus comunicarea despre: ***Profesorul francez Lucien Repey și începuturile istoriei universale la Români***; în sfârșit la 7 Maiu a ținut comunicarea despre: ***Câteva fapte nouă din istoria Românilor***

D-l *G. Bogdan-Duică*, în ședința dela 27 Iunie, a făcut o comunicare despre: ***Vasile Alecsandri.***

D-l *Dr. V. Babeș* de asemenea a ocupat două ședințe, la 24 Octomvrie, când a cetit comunicarea despre: ***Condițiunile pentru a sterilizà apa de băut prin filtrele dela Bâcu-Arcuda, după cercetările d-lui Dr. A. Babeș***, și la 2 Aprilie, când ne-a făcut comunicarea despre: ***Prevenirea și tratamentul meningitei cerebro-spinale.***

In două ședințe, la 23 Ianuarie și la 13 Fevruarie, d-l *Ovid Densușianu* a expus comunicarea sa despre: ***Originea Bascilor. Dovezile păstoritului pentru înrudirea Bascilor.***

In ședința dela 12 Decemvrie, d-l *S. Mehedinți* ne-a vorbit despre: ***Populație, problema fundamentală a Statului român.***

D-l *Dr. G. Marinescu*, în ședința dela 30 Aprilie, a ținut o conferință despre: ***Reeducarea fizică a invalizilor de războiu.***

In şedinţa dela 23 Aprilie, d-l membru corespondent C. Moisil a comunicat două monumente numismatice privitoare la istoria ţerii: o monetă dela Basarab III, Domnul Ţerii-Româneşti, şi o medalie bătută în timpul lui Caragea la 1814.

La 14 Noemvrie, d-l Inginer Gogu Constantinescu a făcut interesanta sa comunicare despre: *Ştiinţa sonică.*

Osebit de aceasta, Academia a destinat comemorării bărbaţilor mari ai neamului 5 şedinţe: la 26 Septemvrie, când d-l *V. Pârvan* a expus comunicarea sa despre *Impăratul Traian*, colonizatorul Daciei, dela moartea căruia s'au împlinit 18 secole în 1917; la 17 Octomvrie, când d-l *Ovid Densuşianu* a ţinut comunicarea pentru comemorarea lui *Nicolae Bălcescu*, cu ocazia împlinirii unui secol dela naşterea sa; şedinţa solemnă dela 21 Noemvrie pentru comemorarea lui *Mihaiu Viteazul*, la care au fost invitate biurourile Corpurilor Legiuitoare, senatorii şi deputaţii din provinciile alipite la vechiul Regat, membrii onorari ai Academiei şi prelaţii: I. P. S. S. Mitropolitul Pimen al Moldovei şi Sucevei, P. S. L. Episcopii Miron Cristea al Caransebeşului, Ioan Papp al Aradului şi Nicodem, Arhiepiscop al Basarabiei. Cu această ocazie, d-l Vicepreşedinte *D. Onciul* a salutat pe reprezentanţii ţerilor surori unite şi ai bisericii naţionale; apoi d-l *N. Iorga* a expus comunicarea comemorativă; şedinţa extraordinară dela 30 Noemvrie s'a ţinut pentru serbarea unirii Basarabiei. D-l *St. Ciobanu* a expus comunicarea sa cu subiectul: *Continuitatea culturii şi simţirii româneşti în Basarabia sub stăpânirea rusească*; în sfârşit şedinţa dela 27 Fevruarie a fost consacrată comunicării d-lui coleg *S. Mehedinţi* pentru comemorarea lui *Titu Maiorescu.*

Academia a delegat pe mai mulţi dintre colegii noştri să o reprezinte la diferite inaugurări, serbări şi conferinţe ştiinţifice, astfel: d-l *I. Simionescu* a fost delegat a o reprezintà la inaugurarea casei a opta naţionale dela Paşcani în ziua de 12 Iulie; d-nii *A. Saligny* şi *L. Mrazec* la adunarea constitutivă a diverselor organizări ştiinţifice internaţionale din Bruxelles la 18—28 Iulie; d-l *I. Bianu* la distribuirea premiilor elevilor silitori din Bucureşti, serbare care s'a făcut la 12 Iulie în sala Teatrului Naţional; d-nii *M. C. Sutzu* şi *Ovid Densuşianu* la a doua conferinţă a Uniunii Academice de cercetări şi publicaţiuni din Octomvrie; d-nii *N. Iorga* şi *Simionescu* la procesiunea pentru transportarea capului lui Mihaiu Viteazul la Mânăstirea Dealu; d-l *D. Onciul* în Comitetul de educaţie cetăţenească, întemeiat din iniţiativa Marelui Stat Major al Armatei; d-l *St. C. Hepites*, delegat la serbările pentru inaugurarea Universităţii din Cluj, n'a putut participà din pricina unor piedici neprevăzute. D-l *N. Iorga* a cetit din partea Academiei adresa care i s'a putut transmite la vreme.

Comisia Monumentului Unirii a adus la cunoștința Academiei, în ședința dela 11 Iulie, hotărîrea de a se deschide o subscripție națională pentru monument și de a se publică condițiile concursului, fixând ultimul termen pentru 30 Aprilie. In ședința dela 28 Noemvrie s'a decis amânarea concursului până la strângerea sumelor necesare.

Dintre însărcinările științifice date de Academie, notăm pe a colegului nostru *N. Iorga*, care a fost rugat să cerceteze mânăstirile subterane din Basarabia, și pe cea încredințată d-lui P. Cancel, căruia i s'a votat, în ședința dela 20 Iunie, un ajutor pentru alcătuirea bibliografiei scrierilor slave privitoare la Români și limba românească.

Corporația noastră științifică, față de însemnătatea desăvârșită a ei și de rolul cultural pe care-l îndeplinește de mai bine de o jumătate de secol, s'a crezut chemată să participe și la vieața publică împreună cu Universitățile noastre, și de aceea a făcut intervenire către Președința Consiliului de Miniștri, către Ministerul Instrucțiunii și către colegii săi din Minister, d-nii O. Goga, Duiliu Zamfirescu, I. Nistor și I. Inculetz, ca să stăruească, cu ocazia modificării legii electorale, ca și Academia să aibă un reprezentant al ei în Senat.

III. *Publicațiunile Academiei.*

Din cauza răsboiului, a lipsei și a scumpetei materialelor, dar mai ales din cauza grevelor lucrătorilor din tipografii, am rămas mult în urmă cu publicațiunile Academiei. Pentru a aduce o înlesnire acestor lucrări, ne-am procurat un vagon de hârtie din Transilvania și am intervenit la Casa Școalelor ca, din comanda de hârtie făcută în Suedia, să rezerve și pentru noi două vagoane.

Un bogat material, atât din cel pregătit în serviciul Bibliotecii, cât și din cel aprobat a se publică în *Memoriile* Secțiunilor și în volume separate, își așteaptă rândul la tipar. In urma propunerii Secțiunii istorice, s'a luat hotărîrea, în ședința dela 3 Octomvrie, de a se restituì autorilor străini de Academie lucrările aprobate spre publicare, din pricina neputinței de a le tipărì.

Inainte de răsboiul nostru de întregire au apărut:

1. Din *Analele Academiei:*

a) Tomul XXXVIII — Partea administrativă și Desbaterile anului 1915—16.

b) Tomul XXXVIII — Memoriile Secțiunii literare s'a sfârșit de tipărit și cuprinde:

Dr. O. Ghibu, Din istoria literaturii didactice românești. I. Bucoavnele.
« « « II. Abecedarele din Transilvania.
« « « III. Cărțile de cetire din Transilvania.
Duiliu Zamfirescu, Câteva cuvinte critice.

c) Tomul XXXVIII — Memoriile Secțiunii istorice s'a terminat și conține:

N. Iorga, Câteva știri nouă relative la legăturile noastre cu biserica constantinopolitană în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

G. N. Leon, Impozitele în funcțiune economică și politică socială.

N. Iorga, In legătură cu biblia dela 1688 și biblia dela 1667 a lui Nicolae Milescu.

Const. Moisil, Monete vechi românești inedite sau puțin cunoscute.
N. Iorga, Carpații în luptele dintre Români și Unguri.
« « Sârbii, Bulgarii și Românii în Peninsula Balcanică în evul mediu
Ioan C. Filitti, România față de capitulațiile Turciei.
C. Giurescu, Despre rumâni.
Dr. Al. Cziple, Documente privitoare la episcopia din Maramurăș.
N. Iorga, Amănunte din istoria noastră în veacul al XIX-lea.
» » Iordache Olimpiotul, vânzătorul lui Tudor Vladimirescu.
» » Două contribuții la istoria bisericească a Românilor.
N. A. Constantinescu, Cetatea Giurgiu. Originile și trecutul ei.
M. C. Sutzu, Contribuțiunea numismaticei la istoria antică a României transdunărene.
Vasile Pârvan, Histria. IV. Inscripții găsite în 1914 și 1915.
N. Iorga, Legăturile Românilor cu Rușii apuseni și cu teritoriul zis «ucrainian.»
» » Ceva mai mult despre vieața noastră culturală și literară în secolul al XVIII-lea.
Ioan C. Filitti, Corespondența consulilor englezi în Principate.
N. Iorga, Originea și sensul direcțiilor politice în trecutul țerilor noastre.

d) Tomul XXXVIII — Memoriile Secțiunii științifice se află în curs de tipărire; au apărut până acum comunicările:

Dr. C. N. Ionescu, Contribuțiuni la fauna insectelor collembole din România, cuprinzând și forme cavernicole.
Dr. N. Leon, Studii teratologice asupra Cestoizilor.
G. N. Fințescu, Fluturele Aporia Crataegi L. în Iași. Biologie, fitopatologie, caractere exterioare și mijloace de combatere.
» » » Fluturașul Carpocapsa Pomonella L. în Iași. Biologie, fitopatologie, caractere exterioare și mijloace de combatere.

Dr. G. Marinescu, Neurologia pe câmpul de răsboiu.

Dr. N. T. Deleanu, Hidrologia substanțelor albuminoide de origine vegetală sub influența papainei și a papaiotinei.

G. Vâlsan, Asupra trecerii Dunărei prin Porțile-de-fier. Studiu de geografie critică.

Dr. N. T. Deleanu, Fermentul peptolitic din ficus carica.

G. Țițeica, Deformarea unei clase de suprafețe tetraedrale.

Dr. V. Babeș, In ce măsură a contribuit știința română la combaterea boalelor infecțioase în răsboiu.

V. C. Butureanu, Massivul cristalin dela Broșteni. Studiu morfologic petrografic și mineralogic.

e) Din *Tomul XXXIX — Partea administrativă și Desbaterile anului 1916—1919* se află încă sub presă și va cuprinde: I. Ședințele ordinare dela 3 Iunie 1916—15 Octomvrie 1918; II. Sesiunea generală extraordinară dela Iași dela 8/21—15/28 Octomvrie 1918; III. Ședințele ordinare dela Octomvrie 1918 — Maiu 1919; IV. Sesiunea generală din 1919.

f) Tomul XXXIX — Memoriile Secțiunii istorice se află încă sub presă și din el au apărut următoarele comunicări:

N. Iorga, Cultura și vieața socială românească subt vechiul regim.

» » Un reprezentant al elenismului în Moldova sub vechiul regim: Constantin Evnomie.

Vasile Pârvan, Gerusia din Callatis.

2. Din *Discursuri de recepțiune* au apărut:

XLIV. *I. Nistor*, Un capitol din vieața culturală a Românilor din Bucovina, 1774—1857,—cu Răspuns de *N. Iorga*.

XLV. *Ovid Desușianu*, Barbu Delavrancea,—cu Răspuns de *Ioan Bianu*.

XLVI. *I. Inculetz*, Spațiul și timpul în noua lumină științifică,—cu Răspuns de *P. Poni*.

3. Din *Studii și cercetări*, cari apar, potrivit hotărîrii D-Voastre din 15/28 Octomvrie, s'au tipărit până acum 4 lucrări:

I. *N. Iorga*, Istoria poporului francez.

II. » » Scurtă istorie a Slavilor răsăriteni.

III. *Dr. Gr. Antipa*, Problemele evoluției poporului român.

IV. *N. Iorga*, Istoria literaturilor romanice în desvoltarea și legăturile lor. Vol. I. Evul mediu.

4. Lucrările Secțiunilor:

Publicațiunile *Secțiunii istorice:*

a) Din *Bulletin de la Section historique*, care apare conform

deciziunii din 5/18 Maiu 1912, sub îngrijirea d-lui *N. Iorga* și cuprinde traduceri în limba franceză de pe comunicările din ședințele Academiei, au ieșit de sub tipar No. 3-4 din anul III-IV.

b) Traducerea în nemțește a studiului istoric și statistic al d-lui *I. Nistor: Românii și Rutenii din Bucovina* s'a terminat de tipărit, adăogându-i-se harta trebuincioasă.

Publicațiunile *Secțiunii științifice:*

a) Din *Bulletin de la Section scientifique,* care se publică conform deciziunii din 17/30 Maiu 1912, au apărut în 1916, sub îngrijirea d-lui *St. C. Hepites,* întâiele numere 1-4 din tomul V, care s'a încheiat cu n-rele 4-6 apărute în anii 1917—18. Din tomul VI (1919—20) s'a publicat n-rul 1 și se află sub presă n-rul 2, sub îngrijirea d-lui *Gr. Antipa,* Secretarul Secțiunii.

5. Din *Publicațiunile Fondului Adamachi* a apărut tomul VIII, format în întregime de scrierea d-lui *Dr. Gr. Antipa, Pescăria și pescuitul în România,* un volum de XX și 794 pagine cu 403 figuri în text și 75 tabele.

Se află acum sub presă tomul IX, început cu:

XLVII. *Dr. C. Bacaloglu* și *Dr. I. A. Scriban, Cercetări asupra histologiei patologice și a patogeniei miopatiilor primitive progresive pseudohipertrofice.*

6. Din *Publicațiunile Fondului Princesa Alina Știrbei* s'a publicat, în conformitate cu deciziunea din 14/27 Maiu 1914, tomul XI, cuprinzând Seria VI (1501—1547), din *Notes et extraits pour servir à l'histoire des Croisades au XV-e siècle* de *N. Iorga.*

7. Din *Documente istorice Hurmuzaki:*

Volumul XVIII : *Corespondența diplomatică și rapoartele consulare franceze* (1847—1851) s'a sfârșit de tipărit, împreună cu un apendice de documente din arhivele rusești (1596—1821) și cu indicele alfabetice ale volumelor XVI—XVIII, cuprinzând corespondența din arhivele diplomatice franceze.

Din tomul XIX, cu care se începe seria *Rapoartelor consulare austriace,* procurate din arhivele dela Viena și din alte izvoare, s'a continuat tipărirea sub îngrijirea colegului nostru d-l *I. Nistor.* Lucrarea a fost oprită, prin intrarea țerii în răsboiu, la coala 102, cuprinzând 784 documente din anii 1781—1797. Un bogat material este pregătit spre a fi tipărit, îndată ce funcționarea industriei tipografice va fi ajuns iar la starea normală.

IV. *Biblioteca.*

Chestiunea localului Bibliotecii ne preocupă de câțiva ani în mod serios, fiindcă achizițiunile dinainte de răsboiu și chiar acum, de când ne vin, conform legii imprimatelor, tipăriturile din toate ținuturile românești alipite la vechiul Regat, sunt foarte mari față de încăperile pe cari le avem în actualul local. Deși toate lucrările pregătitoare sunt făcute și Statul ne-a destinat un fond de 3.000.000 lei, pe care nu l-am incassat încă, totuș nu se pot pune așà curând în executare planurile de construcția localului, din pricina greutății vremurilor. Din aceste considerațiuni, se hotărîse să ne adresăm unor mari instituțiuni financiare naționale cu rugăciunea de a destinà câte o sumă ca ajutor pentru construirea noului local al Bibliotecii Academiei. Am intervenit în acest sens, mai întâiu, la Banca Națională, dar până acum n'am primit nici un răspuns.

In timpul din urmă cheltuelile Instituțiunii noastre au crescut într'o proporție îngrijitoare; puținele publicațiuni pe cari le-am dat la iveală ne costă de 10—15 ori mai mult ca în trecut; bugetul personalului administrativ și de serviciu, din pricina condițiunilor anormale prin cari trecem și a scumpetei excesive a traiului, s'a sporit peste măsură și trebue să mai sporească; iar veniturile Academiei au rămas aproape aceleași ca în trecut. Găsindu-ne în fața unor astfel de dificultăți, ne-am adresat Ministerului Instrucțiunii, rugând Guvernul să contribue cu o subvenție extraordinară pentru cheltuelile bibliotecii Academiei, care este ținută la dispoziția publicului învățat, și prin aceasta face un serviciu public, care în toate țerile este în sarcina Statului. Subvenția de 25.000 lei pe care o da până acuma Statul, după legea din 1901, fiind cu totul neînsemnată în împrejurările de acum, s'a cerut ca să se adaoge în mod extraordinar cel puțin 100.000 lei. Sunt speranțe că dorința Academiei va fi îndeplinită.

Un neajuns însemnat pentru bunul mers al Bibliotecii este și lipsa unui personal îndestul de pregătit și statornic. Cauza care a contribuit mai ales la această stare supărătoare de lucruri este părăsirea serviciului de unii dintre funcționarii mai vechi și deprinși cu lucrările, pentru a căută condițiuni mai lesnicioase de traiu. Stavilirea răului pentru viitor este numai în urcarea foarte simțitoare a remunerării acestui personal, dela care se cer atât cunoștințe serioase cât și muncă inteligentă, devotată și regulată de 5—6 ore în fiecare zi.

In raportul special al Comisiunii Bibliotecii vi se va arătà pe larg cum au crescut colecțiunile noastre științifice în anul trecut și lucrările făcute pentru catalogarea și buna lor păstrare și folosire; acì vă vom aduce la cunoștință numai următoarele date:

Sala de lectură a cărților tipărite a fost deschisă 288 zile de lucru: în 167 zile câte 8 ore pe zi: dela 8—12 a. m. și dela 2—6 p. m.; iar 121 zile câte 4 ore pe zi, dela 8—12 a. m.

S'au liberat 164 cărți de intrare în sala de lectură, dintre cari 18 și pentru secțiunea manuscriptelor.

Numărul cetitorilor în sala de lectură a cărților tipărite a fost în 1919 de 5867 cărora s'au comunicat 13.767 volume și broșuri (în afară de cele din biblioteca de referință pe cari cetitorii le consultă singuri); persoanele cărora s'au împrumutat cărți acasă au fost în număr de 391 și au împrumutat 2108 volume și broșuri.

Tabloul de mai jos arată creșterea totală a colecțiunilor Academiei în anul 1919:

Primite:	Volume și broșuri	Numere de reviste		Atlase și hărți	Stampe și portrete	Volume mscr.	Documente	Fotografii	Albumuri	Foi volante	Note muzicale	Monete obiecte de muzeu
		române	străine									
Conform legii dela 23 Martie 1904 .	4.207	2.211		6	14			231		4	44	
In dar sau în schimb	521	181	135	21	12	23	830	385		1	6	
Cumpărate	54		466	7	16	22	143	56	1	432		
Total . . .	4.782	2.392	601	34	42	45	973	672	1	437	50	

Sala de lucru a manuscriptelor a fost frecventată de 359 cetitori, din cari 283 au studiat 810 manuscripte, 16 au consultat 469 documente și altor 60 li s'au comunicat 100 de cărți vechi românești.

Colecția de manuscripte s'a îmbogățit anul trecut astfel:

Cumpărate: 22 manuscripte, 143 documente și 1 copie fotografică.

Dăruite: 23 manuscripte, 50 documente, 780 autografe, 17 peceți cu tuș și 1 foae volantă.

Restituirea manuscriptelor slave ridicate de trupele bulgare dela Academie s'a făcut chiar ieri prin mijlocirea Ministerului de Afaceri străine.

Cabinetul Numismatic. Deşi colecţiunile numismatice ale Academiei se găsesc încă la Moscova, iar târgul monetelor vechi este foarte redus din cauza situaţiei create de răsboiul mondial, totuşi activitatea Cabinetului Numismatic a început să se îndrumeze pe calea normală.

In cursul anului expirat s'au achiziţionat atât prin cumpărături, cât mai ales prin donaţiuni, un număr relativ mare de monete antice, cari vor completà în bună parte colecţiunile noastre.

Stocul cel mai important între ele îl formează colecţiunea de monete a d-lui Mihail C. Sutzu, conservatorul Cabinetului nostru. Această colecţiune, deşi a suferit pierderi mari cu ocazia ocupaţiunii duşmane, totuş cuprinde un număr însemnat de monete greceşti şi romane din cele mai interesante. Ea a fost depusă în Cabinetul Numismatic şi s'a început chiar inventariarea ei, dar nu s'a putut terminà din cauza plecării d-lui Sutzu din ţară.

Tot dărniciei d-lui Sutzu îi datorăm şi o foarte preţioasă colecţiune de ponduri antice, compuse din 146 exemplare. Sunt parte ponduri greceşti — mai ales din oraşele noastre pontice — parte romane sau bizantine. Intre ele se află şi o serie aproape completă de ponduri egiptene, lucrate din piatră şi bronz. Valoarea acestei colecţiuni constă în faptul, că obiectele antice de acest fel sunt foarte rare, căci n'au atras decât prea puţin atenţiunea colecţionatorilor.

In cursul anului trecut am căutat să ne completăm şi colecţiunea de monete de hârtie, adunând tot felul de bilete ce s'au emis pe teritorul românesc în timpul răsboiului mondial.

De asemenea ne-am reluat legăturile cu numismaţii şi colecţionatorii din străinătate şi am stabilit relaţii cu cei din ţinuturile alipite. Rezultatul a fost că din multe părţi ne-au venit cereri pentru determinări de monete şi pentru informaţii numismatice.

V. *Fonduri, donaţiuni, legate.*

1. Legatul *Teodor Stănescu* a fost realizat în primăvara acestui an. Testamentul, prin care s'a lăsat acest legat având oarecari scăderi în formă şi cuprins, soţia şi rudele de sânge ale testatorului au făcut proces pentru anularea lui. Delegaţiunea, în dorinţa de a evità un proces costisitor, de lungă durată şi cu rezultate problematice, a ajuns la transacţie cu văduva şi cu rudele testatorului. Din această cauză, legatul a fost redus, iar suma totală realizată, în numerar şi efecte, a fost de 475.700 în loc de

520.000 lei, cât s'a prevăzut în testament. — Din suma realizată se pot acoperì sarcinele prevăzute în testament, rămânând Academiei deocamdată o mică parte, care se va mărì, când va încetà pensia văduvei testatorului.

2. *Succesiunea C. G. Vernescu.* — La jumătatea lunii Iunie trecut Tribunalul Ilfov, Secţia IV, a deschis cassa de fier a defunctului C. G. Vernescu, aflată în locuinţa sa din Bucureşti. In cassă s'a găsit al doilea testament al răposatului, prin care Academia a fost instituită legatară universală asupra nudei proprietăţi a întregei sale averi, «pentru opere culturale», uzufructul lăsându-l soţiei sale.

Acest testament, care anulează pe cel dintâiu cu data 21 Iunie 1913, deschis la Iaşi în 1917, prin care se lasă Instituţiunii noastre nuda proprietate cu sarcini pentru 90% din venitul întregei averi, şi din aceasta şi alte cauze a fost acceptat de Academie în şedinţa ei dela 20 Iunie 1919. — Din cauza datoriilor mari şi grele cari grevau fondul şi a proceselor numeroase din diferitele părţi ale ţerii, succesiunea a fost acceptată sub beneficiu de inventar şi luată în administraţie.

Succesiunea a fost apoi vândută ca universalitate de bunuri — întreg activul şi pasivul, — în cursul lunei Martie trecut, Băncii Ţărăneşti în asociaţie cu d-l A. L. Zissu, proprietar din Bucureşti, pentru suma de lei 6.000.000 în efecte de Stat 5%. Preţul rezultat din vânzare a fost consemnat la Cassa de Depuneri. Cupoanele se vor incassà de văduva defunctului, cât va trăì.

Exprimăm recunoştinţa Academiei lui Constantin Vernescu, al cărui nume va fi în veci pomenit cu veneraţie alături cu ale celorlalţi mari binefăcători, cari prin donaţiile lor au contribuit la desvoltarea activităţii Academiei şi printr'însa a culturii naţionale.

3. La 19 Iunie trecut a încetat din viaţă Al. D. Constantinescu, care, prin testamentul său autentificat la 11 Iunie 1919, a dispus ca cele două imobile ale sale din Capitală să fie vândute de soţia sa şi preţul obţinut să fie capitalizat în titluri de rentă 5%, de al căror venit să beneficieze dânsa, cât va trăì. După încetarea din vieaţă a soţiei, acest fond va trece în stăpânirea Academiei sub numele de Fondul «Vasilică A. Constantinescu», în amintirea unicului său fiu căzut în toamna 1916 în luptele dela Bazargic, cu obligaţia ca venitul să fie întrebuinţat pentru a se da burse pentru studii în străinătate la studenţii săraci români, — «în

direcţia în care Academia va găsì de cuviinţă». D-na Ecaterina Constantinescu, văduva defunctului, a vândut amândouă imobilele şi cu suma obţinută a cumpărat efecte de ale Imprumutului Consolidării în valoare nominală de lei 266.400. Efectele au fost depuse la Banca Naţională.

Recunoştinţa Academiei va fi înscrisă în *Analele* acestei Instituţiuni pentru dovada de încredere ce i-a arătat răposatul, care în acest fel i-a lăsat însărcinarea de a perpetuà numele fiului căzut în luptă eroică pentru patrie.

4. *Fundaţiunea Vasile Adamachi* a avut înscrisă în bugetul pe anul 1919—20 pentru burse, cheltueli de şcoală şi lucrări practice de specialitate suma de 145.085,85 lei.

Bursele au fost în număr de 43 şi anume:

a) 10 burse de câte 360 lei pe an la şcoala practică de agricultură din Moara Grecilor;

b) 27 burse de câte 150 lei pe lună dintre cari:
11 la Facultatea de ştiinţe din Iaşi.
8 „ „ „ medicină „ „
8 „ Şcoala de poduri şi şosele din Bucureşti;

c) 1 bursă de 250 lei pe lună d-lui P. P. Stănescu, licenţiat al Facultăţi de ştiinţe, care-şi prepară doctoratul în ţară;

d) 4 burse de câte 800 lei pe lună d-lor Cristea Mateescu şi Gr. Vasilescu, absolvenţi cu diplomă ai Şcoalei de poduri şi şosele, şi St. Procopiu şi I. G. Botez, licenţiaţi ai Facultăţii de ştiinţe din Iaşi, pentru studii de specializare în Elveţia şi Franţa;

e) 3 burse de câte 1000 de lei pe lună d-lor Radu Georgescu, Al. T Bădărău, absolvenţi de liceu, şi Sergiu Paşcanu, absolvent al Şcoalei de poduri şi şosele, pentru studii de specializare în Anglia.

Celelalte obligaţiuni ale Fondului Adamachi au fost îndeplinite conform dispoziţiunilor testamentare.

5. *Fundaţiunea I. Otteteleşanu.*— Institutul de fete dela Măgurele n'a funcţionat nici în acest an. Clădirea acestei şcoale a suferit multe stricăciuni în timpul ocupaţiei şi are nevoie de reparaţiuni radicale; mare parte de mobilier, din instalaţiuni şi din lucrurile de gospodărie lipsesc. Reparaţiunile nu se pot încă face, obiectele nu se pot completà în situaţia actuală. Din această cauză Institutul n'a putut fi redeschis până acum.

6. *Școala de agricultură „Agarici“* dela Moara Grecilor și-a urmat cursul regulat și mulțumitor. In toamnă, în urma concursului, a fost admisă o nouă serie de 14 elevi.

7. *Cele două școale ale Fundațiunii „Tache Anastassiu“* și-au continuat mersul lor normal. Urmele adânci lăsate de războiu în avutul acestor școale sunt pe cale de a dispăreà.

8. *Venitul Fondurilor Ioan Fătu și Ioan Scorțeanu* din anii 1916, 1917, 1918 și 1919, în sumă totală de lei 72.000 și 2.900 s'au împărțit pentru procurare de cărți didactice și religioase la elevii săraci ai școalelor rurale din România întregită, precum urmează:

Lei 25.200 din Fondul Fătu și 1000 din Fondul Scorțeanu s'au pus la dispoziția colegului A. Bârseanu, pentru ajutorarea școlarilor din ținuturile de peste Carpați;

Lei 14.400 din Fondul Fătu și 600 din Fondul Scorțeanu s'au încredințat colegului St. Ciobanu, Directorul învățământului din Basarabia, pentru școlarii din acea provincie;

Lei 7.200 din Fondul Fătu și 300 din Fondul Scorțeanu s'au dat colegului I. Nistor, pentru școlarii din Bucovina;

Lei 25.200 din Fondul Fătu și 1000 din Fondul Scorțeanu au fost destinați pentru școlarii săraci ai școalelor rurale din județele Putna și Ialomița. Sumele de 15.600 pentru județul Ialomița și 10.600 pentru județul Putna au fost încredințate inspectorilor școlari respectivi și cu ele s'au procurat cărți elevilor din numitele județe prin mijlocirea revizoratelor acelor județe.

9. *Fondul Obedenaru.* — In cursul anului au încetat din vieață amândoi uzufructuarii Fondului Obedenaru, văduva Maria Obedenaru și Pantele Obedenaru, soția și fratele testatorului. Intreg venitul fondului de aproximativ 35.000 lei, conform dispozițiunilor testamentare, va fi folosit în viitor pentru trebuințele Academiei.

10. *Vânzarea bunurilor mici,* autorizată prin deciziunile dela 25/12 Octomvrie 1918 și 2 Iunie 1919, s'a continuat în limita posibilității, iar sumele primite au fost incorporate în fondurile respective.

11. *La ușurarea greutăților Statului* Academia a contribuit cu suma de lei 682.020, subscrisă la Imprumutul Consolidării dela diferite fonduri.

12. Delegațiunea a prelungit până la primăvara viitoare (1921) lăsarea în mod gratuit pentru serviciul invalizilor de războiu a imobilului Academiei din calea Victoriei 133, vecin cu localul ei, deși este mare trebuință de acest imobil pentru instalarea unor

servicii cu colecțiile lor, cari numai încap în actualul local. Acest imobil a fost din 1916 lăsat la folosirea diferitelor servicii pentru armată: Comitetul Central Sanitar, Crucea Roșie, Adăpostul Invalizilor de răsboiu. Noua prelungire pe o jumătate de an s'a făcut în urmă stăruitoarei cereri a d-lui Ministru de Răsboiu, care a arătat că se află în neputință de a găsì un alt local îndestulător pentru acel serviciu încă atât de însemnat și atât de necesar.

13. *Moșiile expropriate* de Stat spre a fi împărțite sătenilor nu au fost încă înlocuite cu titlurile de rentă, cari au să aducă veniturile cuvenite diferitelor fonduri. Marea și complicata operațiune este în pregătire.

14. Situația Fondului pentru monumentul lui V. Alecsandri la 3 Maiu a. c. a fost următoarea:

Liste de subscripție au fost 8743
din cari s'au înapoiat 7215 și
au rămas neînapoiate 1528.

Cu listele înapoiate s'au incassat	Lei	68.966,28
Din incassări extraordinare s'au primit	»	1.237,60
Din efecte ieșite la sorți » »	»	1.548,90
Din cupoane incassate » »	»	61.348,25
» » de incassat din trecut	»	3.432,75
	Lei	136.533,78

Acest fond se află depus:

In efecte de nominal . . . . Lei 115.400,—		
cari au costat	Lei	103.158,10
Din venitul fondului s'a dat ajutor d-nei Alecsandri pe 71 luni	»	14.203,05
S'au cheltuit pentru reparații la casa Alecsandri dela Mircești	»	15.088,90
Au fost diverse cheltueli	»	2.728,75
	Lei	135.178,80
După incassarea cupoanelor	»	1.354,98
Total ca sus . . .	Lei	136.533,78

VI. *Concursurile premiilor.*

Pentru sesiunea actuală s'au publicat 7 premii pentru lucrările tipărite: Năsturel, al Asociațiunii Craiovene, Chrissoveloni, Anastasie

Stolojianu, Constantinide, Adamachi și Lazăr și alte 4 premii pentru lucrări cu subiecte date și anume: Adamachi, Alexandru Ioan Cuza, Eliade-Rădulescu și Năsturel.

1. La premiul *Năsturel* de 4.000 lei, destinat a se da prin Comisiune specială unei cărți scrise în limba română, cu conținut de orice natură, care se va judecà mai meritorie printre cele publicate în 1919, s'au prezentat următoarele cărți:

2. La premiul *Asociațiunii Craiovene* de 1500 lei, care este a se acordà prin aceeaș Comisiune specială celei mai bune cărți didactice în limba română printre cele apărute în anii 1917—1919 s'a prezentat o singură scriere:

3. La premiul *Chrissoveloni*, de 2.000 lei (divizibil), ce erà să se decearnă prin Comisiune specială celor mai bune lucrări asupra comerțului, publicate în limba română în anii 1917—1919, nu s'a prezentat nici o scriere.

4. La premiul *Anastasie Stolojianu*, de 3.000 lei, care este a se da prin Comisiune specială pentru cea mai bună lucrare cu subiect științific dintre cele publicate în anii 1914—1919 sau pentru cea mai bună descoperire sau invențiune de interes general, făcută în aceiași ani, s'au prezentat următoarele publicațiuni:

5. La premiul *Constantinide* de 4.000 lei (divizibil), care este a se decerne prin Secțiunea literară, pentru scrieri de literatură, de filologie sau de artă, cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate în anii 1917—1919, s'au prezentat următoarele cărți:

6. La premiul *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil), care este a se acordà prin Secțiunea științifică pentru scrieri cu conținut științific, în înțelesul științelor exacte, cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate în anii 1917—1919, s'au prezentat următoarele:

7. La premiul *Lazăr* de 5.000 lei, ce este a se da prin Secțiunea științifică unei scrieri cu conținut științific în înțelesul științelor exacte, care se va judecà mai meritorie printre cele publicate în anii 1918—1919, sau celei mai importante invențiuni științifice făcute în aceiași ani, s'au prezentat numai următorii concurenți:

8. La premiul *Adamachi* de 5.000 lei (divizibil), ce este a se decerne celei mai bune lucrări în limba română cu subiectul: *Edițiunea românească a memoriilor Regelui Carol, cu adnotări istorice și o prefață cuprinzând în linii generale istoria Domniei Sale* s'au prezentat două manuscripte, unul cu motto: *Nihil sine Deo* și celălalt cu motto: *Domnul va ridicà dintre voi pe cineva*, etc.

Celelalte premii cu subiecte date, la cari nu s'a prezentat nici o lucrare, sunt:

9. Premiul *Alexandru Ioan Cuza* de 20.000 lei cu subiectul: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fondarea Principatelor.*

10. Premiul *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei cu subiectul: *Mișcarea revoluționară din 1821 în Principatele Române.*

11. Premiul *Năsturel* de 5.000 lei cu subiectul: *Valoarea alimentară a porumbului.*

12. Premiul *I. Lecomte du Noüy* din 1917 și 1919 de Lei 999,70, destinat elevilor din școalele de Arte-frumoase, a fost împărțit egal între următorii elevi ai școalei dela Iași: d-rele Eleonora Codreanu și Georgeta Miclescu pentru desenuri după natură și antic și d-l Aurel Băeșu pentru desemn după natură.

D-l Președinte *P. Poni* prezintă următoarea Programă a lucrărilor din actuala sesiune generală:

1. Raportul Secretarului general despre activitatea Academiei în 1919—20.
2. Raportul Comisiunii financiare asupra exercițiului bugetar 1918—19.
3. Alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în 1919—20.
4. Alegerea Comisiunii bugetare pentru anul 1920—21.
5. Alegerea a trei membri activi: doi în Secțiunea istorică în locul răposaților *I. Bogdan* († 1 Iunie 1919) și *A. D. Xnopol* († 27 Fevruarie 1920) și unul în Secțiunea științifică în locul răposatului *C. I. Istrati* († 30/17 Ianuarie 1918).
6. Raportul Comisiunii permanente a Bibliotecii pentru 1919—20.
7. Raportul asupra activității Cabinetului numismatic în 1919—20.
8. Raportul Comisiunii Fundațiunii *Adamachi* pentru 1919—20 și alegerea a doi membri, cari, împreună cu Secretarul general, să formeze Comisiunea pentru 1920—21. (Art. 17 Reg. Adam.).
9. Raportul Comisiunii școlare asupra activității școalelor Academiei, întreținute din fondurile *I. Otteteleșanu, Tache Anastassiu* și *I. Agarici*, în anul 1919—20, și alegerea Comisiunii pentru 1920—21.
10. Raportul Comisiunii pentru împărțirea cărților didactice și religioase din fondurile *Ioan Fătu* și *Ioan Scorțanu* în 1919 și alegerea Comisiunii pentru 1920.
11. Raportul Comisiunii Dicționarului limbii române.
12. Discursuri de recepțiune ale membrilor aleși în sesiunile trecute.
13. Chestiunea acordării burselor din fondul *A. F. Robescu.*
14. Chestiunea întrebuințării venitului fondului *D. Sturdza.*

15. Chestiunea acordării bursei *Anastasie Stolojanu.*
16. Raportul Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor făcute în 1919—20.
17. Chestiunea localului Bibliotecii.
18. Chestiunea Monumentului comemorativ al Unirii.
19. Deciziunile comisiunii speciale pentru acordarea premiilor (Art. 8, 9, 13 16 Reg. Prem.):
    — *Năsturel*, de 4000 lei,
    — *Asociațiunii Craiovene*, de 1500 lei,
    — *Anastasie Stolojianu*, de 3000 lei.
20. Deciziunea Secțiunii literare pentru acordarea premiului *Constantinide* de 4000 lei (divizibil) (art. 14, 15 Reg. Prem.)
21. Deciziunile Secțiunii stiințifice pentru acordarea premiilor (Art. 14, 15 Reg. Prem.):
    — *Adamachi*, de 5000 lei (divizibil),
    — *Lazăr*, de 5000 lei.
22. Deciziunea Secțiunii istorice asupra lucrărilor prezentate la premiul *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil) cu subiectul *Ediția Românească a Memoriilor Regelui Carol.*
23. Ședință solemnă pentru proclamarea premiilor.
24. Subiect ales de Secțiunea literară pentru premiul *Adamachi*, de 5000 lei (divizibil) din 1925.
25. Subiect ales de Secțiunea istorică pentru premiul *Năsturel* de 5000 lei din 1925.
26. Subiecte alese de Secțiunea științifică pentru următoarele premii din 1925:
    — *Lazăr*, de 5000 lei,
    — *Neuschotz*, de 2000 lei.
27. Alegerea Comisiunii financiare pentru cercetarea conturilor din 1919—20.
28. Alegerea Comisiunii de 12 membri pentru *Marele Premiu Năsturel* de 12.000 lei din 1921 (Art. 13 Reg. Prem.).
29. Alegerea Comisiunii de 3 membri pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiul *Dacia-România* din 1921 (Art. 4 Reg. special).
30. Alegerea Comisiunilor de câte 3 membri din Secțiunea literară pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiile din 1921 (Art. 20 Reg. Prem.):

    — *Năsturel*, de 5000 lei: *Vasile Alecsandri, Vieața și opera lui.*

    — *Neuschotz*, de 2000 lei: *Cipariu și Pumnul, activitatea lor filologică și literară,*

    — *Anastasie Toncoviceanu*, de 1.000 lei (divizibil): *Studiu despre versificația românească.*

31. Alegerea Comisiunii de 3 membrii din Secțiunea istorică pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiul *Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 lei: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor.*
32. Alegerea Comisiunilor de câte 3 membri din Secția stiințifică pentru cercetare lucrărilor cari se vor prezentà la premiile 1921:

— *Alexandru Ioan Cuza*, de 6000 lei: *Studiul sistematic, faunistic și biologic al larvelor de insecte din Balta Brateș,*

— *Adamachi*, de 5000 lei (divizibil): *Studii originale despre etiologia, prevenirea și combaterea uneia sau mai multora din boalele cari cauzează marea mortalitate a primei copilării în România,*

— *Lăzăr*, de 5000 lei: *Studiul chimic al lignitelor din țară,*

— *Anastasie Fătu*, de 3000 lei: *Studiul și harta geologică a unei regiuni din țară,*

— *Marele Premiu General Ioan Carp și Maria Carp*, de 7000 lei: *Energia pe care ne-o pot da apele din țară.*

33. Alegeri de membri onorari și corespondenți (Art. 31, 32 Stat., 68 Reg. gen.).
34. Formarea bugetului pentru 1920—21.
35. Alegerea Președinților și Vicepreședinților Secțiunilor pentru 1920—21 (Art. 15 Stat.).
36. Alegerea Președintelui și Vicepreședinților Academiei pentru 1919—20 (Art. 15 Stat.).
37. Raportul Secretarului general asupra lucrărilor sesiunii generale din 1920.

D-l *I. Bianu* cetește următoarea scrisoare primită dela d-na Elena D. Sturdza:

«Este bine cunoscut la Academia Română că mult regretatul meu părinte Dimitrie Constantin Sturdza-Scheianu în toată vieața lui a urmărit cu multă dragoste, cu neadormit zel și cu însemnate sacrificii materiale formarea unei bogate biblioteci pentru istoria țerii și neamului nostru. Iar când nu a mai avut putință de a continuà îmbogățirea acelei biblioteci a cedat Academiei totate colecțiunile adunate spre a fi continuate și folosite.

«In dorința de a contribui și prin munca sa personală și prin cunoștințele sale speciale câștigate prin serioase studii, a consacrat un însemnat număr de ani, lucrând zilnic chiar la Academie, în mijlocul bibliotecii adunate de dânsul, pentru a face câteva lucrări menite să ajute și să ușureze lucrarea învățaților cari se devotează studiilor istoriei naționale.

«Aceste lucrări sunt:

«1). *Bibliografia istoriei Românilor*, pentru care a descris pe bilete toate

cărțile aflătoare atât în fosta sa bibliotecă cât și în cealaltă bibliotecă a Academiei. Biletele cari formează lucrarea, sunt așezate în trei lădițe de lemn și în trei cutii de carton, rămase toate la Academie, unde se află și acum. Această lucrare o începuse încă o dată cu mulți ani înainte în formă de volum; acest volum se află și el la Academie lângă lucrarea cea nouă.

«2). *Regestele tuturor documentelor istorice românești interne* atât a celor publicate în toate publicațiunile aflătoare în biblioteca Academiei (volume, broșuri, reviste și ziare), cât și a celor nepublicate aflătoare în Arhivele Statului, Academiei, Epitropiei S-tului Spiridon din Iași, și a altor institute publice sau la familii, întrucât le-a putut cercetà.

«La toate documentele se arată data și cuprinsul lor, de la cine emanează, depozitul în care se află și locul unde au fost publicate.

«Biletele pe cari sunt scrise toate aceste indicațiuni pentru fiecare document sunt așezate în ordine cronologică și după domnii și sunt cuprinse în douăzeci și una cutii de carton. Cutiile se află în casa mea, căci punerea în ordine a acestui material a fost una din cele din urmă ocupațiuni ale părintelui meu.

«3). *Sigillografia românească.* Pentru această lucrare a fotografiat însuși un mare număr de sigilii de pe documente românești: domnești, mânăstirești, familiare. Fotografiile sunt lipite în ordine cronologică în două albumuri, iar pecețile sunt descrise pe bilete.

«Voința părintelui meu comunicată mie a fost ca toate aceste lucrări ale sale să fie dăruite Academiei Române, spre a fi păstrate lângă iubita lui bibliotecă și publicate de Academie cât mai curând cu putință, pentru ca astfel să-și ajungă scopul pentru care au fost făcute prin stăruința și osteneala lui, iar până la publicare să poată fi folosite de învățați competenți pentru a ajutà studiile istoriei neamului nostru.

«Socotesc o sfântă datorie să îndeplinesc voința neuitatului meu părinte, a cărui activitate Academia Română a distins-o alegându-l Membru Onorar al ei.

«Rog deci Onor. Academie să primească în dar lucrările mai sus arătate în amintirea mult regretatului și neuitatului meu părinte.

«Adaug pe lângă acestea câteva acte vechi privitoare la vieața și activitatea bunicului meu Constantin Sturdza».

— Se decide a se răspunde prin următoarea scrisoare de mulțumire:

«Cu o adevărată emoțiune a fost ascultată scrisoarea D-niei Voastre în întâia ședință din sesiunea generală a Academiei, în mijlocul căreia să păstrează vie, cea mai simpatică amintire neuitatului D-voastre Părinte.

«Lucrările istorice, cărora mult regretatul nostru Coleg Onorar le-a jertfit puterea lui de muncă a celor din urmă ai săi câțva ani și pe cari binevoiți

a le dărui Academiei, cum fusese voința lui, vor fi păstrate cu sfințenie lângă prețioasa lui bibliotecă și vor fi puse la dispoziția învățaților spre folosire. Astfel ele își vor ajunge încâtva scopul pentru care au fost făcute cu atâta stăruință neobosită și dor de a ușurà studiul istoriei naționale, până când împrejurările vor face cu putință tipărirea și răspândirea lor în toate centrele și la toate persoanele dedicate acestor studii.

«Cu onoare vă rugăm, Prea stimată D-nă, să binevoiți a primì cele mai călduroase mulțumiri ale Academiei împreună cu expresiunea considerațiunii noastre distinse».

D-l *Al. Lăpĕdatu* zice că a putut prețuì direct munca răposatului Sturdza-Scheianu și crede că Academia ar trebuì să însărcineze pe cinevà competent să facă biografia acestui muncitor în ogorul culturii. In biografie să se specifice nu numai bogatele daruri făcute de dânsul acestei Instituțiuni culturale, dar și lucrările personale bibliografice pe cari încă fiind în vieață le-a dăruit în parte Academiei, iar acum moștenitorii au dăruit și restul spre folosința cercetătorilor.

— Propunerea se trimete Secțiunii istorice.

D-l *I. Bianu* prezentă Academiei două hărți manuscripte originale ale Moldovei dela 1833: una este *Harta Principatului Moldovei* făcută de Petre Asachi după proiectul alcătuit sub conducerea Marelui Logofăt Constantin Sturdza. Moldova este împărțită în 10 ținuturi, împărțite și ele în 4 până la 7 ocoale. In dreapta și în stânga hărții sunt tabele după județe, arătându-se la fiecare ocoalele cu numele lor și toate satele cuprinse în ele. A doua are titlul *„Tablou paralel pentru a slujì de alăturare în dizlocația ținuturilor și a ocoalelor din Prințipatul Moldovei"* și cuprinde 3 hărți a Moldovei pe scară mică din cari una arată „starea ținuturilor ocârmuitoare după învechita lor formă", a doua arată „starea ținuturilor giudecătorești după dizlocația din luna Aprilie 1833", a treia arată „starea ținuturilor înrătundite la 1833 după proiectul D. Marele Logofăt și Cavaler C. Sturdza".

Amândouă aceste hărți au fost făcute de „Căminarul Petre Asachi, Prezidentul Giudecătorescului Tribunal din ținutul Botoșeni și s'au aprobarisit prin iscăliturile mădulărilor Sfatului Ocârmuitor". Avem deci hărțile originale oficiale întărite de subscrierile autografe ale următorilor 6 boeri: C. Sturdza Vel-logofăt, Alexandru Ghica Logofăt, Teodor Balș, Soutzo, A. Suțu.

Aceste prețioase hărți se află în biblioteca Academiei de prin 1882—83, când în lipsa mea din țară un funcționar nepriceput le-a trecut în biblioteca cărților tipărite, unde au fost găsite acum cu ocaziunea unui control.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 17 MAIU 1920.

D-l *I. C. Negruzzi* face o comunicare cu subiectul: *Ioan Bogdan, Alexandru D. Xenopol, Alexandru Vlahuţă şi manuscripte ale lor.*

Cu această ocaziune d-l Negruzzi dărueşte Academiei un mare număr de scrisori autografe ale personagiilor din comunicare.

D-l Preşedinte *P. Poni* mulţumeşte d-lui Negruzzi pentru statornica solicitudine ce poartă Instituţiunii noastre.

D-l *Gr. Antipa* ceteşte următorul:

Raport al Comisiunii financiare asupra administraţiei cassei şi asupra situaţiunii fondurilor în anul bugetar 1 Iunie 1918 — 31 Maiu 1919;

«Subscrişii membri ai Comisiunii financiare, aleasă de D-voastre în sesiunea generală trecută, procedând la verificarea cassei Academiei pe 1918-19 şi a Fundaţiunilor Adamachi, Otteteleşeanu şi Tache P. Anastassiu, am primit dela d-l Contabil rapoartele aferente, situaţiunile de cassă şi de excedente pe numitul an bugetar.

«Am controlat registrele şi actele justificative, precum şi recipisele de efectele depuse la Banca Naţională, pe cari le-am găsit în perfectă ordine, şi consemnăm în cele ce urmează rezultatul cercetărilor noastre.

«*Venituri*:

Din totalul prevederilor bugetare la venituri de	Lei	1.488.090,86
s'au încasat	„	1.037.788,52
s'au mai incassat peste prevederi din restanţele anului trecut, din vânzare de terenuri şi altele.	„	1.382.457,20
Totalul încassărilor . . .	L.	2.420.245,72
lângă care se adaoge numerarul cassei la 31 Maiu 1919 .	„	1.146.923,83
Total general . . .	L.	3.567.169,55

«*Cheltueli*:

Din totalul prevederilor bugetare la cheltueli de	Lei	2.060.303,91
s'au cheltuit	„	1.046.010,47
se adaogă cheltuelile făcute peste prevederi: solduri din anul trecut, efecte cumpărate spre capitalizare şi altele	„	1.175.315,59
Totalul cheltuelilor . . .	L.	2.221.326,06
Dacă scădem din totalul incassărilor de	L.	3.567.169,55
Totalul cheltuelilor de	„	2.221.326,06
Rezultă sold în numerar la 31 Maiu 1919	L.	1.345.843,49

care se repartizează astfel:

Lei 907.284,48 pentru fondurile Academiei,
» 236.765,46 » Fundațiunea Adamachi,
» 184.103,15 » » Otteteleșeanu,
» 17.690,40 » » Tache P. Anastassiu.

«*Efecte*:

«Din cercetarea tuturor operațiunilor am constatat că efectele ce Academia posedă la încheierea anului 1917—18

	Nominal	Peste nominal	Total
erau de	L. 10.616.187,50	L. 701.456,40	L. 11.317.643,90
se adaogă capitalizări făcute în cursul anului:	« 784.300,—		« 784,300.—
Totalul efectelor la 31 Maiu 1920	L. 11.400.487,50	L. 701.456,40	L. 12.101.943,90

«Dacă s'ar calculà acțiunile de Banca Națională după cursul zilei dela 5 Iulie 1919 st. n., prima cotă oficială de L. 8.200,—, atunci s'ar mai adăogà la suma de L. 12.101.943,90 un plus de L. 3.625.943,60.

«*Excedent*:

«Contul excedent în anul 1918—19 a fost următorul:

1. La fondurile Academiei . . . . L. 68.505,56
2. » Fundațiunea Adamachi . . . . » 49.008,70
3. » » Otteteleșeanu . . . . » 19.049.97

In total L. 136.564,23

care s'a trecut pe anul 1919—20.

«La Fondul Tache Anastassiu a fost un deficit de L. 4.847,43 provenit din cauză că s'au cheltuit sume peste prevederile bugetare pentru via dela Țigănești, Călmățuiu și altele și care se và acoperì în anul 1919—20.

«La 11 Septemvrie 1918 s'a primit conform încheierii Delegațiunii Nr. 1563 un nou fond Ilie R. Boroș în sumă de lei 25.000, — cu nuda proprietate, care s'a încorporat lângă celelalte fonduri ale Academiei.

«Acestea fiind cercetările noastre pe exercițiul financiar 1918 — 19, vă rugăm să binevoiți a da cuvenita descărcare».

Membrii comisiunii: *Dr. Gr. Antipa, G. Țițeica, S. Mehedinți.*

— Concluziunile raportului se aprobă cu unanimitate.

— Sunt realeși în Comisiunea financiară pentru cercetarea conturilor din 1919—20, d-nii *Gr. Antipa, S. Mehedinți, G. Țițeica.*

— Sunt aleşi în Comisiunea pentru examinarea lucrărilor făcute în 1919—20 d-nii *D. Gusti*, *Al. Lăpĕdatu*, *I. Lupaş*.

ŞEDINŢA DELA 18 MAIU 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni*.

D-l *I. Bianu* ceteşte următorul raport al Comisiunii permanente a bibliotecii pentru anul 1919:

«Activitatea şi progresele Bibliotecei Academiei Române, în cursul anului 1919, au reintrat aproape în mersul lor normal.

«Activitatea însă, deşi superioară celei din anii trecuţi, este mai mică decât ar trebui să fie, din cauza înlocuirii a patru funcţionari de carieră— unul decedat şi trei demisionaţi — cu alţii noi, toţi studenţi.

«Biblioteca are 19 funcţionari şi anume: 2 la serviciul primirilor, 4 la secţia manuscriselor, unul la secţia periodicelor, unul la secţia stampelor, 4 la sala de lectură şi 6 la noul catalog; are şi 5 oameni de serviciu, în loc de 7 câţi erau în 1916.

«Cei 6 funcţionari dela noul catalog şi dela secţia periodicelor fiind cu totul noi (cel mai vechiu n'are încă doi ani de serviciu), răpesc mult timp conducătorului lor pentru pregătirea necesară, lucrând mai puţin din cauza lipsei de cunoştinţe tehnice. Este dar serioasă nevoie de a îndreptà această stare de lucruri, ce va fi dăunătoare bunului mers al bibliotecii în viitor, cu atât mai mult, cu cât din cei 6 funcţionari noi, abeà de vor rămâne doi în serviciul Academiei.

«Trebuie deci să căutăm a formà funcţionari de carieră pe cari să-i reţinĕm în serviciu prin onorarii serioase.

«Serviciul primirilor are 2 funcţionari şi un om de serviciu, cari până acum erau de ajuns pentru a îndeplini toate lucrările cerute de organizarea lui. Acest serviciu trebuie însă negreşit desvoltat, adăugându-i-se cel puţin un funcţionar şi un om de serviciu, care în 1916, existà, pentru a face faţă în viitor tuturor lucrărilor, căci el va aveà sarcina să facă toate primirile publicaţiunilor ce se vor trimite, prin obligaţie legală, dela toate tipografiile din ţara mărită, sau cari se primesc ca daruri, în schimb sau prin cumpărare. Tot acest serviciu va trebuì să pregătească şi să tipărească publicaţiunea: *Creşterea Colecţiunilor*.

«Imbogăţirea colecţiunilor se va arătà amănunţit în acea publicaţiune, a cărui tipărire s'a oprit cu sfârşitul anului 1915, din cauza răsboiului, deşi

materialul este pregătit spre a fi dat la tipar îndată ce împrejurările vor permite.

«Iată, în oarecari amănunte, activitatea acestui serviciu al Academiei în anul 1919.

A. Secţiune cărţilor tipărite.

1. *Consultarea.*

«Sala de lectură a cărţilor tipărite a fost deschisă 288 de zile de lucru, afară de Dumineci şi sărbătorile fixate de Delegaţiune. In 167 de zile a fost deschisă câte 8 ore pe zi, 8—12 şi 2—6, iar în 121 de zile a fost deschisă numai 4 ore pe zi, 8—12.

«Au fost împrumutate acasă, potrivit regulamentului, 2108 volume, la 391 persoane.

«S'au liberat 164 permise de intrare în sala de lectură (No. 1-164), dintre cari 18 şi pentru secţiunea manuscriptelor şi documentelor.

«Ajutorul ce dă Biblioteca noastră muncitorilor pentru cultura naţională se poate vedeà mai bine din statistica cetitorilor din ultimii cinci ani, după cum se arată în tabela următoare:

Tabela I.

ANII	Cetitori	Volume comunicate	Imprumutători	Volume împrumutate
1915	9.229	26.065	392	1.239
1916	5.996	19.313	450	1.219
1917	2.909	11.651	333	971
1918	4.215	12.184	614	1.534
1919	5.867	13.767	391	2.108

«Pe lângă cărţile comunicate cu bilete de cerere, cetitorii au la dispoziţie o întreagă bibliotecă de 1685 volume, cu cărţile cele mai des întrebuinţate pe cari le folosesc fără cerere.

2. *Sporul.*

«Biblioteca (secţiunea cărţilor tipărite) a crescut în 1919 cu 4782 volume faţă de 698 în 1918.

«Din următoarea tabelă, extrasă din statistica lunară publicată de serviciul bibliotecei, se poate vedeà creşterea în 1919:

Tabela II.

	Volume și broșuri	Numere de Reviste		Atlase și hărți	Stampe și portrete	Volume manuscripte	Documente	Fotografii	Albumuri	Foi volante	Note muzicale
		române	străine								
Primite conform legii dela 23 Martie 1904	4.207	2.211	—	6	14	—	—	231	—	4	44
In dar sau în schimb	521	181	135	21	12	23	830	385	—	1	6
Cumpărate	54	—	466	7	16	22	143	56	1	432	—
Total . . .	4.782	2.392	601	34	42	45	973	672	1	437	50

«La biroul de primire al publicațiunilor au intrat 200 de pachete cu imprimate din București și 262 pachete din provincie, în total 462.

«S'au înregistrat și ținut în evidență 750 de publicațiuni periodice din țară și 4 românești din America, în total 754.

« Pentru publicațiunile legale netrimise s'au somat 26 de tipografi și editori pentru trimiterea a 50 de cărți. Pentru periodice (ziare și reviste) s'au făcut 1396 de reclamațiuni; s'au dat în judecată 69 tipografi și editori pentru 110 publicațiuni periodice netrimise.

«Sporul secțiunii cărților tipărite în ultimii 10 ani se poate vedeà din următoarea tabelă :

Tabela III.

ANII	Volume și broșuri	Ziare și reviste române	Ziare și reviste străine	Atlase și hărți	Foi volante	Note muzicale	Stampe și portrete	Fotografii	Albumuri
1910	7.014	721	285	44	17.183	4	147	495	4
1911	5.680	609	213	35	8.722	5	39	36	14
1912	6.589	660	247	155	13.756	30	43	291	17
1913	5.972	657	309	102	10.312	174	208	155	14
1914	4.372	690	269	68	7.733	—	100	250	9
1915	5.934	653	203	65	5.800	156	89	371	10
1916	3.174	623	209	11	7.037	22	39	162	5
1917	194	620	—	5	4	—	—	—	2
1918	698	33	81	36	353	1	13	25	12
1919	4.782	754	328	34	437	50	42	672	1
Totalul creșterii 1910—1919	44.409	6.020	2.144	555	71.087	442	720	2.457	78

«III. *Catalogarea și alte lucrări.*

1. *Catalogul nou.* S'au înscris în inventar 3971 opere în 4818 volume (No. 50.500—54.471.).

«S'au catalogat definitiv și s'au așezat în rafturile bibliotecei 3.600 opere în 4418 volume (No. 50.500—54.100), pentru cari s'au lucrat:

4.685 fișe pentru catalogul alfabetic al autorilor și
5.147 fișe metodice, pentru catalogul pe materii,
9.832 fișe.

«In rezumat, până la 31 Decemvrie 1919, catalogul cel nou cuprinde:

a) Trecute în inventar: 54.471 opere în 71.116 volume,

b) Catalogate definitiv și așezate în rafturi: 54.100 opere în 70.716 volume

Pentru toate aceste 54.100 opere s'au lucrat:

67.224 fișe alfabetice,
58.640 „ metodice.
125.864 fișe,

«Din bibliotecile mai vechi necatalogate s'a terminat cu încorporarea bibliotecilor Buicliu și Bernath-Lendway, iar biblioteca Georgian este în curs de încorporare.

«2. *Cărțile în curs de publicare.* S'au înscris în inventarul special 66 opere (No. 589—655), pentru care s'au făcut 71 fișe de control. S'au făcut fișe speciale pentru ambele cataloage pentru toate acestea, și anume: 73 fișe alfabetice pe autori și 78 fișe metodice, în total 151 de fișe.

«3. *Secțiunea periodicelor.* S'au înscris în cursul anului, în inventarul special și cu numerotare deosebită 346 publicațiuni (No. 4080—4426).

«Catalogul pe fișe (al periodicelor) destinat să fie pus la dispoziția cetitorilor a atins 6792 fișe, făcându-se 376 în cursul anului. Pentru catalogul pe materii s'au lucrat 6800 fișe, din cari 442 în cursul anului.

«Revizuirea colecțiunilor se ține la zi, făcându-se fișe de control pentru lipsuri și dublete.

«4. S'au legat în cursul anului numai 16 volume din secțiunea cărților tipărite și 139 periodice. Din cauza lipsei de material și de lucrători, prețul a ajuns peste măsură de exagerat și am fost siliți să suspendăm cu totul legatul cărților. Această stare de lucruri este păgubitoare pentru toate cărțile, dar mai ales pentru buna păstrare a periodicelor in folio, cari sunt expuse mai mult stricăciunii. Periodicele nelegate se servesc cetitorilor numai în cazuri absolut necesare.

«5. Serviciul Bibliotecii pregătește publicațiunea „Creșterea Colecțiunilor", al cărui manuscris este gata pentru anii 1916—1919.

«Statistica lunară de mișcarea bibliotecei se trimite regulat ziarelor spre publicare.

«6. Pe măsură ce relațiile comerciale și serviciul postal cu țerile apusene s'au putut restabili în urma războiului, s'au reluat raporturile cu librăriile, procurându-se cărțile mai necesare, s'au reînoit abonamentele la revistele din țerile aliate și neutre și s'au reluat raporturile cu Academiile și Societețile științifice pentru schimbul publicațiunilor.

«7. *Secția stampelor.* Materialul acestei secțiuni devenid destul de bogat s'a stabilit în amănunte un plan definitiv de organizare și s'a început așezarea materialului după acest plan, înscriindu-se în inventare speciale, în anul 1919, 500 hărți așezate în 21 mape și 2699 portrete istorice așezate în 73 mape.

B. Secțiunea manuscriptelor și documentelor.

«Această secțiune are acum numai doi funcționari, în loc de 4, câți au fost înainte de războiu. Din această cauză colecțiunile pot fi deschise pentru studii, numai dimineața. In cele 2 locuri vacante prevăzute în buget, nu s'au putut numì funcționari, din cauză că nu se găsesc tineri cu pregătirea specială cerută de natura lucrărilor. Este necesar, de asemenea, să se prevadă în buget un post pentru un om de serviciu, care să fie în acel timp și pentru cabinetul numismatic.

«1. *Consultarea.* Sala de lucru specială a manuscriptelor a fost frecventată în cursul anului 1919 de 357 cititori și anume: 283 au studiat 810 manuscripte, 16 cetitori au studiat 469 documente și 60 cetitori au consultat 100 de cărți vechi românești.

«Frecvența sălii manuscriptelor în ultimii 5 ani se poate vedeà din tabela următoare:

Tabela IV.

ANII	Cetitori	Volume manuscrise	Documente	Cărți vechi românești
1915	1.605	8.904	45.447	534
1916	1.425	4.213	43.299	263
1917	—	—	—	—
1918	96	184	40	194
1919	359	810	469	100

«2. *Sporul.* S'au cumpărat 22 manuscripte, 143 documente și o copie fotografică.

«S'au primit în dar 23 manuscripte, 50 documente, 780 autografe, 17 peceți cu tuș și 1 foaie volantă.

«Cele 43 volume manuscripte, cumpărate și dăruite în 1919, se împart în: românești 33, grecești 6, franțuzești 2, 1 latinesc și 1 oriental.

«Sporul secțiunii manuscriptelor, în ultimii 10 ani, se arată în tabela următoare:

Tabela V.

ANII	Volume manuscrise	Documente
1910	248	2.790
1911	54	2.153
1912	165	583
1913	68	892
1914	95	578
1915	202	3.741
1916	77	972
1917	1	55
1918	63	69
1919	45	973
Totalul creșterii 1910—1919 . . .	1.018	12.806

«3 *Cataloage și alte lucrări.*

«*Documente.* S'au așezat la colecțiile lor în pachete 724 documente și 780 autografe românești și străine, în total 1504.

«S'a pregătit materialul pentru publicațiunea: «*Creșterea Colecțiunilor*», din anul 1919.

«*Manuscripte.* S'au înscris în inventarul manuscriptelor românești 58 de volume (No. 4582—4640).

«S'a continuat descrierea amănunțită a manuscriptelor românești pentru a se tipări în catalogul descriptiv, începând cu manuscriptul No. 1996, făcându-se în cursul anului descrierea a 13 volume.

«S'au pregătit, pentru a fi date la legat 38 volume manuscripte».

D-l *I. Simionescu* observă că în sesiunea generală trecută s'a luat deciziunea ca *Creșterea Colecțiunilor* să fie transformată într'un fel de bibliografie periodică a publicațiunilor intrate în bibliotecă, care să se tipărească lunar și numai publicarea manuscriselor intrate să se facă mai rar. Este necesar ca acea deciziune să fie adusă la îndeplinire, pentru ca intelectualii să poată luà cunoștință de lucrările apărute și primite la Academie.

D-l *I. Bianu* răspunde că deciziunea n'a putut fi adusă la îndeplinire până acuma pe de o parte din lipsă de funcţionari, pe de alta din cauza lipsei de hârtie şi a greutăţilor de tipărire. Cu foarte mare greutate se poate tipări mai puţin decât strictul necesar. Aproape toate tipografiile sunt acaparate de asociaţiuni de editură şi de ziare.

— Concluziunile raportului se aprobă cu unanimitate.

ŞEDINŢA DELA 19 MAIU 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni*.

D-l *M. C. Sutzu* ceteşte următorul raport asupra activităţii Cabinetului Numismatic în anul 1919:

«In anul expirat colecţiunile Cabinetului Numismatic s'au îmbogăţit cu un număr însemnat de piese, parte dăruite parte cumpărate.

«De mult hotărâsem să dăruiesc Academiei colecţiile mele de *monete antice* şi de *ponduri antice*. Din nenorocire o mare parte din monetele mele au fost înstreinate în timpul ocupaţiunii duşmane şi mai cu seamă piesele cele mai importante au dispărut cu totul. N'am putut deci dărui Academiei decât ce mi-a mai rămas din ele şi nu ştiu sigur până la ce număr de exemplare se ridică aceste monete, cari sunt depuse în cabinetul numismatic, dar n'au putut fi încă inventariate.

«Cât priveşte *pondurile antice* am avut norocul, că străinii nu s'au prea ocupat de ele, aşa că au rămas neatinse. Colecţiunea ce am daruit-o Academiei cuprinde 146 bucăţi diferite: de plumb, de bronz şi de peatră, originare parte din oraşele noastre pontice, parte din alte oraşe greceşti, parte din Egipt. Importanţa lor este mare pentru ştiinţă, atât din cauza că sunt exemplare extrem de rare, cât şi pentru motivul că numai puţine cabinete numismatice posedă astfel de colecţiuni.

«Daruri de monete am mai primit şi dela următoarele persoane: Preotul Gh. Constantinescu din Hârlău, care în urma intervenţiei d-lui I. Simionescu, colegul nostru, a dăruit un ducat de aur veneţian găsit în ruinile palatului domnesc din Hârlău; d-l I. Cojocaru, funcţionar al Academiei (1 dinar roman imperial şi o bancnotă ungurească dela 1848); d-l C. Ionescu din Bucureşti (1 aspru, 1 accea dela Ioan Vodă cel Cumplit şi 5 monete antice); d-l Const. Moisil (2 dinari romani şi 17 bronzuri greceşti şi romane).

«S'au cumpărat 7 monete antice, parte dace, parte greceşti.

«In cursul acestui an s'a mai urmărit şi colecţionarea diferitelor bancnote şi bilete, ce s'au emis în tot cuprinsul teritoriului românesc în cursul războiului mondial şi sperăm ca în urma măsurilor luate, să formăm o colecţie completă de astfel de monete de hârtie.

«In sfârșit s'a reluat vechiul obiceiu de a se da amatorilor și publicului relații verbale și scrise asupra monetelor și medaliilor ce prezentă cabinetului numismatic sau despre cari ne cer informațiuni scrise. In chipul acesta s'au putut determinà în anul expirat 257 monete diferite».

— Academia mulțumește călduros d-lui Sutzu pentru frumoasele daruri, cari se adaog la colecțiunea ei de monete și ponduri antice.

D-l Președinte *P. Poni* amintește că mâine se face marea serbare pentru pomenirea eroilor, solemnitatea constând în serviciul religios pe piața Victoriei urmat de procesiune la statua lui Mihaiu Viteazul. Este de dorit ca membrii Academiei să asiste în număr cât mai mare.

ȘEDINȚA DELA 20 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *D. Onciul* spune că aflându-se la Cernăuți, unde se dusese spre a luà parte la serbările pentru primirea MM. LL. Regelui și Reginei la călătoria în Bucovina, a primit telegrama d-lui Președinte, prin care erà rugat să reprezinte Academia la solemnitatea dela Mânăstirea Putna pentru prăznuirea lui Ștefan cel Mare și să depună o coroană pe mormântul marelui voevod. Telegrama a primit-o prea târziu pentru a se puteà face coroana. In ziua de 16 Maiu, Suveranii cu A. S. R. Principesa Elisabeta, venind cu suita, în automobile dela Suceava, au sosit la Putna la orele $2^{1}/_{2}$ d. a., fiind primiți de populațiune, pe tot parcursul, cu multă însuflețire și cu cea mai călduroasă manifestațiune de simpatie. Sătenii din comunele prin cari au trecut Suveranii au întimpinat pe MM. LL. în sunetul clopotelor, cu prapuri și steaguri, cu flori și urale nesfârșite; călăreți veniți de prin sate întru întâmpinarea MM. LL. au însoțit cortegiul regal până la Putna, ceea ce a făcut ca sosirea la mânăstire să fie ceva mai târziu de ora fixată în program. După săvârșirea serviciului religios, d-l Onciul a rostit, la mormântul lui Ștefan cel Mare, următoarea cuvântare:

«*Sire,*
«*Mărită Doamnă,*
«*Alteță Regală,*

«Sunt 416 ani de când acest sfânt locaș păstrează în sânul său moaștele slăvitului erou al neamului românesc și al creștinătății, Ștefan cel Mare.

«De atunci, acest venerat mormânt a urmat să fie un loc de pelegrinagiu al Românilor de pretutindeni, cari căutau aci înălțare și întărire sufletească în vremile de răstriște ce au venit peste țară și popor.

Acele vremi de răstrişte, venite curând după moartea marelui apărător al neamului şi al creştinătăţii, începând cu suzeranitatea turcească din ce în ce tot mai apăsătoare, au adus în cele din urmă desmembrarea ţinutului cu acest slăvit mormânt, trecut acum 145 de ani sub stăpânire austriacă.

«Şi a chemat apoi Domnul pe Maiestatea Voastră ca să libereze acest mormânt sacru şi pământul românesc de stăpânirea străină.

«Măreaţă Umbră, ieşi din mormânt şi priveşte pe Urmaşul tău biruitor, Domnul Moldovei tale întregi, Rege al tuturor Românilor, care liberând locul tău de odihnă şi tot neamul tău, dela Nistru până la Tisa, din Carpaţii păduroşi până la mare, a venit să se închine acì

«Eroului plin de lumină
«Cărui istoria se'nchină».

«Cu noi împreună şi cu tot neamul românesc, vino şi tu, Măreaţă Umbră să aduci prinosul de recunoştinţă, de admiraţiune şi mărire, măritului Rege şi Domn, măritei Doamne şi Regine, a căror binecuvântată domnie ne-a adus aceste măreţe zile de glorie şi fericire.

«Să trăiţi, Sire !
«Să trăiţi, Mărită Doamnă» !

Serbarea dela Putna s'a petrecut într'o înălţare sufletească deosebită şi va rămâne neuitată în amintirea participanţior. După terminarea solemnităţii din biserică, a urmat prânzul regal, servit în curtea mânăstirii, într'un portic construit spre acest scop. La prânz au luat parte, pe lângă MM. LL. şi A. S. R., I. Mitropoliţi din Bucureşti şi Iaşi cu P. S. Episcop al Rădăuţilor, d-nii Ministri şi ceilalţi invitaţi din vechiul Regat şi din Bucovina. In spaţioasa curte erau aşezate şi mai multe mese pentru săteni, veniţi din localitate şi dinprejur întru întâmpinarea MM. LL. cari au fost ospătaţi în număr foarte mare. La prânz după discursul D-lui preşedinte al Consiliului de miniştrii, M. S. Regele a rostit o înălţătoare cuvântare, glorificând domnia marelui Său predecesor ce se odihneşte în această mânăstire. In timpul prânzului, sătenii ce au fost ospătaţi la mesele lor au venit spre masa regală, de care îi despărţià un cordon de soldaţi. M. S. Regele dând ordin de a se lăsà poporul să se apropie, ţeranii şi ţerancele au venit până la balustrada porticului, unde, păstrând o atitudine foarte cuviincioasă admirau pe MM. LL. şi în deosebi costumele româneşti ale M. S. Reginei şi al A. S. R. Principesei, manifestând admiraţiunea şi bucuria lor în cuvinte adânc simţite şi cu căldură exprimate în felul lor original. După prânz, MM. LL. au vizitat în grabă mânăstirea şi mormintele domneşti, pe cât permiteà timpul înaintat, apoi au plecat la mânăstirea Suceviţa. Această mânăstire, cu mormintele ctitorului Ieremia Vodă Movilă şi al fratelui său

Simeon Vodă, zugrăvită toată cu frescuri pe dinlăuntru și pe dinafară, un monument istoric din cele mai interesante, cu bogate odoare bisericești, au interesat mult pe MM. LL. Dela Sucevița Suveranii au plecat la Rădăuți unde se află vechea catedrală a foastei episcopii, biserică zidită de Bogdan Voevod, întemeietorul principatului Moldovei, immormântat acolo, împreună cu alții din cei mai vechi Domni ai țerii. Pe drum spre Rădăuți s'a întâmplat un mic accident, mult deplorat pe urmă: un buchet din cele multe ce au fost aruncate în calea MM. LL. a lovit pe M. S. Regina în ochiu și a pricinuit, prin o cetină de brad ce formà manșeta buchetului, o zgârietură care a provocat o inflamațiune dureroasă, așa încât M. S. n'a mai putut luà parte la festivitățile urmate la Cernăuți, în zilele de 17 și 18 Maiu, spre nemăsurata părere de rău a populațiunii ce aștepta să o întâmpine cu dragostea și entuziazmul ce-I păstrà în suflet. In seara de 17 Maiu s'a dat un prânz regal în palatul mitropolitan, unde erà reședința regală. După discursul d-lui ministru Ion V. Stircea, M. S. Regele a rostit o prea frumoasă cuvântare ce a entuziazmat toată asistența. In ziua următoare, după vizitarea institutelor ce n'au putut fi văzute în prima zi, a urmat plecarea în Basarabia. La gară, mulțimea adunată a adus ovațiuni entuziaste M. S. Reginei, care s'a arătat, cu ochiul legat, la fereastra vagonului regal. Această arătare a mult doritei Suverane a stârnit cea mai călduroasă manifestațiune de simpatie, cu aclamațiuni nesfârșite.

Călătoria Suveranilor în Bucovina a avut o importanță deosebită. Ea a pecetluit reunirea pentru totdeauna a frumoasei părți a vechei Moldove cu patria mumă și a pus în evidență recunoștința și dragostea poporului românesc, ca și devotamentul populațiunii întregi, de toate limbile și confesiunile, pentru MM. LL. și pentru Coroana României, sub al cărei scut se deschide o eră nouă pentru desvoltarea în viitor.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 21 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l *Al. Lăpědatu* face o comunicare despre *Mihnea-cel-Rău și Ungurii (1508—1510)*.

Dela Consistoriul bisericii ortodoxe române din Transilvania se primește invitare la ceremonia instalării în scaunul de Arhiepiscop și Mitropolit a I. P. Cuvioșiei Sale Domnului Dr. Nicolae Bălan, care se va face în Dumineca Rusaliilor (30 Maiu) în catedrala dela Sibiiu.

— Academia va fi reprezentată prin d-nii *D. Gusti*, *N. Iorga*, *Al. Lăpědatu*, *I. Lupaș*, și *S. Pușcariu*.

D-l *I. C. Negruzzi* cetește următorul raport al Comisiunii fondurilor I. Fătu și I. Scorțeanu asupra lucrărilor făcute în 1919:

«In bugetul de cheltuelile pentru anul 1919—20 s'a prevăzut din venitul fondului I. Fătu suma de lei 72.700,76 pentru procurare de cărți didactice și din venitul fondului I. Scorțeanu suma de lei 2950,75 pentru procurare de cărți religioase la școlari săraci din școalele primare rurale. Comisiunea Domniilor-Voastre întrunită în ședință la 4 Iulie trecut, ținând seama pe de o parte de latitudinea ce ați binevoit a-i lăsà în ședința dela 17 Maiu 1919 în alegerea mijloacelor celor mai nimerite pentru distribuția ajutoarelor din aceste fonduri, potrivit schimbărilor fericite survenite în vieața neamului ca consecință a marelui răsboiu, pe de alta de inconvenientele semnalate în trecut cu procurarea și repartiția dela centru a cărților cumpărate, la care se mai adaoge și imposibilitatea de a procede ca în trecut din cauza dificultăților de corespondență și transport în situația actuală, a luat următoarele deciziuni, cari s'au executat întocmai:

1). A rezervat lei 700,76 din fondul Scorțeanu și lei 50,75 din fondul Fătu pentru cheltuieli neprevăzute;

2). A destinat câte aproximativ 35% din amândouă fondurile pentru ajutoare în vechiul Regat și în ținuturile de peste Carpați; 20% pentru Basarabia și 10% pentru Bucovina;

3). Sumele de lei 25.200 din fondul Fătu și 1000 din fondul Scorțeanu destinate provinciilor de peste Carpați au fost încredințate colegului A. Bârseanu; lei 14.400 din fondul Fătu și 600 din fondul Scorțeanu pentru Basarabia au fost trimiși colegului St. Ciobanu, Directorul Instrucțiunii publice din Basarabia; lei 7200 din fondul Fătu și 300 din fondul Scorțeanu pentru Bucovina au fost puși la dispoziție colegului I. Nistor, pe atunci Ministru de Stat al Bucovinei, cu instrucțiunile necesare și cu rugămintea de a stărui prin autoritățile școlare respective ca ajutoarele să se acorde în conformitate cu dispozițiunile testamentare.

4). Sumele de 25.200 lei din fondul Fătu și 1000 din fondul Scorțeanu rezervate pentru vechiul Regat au fost întrebuintate pentru ajutoare în județele Putna și Ialomița. Pentru județul Putna, în care sunt 116 școale rurale, s'au dat 10.200 lei din fondul Fătu și 400 lei din fondul Scorțeanu; pentru Ialomița, în care sunt 174 școale s'au destinat 15.000 lei din fondul Fătu și 600 din fondul Scorțeanu.

«La alegerea acestor județe Comisiunea a fost condusă de situația grea a sătenilor ce le locuesc; județul Putna căzând în zona de luptă a fost aproape

tot timpul câmpul de distrugere al armatelor beligerante, iar judeţul Ialomiţa a fost bântuit de o secetă cumplită în anul 1918.

«Sumele destinate acestor judeţe au fost încredinţate prin intermediul Ministerului de Instrucţie inspectorilor şcolari respectivi, spre a da ajutoare potrivit cu numărul elevilor săraci din fiecare şcoală, prin revizoratele corespunzătoare. Inspectorii şcolari, ţinând seamă de instrucţiunile date, au repartizat sumele pe şcoale. In loc de bani, s'a dat fiecărui diriginte câte un bon cu specificarea sumei rezervate pentru şcoala de sub conducerea sa. Cu aceste bonuri diriginţii au procurat cărţi pentru valoarea corespunzătoare, pe cari le-au împărţit şcolarilor în faţa primarului şi preotului din comună, după ce s'a scris pe fiecare exemplar «gratuit din Fondul Fătu» pentru manualele didactice sau «gratuit din fondurile Fătu şi Scorţeanu» pentru cele religioase.

«Inspectorii şcolari prin revizorate au achitat şi adunat toate aceste bonuri, pe cari le-au înaintat Academiei dimpreună cu procesele-verbale încheiate la fiecare şcoală cu ocaziunea distribuţiei cărţilor.

«Aceasta este metoda după care s'au dat ajutoarele în vechiul Regat în anul trecut.

«Anul 1919 a fost al 28-lea de când se execută dispoziţiunile testamentare ale generosului Ioan Fătu şi al 20-lea de când se execută acelea ale generoasei Maria Schiopescu, care a lăsat legatul pe numele iubitului ei frate Ioan Scorţeanu.

«Ajutoarele date dela primirea acestor legate până în prezent, pentru procurare de cărţi didactice şi religioase se urcă la suma de lei 323.270,52.

«Procedând precum se arată mai sus, Comisiunea este încredinţată că a fost în vederea Domniilor-Voastre şi a generoşilor cari prin actele lor de ultimă voinţă şi-au îndreptat gândul spre tinerele vlăstare ale păturii dela bază, lipsită de mijloace pentru urmarea cursului primar.

«Suma pentru ajutoare din aceste fonduri va fi cu mult mai mică în viitorul an şcolar, întru cât ea va reprezentà venitul fondurilor pentru un singur an.

«De aceea vă rugăm a lăsà Comisiunii ce veţi binevoi a alege latitudinea de a procedà şi în viitor cum va găsì că este mai bine pentru ca ajutoarele date să fie cât mai eficace, ţinând seamă de scumpetea manualelor didactice şi de situaţiunea politică, până când împrejurări prielnice şi unificarea legislativă a tuturor provinciilor din România Mare vor permite regulamentarea definitivă a distribuţiei ajutoarelor din aceste fonduri.

Membrii Comisiunii: *I. C. Negruzzi*, *D. Onciul*, *V. Pârvan*.

— Raportul se aprobă.

In Comisiunea pentru anul 1920 sunt realeşi d-nii: *A. Bârseanu*, *I. Inculetz*, *I. C. Negruzzi*, *D. Onciul* şi *V. Pârvan*.

ŞEDINŢA DELA 22 MAIU 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni*.

D-l *V. Pârvan* ceteşte procesul verbal al Secţiunii istorice pentru şedinţa dela 20 Maiu, prin care se fac următoarele propuneri:

1) Să se reià, cu orice jertfe şi reduceri posibile a dimensiunii manuscriselor, publicarea Memoriilor Secţiunii, acordându-se Secţiunii o administrare mai liberă a fondurilor ei, sub rezerva autorizării Delegaţiunii;

2) publicarea nouei serii a *Analelor* să se facă în alt format.

D-l *I. Bianu* observă că propunerea dela punctul 1, tinde la o descentralizare administrativă. Această descentralizare s'a început cu câţiva ani în urmă prin separarea bugetelor speciale de Secţiunilor de cel general al Academiei şi prin înfiinţarea unor publicaţiuni speciale pentru fiecare Secţiune. In legătură cu această tendinţă şi pentru întroducerea în regulament a modificărilor necesare, potrivite şi cu unele dispoziţiuni luate în trecut, d-sa propune înfiinţarea unei Comisiuni pentru revizuirea regulamentului.

— După discuţiunile urmate se ieau următoarele deciziuni:

a) Memoriile celor 3 Secţiuni se vor tipări de Secţiuni prin birourile lor; întrebuinţarea sumelor alocate în bugetul Secţiunilor se va face de Secţiuni, sub rezerva autorizării Delegaţiunii;

b) se alege o comisiune compusă din d-nii *I. Bianu*, *V. Pârvan* şi *G. Ţiţeica*, care să studieze şi să facă propunerile necesare în vederea revizuirii şi unificării regulamentului.

Se iea în discuţie propunerea dela punctul 2.

— După explicaţiunile date de d-l *Al. Lăpědatu* se aprobă ca seria *Analelor*, începând cu volumul XLI, să se tipărească în alt format, care se va stabilì de Academie.

Se ieau spre cunoştinţă şi se aprobă următoarele deciziuni ale Secţiunii istorice:

A se tipări în *Anale* lucrarea «*Vacanţele Mitropoliei ortodoxe române din Transilvania în secolul XVIII*» de d-l I. Mateiu, cu specificarea că documentele cari însoţesc manuscrisul se vor tipări în colecţiunea de «Materiale istorice» publicate de Secţiune din fondul «Alina Ştirbey».

Dela Marele Stat Major se primeşte o adresă prin care Academia este rugată a desemnà delegaţi cari să iea parte la lucrările Consiliului aprobat de Ministerul de Răsboiu pentru regulamentarea şi punerea în aplicare a programului stabilit de Marele Stat Major pentru îndrumarea educaţiunii fizice a poporului pe baze solide şi unitare.

— Se deleagă d-l *Dr. V. Babeş.*

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 24 MAIU 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l *Dr. G. Marinescu* expune comunicarea anunţată despre *Encefalita letargică.*

D-l *St. C. Hepites* ceteşte procesul verbal al Comisiunii instituite la Şcoala de Arte frumoase din Bucureşti, prin care se propune ca premiul I. Leconte du Noüy din acest an să se împartă precum urmează: lei 250 elevului Panciu Ştefan şi 220 elevei Ulea Mandia pentru desemnurile lor după antic şi după natură.

— Se aprobă.

D-l *G. Ţiţeica* ceteşte în numele Comisiunii şcolare următorul:

Raport asupra activităţii şcoalelor, întreţinute de Academie, în anul 1919—20.

«Comisiunea şcolară a lucrat şi în anul acesta în aceleaşi condiţiuni grele ca şi în anul trecut. Condiţiile de călătorie nefiind încă favorabile, inspecţia şcoalelor s'a făcut numai sub raportul material, de către Domnul Şef al Bunurilor.

«Am avut ocazia să vedem pe d-nii Directori ai scoalelor dela Ţigăneşti, dela Moara Grecilor şi dela Călmăţui şi să căpătăm informaţii despre mersul şcoalelor şi despre numeroasele lor nevoi. Rapoartele scrise, precum şi diferitele cereri de credite peste buget au arătat în deajuns vremurile grele care apasă încă asupra bunului mers al şcoalelor Academiei de o parte, asupra bugetului ei de altă parte.

«Reproducem acum din referatele d-lor Directori părţile mai caracteristice aşà încât să vă puteţi da seama de situaţia prezentă şi de problemele viitoare ale şcoalelor care se găsesc sub administraţia noastră.

1. *Şcoala inferioară de Agricultură «Tache P. Anastassiu» dela Ţigăneşti.*

«*Elevii.* Incepând cu Septemvrie 1919 s'a suprimat anul preparator şi cunoştinţele generale care se dedeau în bloc în acest an s'au răspândit asupra celor trei clase ale şcoalei.

«Elevii noi care s'au primit în toamnă au intrat de-a dreptul în clasa I și împreună cu cei 13 trecuți din anul preparator au format un efectiv de 33 elevi, care s'a redus, prin retragere, la 29 elevi. Școala n'a avut clasa II iar în clasa III au fost 13 elevi în total 42 de elevi.

«Suprimarea anului preparator va aduce și o economie în cheltuelile școalei și nu va păgubi instrucția elevilor, cu condiția ca personalul didactic să fie complet.

«In Iunie 1919 a avut loc examenul de fine de an cu cere prilej elevii absolvenți ai cursurilor teoretice au plecat în stagiul de practică, fiind plasați toți la obștiile de împroprietărire.

«La sfârșitul lui Octomvrie 1919 a avut loc examenul de absolvire al elevilor care, de și n'aveau stegiul de practică complect, li s'a admis să depună acest examen spre a nu fi încazarmați fără școala terminată, căci acești elevi au pierdut un an în timpul răsboiului.

«Dela înființare, 1910, și până acum școala a produs 50 de absolvenți.

«*Cursuri teoretice și personalul didactic.* In anul 1919—1920 a fost acelaș personal didactic ca în anul precedent: director, învățător și șef de cultură, care a predat noțiuni de pomicultură și viticultură. A lipsit și în acest an institutorul agronom, care nici n'a mai fost suplinit. Cursurile predate de institutorul agronom au fost predate, parte de director, parte de învățător.

«In Fevruarie 1920 urmà să se țină examenul de absolvire al seriei din anul care aveà stagiul de practică de $1^1/_2$ an conform regulamentului. Din cauza greutății de transport, neputându-se transportà în localitate delegatul Ministerului de agricultură, acest examen s'a amânat pentru luna Maiu.

«*Internatul școalei* continuă să aibă unele lipsuri din pricina scumpetei. Nu se pot cumpărà cearceafuri, pături, fețe de pernă, haine, rufe, etc.

«Starea igienică a elevilor s'ar puteà zice mulțumitoare. Nu s'a declarat vre o epidemie gravă în internat, între elevi, decât câtevà cazuri ușoare de gripă și de friguri palustre, ce sunt endemice în regiune.

«S'au făcut, în condițiile cunoscute de lipsuri și greutăți ale aprovizionării cu alimente și mai ales, a scumpirii lor, toate sforțările și s'a dat o alimentație cât mai potrivită elevilor.

«*Exploatarea agricolă.* Prin reparațiile aduse clădirilor fermei, prin procurarea de unele instramente și vite în anul precedent și în cel curent, prin lucrările efectuate în plantațiile de pomi, în grădina de legume, exploatarea agricolă începe a reveni la normal.

«In toamna 1919 școala își mărește suprafața de pământ cultivabilă cu 216 ha., ce s'a dat ei din moșia Țigănești cu prilejul exproprierii.

«Dacă suprafața de cultură a pământului s'a mărit la aproape întreit de cât erà până în 1919, în schimb inventarul divers necesar culturii acestui

pământ nu numai că nu a rămas acelaşi ca înainte de răsboiu, dar s'a şi micşorat.

«Cu cei 12 boi pe care-i are şcoala, din care 4 se întrebuinţează zilnic la cărat lemne şi materiale, la irigat grădina de legume, deci cu 8 boi nu se poate munci 273,500 ha. Socotind câte 2 boi de muncă pentru 11 ha. ar trebui 50 de boi.

«Faţă cu scumpetea vitelor de tracţiune şi a personalului îngrijitor şi a nutreţului, ar fi nevoie de un auto-tractor. Pe această cale s'ar ajunge la o ridicare a veniturilor şcoalei.

«Veniturile şcoalei au fost anul acesta de 41,647,56 lei. Lucrările de reparaţie la fermă şi la ocolul de vite s'au făcut în atelierele şcoalei, de maeştri şi elevi.

«In afară de aceasta d-l Director face mai multe propuneri:

1). Intemeierea unei pepiniere de pomi roditori şi de pădure, pentru obţinerea materialului de replantat a tot ce răsboiul a distrus din pomi roditori şi din pădure, cât şi pentru complectarea acestor feluri de plantaţii.

2). Injghebarea unei lăptării pentru desfăcut lapte proaspăt în Tecuci.

3). Construirea unui mic afumător de carne şi a unui cuptor de uscat fructe şi legume.

4) In fine o serie de reparaţiuni necesare localului şi instalaţiilor.

«In fine, ţin să adaog că până acum, de şi anul şcolar nu e încheiat, s'au deschis credite pentru întreţinerea şcoalei de 35.552,05 lei, ceea ce a şi făcut să se pună în discuţie reducerea organizării şcoalei de către Comisia bugetară.

2. *Şcoala de Agricultură «Ioan Costache Agarici» dela Moara Grecilor.*

«Şcoala a funcţionat anul acesta cu 34 de elevi; 15 în anul I (primiţi la 1 Oct. 1919), 8 în anul al II-lea şi 11 în anul al treilea.

«Personalul didactic se compune din Director, subdirector, şef de cultură, practicant de grădini şi pomi, un grădinar pomolog, un maestru lemnar şi fierar, precum şi oamenii de serviciu.

«In 22 Septemvrie 1919 au trecut examenul de absolvire 6 elevi din 8 prezentaţi, 2 rămânând repetenţi.

«Cei 6 absolvenţi sunt acum Administratori-practicanţi la obştiile săteşti, unde îndeplinesc acest serviciu cu multă sârguinţă şi devotament.

«Invăţământul teoretic s'a făcut dela 1 Noemvrie 1919 şi până la 15 Fevruarie 1920. Elevii au luat parte la toate lucrările şcoalei, agricultură pomicultură, grădinărie, viticultură, creşterea vitelor şi au lucrat în atelierele de lemnărie şi fierărie.

«Aproape toate culturile, la câmp, grădini, pomi și vie s'au făcut de elevi.

«Până la 28 April sau făcut următoarele sămănături:

«Din toamnă 20 ha. grâu, 3 ha. secară, toate frumoase; în primăvară $3^1/_2$ ha. mazăre, 1 ha. linte, $10^1/_2$ ha. ovăz, 6 ha. borceag, 3 ha. orz, 5 ha. porumb, 1 ha. sfeclă și 60 ari cartofi, în afară de grădina de zarzavat (ceapă usturoi, bob, mazăre), și d-l Director închee cu voie bună:

«Timpul se prezintă bine și să sperăm că vom aveà un an bun, și cu ajutorul lui Dumnezeu și cu sănătate, tragere de inimă și voie bună din partea elevilor și dela celălalt personal, școala va puteà merge tot așa de bine înainte ca până acum».

3. *Școala primară «Tache Anastassiu» dela Călmățui.*

«Școala are 49 de elevi și eleve, dintre care 26 în clasa I, 9 în clasa II, 5 in clasa III și 9 în clasa IV.

«Din comuna Grivița vin la școală 18 elevi, găzduiți în internat, de și bugetul e numai pentru 10 elevi. Directorul asigură că nu va trece peste buget.

«El se ocupă cu toată dragostea de școală și de gospodăria ei, făcând în grădină culturile necesare internatului.

4. *Institutul Otteteleșanu.*

«N'a funcționat nici anul acesta din cauza greutăților de reparare. Economiile făcute de-abia vor ajunge pentru reparații și instalarea din nou a internatului, în condițiile grele de astăzi.

«Comisiunea bugetară și cea școlară socotește că s'ar puteà începe anul viitor cu o singură clasă.

«Acesta e pe scurt bilanțul școalelor administrate de Academie.»

— In Comisiunea școlară pentru anul 1919—20 sunt realeși d-nii *S. Mehedinți, D. Onciul, V. Pârvan.*

ȘEDINȚA DELA 25 MAIU 1920.

Președința d-lui *P Poni.*

D-l *I. Bianu* amintește că în ședința dela 3 Octomvrie trecut s'a cetit scrisoarea cu răspunsul Academiei Statului Maryland la apelul Academiei noastre dela 2 Iunie 1919, pentru a se respectà de Conferința Păcii integritatea neamului românesc în hotarele naturale ale teritoriului ce ocupă. Acea adresă conține și următorul pasaj:

«In credința că silințele noastre vor realizà unele rezultate profitabile, vă rog respectuos a propune Academiei Române ca să numească pe trei din

membrii ei ca membrii corespondenți ai Academiei de științe din Maryland și să accepte ca trei din membrii noștrii, pe cari-i vom recomandà, să fie membri corespondenți ai Academiei Române. Vom aveà atunci ocaziunea de a servì și de a face respectiv țerile noastre mai bine cunoscute una alteia și sper să ajut aspirațiile țerii D-v».

Academia, întrunită în sesiune generală, urmează să iea o deciziune asupra acestei propuneri.

— Se decide a se numì câte un membru din fiecare Secțiune; d-l Președinte roagă Secțiunile să facă propuneri în consecință.

ȘEDINȚA DELA 26 MAIU 1920.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești,* Vicepreședinte.

D-l *I. Bianu* prezentă publicațiunea *Rumanian bird and beast stories* (Povestiri românești despre pasări și animale) de M. Gaster, pe care a primit-o prin mijlocirea d-lui Colonel Rosetti, atașat militar al țerii la Londra, ca dar din partea autorului.

D-l *St. C. Hepites* prezentă ultimul număr din *Buletinul Societății Regale Române de Geografie*, tomul XXXVIII, anul 1919.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 27 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *N. Iorga* expune comunicarea anunțată despre *Istoria țerii scrisă de cei mici.*

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 28 MAIU 1920.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *T. V. Ștefanelli* cetește o comunicare despre *Catastru și cărți tabulare.*

D-l *I. Bianu* prezentă în dar din partea P. S. Sale Arhereului Iacov Antonovici Bârlădeanul, membru onorar, un manuscris intitulat «Pastoralis» făcut de Petru Popovici Petrideanul în anul 1807, la Blaj.

D-l *St. C. Hepites* zice:

«Lipsa relațiunilor în cursul răsboiului mondial ce încă nu e pretutindeni

cu totul terminat, ne-a pus în neputinţă de a cunoaşte foarte multe din evenimentele întâmplate în diferitele părţi ale lumii. Pe când mă găseam în pribegie la Stockholm, am aflat, spre finele anului 1917, de înceterea din vieaţă la Roma a membrului nostru onorar Pietro Blaserna căruia am onoarea de a-i succede ca Secretar al Comitetului internaţional de Măsuri şi gretuăţi dela Sèvres.

«Aducând acum, deşi mult prea târziu, la cunoştinţa Academiei perderea colegului nostru Blaserna pentru care aveam o deosebită iubire, pot afirmà încă odată calităţile sale de fizician şi de om politic precum şi măestria cu care a condus lucrările instituţiunii internaţionale căruia a aparţinut un îndelungat şir de ani. Până la încetarea din viată, în vârstă de peste 80 de ani, Blaserna fu Directorul Laboratorului de Fizică pe care-l fundase dânsul, unul dintre ultimii elevi — dacă nu chiar cel din urmă, ai nemuritorului fizician Regnault».

— Se iea cunoştinţă cu părere de rău.

ŞEDINŢA DELA 29 MAIU 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l *V. Pârvan* ceteşte procesul-verbal al Secţiunii istorice pentru şedinţa dela 27 Maiu, prin care se propun, pentru a fi aleşi membri activi în locurile vacante în Secţiune, d-nii Andreiu Rădulescu în locul regretatului A. D. Xenopol, şi G. Vâlsan în locul regretatului Ioan Bogdan.

D-l *Gr. Antipa* ceteşte procesul-verbal al Secţiunii ştiinţifice pentru şedinţa dela 29 Maiu, prin care Secţiunea propune pe d-l Dr. Em. Racoviţă pentru a fi ales membru activ în locul regretatului Dr. C. I. Istrati.

D-l Preşedinte *P. Poni* observă că propunerile s'au făcut în conformitate cu dispoziţiunile cuprinse în art. 24 din Statute. Conform altei dispoziţiuni din acelaşi articol, alegerile urmează să se facă după trei zile libere, adică în ziua de Miercuri 2 Iunie.

Prin acelaşi proces-verbal Secţiunea istorică a luat următoarele hotărîri :

a) Să fie rugată Delegaţiunea să invite diferite tipografii să facă oferte pentru tipărirea lucrărilor Secţiunii, a căror conducere de publicare s'a încredinţat unui comitet compus din preşedintele şi secretarul Secţiunii şi d-l N. Iorga;

b) în vederea sărbătoririi în sesiunea generală din 1921 a centenarului mişcării lui Tudor Vladimirescu, să se tipărească *memoriile* asupra acestei mişcări, documentele, o introducere geografic-etnografică privitoare la regiunea olteană de unde a pornit mişcarea şi o monografie asupra lui Tudor.

Monografia și publicarea *memoriilor* să se facă de d-l N. Iorga, publicarea documentelor de d-l D. Onciul, iar întroducerea geografică de d-l S. Mehedinți;

c). să fie rugat d-l C. Moisil, membru corespondent, să facă biografia răposatului D. Sturdza-Scheianu, despre care s'a vorbit în ședința dela 15 Maiu.

D-l *V. Pârvan*. cetește apoi procesul verbal al Secțiunii istorice pentru ședința dela 28 Maiu, prin care se propune începerea schimbului de publicații cu Academia Egipteană din Cairo.

— Propunerile se aprobă.

ȘEDINȚA DELA 1 IUNIE 1920.

Președința d-lui *P. Poni*.

D-l Secretal general *I. C. Negruzzi* cetește următoarea scrisoare adresată la 2 Aprilie trecut, după consultarea prealabilă a membrilor cari au luat parte la ședința din acea zi, d-lor General Al. Averescu, Președintele Consiliului, P. P. Negulescu, Ministrul Instrucțiunii și al Cultelor și d-lor colegi și mi nitsri Duiliu Zamfirescu, Octavian Goga, I. Nistor și I. Inculeț.

«Guvernul pregătește — precum se anunță — revizuirea legii electorale, care urmează să fie promulgată prin decret-lege și după care să se facă viitoarele alegeri pentru corpurile legiuitoare. Va urmà firește ca în noua organizare a alegerilor, pe lângă cele două Universități ale vechiului Regat, din București și Iași, să se adaoge și cele două ale provinciilor alipite, din Cluj și Cernăuți.

«Credem timpul nemerit să atragem atențiunea Guvernului asupra unei uitări din vechea organizare electorală, care este nemerit și folositor să înceteze.

«Pe cât este de bine și drept ca Universitățile ca corporațiuni de înaltă situație culturală să formeze fiecare un cerc electoral deosebit, care să fie reprezentat în Corpurile legiuitoare printr'un senator, tot pe atâta același drept se cuvine să se recunoască și Academiei Române, ca cea mai înaltă instituțiune culturală a neamului nostru, cu atât mai vârtos că această Instituție nu numai a reprezentat unitatea culturală a neamului nostru întreg, dar totdeauna, dela înființarea ei, de mai bine de o jumătate de secol a lucrat pentru înaintarea, adâncirea și consolidarea acestei unități culturale.

«Avem deci onoare a vă rugà să binevoiți a face ca Academia Română să formeze un cerc electoral deosebit pentru Senat, întocmai ca și Universitățile țerii».

D-l *I. C. Negruzzi* spune că d-l General Văleanu, Ministrul Lucrărilor Publice i-a comunicat că scrisoarea a făcut obiectul unei discuțiuni binevoitoare în Consiliul de Miniștri. De oarece scrisoarea sosise la 2 zile după facerea decretului-lege electoral, s'a decis ca dorința Academiei să fie satisfăcută cu ocaziunea ratificării de către Parlament a decretului-lege.

D-l *I. Brătescu-Voinești*, Directorul Cancelariei Adunării Deputaților, se angajează să amintească Guvernului și să susțină satisfacerea dorinței Academiei, când va veni în discuția Camerei proiectul de lege electorală.

— După discuția urmată plenul aprobă în principiu intervenția făcută, cu deosebire că Academia să formeze un cerc electoral deosebit al cărei Președinte să ocupe de drept un loc în Senat.

D-l *Gr Antipa* cetește procesele-verbale ale Secțiunii Științifice pentru ședințele dela 22 și 29 Maiu expirat prin cari s'au luat următoarele deciziuni:

a) In baza hotărîrii luate în ședința plenară dela 11 Iunie 1919 conform căreia Academia prin Secțiunea ei științifică se asociază la fundarea organizațiunilor științifice internaționale și având în vedere Statutele Consiliului internațional de cercetări aprobate în ședința plenară dela 28 Iulie 1919 la Bruxelles, Secțiunea aderă la acest Consiliu de cercetări și cere înscrierea în bugetul secțiunii a sumei de 1250 franci cotizațiunea pe anul curent;

b) să se intervină la Ministerul de Răsboiu spre a încuviință cotizațiunea anuală de 18.000 franci, pentru ca Serviciul Geografic al Armatei să poată participă la Uniunea geodezică care a înlocuit fosta Asociațiune geodezică internațională;

c) să se tipărească în publicațiunea «Studii și Cercetări» lucrarea d-lui P. Poni, ***Statistica Răzeșilor;***

d) să se dea d-lui G. Zotta, șef de lucrări la Laboratorul de morfologie al Universității din București, o subvenție de 2.000 lei din fondul pentru încurajarea cercetărilor științifice al Secțiunii, pentru cercetări și experiențe privitoare la combaterea insectelor vătămătoare prin infecțiunea sângelui cu microorganisme;

e) să se acorde o subvenție de 2.000 lei d-lui Z. Panțu pentru studii floristice în cele două județe ale Dobrogei Noi.

— Se iau spre cunoștință și se aprobă.

D-l *S. Pușcariu* raportează despre serbările dela Sibiiu cu ocazia hirotonisirii și instalării mitropolitului Nicolae Bălan, la care Academia a fost reprezentată prin d-nii N. Iorga, S. Pușcariu și I. Lupaș. Serbările au fost impunătoare, iar prezenta Academiei, în numele căreia a vorbit d-l Iorga, a făcut o impresie adâncă. Întâia oară s'a întâmplat în Ardeal ca un arhereu să fie sfințit de-

şapte episcopi, în frunte cu mitropolitul primat şi că la această serbare de o importanţă atât de mare pentru Românii de dincolo de Carpaţi să fie reprezentată cea mai înaltă instituţie culturală a neamului. In ziua, instalării, d-l Iorga a ţinut o conferinţă literară despre puterea de vieaţă a organizaţiei bisericeşti ardelene. Festivităţile s'au sfârşit printr'un pelerinaj la mormântu lui Andreiu Şaguna din Răşinari.

D-l *G. Ţiţeica* ceteşte următoarea incheiere a Comisiunii şcolare privitoare la adresa Ministerului Instrucţiunii cetită în şedinţa dela 29 Maiu, prin care se propune reorganizarea Institutului I. Otteteleşeanu ca şcoală normală de învăţătoare:

«Comisiunea şcolară, având în vedere că în împrejurările actuale Academia se găseşte în imposibilitate de a deschide şcoala dela Măgurele la începutul anului şcolar viitor, aşa ca să poată funcţionà în condiţiunile cele mai modeste, este de părere că această chestiune să fie amânată pentru anul viitor».

— După discuţiunea urmată, în care membrii Comisiunii desvoltă motivele acestei încheieri, propunerea Comisiunii se aprobă şi se decide a se răspunde Ministerului în acest sens.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* ceteşte cererea a 3 funcţionari din serviciul central al Academiei, prin care se roagă a se întroduce în Regulamentul pentru pensiunile funcţionarilor un nou alineat la art. 6 în următoarea cuprindere:

«Timpul servit în răsboiul pentru întregirea neamului se va socoti îndoit»

D-l Preşedinte *P. Poni* observă că cererea, având de obiect introducerea unei noui dispoziţiuni în Regulament, pentru a fi aprobată urmează, conform art. 7 şi 10 din Statute combinat cu art 97 din Regulamentul general, să întrunească două treimi din voturile membrilor prezenţi.

Se procede la vot nominal al cărui rezultat este: votanţi 20; voturi pentru 20.

D-l Preşedinte anunţă că alineatul este introdus în Regulament.

ŞEDINŢA DELA 2 IUNIE 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l Preşedinte *P. Poni* aminteşte că pentru şedinţa de astăzi sunt la ordinea zilei propunerile Secţiunii istorice şi a Secţiunii ştiinţifice pentru

alegerile de membri activi a d-lor Andreiu Rădulescu, G. Vâlsan şi Dr. Em. Racoviţă în locurile vacante din acele Secţiuni.

D-l. *T. V. Stefanelli* ceteşte următorul raport asupra activităţii ştiinţifice a d-lui Andreiu Rădulescu:

«*Domnilor Colegi,*

«In şedinţa din 5 Iunie 1919 am avut plăcerea să raportez în numele Secţiunii istorice asupra activităţii pe câmpul juridic, a d-lui Andrei Rădulescu, şi Academia în conformitate cu propunerea acestei Secţiuni l'a ales în acea şedinţă ca membru corespondent al Academiei.

«Am arătat atuncea meritele sale pe câmpul jurisprudenţei şi am citat 14 publicaţiuni ale sale, dintre cari cea mai însemnată a fost *Studii de drept civil*, scriere premiată de Academia Română în anul 1916.

«Dar activitatea d-lui Andrei Rădulescu pe câmpul juridic este mult mai vastă, pentru că afara de publicaţiunile amintite mai sus, a mai publicat studii şi articole cari dovedesc munca stăruitoare şi rodnică a d-lui Rădulescu.

«Aceste publicaţiuni sunt:

1. Legi vechi româneşti şi isvoarele lor (1912).
2. Lefurile magistraţilor în timpul Regulamentului organic (1913).
3. Pagini referitoare la alcătuirea Codului Calimach (1915).
4. Părerea pravilistului Flechtenmacher despre advocatură (1916).
5. Două încercări juridice ale pravilistului Flechtenmacher (1918).
6. Din trecutul moşnenilorArefeni (1910).
7. Ancheta economică asupra comunei Chiojdeanca (1903).
8. Sancţiunea art. 16 din legea judecătoriilor comunale (1905).
9. Note asupra tablourilor de împărţeală (1907).
10. Observaţiunii asupra alegerilor în comune urbane, nereşedinţe de judeţ (1907).
11. Observaţiuni asupra legii pentru arendarea moşiilor Statului şi altor instituţiuni la asociaţiunile ţărăneşti (1911).
12. Cea mai nouă lucrare a d-lui Rădulescu în anul acesta (1920) este: Contribuţiuni pentru o mai bună împărţire a dreptăţii.

«Cu deosebită plăcere trebue să mai menţionăm, că de când a fost ales membru corespondent, a ţinut la Facultatea de Litere din Bucureşti un curs mult apreciat despre Istoria dreptului român.

«In raportul meu din 5 Iunie 1919 ziceam că d-l Andrei Rădulescu s'a distins ca jurisconsult şi a îmbogăţit literatura juridică cu scrieri de necontestată valoare, căci lămuresc multe controverse şi înlesnesc înţelegerea spiritului legii (ratio legis) care este chestia principală pentru justa aplicare a voinţii legislatorului şi prin urmare pentru împărţirea dreptăţii. Litera-

tura juridică la noi este până acuma săracă în acest fel de studii şi publicaţiuni şi de aceea îmbrăţişăm cu bucurie scrieri de valoare de acest gen, şi ştim să apreciem munca fără altă răsplată decât cea morală a autorului.

«La aceasta dare de seamă din Iunie anul trecut, nu avem de adăogat alta, decât că vă rugăm să votaţi propunerea noastră de a-l alege pe d-l Andrei Rădulescu membru activ al Academiei Române».

Se procede la vot al cărui rezultat este următorul: votanţi 21; voturi pentru 20, contra 1.

D-l Preşedinte proclamă pe d-l Andreiu Rădulescu membru activ al Academiei în Secţiunea istorică.

D-l *Gr. Antipa* ceteşte următorul raport asupra activităţii ştiinţifice a d-lui Dr. Emil Racoviţă:

«In şedinţa dela 29 Maiu a. c. Secţiunea ştiinţifică, în urma propunerii ce i-am făcut-o, a ales, cu unanimitate de voturi, ca membru activ, în locul regretatului Dr. Istrati, pe d-l Dr. Emil Racoviţă, şi m'a însărcinat a face raportul pentru votarea sa de către plen.

«Numele doctorului Racoviţă este cunoscut fiecărui Român, ca al unui învăţat naturalist, cercetător şi explorator, care şi-a câştigat în lumea ştiinţifică din Franţa un nume respectat, făcând prin aceasta o cinste ţărei noastre şi dând tot odată străinătăţii o dovadă vie de calităţile culturale şi de valoarea intelectuală a poporului nostru. Fiecare ştie: că naturalistul Racoviţă este până astăzi întâiul Român care a luat parte ca explorator şi organizator la una din cele mai importante expediţiuni ştiinţifice în regiunele antarctice, că el este subdirectorul şi conducătorul de fapt al unei renumite staţiuni biologice din Franţa — Laboratorul Arago de la Banyuls s./M. —; că ocupă o situaţiune importantă între învăţaţii de la Sorbona, fiind, împreună cu prietenul său G. Pruvot, directorul celei mai însemnate reviste de zoologie franceză «Archives de Zoologie expérimentéle et générale» şi că el redactează o publicaţiune periodică «Biospéologica», care este organul central în care se publică rezultatele explorărilor cavernicole din lume.

«Fireşte, că, toate aceste ne arată poziţiunea importantă la care s'a ridicat acest învăţat român în lumea ştiinţifică din apus şi ne sunt şi o dovadă de valoarea ce i se recunoaşte într'un centru atât de mare ca Parisul.

«Recomandarea noastră nu este însă bazată pe situaţiunea pe care acest învăţat compatriot a reuşit să şi-o creeze în străinătate, ci în prima linie pe meritele sale reale, pe apreciarea valoarei publicaţiunelor sale şi a activităţii considerabile ştiinţifice ce a desfăşurat-o el ca explorator, cercetător şi savant. Aceasta îmi voiu permite dar a v'o schiţă acum în câteva linii generale.

Incă de la 1893 tânărul licenţiat în ştiinţele naturale de la Sorbonne, Em. Racoviţă începe a face o serie de comunicări la Academia de ştiinţe din Paris. (apărute în Comptes Rendus de Séances etc.) : mai întâiu asupra unui anelid *Micronereis variegeta* (*Claperède)* pe care el avuse ocazia la Banyuls de ale studia mai deaproape.

«In Ianuar 1894 trimite Academiei din Paris o nouă comunicare «*Sur les amibocytes, l'ovogénèse et la ponte chez la Micronereis variegeta*»; iar în Martie al aceluiaşi an, o alta asupra *Cephalopodelor,* — conţinând o serie de observaţii biologice interesante, — «*sur l'accouplement de quelques céphalopodes*». Tot în acest an el începe a publică în «Archive de zoologie Experimentaleet générale», sub titlul «*Notes de Biologie*» o serie de observaţiuni foarte interesante asupra vieţii câtorva specii de animale marine, pe cari le urmărea în laboratoarele dela Roscoff şi Banyuls. Prima din aceste note este privitoare la Cephalopodul *Octopus vulgaris*, a doua la viaţa crustaceului (Crab) *Pilumnus hirtellus* Leuch, a treia (cu 2 planşe) la obiceiurile şi reproducţia cephalopodului *Rossia macrosoma*. Paralel cu aceste serioase lucrări ecologice despre Cephalopode, el îşi continuă încă şi lucrările începute despre Anelide, aşa că în Comptes Rendus din 1895 apare o nouă comunicare despre *rolul amibocytelor la anelidele polychaete* şi tot în acelaşi an mai publică aci şi o mică lucrare oceanografică împreună cu *L. Boutan* «*Sur la pêche pélagique en profondeur*». Tot în 1895 însă apare în Arch. de Zool. exper. şi o lucrare mai mare (de 170 pag. şi 2 pl.) în colaborare cu *Prof. Pruvot* întitulată: *Matériaux pour la faune des Annelides des Banyuls*. Este o serioasă lucrare de sistematică şi faunistică.

«In fine în 1896 apare în Arch. de Zool. Exper. o importantă lucrare, care-i a servit şi ca teză de Doctorat, intitulată: *Le lobe céphalique et l'encéphale des annelides polychètes*. (Anatomie, Morphologie, Histologie), lucrare mare — de 200 pag. cu 5 pl. duble — care a rămas şi până astăzi ca o lucrare fundamentală supra sistemului nervos dela anelide.

«Cu aceasta se încheie prima perioadă a activităţei tânărului naturalist, pe care-l vedem manifestându-se în toate direcţiile: când ca zoolog sistematician, când ca anatom şi histolog, când ca biolog, când ca oceanograf etc.

«Lucrările sale ştiinţifice din acest scurt timp, cunoştinţele sale solide din toate ramurile zoologiei, ochiul său de ager observator şi judecata sa cumpănită şi nu mai puţin eminentele sale calităţi personale de bun camarad, au atras atenţiunea asupra sa şi au făcut să fie recomandat D-lui de Gerlache, conducătorul expediţiei belgiene antarctice, ca zoolog al acestei mari expediţii ştiinţifice, care în anii 1897 — 1899 a îndeplinit o importantă operă. «*Belgia*» se ştie că a fost primul vas care a iernat în regiunile antarctice şi rezultatele ştiinţifice ce le-a dat sunt — după cum se exprimă

însuși marele oceanograf Sir John Murray în opera sa fundamentală «*The Depths of the Ocean*» — «de mare interes și valoare».

«In această mare expediție Racovitză a dat dovadă nu numai că este un bun zoolog, biogeograf și oceanograf, dar totodată și un bun organizator. Intreaga parte zoologică a expediției i-a fost încredințată lui și modul cum a știut el să organizeze pescuirile și recoltarea materialului faunistic, datele biologice ce le-a adunat și observațiunile zilnice asupra condițiunilor de vieață ale mediului de trai din regiunile explorate ce le-a făcut, au asigurat succesul deplin al expediției și în această ramură științifică. Numeroasele monografii publicate în urmă de către diferiții specialiști, care au prelucrat materialul faunistic recoltat de Racovitză, arată cu cât de multă pricepere și-a îndeplinit el sarcina ce și-o luase și de ce mare preț erau datele biologice adunate de dânsul pentru cunoașterea desfășurărei vieței în acele regiuni, până atunci neexplorate încă.

Rezultatele generale ale studiilor și observațiunilor făcute de el în această expediție le publică în diferite reviste: In 1900 într'o conferință ținută la Sorbona și publicată în *Mémoires de la Soc. Zool. de France* — sub titlul: *Vers le Pol sud. Conference faite à la Sorbonne sur l'expédition antarctique belge, son but, ses aventures et ses résultats*, 67 pag. cu 52 fig.— el face o descriere generală a expediției. Intr'o altă conferință ținută la Bruxeles tot în 1900 intitulată: *La vie des animaux et des plantes dans l'Antarctique*, publicată în Bulletinul Societ. regale Belge de Geografie (No. 1 din 1900, cu 59 pag. și 17 fig.) el descrie condițiunile generale de vieață. De asemenea și într'un articol intitulat: *La Faune du Pol Sud*, publicat în 1901 în Revue scientifique.

«Rezultatele speciale ale cercetărilor sale, împreună cu monografiile diferiților specialiști care au prelucrat materialul colectat de dânsul, apar abea în 1903 la Anvers în publicațiunea cea mare a șefului expediții de Gerlache, intitulată *Res. du Voyage du S. Y. Belgica*.

«Intre aceste lucrări speciale ale sale, cea asupra *Cetaceelor* este cu totul remarcabilă, având o valoare fundamentală. Pentru justa ei apreciere voiu cità propriele cuvinte ale cunoscuților specialiști Prof. Heck și Hilzheimer care în noua ediție din 1915 a clasicei opere *Brehms Tierleben* se exprimă în modul următor:

«Cel mai nou și mai precis observator al vieței balenelor este de sigur «E. Racoviță, care ca zoolog al expediției sudpolare belgiene, le-a consacrat «un studiu exact zi cu zi («genaues tagebuchmässiges Studium»). De la dânsul «învățăm că fiecare specie are obiceiuri cu totul aparte — care diferă chiar «la cele mai aproape înrudite specii—și că astfel se poate recunoaște orice «specie chiar dela distanță, numai după mișcările ei, după modul cum respiră «și cum se scufundă».

«Observaţiunile sale asupra fiecărei specii în parte sunt descrise în detaliu şi foarte instructiv ilustrate, aşa că ele astăzi servesc de bază pentru orice lucrare asupra cetaceelor, după cum au servit şi pentru alcătuirea întregului capitol asupra balenelor din cunoscuta carte, Brehm's Tierleben.

«In legătură cu aceste studii, despre cetacee mai merită a fi amintită şi o mică dar foarte interesantă lucrare «Note sur le Grand serpent de Mer *(Megophias megophias* Rafin.*)*» apărută în Bull. dela Soc. Zoologique de France, pe care-l arată că e un cetaceu.

«Cu toate că acest număr considerabil de lucrări biooceanografice şi această mare activitate ştiinţifică desfăşurată într'un timp relativ scurt erau suficente pentru ai asigurà un nume considerat în ştiinţă, compatriotul nostru, abea scăpat de lichidarea sarcinei ce şi-o luase cu expediţiunea antarctică, se îndreaptă într'o nouă direcţiune — iarăşi într'un domeniu necunoscut — unde mari şi grele probleme îi deschid un nou şi vast domeniu de muncă.

«In primăvara 1904 vaporaşul *Roland* al staţiunei de la Banyuls întreprinzând o călătorie de cercetări oceanografice — sub conducerea d-lui Pruvot de la Sorbone şi Odon de Buen de la Barcelona — la Baleare, Racoviţă profită de ocazie pentru a explorà fauna vestitei Grote «*Cueva de'l Drach*» de la Majorca. Aici între multe animale interesante descoperă un nou gen de crustacee *Isopode* din familia *Cirolanidelor*, pe care l'a descris apoi în 1905 sub numele de *Tiphlocirolana Moraguesi* Racoviţă. Descoperirea acestui curios isopod a avut o influenţă hotărîtoare asupra viitoarei activităţi ştiinţifice a lui Racoviţă:

«La présence de ce Crustacé à parents marins, — ne spune el — dans «les eaux douces de la grotte, les caractères qui le differénciaient des Ciro«lanes lucicoles, l'empreinte si forte du milieu obscur sur toute son or«ganisation, suscitèrent dans mon esprit nombre de questions qui me parais«saient du plus haut intérêt. Je me suis mis à rechercher leur solution dans «les œuvres de mes confrères et je me suis adressé en premier lieu aux «traités de biogéographie. J'ai consulté les ouvrages les plus nouveaux comme «les plus anciens et j'ai constaté, avec étonnement, que la plupart ne men«tionnaient même pas les êtres cavernicoles et que les autres s'en debarras«saient en peu de mots, non toutefois sans faire ressortir l'insignifiance «de cet «habitat» et la faible importance de sa faune.

«Le domaine souterrain serait donc aussi insignifiant par le peu d'espace «qu'il occupe sur terre que par le faible nombre des êtres qui l'habitent; «ce ne serait qu'une sorte de «bizarrerie» de la nature. *Or, il n'est pas* «*d'idée plus fausse.*»

«Tot atât de puţine explicaţiuni a căpătat căutând bibliografia specială; aşa că după ce a consultat pe toţi autorii, în care n'a găsit de cât contradicţiuni şi ipoteze care nu se puteau justifica, el ajunge la concluzia:

«Je suis sorti de ces lectures littéralement affolé. Dans aucune des «questions que mes études professionelles m'ont incité à aprofondir, je n'ai «encore constaté semblables incertitudes et contradictions, pareil enchevêtre-«ment de faits bien observés, d'hypothèses injustifiée, de suppositions légiti-«mes, d'erreurs manifestes, d'observations non controlées, de généralisation «hâtives, en un mot, pareil chaos inextricable de faits, de theories et d'erreurs»s

«Aceasta erà starea cunoştinţelor pe care o găseşte Racoviţă asupra vieţii şi vieţuitoarelor din domeniul subteran şi la constatarea căreia a fost condus prin întrebările ce şi le-a pus, descoperind acel mic Isopod din Grota dracului de la Majorca.

«Cercetând mai departe cari erau cauzele acestei stări anarhice, în care a găsi tel cunoştinţele asupra vieţuitoarelor din caverne, constată că, în primurând, «on est frappé du faible nombre des observations, de la pénurie «d'expériences et des lacunes considérables qui doivent exister dans nos «connaissances sur la faune et la flore sonterraines. Les théories nombreuses «et contradictoires ne sont, d'ailleurs, possibles que lorsqu'il s'agit d'un sujet «peu éludié; ou n'est pas arrêté par des faits gênânts, et on peut laisser «libre cours à une imagination toujours trop fertile.

«Din domeniul subteran nu s'au explorat de cât foarte puţine grote şi mai de loc toate acele crăpături adânci din stâncă unde tocmai vieaţa este mai abundentă; iar în fiecare din aceste, la ori ce cercetare, se găsesc specii nouă, ceeace dovedeşte că inventarul faunii şi florei grotelor este încă cu totul necomplet. Fireşte dar că este o mare greşeală a căută — cum s'a făcut până acuma — ca, pe baza unui material atât de sărac, să se ajungă la concluziuni generale cu privire atât la origina acestei faune şi flore, cât şi la influenţa pe care condiţiunile de vieaţă din domeniul subteran o exercită asupra vieţuitoarelor ce trăesc acolo. Căci — după cum argumentează cu drept cuvânt Racoviţă — «La faune cavernicole est, en effet, un mélange «absolument hétérogène de formes très différents, par l'origine, par les «aptitudes héréditaires, par le degré d'organisation, par l'époque d'immigra-«tion dans les cavernes etc. etc. Par conséquant, on doit s'attendre à trouver «une diversité et non une uniformité d'action: l'influence de la vie obscu-«ricole doit produire des effets différents sur les différentes unitées qui «composent cette faune. Il faut donc se méfier, a priori, des généralisations, «étudier chaque espèce en particulier, et ne généraliser qu'après un travail complet d'analyses minutieuses».

Bazat dar pe toate aceste constatări, Racoviţă găseşte că drumul pe care trebue să-l apuce cercetările speologice trebue să fie cu totul altul de cât cel de până acum şi stabileşte un nou program de lucru — cu nouă ţeluri şi nouă metode — a acestor cercetări. In lucrarea sa din 1907 intitulată

«*Essai sur les problémes biospéologiques*»—după ce face o reviziune critică foarte documentată a tuturor faptelor şi concepţiunilor de până atunci — el expune acest program şi formulează în linii mari problemele nouăi ramure de ştiinţă biologică, al cărei reorganizator este el.

«Iată-l dar pe compatriotul nostru, care după ce în prima etapă a vieţii sale ştiinţifice s'a ocupat cu cercetări de sistematică, faunistică, anatomie şi biologie a animalelor marine — producând lucrări însemnate —; care, după ce în a doua etapă, a întreprins cercetări biooceanografice în stil mare — asigurându-şi prin ele un nume însemnat în lumea ştiinţifică —, iată-l acum că îşi dirige activitatea sa asupra unui nou domeniu, ***asupra condiţiunilor de vieaţă şi a organismelor care populează domeniul subteran al globului.***

«Dacă în studiul vieţii din aer şi din apele de la suprafaţa pământului — inclusiv chiar fauna abisală — s'a putut deja ajunge până acuma la rezultate însemnate, aceasta se datoreşte fireşte şi faptului că, cercetările urmându-se de timp îndelungat de naturalişti răspândiţi pe toată faţa globului, materialul de studiu s'a mărit necontenit, problemele s'au precizat şi metodele de cercetare s'au perfecţionat. In domeniul subteran — în care se cuprind, pe lângă organismele din grote şi din apele subterane, şi acele care trăesc în pământ —suntem abia la început: inventariarea domeniului subteran cu vieţuitoarele din el trebueşte făcută de acum înainte, întinzând cercetările tot mai mult asupra întregei suprafeţe a globului; problemele în detaliile lor se vor putea formulà numai treptat cu înaintarea inventarierei; iar metodele de explorare, de cercetare şi de studiu rămân să fie găsite şi perfecţionate şi ele după natura problemelor ce ni se vor impune. O întreagă *organizare* este dar necesară — o amenajare specială şi o colaborare a cât mai multor specialişti: biologi, sistematiciani şi filogenişti, biogeografi, paleogeografi, geofizici etc. — pentru a putea duce la bun sfârşit lupta cu acest nou domeniu al necunoscutului.

«Aci iarăşi se pun în evidenţă 2 mari însuşiri ale compatriotului nostru Racoviţă, căci el nu este numai un om de concepţiune ci tot odată un om de acţiune şi un minunat organizator.

«Indată după publicarea programului său şi după formularea problemelor nouăi ştiinţe «*Speologia*», el întră în medias res: îşi alege un harnic şi priceput tovarăş, pe *D-rul Jeannel;* fundează la Paris o revistă specială *Biospeologica*, ca un organ central pentru publicarea rezultatelor tuturor cercetărilor ce se fac în această ştiinţă; îşi adună o întreagă serie de colaboratori—al căror număr creşte neîncetat—atât pentru explorarea grotelor cât şi pentru studiul materialului adunat; organizează un fel de Muzeu în care concentrează toate colecţiile adunate din explorările tuturor grotelor de pe faţa globului; stu-

diează şi perfecţionează singur metodele de cercetare şi le publică ş. a. m. d. El porneşte dar o întreagă activitate metodică şi organizată după un plan sistematic şi bine conceput de mai înainte.

«Nu e fireşte locul aci de a descrie rezultatele la care s'a ajuns până acuma; mă voiu mărgini să spun: că în scurtul timp de la 1907 şi până astăzi s'a desfăşurat o activitate extraordinară; că până la 1914 s'au explorat şi studiat 580 de grote din care 224 în ultima perioadă dela 1911—1913; că explorările se întind, din ce în ce, în regiuni mai îndepărtate, cuprinzând cu încetul toate continentele,—în perioada 1911—1913 din totalul de 224 de grote, s'au explorat: 3 grote în Africa orientală Germană, 3 în Africa orientală engleză, 20 în Algeria, 11 în Austria, 57 în Spania, 125 în Franţa, 5 în Zanzibar; — că colecţiunile cresc din ce în ce mai tare, aşa că numai din materialul recoltat în perioada 1911—13 s'au adunat 1763 de tuburi conţinând reprezentanţii a 43 grupe, cari s'au repartizat la specialişti pentru a fi studiate; că din Revista «Biospeologica» au apărut până în 1914 deja 33 de numere şi de atunci au mai apărut încă câteva studii, ş. a. m. d.

«In privinţa rezultatelor ştiinţifice ele sunt cu totul extraordinare. Numai până în 1911 numărul speciilor şi genurilor nouă descoperite este surprinzător de mare: d. ex., din 139 de specii de coleoptere constatate, 47 specii, 18 genuri şi 1 subgen erau nouă; din 52 specii de Isopode constatate, 31 specii, 3 genuri şi 7 subgenuri erau nouă ş. a. m. d. Ce mare progres reprezentă aceasta pentru studiile biogeografice şi sistematice a cavernicolelor, sau pentru cercetarea originei faunei cavernicole şi raporturile ei cu fauna epigee sau asemănările ei cu faunele abizale, cred că nu mai am nevoie să arăt. Dar mai mare e încă valoarea acestor rezultate când ne gândim la toate acele forme cavernicole descrise, din care unele sunt adevărate *Relicte a vechilor faune dispărute din cele mai vechi epoce geologice, cu forme şi caractere cu totul arhaice*, a căror valoare pentru studiul filogenesei şi a paleogeografiei este cu totul nepreţuită. Nu mai insist asupra enormei valori ştiinţifice a tuturor acelor forme noi de adaptare la mediul cu totul particular al cavernelor, apelor subterane, crăpăturelor din stânci etc., care immulţesc tot mai mult numărul exemplelor de modul cum formele animale şi vegetale cele mai eterogene au fost în stare să-şi potrivească organele şi existenţa lor condiţiunilor naturale de traiu cele mai extreme şi, astfel, să cucerească şi domeniul subteran pentru întinderea vieţei pe pământ. Interesantele monografii ale lui Racovitză asupra diferitelor grupe Isopode ne dau cele mai convingătoare exemple.

«D-lor Colegi! Expunându-vă în linii generale activitatea ştiinţifică, lucrările şi proectele compatriotului nostru Racovitză, am intrat în unele detalii poate mai mult decât se obişnueşte la recomandarea unui nou membru.

«Am făcut-o însă fiindcă țin să se știe că Academia Română, chemându-l în mijlocul, ei, nu o face numai ca o recunoștință față de un compatriot care a putut să-și câștige o situație însemnată în lumea științifică străină, ci, mai cu seamă, pentru valoarea sa reală; o face în prima linie, pentrucă a urmărit de aproape și cu interes activitatea sa, a luat parte cu bucurie la succesele sale și, deci, va ști și pe viitor să aprecieze și să sprijine munca sa rodnică.

«Prin alegerea lui Racovitză între membrii ei, Academia Română va câștigà nu numai un distins bărbat de știință ci și un bun Român, care a fost în stare — atunci când a crezut el că în țară e nevoie de munca sa — să-și părăsească o bună situație, pe care și-o creiase în cel mai strălucit centru științific al lumei, spre a venì ca profesor la noua universitate românească din Cluj și a dà astfel străinătății, prin numele său, încrederea în reușita misiunii culturale ce are a o îndeplinì de acum înainte aci poporul Român. El nu vine la Cluj singur, ci aduce cu sine și pe devotatul său colaborator Dr. Jeannel, aduce redacția revistei sale *Biospeologica,* Muzeul său speologic cu toate colecțiile, aparatele etc. și strămută astfel pe totdeauna centrala acestei științe pe pământul țerii Românești, care de acum înainte va fi și obiectul principal al cercetărilor ei.

«Propunându-vă astăzi alegerea lui Racovitză ca membru activ al Academiei Române, nu pot să nu mă gândesc și să aduc un omagiu memoriei aceluia care a fost primul său profesor de științele naturale, care a sădit într'însul—ca și în mulți alții— dragostea de natură și de munca pentru a-i aflà tainele ei. Mă gândesc dar cu duioșie și adâncă recunoștință la neuitatul nostru maestru Grigori Cobălcescu, sub ochii căruia am stat timp de 5 ani, împreună cu Racovitză, pe aceiași bancă, în Institutele unite din Iași, pentru a-i ascultà lecțiile sale fermecătoare și a ne încălzì la focul său pentru știință. Fie-mi dar și mie permis să-mi exprim în aceste momente și bucuria ce o resimt la gândul că, după aproape 35 de ani de despărțire, mă voiu puteà regăsì pe aceeași bancă cu vechiul meu coleg din copilărie, acum însă pe locul pe care l-a ocupat în această înaltă instititușie, bătrânul nostru dascăl și pe care l-a ilustrat prin zelul, activitatea și inteligența sa vie.»

— Se procede la vot al cărui rezultat este: votanți 21; voturi pentru 21. D-l Președinte proclamă de d-l Dr. Emil Racoviță membru activ al Academiei în Secțiunea științifică.

D-l *S. Mehedinți* cetește următorul raport asupra activității științifice a d-lui G. Vâlsan:

«Intre alte ramuri ale științei, a ieșit în timpurile din urmă la iveală în preocuparea tineretului și geografia împreună cu disciplinele ei ajutătoare.

«Intre lucrătorii cei mai harnici şi mai destoinici în această direcţie, numele d-lui G. Vâlsan, profesor la universitatea din Cluj, s'a impus încă de anul trecut atenţiunii Academiei Române.

«Opera d-sale asupra «Câmpiei româneşti» publicată în Buletinul Societăţii geografice este cea dintâi monografie ştiinţifică asupra şesului Dunării de jos. Incepută cu ocazia studiilor făcute în anii de universitate şi continuată în străinătate alături de cunoscutul geograf d-l de Martonne, ea umple o lacună însemnată în literatura noastră geografică.

«D-l Vâlsan are eminente însuşiri de geograf. Desemnator indemânatec, înzestrat cu un real talent de observarea naturii, tânărul profesor erà menit a fi interpretul metodei geografice care porneşte dela analiza hărţilor.

«In acelaşi timp, preocupările sale s'au îndreptat şi spre domeniul geografiei istorice şi a etnografiei. Cele două călătorii de studii în Craina şi studiul distribuirii mai vechi a populaţiei în stepa română şi în depresiunea subcarpatică sunt dovezi că tânărul geograf e un element de un preţ deosebit în mişcarea noastră ştiinţifică.

«Pentru toate aceste motive, Secţiunea noastră, apreciind însemnătatea colaborării d-lui G. Vâlsan pentru progresul studiilor Academiei, îl propune în chipul cel mai călduros spre a fi ales în locul răposatului nostru coleg I. Bogdan care, el însuşi, îl aprecià în chipul cel mai deosebit».

— Se procede la vot al cărui rezultat este: votanţi 19; voturi pentru 19. D-l Preşedinte, proclamă pe d-l C. Vâlsan membru activ al Academiei în Secţiunea istorică.

D-l *S. Puşcariu* ceteşte următorul raport al Comisiunii Dicţionarului limbii române:

«Vremurile prin care trecem n'au fost prielnice lucrării Dicţionarului. Greutăţile de comunicaţie, fărâmiţirea muncii în zeci de direcţii, imposibilitatea de a tipări şi multe alte cauze ne-au împiedicat să continuăm publicare Dicţionarului întreruptă în 1914. Cu toate acestea lucrarea a fost reluată.

«Inainte de toate a fost adus la Cluj materialul de fişe şi biblioteca specială, care au fost aşezate într'o sală anume amenajată la Muzeul limbii române. Aranjarea cutiilor de fişe, în parte învălmăşite prin îndoitul transport a costat multă vreme şi nu e încă deplin terminată. Şase sau şapte cutii cu fişe din litera C şi una din litera S, nu s'au găsit până acuma; sperăm însă că la controlul final se vor aflà amestecate între celelalte.

«In acelaşi timp au fost extrase şi tipărite pe fişe câteva publicaţii indispensabile apărute de la 1914 încoace. Afară de cele două ajutoare angajate de Academie, au lucrat la adunarea şi aşezarea acestui material şi doi funcţionari ai Muzeului limbii române. In general, între Dicţionar şi între Muzeu

s'au stabilit de la început legăturile firești care vor duce la o colaborare rodnică.

«Dintre vechii colaboratori, d-l D. Evolceanu s'a retras dela munca prea istovitoare a Dicționarului. Țin să-i exprim și cu ocazia aceasta mulțumirile mele pentru ajutorul prețios ce ni l'a dat până acuma. In schimb au fost angajați ca noi colaboratori, în Cluj, d-nii Nicolae Drăgan, profesor universitar și G. Giuglea, agregat, care s'au introdus în lucrare și au și redactat, în cele câteva luni de când colaborează la Dicționar, o parte destul de mare, socotind greutățile tehnice cu care au avut să lupte la început.

«Am convingerea că acești noi colaboratori sunt achiziții excelente. D-l V. Bogrea, a cărei colaborare mi-am dat de asemenea silința s'o câștig, din cauză de boală, nu a putut încă să înceapă lucrarea.

«Din vechii colaboratori, cei doi externi, d-l Rădulescu-Pogoneanu în București și Alecu Procopovici în Cernăuți, împiedicați de alte angajamente, nu au reluat încă lucrarea, dar mi-au făgăduit că o vor începe cât de curând, In schimb, d-nii Lacea și Capidan lucrează zilnic, bine și cu spor, și datorită muncii lor neobosite în multe sute de cuvinte au fost redactate și vor puteà fi tipărite indată ce posibilitatea imprimării va fi dată.

«Nu pot să încheiu acest raport fără ca să fac atentă onorata Comisiune a Dicționarului asupra unui lucru. O operă atât de mare și de grea ca Dicționarul Academiei nu se poate terminà într'un timp relativ scurt decât printr'o muncă intensivă și continuă. Până în 1914 cei câțvà redactori ai lui lucrând zilnic patru ore, au renunțat la orice alte planuri științifice, oricât admenitoare li se păreau spre a putea dà tot timpul liber și toată energia acestei lucrări. Numai astfel se explică că cinci, șease inși am izbutit să dăm în fiecare lună câte o coală mare de tipar. De aci înainte lucrul acesta va fi mai greu. Toți colaboratorii, fără excepție, sânt oameni săraci care cu leafa ce o au dela stat nu pot ținea piept scumpetei excesive cu tendința de creștere de astăzi. Onorarul ce îl primesc de la Academie este atât de neînsemnat—mai mic de cât leafa tipografilor care culeg manuscrisul—încât fiecare colaborator trebuie să aibă alte ocupații spre a-și agonisi traiul zilnic. Pentru timpul de trecere deci, cât timp disproporția ce există azi între munca intelectuală și remunerarea ei, Academia va trebuì să renunțe de a vedeà ca până acuma, apărând în fiecare lună o coală de tipar.»

D-l *I. Bianu* spune că dacă lucrările pentru facerea Dicționarului au putut fi reluate după răsboiu, aceasta se datorește unui singur om: regretatului Septimiu Albini, fost funcționar al Academiei noastre. Când d-l Sextil Pușcariu a părăsit Cernăuții pentru a se duce la răsboiu cu armata austriacă din care făcea parte, tot materialul pentru facerea Dicționarului, adunat cu atâta trudă și cheltuială, a fost dus spre a fi păstrată în localul Mitropoliei

din Cernăuţi. Propunând lui Septimiu Albini să se ducă în Bucovina pentru a aduce în ţară acest material, regretatul funcţionar n'a pregetat nici o clipă. Când a ajuns la Cernăuţi ultimile coloane ruseşti părăseau oraşul pentru a face loc din nou armatei austriace. Greutăţile de încărcare şi transport au fost foarte mari, dar au fost învinse. Numai astfel a putut fi salvat dela peire sigură preţiosul material care a făcut posibilă reînceperea şi continuarea acestei opere atât de importante.

D-l Preşedinte *P. Poni* spune că Academia este unanimă în a exprimà mulţumirile ei de recunoştiinţă memoriei devotatului funcţionar Septimiu Albini.

— Raportul se iea spre cunoştiinţă şi se aprobă.

Se procede la alegerea Comisiunii pe anul 1920—21.

— Sunt aleşi d-nii *I. Bianu*, *General Gr. Crainicianu*, *St. C. Hepites*, *D. Onciul*, *I. C. Negruzzi*, *Duiliu Zamfirescu*.

D-l *Gr. Antipa* ceteşte procesul-verbal al Secţiunii ştiinţifice pentru şedinţa dela 1 Iunie, prin care s'a decis a se da o subvenţie de 1000 lei din fondul pentru cercetări, d-lui profesor G. Finţescu pentru continuarea cercetărilor sale asupra insectelor vătămătoare pomilor roditori şi plantelor de ornament din regiunea Iaşilor, şi s'au stabilit următoarele subiecte pentru premiile Secţiunii din 1925:

a) Pentru premiul *Lazăr* de 5.000 lei: *Cercetări originale privitoare la combaterea insectelor vătămătoare prin infectarea lor cu parazite şi provocarea de boale contagioase între ele.*

b) Pentru premiul *Neuschotz* de 2.000 lei: *Flora unuia din cele două judeţe din Noua Dobroge* (după alegerea botanistului).

D-l *I. Bianu* aminteşte că în şedinţa plenară dela 25 Maiu 1915 s'a regulamentat întrebuinţarea fondului A. F. Robescu. Prin regulament s'a decis ca cele două burse pentru studii în străinătate, pravăzute în testament, să se dea pe rând de fiecare Secţiune. Evenimentele războiului au impedicat aducerea la îndeplinire a acestei deciziuni. Suma disponibilă din veniturile fondului este în prezent de lei 13.376,65, la care se adaoge venitul anual de lei 8852,15. Rămâne ca Academia să decidă asupra punerii în aplicare a dispoziţiunilor din regulament, ţinând seama atât de venitul fondului cât şi de situaţia din timpul de faţă.

— Chestiunea se trimite în studiul Secţiunii literare.

ŞEDINŢA DELA 3 IUNIE 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l Preşedinte *P. Poni* zice: Domnilor Colegi, unul din aleşii de ieri, d-l Andreiu Rădulescu, a venit la şedinţa de astăzi spre a luà parte la lucrările Academiei. Daţi-mi voe ca în numele Domniilor-Voastre a tuturora să salut pe noul coleg. D-le Coleg, Academia, apreţiind valoarea lucrărilor Domniei-Voastre, v'a chemat în sânul ei. Sunt încredinţat că în viitor veţi lucrà cu aceeaşi râvnă şi dragoste în folosul ştiinţei, căreia i-aţi consacrat întregul Domniei-Voaştre trecut. Fiţi binevenit în mijlocul nostru.

D-l *Andreiu Rădulescu* zice:

Domnule Preşedinte, Domnilor Membri,

Onoarea ce mi-aţi făcut de a mă chemà în rândurile D-v, este aşa de mare, încât — cu adevărat, — n'am cuvinte, care să cuprindă sentimentele mele de mulţumire.

Condiţiunile în care am fost ales, felul călduros cu care sunt primit, vorbele măgulitoare ce mi-se adresează m'au mişcat adânc şi mă fac să văd într'o lumină şi mai frumoasă îndeplinirea neaşteptată a acestui vis, care mângâe sufletul chiar al marilor cărturari, necum a celor mai mici, vis care pentru mine se înfăptueşte destul de timpuriu.

Ce aşi puteà să vă spun în aceste clipe decât să vă mulţumesc din toată inima şi să vă asigur că-mi voiu dà toate silinţele să corespund încrederei ce mi-aţi acordat?

Marea onoare cu care m'aţi împodobit creiază însă, prea mari îndatoriri şi mă întreb îngrijorat dacă voiu puteà cândva să le îndeplinesc. Am totuşi viea dorinţă şi mă voiu strădui din toate puterile să le îndeplinesc măcar în parte.

Pentru moment, D-lor vă făgăduesc solemn, sau întrebuinţând o formulă juridică, mă leg pe cinste şi'n cuget curat că, în măsura dragostei cu care sunt primit în aceiaşi măsură voiu munci şi voiu căutà să contribui cu modestele mele mijloace la desvoltarea culturei noastre şi pentru propăşirea acestui înalt Institut, mare prin trecutul lui, menit să fie şi mai mare în viitor pentru binele şi fala neamului românesc.

D-l *I. C. Negruzzi* prezentă o scrisoare a lui A. Vlahuţă cu dată 12 Fevruarie 1881, care cuprinde o poesie inedită dedicată d-sale.

D-l *I. Bianu* aminteşte că în anii 1914/15—1917/18 venitul fondului D. A. Sturdza urmă să fie întrebuinţat spre a se da o bursă pentru studiul agriculturii şi al ştiinţelor agricole în Germania, iar în anii 1918/19 — 1921/22

pentru îmbogățirea colecțiunilor de istorie națională. Bursa n'a putut fi acordată în primul ciclu din cauza evenimentelor răsboinice. Din venitul de până acum s'a capitalizat la fond suma de lei 6264 și s'au cheltuit pentru colecțiunile de istorie națională lei 7400. Comisiunea bugetară a decis, sub rezerva aprobării plenului, ca întreaga sumă disponibilă din veniturile acestui fond, dimpreună cu venitul pe 1920—21, în total lei 19027,55 să se capitalizeze pentru mărirea fondului. Rămâne ca plenul să se pronunțe asupra acestei hotărîri a Comisiunii bugetare.

— Se aprobă.

D-l *I. Bianu* spune că încă dela înființarea ei, Academia a avut o serie de membri din provinciile românești de peste granițele vechiului Regat. Cei mai mulți din ei au trecut din vieață și sunt îmmormântați în aceleași provincii. Astăzi când hotarele dintre frații de același sânge au dispărut, crede că este bine ca Academia să formeze din sânul ei una sau mai multe delegații, cari să depună câte o coroană pe mormintele tuturor foștilor ei membri din această categorie, ca manifestație pentru intrarea mormintelor și rămășițelor lor în hotarele României întregite.

— Propunerea se aprobă cu unanimitate și se autoriză Delegațiunea să aleagă delegați pentru aducerea ei la îndeplinire.

D-l *I. Bianu* spune că în sesiunea generală trecută s'a proiectat o serie de măsuri în vederea construirii localului pentru bibliotecă. Toate planurile făcute atunci au rămas fără rezultat. Indată după închiderea sesiunii generale s'a prezentat cu d-l Președinte Poni d-lui Guvernator al Băncii Naționale, căruia i-au prezentat o scrisoare oficială din partea Academiei, cerându-i și verbal ajutorul Băncii pentru acest scop. Speranțele căpătate cu ocaziunea acelei vizite nu s'au realizat până acum. In împrejurările actuale e sigur că încă multă vreme nu poate fi vorba de construirea clădirii plănuite pentru bibliotecă. Colecțiunile cresc mereu și pe măsura creșterii lor localul actual devine tot mai impropriu, tot mai neîncăpător. Incă din 1916 se proiectase ca unele servicii să fie mutate în localul vecin dela No. 133. După intrarea în răsboiu a țării noastre acel local a fost pus gratuit la dispoziția Ministerului de Răsboiu, la început pentru instalarea unor ateliere, în urmă pentru ajutorarea invalizilor de răsboiu. In toamna viitoare localul urmà să fie golit, dar după stăruința Ministerului a fost lăsat mai departe la dispoziția Societății invalizilor până în primăvara 1921.

D-l *Gr. Antipa* spune că bugetul Academiei a putut fi echilibrat numai mulțumită informațiunii ce avem că Ministerul Instrucțiunii, aprobând în parte cererea Delegațiunii, ar fi acordat prin noul buget o subvenție extraordinară pentru biblioteca acestei instituțiuni de 75.000 lei. Este probabil că această sumă, în urma economiilor de cari se simte nevoe pentru echi-

librarea bugetului Statului, va fi suprimată. In acest caz Academia va avea un deficit bugetar de 75.000 lei. Pentru înlăturarea acestui mare neajuns propune să se ceară Ministerului de Răsboiu chirie pentru localul cedat până acuma în mod gratuit.

După discuţiunea urmată se iau următoarele deciziuni:

1. Chestiunea clădirii noului local pentru bibliotecă se amână până când împrejurări favorabile vor permite reluarea ei;

2. Se autoriză Delegaţiunea să se informeze şi să stăruiască pentru ca suma de 75.000 lei să nu fie suprimată din prevederile bugetului. In cazul când aceasta nu va fi cu putinţă, acea sumă se va cere Ministerului de Răsboiu drept chirie pentru imobilul cedat.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 4 IUNIE 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l *M. C. Sutzu* expune o comunicare cu subiectul *Monetele de bronz imperiale romane dela primii împăraţi şi sistemul monetar al împăratului Néron: natura lor, relaţiunile lor de valori, pondurile lor normale.*

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 5 IUNIE 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

Mareşalul Curţei Regale înştiinţează prin scrisoare că Maiestatea Sa Regele a binevoit a decide să iea parte la cele 3 şedinţe soleme pentru primirea în Academie a d-lor colegi S. Mehedinţi, Părintele I. Lupaş şi S. Puşcariu, stabilind şedinţele precum urmează: Duminică 6 Iunie pentru d-l Mehedinţi, Marţi 8 Iunie pentru Părintele Lupaş şi în ziua de 10 sau 11 Iunie pentru d-l S. Puşcariu.

D-l *Al. Lăpĕdatu* ceteşte următorul raport al Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor făcute în 1919-20:

«Comisiunea aleasă de Dv. pentru examinarea lucrărilor Academiei pe 1919-20, luând în cercetare raportul d-lui Secretar general cu privire la aceste lucrări, e datoare să constate dela început şi cu satisfacţia cuvenită:

«1) Că, potrivit vechei şi bunei tradiţii de a manifesta sentimentele mele faţă cu actele mari ale vieţii noastre culturale, politice şi naţionale, Academia a ţinut să dea deosebita expresie acestor sentimente cu ocazia consacrării marelui act istoric al unirii române prin actul dela 29 Decemvrie trecut al

fostului Parlament, în adresa omagială prezentată atuncea M. S. Regele Augustul nostru Protector şi President de onoare;

«2) Că, ce priveşte activitatea sa ştinţifică, comunicările din şedinţele publice ale anului acestuia au fost aproape tot aşa de numeroase ca şi în anii ce buni dinaintea războiului, datorită aceloraşi neobosiţi şi bine reputaţi conferenţiari — d-nii N. Iorga, V. Babeş, şi G. Marinescu la cari s'au raliat colegi mai noi — d-nii S. Mehedinţi, Ov. Densuşianu şi G. Bogdan-Duică, iar din afară, distinsul inginer şi inventator, d-l Gogu Constantinescu, a cărui comunicare despre «Ştiinţa sonică» merită, desigur o menţiune aparte;

«3) Că instituţiunea noastră n'a lăsat să treacă nici un eveniment cultural sau naţional care să fi reclamat o comunicare sau serbare mai deosebită, fără să n'o fi făcut cu toată solemnitatea şi pietatea reclamată de împrejurări, cum au fost: comemorarea a 18 secole dela moartea marelui Traian prin d-l V. Pârvan, centenarul naşterii lui Bălcescu prin d-l Ov. Densuşianu, comemorarea lui Mihai Viteazul prin d-nii D. Onciul şi N. Iorga, aniversarea a doua, a uniri Basarabiei, prin d-l St. Ciobanu şi comemorarea lui Titu Maiorescu prin d-l S. Mehedinţi;

«4) Că Academia şi-a făcut o datorie din a participa la toate manifestările culturale la cari prezenţa delegaţilor săi a fost socotită ca necesară sau onoratoare, cum a fost inagurarea casei naţionale dela Paşcani, distribuirea premiilor şcolarilor silitori din Bucureşti, adunarea constitutivă a organizaţilor ştiinţifice internaţionale dela Bruxelles, conferinţa uniunii academice de cercetări şi publicaţiuni şi înaugurarea solemă a Universităţi româneşti dela Cluj.

«5) Că Academia, care a luat iniţiativa ridicării marelui monument al Unirii a început această lucrare prin deschiderea unei subscripţii naţionale în acest scop şi că, în altă ordine de idei, ea a solicitat Guvernului ca la întocmirea noii legi pentru viitoarea constituire a Corpurilor legislative să se rezerve şi instituţiunii noastre un loc în Senatul ţerii.

«Dacă ce priveşte tipărirea publicaţiilor Academiei, zidirea localului special plănuit pentru Bibliotecă, amenajerii încăperilor necesare până atunci pentru adăpostirea colecţiilor şi completarea personalului special trebuitor serviciilor ştiinţifice ale instituţiunei noastre, Comisiunea dv. nu mai poate continua constatările satisfăcătoare de până aci, ea are buna speranţă că, delăturându-se pedicele de tot felul ce ne stau azi ca urmare a răsboiului, împotrivă, Academia, cu mijloacele şi puterile de care dispune, va face tot posibilul să ajungem a tipări publicaţiile cel puţin în măsura în care ele se tipăreau înainte de răsboiu să reluăm şi să ducem la bun sfârşit chestiunea localului Bibliotecii şi până atunci, a adăpostului, convenabil şi asigurător, colecţiilor şi să refacem personalul trebuitor pentru serviciile sale ştiinţifice aşa cum toţi o dorim şi cum o reclamă, imperios, trebuinţele actuale şi viitoare ale culturei noastre naţionale.

«Speranţa aceasta ne este întreţinută între altele şi de constatare ce puteam face din nou şi anul acesta că Academia noastră continuă a se bucura ca şi în trecut de sprijinul mărinimos şi patriotic al celor ce-şi destină agonisita vieţei lor lumeşti progresului culturii româneşti. Legatul Teodor Ştefănescu a lui Al. D. Constantinescu, şi mai ales, al marelui binefăcător C. G. Vernescu ne sunt deplină dovadă despre aceasta. Tot aşa numeroasele daruri pentru creşterea averilor ştiinţifice ale Academiei, daruri între cari anul acesta avem norocul a înregistra bogatele şi preţioasele colecţii de monete şi de ponduri antice ale venerabilului nostru coleg d-l Mih. Sutzu cum şi insemnatele lucrări bibliografice şi indice conologice rămase de pe urma activităţei neobosite a marelui său donator, fost membru onorar al nostru răposatului D. C. Sturza-Scheianul.

«Pentru felul cum Delegaţia Academiei şi Comisiunile speciale ale diferitelor fonduri şi fundaţiuni au întrebuinţat veniturile pentru ca, în împrejurările excepţional de grele în care trăim, să îndeplinească, în marginele posibilului, voinţa fericiţilor donatori. Comisiunea dv. nu poate decât să ia act cu mulţumire, exprimând recunoştinţa celor ce de drept ea se cuvine.

«Relevând în fine faptul că interesul scriitorilor noştri pentru premiile Academiei se menţine chiar întru situaţia de acum de greutatea şi de scumpetea necrezută a tiparului, nu putem încheia acest scurt raport fără un regret — regretul că tocmai acum, când marea operă a consolidării noastre naţionale impune şi Academiei române o considerabilă activitate culturală, soarta a înpuţinat rândurile noastre cu una din personalităţile cele mai distinse ale vieţii noastre culturale — aceia a fericitului Al. D. Xenopol, a cărui întinsă şi valoroasă operă istorică şi filosofică a onorat atâtea din Societăţile literare şi Academice ce s'a grăbit a-l alege membru al lor, între cari chiar Institutul Franţei, al cărui asociat a fost mult respectatul răposat».

D-l *I. Bianu* zice:

«Venitul fondului Anastasie Stolojianu urmează a se întrebuinţa, conform actului de danie, pe cicluri de câte 6 ani, precum urmează:

«Venitul primului an din fiecare ciclu se capitalizează pentu mărirea fondului, iar venitul pentru restul de 5 ani se întrebuinţează pentru a se da o bursă pentru studiul ştiintelor sociale, economice şi financiare în străinătate, pe timp de 3 ani, de 3600 lei pe an, plus 600 lei cheltueli de călătorie la ducere şi la întoarcere şi 1600 lei pentru diferite taxe de studii. Restul rămas neîntrebuinţat în fiecare ciclu se capitalizează până la suma de 3000 lei, care să formeze un premiu cu numele de premiul Anastasie Stolejianu.

«Din venitul primului ciclu (1911/12— 1916/17 s'a capitalizat venitul pentru

primul an, s'a dat o bursă prevăzută în actul de danie și s'a adunat și suma pentru premiul Anastasie Stolojianu care s'a pus la concurs pentru această sesiune.

«Venitul primului an din ciclul al doilea 1917/18—1922/23 s'a capitalizat. Rămâne ca Academia să decidă dacă să se acorde bursa cu venitul fondului pentru restul ciclului. ținând seamă atât de suma de 300 lei pe lună, specificată în actul de danie pentru această bursă cât și de situația din timpul de față».

— Se decide să se amâne acordarea bursei Anastasie Stolojianu și întreg venitul pentru ciclul 1916/17 — 1921/22 să se capitalizeze la fond.

D-l *V. Pârvan* spune că Comisiunea aleasă în ședința plenară dela 16 Maiu 1919, pentru adunarea sumelor și stabilirea programei în vederea facerii concursului pentru monumentul comemorativ al unirii, a ținut ședințe la 4 Iulie și 31 Octomvrie. Facerea unei astfel de lucrări în împrejurările actuale ar costà o suma enormă, care de sigur nu s'ar puteà adunà prin subscripție publică. Din această cauză Academia în ședința dela 28 Noevrie a decis, ca chestiunea monumentului unirii să fie amânată.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* adaugă că pentru realizarea acestei opere monumentale, care interesează toată suflarea românească, Academia ar trebui să ia înțelegere cu Guvernul atât asupra stabilirii programei lucrării cât și asupra mijloacelor pentru strângerea sumei necesare.

— După discuțiunea urmată se decide ca chestiunea înfăptuirii acestui monument să se amâne pentru viitoarea sesiune generală.

D-l *Gr. Antipa* cetește procesul-verbal al Secțiunii științifice pentru ședința dela 2 Iunie prin care s'au stabilit comisiunile pentru examinarea manuscriptelor cari se vor prezentà la concursurile premiilor cu subiecte date destinate a se acordà prin Secțiune în viitoarea sesiune generală.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 6 IUNIE 1920.

Preşedința **M. S. Regelui**.

D-l Președinte *P. Poni* întîmpină pe M. S. Regele cu următoarele cuvinte:

«*Sire*,

«Academia Română, plină de admirațiune pentru măreţele fapte ce ați desăvârșit în glorioasa Voastră Domnie, salută cu respect și iubire pe Primul Rege al tuturor Românilor.

«Prin muncă grea, prin mari sacrificii, Maiestatea Voastră, în fruntea vitezei Voastre oștiri, ați realizat visul secular al neamului nostru și ne-ați

dat România Mare. Toți Românii de la Tisa până la Nistru și până la Mare sunt acum uniți într'un singur Stat.

«Făcându-ne marea onoare de a primì să fiți Protectorul și Președintele de onoare al instituțiunii noastre, și luând Insuși parte la lucrările noastre, Maiestatea Voastră ați arătat că voiți să faceți din Patria noastră nu numai un stat mare și puternic ci și un centru de civilizație și de propășire. Prin aceasta ați fost, Sire, deopotrivă de mare pe câmpul de victorie ca și în artele păcei.

«Academia Română Vă prezintă expresiunea profundului său devotament și urează Maiestății Voastre, Maiestății Sale Reginei și întregei familii Regale ani mulți și fericiți pentru a continuà opera providențială a înălțărei Patriei și neamului».

Maiestatea Sa Regele mulțumește prin următoarele cuvinte:

«Este pentru Mine o mare plăcere că mă găsesc în mijlocul colegilor Mei.

«Plăcerea Mea este cu atât mai mare cu cât este vorba de primirea a noui membri în sânul acestei înalte Instituții de cultură.

«Cu ajutorul lui Dumnezeu și al iubitului meu popor am făcut România Mare.

«Pentru îndeplinirea acestei mărețe opere, pregătirea sufletelor se datorește în mare parte și duhului care a prezidat această învățată adunare a tuturor bărbaților de seamă ai întregului neam românesc.

«Ei ne-au ajutat cu sfletul și cu operele lor la realizarea visului nostru secular».

D-l *S. Mehedinți* rostește discursul său de recepție despre *Caracteristica etnografică a unui popor prin munca lui.*

D-l *I. Bianu* rostește *Răspunsul* la discursul d-lui Mehedinți.

ȘEDINȚA DELA 7 IUNIE 1920.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *I. Bianu* amintește că în ședința dela 15 Maiu trecut, primindu-se propunerea Academiei statului Maryland din Baltimore, s'a decis să se aleagă trei membrii cari să fie recomandați acelei Academii pentru a-i alege membri corespondenți. Acea Academie având de obiect științele exacte, cei trei membri urmează să fie propuși de Secțiunea științifică.

D-l *V. Pârvan* amintește că în actuala sesiune urmează să se aleagă doi membri cari să reprezinte Academia în Uniunea Academică de cercetări și publicațiuni, întru cât mandatul delegaților aleși în sesiunea generală trecută a expirat.

— Se aleg d-nii: *N. Iorga* și *V. Pârvan.*

D-l *I. Simionescu* cetește următorul raport al Comisiunii fondului «V Adamachi» pentru lucrările făcute în 1919—20:

«Dispozițiunile testamentare ale generosului Vasile Adamachi și ale Regulamentului acestei fundațiuni, dela trecuta sesiune generală și până în prezent, au fost aduse la îndeplinire precum urmează:

I. *Burse.* In bugetul pe 1919—20 s'au prevăzut pentru burse și cheltuieli de școală suma de lei 132.985,85, din care s'au acordat următoarele burse:

1. 8 burse de câte 150 lei pe lună următorilor elevi ai Școalei naționale de poduri și șosele: Bunescu Al. din anul preparator, Andreescu Raul și Atanasiu C. din anul I, Bunescu E., Cambureanu D., Mircea Elefterie., Stoian Gh. și Zamfirescu Gr. din anul IV.

2. 19 burse de câte 150 lei pe lună la Universitatea din Iași și anume:

a). 8 la Facultatea de medicină, studenților: Crăciunescu V. și Gârcineanu Virgil din anul II; Rașcu Clelia din anul III, Alexe I. din anul IV, Harnagea Sofia și Renescu Emil din anul V, Dănilă T. și Petrescu G. din anul VI. In cursul anului studenții Petrescu G. și Rașcu Clelia ocupând funcțiuni la Stat, bursele ocupate de dânșii au fost declarate vacante și s'au acordat, cu începere dela 1 Ianuarie 1920 studentelor Vartic Georgeta și Ștefaniu Veronica, care veneau la rând, în ordinea clasificației, la examenul petru acordarea burselor în toamna 1919;

b). 11 la Facultatea de științe următorilor studenți: Popescu Corneliu, Vânceanu G. din anul I și Timpoe Eugen anul II, Secția matematicei; Dumitraș Costache din anul I, Creangă C. L., Maxim O. G. din anul II, Secția fizico-chimice; Ionescu T. din anul I și Maria Vicol din anul IV, Secția Naturale; Paul Lazăr, Pomârleanu Aurel și Zamfirescu Niculae din anul II, Secția agricolă.

3. O bursă de 250 lei pe lună d-lui Stănescu P., licențiat al Facultății de științe din București, care își prepară doctoratul în țară, lucrând la Institutul botanic în laboratorul de fiziologie vegetală;

4. 7 burse pentru studii de specializare în străinătate repartizate astfel:

a). câte o bursă absolvenților de liceu, secția reală, Bădărău Alexandru și Georgescu Radu pe timp de 3 ani celui dintâiu pentru *studiul minelor*, în special a cărbunelui, celui de al doilea pentru studiul *metalurgiei*, în special a fierului și cuprului, la Universitatea din Birmingham;

b). 3 burse următorilor absolvenți cu diplomă ai Școalei naționale de poduri și șosele:

Pașcanu Sergiu, pentru studdiul *coustrucțiunilor navale* la Glascow pe timp de 2 ani. In anul al doilea burserul va puteà vizità ateliere din alte orașe ale Angliei sau din alte țări, după un program stabilit de dânsul și aprobat de Academie.

— Vasilescu Grigore, pentru *studiul amenajării și utilajului porturilor maritime și mai ales a celor fluviale* în Franța, pe timp de un an. In ultimul trimestru d-l Vasilescu va vizità câtevà porturi fluviale din Belgia, Olanda și Anglia, după un program pe care îl va înaintà Academiei spre aprobare.

— Mateescu Cristea, pentru a studià *Hydroelectrica* în primul an în Elveția și în anul al 2-lea în Italia de Nord și Franța de Sud;

c). 2 burse la licentiați ai Facultății de științe din Iași, pentru studii la Paris, din cari una d-lui Procopiu Ștefan pe timp de 3 ani, pentru studiul *fizicei*, în special *optica* și *acustica*, și cealaltă d-lui Botez G. I. pentru studiul *antropologiei* și *preistoriei paleolitice*.

«In ședința plenară dela Iunie 1919 Comisiunea a propus și Domniile Voastre ați aprobat, ca bursele studenților în străinătate să fie de 600 lei pe lună. După luarea acelei deciziuni scumpetea vieții, sub toate raporturile s'a acentuat din ce în ce mai mult, în unele țări în proporții mai mari, în altele mai mici — iar valoarea monetei românești a scăzut treptat față cu monetele tuturor țerilor în cari bursierii Adamachi trebuiau să-și facă studiile. Ținând seamă de aceste considerațiuni și de situația îmbucurătoare a fundațiunii, Comisiunea Domniilor Voastre a propus și Delegațiunea, prin încheierea înregistrată la 10 Octomvrie sub No. 2119, a aprobat să se urce la 800 lei pe lună bursele studenților destinați a face studii în Franța și Elveția și la 1000 lei ale celor destinați a merge în Anglia. S'au făcut apoi toate intervențiile posibile la Serviciul Valutei și la Ministerul Afacerilor Străine pentru a se acordà acestor bursieri înlesniri la schimbul banilor românești și pentru ca cei trei absolvenți ai Școalei de poduri să fie primiți să lucreze în atelierele și șantierele țerilor respective.

«II. In anul acesta au terminat cursurile bursierele Maria Vicol dela Facultatea de științe și Ema Filipescu dela cea de medicină.

«III. In luna Noemvrie s'a plătit abonamentul pentru masa de lucru la Stațiunea biologică dela Roscoff, pentru ani 1917/18, 1918/19 și 1919/20, în sumă totală pe 4.500 franci, cu valuta oficială, pentru care s'a dat 6.750 lei.

«Pentru tipărirea «Revistei științifice V. Adamachi» s'au dat și anul acesta 1000 lei.

«Cele patru ajutoare de câte 1000 lei, aprobate în sesiunea generală trecută, pentru cercetări restrânse relative la cunoașterea țerii noastre, s'au pus la dispoziția instituțiunilor indicate pentru tratarea subiectelor stabilite și aprobate de Domniile Voastre.

«S'au distribuit haine și cărți elevilor săraci din Școala «Vasile Adamachi» din Iași în sumă de 3.000 lei și s'au împărțit pomeni în sumă de 2.000 lei pentru odihna sufletului nemuritorului donator Vasile Adamachi.

«Academia Română dând atâtea burse în străinătate în anii aceștia de

scumpete mare, și-a făcut cu prisosință datoria către țară. Nevoia refacerii economice este urgentă; se cer pentru aceasta și oameni competenți. Trimițând în străinătate tineri cari să studieze diferite chestiuni practice la ordinea zilei, pune la dispoziția Statului român elemente de valoare, bine pregătite pentru a face față nevoilor iminente în raport cu mărirea teritoriului. Rapoartele detailate trimise de bursieri, cât și informațiile particulare sosite la Academie, ne arată că și de data aceasta bursierii își dau seamă de sacrificiile pe cari Instituția noastră le aduce, caută să facă cinste țerii corespunzând așteptărilor noastre.

«Fondul de rezervă adunat de pe vremea ultimilor ani când Academia nu a putut trimite în străinătate nici un bursier, ne-a dat posibilitatea să facem față cheltuielilor extraordinare în legătură cu creșterea valutei și cu marea scumpire de traiu, care se constată in țerile unde bursierii noștri sunt trimiși.

«De aceea pentru anul în curs vă propunem să se majoreze cu câte 200 lei bursele tinerilor cari studiază în Anglia și Elveția și câte 100 lei celor trimiși în Franța. Sistemul adoptat la Academie de a nu mai acordà burse pentru doctorat în străinătate de cât la acele specialități cari nu pot fi studiate în țară și a acordà din potrivă burse pentru doctorate în țară, a dat rezultate bune, căci prin aceasta s'a mărit producția științifică în Universitățile noastre. Propunem, în consecință, ca să se mențină și pentru anul acesta cele patru burse de câte 250 lei, date pentru doctorate în țară repartizându-se câte una la cele patru Universități din țară. In cazul însă când cele două Facultăți de științe de curând naționalizate, cea din Cluj și Cernăuți, nu vor aveà nici nu candidat pentru doctorat, bursele să fie repartizate ca și mai înainte, două la Facultatea de științe din Iași și două la cea din București.

«Existând mare nevoie pentru tinerii pregătiți în specialitatea fizicei, catedre vacante aflându-se atât la Universitatea din Iași cât și la cea din Cernăuți, ca și nevoie de personal ajutător bine pregătit, vă propunem să admiteți pentru anul acesta instituirea unei burse de *chimie-fizicală* la Universitatea din Paris, pentru completarea pe timp de un an a unui doctor în fizică dela Universitatea din Iași, conform normelor urmate până acum și în condițiunile stabilite pentru ceilalți bursieri.

«Ca încheiere a acestui raport anual, ținem să intonăm încă odată deosebita influență pe care o are Academia Română pe zi ce merge, datorită însufleţirei neuitate, demnă de imitat, a donatorului Adamachi, asupra desvoltării științifice în țară, prin partea însemnată pe care a luat-o în pregătirea temeinică în direcția teoretică și practică a factorilor care contribuie la înălțarea culturală a României».

Membrii Comisiunii: *P. Poni*, *I. C. Negruzzi* și *I. Simionescu*.

— Raportul se aprobă.

In Comisiunea pentru 1920—21, sunt realeşi d-nii *P. Poni* şi *I. Simionescu.*

ŞEDINŢA SOLEMNĂ DELA 8 IUNIE 1920.

Preşedinţa **M. S. Regelui.**

Părintele *I. Lupaş* ceteşte discursul său de recepţie despre *Nicolae Popea şi Ioan M. Moldovanu.*

D-l *N. Iorga* ceteşte ***Răspunsul*** la discursul părintelui Lupaş.

ŞEDINŢA DELA 9 IUNIE 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l *Gr. Antipa,* ceteşte procesul-verbal al Secţiunii ştiinţifice pentru şedinţa dela 7 Iunie, prin care s'au luat următoarele deciziuni:

1. Să nu se acorde nici uneia din lucrările prezentate premiul Lazăr de 5.000 lei;

2. să se împartă premiul Adamachi de 5.000 lei, precum urmează:

a) Lei 1.800 d-lui Dr. Th. Mironescu pentru scrierea sa *Cosultaţiunile medicale la spitalul Colţea;*

b) Lei 1.600 d-lui St. Procopiu pentru lucrarea *Perpetuum mobile şi principiile energiei*;

c) Lei 800 d-lui Dr. Aurel Dobrescu pentru *Boalele nervoase şi mintale, prevenirea şi tratamentul lor*;

d) Lei 800 d-lui Henri Stahl pentru publicaţiunea sa *Curs de stenografie parlamentară*;

3. Să fie recomandaţi Academiei Statului Maryland pentru a fi aleşi membri corespondenţi d-nii *Gr. Antipa, Dr. G. Marinescu* şi *G. Ţiţeica.*

D-l *I. Bianu,* ceteşte procesele-verbale ale Secţiunii literare pentru şedinţele dela 25 şi 27 Maiu, 5 şi 7 Iunie, prin cari se arată că Secţiunea a luat între altele, următoarele deciziuni:

1. Să se reorganizeze publicarea materialelor de folklore după un plan întocmit;

2. Să se amâne acordarea burselor prevăzute în testamentul răposatului F. A. Robescu şi sumele disponibile din venit să se capitalizeze pentru mărirea fondului;

3. Să se pună la concurs, pentru premiul Adamachi, de 5000 lei, din 1925 subiectul: *Inrăuriri reciproce între limbile română şi maghiară;*

4. să se împartă premiul Constantinide de 4000 lei precum urmează:

a) Lei 2.000 d-lui V. Voiculescu pentru volumul său de versuri *Din ţara zimbrului şi alte poezii;*

b) Lei 1.000 d-lui I. Bassarabescu pentru volumul de schiţe şi nuvele *Un dor împlinit;*

c) Lei 1.000 d-lui I. Pillat pentru *Grădina între ziduri;*

5. Să se ceară d-lor Chiriac şi Brediceanu restituirea celor două fonografe ce li s'a procurat de Academie pentru culegeri de arii populare şi relaţii asupra întrebuinţării lor;

6. A ales comisiunile pentru examinarea manuscriptelor cari se vor prezentà la premiile cu subiecte date ce sunt a se acordà prin Secţiune în 1921 şi anume:

a) Pentru premiul Năsturel, de 5.000 lei cu subiectul *Vasile Alecsandri — viaţa şi opera lui:* d-nii *I. Bianu, G. Bogdan-Duică, I. C. Negruzzi;*

b) Pentru premiul Neuschotz, de 2.000 lei, cu subiectul *Cipariu şi Pumnul — activitatea lor filologică şi literară:* d-nii *I. Bianu, O. Densuşianu, S. Puşcariu;*

c) Pentru premiul A. Toncoviceanu, de 1000 lei, cu subiectul: *Studiul despre versificaţia românească:* d-nii *A. Bârseanu, I. Brătescu-Voineşti, Duiliu Zamfirescu:*

7. A ales în Comisiunea de 12 pentru premiul Năsturel de 12.000 lei din 1921 pe d-nii *I. Brătescu-Voineşti, St. Ciobanu, O. Densuşianu, S. Puşcariu.*

D-l *D. Onciul* ceteşte procesul-verbal al Comisiunii speciale pentru acordarea premiilor Năsturel, Anastasie Stolojianu şi al Asociaţiunii Craiovene, făcut în şedinţa dela 5 Iunie, prin care se arată că Comisiunea a luat următoarele hotărîri:

1. Să nu se acorde premiul Năsturel nici uneia din lucrările prezentate la concurs;

2. Premiul Asociaţiunii Craiovene de 1.500 lei să se acorde d-nei Ecaterina Mihăilescu pentru manualul său didactic *Noţiuni de botanică pentru clasa VIII clasică de băieţi şi clasa VIII modernă de fete;*

3. premiul Anastasie Stolojianu de 3.000 lei să fie dat d-lui inginer I. G. Vidraşcu pentru publicaţiunea sa *Memoriu relativ la metodele întrebuinţate la ridicările geodezice, topografice şi hidrografice din Delta Dunării.*

ȘEDINȚA DELA 10 IUNIE 1920.

Preşedinţa d-lui *P. Poni.*

D-l *Gr. Antipa* ceteşte procesele-verbale ale Secţiunii ştiintifice pentru şedinţele dela 9 şi 11 Iunie, prin cari Secţiunea a luat următoarele deciziuni:

a) Să se propună pentru a fi aleşi membri corespondenţi români, în locurile vacante la Secţiune, d-nii inginer Gogu Constantinescu, Dr. Iuliu Moldovanu, Sava Atanasiu, profesor de geologie la Universitatea din Bucureşti şi Dr. D. Călugăreanu, profesor la Universitatea din Cluj;

b) a ales pe d-nii I. Inculetz, L. Mrazec, P. Poni şi G. Ţiţeica, ca membri ai Comisiunii de 12 pentru acordarea marelui premiu Năsturel din 1921;

c) şi-a constituit biuroul realegând preşedinte pe d-l Dr. G. Marinescu şi vicepreşedinte pe d-l I. Simionescu.

D-l *I. Bianu* ceteşte procesul verbal al Secţiunii literare pentru şedinţa dela 9 Iunie, prin care se arată că Secţiunea propune pe d-nii Ramiro Ortiz şi Nicolae Bănescu pentru a fi aleşi membri corespondenţi români în locurile vacante şi că şi-a constituit biuroul pentru 1920—21 realegând preşedinte pe d-l I. Caragiani şi vicepreşedinte pe d-l I. Brătescu-Voineşti.

D-l *V. Pârvan* ceteşte procesele verbale ale Secţiunii istorice pentru şedinţele dela 7 şi 10 Iunie prin cari Secţiunea a luat următoarele deciziuni:

a) Să nu se acorde premiul Adamachi de 5.000 lei pentru subiectul *Ediţia Românească a Memoriilor Regelui Carol* nici uneia din cele două lucrări prezentate la concurs, dar să se publice încă odată concurs pentru acest subiect, când va veni rândul acestui premiu;

b) să se pună la concurs, pentru premiul Năsturel de 5.000 lei din 1925 subiectul: *Partea culturii româneşti în realizarea unităţii naţionale, cu specială privire la a doua jumătate a secolului al XIX-lea;*

c) să fie propuşi, pentru a fi aleşi membri corespondenţi români d-l profesor Vasile Bogrea şi diaconul N. Popescu,

d) şi-a constituit biuroul pentru 1920—21, realegând preşedinte pe d-l D. Onciul şi vice-preşedinte pe d-l T. V. Stefanelli.

Se procede la alegerile de membri onorori şi corespondenţi.

D-l *A. Saligny* ceteşte următorul raport asupra activităţii ştiinţifice a d-lui inginer Gogu Constantinescu:

«Am plăcuta însărcinare din partea Secţiunii ştiinţifice a recomandà pe d-l Gogu Constantinescu, fostul meu elev, la demnitatea de membru corespondent al Academiei.

«D-l G. Constantinescu, un foarte distins elev al Şcoalei noastre de Poduri şi Şosele, a început dela vârsta de 17 ani a se ocupà cu studiul vibraţiunilor.

Acum 12 ani a ținut o conferință la Universitatea din București, în care a expus un studiu al vibrațiunilor din punctul de vedere al aplicațiunii la teoria matematică a acordurilor muzicale.

«Studiind armonia muzicală a ajuns încetul cu încetul la transmiterea energiei prin vibrațiuni, rezultat la care nu se aștepta, fiindcă se ocupa de această chestiune mai mult din punctul de vedere artistic decât științific. In mod firesc a găsit că vibrațiunile muzicale sunt o problemă de transmisiune de energie.

«Când suflăm printr-o trompetă întrebuințăm, pentru a produce un sunet, o anume cantitate de energie, ce se transformă într'un curent vibrator.

«Acest exemplu arată că energia mecanică se poate foarte ușor transforma în vibrațiuni, cari se pot transmite la distanță.

«La un moment dat d-l Constantinescu și-a pus și problema inversă: a presupus că are vibrațiuni și a gândit cum să le transforme în energie mecanică.

«Putea considera undele sonore ca unde de energie, întocmai ca undele electrice sau alte unde de energie.

«Dar dacă se poate transmite energie prin unde electrice, ar urma că s'ar putea transmite energia și prin unde sonore.

«Problema însă de a transmite energia prin sunete nu este ușoară.

«Undele prin aer sunt foarte slabe ca să poată transmite o cantitate apreciabilă de energie, de aceea d-l Constantinescu a fost adus a studia transmisiunea vibrațiunilor prin lichide.

«Spre acest scop trebuia să studieze compresibilitatea și elasticitatea lichidelor, cari se considerau până atunci lipsite de compresibilitate.

«Cu toate că a construit aparate spre a demonstra și a studia compresibilitatea lichidelor nu i-a fost ușor a convinge oameni de științe din Anglia și America despre aceasta. Ei priveau cu neîncredere teoriile și demonstrațiunile lui Constantinescu. Oficiul de patente din Washington i-a refuzat patenta, fiindcă mașinile lui se bazează pe absurdități, așa de înrădăcinată era ideia că apa este incompressibilă.

«Constantinescu a arătat că coeficientul de elasticitate al oțelului este de 2.000.000 Kilo pe cent.², iar al apei numai de 2000, așa că apa este de 100 ori mai compressibilă ca oțelul, totuși toată lumea admitea elasticitatea oțelului iar nu a apei; și când a construit aparate cari funcționau, se găseau de către experți și invățați alte explicațiuni.

«A trebuit o muncă titanică și o perseverență de mai mulți ani spre a convinge pe experții Englezi și Americani de seriositatea și importanța invențiunii sale.

«Răsboiul i-a venit însă în ajutor, înaltele comisiuni militare compuse din tot ce aveà Anglia mai competent în această direcțiune a recunoscut genialitatea studiilor și invențiunilor lui Constantinescu și Guvernul Englez, apreciind acum cum se cuveniă lucrările *tânărului inginer Român*, i-a pus la dispoziție un laborator modern de 2500 m² suprafață, înzestrat cu toate mașinile necesare, a plătit tot personalul și lucrătorii necesari precum și toate materialele de care aveà nevoie. A cheltuit peste 120.000 livre sterlinge, adică 3.000.000 franci după cursul normal sau peste 20.000.000 lei după cursul actual; i-a dat cetățenia engleză, cerând totodată discreție absolută până la încheierea păcii. Aceasta este și cauza pentru care d-l Constantinescu a făcut prima lui publicație în limba engleză numai anul trecut.

«In acest laborator întreținut pe cheltuielile guvernului englez, d-l Constantinescu a putut continuà experiențele și studiile sale.

«Primele aparate au fost aplicate la arme de răsboiu.

«Sincronicitatea obținută cu aparatele sale au permis a se apozà câte 2 mitraliere chiar în fața aeroplanelor și a se trage printre pantele elicei care se învârteà, după cum se știe, cu o mare iuțeală fără a le lovì.

«La experiențele făcute în fața unei comisiuni s'au pus în funcțiune prin aparatele Constantinescu, 2 mitraliere care trăgeau 2000—2400 lovituri pe minut într'un disc care se învârteà și el cu 2500 învârtituri pe minut. Se credeà că discul va fi ciuruit de gloanțe; surpriza comisiunii a fost mare, când a putut constatà că toate gloanțele dela ambele mitraliere au trecut prin o singură gaură de 2 cm. diametru; atât de perfect erà sincronismul aparateler care puneau în mișcare discul și mitralierele.

«S'au comandat imediat 12 aparate, peste o săptămână alte 100, peste o lună 1000, peste 2 săptămâni 3000, apoi 10.000, 40.000, 50.000; la încheerea armistițiului s'a redus comanda cu 15.000, însă în total s'au construit 40.000 aparate.

«Șansele inamicului erau foarte mici în fața unui aeroplan astfel armat. Dacă se prezentau pe front 12 aeroplane inamice, 3 aeroplane engleze erau suficient armate pentru a le doborî.

«Nu erà numai chestiunea a se trage multe focuri în timp scurt dar mai cu seamă pozițiunea mitralierei și posibilitatea de a se trage printre paletele elicei permițând un control lesnicios a mitralierei. Numai prin apăsarea pe un buton, amândouă mitralierele porneau și aruncau 20, 30, 50 de lovituri timpul cât se apăsà în mediu 30 gloanțe pe minut.

«D-l Constantinescu a construit și un tun de tranșee care aruncà bombe de 100 kgr. la 1500 metri distanță, fără a produce nici sgomot, nici flacără nici fum.

«Aparatele sonice au o întrebuințare multiplă și foarte variată, după cum ni-a arătat d-l Constantinescu în conferința ținută astă toamnă în Academie. V'ați putut convinge atunci de vastele cunoștințe ale d-lui Constantinescu, care putem zice este creatorul unei științe nouă, pe care a numit-o «Sonicitatea».

«Guvernul Englez a apreciat așa de mult studiile și invențiile sale încât i-a pus la dispoziție 3 milioane franci pentru desvoltarea lor.

«Bazat pe aceste considerațiuni îl propunem să fie ales, membru corespondent al Academiei noastre».

— Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanți 27, voturi pentru 27. D-l Președinte proclamă pe d-l Gogu Constantinescu membru corespondent al Academiei la Secțiunea științifică.

D-l *Dr. V. Babeș*, citește următorul raport asupra activității științifice a d-lui Dr. I. Moldovanu:

«Născut în anul 1885 ca fiul preotului dela Mediaș, și-a făcut studiile la Viena și după câștigarea doctoratului în medicină a fost numit asistent la institutul pentru boalele infecțioase și serologie la Viena. Curând s'a abilitat ca docent pentru serologie, unde în colaborare cu prof. Oirs a publicat o serie de lucrări științifice pe terenul acestei științe moderne. A introdus mai cu seamă în studiul alergiei și anafilaxiei, noțiuni nouă și cercetări sistematice, importante cari vor rămâne achisițiuni durabile pentru priceperea și pătrunderea acestor procese atât de importante în diagnosticul, prevenirea și vindecarea boalelor.

«Lucrările d-lui Moldoveanu sunt citate și adoptate în toate manualele de serologie.

«D-l Moldoveanu în timpul răsboiului ca medic militar s'a distins prin talentul său de organizare a serviciului sanitar și dela crearea Consiliului-Dirigent, fiind numit secretar general pe lângă serviciul ocrotirilor și igienei publice, a organizat astfel serviciul sanitar din Transilvania, încât azi poate servi de model medical, ridicând în mod surprinzător starea sanitară a populațiunii din Transilvania, ceeace a fost recunoscut și mult aplicat de consiliul sanitar al României, al cărei membru este d-l Moldovanu.

«Numit profesor de igienă la universitatea dela Cluj, s'a distins dela început prin cursurile și lucrările sale practice, arătând un talent didactic și o tehnică remarcabilă în această știință.

«Secțiunea științifică îl recomandă prin 8 voturi din 9, ca membru corespondent al Academiei Române».

— Se procede la vot al cărui rezultat este: votanți 27; voturi pentru 26, contra 1.

D-l Preşedinte proclamă pe d-l Dr I. Moldovanu membru corespondent al Academiei la Secţiunea ştiinţifică.

D-l *I. Simionescu* ceteşte următorul raport asupra activităţii ştiinţifice a d-lui Sava Athanasiu:

«Născut în anul 1861 Aprilie în 12 în satul Rugineşti, jud. Putna, d-l Sava Athanasiu a făcut studiile secundare la Iaşi, urmând Seminarul Veniamin şi vestita şcoală particulară Institutele-Unite, unde Cobălcescu predà ştiinţele naturale. Atras de luminoasele lecţiuni ale profesorului său, d-l S. Athanasiu s'a înscrìs la secţia ştiinţelor naturale de la Universitatea din Iaşi, unde îşi luă lincenţa. Cursurile universitare ale profesorului Cobălcescu, îl făcură să devie colaboratorul profesorului său în pregătirea tinerelor generaţiuni, fiind asistentul lui Cobălcescu timp de 6 ani, dela 1888 şi până la 1894. Şi azi se păstrează la laboratorul de geologie de la Universitatea din Iaşi urmele spiritului metodic al fostului asistent, care aveà în sarcina sa să orânduiască bogata colecţie cumpărată de Cobălcescu, în vederea muzeului ce aveà de gând să-l înfiinţeze, după un plan prea măreţ, pentru a fi lesne desăvârşit. După moartea lui Cobălcescu, consiliul Facultăţii de ştiinţe l-a recomandat pe d-l S. Athanasiu ca suplinitor al catedrei.

«Alipirea sufletească de profesorul iubit, toată dragostea ce a găsit-o la acest savant cu însuşiri alese, întreaga muncă fără preget ce o depuneà omul de ştiinţă care murì lângă micoscropul său, a avut ca urmare îndeplinirea unei pioase datorii din partea elevului, cuprinsă în lucrarea: *Grigore Cobălcescu. O pagină din istoria ştiinţelor în România* (Bucureşti 1902).

«In urma unui concurs, d-l S. Athanasiu este trimes în străinătate, la Viena, unde timp de mai bine de patru ani (1895--1899), urmează cursurile lui Suess, Waagen, Penck, Iachermack şi alţii, desăvârşindu-şi cunoştinţele geologice căpătate la Cobălcescu.

«Teza sa de doctorat tratează despre geologia colţului nordvestic al Moldovei (Geologische Studien in den nordmoldauischen Karpathen). Reîntors în ţară este strămutat cu catedra sa dela Şcoala comercială din Iaşi la Liceul Mateiu-Basarab din Bucureşti, unde funcţionează până în 1910, când este numit la Universitatea din Bucureşti la catedra regretatului nostru celeg Gr. Ştefănescu.

«In acelaşi timp funcţionează ca geolog la Institutul geologic înfiinţat în 1906, post pe care-l ocupă şi azi, conducând nu numai lucrările pe teren ale elevilor săi deveniţi colaboratori, dar îngrijind la scoaterea interesantelor publicaţiuni ştiinţifice ale Institutului. Lucrările sale ştiinţifice, cuprind 20 de studii şi note publicate în revistele de specialitate din Viena, în Buletinul societăţii de ştiinţe din Bucureşti, în volumul «Omagiu» închinat d-lui

Poni, iar în timpurile din urmă în publicaţiunile Institutului geologic. Toate lucrările sale poartă pecetea caracterului său. Sunt limpezi, doveditoare prin siguranţa observaţiunilor şi lipsite de orice speculaţiuni care nu pot fi dovedite. In afară de lucrările ştiinţifice a scris o critică dreaptă, documentată asupra chipului prea superficial cum s'au alcătuit unele capitole importante din Marele Dicţionar geografic al României precum şi asupra predării geologiei în şcoală.

«Profesor distins, conştiincios, muncitor, şi-a căpătat încrederea elevilor săi, lucrându-se în laboratorul său până acum patru teze de doctorat. Nu cunoaşte altă preocupare decât îndeplinirea îndatoririlor sale cu o punctualitate desăvârşită, cu o convingere nestrămutată, cu o metodă disciplinată. E rarul tip, la noi, al omului modest şi harnic muncitor, care-şi închină intreaga vlagă a vieţii sale ordonate ştiinţei şi şcoalei, neavânturându-se în alte domenii ademenitoare, rentabile sau aducătoare de măguliri trecătoare. E adevăratul reprezentat al profesorului scrupulos cu alţii, dar şi cu sine. Alegându-l deocamdată ca membru corespondent, Secţia ştiinţifică răsplăteşte poate târziu—o activitate ştiinţifică îndelungă dar şi de acum înainte rodnică.

— Se procede la vot al cărui rezultat este: votanti 27; voturi pentru 25, contra 2.

D-l Preşedinte proclamă pe d-l Sava Athanasiu membru corespondent al Academiei la Secţiunea ştiinţifică.

D-l *Dr. G. Marinescu* citeşte următorul raport asupra activităţii ştiinţifice a d-lui Dr. D. Călugăreanu:

«D-l D. Călugăreanu doctor în ştiinţele naturale de la Sorbona, fost profesor suplinitor de fiziologie şi istologie la şcoala superioară de medicină veterinară şi astăzi profesor şi decan al facultăţii de ştiinţe din Cluj, este un învăţat ale cărui studii ştiinţifice sunt bine cunoscute şi apreciate în cercurile ştiinţifice dela noi şi din străinătate. Lucrările d-sale sunt de domeniul fiziologiei, al chimiei biologice şi al chimiei fizice. Un număr însemnat din cercetările sale sunt făcute la Sorbona în colaborare cu Victor Henry, unul din cei mai distinşi fizico-chimişti ce numără Franţa.

«Vom schiţă pe scurt activitatea ştiinţifică a d-lui Călugăreanu, indicând numai subiectele ce presentă un interes mai deosebit. Astfel în lucrarea sa: ***Regénération fonctionelle de la corde du tympan suturée avec le bout central du nef hypoglosse***, autorul răstoarnă cu fapte precise teoria clasică a energiei specifice a nervilor, după care influxul nervos ce circulă într'un nerv motor, sensitiv, secretor sau inhibitor trebuie să fie diferit şi special pentru fiecare din aceşti nervi. D-l Călugăreanu în colaborare cu V. Henry, spre a arătă că această teorie nu e fondată, a practicat suturi nervoase încrucişate,

aplicându-le nu numai la nervi motori şi sensitivi, dar şi la nervi secretori şi inhibitori.

«Legând capătul central al hipoglosului cu capătul periferic al lingualului s'a văzut că câinele operat excretă după 7 luni, o cantitate mare de salivă când mestecă hrana, fenomen ce s'a putut constată cu ajutorul fistulei permanente la ambele glande sub maxilare. Saliva obţinută conţine şi de o parte şi de alta, ptialină. Constatările d-lui Călugăreanu şi V. Henry urmează teoria energiei specifice a nervilor, precizând şi unele puncte relative la inhibiţiune. Prin experienţe bine conduse d-l Călugăreanu arată că fenomenul inhibitor nu este o proprietate o fibrei pneumogastrice, pentru că vedem că acest nerv nu poate fi înlocuit printr'un alt eminamente motor îndreptat spre inimă şi că excitaţia acestuia produce efecte identice. Toate experienţele d-lui Călugăreanu probează că nu există influx nervos specific pentru un nerv motor, secretor sau inhibitor şi că acelaşi influx nervos circulă în toţi nervi; iar rezultatul final al acţiunii nervoase asupra unui organ oarecare depinde de specificitatea organului însuşi iar nu de agentul nervos ce-i vine prin nerv.

«In lucrările: *Contributions à l'étude de la compression des nerfs* şi *Recherches sur les modifications histologiques des nerfs comprimés*, ajunge la concluzia că compresiile slabe (2 gr.) sunt dăunătoare pentru conductibilitatea unui nerv de grosimea unui sciatic de broască.

«E de adăogat să autorii anteriori n'au obţinut un efect dăunător decât comprimând cu 10 grame.

«Studiind la microscop nervi comprimaţi, d-l Călugăreanu a văzut că o compresiune de o forţă dată nu produce instantaneu tot efectul distrugător asupra fibrelor nervoase, dar că ea lucrează în mod progresiv.

«Compresiunile slabe modifică raporturile normale între mielină, axoplasma şi cilindru ax. Acest din urmă e subţiat, toate fibrilele se strâng într'un singur mănuchiu şi dau pe secţiuni transversale, un singur punct colorat în roş intens cu fuchsină acidă. Iar compresiunile energice modifică în mod profund fibrele nervoase în regiunea comprimată. Cilindrul ax e foarte subţire şi înconjurat de o pătură de mielină colorată în galben; modificările cele mai pronunţate se găsesc pe nervii care au pierdut conductibilitatea în gradul cel mai înalt, în general, după suprimarea compresiunii; nervul este sediul unei reparaţiuni anatomice.

«Un sciatic de broască comprimat pe o lungime de 90° cu o greutate de 50 gr. pierde în general conductibilitatea şi nu o mai recâştigă după suprimarea compresiunii, căci la microscop regiunea comprimată nu prezintă decât ţesut cojunctiv şi tecile lui Schwann goale, din care însă câteva conţin încă urme de cilindru ax,

«In altă lucrare, *Résultats des expériences faites pendant une ascension en balon*, făcută cu V. Henry, arată experienţele ce a făcut asupra a 3 câini, din care unul cu splina extirpată. Făcând examenul comparativ la deosebite înălţimi, în timpul ascensiunii, a găsit că numărul globulelor roşii la 3.000 m. a crescut în medie cu 21 la 100 din cifra găsită pe teren pentru câini normali şi cu 11 la 100 pentru cel fără splină. La unul din câini extrăgând sânge din femurolă, la 3200 m., a constatatat că densitatea sângelui, cantitatea azotului total şi ferului ce el conţineà nu diferă de acele ale sângelui aceluiaşi câine luat pe teren.

«Tot în colaboraţie cu V. Henry a arătat în *Diffusion des matières colorantes dans la gélatine et dans l'eau*, că unele materii colorante studiate de dânşii difuzează cu mult mai încet în soluţiile gelificate decât în apă, cu cât molecula chimică a unui corp e mai mare, cu atât ea se mişcă mai anevoie într'un mediu gelificat. În opera sa *Recherches de Physiologie expérimentale et de chimie physique sur l'hematolyse*, studiază hemoliza *in vivo* şi *in vitro*.

«D-l Călugăreanu a întrebuinţat metoda fizică şi anume măsurarea conductibilităţii electrice a soluţiunilor în care se află globule roşii, spre a vedeà dacă în o soluţie hipotonică, globulele roşii care pierd hemoglobina, pierd în acelaşi timp şi sărurile care se află în stroma globulară.

«Ştiind că sărurile, acizii şi bazele conduc curentul electric, când se află în soluţie apoasă, dacă sărurile din globule le părăsesc acestea odată cu hemoglobina, atunci va trebui ca conductibititatea electrică a soluţiunii înroşite sau fie mai mare ca înainte, fiindcă acum se găsesc în ea solvite sărurile eşite din globule. Aşa dar, măsurând conductibilitatea electrică a unei soluţii hipotonice inainte şi după ce a primit globulele roşii, se vor aveà indicaţii exacte asupra faptului dacă globulele roşii au cedat sau nu sărurile lor acestei soluţii.

«Rezultatele au arătat d-lui Călugăreanu, mai întâi că globulele roşii puse în soluţii hipotonice pierd, pe lângă hemoglobina şi sărurile lor; apoi că cu cât cantitatea de hemoglobină pierdută e mai mare, cu atât şi cantitatea de săruri eşite din globule creşte.

«Mai departe autorul constată că în soluţiile isotonice, globulele lasă să intre uşor în stroma lor substanţele disolvate în soluţia ambiantă şi în special sărurile metalelor alcaline şi deci demonstrează schimbările materiale ce se petrec între globulul roş şi mediul ambiant.

«Aceste fapte sunt contra teoriei după care globulele roşii s'ar află într'un echilibru absolut într'o soluţie isotonică.

«Făcând să intervină în experienţe ca factori variabili *timpul* cât globulele stăteau în contact cu soluţia precum şi *temperatura* la care amestecul erà făcut, d-l Călugăreanu a putut ajunge la concluzia că ieşirea sărurilor din

globule este regulată de legile difuziunii, pe când ieşirea hemoglobinei este regulată de legi mai complexe. Aceste 2 fenomene sunt deosebite: unul e în strânsă legătură cu legile difuziunii pe când celalalt nu are încă o relaţie cu vr'un fenomen fizic bine cunoscut.

«In *Phenomens de Plasmolyse observés dans la cellule cortilagineuse* d-l Călugăreanu a arătat că există o celulă animală, care are o mare asemănare cu cea vegetală, mai ales în ceea ce priveşte rezistenţa membranei sale, anume celula cartilaginoasă. D-sa a supus acest element histologic la acţiunea soluţiunilor plasmolizante de clorură de sodiu şi de saharoză şi a văzut că protoplasma se retrage spre centrul celulei lăsând un loc liber între dânsa şi capsulă; că în această retragere ea devine mai granulară, nucleul este neregulat şi în urmă invizibil. In urmă dacă punem celula în apă distilată atunci protoplasma începe a reveni încet la forma şi caracterele primitive şi celula întreagă recâştigă caracterele sale normale.

«Acest fapt arată că capsula celulei cartilaginoase este, cel puţin în parte o membrană semipermeabilă lăsând să intre sau să iasă din protoplasmă numai apa şi opunându-se la străbaterea sau ieşirea substanţelor solvite.

«Dacă însă celula cartilaginoasă stă peste o jumătate de oră în soluţia plasmolizantă, atunci nu-şi mai recapătă caracterele după ce a fost transportată în apă destilată.

«O lucrare de un interes deosebit publicată în archivele lui Pfluger este respiraţia intestinelor la *Cobitis fossiles*. Autorul ne arată cu cercetări interesante, adaptarea epiteliului intestinal la o funcţiune nouă şi studiază în urmă schimburile gazoase în intestine. Structura şi topografia celulelor epitelice din partea medie şi posterioară a intestinelor acestui animal se apropie de plămânul vertebratelor. E o confirmare splendită a pricipiului Lamarckian după care funcţiunea crează organul.

«Cercetările mai recente ale d-lui Călugăreanu sunt consacrate chimiei fizice şi chimiei biologice şi în toate d-sa aduce vederi nouă şi originale. Tocmai pe baza numeroaselor cercetări, Universitatea din Cluj a crezut nemerit de a-l chemà să poarte graiul fiziologiei române în această universitate care are o înaltă menire, iar colegii săi dela facultatea de ştiinţe l-au numit decan. Academia Română prin alegerea d-lui Dr. Călugăreanu ca membru corespondent în Secţiunea ştiinţifică, va consfiinţi şi mai mult meritele d-lui Călugăreanu, care va dobândi un nou impuls de muncă spre a desăvâşi opera sa atât de interesantă».

«Secţiunea noastră ştiinţifică îşi face o datorie de a aduce la cunoştinţa Academiei valoarea şi meritele d-lui Călugăreanu».

— Se procede la vot al cărui rezultat este; votaţi 26; voturi pentru 24, contra 2.

D-nul Preşedinte proclamă pe d-l Dr. D. Călugăreanu membru corespondent al Academiei la Secţiunea ştiinţifică.

„D-l *I. Bianu* ceteşte următorul raport asupra activităţii literare a d-lui Ramiro Ortiz:

D-l Ramiro Ortiz este profesor de limba şi literatura italiană la Universitatea din Capitală, este născut Napolitan şi de origine spaniolă. După terminarea studiilor în oraşul Vezuviului, le-a continuat la Institutul de studii superioare din Florenţa sub conducerea celor mai străluciţi maestri italieni ai filologiei romanice şi ai studiilor de istoria literaturilor romanice şi cu deosebire a celei italiene.

«Când s'a înfiinţat — în sfârşit—la Universitatea din Bucureşti o catedră pentru limba şi literatura Italiei, la noi mult declamatei dar dureros de puţin cunoscutei noastre mame şi surori, profesorii de la Florenţa ne au recomandat pe d-l Ortiz.

«Sunt acuma zece ani decând d-l Ortiz face funcţiunea de legătură între Italia intelectuală veche şi contemporană cu Românimea noastră şi anume pe terenul filologiei şi al literaturei.

«In aceşti zece ani d-l Ortiz s'a făcut pe deplin român, rămânând literat şi filolog italiano-român. A învăţat iute şi bine limba noastră, pe care o vorbeşte şi o scrie frumos; a întrat în studiul literaturei noastre vechi cetind texte scrise cu cirilică.

«Activitatea d-sale literară a început la 1900, adecă cu zece ani înainte de a fi fost chemat in România. In studii publicate în reviste de specialitate, în ziare literare, în broşuri, în publicaţii academice, a tratat un număr însemnat de cestiuni din istoria vechei literaturi italiane, provenţale, spaniole.

«După venirea la noi a studiat întâia oară istoria influenţei literaturii italiane asupra celei româneşti. După minuţioase cercetări atât în cărţile, ziarele şi revistele româneşti, cât şi în manuscriptele Academiei, a pus în lumină o parte aproape cu totul uitată din istoria renaşterii noastre literare. De la 1911 încoace publicarea acestor studii se ţine în şir : tragedia lui Alfieri în România, influenţa lui Metastasio asupra poeţilor Văcăreşti sunt tot atât de luminoase capitole din această interesantă lucrare.

«In Italia mulţime de articole şi studii despre Români şi România; în România alte articole prin reviste despre literatura şi cultura italiană. Astfel d-l Ortiz leagă culturile celor două surori şi din această legătură uşor se înţelege care are mai mult de folosit.

«Mai pre sus de toate lucrarea neîncetată şi neobosită de a face cunoscut tinerimei române pe acel gigante al artei gândirii şi al poesiei lumii, care este Dante Alighieri, constitue un deosebit merit al d-lui R. Ortiz.

«Ortiz are nu numai în fosta sa patrie Italia şi în cea nouă România o poziţie de frunte între oamenii de studii literare şi de cultură superioară, dar are şi între specialiştii din toate ţerile un nume bine cunoscut şi bine apreţiat. Alegându-l membru corespondent al Academiei Române, vom răsplătì o muncă făcută rodnică printr'un frumos talent prin care se văd împreunaţi artistul şi eruditul».

— Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanţi 25; voturi pentru 22, contra 3.

D-l Preşedinte, proclamă pe d-l Ramiro Ortiz membru corespondent al Academiei la Secţiunea literară.

D-l *S. Puşcariu* ceteşte următorul raport asupra activităţii literare a d-lui N. Bănescu:

«Recomandând alegerea d-lui Niculae Bănescu ca membru corespondent la Secţia literară, sunt convins că vom aveà în mijlocul nostru un coleg care va fi mai târziu un stâlp al Academiei Române.

«Profesor titular de Bizantinologie la Universitatea din Cluj, Bănescu şi-a făcut studiile la marii dascăli ai Universităţii din Bucureşti şi şi le-a completat la München, unde a fost elev al şcoalei lui Krumbacher. Teza sa de doctorat asupra «Timpului viitor în greceşte din cele dintâi epoci bizantine până în zilele noastre» tratează unul din cele mai grele şi mai aride chestiuni filologice cu un aparat ştiinţific şi cu o siguranţă metodică care dovedesc o pregătire temeinică şi serioasă.

«Dar nu filologia propriu zisă este laturea predilectă a cercetărilor sale, ci istoria literară şi istoria culturală. O seamă de studii asupra unor autori bizantini şi a unor scrieri greceşti vulgare, l-au aşezat pe autor de un şir de ani între cercetătorii noştri mai mult apreciaţi în streinătate. Dr. N. A. Bees, Lampros, Vanvacaris, Heisenberg, Polites, Bréhier şi alţi specialişti au aflat numai cuvinte de laudă pentru savantul român, relevând cu toţii în deosebi «cunoaşterea sigură a limbei populare greceşti», bogatele-i cunoştinţe bibliografice şi agerimea interpunctării încâlcitelor texte.

«Bănescu a înţeles de la început ca studiile sale să le îndrepte cu deosebire asupra acelor scrieri şi documente greceşti care sunt de importanţă pentru cunoaşterea vieţii culturale a ţerilor româneşti.

«Dar el nu e numai un bizantinolog, ci este şi un foarte bun cunoscător al literaturii române. Scrierea sa despre Gheorghe Bariţiu, a cărui corespondenţă cu Hurmuzăcheştii din Bucovina a publicat-o la 1911, şi marele său studiu — în colaborare cu V. Mihăilescu — despre Ion Maiorescu sunt un omagiu vrednic adus memoriei acestor doi mari îndrumători culturali; iar paginele în care reînvie figura dascălului uitat Gr. Pleşoianu şi stareţului

Neonil, precum şi cartea sa despre vieaţa şi scrierile—inedite—ale Marelui Vornic Iordache Golescu vor rămâneà ca model de cercetări istorico-literare, deopotrivă de preţioase pentru contribuţiile nouă ce le aduc şi pentru sufletul cald şi stilul limpede şi lipsit de orice artificii în care sunt scrise.

«Căci Bănescu este unul din cei mai distinşi stilişti ai generaţiei tinere de învăţaţi români. O calitate mai mult ca să-l recomand cu toată căldura de a fi ales membru corespondent al Academiei Române».

—Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanţi 23; voturi pentru 20, contra 3.

D-l Preşedinte, proclamă pe d-l N. Bănescu membru corespondent al Academiei la Secţiunea literară.

D-l *V. Pârvan* ceteşte următorul raport asupra activităţii ştiinţifice a d-lui V. Bogrea:

«Profesorul Vasile Bogrea dela Universitatea din Cluj este unul dintre cei mai buni cunoscători ai limbilor clasice pe cari-i avem în ţară. Studii serioase la Berlin i-au dat o pregătire filologică de mâna întâi, iar însuşirile excepţionale ale spiritului său de cercetător, deopotrivă de curios şi talentat în domeniul clasic, romanic şi românesc fac din el un izvor viu de informaţie bogată şi solidă, pentru învăţaţii tuturor celor trei domenii de studii linguistice şi literar-istorice. Bogrea e unul dintre rarii polyhistori umanişti ai noştri. Inzestrat cu o memorie minunată, cu o inteligenţă subtilă şi iute, cu un dar natural al valorificărilor formal-linguistice şi cu un talent de expunere elegantă şi spirituală, scrisă şi vorbită deopotrivă de efectiv în limba patriei, în cea latină, ca şi în mai multe limbi moderne, Bogrea e un excelent critic şi istoric comparativ al literaturilor clasice şi romanice.

«Lipsa de orice interes la noi pentru studiile clasice l-a făcut pe Bogrea să-şi ţină în săltare lucrările sale de filologie antică, publicând mai mult studii de filologie românească. Când a fost recomandat profesor la Cluj, raportorul a trebuit să-i scoată cu de-a sila, unul câte unul manuscrisele sale, în limba latină, ori limba română, *Emenationes Propertianae*, *Satira romană*, şi altele, spre a puteà dà şi dovezi materiale despre activitatea unui om pe care în cunoştinţa personală învăţase a-l preţui deoparte ca pe un excepţional cunoscător al limbilor clasice, — iar de alta ca pe un suflet, retras, şi modest.

«Elenist şi latinist de seamă, Bogrea însă erà aşà de bine pregătit şi în domeniul limbilor romanice, încât raportorul pentru catedra de filologia romanică la Universitatea din Cluj se gândise a-i oferi chiar această catedră în locul celei de latină pe care o ceruse Bogrea.

«Academia chemând în sânul ei pe profesorul Bogrea, câştigă pentru Secţia ei istorică un clasicist şi istoric literar de frunte.

«Il recomandăm deci voturilor D-voastre cu toată căldura.

«Nu mai puţin el are şi publicaţii în istoria modernă şi istoria literaturii, române ca d. p. Biografia lui Anastase Başotă, Psaltirea tipărită de Găluşcă, Biografiile profesorilor din Berlin, Studii de istoria culturală, Interpretarea unei pagini din Ureche, Istoria literaturilor europene, (Curs făcut la Valenii de Munte), Articole de critică, etc., Valoarea culturii naţionale, (Conferinţă la Iaşi în 1917 etc.»

—Se procede la vot al cărui rezultat este: votanţi 23; voturi pentru 21 contra 2.

D-l Preşedinte proclamă pe d-l V. Bogrea membru corespondent al Academiei la Secţiunea istorică.

D-l *N Iorga* ceteşte următorul raport asupra activităţii ştiinţifice a părintelui diacon N. Popescu;

«Diaconul N. Popescu e cel mai bine pregătit dintre bizantinişti, noştri tineri cari s'au aplicat mai mult la partea istorică a vastei şi complexei materii. La Universitatea din Viena, a făcut solide studii, fiind îndrumat şi de un învăţat cu aşa de universale cunoştinţe în ce priveşte toată lume sud-est-europeană, Jireček. Alăturea de regretatul nostru fost coleg N. Dobrescu, el a fost printre cei mai buni elevi ai acestui mare erudit.

«Metoda lu Jireček, de cercetare extrem de amănunţită a izvoarelor, de minuţioasă criticare şi de metodică prezintare a resultatelor, se vădeşte în chipul cel mai favorabil pentru tânărul cleric de atunci, în studiul despre Patriarhul Constantinopolitan Nifon, publicat în Analele noastre. Altele, de istorie bisericească, au urmat în reviste speciale, între altele studiul întins şi aşa de nou asupra lui Macarie, înoitorul pe la 1820 — 1830 al muzicei bisericeşti, pe care Diaconol N. Popescu o cunoaşte mai bine ca oricare altul în vechile ei tradiţii şi a căutat s'o îndrumeze spre dânsele şi paginile comemorative despre Constantin Vodă Brâncoveanul. Aceste studii îl recomandau de mult pentru catedra lui Dobrescu şi putem repară şi o nedreptate, asociindu-ne persoana lui».

Se procede la vot al cărui rezultat este: votanţi 23; voturi pentru 22, contra 1.

D-l Preşedinte proclamă pe părintele diacon N. Popescu membru corespondent al Academiei la Secţiunea istorică.

Părintele *I. Lupaş* ceteşte următoarea propunere pentru alegerea de membru onorar a I. P. S. Sale Părintelui Arhiepiscop Dr. N. Bălan, Mitropolitul Transilvaniei, Banatului şi a părţilor ungurene:

«Noul Arhiepiscop-Metropolit al Transilvaniei, Banatului și părților ungurene a muncit în cei din urmă 10—12 ani cu bune rezultate pe tărâmul literaturei teologice, redactând la Sibiiu «Revista Toologică»; «Biblioteca Bunului Păstor» și publicând în anuarul «Seminarului Andreian» două studii apologetice, precum, și mai multe articole importante în diferite ziare și reviste.

«Dela înalta pregătire și buna orientare a părintelui Dr. Nicolae Bălan în vastul domeniu al științei teologice literatura noastră bisericească este în drept să aștepte valoroase contribuțiuni și în viitor.

«In vederea meritelor lui științifice și culturale, ne luăm voie a propune alegerea părintelui Dr. Nicolae Bălan ca membru de onoare al Academiei Române.»

Se procede la vot, al cărui rezultat este : votanți 22 ; voturi pentru 22.

D-l Președinte proclamă pe I. P. S. Sa Părintele Arhiepiscop-Mitropolit Dr. N. Bălan membru onorar al Academiei.

D-l *St. C. Hepites* cetește următoarea propunere pentru alegerea de membru onorar a Prințului Roland Bonaparte:

«Prințul Roland Bonaparte este atât de bine cunoscut prin lucrările sale științifice, mai cu seamă cu privire la Fizica globului, încât de mai mulți ani el face parte din Institutul Franței ca membru al Academiei de științe.

«Afară de valoarea sa ca om de știință, Prințul Roland Bonaparte este un filoromân de notorietate publică. In numeroasele sale călătorii, dânsul a vizitat cu mare interes România și Societatea geografică, al cărei membru de onoare este.

«Acum în urmă, în calitate de Președinte al Societății geografice din Paris, dânsul a înlesnit cu cea mai mare bunăvoință ținerea conferințelor de către compatrioții noștri sau asupra României în timpul răsboiului mondial, atunci adică când țara noastră trebuià să fie mai bine cunoscută.

«Pentru toate aceste motive, subsemnații propunem a se decernà Prințului Roland Bonaparte demnitatea de membru onorar al Academiei Române».

Se procede la vot, al cărui rezultat este : votanți 20 ; voturi pentru 20.

D-l Președinte proclamă pe Prințul Roland Bonaparte membru onorar al Academiei.

D-l *D. Onciul* cetește următoarea propunere pentru alegerea de membru onorar a d-lui Rodolf Lanciani, profesor la Universitatea din Roma:

«Propunem pe vestitul archeolog și prieten al țerii noastre Rodolf Lanciani profesor la Universitatea din Roma, ca membru de onoare al Academiei noastre».

Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanţi 20, voturi pentru 20.

D-l Preşedinte proclamă d-l Rodolf Lanciani membru onorar al Academiei.

D-l *I. Bianu*, prezentând proiectul de buget pentru 1920—21, cu suma de lei 2,869.346,52 la venituri şi lei 2,868,087,29 la cheltueli, spune că situaţia financiară a Academiei este îngrijiioare. Pentru alcătuierea proiectului de buget aşa cum se prezentă s'au trecut la venituri toate rezervele adunate cu chibzuială în anii din urmă, iar la cheltuieli s'au făcut toate economiile posibile. Dacă n'ar fi fost rezerve din anii trecuţi bugetul s'ar fi prezentat la venituri cu un deficit faţă de cheltuieli de peste 200.000 lei Altă dată, când Academia eră proprietară de moşii, veniturile ei aveau putinţă de a se urcà an cu an. Astăzi instituţiunea noastră dispune de venituri fixe cari nu depăşesc pe cele dinaintea răsboiului, iar cheltuielile au crescut şi cresc fără o limită. Academia face un serviciu imens Statului, întreţinând singura bibliotecă bogată şi bine organizată în ţară în stare de a răspunde cererilor mereu crescânde ale doritorilor de cultură. Statul a acordat Academiei o subvenţie legală de 25.000 lei pe an, pentru această bibliotecă, procuratul şi legatul cărţilor ei. Această sumă nu reprezentă însă nici a zecea parte din cheltuielile bibliotecii. In timpul din urmă s'a cerut Ministerului Instrucţiunii să prevadă în bugetul pe 1920—21 o subvenţie extraordinară de 100.000 lei pentru acest serviciu. Pe cale particulară s'a aflat că s'a aprobat întâiu întreaga sumă cerută, în urmă s'a redus la 50.000 lei, iar acum nu suntem siguri nici de aceasta, din cauza grelei situaţii financiare în care se află ţara.

Arată apoi măsurile indicate de împrejurări pentru a se preîntâmpină nevoile viitoare.

D-l *Gr. Antipa*, confirmând cele spuse de d-l Bianu, arată că în anul acesta a fost posibilă echilibrarea bugetului mulţumită economiilor din anii trecuţi. Bugetul viitor nu va mai puteà fi echilibrat, dacă nu se vor luà din vreme măsuri de îndreptare. Obiectul principal a ori cărei Academii sunt lucrările ei proprii aduse la cunoştinţa intelectualilor prin publicitate. Sumele acordate Secţiilor pentru acest scop sunt cât se poate de reduse şi drept este că acuma nu s'ar fi putut da mai mult. Pentru îndreptarea răulu şi prevederea echilibrării bugetelor viitoare se impun două feluri de măsuri crearea de venituri noi şi reducerea la minimul posibil al cheltuielilor. Veniturile noi s'ar puteà obţine prin mărirea subvenţiei acordate de Stat, închirierea localului din calea Victoriei 133, care de 4 ani s'a pus gratuit la dispoziţia Ministerului de Răsboiu, comercializarea publicaţiunilor, mărirea prelevărilor fondurilor cu destinaţiuni speciale la 25 %, unde este po

sibil, plasare a numerarului disponibil la o bancă, care oferă procente. In ce privește cheltuielile, atât Delegațiunea cât și Secțiunile și Comisiunile trebue să facă toate sforțările pentru a nu trece peste sumele alocate în buget. Vacanțele ivite în cursul anului prin demisiuni sau ieșirea la pensie a unora din funcționari să rămână necompletate, iar sumele disponibile, prin abatere de la regulament, să nu se mai verse la fondul de pensiuni al funcționarilor, ci să se țină la dispoziția Academiei.

D-l *V. Pârvan* spune că trebuie să se facă intervenții energice pe toate căile, pentru ca Statul să deà Academiei ce i se cuvine. Statul danez a dat pentru cercetări și studii suma de 5.000.000. Statul nostru trebuie să fie și cultural, cum sunt toate statele civilizate, nu numai administrativ. Acesta-i rolul unui Stat care-și înțelege menirea. Numai mulțumită Academiei s'au putut face biblioteci și seminarii la Universitățile noastre. Rolul acestei instituțiuni a crescut considerabil prin unirea teritoriilor românești de peste vechile hotare cu Regatul și Statul este dator să contribuie cu sumele necesare pentru ca Academia să-și poată întinde mai departe influența ei binefăcătoare.

D-l *A. Saligny* arată că veniturile Academiei ar crește dacă s'ar vinde acțiunile Băncii Naționale și suma obținută s'ar plasà în acțiuni de ale Statului cu cursul scăzut. Dacă aceste acțiuni s'ar fi vândut când cursul pe piață erà peste 9.000 lei și s'ar fi plasat banii în efecte de stat, s'ar fi realizat un venit de c. 150.000 anual, peste venitul de acum.

D-l *N. Iorga*, ținând seamă de situația grea a Academiei din cauza bugetului, spune că ar trebui să se intervină la «Cartea Românească», care dispune de mijloace considerabile, pentru a luà în editura ei cu preferință publicațiunile acestei Instituțiuni cu caracter urgent.

— După discuțiunea urmată proiectul de buget se pune la la vot și se aprobă de unanimitatea membrilor prezenți.

Se procede la alegerea Comisiunii bugetare pentru alcătuirea bugetului pe 1921—22.

— Sunt realeși d-nii *Gr. Antipa, S. Mehedinți, P. Poni, I. Simionescu* și *G. Țițeica.*

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 11 IUNIE 1920.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *S. Pușcariu* cetește discursul său de recepțiune despre *Locul limbei române între limbile romanice.*

D-l *I. Bianu* cetește *răspunsul* la discursul d-lui Pușcariu.

ȘEDINȚA DELA 12 IUNIE 1920.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *I. Bianu* cetește o notificare a moștenitorilor decedatului Elie Ștefănescu din București, prin care se înștiințează că numitul defunct, prin testamentul său mistic cu data 2 Iulie 1919, deschis la tribunalul Ilfov, secția III, în ziua de 24 Aprilie trecut, a lăsat Academiei un legat în următoarea cuprindere:

«Las Academiei Române lei una sută cinci-zeci mii. Venitul acestei sume se vor capitalizà timp de zece ani dela încetarea mea din vieață, pentru mărirea capitalului și după zece ani din venitul capitalului astfel mărit se va da ajutoare, burse la copii de români săraci, silitori, cu bune purtări, pentru a se perfecționà în științe exacte, pentru a devenì cetățeni cu cariere libere și folositoare țărei.»

— Se decide a se primì legatul, făcându-se formele legale pentru acceptare,

La ordinea zilei alegerea Delegațiunii pentru 1920—21.

Se procede la alegerea Președintelui.

Rezultatul votului este: votanți 23; întrunește d-l *D. Onciul* 18 voturi, d-l L. Mrazec 3, fiind și 2 voturi nule.

D-l Președinte *P. Poni* proclamă pe d-l *D. Onciul* Președinte al Academiei pentru anul 1920—21.

D-l *D. Onciul* ocupând scaunul prezidențial zice:

«*Domnilor Colegi,*

«Vă rog să primiți viile mele mulțumiri pentru deosebita onoare ce ați binevoit a-mi face, alegându-mă președinte al Academiei române. E cea mai înaltă distincțiune pentru un intelectual, și o prețuesc cu atât mai mult, cu cât locul de onoare la care m'ați chemat prin votul D-voastre a fost ilustrat de fruntași atât de aprețuiți ai culturii naționale și ai științei românești.

«A fi un urmaș vrednic al acestor ilustri predecesori și încă urmașul nemijlocit al d-lui Petru Poni, care în mai multe rânduri și acum în urmă, în această mare epocă, a prezidat cu atâta înțelepciune și autoritate la lucrările Academiei noastre, este însă o grea sarcină pentru mine. Mă voiu silì din toate puterile să mă apropiu de modelul de președinte pe care D-sa l-a înfățișat în lunga și mult aprețuita activitate ce a desfășurat în sânul Academiei, și să satisfac, pe cât îmi va fi cu putință, așteptările D-voastre.

«Intre venerabilii noștri veterani cari au ajuns marea fericire de a vedeà realizate aspirațiunile cele mai înalte al generațiunii lor: independența și unitatea națională, d-l Poni este cel mai fericit. Aproape octogenar, D-sa

a avut fericirea, să prezideze acest înalt Institut de cultură națională, care dela înființarea sa reprezintă unitatea culturală a tuturor Românilor. D-sa a avut, zic, fericirea să prezideze, în plină putere și cu ceà mai clasică distincțiune, acest Institut național, până ieri singurul al națiunii întregi, chiar în măreţele zile în cari, după grele lupte și mari jertfe, am văzut îndeplinindu-se unitatea națională, ideal prin secole râvnit de generațiunile ce ne-au precedat, unitate pe care marea generațiune a D-sale a pregătit-o prin munca, prin patriotismul și devotamentul ce o disting și onorează.

«In numele Academiei, prezint d-lui Poni mulțumirile noastre pentru însemnatele servicii ce i-a adus, și-i urăm ca în deplină sănătate și putere să se bucure încă mult de frumoasele roade ale activității sale și de marile rezultate naționale pentru cari a lucrat și stăruit o vieață întreagă, și să aibă fericirea de a vedeà desăvârșită și consolidată marea operă ce ne-a fost dat să o vedem adusă la îndeplinire în zilele noastre.

«Mulțumindu-vă, Domnilor Colegi, pentru încrederea ce ați pus în mine, vă rog să binevoiți a-mi acordà prețiosul D-voastre sprijin pentru a duce cu succes sarcina ce mi-ați încredințat, conlucrând cu toții împreună la realizarea înaltelor și marilor probleme ce nouăle condițiuni de vieață națională impun Academiei noastre».

Procedându-se la alegerea vicepreședinților Academiei. sunt aleși d-nii *I. Brătescu-Voinești* din Secțiunea literară, *V. Pârvan* din Secțiunea istorică și *St. C. Hepites* din Secțiunea științifică,

---

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 13 IUNIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* zice:

«Ziua proclamării premiilor este o zi de sărbătoare și Academia se simte fericită, când ținta urmărită de dânsa prin distincțiuni și încurajări de această natură este atinsă. Dreptul la vieață a unui popor și nemurirea unei națiuni se câștigă mai ales prin aportul cu care a contribuit la fericirea omenirii prin operele sale de artă, prin cercetările și descoperirile făcute în diferitele domenii ale științei. Convinsă de acest adevăr, Academia noastră încă de la înființarea ei a întrebuințat toate mijloacele pentru stimularea minților și încurajarea talentelor. N'a fost an în care să nu fi pus la concurs câteva premii pentru opere publicate și subiecte alese de dânsa, deși nu întotdeauna năzuințele ei au fost încoronate de succes.

«In anul acesta Academia a prevăzut pentru premii suma totală de lei 39.500, din care lei 24.500 au fost destinaţi pentru opere publicate şi lei 15.000 pentru subiecte date.

«I. Pentru opere publicate au fost puse la concurs următoarele premii:

a) *Năsturel*, de 4.000 lei, şi *Anastasie Stolojianu*, de 3.000 lei, pentru publicaţiuni cu conţinut de orice natură;

b) premiul *Asociaţiunii Craiovene*, de 1.500 lei, pentru cărţi didactice;

c) premiul *N. Chrissoveloni*, de 2.000 lei, pentru publicaţiuni asupra comerţului;

d) premiul *Constantinide*, de 4.000 lei, pentru scrieri de literatură, de filologie sau de artă;

e) premiile *Adamachi* şi *Lazăr*, de câte 5.000 lei, pentru scrieri cu conţinut ştiinţific, în înţelesul ştiinţelor exacte.

«II. Trei premii de câte 5.000 lei au fost prevăzute pentru subiecte date şi anume:

a) *Eliade Rădulescu*, pentru *Mişcarea revoluţionară din anul 1821 în Principatele Române*;

b) *Adamachi*, pentru ediţia românească a *Memoriilor Regelui Carol;*

c) *Năsturel*, pentru *Valoarea alimentară a porumbului.*

La premiul N. Chrissoveloni pentru opere publicate şi la premiile Eliade-Rădulescu şi Năsturel pentru subiecte date nu s'a prezentat nici o lucrare.

«Publicaţiunile prezentate la premiile Năsturel şi Lazăr şi manuscrisele prezentate la premiul Adamachi fiind găsite neîndestulătoare, s'a decis ca valoarea acestor premii, dimpreună cu valoarea premiilor la cari nu s'au prezentat lucrări, să se capitalizeze spre a servi la darea de premii în anii viitori.

«Celelalte premii au fost acordate precum urmează:

a) premiul Asociaţiunii Craiovene, d-nei Ecaterina Mihailescu pentru lucrarea sa didactică *Noţiuni de botanică pentru clasa VIII clasică de băieţi şi clasa VIII modernă de fete;*

b) premiul Anastasie Stolojianu, d-lui inginer I. G. Vidraşcu pentru publicaţiunea sa *Memoriu relativ la metodele întrebuinţate la ridicările geodezice, topografice şi hidrografice din Delta Dunării;*

c) premiul Constantinide a fost împărţit astfel:

Lei 2.000 d-lui V. Voiculescu pentru volumnul de poezii *Din ţara zimbrului şi alte poezii*;

Lei 1.000 d-lui I. A. Bassarabescu pentru volumul său de schiţe şi nuvele *Un dor împlinit.*

Lei 1.000 d-lui I. Pillat pentru volumul de poezii *Grădina între ziduri.*

d) premiul Adamachi a fost împărţit între concurenţi precum urmează:

Lei 1.800 d-lui Dr. Th. Mironescu pentru *Consultaţiunile medicale la spitalul Colţea;*

Lei 1.600 d-lui St. Procopiu pentru *Perpetuum mobile şi principiile energiei*,

Lei 800 d-lui H. Stahl pentru *Curs de stenografie parlamentară*,

Lei 800 d-lui Dr. Aurel Dobrescu pentru *Boalele nervoase şi mentale, prevenirea şi tratamentul lor*.

«D-nii raportori vor arătà îndată motivele cari au determinat Academia să distingă aceste lucrări.

«Faţă cu publicitatea întinsă făcută prin Monitorul Oficial şi prin ziarele însemnate din tot cuprinsul României întregite, ar fi fost de dorit ca numărul lucrărilor prezentate de intelectuali din toate părţile ţerii să fi fost mai mare, pentru a nu rămâneà nici un premiu neacordat.

«Să sperăm că timpuri mai bune şi mai prielnice, uşurinţa tiparului şi înlesnirea cercetărilor vor face ca premiile Academiei să fie neîndestulătoare faţă cu numărul operelor de valoare prezentate pentru a fi distinse».

D-l *I. Simionescu* ceteşte raportul asupra cărţii didactice *Noţiuni, de botanică pentru clasa VIII clasică de băieţi şi clasa VIII modernă de fete* de Ecaterina Mihăilescu.

D-l *St. C. Hepites* ceteşte raportul asupra lucrării d-lui inginer I. G. Vidraşcu *Memoriu relativ la metodele întrebuinţate la ridicările geodezice, topografice şi hidrografice din Delta Dunării*.

D-l *I. Brătescu-Voineşti* ceteşte raportul asupra volumului *Din ţara zimbrului şi alte poezii* de V. Voiculescu.

D-l *I. Bianu* ceteşte raportul asupra volumului de poezii *Grădină între ziduri* de I. Pillat.

D-l *I. C. Negruzzi* ceteşte raportul asupra volumului de schiţe şi nuvele *Un dor împlinit* de I. Bassarabescu.

D-l *Dr. V. Babeş* ceteşte raportul asupra publicaţiunii *Consultaţiunile medicale la Spitalul Colţea* de Dr. T. Mironescu.

D-l *Dr. G. Marinescu* ceteşte raportul pentru *Boalele nervoase şi mentale, prevenirea şi tratamentul lor* de Dr. Aurel Dobrescu.

D-l *G. Ţiţeica* ceteşte rapoartele asupra scrierilor *Perpetuum mobile şi principiile energiei* de St. Procopiu şi *Curs de stenografie parlamentară* de H. Stahl.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* ceteşte următorul raport asupra lucrărilor făcute în actuala sesiune generală:

«Incheiem astăzi lucrările unei sesiuni generale, care se prezentă, cu toate nevoile mari prin cari trecem, aproape ca în timpurile normale, în orice caz ca o chezăşie pentru un viitor de neclintită consolidare naţională şi cul-

turală. In adevăr Instituția noastră, după întreruperea pricinuită de evenimentele prin cari am trecut, reià firul întrerupt al activității sale binefăcătoare pentru cultura neamului românesc, completându-și vacanțele prin elemente tinere, cu dor de muncă și dovedite a fi la înălțimea unei chemări atât de mări; prin comunicări interesante științifice de folos general și național și în sfârșit prin toate silințele membrilor ei ca să realizeze menirea culturală, care justifică creațiunea și existența ei.

«Mare îndemn și însuflețire pentru continuarea drumului început de mai bine de o jumătate de veac și cu osteneli, nu lipsite de jertfă, ne-a dat și de rândul acesta scumpul nostru Suveran, prin prezența Sa între noi și prin participarea la lucrările noastre.

«Pilda însuflețitoare a M. S. Regelui Ferdinand, Președinte de onoare și protector al Academiei, care a asistat la două din ședințele noastre solemne pentru recepțiunea colegilor S. Mehedinți și I. Lupaș, rămâne ca o constantă dovadă de interesul pe care-l are pentru știința și cultura României astăzi așà de mărite prin mintea Sa luminată și prin jertfele fără de seamăn a Sa și a Augustei Sale Familii, care au fost imbold statornic pentru virtuțile strălucite ale întregului nostru neam românesc.

«Iată de ce înainte de a recapitulà activitatea desfășurată de Academie în această sesiune generală, mă simt dator a exprimà, împreună cu Domniile Voastre, gratitudinea noastră față de M. S. Regele și de Familia Regală, atât de strâns legată de noi, pentru toate îndemnurile bune și încurajarea ce nu pregetă a ne dà.

«In ședința dela 28 Maiu, colegul nostru d-l St. C. Hepites ne-a adus la cunoștință încetarea din vieață a membrului onorar Pietro Blaserna la sfârșitul anului 1917. Răposatul octogenar, distins fizician și om politic, fiind membru în Comitetul internațional de măsuri și greutăți, fusese ales membru onorar al Academiei la 27 Maiu 1913.

«La 3 Iunie s'a celebrat parastasul de un an dela încetarea din veață a regretatului coleg I. Bogdan. Secția istorică, din care răposatul făceà parte, a adus aceasta la cunoștința colegilor din celelalte Secțiuni, rugându-i să iea parte la ceremonia religioasă.

«In ședința dela 3 Iunie s'a luat deciziunea a se depune câte o coroană pe mormintele membrilor Academiei, îmmormântați în afară de granițele vechiului Regat, ca o manifestare pentru intrarea acestor morminte prețioase în hotarele României întregite.

«In cursul sesiunii s'au ținut 6 ședințe publice și 4 ședințe solemne, din cari 3 pentru recepțiunea noilor membri și a patra pentru proclamarea premiilor acordate.

«Şedinţa solemnă dela 6 Iunie a fost ocupată de d-l *S. Mehedinţi* care a cetit discursul său de recepţiune: *Caracteristica etnografică a unui popor prin munca lui*, la care a răspuns d-l *I. Bianu*; în cea dela 8 Iunie a ţinut discursul său de recepţiune Părintele *I. Lupaş* despre foştii noştri colegi: *Nicolae Popea şi Ioan M. Moldovanu*, la care a răspuns d-l *N. Iorga*; iar în cea dela 11 Iunie d-l *S Puşcariu* despre: *Locul limbii române între limbile romanice*, la care a răspuns d-l *I. Bianu*.

«In şedinţa publică dela 17 Maiu, Secretarul d-voastre general a avut onoarea a vă vorbi despre: *Ioan Bogdan, Alexandru Xenopol şi Alexandru Vlahuţă*, oferind cu această ocaziune Academiei interesante munuscripte ale acestor autori însemnaţi.

«In ziua de 21 Maiu, d-l *Al. Lăpĕdatu* a cetit comunicarea sa despre: *Mihnea cel rău şi Ungurii (1508—1510)*.

«Şedinţa dela 24 Maiu a fost ocupată cu lectura d-lui *Dr. G. Marinescu* despre *Encefalita letargică*.

«La 27 Maiu, d-l *N. Iorga* ne-a întreţinut despre: *Istoria ţerii scrisă de cei mici*.

«In şedinţa dela 28 Maiu, d-l *T. V. Stefanelli* a cetit comunicarea sa despre: *Cadastru şi cărţi tabulare*.

«La 4 Iunie, d-l *M. C. Sutzu* a desvoltat comunicarea sa despre: *Monetele de bronz imperiale romane dela primii împăraţi şi sistemul monetar al împăratului Neron: natura lor, relaţiunile lor de valori, pondurile lor normale*.

«In şedinţa dela 20 Maiu, d-l coleg *D. Onciul* ne-a vorbit despre serbarea dela Putna şi despre călătoriile MM. LL. Regelui şi Reginei în Bucovina, cu care ocaziune d-sa a rostit o cuvântare în numele Academiei Române.

«Deciziunile mai însemnate luate de Academie în cursul sesiunii generale privitoare la bunul mers al lucrărilor ei, sunt următoarele:

«In şedinţa dela 22 Maiu s'a decis ca Memoriile celor trei secţiuni să se tipărească de biurourile Secţiunilor, întrebuinţându-se, cu autorizaţiunea Delegaţiunii, sumele alocate fiecărei Secţiuni, şi ca *Analele* Academiei să se publice într'o nouă serie.

«Pentru a se accelerà publicarea lucrărilor rămase în suferinţă, s'a hotărît în şedinţa dela 29 Maiu, a se invità diferite tipografii ca să se facă oferte pentru tipărirea Memoriilor Secţiunilor.

In aceeaşi şedinţă s'a luat deciziunea de a se tipări, cu ocaziunea serbării centenarului lui Tudor Vladimirescu, o monografie a d-lui *N. Iorga*, documente asupra mişcării de d-l *D. Onciul* şi o introducere geografică-etnografică de d-l *S. Mehedinţi*.

«După propunerea Secțiunii științifice s'a decis, în ședința dela 1 Iunie: 1) înscrierea în bugetul Secțiunii a sumei de 1250 fr., cotizația anuală la Consiliul de cercetări al organizațiunilor științifice internaționale; 2) intervenire la Ministerul de Răsboiu pentru înscrierea Serviciului Geografic al Armatei cu suma de 13.000 fr. în Uniunea Geodezică; 3) tipărirea în *Studii și Cercetări* a lucrării d-lui *P. Poni*, despre *Statistica răzeșilor*; 4) acordarea unei subvenții de 2.000 lei d-lui G. Zottu pentru cercetările și experiențele de combaterea insectelor cari infectează sângele cu microorganisme; 5) a se acordà o subvenție de 2.500 lei pentru studii floristice în cele două județe din Dobrogea Nouă.

«Tot după propunerea Secțiunii științifice, s'a mai decis a se acordà o subvenție de 1000 lei d-lui G. Fințescu pentru cercetările sale asupra insectelor vătămătoare pomilor roditori și plantelor de ornament.

«La 29 Maiu ați hotărît schimb de publicațiuni cu Academia Egipteană din Cairo.

«In ședința dela 1 Iunie, s'a decis, după propunerea Comisiunii școlare, a se amânà deschiderea Institutului Otteteleșanu dela Măgurele și reorganizarea lui; apoi ați luat cunoștință și ați aprobat completarea art. 6 din Regulamentul pensiilor prin introducerea unui alineat, cu privire la funcționarii cari au servit în răsboiul pentru întregirea neamului.

«Colegul nostru *Dr. V. Babeș* a fost desemnat de Domniile Voastre în Comisiunea Ministerului de Răsboiu pentru educațiunea fizică.

«Pentru a răspunde invitației Academiei din Statul Maryland din Statele Unite ale Americei de a recomandà trei dintre colegii noștri spre a fi aleși membri corespondenți ai acelei Instituțiuni, după propunerea Secțiunii științifice, Academia a decis, în ședința dela 9 Iunie, ca aceștia să fie d-nii: *Dr. Gr. Antipa*, *Dr. G. Marinescu* și *G. Țițeica*.

«In aceeași ședință au fost aleși d-l *N. Iorga* și *V. Pârvan* ca să reprezinte Instituția noastră în Uniunea Academică Internațională de cercetări și publicațiuni.

«Ați aprobat, în ședința dela 9 Iunie, hotărîrea Secției literare de a însărcinà pe colegul nostru d-l *Ovid Densușianu* cu organizarea adunării și publicării materialelor de folklore după un nou plan, retrăgându-se deciziunile anterioare relative la publicarea manuscriptelor aprobate a se tipări în această colecție, iar pentru preîntâmpinarea cheltuelilor nouăi organizări s'a aprobat a se rezervà din fondurile Secțiunii literare suma de 50.000 lei,

«In ședința dela 12 Iunie ați luat cunoștință și ați acceptat legatul de 150.000 lei lăsat de defunctul Elie Stephănescu, din venitul căruia, după ce întreaga sumă va fi capitalizată timp de zece ani, să se dea ajutoare și burse pentru perfecționarea tinerilor români în științele exacte.

«Intre darurile mai însemnate făcute în cursul sesiunii, notăm pe al d-nei Elena D. Sturdza, care ne-a oferit manuscrisele lucrărilor părintelui său D. C. Sturdza-Scheianu, fostul nostru membru onorar: 1) *Bibliografia istoriei Românilor*; 2) *Regestele documentelor istoriei româneşti*, şi 3) *Sigilografia românească*.

Academia, pentru a cinsti memoria acestui distins bărbat, a decis, în şedinţa dela 29 Maiu, ca d-l C. Moisil, membru corespondent, să-i facă biografia.

Secţiunile Academiei, precum şi Comisiunile speciale, au examinat scrierile şi lucrările prezentate la concursurile diferitelor premii şi au prezentat rapoartele lor.

Premiul I. Lecomte du Nouy s'a împărţit între elevii Şcoalei de Arte frumoase din Bucureşti, astfel: 250 lei elevului Panciu Ştefan şi 220 lei elevei Ulea Mandia pentru desemnurile lor după antic şi după natură.

Aţi luat cunoştinţă de subiectele puse de Secţiuni la premiile următoare:

De Secţiunea literară:

«pentru Premiul Adamachi de 5.000 lei din 1925 subiectul: *Inrâuriri reciproce între limbile română şi maghiară*.

«De Secţiunea istorică:

«pentru premiul Năsturel de 5.000 lei din 1925 subiectul: *Partea culturii româneşti în realizarea unităţii naţionale, cu specială privire la a două jumătate a secolului al XIX-lea*.

«De Secţiunea ştiinţifică.

«pentru Premiul Lazăr de 5.000 Lei din 1925 subiectul: *Cercetări originale privitoare la combaterea insectelor vătămătoare prin infectarea cu parazite şi provocarea de boale contagioase între ele*.

«pentru premiul Neuschotz de 2.000 lei din 1925 subiectul: *Flora unuia din cele două judeţe din Noua Dobroge*.

«Comisiunile speciale, alese în cursul sesiunii generale trecute şi al celei actuale v'au prezentat rapoartele lor:

«In şedinţa dela 17 Maiu aţi ascultat şi aprobat raportul Comissiunii financiare asupra administraţiei Cassei şi asupra situaţiunii fondurilor în anul bugetar 1 Iunie 1918 — 31 Maiu 1919; iar în Comisiunea pentru cercetarea conturilor din 1919 — 20 aţi reales pe d-nii *Gr. Antipa*, *S. Mehedinţi* şi *G. Ţiţeica*

«La 18 Maiu vi s'a cetit şi aţi aprobat raportul Comisiunii permanente a bibliotecii pentru lucrările din anul 1919.

In ziua de 19 Maiu aţi luat cunoştinţă şi aţi aprobat raportul colegului nostru M. C. Sutzu asupra activităţii Cabinetului numismatic în 1919.

«In şedinţa dela 21 Maiu aţi ascultat şi încuviinţat raportul Comisiunii I, Fătu şi I. Scorţeanu asupra lucrărilor făcute în anul trecut,

«După propunerea Comisiunii speciale, s'a acordat premiul Asociațiunii Craiovene de 1.500 lei d-nei Ecaterina Mihăilescu pentru scrierea: *Noțiuni de Botanică* pentru clasa VIII clasică de băieți și clasa VIII modernă de fete.

«Premiul Anastasie Stolojianu de 3.000 lei a fost dat d-lui inginer I. G. Vidrașcu pentru scrierea: *Memoriu relativ la metodele întrebuințate la ridicările geodezice, topografice și hidrografice în Delta Dunării.*

«Secțiunea literară a împărțit premiul Constantinide de 4.000 lei precum urmează:

«Lei 2.000 d-lui V. Voiculescu pentru: *Din țara zimbrului și alte poezii*;

«Lei 1.000 d-lui I. A. Bassarabescu pentru: *Un dor împlinit*. Nuvele și schițe și

«Lei 1.000 d-lui Ion Pillat pentru: «*Grădină între ziduri*». Poezii.

«După propunerea Secțiunii științifice, premiul Adamachi de 5.000 lei s'a împărțit precum urmează:

«Lei 1.800 d-lui Dr. T. Mironescu: pentru *Consultațiunile medicale la spitalul Colțea*,

«Lei 1.600 d-lui Ștefan Procopiu pentru: «*Perpetuum mobile și principiile energiei*,

«Lei 800 d-lui Dr. Aurel Dobrescu pentru: «*Boalele nervoase și mentale, prevenirea și tratamentul lor*», și

«Lei 800 d-lui Henri Stahl pentru: «*Curs de stenografie parlamentară*»

«In ședința de la 24 Maiu ați ascultat și ați dat aprobarea D-Voastre raportului Comisiunii școlare asupra activității școalelor întreținute de Academie în anul 1919—20. In comisiunea pentru 1920—21 ați reales pe d-nii *S. Mehedinți, D. Onciul* și *V. Pârvan.*

La 2 Iunie ați ascultat și ați aprobat raportul Comisiunii *Dicționarului limbii române*, iar pentru supravegherea lucrării in anul viitor ați ales în Comisiune pe d-nii *I. Bianu, General Gr. Crainicianu, St. C. Hepites, D. Onciul, I. C. Negruzzi* și *Duiliu Zamfirescu.*

«In ziua de 5 Iunie vi s'a cetit și ați dat aprobarea D-voastre raportului Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor Academiei din anul trecut arătate în raportul de deschidere al Secretarului D-voastre general.

«In ședința dela 7 Iunie vi s'a cetit și ați încuviințat raportul Comisiunii Fondului V. Adamachi pentru lucrările făcute în anul 1919—20, iar în Comisiunea pentru anul viitor ați reales d-nii *P. Poni* și *I. Simionescu.*

«Pentru completarea vacanțelor de membri activi, ați ales în Secțiunea istorică pe d-nii: *Andrei Rădulescu* și *G. Vâlsan;* în Secțiunea științifică pe d-l *Dr. Emil Racoviță.*

«Ați ales membri corespondenți: la Secțiunea literară pe d-nii profesori Ramiro Ortiz și N. Bănescu; la Secțiunea istorică pe d-l V. Bogrea și

Diaconul N. Popescu, la Secţiunea ştiinţifică pe d-nii: inginer Gogu Constantinescu, Dr. Iuliu Moldovanu, Dr. D. Călugăreanu şi Sava Atanasiu; iar ca membri onorari pe I. P. S. Sa părintele Arhiepiscop Dr. N. Bălan, Mitropolitul Transilvaniei, Banatului şi părţilor Ungurene, pe Prinţul Roland Bonaparte şi pe Rodolfo Lanciani.

«In şedinţa dela 10 Iunie aţi votat bugetul de venituri şi de cheltuieli pe anul 1920—21.

«Iar în cea din 12 Iunie aţi ales Delegaţiunea pentru anul viitor în persoana d-lui D. Onciul, ca preşedinte şi a d-lor I. A. Brătescu-Voineşti, Vasile Pârvan şi St. C. Hepites ca vicepreşedinţi.

Domnilor Colegi,

«Din membrii cei mai vechi, cari au peste 40 de ani de activitate în Academia Română, mai suntem numai trei în vieaţă, d-l Caragiani, care figură printre cei ce au întemeiat acest centru de cultură naţională cu 53 de ani în urmă, d-l Poni, stimatul nostru prezident până eri, şi secretarul D-voastre general. Când noi cei mai bătrâni aruncăm privirile în jurul nostru şi vedem atâţi bărbaţi tineri, învăţaţi, activi, cari compun astăzi Instituţiunea aceasta, avem convingerea că ea va merge prosperând şi va ajunge la înălţimea Academiilor similare din Apus. O mărire geografică este un lucru însemnat, dar singură nu ajunge ca să ridice un popor. Mână în mână trebuie să meargă şi mărirea culturală. La această înălţare sunt încredinţat că, graţie D-Voastre, d-lor colegi, va ajunge Academia Română».

D-l Preşedinte *D. Onciul*, declarând sesiunea închisă, face urările cele mai călduroase pentru activitatea Academiei în anul viitor.

SECȚIUNEA LITERARĂ.

Sedința dela 27 Maiu 1920.

Preşedința d-lui *I. Caragiani.*

In timpul sesiunii din anul trecut, d-l Ov. Densuşianu expusese motivele pentru cari ar trebuì ca publicarea materialelor de folklore, începută de Academie să fie reorganizată pe alte baze mai corespunzătoare ştiinței. Secțiunea rugase atunci pe d-l Densuşianu să întocmească şi să prezinte proiectul de reorganizare.

D-l *Ov. Densuşianu*, în legătură cu raportul depus in anul 1919, ceteşte următorul plan pentru reorganizarea adunării şi publicării materialelor de folklore:

«Cercetările de folklor trebuind să fie sprijnite şi bine îndrumate de Academia Română, se impune fără îndoială fixarea unui plan, după care ele să fie conduse, pentru ca astfel să corespundă exigențelor critice de azi.

«Cu privire la felul în care s'au făcut până acum aceste cercetări am avut prilejul să-mì spun în câteva cuvinte părerea când în 1919 mi s'a cerut din partea Academiei să referez asupra unor manuscrise presentate spre publicare. Cum chestiunea a fost pusă în discuție mai în urmă de d-l Puşcariu şi pentru că în Secțiunea literară s'a exprimat dorința să prezint propunerile mele în această privință, vin să arăt în ce mod cred că trebuie orientată de acum înainte explorarea domeniului nostru folkloric.

«In adunarea materialului sunt de părere să se țină seamă *nu numai de folklorul tradițional*, ci şi de *cel de actualitate*, adică de tot ce arată cum se răsfrânge în sufletul poporului vieața la care el participă. Vor trebuì astfel culese povestiri variate în care țăranul îşi exprimă sentimentele, gândurile sale în diferite împrejurări şi alături de acestea se vor adunà motivele folklorice nouă — cântece, legende ş. a.—care sunt puse în circulație în diferitele regiuni, pentru că nu trebue să uităm că imaginația poporului nu rămâne inactivă, e stimulată mereu de ce se întâmplă în anumite împrejurări (să ne gândim la răsunetul pe care l-a avut răsboiul în sufletul țăranilor şi care ofere folkloristului elemente nouă de cercetare).

«Cum multe regiuni — ca Maramureşul, nordul Transilvaniei, Basarabia, Dobrogea şi multe ţinuturi aromâne — nu au fost decât întâmplător sau de loc explorate, se va căută prin misiuni speciale să se adune materialul folkloric din aceste părţi.

«Pe lângă ce se va culege de cei bine pregătiţi pentru asemenea studii, se vor pune la contribuţie comunicările ce se pot aveà prin răspândirea de *chestionare*, care ştim ce folositoare pot să fie de multe ori, cum au dovedit chestionarele întreprinse de Hasdeu şi N. Densuşianu.

«Acest material va înlesni înfiinţarea unei *arhive folklorice* pe lângă Academie care va permite într'o zi să se publice o *Enciclopedie a folklorului român*, cum şi un *Atlas folkloric*, care să arate repartizarea geografică a unor motive din creaţiunile noastre populare.

«Deoarece mult material folkloric s'a tipărit în ziare şi reviste, s'ar cuveni ca el să fie adunat într'o culegere — într'un fel de «corpus»—care se înţelege dela sine de ce mare folos ar fi pentru cercetători.

«Paralel cu adunarea materialului, va trebuì să se înceapă o serie de *studii, mai ales comparative*, cu privire la folklorul nostru, ceea ce s'a făcut prea puţin la noi şi nu după metode riguroase.

«Publicarea textelor populare va trebui să se facă după norme ştiinţifice de transcriere, aşà încât materialul folkloric să fie o contribuţie adevărat ştiinţific şi pentru dialectologie.

«Sistemul de transcriere se va fixà ulterior, deşi cred că nu poate fi deosebit de acela pe care l-am urmat în studiile de dialectologie pe care le-am tipărit, şi el se va indicà în volumul care va inaugurà seria nouă de publicaţiuni de folklor ale Academiei Române».

După discuţiunea urmată, la care ieau parte d-nii Puşcariu, Densuşianu, Bianu şi Caragiani, secţiunea iea următoarele deciziuni:

1. A se însărcinà d-l Ov. Densuşianu cu conducerea şi supravegherea lucrărilor ce sunt a se face după acest plan;

2. a se începe lucrarea cu poezia populară prin adunarea acestui material din reviste şi ziare;

3. Manuscriptele de culegeri trimise până acum spre publicare, atât cele aprobate spre a fi tipărite, cât şi cele cari aşteaptă încă pentru aceasta hotărîrea Secţiunii, să nu mai fie tipărite; autorii lor să fie înştiinţaţi de această deciziune, comunicându-li-se că culegerile lor nu pot fi publicate şi, dacă voesc, să le dăruiască Academiei spre a fi folosite ca material de ales, sau să li se înapoieze.

4. Secţiunea decide apoi ca din sumele bugetare rămase la dispoziţia ei să se pună în bugetul anului viitor, pentru acest scop suma de lei 50.000

Premiul Constantinide de 4.000 lei din 1920.

V. Voiculescu, Din țara zimbrului. Premiat cu 2000 lei.—Raport de *I. A. Brătescu-Voinești.*

D-l V. Voiculescu cumulează profesiunea de bun și foarte conștiincios medic cu darul de foarte talentat poet. Volumul ***Din țara Zimbrului***, ce propune pentru premiul Constantinide, reprezintă numai o parte din opera sa literară.

Tot ce scrie acest poet vădește un suflet delicat, bun, sincer și o minte clară, împodobită de o serioasă cultură.

Autorul acestui volum de poezii este poate singurul nostru poet căruia răsboiul i-a inspirat nu versuri de ațâțare la ură și la răzbunare, ci poezii de compătimire, pentru grozăviile abătute peste omenire.

D-l Voiculescu își dă seama ce mare sacrificiu pretinde scriitorul dela cetitor, atunci când îi cere să se sustragă dela toate ispititoarele frumuseți ale naturii, pentru a-l ceti, — și că această pretențiune obligă pe scriitor să fie limpede, spre a putea pătrunde în sufletul cetitorului, fără a-l supune la chinuitoare eforturi, ca să-l înțeleagă.

Dar calificările și definirile mele nu sunt cel mai bun mijloc de a vă convinge că d-l Voiculescu merită premiul la care-și propune lucrarea;— ci cel mai bun mijloc e acela de a vă ceti ceva din cartea sa.

Iată o poezie patriotică, scrisă în vremea când restriștea patriei noastre ucideà speranțele în sufletele cele mai încrezătoare:

Țării mele.

Deprins de veci cu nori și vijelie,
Stă pururi trainic muntele de stâncă,
Ce-i pasă lui că 'n aspra-i temelie
Șivoaie rod și ape iuți mănâncă.

Știți voi ce fac în cremenea bătrână,
Atâtea ploi cu munca lor grozavă?
O spală doar de clisă și țărână
Dar lasă 'ntreg străvechiul cheag de lavă.

In van puhoiul spumegă și crește
Scobind prăpăstii fără de hotare:
Pe cât la poale râpa s'adâncește,
Pe-atât se 'nalță muntele mai tare.

O țara mea, tu culme 'ncremenită
De-atâta sânge roasă și brăzdată,
Azi din adâncuri, grea și neclintită,
Te 'nalță în slavă mai sus ca niciodată!

Și iată o bucată nerimată, dar atât de plină de poezie, încât nici nu bagi de seamă că-i lipsesc rimele:

AIURARE.

Când seara se coboară
Blajină, tristă rece
Și 'n asfințit stă soarele să moară,
Atunci mă copleșește
Un dor . . .
Și-o tainică povară
M'apasă . . .
Și plâng așa 'n neștire.

Cu ochii plini de umbră,
Eu nu plâng sfărâmate
Iluzii,
— Nici visurile mele —
Ci năzuinți ciudate mă cuprind . . .
Vreau aripi
— Semețe aripi albe —
Să sbor, să sbor, să sbor,
Spre tine.

Și iar mă 'mbie pururi
Mă cheamă,
Amurgul sângeros din zare . . .
Râvnesc s'ajung la el,
Să mă cufund
In auriul lui chenar de nori
Și să mă pierd
In pașnica lui stingere măreață.

Și o ne'nțeleasă
Ispită mă frământă și mă doare,
O sete de pieire,
Aș vrea să mă topesc în ceață,
Să mă prefac în abur
Și pretutindeni
— Departe —
Pe munți, prin văi să mă împrăștii.

Și când răcoarea nopței
Mă va strivi cu asprele ei brațe,
Să mă încheg în lacrimi
Din cer pictate,
Și să 'mi aștern pe florile—adormite
— Ca stropi de rouă —
Tot darul meu de tine,
Iubirea mea întreagă, s'al meu suflet
Să cern ca stropi de rouă
Pe flori . . .

Și 'n mine, prefăcut în rouă,
In mine să-și resfrângă
Puzderia de stele
Strălucitoarele-i priviri diamantine,
Și 'n picurii de rouă să se strângă
Duiosul cântec de privighetoare,
A florilor mireasmă
Și 'ntreaga diesmerdare
Și toată dragostea din nopțile de vară.

Și 'n alba dimineață
Când tu vei trece prin grădină
Și te-i atinge
De brazdele cu flori,
Să te stropească boabele de rouă
Și florile să-ți plângă la picioare

Curate lacrime de dor . . .
Iar tu să treci, călcând ușor pe ele,
Fecioară,
Să calci pe mine prefăcut în roua
Ce 'ți cade la picioare.

Imi împlinesc o plăcută datorie, pentru marea plăcere intelectuală ce mi-a pricinuit cetirea volumului său, propunându-l pentru măcar o parte din premiul Constantinide.

I. A. Basarabescu, Un dor împlinit. Premiat cu 1000 lei.—Raport de *I. C. Negruzzi*.

D-l I. A. Bassarabescu a prezentat la premiul Constantinidi un mic volum de 321 pagine cuprinzând novele și schițe, cu titlul «Un dor împlinit». Cea d'intâi bucată poartă același nume și autorul l'a păstrat pentru întreaga carte după exemplul dat de Delavrancea când a intitulat un volum de nuvele: *Sultănica*.

Cartea d-lui Bassarabescu cuprinde 22 de bucăți din care vre-o opt sunt simple descrieri scurte de localități.

Nuvelele sunt în cea mai mare parte povestiri hazlii și chiar puținele care au desnodământ serios, pentru a nu zice tragic, sunt scrise tot într'un stil ușor și plăcut la cetire. Ceea ce deosebește pe d. Bassarabescu de foarte mulți autori tineri contimporani este tocmai această ușurătate a povestirii, și scurtimea ei. Int'o frază sau două eroii nuvelelor sunt deplin caracterizați și se prezintă plastic înaintea ochilor. Eroii aceștia sunt mai toți oameni foarte de rând și fără multă cultură sau inteligență, dar naivitatea multora din ei (ca de ex.: Domnul Tase în *Slatina*, Filip în Domnul *Rache* etc.) și simplicitatea cu care concep problemele cele mai serioase îi face obișnuit foarte simpatici. Când însă autorul descrie bărbați sau femei cu sentimente mai adânci sau pasiuni mai puternice cum sunt de ex.: persoanele din *Casă grea*, sau pe Ana în novela «*La vreme*», el devine un adevărat meșter al expunerii.

Dacă adăogim la aceste calități stilul simplu și limba curată și corectă a D-lui Bassarabescu, nu putem exprimà pentru dânsul decât laude.

Precum nuvelele, așa și simplele descrieri scurte ale autorului se prezintă foarte avantajos. Când se descrie o simplă odaie, din starea și așezarea mobilelor, din obiectele așezate pe ele ai înaintea ochilor și figura bine caracterizată a locuitorului ei, precum de exemplu în bucățile «*In vacanța*» «*Noi și Vechi*» etc.

In rezumat am pe d. Bassarabescu de autor cu talent și original care merită să fie recunoscut astfel și de Academia Română, acordându-i se o parte însemnată din premiul Constantinidi.

M. Pillat, Grădina între ziduri. Poezii. Premiat cu 1000 lei.—Raport de *I. Bianu*.

In acest volumaș (de 110 pagine), așa de elegant pentru vremile de acum, se înfățișează înfiriparea unei simțiri de o rară delicateță învrâstată cu înalta cugetare a unui talent de poet adevărat. Aceasta este impresia cu care ajungi cu cetirea la pagina din urmă și cu ispita dea te întoarce să recetești mai multe bucăți de versuri a doua și a treia oară. Sunt multe din aceste poezii dela cari îți vine greu să treci înainte, atâta te simțești de mișcat și captivat în atmosfera lor de simțire emoționată, vagă, fără contururi lămurite.

Numească-se acest poet «simbolist», cum îl arată chiar titlul volumului și mai ales puternica poezie «Satan» (pag. 33); numească-se oricum; cetitorul cu mintea destul de luminată și cu simțirea destul de subțire ca să-l înțeleagă, cetitorul liber de aceste clasificări și determinări cu hotare totdeauna lipsite de precizie; un asemenea cetitor se va simți adeseori emoționat, înălțat, la cetirea multor bucăți și a multor strofe din versurile cuprinse în acest volum.

Viața lumii, adică a naturii și a omului se reflectează în ele ca într'o oglindă, care le dă o ușoară coloratură umbrită, melancolică—coloarea personală a poetului.

Sunt impresii din natură, așa de vii, încât uneori fac serii ca o adevărată galerie de pictura *de genre*, cum sunt p. v. ex. în «Seara la Miorcani» (pag. 23), în «Aci sosì pe vremuri» (pag. 51), în «Cina cea de taină» (pag. 57).

Sunt într'altele impresii reînviate din amintirile din copilăria nu încă mult depărtată, fermecătoare prin frăgezimea și dulceața naivității lor, cum sunt în pag. 59, 67 »Jucării», în «Septemvrie» și în alte strofe colorate în același ton trandafiriu.

Sunt altele, în cari poetul se înalță în sfere eminesciane, cum este «Privind luceafărul» (pag. 81), admirabil sonet în versuri de 9 silabe. De altfel influența marelui poet se simte adeseori, uneori chiar foarte de aproape, cum este în «Noaptea scade» (pag. 63).

Nuanța melancolică colorează multe strofe și merge câteodată departe până aproape de pesimism, când tânărul poet vorbește de «Suflet bolnav al meu»» și de «ceața veșnicului spleen» (pag. 76). In această aplicare spre melancolie este firesc ca toamna să-l atragă cu deosebire și o și cântă în câteva bucăți din cele mai frumoase: «In parc», (pag. 71), «Toamna» este un adevărat imn pentru această parte a anului și se încheie cu frumoasele versuri:

Toamnă, lasă mă să mângâi părul tău de frunze moarte,
Părul tău de aur roşu şi de soare întrupat.

Toamnei ii închină şi o *baladă*, care se încheie cu această *solie*: (pag. 77).

O toamnă, fie voia ta, regină!
Tu, care faci din trandafir un spin,
Tu, ce pe codri de-aur prinzi rugină,
Tu ce-ai sădit alături de suspin
Iubirea ce durerile alină.

Noroc deci că buna şi darnica şi dulcea Toamnă «alături de suspin» a sădit «iubirea ce durerile alină»! O asemenea alinare a durerilor va fi având şi poetul nostru, şi foarte des se simţeşte ea în strofele lui, dar despre dânsa se vorbeşte cu o discreţie aproape mistică, cum este în «*Logodnă mistică*» (pag. 15).

Ca un adaos din anii marilor avânturi şi dureri (1916—18) găsim câteva compuneri sub numirea «Porumbeii morţii». Intr'una «Doi oameni stau cu gând să se omoare», se arată cu o zguduitoare plasticitate contrastul între cei din tranşee faţă în faţă hotărîţi să se omoare şi cei de acasă, unde în două case, în două limbi deosebite, doi copii «Se roagă—Doamne tatăl lor să-l ţii».

In această mică grupă în legătură cu răsboiul sunt două sonate «Soldaţi de plumb» şi «Păpuşile de ceară» de o formă perfectă, plină de armonie şi cu un cuprins delicat, în care amintirile jucăriilor răsboinice din copilărie se ţes împreună cu impresiile grozave ale răsboiului real simţite de poet însuşi.

Se întâmpină în aceste frumoase strofe şi unele scăderi—de altfel uşor de înlăturat şi de mică însemnătate, aproape toate explicabile dacă nu şi justificate totdeauna prin îndrăzneala naturală a vrâstei şi prin unele grăbiri.

Unele comparaţiuni sunt exagerate, nenaturale:

—»Pajiştea . . . mai *verde* decât *fierea pe smălţuite bliduri*» (pag. 10).

— «Ţi-e *trupul ca un clopot de cleştar*» (pag. 15).

— Au vuit prelung ca vântul păsările călătoare
Peste casa părintească!! . . . » (pag. 72)

— . . . «noaptea masivă ca o stâncă» (pag. 33)

Uneori poetul face cuvinte nouă, ca «frunzătură» (pag. 21. 63, 65), «stele *sfoliate*» (pag. 32), «idile *arcadine*» (pag. 48), «*setele*» plural dela *sete* (pag 50).

Câteva rime sunt imposibile: «zarea *inimii*» cu «o vei *privì*» (pag. 44), «ca un *lac*» româneşte cu «Le Lac» franţuzeşte (pag. 52).

Sunt câteva versuri defectuoase ca ritmu: *Horia* este cuvânt de *două* silabe şi nu poate fi socotit de *trei* (pag. 54), *ìsonu* este socotit (pag. 58 cu accentul pe penultima *isónu*, pecând nu poate fi socotit decât ca accentuat pe antepenultima adecă pe întâia *ìsonu*.

Vor mai fi şi alte scăderi în aceste versuri, dar ele sunt fără îndoială mici faţă de bogăţia şi varietatea frumuseţilor şi dispar alăturea de multele strofe aşa de frumoase ca aceasta: pag. 12.

Şi când lumina nopţii svărlit-a micşunele
Pe pajiştile apei şi lin le-a răsfirat,
Când cerul, pentru clipa de taină, şi-a lăsat
Pe-aleele lichide prundişul alb de stele,

Noi în genuchi căzurăm . . .

Un asemenea mănunchiu de frumoasă şi înaltă poezie nu poate fi lăsat să treacă pe dinaintea Academiei fără să i se facă meritată cinste. Propun deci să i se dea premiul Constantinide, care de altfel e divizibil.

ŞECŢIUNEA ŞTIINŢIFICĂ.

Premiul Adamachi de 5000 lei (divizibil).

Dr. Th. Mironescu, Consultaţiile medicale la Spitalul Colţea. Premiat cu 1.800 lei.—Raport de *Dr. V. Babeş*.

Autorul la început expune modul cum făceà consultaţiunile medicale la spitalul Colţea din Bucureşti în timpul cât a funcţionat ca medic de consultaţiuni. Din această expunere reese sacrificiile ce autorul a făcut pentru ca să organizeze cu mijloace restrânse de cari dispuneà, un serviciu folositor ce ar trebuì să servească de model altor servicii analoage.

In capitolele următoare, autorul expune o serie de cercetări făcute în acel serviciu pe bolnavii de pelagră, de bronchoreia muco-membranoasă şi de astma bronchială, etc.

Cercetările făcute asupra pelagrei se refer la cazurile de pelagră ce s'au îmmulţit în mod extraordinar în Bucureşti în timpul ocupaţiunii germane. Prin anchetele făcute la domiciliul bolnavilor, autorul a căutat să stabilească distribuţia pelagrei in Bucureşti şi ajunge la constatări interesante. Anume constată şi d-sa faptul important stabilit de subsemnatul că avem a face cu o epidemie chiar printre populaţiunea capitalei, arătând alimentaţiunea insuficientă şi cu porumb stricat a Capitalei din partea ocupaţiunii germane.

Aceste cercetări ale autorului asupra pelagrei capătă însă o importanţă deosebită pentru ţara noastră prin stabilirea manifestaţiunilor de nefrită şi miocardită pelagroasă, afecţiuni în care natura eventual pelagroasă erà cu totul neglijată.

In afară de aceasta, autorul face şi consideraţiuni etiologice interesante, cari constau însă mai mult în punere de probleme decât în rezolvarea lor In tot cazul aceste cercetări adăugà probe solide pentru *concepţiunea română* a pelagrei.

A doua lucrare este asupra broncoreii muco-membranoase. Maladia aceasta, descrisă pentru prima oară de autor în 1915 cu ocazia unei comunicări făcută Academiei Române, se referă la izolarea unui tip morbid necunoscut până atunci.

Prin studiul microscopic și clinic al sputei, autorul deosebește între grupul de bronșite mucu-membranoase o formă particulară ce merită atențiune deosebită. Această formă ce se designează în mod cu totul particular prin caracterele speciale microscopice ale membranelor eliminate cu sputa, nu este o inflamațiune a bronșelor, ci mai mult o nevroză. Se înțelege foarte ușor, că în astfel de condițiuni, pe când o bronșită membranoasă prezentă un prognostic grav, o astfel de manifestațiune are un prognostic cu totul benign. Cunoașterea existenței acestor cazuri deci atrage atențiunea asupra necesității examenului membranelor sputei și trage concluziune asupra prognosticului și tratamentului bolnavilor.

De sigur că raritatea cazurilor nu diminuă importanța descoperirii autorului și meritul asupra metodei de studiu întrebuințată de autor iese încă mai mult în relief.

A treia lucrare despre astuna bronchială constă în cercetări personale asupra tratamentului astunei prin auto-hemoterapie și iod.

Autorul aplică datele noui asupra anafilaxiei în raport cu astuna bronchială și combină tratamentul prin auto-hemoterapie și iod.

Din cele expuse reese, că metoda imaginată de autor dă resultate foarte bune, și deși numărul cazurilor este relativ restrâns, modul însă cum s'au făcut cercetările, cum și baza științifică ce au, îndreptățește concluziunile trase de autor.

In fine la urmă este publicarea unui caz interesant de anevrism al aortei și sarcină terminată în condițiuni favorabile.

In rezumat lucrarea prezentată de d-l Dr. Mironescu, este o lucrare în adevăr de merit din punct de vedere științific și iese din cadrul celor mai multe lucrări ce se prezentă spre premiare.

Pentru aceste motive nu mă îndoiesc că va întruni sufragiile D-voastră spre a fi premiată cu premiul Adamachi.

Stefan Procopiu, Perpetuum mobile și principiile energiei. Premiat cu 1800 Lei.—Raport de *G. Țițeica.*

D-l Procopiu, un tânăr și distins fizician, a avut minunata idee să strângă împrejurul vestitei probleme a mișcării perpetue, tot materialul de povestire, începând dela încercările nesăbuite sau cu intenția de a înșelà lumea și până la teoriile moderne, în cari intervin principiile energiei.

Volumul său de vre-o 180 de pagini este împărțit în 5 capitole, care arată șirul ideilor.

In capitolul I se vorbește de feluritele proiecte de mișcare perpetuă, de acelea în care se întrebuințează căderea corpurilor, ca și de acelea în care intervin fenomenele de magnetism, hidrostatică și capilaritate. Se vorbește

apoi de încercările de mistificare şi se arată apoi unele din cauzele care fac ca încercările de maşini perpetue să nu reuşească, se arată în special rolul disimetriei şi al frecării.

In capitolul II se studiază noţiunea de energie, diferitele ei forme şi transformări şi se enunţă principiul conservării energiei, arătându-se originea experimentală şi cea teoretică a lui. Imposibilitatea de a creà energie duce la imposibilitatea unei întregi categorii de perpetuum mobile.

In capitolul al III-lea se studiază principiul dégradării energiei, vorbindu-se de opera lui Sadi Carnot. O altă serie de mişcări perpetue devin imposibile în virtutea acestui nou principiu.

In capitolul al IV-lea se tratează fenomenele cu aparenţă de mişcare perpetuă, în special de energia intraatomică, de mişcarea browniană şi de chestiunile care ating viitorul universului.

In fine în ultimul capitol se pune întrebarea dacă energia este materială şi se leagă această chestiune cu teoriile noi ale relativităţii.

Din această desfăşurare de chestiuni se vede cât de interesant e cuprinsul volumului. Dar tot aşa de interesantă este şi metoda de expunere. Autorul a reuşit să strângă în acest volum o mulţime de exemple şi de material risipit în cărţi, reviste şi publicaţiuni. Volumul e o dovadă de muncă stăruitoare şi bine chibzuită. Cred că se va citi cu folos de studenţi şi mai ales primele capitole şi de elevii de liceu.

Stilul e curgător şi, afară de unele expresii nepotrivite, cartea e şi sub raportul literar destul de bine scrisă. Cartea merită să fie luată în considerare şi propun să i se dea o parte din premiul Adamachi.

Dr. Aurel Dobrescu. Boalele nervoase şi mentale, prevenirea şi tratamentul lor. Premiat cu 800 Lei. — Raport de *Dr. G. Marinescu.*

In această monografie, conţinând 163 pagini, autorul expune în mod succint câteva date generale asupra boalelor sistemului nervos, arătând cauzele, prevenirea şi tratamentul lor. De la început caută să precizeze rolul sistemului nervos şi în special al creierului în elaborarea fenomelor psihice; schiţează repede structura sistemului nervos şi dă câteva noţiuni generale de localizare în măduvă şi creier. Indică funcţiunile centrilor de asociaţie şi activitatea sufletească, punând în legătură fenomenele psihice cu un substrat material. Toate aceste explicări sunt însoţite de scheme şi figuri extrase din diferiţi autori şi care înlesnesc înţelegerea fenomenelor reflexe. Aceste diverse chestiuni formează obiectul cercetărilor părţilor I, II şi III a cărţii d-lui Dr. A. Dobrescu.

In părţile IV şi V d-l Dr. Dobrescu expune, pe scurt, patologia generală a sistemului nervos, arătând cauzele boalelor sistemului nervos, pe care le

împarte în : 1) cauze în legătură cu boale infecţioase, 2) cauze datorite otrăvurilor, 3) boale datorite unui defect în schimburile nutritive, 4) boale datorite educaţiunii şi emoţiilor, 6) alte cauze diferite. In partea V se ocupă cu boale mai cunoscute ale sistemului nervos periferic şi central, trece în revistă neurastenia, ipohondria, isteria, epilepsia, mania, melancolia şi paranoia. Studiază în urmă boalele organice (idioţia, imbecilitatea, cretinismul, dementa precoce, demenţa senilă), iar apoi consacră câteva pagini sifilisului cerebral şi paraliziei generale.

In partea VI arată rolul proponderant pe care-l are educaţia în prevenirea boalelor sistemului nervos. Cu această ocazie d-l Dr. Dobrescu se ocupă cu rolul şcoalei în educaţie, care a dat uneori vieţii publice nişte elemente şubrede, supuse tuturor slăbiciunilor din cauza sistemului nervos obosit şi slab înarmat în lupta pentru vieaţă. Cu multă dreptate autorul insistă asupra educaţiei sufleteşti şi formarea caracterului, precum şi asupra rolului educaţiei în chestia sexuală, laudă gimnastica, exerciţiile fizice, excursiile, dar se ridică în contra exagerărilor. Propunerea lui Förster ca în locul sportului să se introducă munca câmpului, pentru ca tinerimea să-şi cheltuiască energia fizică disponibilă cu o muncă folositoare, merită atenţiunea oamenilor noştrii de şcoală.

Trece, în partea VII, la tratamentul boalelor nervoase, indicând pe scurt rolul staţiilor climaterice, alimentaţiei, idroterapiei şi a medicamentelor.

In fine, în partea VIII, urmăreşte degenerarea în familie în cursul mai multor generaţii succesive.

Răsboiul grozav, care nu s'a sfârşit încă, a preparat terenul cel mai fecund pentru creşterea şi întinderea boalelor sistemului nervos ; nici odată neuropatologia n'a cunoscut forme mai numeroase şi simptome mai variate ca în momentele de faţă. Neurologistul rămâne uimit în faţa acestor ciudăţenii ale naturii. Dar omul de ştiinţă are datoria nu numai de a analiză mizeriile organismului nostru, dar mai cu seamă el este dator de a le alină. De aceia lucrarea d-lui Dr. Dobrescu e binevenită.

Lăsând la o parte câteva mici defecte al cărţei d-lui Dr. A. Dobrescu, precum este, de pildă, reproducerea din eroare a fig. 17, extrasă din o comunicare făcută de subsemnatul la Academia Română, fără a indică originea şi chiar dându-i o interpretare greşită, lucrarea d-lui Dr. Dobrescu e o operă folositoare şi cartea d-sale interesează de-o potrivă pe medici şi pe marele public, care va ceti cu interes diferitele capitole în care autorul a condensat, după multă muncă, cunoştinţele relative la boalele nervoase şi mentale.

Ţinând seama că e prima lucrare de acest fel în literatura noastră şi că autorul a depus o muncă serioasă, culegând din reviste şi cărţi elementele principale pentru a o scrie; că a înbrăţişat, cu o monografie de 160 pagini

cunoştinţe întinse, dându-le o formă accesibilă tuturor, îmi iau îngăduirea de a cere colegilor mei să acorde d-lui Dr. Aurel Dobrescu o mică parte din premiul Adamachi.

H. Stahl, Curs de stenografie parlamentară. Premiat cu 800 Lei. — Raport de *G. Ţiţeica.*

Volumul despre care am să refer se compune din cinci părţi.

Partea I e o întroducere în care autorul arată foloasele stenografiei în parlament, în comerţ, pentru scriitori, în ziaristică, în armată. Toată această parte e scrisă cu căldura apostolului, care vreà să facă prozeliţi pentru o artă pe care o stăpâneşte şi la care ţine cu toată inima. La fiecare moment se întâlneşte, sau o frază care se înalţă ca o chemare a atenţiei, sau o scăpărare vioaie de spirit. La sfârşitul acestei părţi, şirul de argumente expus te convinge deplin de însemnătatea stenografiei.

Partea II cuprinde istoricul stenografiei. E în realitate un studiu critic al evoluţiei spre simplificare a diferitelor sisteme stenografice, din antichitate şi până astăzi. Se vorbeşte pe larg de sistemele englezeşti, franceze şi germane.

In partea III se vorbeşte de stenografia la Români. E în realitate un capitol din istoria noastră culturală. Străduinţele noastre, a Românilor liberi, ale Ardelenilor şi ale Bucovinenilor, de a aveà stenografi cari «să prindă din sbor cea mai înaripată improvizare a unui orator», sunt descrise cu amănunte, care merită să fie cunoscute şi de aceia care nu se ocupă cu stenografia.

Partea IV cuprinde cursul propriu zis de stenografie parlamentară alcătuit de autor după un sistem original. Autorul a ales semne noi pentru consonante care se întâlnesc mai des, iar pe acestea le-a determinat printr-o urmare sistematică din mai multe texte cu cuprins variat. A studiat apoi legătura acestor consoane şi a arătat cum trebue stenografiată în chipul cel mai simplu această legătură. A întrodus în sistemul d-sale şi vocale, cu mici semne alăturate uşor de făcut. Un intreg studiu a făcut autorul asupra prescurtărilor de tot felul, ale numerelor, prefixelor şi sufixelor uzuale, ale locuţiunilor din care se dă numai cuvântul caracteristic, ale expresiilor convenţionale. Autorul însoţeşte toată această desfăşurare cu sfaturi potrivite şi interesante, dând exemple numeroase. Atât cuprinsul teoretic, cât şi exemplele, sunt presărate cu spiritul vioiu, caractristic autorului, care susţine citirea volumului dela început până la sfârşit, chiar în părţile cele mai grele din punct de vedere tehnic, într-o neobosită atenţie. Mai ales discursul d-lui Popescu-Chitila e un mărgăritar de satiră adresată oratorilor parlamentari specializaţi în platitudini.

Cu toate că n'am competința necesară să judec valoarea practică a lucrări d-lui Stahl, expunerea mi se pare așa de interesantă sub așa multe raporturi, încât cred că merită să fie luată în considerare. Socotesc prin urmare că se poate acordà d-lui Stahl pentrù cursul de stenografie parlamentară o parte din premiul Adamachi.

Premiul Stolojianu de 3.000 lei.

Inginer-Șef *I. G. Vidrașcu*, Memoriu relativ la metodele întrebuințate în ridicările geodezice, topografice, și hidrografice din Delta Dunării. Un vol. 23: și 6 cm. de 154 pag. cu 2 hărți și 24 fig., Buc., 1914. Raport de *St. C. Hepites.*

Deși suntem departe de a avea un studiu complet asupra minunatei noastre Delte a Dunării, totuși câteva studii însemnate—printre cari, în prima linie trebuie să citām pe acele ale colegului nostru Antipa([1]) și acele ale Colonelului Dobrogeanu([2]) și Profesorului Brătescu([3])—au început să deà la iveală lucruri importante ale acestei curioase regiuni, care se poate într'adevăr zice că este o regiune sui generis și avem bune speranțe că tinerii cercetători, interesându-se de dânsa, își vor încununà cu succes străduințele ce-și vor pune în studiul ei.

Ceiace trebuià să premeargă acestor cercetări este realizarea unei bune hărți a regiunii, cea ce lipseà aproape cu desăvârșire, căci harta Institutului Geografic al armatei, ridicată în pripă la ocuparea Dobrogei, nu cuprindeà toate amănuntele, adică tocmai aceia ce face importanța regiunii, iar harta gurilor Dunării și lucrările, netăgăduit de importante ale Comisiunii Europene a Dunării nu erau suficiente căci nu îmbrățișează decât regiunea centrală care se referă la brațul Sulina.

Mulțumită stăruințelor colegului nostru Antipa, s-a împlinit cu vârf și îndesat lipsa ce se simțeà, așa că suntem acum în posesiunea unei hărți a Deltei Dunării, executată în cele mai bune condițiuni și capabilă de a satisface tuturor studiilor ce am voi să întreprindem în această regiune.

Cu executarea acestei hărți a fost însărcinat d-l Inginer Vidrașcu, dirigintele studiilor și lucrărilor tehnice din direcția pescăriilor a Ministerului de Domenii, autorul lucrării ce avem de examinat.

---

[1]) Regiunea inundabilă a Dunării, starea ei actuală și mijloacele de a o pune în valoare, Buc. 1910.—Câteva probeme științifice și economice privitoare la delta Dunării în *Anal. Academ. Rom.* XXXVI Mem. Secț. științ. Buc. 1914.

[2]) Considerațiuni asupra cursului inferior al Dunării și formarea Deltei, în *Bul. Soc. geogr.*, Tom. 22, Buc. 1901.—Formarea Deltei Dunării, idem tom. 30, Buc. 1909,

[3]) Delta Dunării schiță morfologică, idem tom, 33, Buc. 1912.

Lucrarea ce se prezentă la premiu conţine expunerea metodelor cari au fost întrebuinţate în mod real pentru alcătuirea acestei hărţi a Deltei Dunării.

Spunând că întrebuinţându-se pentru această lucrare instrumentele cele mai moderne şi metodele cele mai potrivite şi cu preciziunea dorită este, cred, cel mai mare elogiu ce pot aduce lucrării în sine.

Relativ la preciziune este important să arăt pe cea obţinută la măsurarea bazei geodezice a cărei lungime erà aproape de 9 km. şi jumătate. Ea a fost măsurată cu fire de iurar, născocite de suedezul Jöderin, studiate şi perfecţionate cu succes de directorul nostru Guillaume dela Biurorul internaţional de Măsuri şi greutăţi dela Sèvres.

Baza în chestiune, aleasă cam paralelă cu braţul Sulina şi aproape de dânsul, a fost măsurată la ducere şi la întoarcere. Diferenţa găsită între cele două lungimi este numai de 3,6 mm. Pentru o lungime de aproape 9.461,5 m. cât erà baza, este întradevăr, cum zice autorul, extraordinar de mică.

Cartea autorului, afară de mai multe figuri proprii, cuprinde două hărţi: una pe scara de $^1/_{200.000}$ care arată sistemul triunghiurilor geodezice şi cealaltă este însăşi harta Deltei Dunării redusă la scara $^1/_{150.000}$.

Dacă nu ne ar fi prezentat autorul, spre premiare decât această din urmă hartă n'aşi fi ezitat un moment, să propun, aşa după cum o fac acum, premierea ei cu premiul Stolojianu la care concurează.

Premiul Asociaţiunii Craiovene de 1500 lei.

Ecaterina Michăilescu. Noţiuni de botanică p. cl. VIII clasică de băieţi şi cl. VIII modernă de fete. Bucureşti 1919. 245 pag. cu 300 figuri. Raport de *I. Simionescu.*

E o carte de seamă. E scrisă corect, în fraze didactice dar clare, în orânduire metodică Prea puţin de prisos, cuprinde însă tot ce trebuie.

Autoarea este la curent cu cunoştinţele cele mai noi, aşa încât arată că e cunoscătoare a materiei, posedând-o îndeajuns pentru a o redà cu limpeziciune altora. O deosebită atenţiune a dat-o figurilor. Nu numai că a intercalat numeroase figuri, dar şi-a dat osteneala să le facă anume pentru cartea didactică alegându-i-le, folosind şi schiţe şi mai ales însemnând lângă figură părţile cari trebuiesc ţinute în seamă de elev.

Cartea nu cuprinde numai noţiuni de botanică ci şi capitole de biologie generală, conform programelor în vigoare. Chestiuni grele ca origina fiinţelor, teoria transformistă, sunt tratate aşa de metodic încât sunt lesne de înţeles.

Valoarea generală a cărţii nu poate să fie micşorată prin numeroasele greşeli de tipar, inerente condiţiunilor tehnice actuale, nici prin destule

cuvinte străine — accelerează, fuzionează — presărate. Acest din urmă cusur nu e numai al autoarei ci e ca o reminiscenţă, trecută în cărţile de şcoală, din obiceiul prea înrădăcinat, spre a fi uşor scos, al societăţii noastre culte, de a întrebuinţà prea multe franţuzisme în special, părându-li-se termenii corespunzători româneşti prea de rând. De asemenea nu poate fi socotit de cât ca un exces de metodă, repetirea unor capitole întregi (p. 216-217 şi 223-225), după cum se adresează clasei moderne de fete sau elevilor din secţia clasică. Aşi mai adăogà din partea-mi şi slaba întonare a regionalismului ştiinţific. Pentru ca să scoatem din mintea elevilor, ceace până acum dăinuià, alipirea prea mare sufletească de ţerile acele, de unde s'au importat la început cărţile didactice *trebuie* de întonat ori unde se poate asupra ţerii noastre. Bunăoară în loc să se spuie, cum face autoarea «Pinul este un arbore frumos totdeauna verde, care creşte prin pădurile din regiunea montană şi subalpină», ar fi, socot, mai bine, din punct de vedere al educaţiunii naţionale, să fi scris «Pinul etc. împreună cu molidul şi bradul, acopere mare parte din munţii noştri, formând pădurile de brădet aşa de importante, economic pentru noi». Dar.... aceasta este o chestiune de principii pedagogice, care poate fi, ca măsură de aplicare, discutată, deci prin aceasta supusă subiectivităţii, cu atât mai mult cu cât autoarea scrie: «In România» sau «La noi», dar prea de puţine ori.

In totul luată cartea, denotă însă conştiinţiozitate, oare care tendinţă de originalitate măcar în alcătuirea şi alegerea figurilor; prin aceasta se dovedeşte că autoarea a muncit cu gândul, în mare parte îndeplinit, de a dà în literatura didactică ştiinţifică, o carte bună.

Pentru răsplata ostenelii şi muncii depusă, ajungând scopul urmărit sunt de părere să i se acorde premiul Asociaţiunii Craiovene instituit pentru cărţile didactice.

CONCURSURI PENTRU PREMII.

1920.

A. Premii pentru cărți publicate.

I. Premii generale.

1. *Marele Premiu Năsturel*, de 12.000 lei, se va da în sesiunea generală din **1921**, unei cărți scrise în limba română, ***cu conținut de orice natură*** care se va judecà mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1917 până la 31 Decemvrie 1920.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest premiu este până la **31 Decemvrie 1920.**

Notă. — In privința *Premiilor Năsturel* se pun în cunoștința publicului următoarele dispozițiuni din codicilul răposatului C. Năsturel-Herescu:

«In tot anul Societatea Academică Română va aveà a premià din veniturile Fondului *Năsturel* o carte tipărită originală, în limba română, care se va socotì de către Societate ca cea mai bună publicațiune apărută în cursul anului; însă aceste premii vor fi de două specii:

«1. In trei ani consecutivi, dearândul, se va decerne câte un premiu de patru mii Lei noi, No. 4.000 L. n., *minimum*, la cea mai bună carte apărută în cursul anului expirat.

«2. Iară în al patrulea an se va decerne un premiu fix de douăsprezece mii Lei noi, No. 12.000 L. n., carele se va numì *„Marele Premiu Năsturel"*, operei care va fi judecată ca publicațiunea de căpetenie ce va fi apărut în cursul celor patru ani precedenți. Acest premiu nu se va puteà decerne unei lucrări, care va fi obținut dejà unul din premiile anuale, decât defalcând dintr'însul valoarea premului precedent.

«Operele, ce se vor recompensà cu această a doua serie de premii, vor tratà cu preferință despre materiile următoare;

„*a)* Scrieri serioase de istorie şi de ştiinţele accesorii ale istoriei, preferindu-se cele atingătoare de istoria ţerilor române;

„*b)* Scrieri de religiune ortodoxă, de morală practică şi de filozofie;

„*c)* Scrieri de ştiinţe politice şi de economie socială;

„*d)* Tratate originale despre ştiinţele exacte;

„*e)* Scrieri enciclopedice, precum dicţionare de istorie şi de geografie, în cari să intre şi istoria şi geografia României; dicţionare generale sau parţiale de ştiinţe exacte, de arte şi meserii, de administraţiune şi jurisprudenţă, şi alte asemenea lucrări utile şi bine întocmite;

„*f)* Cărţi didactice de o valoare însemnată ca metodă şi ca cuprins;

„*g)* Dicţionare limbistice în limba românească, mai ales pentru limbile antice şi orientale, adică limba latină, elenă, sanscrită, ebraică, arabă, turcă, slavonă veche şi altele;

„*h)* Publicaţiuni şi lucrări artistice de o valoare serioasă, adică relative la artele plastice, arhitectura, sculptura, pictura, gravura, şi chiar opere muzicale serioase, pe cari aceste toate Societatea Academică Română le va puteà aprecià, atunci când îşi va întinde activitatea ei şi asupra tuturor materiilor de bele-arte;

„*i)* Scrieri de pură literatură română, în proză şi în versuri, precum poeme, drame şi comedii serioase — mai ales subiecte naţionale, — şi orice alte opere de înaltă literatură. Acestora mai cu seamă aş dorì să se acorde „*Marele Premiu Năsturel*", când vor fi judecate ca având un merit cu totul superior, spre a se da astfel o încurajare mai puternică desvoltării literaturii naţionale.»

2. *Premiul Năsturel,* de 4.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922,** unei cărţi scrise în limba română, ***cu conţinut de orice natură,*** care se va judecà mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărţilor propuse pentru acest premiu este până la **31 Decemvrie 1921.**

II. Premiile Secţiunii literare.

3. *Premiul Adamachi,* de 5.000 Lei *(divizibil),* se va da, în sesiunea generală din **1921,** pentru scrieri de *literatură* sau de *filologie,* cu cuprins moral (în înţelesul că sunt excluse numai scrie-

rile contrare moralei), cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1918 până la 31 Decemvrie 1920.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărţilor propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

4. *Premiul Gh. Chiţu,* de 1.000 lei, se va da în sesiunea generală din **1922,** unei cărţi de literatură, de filologie sau de artă care se va judecà mai meritorie printre cele publicate dela Ianuarie 1919 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărţilor propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

III. Premiile Secţiunii istorice.

5. *Premiul Eliade-Rădulescu,* de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921,** pentru scrieri *istorice, economice, juridice, filozofice,* cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1917 până la 31 Decemvrie 1920.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărţilor propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

6. *Premiul Constantinide,* de 4.000 Lei *(divizibil),* se va da, în sesiunea generală din **1921,** pentru scrieri *sociale* sau *istorice,* cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1918 până la 31 Decemvrie 1920.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărţilor propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

7. *Premiul Adamachi,* de 5.000 Lei *(divizibil),* se va da, în sesiunea generală din **1922,** pentru scrieri *istorice, economice, juridice, filozofice,* cu cuprins moral (în înţelesul că sunt excluse numai scrierile contrare moralei), cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1919 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărţilor propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

8. *Premiul Hagi-Vasile,* de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922,** pentru scrieri privitoare la *Comerţul român în*

trecut și în prezent și publicate în timpul dela 1 Ianuarie 1917 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

IV. Premiile Secțiunii științifice.

9. *Premiul Demostene Constantinide*, de 4000 lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1922,** pentru scrieri *cu conținut științific* cari se vor judecă mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1919 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest premiu este până la **31 Decemvrie 1921.**

10. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922,** pentru o scriere *cu conținut științific*, în înțelesul științelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie și științele aplicate în general), care se va judecă mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1921, sau pentru cea mai importantă *invențiune științifică* făcută dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

Notă. — Se pun în vederea concurenților următoarele articole din *Regulamentul pentru premiile literare, istorice și științifice*, votat de Academie la 8 Martie 1906:

Art. 4. Operele publicate vor fi prezentate la concurs de autorii lor în câte 15 exemplare pe lângă o cerere scrisă, în care se va arătà totdeauna anume premiul la care concurează.

Un autor nu poate prezentà în acelaşi an aceeaşi scriere la mai multe premii, nici mai multe scrieri la diferite premii.

O scriere prezentată la un premiu nu mai poate fi mutată la altul după trecerea terminului de prezentare (31 Decemvrie), fixat în art. 3.

Art. 5. O scriere prezentată într'un an la un premiu şi nepremiată poate fi prezentată în anii următori la concursul aceluiaşi sau al altui premiu, nu mai dacă este preînoită în părți esențiale în nouă edițiune, publicată de autor în vieață.

Art. 6. Operele publicate de Academie, făcute din iniţiativa sau cu ajutorul ei, nu pot fi admise la concursul premiilor. De asemenea nu pot fi admise la concurs opere postume.

Art. 7. La concursul premiilor poate fi admisă nu numai o operă întreagă, ci şi parte dintr-o operă, cu condiţiune ca această parte să fie completă.

Art. 8. La premiile Năsturel pot fi prezentate scrieri de orice natură; la premiul Eliade-Rădulescu scrieri de literatură, de filologie, de istorie, scrieri economice, juridice, filozofice; la premiul Lazăr scrieri cu conţinut ştiinţific, în înţelesul ştiinţelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie şi ştiinţele aplicate în general); la premiul Adamachi scrieri cu cuprins moral de orice natură (în înţelesul că sunt excluse numai scrierile contrare moralei); la premiul Hagi-Vasile scrieri privitoare la comerţul român în trecut şi în prezent.

Art. 9. La premiile Năsturel — conform testamentului — pot fi admise numai scrieri în limba română; *la premiile Eliade-Rădulescu, Lazăr, Adamachi sunt admise şi opere scrise de autori români sau străini într'una din limbile latină, italiană, franceză, germană sau engleză, dacă întreg cuprinsul operei va trată despre pământul sau neamul românesc, despre istoria, limba sau literatura românească.*

Art. 10. Traducerile din limbi străine în limba română pot fi premiate, numai dacă sunt făcute de pe opere clasice şi, prin dificultăţile învinse ale unei perfecte traduceri în versuri româneşti, vor constitui adevărate opere literare ale limbii române, ori — prin anexarea de explicări şi note ştiinţifice cu totul proprii traducătorului — îşi vor fi însuşit meritele unei lucrări originale în limba română.

Art. 11. Toate lucrările, fie tipărite, fie manuscripte, prezentate la vreunul din premiile Academiei, trebue să fie scrise cu ortografia Academiei.

Art. 12. Operele publicate anonime sau pseudonime vor puteà fi admise la concurs, iar autorii, spre a primi premiile acordate, vor trebuì să probeze proprietatea lor.

B. Premii pentru lucrări puse la concurs cu subiecte date.

I. Premiile Secţiunii literare.

1. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, celei mai bune lucrări scrise în limba română, despre:

Vasile Alecsandri — Vieaţa şi opera lui. — (Deciz. 25 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

2. *Premiul Neuschotz*, de 2.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921,** celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Cipariu și Pumnul — Activitatea lor filologică și literară.— (Deciz. 25 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

3. *Premiul Atanasie Toncoviceanu*, de 1.000 Lei *(divizibil)*, se va da, în sesiunea generală din **1921,** pentru cel mai bun:

Studiu despre versificația românească.—(Deciz. 25 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

4. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Vieața păstorească la Români. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

5. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei *(divizibil)*, se va da, în sesiunea generală din **1922,** pentru cele mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Studiul dialectal și folkloric asupra ținuturilor din centrul Basarabiei. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

6. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924,** pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română cu subiectul:

Elementul slav în dialectul aromân. — (Deciz. 31 Maiu 1919)

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

7. *Premiul Al. Bodescu,* de 1.500 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924,** pentru cea mai bună lucrare cu subiectul:

Opera literară a lui Caragiale. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

8. *Premiul Adamachi,* de 5.000 lei *(divizibil),* se va da, în sesiunea generală din **1925,** pentru cele mai bune lucrări cu subiectul:

Inrâuriri reciproce între limbile română și maghiară. — (Deciz. 9 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1924.**

II. Premiile Secțiunii istorice.

9. *Premiul Alexandru Ioan Cuza,* de 20.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, sau în oricare sesiune următoare, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor.

Punctele de căpetenie ale programului sunt cele următoare:

1. Teritoriul colonizațiunii romane în țerile din dreapta și din stânga Dunărei de jos.

2. Teoriile vechi și nouă despre originea și locuințele Românilor în cursul evului mediu.

3. Migrațiunea popoarelor în țerile dunărene și înrâurile reciproce dintre barbari și elementul roman, dela părăsirea Daciei Traiane până la înființarea Imperiului bulgar.

4. Românii și Bulgarii în timpul Imperiului bulgar și al celui româno-bulgar și relațiunile lor cu popoarele din stânga Dunărei.

5. Originile Principatelor Române.

Lucrarea va fi întemeiată pe un studiu cât mai amănuntit și conștiințios al izvoarelor antice și medievale: autori, inscripțiuni, documente și orice resturi ale vechimii, utilizându-se și toponimia, limba și în genere orice fântână ce ar puteà contribui la lămurirea chestiunii.—(Deciz. 5 Aprilie 1900 și 25 Martie 1904).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

10. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Istoria militară a Românilor din țerile ce au făcut parte din monarhia habsburgică. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

11. *Premiul Principesa Alina Știrbei* se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru cea mai bună scriere în limba română despre:

Populația indigenă a Banatului și colonizările, în timpurile moderne. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Premiul este de 8.500 Lei, în care sumă se cuprind premiul autorului și cheltuelile de tipărirea scrierii (de *minimum* 30 coale de tipar *garmond*) în 1.000 exemplare, din cari 800 ale autorului și 200 ale Academiei.

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

12. *Premiul San-Marin*, de 2.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Economia națională modernă a Românilor sub raportul demografic. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

13. *Premiul Anastasie Toncoviceanu*, de 1.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul:

Introducere bibliografică la cunoștința vieții și istoriei Românilor din ținuturile liberate. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

14. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei *(divizibil)*, se va da, în sesiunea generală din **1923**, celor mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Economia rurală în Basarabia sub regimul rusesc. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

15. *Premiul Neuschotz,* de 2.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923,** pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Starea comercială şi industrială a Bucovinei sub stăpânirea austriacă, cu specială privire la Români.—(Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

16. *Premiul Eliade-Rădulescu,* de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924,** pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română cu subiectul:

Examinarea critică a teoriilor privitoare la desvoltarea stării ţărăneşti la Români. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

17. *Premiul Năsturel,* de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925,** celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Partea culturii româneşti în realizarea unităţii naţionale, cu specială privire la a doua jumătate a secolului al XIX-lea.— (Deciz. 10 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1924.**

18. *Premiul Adamachi,* de 5.000 Lei *(divizibil),* se va da, în sesiunea generală din **1926,** celor mai bune lucrări cuprinzând:

Ediţia românească a Memoriilor Regelui Carol, cu adnotările istorice şi o prefaţă cuprinzând în linii generale istoria Domniei Sale. — (Deciz. 30 Maiu 1915 şi 10 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1925.**

III. Premiile Secțiunii Științifice.

19. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 6.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, celei mai bune lucrări pentru:

Studiul sistematic, faunistic și biologic al larvelor de insecte din Balta Brateș cu terenul inundabil înconjurător și porțiunea din Dunăre și Prut din care se alimentează. — (Deciz. 11 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

20. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei *(divizibil)*, se va da, în sesiunea generală din **1921**, pentru cele mai bune:

Studii originale despre etiologia, prevenirea și combaterea uneia sau mai multora din boalele cari cauzează marea mortalitate a primei copilării în România.—(Deciz. 11 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

21. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Studiul chimic al lignitelor din țară. — (Deciz. 11 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

22. *Premiul Anastasie Fătu*, de 3.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română cu subiectul:

Studiul și harta geologică a unei regiuni din țară. — (Deciz. 11 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

23. *Marele Premiu General Ioan Carp și Maria Carp*, de 7.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1921**, celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Energia pe care ne-o pot da apele din țară.—Studiul cel puțin al unei părți din cursul unui râu. — (Deciz. 28 Maiu 1916).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

24. *Premiul Năsturel,* de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923,** celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Climatografia unei regiuni a României.—(Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

25. *Premiul Lazăr,* de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923,** pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Crustaceele din apele interioare ale uneia din regiunile mari ale României. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

26. *Premiul Adamachi,* de 5.000 Lei *(divizibil),* se va da, în sesiunea generală din **1924,** pentru cele mai bune lucrări cu subiectul:

Contribuțiuni la studiul caracterelor antropologice ale țăranului român.

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

27. *Premiul Lazăr,* de 5000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925,** celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Cercetări originale privitoare la combaterea insectelor vătămătoare prin infectarea lor cu parazite și provocarea de boale contagioase între ele. — (Deciz. 2 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1924.**

28. *Premiul Neuschotz,* de 2000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925,** pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Flora unuia din cele două județe din Noua Dobroge (după alegerea botanistului). — (Deciz. 2 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1924.**

IV. **Premii speciale.**

29. *Premiul Dacia-România* se va da, în sesiunea generală din **1921,** celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Studiul asupra asigurării unui capital fix în schimbul unor plăți succesive, precum și studiul asupra asigurării unei rente în schimbul plății unui capital fix odată pentru totdeauna. — (Deciz. 30 Maiu 1919).

Valoarea premiului va fi reprezentată prin venitul pe trei ani al fondului de 13.000 lei în efecte și al capitalizărilor ce se vor puteà face eventual, micșorat acest venit cu prelevările prevăzute în Statutele și Regulamentul Academiei și cu costul tiparului pentru maximum 5 coale de tipar.—(Art. 2 din Regulamentul special).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1920.**

30. *Marele Premiu militar General Ioan Carp și Maria Carp* de 7.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924,** pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română asupra următorului subiect, fixat prin Ministerul de Răsboiu de o comisiune compusă din 7 generali și ofițeri superiori:

Principii și metode pentru educațiunea națiunii în vederea viitoarei organizări militare a României Mari.

In desvoltarea subiectului se vor aveà în vedere următoarele norme:

1. Stabilirea nouălor metode de educațiune a poporului românesc în vederea puterii sale militare, ținându-se seamă de toți factorii sociali, economici, politici, etnografici, fizici, etc.

2. Indrumarea și sistematizarea contribuțiunii națiunii și a tuturor instituțiunilor pentru pregătirea de răsboiu a armatei.

3. Bazele pe cari trebue să se clădească viitoarea organizare militară a României Mari. — (Ședința dela 30 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

* * *

Notă. — Concurenţilor la această a doua serie de premii se pun în vedere următoarele articole din *Regulamentul* votat de Academie la 8 Martie 1906:

Art. 19. Manuscriptele se vor prezentà la concurs în terminul fixat în art. 3 (până la 31 Decemvrie), fără nume de autor, purtând o deviză sau *motto*; ele vor fi însoţite de un plic sigilat pe care va fi reprodusă deviza sau *motto* din fruntea manuscriptului şi în care se va aflà închis numele autorului. Acest plic se va deschide numai dacă lucrarea va fi premiată.

Manuscriptele cari nu vor fi scrise curat şi lizibil nu vor fi luate în cercetare.

Art. 21. Valoarea premiului acordat unei lucrări în manuscript se va număra autorului, numai după ce lucrarea premiată va fi tipărită.

Art. 22. Manuscriptele nepremiate vor fi restituite autorilor, cari le vor cere şi îşi vor dovedi proprietatea la cancelaria Academiei prin deschiderea plicului cu numele lor; manuscriptele nereclamate în timp de un an dela pronunţarea rezultatului vor rămâneà proprietatea Academiei şi vor fi incorporate în Bibliotecă, în colecţiunea manuscriptelor.

PERSONALUL

ACADEMIEI ROMÂNE

LA 13 IUNIE 1920.

MEMBRII ACADEMIEI.

I. SECŢIUNEA LITERARĂ.

Bârseanu *Andreiu* (Sibiiu). — Ales la 1 Aprilie 1908.
Bianu *Ioan* (Bucureşti). — Ales la 3 Aprilie 1902.
Bogdan-Duică *Gheorghe* (Cluj). — Ales la 4 Iunie 1919.
Brătescu-Voineşti *Ioan A.* (Bucureşti). — Ales la 10 Octomvrie 1918
5. **Caragiani** *Ioan* (Iaşi).—Numit la 22 Aprilie 1866.
Ciobanu *Ştefan* (Chişinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Densuşianu *Ovidiu* (Bucureşti). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Goga *Octavian* (Bucureşti). — Ales la 4 Iunie 1919.
Negruzzi *Iacob C.* (Bucureşti). — Ales la 26 Martie 1881.
10. **Philippide** *Alexandru* (Iaşi). — Ales la 1 Aprilie 1900.
Puşcariu *Sextil* (Cluj). — Ales la 19 Maiu 1914.
Zamfirescu *Duiliu* (Bucureşti). — Ales la 1 Aprilie 1908.

II. SECŢIUNEA ISTORICĂ.

Gusti *Dimitrie* (Bucureşti). — Ales la 4 Iunie 1919.
Iorga *Nicolae* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1910.
Lăpĕdatu *Alexandru* (Cluj) — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Lupaş *Ioan* (Cluj). — Ales la 17 Maiu 1916.
5. **Mehedinţi** *Simion* (Bucureşti). — Ales la 19 Maiu 1915.
Nistor *Ioan* (Cernăuţi). — Ales la 19 Maiu 1915.
Onciul *Dimitrie* (Bucureşti). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Pârvan *Vasile* (Bucureşti). — Ales la 15 Maiu 1913.
Rădulescu *Andreiu* (Bucureşti). — Ales la 2 Iunie 1920.
10. **Stefanelli** *T. V.* (Folticeni). — Ales la 26 Maiu 1910.
Sutzu *Mihail C.* (Bucureşti).—Ales la 27 Maiu 1909.
Vâlsan *Gheorghe* (Cluj). — Ales la . . . . . 1920.

III. SECŢIUNEA ŞTIINŢIFICĂ.

Antipa *Gr.* (Bucureşti). — Ales la 14 Maiu 1910.
Babeş *Victor* (Bucureşti). — Ales la 11 Martie 1893.
Crainicianu *General Gr.* (Bucureşti).—Ales la 18 Maiu 1911.
Hepites *St. C.* (Bucureşti). — Ales la 3 Aprilie 1902.
5. **Inculeţ** *Ion* (Chişinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Marinescu *Dr. G.* (Bucureşti). — Ales la 9 Aprilie 1905.
Mrazec *L.* (Bucureşti). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Poni *Petre* (Iaşi). — Ales la 30 Iunie 1879.
Racoviţă *Emil* (Cluj). — Ales la 2 Iunie 1920.
10. **Saligny** *Anghel* (Bucureşti). — Ales la 7 Aprilie 1897.
Simionescu *Dr. I.* (Iaşi). — Ales la 18 Maiu 1911.
Ţiţeica *Gheorghe* (Bucureşti). — Ales la 15 Maiu 1913.

MEMBRII ACADEMIEI DECEDAŢI.

Alecsandri (Vasile).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 22 August 1890.
Aurelian (Petre S.)—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 24 Ianuarie 1909.
Babeş (Vincenţiu).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 21 Ianuarie 1907.
Bacaloglo (Emanoil).—Ales la 29 Iunie 1879.— † 30 August 1891.
5. **Bariţiu** (Gheorghe).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 21 Martie 1893.
Bogdan (Ioan).—Ales la 29 Martie 1903.— † 1 Iunie 1919.
Brândză (Dr. Dimitrie).—Ales la 30 Iunie 1879.— † 3 August 1895.
Bunea (Augustin).—Ales la 28 Maiu 1909.— † 18 Noemvrie 1909.
Chiţu (Gheorghe).—Ales la 27 Iunie 1879.— † 28 Octomvrie 1897.
10. **Cipariu** (Timoteu).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 22 August 1887.
Cobălcescu (Grigorie).—Ales la 29 Martie 1886.— † 21 Maiu 1892.
Cozacovici (Dimitrie).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 21 August 1868.
Coşbuc (Gheorghe).—Ales la 20 Maiu 1916.— † 26 Aprilie 1918.
Delavrancea (Barbu Şt.).—Ales la 19 Maiu 1912.— † Aprilie 1918.
15. **Dimitrovici** (Ambrozie).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 3 Iulie 1866.
Eliade-Rădulescu (Ioan).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 27 Aprilie 1872.
Erbiceanu (Constantin).—Ales la 8 Aprilie 1899.— † 7 Martie 1913.
Fălcoianu (Ştefan).—Ales la 13 Septemvrie 1876.— † 22 Ianuarie 1905.
Fătu (Dr. Anastasie).—Ales la 11 Sept. 1871.— † 3 Martie 1886
20. **Felix** (Dr. Iacob). — Ales la 30 Iunie 1879.— † 20 Ianuarie 1905.
Fontanin (Gheorghe M.).—Ales la 10 Sept. 1870.— † 24 Aprilie 1886.
Giurescu (Constantin).— Ales la 14 Maiu 1914.— † 28 Octomvrie 1918.
Ghica (Ion). — Ales la 13 August 1874.— † 22 Aprilie 1897.
Gane (Nicolae).—Ales la 1 Aprilie 1908.— † 16 Aprilie 1916.
25. **Grecescu** (Dr. D.).—Ales la 17 Aprilie 1907.— † 2 Octomvrie 1910.

Haret (Spiru C.).—Ales la 31 Martie 1892.— † 17 Decemvrie 1912.
Hasdeu (Alexandru).—Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar la 12 Septemvrie 1870. — † 9 Noemvrie 1872.
Hasdeu (Bogdan P.). — Ales la 13 Septemvrie 1877. — † 25 August 1907.
Hodosiu (Iosif).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 28 Noemvrie 1880.
30. **Hurmuzaki** (Alexandru). — Numit la 22 Aprilie 1866.— † 8 Martie 1871.
Hurmuzaki (Eudoxiu). — Ales la 2 August 1872.— † 29 Ianuarie 1874.
Ionescu (Nicolae). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 24 Ianuarie 1905.
Istrati (Constantin).—Ales la 7 Aprilie 1899.—† 17 Ianuarie 1919.
Kalinderu (Ioan).—Ales la 13 Martie 1893.— † 11 Decemvrie 1913.
35. **Kogălniceanu** (Mihail). — Ales la 16 Septemvrie 1868. — † 20 Iunie 1891.
Kretzulescu (Nicolae). — Ales la 9 Septemvrie 1871. — † la 26 Iunie 1900.
Laurian (August Treb.).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 25 Fevruarie 1881.
Maiorescu (Titu). — Numit la 20 Iulie 1867.— † 1 Iulie 1917.
Mangra (Vasile).—Ales la 27 Maiu 1909.— † 1 Octomvrie 1918.
40. **Maniu** (Vasile). — Ales la 12 Septemvrie 1876. — † 10 Martie 1901.
Marian (Simeon Fl.). — Ales la 26 Martie 1881. — † 11 Aprilie 1907.
Marienescu (At. M.) — Ales la 26 Martie 1881. — † 7 Ianuarie 1914.
Massimu (Ioan C.). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 2 Iunie 1877.
Melchisedec (Episcop).— Ales la 10 Septemvrie 1870. — † 16 Maiu 1892.
45. **Mocioni** (Andreiu). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar 12 Septemvrie 1870. — † la 23 Aprilie 1880.
Moldovanu (Ioan M.) — Ales la 11 Aprilie 1894. — † 7 Sept. 1915.
Munteanu (Gavril). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 17 Decemvrie 1869.
Naum (Anton)—Ales la 11 Martie 1893.— † 28 August 1917.
Negruzzi (Constantin).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 25 August 1868.
50. **Odobescu** (Alexandru).—Ales la 10 Septemvrie 1870.—† 11 Noemvrie 1895
Ollănescu (Dimitrie C.).—Ales la 11 Martie 1893.— † 20 Ianuarie 1908.
Papadopol-Calimach (Alex.).—Ales la 12 Sept. 1876.—†18 Iunie 1898.
Papiu-Ilarianu (Alex.). —Ales la 16 Septemvrie 1868.—†11 Octomvrie 1878.
Poenaru (Petre). — Ales la 10 Septemvrie 1870. — † 2 Octomvrie 1875.
55. **Popea** (Nicolae Episcop).— Ales la 8 Aprilie 1899.— † 26 Iulie 1908.
Porcius (Florian). — Ales la 10 Martie 1882. — † 17 Maiu 1906.
Puşcariu (Ioan). — Ales la 4 Aprilie 1900. — † 24 Decemvrie 1911.
Quintescu (Nicolae Ch.). — Ales la 14 Sept. 1877. — † 12 August 1913.
Roman (Alexandru).— Numit la 22 Aprilie 1866. — † 15 Septemvrie 1897.
60. **Rosetti** (Constantin A.). — Numit la 2 Iunie 1867.— † 8 Aprilie 1885.
Sbiera (Ioan.)—Numit la 11 Iunie 1866.— † Octomvrie 1916.
Sion (Gheorghe).—Ales la 16 Septemvrie 1868. — † 1 Octomvrie 1892.
Stamati (Constantin).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 26 Maiu 1876.

Ştefănescu (Grigorie).—Ales la 12 Septemvrie 1876.—†20 Fevruarie 1911
65. **Străjescu** (Ioan). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar la 21 Septemvrie 1870. — † 4 Octomvrie 1873.
Sturdza (Dimitrie A.) — Ales la 16 Sept. 1871. — † 8 Octomvrie 1914.
Teclu (Nicolae). -- Ales la 2 Iulie 1879.— † Iulie 1916.
Tocilescu (Gr. G.).—Ales la 22 Martie 1890.— † 28 Septemvrie 1909.
Urechiă (Vasile A.).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 23 Noemvrie 1901.
70. **Vasiciu** (Dr. Paul). — Ales la 2 Iulie 1879. — † 20 Iunie 1881.
Vulcan (Iosif).—Ales la 30 Martie 1891.— † 26 August 1907.
Xenopol (*A. D.*).—Ales la 11 Martie 1893.— † 27 Fevruarie 1920.

MEMBRII ONORARI.

M. S. FERDINAND I, *Regele României*,
Protector al Academiei Române,
Preşedinte onorar.
(15 Martie 1890.)

M. S. MARIA, *Regina României.*
(1 Maiu 1915.)

M. S. VICTOR EMANUEL III, *Regele Italiei.*
(6 Martie 1890.)

Antonovici *Episcopul Iacov* (Huşi). — Ales la 7 Iunie 1919.
5. **Appell** *Paul* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
Arion *C. C.* (Bucureşti).—Ales la 21 Maiu 1912.
Arrhenius *Svante A.* (Stockholm).— Ales la 27 Maiu 1913.
Babelon *Ernest* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
Bălan *Mitropolitul Nicolae* (Sibiiu). — Ales la 10 Iunie 1920.
10. **Baldacci** *Antonio* (Bologna).—Ales la 29 Maiu 1913.
Balthazard *Dr. W.* — (Paris). Ales la 11 Iunie 1919.
Barozzi *General C.* (Bucureşti). — Ales la 9 Aprilie 1905.
Bédier *Ioseph* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Bernát-Lendway *Dr.* (Bucureşti). — Ales la 4 Aprilie 1908.
15. **Berthelot** *Daniel* (Paris) — Ales la 11 Iunie 1919.
Bonaparte *Principele Roland* (Paris). — Ales la 10 Iunie 1920.
Bormann *Eugen* (Viena). — Ales la 9 Aprilie 1897.
Branisce *Dr. Valeriu* (Sibiiu) — Ales la 7 Iunie 1919.
Bury *I. B.* (Cambridge).— Ales la 25 Maiu 1913.
20. **Capellini** *Cav. Ioan* (Bologna). — Ales la 7 Septemvrie 1871.
Cichorius *Conrad* (Breslau). — Ales la 29 Maiu 1914.
Cristea *Episcopul Dr. Miron* (Caransebeş). — Ales la 7 Iunie 1919.
De Flers *Robert* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
De Martonne *Emmanuel* (Paris). — Ales Corespondent la 26 Maiu 1912, Onorar la 7 Iunie 1919.

25. **De la Roncière** *Charles* (Paris) — Ales la 7 Iunie 1919.
Diehl *Charles* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Dima *Gheorghe* (Braşov). — Ales la 7 Iunie 1919.
Domaszewski *Alfred de* (Heidelberg). — Ales la 9 Aprilie 1897.
Duparc *Louis* (Geneva).— Ales la 29 Maiu 1913.
30. **Enescu** *George* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1916.
Fischer *Emil* (Berlin).— Ales la 27 Maiu 1913.
Foerster *Wilhelm* (Berlin).— Ales la 27 Maiu 1913.
Fougères *Gustave* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Fröhner *Wilhelm* (Paris). — Ales la 9 Septemvrie 1871.
35. **Goldiş** *Vasile* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Gore *Paul* (Chişinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
Grădişteanu *Petre* (Bucureşti). — Ales la 2 Aprilie 1883.
Guillaume *Baron* (Bruxelles).—Ales la 16 Aprilie 1907.
Guye *Filip* (Geneva).— Ales la 29 Maiu 1913.
40. **Haller** *Albin* (Paris). — Ales la 28 Maiu 1909.
Hann *Julius de* (Viena). — Ales la 22 Maiu 1914.
Head *Barclay* (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
Hirschfeld *Otto* (Berlin). — Ales la 13 Aprilie 1894.
Hurmuzachi *Constantin* (Cernăuţi). — Ales la 7 Iunie 1919.
45. **Jagić** *Vatroslav* (Viena). — Ales la 23 Martie 1904.
Janet *Paul* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Jarník *Dr. Ioan Urban* (Praga). — Ales corespondent la 28 Maiu 1879 Onorar la 7 Iunie 1919.
Klein *Felix* (Göttingen).— Ales la 29 Maiu 1913.
Lacour-Gayet *G.* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
50. **Lanciani** *Rudolf* (Roma). — Ales la 10 Iunie 1920.
Laveran *Ch. L. A.* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
Léger *Louis* (Paris). — Ales la 12 Aprilie 1894.
Lipmann *Gabriel* (Paris).— Ales la 28 Maiu 1909.
Lorenz *Anton Hendrik* (Leyda).— Ales la 29 Maiu 1913.
55. **Maniu** *Iuliu* (Blaj). — Ales la 7 Iunie 1919.
Marie *Pierre* (Paris).—Ales la 28 Maiu 1912.
Meyer-Lübke *W.* (Frankfurt pe Maiu).—Ales la 28 Martie 1906.
Meynial *Dr. E.* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Mironescu *Atanasie*, fost Mitropolit Primat (M-rea Cernica). — Ales la 25 Maiu 1909.
60. **Nicodim**, Arhiepiscopul (Chişinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Picard *Emil* (Paris). — Ales la 19 Maiu 1911.
Pick *Behrend* (Gotha). — Ales la 22 Maiu 1914.

Pimen Georgescu, Mitropolitul Moldovei (Iași). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Popovici *Eusebie* (Cernăuți).—Ales la 4 Aprilie 1908.
65. **Pușcariu** *Arhimandritul Ilarion* (Sibiiu). -- Ales la 24 Maiu 1916.
Rayleigh *Lord John William Strutt* (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
Rosetti *Teodor* (București). — Ales la 26 Martie 1891.
Roux *Dr. E.* (Paris).—Ales la 24 Maiu 1911.
Schlumberger *G. L.* (Paris). — Ales la 28 Martie 1906.
70. **Schuchardt** *Hugo* (Graz). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
Stroescu *Vasile* (Basarabia). — Ales la 24 Maiu 1910.
Suciu *Dr. Vasile, Mitropolit* (Blaj). — Ales la 11 Iunie 1919.
Teutsch *Dr. Friedrich* (Sibiiu). — Ales la 7 Iunie 1919.
Tiktin *H.* (Berlin). — Ales la 7 Iunie 1919.
75. **Vladimir Cavaler de Repta,** *Mitropolitul* Bucovinei (Cernăuți). — Ales la 7 Iunie 1919.
Volterra *Vitto* (Roma).— Ales la 29 Maiu 1913.
Waldeyer *W.* (Berlin).—Ales la 28 Maiu 1912.
Wilamowitz-Moellendorff *Ulrich de* (Berlin). — Ales la 29 Maiu 1914.
Zavoral *Metodiu* (Praga). — Ales la 7 Iunie 1919.

MEMBRII ONORARI DECEDAȚI.

M. S. CAROL I, *Regele României,*

Protector al Academiei Române,

Președinte onorar.

Proclamat la 15 Septemvrie 1867.

Decedat la 27 Septemvrie 1914.

M. S. ELISABETA, *Regina României (Carmen Sylva),*

Proclamată la 30 Martie 1891.

Decedată la 18 Fevruarie 1916.

Adrian (General Gheorghe).—Ales la 13 Sept. 1875. —† 15 Octomvrie 1889.
Ascoli (Graz. Isaia). — Ales la 13 Septemvrie 1877.— † Ianuarie 1907.
5. **d'Avril** (Baron Adolphe). — Ales la 7 Sept. 1871. — † 14 Octomvrie 1904
Baccelli (Guido).—Ales la 22 Martie 1906.— † 10 Ianuarie 1916.
Baillon (H.). — Ales la 28 Martie 1887. — † 7 Iulie 1895.
Barclay (Head).—Ales la 22 Maiu 1914.— † 12 Iunie 1914.
Bataillard (Paul).— Ales la 30 August 1872.— † 1 Martie 1894.
10. **Béchamp** (A.). — Ales la 28 Martie 1906. — † 18 April 1905.
Beernaert (August M. F).— Ales la 25 Martie 1906.— † 6 Octomvrie 1912.
Benndorf (Otto).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 20 Ianuarie 1908.
Berthelot (I.). — Ales la 28 Martie 1906. — † 5 Martie 1907.
Biondelli (Bernardino).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 29 Iunie 1886.
15. **Blanchard** (Dr. Raphaël).—Ales la 22 Maiu 1911.— † 7 Februarie 1919.
Blaserna (Pietro).— Ales la 27 Maiu 1913. — † . . . . 1917.
Boek (Dr. Francisc). — Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 19 Aprilie 1899.
Bosianu (Constantin).—Ales la 30 Iunie 1879.— † 21 Martie 1882.
Bouchard (Dr. Charles). — Ales la 18 Maiu 1911. — † 2 Martie 1915.
20. **Brătianu** (Ioan C.).—Ales la 19 Martie 1885.— † 4 Maiu 1891.
Câmpeanu (Petre).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 15 Aprilie 1893.
Cecchetti (Bartolomeo). — Ales la 22 Martie 1890. — † 4 Martie 1890.
Chasles (Philarète).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 18 Iulie 1873.
Cihac (Alex.).—Ales la 30 August 1872.— † 29 Iulie 1887.
25. **Cihac** (Dr. Iacob). —Ales la 30 August 1872.— † 17 Noemvrie 1888.

Crețianu (Gheorghe).—Ales la 22 Martie 1882.— † 6 August 1887.
Crookes (William).—Ales la 27 Maiu 1913.— † 1919.
Cuciureanu (Dr. Gheorghe).—Ales la 10 Sept. 1871.— † 10 Ianuarie 1886
Dahn (Felix). — Ales la 12 Aprilie 1894.— † 3 Ianuarie 1912.
30. **Darboux** (Jean Gustave).—Ales la 27 Maiu 1913.— † . . . . 1917.
De Gubernatis (Angelo).—Ales la 22 Martie 1895. — † 14 Fevruarie 1913.
Desjardins (Ernest).—Ales la 9 Septemvrie 1871. — † 9 Octomvrie 1886.
Diefenbach (Lorenz).—Ales la 15 Aprilie 1880.— † 16 Martie 1883.
Diez (Frederic).—Ales la 30 August 1872.— † 17 Maiu 1876.
35. **Egger** (Emil).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 18 August 1885.
Ehrlich (Dr. Paul).—Ales la 18 Maiu 1911.— † 20 August 1915.
Gaudry (Albert).—Ales la 23 Martie 1904.— † 27 Noemvrie 1908.
Gheorghian (Iosif), Mitropolit Primat al României. — Ales la 21 Maiu 1901. — † 24 Iunie 1909.
Gonata (Ștefan).—Ales la 12 Septemvrie 1870.— † 18 Septemvrie 1896.
40. **Grădișteanu** (Grigorie).—Ales la 30 Iunie 1879.—†28 Fevruarie 1892.
Grant Duff (Sir Mountstuart). — Ales la 12 Septemvrie 1875. — † 12 Ianuarie 1906.
Grecianu (Ștefan D.).—Ales la 9 Aprilie 1905.— † 1 August 1908.
Grigorescu (Nicolae).—Ales la 8 Aprilie 1899.— † 21 Iulie 1907.
Haynald (Cardinal Ludovic).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 4 Iulie 1891.
45. **Henry** (Louis).— Ales la 28 Maiu 1909.— † 23 Fevruarie 1913.
Hurmuzaki (Nicolae).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 19 Septemvrie 1909.
Jireček (Constantin).—Ales la 29 Maiu 1914.— † 28 Decemvrie 1917.
Ioanid (Gheorghe).—Ales la 10 Septemvrie 1871.—† 27 Decemvrie 1888.
Ionescu (Ioan).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 17 Decemvrie 1891.
50. **Kotzebue** (Wilhelm de).—Ales la 1 Aprilie 1884.—†24 Octomvrie 1887.
Kretzulescu (Constantin).—Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 20 Martie 1884.
Krumbacher (Karl). — Ales la 28 Martie 1906. — † 12 Decemvrie 1909.
Lamprecht (Karl).—Ales la 25 Maiu 1913.— † 10 Maiu 1915.
Lahovari (Gheorghe).—Ales la 25 Martie 1901.— † 13 Iunie 1909.
55. **Lasteyrie** (Comite Ferdinand de). — Ales la 9 Sept. 1871.— † 14 Maiu 1879.
Lepsius (Richard).—Ales la 30 August 1875.— † 10 Iulie 1884.
Linas (Charles de).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 14 Aprilie 1887.
Longperrier (Adrien de).—Ales la 7 Septemvrie 1871.—†14 Ianuarie 1882.
Ludwig (Dr. Ernst).— Ales la 4 Aprilie 1908. — † 1/14 Octomvrie 1915.
60. **Mangiuca** (Simeon).—Ales la 22 Martie 1890.— † 22 Noemvrie 1890.
Marsy (Comite de).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 16 Maiu 1900.
Metchnikoff (I.)—Ales la 24 Maiu 1911.— † 18 Iulie 1916.

Mihályi (Mitropolitul Victor).—Ales la 12 Aprilie 1894.—† 17 Ianuarie 1918.
Miklosich (Dr. Franz de).—Ales la 15 Aprilie 1880. — † 7 Martie 1891.
65. **Mommsen** (Teodor).—Ales la 3 Iulie 1879.— †. 19 Octomvrie 1903.
Monlau (Filip).—Ales la 12 Septemvrie 1870.— † 16 Fevruarie 1871.
Müller (Max).—Ales la 12 Septemvrie 1875.— † 15 Octomvrie 1900.
Mureșianu (Iacob).—Ales la 17 Septemvrie 1877.— † 17 Septemvrie 1887.
Naniescu (Iosif) Mitropolitul Moldovei. — Ales la 16 Aprilie 1888. — † 26 Ianuarie 1902.
70. **Petruszewicz** (Canonicul A. S.). — Ales la 22 Martie 1890. — † 11 Septemvrie 1913.
Picot (Emil).—Ales la 31 Maiu 1879.— † 13 Septemvrie 1918.
Poincaré (Jules-Henri).—Ales la 28 Maiu 1909.— † 4 Iulie 1912.
Poincaré (Lucien). — Ales la 11 Iunie 1919. — † 9 Martie 1920.
Polizu (Dr. Gheorghe A.).—Ales la 10 Septem. 1871.— † 18 Octom. 1886.
75. **Quinet** (Edgar).—Ales la 15 Septemvrie 1869.— † 27 Martie 1875.
Rambaud (Alfred).—Ales la 22 Martie 1895.— † 10 Noemvrie 1905.
Ramsay (Sir William).—Ales la 29 Maiu 1913.— † 1 August 1916.
Sella (Quintino).—Ales la 2 Aprilie 1883. — † 15 Martie 1884.
Șiaguna (Mitropolitul Andreiu). — Ales la 7 Septemvrie 1871. — † 16 Iunie 1873.
80. **Silași** (Dr. Gr.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 5 Ianuarie1897.
Stanley of Alderley (Lord Henry).— Ales la 7 Septemvrie 1871. — † 10 Decemvrie 1903.
Steenstrup (Johannes Japetus Smith).—Ales la 12 Septemvrie. 1870.— † 8 Iunie 1897.
Sturdza-Scheianu (Dimitrie).—Ales la 16 Aprilie 1907.— † 6 Fevruarie 1920.
Suruceanu (Ioan Cassian). — Ales la 11 Aprilie 1888. — † 18 Noemvrie 1897.
85. **Szabo** (Dr. Iosif).—Ales la 30 August 1872. — † 15 Decemvrie 1874.
Tobler (Adolf). — Ales la 30 August 1875.— † 5 Martie 1910.
Torma (Carol).—Ales la 22 Martie 1882.— † 17 Fevruarie 1897.
Ubicini (A.).—Ales la 9 Septemvrie 1871. — † 15 Octomvrie 1884.
Uvaroff (Alexis S.).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † Fevruarie 1885.
90. **Vegezzi-Ruscala** (G.).—Ales la 15 Septemv. 1869.—† 17 (29) Decemv. 1885
Virchow (Rudolf).—Ales la 6 Aprilie 1902.— † 23 August 1902.
White (Sir William A.).—Ales la 17 Martie 1885.—† 16 Decemv. 1892

MEMBRII CORESPONDENŢI

I. LA SECŢIUNEA LITERARĂ.

Români:

Agârbiceanu *Ioan* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Bănescu *Nicolae* (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
Bărbulescu *Ilie* (Iaşi). — Ales la 4 Aprilie 1908.
Bassarabescu *I. A.* (Ploeşti). — Ales la 25 Maiu 1909.
5. **Bengescu** *Gheorghe* (Bucureşti). — Ales la 2 Aprilie 1883.
Burada *Teodor T.* (Iaşi). — Ales la 25 Martie 1887.
Dan *Dimitrie* (Cernăuţi). — Ales la 23 Martie 1904.
Ghibu *Onisifor* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Gorovei *Artur* (Folticeni). — Ales la 28 Maiu 1915.
10. **Halipa** *Pantelimon* (Chişinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Hodoş *Enea* (Sibiiu). — Ales la 23 Martie 1904.
Murnu *Gheorghe* (Bucureşti). — Ales la 25 Maiu 1909.
Ortiz *Ramiro* (Bucureşti). — Ales la 10 Iunie 1920.
Papahagi *Pericle* (Silistria). — Ales la 26 Maiu 1916.
15 **Procopovici** *Alexe* (Cernăuţi). — Ales la 5 Iunie 1919.
Rădulescu-Pogoneanu *Ioan* (Bucureşti). — Ales la...
Sadoveanu *Mihail* (Iaşi). — Ales la 26 Maiu 1916.
Sandu-Aldea *Constantin* (Bucureşti). — Ales la 5 Iunie 1919.
Simionescu-Râmniceanu *Marin* (Focşani). — Ales la 5 Iunie 1919.
20. **Speranţia** *Teodor D.* (Bucureşti). — Ales la 31 Martie 1891.

Străini:

Bartoli *Mateiu* (Turin). — Ales la 29 Maiu 1914.
Friedwagner *M. H.* (Frankfurt pe Main). — Ales la 18 Maiu 1911.
Herzog *Eugen* (Cernăuţi). — Ales la 29 Maiu 1914.
Roques *Mario* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
5. **Rosny** *Léon de* (Paris). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
Sandfeld-Jensen *Kr.* (Copenhaga). — Ales la 18 Maiu 1911.

Schrader *Otto* (Breslau). — Ales la 30 Martie 1891.
Weigand *Dr. Gustav* (Lipsca). — Ales la 31 Martie 1892.
Zauner *Ad.* (Graz). — Ales la 29 Maiu 1914.

II. LA SECŢIUNEA ISTORICĂ.

Români:

Bogrea *Vasile* (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
Brătescu *Constantin* (Constanţa). — Ales la 5 Iunie 1919.
Cuza *A. C.* (Iaşi). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Docan *N.* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1915.
5. **Dragomir** *Dr. Silviu* (Cluj). — Ales la 26 Maiu 1916.
Filitti *I. C.* (Bucureşti). — Ales la 19 Maiu 1915.
Frăţiman *Justin* (Chişinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
Ghibănescu *Gh.* (Iaşi). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Hârjeu *General C. N.* (Bucureşti). — Ales la 27 Maiu 1909.
10. **Longinescu** *Ştefan* (Bucureşti). — Ales la 24 Maiu 1910.
Meteş *Preotul Ştefan* (Boholt). — Ales la 7 Iunie 1919.
Moisil *Constantin* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Negulescu *P. P.* (Bucureşti). — Ales la 19 Maiu 1915.
Pâclişan *Preotul Zenovie* (Blaj). — Ales la 5 Iunie 1919.
15. **Popa-Lisseanu** *Gheorghe* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Popescu *Diaconul Nicolae* (Bucureşti). — Ales la 10 Iunie 1920.
Popovici *Gheorghe* (Lugoş). — Ales la 29 Maiu 1909.
Russo *Demostene* (Bucureşti). — Ales la 5 Iunie 1919.
Slavici *Ioan* (Bucureşti). — Ales la 22 Martie 1882.
20. **Ursu** *Ioan* (Cluj). — Ales la 25 Maiu 1910.
Zotta *Sever* (Iaşi). — Ales la 7 Iunie 1919.

Străini:

Ghedeon *Emanuel* (Constantinopole). — Ales la 2 Aprilie 1891.
Guillouard *Louis Vincent* (Caën). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Kadlec *Karel* (Praga) — Ales la 7 Iunie 1919.
Nys *Ernest* (Bruxelles). — Ales la 1 Aprilie 1903.
5. **Radonić** *Iovan* (Belgrad). — Ales la 29 Maiu 1914.
Romstorfer *Karl A.* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Strzygowski *Iosif* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Tamm *Traugott.* (—?—) — Ales la 2 Aprilie 1891.

III. LA SECŢIUNEA ŞTIINŢIFICĂ.

Români:

Atanasiu *I.* (Bucureşti). — Ales la 24 Maiu 1911.
Athanasiu *Sava* (Iaşi). — Ales la 10 Iunie 1920.
Borcea *Ioan* (Iaşi). — Ales la 5 Iunie 1919.
Botezat *Eugeniu* (Cernăuţi). — Ales la 25 Maiu 1913.
5. **Călugăreanu** *Dr. D.* (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
Cantacuzino *Dr. I.* (Bucureşti). — Ales la 24 Maiu 1911.
Climescu *C.* (Iaşi). — Ales la 31 Martie 1892.
Constantinescu *Gogu* (Londra). — Ales la 10 Iunie 1920.
Cosmovici *Leon* (Iaşi). — Ales la 11 Martie 1893.
10. **Gerota** *Dr. D.* (Bucureşti). — Ales la 21 Maiu 1916.
Hurmuzescu *Dr. Dragomir* (Bucureşti). — Ales la 24 Maiu 1916.
Ionescu *Ioan* (Bucureşti). — Ales la 5 Iunie 1919.
Levaditi *Dr. C.* (Paris). — Ales la 24 Maiu 1910.
Moldoveanu *Dr. I.* (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
15. **Panaitescu** *General Scarlat* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Pompeiu *D.* (Bucureşti). — Ales la 21 Maiu 1916.
Riegler *Dr. Em.* (Iaşi). — Ales la 23 Martie 1904.
Ştefănescu *Sabba* (Bucureşti). — Ales la 11 Martie 1893.
Teodorescu *Em. C.* (Bucureşti). — Ales la 25 Maiu 1909.
20. **Vasilescu-Karpen** *Nicolae* (Bucureşti). — Ales la 5 Iunie 1919.

Străini:

Montandon *A. L.* (Bucureşti). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Montessus de Ballore *Fernand de* (Chili). — Ales la 27 Maiu 1913.
Pittard *Eugène* (Geneva). — Ales la 7 Iunie 1919.

MEMBRII CORESPONDENŢI DECEDAŢI.

Assaky (Dr. G.).—Ales la 20 Martie 1890.— † 22 Aprilie 1899.
Asser T. M. C. — Ales la 1 Aprilie 1903. — † 6 Iunie 1914.
Bamberg (Dr. Felix).—Ales la 2 Aprilie 1891.— † 31 Ianuarie 1893.
Barcianu (Sava Popovici).—Ales la 15 Septemvrie 1869.—† 17 Martie 1879.
5. **Boiu** (Zaharia).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 24 Octomvrie 1903.
Brătianu (General C. I.).—Ales la 10 Aprilie 1899.— † 6 Ianuarie 1910.
Broșteanu (Petre).—Ales la 1 Aprilie 1889. — † Ianuarie 1920.
Codrescu (Teodor).—Ales la 2 Aprilie 1886.— † 22 Martie 1894.
Culianu (N). — Ales la 1 Aprilie 1889. — † 28 Noemvrie 1915.
10. **Demetriescu** (Anghel).—Ales la 6 Aprilie 1902.— † 22 Iulie 1903.
Densușianu (Aron).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 4 Septemvrie 1900.
Densușianu (Nicolae).—Ales la 6 Aprilie 1880.— † 25 Martie 1911.
Dobrescu (N.). — Ales la 18 Maiu 1911. — † 10 Iulie 1914.
Eliad (Pompiliu). — Ales la 21 Maiu 1912. — † 24 Maiu 1914.
15. **Esarcu** (Constantin).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 8 Iunie 1898.
Gogu (Constantin).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 30 Ianuarie 1897.
Goldiș (Episcop Iosif).—Ales la 22 Martie 1882.—† 23 Martie 1902.
Ionnescu-Gion (G. I.).—Ales la 1 Aprilie 1889.— † 29 Iunie 1904.
Janka (Victor).—Ales la 22 Martie 1882.— † 9 August 1890.
20. **Jung** (Dr. Julius).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 1910.
Kalinderu (Dr. N.).—Ales la 29 Martie 1890.— † 16 Aprilie 1902.
Kaluzniacki (Dr. Emil). — Ales la 20 Martie 1890. — † 21 Iunie 1914.
Kanitz (August).—Ales la 22 Martie 1882.— † 30 Iunie 1896.
Lambrior (Alexandru).—Ales la 2 Martie 1882.— † 20 Septemvrie 1883.
25. **Laurian** (D. Aug.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 25 Octomvrie 1906.
Lecomte du Noüy (A.) — Ales la 25 Martie 1887. — † 11 Noemvrie 1914.
Legrand (Emil).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 15 Noemvrie 1903.
Mărgărit (Apostol).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 22 Iulie 1903.
Meșiota (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 19 Ianuarie 1878.
30. **Mihályi** (Ioan). — Ales la 25 Martie 1901. — † 14 Octomvrie 1914.

Negreanu (Dimitrie).—Ales la 11 Martie 1893.—† 30 Aprilie 1908.
Neniţescu (Ioan).—Ales la 18 Martie 1896.—† 23 Fevruarie 1901.
Obedenaru (Dr. Mihail G.).—Ales la 10 Septemvrie 1871.—† 9 Iulie 1885.
Odhner (C. T.). — Ales la 20 Martie 1890. — † 1904.
35. **Oniţ** (Virgil).—Ales la 3 Aprilie 1902.— † 8/21 Octomvrie 1915.
Petrescu (Dr. Z.).—Ales la 18 Martie 1885.— † 16 Decemvrie 1901.
Petrino (Dimitrie).—Ales la 17 Septemvrie 1877.— † 29 Aprilie 1878.
Pop (Gavril).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 27 Maiu 1883.
Popescu (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 3 Martie 1892.
40. **Popovici** (Gh.). — Ales la 11 Aprilie 1905.— † 12 Iulie 1905.
Robescu (C. F.). — Ales la 10 Sept. 1871. — † 1920.
Suţu (Dr. Alexandru).—Ales la 11 Aprilie 1881. — † 1920.
Roman (Visarion).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 29 Aprilie 1885.
Romniceanu (Dr. Gr.).—Ales la 20 Martie 1890.— † 1 Maiu 1915.
45. **Romniceanu** (M.)—Ales la 23 Martie 1904.— † 4 Octomvrie 1915.
Saligny (Alfons).—Ales la 3 Aprilie 1902.— † 4 Maiu 1903.
Schuyler (Eugen).—Ales la 12 Martie 1885.— † 16 Iulie 1890.
Şerbănescu (Colonel T.).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 2 Iulie 1901.
Tanoviceanu (Ioan) (Bucureşti).—Ales la 9 Aprilie 1897.— † 1917.
50. **Vârgolici** (Ştefan). — Ales la 25 Martie 1887. — † 29 Iulie 1897.
Vitzu (Dr. Alexandru N.). — Ales la 7 Aprilie 1897.— † 25 Decemvrie 1902.

OFICIILE ACADEMIEI ROMÂNE IN ANUL 1920—21.

A. DELEGAȚIUNEA.

Preşedintele Academiei Române	. . . .	**Onciul** *D.*
Asesori (Vicepreşedinţi):	din *Secțiunea Literară* .	**Brătescu-Voinești** *I.*
	din *Secțiunea Istorică* .	**Pârvan** *V.*
	din *Secțiunea Științifică*	**Hepites** *St. C.*
Secretar general (pe 7 ani, 1915—1922)	. . . .	**Negruzzi** *I. C.*

B. SECȚIUNILE.

I. SECŢIUNEA LITERARĂ.

Preşedinte	**Caragiani** *Ioan* (Iaşi)
Vicepreşedinte	**Brătescu-Voinești** *I.* (Bucureşti)
Secretar (pe 7 ani, 1914—1921)	**Bianu** *I.* (Bucureşti)

II. SECŢIUNEA ISTORICĂ.

Preşedinte	**Onciul** *D.* (Bucureşti).
Vicepreşedinte	**Stefanelli** *T. V.* (Folticeni).
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926)	**Pârvan** *V.* (Bucureşti)

III. SECŢIUNEA ŞTIINŢIFICĂ.

Preşedinte	**Marinescu** *Dr. G.* (Bucureşti)
Vicepreşedinte	**Simionescu** *I.* (Iaşi)
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926).	**Antipa** *Gr.* (Bucureşti)

C. COMISIUNILE.

I. Comisiunea permanentă a Bibliotecii:

Bianu *I.*, **Pârvan** *V.*, **Antipa** *Gr.*, Secretarii Secțiunilor.

II. Membru Conservator al Colecțiunii numismatice: **Sutzu** *M. C.*

III. Comisiunea pentru Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei din 1921:

Din Secțiunea Literară:
Brătescu-Voinești *I.*, **Ciobanu** *St.*, **Densușianu** *O.*, **Pușcariu** *S.*

Din Secțiunea Istorică:
Gusti *D.*, **Lăpědatu** *Al.*, **Nistor** *I.*, **Onciul** *D.*

Din Secțiunea Științifică:

Inculetz *I.*, **Mrazec** *L.*, **Poni** *P.*, **Țițeica** *G.*

IV. Comisiunile pentru lucrările intrate la următoarele premii din 1921:

a) *Năsturel*, de 5.000 lei despre: *Vasile Alecsandri: vieața și opera lui*:
Bianu *I.*, **Bogdan-Duică** *G.*, **Negruzzi** *I. C.*

b) *Neuschotz*, de 2.000 lei, despre: *Cipariu și Pumnul, activitatea lor filologică și literară:*
Bianu *I.*, **Densușianu** *O.*, **Pușcariu** *S.*

c) *Toncoviceanu*, de 1.000 lei: *Studiu despre versificația românească:*
Bârseanu *A.*, **Brătescu-Voinești** *I.*, **Zamfirescu** *Duiliu.*

d) *Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 lei: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor*:
Iorga *N.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*

e) *Alexandru Ioan Cuza*, de 6.000 lei: *Studiul sistematic, faunistic și biologic al larvelor de insecte din balta Brateș:* **Antipa** *Gr.*, **Racoviță** *Emil*, **Botezatu** *Eugen* (membru corespondent).

f) *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil), : *Studii originale despre etiologia, prevenirea și combaterea uneia sau mai multora din boalele cari cauzează marea mortalitate a primei copilării în România*:
Babeș *Dr. V.*, **Marinescu** *Dr. G.*, **Gerota** *Dr. D.* (membru corespondent).

g) *Lazăr*, de 5.000 lei: *Studiul chimic al lignitelor din țară:* **Mrazec** *L.*, **Poni** *P.*, **Simionescu** *I.*

h) *Anastasie Fătu*, de 3.000 lei: *Studiul și harta geologică a unei regiuni din țară:*
Mrazec *L.*, **Simionescu** *I.*, **Ștefănescu** *Sabba* (membru corespondent).

i) *Marele Premiu General Ioan Carp și Maria Carp* de 7.000 lei: *Energia pe care ne o pot da apele din țară:*
Hepites *St. C.*, **Saligny** *A.*, **Hurmuzescu** *Dr. Drag.* (membru corespondent).

V. Comisiunea financiară:

Antipa *Gr.*, **Mehedinți** *S.*, **Țițeica** *G.*

VI. Comisiunea bugetară:

Antipa *Gr.*, **Mehedinți** *S.*, **Poni** *P.*, **Simionescu** *I.*, **Țițeica** *G.*

VII. Comisiunea Fundațiunii Adamachi:

Negruzzi *I. C.*, **Poni** *P.*, **Simionescu** *I.*

VIII. Comisiunea școlară:

Mehedinți *S.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*

IX. Comisiunea Fondurilor I. Fătu și I. Scorțeanu:

Bârseanu *A.*, **Inculetz** *I.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*

X. Comisiunea Dicționarului:
Bianu *I.*, **Crainicianu** *Gr.*, **Hepites** *St. C.*, **Onciul** *D.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Zamfirescu** *Duiliu.*

XI. Comisiunea pentru localul Bibliotecii:
Antipa *Gr.*, **Bianu** *I.*, **Poni** *P.*, **Saligny** *A.*

XII. Comisiunea pentru revizuirea și unificarea regulamentului general al Academiei: **Bianu** *I.*, **Pârvan** *V.*, **Țițeica** *G.*

XIII. Comisiunea pentru potretele membrilor răposați și busturile foștilor președinți:
Bianu *I.*, **Hepites** *St. C.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Sutzu** *M. C.*, **Zamfirescu** *Duiliu.*

CUPRINSUL

PARTEA I.

ȘEDINȚELE ORDINARE

DELA 13 IUNIE 1919 PÂNĂ LA 14 MAIU 1920.

Pagina

PARTEA II.

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANUL 1920.

ŞTIINŢA SONICA

DE

INGINER G. CONSTANTINESCU

Sedinţa dela 14 Noemvrie 1919.

Doamnelor şi Domnilor,

Voiu începe conferinţa cu care voiu aveà onoarea a vă întreţine, aducând mulţumirile mele d-lor membri ai Academiei Române, cari mi-au făcut deosebita onoare de a mă invità să expun, în faţa unui auditoriu distins, un rezumat al lucrărilor mele asupra aplicaţiunii vibraţiunilor în trasmisiunea energiei mecanice. Această sală este un sanctuar al ştiinţei române şi cu un sentiment de veneraţiune şi cu oarecare teamă, că nu voiu fi la înălţimea aşteptărilor D-voastre, voiu intrà în subiectul ce-mi propun a desvoltà într'o oră. De altfel vă promit că aceasta va fi maximul de timp în care voiu abuzà de pacienţa D-voastre.

In această conferinţă voiu aveà să tratez despre o ştiinţă nouă şi anume: ştiinţa care se ocupă cu ***trasmisiunea energiei mecanice prin vibraţiuni.***

Titlul fiind cam lung, voiu preferì să întrebuinţez în cele ce urmează numele cu care noua ştiinţă a fost botezată de un prieten al meu, Sir Richard Paget, şi anume: ştinţa ,,sonică“.

Cuvântul ,,sonic“ are oarecare analogie cu ,,sunet“. Deoarece sunetele sunt rezultatul vibraţiunilor, denumirea de ,,sonic“ se potriveşte. Această ştiinţă este foarte tânără şi pot zice că este o fiică a armoniei muzicale. Inrudirea este cam neaşteptată, deoarece ar păreà că muzica n'are ce căutà în chestiuni de maşini, locomotive, automobile şi alte aplicaţiuni ale ştiinţei sonice. Sunt de altfel mulţi cari obişnuesc a separà arta de ştiinţă şi sunt şi mai mulţi aceia cari pretind că, pentru ca să fii om de ştiinţă, trebue neapărat să

stai închis într'un labaratoriu cu sticle sau mașini, iar dacă vrei să studiezi o problemă de fizică matematică, nu e absolut necesar să te ocupi de Haydn, Beethoven sau Mozart.

Deoarece este obiceiul de a se face câte un istoric în orice conferință, îl voiu face și eu; dar această intențiune a mea să nu vă îngrijorească prea mult, deoarece, fiind vorba de o știință nouă, nu voiu începe istoricul meu dela Greci sau dela Romani, ci numai de abià acum 20 de ani, de când am început să mă ocup de studiul vibrațiunilor. Ca să risipesc de îndată însă orice umbră de bănueală din partea D-voastre, că acest studiu l-am început poate prin vâjâetorile dela smeu sau moriscile dela Moși, țin să vă informez în acelaș timp că pe acea vreme aveam 17 ani împliniți și aveam pretențiunea de a compune la pian. Pe acea vreme voiam să învăț teoria armoniei muzicale, dar, cum nu am priceput mare lucru din cărțile de armonie ce-mi căzuseră în mână, am intreprins de a face singur o teorie a acordurilor muzicale pe baze matematice. Cam trei ani după aceasta, am reușit să descurc în mod mulțumitor pentru mine teoria acordurilor armoniei pe baze științifice. Acest prim succes m'a încurajat și am continuat să studiez vibrațiunile; câțiva dintre prietenii mei își aduc aminte că am făcut și o conferință la universitate asupra acestui subiect acum vreo 12 ani.

Studiul l-am continuat după aceea la diferite instrumente muzicale: am studiat trompetele, tuburile acustice, diferite fenomene acustice, și încetul cu încetul m'am familiarizat cu teoria vibrațiunilor.

In realitate, sunetele nu sunt decât o formă de energie și transmiterea sunetului este un caz particular al transmisiunii de energie. Această transmisiune se face prin unde sonore și atunci mi-am pus problema: oare dacă energiile în cantități foarte mici, cum e de exemplu energia unei trompete, se pot transmite la distanță prin vibrațiuni, nu cumva s'ar puteà retransformà aceste vibrațiuni în energie mecanică?.

Undele sunt de două feluri: sau le transmitem în aer, sau le transmitem în tuburi. Primele sunt unde sferice, cari se pierd sau se distribue împrejurul nostru, fără să le putem concentrà; pe când cele din categoria a doua sunt unde concentrate în tuburi, pe cari le putem conduce la distanță. Exemplul cel mai simplu de unde conduse la distanță este transmisiunea vorbei printr'un tub: dacă vorbim la un capăt al tubului, vocea se transmite până la capătul celălalt și toți știm că foarte puțin din voce se pierde. Se poate întâmplà ca vorbele să nu se înțeleagă totdeauna bine, dar energia se transmite

cu foarte puține pierderi, așà încât un tub acustic reprezintă o linie prin care putem transmite energie, fără ca aerul să circule dela un cap la altul.

Vibrațiunile sonore pe cari le transmitem printr'un tub au o frecvență destul de înaltă și de aceea se aud. Am puteà concepe foarte bine însă și vibrațiuni cari nu se aud. După cum în lumină sunt raze cari nu se văd, tot astfel pot fi sunete cari nu se aud. Sub o anumită limită, 32 vibrațiuni pe secundă, sunetul nu se mai aude; iar peste o anumită limită, peste 20.000 vibrațiuni pe secundă, iarăș nu se mai aude. Așà încât, ceeace se numește sunet, sunt transmisiunile vibratoare ce sunt percepute de simțurile noastre. Astfel fiind, intensitatea unui sunet nu este în general o măsură a cantității de energie ce se transmite în tub.

Problema de a dirige undele prin tuburi nu prezintă nici o dificultate; singura dificultate este de a concentrà o cantitate importantă de energie.

Problema transmisiunii energiei prin vibrațiuni mi-am pus-o în modul următor: la capătul unei conducte să producem vibrațiuni— reprezentând o energie considerabilă, — conducta ne servește de mediu de transmisiune, — la capătul celălalt se transformă vibrațiunea iarăș în energie mecanică.

Problema este destul de grea din mai multe puncte de vedere: undele ce se transmit prin aer sunt necesarmente foarte slabe din cauza marei elasticități a aerului. Atunci am investigat și posibilitatea transmisiunii prin alte medii și am studiat în special transmisiunea prin tuburi pline cu apă. Am constatat, în mod teoretic, că s'ar puteà transmite cantități considerabile de energie vibratoare prin lichide. Intrebuințând o frecvență destul de joasă, ca să nu se audă aceste unde, ne găsim în prezența unui fel de curent de energie pe care-l putem transmite prin tub și care are foarte mare analogie cu curentul electric, după cum veți vedeà mai departe.

Nu voiu intrà în detalii prea amănunțite asupra teoriei undelor, însă ar trebui să vă dau câteva explicațiuni asupra elementelor cari fac ca o transmisiune prin unde să fie posibilă. Aceste elemente sunt: elasticitatea, massa, frecarea și pierderile.

Incepând a mă ocupà cu transmisiunea undelor prin apă, primul lucru care mi s'a impus a fost necesitatea de a admite compresibilitatea apei. Odată acest element admis, se poate demonstrà că se pot transmite unde prin apă și aceste unde se pot calculà cu formule matematice, întocmai cum se face în acustică teoria vibrațiu-

nilor aeriene. Prin urmare, din punct de vedere teoretic, este posibil de a transmite energia prin unde dirijate într'un tub plin cu apă.

Elementul care a fost foarte mult contestat în practică, a fost compresibilitatea apei. Existența undelor în apă este ea însăș o probă că apa este compresibilă. De altfel s'au făcut experiențe foarte riguroase, cari demonstrau compresibilitatea apei; cu toate acestea, printr'o tradițiune, lumea a fost adusă să creadă că apa este incompresibilă. Cel mult se admiteà că apa, dacă este compresibilă, este compresibilă într'un grad așà de mic, încât această compresibilitate poate fi neglijată. Totuș această compresibilitate a apei nu este neglijabilă. Să vă dau un exemplu: daca luăm o conductă de 10 km. lungime și presupunem că la capătul acestei conducte punem un piston, pe care-l mișcăm alternativ cu o manivelă, conducta, fiind plină cu apă, manivela având o lungime spre exemplu de 3 cm. numai, și învârtind-o de 1000 ori pe minut, producem prin învârtirea manivelei pulsațiuni în această conductă de apă. La capătul celălalt al conductei punem un rezervoriu care să mănție conducta plină de apă. Dacă am calculà ce trebue să se întâmple în conductă acționând pistonul și am neglijà compresibilitatea apei, calculul ne-ar duce la rezultatul că presiunea trebue să atingă 30.000 atmosfere! Aceasta este o absurditate, pentrucă dacă facem experiența, practica ne dă numai 40 atmosfere. Iată prin urmare că nu putem să neglijăm compresibilitatea apei.

In fond, ce se produce în această conductă? Pistonul mișcându-se trimite o serie de unde, aceste unde circulă pe conductă cu viteza sunetului; energia pistonului se transformă în energie vibratoare care merge cu viteza sunetului în apă (cam $1^1/_2$ km. pe secundă) și care se transmite către capătul celălalt al conductei.

In hidraulică, mai toate tratatele încep expunerea studiului, afirmând că apa este incompresibilă sau așà de puțin compresibilă că putem neglijà compresibilitatea ei. Cu toate acestea, una din aplicațiunile hidraulice, care s'a întrebuințat de aproape de o sută de ani, a fost pomparea apei în mine. Prima idee care a venit în mintea unor oameni, cari nu știau carte multă, a fost să întrebuințeze o pompă în fundul minei, acționată de două coloane lichide, cari să fie mișcate alternativ prin două tuburi. Plecând dela teoria că apa este incompresibilă, ținând seamă în calcul numai de inerția apei, s'a ajuns la a se construì un fel de mașini de pompare în cari, în mod natural, numărul de pulsațiuni pe minut erà extrem de redus: 10—20 pe minut. Aceste mașini există și în ziua de astăzi și maximul nu-

mărului de revoluțiuni, cari s'au putut obține, este de 30 pe minut. Ori am reușit să fac mașini, cari să producă la capătul unei conducte foarte lungi peste 3000 pulsațiuni pe minut, numai pentrucă n'am neglijat compresibilitatea apei în calculele mele și am pornit astfel dela premise mai raționale.

Dacă calculăm lichidele, trebue să admitem că ele posedă massă și elasticitate: elasticitatea și massa sunt două proprietăți ale materiei, cari sunt absolute și nu se pot neglijà nici în calcul, nici în practică. A fost de fapt tradițiunea unei erori în hidraulică, care a prevenit găsirea științei sonice mai de vreme. Nu-mi fac dar un mare merit de a fi arătat pentru prima oară, că energia mecanică se poate transmite prin unde vibratoare. De altfel este și o chestie de psicologie în perpetuarea unei erori: a fost destul să se afirme dela catedră, că lichidele sunt puțin compresibile, ca toată lumea să fie de acord că într'adevăr sunt puțin compresibile. Cu toate acestea, Amagat a făcut experiențe riguroase și a dat coeficiente exacte asupra compresibilității apei, uleiului și altor multe lichide. Dar ce e curios, este că nimeni n'a dat importanța practică cuvenită acestor experiențe și lumea a persistat înainte în a considerà lichidele ca incompresibile din punct de vedere practic. Toată lumea e de acord că oțelul e elastic: ori a admite că oțelul este elastic este a admite că este compresibil; toți inginerii admit elasticitatea oțelului și construirea resorturilor este bazată tocmai pe compresibilitatea și elasticitatea lui. Totuș foarte mulți ingineri consideră apa ca incompresibilă; în construirea pompelor hidraulice, foarte des se ține seama de elasticitatea oțelului, dar se neglijeajă elasticitatea apei. Ori proporțiunea între aceste două elasticități este următoarea: oțelul are un coeficient de elasticitate de 2 milioane kgr. pe cmp., pe când apa numai 20.000, așà încât apa este de 100 ori mai compresibilă decât oțelul. Dacă am luà un tub de un metru lungime, l-am umpleà cu apă și am exercità asupra apei o presiune de 1000 kg pe cmp., am vedeà că această coloană de apă s'ar scurtà de 100 ori mai mult decât o tijă de fier de aceeaș lungime și care ar fi comprimată tot cu 1000 kg. pe cmp.

O altă cauză pentru care cred că nu s'a ajuns mai de vreme la transmisiunea energiei prin vibrațiuni, este un fel de convențiune în lumea științifică, prin care se afirmă că energia degenerează, când se transformă în vibrațiuni. Este ușor a transformà combustibilul in căldură de exemplu, dar e foarte greu să obții din căldură combustibil. Tot astfel se puteà crede, că dacă energia se transmite

ușor în vibrațiuni, reciproca n'ar fi posibilă. Nu erà de altfel nici o probă științifică a acestei păreri, în care de altfel eu n'am crezut, și atunci mi-am pus problema inversă: să transform vibrațiunile în energie.

Sunt multe feluri de energii ce se transformă dintr'una într'alta; unele sunt reversibile, iar altele ireversibile. De altfel nu erà așà de ușor a presupune că vibrațiunile ar fi o formă de energie reversibilă în energie mecanică cu randament înalt. De altfel nu se cunoșteà decât un singur exemplu de energie vibratoare reversibilă în energie mecanică și aceasta este energia curentului eléctric alternativ.

Pe când făceam teoria vibrațiunilor, am găsit în formule câteva relațiuni cari semănau foarte mult cu cele cunoscute în electricitate. In loc de a face teoria vibrațiunilor pe bazele urmate de pildă de Lagrange și Lord Ralleigh, am luat-o pe o cale mai practică și, în loc de a plecà dela ecuațiunile generale spre a ajunge la particular, am plecat dela particular spre a ajunge la general. In electricitate se începe prin a se da câteva definițiuni foarte simple, pe urmă se explică câteva experiențe și se aplică rezultatul acestor experiențe în formule matematice. Astfel se obțin rezultate cari se pot verificà și ele prin experiențe, după cum și bazele pe cari s'au întemeiat aceste transformări au fost verificate prin experiență. Ori experiențele asupra elasticității sunt foarte simple; experiențele asupra massei sunt iarăș simple. Astfel legile cari leagă între ele proprietățile elastice și de greutate ale materiei sunt legi foarte simple și se apropie mult de legile din electricitate, cari se ocupă cu capacitatea electrică și cu inducțiunea electrică. Din această simplă analogie am căutat să trag avantaje, și atunci, în loc de a pornì dela teorii generale, am definit capacitatea sonică, inerția sonică, fricțiunea și pierderea, după cum se face și în electricitate. Cu aceste patru definițiuni am reușit să fac teoria vibrațiunilor, care nu diferă de teoria electricității decât printr'un fel de permutare de cuvinte.

A fost întâmplare că legea de fricțiune sonică s'a potrivit cu legea rezistenței în electricitate. Formulele elementare fiind astfel identice în ambele științe, mi-a fost foarte ușor să copiez din electricitate ca dintr'un dicționar: am luat o proprietate electrică și am tradus-o în noua știință. Așà am făcut cu motoarele, cu rezonatoarele și cu toate proprietățile demonstrate în electricitate, pe cari am reușit să le traduc în elemente sonice. Am reușit să traduc astfel toate motoarele electrice în motoare sonice. Unui rezonator

electric spre exemplu care descarcă scântei îi corespunde în sonicitate un ciocan sonic, care descarcă lovituri asupra nicovalei.

Analogiile sunt așà de mari din punct de vedere teoretic, încât unui inginer, care ar ceti o carte de sonicitate, i s'ar păreà că cetește o carte de electricitate.

Prin urmare, mă găsiam în posesiunea unei formule de traducțiune și am început să văd cari sunt diferitele aplicațiuni practice ale nouăi științe.

In primul rând, aplicațiunile compresibilității lichidelor sunt destul de importante în ele însile: după cum, în electricitate, pot încărcà un condensator și-l pot descărcà la nevoie, tot astfel putem încărcà o butelie de oțel în care avem un lichid, comprimând lichidul la o presiune foarte mare. Dacă se comprimă uleiu de exemplu într'o butelie, la 2500 atmosfere, reducerea volumului e aproape de 10°/₀, adică din 10 litri facem 9 litri. Ori această diminuțiune de volum este considerabilă. Când lăsăm lichidul să revină la volum primitiv, energia e dată cu deaîntregul.

S'ar puteà zice: bine, dar și cu aer se poate face această experiență: dacă comprimăm aer într'o butelie, îmmagazinăm energie mecanică, și dacă facem expansiunea aerului, câștigăm energia înapoi.

Nu e tocmai așà, pentrucă aerul, dacă-l comprimăm cu presiune mare, se și încălzește, așà încât energia depusă în comprimare se transformă în energie potențială de compresiune și energie calorifică, care se răspândește și nu se poate deci recuperà toată energia ce am cheltuit în comprimare. Dacă comprimăm însă un lichid, ridicarea temperaturii este foarte mică — dacă o fi o fracțiune de grad centigrad pentru 1000 atmosfere,— așà încât mai toată energia se transformă în energie potențială, pe care o putem conservà și utilizà când vrem.

Ca să ilustrez avantajele ce putem trage din compresibilitatea lichidelor, am luat un obuz de tun, în care am pus uleiu. In obuz erà un cilindru și un piston în contact cu lichidul, arajant astfel ca să nu fie nici o scăpare de lichid. Impingând pistonul până în fund și punând o greutate asupra pistonului, după ce am legat pistonul cu o sârmă, am comprimat lichidul din obuz la 1000 atmosfere.

La această presiune, sârma care reținea pistonul se rupeà și energia potențială din obuz, îmmagazinată sub formă de energie elastică, aruncà pistonul afară împreună cu greutatea. Astfel, cu un obuz mic, care conținea un litru de uleiu, am reușit să arunc o granată la 150 metri. Energia pusă în acest obuz erà numai vreo 5

curse de pompă date de un băiețaș. Dacă acel băiețaș ar fi voit să arunce granata cu mâna, n'ar fi putut să o arunce la acea distanță, fiindcă n'ar fi putut obține concentrarea de energie căpătată în felul descris.

Se vede clar că expansibilitatea lichidelor este un factor important, din care putem trage foloase practice. Am mers mai departe, și în loc să mă limitez a aruncà o granată, am luat un tub de oțel în care au intrat trei litri de uleiu; comprimând uleiul la 2.000 atmosfere, am reușit să arunc un obuz de 8 kgr. la 500 metri, așà încât dejà mă apropiam de efecte balistice importante.

Presiunea de 2000 atmosfere este de acelaș ordin cu presiunea ce se produce în tunurile obișnuite prin explozibile. Iată deci că lichidele, comprimate la presiuni foarte mari, sunt imediat indicate ca să producă energie momentană, sub presiuni considerabile.

Perfecționând acest aparat, am reușit să fac un tun cu care am aruncat o bombă de 100 kgr. la 1500 metri fără foc și fără sgomot.

Acest rezultat este destul de interesant; din nefericire experiența a fost făcută cu mult prea târziu, neputând-o aplicà în timpul răsboiului.

V'am dat aceste exemple pentru a impresionà publicul asupra faptului, că compresibilitatea apei este un factor ce nu se poate neglijà. Neglijarea în trecut a compresibilității lichidelor a făcut că multe aplicațiuni practice, cari astăzi sunt dovedite, nu s'au putut descoperì mai nainte.

Este un pericol știința fără experimente: autoritatea științifică reușește câteodată a impune idei eronate în mintea studenților și generațiunilor viitoare în așà fel, că nimeni nu se gândește mai târziu să verifice lucruri cari, prin o consimțire generală, au fost trecute în rândul cunoștințelor pozitive. De altfel timpul nu e departe când de pildă o formulă greșită a lui Newton a prevenit găsirea aeroplanelor pe cale teoretică. Unii au ajuns, prin matematică, cu ajutorul acelei formule, să demonstreze că păsările nu pot să sboare; s'a făcut însă experiența și s'a dovedit că... păsările pot să sboare. De altfel lucrurile s'au aranjat prin schimbarea formulei și s'au inventat de atunci și aeroplanele.

V'am dat câteva exemple de aplicarea compresibilității lichidelor; doresc să vă dau câteva exemple și asupra aplicării transmisiunii energiei dela un punct la altul prin unde sau, cum zicem acum, prin transmisiune sonică. Deoarece sonicitatea — ca să-i dăm o denumire analogă cu electricitatea — este o știință așà de apropiată de electricitate, în formulă ar trebuì să rezulte ca și aplicațiunile

ei practice să meargă paralel. Intr'adevăr putem face în sonicitate toate aplicaţiunile cari au fost făcute de electricieni. Una din aplicaţiunile cele mai curioase este transmisiunea căldurii la distanţă prin vibraţiuni.

Ca să produc căldură prin vibraţiuni, am luat un generator sonic, care consistă dintr'o pompă: un simplu piston care se mişcă alternativ într'un cilindru. Din cilindru pleacă un conduct care este în comunicaţie cu o butelie de oţel plină cu apă. Această butelie corespunde cu ceeace în electricitate numim un condensator electric. Mai departe continuăm conducta şi o porţiune din conductă o întrerupem printr'un tub cu diametru foarte mic, spre exemplu un tub de un metru lungime învârtit în spirală şi având un diametru interior de 2 mm. La capătul acestui tub punem încă o butelie plină cu apă. Acest aranjament, din punct de vedere hidraulic, este o absurditate. Vorbesc de hidraulică, neglijând compresibilitatea apei. Dacă ţinem seama însă şi de acest factor, lucrurile stau altfel: începând să mişcăm pistonul alternativ printr'o bielă şi o manivelă, se produc pulsaţiuni în butelia dela începutul conductei. Această butelie devine un fel de generator de unde sonice. In tubul nostru circulă atunci unde, cari sunt forţate să treacă prin tubul cel subţire şi din tubul subţire să treacă înainte în butelia dela capătul conductei. Mişcarea e posibilă din cauza compresibilităţii lichidului şi din cauza posibilităţii transmisiunii energiei prin unde. Energia ondulatoare însă, trecând prin tubul subţire, produce căldură întocmai ca şi în electricitate.

Cu aparatul pe care l-am făcut am dobândit o temperatură de mai mult de 100 grade. Tubul, fiind învârtit în spirală, putem introduce în acest serpentin un pahar de apă care încălzindu-se, peste 2—3 minute, a început să fiarbă. Conducta care aduceà energia sonică în acest tub însă rămâneà rece şi, cum întrebuinţam apa ca mediu de transmisiune, am dovedit că e posibil să transmit energie calorifică printr'un tub cu apă rece.

Explicaţiunea totuş e foarte naturală, fiindcă densitatea curentului sonic în tubul cel mic este foarte mare şi se produce o pierdere prin frecare sonică, întocmai cum se produce prin rezistenţa ohmică în electricitate.

Putem merge mai departe cu experienţa: în loc să lăsăm tubul cel mic să încălzească apa la 100 grade, putem, întrebuinţând un calorimetru, să facem ca energia să nu mai poată radià dela tub, ci să se acumuleze. Astfel fiind, în mod teoretic, putem face ca acest tub să se poată încălzi până la orice temperatură. Limita la care tem-

peratura din acest tub va ajunge depinde de punctul de ebulițiune al lichidului din interior, fiindcă apa din tubul spiral iea de sigur aceeaș temperatură ca și tubul. Eu am aranjat, în experiența ce am făcut, ca presiunea medie să fie aproape 100 atmosfere. La această presiune apa nu fierbe nici la 500 grade, așà încât punând tubul în vată, vata s'a carbonizat. N'am mers mai departe ca să arăt că acest tub s'ar puteà face roșu, fiindcă sudurile tubului s'au topit, ieșind din tub aburi supraîncălziți, ceeace erà de așteptat. Așà dar din aceeaș conductă putem luà apă rece, apă caldă ori aburi supraîncălziți.

Transmisiunea căldurii prin unde sonice poate să aibă și aplicațiuni practice, însă eu am făcut-o mai mult din punctul de vedere al interesului științific, ca să arăt diferința enormă între efectele sonice și efectele hidraulice. Dacă am fi plecat dela ipoteza incompresibilității lichidelor, experiența ce v'am descris, evident n'ar fi fost posibilă.

Când am cerut brevetul asupra acumulării energiei, bazat pe comprimarea lichidelor, am fost refuzat în Statele Unite, pe motivul că mașinile mele nu pot funcționà; ori aceste mașini funcționau, erau în ființă la Londra, și a trebuit mărturia sub jurământ a unui membru dela „Royal Society" din Londra ca să se convingă „Patent Office" din Washington, că aceste invențiuni nu sunt imposibilități. Nu spun că lumea nu știà că lichidele sunt compresibile, dar nu o știà destul de bine și a trebuit întâiu demonstrat prin experiențe frapante nu numai că sunt compresibile, dar că elasticitatea lor este un factor important în industria mecanică.

In loc de a întrebuințà acumulatoare hidraulice ordinare, putem întrebuințà câteva butelii, obuze vechi astupate bine, în cari comprimăm lichidul la o presiune foarte mare. Aceste aparate costă cu mult mai puțin ca un acumulator hidraulic obișnuit.

O altă aplicațiune s'ar puteà face la resorturi: un obuz, în care e întrodus un piston și care e plin cu un lichid, poate servì drept resort, care să reziste la presiuni enorme. Pistonul intrând în lichid, îl comprimă, iar când încărcătura ce apasă pe piston descrește, elasticitatea lichidului împinge pistonul la punctul inițial.

O aplicațiune a transmisiunii prin vibrațiuni, care nu este de fapt decât o consecință a aplicării elasticității lichidelor pe o scară mai întinsă, este distribuțiunea de puteri în fabrici, întocmai cum se face astăzi cu motoare electrice. Multe probleme industriale n'au fost rezolvate practic de electricitate.

Este ușor a transmite energia electrică la distanțe mari cu un randament destul de bun; când este vorba însă de distribuțiunea energiei electrice, aparatele electrice sunt așà de puțin eficiente, adică randamentul lor e așà de jos, încât, din punct de vedere comercial, nu rentează. Deaceea mai toate fabricile, chiar și cele moderne, când instalează mașini într'un atelier, preferă să întrebuințeze sistemul cu transmisiuni de curele, vechiu de câteva sute de ani, cari sunt însă mai economice din punct de vedere comercial. Transmisiunea sonică rezolvă această problemă, în sensul că se poate atacà fiecare mașină, fiecare strung cu un motor sonic independent, acest motor fiind legat prin tuburi cu instalațiunea centrală, unde energia e produsă de o mașină de aburi, sau de un motor cu explozii sau orice fel de putere mecanică. Tuburile de transmisiuni sonice sunt mult mai puțin periculoase decât conductele electrice, apoi aparatele de control, robinetele de pornire sau de oprire ale motoarelor sonice sunt mult mai ieftine. Motoarele costă aproape jumătate sau chiar o treime din costul motoarelor electrice de aceeaș putere. Greutatea motoarelor e cam în aceeaș proporție de $^1/_3$. Așà încât, în ceeace privește distribuțiunea energiei, sonicitatea o iea înaintea electricității.

In ceeace privește transportarea energiei la distanțe foarte mari, este probabil că electricitatea are să aibă monopolul, fiindcă tuburile sonice sunt în general mai scumpe decât conductele electrice aeriene. Astfel fiind, întrevăd posibilitatea unei lucrări armonioase între electricitate și sonicitate. Spre exemplu în terenurile noastre petrolifere s'a găsit că e mai convenabil a se transmite energia electrică dela distanță și a se atacà diferitele aparate prin motoare electrice. Riscurile de incendiu și delicateța motorului electric însă se opun la această aplicațiune și atunci transmisiunea sonică va intervenì în curând ca o legătură de unire între sondă și curentul electric: s'ar puteà aduce energia electrică la o stațiune centrală, iar dela această stațiune centrală să o transformăm în energie sonică și s'o transportăm apoi la sonde prin tuburi de fier. In aceste tuburi ar puteà să circule chiar păcura ca mediu, sau petrol ori apă, iar sondele ar fi acționate de motoare sonice, cari nu prezintă nici un pericol, sunt extrem de simple, pot lucrà fără atențiune specială chiar sub apă, în noroiu, în orice condițiuni cât de grele.

Intrebuințarea motoarelor sonice în fabricile moderne va eliminà toate transmisiunile prin curele. Chiar și costul va fi mai ieftin cu timpul, căci chiar dacă transmisiunea prin curele este mai ieftină decât

cea sonică, totuș o economie s'ar realiză la construcțiunea atelierului, care n'ar mai aveà nevoie să fie de o zidărie atât de solidă, ne mai fiind nevoie să susțină toate roțile și fierăria cea grea, necesară în transmisiunea cu curele.

In motoarele sonice nu intră decât fontă și oțel; în motoarele electrice intră oțeluri destul de scumpe, intră cupru, mică și fel de fel de produse cauciucate și deaceea dat fiind că un motor sonic e foarte robust, poate să dureze indefinit, pe câtă vreme motorul electric are nenumărate piese cari cu timpul se deteriorează.

Alt teren de aplicare al transmisiunii sonice este în rezolvarea unor probleme în cari transmisiunea electrică nu se puteà aplicà de loc, de pildă la aeroplane. Tendința astăzi la aeroplane este de a se ajunge la o putere mecanică din ce în ce mai mare. Astfel s'au făcut aeroplane de 1000 și 2000 cai putere, iar acum în timpul din urmă, se studiază aeroplane de 5000 cai. Ori ca să se obție această putere enormă, este nevoie de mai multe motoare. Am în studiu, acum, un aeroplan în care 8 motoare vor fi instalate în nacela aeroplanului; acestea atacă 8 generatoare sonice, iar 4 elice puse la aripele aeroplanului sunt atacate de 4 motoare sonice. Instalațiunea corespunde întocmai felului cum s'ar face într'o instalațiune centrală de distribuțiune electrică.

Am făcut un motor sonic de aeroplan numai ca experiență și am reușit să fac un motor de 180 cai numai cu 30 kgr. Dacă am pune problema unui inginer electrician, n'ar puteà să facă un motor electric de 180 cai putere, decât în greutatea de cel puțin 1000 kgr.

Un alt teren de aplicațiune al undelor sonice este la ciocane.

Un ciocan sonic este o mașină foarte simplă: un piston cu mișcări alternative. Acest piston împinge asupra unei masse care oscilează între două resorturi. Massa și cu resortul formează un rezonator sonic. Undele cari alimentează ciocanul sunt convertite în energie de oscilări ale ciocanului, care descarcă fiecare lovitură pe o nicovală. Energia trece aproape integral din undă în lovituri asupra nicovalei.

Randamentul unui astfel de ciocan este foarte înalt. Am făcut un ciocan cu care se taie oțelul și care servește și la nituit, de un cal putere, și care făceà acelaș lucru ca un ciocan pneumatic, întrebuințând aer comprimat de 8 cai putere. De altfel este cunoscut că industria aerului comprimat pentru ciocane în mine sau cariere este foarte risipitoare: din 100 cai putere, numai 5 se întrebuințează efectiv la scule, pe când aceeaș instalațiune, cu transmisiune sonică, din 100 cai ar întrebuință 80 cai în mod efectiv.

Alt teren de aplicare al motoarelor sonice este la pompe şi aceasta se concepe uşor, pentrucă pompa este un aparat cu mişcări alternative, iar undele fiind alternative, se suprimă toate organele de rotaţiune: lagăre, roţi; astfel pompele sonice devin extrem de simple. Aceste pompe pot lucrà cu totul sub apă, cu motor, cu tot ceeace nu se poate face cu un motor electric.

Un teren de aplicaţiune foarte important este la vapoare, unde este nevoie, dela o turbină cu rotaţiuni foarte înalte, să se obţină mişcări rotative reduse la helice.

A fost o mare perfecţionare în maşinile cu aburi intervenţia turbinei cu aburi, însă în acelaş timp şi o mare greutate: aceea de a se acuplà cu helicea. O turbină de aburi trebue să se învârtească extrem de repede, ca să aibă randament, pe când helicea foarte încet ca să aibă randament important, aşà că o dificultate păreà că se loveşte de cealaltă. In ultimul timp însă s'a reuşit a se face angrenaje pentru puteri foarte mari şi vapoarele moderne întrebuinţează aceste angrenaje pentru a reduce numărul învârtiturilor turbinei la helice. In această combinaţiune însă nu se poate face mersul invers al helicei. Problema se rezolvă mult mai bine în mod sonic: se suprimă arborele de transmisiune la vapor, se înlocueşte cu 3—4 conducte sonice. Helicea e aplicată direct la motorul sonic şi se pot obţine învârtituri cât de puţine dorim. Cu acest aranjament suprimăm toate inconvenientele turbinei acuplate la helice, suprimăm şi tunelul vaporului, iar manevra se face întreagă pe circuitul sonic, cum s'ar face pe unul electric.

In fabricile metalurgice este iarăş nevoie de motoare, cari să învârtească foarte încet rulouri de laminoare, de exemplu. Motoarele sonice sunt indicate în aceste cazuri. Se pot face motoare sonice cari să se învârtească cu o singură revoluţiune pe minut, ceeace este aproape o imposibilitate cu electricitatea.

Unul din terenurile cele mai indicate pentru transmisiunile sonice este transmisiunea energiei dela motoarele cu explozii la maşinile la cari trebue un cuplu de demaraj foarte puternic, spre exemplu la tractoare. Motoarele cu benzină, în general, pot să meargă cu viteză foarte mare, însă au cuplu constant; ceeace se cere însă la tractoare este un cuplu variabil: la pornire mult mai puternic, în mers mult mai mic. Din această pricină lumea a fost forţată să întrebuinţeze angrenaje şi schimbătoare de viteză. Prin combinarea unui generator sonic cu un motor sonic, putem realizà un tractor, la care se pot suprimà toate organele intermediare.

Ceeace am zis ca aplicare la tractoare se aplică și la automobile, locomotive, camioane și altele. Așà încât, în tot ceeace privește problemele de tracțiune, noua știință deschide orizonturi cu totul nouă.

Acelaș lucru s'a încercat și prin eletricitate și s'a reușit în multe cazuri, însă mașinile electrice sunt mult mai scumpe și mult mai grele. Apoi un motor electric la demaraj se încălzește: motorul sonic la demaraj nu se încălzește, ci toată energia care se pune ridică presiunea foarte sus și pe urmă se stabilește un fel de echilibru. Deci la demaraj, în loc să avem căldură, avem presiune, ori presiunea nu absoarbe energie, cât timp vehiculul n'a pornit din loc. Aici este un avantaj: în loc să încălzim motoarele la pornire, cum se întâmplă cu cele electrice, ele rămân reci. La tramvaie, la tracțiunea pe căile ferate, aceasta este un avantaj foarte important.

Una din aplicațiunile științei sonice, care este foarte curioasă, este la tăierea sticlei. Am făcut un alternator sonic, care produce 500 vibrațiuni pe secundă și am căutat să văd cari sunt efectele vibrațiunii asupra unui ciocan în miniatură. Acést ciocan, care apăsă asupra unui ac de oțel, aveà proprietatea de a tăià sticla întocmai ca diamantul. Oțelul, chiar dacă nu e mai tare ca sticla, tot o taie prin percusiuni foarte dese, cari se produc asupra sticlei.

Aceasta este un teren neașteptat, fiindcă această proprietate se aplică nu numai la sticlă, căci am încercat și asupra cuarțului și pietrelor extrem de dure și am reușit a le tăià prin acest procedeu.

Dela această jucărie — erà un ciocan care nu cântărià nici 30 de grame—am studiat, cu un prieten al meu, o mașină mare petru perforarea de tuneluri. Cu câteva zile înainte de a plecà din Londra, am încercat mașina, care pulverizà granitul și-l transformà în praf. Idea prietenului meu este să sape un tunel în granit prin pulverizarea rocei. Aceasta deschide un orizont nou, pentrucă tunelurile în granit sunt foarte costisitoare. Astăzi se fac prin explozibile și prin perforatori cu aer comprimat, pe când, prin această aplicare a nouăi științe, se poate face un tunel într'un munte de granit printr'un aparat, care să meargă în mod continuu pulverizând roca, praful fiind transportat la distanță printr'un curent de apă.

Fiindcă venì vorba de generatoare de înaltă frecvență, o aplicațiune care mi-a venit în gând, a fost întrebuințarea lor la semnalizare. Am făcut aparate cari produc sunete în aer sau sub apă și cari absord foarte puțină energie. Un fluer cu aburi abià cu zece cai poate produce sunetul pe care un aparat sonic îl produce cu o jumătate de cal.

Ridicând frecvența, am reușit să fac o mașină care să producă 20.000 vibrațiuni pe secundă. Dejà ne depărtăm de vibrațiunile ordinare; nu mai avem nici un simț prin care să percepem aceste unde. Mașina se poate auzì până la un moment, cât timp frecvența este sub această limită de 20.000 vibrațiuni, dar pe urmă nu mai percepem sunetele. Naște acum întrebarea: cari sunt proprietățile fiziologice ale undelor peste limita audibilă? Intr'una din zile, pe când aveam un aparat de frecvență de 500 vibrațiuni pe secundă, am încercat să produc prin ciocniri unde de 100.000 pe secundă asupra unei bare de oțel. Această bară erà fixată într'un mâner de lemn. Nu știu dacă este o iluzie, însă a fost verificată de mai mulți prieteni: ținând mâna pe această bară și lovind bara cu ciocanul sonic cu 500 pe secundă, aveam impresiunea de căldură în mână. S'ar puteà zice că această căldură erà rezultatul fricțiunii între mâner și mână, dar îndată ce opriam loviturile, simțiam rece. Dacă mânerul s'ar fi încălzit prin frecare, n'am fi simțit imediat rece, ci numai după câtăva trecere de timp. Atunci s'a născut întrebarea: nu cumva căldura o fi o manifestare a vibrațiunii sonore de ordinul 100.000 sau mai sus pe secundă? Probabil că această frecvență este încă prea jos, ca să producă vibrațiuni calorifice, dar se poate ca lemnul în care erà oțelul să fi rezonat la frecvențe mult mai înalte, sub impulsiunea vibrațiunilor 100.000 pe secundă ale barei de oțel.

La această experiență a asistat și d-l G. G. Thomson, care-mi spuneà că și Tyndal făcuse aceeaș ipoteză: căldura n'ar fi decât vibrațiuni mecanice ale mediului care ne ambiază.

Efectele fiziologice ale curenților sonici, cam dela 200 până la 1000 pe secundă, sunt foarte interesante: dacă ținem o țeavă prin care trec vibrațiuni puternice de 500 pe secundă, vibrațiunile se simt în mână până aproape de umăr. Impresiunea este analogă impresiunii pe care o avem, dacă un curent alternativ trece prin corp. O bobină de inducțiune dă cam aceeaș impresiune, ca și vibrațiunile sonice. Astfel fiind, ar fi interesant de văzut, dacă nu cumvà s'ar puteà aplicà acești curenți în medicină. In multe cazuri, în medicină, cred că ar fi important să se poată produce o vibrațiune a țesăturilor, care să n'aibă inconvenientele vibrațiunilor electrice. Curentul electric se adresează mai mult nervilor și nervii indirect lucrează asupra mușchilor; pe când vibrațiunea sonică este o vibrațiune mecanică, care se adresează direct țesutului.

Fiindcă suntem aproape la sfârșitul conferinței, aș vrea numai să fac o mică aluziune la începutul ei. Am pornit dela armonie, ca să

ajungem la legile curenților sonici și la întrebuințările lor industriale. Perfecționând știința sonică, cred că va fi posibil de a se găsi explicațiuni mult mai simple în alte domenii, spre exemplu în domeniul electric.

Ambițiunea teoreticianului este totdeauna mare, fiecare vrea să facă teorii nouă, însă teoriile cari se fac în electricitate pot fi tot atât de puțin de justificate ca și teoriile cari s'ar puteà face în sonicitate. O idee generală este că energia mecanică nu poate să meargă mai repede decât sunetul în mediul în care o transmitem. Ori am găsit că se poate foarte bine ca energia mecanică să meargă mai repede decât sunetul. Am calculat conducte sonice, prin cari am puteà trimite unde, cari să meargă spre exemplu cu o viteză de 10.000 metri pe secundă sau chiar 100.000 metri pe secundă. Ori dacă avem posibilitatea să facem să crească sau să scurtăm undele după voința noastră în mediile materiale, nu văd nici o rațiune de ce nu am face o teorie nouă a diferitelor mișcări vibratoare în mediul material și pe urmă s'o aplicăm la electricitate, căldură, sonicitate și alte feluri de energii.

Una din consecințele teoriei transmisiunii sonice este, că dacă avem o conductă foarte lungă, nu putem învârtì generatorul decât cu o anume selecțiune de frecvențe, cari diferă unele de altele prin intervale definite. Acestea sunt frecvențele cari împart lungimea tubului într'un număr întreg de lungimi de semiunde așà, încât revoluțiunile generatorului posibile nu pot fi reprezentate de o funcțiune continuă. Aceasta este o indicațiune că numerele întregi au mare influență asupra frecvențelor posibile în transmisiunea sonică. De altfel, în armonie numerele întregi sunt bazele armoniei. O conductă sonică se împarte tot așà în numere întregi de lungimi de undă. Dacă punem mai multe generatoare, pe aceeaș conductă, ar fi foarte posibil să învârtim unul la 1000 revoluțiuni, altul la 2000, altul la 3000 spre exemplu, însă nu la 1015 de pildă. Prin urmare cuplarea generatoarelor sonice pe o linie este legată de teoria acordurilor muzicale; ele se pot învârtì numai la frecvențe cari sunt între ele într'un raport de numere întregi. Ori că ar fi o lege foarte generală în natură, că lucrurile se petrec numai după legile armoniei; numerele întregi ar conduce atunci distribuțiunea vibrațiunilor de orice natură. Ar urmà că este imposibil de a transmite energia printr'o serie de frecvențe, cari nu se au între ele în numere întregi.

Dacă ne gândim la teoria atomică în chimie, vedem că legi analoge se prezintă și acolo. Numerele întregi în chimie au făcut să

se confirme teoria atomilor. Am puteà foatre bine însă să imaginăm o teorie a vibrațiunilor elementelor ca bază a chimiei și atunci aceste numere întregi în chimie n'ar fi decât exprimarea faptului, că combinațiunile chimice nu sunt decât acorduri armonice ale unor vibrațiuni ale materiei.

In acordurile muzicale avem acorduri consonante și acorduri disonante; foarte probabil că și în natură fenomenele se împart în două clase: fenomene consonante și fenomene disonante. Cele disonante nu pot sta de sine stătătoare, tind către forme mai simple, cari sunt formele consonante sau armonice. In chimie acelaș lucru: combinațiunile se aranjează să fie în raporturi întregi, cât se poate mai simple. Cu cât combinațiunile sunt mai complicate, cu atât sunt mai instabile. Așà încât încet, încet cred că dacă aș continuà conferința, ne-am întoarce îndărăt la muzică.

De sigur impaciența D-Voastre a întrecut limita admisibilă. Voiu terminà deci această cuvântare cu conștiința împăcată, că mi-am făcut datoria plăcută de a vă face o comunicațiune care, în orice caz, a fost ascultată cu bunăvoință. Mărturisesc că nu-mi fac iluzia a fi fost prea clar în expunerea mea, în orice caz mă consolez cu constatarea că ar fi fost foarte greu să se poată face mai bine cu un subiect atât de tecnic și special, într'o expunere care să fie pe înțelesul tuturor.

Vă mulțumesc dar, Doamnelor și Domnilor, pentru amabilitatea de a fi venit la această conferință și sper că nu v'a obosit prea mult cuvântarea mea.

ERRATA

Cetitorul va binevoi să îndrepteze următoarele greşeli:

Pag.				
2,	rândul	11 de sus,	suprimă:	la.
3,	»	13 de jos,	cetește:	caractère.
10,	»	8 »	»	romanischen.
13,	»	11 de sus,	»	colindă.
»	»	16 »	»	contaminare.
15,	»	11 de jos,	»	roumaine.
20,	»	2 de sus,	»	kalenduar.
28,	»	7 »	»	§ 14. Acest...
»	»	17 de jos,	»	lar.
»	»	9 »	»	Gennep.
29,	»	1 de sus,	»	Cazarii.
35,	»	13 »	»	Vor., Dat.
37,	»	2 »	»	v. p. 30...
40,	»	15 de jos,	»	Trib., 153.
51,	»	1 de sus,	»	CICLUL VI.
52,	»	14 »	»	Gaster, id., I, 288-
59,	»	6 de jos,	»	einige.

proprii psicologiei populare.

2. Căutând a stabili originea colindelor religioase, cântate la naşterea Domnului, ele nu pot fi izolate de complexul de împrejurări din cari fac parte.

Acei cari s'au ocupat cu studierea sărbătorilor naşterii lui

COLINDELE RELIGIOASE LA ROMÂNI

DE

AL. ROSETTI.

Şedinţa dela 5 Decemvrie 1919.

I.

> «Pentru ca literatura poporană comparativă să se ridice la o adevărată înălţime ştiinţifică, se cere aplicarea acelei severe metode, prin care se distinge astăzi linguistica.»
>
> (B. P. Hasdeu, *Cuv. den bătrâni*, II, 502.)

Colindele. Definiţie. Originea sărbătorilor Crăciunului. Originea colindelor religioase. Influenţa cărţilor populare. Influenţa Noului Testament şi a Vieţilor Sfinţilor. Influenţa autorului. Privire de ansamblu. Conţinutul colindelor religioase. Clasificarea lor. Transformarea redacţiunii primitive. Cicluri, tipuri, variante. Contaminări.

1. Colindele, „les Noëls qu'on chante en allant de maison en maison", în noaptea de 24 spre 25 Decemvrie (ajunul Crăciunului) sau în noaptea de Sf. Vasile (anul nou), sunt de două feluri:

a) Colindele religioase, producţii epice în versuri, de origine literară, având subiecte referitoare, de cele mai dese ori, la Isus Hristos.

b) Colindele sociale, cu un caracter liric, adaptate după situaţia celor în faţa cărora se cântă.

In cercetarea de faţă ne-am ocupat numai de *colindele religioase*, încercându-ne să le clasificăm şi să deosebim în conţinutul lor ceeace este datorit influenţei literare, şi cari sunt elementele proprii psicologiei populare.

2. Căutând a stabili originea colindelor religioase, cântate la naşterea Domnului, ele nu pot fi izolate de complexul de împrejurări din cari fac parte.

Acei cari s'au ocupat cu studierea sărbătorilor naşterii lui

Isus Hristos sunt de acord că ele reproduc datina păgână a cultului soarelui, în forma *mithriacismului*, religie adoptată de Romani, și sărbătorile acestora, numite *Saturnalia* și *festum Kalendarum*.

Creștinismul a căutat să dea altă înfățișare acestor sărbători, îmbrăcându-le într'o nouă haină, sub care totuș se ghicește pătura primitivă păgână, fixând nașterea Domnului în ziua de 25 Decemvrie (solstițiul de iarnă), ca înlocuire a sărbătorii păgâne *dies natalis Solis invicti.* [1])

Din studiile făcute, rezultă că nu numai la Români, dar și la la celelalte popoare romanice și la Slavi, *colindatul* este un obiceiu străvechiu, moștenit dela Romani. [2])

Vom cercetă mai departe (cap. II, § 9 sq.) originea cântecelor religioase, numite la Români *colinde.*

---

1) Cf. Ed. Tylor, *La civilisation primitive.* Paris 1878, II, 380—386. P. Saintyves, *Les saints successeurs des dieux.* Paris 1907, 355—62. P. Sébillot, *Le paganisme contemporain chez les peuples celto-latins.* Paris 1908, 257—62. Un studiu amănunțit asupra divinității *Mithra*, in Fr. Cumont, *Les mystères de Mithra.* Paris 1902, pp. 3, 65, 68, 82—7, 107, 116—18, 158—65. Răspândirea acestui cult în Dacia a fost foarte puțin studiată. Cf. Cumont, op. cit., 37—39 și V. Pârvan, *Contribuțiuni epigrafice la ist. creștinismului daco-rom.* Buc. 1911. Pentru supravieţuirea credinţelor și superstiţiilor păgâne, v. și id., 142—44. Laisnel de la Salle, *Le Berry.* Paris 1900, 15—23. Ad. Strausz, *Bg. Vksd.*, 29—31 şi Id., *Bulg.*, 329.

Pentru *festum Kalendarum* cf. Du Cange, *Glossarium mediae et infimae latinitatis. . .* Parisiis 1844, 959 şi 962. Studii asupra datinelor, credinţelor şi superstiţiilor Românilor la Crăciun, asupra felului de a colindà și a colindelor, v. în: Pah. A. G (eanoglu) L (esviodax), *Filosofia babelor.* Buc. 1847, 10—18. Asupra acestei colecţii v. *Șez.*, XIII, 97—110 și XIV, 185. *Marien.*, VIII—XV. I. K. Schuller, *Kolinda.* Hermanstadt 1860 (studiu bazat pe colecţia *Marien.*). W. Schmidt, *Das Jahr und seine Tage in Meinung und Brauch der Romänen Siebenbürgens*; Id., 1866, 1—3. G. Dem. Teodorescu, *Noțiuni despre colindele rom.* Buc. 1879, 32—34. Id., *Incercare asupra unor credinţe, datine şi moravuri ale pop. rom.*; Id., 1874, 9—42, 55—66. Sim, Mangiuca, *Călindariu* pe anul 1882. Oravița 1881, 2-31. M. Gaster, *Lit. pop.*, 459—60. L. Şăineanu, *Incercare asupra semasiologiei limb. rom.* Buc. 1887, 43—44. *Gazeta Transilvaniei.* Brașov 1891, n-r 286. *Lumina pentru toţi.* An. 4 (1888), 3—6. *Albina Carpaţilor*, II. Sibiiu 1878; 434—37. 446—48. S. Mândrescu, *Literatură şi obiceiuri pop. din comuna Rapa de jos.* Buc. 1892, 208—225. S. Fl. Marian, *Sărb.*, I, 1—88 și 149. *Alex.*, 286—90. D Ollănescu, *Teatrul la Români.* An. Ac. Rom. XVIII. Liter., 77—107. C. Rădulescu Codin și D. Mihalache, *Sărb. pop.*, 5—14, 95—105. T. Pamfile, *Sărb.*, 19—20, 119—20, 197—204. *Vicin*, 5—7. *Helcon*, 9—12. *Reteg*, 259—65. T. Pamfile, *Crăciunul*, passim. *Vor.*, *Dat.*, 909. *I. Cig.*, IV, 48—50, 80—81, 212. V, 338, 367, 388. VI, 79, 80, 209, 211, 305 *Familia*, 28 (1891), Oradia Mare 1906. *Ungaria*, an. 3 (1909), n-r. 1. Ov. Densușianu, *Haț.*, 16—17. V. Păcală, *Monografia satului Rășinari.* Sibiiu, 1915. 185—88. G. Weigand, *Die Aromunen.* Leipzig 1894. II, 127—8. 132—34. Per. Papahagi, *Arom.*, 709—712. D. Cosmulei, *Datine, credinţe și superstiții aromanești.* Buc. 1909, 42—43. N. Baţaria (Din vieaţa Rom. Macedoneni), în *Șez.*, VIII, 177—183. La Megleniţi: Pap., *Arom.*, 712—13. Id., *Megleno-Rom.* An. Ac. Rom. XXV. Liter. Buc. 1902. I, 110—12. La Istrieni: T. Burada, *O călătorie in satele românești din Istria.* Buc. 1896; 45. La Rom. din Moravia: Id., *O călătorie la Rom. din Moravia.* Iași 1894, 29—30.

2) V. această lucrare, § 10, unde e citat Du Cange, op. cit., 962.

3. Colindele religioase sunt de origine literară

Diecii s'au inspirat din Noul Testament, din Viețile Sfinților și mai ales din apocrifele, pseudepigrafele și apocalipsurile curente, versificându-le redacțiunea.

Aceste cărți populare răspundeau nevoilor psicologice cari au rămas aceleași în popor până în ziua de astăzi: ele explicau acelor oameni naivi tainele alcătuirii lumii, povestiau cu amănunte vieața lui Adam, a lui Isus Hristos sau a Sfinților preferați, și mai ales descriau vieața viitoare, muncile din iad și fericirea din raiu, chestiune pe care omul primitiv și-a pus-o în totdeauna, și care l-a preocupat cu deosebire.[1])

In această privință, Gaster spune următoarele: «nimic nu place poporului mai mult, decât dacă i se vorbește în limba lui, în *ideile lui*, apropiindu-se cât se poate de ceeace el are sădit în inima lui din tinerețe».[2])

Apoi, nu trebue trecut cu vederea faptul că, în special despre Sf. Ion, Sf. Ilie și Sfânta Vineri, poporul aveà numeroase legende, și că la sărbătorile lor observà anumite regule, a căror origine trebue căutată în trecutul antecreștin, în păgânism.

Apocrifele, și în special apocrifele bogomilice, cari tratau subiecte asemănătoare, au venit să se grefeze pe acest substrat.[3])

---

1) Aceasta este caracteristica literaturii medievale. Cf. în această privință caracterizarea literaturii evului mediu francez, dată de Gaston Paris, în *La littérature française au moyen âge* [3]. Paris 1905: 30--32, care poate fi aplicată producțiilor de cari ne ocupăm.

2) *Lit. pop.*, 254.

3) Despre apocrife și însemnătatea lor cf. Pypine et Spasovič, *Histoire des littératures slaves* (trad. française par E. Denis). Paris 1881, p. 99: «Le succès de ces livres fut sans doute grand auprès des néophytes du christianisme. Leur carectère légendaire, la part qu'ils faisaient à l'imagination, leur simplicité, la clarté dont ils éclairaient les points les plus obscurs et les plus graves de la religion, leur donnaient un charme pénétrant et en faisaient une des lectures les plus agréables aux fidèles, presque un Manuel de la Foi». *Hasdeu, Cur., II.*, 254—60 și K. Krumbacher, *Geschichte der byzantinischen Litteratur* [2]. Munchen 1897: 176--182 (p. 177): «sie (die Apokryphen) gewährt einen Einblick in das Kulturleben der Volkskreise, das von den übrigen Litteraten nur zu oft vernachlässigt wurde; sie offenbart eine Frische der Religiosität, deren Spuren man in den Kreisen der Zunftheologen vergebens sucht . . . . . (p. 182): jedes psichologische Interesse an der historischen Person selbst, an ihren Kämpfen, Leider und Freuden hat aufgehört; das Thatsächliche dient nur der Einkleidung von Ideen und moralischen Vorschriften, die dem Leser eingeprägt werden sollen». Vezi și

Acestor fapte le datorează cărțile populare înșirate mai sus imensa lor răspândire și influența lor neîndoioasă asupra sufletului poporului (v. de ex. mai departe, la tipul 20, pentru influența apocrifelor bogomilice).

4. Am vorbit (§ 3) de influența Noului Testament și de a Vieților Sfinților.

Din cercetările noastre reiese că a admite că diecii s'au inspirat numai din cărțile populare înșirate mai sus, ar fi un punct de vedere greșit.

In această privință, trebuesc ținute în samă cele indicate amănunțit în capit. IV al acestei lucrări.

Cu atât mai ușor a fost influențat poporul de Evanghelie și de Viețile Sfinților, cu cât aceste cărți aveau autoritatea textului oficial religios, ale cărui porunci erau păzite cu sfințenie.

Am văzut cum autorii colindelor religioase s'au inspirat din apocrifele atât de răspândite.

Dar identitatea aceluiaș subiect în Evanghelie și în apocrif le-a îngăduit autorilor anonimi să facă o apropiere între ambele redacțiuni, cari s'au contopit apoi în noua formă pe care au dat-o pasagiului respectiv.

Au intrat, așà dar, unele motive sau teme izvorîte din Noul Testament, cari s'au adaos redacțiunii primitive de origine apocrifă.

Cu privire la Viețile Sfinților, înțelegem prin acestea și influența Bibliei asupra colindelor religioase.

De pildă, pentru felul cum poporul privește pe *Sf. Ilie*, am indicat la locul respectiv (v. tipul 16) cum această credință are asemănări neîndoioase cu felul în care acest Sfânt ne e înfățișat în Vechiul Testament (v. și tipul 26, *Simion Stâlpnicul)*.

G. Paris, op. cit., 222. Pentru felul cum s'au alcătuit și de unde au pornit apocrifele, cf. Gaster, *Lit. pop.*, 253—59. Pentru importanța apocrifelor române, cf. M. Gaster, în *Atheneul Român*. Conferințe publice, I, Buc. 1894; 259—63. Influența apocrifelor asupra literat. pop. rom., în Id., 263—70. V. și L. Șaineanu, *Istoria filologiei rom.*[2] Buc. 1895; 294. Pentru răspândirea apocrifelor la Români, cf. I. Bogdan, *Cultura veche rom.* Buc. 1898. 72—74. Pentru Sf. Ilie, Sf. Ion și Sf. Vineri, v. mai departe, la cap. IV. Asupra apocrifelor de origine bizantină sau bogomilică, v. Pypine et Spasovič, op. cit., 98—123 și 226—229. La pp. 95—96 e studiat felul cum Bogomilii dădeau răspunsuri la întrebările despre moarte, vieață după moarte, etc., pe cari și le punea poporul (v. mai sus,). V. de asemenea Ad. Strausz, *Bulg.*, pp. 5 și 119, și această lucrare, tip. 20 și 26.

Vieţile Sfinţilor au fost un intermediar, pentrucă Biblia n'a putut înrâurì asupra mentalităţii poporului, nefiind cetită nici măcar în biserică.[1])

Afară de poveştile biblice, Vieţile Sfinţilor mai cuprindeau redacţiuni în cari se descriau traiul şi minunile unor Sfinţi, redacţiuni despre cari avem probe că au influenţat sufletul popular. Aceste poveşti aveau alt izvor decât Vechiul Testament (v. d. ex. «Vieaţa Sf. Vasilie cel nou» la tip. 15).

Din corpul Vieţilor Sfinţilor au fost extrase povestirile despre Sfinţii preferaţi de popor, poveşti care au devenit cărţi populare deosebite, căpătând imensă răspândire pe care o aveau apocrifele, pseudepigrafele şi apocalipsurile, fiind transcrise în sute de redacţiuni manuscrise.

Cum spuneam mai sus pentru Noul Testament, cu vieţile Sfinţilor s'a întâmplat adesea un proces identic de contopire a 2 redacţiuni asemănătoare în fond, una cuprinsă în Evanghelie, cealaltă în Vieţile Sfinţilor: autorii colindelor religioase au avut astfel mai multe izvoare din cari să se inspire (v. tip. 2, 5).[2])

1) Am citat (v. capit. IV), în note, textul însuş al *Vieţilor Sfinţilor*, la colindele în cari autorii lor s'au inspirat dintr'însele. Am căutat să dăm pasagiile din vechile ediţii sau msse ale acestor Vieţi, pentru a proba că paralelismele dintre colinde şi cele cuprinse în Vieţile Sfinţilor insemnează o inspiraţiune directă dela aceste izvoare, cari ţineau la îndemâna autorilor cântecelor religioase pasagiile respective. De asemenea, din reproducerea pasagiilor din ediţiile posterioare, până în zilele noastre, reiese că textul Vieţilor Sfinţilor n'a suferit schimbări în fond, ci numai în formă, materialul la dispoziţia autorilor colindelor rămânând acelaş.

2) Un proces identic s'a petrecut în literatura evului mediu francez cu *misterele* (producţiuni dramatice religioase), inspirate din Evanghelie sau din texte apocrife. Cf. G. Paris, op. cit., pp. 261 — 63. Asupra influenţei Vieţilor Sfinţilor, vezi id., p. 232. Un exemplu tipic de influenţă a literaturii bisericeşti scrise asupra literaturii noastre populare, îl avem în colindele, cântecele de stea şi bocetele cuprinzând părţi sau reproducând pe de-a'ntregul Psalmi din *Psaltirea* versificată de Mitropolitul Dosofteiu. V. în această privinţă I. Bianu, *Psaltirea în versuri întocmită de Dosofteiu*, ed. Ac. Rom. Buc. 1887, pp. XXV şi XXXIII. Gaster, *Crest.*, I., p. XXII şi N. Iorga, *Ist. literat. religioase a Rom.* Buc. 1904, p. 186. Influenţa Psalmilor lui Dosofteiu se explică prin faptul că Mitropolitul a fost influenţat el însuş de poezia populară în compunerea lor. Exemple în Gaster, op. cit., II, 142 (psalmul 46 al lui Dosofteiu). Id., p. 140 (ps. 48). V. şi Aur. Metroniu, în *Conv. Lit.*, XLVII (1913), 415—16 (416 n. 1). V. mai jos, p. 6 n. 3.

5. Știm că literatura populară scrisă presupune un scop bine definit la scriitor: vrea să edifice, să învețe pe aceia cărora li se adresează.

Intr'însa predomneşte elementul didactic.

Iar cea nescrisă, dimpotrivă, e spontană, e lirică.

In acest caz, colindele n'ar prezintà nici un interes. Căci studiul lor s'ar mărginì la fixarea pasagiului respectiv dela care a pornit autorul cântecului religios.

Lucrurile însă nu stau astfel.

Autorul colindei, biet popă sau diac fără învățătură,[1]) așà cum erau mai toți în veacurile trecute, erà el însuș un om din popor. Versificând redacţiunea aleasă, el a transformat-o, adăogându-i unele elemente și lăsând altele să dispară, armonizând-o cu tendinţele lui, cu concepţia lui, care de fapt nu-i erà proprie şi nu se deosibià, căci erà la fel cu a restului poporului.

«La ţară nu se vede acea diferenţiere și diversitate de tendinţe, care se observă în sânul societăţii din orașe. . . . . De aceea și concluziunile psicologice la cari vom ajunge . . . . . le vom puteà considerà ca generale, și existente pentru toți aceia cari au primit și admiră o asemenea literatură.»[2])

Cu privire la felul cum lucrau autorii colindelor, avem indicaţiuni preţioase în manuscrisele de colinde și cântece de stea publicate de Gaster, sau în acelea cari se află în Bibl. Acad. Rom.[3])

---

1) V. și Gaster, *Rev. ist., arh*., II, p. 314: «Această preocupaţiune cu teme religioase, cu vlădică, dieci, popi, cu formule de adresă, etc., toate ne dovedesc că autorii și prelucrătorii acestor cântece (colinde) sunt dascălii și diecii.»

2) Cf. Ov. Densuşianu, în *Rev. critică literară*, I (1893), p. 157.

3) Mss. n-r. 356, 438, 3421 şi 4153 din Bibl. Ac. Rom. Cu privire la colecţia lui A. Pann, de care ne-am folosit și noi, Gaster spune următoarele: «Importanţa acestei colecţiuni (cele 2 mss. pe cari le publica în *Rev.* cit.) este cu atât mai mare, cu cât contribuește asemenea de a ne luminà asupra activităţii lui Anton Pann. Și aci se constată.... că s'a folosit de manuscriptele anterioare, schimbându-le adesea foarte puţin» (*Rev.* cit., p. 314 și Id., III, p. 110): «... ms. cântecelor de stea (pe care îl publică Gaster), care .... poate fi considerat ca prototipul colecţiunii lui A. Pann, cu care are cea mai mare asemănare.»

Din mss. cit. mai sus am citat puţin, conducându-ne de principiile enunţate în acest paragraf. Iată conţinutul lor: (pentru mss. 356 și 438, v. *Catalogul manuscriptelor rom. din Bibl. Ac. Rom.*, II. Buc. 1907, pp. 71 și 141).

Ms. 3421, fol. 3^v—5: Prefacerea de către Hr. a apei în vin, fol. 6—7: tânguirea Maicei Domnului, care a pierdut pe Isus, fol. 8—8^v: judecata din urmă,

Cercetarea acestor colecțiuni luminează pe deplin cele afirmate mai sus (§§ 3, 4). Cu drept cuvânt, așà dar, spune Gaster că «unele din cântecele pe cari le conține (ms) sunt curat artificiale moderne, iar altele mai vechi, și în parte dejà populare, lucrate mai mult sau mai puțin după originale prozaice, biblice sau apocrife, în forma şi în ritmul popular».[1])

Anticipând asupra celor pe cari le vom expune în capit. IV al acestei lucrări, relevăm acì în special, ca exemplu de artificialitate, «verşul lui Adam» (v. tipul 20).

Trebue să facem însă unele rezerve, cu privire la aceste colinde păstrate în manuscrise. Cu această ocazie, vom arătà cum interpretăm influența autorului asupra colindelor religioase, și în ce fel înțelegem că s'a exercitat influența colindătorilor cari învățau pe din afară aceste cântece, și le recitau apoi la ziua anumită, producând astfel unele schimbări în textul primitiv, de cari vom vorbì mai departe (§ 7).

Ne întrebăm: oare aceste colinde erau cântate de colindători în noaptea Craciunului în forma subt care ni se înfățișează în manuscrise? Sau sunt numai simple producții ale diecilor, cari nu erau întrebuințate la colindat?

Răspunsul este ușor de dat, căci vorbesc lamurit în această privință paralelismele dintre colindele manuscrise și colindele culese din gura poporului.

Şi anume, dacă aceste cântece religioase nu erau recitate chiar în forma pe care le-o fixase cutare diac sărac în inspirație, pentrucă erau prea artificiale și departe de factura proprie și particulară producțiilor similare cari se popularizase, se armonizase cu tendințele populare, dar e sigur că ele sunt asimilate de popor, și sunt transformate apoi în acest laborator, conform cu năzuințele lui.

---

raiul și muncile iadului (v. această lucrare, ciclul VI), fol 9—9v: în oraş în Vitleem, fol. 10—11v: O pricină minunată (cu privire la preoție), fol. 13v—15: botezarea lui Hr., fol. 15v—16: Verșu lui Lazar, fol. 17v—20v: Versuri religioase pentru iertarea păcatelor, fol. 23—25v: Verş la moartea tinerilor.

Ms. 4153. Fol. 5v—8: tânguirea lui Adam (v. tipul 20).

Ms. 4130 are urmatorul titlu: «Versuri sau cântece de stea, ce se cântă la naşterea Domnului nostru Isus Hristos. Scrisă de mine I. Ștefan» București 1864. Este copiat exact după ed. de «Cântece de stea» a lui Anton Pann.

Compară conținutul acestor msse cu colindele publicate de Gaster în *Rev.* cit.

1) *Rev.* cit., II, p. 313.

Părţi dintr'însele trec chiar în forma pe care le-o fixase diecii, astfel de ex., «tânguirea lui Adam după bunătăţile raiului», din care fusese gonit (v. tipul 20).

Acestea sunt criteriile după cari ne-am condus şi pe cari ţinându-le în samă, am citat la locurile respective variantele de colinde msse.

Dacă aruncăm acum o privire de ansamblu asupra celor expuse până aci, vedem că cercetând felul cum au fost alcătuite colindele religioase şi cum ele au trecut apoi în gura poporului, pătrundem de fapt în mecanismul influenţei literaturii scrise asupra celei orale.

In adevăr, iată cum se prezintă, în linii generale, acést fenomen:

Textele scrise fiind cetite de preoţi sau dieci, aceştia au ales dintr'însele pasagiile cari au intrat în urmă direct în compunerea colindelor.

Cu acest prilej, trebue să ne grăbim a insistă asupra unui punct important, care nu trebue scăpat din vedere, şi anume, când vorbim de influenţa textelor scrise asupra credinţelor populare, n'avem cuvinte să presupunem că trecerea dela literatura scrisă la cea orală s'a făcut numai prin intermediul colindelor. Căci ele nu sunt singurele producţii alcătuite după această normă, şi dacă ar fi să numărăm numai legendele apocrife mult cetite şi transcrise, ne dăm sama că cele cuprinse în textele religioase au putut trece şi pe altă cale în mentalitatea populară. De asemenea, notăm că de sigur nu în special pentru colinde, în unele cazuri, autorii lor s'au adresat direct la textele scrise, căci elemente izvorîte dintr'însele se poate ca aceştia să le fi moştenit dela generaţiile anterioare, cari le cetise şi asimilase.

Compunând aceste cântece, ei au combinat cele împrumutate textului scris cu legendele şi poveştile miraculoase pe cari le cunoşteau, şi cari făceau parte din patrimoniul comun al întregului popor. In urmă, colindele trecând în gura poporului, căpătară unele elemente nouă, despre cari vom vorbì mai departe (§ 7).

Nu trebue să trecem cu vederea, de asemenea, alt fapt de o vădită însemnătate: autorul sau autorii apocrifelor n'au făcut altceva, deseori, decât să popularizeze prin scris legende sau credinţe izvorîte din chiar sânul poporului, înlesnindu-le astfel o cât mai largă răspândire. In această privinţă, v. tipul 26 (facerea lumii).

In acest fel credem că trebue să ne explicăm trecerea de motive din literatura populară scrisă în cea nescrisă, şi modul cum şi-au exercitat influenţa cărţile religioase asupra colindelor.

6. In colindele religioase, întâlnim, amescate cu fondul primitiv de credinţe populare, elemente creştine de origine literară, adaose substratului primitiv.

Din cercetarea lor vom puteà conchide ceeace este propriu poporului, cari sunt deosebirile dintre diferitele grupuri româneşti, şi care este fondul comun al mai multor popoare. [1])

Vom încercà în paginele urmatoare să relevăm şi această parte, care nu este îngăduită a fi nesocotită de cercetători. [2])

Cu privire la credinţele populare, Hasdeu spune: «sub raportul credinţelor populare, orice unilateralitate e periculoasă. Zecimi de secoli şi zecimi de neamuri concurg adesea, mai mult sau mai puţin, la formaţiunea unei singure asemenea credinţe.» [3]) Pentru felul cum trebuesc interpretate aceste constatări, ne-am condus de principiile stabilite de d-l Densuşianu, în *Folklorul.* [4]) Despre modul cum trebue înţeles, d-sa spune: «Folklorul trebue să ne arate cum se resfrâng în sufletul poporului de jos diferitele manifestaţiuni ale vieţii, cum simte şi gândeşte el, fie sub influenţa ideilor, credinţelor, superstiţiunilor moştenite din trecut, fie sub aceea a impresiunilor pe cari i le deşteaptă împrejurările de fiecare zi». [5])

Am spus mai sus că peste pătura primitiva de credinţe populare au venit să se adaoge reflexe creştine, sau ale felului particular al poporului de a vedeà sau de a judecà unele ocupaţiuni în legătură cu traiul său de toate zilele.

Nu trebue însă trecut cu vederea faptul ca unele colinde cuprind şi reminiscenţe ale miturilor păgâne, iar altele nu conţin nici un element creştin, ci sunt numai răsunete ale miturilor păgâne din vechime. [6])

Cu privire la reminiscenţele mitice, credem ça nu trebue sa ne grăbim a trage concluzii, acolo unde faptele nu vorbesc în chip lămurit pentru o astfel de derivaţiune.

---

1) Cf. Ov. Dens., *Rev.* cit., 254-56.
2) Cf, idem, l. c. şi Ov. Densuşianu, *Folklorul*. Buc. 1910, p. 12
3) Hasdeu, Cuv., II, 7. V. şi A. van Gennep, *La formation des legendes*. Paris 1912, pp 154-169.
4) Pp 10-11.
5) *Folklorul*, p. 12.
6) Vezi tipul 25 (naşterea lui Hristos din piatră).

Greşelile făcute până în ziua de astăzi de acei cari au alunecat pe acest povârniş nesigur trebue să ne stea veşnic în minte, drept pildă. [1])

7. Să clasificăm acum colindele religioase, având în vedere elementele pe cari le conţin, şi anume:

a) Mitologice, acele cari cuprind elemente mitice. Am văzut că unele colinde au subiecte excluziv mitice (v. tip. 25*)*

b) Colindele cu subiecte luate din *Vechiul Testament* pe calea apocrifului respectiv sau a Vieţilor Sfinţilor (tip. 16).

c) Acelea cari conţin elemente izvorîte din Noul Testament, fie pe cale directă, fie prin apocrife, aşà cum am indicat mai sus. [2]) (v. de ex. tip. 2, 5).

d) Colindele inspirate din Vieţile Sfinţilor (tip. 2, 5, 15).

e) Acele cu subiecte izvorîte din cărţile populare: apocrife, apocalipsuri (ciclul VI), sau apocrife bogomilice (tip. 20).

Dar mai putem clasificà colindele şi dintr'alt punct de vedere:

După acest nou criteriu, sunt 5 categorii de colinde:

1) Acelea cari povestesc naşterea, vieaţa şi moartea lui Isus (ciclurile I, II, III, IV, tip. 9, 25).

2) Colindele edificatoare, cari dau pilde cum faptele bune sunt răsplătite, iar cele rele pedepsite, sau acele care descriu muncile din iad sau fericirea din raiu (ciclurile V, VI, VII, tip. 20*)*.

3) Colindele cari povestesc câte o întâmplare din vieaţa unui sfânt sau a unei sfinte (tip. 18, 27).

4) Acele cari arată cum s'a făcut lumea — colindele cosmogonice — (tip. 26).

---

1) Felul greşit cum a interpretat At. Marienescu unele personagii ale basmelor noastre (*Albina*. Pesta. An. VI şi VII (1871-72) şi interpretările fantastice ale d-lui L. Bachelin (în comentariile basmelor publicate de J. Brun, *Sept contes roumains*. Paris 1894) este judecat cu dreptate de L. Şăineanu, în *Basmele române*, pp. 51-53 şi 54-55. Lucrările d-nei El. N. Voronca, *Studii in folklor*, I-II. Buc. 1903. Cernăuţi 1912, abundă în astfel de greşeli. Vezi aprecierea d-lui A. Bârseanu, op. cit., pp. I-VIII (Vol. II. Introd.), *Kritisch. Jahresbericht uber... der romänischen Philologie*. Erlangen 1911. Vol. IX 1, 319 şi N. Iorga, în *Bullet. de l'Institut pour l'étude de l'Europe Sud-Orientale*, I, 32, şi 41. Alt exemplu este voluminoasa lucrare a răposatului N. Densuşianu, *Dacia preistorică*. Buc. 1913, în care totuş cercetătorul găseşte adunat un bogat şi interesant material.

2) Pentru toate acestea v. mai departe, capit. IV. Gaster., *Lit. pop.*, 349 spune că Noul Testament a dat naştere în literat. noastră la mai puţine apocrife, „pe când fantazia creatoare împodobià tocmai persoanele biblice cu poveşti şi legende."

5) Colindele în cari se resfrânge felul propriu al poporului de a privì şi a judecà vieaţa şi cele înconjurătoare (tip. 13, 24).[1])

De fapt, deosebim trei elemente distincte:

a) acele cari reprezintă răsunetele vechilor mituri păgâne,

b) elementele împrumutate din literatura scrisă,

c) elementele izvorîte din psicologia poporului.

Aceste felurite elemente le găsim de cele mai dese ori întrunite la olaltă în aceeaş colindă, şi rar numai pe câte unul din ele, dând astfel un caracter special cântecului religios.[2])

Nu întâlnim colinde cari să reproducă excluziv numai textul primitiv. In totdeauna, el a fost transformat în mintea autorului cântecului religios, care a popularizat elementele literare primitive.[3])

In această privinţă, lăsăm să vorbească acì pe Gidel: «il était difficile que des ouvrages de cette nature (des apocryphes), demeurassent dans une forme rigoureusement la même. L'idée une fois trouvée, chacun s'en servait à son gré, selon l'intention présente qui le dirigeait. C'était un cadre commode où l'auteur insinuait les conseils, les reproches, les paroles d'édification que lui inspirait la nécessité du moment».[4])

Cu această ocazie, relevăm încă odată faptul că acolo unde constatăm adaogerea de elemente populare redacţiei primitive, înţelegem că acele elemente au intrat pe calea autorului colindei, care, cum am văzut, erà el însuş un om din popor. Ca şi în alte producţii populare, unele motive folklorice, cari circulau independent, au putut astfel să fie alipite acestei nouă creaţiuni.

Voim da acì două exemple de popularizare a textului primitiv:

1) Am dat aci numai câteva exemple. Amănuntele mai departe, la capit. IV.

2) V. pentru aceasta mai departe, capit. V.

3) Părerea d-lui T. Pamfile *(Crăciunul*, 219-220), cum că colindele „trebue să fie socotite ca având însemnătatea ce au avut-o altă dată, anume aceea a cântecelor de ospeţe... ele fac aceeaş slujbă ca şi baladele ce se cântau la ospeţe e de biruinţă", se referă la colindele sociale. De fapt, subiectul colindelor religioase nu erà indiferent: el trebuià să fie religios. Astfel, fie că se descriau vieaţa sau patimile lui Hr., fie că se povestia facerea lumii, în care erà amestecat însă şi Isus, deşi legenda nu cuprinde nimic creştinesc intr'însa, conţinutul colindelor erà astfel încât aceste cântece erau deosebite de celelalte producţii populare in versuri. Dar prin asemănarea cu unele legende versificate, cu unele balade, unele teme s'au putut propagà dela colinde la aceste producţii populare sau vice-versa. V. d. e. legătura intre Mioriţa şi colinde în Gaster, *Lit. pop.*, 476-78 sau lucr. noastră, colindele dela tipul 8 şi legendele cu acelaş subiect, în *Giuglea*, 261.

4) Ap. Hasdeu, *Cuv.*, *II*, 302. V. Gaster, *Lit. pop.*, 479 şi A. van Gennep, op. cit., 127-31.

a) In Marien., 8, ni se povestesc următoarele: Sf. Gavriil își scăldà calul. Vine o

„Femee bătrână
Cu fusul în mână,
Cu furca la brâu,
Și colac de grâu“

și îl roagă să vie acasă, spre a pregătì masa colindătorilor, cari au sosit. Dar Sf. Gavriil îi răspunde că a fost trimis de Maica Domnului:

„Calul să-l gătesc,
De loc să pornesc“

spre a anunțà Sfinților nașterea lui Hr. O sfătuește pe bunică să lase colindele și să dea cântăreților:

„Murgul meu cel creț,
Săgeata cea veche
Ce n'are pereche,“

ca să se ducă să vâneze pentru masa Sfinților.

b) In N. Dens., *Chest.*, 4558 (Covurluiu, com Pisc), o maică bătrână (Maica Domnului) umblă căutându-și fiul, pe care îl descrie astfel: [1])

„N'ați văzut pe-aici
Un fecior de-al meu,
'Nalt și sprâncenat,
Stricat de vărsat?
Fețișoara lui
Spuma laptelui,
Mustăcioara lui
Spicul grâului,
Sprâncenile lui
Spicul orzului,
Ochișorii lui
Mura câmpului,
Două muri de câmp
Coapte la pământ,
Neajunse de vânt,
Coapte la răcoare,
Neajunse de soare“.

In capitolul IV am încercat să distingem ce este popular de ceeace este luat din aprocrife sau din Noul Testament, etc. Dacă lucrul prezintă multe greutăți, și dacă uneori am greșit, interpretând unele fapte altfel de cum ar fi trebuit, am socotit totuș că trebuià să facem încercarea, pentru marele interes ce prezintă această lature a studiului colindelor.

8. Din materialul adunat, am cules numai colindele cari ni

1) V. mai departe cap. IV, tip. 7.

s'au părut că prezintă un vădit interes, călăuzindu-ne de principiile înșirate mai sus.

Ar fi o greșeală să încercăm a restabilì prototipul comun al unui ciclu tematic de colinde, servindu-ne de materialul procurat de variante, luând ca exemplu, de pildă, felul cum Hasdeu a restabilit prototipul baladei *Cucul și turturica.* [1])

Având de a face acì cu producții de origine literară, putem afirmà că fiecare variantă în parte ne înfățișează câte un alt prototip.

Pentru variantele dintr'aceeaș regiune, se poate fixà însă, cu aproximaţie, prototipul regional. Căci aceeaş calindă, fiind recitată de colindători, va pierde și va câștigà elemente noua, conform principiilor enunţate mai sus. Astfel, observăm la multe din ele propagarea unor teme dela un ciclu la altul, fapt care nu poate fi explicat într'alt chip. S'a întâmplat, adică, procesul de *cotnaminare* între producții de acelaș fel, acei cari le cântau crezând că astfel le fac să corespundă mai bine concepţiei lor ideale.

Hasdeu explică astfel această transformare;

„Producțiunile poporane[2]) nescrise, sburând fără control din gură în gură, se întâlnesc, se încrucișează, se confundă. Dacă două sau mai multe bucăţi separate sunt omogene sau analoage, dacă ele prezintă unele puncturi de contact, dacă una ar puteà să figureze ca început sau continuaţiune ori epizod la o alta, uneori chiar prin antiteză, ele se combină împreună, formând o singură bucată".[3])

Astfel, de fapt, fiecare colindător deveniá el însuș autor, prin noua înfățișare pe care o dădeà textului primitiv (V. § 4).

---

1) *Cuv.*, II., 503-61. Cf. și Gillieron, în *Romania*, XII (1883), 306—331 (la claire fontaine) și Gr. Doncieux, în Id., XX (1893), 86-1:5 (la Pernette). M. Gaster, vorbind despre cântecele de stea pe cari le publică în *Revista ist., arh.*, III, spune următoarele la p. 110: „indicaţiunea pa alelelor ... adăogată pe lângă fiecare cântec din ambele colecţiuni, va ușurà acum o cercetare critică, care ar aveà de scop restabilirea și reconstruirea formelor primitive ale acestor cântece". D-l N. Iorga, in *Buletin*-ul, cit., p. 52, vorbind despre colecția de colinde publicate de Al. Viciu, crede că „pour chacun de ces types il aurait fallu trouver d'abord la forme entière, non contaminée, caractéristique, en ajoutant ces variantes qui contiennent toujours si non des vers, au moins des termes apparienant à la poesie originale". Aceste păreri sunt admisibile, numai dacă au in vedere fixarea textului respectiv, din care s'au inspirat autorii colindelor sau ai cântecelor de stea.

2) Pentru diferința pe care Hasdeu o făcea intre *poporan* și *popular*, cf. op. cit., II, p. XXII.

3) Id., p. XX. Cf. și D. Caracostea, în *Conv. liter.* (1916), 181-82. Interesante exemple de contaminare în balade păstorești, în Id., 183-191.

Nu putem tăgădui faptul că acest proces de contaminare s'a întâmplat și în mintea creatorulului colindei.

Dar, când într'o aceeaș regiune, întâlnim aceeaș colindă într'un număr oarecare de variante, și când fiecare variantă cuprinde câte o altă temă, împrumutată dela cicluri diferite, trebue să admitem că aceste divergențe sunt introduse de acei cari recitau cântecele religioase, nu de către autorul însuș al colindei.

Așà dar, contaminările pot fi de două feluri:

a) La autor, când a creat colinda, luând teme diferite din mai multe apocrife sau din alte colinde, și *b*) la colindători, după normele indicate mai sus.

Vom da acì câteva exemple de contaminare:

a) Contaminare făcută de autorul colindei: 1) tema îmbrăcămintei lui Isus dela tipul 7 cu tema dela tipul 21 (darurile colindătorilor) (*Viciu* 30). 2) Tema dela tipul 6 (mănăst. și ruga) cu cea dela tipul 22 (paharul de aur) (*Viciu* 59). 3) Tema tânguirii lui Adam (tipul 20), pe care o regăsim la tipul 5 (împiedicarea solilor de a pătrunde până la Hr.) 4) Tema dela tip. 20 (gonirea lui Adam din raiu) cu cea dela tipul 22 (*Viciu* 109) 5) Tema dela tipul 14 (loc în raiu) cu cea dela tipul 5 (*Viciu* 113).

b) Contaminare făcută de colindători: 1) Tema dela tipul 23 (scalda), contaminată cu cea dela tipul 16 (raiul) (*Marien* 17). 2) Tema dela tipul 26 (facerea lumii) cu tema judecata florilor (tipul 11) (*Pamf. Cr.*, 46, 47).[1])

In cercetarea care urmează, nu ne-am mărginit numai la materialul procurat de colinde. Ne-am extins studiul și în domeniul legendelor religioase, al deceurilor și al etnografiei tradiționale. [2])

---

1) Pentru toate acestea v. cap. IV.

2) V. P. Sébillot, *Le Folk-lore*. Paris 1913, care definește astfel etnografia tradițională (p. 7): „toutes les opérations de la vie humaine se rattachant à des croyances qui sont en réalite des survivances, toutes celles dans lesquelles interviennent les conjurations, la magie et tout le cortège d'actes étranges ou incomprehensibles pour les civilisés, qui accompagnent les cultes primitifs".

II

Etimologia cuvântului colindă. Originea colindatului. Lat. calendae. Nuanțări semantice în limbile romanice. Lat. calendarius. Forma rom. colindă. Koleda la Slavi. Influența slavă.

9. Dela cine am primit cuvântul colindă?

Etimologia cuvântului ne va luminà în acelaș timp asupra chestiunii originii colindelor și a colindatului.

La baza formei rom. *colindă* trebue pus cuvântul v. bulg. *Kolęda.*[1]

Orice altă etimologie trebue înlăturată, căci nu corespunde legilor fonetismului românesc.[2]

Dela *colindă* Românii au făcut: *a colindà, colindat, colindiș, a plecà în colindă,*[3] „le fait d'aller de maison en maison pour chanter des Noëls".

Ne întrebăm: oare odată cu termenul care definește noțiunea de «cantique de Noël» sau de *colindat,* să fi intrat și noțiunile respective?.

Chestiunea aceasta stă în legătură: a) cu originea colindatului, b) cu originea colindei.

10. a) Originea colindatului. Am văzut că și alte popoare cunosc colindatul, așà cum se obișnuește la noi. La § 2 am arătat cum la mai toate popoarele creștine, datinele uzitate la Cră-

---

1) Cf. Ov. Densușianu, *Hist. de la langue roumaine.* I. Paris. 1902; 261 și 271, și E. Berneker, *Slavisch. etym. Wörterb.* Heidelberg 1908; 544-45, pentru v. bulg. *Koleda;* < lat. *calendae.*

2) Forma *colindă* (feminină) este cea normală (în Ardeal se întrebuințează forma fem. *corindă*). Cea masculină (*colind*) e formată, pornindu-se probabil dela observația că o *colindă* e *un cântec religios.* De aci, noua formă. Tiktin în *Rumänisch.-deutsches Wörterb.* Buc. 1902; 391, spune că forma *colind* e întrebuințată în Ț.-Românească, pe când în Moldova se întrebuințează forma *colindă.* In *N. Dens., Chest.,* passim, am găsit însă nenumărate probe că se întrebuințează pretutindenea, în Moldova, ca și în Ț.-Rom., ambele forme.

3) V. *N. Dens., Chest.,* 4556 (Argeș, com. Gălășești).

ciun sunt asemănătoare. Obiceiurile romane dela *festum Kalendarum* le reproduce Du Cange după un ms. latin din sec. XIII, și datinele cuprinse acolo conțin elementele principale, cari au alcătuit colindatul de mai târziu [1]). Cu toate acestea, popoarele romanice nu întrebuințează termeni derivați dintr'o formă latină comună pentru a determină acțiunea de a cântă colinde. Nu trebue să ne grăbim, totuș, trăgând concluzii din această constatare. Vom căută în cele următoare să elucidăm această chestiune.

11. b) Originea colindei. In această privință, ne luminează cele înșirate mai jos:

D-l Papahagi spune: «cântecele cunoscute în România sub numele de *colinde* se numesc la Aromâni *cântiți di anlu 'nou* sau *cântiți de aγiu Vasil'* (cântece de Sf. Vasile)». [2])

Iar obiceiul de a *colindà* e numit *cólind* sau *cólinde.* [3])

In Franța, aceste cântece religioase sunt numite *chants de quête, cantiques* sau *Noëls*. In Italia, *cantico di Natale.* In Spania, *Villancico de Noche buena*, iar în Portugalia *Vilhancicò*.

Să vedem cum trebue să interpretăm această înlocuire a termenului latinesc *calendae*.

De fapt, ce însemnà *calendae* în latină? *Calendae* însemnà «cea dintâi zi a fiecărei luni». La calendele lui Marte, se obiș-

---

1) Op. cit., 962: „Hi sunt ludi Romani communes in Kalendis Ianuarii. In vigilia Kalendarum in sero surgunt pueri et portant scutum. Quidam eorum est larvatus cum maza in collo; sibilando sonant timpanum, eunt per domos, circumdant scutum, timpanum sonat, larva sibilat. Quo ludo finito, accipiunt munus a domino domus, secundum quod placet ei. Sic faciunt per unamquamque domum. Eo die de omnibus leguminibus comedunt. Mane autem surgunt duo pueri ex illis, accipiunt ramos olivae et sal, et intrant per domos, salutant domum: Gaudium et laetitia sit in hac domo; tot filii, tot porcelli, tot agni, et de omnibus bonis optant, et antequam sol oriatur, comedunt vel favum mellis, vel aliquid dulce, ut totus annus procedat eis dulcis, sine lite et labore". V. mai departe tip. 21.

2) Per. Papahagi, *Arom.*, 709. Cf și *Wg., Arom.*, II, 127-28. In *Dalametra, Dicț. Macedo-rom.*, ed. Ac. Rom. Buc. 1906, ni se dă forma arom. *cólindà* și cu înțelesul de *colinda* (cantique de Noël). Aceasta nu concordă însă cu cele spuse de d-nii Papahagi și Weigand.

3) Forme influențate de bulg. mod *Koleda*, cu privire la accent. In dial. meglenit întâlnim forma *cóluda* < bulg. mod. *Koleda*, cu înțelesul de „băț cu care merg colindatorii". D-l Papahagi, în *Rom. din Meglenia*. Buc. 1900; 38, înregistrează forma *cóluda* cu înțelesul de „cantique de Noël". *Idem*, în *Megleno-Rom.* An. Ac. Rom. Secț. liter. XXV. Buc. 1902. II, 203. Aci dă însă și înțelesul de „băț cu care colindează băeții", bazat pe un text publicat în *id.* I, 32. D-l I. A. Candrea ne-a comunicat forma megl. numai cu înțelesul de „băț, cu care merg colindătorii". Asupra acestui înțeles, v. mai departe.

Formele arom. (*s-imna colinde, s'alaga colinde, s-culindeazi d'adun*) = *a colinda*, ne arată că forma v. bulg. s'a păstrat în arom. Am văzut însă că ea a fost influențată foneticește de cea bulg. modernă.

nuià să se serbeze *Matronalia*, la cari serbări cetățenii romani se dăruiau reciproc. [1]) *Calendae* mai însemnà încă și «lună» (mois).

In legătură cu această formă, trebue să menționăm și pe lat. *Calendarius-a-um* (= qui a lieu aux calendes), care ne va ajută pentru luminarea celor următoare. Pe lângă acest înțeles, forma de mai sus are şi acel al lat. *strena*, «présent qu'on fait aux jours de fête, pour servir de bon présage. Dons, présents, cadeaux, étrennes», precum și acel de «registre, livre de comptes» [1]).

Să cercetăm ce urme a lăsat lat. *calendae* în limbile romanice.

Din formele înșirate de Meyer-Lübke, lăsăm de o parte pe acele cu înțelesul de «ziua dîntâi a fiecărei luni», cari sunt apropiate ca sens de cuvântul latin, [2]) și dăm numai pe acelea cari căpătase un nou înțeles:

Dial. Val di Blegno, *Karend*, «Freudenfeuer am 8 Juli, wenn die Hirten auf die Alpe ziehen». Fr. de sud-vest: *tsalâd* «Weihnachtsfest». Prov. *calendor*, «Weihnachten». Fr. Mistral [3]) înșiră următoarele forme prov. dial. cu înțelesul de «les 12 jours qui précèdent la Noël en Rouergue» sau de «fêtes de Noël» *calèndo, caléno, caréno, calendas, calendros, chalendos, chalèndos, charèndos, calandro,* iar G. Azaïs [4]) înregistrează forma *calèndros* cu acelaș înțeles. In fr. dial. *Kalena* sau *Kalèndo* însemnează de asemenea «Noël». [5])

Vrea să zică, vedem pe *calendae* nuanțat și căpătând înțelesul de «Crăciun». Azaïs explică foarte bine această transformare semantică, în felul următor: «ce mot», zice el (e vorba de prov. *Calendos*), «est venu de la manière de compter les mois, usitée

1) Cf. G. Freund, *Grand. dict. de la langue latine*. Paris 1855. I, 389-90. K. E. Georges, *Lateinisch-deutsches.... Handwörterb* Leipzig 1879. I, 864, spune cu privire la *Matronalia*, că cetățenii „erflehten Glück und Segen für ihr Haus. und empfingen von Gatten, Kindern, Verwandten und Freunden Geschenke" și L. Quicherat et Daveluy, *Dict. latin-français*. [6] Paris 1913; 177. I. Șăineanu (in *Semasiologia limbei române*. Buc 1887 ; 43), pornește greșit dela un lat. *Calandae*.

2) In *Roman. etym. Wörterb.* Heideiberg 1911; 115 (no. 1508). Mai adaogem: it. *Calende*: „il primo giorno d'ogni mese" (Se spune „*Calende* di marzo, *calende* di gennaro". V. *Vocabolario degli Accademici della Crusca*. II [5] Firenze 1881 ; 396).

3) In *Lou trèsor dou Felibrige*. I, 426.

4 *Dictionnaire des idiomes romans du midi de la France*. Montpellier-Paris 1877: 358. Cf. și Xavier de Fourvières, *Lou pichot trésor*. Avignon 1902: 129.

5. V. J. Gilliéron et E. Edmont, *Atlas linguistique de la France*. Paris 1903-04, 914.

chez les Romains; ils disaient au 25 Décembre: *octavo calendos*, huit jours avant les calendes de janvier, qui pour ce mois, comme pour tous les autres, étaient le premier jour. Le 25 Décembre étant pour les chrétiens la date la plus remarquable, le mot *calendos* s'est conservé pour ce jour-là seulement.»[1])

Intrebarea pe care trebue să ne-o punem acuma este dacă în domeniul romanic cuvântul *calendae* a căpătat înțelesul apropiat de «cantique de Noël», reprezentat în rom. prin forma *colindă*.

Credem că putem admite că lat. *calendae* se îndreptase spre o astfel de nuanțare semantică (deși probe absolut convingătoare n'avem), din motivele înșirate mai jos:

a) In Provença, *faire calendo* însemnează «célébrer la veille de Noël par une collation». *Aubado de calendo* = «concerts nocturnes que des troupes de musiciens donnaient autrefois, dans les rues de Marseille, pendant les 4 semaines qui précèdent la Noël» (Mistral, op. cit., 426). Tot în prov. *calandreja* = «se réjouir, se donner du bon temps.... s'amuser comme on s'amuse aux fêtes de la Noël. «*Calandreja* = se réjouir» (Azaïs, op. cit., 357).

Nu găsim, așà dar, înțelesul de «cantique de Noël», dar nuanțări semantice cari ne indică numai că acest înțeles poate fi presupus în latina târzie.

b) Forma rom *corindă*, care se aude peste munți,[2])'e întrebuințată în locul formei *colindă*, și, ce e important, are numai înțelesul de «cântec religios recitat la nașterea Domnului», nu și celelalte accepțiuni, despre cari vom vorbì mai jos.

Lat. *calendae* ar fi trebuit să > rom. * *cărindă*, precum *calendarium* > *cărindar*. Pentru forma *corindă* ar fi două explicări:

1) **Cărindă*, forma latină, a fost influențată de slav. *Kol^eda* (> rom. *colindă)*, care căpătând o mai largă răspândire prin mijlocirea influenței slave bisericești, a înlocuit apoi termenul moștenit din lba. latină, înlocuire de forme obișnuită în limba noastră și datorită faptelor culturale.[3])

1) Op. cit., 358.

2) Cf. *Daul.*, 8: „corindând" și 77 „*colinda* se mai numește (în Ardeal) și *corindă*". *Alexici*, 216, nota: „în locurile pe unde am umblat, n'am auzit forma *colindă*, ci numai *corindă*". *Bartok*, p. V: „colindele, cari acì (peste munți) se pronunță *corinde*", *Hetcou (Bihor): corindă*, 38-52, passim.

3) Aceste înlocuiri, cari pun sfârșit antagonismului dintre forma latină și cea slavă, prin biruința celei din urmă, sunt interesante de urmărit în sec. XVI. In această privință, ar trebuì să deosebim 2 feluri de înlocuiri: a) în-

E interesant de observat în această privință că tocmai în Transilvania, unde influența culturii slavonești a fost de sigur mai slabă ca în Principate, s'a păstrat cuvântul moștenit din latină, dar totuș influențat de Slavi, căci avem *corindă* î. l. de **cărindă*.

2) Forma *corindă* s'a putut naște prin contaminarea v. bulg. *Kolęda* (> rom. *colindă*) cu *cărindar*, (< lat. *calendarium*). Trebue să preferăm explicația dintâi, pe de o parte pentrucă avem exemple în celelalte limbi romanice de păstrarea termenului lat. *calendae*, iar pe de alta din cauza existenței în limba română a unor forme înrudite, făcând parte din aceeaș sferă de noțiuni, forme moștenite din lba. latină (v. mai jos, c).

c) Spuneam că derivatele romanice ale formei *calendae* nu pot fi izolate de complexul de noțiuni din cari făceau parte.

Vom înșirà aci aceste forme:

Lat. *calendarius-a-um* > rom. *cărindar*. Acest cuvânt are două accepțiuni în lba. română [1]: a) luna Ianuarie, b) *cărindar*, devenit în urmă *călindar, calendar* = datina descrisă mai jos. [2]

---

locuire totală, forma latina dispărând, fiind înlocuită cu cea slavă: *asin, asină, asinel, asinaș* (v. texte), înlocuit cu *măgar* (etim. necunoscută, cuv. îl regăsim la Bulg., Sârbi, Albanezi. Cf. Berneker, op. cit. Fasc. 11.2). *Auă (uva)* înloc. cu *strugure*. *Arbure* (< *arbor*) dispare și e întrodus apoi ca neologism sub forma *arbore*. *Deșiderà* (< *desiderare*), *dumeastec, dumeastic* < *domesticus*, *grecioasă* = „*enceinte*“ < **grevitiosa* (Candrea-Dens., *Dicț. etim.*, 117), etc. Aceste cuvinte s'au păstrat câteodată numai în unele sate, dispărând însă din limba curentă. b) Cuvântul latin perzistă pe lângă cel slav, care are însă o foarte largă răspândire: de ex. *popă* (< v. bulg. *popŭ*) și *preot* (lat. *prebitĕrum*). Formele de cari ne ocupăm fac parte din categoria a 2-a (b).

1) Cf. Candrea-Densușianu, *Dicț. etimologic al lb. rom.* Buc. 1907; 40: «înțelesul românesc se explică probabil prin faptul că sărbatoarea păgână a calendelor lui Ianuarie a fost de o parte confundată cu Craciunul, și de altă parte cu începutul anului». Pentru înțelesul de «Ianuar», cf. *Mar.*, *Sărb.* *I*, 94-95: «*Cărindar* și *carindar, călindar*», care dă și bibliografia.

2) b. *Vor.*, *Dat.*, 126: «Tot de anul nou, ca să cunoști lunile cari vor fi ploioase și cari nu, se face *calindarul* cepei. Pui 12 coji de ceapă, însemnând fiecare coajă pentru o lună, începând dela Ianuar până la Decemvre. Pui în fiecare coajă sare deopotrivă, și în care va fi sarea topită, acea lună va fi ploioasă, în care uscată, secetoasă». Forma *carindar* o găsim în *Hasdeu, Chest.*, 3435: «în ziua de anul nou .... se fac *cărindare* de ceapă» (Transilv. Comit. Făgărașului, com. Copacelu). Id.: «în presara anului nou se face *cărindarul* din 12 coji de ceapă» (id., com. Siboth). V. și *Mar.*, *Sărb.*, I., 4 și 90-92. *R. Cod.-Mih.*, *Sărb. pop.*, 10 (No. 13). *Graiul*, *n.* I, 314. T. Burada, *O călătorie la Rom. din Moravia*. Iași 1894; 30. V. Păcală, *Monogr. satului Rășinari*.

Iată formele corespunzătoare din limbile romanice:

a) Aret. *Kalendo*; alb. *Kaľnduar* [(tosk *Kaľεndúr*, gheg *Kalnúr* (formă contrasă)]; n. prov. *calendreu*, «nom qu'on donne aux douze jours qui précèdent la Noël» (v. și Mistral., op. cit., 426: *Calendriéu* și *calendreu*). Rovigno it. *Kalenbre*, «i 12 giorni precedenti la Vigilia di Natale» (v. Candrea-Densușianu, *Dicț. etim.*, 40) și engad. *sk'anladrer*, «der Anfang des Frühling, einläuten» (M.-Lübke, l. c.).

Vedem, așà dar, cė largă răspândire a avut acest cuvânt cu ambele lui accepțiuni (pentru b. v. p. 19, n. 2).

In lba. română *colindă* (sub forma slav.) mai are și următoarele înțelesuri:

Colinde, *colindețe* sau *bolindețe* se numesc la Nordul și la Sudul Dunărei bețele colindătorilor sau colacii ce li se împart.[1]) Acest înțeles din urmă îl regăsim și la celelalte popoare romanice:

Prov. *souc de nadal* = «pain de miche, pain de Noël» (Azaïs, 358). *Pan calendau* = «gros pain divisé en 4 par une incision cruciale, que l'on met sur la table de Noël et auquel on ne

---

Sibiiu, 1915; 187. *Hasdeu, Chest.*, 3423 (Gorj): facerea *călindarului* de ceapă de Sf. Ion. Id. (Fălciu): de Sf. Vasile. Id., 3421 (Dâmbovița), 3419 (Buzău), 3436 (Timișoara), 3429 (Prahova, com. Râncezi), 3434 (Vâlcea, com. Zăvoeni), 3428 (Neamțu, com. Siliștia).

In Franța, v. Ch. Beauquier, *Les mois en Franche-Comté*. Paris 1900; 139-140: Inainte de a merge la slujbă, în noaptea de Crăciun, se taie o ceapă «et l'on détache soigneusement les différentes couches», în cari se pune sare pentru a vedeà cari luni vor fi ploioase.

In Italia, v. G. Finamore, *Credenze, usi e costumi abruzzesi*. Palermo 1890, 73-74: «Le *calende* di Natale» se face într'acelaș chip. Cf. și D. Spadoni, *Acune costumanse e curiosità storiche marchigiane*. Palermo 1889; 6: facerea calendarului din coji de nucă, în cari se pune sare.

1) V. Sim. Mangiuca, op. cit., 13, pentru ambele accepțiuni (bățul colindătorilor și colacii). *R. Cod.-Mih.*, *Sărb. pop.*, 95 (colaci), *Pamf.*, *Cr.*, 12: *bolindeț* = colac, *colindeață* = id., 5, 8, 207 *colindețe* = id., 206 și 208: *colindă* = bațul colindătorilor. Cf. și *Hasdeu*, *Chest.*, 3429 (Olt, com. Spineni): *colindeață* = colac care se dă colindătorilor. Id., com. Vața: *colinde* = colaci. In com. Răzleții, seara dinaintea Crăciunului e numită «seara *colindețelor*». Pentru Aromâni, cf. Șt. Mihaileanu, *Dict. macedo-român*. Buc. 1901; 132: «*culindáru* = colindeț, bețișor subțire, înflorit prin cioplirea scoarței, pe care se înșiră colacii la moș ajun» (cf. *Pamf.*, *Cr.*, 38). I. Dalametra, id. ed. Ac. Rom. Buc. 1906; 67: «*colindi* - fructele ce se dau copiilor în ajunul Crăciunului...; *cólindu* - colindeț, colăcel, covrig», și *Pap.*, *Arom.* 709., «*colindă*: pl *colindî* - bățul colindătorilor». Pentru Megleniți, cf. Papahagi, *Megleno-Rom. II*, *203*: *còlidă* = «bățul cu care colindează băieții.»

touche qu'après en avoir donné un quart au premier pauvre qui passe». «*Calèndo, calèno* etc... en Provence ... mets que l'on mange à la Noël, présent que l'on fait à l'occasion de cette fête». (Mistral, l. c.).

E. Cortet zice de asemenea că «autrefois on faisait aussi (à) la veille de Noël un fort gros pain que l'on appellait *pain calendrier*.»[1]) Menționăm și pe aret. *Kalendeo*, despre care M.-Lübke (loc cit.) zice că «nur in der Verbindung mit *strena* vorkommt.»

In prov. *calendoun* (Mistral) sau *calendau* — «buche que l'on met au feu la veille de la fête de Noël» (Azaïs, 358). Obiceiul s'a păstrat și la noi, butucul care se pune pe foc e numit în Transilvania *călindău* =» Holzklotz, der in der Weihnachtsnacht verbrannt wird.» (Tiktin, op. cit., 267). [2])

Ce se desprinde din toate cele înșirate până aci, cu privire la chestiunea care ne preocupă?

Calendae aveà în lb. latină o întreagă familie de noțiuni derivate, cari s'au păstrat în limbile romanice nu numai cu înțelesul primitiv, dar chiar în forma evoluată direct din latină.

Ce s'a întâmplat însă cu *calendae?* Faptul că în limbile romanice termenul pentru a denumì noțiunea de «cântec religios recitat la naşterea Domnului» este diferit, ne arată că noțiunile respective n'au existat în forma actuală în latină. Erà firesc să se întâmple astfel. Intru târziu, când, inspirându-se din textele religioase, se fabricară cântecele religioase în onoarea Mântuitorului, pentru noua noțiune se adoptă în fiecare țară câte un termen diferit (v. mai sus).

Cu toate acestea, am văzut că s'ar puteà admite în latina târzie, și anume într'o zonă prelugindu-se din sudul Galiei spre domeniul românesc, pentru *calendae* un înțeles apropiat de acel reprezentat în română prin forma *colindă.*

Sunt unele fapte cari vin să ne ajute la luminarea acestei chestiuni, precum și la fixarea aproximativă a acestei epoci.

Și anume, trebue să avem în vedere că noțiunea reprezintată de cuv. *colindă* stă în legătură directă cu biserica organizată,

1) *Essai sur les fêtes religieuses*. Paris 1867: 207. Pentru prov. cf. și Fourvières, loc. cit.

2) V. de ex. *Mangiuca*, op. cit. 15. «Tot în nopțile acele se întreține focul in cămin ori vatră, punând un butuc.... mare să ardă, care se numește «butucul Crăciunului». Cf. bibliografia noastră dela § 1.

nu cu primele rudimente de creştinism, cu termenii cari indică noţiunile elementare, dar esenţiale, ale cultului, dar ale cultului care nu ajunsese încă la o deplină organizaţie, şi cari în limba noastră sunt de origine latină.[1])

Faptul că la Aromâni și la Megleniţi colindele sunt împrumutate pe dea'ntregul, cât priveşte conţinutul şi forma lor, chiar, de la Bulgari,[2]) şi ceeace este mult mai important, că în dialectul meglenit cuvântul pentru a determinà noţiunea de «cantique de Noël» are un fonetism bulgăresc modern, iar în cel aromân poartă altă denumire, ne arată că noţiunea de *colindă*, în noua ei formă, probabil că a existat şi la Aromâni[3]) şi Megleniţi, dar că ea a fost în urmă puternic influenţată de Bulgari, din cauza condiţiunilor de vieaţă ale Românilor dela sudul Dunărei, şi că putem presupune că forma v. bulg. *Kolẹ̑da* şi-a exercitat influenţa la Nordul Dunărei mai puternic, în special după despărţirea dialectelor. Şi acum, ea nu mai puteà pătrunde decât sub forma slavă: suprapunându-se deasupra formei latine mai vechi, care, ca şi în restul domeniului romanic de sud, căpătase poate o nuanţă întru câtva apropiată de cea nouă, dar în nici un caz identică, forma slavă deveni în curând singura întrebuinţată, influenţând foneticeşte şi pe celelalte forme cuprinse în sfera de noţiuni a lui *calendae*. Două fapte au ajutat la aceasta la N. Dunărei: 1) accepţiunea cuvântului *Kolẹ̑da* la Slavi, 2) ierarhia şi organizaţia bisericească împrumutate de peste Dunăre.

Vom insistà numai asupra primului punct, cel de al doilea fiind bine cunoscut:

a) In adevăr, în întreg domeniul slavic *Kolẹ̑da* şi familia de forme derivate are un înţeles identic cu cel românesc.[4]) Aceasta

---

1) Cf. Ov. Densuşianu, *Hist. de langue roum.* I, 261.

2) Weigand, op. cit. II. 132-34.

3) Am văzut mai sus că la Aromâni s'a păstrat numai derivatúl verbal al v. bulg. *Kolẹda*.

4) V. Berneker, op. cit., 544-45. Derivatele slavice au şi înţelesul corespunzător cu rom. «a colindà» şi «colindeţe». Astfel, în slovenă *Kolẹ̑da*, «Umgang von Haus zu Haus um die Weihnachtszeit». *Kolẹ̑drati*, «herumstreichen». De asemenea, are şi înţelesul de «die dafür empfangenen Gaben». V. polon. *Kolanda* «Weihnachts-geschenk (die Oblaten, welche die Organisten zu Weihnachten in den Häuser bringen»). Rus. *Koliada* «herumziehen von Haus zu Haus mit Gesang und Stern....» Cf. şi *Rječnik*. Zagreb. 1898. V, 185-88.

este explicabil: v. bulg. *Koleda* derivă direct din lat. *calendae*, fără a fi nevoe să presupunem o formă intermediară grecească. Căci acest cuvânt, precum și alți termeni creștini slavici, a intrat prin contactul cu latina, și anume cu latina bisericească occidentală.[1]

Astfel ne explicăm înfluența formei slave asupra celei moștenite din latină în lb. română, precum și noua nuanță semantică reprezentată prin rom. *colindă*.[2]

---

1) Cf. bibliografia dată de Berneker, op. cit., 545 și A. Meillet, *Etudes sur l'étym. et le vocabulaire du vieux slave*. Paris 1902. I, 186.

2) In acest capitol am ținut seamă de observațiile d-lui Ov. Densușianu, privitoare la *calendae*, cuprinse în raportul d-sale asupra acestei lucrari. V. aceste *Anale (Desbateri)*.

III

Refrenul colindelor. Originea refrenului *Ier Doamne.* Etimologia d-lui D. Dan. O altă interpretare a lui *Ier.* Legătura între *alleluia* şi *Ier. Alleluia* în Franţa. Explicarea transformării *alleluia* > *Ier. Aler.* Ler împărat.

12. Refrenul care revine de cele mai dese ori în colinde este *hai Ier Doamne, hai Ierui Doamne, Ier Doamne,* care până astăzi, fiind greșit interpretat, a fost scris cu literă mare de cei mai mulți culegători sau comentatori, crezându-se că e vorba de un nume propriu

Colecții de refrene dau I. G. Sbiera, I. Pop Reteganul şi Al. Dumitrescu. [1])

Care este originea acestui misterios *Ier?*

Asupra acestei chestiuni, mai toți aceia cari s'au ocupat cu studierea literaturii noastre populare, și-au dat părerea.

Literatura respectivă se găsește în articolul d-lui D. Dan, mai jos citat, din *Noua Revistă Română.* Trimitem dar acolo, pentru citații. [2])

Ne vom mărginì să înșirăm diferitele păreri ale comentatorilor.

Miron Costin, Gaster și Cihac cred că rom. *Ier* < slav. *Iel* – zeul Cupidon. Dim. Cantemir, P. Maior, Gh. Șincai, G. Săulescu, Aț. Marienescu, G. Missail, Gr. Tocilescu şi A. D. Xenopol derivă pe *Ier* din *Aurelian.*

I. G. Sbiera crede că *Ier* reprezintă pe *Lar,* dela sărbătorile Saturnaliilor, cari cădeau la 23 Dec.

Ep. Melchisedec socotește că refrenul *Ierul Domnului* este «*Larul* sau geniul, domnul casei Românului, devenit creștin», adică Is. Hristos.

---

1) I. G. Sbiera, în *Foaia Soc. p. literat. şi cult. rom. in Bucov.* Cernauţi 1865, I, p. 25, nota. I. Pop Reteganul, în *Dens. Haț.*, 275. Al. Dumitrescu, în *Rev. ist. arh.*, vol. XIII (1912), 367-70. Colecţii de refrene se mai găsesc şi în N. *Dens., Chest.*, 4554. Transilvania (com. Ciubanca şi com. Șinca Veche).

2) *Noua Rev. Rom.* Vol. 3 (1901). No. 26, pp. 85-91.

Ar. Densușianu derivă pe *ler* din lat. *liber*: Jupiter *Liber* = Jupiter dăruitorul.

B. P. Hasdeu admite derivațiunea din *Lar Dominus*. Gr. Crețu derivă pe *leroi doamne* < *leră-ne doamne, de maru,* care ar reproduce sfârșitul Tatălui nostru latinesc: «*libera nos (domine) de malo*». (Bulet. soc. filologice. I. Buc. 1905; 37).

Tiktin spune că ambele etimologii (*ler* < *Aurelian* și *ler* < *Larris*) sunt foarte îndoelnice. Nú dă însă altă etimologie. [1])

D-na El. N. Voronca (*Studii în folklor*. I, 27) crede că *ler* < *larii*, patronii Romei.

Toate aceste păreri nesocotesc principiile derivațiunii etimologice.

D-l Dan este primul care a pășit pe calea adevărului.

După ce arată imposibilitatea derivațiunii lui *ler* din *Aurelian, Lar* (Dominus), *lel* sau (Jupiter) *Liber,* d-sa propune următoarea etimologie:

Hailerui Doamne reprezintă pe *Halleluiah Domine*.

Conform legilor fonetice ale limbii române, inițialul *h* dispărând, iar *l* simplu intervocalic trecând la *r*, *hallelui* > *alerui*.

Iar tendința poporului spre clarificare a făcut din *alerui Doamne, (ai) hai lerui,* fragmentul *ler* rămânând epitet pe lângă substantivul doamne: *alerui Doamne* > *hai leru-i doamne.* [2])

Dacă d-l Dan, după părerea noastră, nu ne-a dat adevărata interpretare a enigmaticului *ler,* dar e primul care a pus pe calea adevărată pe alți cercetători.

Pentru ca interpretarea d-sale să fie admisibilă, ar trebuì socotit *alleluia* ca un cuvânt făcând parte din fondul latin primitiv al limbii, dat fiind că a suferit transformările caracteristice acelui substrat.

Dar o astfel de concluziune nu ne este permisă, având în vedere alte fapte, cari vin în contrazicere cu dânsa.

Ce e drept, cuvintele aduse de creștinism în limba română fac parte din acest fond primitiv. Dar în terminologia noastră creștină trebuesc deosebite diferite straturi, intrate în limbă la răstimpuri îndepărtate unul de altul.

Alleluia trebue privit în legătură cu complexul de noțiuni cari l-au determinat, în mijlocul cărora puteà aveà ființă.

---

1) *Ruman. deutsches Worterb.*, pp. 904-5.
2) Rev. cit., pp. 89-90.

Și anume, știind că *alleluia* revine în Psalmi, atunci când sunt cântați de *preot* în biserică, și că *preot* este un termen intrat «relativ târziu în limbă, după ce *b* intervocalic căzuse de mult în cuvintele din fondul primitiv» (*preot* < *prĕbĭter,-terum)*[1]), interpretarea propusă mai sus n'o mai putem admite.

Hotărîtor în această privință, este forma sub care revine *alleluia* în vechile noastre texte.

Dacă interpretarea d-lui Dan ar fi admisă, cum s'ar puteà explicà forma *alliluia*, [2]) care se întâlnește în primele traduceri românești?

Căci dacă *halleluiah* ar fi suferit shimbările proprii păturii primitive a limbii, ar fi trebuit să găsim în v. noastre texte forma **aleruia.*

Rămâne, așà dar, stabilit, că *alleluia* este un împrumut tardiv, intrat în limbă după adoptarea termenilor de origine latină, privitori la biserică.

Firesc este să admitem, în acest caz, că *alleluia* este o achiziție făcută dela Slavi, atunci când au intrat în limbă și alte cuvinte din terminologia creștină.[3])

13. Să revenim acum la *ler.*

Să explicăm cum *alleluia* din Psalmi a trecut în colinde, căpătând în urmă o atât de largă răspândire. [4])

In această privință, de o deosebită însemnătate este faptul că regăsim la Slavi acelaș refren, în cântecele religioase din noaptea Crăciunului.

E. Berneker dă următoarele forme, la cuvântul *aleluija*. Pol. dialectal: *alelijà, alelu lelu, ho ho leluja; leluja* «Refrain in Johanni-und Weihnachtsliedern»; *tatowač*, «Osterlieder singen.» [5])

In Jan Kartowicz, ni se dau următoarele forme: *aleluja, leluja. Alelu, lelu lelu. Leluja. Ho ho leluja. Hej leluja. Alelija.* [6])

Alleluia e întrebuințat, deci, în cântecele religioase slave, în mod identic ca în colindele noastre *ler.*

---

1) Cf. Candrea-Densușianu, *Dicț. etim. al lb. rom.*, p. 218.

2) V. I. A. Candrea, *Psaltirea Scheiană comparată cu celelalte ps. din sec. al XVI și XVII.* Buc. 1916. Ed. Com. ist. a Rom., II. Glosarul, p. 348.

3) Cf. Ov. Densușianu, *Hist. de la langue roum.* I, pp. 261-62.

4) D-l Dan citează *Revue des trad. populaires.* V. Paris 1890, pp. 394-95. La locul citat ni se spune că «*alleluia* était un refrain populaire parmi les chrétiens des premiers siècles.» Faptele înșirate mai sus dovedesc însă că nu astfel trebue interpretată apariția lui *ler* în colindele noastre.

5) *Dicț.* cit., p. 27. *Alleluija* < mgr., αλληλύγία αλληλουΐα (l. c.).

6) Jan Kartowicz, *Słownik gwar polskich.* Krakov 1900, p. 11.

Dar îl regăsim și în Franța, cu aceeaș întrebuințare. Astfel, în Ile et Vilaine întâlnim pe *alleluia* într'un «cantique qui se chante dans la nuit qui précède la fête de Pâques». [1]) De asemenea în Normandia, [2]) Gasconia, [3]) precum și la Bretoni. [4])

Aceste constatări fac legătura între *alleluia* și *ler*.

Forma *alliluia* < plsl. *alilughiia* este un împrumut intrat în limbă pe cale literară, prin traducerile din cărțile slave bisericești. [5])

Cât privește întrebuințarea lui *alleluia* în colinde, faptul că regăsim acest refren și în Franța, ne împiedică de a-l derivà numaidecât din literatura populară a vecinilor Slavi, mai ales că formele asemănătoare le întâlnim în țeri îndepărtate de a noastră.

Trebue admis că pe teritorii diferite, autorii colindelor religioase au lucrat la fel, introducând pe *alleluia* în producțiile lor.

Faptul e explicabil, dat fiind conținutul religios al colindelor și întrebuințarea acestui cuvânt în Psalmii și la cântecele de îmmormântare (prohod).

Ne rămâne să propunem explicarea transformării *alleluia* > *ler*. Pornim dela forma *alleluia Doamne* > *Hai leluia Doamne*, cum explică mai sus d-l Dan, *hai lelui Doamne, hai lel Doamne* (forma precedentă fiind socotită drept un genitiv, *lel* considerându-se ca nominativ).

Disimilarea *l—l* > *l—r* e foarte explicabilă, urmând așà dar forma *hai ler Doamne, hai lerui Doamne*.

In această privință, e interesant de constatat că *alleluia* a avut un dublu tratament: 1) ***alleluia* > *ler*** și 2) ***alleluia* > *aler***.

Pentru transformarea a doua, care are aceeaș explicare cât pri-

---

1) Ad. Orain, *Folklore de l'Ile et Vilaine*. Paris 1897. II, p. 67.

2) J. Fleury, *Littérat. orale de la Basse-Normandie*. Paris 1883, p. 22.

3) J. F. Bladé, *Poésies pop. de la Gascogne*. Paris. 1881. I, 131-33, ap. Dan, *Rev.* cit.

4) Humboldt, *Mithridates*. IV, 353: «Leluan, lelo; Leluan dat lelo, La lelo,» ap. Ar. Densușianu, *Rev. cr. lit.* I (1893), p. 52.

5) Paralelismul *alleluia, alliluia* dăinuește până astăzi în limbă. Cf. B. P. Hasdeu, *Etym. magnum Rom.* Buc. 1886, I, 814: *alliluia D-ne*, în Ion Creangă, și *Dicț. lb. rom.*, ed. Ac. Rom. Buc. 1908, p. 109: *alleluia D-ne*, tot la I. Creangă. Cu această ocazie, cată să observăm că dacă *alleluia, allelui* n'ar fi > *hai leruia, hai ler* sau *aler*, s'ar fi putut face confuzie cu *ale lui*. Un ex. în Hasdeu «Dascălul: *alelui, alelui, alelui*. Popa: ce-or fi *ale lui?*» (l.c.).

veşte *l—l* > *l—r*, ca şi forma *ler*, observăm că acì nu s'a produs etimologia populară *alleluia* > *hai leluia*.

Forma *aler* e menţionată de Cantemir:... «în colindele anului nou şi astăzi au luat de pomenesc: *Ler*, *Aler* Domnul»...[1]) Vezi de asemenea *Viciu*, 28: «*Aler* luceafăr galbin».... *N. Dens.*, *Chest.*, 4560 (Tecuciu): «*Aleroiŭ D-ne, aleroiŭ*».

Acest *ler*, neînţeles de popor, a fost personificat.

Se spuneà *ler Doamne*, s'a spus, pornind de acì, *Ler împărat*.

Este un proces obişnuit şi bine explicat de acei cari s'au ocupat cu psicologia populară.

Din cercetările recente, rezultă că actualitatea istorică durează 2-3 secole, cel mult.[2])

Dincolo de această limită, este un haos al timpului, în care durata nu mai are nici o limită distinctă.

Poporul aflându-se în faţa acestui *ler Doamne*, pe care nu-l înţelegeà, e firesc că a căutat să şi-l explice, să-l înţeleagă, să-l concretizeze.

Ler a devenit *Ler împărat*, fiindcă erà *Ler Doamne*, împărat din vremurile nebuloase ale veacurilor trecute, din ceaţa prin care omul dela ţară vede faptele pierdute în trecutul îndepărtat al originilor sale.[3])

---

1) *Hronicul*, etc. Ed. Ac. Rom. Buc. 1901, p. 217. Poporul a transformat pe *ler* în *Voleranda lerului D-lui (Pamf., Cr., 93)*, *leroloi* D-lui (*I. Crg.*, VII, 195). *Oileranda leroloi d-lui* (Id., 196), *Reliu*: *N. Dens.*, *Chest.*, 4560 (Roman), 4556 (Brăila), 4555 (Vâlcea), 4561 (Muscel), 4553 (Constanţa); *leriu*, (4560 Tutova), *leroi* 4556 (C.-Argeş). *Ler* > *lar*, sub influenţa lui *păcurar*: «E un *lac* de păcurar.» Id. 4561 (Ialomiţa, com. Bora). Id., 4554 (Ţara Haţegului, com. Ostrovu-Mare):

„Sus în plaiul muntelui.
Sunt 3 *lari* păcurari".

Lar = *cioban*: «am auzit un grup de copii zicând: ho, ho, ho, baciule, ho, în loc de: ho, ho, ho, Larule, ho» (id., com. cit.). *Ms. Reteg.*, fol. 100: «Şede şi *Lar* păcurar».

2) V. A. van Genep, op. cit., 163-64.

3) Acest *Ler împărat* a pus pe calea greşită pe mulţi cercetători (v. mai sus, § 12). In timpul din urmă, Al. T. Dumitrescu, în studiul intitulat: *Ler împărat*, publ. în *Rev. ist. arh.* Vol. XII, p. II-a (1911), XIII (1912) şi XIV (1913), ne împărtăşeşte o mare descoperire: *Ler* reprezintă pe împăratul *Galerius* (v. şi *Bulet. Societ. filologice*. II (1906), p. 12, în care Al. Dumitrescu propune să se explice forma *ler* din refrenul colindelor, printr'o alterare a lui *floare*. Mai departe propune şi derivarea din *Galerius*). Afară de imposibilitatea de a probà ştiinţificeşte *Ler* < *Galerius*, ne întrebăm de

Ler, trecând cu atributul de *împărat* în largul tradițiunii populare, îl regăsim ca atare amintit mai întâiu de Cantemir (id., loc. cit.): «precum. . . . . pe malul Oltului, să se fi văzând niște temelii ca de cetate, cărora țăranii de pe acolo locuitori, din bătrânii lor apucând, le zic curțile lui *Ler împărat*».

---

ce s'ar fi păstrat amintirea acestui împărat în tradiția poporului, știut fiind că de abià *Traian* este amintit în unele balade sau urari—și încă, ca împrumut de la Slavi,—și cà la popoarele lipsite de monumente scrise, cum am văzut, actualitatea istorică durează puțin.

Nu trebueşte uitat nici o clipă, într'un astfel de studiu, că, deși în legende (de pildă în «domnul de rouă» pe care Al. Dumitrescu îl identifică cu *Galerius*) se precizează locul, personagiul și momentul, dar niciuna din aceste indicațiuni nu este exacta (Cf. în această priv. *Hasdeu*, *Cuv.*, II, 305, leg. d-nului de rouă în Bosnia, în care d-nul de rouă e *Traian*.

Pentru această legendă pe care Șaineanu o aseamănă cu cea romană despre *Egeria*, și care se regasește la Sârbi și la Greci, cf. *Șăin.*, *Basme*, 117-18).

Știința ne învață (cf. Gennep, op. cit., pp. 162-69) că legendele, cari au un astfel de subiect, nu pot fi datate și nici nu ne putem bazà pe ele, pentru reconstituirea evenimentelor istorice.

Actele însemnate din trecutul unui popor—o luptă, construcția unei cetăți, etc.—sunt atribuite unor personagii mitice cari au trăit în timpurile cele mai îndepartate ale formării lumii, sau ale istorei, într'o epocă vagă și nehotărîtă. (Gennep, op. cit., p. 167).

Un caz analog in literatura noastră populară este acel al cuvîntului *Jidov*, cu accepțiunea de *uriaș*.

Poporul le atribue *Jidovilor* lucrări gigantice: construcțiuni de cetăți, de movile, de maguri, cari le poartă numele. De asemenea, când vrea să arate că ceva e foarte vechiu, poporul spune că acel lucru datează «de când cu *Tătarii* și *Jidovii*.»

(V. L. Șaineanu, *Studii folklorice*. Buc. 1896, pp. 194-202. Pentru *Jidovi* v. și *Pamf.*, *Pov.*, 157-165. Pentru *Tatari*, id., 165-173).

La Ruși (*Șain*., op., cit., 208) *Jidov* însemnează de asemenea *uriaș* (în cântecele epice). La Bulgari, «batrânii și babele... când desgroapă oseminte vechi, mai mari decât oasele oamenilor de astazi, zic: acestea sunt de vechi, *Jitovi* (*jitove*) Ibid. 210). De asemenea, li se atribue acestor *uriași* construcții de morminte sau movile, numite *jitovski moghili* sau *židov rid* (deal jidovesc). (Ib., 211-12). Și la Sârbi *Jidovii* (*gidovi*) sunt considerați ca uriași (Ib., 212). Adolf Strausz, in *Bg. Vksd.*, la p. 55, ne spune: «*žid* oder *židavec* ist der Name der Riesen, die zum grössten Theil schon ausgestorben sind. Heutzutage zeigt das Volk grosse Erdwälle und nennt sie *židov-grob* (Riesengrabe)», iar în *Bulg.*, citează credințe populare despre *jidovii uriași* (pp. 38-40 și 211-242), pe cari le au și Sârbii (Id., pp. 213-18). V. și Fr. Krauss, *Volksglaube und religioser Brauch der Süd-Slaven*. Munster 1890, p. 129.

Asupra originii acestei credințe, Șaineanu crede că *jidovii* reprezintă pe Cazacii (Tătari) convertiți la mozaism, cari se stabilise în vecinătatea țerilor

Apoi trece în basme, în descântece sau în zicale populare, fie ca *Ler împărat*, fie ca *Ler* simplu, și capătă cele mai neașteptate accepțiuni, din cauzele amintite mai sus.

In *N. Dens.*, *Chest.*, găsim următoarele, cu privire la *Ler*:

4560. Tutova, com. Avrămești: «*Leriu Doamne* erà un mare

---

noastre (op. cit., 202-208). Aceeaș teză o susține Șăineanu în *Romania*. XVIII (1889) (Notes sur le vocabulaire roumain), 494—502.

Această ipoteză o credem inadmisibilă, pentru motivele expuse mai sus, și pentru cele pe cari le vom da mai jos.

N. Apostolescu, într'o conferință (rezumata în *Rev. ist. arh.*, vol. XIV (1913), p. 191) crede că *jidovii* «ne arată pe acei ziditori de cetăți din Vechiul Testament, adică pe *Evreii (jidovii)*. . Totul se explică printr'o influență a textelor biblice ascultate în biserică de poporul român, în decursul veacurilor.»

Asupra originii și accepțiunii acestui cuvânt la Bulgari, credem, ca Strausz, într'o influență a textelor biblice, cât privește originea celor dintâi oameni, numiți *židove*: «Was die Erschaffung des ersten Menschen anbelangt, so lehnt sich die bulgarische Tradition im grossen und ganzen an den biblischen Bericht an» (*Bulg.*, p. 38).

Mai departe, ne spune următoarele: „die Riesen des bulgarischen Volksglaubens... sind. . die überall und allzeitübliche Übertreibung der Feinde, durch welche der eitle Naturmensch seine Furcht entschuldigt und seinen Ruhm zu vergrössern sucht" (l. c.). Peste această pătură a venit să se adaoge influența biblică, despre care acelaș autor mai spune: „Auf analogem Wege wenn auch durch biblischen und bogumilischen Einfluss zersetzt, ist im bulgarischen Volksglauben der Riese entstanden, ein Beleg dafür, welch' buntes Spiel oft der Volksglaube mit irgend einem Begriff treibt". (l. c.)

Strausz observă apoi că *jidov* cu înțelesul de *uriaș* n'are nici o legătură cu cuvântul care servește pentru a determină noțiunea de *Evreu*.

De aceea, el caută să explice pe *jidov* (uriaș) prin *Tătar*.

A identifică pe *Jidov* cu *Tătar*, cum face Strausz, precum o făcuse și Șăineanu (op. cit., pp. 239-42), e inadmisibil, pentrucă *Tătar*, dacă este amintit pe lângă *Jidov*, nu însemnează prin aceasta că și *Tătarul* este *Jidov*, adică nu reiese *mozaismul* Tătarilor din această apropiere.

Tătarii sunt și ei socotiți ca *uriași*, pentrucă tradițiunea populară, lucrând după principiile cunoscute, le-a reținut numele, care a impresionat mintea poporului, care îi așează în trecutul îndepărtat și nesigur.

Tot astfel arată Strausz cum la Germani a rămas amintirea *Hunilor*, chiar după ce aceștia dispăruse (op. cit., p. 234).

Așà dar, admitem influență biblică pentru accepțiunea *jidov = uriaș*, însă respingem explicația *Tătar = Jidov*.

Părerea lui Apostolescu este admisibilă *pentru Bulgari*, cu anumite restricțiuni, însă. Nu poate fi vorba de influența slujbei asupra poporenilor, pentrucă din Vechiul Testament nu se cetiau în biserică decât Psalmii. Trebue admisă o influență prin apocrifele biblice, atât de mult transcrise și cetite (v. mai sus, § 3).

Așà dar, rămâne stabilit că numele dat uriașilor a fost adoptat de Bulgari,

împărat dela Răsărit care trecuse multe ţeri şi mări până aici, cu oşti nenumărate de multe, dar rele şi neascultătoare, aşà că pe unde au trecut, n'au lăsat decât izvoare de lacrimi, atâta erau de răi cu Românii; dar şi Dumnezeu le-au luat minţile, de au fugit pe unde au putut, până când s'au strâns unul câte unul tocmai hăt departe, în ţara lui *Relian*, unde creşteau numai bostani şi ceapă.»

4555. Romanaţi, com. Zănoaga: Se spune că *Ler împărat* a avut un fiu, care plecând în lume, s'a însurat cu fata lui *Por* împărat. Voind să se întoarcă acasă cu nevastă-sa, 3 porumbei îl vestiră că tatăl său îi pregătise un cal, pe care suindu-se, va fi trântit şi omorît, iar mamă-sa o cămaşă înveninată. Sosind fiul lui *Ler* acasă la părinţi, tăiè calul şi rupse cămaşa.[1])

4561. Muscel, com. Domneşti: *Ler* se crede că a fost un împărat mare care şi-a măritat fata «după un Făt-frumos». Pentru fata lui *Ler-împărat*, cf. *Şăin.*, *Basme*, 512.

4553. Constanţa, com. Gârliciu: *Leroi* este stimat şi respectat, pentru că el a făcut toate cântecele şi colindele relative la naşterea Domnului.

Id.: Despre *Ler d-nul* se crede că a fost un *împărat* răutăcios;

---

probabil, prin influenţa apocrifelor biblice. Dar credinţa că au trăit cândvà *uriaşi*, cărora poporul le atribue şi în Germania cladiri gigantice, face parte din fondul comun al tuturor popoarelor.

In această privinţă, Şăineanu (*Basme*, 807-808) ne spune următoarele: «Expresiuni(le) pentru a denumi pe *uriaş*, derivă în limba noastră dela nume etnice mai mult sau mai puţin vechi şi îndepărtate, Astfel la noi *Jidov* şi *Tatar*, ca la Grecii moderni *Elinii*, la Sârbi *Iudeu*, la Bulgari *Latin* (*Jidov* şi *Tătar*), la Cehi *Avari*, la Germani *Hun*, la Francezi *Sarrasin*". Cu drept cuvânt spune apoi: „Principiul pe care se bazează o asemenea nomenclatură, e caracterul mai ales păgân al popoarelor respective".

Românii, împrumutând cuvântul v. Tiktin, *Dicţ.* cit., p. 871), au împrumutat şi tradiţia slavă despre *Jidovi*. Căci asemănările între credinţele ambelor popoare, pe cari le-am expus mai sus, sunt prea izbitoare, ca să putem admite o evoluţie particulară la fiecare în parte, care să fi dat rezultate asemănătoare. De sigur că aveau şi Românii credinţa că movilele, mormintele gigantice, cetăţile vechi, au fost construite de *uriaşi*. Adoptând cuv. slav. şi tradiţia legată de dânsul, noul termen a căpătat accepţiunea pe care o ştim.

1) Observăm în această povestire introducerea de motive din *Alexandria*. Este un procedeu obişnuit al poporului, de care am vorbit la § 8. Pentru intrarea de elemente din *Alexandria* în literatura noastră populară scrisă şi nescrisă, cf. N. Cartojan, *Alexandria în literat. românească*, Buc. 1910, pp 85-101.

spre a-l mai liniştì, i se cântau cântece cu refrenul *Reliu D-ne.*

4559. Iaşi, com. Bădeni: «In poveştile populare se vorbeşte despre *Ler împăratul*, că a avut curţi şi palate, dar nu se precizează localitatea unde sunt.»

In descântecele populare întâlnim pe acest *Ler-împărat* de mai multe ori. [1] De asemenea şi în zicale: «par' c'ai fi *Ler împărat*» [2]).

In *N. Dens., Chest.*, 4561 (Dâmboviţa, com. Petrari): «*Ler d-ne* înseamnă mirare când cineva umblă fără câştig.»

O accepţiune interesantă a lui *ler* în *Reteg.*, 265: «melodia colindei se zice *leru* colindei». O colindă poate aveà mai multe *leruri*. V. şi *Dens., Haţ.*, 17: «......versurile cari se *lerue* la naşterea Domnului.»

---

1). V. S. Fl. Marian, *Descântece poporane române.* Suceava 1886, p. 69: „Să vă duceţi la *Ler împărat*". V. şi pp, 134 şi 141. *N. Dens., Chest.*, 4561 (Muscel, com. Domneşti): «Să lasă boala dela X şi să se ducă la *Ler împărat*, că are fete frumoase şi mese întinse». *Tocil., Mat. Flkl.* I, 582: «şi să înţepaţi pe fata lui *Ler împărat*». V. şi 609, 1588.

2) Al. Dumitrescu, în *Rev.* cit., p. 333.

IV

CICLUL I

D r u m a r i i.

(Tip. 1, 2, 3)

Tipul 1: Umbra pomilor și Sf. Maria.

Sf. Maria[1]) și Iosif, în drum spre Vitleem, se așează obosiți la umbra unui plop, care-și trage umbra. Maica Domnului îl blestemă. Se așează apoi la umbra unui alt pom, care umbrindu-i, e binecuvântat.

Variante. Plop blestemat: *Marien.*, 1. *Mar.*, *Leg.*, 59, 60, 61, 62, 63, 68. *Viciu*, 27, 39, 41, 43, 45, 48. *Bud.*, 66, 67. Viță de vie binecuvântată: *Viciu*, 48. Tisă verde binecuv.: *Viciu*, 5, 40, 43, 49. *Mar.*, *Leg.*, 64, 68. Arin blestemat: *Bud.*, 67. Teiu binecuv.: *Viciu*, 41. Măr binecuv.: *Marien.*, 1. *Fr. Cdr.*, *Mț. Apus.*, 11. Măr blestemat: *Viciu*, 45. Păr verde blestemat: *Viciu*, 48. Brad binecuv.: *Bud.*, 67. Rug blestemat: *Păsc.*, 13.

Marien., 1. *Fr. Cdr.*, *Mț. Apus.*, 11. *Păsc.*, 13. *Viciu*: 5, 27, 39, 40, 41, 43, 45, 48, 49. *Mar.*, *Leg.*, 59, 60, 61, 62. 63, 68. *Bud.*, 66, 67.

Tipul 2: Dobitoacele și Sf. Maria.

Sf. Maria, vrând să nască, cere voie lui Crăciun să intre în casă.[2]) Acesta neavând loc, Maica Domnului se duce în ieslea cailor, dar aceştia, deși rugați, nu se astâmpără. Atunci îi blestemă. Apoi merge la oi, cari o neliniștesc rumegând. Le blestemă. In grajdul boilor găseşte odihnă. De aceea, îi binecuvântează.

1) In *Viciu*, 27, 39, cu soră-sa Solomie.
2) In *Viciu*, 47, merge la Dumnezeu.

Variante. Cai, boi: *Marien*, 2. *Daul*, 18,[1]) 26. *Dens*, *Haț.*, 68. *Viciu*, 27, 42, 43, 46, 47. *Mar.*, *Leg.*, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 67, 68. *Neam. Rom.*, 27. *Bart.*, 61, 181. *Alex.*, 164. Oi blestemate: *Viciu*, 27, 46. *Mar.*, *Leg.*, 63, 66. Următoarele colinde cuprind ambele teme (pomii și dobitoacele): *Viciu*, 27. *Mar.*, *Leg.*, 59, 62, 63, 68. *Marien.*, 2. *Dens.*, *Haț.*, 68. *Viciu*, 27, 42, 43, 46, 47. *Mar.*, *Leg.*, 57, 59 60, 61, 62, 63, 66, 67, 68. *Neam. Rom.*, 27. *Bart.*, 61, 181. *Alex.*, 164. *N. Dens.*, *Chest.* (Mehedinți, 4555).

Originea. *Ev. Luca*, 2, 1—9 și *Viețile Sfinților* (la 25 Dec.) povestesc drumul Sf. Marii și al lui Iosif la Vitleemul iudeei. Negăsind loc în case, intrară într'o peșteră în care își adăpostiau ciobanii turmele, și unde născù Maica Domnului în iesle (Ev. Luca, 7 și 9).[2])

Gaster crede că redacțiunile colindelor de mai sus sunt luate de pe o evanghelie apocrifă, care nu s'a păstrat în literatura noastră populară.[3])

Astfel explică el blestemarea și binecuvântarea pomilor, pe care o regăsim în folklorul nostru sub formă de simpatie sau antipatie pentru unii dintr'înșii, ceeace probează că nu avem nevoie să presupunem un apocrif, ci și o creațiune populară, conformă cu felul de a vedeà, propriu mentalității sale. Cât privește povestirea ducerii lui Iosif și a Maicii Domnului la Vitleem, ea a fost luată din izvoarele indicate mai sus.

Oaia nu este un element adaos de autorul colindei, căci nu concordă acì cu felul obișnuit al poporului de a o privì.[4])

1) Numai binecuvântarea boilor.

2) Cf. și *Marian*, *Leg.*, 28—29. Varlaam, *Carte cu invățătură*. Iași 1643 (v. *Bibliografia rom.*, *v.* I, 137), fol. 37-40 v. Pentru *Viețile Sfinților*, v. ms. 2602. Bibl. Ac. Rom, Vieţile Sfinţilor traduse de Anania, egumen la Cozia, independent de Dosofteiu, la 1674 75 (Titlul în N. Iorga, *Ist. lit. relig.* Buc. 1904, p. 216. Cf. și *Studii și Doc.*, XXI (1911), p. 22, unde d-l Iorga publică un fragment dintr'o altă trad. rom. a Vieţilor Sfinţilor, care însă nu interesează studiul nostru. O parte din ms. 2602 a fost publicat de Gaster, in *Crest. rom.* I, 221 sq. Cf. și id., p. L. Pe atunci ms. se află în Bibl. Centrală, purtând No. 25). Fol. 214—214v (25 Decemvrie): „Și împlându-se 9 luni dela inceperea lui (Is s), ieși poruncă dela Kesar Avgust să se scrie toată lumea... Iar Iosif, păzitoriul născătoarei lui Dumnezeu, ieşi cu dânsa să se scrie în Vitleem, și pentrucă vru Fecioara să nască şi nu aflà casă pentru mulțimea oamenilor, şi intră întru vârtop prost, şi acolo născù pre cel neputred, Domnul nostru Isus Hristos". V. şi Dosofteiu, *Viața Svinților* Iași 1682 (cf. *Bibliogr. rom.*, *v.* I, 240, pentru titlu), fol. 237-238v: „Intr'această lună (Decemvrie) in 25, de pre trup născutul Domnului și Dumnezău și Mântuitorul nostru Is. Hs. . . . . și décă să 'mplură 9 luni dela ingreare, au ieșit poruncă dela Avgust Kesariul să să scrie toată lumea. . . . Atunci să sui și Iosif păzitorul preacinstitii Maicii lui Dumnezău cu Svinţiia ei, să să scrie la Vifléem. . . . Svânta Fecioară Maria Maica D-lui Hs. déca sosiră la Vifleem şi descălecară, n'aflà loc să găzduiască, ce intr'un vârtop oarecare au grajd intrară". (V. tipul 5)

3) Cf. Gaster, *Lit. pop.*, 349—51.

4) V. mai departe la tip. 24.

Tipul 3: Crăciuneasa și nașterea lui Isus.

Legenda spune că staulul în care s'a născut Isus erà proprietatea lui Crăciun, păstor bătrân. Soția lui, Crăciuneasa, erà moașă. Crăciun în poruncise să nu mai moșească, cu câteva zile înainte de nașterea lui Hristos, sub amenințarea că dacă nu-l va ascultà, îi taie mâinile.

Ajungând la curțile lui Crăciun, Maica Domnului naște în staul (căci Crăciun nu voise a o găzdui), ajutată de Crăciuneasă. Crăciun îi tăiè acesteia mâinile, dar Sf. Născătoare îi puse la loc altele de aur. Văzând minunea, Crăciun se închină Maicii Domnului, care îl iartă.

Variante. Marien., 9. *Mar*. *Leg*., 30, 34, 37, 40, 43, 46, 52, 54. *Mor*., *Dat*., 42. 43. *Șez*. X., 90. *N. Dens*., *Chest*., passim. *R. Cod-Mih*, *Sărb. pop*., 96. *Pamf*., *Cr*., 109, 111. 113.

Originea. V. *Mar*., *Leg*., 28—30. Fondul acestei legende este împrumutat Sf. Scripturi. Dar povestea cu Crăciuneasa, tăierea mâinilor, etc. face parte din fondul mai vechiu de credințe ale poporului nostru. Legenda este răspândită pretutindenea la N. Dunărei. Vezi în această privință *N. Dens*., *Chest*., unde la fiecare județ se regăsește povestirea de mai sus.

Legenda tăierii mâinilor a fost răspândită prin apocriful, intitulat: *Minunile Maicii Domnului*; în adevăr, chiar minunea dintâi cuprinde tăierea mâinilor «necredinciosului ce se atinge de patul Maicii Domnului. Mărturisind credința lor în Maica Domnului, se lipesc iar mâinile la loc». (Gaster, 437). Vezi pentru acestea Gaster, *Lit. pop*., 430—38 și id. în Caix, *Miscellanea di filologia i linguistica*. Firenze 1886: 333—441 (die rumaenische «miràcles de notre Dame»).

Pentru răspândirea în literatura populară a motivului tăierii, drept pedeapsă, a mâinilor, cf. *Șăin*., *Basme*, 690—704.

CICLUL II

Naşterea lui Isus.

(Tip. 4, 5)

Tipul 4: Naşterea lui Isus şi tăierea pruncilor.

Trei crai sau regi dela Răsărit pleacă, aflând de naşterea lui Isus, călăuziţi de o stea.[1]) Îl află pe Hristos în ieslea boilor. I-au adus daruri[2]). Irod, aflând de naşterea D-lui, porunceşte să se omoare 14.000[3]), 44.000[4]) sau 77.000[5]) de prunci, crezând că printre ei va fi şi Isus.[6])

Variante. Viciu, 6, 21. *Gaster, Crest.*, II, 139. *Rev. ist. arh.*, III, 101 (IV), 104 (X), 106 (XVI). *Marien.*, 3. *Bibic.*, 319. *Vor.*, *Dat.*, 71, 72.

Tipul 5: Naşterea lui Isus şi solii.

Irod, aflând de naşterea lui Isus, trimite 3 soli: unul îl descrie pe Mântuitor ca copil, al doilea ca adolescent, iar al treilea ca bătrân.[7])

In alte variante, solii nu pot pătrunde până la Isus (v. variantele).

Variante. Solii nu pot pătrunde până la Isus: de cântecul păstorilor (*Reteg.*, 2), de strigătul oilor (id.), de svonul albinelor (ib., *Jarn.*, 422), de para făcliilor (ib., id.), de mugetul boilor (*Viciu*, 17), de fumul tămâilor (*Jarn.*, 432), de mirosul florilor (id.).

Marien., 4. *Bibic.*, 319. *Reteg.*, 2. *Jarn.*, 422. *Viciu*, 17. *Vor.*, *Dat.*, 72. *A. Pann*, 6. *Hectou*, 51).

Originea. Ev. lui Mateiu 2, 1—13 şi Vieţile Sfinţilor, l. c. mai jos. Compară Ev. Mateiu, id., 12: «Et divinitus admoniti in somnio, ne reverterentur ad Herodem per aliam viam, regressi sunt in regionem suam», Coresi, «Carte cu învăţătură» (1581): «Şi véste priimiră în somnu, şi nu se întoarseră cătră Irodu, ce pre altă cale duseră-se în laturea loru»[8]) şi Dosofteiu, op. cit., fol. 238:

1) In *Viciu*, 21, steaua au văzut-o păstorii.

2) Craii trimişi de Irod sunt sfătuiţi de Mântuitor să se intoarcă pe altă cale (*Gast.*, *Crest.* II, 139).

3) *Viciu*, 6. *Gaster; Crest.* II, 139.

4) *Marien.*, 3.

5) *Bibic.*, 319.

6) Maica Domnului şi Is. de pe un munte, văd tăierea pruncilor (*Viciu*, 6).

7) Acest motiv se regăseşte in *Trib.*, 149, XXII. In *Hectou*, 51, Sf. Craciun trimite 3 slugi.

8) Cf. Diaconul Coresi, *Carte cu invăţatura*, ed. Sext. Puşcariu, Al. Procopovici I. Buc. 1914, p. 499[19-20] şi *Tetraevanghelul diaconului Coresi*, ed. Gh. Piteşteanu. Buc. 1889, p. 3.

«și le dzîsă îngerul de să întoarseră la țara lor», cu *Gaster, Crest.* II, 139 (v. p. n. 2), *A. Pann,* 6—7 și cu *Vor., Dat.*, 73:

„Înapoi dac'au purces,
Pe altă cale au mers,
Precum li-a și fost lor zis
Ingerul noaptea prin vis".

Motivul cu împiedicarea solilor de a pătrunde până la Isus a fost introdus dela tipul 20. Vezi acolo amănunte.

CICLUL III

Căutarea-și răstignirea lui Is. Hristos.

(Tip. 6, 7, 8)

Tipul 6: Mănăstirea și ruga.

Maica D-lui cu Isus în brațe ascultă slujba într'o mănăstire cu 9 altare, la care slujesc 9 preoți[1]), într'o biserică la care slujesc 9 preoți[2]), într'o biserică la care slujesc: Sf. Ion cu 9 preoți[3]), 1 preot[4]), 9 popi-și 9 dieci.[5])

Intr'unele variante[6]) Hristos plânge, pentrucă Jidovii vreau să-l răstignească. Maica Domnului îi făgăduește: 2 mere, două pere, două țâțe aurele, cheile raiului, scaunul județului, câte flori sunt pe pământ, și că-l va face domn al cerului și al pământului.

In alte variante,[7]) Sf. Născătoare spunându-i lui Isus că Jidovii vor să-l răstignească, acesta răspunde că le-a pregătit un loc în iad, că-i va pedepsi într'alt chip sau ca va mântui lumea. Intr'unele variante, Hr. nu răspunde nimic.[8])

---

1) *Dens., Haț.*, 34. *Releg*, 8. *Bud.*, 65, 66.
2) *Viciu*, 52, 53, 54, 56, 57, 58. *Pamf., Cr.*, 36.
3) *Marien.*, 12. *Viciu*, 44. *Bibic.*, 329. *Alex.*, 155.
4) *Teod., P.*, 44.
5) *Viciu*, 59, 60. *Sb.*, 10. *Bârs.*, 8, 14. *I. Crg.*, V, 153. *Daul*, 12.
6) *Marien.*, 12. *Fr-Cdr.*, *Mț. Ap.*, 10. *Viciu*, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60. *Daul*, 5, 12 *Hetean*, 45, 46. *Bud.*, 71[12], 65, 72[13]. *Pamf., Cr.*, 44, 46, 47. *Alex.*, 155. *I. Crg.*, V, 154 *Sb.*, 10. *Neam. Rom.*, 27. *Sez.* I, 149, XIII, 135. In *Trib.* Maica Domnului îi mai făgăduește lui Hr. „2 miele ochișele".
7) *Teod., P.* 44. *Dens., Haț.*, 34. *Releg.*, 8. *Viciu*, 44, 51. *Bârs.*, 7. *N. Dens., Chest.*, 4554 (Transilvania).
8) *Viciu*, 99. *Pamf., Cr.*, 36. *Alex.*, 159. *I. Crg.* V 153.

Variante. Marien., 12. *Daul*, 12. *Teod. P.*, 44. *Dens.*, *Haț.*, 34. *Reteg.*, 8. *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 10. *Viciu*, 44, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 99. *Bibic.*, 329. *Sb.*, 10. *Bârs.*, 7, 8, 14. *Bud.*, 65, 66, 72[13]. *Pamf.*, *Cr.*, 36, 44, 46, 47. *Neam. Rom.*, 27. *Alex.*, 155, 159. *I. Crg.* V., 153, 154. *Șez.* I, 149. XIII, 135. *N. Dens.*, *Chest.*, 4554. Transilvania (com. Zam.). *Hetcou*, 45, 46.

Tipul 7: Căutarea lui Hristos.

Maica D-lui îl caută plângând pe Isus Hr. Se întâlnește: cu niște fete de Evrei, și le întreabă dacă n'au văzut pe Mântuitor,[1]) cu niște voinici călări[2]), cu sora soarelui[3]). Intreabă pe colindători dacă nu l-au văzut pe Isus,[4]) sau dacă nu l-a văzut nimeni,[5]) In alte variante întreabă pe locuitori.[6])

I se răspunde că chiar dacă l-ar fi văzut pe Isus, nu l-ar fi cunoscut. Atunci Maica D-lui îl descrie: ținea: în dreapta cerul și în stânga pământul[7]); în dreapta crucea, în stânga busuiocul[8]); sau: avea un vestmânt lung mohorît, în amândoi umerii doi luceferi, în stânga crucea, în dreapta busuiocul[9]), împrejurul mânecelor lui luciau stele, între umeri doi luceferi, în față soarele și în spate luna[10]). In alte variante îl descrie pe un cal negru pintenog, etc. (v. mai jos) [11]). Cei întrebați îi răspund că Mântuitorul e la Ierusalim[12]), la Pilat, răstignit[13]), sau că a fost răstignit, fără indicație a locului.[14])

Variante. Marien., 17, 18. *Daul*, 10. *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 12. *Păsc.*, 9, 46. *Viciu*, B. 4. *Viciu*, 9, 30, 82, 83, 84, 85, 87. *Bârs.*, Ad., 4. *Mar.*, *Leg.*, 283, 284, 286, 287, 287[2], 288, 289, 290, 290[2], 291. *Pamf.*, *Cr.*, 35, 37, 38.

Tipul 8: Maica D-lui caută pe Isus. Intâlnirile. Răstignirea.

Un om face o biserică sau o mănăstire cu 9 altare[15]), în care

1) *Marien.*, 17. *Viciu*, 82, 83, 87. *Mar.*, *Leg.*, 290.
2) *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 11. *Mar.*, *Leg.*, 287, 287[2]. *Daul*, 10.
3) *Viciu*, 81. *Mar.*, *Leg.*, 291.
4) *Bârs.*, Ad., 4. *Mar.*, *Leg.*, 286, 288, 289.
5) *Mar.*, *Leg.*, 283, 284.
6) *Marien.*, 18. *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 12.
7) *Marien.*, 18.
8) *Viciu*, 9.
9) *Păsc.*, 9, 46. *Mar.*, *Leg.*, 283, 284.
10) *Viciu*, 30, 82. O descriere asemănătoare în *Daul*, 44.
11) *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 11. *Viciu*, 83, 85. *Mar.*, *Leg.*, 287[2].
12) *Marien.*, 17. *Mar.*, *Leg.*, 286.
13) *Marien.*, 18. *Pamf.*, *Cr.*, 35. *Mar.*, *Leg.*, 283.
14) *Mar.*, *Leg.*, 290, 290[2]. *Pamf.*, *Cr.*, 37.
15) In *Mar.* *Leg.*, 126, mănăstirea e zidită de Maica Domnului

stă Sf. Maria. Văzând pe *Sf. Ion*[1]), Maica D-lui îl întreabă unde e fiul ei. Acesta îi răspunde că-l răstignesc Jidovii lângă poarta lui Pilat. Atunci Sf. Născătoare pleacă la drum, să-l caute pe Mântuitor. Intâlnindu-se cu un *meșter de lemn*, îl întreabă dacă nu l-a văzut pe Isus. Acesta răspunde că Jidovii i-au poruncit să le facă crucea pentru răstignirea lui Hr. Deși crucea îi fusese poruncită «subțirică», el o face mare și groasă. Meșterul de lemn e blestemat[2]):

„Să dai cu barda cu anu
Și-atunci abià să iei banu" !

Urmându-și calea, se întâlnește cu un *meșter de fier*. Intrebare. Răspuns: i s'au poruncit cuie mari de fier, pentru răstignire, dar el le-a făcut mici. E binecuvântat:

„Odată să dai cu ciocanu
Și pe loc să iei și banu" !

In urmă se întâlnește cu o *broască*. Aceasta o întreabă pe Maica D-lui de ce plânge. Aflând de răstignirea lui Isus, broasca răspunde: să nu mai plângi, căci am avut și eu 12 copilași, și o roată mi i-a omorît pe toți, afară de unul singur care a rămas șchiop.[3])

La cererea Maicii Domnului, îl cheamă. Aceasta râde văzând broscoiul șchiop. Pleacă binecuvântând pe broască să nu putrezească.

In unele variante, Sf. Născătoare vrea să-și pue capăt vieții, dar muntele pe care erà se topește.[4]) Tot astfel, înainte de a ajunge la Isus, ea se îmbracă călugărește[5]) sau în haine îngerești.[6])

Ajungând la locul unde e răstignit Mântuitorul, îl întreabă de ce s'a lăsat a fi răstignit. El răspunde că a fost răstignit pentru mântuirea lumii, căci până atunci nu văzuse (d. e.):

„Locușor
De focușor,
Tăetură de topor,
Fânațe înoite
Și flori înflorite.
Copil după mamă
Nu plângeà,
Nici mamă după copil".

1) In *Pamf.*, *Sărb.*, 12, se intâlnește cu „Moisi-Prooroc",
2) In *Mar.*, *Leg.*, 250. se întâlnește cu doi meșteri de lemn: al doilea e binecuvântat.
3) In *Mar.*, *Leg.*, 123 și *Pamf.*, *Sărb.*, 20, n'a scăpat niciunul.
4) *Mar.*, *Leg.*, 113, 119, 130, 150, 225. *Pamf.*, *Sărb.*, 23.
5) *Mar.*, *Leg.*, 123, 170, 190, 236, 240. *Pamf.*, *Sărb.*, 23.
6) *Mar.*, *Leg.*, 207, 250. *Șez.* II, 143.

Dar de când a fost răstignit, toate acestea s'au împlinit. In unele variante, Sf. Maria vede pe Jidovi gătind în apropiere un cocoș, un miel și un pește. Ei spun că atunci când vor învià aceste trei animale, va învià și Isus.

Dar transformarea se întâmplă, și cocoșul bătând din aripi stropește pe Ovrei. De atunci au ei pistrui.

In alte variante, pe lângă acest epizod, se povestește că o Jidoavcă se ascunsese cu copiii sub o covată: întrebând Maica Domnului pe Jidovi ce e ascuns sub dânsa, ei răspunseră că e o scroafă. Atunci Sf. Născătoare transformă pe Jidoavcă și pe copii în scroafă și purcei.

De atunci nu mănâncă Ovreii carne de porc.

Povestea se sfârșește cu un îndemn: acei cari o vor învățà, vor fi duși de Maica Domnului «la mese întinse, unde se plimbă sufletele ca albinele» Iar cei cari nu o vor ști, vor fi duși de Maica Precista «la mese strânse. . . . , la bucate rele. . . . : unde sufletele. . . . . negre ca tăciunele, sboară ca muștele.»

Variante. *Mar., Leg.*, 108, 113, 119, 123, 126, 130, 133, 138, 141, 145, 150, 154, 158, 161, 164, 170, 174, 179, 184, 186, 190, 196, 198, 209, 211, 214, 216, 221, 225, 228, 232, 233, 236, 240, 242, 247, 250, 253, 260, 262, 269, 272, 276, 277, 282 *I. Crg.* II, 58. IV, 169, 172. V, 360. VI, 139. VII, 133. *Șez.* I, 181, 177, 179. II, 143. VI, 161. XIII, 176. *Alex.*, 159.[1]) *Giuglea*, 261. *Vor., Dat.*, 972, 975, 979, 983. *Pamf., Sărb.*, 11, 12, 15, 20, 25, 26. *N. Dens., Chest.*, 4554 (Bănat, com. Valea Dienei)[2]). *Id.*, 4553 (Dorohoiu). *Hasdeu, Chest.*, 3436 (Bănat, com. Măidan). *Trib.*, 15 (numai răstignirea și scena cu cocoșul).

Originea. Tipul 8. Vezi *Mar., Leg.*, 106—108, care arată că originea acestei legende, atât de răspândită la Români, trebue căutată în apocriful intitulat «Visul ce a visat Născătoarea de Dumnezeu, înainte de a se răstignì Domnul nostru Is. Hr.».

Asupra răspândirii acestui apocrif în toată Europa și în țara noastră, v. Hasdeu, *Cuv.*, II, 388—400.

Visul Maicii Domnului cuprinde două variante: una scurtă și alta mai întinsă. M. Gaster (*Lit. pop.*, 369—370) a găsit redacțiunea cea scurtă într'un ms din 1784. «Aceasta nu exclude însa

1) Numai motivul cu întrebarea: de ce Is. s'a lăsat a fi răstignit. Răspuns: pentru mântuirea lumii.

2) Numai întâlnirea cu Sf. Ion. Maica Domnului ajunge la Curtea lui Pilat, unde găsește pe Is. Intrebare. Răspuns.

și posibilitatea, ca alăturea cu aceasta, să fi existat și cea lungă» (l. c.). Varianta a doua se regăsește în acele broșurele populare atât de mult cetite, intercalată între alte rugăciuni către Sf. Născătoare de Dumnezeu (v. Hasdeu, *op. cit.*, 388 și 390).

Pe noi nu ne interesează care variantă e mai veche. Ne mulțumim a constată că *Visul Maicii Domnului* cuprinde 3 elemente:[1]) 1) Visul pe care-l face Maica Domnului despre răstignirea lui Is. Hr., 2) Răspunsul lui Isus că va fi răstignit pentru mântuirea lumii, 3) Arătarea că cel ce va aveà asupra lui sau va ști pe din afară acest vis, va fi ferit de toate relele, etc.

Tocmai acestei ùltime părți îi atribue Marian larga răspândire a apocrifului.[2])

In legenda de care ne ocupăm, afară de aceste 3 elemente, se mai adaog încă 3 epizoade: 1) Maica Domnului află despre răstignirea lui Hr. printr'o a treia persoană (de cele mai dese ori: Sf. Ion, meșter de lemn, meșter de fier), 2) Intâlnirea cu broasca și binecuvântarea ei, 3) Epizodul cu Jidovii cari se pregătesc să mănânce un cocoș, și minunea întâmplată în urmă. De asemenea, transformarea Jidoavcei în scroafă.

Cu privire la aceste elemente nouă, adaose redacțiunii cunoscute a *Visului Maicii Domnului*, Marian observă, cu drept cuvânt, următoarele: «... eu cred că izvorul legendei nu poate fi altul decât «Visul Maicii Domnului» în compilațiune cu un alt oareșicare apocrif creștin și cu o legendă păgână anterioară răstignirii Domnului nostru Is. Hr. Zic compilațiune, căci nu-mi pot altmintrelea explicà de unde vine în toate variantele. . . . *broasca*».[3]) Gaster (*Lit. pop.*, 351) crede că *broasca* este un element introdus în colinde dintr'o evanghelie apocrifă, care nu s'a păstrat în literatura noastră populară.

Noi n'am crede că cele referitoare la *broască* să fi intrat în legenda de care ne ocupăm printr'un apocrif compilat cu redacția *Visului*. Faptul că regăsim această credință foarte răspândită la Români,[4]) la Sudul și la Nordul Dunarei, precum și la alte popoare, ne arată că originea ei nu trebue căutată pe această cale, ci și că face parte din fondul propriu al psicologiei noastre populare.

1) Cf. Marian, *op. cit.*, 107.
2) In această privință, Hasdeu observa: «cată să constatăm însă că poporul nu atât o cetește, pe cât o țin femeile mai cu seamă, purtând-o la sân sau punând-o sub perină» (Id. 389).
3) Op. cit., 107.
4) V. mai jos.

Părerea lui Marian e admisibilă pentru celelalte elemente (întâlnirile) și e adeverită de legenda asemănătoare pe care o întâlnim în insula Lesbos,[1]) în care Sf. Născătoare se întâlnește și blesteamă pe un fierar.

Cât privește *cocoșul*, și transformarea Evreicei, credem de asemenea că trebue admisă o origine populară.

Pentru interesul pe care-l prezintă această chestiune, dăm mai jos variantele unde se întâlnesc temele referitoare la *broască, cocoș* și *Jidoavcă*.

a) *Broasca. Mar., Leg.*, 108, 113, 119, 123, 126, 141, 148, 150, 154, 161, 164, 170, 174, 179, 184, 186, 190, 198, 209, 211, 214, 216, 221, 225, 228, 232, 236, 240, 247, 253, 260, 278. *I. Crg.* II, 58. IV, 109. VII, 133. *Șez.* I, 77. II, 143. VI, 161. *Vor. Dat.*, 972, 975, 979. *Giuglea*, 261. *Pamf., Sărb.*, 16, 25, 26. *R. Cod.-Mih., Sărb. pop.*, 52, 83, 96. *N. Dens., Chest.*, 4553. *Hasdeu, Chest.*, 3436 (l. c.).

b) *Cocoș*, etc. *Mar., Leg.*, 108, 113, 119, 123, 138, 174, 179, 186, 190, 198, 209, 211, 214, 216, 221, 228, 232, 236, 240, 273. *I. Crg.* V, 360. *Pamf., Sărb.*, 22, 24. *Vor., Dat.*, 978, 982, 983. *Giulgea*, 261. *N. Dens., Chest.*, 4553. In *Mar., Leg.*, 214, 221 și *I. Crg.* V, 360, găsim în plus motivul următor: Jidovii aruncă cu bolovani după Maica Domnului; dar bolovanii se prefac în *ouă roșii*. Cf. în această privință legendele publ. în *Mar., Sărb.* III, 14—20 și *R. Cod.-Mih., Sărb. pop.*, 53.

c) *Jidoavcă. Mar., Leg.*, 145, 154, 247, 260, 300. *I. Crg.* VI, 139. *Șez.* I, 181.

a) *Broasca.* Din cercetările recente rezultă că credința cum că *broasca* e un animal sfânt, sau că a fost binecuvântată de Maica Domnului, se găsește la mai multe popoare. Astfel, la Slavi, se crede că broaștele se pot preface în vrăjitoare. In Tirol, cineva păcătuește dacă omoară o broască. La Slavii de Sud broasca e socotită «als ein hoheres und zugleich gutes Wesen».[2]) In Norvegia, dacă cineva face rău vreunei broaște, e pedepsit chiar de către animal, care i se așează pe piept.[3]) Cu privire la aceste credințe, Fr. Krauss observă următoarele: «In den Sagen der indogermanischen Völker erscheinen häufig Prinzen, Prinzessinen

1) Id.
2) V. Fr. Krauss, *Slavische Volksforschungen*, Leipzig 1908; 57—59.
3) Id., loc. cit.

und selbst Gottheiten in der Gestalt einer Kröte oder eines Frosches».[1])

Curioasa credință cum că broasca e un animal sfânt, trebue să fi avut de izvor faptul că acest animal nu putrezește, care ațâțând imaginația poporului, a dat naștere superstiției pe care ne mulțumim a o constată.

In această privință, citām următoarele cuvinte ale lui Hasdeu: «In privința credințelor poporane în genere, trebue să ne ferim cu stăruință de a le atribuì într'un mod excluziv câte unei singure cause, căci studiul mai profund ni le arată, aproape totdeauna, desfășurându-se dintr'o cauzalitate foarte multiplă, din împleticirea influențelor celor mai eterogene și adesea anacronistice".[2])

Extragem din diferite culegeri următoarele, cu privire la credința că broasca e binecuvântată de Maica Domnului, sau că e un animal sfânt.

La Români. *Gorov., Cred.*, 367. «In fântâna unde nu-i *broască*, apa nu-i bună». V. și *Vor., Dat.*, 972. *Gorov., Cred.*, 368: e păcat să omori *broaşte* de fântână. *Id.* 93: apa e sfântă, *broaștele* fiind protejatele Maicii Domnului. *Id.*, 2243: dacă omori o *broască*, îți va murì părintele. V. și *id.*, 1427, 2548 și 4498. *Șez.* VIII, 99: III, 25: e păcat să omori *broasca*. Acel ce o va omorî, se umple de bube. In *Vor., Dat.*, 971--72 ni se spune că «*broatecul* e făcut din inelul Maicii Domnului». «*Broasca* e păcat s'o omori. . . . . nu i se cade să-i zici *broască*, dar cucoană» (id.). V. și *ib*, 984. *Broasca* blagoslovită de Dumnezeu în *Pamf., Pov.*, 25.

La Aromâni d-l Papahagi a cules următoarele cu privire la *broască*:

Pap., Arom., 769[II]: de ce nu putrezește broasca: Sf. Maria ședeà întristată la poarta școalei unde învăță Hristos. Venind broasca, îi dădù un colac, să-l dăruească celui mai frumos copil, gândindu-se că-l va da lui Isus, care erà cel mai silitor. Broasca îl dărui fiului ei. Atunci Maica D-lui *râse* și o binecuvântă: «iarba cea mai frumoasă să fie pășunea ta, și osul tău să nu-ți putrezească niciodată, *fiindcă făcuși pe Sf. Maria să râză și durerea să-și uite*». Id. 770[VIII]: Viermele de mătase: Maica D-lui însarcinează de asemenea pe broască să împartă școlarilor colaci.

1) Ib Cf și id., *Volksglaube und religiöser Brauch der Süd-Slaven*, Münster 1890; 40: broaşte cari ieau chip omenesc

2) *Cuv.* II, 397

Broasca dădù fiului său colacul cel mai frumos. Atunci Sf. Maria nu putù *să-şi ţie râsul*... etc. Ib., 772[IX]: Isus mergând la Golgota erà urmat de Fecioara Maria, care plângea. Intâlnindu-se cu o broască, *râse*... V. şi D. Cosmulei, op. cit., 47: «*Broaştele* să nu le omori, că te blesteamă.»

La Unguri,[1]) M. Klimo, *Contes et légendes de Hongrie*. Paris 1898; 108: Sf. Născătoare plângeà, se întâlneşte cu o *broască*. Aceasta o întreabă de ce plânge. Răspuns: Isus a fost răstignit. Atunci broasca îi spune că a avut 12 copii, şi o trăsură i-a omorît pe toţi. Maica Domnului hotăreşte ca broasca să nu putrezească niciodată, pentru că nu-şi plânge copiii. Cf. o povestire asemănătoare, în care *broasca* e binecuvântată, pentru că nu-şi plânge copiii, în *Zeitschrift des Vereins für Vokskunde*. XIII, 74.

La Poloni. Intâlnirea Maicii Domnului cu broasca şi binecuvântarea acesteia, în Oscar Dähnhart. *Natursagen*, Leipzig 1909. II, 248.

b) *Cocoş*. Cocoşul bătând din aripi stropeşte pe Jidani, cari de atunci au pistrui, în *Vor.*, *Dat.*, 41.

Din cele înşirate, reiese că *broasca* e binecuvântată din două motive: 1) Pentru că nu plânge pe copiii săi morţi, 2) pentru că a făcut să râdă pe Maica D-lui, atunci când erà întristată.

O legendă asemănătoare cu cele de mai sus se găseşte în G. Georgeakis, et L. Pineau, *Le Folklore de Lesbos*. Paris 1894; 273: Maica D-lui stă într'o peşteră. Aude trăsnind şi vede cerul întunecându-se: vine *Sf. Ion* care-i anunţă răstignirea lui Isus. Sf. Născătoare pleacă întovărăşită de 9.000 de persoane. Ajunge la un *fierar*, care-i spune că el a făcut cuiele pentru răstignire, mai multe decât i s'au poruncit. Il blestemă...

Tema din răspunsul lui Isus, cum anume erà lumea până la răstignirea sa,[2]) o regăsim, cu diferinţe, dar asemănătoare în fond, în colindele următoare: *Viciu*, 101, 102, 104, 105, 106. *Pamf.*, *Cr.*, 58. Ni se povesteşte cum Sfinţii, întrebând pe Dumnezeu când va fi sfârşitul lumii, acesta le răspunde că atunci va fi, când feciorul va da în tată, fata mare în mamă etc.,

Originea tipurilor 6 şi 7 trebue căutată, cum spune Marian,[3]) în legendele cari alcătuesc tipul 8, despre cari am vorbit.

Din aceste legende, cari aveau la bază «Visul Maicii Dom-

1) V. mai sus.
2) V. mai sus p. 39.
3) *Leg.*, 282.

nului», și chiar din acest vis, autorii colindelor au luat schema, pe care au îmbrăcat-o în haina frumoasă a poeziei, cum e de pildă următoarea descripție a lui Is. Hr., în care *pușca* e un anacronism obișnuit în felul de a lucrà al mentalității populare:

„Calutul lui
Negru pintenog
Luciu ca și un corb,
Ba chivăra lui
Tăiată 'n săgeată
Pe ochi cam plecată,
Ba ochiții lui,
Două mure negre
Coapte sub răzoare
Neajunse de soare,
Da pușcuța lui
Duratul [1] de vară
Fulgerul de seară" [2])

Pentru Hristos îmbrăcat în haină *mohorîtă* [3]), cf. Ev. Ioan, 19, 2 și 6: «..... et pallio *purpureo* induerunt eum», pasaj care e astfel redat în Coresi [4]): «și în vàșmânt *mohorît* îmbrăcară el.»

Motivul cu descrierea îmbrăcămintei lui Hristos, din tipul 7, e de origine populară. Regăsim descripții asemanătoare nu numai în basmele românești, dar și în cele din Grecia, Serbia și din Albania. Cf. în această privință *Șăin., Basme.*

Pentru Români: *Șăin., Basme*, 286 și 727: pe hainele lui Fat-frumos erà «câmpul cu florile». Id. 410: aveà o «cámașă cu soarele de aur în piept».[5]).

Intr'un basm din Grecia: ib., 248: aveà «soare în piept, luna în spate, și luceferei în umeri». O poveste albaneză spune (ib., 763): aveà «luna pe piept și soarele pe genunchi». In Serbia: purtà pe haine «un soare sub umărul drept, o luna sub cel stâng (id., 764).

Intr'o baladă din *N. Dens., Chest.*, 4556 (Brăila), intitulată «soarele și Iana Ghizuleana,» găsim următoarea descripție:

1) Tunetul.

2) *Fr.-Cdr., Mț. Apus.*, 11. Acest motiv al *căutării* fiului de către maică circulă și in literatura slavă, unde gásim descrieri asemănătoare. Pentru astfel de descrieri în folklorul nostru, cf *Mar., Leg*, 293 98 și D. Caracostea., în *Convorb. Liter.* L (1916), 89 n 1. V. și *Trib.*, 129 și I. Pop. Reteganul *Trandafiri și viorele* [2]. Gherla, 1891, p. 61. D-l Ov. Densușianu in cursul d-sale de *folklor păstoresc*, ținut la Fac. de litere (1920), a arătat cum acest motiv, care circula independent in literat. noastră populară dela Nordul și Sudul Dunărei, a venit să se alipească și la sfârșitul *Mioriței*

3) V. mai sus tip. 7 și *Tocil., Mat. Flkl.* I, 1121.

4) *Tetraevanghelul Diaconului Coresi*, ed. Gherasim Piteșleanu. Buc. 1889; 228.

5) *Soarele* și *Luna* sunt considerați de poporul rom. ca *sfinți*, cari priveghează zi și noapte asupra omenirii.

„Un rând de haine să-mi faci,
Câmpul cu florile,
Cerul cu stelele.
In piept să-mi pui soarele
Și în spate să-mi pui luna,
Și într'amândoi umerei
Câte un luceferei !»

Luat din «Visul Maicii Domnului,» în tipul 6, e răspunsul lui Isus că el va mântui lumea. (v. *Bârs.*, 7).

Asupra simbolismului numerelor fără soț dela tipurile 6 și 8, cf. *Șăin.*, *Basme*, 40-41 și Gh. Ciaușanu, *Superstițiile poporului rom.*, ed. Ac. Rom. Buc. 1914, 273-79.

Tipul 9: Vinderea lui Hristos de către Iuda.

Iuda vinde pe Hristos pe 30 de arginți (sau de bani). După ce i se făgăduește lui Pilat că va fi împărat al Jidovilor, se hotărește să-l răstignească pe Isus. Natura se întristează.

Variante. Marien., 20. *Viciu*, 91, 94. *Bud.*, 68. *Pamf.*, *Cr.*, 34, 37. *Alex.*, 144 *I. Crg*, I, 125. II, 160. *A. Pann*, 47. *Tocil.*, *Mat. Flkl.* I, 1462, 1483. *Gast.*, *Rev. ist. arh.*, III, 103.

Originea (V. Gaster, *Lit. pop.*, 353-56) este o «epistolă apocrifă atribuită lui Pilat», în care, între altele, se povestește cum în momentul răstignirii soarele s'a întunecat și tot pământul s'a cutremurat. Compară cu pasagiul următor din *Marien.*, 20:

„Soarele se 'ntunecà,
Luna 'n sânge se 'mbrăcà,
Munții se cutremurà"

CICLUL IV

Intâietatea lui Hristos și a florilor.

(Tip. 10, 11)

Tipul 10: Întâietatea lui Hristos.

Stau la masă: Isus Hristos[1]), Sf. Petru[2]), Sf. Ion[3]), Crăciun[4]), Maica D-lui[5]), și alți sfinți.[6]) In alt tip, Mântuitorul e înlocuit cu Duninezeu.[7])

1) *Marien.*, 27. *Teod. P.*, 23, 24, 25 *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 6. *Pasc.*, 16
2) *Marien.*, 27. *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 6. *Păsc.*, 16.
3) *Teod. P.*, 23, 24, 25. *Bârs.*, 10. *Pamf.*, *Cr.*, 31, 32.
4) Id. in plus *Păsc.*, 16.
5) *Pasc.*, 16.
6) *Marien.*, 27. *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 6.
7) *Bârs.*, 10 *Pamf.*, *Cr.*, 31, 32 *Rauț.*, *Muscel* 23.

La întrebarea: cine e mai mare, reiese că Is. Hr. e mai mare «de împărăție și de domnie,»[1]) dar că Sf. Ion e mai de demult, pentru că l-a botezat pe Isus.[2]) In alte variante, ni se spune că Sf. Petru sau Crăciun sunt mai bătrâni.[3])

Variante. *Marien.*, 27. *Teod. P.*, 23, 24, 25. *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 6. *Păsc.*, 16. *Pamf. Cr.*, 31, 32. *Dum.*, 356, 357. *Bârs.*, 10. *Bart.*, 180. *Răuț.*, *Muscel*, 23.

Originea. Ev. Mateiu 17, 1-4: ucenicii întreabă pe Isus cine e mai mare. Mântuitorul aduce un prunc și răspunde că acel care va venì la dânsul, va fi mai mare. Ev. Luca, 9, 46-48. Id., 22, 24-27: cel care e mai mare să fie ca cel mai mic.

Acest pasaj trebue să fi dat naștere colindelor de mai sus.

In popor, Sf. Ion e considerat ca unul din Sfinții cei mai mari, pentrucă a botezat pe Isus. Vezi în această privință *Mar. Sărb.*, I, 215-227, 220: «din cauză că Sf. Ioan Botezătorul a fost *nănașul lui Dumnezeu*, îndătinează Românii de a-i serbà ziua ca și oricare altă *sărbătoare mare* sau ca Duminica». Rădulescu-Codin și D. Mihalache, *Sărb. pop.*, 17-18. *N. Dens.*, *Chest.*, passim și *Hasdeu*, *Chest.*, id. In ziua de Sf. Ion se face *iordănitul*: umblă copii din casă în casă cu căldărușa, și botează pe oameni, primind în schimb daruri (Mar., *op. cit.*, 225-26. Rădulescu-Codin, id. l. c. Hasdeu, *Chest.*, id.)

Crăciun e înfățișat în literat. noastră populară ca un *moș bătrân*. (V. variantele de mai sus, colindele unde e vorba de *Crăciun* și *Pamf.*, *Cr.*, 3.)

Tipul 11: Intâietatea florilor.

Cele trei flori sfinte din raiu se întreabă care e mai mare. Răspuns: Isus Hristos e mai mare,[4]) sau Mântuitorul le spune că nici una nu e mai mare ca cealaltă.[5]) In cele mai multe variante, ca răspuns, florile își înșiră calitățile: floarea vinului e mai mare, pentru că dacă n'ar fi dânsa, n'ar fi vin. Floarea grâului idem, căci altfel n'ar fi grâu. Floarea mirului idem.

Variante. *Reteg.*, 7. *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 2, 15. *Viciu*, 133, 137, 138, 139, 140, 141, 142. *Bibic.*, 322. *Bârs.*, Ad. 2. *Pamf.*, *Cr.*, 61. *Trib.*, 157[XXVII].

1) *Marien.*, 27. *Teod. P.*, 23, 25. *Fr. Cdr.*, *Mț. Apus*, 6. *Bârs.*, 10. *Pamf.*, *Cr.*, 31, 32. *Bart.*, 180. In *Răuț.*, *Muscel*, 23, Dumnezeu e mai mare.
2) *Teod. P.*, 23. 25. *Păsc.*, 16. *Pamf.*, *Cr.*, 32. *Dum.*, V 356, 357. In *Răuț.*, *Muscel*, 23, Sf. Ion e numai „mai bătrân".
3) *Teod.*, *P.*, 22, 25. *Dum.*, 356, 357. *Fr. Cdr.*, *Mț. Apus.*, 6.
4) *Reteg.*, 7. *Fr. Cdr. Mț.*, *Apus.*, 15.
5) *Bibic.*, 322. *Bârs.*, Ad. 2.

Originea. Vezi mai sus, tipul 10. Pentru grâul, vinul și mirul cf. cele spuse la tipul 12.

Această temă o regăsim în colindele următoare: *Păsc.*, 20, 45, 46. *Pamf.*, *Cr.*, 46, 47, 48, în cari ni se povestește cum floarea soarelui, a grâului, a crinului, a trandafirului sau a porumbului stau la poarta raiului—florile considerate, deci, ca fiind mai de seamă—și judecă pe celelalte flori «ce au făcut miroasele».

Răspândirea apocrifului care a dat naștere tipului următor explică aceste colinde, în cari poporul a prelucrat unul din subiectele sale favorite.

Tipul 12: Grâul, vinul și mirul.

Sfinții întreabă pe Isus [1]) ce e grâul, vinul și mirul. Hristos le explică, că atunci când a fost răstignit, carnea care-i cădeà jos s'a prefăcut în grâu, sângele în vin, iar sudoarea în mir.

Variante. Marien., 22, *Teod.*, *P.*, 27, 28. *Reteg.*, 7. *R. Cod.*, 103. *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 2, 5. *Păsc.*, 10. *Bibic.*, 321. *Bârs.*, 21. *Pamf*, *Cr.*, 39. *Alex.*, 146. *Dum.* II, 335. *Viciu*, 90, 95, 96, 138, 139, 140, 141, 142. *Tocil.*, *Mat. Flkl.* I, 524. *Trib.*, 153^{XXIII}. *Răuț.*, *Muscel*, 34.

Originea. G. Dem. Teodorescu în *Noțiuni despre colindele române*, p. 43: «Chestiunea cuminecării cu vin și pâine -- care personifică sângele și carnea Domnului -- precum și consacrarea celui creștinat prin ungerea cu Sfântul mir, au fost dela început niște mistere puțin înțelese de lumea profană și neștiutoare».

Pentru a explicà acest mister pe înțelesul tuturor, trebue să fi fost un apocrif, precum au fost altele scrise în acelaș sens, pentru tălmăcirea altor taine.

Acolo trebue căutată originea tipului de mai sus.

CICLUL V

Răsplătirea celor buni și pedepsirea celor răi.

(Tip. 13, 14)

Tipul 13: Avutul și săracul.

Dumnezeu și Sf. Petru se coboară pe pământ și merg la casa avutului, de-i cer sălaș. Acesta le refuză. Săracul îi primește și-i ospătează. Plecând a doua zi la drum, Dumnezeu îl întreabă pe

1) Intreabă pe Dumnezeu: *Răuț.*, *Muscel*, 34.

Sf. Petru ce vede. Acesta îi răspunde că zărește casa avutului care ardeà, sau erà scufundată în iad, și casa săracului în raiu, sau argintată și poleită cu aur.

Variante. *Marien.*, 23. *Daul.*, 39. *Dens.*, *Haț.*, 67. *Viciu*, 72, 73, 74, 75, 76. *Bibic.*, 320. *Bârs.*, 16, Ad., 3. *Bud.*, 70. *Pamf.*, *Cr.*, 55. *Neam. Rom.*, 25. *Bart.*, 33, 129. *Alex.*, 109. *Hetcou*, 43.

Originea. In mediile unde păstoritul erà răspândit, D-zeu și Sf. Petru sunt ospătați de un cioban, care e răsplătit. Erà firesc ca poporul să-l pue pe păcurar în situația de a ospătà și de a fi binecuvântat, dat fiind cele ce știm despre oaspeți și păstorit [1]) și despre felul simpatic cum e privit de popor acest fel de vieață.[2])

Tema cu răsplătirea celui bun și pedepsirea celui rău este unul din acele motive cari erau foarte mult răspândite. Legende religioase edificatoare în acest sens, parabole cu un astfel de fond, erà firesc să fie lățite și păstrate cu îngrijire de mintea unui popor foarte încrezător și aplecat spre astfel de subiecte.[3])

Coborîrea lui Dumnezeu și a Sf-lui Petru pe pământ, e o temă obișnuită în literatura noastră populară. Cf. *Șăin.*, *Basme*, 143, 573, 585: D-zeu și Sf. Petru coborîți pe pământ «sub chipul a 2 moșnegi, caută adăpost în casa unui *sărac milos*, și spunându-i că nu vor mâncà până nu le-a frige ce are mai drag la casă», omul își luă copilul și-l puse pe vatră. «Cât de mare fu însă mirarea lui, când vazù că pe locul focului crescuse iarbă verde, și copilul se jucà cu niște mere de aur.» 653, 671, 854, 882: D-zeu și Sf. Petru fiind găzduiți de un *păstor*, aceștia îi fac daruri. 895.

Tipul 14: Loc în raiu.

Sf. Petru stând în raiu, vine mamă-sa să-i ceară loc, dar el n'o primește, pentrucă n'a dat săracilor și a fost necinstită ca birtășiță. Numai în două variante (*Viciu*, 111. *Hetcou*, 48) se spune că a fost primită în raiu, pentrucă a făcut prescuri Sâmbăta seară, sau pentrucă a îndestulat pe săraci. Nu-l primește nici pe tatăl său, pentrucă a fost birău. De asemenea, nici surorii sale nu-i dă loc,[4]) și primește în raiu numai pe frate-său, pentru-

1) V. I. A. Candrea, *Straturi de cultură și straturi de limbă*..... Buc. 1914; 21-22.
2) V. mai jos tipul 24.
3) V. ciclul I.
4) In *Daul.*, 52, Sf. Petru o primește pe soră sa în raiu, pentrucă a ospătat pe săraci.

că a fost cioban la oi și a îndestulat pe drumeți cu brânză și lapte.[1])

Variante. Marien., 29. *Dens.*, *Haț.*, 41. *Viciu*, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117. *Alex.*, 139. *Ms. Reteg.*, fol. 105. *Daul.*, 52. *Hetcou*, 47.

Fratele *păcurar* este primit în raiu: *Marien.*, 29. *Viciu*, 112, 115, 117. *Alex.*, 139. *Ms. Reteg.*, fol 105.

Originea. Vezi Hasdeu, *Cuv.*, II, 308-310. Intr'o baladă sârbească, pe care o reproduce Hasdeu, se povestește drumul Sf. Marii în iad, unde vede pe osândiți chinuindu-se. Sf. Petru, care o întovărășește, îi explică de ce sunt chinuiți: cutare a fost *judecător nedrept*, o femee a fost *cârciumăreasă necinstită*, etc.

Balada sârbească, spune Hasdeu, «a confundat nu fără dibăcie, *călătoria Maicii Domnului la Iad*, rămasă ca fond al narațiunii, cu alte motive poporane».[2])

Bulgarii au și ei o colindă asemănătoare cu *Marien.*, 26.[3])

Autorii colindelor cari constituesc tipul de care ne ocupăm au urmat o cale asemănătoare cu aceea pe care a mers autorul baladei sârbești.

Cu acest prilej, facem loc și noi cuvintelor lui Ozanam:[4]) «comme des plantes touffues ne peuvent croître ensemble sans se mêler, s'envelopper, se nuire peut-être; de même, dans cette forte végétation poétique, chaque fable pousse des branches qui vont s'entrelacer avec les rameaux voisins.»

Cf. pentru alte amănunte ciclul următor. Simpatia arătată fratelui păcurar este de origine populară. Pentru păstorit, v. tipul 24.

---

1) In 4 variante, nici fratele nu e primit: dar aci el *nu e păcurar*: e îndepărtat pentrucă a omorît oamenii la drumul mare: *Viciu*, 111, 114, 116, sau pentrucă a fost birău nedrept: *Hetcou*, 48.

2) Op. cit., 310.

3) Pentru colinda bulg., v. Hasdeu, op. cit., l. c. și pp. 495-96. Aceastà colindă e inspirată *numai* din «călătoria Maicii D-lui la iad.»

4) Ap. Hasdeu, id., 311. Pentru felul cum au lucrat autorii colindelor, inspirându-se din diverse apocrife, cf. studiul nostru, §§ 3, 4, concluzia, și Hasdeu, ib., 494.

CICLUL IV:

Judeţul din urmă şi vieaţa viitoare.

(Tip. 15, 16, 17).

Tipul 15: Judeţul din urmă.

Se descrie cum va fi judecata din urmă: cei păcătoşi vor fi trimeşi în iad, iar cei buni vor fi dăruiţi de Dumnezeu şi primiţi în raiu.

Tipul 16: Raiul.

Descrierea raiului, unde sunt primiţi numai cei cari au făcut bine.

Tipul 17: iadul.

Descrierea muncilor la cari sunt supuşi păcătoşii în iad.

Variante. Tipul 15: *Marien.*, 35. *Vor.*, *Dat.*, 78. *Pamf.*, *Cr.*, 57. Tipul 16: *Marien.*, 33. Tipul 17: *Marien.*, 34. *Vor. Dat.*, 79. O descriere a raiului şi a iadului, în *A. Pann*, 31-38, şi *Tocil.*, *Mat. Flkl.*, I, 1479, 1484.

Originea. Tipul 15: Hasdeu, *Cuv.*, II, 415-425, a publicat *Apocalipsul Apostolului Pavel*, care cuprinde numai redacţiunea scurtă, adică «judecarea sufletului de către Dumnezeu». Redacţiunea lungă, care nu e cuprinsă în ms. popei Grigore, cuprindeà şi «răsplătirea sufletului celui bun în Paradis», şi «pedeapsa sufletului celui rău în infern».[1]) Hasdeu presupuneà însă că Românii au cunoscut în sec. 16 şi redacţiunea lungă (op. cit., 445-46), presupunere confirmată prin publicarea *Codicelui Marţian.*[2])

Un alt apocrif în care se descrie *vedenia judecăţii din urmă* este *Vieaţa Sf. Vasile cel nou*, scrisă de Grigore, ucenicul lui. Din cauza popularităţii acestei teme, partea din vieaţa Sf. Vasile, care cuprindeà *vedenia*, devine o carte specială, «deosebită de partea relativă din vieaţa Sf. Vaşile cel nou.»[3])

Pe noi ne interesează descrierea pe care o face Grigore, ucenicul Sf. Vasile, a «vămilor drăceşti», aşezate între pământ şi poarta cerului. Vămile sunt în număr de 21: a furtişagului, a

1) Hasdeu, ib., 411-12.

2 Cf. N. Draganu, *Codicele Todorescu* şi *Codicele Marţian*, ed. Ac. Rom. Buc. 1914, pp. 179-80. Asupra *Apocalipsului* citat, v. şi id., pp. 85-86; textul Cod. Todorescu întregeşte lacuna din textul Hasdeu.

3) Gaster, *Lit.*, *pop.*, 441. Pentru *Vieaţa Sf. Vasile cel nou* şi mss. rom. cari o cuprind, v. id., 439-444. Pentru popularitatea acestei povestiri, ib., 440 şi 441. V. şi D. Rousso, *Studii bizantino-române*. Buc. 1907, p. 21 sq.

scumpetei, a lenevirii, a milostivirii, etc.[1]) Apoi Grigore descrie județul din urmă (*ms. Gaster)* sau e dus în raiu și în iad, unde vede muncile păcătoșilor (*ms. Densușianu*).

Vieața Sf. Vasile cel nou a fost tipărită românește mai întâiu la M-rea Neamțului, în 1813, la Râmnic, în 1816, și apoi la București, în 1819.[2])

Redacțiunile românești manuscrise au fost date la iveală de Gaster[3]) și de d-l Ov. Densușianu.[4])

Descrierea judecății din urmă, după cum am amintit mai sus, a dat naștere la alte mss. deosebite.

O regăsim publicată de Gaster (*Crest. rom.*, II, 216-19) după 3 mss., într'o redacțiune datorită mai ales Apocalipsului lui Ioan Bogoslovul. E cuprinsă, de asemenea și în *Vieața prea cuviosului părintelui nostru Nifon* (Gaster, id., 228-89). Ms. 139 din Bibl. Ac. Rom.[5]) cuprinde o redacțiune a vedeniei judecății din urmă, care are la bază, de asemenea, Apocalipsul lui Ioan Bogoslovul. Vezi ms. 356 (id.), fol. 69: «cuvânt păntru eșirea sufletului dăn trup și păntru înfricoșata a doao venire a lui Hs.», și ms. 3421, fol. 8-8^{v}.[6])

1) Pentru vămi, cf. D. Rousso, op. cit., pp. 21-22 și 22 n. 2.

2) Pentru ed. M-rea Neamțului, cf. *Viețile sfinților din luna lui Martie..... în Sf. Mănăstire Neamțului..... în anii dela Hs. 1813, Martie 22*, la ziua de 26 Martie (fol. 187^{v}-207$_{v}$). Sunt 20 de vami. Cf. și *Viețile Sfinților*, ed. Buc., vol. VIII, pp. 875-973. In *Viața svinților*, ed. Dosofteiu, nu e cuprinsă *Vieața Sf. Vasile cel nou.* Gaster menționează însă un ms. din anul 1692 (*Lit. pop.*, 439), în care se povestește vieața acestui sfânt. Pentru ed. Râmnic, cf. Bianu-Hodoș, *Bibliogr. rom. v.* III, 162 (no. 925), D. Rousso, *Studii bizantino-române*, p. 24 și id., *Studii și critice.* Buc. 1910, p. 109. Ed. București se află în Bibl. Ac. Rom., necatalogată. Cf. Ov. Densușianu (op. cit. la n. 4), p. 58 n. 1, pentru titlul acestei edițiuni. D-sa nu cunoștea ed. Râmnic.

3) In *Crest. rom.* I, 301-304. Descrierea judecății din urmă se găsește la pp. 302-304.

4) Ov. Densușianu, *Studii de filologie rom.* Buc. 1898, 61-98. Ms. e din cei din urmă ani ai sec. XVII-lea, aflător în Bibl. Naționala din Paris. Mss. rom. cari cuprind *Vieața Sf. Vasile cel nou* se afla în Bibl. Ac. Rom. Ms. 34 (v. *Catalogul mss. rom.* Buc. 1907, I, 97), ms 491 (id. II. Buc. 1913, p. 230), mss. 3604 și 3613 (sec. XVIII). In ms. 491 se află și, deosebit de vieața acestui sfânt, «vederea înfricoșatului județ» (ib. 231).

5) V. *Catalogul* cit. I, 316-17.

6) Cf. această lucrare, p. 6, n. 3. Asupra Apocalipsului Sf. Ioan Bogoslovul, cunoscut de Români în sec. 16, cf. Hasdeu, *Cuv.* II, 436 sq. Pentru *Inv. lui Neagoe*, v. D. Rousso, *Studii bizantino-rom.*, 3-29, *Studii și critice*, 1-23, și id., în *Bulet. Com. ist. a Rom.* I. Buc. 1915: 22-23 și 49. V. și N. Draganu, op. cit., p. 79, n. 2. Pentru *amărita turturică*, cf. D. Rousso, *Studii și critice*, 23-26.

Vedem, astfel, cât de largă răspândire a avut această temă, și din câte izvoare diferite se puteau inspirà autorii colindelor religioase. Asupra judecății din urmă în tradițiunea noastră populară, v. *Vor.*, *Dat.*, 1286-88.

Tipurile 16 și 17. Despre iad Hasdeu zice: «niciodată capitala Satanei n'a fost mai frecuentată ca în cursul veacului de mijloc. In literatură..... acea epocă ne-a lăsat mai multe pelerinagii la iad decât la Ierusalim, și în orice cas, niște pelerinagii mai citite.»[1])

Vezi *Săin.*, *Basme*, 413, n. 1: «din aceste apocrife descrierea raiului și a iadului intră apoi și în cântecele poporale», invederându-se astfel încă odată netăgăduita influență a literaturii populare scrise asupra celei nescrise.»

Asupra răspândirii acestei teme, cf. *Hasdeu*, *Chest.*, passim. De ex. în 3423 (Dorohoiu): «despre raiu poporul crede că ar fi o grădină plină de tot soiul de pomi, unii înfloriți, alții încărcați de poame coapte. Acolo sufletele stau la mese pline cu toate bunătățile». Despre iad, crede că este «un întuneric nemărginit, în care se află diferite feluri de munci, după felul păcatelor comise.»

Dat fiind subiectul, fantezia populară erà liberă să-și iea sborul și să creeze cele mai îngrozitoare munci și chinuri pentru păcătoși, și vieața cea mai fericită pentru făcătorii de bine.

Lăsăm să vorbească aci pe Gaster: «In genere, este fapt constatat că poporul citește și iubește aceea ce-l ațâță sau îl înspăimântă într'un mod covârșitor. Cu cât mai mult încă când e vorba a găsì o deslușire pentru veșnica cimilitură a vieții: moartea. Starea sufletului după ieșirea lui din trup interesà și interesează pe omenire mai mult decât orice, și descrierea iadului și a raiului este obiectul de predilecțiune al fantaziei populare».[2])

Dintre apocrifele cari au avut o influență netăgăduită asupra concepției populare despre vieața după moarte, este fără îndoeală și *Călătoria Maicii Domnului la iad.*[3]) In acest apocrif ni se povestește ducerea Maicii D-lui, însoțită de Arhanghelul Mihail, la iad, unde vede muncile groaznice la cari sunt supuși păcătoșii. Arhanghelul Mihail îi explică pentru cari rele sunt pedepsiți.

---

1) Hasdeu, op. cit., 406.

2) *Lit. pop.*, 440.

3) In Hasdeu, *Cuv.* II, 312-67. Cf. și Pypine et Spasovič, op. cit., pp. 100 și 103. Pentru vieața după moarte, cf. și id., p. 100.

Această *călătorie* a dat naştere la sute de alte redacţiuni cu acelaş subiect: vezi, de pildă, ms. 535 (Bibl. Ac. Rom.),[1]) în care se descrie «în ce chip vin îngerii cei milositivi de iau sufletul dela trup, şi ce veselie aude sufletul acela». Ms. mai cuprinde o «învăţătură pentru muncile iadului şi pentru osândirea sufletului celui păcătos». Amintim aci şi *Epistolia Maicii Domnului* (Hasdeu, op. cit., 21-55), în care se ameninţă cu grele pedepse acei cari nu vor respectà *Duminica*, apocrif care de asemenea erà foarte mult cetit şi copiat (cf. id. 21).

Basme româneşti cu descrierea iadului şi a raiului, v. în *Săin.*, *Basme*, 435-46.[2])

CICLUL VII

Pedepsirea lui Iuda şi a necredincioşilor.

(Tip. 18, 19).

Tipul 18 : Tânguirea Sf. Vineri.

Sf. Vineri vine să se plângă lui Dumnezeu, că fiind trimeasă pe pământ ca să boteze, Irod a prins-o, a tăiat-o şi a fiert-o 3 zile într'un cazan cu răşină. Domnul se supără şi trimete pe Sf. Petru şi pe Sf. Ilie cu trăsnetele. Acesta dă drumul fulgerelor, dracii se sperie şi se botează toţi de frică. Sf. Vineri creştinează toată lumea.

Variante. Teod., P., 32. *Pamf., Cr.*, 53. *N. Dens., Chest.*, 4556 (Buzău).[3])

Tipul 19 : Prada din raiu.

Dumnezeu[4]) stă în raiu cu Sfinţii. Unul din Sfinţii notaţi în va-

---

1) *Catalogul* cit. II, 280. V. şi mss. 2989, 3108, 3110, 3627, din Bibl. Ac. Rom.

2) V. şi *Graiul n.*, 414, descrierea iadului într'o urare cu pluguşorul, şi *Teod., P.*, 412, descrierea raiului şi a iadului, într'o baladă intitulata «soarele şi luna». Deasemenea, bogatul material din *Vor., Dat.*, 1268—1274. Pentru călătoriile lui Alex. Machedon la raiu şi iad, cf. N. Cartojan, op. cit., 86. V. şi p. 91 «raiul şi iadul sunt elemente furişate din literatura religioasă în literatura populară». Cf. *I. Crg.* III, pp. 2—4.

3) *Jidanii* sunt pedepsiţi de Sf. Ilie şi de Sf. Ion.

4 In *Răut., Muscel*, 25, Maica Precista.

riante vine să-l anunțe că Iuda a prădat raiul, lăsându-l pe întuneric. Dumnezeu trimite pe Sfinți (v. variantele), cari gonesc pe Iuda din raiu și readuc lucrurile furate.

Variante. Vestea o aduce: Dumnezeu: *Alex.*, 149. Arh. Mihail: *Marien.*, 30. *Teod.*, *P.*, 33. *Viciu*, 122. *Bur.*, 43. *Neam. Rom.*, 24. Sf. Vineri: *Giuglea*, 246. *Viciu*, 118, 119, 120, 121. Sf. Maria: *Mar.*, *Sărb.* I, 10, 12, 13. *Păsc.*, 23. Ruja raiului: *Bibic.*, 324. Sf. Petru: *Bârs.*, 12. Un stol de porumbei: *Răuț.*, *Muscel*, 25.

Il gonesc pe Iuda din raiu: Sf. Ilie fulgerând: *Marien.*, 30. *Daul.*, 32. *Teod.*, *P.*, 33. *Giuglea*, 246. *Hetcou*, 39. *Răuț.*, *Muscel*, 25. *Mar. Sărb.* I, 11. *Viciu*, 118, 119. *Bibic.*, 324. *Bur.*, 43. *Alex.*, 149. Sf. Ion botezând: *Teod.*, *P.*, 33. *Păsc.*, 23. *Viciu*, 122. *Bur.*, 43. Sf. Petru: a) ploi bătând: *Teod*, P., 33. b) trăsnind: *Mar.*, *Sărb.* I, 16. c) cu biciul lui Dumnezeu: *Bârs.*, 12. Sf. Maria: 1) trăsnind: *Mar.*, *Sărb.* I, 10, 12, 13, 14, 16. 2) tămâind: *Mar.*, *Sărb.* I, 12. Is. Hristos: *Neam. Rom.*, 24. Dumnezeu: *Șez.* X, 10.

Marien., 30. *Daul.*, 32. *Teod.*, *P.*, 33. *Giuglea*, 246. *Mar.*, *Sărb.* I, 10, 11, 12, 13, 14, 16. *Păsc.*, 23. *Viciu*, 118, 119, 120, 121, 122. *Bibic.*, 324. *Bârs.*, 12, 13. *Bur.*, 43. *Neam. Rom.* VI, 24. *Alex.*, 142, 149. *Șez.* X, 10. *N. Dens.*, *Chest.*, 4553 (Constanța), 4554 (Hațeg com. Ostrovu mare). *Pamf.*, *Sărb.*, 60. *Hetcou*, 39. *Răuț.*, *Muscel*, 25.

Originea. Tipul 18. Originea colindelor cari alcătuesc acest tip este *legenda Sf. Vineri*, publicată de Hasdeu în *Cuv.*, II, 145—156. Vezi Gaster, *Lit. pop.*, 382—92.

Despre acest apocrif, Hasdeu spune: «Legenda Sfintei Vineri prezintă toate fantasticele peripeții ale unui basm, și tocmai de aceea eră predestinată a deveni foarte populară, căci oricare ar fi religiunea cea nominală a unui popor, religiunea sa reală va rămâneă totdeauna mitologică.»[1])

Sf. Paraschiva e numită Sf. Vineri, pentrucă ziua ei se prăznuește la 14 Oct., sărbătoare numită *Vinerea Mare.*[2])

Cu privire la amalgamarea de elemente păgâne și creștine (bogomilice), din cari e alcătuită legenda Sf. Vineri, și legendele legate de dânsa în literatura noastră populară, Hasdeu zice: «Legenda Sf.

1) Op. cit., 413.

2) Cf. Ep. Melchisedec, *Vieața și minunile cuvioasei.... Parașchevei.* Buc. 1889, pp. 4—7, minunile, și 7—17, vieața ei. Ea se află în: a) Varlaam, *Cazania* (fol. 12—15v); b) *Viețile Sfinților*, ed. Dosofteiu; c) id. ed. Neamțu.

Vineri e unul din cele mai vechi monumente ale limbii române, și într'însa pare a se fi amalgamat reminiscențele păgâne despre zeița Vinere, care se prezintă în basme înconjurată de fiare și păzită de o cățelușe cu dinții de fier.»[1])

In popor, pretutindenea *Vinerea* e socotită ca cea mai sfântă zi din săptămână, sau ca una din zilele cele mai sfinte. In această zi «nu se spală, nu se coase, că rămâi orb și zaci de brâncă.»[2])

Sub numele de «*Vinerea mare*», spune d-l Pamfile, «se înțelege de către poporul român de pretutindeni sărbătoarea *Cuvioasei Parașchiva*, prăznuită de biserică în ziua de 14 Octomvrie.»[3])

Poporul crede că Sf. Paraschiva «a fost chinuită de păgâni într'o Vineri». In jud. Tecuciu, se spune că a fost fiartă în smoală. Acestea ne indică ce însemnată influență a avut apocriful Sf. Vineri asupra sufletului poporului. Faptul că la sfârșitul redacțiunii apocrife se recomandă cinstirea zilei de *Vinerea mare*, «ne arată —cum observă Gaster—că Sf. Vineri din această legendă este o personificațiune a *zilei Vineri*».[4])

Poporul a reținut mai ales epizodul cu fierberea Sfintei în cazanul cu smoala, care figurează, pe lângă altele, în redacțiunea apocrifă.[5])

La Bulgari, găsim o legendă care se aseamănă cu tipul de care ne ocupăm (v. Ad. Strausz., *Bg. Vksd.*, 430) : Sf. Niculae, Sf. Petru, Sf. Ioan și Sf. Ilie se pregătesc a merge la Dumnezeu, ca să stea la sfat. Vine *Sf. Maria* și le spune că în țara *Pavlicianilor,*[6]) la Ianina, nu mai crede nimeni în D-zeu. Sfinții merg la Dumnezeu și se sfătuesc. Marea îi revine Sf. Niculae, ca patron al ei. Botezarea apelor și pădurilor îi revine Sf. Ion. Cheile raiului Sfântului Petru. Acesta dă drumul norilor și vânturilor asupra țerii răsvrătite. Iar Sf. Ilie, cu trăsnetele și cu tunetul, pustiește, dimpreună cu ploile torențiale și cu seceta, țara Pavlicianilor, cari cer iertare și revin la dreapta credință.

1) Id. 143. Cf. și *Șain.*, *Basme*, 985—86. *R.-Cod. Mih.*, *Sărb. Pop.*, 113 : «Sf. Vineri locuește prin codri.»

2) *R.-Cod. Mih.*, *Sărb. Pop.*, 111. Cf. *N. Dens.*, *Chest.*, passim E. Baican, *Obiceiuri la Rom.* Buc. 1884, 12, și *Vor.*, *Dat.*, 272—74.

3) *Pamf.*, *Sărb.*, 59—60. V. și *Mar.*, *Sărb.* I, 103.

4) *Lit.*, *Pop.*, 385.

5) Hasdeu, op. cit. 149.

6) Legenda bulg. este îndreptată- -în contrast cu colindele rom. --în potriva Bogomililor. Pentru influența bogomilica și Sf. Vineri, cf. Hasdeu, op. cit., 27. V. și id., 167- 68, pentru legenda Sf. Vineri și a Sf. Duminici. Asupra atributelor Sf. Ilie—tunetul și fulgerele—v. mai departe.

Tipul 19 trebue să-și aibă originea, cât privește prădarea raiului, într'un apocrif. Restul, adică povestea cu Sf. Ilie trăsnind, reflectează felul special cum poporul privește pe Sf. Ilie.[1])

Sf. Ilie e înfățișat în tradiția noastră populară, pe de o parte având atributele lui *Helios* și *Jupiter* (carul cu caii și fulgerul), pe de alta ale lui *Vulcan* (șchiop).[2])

---

1) Cf. judicioasa observație a d-lui T. Pamfile, în *Pamf., Cr.*, 225. V. *Șăin., Basme*, 17, 542, unde aseamănă tema furării lunii și a soarelui de către monstrii, cu tipul de care ne ocupăm.

2) In Biblie, Sf. Ilie e înfățișat într'un *car de foc, cu cai de foc*. El e ajutat de *foc* care se *coboară din cer*.

Biblia Sacra. Liber regum. IV, Capit. I, 10: «Respondensque *Elias*, dixit quinquagenario: Si homo dei sum, *descendat ignis de caelo*, et devoret te et quinquaginta tuos. *Descendit*, itaque, *ignis de caelo*, et devoravit eum et quinquaginta qui erant cum eo». V. și id. IV, cap. I, 12, și 14. Id. Cap. II, 11: «Cumque pergerent, et incendentes sermocinarentur, ecce *currus igneus et equi ignei* diviserunt utrumque: et ascendit *Elias* per turbinum in coelum.»

Vieața Sf. Ilie e scrisă «din dumnezeiasca scriptură, din cărțile a 3-a și a 4-a împărății adunată în scurt, și de la Metafrast și de la alții» (V. *Viețile Sfinților*, ed. M-rea Neamțu 1814, fol. 194).

Dăm aci pasagiile cari ne interesează din *Viețile Sfinților*:

Exemplarele aflătoare în Bibl. Ac. Rom. a *Vieților Sfinților*, ed. Dosofteiu (v. Bianu-Hodoș. *Bibliogr. rom. veche*. I, 240 sq.) Iași, 1682—86, sunt defectuoase. Cel mai complet merge numai până la 7 Iulie. De aceea, ne folosim, în locul ed. Dosofteiu, de *Mineiul pe luna Iulie*. ed. Buzău 1698) (v. mai jos).

1) *Mineiul luna lui Iulie.... tipărit în Sf. Episcopie de la Buzău, în anul de la zidirea lumii 7206 (1698)*. 2) *Viețile sfinților din luna lui Iulie, care s'au tălmăcit din limba rusască în limba romănească.... în sf. mănăstire Neamțului...... în anul de la Hs. 1814*. 3) *Viețile sfinților cari sânt prăznuiți de sfânta noastră biserică creștină ortodoxă*. Vol. IX. Buc. 1905.

(Exemplarul ed. Dosofteiu, de care am vorbit, este întregit printr'o redacțiune ms. posterioară. Dăm mai jos și această redacțiune, care cuprinde un rezumat al Vieții Sf. Ilie).

Ms. posterior ed. Dosofteiu: «Intr'aceastǎ lună în 20 de zile, sfântul slăvitul Proroc Ilie Thesviteanul...... Și când l-au născut maica sa pe Ilie), au văzut tată-său Sovac în vis..... niște bărbați cu veștminte albe, și unde-l *înfășă cu foc, și-i da sa mănânce văpae de foc*...... Acesta iaste Ilie, *carele cu ruga au pogorît de 6 ori foc de la cer.... și pe 50 îndoiți au ars*..... și fu luat la ceriuri *cu car de foc*.»

Mineiul, ed. Buzău 1698, fol 68v: Sf. Ilie se roagă de D-zeu *să coboare foc din cer*: «și au *căzut foc* de la Domnul din cer, și au mistuit jirtvele (jertfele) .... (fol 69v) și au fost când mergé ei și vorbiia, iată *un car de foc* și *cai de foc* au despărțit între amândoi, și s'au luat Ilie cu vihor mare ca spre cer». V. și *Mineiul luna lui Iulie..... tipărit..... în Sf. Episcopie Râmnicului, la anul..... 1780*. Fol. 117 și 119v.)

a) *Sf. Ilie = Helios-Jupiter.* Vezi *Hasdeu, Chest.*, passim (această credință o regăsim pretutindenea răspândită), în care se spune că Sf. Ilie aleargă prin cer într'un car tras în goană de cai, și trăsnește pe draci, dușmanii lui neîmpăcați. *Graiul n.* I, 197, 212: «Sf. Ilie vara umblă în car de foc pe nori și vrea să omoare dracii. El nu știe când îi este ziua lui, căci ar omorî pe toți diavolii. In ziua asta i-a dat D-zeu puterea să-i omoare». 219: ca să pedepsească pe diavol, Dumnezeu i-a dat Sfântului Ilie un car de foc cu doi cai și un biciu, ca să-i trăsnească. Când fulgeră, atunci dă Sf. Ilie cu biciul în cai. 222, 235, 238, 247. *Vor., Dat.*, 501: Sf. Ilie în luptă cu dracul. 522: «Sf. Ilie nu știe când e ziua lui, că ar face un chef de s'ar prăpădi lumea.» *R.-Cod. Mih., Sârb. Pop.*, 80: «când tună tare, umblă Sf. Ilie cu căruța.» *I. Crg.* III, 40. IV, 145, 206. V, 310. I. Adam, *Vorbe de clacă.*

Viețile Sfinților, ed. Neamțu 1814, fol. 194—202v: (fol. 195) «Iar întru aceà vreme întru care l-au născut maica lui, au văzut tatàl Sovac niște bărbați cu (haine) albe îmbrăcați, vorbind cu pruncul și *cu foc învălindu-l pre dânsul, și văpae de foc dându-i lui să mănânce*..... (fol. 201)..... și au răspuns Sfântul Ilie către acel mai mare peste cincizeci, grăind: de sânt om al lui Dumnezeu, apoi *să se pogoare foc din cer* și să te manânce pre tine și pre cei cincizeci de oameni ai tăi. Și îndată au *căzut foc din cer*, și i-au ars pre ei ca cenușa..... (fol. 202) și au fost când mergé ei și grăià, iată deodată s'au arătat *un car de foc și cai de foc*..... și s'au luat Ilie prin vifor la cer.»

Id. ed. București 1905, pp. 978-1018: (p. 984) «.....In timpul în care maică sa l-a născut, Sovac, tatăl lui, a văzut niște bărbați îmbrăcați în haine albe, vorbind cu pruncul, și *învălindu-l pre el cu foc, ei îi băgà văpaie de foc în gură*, ca să mănânce» (pp. 998—1002: Sf. Ilie se roagă de Dumnezeu *să coboare foc din cer. Focul se coboară*)..... (p. 1016) .....«pe când mergeau ei și grăiau, de odată s'a arătat între amândoi *un car cu cai de foc*, și Ilie s'a luat spre cer.»

Aceste redacțiuni au toate acelaș izvor: Biblia. Prin intermediul *Vieților Sfinților*, cari circulau în ms, precum erau raspândite apocrifele biblice, poporul a luat credința despre Sf. Ilie *cu carul de foc și caii de foc, stăpân al trăsnetelor*. (Pentru «*Viețile Sfinților*» cf. §§ 3 și 4 ale acestei lucrări).

Față de aceste nouă constatări, credem că nu trebue să renunțăm la părerea cum că aceste atribute poporul le dă Sf. Ilie ca o urmare a credințelor mitologice despre *Helios* și *Jupiter*.

Faptul că Sf. Ilie mai e înfățișat în tradiția poporului *șchiop* și cu *o singură mână*, ne face să admitem, și în acest caz, mitul ca substrat, peste care s'a suprapus tradiția asemănătoare izvorîtă din Sf. Scriptură prin intermediul indicat mai sus.

Văl. de M-te 1911; 147. *Pamf.*, *Pov*, 73,75. Bulgarii și Sârbii îi atribue Sfântului Ilie, de asemenea, trăsnetele și fulgerele.[1])

b) *Sf. Ilie* reprezintă pe *Vulcan*:

In *Alex.*, 142, ni se povestește cum Sf. Ilie, voind să trăsnească pe Iuda:

«Când dede a trăsni
Pe Dumnezeu mi-l clătI.»

Drept pedeapsă, Dumnezeu îi luă mâna și un picior, lăsându-l șchiop.

In *Giuglea*, 246, Sf. Ilie răstoarnă, fulgerând, masa la care sta Isus Hr., căci Iuda se ascunsese sub masă. Drept pedeapsă, Mântuitorul îi luă o mână și un picior.

Cu privire la Sf. Ilie șchiop și cu un singur braț, am găsit următoarele în literatura noastră populară:

Schott, *Wallachische Märchen*. Stuttgard und Tübingen 1845; 281—82: Sf. Ilie pedepsit cu paralizarea brațului drept. *Graiul n.*, 218—219: Sf. Ilie, după îndemnul diavolului, își omoară părinții: «iar Sf. Ilie, zăpăcit de omoru ăsta, s'a pomenit odată cu o mână și un picior secate, adică uscate». *Vor.*, *Dat.*, 13: «Lui *Ilie* i-a luat D-zeu o mână, căci trântià prea tare». 520, 521: «Lui Sf. Ilie D-zeu i-a luat o mână și un picior». 519: «De aceea Sf. Ilie umblă cu căruța, că e șchiop.» *R.-Cod. Mih.*, *Sărb. Pop.*, 80: «Dumnezeu i-a uscat mâna dreaptă (Sf-lui Ilie)» *I. Crg.* IV, 207: «Sf. Ilie are mâna și piciorul drept legate cu lanțuri.» E. Novacovici, *Colecțiune folcloristică română*. Oravița 1902, p. 149: Sf. Ilie stângaciu. *Hasdeu, Chest.*,[2]) 3423 (Fălciu, com. Găgeștii): se zice că Dumnezeu i-a luat Sf-lui Ilie o mână și un picior, ca să nu prăpădească lumea. 3418 (Botoșani, com. Cris-

1) V. legenda de mai sus și Ad. Strausz, *Bulg.*, 85. Pentru Sârbi cf. F. Kanitz, *Serbien*. Leipzig 1868, p. 542: «Weit mehr wird jedoch in Serbien der Tag des heiligen *Elias* (Ilijin dan) 20 Juli gefeiert. Denn nach alten Serbenglauben wird der Prophet *als Herr des Donners verehrt*». V. și *Săin.*, *Basme*, 192—93 (105). Pentru Slavii de Sud cf. și Fr. Krauss, *Sitte und Brauch der Süd-Slaven*. Wien 1895, pp. 151, 191, 288: Sf. Ilie stăpân peste trăsnete. Id., *Slavische Volksforschungen*. Leipzig 1908, p. 49. O legendă asemănătoare la Germani o citează J. K. Schuller (*Ueber enige merkwurdige Volkssagen der Romanen*. Hermanstadt 1857) după Grimm (p. 13, n. 1): Dracul stropește cu apa, și din stropi se nasc așà de mulți draci, încât Sf. Ilie «40 Tage donnern und blitzen und regnen muss, um sie aus dem Himmel zu kriegen.»

2) Credința e atestată pretutindenea. Dam numai câteva exemple.

tești): id. 3418 (Brăila): «ca să durue mai încet,» căci Sf. Ilie urmărià pe diavol în goana cailor, D-zeu îi luă o parte din trup. Dumnezeu văzând că Sf. Ilie e prea activ, îi luă o mână și un picior. 3419 (Buzău, com. Maxenu): Despre Sf. Ilie se crede că «este numai cu trup jumătate, *cu un ochiu* și o mână,» id.: «Sf. Ilie are mâna și piciorul drept legate cu lanțuri,» 3427 (Mehedinți, com. Vânju Mare): Sf. Ilie a fost blestemat de Maica Domnului să i se usuce mâna dreaptă. *Sf. Pantelimon,* fratele Sf. Ilie, erà și mai înfricoșat în aruncarea fulgerelor. De aceea Dumnezeu îi luă un picior, 3435 (Ardeal, com. Siboth): Sf. Ilie trăsnind prea tare și cutremurând scaunul lui D-zeu, acesta îi uscă mâna dreaptă, 3429 (Olt, com. Bălănești, Vlaici, Râzleții): «D-zeu i-a luat Sf. Ilie mâna dreaptă». Id. (Prahova, com. Nedelea. Putna, com. Găurile): Sf. Ilie e ciung «și șchiop de un picior», 3427 (Mehedinți, Baia de Aramă): Sf. Ilie are mâna și piciorul drept uscate. (Id., com. Vânju Mare): «*Sfântu Pantelimon*, pe care poporul îl numește *Sf. Ilie cel șchiop*, îl cred și mai înfricoșat..... D-zeu i-a luat un picior.» Id. (id., com. Prunișoru): Maica D-lui îl blesteamă pe Sf. Ilie să i se usuce mâna dreaptă. Id. (Muscel, com. Valea Mare), id. 3428 (Neamțu, com. Bistricioara): Pentrucă Sf. Ilie aveà prea multă putere, «D-zeu i-a luat jumătate din putere și acuma se zice că Sf. Ilie este sec pe deoparte». Id. (id., com. Taslău): «Sf. Ilie (e) ciung de o mână și de un picior.» Id. (id., com. Valea Albă): Lui Sf. Ilie i-a legat D-zeu o mână, etc....

Trecerea între un tip și celălalt o face varianta *Păsc.*, 25, în care vestea e adusă de Sf. Ioan, anume că cetatea Irodului *nu vrea să se dea botezului.* Apoi urmează povestea cu Sf. Ilie și trăsnetele.

Incheiem aceste constatări cu următoarele cuvinte ale lui P. Sébillot: «le paganisme contemporain ne diffère pas dans ses grandes lignes de celui qui était pratiqué, il y a des milliers d'années, et.... cette sous religion actuelle.... n'a pas été entamée sensiblement, dans ses parties essentielles, par les religions plus savantes et plus raffinées.»[1])

Tipul 20: Gonirea lui Adam din raiu.

Dumnezeu judecă pe Adam și-l gonește din raiu. El nu se poate hotărî să plece:

«De svonul albinelor,
De mirosul florilor,
De para făcliilor,
De fumul tămâilor.»

---

1) *Le paganisme contemporain chez les peuples celto-latins.* Paris 1908. XXVI.

Variante. Gaster, *Lit. pop.*,[1]) 276, 279, *Crest.* II, 231. *Rev. ist. arh.* II, 321 (XV), 323 (XVII). III, 101 (IV), 107 (XIX). Ms. Bibl. Ac. Rom., 4153, fol. 5ᵛ-8. *Marien.*, 32. *Daul.*, 62. *Păsc.*, 12. *Viciu*, 107, 108, 109, 110. *Bibic.*, 315, 328. *Bârs.*, 22, 23. *Mar.*, *Nunta*, 319. *Vor.*, *Dat.*, 73, 74. *I. Crg.* II, 125. *N. Dens.*, *Chest.*, 4555 (Vâlcea). *A. Pann*, 25. *Hectou*, 42.

Originea. Vezi Gaster, *Lit. pop.*, 266-84 (mai ales 275-84): un apocrif bogomilic. Epizodul *înscrisului* lui Adam dat diavolului, nu-l regăsim decât în variantele manuscrise.

Tânguirea lui Adam, care a pierdut frumusețile raiului, este un motiv datorit imaginațiunii populare. Dela acest tip a fost introdus la tipul 5 (împiedicarea solilor de a pătrunde până la Isus,[2]) unde e mai desvoltat. Dat fiind subiectul, erà firesc ca imaginațiunea să împodobească raiul cu cele mai frumoase atracții. Dăm aci 3 exemple ale acestei descripții a raiului :[3])

Ms. ca. 1800.
«Raiule ! grădină dulce !
De aici nu m'aș mai duce
De mirosul florilor.
Pentru dulciața din tine.»
(*Gast.*, *Lit. pop.*, 277)

Ms. ca. 1820.
«Raiule ! grădină dulce !
Eu nu mă îndur a mă duce,
De glasul ingerilor,
De vorba păsărilor,
De mirosul florilor,
De svonul albinelor,
De sgomotul Sfinților,
De mărirea drepților.»
(*Gast.*, *Crestom.* II, 232).

Jarn., 422 (tip. 5).
«Nu mă pociu apropià
. . . .
De svonul albinelor,
De para făcliilor,
De fumul tămâilor,
De mirosul florilor !»

Pentru isgonirea lui Adam din raiu în cântece populare slave, cf. Gaster, *Lit. pop.*, 284 și Pypine et Spasović, op. cit., pp. 100 și 102. Autorii observă că: «un des sujets préférés de ces récits apocryphes, une des légendes dont le souvenir s'est conservé dans la tradition orale, c'est l'histoire d'Adam» (p. 100). Cf. și Krumbacher, op. cit., p. 811: povestirea gonirii lui Adam din raiu în poezia religioasă bizantină, încă din sec. 12.

Tipul 21 : Darurile colindătorilor.

Colindătorii spun sătenilor să nu doarmă, căci s'a născut Domnul Isus Hristos. Le urează fericire și belșug, și îi întreabă dacă au pregătit darurile, adică «colac de grâu curat», vin și bani de buzunar.

1) Două mss. dela începutul sec. XIX.
2) V. mai sus, pp. 36-37.
3) Colindele cari cuprind descripția raiului sunt : *Gast.*, *Lit. pop.*, 276. Id. *Crest.* II, 231. *Daul.*, 62. *Viciu*, 107, 108. *Vor.*, *Dat.*, 73, 74. V. și o colindă în *Hasdeu*, *Chest.*, 3419 (Buzău, com. Chiojdu-Bâsca).

Variante. Marien., 5. *Teod.*, *P.*,16, 17, 18, 21. *Bar.*, 6. *Reteg.*, 4. *Pasc.*, 47. *Viciu*, 1, 2, 9, 30. *Alex.*, 244. La Aromâni: *Wg.*, *Arom*, 75, 77. *Pap.*, *Arom.*, 713, 713[3], 714[1], 717[12], 718[14].[1])

Originea. La Romani, regăsim acelaș obiceiu și aceeaș urare. Du Cange, op. cit. III, 962: «Mane autem surgunt duo pueri..... et intrant per domos, salutant domum: Gaudium et laetitia sit in hac domo; tot filii, tot porcelli, tot agni, et de omnibus bonis optant, et antequam sol oriatur, comedunt vel favum mellis, vel aliquid dulce.»[2])

Compară și cu această urare de Crăciun din Gorj, com. Câineni. (*N. Dens.*, *Chest.*, 4555):

«Stogu cât casa,
Pâinea cât masa,
Stupii mieroşi,
Caii bănoşi,
Porci unturoşi,
Oameni sănătoşi,
Oile lânoase,
Caprele ţâţoase,
Vacile lăptoase!»

O urare asemănătoare în Id., id. (Mehedinți, com. Cleanova), și în *Tocil.*, *Mot. Flkl.* I, 525.

Pentru obiceiurile de Crăciun și colindatul, v. acest studiu, § 1.

Tipul 22: Paharul de aur.

Dumnezeu Sf. Petru și Sf. Ion stau la masă. Gazda bea dintr'un frumos pahar de aur. Pe fundul, în coaja, pe buza și în toarta lui stau scrise florile vinului, a soarelui, a iadului, a grâului, a mirului, sau luna cu lumina și soarele cu căldura (v. variantele).

Dumnezeu îi cere paharul, dar gazda nu i-l poate da, avându-l moștenire. In urmă, acesta cere lui Dumnezeu să meargă în raiu, sau Dumnezeu îi făgăduește că va fi dus în raiu, după moarte.

Variante. Pe fundul paharului stau scrise: poama vinului: *Marien.*, 25. *Viciu*, 79. *Bârs.*, Ad., 8. *Bud.*, 73[15]. Raza soarelui: *Viciu*, 109. *Bud.*, 68 Doi porumbi și o porumbiță: *Viciu*, 59. Floarea raiului: *Jarn.*, 428.

In toarta lui: Spicul grâului: *Marien.*, 25. *Viciu*, 79, 109. *Bârs.*, Ad., 8. *Bud.*, 68, 73[15]. *Jarn.*, 428. Cheia raiului: *Reteg.*, 5. *Viciu*, 59. Floarea raiului: *Pamf.*, *Cr.*, 7.

---

1) Dăm numai câteva variante. Tipul acesta e unul din cele mai răspândite.
2) V. mai sus, p. 16, n. 1.

Pe buza paharului: Vița vinului: *Viciu*, 59, 109. *Jarn.*, 428. In coaja lui: Fl. mirului: *Marien.*, 25. *Viciu*, 79. *Bârs.*, Ad., 8. *Bud.*, 73[15]. In gura paharului: luna și lumina și soarele cu căldura: *Pamf.*, *Cr.*, 27.

Marien., 25 *Viciu*, 59, 79, 109. *Reteg.*, 5. *Bârs.*, Ad., 8. *Bud.*, 68,73[15]. *Jarn.*, 428. *Pamf.*, *Cr.*, 7,27.

Originea. Toate cele înșirate în variante ca fiind scrise pe pahar, sunt atribute pe cari poporul le dă lui Is. Hristos. Despre grâul, vinul și mirul, am văzut la tipul 12. Pentru soarele și luna, v. tipul 7.

Cu privire la acest pahar, cităm aci pe *N. Dens.*, *Chest.*, 4555 (Gorj, com. Pojaru de sus); 4558 (Neamțu, com. Călugăreni); 4559 (Dorohoiu, com. Mamornița și Manoleasa); id. (Iași, com. Golăești); 4554 (Bănat, com. Văscău și Lunca), în care ni se spune că la Crăciun, sătenii obișnuesc a aveà un *pahar* «cam de o litră, cu care se bea la zilele mari de peste an, cum la Paști, Crăciun și la Praznice împărătești, și pe care îl cer astfel: dați-mi *paharul Crăciunului*» (4555. Gorj, com. cit.). In id., 4558 (Neamțu, com. cit.) se spune că prin acele părți sătenii se servesc de acest pahar și la Paști.

Vezi și ib., 4560 (Tutova, com. Sălceni): moș Crăciun bea dintr'un *pahar*, «care are la toartă floarea raiului.»

Tipul 23: Scalda.

Dumnezeu se scaldă într'un feredeu sau într'un lac, așà cum se indică mai jos, în variante. Il întreabă pe însoțitor: ce e mai bun pe pământ? Răspunsurile sunt date în variante. Se dau motive diverse pentru a se explicà alegerea.

Variante. Intr'o curte au crescut un măr și un păr. Pe vârful lor stau două turturele, cari țin două lumânări, din picăturile cărora se face un lac: *Marien.*, 26. *Dens.*, *Haț.*, 36, 70. *Hetcou*, 41. *Mar.*, *Sărb.* I, 15, 16. Idem. In vârful pomilor sunt două lumânări, din picăturile cărora se alcătuește un lac: *Teod.*, *P.*, 29. *Mar.*, *Sărb.* I, 13. *Păsc.*, 7, 8, 47. *Sb.*, 6, 7. *Bur.*, 38. *Pamf.*, *Cr.*, 107, 109, 110 Intr'o curte au crescut nouă meri pe cari sunt 9 lumânări. Apoi idem: *Teod.*, *P.*, 30. *Bar.*, 1. *Pamf.*, *Cr.*, 18, 19. Dumnezeu se scaldă într'un lac: *Pamf.*, *Cr.*, 108. D-zeu se scaldă într'un feredeu: *R.-Cod.*, 99. *Mar.*, *Sărb.* I, 10, 19. *Viciu*, B., 93. *Bârs.*, Ad., 5. Picând mir din ciocul a doi porumbei, se umple un feredeu: *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 9. Feredeul e umplut cu apă de un

cocoş, scuturându-şi aripele, după ce s'a scăldat în mare: *Viciu*, 150. Isus şi Maica D-lui ascultă slujba într'o mănăstire şi spun cari animale sunt mai bune: *Mar*, *Sărb*. I, 18.

Ce e mai bun pe pământ? Boul: *Marien.*, 26. *Dens.*, *Haţ.*, 33, 70. *Fr.-Cdr.*, *Mţ.*, *Apus.*, 9. *R.-Cod*, 99. *Mar.*, *Sărb*. I, 17, 18, 19, 20, 21. *Sb.*, 6, 7. *Bîrs.*, Ad., 5. *I. Crg.* VII, 298. Calul: idem, în plus: *Daul.*, 36. *Viciu*, B., 93. *Hetcou*, 42. Oaia: Idem ca boul. Un suflet bun: *Marien.*, 26. *Dens.*, *Haţ.*, 70. *R.-Cod.*, 99. *Mar.*, *Sărb*. I, 17, 18, 20, 21. *Viciu*, 150. *I. Crg.* VII, 298. Vaca: *Dens.*, *Haţ.*, 33, 70. *Mar.*, *Sărb*. I, 17. Stupul: *Fr-Cdr.*, *Mţ. Apus.*, 9. Vinul: *Mar.*, *Sărb*. I, 17. *Viciu*, B., 93. Grâul: *Viciu*, 150. Porcul: *Sb.*, 6. Omul: *Hetcou*, 42.

Marien., 26. *Teod.*, *P.*, 29, 30. *Daul.*, 36. *Bar.*, 1. *Dens.*, *Haţ.*, 33, 70. *R.-Cod.*, 99. *Mar.*, *Sărb*. I, 17, 18, 19, 20, 21. *Păsc.*, 7, 8, 19, 47. *Viciu*, 150, B., 93. *Sb.*, 6, 7. *Bârs.*, Ad., 5. *Bur.*, 38. *Pamf.*, *Cr.*, 18, 105, 106, 107, 108, 109, 110. *I. Crg.* IV, 346. VII, 196, 298. *Şez.* XIII, 111. *Hetcou*, 41.

Originea. Toate variantele pornesc, credem noi, dela un apocrif pierdut. Simpatia pentru animalele cu cari vine zilnic în contact omul dela ţară, este de origine populară. *Sufletul bun* probabil că a figurat în apocrif.

Tipul 24: Dumnezeu şi oile.

Dumnezeu paşte oile [1]. In alte variante, moş Crăciun e păcurar la oi [2], Maica Sfântă [3], Sf. Ion [4] sau un cioban [5]. Oile îi cer să le scoată din iarnă. Ii făgăduesc darurile indicate în variante.

Variante. Darul făcut de oi lui Dumnezeu: La Sânzene, două miele: *Teod.*, *P.*, 41. *Viciu*, B., 103. *Bârs.*, B., 3. *Bud.*, 70[8]. *Răuţ.*, *Muscel*, 42. La Sângeorz, un miel frumos: *Daul.*, 8. *Teod.*, *P.*, 41. *Viciu*, B., 103, 105. *Bibic.*, 326. *Bârs.*, B., 4. *Marien.*, p. 144. La Ispas, un bulz de caş: *Daul.*, 8. *Teod.*, P., 41. *Răuţ.*, *Muscel*, 42. *Dens*, *Haţ.*, 102. *Viciu*, B., 103, 104, 105. *Bibic.*, 326.

1) *Daul.*, 8. *Dens.*, *Haţ.*, 102, 218. *Viciu*, B., 103. *Bars.*, B., 2. Intr'unele variante (*Teod.*, *P.*, 41), *Nică*, *Gheorghe* (*Bibic.*, 326. *Bârs.*, B., 4) sau *Petru* (*Viciu*, B., 103) pasc oile. Sunt elemente locale introduse în colinde.

2) *Dens.*, *Haţ.*, 329.

3) *Viciu*, B., 105.

4) *Bud.*, 70[8]. In *Trib.*, l. c., un pădurar paşte oile. In *Ms. Reteg.*, l. c. «Lar *păcurar*» le paşte. V. mai sus, p. 28, n. 1.

5) *Răuţ.*, *Muscel*, 42.

Bârs., B., 2, 3, 4. *Bud.*, 70[s]. La Crăciun, un codru bun: *Dens.*, *Haț.*, 102, 218, 339. *Bârs.*, B., 2. La Paști, un miel: id., plus: *Marien.*, p. 144. De Rusalii, un cojoc mare: *Dens.*, *Haț.*, 218, 339 (o lână mare: *Viciu*, B., 105). La Crăciun, suman bun: *Viciu*, B., 105. La Crăciun, un miel mai bun: *Răuț.*, *Muscel*, 42.

Marien., p. 144. *Daul.*, 8. *Teod.*, P., 41. *Viciu*, B., 103, 104, 105. *Bibic.*, 326. *Dens.*, *Haț.*, 102, 218, 339. *Bud.*, 70[s]. *Bârs.*, B, 2, 3, 4. *Ms. Reteg.*, fol. 100. *Trib.*, 125[V], 145[XVI]. *Răuț.*, *Muscel*, 42.

Originea acestor colinde este populară.[1]) Simpatia pentru cioban, hotărîtoare în acest sens, e exprimată în aceste câteva cuvinte:

In *Teod.*, P., 41, Dumnezeu întreabă pe ciobanul Nică ale cui sunt oile pe cari le paște. Nică îi răspunde:

«D'ale tale
Cu-ale mele,
Eu le pasc,
Tu le păzești,
Eu le mulg,
Tu le 'mulțești,
Eu le tunz,
Tu mi le crești!»

Atunci, D-zeu îi dăruește oile:

«Ca dela un bun părinte
Către fiul său cuminte!»

O colindă asemănătoare cu tipul de care ne ocupăm se găsește în *N. Dens.*, *Chest.*, 4561 (Ialomița, com. Bora). E intitulată «Lar păcurar»: [2])

«Colea 'n dealul după deal,
Florile 'n dalbe, [3])
E un Lar de păcurar
Cu fluiere de luere.
Când în fluiere ziceà,
Toate oile plângeà!
Miorița cea bălae
Șede 'n coate și'n genunche,
Și se roagă Maicii Sfinte,
Că ea bine a cinstit-o
La Ispas c'un bulz de caș.»

Acest fel simpatic de a privì păstoritul vorbește de la sine.

1) Pentru popularizarea elementelor primitive, v. mai sus, § 7.
2) Pentru *Lar* (Ler), v. mai sus, p. 28, n. 1.
3) Se repetă după fiecare vers.

Ne vom mărginì să indicăm acì câteva fapte, cari să pue în lumină constatările de mai sus.[1])

In *Gorov., Cred.*, găsim următoarele:

1160: «Dracul se poate preface în orice fiară sau dobitoc, numai în *oaie* și'n albină ba». 1161 : «Necuratul nu se poate preface în oaie, pentrucă *oaia e blagoslovită*». V. și 2470.

In *Pap., Arom.*, întâlnim următorul deceu: «de ce oaia are coada groasă lânoasă». Ni se povestește anume, că atunci când Evreii căutau pe Isus Hr. și voiau să-l prindă spre a-l omorî, el se ascunse subt coada unei *oi*, iar aceasta pentru a-l acoperì lăsă coada, care-i devenise lânoasă și stufoasă, să-i atârne în jos. După trecerea pericolului, Hristos, ieșind de sub coadă, o binecuvântă pe oaie să aibă în totdeauna coada groasă. De aceea oile de rassă bună au coada groasă și lânoasă.

Credința cum că *oaia* e un animal *sfânt*, și că din toate dobitoacele ea e mai plăcută lui Dumnezeu, este pretutindenea răspândită în popor. Vezi în această privință *Hasdeu, Chest.*, passim. Extragem acì ceeace ni s'a părut mai interesant:[2])

3418 (Brăila, com. Stăncuța-Stanca): Oile sunt mai plăcute lui Dumnezeu, căci poporul zice că atunci, când ele se culcă, își fac cu piciorul cruce. Aceeaș credință se găsește în *Vor., Dat.*, 311. 3455 (Ardeal, com. Siboth): Oaia e mai plăcută lui D-zeu, pentrucă ucigașul nu se poate face oaie. 3436 (Bănat, com. Măidan), ca *Gorov., Cred.*, 1160.

Incheiem acest șir de constatări cu privire la *oaie* cu următoarele cuvinte ale lui Ar. Densușianu: «*Oaia* este reprezentantul-tip al caracterului păstoresc în poezia noastră populară . . . : Din toate acestea se vede vechiul și originalul cult al oii în poezia noastră populară.»[3])

Pentru felul simpatic cu care sunt priviți *ciobanii* în folklorul nostru, am găsit următoarele:

I. Crg. II, 89: Un cioban intrând în biserică vede pe toți cei cari ascultau slujba cu câte o cocoașă în spinare. Iese din biserică și-și așează cojocelul în formă de cocoașă, spre a fi la fel

1) Indicăm acì numai câteva fapte, în legătură cu lucrarea noastră. Un studiu asupra păstoritului în folklorul nostru, v. în Cursul d-lui Prof. Ov. Densușianu, ținut la Facultatea de lit. din Buc. (1916): *Chestiuni folklorice în legătură cu probleme de filologie.*

2) La t pul 24 am văzut că *oaia* nu e privită cu simpatie. Acest fel de a o privi nu provine dintr'un mediu păstoresc.

3) *Epopeea noastră păstorească*, în *Rev. cr. lit.* III (1895), 331.

cu toată lumea. Când se duse să iea «nafura», Vlădica îl întrebă de ce și-a pus cocoașă. Ciobanul răspunse că așà îi văzuse pe toți. Ba chiar pe Vlădică îl văzù cu două cocoașe. Atunci acesta îi spuse: ..... «Du-te în pădure cu oile și vitele tale. ..... că voi ce trăiți cu dobitoacele sunteți scutiți de păcate» (90).

In *I. Crg.* IV, 76 și id. V, 44, întâlnim credința cum că ciobanul păcălește holera, ciuma și moartea.

In *Pap., Arom.*, 787—88 (n. XIX), ni se explică de ce fură ciobanii. Un cioban furase cuiele cu cari Isus erà răstignit. Un Țigan le făcù însă din nou. Dar ciobanul fu binecuvântat și Hr. îl sfătuì să nu se lase de furat.

Id., 809—811 (n. XXXI): Dumnezeu însetat cere apă dela un văcar, care alergà după un bou, dar acesta îl refuză. Un cioban se învoește a-i aduce apă, dar îl întreabă ce va face cu oile, fiindcă rămân singure și se împrăștie. Dumnezeu blestemă pe boi, să-i gonească musca întotdeauna vara și văcarul să alerge după ei «cu limba scoasă», iar pe oi le binecuvântează: «să fie vita lui Dumnezeu», în timpul căldurii să nu se risipească niciodată.

Cu această ocazie, observăm că în literatura noastră populară *boul* nu e considerat ca animal sfânt.

Această legendă se regăsește și la Bulgari. Vezi L. Schischmanoff, *Légendes religieuses bulgares*. Paris 1896, 58 (n. XXXVI). Mai întâlnim și următoarea variantă (p. 60, n. XXXVII): ciobanul pleacă spre a aduce apă lui Dumnezeu, dar îl anunță că e ziua când trebue să dea un miel lupului. Venind lupul, Dumnezeu îi dete un miel șchiop. Lupul supărându-se, D-zeu bate în 2 pietre cari se prefac în câini.

Vezi Ad., Strausz., *Bulg.*, 67—68: «pentru ce boii sunt fricoși» (id. cu *Pap., Arom.*, 809-11) și o a doua variantă ca Schischmanoff, p. 60, la pp. 68-69.

Id., p. 77: oile nu voiau să urmeze pe cioban. Dar plecară după D-zeu, care cântà din fluier. Dumnezeu învăță pe ciobani acest meșteșug, și de atunci, când cântă ciobanul, oile se strâng.

Pentru simpatia cu care sunt priviți ciobanii în literatura populară bulgărească, v. ib., 269-73.

In Ad. Strausz, *Bg. Vksd.*, 391 (XVI), un cioban Murșo, cu ajutorul lui Dumnezeu înșeală pe Iuda și nu-i plătește pășunatul oilor, pe care i-l datorà.

In Fr. Krauss, *Sagen und Märchen der Südslaven*. Leipzig

1883. I, 109-111, ni se povestește cum dracul face o oaie din lut. Dumnezeu îl întreabă ce-i dă, dacă o însuflețește. Dracul îi răspunse că dacă reușește să-i dea vieață, oaia să-i aparție. Și atunci D-zeu îi dete vieață. V. și id., 111—113 (das himmlische Schaf.)

In M. Klimo, op. cit., 87-88 (Ungaria), ciobanul e privit într'un mod simpatic: primește și ospătează pe Isus, care îi dăruește turma pe care o păzià. (V. colindele noastre).

Aceste apropieri între felul de a judecà păstoritul la Români, la Bulgari și la Unguri, nu trebue să ne mire, la niște popoare cari l-au cunoscut pe o scară foarte întinsă.

Tipul 25 : Nașterea lui Hristos din piatră.

Maica Domnului stă îngenunchiată lângă o piatră, spre a naște «fiul din piatră». Apoi îi dă lui Isus «măturița raiului» ca să curețe pământul de «gunoiele» și cerul «de negurele.»

Variante. Viciu, 55, 75.

Originea. Viciu (p. 51, n. 2) spune: «de fapt este imposibil a nu întrevedeà în această colindă un rest din cultul lui *Mithras* = *Sol invictus*, ce se serbà, după datina Fenicienilor, la 25 Dec. *Mithras* se numește *cel ce s'a născut din stâncă, din peșteră adâncă.*»

Cultul lui Mithras în Dacia e prea puțin studiat, ca să putem subscrie la părerea de mai sus. Ceeace pare însă sigur, e că avem acì de a face cu o reminiscență mitică.

La variantele culese de Al. Viciu, adaogem următoarea colindă din *N. Dens.*, *Chest.* 4558 (Râmnicul-Sărat, com. Bălțați), care cuprinde aceeaș temă: Sfinții întreabă pe Sf. Ilie unde se află Mântuitorul. Acesta răspunde:

«Vedeți voi cea *stană de piatră?*
De departe să-mi cădeți,
De aproape să vă rugați,
Piatra 'n patru s'o faceți,
Dumnezeu d'acolo naște.»

Tipul 26: Facerea lumii.

Pământul și cerul au fost făcute de Hristos în 3 zile.[1]) Isus, voind să întindă cerul peste pământ, vede că e pământ mai mult și că cerul nu se ajunge. Atunci lasă să-i cadă 3 inele, cari se

1) In *Viciu*, 4, în 2 zile. In *Rădul.*, *Muscel*, 20, Dumnezeu a făcut pământul.

transformară în îngeri. Aceștia tunând și fulgerând, făcură văile și munții. Intinzând atunci cerul peste pământ, se ajunse.

In alte variante,[1] Sf. Ion vine pe pământ sub formă de porumbel, trimis de Dumnezeu să măsoare pământul. Găsind pământ mai mult, el făcù munții și văile.

Variante. Dens., Haț., 191. *R.-Cod.*, 95. *Păsc.*, 15. *Viciu*, 4, 11, 69.[2]) *Bibic.*, 316, 317. *Bârs.*, 5. *Tocil.*, *Mat. Flkl.* I, 528. *N. Dens.*, *Chest.*, 4558 (R.-Sărat, com. Bălțați), 4561 (Ialomița, com. Ciocăneștii-Mărgineni), 4560 (Tecuciu, com. Țigănești), 4557 (Prahova, com. Star-Chiojdu). *Ms. Reteg.*, fol. 215. *Răuț.*, *Muscel*, 20.

Originea. In legătură cu colindele de mai sus sunt colindele: *Marien.*, 13. *R.-Cod.*, 95. *N. Dens.*, *Chest.*, 4557, 4558, 4560 și 4561, cari povestesc trimiterea pe pământ a Sf. Ion și a Sf. Marii, spre a-l măsurà.

Dăm mai jos variantele din *N. Dens.*, *Chest.* (l. c.).

4558: Moș Ajun vrea să săgeteze doi porumbei, dar ei sunt îngeri trimiși de Dumnezeu pentru măsurarea pământului. Au găsit însă pământ mai mult. Atunci Moș Ajun face munții și văile.

4561: Doi porumbei, din cari unul e Sf. Ion,[3]) erau să fie săgetați de un tânăr. Ei spun că au fost trimiși de Dumnezeu pentru măsurarea pământului:

Am venit să măsurăm
Pământul cu stânjenul
Și cerul cu fulgerul.»

Sfârșitul ca mai sus.

Un caracter asemănător are și legenda pe care o găsim în *Viciu*, 1, 2, 20, 36, 70, cum că Dumnezeu, făcând lumea, a rezemat pământul pe 3 sau 4 stâlpi de argint.

Această credință e pretutindenea răspândită.

Din *N. Dens.*, *Chest.*, passim, aflăm că poporul crede că pământul e susținut de 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9 sau 16 stâlpi. Acești

---

1) *R.-Cod.*, 95. *Păsc.*, 15. *N. Dens.*, *Chest.*, 4557, 4558, 4560, 4561. *Răuț.*, *Muscel*, 20.

2) Numai amintirea facerii lumii.

3) Pentru Sf. Ion, vezi tipul următor. Intr'o colindă din *N. Dens.*, *Chest.* (4554, Transilvania), se spune că Sf. Ion a făcut:

...«Munții minunați
De zăpadă 'nconjurați,»

precum și dealurile și văile.

Pentru credința că Dumnezeu a făcut pământ mai mult, pe care nu-l puteà acoperi cu cer, v. I. Otescu, în *An. Ac. Rom.* XXIX. *Liter.* Buc. 1907, 476-77, care dă bibliografia, la care adaogem: *Graiul n.*, 173 și *Pamf.*, *Por.*, 35-37. V. și *Șez.* I, 232. Pentru dealuri și văi, cf. și *Pamf.*, *Por.*, 31-43.

stâlpi sunt de *argint* (4560, Tecuciu, 4558, R.-Sărat), de *ceară* (4559, Suceava), de *cremene* (id., Iași) sau de *fier* (4558, R.-Sărat).

In Dolj (4555), stâlpul e înlocuit printr'o *furcă*.

De asemenea, se crede că pământul e rezemat pe cozile unui număr corespunzător de pești.

Pământul poate fi așezat și pe spinarea unui singur (4560, Tutova) sau a 16 bivoli (4561, Ialomița), sau pe spinarea unui bou (4556, Teleorman).

In *Pamf., Sărb.*, 43, găsim următoarele: «prin unele părți se zice că *Sf Simion* se numește *Stâlpnicul,*[1]) din pricină că el toată vieața lui a stat într'un picior pe un stâlp înalt, și cu mâinile ținea pământul să nu cadă.»

Această credință o regăsim în comuna Avrămești (Tutova, 4560): «poporul crede că cerul este atârnat ca un ciaun cu mii de toarte de picioarele lui Dumnezeu, iar pământul cu cer cu tot stă pe umerii lui *Simion Stâlnicul,* care ține cerul și pământul.» Com. Tureatca (Dorohoiu, 4559): *Simion Stâlnicul* ține cerul și pământul.

Acest *Simion Stâlpnicul,* care susține pe umerii lui pământul, nu este altul decât *Sf. Simion,* despre care ne vorbesc «Viețile Sfinților,» și care trăià retras în pustie, pe un stâlp înalt.[2])

Incă o dovadă mai mult despre influența cărților religioase asupra mentalității populare (v. § 4).

Nu știm întru cât n'ar trebuì admisă, în acest caz, o credință mitologică anterioară — de pildă, legenda antică despre *Atlas,* întru cât în «Viețile Sfinților» *Simion Stâlpnicul* nu e înfățișat ținând pământul și cerul pe umeri — peste care s'ar fi suprapus legenda izvorîtă din textul religios citat, sau mai curând e de crezut că poporul a făcut legătura între credința lui anterioară, cum că pământul erà rezemat pe *stâlpi,* și între legenda aflată în «Viețile Sfinților», în care Sf. Simion e înfățișat stând pe un *stâlp.*[3])

1) Sau *Stâlnicul* (ib., 41). V. și *Vor., Dat.*, 393:... «*Simion Stâlpnicul* ține cerul și pământul.» 141: «Cerul îl ține pe umeri *Samson* cel tare.» Asupra styliților bizantini, cf. Krumbacher, op. cit., 144 sq.

2) Am văzut mai sus că poporul și-l închipue pe *Simion Stâlpnicul* stând «într'un picior, pe un *stâlp* înalt.»

3) Pentru *Sf. Simion Stâlpnicul*, v. Varlaam, *Carte cu învățătură.* Iași 1643. Sept. 1. Fol. 3: «Dup' acia'ș făcù un stâlp de patru stânjini, și stătù pri îns 7 ai.» V. și *Viețile Sfinților*, ms. 2602, Bibl. Ac. Rom. (1674-5), (asupra acestui ms. v. mai sus, p 34, n. 2) fol. 1v: «Astăzi (Sept. 1) se pomenéște...... Simeon Stlăpnicul... acesta se făcù sihastru și se sui într'un stlăpu și stătù acolea patru zeč și șapte de ani». Id., *ed. Dosofteiu.* Mai 24. Fol. 140-140v: «Intračasta lună 24,... părintele nostru Simeon, de muntele minunat... (fol. 140v)... precum mai pre larg spune istoriia lui, lăcuit-au întâi 6 ani în mă-

Poporul combină elementele de mai sus: pământul e susținut de stâlpi, ei înșiși rezemați pe cozile unor pești uriași (4559, Suceava), chiar pe spinarea acestor pești, sau pe spinarea a 4 bivoli (4556, Brăila).

Cutremurele de pământ poporul și le explică astfel:

Com. Broșteni (jud. Roman): «Cerul se sprijină pe 4 stâlpi, iar pământul pe unul și pe un pește, care când se scutură se cutremură pământul.»[1]) Com. Plopana (4560, Tutova): «Pământul ține un bivol mare pe coarne, și când ostenește-l schimbă pe alt corn, și atunci se cutremură, zicând că s'a îngreuiat de păcatele oamenilor».

Pământul se cutremură de asemenea, când peștii pe cari e rezemat bat cu cozile în stâlpi, sau pentrucă unul din stâlpii pe cari e sprijinit e mai mic (*N. Dens.*, *Chest.*, passim).

Stâlpii pe cari se reazămă pământul sunt roși de *diavol*, de *Iuda* său de *scorpii*.

Iată ce ne spun sătenii din comuna Telești (Gorj, 4555), în această privință: *Diavolul* roade stâlpii, până vede *colinda* (bățul cu care merg colindătorii),[2]) și atunci se oprește. In acel moment Dumnezeu întărește cu fier stâlpul ros. Apoi diavolul continuă să roadă, și se oprește la Paști, privind la *ouăle roșii*.

Com. Drăgoești (Dolj): «Pământul e așezat pe un stâlp, și *Iuda* roade necontenit în acel stâlp, ca să doboare pământul, însă nu-l poate, fiindcă în fiecare an iese să vadă *colindătorii*, și atunci până la înapoierea lui stâlpul se face la loc. *Maica Precista* îl cheamă să vadă colindătorii.»[3]).

Pentru ca Iuda să nu roadă din stâlpii pământului, se pune la coada *vătraiului* pentru foc un belciug, și când sună acest belciug, Iuda-l ascultă și nu mai roade. In timpul cât ascultă, piciorul pământului crește la loc (4557. Teleorman, com. Pârlita).

---

năstire, pugorând dela munte, și décolea s'au suit pre stâlp de-au stătut 18 ani, și décolea mérse la muntele minunat de pietri, și suind întru mic stâlp, stătù 45 de ani. *Luna Septemvrie 1*. Fol. 1v: «Intr'acastaș dzî pomenim pre cuviosul părintele nostru Simeon Stlâpnicul..... și décolo să ertă și merse de-și fac un stlâp nalt cu găoace désupra. Și s'au suit de-au trăit în vârvul acelui stlâp 47 de ai, suferind ploile și zăduvul și iarna.» Pentru *Daniil Stâlpnicul*, v. id., *Luna Decemvrie 11*, fol. 210v-211. Cf. și ed. *M-rea Neamțu. Luna Mai*, fol. 225v-234. *Luna Septemvrie*, fol. 5v-16v. *Luna Decemvrie*, fol. 110v-121v, pentru Daniil Stâlpnicul, și ed. *Buc.* 1901-1906. Vol. IX pp. 1106-1160. Vol. I, pp. 17-58. Vol. IV, pp. 503-560.

1) Com. de d-l I. A. Candrea. Despre *cer* poporul crede pretutindenea (*V. Dens.*, *Chest.*,) că e și el rezemat pe un număr variabil de stâlpi. V. și T. Pamfile, *Cerul și podoabele lui*, ed. Ac. Rom. Buc. 1915, p. 3.

2) V. această lucrare, p. 20.

3) Com. de d-l I. A. Candrea. V. și *Vor.*, *Dât.*, 141 și 1002.

Ca să se oprească *Iuda* sau *scorpiile* de ros, «se rade *cârpătoriul*[1]) când se spală, înainte de a pune apă la fântână» (com. Roșia, Gorj, 4555). O datină asemănătoare găsim în com Bălțați (R.-Sărat, 4558): «La fiecare stâlp (al pământului), se află câte o *scorpie*, și roade ca să pice pământul, spre a mâncà și oamenii. Dar noroc că oamenii au găsit leacul. Ei învață pe copiii lor ca să clătească (spele) cofa, ori de câte ori aduc apă, și atunci (scorpiile) văzând aceasta, stau puțin și se miră, că adică de ce le-ar mai clătì, dacă au fost tot de apă? Și în acest moment Dumnezeu pune la loc partea roasă la stâlp.» Cf. pentru toate acestea legendele asemănătoare culese de I. Otescu, în *An. Ac. Rom.* XXIX. *Liter.*, 475-77.

Credința cum că pământul este sprijinit pe stâlpi sau pe pești, precum și explicațiunea cutremurelor de pământ, este o credință antropologică, răspândită la mai toate popoarele omenirii.[2])

O regăsim, luată din popor, întrodusă și în apocriful bogomilic, intitulat: «Intrebările Sf. Ioan Bogoslovul» (Evanghelistul sau Teologul), în care ni se spune că Sf. Ioan trecând sub pământ, «invenit duo pisces jacentes super aquas, et erant sicut boves juncti ad arandum, tenentem totam terram, invisibilis Patris praecepto, ab occasu usque ad solis ortum.»[3]) In alt apocrif bogomilic,[4]) se spune că pământul e susținut pe stâlpi de aramă sau de piatră.

Introducerea în colinde a celor doi porumbei este un motiv care face parte, de asemenea, dintr'o legendă bogomilică.[5])

Credința despre facerea lumii, așà cum e descrisă în colindele cari alcătuesc acest tip, o regăsim și la Bulgari, în mai multe variante.[6])

1) Fund de mămăligă (Tiktin). Scândură pe care se întinde foaia de aluat.

2) Cf. I. A. Candrea, în *Vieața nouă*. XVI (1920), pp. 61-67, unde se află și bibliografia. Alte credințe despre facerea lumii la Români, v. în *Vor.*, *Dat.*, 5. Marian, *Inmormântarea la Rom.*, ed. Ac. Rom. Buc. 1892, 48 sq.

3) Cf. Pypine et Spasovič, op. cit., 107. Cf. și id., 105-112. Ad. Strausz, *Bulg.*, 23-24, și Hasdeu, *Cuv.* II, 256.

4) In «le rouleau des livres pieux», poveste populară rusească, «dont les parties les plus importantes se retrouvent déjà dans les manuscrits du 15ème et du 16ème siècle.» Pypine et Spasovic., ib., 110. V. și Ad. Strausz, op. cit., 25-26. Pentru legendele bulgărești asemănătoare, id. 26 sq.

5) Pypine et Spasovič, 112. Credințe asemănătoare cu cea românească (doi porumbei aduc nisip din fundul mării și clădesc pământul) le regăsim la Slavii de Sud. Legenda o întâlnim la Ruși, în colinde slave din Carpați, și într'o baladă malo-rusă. V. Ad. Strausz, ib., 30-31.

6) Ad. Strausz, ib., 32. Iată legenda bulg.: Dumnezeu face pământul, dar vede că pământul e mai mare decât cerul. Din această cauză face munții, iar pe cer soarele și stelele. Două variante bulgărești, în id., 32-33. V. și L. Schischmanoff, op. cit., 6-7.

Cu privire la Sf. Ion, pe care îl vedem jucând un rol de căpetenie în tradițiunea noastră populară, Pypine și Spasovic observă că: «cet apôtre (Sf. Ioan Evanghelistul) était tout particulièrement en honneur chez les Bogomiles, qui en faisaient un ange.»[1])

Intâlnim, așà dar, în aceste colinde, o interesantă suprapunere de elemente: pe de o parte, cele izvorîte din chiar fondul comun de credințe populare, și introduse chiar în apocrife bogomilice, iar pe de alta, cele intrate în tradițiunea populară pe calea Vieților Sfinților (Simion Stâlpnicul) sau a apocrifelor.

O îmbinare de elemente intrate pe căi diferite, în cari uneori cercetătorul nu fără greutate poate fixà ceeace este datorit unei influențe sau celeilalte.[2])

Tipul 27: Vânătorii și Sf. Ion.

Boierii sunt la vânătoare.[3]) In alte colinde, vânează: boierul Efrim,[4]) soarele,[5]) vânătorii lui Crăciun[6]) sau ai lui Pilat.[7])

Dau de un cerb,[8]) de un puiu de lebădă,[9]) de un vultur,[10]) de un puiu de căprioară[11]) sau de o fiară.[12]) Cerbul e cu copitele de argint, iar puiul de vultur cu ciocul de aur.

Voind s'o săgeteze, fiara le spune că e Sf. Ion, și-i roagă să-l cruțe. A fost menit să stea sub această formă 9 ani, fiind blestemat de Maica Domnului, iar când îi va împlinì, se va coborî în țară și va face liturghie în biserică.

Variante. Marien., 11. *Daul*, 24, 35. *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 8. *Mar.*, *Sârb.* I, 222. *Viciu*, 63, 64, 65, 66, 69. *Sb.*, 6, 7, 8. *Jarn.*, 420^{II}. *Pamf.*, *Cr.*, 40, 41, 42. *Ciorog.*, 11. *Bart.*, 166. *Alex.*, 155. *Ms. Reteg.*, fol. 160.

Originea. Această metamorfoză *om > pasăre* este foarte răspândită în literatura noastră populară. In colinde, afară de variantele de mai sus, în *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 7, vedem pe Sf. Ion sub forma unei *ciori* dalbe. Iar în *Marien.*, 13. *R.-Cod.*, 95 și

1) Loc cit.
2) Cf. Hasdeu, *Cuv.* II, 258. V. și această lucrare, capit. V.
3) *Sb.*, 6, 7, 8. *Viciu*, 65. *Ciorog.*, 11.
4) *Mar.*, *Sârb.* I, 222.
5) *Viciu*, 63.
6) *Marien.*, 11. *Jarn.*, 420^{II}. *Pamf.*, *Cr.*, 41. *Alex.*, 155.
7) *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 8. *Viciu*, 66. *Pamf.*, *Cr.*, 42. *Bart.*, 166. *Daul.*, 24.
8) *Marien.*, 11. *Bud.*, 72^{13}. *Pamf.*, *Cr.*, 40. *Alex.*, 155. *Daul.*, 24, 25.
9) *Viciu*, 65.
10) *Fr.-Cdr.*, *Mț. Apus.*, 8. *Viciu*, 66. *Pamf.*, *Cr.*, 42. *Bart.*, 166.
11) *Sb.*, 6, 7, 8. *Ciorog.*, 11. De o căprioară: *Ms. Reteg.*, fol. 160.
12) *Viciu*, 69.

N. Dens., Chest., 4557, 4558, 4560 și 4561,[1]) Sf. Maria și Sf. Ion sunt trimiși să măsoare pământul sub formă de păsări.

Dăm mai jos exemple din S. Fl. Marian, *Ornitologia poporană rom.* Cernăuți 1883; I, II.

Transformări *om > pasăre*:

I, 6-7, 13, 16: *cucul*. 155: *pajură*. 244, 249: *privighetoare*. 370, 377: *ciocârlie*. II, 52-53: *țarcă*. 71-72: *gaiță*. 87, 98, 106, 107, 109, 110: *rândunică*. 134, 136: *gangar*. 138, 164: *pupăză*. 228: *prepeliță*.

Transformări om > animal și pasăre v. în *Șăin., Basme*, indicele, 1059-60. Pentru Sf. Ion, v. tipul 10. Adaogem aci următoarea credința pe care o păstrează poporul despre acest sfânt:

N. Dens., Chest., 4556 (Brăila, com. Surdila-Găiseanca): «Sf. Ion de frica Jidovilor a despicat o piatră și s'a ascuns». Id. 4555 (Romanați, com. Dioscip: Sf. Ion se ascunde într'o piatră care s'a deschis atunci când fugise în pustietate, de frica lui Irod.[2])

In legătură cu credința de mai sus, v. *Mar., Sărb.* III, 332: «*Ioan fierbe piatră*, numit de către Românii din Moldova: *Sf. Ioan care fierbe piatra.*»

---

1) V. tipul precedent.
2) Cit. și de Marian, în *Sărb.* I, 217.

V

Incheiere.

Vom căutà în acest ultim capitol să aruncăm o scurtă privire asupra drumului parcurs:

Am văzut (§ 2) că colindatul păstrează sub haina lui creștină elemente mai vechi romane (Saturnalia), care și ele s'au suprapus peste unele obiceiuri păgâne anterioare, și că trebue să presupunem că noțiunea primitivă reprezintată prin forma lat. *calendae*, după ce a ajuns să însemneze chiar «Sărbătoarea Crăciunului,» s'a nuanțat poate în latina târzie, evoluând spre noțiunea reprezentată în limba noastră prin termenul *colindă*, pe care l-am primit dela Slavi (v. bulg. *kol̥eda*) (§§ 9-10).

Am arătat, de asemenea, că derivațiunea lui *ler*, care apare în refrenul colindelor, din *alleluia*, trebue admisă în sensul că *alleluia* este un împrumut tardiv, intrat în limbă prin intermediul bisericii slave (§§ 12-14).

Trebue să mai observăm că producțiunile pe cari le-am analizat n'au cunoscut granițele politice, cari despărțiau elementul românesc: ele prezintă o desvoltare identică în ținuturile românești dela N. Dunărei, unde poporul nostru a dus o vieață politică şi sufletească de acelaş fel.

Cu privire la elementele mitice, am văzut că trebue să fim sceptici și prudenți, pentrucă dacă unele credințe nu pot fi explicate pe cale literară, ne lipsesc totuș elemente destule spre a le puteà clasà drept răsunete ale miturilor păgâne. Cu toate acestea, pentru putința păstrării acestor elemente în cursul veacurilor, Ar. Densușianu observă, cu drept cuvânt, următoarele: «vechi reminiscențe mitologice-religioase s'au păstrat cu deosebire atunci, când ele și-au putut continuà vieața în acelaș spirit, adică religios şi sacramental. Pentru aceea cele mai multe şi mai vechi reminiscențe religioase s'au păstrat în colinde, care până azi sunt legate de zile mari de sărbători.»[1])

---

1) Cf. *Rev.* cit., 325.

Ceeace ne izbește din capul locului și caracterizează hotărîtor colindele noastre religioase, este originea lor literară. Ele vădesc încă odată mai mult imensa răspândire a cărților populare și influența celor religioase, a textelor oficiale, singura hrană sufletească a poporului până în zilele noastre. Autorii colindelor, am spus-o, erau ei înșiși oameni din popor (§ 5). De aceea sufletul lor a acomodat nouăle elemente căpătate pe cale literară, în felul obișnuit al poporului. Pe de altă parte, ei au întrețesut nouăle povești cu cele păstrate din tată în fiu, cu legendele cari se pierd în adâncimea veacurilor trecute. Colindele au suferit apoi transformări, trecând în gura acelor cari le recitau: și astfel, ajungem la producțiunile pe cari le-am cercetat, în cari am încercat să deosebim originea elementelor disparate din cari sunt alcătuite.

Cercetările de felul acesteia vădesc încă odată mai mult nevoia neapărată de a studià literatura noastră populară în comparație cu literatura vecinilor, în special cu a Slavilor înconjurători, criteriul comparativ fiind cel mai fecund mijloc de cercetare și luminând puncte cari altfel ar rămâneà obscure. Sufletele acestor două popoare au urmat o evoluție aproape identică, a Orientului bizantin, până târziu, când cultura noastră se îndreptă spre Occident, reluând cu dânsul contactul întrerupt timp de atâtea veacuri. Ambele popoare până atunci au fost nutrite cu aceeaș hrană intelectuală: aceeaș biserică ortodoxă slavă, care de fapt nu erà altceva decât biserica bizantină, le-a dat putința să-și astâmpere setea de a cunoaște faptele Mântuitorului sau ale Maicii Domnului, judecata din urmă și vieața după moarte, raiul și iadul. Acelaș eres le-a răpit cugetele lesne crezătoare, le-a răspuns la atâtea întrebări chinuitoare, și a aruncat câteodată vălul poeziei asupra întâmplărilor despre cari biserica tăceà.

Nu s'ar puteà în destul însistà asupra acestor fapte atât de importante: mentalitatea poporului nostru a fost cu desăvârșire modelată după chipul celor cuprinse în cărțile indicate. Influența a fost atât de puternică, elementele cari compuneau legendele scrise au intrat atât de adânc în tradiția populară, încât e greu adesea de a puteà deosebì ce este element literar de ceeace este propriu psicologiei poporului.

In felul acesta, conținutul acestor cărți a fost asimilat cu desăvârșire, trecând în patrimoniul poporului.

Pe de altă parte, am căutat în cursul lucrării să deosebim și

elementele proprii psicologiei poporului nostru: ele sunt de o importanță deosebită, și, pornind dela observarea lor, putem trage concluzii asupra felului cum Românii judecă unele ocupațiuni sau unele lucruri în legătură cu vieața lor de toate zilele. Este o parte a folklorului care nu trebue să fie nesocotită: o simplă frază, câteodată, ne desvălue un întreg proces sufletesc, care ne poate duce la generalizări de cea mai mare însemnătate (v. § 7).

In această privință, trebue să insistăm acì asupra unei constatări importante: am văzut la tip. 8 și 24 că aceeaș credință o regăsim în folklorul dela Nordul și dela Sudul Dunărei (despre broască și felul de a judecà păstoritul). Acest paralelism ne indică că au existat motive folklorice comune ambelor dialecte, motive cari, prin urmare, sunt anterioare despărțirii lor. Acest criteriu comparativ a fost prea des neglijat, și folklorul dacoromân nu trebue studiat izolat de cel aromân.

In felul acesta, credințele pornite din izvoare diferite, au venit să se întrunească în imensul laborator, care este sufletul poporului, și au ieșit de acolo strânse în mănunchiuri felurite, dând impresia unui întreg armonic. Câteodată a fost îndestulătoare o simplă asemănare, o simplă coincidență de nume, de împrejurări, pentru ca o credință să fie alipită de o alta pornită din alt izvor, dând astfel naștere credințelor populare reflectate în producțiunile folklorice, alcătuite după felul obișnuit de a lucrà al mentalității poporului.

ABREVIAŢIUNI

In cursul lucrării, ne-am folosit de următoarele abreviaţiuni :[1])

Alecs. = V. Alecsandri, Poezii populare ale Românilor, ed. Minerva. Buc. 1908.

Alex. = G. Alexici, Texte din literatura poporană română. Budapesta 1899.

Bar. = Un mănunchiu de colinde din Vrancea şi alte părţi ale jud. Putna. Culegere...... pentru poetul Baronzi. Vălenii de Munte 1910.

Bart. = B. Bartok, Cântece poporale româneşti, ed. Ac. Rom. Buc. 1913.

Bibic. = G. Bibicescu, Poezii populare din Transilvania. Buc. 1893 (pp. 233-57).

Bârs. = A. Bârseanu, Cincizeci de colinde, ed. 2-a. Braşov 1903.

Bud. = T. Bud, Poezii populare din Maramureş, ed. Ac. Rom. Buc. 1908.

Bur. = T. Burada, O călătorie în Dobrogea. Iaşi 1870.

Ciorog. = P. Ciorogariu, Cântece din popor (Bibl. rom. Socec, n-le 42-44). Buc. 1909.

I. Crg. = Ion Creangă. Revistă de limbă, literatură şi artă populară. An. I-VIII. Bârlad 1908-1915.

Daul = T. Daul, Colinzi şi cântece poporale. Arad 1890.

N. Dens., *Chest.* = Răspunsuri la Chestionarul despre tradiţiunile istorice şi anticităţile ţărilor locuite de Români. Parfea II-a. Mss. 4553-4561 din Bibl. Ac. Rom.[2])

Dens., *Haţ.* = Ov. Densuşianu, Graiul din ţara Haţegului. Buc. 1915.

Dum. = Al. Dumitrescu, Colindele publicate în «Revista pentru istorie, arheologie şi filologie», vol. XIII (1912). Buc. 1913.

Fr.-Cdr., *Mţ. Apus.* = T. Frâncu şi G. Candrea, Românii din Munţii Apuseni. Buc. 1888.

Gaster, *Crest.* = M. Gaster, Chrestomatie română. I-II. Buc.-Leipzig 1891.

Gaster, *Lit. pop.* = M. Gaster, Literatura populară română. Buc. 1883.

Gaster, *Rev. ist. arh.* = M. Gaster, Colinde, cântece populare şi cântece de steà inedite, în Rev. ist. arh., vol. II (An. I). Buc. 1883, pp. 313-336, şi vol. III (An. II). Buc. 1884, pp. 99-110.

Giuglea = G. Giuglea şi G. Vâlsan, Dela Românii din Serbia. Buc. 1913.

Gorov., *Cred.* = Art. Gorovei, Credinţe şi superstiţii, ed. Ac. Rom. Buc. 1915.

Graiul n. = I. A. Candrea, Th. D. Speranţia şi Ov. Densuşianu, Graiul nostru. I-II. Buc. 1906-1908.

---

1) Cifra care urmează numele culegerii de colinde, indică pàgina respectivă. La colecţiile cari au colindele numerotate cu numere de ordine, am indicat pagina şi numărul bucăţii, sau numai numărul pe care-l poartă colinda. Cifrele romane le-am transcris — pentru uşurinta citării — cu cifre arabe. La colecţiile *Reteg.*, şi *Mar.*, *Sărb.* I, n'am citat după pagine, ci şi am numerotat colindele, cari, de altfel, sunt puţine la număr, pentrucă pe aceeaş pagină erau mai multe bucăţi. Colecţiile urmate de prescurtarea *Ad.*. arată că citaţia trebue căutată la *Adaos*. Colecţia lui P. Băncilă, *Colindele Crăciunului şi ale Paştilor*. Sibiiu 1875, nu cuprinde nimic interesànt pentru studiul nostru. Colindele publicate de Ciura (Al. Ciura, *Colinde*. Orăştie 1908) nu ni le-am putut procurà, colecţia lipsind atât din bibliotecile publice, càt şi particulare din Buc.

2) V. N. Densuşianu, *Chestionarul despre tradiţiunile istorice şi anticitaţile ţarilor locuite de Rom.* Partea II, in *Rev. critica-literara*. III (1895), 189-226, şi în broşură separată (Iaşi 1895).

Jarn. = Jarnik-Bârseanu, Doine şi strigături din Ardeal. Braşov 1895.
Hasdeu, Chest. = Răspunsuri la Chestionarul linguistic (al lui B. P. Hasdeu), 1884. Mss. 3418-3438 din Bibl. Ac. Rom.[1])
Hasdeu, Cuv. II. = B. P. Hasdeu, Cuvente den bătrâni. II. Buc. 1879.
Hetcou = Dr. P. Hetcou, Poezia poporală din Bihor. Beiuş 1912.
Mar., Leg. = S. Fl. Marian, Legendele Maicii Domnului, ed. Ac. Rom. Buc. 1904.
Mar., Nunta. = Idem, Nunta la Români, ed. Ac. Rom. Buc. 1890.
Mar., Sărb. I-III. = Idem, Sărbătorile la Români, ed. Ac. Rom. I-III. Buc. 1898-1901.
Neam. Rom. = Calendarul «Neamului românesc» pe 1913. Vălenii de Munte 1912.
Pamf., Cr. = T. Pamfile, Crăciunul, ed. Ac. Rom. Buc. 1914.
Pamf., Pov. = Idem, Povestea lumii de demult, ed. Ac. Rom. Buc. 1913.
Pamf., Sărb. = Id., Sărbătorile la Români, ed. Ac. Rom. Buc. 1910.
A. Pann. = A. Pann, Cântece de stea..., ed. 4-a. Buc. 1848.
Pap., Arom. = Per. Papahagi, Din literatura poporană a Aromânilor, în Gr. Tocilescu, Materialuri folkloristice. II. Buc. 1900.
Păsc. = N. Păsculescu, Literatură populară, ed. Ac. Rom. Buc. 1910.
R.-Cod. = C. Rădulescu-Codin. Din Muscel. Buc. 1896.
R.-Cod.-Mih., Sărb. Pop. = C. Rădulescu-Codin şi D. Mihalache, Sărbătorile poporului, ed. Ac. Rom. Buc. 1913.
Răuţ., Muscel. = Pr. I. Răuţescu, Colinde... din com. Dragoslavele, jud. Muscel (Bibl. «Dumineca Poporului»). (Buc. 1920).
Reteg. = I. Pop. Reteganul (Colinde şi obiceiuri de Crăciun), în *Dens., Haţ.*, pp. 265-275.
Ms. Reteg. = Idem, Ms. 4543 din Bibl. Ac. Rom.[2])
Sb. = I. G. Sbiera, Colinde, cântece de stea... Cernăuţi 1888.
Şăin., Basme. = L. Şaineanu, Basmele române..., ed. Ac. Rom. Buc. 1895.
Şez. = Şezătoarea. Revistă pentru literatură şi tradiţiuni populare. Fălticeni. I-XIV, 1892-1914.
Ad. Strausz, Bulg. = Ad. Strausz, Die Bulgaren. Leipzig 1898.
Ad. Strausz, Bg. Vksd. = Id., Bulgarische Volksdichtungen. Leipzig 1895.
Teod., P. = G. Dem. Teodorescu, Poezii populare române. Buc. 1885.
Tocil., Mat. Flki. = Gr. Tocilescu, Materialuri folkloristice. I. Buc. 1900.
Trib. = Tribuna. Sibiiu 1887. N-le 31-42.
Viciu = Alexiu Viciu, Colinde din Ardeal, ed. Ac. Rom. Buc. 1914.
Vor., Dat. = El. N. Voronca, Datinele şi credinţele poporului rom. I. Cernăuţi 1903.
Wg., Arom. = G. Weigand, Die Aromunen. II. Leipzig 1894.

---

1) V. B. P. Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, ed. Ac. Rom. I. Buc. 1886, pp. V-XVIII, unde e publicat Chestionarul.

2) O parte din materialul acestui ms. a fost publicată de d-l Ov. Densuşianu, in *Dens., Haţ.* Am cules din colindele nepublicate acele cari interesau lucrarea noastră.

CUPRINSUL

Pag.

ANALELE
ACADEMIEI ROMÂNE

SERIA II. — TOMUL XLI.

1920—1921.

PARTEA ADMINISTRATIVĂ ŞI DESBATERILE

BUCUREŞTI
LIBRĂRIILE «CARTEA ROMANEASCĂ» ŞI PAVEL SURU
1921.

PARTEA I

ŞEDINŢELE ORDINARE

DELA 18 IUNIE 1920 PÂNĂ LA 29 APRILIE 1921.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 18 IUNIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l Preşedinte *D. Onciul* zice: «Salut în şedinţa de astăzi pe noul nostru coleg d-l G. Vâlsan, ales în ultima sesiune generală membru activ în Secţiunea istorică. Activitatea D-sale ştiinţifică în domeniul geografiei şi etnografiei a atras mai demult luarea noastră aminte. In aprecierea ei, l-am ales în sesiunea generală din anul trecut membru corespondent, iar în acest an l-am chemat să ocupe primul loc devenit vacant în Secţiunea istorică. Fii bine venit între noi, scumpe coleg, şi fac urările cele mai vii pentru activitatea D-tale ştiinţifică în sânul Academiei Române, activitate dela care studiile şi publicaţiunile D-tale de până acum ne dau dreptul să aşteptăm preţioase roade pentru scopurile Institutului nostru şi pentru cultura neamului românesc.

«In această şedinţă am plăcerea de a saluta şi pe d-l prof. Ramiro Ortiz, ales în ultima sesiune generală membru corespondent în Secţiunea literară. Lucrările D-sale filologice şi literare l-au recomandat pentru catedra de limba şi literatura italiană la Universitatea din Bucureşti. Dela venirea sa în ţară, d-l Ortiz a îmbrăţişat, cu dragoste de frate latin, problemele culturii româneşti. Opera D-sale despre Cultura italiană în România merită toată recunoştinţa noastră, şi urez d-lui Ortiz o spornică continuare a activităţii D-sale în această direcţiune, care să servească a strânge tot mai mult legăturile noastre culturale cu sora Italia. Fii bine venit, scumpe coleg».

D-l *G. Vâlsan* răspunde următoarele: «Cu multă sfială şi cu o emoţiune, pe care nu vreau să o ascund, îndrăznesc să iau parte în Academia Română

la această ședință. Mai toți dintre Domniile Voastre mi-ați fost profesori. Unii, profesori direcți și îndrumători pe o cale grea și aproape nouă,—alți profesori indirecți și lămuritori, la care eram nevoit să recurg pe măsură ce concepția despre știința mea se lărgea și devenia mai clară.

«Și acum dacă mi-ați făcut cinstea să mă chemați alături de Domniile Voastre, mă simt dator să vă mulțumesc nu numai pentru o mare onoare, la care nu mă așteptam și pe care va trebuì să dovedesc mai ales de acum înainte că o merit,—ci și pentru tot ce ați pus bun, adevărat și frumos în sufletul meu și din care poate s'a resfrânt o mică parte și în lucrările mele. Mai sunt dator să vă mulțumesc călduros în numele științei geografice care își capătă prin această alegere unanimă a Domniilor Voastre o nouă recunoaștere a valorii și importanței sale în știința țerii noastre. Mulțumesc în deosebi domnilor membri ai Secțiunii istorice ,cari au dorit să mă aibă alături de Domniile lor, de sigur convinși de folosul pe care geografia îl poate aduce istoriei. Consider ca o datorie să dovedesc că această părere este justificată și că în adevăr unele probleme fundamentale care privesc istoria neamului românesc capătă o notă care nu e lipsită de interes sub lumina concepției și metodelor geografice».

D-l Ramiro Ortiz mulțumește prin următoarele cuvinte: «Nu am cuvinte să mulțumesc pentru caldele și afectuoasele vorbe cu care am fost primit între D-voastre și mai ales pentru marea, nesperata cinste pe care, nu pentru meritele mele personale, ci prin bunăvoița D-voastră, ați socotit să mi-o faceți, alegându-mă ca, în calitate de membru corespondent, să fac parte din cea mai înaltă instituție de cultură a țerii.

«Modest cercetător al problemelor istorice și literare, nu am îndrăznit nici odată să nădăjduesc a sta, într'o zi, între reprezintanții cei mai străluciți ai artei, literaturii și științei române, alături—fie chiar în al doilea rând — de cei pe cari eu îi consider ca maeștrii mei iubiți și venerați.

«Cu acea ospitalitate eminamente românească, cu care — înpotriva celor ce dușmanii poporului nostru repetă necontenit în gazetele străine—primiți și cinstiți ca pe un frate pe cel ce vine la D-voastră cu inima curată și sufletul deschis; D-voastră ați voit a schimbà dragostea mea cu a D-voastră și a-mi deschide porțile acestui sfat al învățaților.

«Președintele nostru, cu aleasa lui amabilitate, a voit să facă aluzie la Italia, țara nașterii mele, și cum simt că o parte din simpatia cu care am fost cinstit din prima clipă când am venit aci, își are rădăcinile în simpatia de care Italia s'a bucurat în acest dulce pământ românesc încă din vremea unui Ștefan-cel-Mare și Brâncoveanu, e de datoria mea să vă mulțumesc și în numele țerii mele de origine, a cărei legături frățești cu România vor

fi în viitor mai strânse încă din momentul acesta de criză prin care trec astăzi toate neamurile cari au ieşit ca aiurite din marele răsboiu.

«Socotesc marea cinste pe care mi-ați făcut-o, ca un îndemn pentru studiile mele, în care îmi place a mă consideră şcolarul multora dintre D-voastră şi mai ales a iubiților colegi şi maestri în cele românesti: Iorga, Onciul, Pârvan, Bianu și Densușianu, şi ca o dovadă de simpatie și de dragoste, căreia mă voiu strădui din toate puterile mele a-i răspunde, arătându-mă în viitor demn de a fi meritat stima și încrederea D-voastre.

«Cu aceste sentimente vă mulțumesc, Domnule Președinte, Domnilor Colegi, din adâncul sufletului, şi mă aşez la lucru».

D-l *N. Iorga* face o comunicare despre *Vechimea culturii porumbului la noi.*

D-l *D-r V. Babeș* expune o comunicare cu subiectul *Cercetări noui despre valoarea nutritivă a porumbului și despre raportul ei cu pelagra.*

Direcțiunea Muzeului Național de Antichități confirmă prin scrisoare primirea celor 7 manuscrise ale Muzeului ridicate dela Academie de Germani în timpul ocupațiunii străine şi predate Bulgarilor, cari le-au dus la Sofia împreună cu manuscrisele Academiei și înapoiate în urma intervențiilor acestei Instituțiuni. Direcțiunea mulțumeşte pentru solicitudinea deosebită ce Academia a arătat în vremurile grele prin cari am trecut, colecțiunilor Muzeului Național.

D-l *V. Pârvan* ceteşte procesul-verbal al Secțiunii istorice pentru şedința de astăzi prin care Secțiunea propune să se tipărească în Anale când le va veni rândul:

a) lucrarea părintelui D. Dan despre *Mănăstirea Sucevița* suprimându-se adaosurile documentare;

b) Manuscrisele bibliotecii episcopiei greco-catolice române din Oradea-Mare. Studiu bibliografic de D-r. Iacob Radu.

ȘEDINȚA DELA 25 IUNIE 1920.

Preşedința d-lui *D. Onciul.*

D-l *I. Bianu* înfățişază două documente istorice procurate împreună cu altele pentru colecțiunea Academiei, cari se deosebesc de cele obişnuite. Amândouă sunt cărți Patriarhiceşti prin cari acei prelați străini greci se amestecă în afacerile interne ale țerei, făcând acte de un fel de suprasuveranitate.

1. La anul 1630 (7138) Iunie 2 Patriarhul Teofan al Ierusalimului întă-

reşte printr-o carte a lui, scrisă româneşte, o danie judecată de Domn cu divanul boerilor, într'o împrejurare rară şi anume: Boerul Dumitru fost mare vornic stăpân pe Grădiştea de pe Argeş (în Vlaşca) „au fostu ertat «nişte rumâni ai lui, ca pân va fi viu să-l socotească, şi să-l hrănească, «şi să-l asculte de toate, iar după moartea lui, ei să fie ertaţi. Şi le-au fostu «făcut şi cărţi domneşti şi zapisele lui la mâna lor, dară după aceea ei nici «l-au căutat nici l-au socotit, nici l-au ascultat. Deci într'aceea văzând el «aşa, venit-au în divan înaintea dumisale lui Ion Leon Voevod Domnul . . «şi înaintea tuturor boiarilor cu rumânii de faţă, de i-au dat fiiu-său Bunei «Log, căci l-au căutat şi l-au cinstit şi nici de o nevoe n'au ştiut. Deci le-au «luat cărţile şi zapisele ce le-au fost făcut de ertăciune, de le-au dat în «mână fiĭ-său Bunei Log». Domnul şi divanul boerilor au întărit fapta aceasta, dar totuşi bătrânul Logofăt a mers ca la o autoritate superioară la Patriarhul de Ierusalim, care se află în ţară şi a cerut şi dela dânsul întărire. Iar Patriarhul a pus măreaţa lui iscălitură pe această carte scrisă româneşte, din al cărui stil încâlcit el nu înţelegeà probabil nici un cuvânt. El dădeà totuşi supraîntărire unui act juridic aprobat de cea mai înaltă autoritate a ţerei: Domnul cu Divanul boerilor.

2. Celalat document de acelaşi fel este o carte de afurisanie dată în limba greacă la Noemvrie 1827 de Patriarhul Constantinopolului Agatanghel către Mitropolitul Moldovei, către clerul, egumenii, boerii, şi ceilalţi locuitori ai zisei Eparhii a Moldovei, în contra moştenitorilor lui Petru Cazimir, obligându-i să plătească lui Petrachi Mavrogheni (beizadea) suma de 7500 galbeni olandezi, împrumutată de acesta lui Cazimir, luând drept gaj moşia Dersca; dacă datoria nu se va plăti întreagă din moşia Dersca, moştenitorii lui Cazimir să fie îndatoraţi a o plăti din toată averea rămasă; — aşa a hotărît Sinodul patriarchilesc din Constantinopol, — iar dacă nu se vor supune, să fie afurisiţi etc. etc.

D-l *I. Bianu* prezentă invitaţia Societăţii Regale din Londra adresată Academiei ca să se asocieze la publicarea Catalogului Internaţional al Literaturii Stiinţifice, care până acuma se publică de această Societate, iar pentru viitor a obţinut asociarea mai multor societăţi ştiinţifice din peste 30 state.

— Sunt însărcinaţi d-nii *Gr. Antipa* şi *G. Ţiţeica* să refere Academiei asupra acestei propuneri.

D-l Preşedinte *D. Onciul* zice: «Salut în şedinţa de astăzi pe membrul nostru onorar Dr. Valeriu Branişte care azi prima dată, după alegerea D-sale în sesiunea generală din anul trecut, a venit în mijlocul nostru.

«Activitatea d-lui Branişte pentru cauza naţională a fraţilor de peste munţi este prea bine cunoscută tuturor pentru ca să mai am nevoie a-i face aci

elogiul. In grelele lor lupte naţionale, D-sa a luptat mereu în rândul dintâi, cu cuvântul şi cu scrisul, pentru care a suferit prigoniri şi închisori dela opresorii neamului. După izbânda care ne-a adus unitatea naţională, D-sa a fost chemat în capul resortului Instrucţiunii din Transilvania, în care calitate a desfăşurat cea mai fecundă activitate pentru organizarea învăţământului naţional în România de peste munţi, care a culminat în inaugurarea Universităţii româneşti din Cluj.

«In aprecierea însemnatelor servicii aduse culturii naţionale şi cauzei româneşti de peste munţi, Academia Română a proclamat pe d-l Branişte membru de onoare al ei. Salutându-l azi în mijlocul nostru, îi urăm încă mulţi ani de spornică activitatate.

«Fiţi bine venit, stimate Coleg» !

D-l Valeriu Branişte mulţumeşte pentru frumoasele cuvinte ce i s'au adresat, spunând că niciodată nu s'a simţit mai fericit, fiindcă onoarea ce i se face este mai mare decât ar fi aşteptat vre-o dată. Aproape 3 decenii a cheltuit toată energia şi toate forţele pentru existenţa şi înălţarea neamului. Prin alegerea sa de membru onorar al celei mai înalte instituţiuni culturale a Românismului nu s'au recompensat meritele sale personale, ci ale acelui popor care a luptat din greu atâtea secole pentru existenţă şi libertate.

ŞEDINŢA DELA 2 IULIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

Dela d-l *Emil Racoviţă* se primeşte următoarea scrisoare :

«Primesc scrisoarea D-voastre din 14 Iunie prin care îmi vestiţi numirea mea de membru activ al Secţiunii ştiinţifice.

«Vă rog să împărtăşiţi membrilor Academiei viile mele mulţumiri pentru marea cinste ce mi-au făcut şi pentru prilejul ce-mi dau de a lucrà alăturea cu ei pentru propăşirea culturei naţionale şi mondiale».

Dela d-l V. Bogrea se primeşte următoarea scrisoare:

«Alegerea mea ca membru corespondent al celei mai înalte instituţiuni de cultură a ţerii e un dar cu totul nemeritat, pe care mi-l face marea Dv· bunăvoinţă.

«Il primesc cu adâncă recunoştinţă şi cu făgăduinţa solemnă, că mă voiu sili din toate puterile, să corespund încrederii, cu care aţi binevoit a mă onorà.»

Dela d-l N. Bănescu se primeşte următoarea scrisoare:

«Primind adresa D-voastre, No. 1258, din 15 Iunie 1920, iau act cu o plăcută surprindere de alegerea mea ca membru corespondent al Secţiei literare a Academiei Române.

«Imi dau bine seama că onoarea, pe care învăţatul Corp al ţerii mi-o face înseamnă nu atât o răsplătire a modestelor mele contribuţii la cultura naţională, cât mai cu seamă un îndem pentru nouă silinţe folositoare pe acest tărâm.

«Nădăjduind a puteà răspunde, cu vremea, acestei înalte distincţii, vă rog Domnule Preşedinte, să binevoiţi a fi, pe lângă colegii D-Voastre, interpretul sentimentelor mele de recunoştinţă».

Dela d-l Sava Atanasiu se primeşte următoarea scrisoare:

«Prin adresa D-voastre din 16 Iunie a. c. mi se comunică alegerea mea ca membru corespondent al Academiei Române în Secţiunea ştiinţifică. Consider ca o onoare deosebită această distincţiune ce mi se dă de cea mai înaltă Instituţiune culturală românească, pentru o activitate ştiinţifică pe care am socotit-o prea modestă pentru a atrage atenţiunea binevoitoare a Academiei asupra ei.

«Vă rog, Domnule Preşedinte, să fiţi interpretul mulţumirilor mele de recunoştinţă pe lângă Domnii membrii ai Academiei pentru titlul ce mi l'au acordat, asigurându-i că voiu lucrà şi de acum înainte în domeniul specialităţii mele pentru a merità pe deplin această distincţiune».

D-nii *Gr. Antipa* şi *G. Ţiţeica*, răspunzând însărcinării ce li s'a dat în şedinţa trecută, raportează că situaţia financiară este de aşà natură că Academia nu poate luà parte la sprijinirea întreprinderii Societăţii Regele din Londra pentru continuarea *Catalogului internaţional de literatură ştiinţifică*,

D-l *St. C. Hepites* propune să se intervină la Guvern pentru a trimite delegaţi la Congresul proiectat şi a da ajutorul necesar acestei opere ştiinţifice atât de importante.

După discuţiunea urmată propunerea se aprobă şi se decide a se intervenì la Ministerul Instrucţiunii pentru a se înscrie cu 5 exemplare din numitul catalog, dintre cari unul pentru Academie şi câte unul pentru bibliotecile celor 4 Universităţi din Bucureşti, Iaşi, Cernăuţi şi Cluj.

D-l *St. C. Hepites* prezentă în dar pentru colecţiunile Academiei un foarte frumos exemplar de dagerotipie.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 9 IULIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l *N. Iorga* face o comunicare despre *Un poet al iredentismului român: Romul Scriban.*

D-l *N. Iorga* prezentă în dar din partea autorului publicaţiunea *La Geografia* de Roberto Almagia, profesor la Universitatea din Roma, Roma 1919.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 17 SEPTEMVRIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l Preşedinte *D. Onciul,* deschizând şedinţa, zice:

«Reîncepând şedinţele noastre ordinare, vă salut cu colegială cordialitate la începutul unui nou an de muncă, făcând urare pentru o spornică activitate în conlucrarea colegială.

«In timpul vacanţelor am avut durerea să pierdem un scump şi stimat coleg, pe Teodor Stefanelli, răposat la Folticeni în ziua de 23 Iulie, la vârsta de 71 ani. In numele Academiei, am trimis familiei o telegramă de condoleanţă şi am comandat o coroană la înmormântare.

«Ales membru corespondent în 1898, apoi membru activ în 1910, defunctul coleg lasă cele mai bune amintiri şi adânci regrete în urma sa. In răspunsul ce am avut onoarea să fac la discursul său de recepţiune, am arătat meritele regretatului nostru coleg ca scriitor şi activitatea lui distinsă pentru cultura românească în Bucovina. Ca magistrat, defunctul a adus ţerii sale de naştere şi populaţiunii de acolo foarte însemnate servicii, în aprecierea cărora a fost înaintat la demnitatea de consilier al Inaltei Curţi de Casaţiune din Viena, unde numai doi Români Bucovineni au putut să pătrundă înainte de dânsul.

«In ultima sesiune generală l-am avut încă între noi. Deşi suferind de boala ce l-a răpus şi de a cărei gravitate nici el nici noi nu ne dedeam seama atunci, ne-a făcut încă o comunicare în şedinţa publică despre «Catastru şi cărţile funduare», la a căror întocmire în Bucovina a lucrat ca tânăr magistrat cu un deosebit devotament şi cu aleasă concepţiune de ordine, drept şi datorie.

«Bună şi frumoasă, cum i-a fost vieaţa, fie-i amintirea!»

D-l *N. Iorga* face o comunicare despre *Descoperirile istorice dela biserica domnească din Curtea-de-Argeş* cu ocaziunea săpăturilor făcute şi cari continuă încă în interiorul bisericii; o altă comunicare cu subiectul *Un negustor bucureştean acum 100 de ani*, şi în fine, a treia comunicare despre *Perisistenţa cărţii româneşti la populaţiunea de baştină din Basarabia de sud în tot timpul cât această provincie a stat sub stăpânirea rusească şi legăturile culturale dintre Românii din nordul Dobrogei şi populaţiunea românească de pe malul stâng al Dunării.*

ŞEDINŢA DELA 24 SEPTEMVRIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

Dela Principele Roland Bonaparte se primeşte o scrisoare, în limbă franceză, al cărei cuprins în traducere este următorul :

«Am primit scrisoarea prin care mă înştiinţaţi că Academia Română a binevoit să mă primească între membrii ei onorari.

«Foarte măgulit de acest semn de simpatie, vă rog să transmiteţi mulţumirile mele cele mai cordiale confraţilor D-voastră, spunându-le cât sunt de mândru de a fi asociat la cel mai înalt corp învăţat al unei ţeri care-mi este cu deosebire scumpă».

D-l Senator Rodolfo Lanciani mulţumeşte pentru alegerea sa de membru onorar printr'o scrisoare în limba italiană, al cărei cuprins este următorul :

«Am primit foarte plăcuta D-voastră comunicare cu data de 16 Iunie şi ţiu să vă exprim cea mai adâncă mulţumire pentru cinstea ce mi s'a făcut.

«Din punct de vedere istoric şi arheologic scumpele noastre ţeri sunt unite prin legături indisolubile. Sper să obţin dela guvernul meu ca monumentul marelui nostru răsboiu şi a marei noastre victorii, care se va ridică pe Pogdora, să ia forma, ba chiar să fie o reproducere potrivită a monumentului lui Traian dela Adam Clisi. Cu aceste simţăminte îmi ocup locul meu între membrii Academiei Române din Bucureşti».

Dela d-l Dr. D. Călugăreanu se primeşte următoare scrisoare:

«Luând cunoştintă cu mare bucurie de adresa Dv. Nr. 1256 din Iunie 1920, prin care mă înştiinţaţi că Academia Română m'a ales membru corespondent al ei, am onoare a vă rugà să binevoiţi a arătà tuturor membrilor savantei Adunări mulţumirile mele cele mai vii pentru cinstea pe care mi-au făcut-o.

«Chemându-mă în sânul ei, Inalta noastră Instituţie Culturală îmi impune o nouă datorie de recunoştinţă, pe lângă cea pe care i-o port de 20 de ani, când m'a ajutat să fac studii în străinătate».

Dela d-l Dr. Iuliu Moldovanu se primeşte următoarea scrisoare:

«Cu onoare vă confirm primirea adresei D-voastre N-rul 1256 din 14 Iunie a. c., prin care binevoiţi a-mi comunicà, că Academia Română m'a ales în şedinţa plenară din 10 Iunie a. c. membru corespondent al ei în Secţiunea ştiinţifică.

«Sper că mă voiu puteà arăta demn de această cinste, prea mare pentru

modesta mea muncă ştiinţifică depusă până acuma, şi demn de încrederea care o aveţi în puterea mea de muncă».

Ministerul Instrucţiunii dăruieşte pentru colecţiunile bibliotecii două pachete cu documente cumpărate dela d-na Nerva Hodoş.

Ministerul Lucrărilor Publice înştiinţează că, în conformitate cu dispoziţiunile cuprinse în art. 12 din decretul lege No. 2521 de 10 Iunie a. c., din Comitetul de direcţiune al Consiliului de perfecţionare a şcoalei politehnice din Bucureşti face parte şi un membru al Secţiunii ştiinţifice a Academiei. Roagă a i se comunică numele membrului delegat de Academie pentru acest scop, spre a fi numit de acel Departament, în această calitate, prin decret regal, pe timp de 3 ani.
— Cererea Ministerului se trimite la Secţiunea ştiinţifică, care recomandă pe d-l A. Saligny.

D-l *I. Bianu* spune că în cursul lunii Iulie trecut d-l maior Popescu A. Ion din Ministerul de Răsboiu i-a comunicat că la Primăria comunei Ocna Sibiiului se află mai multe documente vechi de mare valoare pentru istoria neamului nostru, între cari câteva diplome originale date de Mihaiu-Viteazul ca Principe al Transilvaniei, pe care comuna le-ar cedă spre a fi studiate de Academie şi poate chiar încorporate în colecţiunile acestei Instituţiuni. In urma intervenţiei făcute la Ministerul de Răsboiu s'a permis d-lui maior Popescu să meargă la Ocna-Sibiiului pentru a le aduce la Academie. La scrisoarea de împuternicire dată delegatului, Primăria oraşului Ocna Sibiiului a răspuns că documentele au fost luate la 4 August de către părintele Dr. I. Lupaş spre a fi studiate. Consiliul comunal a decis ca ele să nu fie cedată deocamdată nimănui. Arhiva oraşului va fi studiată de un specialist şi documentele de însemnătate istorică vor fi depuse la Institutul pentru istoria Românilor dela Cluj sau la Academia Română sau la Muzeul naţional, oraşul rezervându-şi pentru totdeauna dreptul de proprietate asupra lor.

Academia Regală Belgiană invită Instituţiunea noastră la a 75-a aniversare a Secţiei ei de Arte frumoase, care se va sărbători la 1 şi 2 Decemvrie viitor. Cu ocaziunea întrunirii reprezentanţilor diferitelor Academii la acea festivitate, numita Academie va propune constituirea unei Uniuni Academice Internaţionale de Arte frumoase la fel cu cele cari există pentru Ştiinţe şi Litere. Dacă Academia noastră găseşte potrivită înfiinţarea acelei Uniuni roagă a se da delegaţilor ei instrucţiunile necesare pentru a luă parte la discuţia proiectului şi la eventuala redacţie a Statutelor noii Uniuni internaţionale.

Dela Marele Stat Major se primeşte în dar «*Atlas Topographique et*

militaire qui comprend les Etats de la couronne de la Bohème et de la Saxe Électorale avec leurs frontière», compus din 38 hărţi, făcut în 1758 de St. Julien.

Dela d-l *N. Iorga* se primeşte în dar ultima sa lucrare în limba franceză intitulată *Histoire des Roumains et de leur civilisation*, Paris 1920.

ŞEDINŢA DELA 8 OCTOMVRIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

Dela Academia de ştiinţe din Baltimore a Statului Maryland, se primeşte o scrisoare în limba fanceză, care în traducere are următorul cuprins:

«Academia de ştiinţe din Maryland are onoarea să răspundă scrisorii Dv. dela 20 Iulie a. c. şi să exprime Academiei Române bucuria membrilor noştri pentru relaţiunile statornice pe care aţi binevoit a le stabili între noi.

«Am onoare a vă informà că d-nii Academicieni Grigorie Antipa, Gheorghe Marinescu şi Gheorghe Ţeţeica, au fost aleşi Membri onorari corespondenţi ai Academiei de ştiinţe din Maryland. Diplomele lor se trimet deodată cu aceasta. Avem asemenea onoarea a desemnà ca membrii corespondenţi ai Academiei Române pe d-nii:

«Dr. Howard A. Kelly, unul din cei mai distinşi medici din Baltimore, având numeroase distincţiuni onorabile;

«Dr. Leon du Bois, un filolog erudit de un vast talent literar şi care conduce Şcoala Berlitz pentru limbi din oraşul nostru;

«Dr. Francis C. Nicholas directorul muzeului acestei Academii, erudit şi explorator cu experienţă foarte întinsă, care a primit numeroase distincţiuni şi este membru onorar şi corespondent la Academii şi Societăţi savante din lumea întreagă.

«Am fi bucuroşi să întindem bunele relaţii pe cari le avem cu Academia Română asupra tuturor Românilor cari s'ar puteà aflà în Baltimore. Aceastà Academie este la dispoziţia lor. Dacă n'ar fi o indiscreţie, noi v'am fi foarte recunoscători dacă Academia Română ar puteà face tot aşà faţă de Americanii cari s'ar puteà aflà în ţara D-voastră, atât de înaitată în progres, în cât popoarele scumpelor noastre patrii, să se poată bucurà de relaţiile academice internaţionale.»

— Se decide a se răspunde că s'au primit cu plăcere recomandările făcute şi la viitoarea sesiune generală se vor expedià noilor colegi cuvenitele diplome.

D-l *V. Pârvan* prezentă o scrisoare a d-lui John G. White din oraşul Cleveland, Statul Ohio, către d-l V. Pauly din Bucureşti, prin care adresan-

tul propune să i se procure cărți de folk-lore și texte vechi românești pentru a le dărui bibliotecii publice din Cleveland. Scrisoarea i-a fost trimisă de d-l Pauly, spre a fi adusă la cunoștința Academiei în vederea strângerii legăturilor culturale cu America.

— Se decide, după propunerea d-lui Pârvan, a se scrie d-lui White că Academia Română e dispusă a-i trimite atât publicațiile ei folkloristice cât și alte publicații române, în schimbul unor publicații analoage de folklore și literatură americană.

Dela Uniunea Academică Internațională se primește un memoriu relativ la publicarea scrierilor lui Hugo Grotius și o scrisoare prin care Uniunea satisfăcând cèrerea Academiei Regale din Amsterdam, întreabă dacă Academia noastră este dispusă a contribui la această întreprindere.

D-l *I. Caragiani* prezentă ca dar din partea autorului Căpitan I. T. Ulic următoarele publicațiuni:

a) *Calculul Antenelor Marconiane*, Ploești 1908 și

b) *Expertiza Grafică*, București 1916.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 15 OCTOMVRIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice:

«Salut în ședința de azi pe noul nostru coleg d-l Gogu Constantinescu, ales membru corespondent la Secțiunea științifică, în sesiunea generală din acest an.

«D-l Constantinescu a câștigat până acum un renume în lumea științifică, care face onoare științei românești. Incă înainte de alegerea sa ca membru corespondent al Academiei Române, D-sa ne-a făcut, în ședință publică, o prea interesantă și mult apreciată comunicare asupra invențiunii sale «Sonicitatea», invențiune de cea mai mare importanță, prin care D-sa și-a cucerit un loc de frunte în lumea științifică.

«Urez d-lui Constantinescu o spornică activitate și de aci înainte, în domeniul specialității sale, întru folosul și înaintarea științi și spre onoarea Academiei noastre.

«Fiți bine venit, scumpe coleg.»

D-l Gogu Constantinescu mulțumește pentru onoarea ce i se face și speră să corespundă încrederii ce i s'a acordat. Dedică Academiei prima sa lucrarea asupra Sonicității și regretă că din cauza lipsei din țară nu a avut cunoștință până astăzi de alegerea sa de membru corespondent, pentru a marcà această ședință cu o frumoasă comunicare. Astăzi mai mult ca oricând își

dă seamă de însemnătatea lucrărilor sale, asupra cărora a făcut altă dată, în mijlocul Academiei, o comunicare cu totul originală. Societăţi de înaltă cultură din Anglia l-au invitat adeseori să le comunice descoperirile sale în «Ştiinţa Sonică», dar întotdeauna a fost oprit de scrupulul de a destăinui mai întâi ţerii căreia aparţine rezultatele muncii sale în acest domeniu al ştiinţei.

D-l *M. C. Sutzu* face o comunicare despre *Unităţile ponderale din Egipt şi bobul de grâu chaldean.*

D-l *I. Bianu* prezentă, ca dar din partea d-lui C. N. Mateescu, profesor la Seminarul din Râmnicul-Vâlcii, trei chrisoave scrise slavoneşte pe pergament, şi anume :

1.—*1562 (7071) Octomvrie.* Bucureşti. — Petru Vvod. Rom., feciorul lui Mircea Vvod., întăreşte stăpânirea Radului preste moşia din Mihăileşti.

2.—*1579 (7087) Iunie 14.* Bucureşti.— Mihnea Vvod. Rom., feciorul lui Alexandru Vvod., întăreşte stăpânirea Stoicăi preste moşia din Mihăileşti cumpărată dela Simion călugărul, şi a lui Popa Vlad preste moşia din Măicăneşti, cumpărată dela feciorii lui Vlad.

3.—*1597 (7105) Februarie 3.* Târgovişte. — Mihail Vvod. Rom., feciorul lui Pătraşcu Vvod., întăreşte stăpânirea lui Stan preste moşia din Măicăneşti, cumpărată dela unchiul său Vlad al lui Grumaz. In marginea stângă a documentului e semnătura autografă a marelui Logofăt Teodosie Rudeanu.

D-l *Gr. Antipa* prezentă pentru colecţiunile bibliotecii, ca dar din partea autorului, publicaţiunea în limbile franceză şi germană despre *Boala Minerilor dela St. Gothard şi Simplon,* de Profesorul Dr. E. Perroncito, Turin 1912.

Dela Universitatea din Cernăuţi se primeşte invitare la solemnitatea inaugurării ei, care se va face în ziua de 24 Octomvrie curent, sub preşedinţa M. S. Regelui.

— Se decide ca Instituţiunea noastră să fie reprezentată prin d-l Preşedinte D. Onciul.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 22 OCTOMVRIE 1920.

Preşedinţa d-lui *I. A. Brătescu-Voineşti,* Vicepreşedinte.

D-l *N. Iorga* face o comunicare, după un manuscript al d-lui Paul Gore, despre *Ştefan, fiul lui Alexandru Vodă Lăpuşneanu,* şi o altă comunicare despre *Românii în câteva isvoare medievale apusene.*

ȘEDINȚA DELA 29 OCTOMVRIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l Președinte *D. Onciul* deschizând ședința zice:

«*Domnilor Colegi,*

«Astăzi serbăm a 45-a aniversară a nașterii M. S. preagrațioasei noastre Regine. Dela un capăt la altul al României întregite, toate inimile românești se îndreaptă spre cea mai iubită dintre Regine, cu cele mai vii urări de fericire și cu cele mai adânci sentimente de dragoste și recunoștință.

«Dragostea și devotamentul ce buna noastră Regină le-a închinat patriei, poporului și ostașilor, în grele vremi de răstriște ca și în zile senine, înaltele ei calități de Doamnă și Regină, ce le-a pus în serviciul țerii și neamului, bunătatea și binefacerile ce le-a revărsat din plin asupra supușilor Ei, ele au cucerit pentru totdeauna inimile recunoscătoare ale Românilor de pretutindeni, ca și admirațiunea străinătății.

«Serbătoarea zilei de astăzi este, din nefericire, cernită prin doliul Casei Regale, în urma încetării din vieață a Marei Ducese Maria de Saxa Coburg Gotha și Ducesă de Edinburg, mama M. S. Reginei.

«Impărtășim jalea mult iubitei noastre Regine și a Augustei Sale familii.

«Luând parte, cu sentimentele noastre cele mai sincere, la durerile și fericirile preascumpei noastre Dinastii, urăm M. S. Reginei ani mulți și fericiți.

«Să trăiască!»

D-l Președinte *D. Onciul* zice: In urma delegațiunii ce mi-ați dat am avut onoarea să reprezint Academia Română la solemnitatea inaugurării Universității din Cernăuți. Serbarea, prezidată de M. S. Regele, însoțit de M. S. Regina cu A. A. L. L. Regale Principele moștenitor și Principesa Marioara, s'a început la ora 10 și s'a ținut în palatul mitropolitan, în somptuoasa sală sinodală, cea mai frumoasă din toată România. Serbarea a început cu un cuvânt de bine cuvântare al I. P. S. S. Mitropolitului Primat. Au urmat apoi discursurile d-lor I. Nistor, rectorul Universității, P. Negulescu, ministrul Instrucțiunii, și discursul frumos și înălțător al M. S. Regelui, după care am luat cuvântul și am dat cetire următoarei adrese:

«*Academia Română*, aduce *Universității din Cernăuți,* celei mezine între universitățile României întregite, urările sale cele mai afectuoase, la inaugurarea ei solemnă ca universitate românească.

«Inființată acum 45 de ani spre a fi pusă în serviciul unei cauze streine, această universitate, având chiar dela început o mică pleiadă de profesori români cari cu devotament sacru au servit cauza culturii naționale, împreună cu o ceată valoroasă de studenți români, cari cu entuziasmul tinereței

au cultivat între ei idealurile și aspirațiunile neamului, în atari condițiuni, această Universitate, îndeplinindu-și chemarea de înaltă școală a științei, a putut să aducă un serviciu însemnat culturii românești în Bucovina, sub fosta stăpânire austriacă.

«După patru decenii de funcționare ca universitate germană, ea este redată acum adevăratei sale meniri, ca înaltă școală românească.

«Dulcea Bucovină» cea duios cântată de regele poeziei române, pământ străbun, ce prin vitregia timpurilor a fost rupt din trupul vechei Moldove, cu atâtea amintiri scumpe și monumente sacre ale trecutului românesc ce ea păstrează, acum fericit reunită cu patria mumă, reintră în drepturile ei imprescriptibele. Istoria a destinat-o și marile evenimente din urmă au consacrat-o ca dreaptă moștenire a poporului românesc, cel care a imprimat pământului ei caracterul său istoric, dându-i cea dintâiu organizațiune politică și cucerindu-l pentru civilizațiune din mânile barbariei. Un secol și jumătate de stăpânire streină, trecută acum pentru totdeauna, nu a putut să desființeze ceea ce istoria a creat prin secole, ființa națională a acestui pământ românesc.

«Când a sunat ceasul cel mare, *Maiestatea Sa Regele nostru Ferdinand I*, în vremi de cea mai mare cumpănă pentru țară și neam, trăgând sabia liberatoare și reunind sub sceptrul Său glorios străbuna Patrie Română dela Nistru pân'la Tisa, Dacia Traiană reînviată, a chemat Românii cei subjugați dimprejur la libertate și vieață națională.

«Drept focar intelectual de vieață națională, drept templu al culturii românești, închinat științei luminătoare și educațiunii patriotice, Universitatea din Cernăuți redată menirii sale adevărate, primește azi consacrarea solemnă ca înaltă școală românească.

«Fie ca prin ea un nou astru de lumină să răsară aci pentru această țară și pentru poporul românesc, deșteptând o nouă vieață națională, înfloritoare prin știință și prin cultură proprie. Căci mai tare decât puterea dreptului istoric, mai tare decât puterea armelor biruitoare este și va fi puterea mereu învietoare a științei, puterea culturii.

«In serviciul acestei puteri atot-cuceritoare, fie ca cea mai tânără universitate românească să-și îndeplinească fericit și spornic înalta ei menire.

«Trăiască Universitatea românească din Cernăuți!

«Vivat, crescat, floreat!»

După aceasta au urmat discursurile reprezentanților Universităților din București, Iași, Cluj și al Universității polone din Posnan, al cărei delegat a ținut un cuvânt de salutare în limba română, care a încântat pe auditor, apoi cuvântarea de închidere a rectorului Universității. La prânzul festiv, dat în spațioasa trapeză a Mitropoliei, rectorul Universității a închinat pentru

M. S. Regele şi Familia Regală, la care Maiestatea Sa a răspuns în termini frumoşi şi înălţători. In timpul serbării a sosit trista veste despre moartea mamei M. S. Reginei, ceea ce a împiedecat pe Regina să iea parte la concertul dat după amiazi în teatrul orăşenesc, spre marea părere de rău a populaţiunii din Cernăuţi, care aşteptà să vadă pe mult dorita Regină. După prânz s'a făcut la Universitate desvelirea bustului M. S. Regelui. Seara s'a dat un concurs festiv al tuturor studenţilor, la care a binevoit a luà parte şi M. S. Regele cu A. S. Regală Principele moştenitor şi cu d-nii Ministri. La orele 11 seara ministrii şi delegaţii au plecat cu trenul special. Maiestăţile Lor au rămas în localitate până a doua zi. Frumoasa serbare va rămâne în neştearsă amintire celor ce au luat parte la ea.

Dela Ministerul Lucrărilor Publice se primeşte o scrisoare prin care Academia este rugată să recomande un membru al Secţiunii ştiinţifice, care să fie numit în consiliul de perfecţionare a Şcoalei Politechnice înfiinţate la Timişoara.

— Se trimite la Secţiunea ştiinţifică, care propune pe d-l *L. Mrazec.*

— Propunerea Secţiuni se aprobă.

D-l *I. Bianu* prezentă un album foarte interesant, conţinând biserecile de lemn din Ucraina, primit în dar dela Muzeul Naţional Ucrainian din Lemberg. Culegerea este făcută de arhitectul A. Loushpynskyi şi este întitulată *Ucrainorum Galiciae Ecclesiae ligneae XVI-XVIII ss.*

Dela Secţiunea ştiinţifică se primeşte propunerea de a se tipări în *Anale* manuscrisul lucrării: *Acţiunea extractului de Bryonia alba asupra inimii şi circulaţiunii* de d-l profesor D-r. Ar. Grădinescu.

ŞEDINŢA DELA 5 NOEMVRIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l *N. Iorga* prezentă o pagină de manuscript cuprinzând interpretarea *Scripturii*, datorită Arhimandritului Romano dela Mitropolie, viitor episcop Dionisie Romano de Buzău. Pagina făceà parte dintr'un *Chiriahodromion* din secolul al XVIII-lea.

Dela Primăria oraşului Olteniţa se primeşte, spre a se incorporà în colecţiunile biblioteceii, un act de cununie liberat de Exarhia Bulgară, Mitropolia Durostolo-Cervensca, la 22 Ianuarie 1877, pe un formular tipărit în limba română.

Ministerul Lucrărilor Publice roagă Academia să rezerve, pentru viitorii elevi ai Scoalei Politehnice înființate la Timișoara, o parte din bursele destinate pentru elevii de școală politehnică.

D-l *I. Bianu* arată că prin regulamentul fondului Adamachi s'au stabilit 8 burse pentru elevi ai Școalei Naționale de Poduri și Șosele, azi Școala Politechnică din București. La facerea regulamentului nu mai erà și altă școală de acest fel în cuprinsul țerii. Cererea Ministerului s'ar puteà satisface numai după modificarea regulamentului fondului Adamachi.

D-l *Gr. Antipa* este de părere să se numească o comisiune pentru modificarea acestui regulament.

— După discuțiunea urmată se ieau următoarele deciziuni:

a) toate cele 8 burse se vor acordà în acest an școlar numai la elevi ai Școalei Politechnice din București:

b) se alege o comisiune compusă din d-nii *Gr. Antipa*, *St. C. Hepites* și *G. Țițeica*, care să facă plenului, în viitoarea sesiune generală, propuneri pentru modificarea regulamentului.

D-l *N. Iorga* arată că prin legea promulgată prin Decretul Regal cu Nr. 4285 și publicată prin Monitorul Oficial cu Nr. 167 dela 31 Octomvrie expirat, s'au înființat la Paris și Roma școale românești pentru studii superioare de istoria și filologia popoarelor romanice, cercetări de arhive și biblioteci, continuarea studiilor universitare pentru specialități cari nu se predau încă la noi și cultivarea artelor. Articolul VIII al legii dispune ca directorii acestor școale să se numească de Ministerul Instrucțiunii după recomandarea Academiei. D-l Iorga, fiind informat că Guvernul francez a luat măsuri pentru înlesnirea deschiderii școalei dela Paris, este de părere să se recomande Ministerului cei doi directori ai școalelor.

— După discuțiunea urmată, sunt aleși, spre a fi recomandați, d-nii *N Iorga* pentru școala din Paris și *V. Pârvan* pentru cea din Roma.

ȘEDINTA DELA 12 NOEMVRIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l *I. Bianu* prezentă, ca dar din partea autorului, publicațiunea *Les Fresques de l'Eglise Saint-Nicolas de Courtea-de-Arges,* Paris 1919, de O. Tafrali.

D-l *N. Iorga* spune că lucrarea este o reproducere a picturilor din biserica domnească dela Curtea-de-Argeș, întovărășită de un comentar necompetent, care încearcă a induce în eroare opinia publică din Apus. A spune că biserica Curtea-de-Argeș nu este zidită în secolul XIV este tot ce poate

fi mai pretenţios şi mai ridicol. Este un rău serviciu ce se aduce istoriei şi artei noastre când oameni fără nici o pregătire încearcă să denatureze adevăruri stabilite de specialişti necontestaţi.

D-l Preşedinte *D. Onciul* adaoge că grafitul descoperit, prin care se stabileşte că la 1352 a încetat din vieaţă Marele Basarab Voevod, fiind scris pe tencuială proaspătă, este o probă ca biserica nu erà terminată la acea dată.

D-l *V. Pârvan* aminteşte că Academia a aderat dela început la Uniunea Academică Internaţională. La conferinţele preliminare Instituţiunea noastră a fost reprezentată prin d-l M. C. Sutzu, care atunci se aflà la Paris. Uniunea a început a lucrà şi noi primim mereu întrebări ce atitudine luăm şi cu ce contribuim la diferitele proiecte de lucrări aprobate în adunarea ei generală din Maiu trecut, adunare la care Academia noastră n'a putut luà parte. Unele din problemele hotărîte, cum ar fi tipărirea operelor lui Hugo Grotius, ne interesează mai puţin. Altele privesc însă deadreptul şi istoria noastră şi de aceea nu putem lipsi dela ele. Aceste din urmă sunt: *Corpus des vases antiques*, proiect al Academiei de Inscripţiuni şi Frumoase Litere din Paris; *Complément au Corpus des inscriptions grecques et latines* şi *Carte archéologique de l'empire romain* au millionième, proiecte ale Academiei dei Lincei din Roma; *Répertoire des collections et des catalogues de manuscrits grecs* şi *Réédition du Glossarium de Du Cange*, proiecte ale Comitetului Uniunii. In bugetul Secţiunii istorice pe anul curent este înscrisă suma de 10.000 lei pentru participarea la lucrările U. A. I. Este o datorie de onoare şi un drept pentru Academia noastră de a nu lăsà să treacă ocazia de a luà parte la lucrările de interes general proiectate de Asociaţia instituţiunilor de cea mai înaltă cultură ale Apusului. Pentru acest scop d-l Pârvan supune aprobării plenului ca pentru partea românească a întreprinderilor d-sa să conducă cele trei lucrări proiectate de Academia de Inscripţiuni şi Frumoase Litere şi de Academia dei Lincei şi speră că d-l N. Iorga, cu toate multiplele sale ocupaţiuni, va binevoi să conducă cele două lucrări proiectate de Comitetul Uniunii, cooptându-şi fiecare colaboratorii pe cari îi va găsi mai apţi. Directorii acestor lucrări să aibă autorizaţia de a comunicà direct cu U. A. I. şi a-i face propunerile ce vor crede necesare cu privire la organizarea lucrărilor.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* se uneşte cu propunerea d-lui Pârvan, dar crede că este interesant ca Academia să iea parte şi la tipărirea operelor lui Hugo Grotius, părintele dreptului internaţional. Avem între noi membri activi şi corespondenţi jurişti, cari ar puteà contribuì cu luminele lor la înfăptuirea acestui frumos proiect.

D-l *St. C. Hepites* adaoge că Instituţiunea noastră a fost invitată să adere

la diferitele uniuni ştiinţifice interaliate, dar până în prezent n'a făcut nimic. In timpul cât a stat la Paris s'a întâlnit cu membri ai acestor uniuni, cari l-au întrebat ce face România şi de ce nu răspunde la invitaţiile ce i se fac? D-sa s'a mărginit să dea un singur răspuns: valuta prea scăzută a leului nostru pune în imposibilitate ţara noastă de a luà parte la lucrările uniunilor. Răspunsul i se pare însă neîndestulător şi de aceea este de părere ca Academia să ia măsuri pentru participare.

D-l *Gr. Antipa* atrage atenţiunea asupra situaţiei grele în care se găseşte Academia din punct de vedere financiar. Atâta timp cât lucrările noastre stau netipărite din această cauză, nu poate fi vorba de noi fonduri pentru participare la lucrările asociaţiunilor ştiinţifice interaliate sau internaţionale.

— Se ieau următoarele deciziuni:

a) se aprobă propunerile d-lui V. Pârvan în limitele sumei prevăzute în buget:

b) se amână propunerea d-lui St. C. Hepites pentru viitoarea adunare generală.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 19 NOVEMVRIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l *N. Iorga* face o comunicare despre *Valoarea izvoarelor vechi ungureşti despre Români.*

ŞEDINŢA DELA 26 NOEMVRIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l Preşedinte *D. Onciul* anunţă trista ştire a trecerii din vieaţă în ziua de 21 Martie 1919, a d-lui Otto Schrader, profesor la Universitatea din Breslau, membru corespondent străin al Academiei noastre la Secţiunea literară de la 30 Martie 1891.

ŞEDINŢA DELA 3 DECEMVRIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

Dela Ministerul Instrucţiunii se primeşte înştiinţare că Academia de Medicină din Franţa şi-a exprimat dorinţa ca Instituţiunea noastră să fie repre-

zentată prin delegaţi la sărbătorirea împlinirii unui secol dela înfiinţarea ei, solemnitate care se va face în a doua jumătate a lunii Decemvrie curent. Invitaţiunea s'a făcut prin Legaţiunea Franţei, căreia urmează a se comunică numele delegaţilor.

— Academia, constatând cu părere de rău că nu este cu putinţă a trimite delegaţi speciali, decide, după propunerea d-lui Hepites, ca d-l Dr. I. Cantacuzino, care se află la Paris, să fie rugat a o reprezentà la aceste sărbători.

D-l *D. Onciul* ceteşte procesul verbal al Secţiunii istorice pentru şedinţa dela 26 Noemvrie expirat prin care, între altele, Secţiunea a luat următoarele deciziuni:

a) Neputându-se tipări în prezent Memoriile Secţiunii, lucrarea d-lui I Georgescu despre *Istoria Seminarului român unit din Oradea*, deşi meritorie, nu poate fi publicată;

b) să se publice de Academie lucrarea părintelui St. Meteş cu subiectul *Contribuţii nouă privitoare la voevozii români din părţile ungureşti*.

D-l *O. Densuşianu* trimite următoarea notă despre răposatul Otto Schrader, fost membru corespondent străin al Academiei:

«In orientarea nouă a studiilor de linguistică Otto Schrader a avut un loc însemnat printr'un şir de cercetări, cari dacă nu aduceau puncte de vedere cu totul nouă -- în direcţiunea în care a lucrat fusese precedat de A. Kuhn A. Pictet, A. Pick—, au ajutat la lămurirea unor probleme, au dat unele sugestiuni şi mai ales au pus la îndemâna învăţaţilor elemente bogate de informaţie. Profesor mai întâi la Jena şi mai pre urmă la Breslau, unde a murit în vârstă de 64 de ani, dânsul a pubicat printre altele: *Sprachvergleichung und Urgeschichte, 1883* (*ultima ediţie, 1907*); *Tier- und Pflanzengeographie im Lichte der Sprachforschung, 1883*; *Linguistisch-historische Forschungen zur Handelsgeschichte und Warenkunde, 1886*; *Ueber den Gedanken einer Kulturgeschichte der Indogermanen auf sprachwissenschaftlicher Grundlage. 1887*: *Die älteste Zeitteilung der indogermanischen Völker, 1898*; *Reallexikon der Indogermanischen Altertumskunde, 1901*; *Die Indogermanen, 1911* (în colecţia «Wissenschaft und Bildung»); pe lângă acestea o prelucrare a cărţei lui V. Hehn, *Kulturpflanzen und Haustiere*. Unind cercetările de linguistică cu cele din alte domenii, privitoare la întreaga viaţă a popoarelor indoeuropene, Otto Schrader s'a ocupat statornic cu originea acestor popoare, încercând să fixeze locul unde ele au trăit în timpurile cele mai vechi. Părerea la care se oprise în *Sprachvergleichung und Urgeschichte* era că leagănul Indoeuropeilor trebuie căutat în părţile orientale ale Europei, în Rusia meridională, dar această părere nu a avut darul să convingă pe mulţi învăţaţi şi după criticele ce le-a întimpinat

nu a mai fost susţinută nici de dânsul cu aceeaşi convingere ca mai înainte. Lucrarea cea mai de seamă a lui Schrader rămâne *Reallexikon der indogermanischen Sprachen*, care acum se tipăreşte într'o nouă ediţie, din care au apărut două fascicole; ea e încheierea unei munci de ani întregi, o carte care chiar dacă aduce păreri care nu pot fi totdeauna împărtăşite îşi păstrează valoarea prin bogata ei documentare, prin ceea ce face din ea un repertoriu preţios pe care trebue să-l consulte şi linguiştii şi istoricii culturei europene».

D-l *St. C. Hepites* prezentă un plic cu manuscrise de ale regretatului Dr. D. Grecescu, fost membru al Academiei. Plicul i-a fost încredinţat de către răposatul maior Bartolomeu, botanist, şi conţine următoarele manuscrise:

1. Plantele vasculare ale Ceahlăului până acum cunoscute, expuse sub raportul istoric, geografic şi sistematic (12 file cu cuprinsul: *I. Expunere sub raportul istoric*);
2. *Plante nouă din România până acum necunoscute*, Bucureşti, Noemvrie 1908 (3 file cu 6 figuri litografiate în 3 exemplare);
3. *Feregele indigene. Clasificaţia lor* (6 file);
4. 20 pagine de bibliografii de botanişti cari s'au ocupat cu flora României, Banatului, Transilvaniei etc. (Scrisul acestor paginie nu este al D-rului Grecescu);
5. 3 file de însemnări

— Manuscrisele se trimit în cercetarea Secţiunii ştiinţifice.

ŞEDINŢA DELA 10 DECEMVRIE 1920.

Peşedinţa d-lui *D. Onciul*.

D-l *D. Gusti* prezentă *Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială*, Organ al Asociaţiei pentru studiul şi reforma socială, anul II, Nr. 1-3, Bucureşti 1920, revistă care apare sub direcţiunea d-sale.

ŞEDINŢA DELA 17 DECEMVRIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul*.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* spune că d-l Dr. I. Cantacuzino, care fusese rugat să reprezinte Academia Română la sărbătorirea centenarului Academiei de Medicină din Paris, s'a înapoiat în ţară. Deci hotărîrea luată nu poate fi executată.

Ne fiind posibil să se trimită un alt delegat, mai ales că serbările vor începe în ziua de 20 Decemvrie curent, se decide a se expedià Academiei de Medicină din Paris, prin intermediul Ministerului Afacerilor Străine, următoarea telegramă în limba franceză:

«Academia Română, recunoscătoare pentru graţioasa invitare a Academiei de medicină spre a lua parte la serbările centenarului ei, îi trimite, urările cele mai călduroase pentru continuitate şi pentru succese în lucrarea ei binefăcătoare pentru asigurarea sănătății cetățenilor, condiţiune fundamentală pentru progresul şi fericirea omenirii».

Legaţiunea Franceză face cunoscut prin scrisoare că Guvernul francez a subscris câte un abonament anual pentru biblioteca Academiei Române la 8 reviste literare franceze.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* citeşte testamentul olograf al răposatului General de divizie, fost Adjutant regal, Ion Manoil Manu, făcut în Bucureşti la 14/27 Aprilie 1915, care, între altele, conţine următoarele legate:

«4-a) 6000 lei (şase mii) în efecte Urbane Iaşi, a se remite Academiei Române, pentru ca din venitul lor se se dea la fiecare 3 sau 4 ani, după chibzuinţă, un premiu pentru cea mai bună scriere relativă la Armată, şi în special asupra istoriei militare a scumpei noastre Românii mărită după idealul poporului. Se va preferà discripțiunile asupra organizărei, tactică şi armamentul nostru la diferite epoce, şi bătălii, epizode, anecdote, descoperite în ţară sau străinătate. Dorinţa mea este de a înbogăţi, literatura militară cu fapte măreţe ale neamului pentru a întreţine şi stimulà sentimentele resboinice şi patriotice.

«Titlul premiului va fi: «Premiul General Adjutant Ioan Manoil Manu»,

«13-a De oare ce fratele meu nu are descendenţi, se va încredinţà Academiei Române, lada de fer istorică, cu toate documentele şi manuscrisele olografice ale familiei mele, din tată în fiu, ramura întâi a familiei: Mihail-Manoil-Scarlat-Manoil-Manoil, toţi Logofeţi-Hatmani şi Mari Vornici, şi subsemnatul Ioan Manu, general, (1695-1915) păstrate cu sfinţenie dela 1747 de moştenitori. Se va alăturà şi: Livre d'or dela Noblesse Phanariote, et des familles Princières Valaques et Moldaves, de Rangabé, precum şi: Documente din secolele XVI—XIX privitoare la familia Manu, de Const. Gh. Manu, astăzi Ministru Plenipotenţiar la Constantinopol, fiul generalului şi fostului Prim-ministru Gh. I. Manu (1832—1911) sub Domnia Marelui Rege Carol I-iu, şi albumul Apărătorilor Independenţei de Capit. Nic. Puică, 1897 dedicat M. Sale Regelui Carol».

— Delegaţiunea, ţinând seamă atât de dispoziţiunile art. 85 din Regula

mentul General, cât şi de faptul că sarcinile impuse prin aceste legate întră în cadru de activitate al Academiei, declară că primeşte legatele şi decide a se face formele legale pentru acceptare.

D-l *St. C. Hepites* prezentă publicaţiunea sa «Raport sur les faits principaux relevant de la gestion confiée au bureau du comité pour la période comprise entre le 1-er Novembre 1913 et le 31 Août 1920» extras din ultimul volum al Proceselor Verbale ale şedinţelor Comitetului internaţional de măsuri şi greutăţi din luna Octomvrie trecut.

Directorul Biroului dela Sèvres, d-l Guillaume, a făcut acolo cercetări ştiintifice de mare valoare relative la diverse aliage pentru întrebuinţarea lor în metrologie. Pentru aceste cercetări d-sa a primit premiul Nobel. Această cinste se răsfrânge şi asupra instituţiunii internaţionale care i-a pus la îndemână laboratoriile sale şi mijloacele necesare.

ŞEDINŢA DELA 24 DECEMVRIE 1920.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l *I. Nistor* prezentă calendarul «Glasul Bucovinei» pe anul 1921.

D-l Dr. St. Wedkiewicz, profesor la Universitatea din Poznan şi Directorul Seminarului român de pe lângă acea Universitate, mulţumeşte prin scrisoare pentru publicaţiunile trimese în dar acelui seminar, adăogind că mulţumită Academiei Române şederea d-sale în ţara noastră a avut pentru d-sa şi pentru instituţiunea pe care o reprezintă rezultatele cele mai îmbucurătoare.

D-l *I. Bianu* adaoge ca informaţie că d-l Wedkiewicz este un romanist din universităţile apusene inteligent şi zelos. Cât timp a stat în ţara noastră a învăţat limba românească, pe care o vorbeste bine şi în care scrie fără greşală. D-l Wedkiewicz i-a comunicat că va stărui să fie mutat la una din Universităţile polone mai apropiate de ţara noastră (Cracovia sau Lemberg) şi va face tot posibilul pentru strângerea legăturilor culturale între universităţile noastre şi cele polone în scopul apropierii celor două naţiuni.

Dela Preşidenţia Senatului se primeşte, spre a fi incorporat în colecţiunile bibliotecii, manuscrisul găsit la P. S. S. Episcopul Dimitrie Radu din Oradea Mare, căzut victimă a monstruosului atentat săvârşit la Senat în ziua de 8 Decemvrie curent. Manuscrisul conţine cuvântarea pregătită de ilustrul defunct pentru discuţia generală a răspunsului la Mesagiu şi a fost cetit de către S. S. Senatorul Marchiş Romulus în şedinţa Senatului dela 10 Decemvrie.

D-l *I. Bianu*, prezentând în dar din partea părintelui D. Dan dela Cernăuţi un volum manuscris cuprizând *Alexandria*, scris la 1788, zice:

Manuscriptul de *Alixandrie* dăruit de părintele Protopresbiter D. Dan dela Cernăuţi, membru corespondent al Academiei, are titlul următor:

«Aciasta Alexandrie s'au scris în zilele Preluminatului Inpărat Iosepŭ şi a k. k. rămleneşti Inpărăţii Crai[u]lŭ Ghermanii, Bohemii, Dalmaţii, Croaţii, Slavonii, Galiţii, Ducsulŭ Toşcanii, Hungarii—1788 Aprilŭ 25». Numele scriitorului nu este spus, dar probabil se ascunde în una din criptogramele de pe la sfârşitul capitolelor. Pe scoarţa de la sfârşit scriitorul însemnează că s'a născut la 1772 Fevruarie 22, deci cartea a scris-o la vrâsta de 16-17 ani.

In această versiune a Alexandriei se află o interpolaţiune curioasă, care pare a fi datorită unei particularităţi fonetice a vorbirii moldoveneşti.

Când vine rândul să se povestească războiul cu *Perşii*, capitolul este intitulat: «Răsboiul al 15, când au fost în ţara *Cerşilorŭ*». Din Perşi se făcuse, într'o copie după care copià scriitorul acestui manuscris, după pronunţia locală, Kerşi şi Cerşi. Dar copistul nostru, neştiind despre existenţa unui popor cu acest nume *Cerşi*, în primele rânduri ale povestirii corectează propria sa copie, ştergând *Cerşilor* şi scriind *Cehilor*. Trimite deci pe Alexandru la răsboiu în potriva *Cehilor* în Bohemia. Povestirea acestui răsboiu este amestecată şi cu confuze amintiri despre cucerirea Daciei de Traian şi cu descălecarea Moldovei din Maramureş. Iacă textul interpolaţiunii (foile 40-41):

«*Războiul al 15, când au fost la ţara Cerşilorŭ.*

«Alixandru aice au bătut ţara Cerşilorŭ. Alixandru purcĭasă de acolo spre ţara Cehilorŭ spre miĭazi-noapte, şi marsără 18 zile şi agĭunsără la ţara Cehilorŭ (scris deasupra lui *Cerşilor* şters) şi luo ţara Cehilorŭ şi alte limbi multe luo şi le prădă şi le sparsă ţările, şi să dus[e] Alixandru 19 zile şi agĭunsă la Ochianŭ mare, şi acolo erea nişte oameni cu 2 capete, unul era ca de om, iarŭ altulŭ ca de căne, şi cu unul grăe omeneşti, iarŭ cu celŭ denapoi lătra ca căni, şi mulţi dediră prinu oaste, şi nu puturà bate, că arme nu avè, iarŭ Alixandru îĭ tăè, şi mulţi perir[ă] oameni aceĭ. Şi de acolo să întorsă Alixandru la Mirŭ, şi agĭunsără la ţara Englitirii, şi luo ţara I[n]glitiriĭ, şi alte ţări prinu prijuruluĭ eĭ, şi Alixandru zis[e] să facă acele ţări 2.000 de catărgi, şi abătură şi făcură catargile, şi într'o catargă să între căte 1000 de oameni, şi pusă pre Antioh pre 50000 de oameni cu cargile, şi pusă Voevod pre Silivichie pre alte 50000 de oameni, şi pus[e] pre Vizantie pre alte 50000 de oameni, şi luo Alixandru şi elŭ 50000 de mii de oste, iarŭ altă oste o dediră lui Potolomeĭ şi lui Filonŭ pre uscatŭ, să margă spre ţara Leşişască şi spre alte limbi ce era la Ardial şi spre Dachie, este ţara Moldovi carile lăcuimŭ noi acumŭ, că în veculŭ ce au trecut aice în ţara Moldovi lăcuè o limbă ce-ĭ zăce Dachieni, şi acei Dachieni, erà aduşi dela striine

locuri întru acïastŭ locŭ pusti[u], şi s-au fostu înmulţit acei Dachieni, şi multă vreme ace limb[ă] şi mulţi Inpăraţii s-au petrecutŭ până au s[tă]tutŭ marile Inpărat Troianŭ. Și acel Troianŭ s-aŭ rădecat cu oste asupra Dachii, şi aŭ bătutŭ pre Dachiani, şi ĭ-au tăet şi ĭ-au robitŭ, şi căţi Dachieni aŭ maĭ rămas, eĭ aŭ fugĭit cu femeile lorŭ şi cu copii, şi aceĭ Dachieni atăta era de răi şi spurcaţi, cătŭ mânca cărnuri de căni şi de măţă, încă şi alte carele nu s[e] maĭ pote să să pomenăscă. Iarŭ după acelŭ Troianu Inpăratŭ mulţi Inpăraţi s-au petrecutŭ primĭ lume şi Domni, până s-a sculat Dragoşi Voevodŭ din ţara U[n]gurĭască cu oaste, şi viindŭ preste munţi dinŭ ţara U[n]gurească, şi eşindŭ întru [a]cĭastŭ locŭ pusti[u], unde să numeşti acum satul Fundul Moldovi, mai sus de Cănpulungŭ, şi începură a gonĭ o fiĭară anume buurŭ sălbatecŭ, şi-l goniră cu duloi şi cu capăi şi-l dobădiră, şi de atunce este în pecete moldovenească capŭ de buurŭ. Și eşindŭ la o apă, unde să numeşti acum apa Sucevi, unde esti tărgul Sucevi amu, şi găsăndŭ un Rusŭ din ţara Leşască cu prisacă cu stupi, anume Iascuţŭ, unde să numeşti acum Iascani, şi-lŭ întrebă ce limb[ă] aŭ locuitŭ aice. El spusă că Dachieni aŭ lăcuit. Și acelŭ Dragoşŭ Voevod aŭ datŭ acelui Rus o bucată de locŭ pusti[u], şi i-au făcut scrisorii şi uric. Și dusă acelŭ Rus în ţara Leşească, şi au adus mulţime de Ruşi la acelŭ locu pusti[u], şi s-au înmulţitŭ. Și aŭ adus Dragoşi Voevond Ungureni Români dela Braşov dinŭ ţara Ardealuluĭ la acestŭ locŭ pusti[u]. Iarŭ cui esti voe ca să ştie cum aŭ trăitŭ Domni în ţara Moldovi şi Ștefanŭ Vo[e]vod, şi cum s'aŭ bătut cu Turci şi cu Matieşŭ Crai[u]lŭ U[n]gurescŭ şi cu Cazamir Craĭulŭ Leşescŭ şi cu fratele său Ilieş, să ceteascâ la litopisăţulŭ Domnilorŭ.

«Și pentru aceĭ am scris şi eŭ smeritulŭ din litopisiţul luĭ Ștefanŭ Vond (= Voevod), ca să să ştie cum au decălicatŭ ţar[a] Moldovi, ca s[ă] ştie cene a ceti în Alixăndrie.

Mai sunt şi alte interpolaţii şi schimbări în text.

Afară de Alexandrie se mai aflâ în acest manuscript:

1. «Verşŭ cuvios pentru nunta ce s'au făcut în Cana Galilei şi pentru minunile lui Hristos». Foile 149v.-150. Colind de Crăciun.

2. «Cuvânt făcut şi tocmit prin stihuri poeticeşti în verşuri pentru viiaţa a fieşte căruĭ om întru această lume». — Foile liminare dela început.

D-l *I. Bianu* mai prezintă două publicaţiuni trimese Academiei din ţările nordice: *a*) un volum primit din Stockholm dela d-l Dr. Göran Björkman intitulat *Vår Tid*, anul V, 1920. În acest volum se află un studiu de d-l Dr. Björkman despre poeţii români Alecsandri şi Eminescu, însoţit de traducerea câtorva din cele mai însemnate poezii ale lor. D-l Dr. Björkman însoţeşte trimiterea sa de o scrisoare în care exprimă cele mai călduroase simpatii

pentru Români. Pe lângă volum adaoge un număr de ziar în care a publicat traducerea suedeză a unei poezii de colegul nostru poetul Octavia Goga;

b) un volum intitulat *Acta Academiae Aboensis—Humaniora I*—primit dela acea Academie suedeză, de curând înființată în Finlanda, care propune schimb de publicații cu Academia noastră.

ȘEDINȚA DELA 31 DECEMVRIE 1920.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l *I. Bianu* cetește testamentul olograf, făcut în Constanța la 6 Fevruarie 1916, prin care decedatul Dr. Corneliu Păcuraru lasă Academiei, ca legat particular, moșia sa de lângă gara Mircea Vodă, județul Constanța. Moșia testată sau suma ce va rezultà din vânzarea ei este destinată să formeze «*Fundațiunea Dr. Corneliu Păcuraru-Bianu*», al cărei venit anual să se întrebuințeze astfel: 20% să se capitalizeze pentru mărirea fondului; 40% să se deà pentru burse la fii de săteni români, distinși la învățătură și lipsiți de mijloace, cari ar dori să facă studii comerciale, industriale sau agricole; restul de 40% să formeze un premiu care să se acorde din 2 în 2 ani, alternativ, pentru cele mai bune lucrări didactice sau literare.

D-l *I. Bianu* cetește scrisoarea din 14 Decemvrie curent prin care preotul N. Bârzeanu, din comuna Comoștenii, județul Dolj, și soția sa Efrosina donează Academiei suma de 5.500 lei, care să formeze «*Fondul Dimitrie* (= *Mitiță*) *Bârzeanu*», pentru comemorarea fiului lor Dimitrie, absolvent cu diplomă al școalei normale de învățători, sublocotenent de rezervă în regimentul I Grăniceri, în etate de 21 ani, căzut în răsboiul pentru întregirea neamului, în lupta dată la munții «Chioșurile-Sticlăria» de lângă Cașin, județul Bacău, în dimineața zilei de 31 Iulie 1917. Venitul fondului este destinat pentru un premiu periodic din 5 în 5 ani sau din 6 în 6 ani, cu care să se distingă cele mai bune opere pedagogice pentru cursul normal-primar dintre cele ce se vor prezentà la concurs de autori români.

— Se iea cunoștință cu mulțumire.

D-l *St. C. Hepites* prezintă tomul VIII, seria II din publicațiunea Comitetului Internațional de Măsuri și Greutăți, al cărui Secretar este d-sa, intitulată: *Procès-Verbaux des Séances, Session 1920,* Paris 1920, din care a prezentat un extras în una din ședințele trecute.

ȘEDINȚA DELA 21 IANUARIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l Preşedinte *D. Onciul* zice: «Am durerea de a vă aduce la cunoştinţă că în timpul vacanţelor de Crăciun am pierdut un scump coleg, pe veteranul Ion Caragiani, încetat din vieaţă în ziua de 13 Ianuarie, la Iaşi.

«Defunctul erà ultimul din pleiada primilor membru ai institutului nostru, fiind numit, prin decretul Locotenenţei Domneşti din 22 Aprilie 1866, membru al Societăţii literare române, înfiinţată atunci, din care s'a desvoltat Academia noastră. Intre acei membrii fundatori, numiţi dintre scriitorii şi învăţaţii Români din toate ţinuturile româneşti, ca expresiune a unităţii culturale a tuturor Românilor, răposatul Caragiani reprezentà, împreună cu Cozacovici, ţinuturile macedo-române. Cu dânsul a dispărut acum ultimul din acea pleiadă şi singurul care a ajuns să vadă îndeplinită unitatea naţională, după ce în timpul marelui nostru răsboiu pentru Unire am avut durere să pierdem pe neuitatul Titu Maiorescu, care împreună cu Caragiani rămăsese cei din urmă dintre fundatorii acestui înalt institut de cultură naţională a tuturor Românilor, la îndeplinirea unei jumătăţi de secol.

«Ca membru al Academiei, răposatul Caragiani a luat parte activă, la lucrările ei, cu nelipsitul său umor înveselitor ce ni-l făceà atât de simpatic şi la desvoltarea ei, dela început şi până în timpul din urmă. Dela dânsul ne rămân câteva traduceri din autorii clasici elini, între cari poema comică *Batrohomiomahia*, pe lângă studii privitoare la Macedo-Români şi poezii populare macedo-române, publicate în revista «Convorbiri Literare», cum şi mai multe lucrări în manuscripte.

«La înmormântarea jălitului membru, Academia a fost reprezentată prin d-l I. Simionescu, care a fost rugat să depună o coroană din partea Academiei şi să rostească o cuvântare.

«Să-i păstrăm o bună amintire. Onoare memoriei lui»!

D-l *V. Pârvan* prezintă ultima d-sale publicaţiune despre *Idei şi forme istorice patru lecţii inaugurale*, Bucureşti 1920.

D-l *I. Bianu* aminteşte că în anul curent se împlinesc 600 ani dela moartea lui Dante Alighieri. In toate ţările de cultură din Europa şi din alte continente se fac pregătiri pentru comemorarea marelui poet al lumii medievale, care a luminat prin geniul său cultura neamurilor secole întregi. Propune să ţină şi Academia o şedinţă solemnă pentru acest scop, în care d-nii Duiliu Zamfirescu, O. Densuşianu, N. Iorga şi R. Ortiz să facă comunicări despre vieaţa şi opera sărbătoritului.

— Propunerea se aproabă, decizându-se ca această ședință comemorativă să se țină în viitoarea sesiune generală, în cursul lunii Iunie.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* prezintă următoarea listă a publicațiunilor prezentate la concursurile premiilor ce sunt a se acordà în viitoarea sesiune generală:

1. — La Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei.

(Prin comisiune specială.)

Codreanu (Mihai), Cântecul Deșertăciunii. Iași 1920.
" Cyrano de Bergerac. Comedie eroică în cinci acte în versuri de Edmond Rostand. Iași 1920.
Michail (Prof. Agr. Dr. D.), Studii și cercetări oculistince. Cluj 1920.
Radivon (N.), Salba lui Alecsandri. București 1920.
Stoican (I. I.), Eva. Roman. București 1918.
" Infloreau trandafirii. (Roman). București 1920.

2. — La Premiul Adamachi de 5.000 lei (divizibil).

(Prin Secțiunea literară.)

Agîrbiceanu (I.), Popa Man. București 1920.
Beza (M.), O viață —Roman—. București 1920.
Blaga (Lucian), Poemele Luminii. Sibiiu 1919.
" Pietre pentru templul meu. Sibiiu 1919.
Botez (Demostene), Floarea Pământului. Iași 1920.
Cârstescu (Maiorul Virgil), Către Aliați. Roman 1919.
Chiru (V.), Memoriile unui comisar regal. Brăila 1920.
Cioflec (Romulus), Lacrimi călătoare. Iași 1920.
Cruceanu (Mihail), Fericirea celorlalți. Craiova 1920.
Dimitrescu (I. M.), Jertfă și Biruință. Focșani 1920.
Farago (Elena), Din traista lui Moș Crăciun. București f. a.
" Șoaptele Amurgului. Craiova 1920.
Georgescu Teologu (G.), Flamuri Tricolore. București 1920.
Hanes (Petre V.), Scriitorii Basarabeni. București 1920.
Ionescu Morel (D.), Intr'un adăpst. Schiță dramatică într'un act. București 1920.
Lungianu (Mihail), In sărbători. A doua tipăritură — revăzuta și adăogită, cu un cuvânt lămuritor, critici și răspunsuri—.București f. a.
Morariu (Leca), Dela Noi. Povești Bucovinene. Ediția III-a. Cernăuți 1920.

Moşoiu (Alfred), Sufletul Grădinei—Poezii— Bucureşti 1920.
Oprişan (I. Gr.) 21 de luni pe căile robiei. Bucureşti 1920.
Paraschivescu (Gr.), Floarea Ciocoieşului. Urzeli odobeştene. Bucureşti 1918.
Popescu (Maior N. I.) Culegerea de Poesii Mortuare. Bucureşti f. a.
Protopopescu (Dragoş), Poemele Restriştei. 1916—1918. Bucureşti 1920.
Puiu (Arhimandritul V.), Predici — pentru oraşe —. Chişinău 1920.
Rădulescu-Codin (C.), Cântece din răsboiu — zise de flăcăi şi fete între 1914—1919. Câmpulung 1919.
Rebreanu (L.), Ion. Roman. I. Glasul pământului. II. Glasul iubiri. Bucureşti 1920.
Rîuleţ (Const.), Cimitire — Poeme în proză.— Bucureşti 1920.
Sandu-Aldea (C.), Călugărenii. Bucureşti 1920.
Sanielevici (H), Noi studii critice. Bucureşti f. a.
Smara, Băiatul Mamei. Roman educativ. Bucureşti f. a.
Solacolu (Barbu), Umbre pe drumuri. Bucureşti 1920.
Stamatiad (Alexandru Teodor), Mărgăritare Negre. Poeme. Arad 1920.
Sturdza (Valerie M.), Din preajma mea. Poem. Folticeni 1920.
Talaz (G.), Fori de lut. Poezii. Bucureşti 1920.

3.—*La Premiul Eliade-Rădulescu de 5.000 lei.*

(Prin Secţiunea istorică)

Begnescu (Florin), Albinăritul sistematic. Galaţi 1920.
Georgianu (Ilie I.), România sub ocupaţiune duşmană. Fascicola II. Exploatarea economică a ţării. Bucureşti 1920.
Moroianu (Alex. R.), Bolşevism. Bucureşti 1920.
Stoenescu (Dem. D.), Cui aparţin drepturile de a declara resbel şi de a încheia tratate de pace. Craiova 1918.
Ursu (I.), Pourquoi la Roumanie a fait la guerre. Paris 1918.

4.—*La Premiul Constantinide de 4.000 lei* (divizibil).

(Prin Secţiunea istorică)

Comnène (N. P.), La terre roumaine à travers les ages. Atlas historique, politique et ethnografique. Lausanne — Paris 1919,
Condurachi (Ioan D.), II. Soli şi agenţi ai domnilor Moldovei la Poartă în secolul al XVII-lea. Bucureşti 1920.
Cristescu (Florian), Povestea neamului nostru. Bucureşti 1920.
Drăghiescu (N.), Dintr'o activitate la sate, Târgu-Jiu 1919.
Garoescu (Maior George G.), In focul mitralierii. Insemnări. Bucureşti 1919.

Ionescu (N. T.), Prima aplicaţiune a votului obştesc în România—Alegerile parlamentare din Noemvrie 1919—.Bucureşti 1920.
Laugier (Doctor G.), Igienă şi prevedere socială. Craiova f. a.
Paşcanu (M.), Moartea Cleopatrei. Naraţiune dramatică în 4 acte. Bucureşti 1920.
Paukerow (Leonard), Experimente bolşeviste. Bilanţul regimului bolşevic în Ungaria. Cluj 1920.
Pherekyde (Grigore), Femeea — Avocat. Bucureşti 1920.
Rusu Abrudeanu (Ion), Pacostea Rusească. Bucureşti 1920.
Serdaru (Virgiliu Ştef.) Lupta dela Mărăşeşti — Oituz. Bucureşti 1919.
Şiaicariu (Colonel Victor) şi Profesor D. St. Constantinescu. Atlas istoric geografic al neamului românesc. Bucureşti 1920.

La concursul premiilor cu subiecte date nu s'a prezentat nici un manuscris.

D-l *I. Bianu* observă că pentru Marele Premiu Năsturel s'au prezentat numai 4 concurenţi, iar pentru premiul Adamachi, literar, s'au prezentat 31 concurenţi dintre cari unii recunoscuţi ca scriitori de valoare deosebită. In conformitate cu art. 4, alineatul ultim din Regulamentul premiilor, o comisiune sau o secţie poate mută o scriere dela un premiu la altul al ei, dar nu se prevede mutarea unei publicatiuni la un premiu destinat a se acordà printr'o altă comisiune sau secţiune, chiar dacă acea lucrare ar întruni toate condiţiunile pentru a fi distinsă cu acel premiu, la care nu s'a prezentat nici o scriere sau nici una meritorie. Din această cauză se întâmplă adeseori ca unele premii să rămână neacordate din lipsă de concurenţi meritorii şi unele lucrări de valoare să rămână nepremiate din cauza marelui număr de scrieri însemnate prezentate la acelaşi premiu. Propune să se iea măsuri pentru înlăturarea acestui inconvenient.

D-l *V. Pârvan* observă că chestiunea ridicată tinde la o schimbare de regulament şi, în consecinţă, este de competinţa sesiunii generale.

— Se decide ca propunerea să fie supusă aprecierii plenului la începutul viitoarei sesiuni generale.

ŞEDINŢA DELA 28 IANUARIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul*.

D-na Olga C. Vernesc, văduva marelui donator al Academiei, înştiinţează prin scrisoare că a hotărît să transfere dela Iaşi la Bucureşti rămăşiţele pă-

mânteşti ale regretatului său soț, spre a fi puse în cavoul familiei din cimitirul Şerban Vodă şi că va comunică Academiei la timp ziua şi ora serviciului religios, care se va oficià cu această ocaziune în capela cimitirului.

— Se decide ca d-l Președinte *D. Onciul* să țină o cuvântare din partea Academiei. D-nii membri sunt rugați a luà parte la slujba religioasă pentru odihna sufletului aceluia care a lăsat întreaga sa avere acestei Instituțiuni, pentru scopuri culturale.

Dela Academia Regală Belgiană din Bruxelles se primește următoarea scrisoare :

«Am onoare a vă exprima sincerile mulțumiri ale Academiei regale a Belgiei, fiindcă ați bine-voit a fi reprezentați la sărbătorirea aniversărei a 75-a a Clasei ei de Arte frumoase și de a-i fi trimis cu această ocazie grațioasele D-voastre felicitări.

«Trebue să vă înştiinţez în acelaşi timp că Conferința delegaţilor Academiilor de Arte frumoase, întrunită la Bruxeles la 1, 2 şi 3 Decemvrie a hotărît să facă următoarele cereri Academiei D-voastre.

«1) Să binevoiască a procede fără întârziere la examinarea principiului înființărei unei Uniuni Academice Internaționale de Arte frumoase şi la examinarea proiectelor de statute elaborate de Conferință pentru această uniune acest proiect vi se trimite împreună cu această comunicare).

«2) Să binevoiască a înştiința dacă *în țara D-voastre* există alte Academii competente, cărora doriți să li se facă aceeași cerere.

«3) Să binevoiți a înştiință Academia regală a Belgiei înainte de *31 Martie 1921*: A) Despre hotărîrea D-voastre privitoare la o uniune internațională, B) despre ori ce observație sau idee, judecată folositoare pentru a face statutele proiectate mai apropiate scopului dorit.

«4) Să binevoiți a face cunoscut în acelaşi timp sus numitei Academii sau numele celor doi delegați pe cari îi veți desemnà (eventual în înțelegere cu celelalte Academii de Arte frumoase din țara d-voastră) pentru a vă reprezentà cu depline puteri la o nouă conferință proiectată pentru sfârșitul lui Iunie 1921,—sau hotărîrea d-voastre de a votà prin corespondeță asupra punctelor înscrise în ordinea zilei a acestei conferințe (ordinea zilei care va fi comunicată la timp potrivit).»

— După discuțiunea urmată, se decide ca d-l *V. Pârvan* să refere asupra mijloacelor prin cari Academia ar puteà aderà la Uniunea proiectată, ținându-se seamă de situația grea financiară a acestei Instituțiuni, în prezent, din cauza valutei a leului nostru.

D-l *I. Bianu* amintește că în ședința trecută s'a decis ca în viitoarea sesiune generală Academia să sărbătorească amintirea lui Dante Alighieri, cu

ocaziunea împlinirii în acest an a şase secole dela moartea lui. Propune să se facă demersuri la cele 4 universităţi din cuprinsul României întregite pentru a organiză şi ele serbări cu acelaş scop.

D-l *Al. Lăpĕdatu* aminteşte că la 14 Fevruarie viitor se împlinesc 100 de ani dela moartea lui Petru Maior. Crede că Academia nu poate lăsă să treacă această ocaziune fără a comemoră cum se cuvine pe acel mare patriot şi fruntaş al culturii neamului.

— Se decide ca în ziua de 18 Fevruarie să se ţină şedinţă solemnă în care d-l N. Iorga să facă o comunicare pentru amintirea ilustrului sărbătorit.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 4 FEVRUARIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul*.

D-l *Dr. V. Babeş* face o comunicare despre *Cercetări şi consideraţiuni asupra apendicitei.*

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 11 FEVRUARIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul*.

D-l Preşedinte *D. Onciul*, deschizând şedinţa, zice:

«In şedinţa de azi avem plăcerea de a salută pe d-l Paul Gore, membru onorar din Basarabia.

«Renumele d-lui Gore, ca unul din cei mai de frunte reprezentanţi ai culturii româneşti şi ideii naţionale la fraţi de peste Prut, în timpul foastei stăpâniri ruseşti, a pătruns la noi mai demult. In special studiul istoriei naţionale a găsit în D-sa pe cel mai de frunte cultivator între scriitorii şi învăţaţii basarabeni.

«După fericita unire a părţii de peste Prut a Moldovei cu patria mumă, Academia Română, apreciind activitatea D-sale pentru cultura românească şi cultivarea istoriei naţionale, l-a proclamat membru de onoare. Suntem fericiţi a număra pe d-l Gore între membrii noştri onorari, şi-i urăm spor în propagarea idei naţionale şi a culturii româneşti la fraţi de peste Prut, chemaţi la vieaţă liberă naţională în România întregită,

«Bine ai venit între noi, scumpe coleg.»

D-l Paul Gore mulţumeşte pentru frumoasele cuvinte ce i s'au adresat şi pentru dragostea cu care este întâmpinat de membrii acestei instituţiuni de

înaltă cultură. In Basarabia, atât în timpul stăpânirii rusești cât și după desrobire, nu și-a făcut decât datoria pe care și-o va face și în viitor, datorie dela care nu trebuie să se abată nici un Român cu dragoste de neam și patrie. Aprețierile atât de binevoitoare asupra activității sale de până acuma din partea acestui corp de învățați, îi întăresc puterile de muncă pentru activitatea sa viitoare.

D-l *N. Iorga* face o comunicare despre *Câteva informațiuni nouă privitoare la istoria Românilor.*

D-l Președinte *D. Onciul* spune că rămășițele pământești ale marelui donator al Academiei Const. G. Vernescu, transferate dela Iași la București, au fost puse în cavoul familiei din cimitirul Șerban Vodă (Belu) în ziua de 2 Fevruarie, ora 3 d. a. Din partea Academiei au luat parte la trista ceremonie, pe lângă d-sa, d-nii I. Bianu și I. Brătescu-Voinești. Conform deciziunii luate în ședința dela 28 Ianuarie expirat, după oficierea serviciului religios, d-l Președinte a rostit următoarea cuvântare:

«*Indurerată Doamnă,*
«*Doamnelor, Domnilor,*

«In numele Academiei Române aduc aci omagiile ei memoriei bunului patriot și distinsului făcător de bine care a fost Constantin Vernescu, marele ei donator.

«După studii alese făcute la Universitatea din Paris, unde a luat diploma de doctor în drept, cum și la Școala de înalte studii politice din Paris, defunctul, înapoindu-se în țară nu și-a îndreptat activitatea nici spre jurisprudență, nici spre politică, domenii în cari, cu pregătirea și cultura specială ce aveà, ar fi putut să obțină succese însemnate, ci și-a pus aptitudinile și munca în serviciul culturii materiale și prosperității economice a țerii.

«Moștenitor al unei averi mari, cu moșii întinse, Constantin Vernescu, în dorința de a contribuì la desvoltarea agriculturii și industriei naționale potrivit cerințelor unei culturi mai înainte, a pus toată averea și toată munca sa întru realizarea acestui scop frumos și folositor. Inceputurile unei atari întreprinderi, făcute în stil mare în condițiunile date pentru țara noastră, au reclamat însă mari jertfe, așà în cât ele au fost plătite cu o mare parte din averea moștenită.

«Dar aceasta nu l'a făcut să șovoiască în urmărirea scopului propus. Două mari fabrici de zahăr și o fabrică de sticlărie, înființate de Constantin Vernescu pe moșiile sale, pe lângă o cultură și exploatare mai înaintată a pământului ce stăpâneà, erau rezultatele obținute prin o activitate încordată și folositoare.

«Dacă prosperarea economică a țerii erà una din preocupările sale de căpetenie, nu mai puțin și cultura intelectuală ocupà un loc de frunte în preocupările mai alese ale defunctului. Cea mai elocuentă probă pentru aceasta este testamentul său prin care a lăsat toată averea sa Academiei Române, pentru scopuri culturale.

«Iată ce ziceà distinsul patriot în prima redacțiune a testamentului său, făcut în 29 Iunie 1913:

«Instituiu legatar universal al întregii mele averi Academia Română.»

«Las prea iubitei mele soții Olga C. Vernescu, uzufructul întregii mele «averi.

«La încetarea din vieață a prea iubitei mele soții Olga C. Vernescu, «Academia Română va întrebuință 90% (nouăzeci la sută) din venitul averii «mele pentru a întreține și a face instrucțiunea la tineri români din țerile «române subjugate și mai ales din Basarabia și Transilvania cari vor voi «să-și facă studiile liceale și universitare în liceele și facultățile din Romă-«nia liberă, cu obligațiunea ca odată instrucțiunea terminată să se întoarcă «în țerile subjugate române spre a contribuì astfel la întărirea și unificarea «legăturilor intelectuale și naționale ale tuturor Românilor până în ziua cea «mare când toți Românii se vor constituì într'o Românie mare și liberă».

«Ziua cea mare pe care Constantin Vernescu o întrevedeà a sosit mai curând de cât o aștepta el ca și noi toți. Și când România a început marele răsboiu pentru desrobirea fraților subjugați și unirea tuturor românilor din cuprinsul patriei străbune, credința lui în biruința ideei naționale erà atât de tare în cât, chiar în ziua a doua după intrarea noastră în răsboiu, el și-a modificat testamentul, înlocuind prima redacțiune prin următoare dispozițiune:

«Las nuda proprietate a întregii mele averi Academiei Române pentru «opere culturale, iar uzufructul prea iubitei mele soții Olga Vernescu».

«Scris, subscris și datat de mine astăzi 16 August una mie nouă sute «șasesprezece.»

«El presimțeà, el erà convins că după marele răsboiu pentru desrobire și unire nu vor mai fi țeri române subjugate, cum spuneà în prima redacțiunea a testamentului, nu vor mai fi o Transilvanie și o Basarabie sub stăpânire străină, ci toți Românii Daciei Traiane reînviate vor fi uniți într'o Românie mare și liberă.

«Cu această credință, cu această sperare, Constantin Vernescu ne-a spus, bun rămas, inima lui plină de atâta dragoste încetând să bată pentru țara și neamul ce a iubit atât de mult.

«El n'a avut fericirea să ajungă ziua cea mare ce aștepta, ziua în care credeà și 'speră. In vremi cumplite și dureroase pentru țară și neam, în

vremi de cumpănă mare pământului nostru și nouă, el s'a stins în anul de cele mai mari încercări și suferințe, 1917, în Februarie 8, la Iași, în cetatea de refugiu al celor ce au găsit acolo adăpost, în cumplitele vremi ale ocupațiunii dușmane a țerii de dincoace de Mărășești.

«El s'a stins, cu durere de moarte în suflet pentru suferințele țerii sale mult iubite și mult încercate, dar cu sperare și credință vie, sperare și credință de vieață dătătoare, în inima-i de dragoste plină.

«Binecuvântată să-i fie amintirea. Opera de binefacere ce a îndeplinit prin testamentul său îi asigură recunoștința și lauda generațiunilor viitoare, cât va fi cultură românească și o Țară Românească.

«Onoare memoriei lui !»

D-l *I. Bianu* amintește că, în conformitate cu deciziunea luată în ședința dela 9 Iulie, s'a intervenit la Ministerul Instrucțiunii spre a contribui cu suma necesară pentru 5 exemplare din *Catalogul Internațional de Literatură științifică*, editat de Societate Regală din Londra, dintre cari unul să se păstreze în biblioteca Academiei și câte unul în bibliotecele celor 4 Universități. Ministerul a răspuns că resursele Statului fiind foarte restrânse cererea nu poate fi satisfăcută. La 22 Noemvrie s'a primit o circulară dela Soc. Regală din Londra, prin care se arată că Conferința reprezentanților diferitelor Academii, ținută la Londra în zilele de 28 și 29 Septemvrie, a decis ca abonamentele pentru susținerea acestei mari întreprinderi științifice să se facă proporțional cu mărimea populațiunii fiecărei țeri și că, potrivit acestei deciziuni, România urmează să subscrie pentru 5 exemplare. După o nouă intervenție, prin care s'a arătat această dispozițiune a Conferinței, Ministerul a aprobat să subscrie pentru un singur exemplar din numita publicațiune, care să se păstreze în biblioteca Academiei. Rezultatul a fost comunicat Societății Regale din Londra, cu explicația că țara noastră se găsește în imposibilitate de a subscrie deocamdată pentru mai multe exemplare din cauza situației ei financiare și mai ales a deprețierii leului nostru.

D-l *St. C. Hepites* anunță că la 18 Ianuarie trecut a încetat din vieață, la Bornime lângă Charlottenburg, Wilhelm Foerster, membru de onoare al Academiei noastre dela 27 Maiu 1913. Defunctul a fost mai bine de 46 de ani directorul Observatorului astronomic din Berlin și mulți ani președintele Comitetului Internațional de măsuri și greutăți. Prin intervenția lui, sub influența lui Dimitrie Sturdza, cu care avea strânse legături de prietenie, țara noastră a fost admisă în această din urmă instituțiune înainte de a-și fi căpătat independența.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 18 FEVRUARIE 1921.

UN SECOL DELA MOARTEA LUI PETRU MAIOR.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice:

«La 14 Fevruarie s'au împlinit 100 de ani dela moartea lui Petru Maior. E unul din redeșteptătorii și apostolii ideii naționale latine ce Ardealul a dat neamului românesc în marea epocă istorică dela care a purces Renașterea română.

«Spre a aduce omagiul cuvenit memoriei lui, Academia Română a hotărît să comemoreze acest centenar prin o ședință solemnă publică, în care să se aprecieze activitatea marelui scriitor și propoveduitorului însuflețitor al redeșteptării neamului la o nouă vieață națională și culturală».

D-l *N. Iorga* cetește comunicarea pentru comemorarea lui ***Petru Maior***.

Dela Legațiunea Regală a Bulgariei sa primește publicațiunea *L'Ancien Art Bulgare par Bogdan Filow*, Berna 1919.

D-l *N. Iorga* spune că acestă carte, pe care a văzut-o răspândită și la Paris, nu cuprinde de fapt istoria artei bulgare ci istoria artei în Bulgaria. Probează aceasta afirmație cu câtevà exemple de artă românească trecute în această lucrare ca fiind de origine bulgărească.

D-l *V. Pârvan*, răspunzând deciziunii luate în ședința dela 28 Ianuarie expirat, cetește următorul raport:

«In chestiunea participării Academiei Române la «Uniunea Academică Internațională a Artelor Frumoase», am onoarea de a vă expune următoarele fapte:

«1. La ședința comemorativă a celei de-a 75-a aniversări a creării clasei de Arte Frumoase a Academiei Regale a Belgiei, au participat prin delegați, alăturea de academiile statelor mare, și vechi, academia sârbă și cea polonă prin ministrii plenipotențiari respectivi.

«2. Când s'a alcătuit proectul de statute la *constituire* au luat parte, «*représentés par des délégués munis de pleins pouvoirs*», Belgia, Spania, Statele Unite, Francia, Marea-Britanie, Italia alăturea de: Polonia, Serbia, Cehoslovacia. Ultimile trei țări nu prin «*Académies des Beaux-Arts*» propriu zise, ci prin «*Institutions assimilables*» (f. p. 3 din extrasul despre *Ședința comemorativă*.

«3. România a fost avută în vedere printre țerile care vor întrà de drept în compoziția nouei Uniuni internaționale pe baza simplei ei adesiuni.

«4. Scopul acestei Uniuni prevăzut la cap. II. al proectului de statute e

triplu: I. Desvoltarea şi înflorirea spiritului şi manifestărilor artistice în toate ţerile, II, Intervenirea pe lângă guvernele acelor ţeri care fac parte din Uniune pentru a le face toate propunerile pe care Uniunea le va crede folositoare, III, studiul chestiunilor sau executarea lucrărilor pe care o naţiune izolată nu le poate începe cu sorţi de izbândă.

«Interesele de politică culturală, internă şi externă ale naţiunei noastre cer ca România să nu lipsească acolo unde cele trei naţiuni slave ale Europei Centrale, Polonia, Cehoslovacia şi Jugoslavia joacă un rol.

«Interesele de cultură creatoare şi de cultură socială ne impun ca să nu lăsăm naţiunea noastră în afară de curentul cel larg de idei al Apusului. Dacă nu ar fi de cât schimbul de opere de artă şi de persoane care se va face în diferitele întruniri, expoziţii, publicaţii şi Muzee, şi încă se va fi atins una dintre ţintele pe care Statul nostru prin organele sale oficiale constituite n'a tost în stare timp de mai bine de jumătate de veac măcar să le indice. Descoperirea de către diferiţi călători apuseni, rătăciţi pe la noi a vechimei şi frumuseţei culturei şi artei noastre nu trebue în viitor să mai aibă aspectul commiserativ de azi: «dar ştiţi că nu sunteţi chiar aşà de sălbateci şi aculturali precum vă credeam».

«Statul român a înfinţat un Minister al artelor. Academia noastră trebue să-i aducă la cunoştinţă invitarea onorabilă ce a primit dela Uniunea Academică a Artelor Frumoase de a participà ca membru activ la lucrările ei şi să-i ceară a trece chiar acum în budget suma de 100.000 lei ca subvenţiune pentru acest scop. Suma cerută va trebuì fireşte cheltuită în chip productiv, nu prin simpla plătire a cotei — părţi ce ne va cădeà ca ţară având între 15 şi 20 milioanae locuitori (în schimb şi cu drept de vot superior), ci prin participarea efectivă la lucrările Uniunei, în domeniul nostru. Căci ţin să observ că şi această Uniune Internaţională ca şi cea mai veche umanistic-istorică la care suntem membri de acum doi ani, propriu zis nu cere ţerilor care participă nimic altcevà de cât a lucrà la ele acasă chestiunile care le interesează pe ele şi cu folosul în plus de a aveà şi tot sfatul şi ajutorul colegilor din alte ţeri pentru executarea, cât mai folositoare pentru toată omenirea, a acestor lucrări în esenţă naţionale şi ca subiect şi ca autori ai lor.

«Secţiunea literară a Academiei noastre n'are nevoe de nici o schimbare, fie în statute fie în compoziţia personalului ei, pentru a luà parte încă de acum şi de drept şi de fapt, cu toată autoritatea în chestiunile pe care le va tratà Uniunea Internaţională. In adevăr, o mare parte din Comisiunea Monumentelor Istorice, din personalul universitar şi de Muzee, precum şi din istoricii şi criticii care se ocupă cu artele, e cuprins în secţia respectivă ori în planul Academiei Române, în una din cele trei calităţi: activ, cores-

pondent, onorar. Chiar pentru muzică Academia poate fi reprezentată prin membrii ei onorar G. Dima şi G. Enescu. Şi dacă arhitecţii, sculptorii şi pictori români nu sunt încă în secţia noastră literar-artistică ori în cea istorică, — e deopotrivă vina lor ca şi a noastră. Căci Grigorescu d. p. n'a lipsit. Iar dacă Mincu n'a fost chiar membru activ al secţiei istorice, aceasta se datoreşte concepţiei strâmte care s'a avut totdeauna în Academie despre rostul acestei secţii. In orice caz pentru a nu dà cu expunerea mea impresii de fantezii reformatoare, ţin să accentuez că astăzi dacă am întemeià o secţie autonomă de arte, am fi în aceeaşi dificultate de-a ocupà locurile ca şi aceea pe care o avem la cele două secţii istoric—literare. De altfel punctul VIII al proectului de statute prevede asociarea la lucrările Uniunei chiar a persoanelor străine de comitet, specialişti recunoscuţi, în afară de organizaţia oficială a Uniunei, — astfel că nimic nu împiedecă cooptarea la lucrările noastre a tuturor artiştilor pe cari îi vom socoti de capabili a ne dà concursul lor folositor.

«Am onoare deci de a propune pe baza celor de mai sus, următoarele răspunsuri de dat la cele patru întrebări ce ni s'au făcut de U. A. I. a Artelor Frumoase:

«I. Suntem pentru întemeierea nouei Uniuni şi aderăm complet la statutele propuse.

«II. Nu există, în afară de secţiunea literară a Academiei Române, nici o Academie de Arte în România.

«III. Eventualele propuneri speciale ale noastre le vom face ulterior.

«IV. Starea rea a valutei noastre ne împiedică deocamdată de a numi pe cei doi delegaţi ai noştri, dar vom votà prin corespondenţă asupra punctelor înscrise la ordinea zilei de U. A. I. B. A.

«Incheind această expunere ţiu să vă citez două amănunte interesante petrecute acum doi ani la crearea Uniunei Academice Internaţionale pentru Litere şi Ştiinţe morale. Grecia nu aveà Academie. A cerut atunci şi i s'a admis ca să participe cu cevà care nu este, dar va fi. Rusia nu puteà să se prezinte, fiind bolşevisată. Rostouzez ca simplu particular a angajat pe cuvântul lui Academiile din ţara lui şi Uniunea a admis. Nu cred că am nevoe să adaog comentarii la aceste fapte».

D-l *I. Bianu* este de părere că toată Academia să fie angajată la proiectata Uniune, nu numai Secţiunea literară.

— Se aproabă, în unanimitate, raportul d-lui Pârvan dimpreună cu propunerea d-lui Bianu.

ȘEDINȚA DELA 25 FEVRUARIE 1921.

Preşedința d-lui *D. Onciul.*

D-l Preşedinte *D. Onciul*, deschizând şedința, zice:

«Vinerea trecută, la ora 8 şi 30 dimineața, a răposat la Mirceşti văduva lui Vasile Alecsandri, în vârstă de peste 90 de ani. Jelim cu această ocaziune trecerea din vieață a aceleia care a fost tovarăşa de vieață a poetului care a cântat în versuri nemuritoare virtuțile neamului, durerile și bucuriile poporului. Rămăşițele pământeşti ale defunctei au fost înhumate în cavoul din curtea caselor dela Mirceşti, lângă celea ale marelui poet. Academia a luat măsurile cuvenite, pentru ca obiectele ce se află în casă să fie puse sub încuietoare cu peceți, imediat după încetarea din vieață a d-nei Alecsandri».

Ministerul de Lucrări Publice înştiinţează prin scrisoare că d-l *L. Mrazec* a fost numit membru în Comitetul de perfecționare a Școalei Politehnic din Timişoara pe timp de 3 ani, ca delegat din partea Academiei.

D-l *N. Iorga* prezentă în dar cele din urmă publicațiuni ale sale şi anume: ***Românii și Grecii dealungul veacurilor cu prilejul îndoitelor nunți princiare din MCMXXI***, Bucureşti 1921 şi ***Introduction à l'Etude de la Roumanie et des Roumains***, Paris 1921.

D-l *I. Bianu* prezentă manuscriptul *Conscrierii urbariale* pentru satu Cuhnea (Konyha) din Maramureș făcute la 1774, găsit de actualul director al Școalei Normale din Sighetul-Maramureşului printre hârtiile rămase dela fosta direcțiune ungurească. Pàtru foi ale manuscriptului sunt scrise româneşte, cu litere latine şi ortografie ungurească, şi cuprind 9 întrebări despre starea proprietăților de pământ din acel sat, urmate de răspunsurile date de 4 țărani români în limba lor, însoțite de traducerea în ungureşte.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ EXTRAORDINARĂ DELA 1 MARTIE 1921.

IN ONOAREA A. S. R. PRINCIPELUI NICOLAE AL GRECIEI.

Preşedința d-lui *I. Brătescu-Voineşti*, Vicepreşedinte.

La şedință iau parte I. P. S. Lor Mitropolitul Primat al României Dr. Miron Cristea şi Mitropolitul Ardealului, Banatului şi părților ungurene Dr. N. Bălan, mai mulți membrii onorari și corespondenți ai Academiei.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* salută în numele Academiei pe

A. S. R. Principele Nicolae al Greciei prin următoarea cuvântare rostită în limba franceză:

Alteță Regală,

In numele Academiei Române am onoare a vă urà bun venit în mijlocul nostru.

Căsătoriile Moștenitorilor Tronurilor grecesc și român constitue un eveniment fericit nu numai pentru Familiile Domnitoare dar și pentru ambele popoare cari au misiunea de a desvoltà în Orientul european civilizația occidentală.

Alteța Voastră Regală găsește printre membrii instituțiunii noastre cei mai ferventi admiratori ai poeților, filozofilor, istoricilor și artiștilor vechei Elade, al cărei geniu a strălucit peste toate părților globului timp de aproape 30 de secole.

Nu ne îndoim că Grecia, considerabil mărită și puternic organizată mulțumită vitejiei și energiei poporului său, va urmà și mai înainte vechea tradiție și va face să reînvie gloria și strălucirea trecutului.

Rugăm pe A. V. Regală să primească respectoasele noastre mulțumiri pentru onoarea pe care ne-o face luând parte la una din ședințele Academiei Române.

A. S. R. Principele Nicolae răspunde în limba franceză următoarele:

Domnule Secretar General,

Sunt adânc mișcat de cuvintele măgulitoare pe care mi-ați făcut onoarea de a mi le adresà și vă aduc mulțumirile mele cu atât mai sincere, cu cât aceste cuvinte au fost rostite într'un moment în care inimile vibrează de comun acord și cu aceeași emoție cu prilejul căsătoriei Ducelui de Sparta cu o principesă din casa voastră regală, căsătorie care va fi urmată în curând de aceea a Moștenitorului Tronului român cu fiica Suveranului meu. Aceste două evenimente fericite, cari apropie într'un mod atât de intim casele noastre regale, nu vor puteà decât să strângă și mai mult legăturile cari întotdeauna au unit ambele noastre popoare ce urmăresc aceeași țintă de progres și de civilizațiune.

In afară de domeniul politic, care oferă ocazii atât de strălucite pentru înțelegeri sincere și frățesti, poporul român și cel grec vor găsi și un alt teren în care apropierea inimilor și a spiritelor deschide o largă cale de cooperație intelectuală, ins-

pirată de un același sentiment de dragoste pentru arte și litere și condusă de sentimentul înălțător care inspiră naturei omenești cultul frumosului și cercetarea gloriilor neperitoare pe cari generațiile trecute ni le-au lăsat drept moștenire.

Să-mi fie permis de a arătà aci speranța fierbinte că marile instituții de cultură atât din București cât și din Atena pătrunse de nevoia și de interesul schimbului de idei și de vederi și convinse de folosul pe care l-ar aduce studenților în litere și în diferitele ramuri ale științei vor puteà izbutì prin a găsì modalitățile unui acord intelectual și didactic, care ar da un avânt mai mare nobilelor lor sforțări îndreptate spre un scop comun și întru căutarea unui același adevăr.

Mărginindu-mă astăzi la enunțarea unei simple propuneri, care îmi place s'o sper va corespunde dorințelor atât ale savanților cât și ale tinerimii intelectuale ale ambelor țeri, am speranță că nu va fi greu de a da propunerii mele o formă practică, convins fiindcă din această comunitate de studii și acest schimb de lumini va naște o frățietate a spiritelor care va contribuì mai mult ca oricare altă legătură la apropierea ambelor noastre nații.

D-l. *Dr. V. Babeș* face o comunicare despre *Turbarea intermitentă, importanța ei pentru tratamentul antirabic.*

D-l *N. Iorga* expune, în limba franceză, o comunicare despre *Relațiunile culturale și de familie dintre Români și Greci.*

La orele 4 sosește Principele Sapieha, Ministrul Afacerilor Străine al Poloniei, care fusese invitat de d-l Iorga să ia parte la această ședință, însoțit de Ministrul Plenipotențiar al Poloniei și de personalul Legațiunii polone din București.

D-l *N. Iorga* salută pe *Principele Sapieha*, amintindu-i că este descendent, prin femei, al Marelui Domnitor al Moldovei Stefan cel Mare, mort la 1504, și că prin urmare, în vinele sale curge și o picătură de sânge românesc. Arată apoi secularele legături politice și culturale dintre România și Polonia. Aceste legături formează cea mai sănătoasă bază pentru o adâncă prietenie și o îndelungată conlucrare în viitor între Polonia reînviată și România reîntregită.

Principele Sapieha, într'o inimoasă cuvântare mulțumește Academiei Române pentru primirea ce i s'a făcut. Este foarte mândru de originea sa

românească, care contribue desigur la adânca dragoste pe care o are pentru nobilul popor român.

Dacă în trecut relaţiunile între ţerile Româneşti şi Polonia au fost prieteneşti, este convins că aceste raporturi vor deveni acum din ce în ce mai strânse întru acelaşi scop care este apărarea în contra unor pericole comune.

Nimeni decât membrii Academiei nu poate aprecià mai bine apropierea ambelor naţiuni cari au mai mult decât tradiţii istorice comune, căci s'au nutrit la aceeaşi civilizaţie latină.

In cosecinţă în afară de o apropiere pe terenul pur politic se impune şi o apropiere intelectuală, care va da naştere la o amiciţie eternă între ambele popoare.

La plecarea Principelui Sapieha d-l Secretar General *I. C. Negruzzi* îi oferă ca amintire din partea Academiei cele 3 volume de documente istorice publicate de răposatul I. Bogdan în colecţia Hurmuzaki (Suplementul II), privitoare la relaţiunile între Principatele Române şi Polonia în anii 1510—1703.

După ridicarea şedinţei A. S. R. Principele Nicolae şi Principele Sapieha se întreţin cu membrii Academiei. A. S. R. Principete Nicolae vizitează apoi o mică alegere de cărţi vechi greceşti tipărite în ţară şi de manuscripte greceşti precum şi colecţia numismatică a Academiei.

ŞEDINŢA DELA 4 MARTIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l Preşedinte spune că, în conformitate cu deciziunea luată în şedinţa dela 18 Fevruarie, în ziua de 26 Fevruarie, la ora 5 d. a., s'a prezentat la Palat împreună cu d-nii *I. C. Negruzzi, I. Brătescu-Voineşti* şi *St. C. Hepites*, membri ai Delegaţiunii, şi în faţa *Suveranilor* şi a *AA. LL. RR. Principesei Elisaveta a României* şi *Principele Gheorghe, moştenitorul tronului Greciei*, a dat cetire următoarei adrese :

Sire,
Mărită Doamnă,
Alteţe Regale,

Academia Română, luând parte, cu cele mai vii sentimente, la bucuria pentru fericita căsătorie a Alteţei Sale Regale Principesei Elisaveta cu Alteţa Sa Regală Principele Gheorghe Diadohul Greciei, bucurie manifestată cu însufleţire de Ţara întreagă, vine să prezinte prea respectuos Maiestă-

ților Voastre și Altețelor Voastre Regale omagiile și urările sale pentru acest fericit eveniment.

Alteța Sa Regală Principesa Elisaveta, prin aleasa grație și superioarele calități sufletești cu cari este înzestrată, și-a cucerit, chiar din frageda copilărie, toate inimile românești. Cele mai călduroase urări de fericire ale tuturor Românilor și ale Patriei întregi Vă însoțesc, Domniță, în noua patrie ce Vă este ursită și pentru a cărei fericire veți fi chemată să domniți lângă Augustul Vostru Soț.

Cu cele mai călduroase urări de fericire, România toată binecuvintează căsătoria Alteței Voastre Regale, Auguste Principe, cu Grațioasa noastră Domniță, aleasă să poarte în viitor strălucita coroană de Regină a nobilei Națiuni elene, cu care mai ales apropiate raporturi istorice și interese vitale comune ne-au legat în trecut și ne leagă în prezent. Fericita alianță a Altețelor Voastre Regale va întări și mai mult aceste legături firești între cele două Națiuni amice, cari reprezintă tradițiunile culturale ale celor două mari popoare ale antichității, Elenii și Romanii. în Sud-estul Europei.

Cu vie bucurie pentru fericitul act ce se îndeplinește prin binecuvântata unire între Augustele Case Domnitoare ale ambelor Națiuni, Academia Română aduce, cu cel mai profund respect și devotament, urările sale cele mai fierbinți pentru fericirea Augustilor Căsătoriți.

Trăiască Altețele Lor Regale Principele Gheorghe și Principesa Elisaveta, mulți ani fericiți!

Să trăiți, Sire!
Să trăiți, Mărită Doamnă!

M. S. Regele, adânc mișcat, mulțumește Delegațiunii pentru urările făcute, adăugind că manifestările de bucurie din partea tuturor claselor sociale, cu ocaziunea căsătoriilor Princiare, sunt dovada cea mai puternică de legăturile strânse dintre Dinastie și poporul ale cărui destine I-au fost încredințate

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 11 MARTIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice:

«Ieri s'a celebrat la Atena căsătoria A. S. R. Principelui nostru Moștenitor Carol cu A. S. R. Principesa Elena, fica MM. LL. Regelui și Reginei Greciei. Academia Română, luând parte la bucuria Dinastiei și a Țerii întregi pentru acest fericit eveniment, face urările cele mai călduroase pentru fericirea Augustilor Căsătoriți.

«Trăiască AA. LL. RR. Principiile Moștenitor Carol și Principesa Elena «Trăiască mulți ani fericiți»!

D-l *I. Bianu* înfățișează Academiei următoarele documente istorice puțin sau deloc cunoscute până acuma:

1. In colecția de portrete a Academiei se află un *portret al lui Mihaiu Viteazul* în formă de medalion mic (5 cm. diametru), care se vede că a fost tăiat de undeva, fără să se știe anume de unde. Acuma am văzut la d-l Colonel R. Rosetti o foaie cu 12 asemenea portrete de aceeași formă și dimensiuni, câte trei în rând orizontal, între cari și acesta al lui Mihai Vodă, care evident a fost tăiat dintr'un exemplar al acestei foi. Această foaie de portrete a fost gravată în secolul XVII și este probabil că a fost intercalată într'o carte de istorie. Exemplarul văzut la d-l Col. Rosetti nu pare a fi nici el complet, căci din marginea de jos lipsește cel puțin un rând de trei portrete. Așà cum este pe foaie sunt următoarele 12 portrete, având fiecare deasupra numele persoanei reprezentate, precum urmează:

Carolus IX. Suecorum. Gothor Vandal: Rex. (portretul)	Elisabetha Angliae Franc: Hibern: Regina. (portretul)	Fridericus IV. Com. Palat. R. Ren. Dux Ban. P. Elector. (portretul)
Christianus II. Dux Saxon. S. R. I. Archimares: et Elect. (portretul)	Philip. Ludou. Com. Pal. R. Bau: dul. Cliu: Mont. Dux. (portretul)	Ioh. Wilhelmus Dux Iuliae Cliu. et Mont. Com. M. et R. (portretul)
Henry de Bourbon Prince de Condé. (portretul)	Sigismund Bathori (portretul)	**Michael Vaiuoda** (portretul)
Nicolaus Com. Serin. (portretul)	Stephanus Bochkay (portretul)	Georgius Basta (portretul)

Portretul lui Mihaiu Viteazul este făcut după cel frumos și cunoscut al lui Sadeler, și aflarea lui pe această foaie între alți suverani și potentați ai timpului arată celebritatea la care ajunsese marele nostru Voevod în toată Europa, în epoca care i-a urmat domniei lui scurte dar mărețe.

2. Intre alte cărți rare și însemnate pentru țara noastră, pe cari d-l Colonel R. Rosetti le-a adunat în Londra pe timpul cât a fost Atașat Militar al țerei în Anglia (1918—20) se află una aproape cu totul necunoscută*) dar foarte însemnată. Are titlul *Travals in Turkey and back to England. By the late Reverend and Learned Edmund Chishull, B. D. Chaplain to the Factory of the Worshipful Turkey Company at Smyrna. London, printed by W.*

*) Este citată o singură dată — pe cât știu — în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, anul IV, 1911, pag. 25, 28, de d-l O. Lugoșanu, dar după alte citate străine.

Bowyer in the Year MDCCXLVII. In folio, 192 pagine precedate de VIII (titlu şi prefaţă) şi 2 foi cu *the names of the subscribers.*

Autorul E. Chishull, cunoscut epigrafist dela sfârşitul secolului XVII şi începutul XVIII, care prin toate locurile pe unde a umblat a cules inscripţii grece şi latine, pe cari le-a publicat în câteva scrieri şi chiar în acest volum. Această carte postumă cuprinde jurnalul de călătorie, întoarcerea din Asia Mică în Anglia însoţind pe Lord Paget, fost ambasador la Constantinopol. Jurnalul călătoriei începe la 21 April 1699 şi se încheie la 13 Maiu 1703. Călătoria s'a făcut pe uscat şi a trecut peste Ţara Românească şi Transilvania.

La Dunăre a ajuns la 20 April 1703 şi a doua zi ambasadorul Paget a fost întâmpinat la Turtucaia din partea Domnitorului Ţerei Româneşti Brancovanu de vărul său «Contele» Toma «Cantacuzeno». Călătoria prin ţară a ţinut până la 5 Maiu, apoi a trecut în Transilvania din ale cărei hotare a eşit spre Ungaria la 3 Iunie.

Scriitorul, fiind un om de mare cultură şi însoţind persoana de înaltă situaţie a Ambasadorului englez, cele văzute şi auzite de ei în ţară sunt de un interes deosebit. Mai ales sunt interesante informaţiile despre convorbirile cu marele învăţat al timpului Constantin Cantacuzino Stolnicul, unchiul lui vodă Brâncovanu.

3. Este cunoscută marea însemnătate ce are în istoria filologiei româneşti Dicţionarul de Buda publicat la 1825 cu titlul: «*Lesicon românescu-lătinescu-ungurescu-nemţescu quare de mai mulţi autori, în cursul a trideci, şi mai multoru ani s'au lucratu.*» Inaintea textului dicţionarului se află două celebre tractate: unul *Orthographia romana, sive latino-valachica, una cum clavi, qua penetralia originationis vocum reserantur*; aceasta este întâia motivare pe larg a Şcolii Ardelene pentru scrierea limbei cu litere latine şi părăsirea scrisorii cirilice (55 pagine); celalalt este: ***Dialogu pentru inceputul limbei Română — întră Nepotu şi Unchiu,*** scris de Petru Maior, care îşi expune aici ideile sale pline de admirabil bun simţ despre originea limbei române şi felul legăturilor ei cu latina şi cu celelalte romanice.

In precuvântarea Tipografiei Regele din Buda editoare dela 1825 se spune că începutul lucrării îl făcuse Călugărul Samoil Klein, fost revizor şi corector pentru cărţile româneşti, cari se editau de acea Tipografie, că a fost continuată şi refăcută şi desvoltată de alţii pe cari îi spune pe nume. Până acum nu se ştiă însă cât de departe ajunsese lucrarea lui Samoil Klein mort la 1806. Acum colegul nostru corespondent Părintele Zenovie Păclişan a avut norocul să găsească două documente, cari luminează pe deplin chestiunea: La 1806 Samuel Klein avea gata şi dat la tipar manuscriptul pentru două dicţionare, unul românesc-latin-german-unguresc (valachico-latino-germanico-hungaricum), celalalt latin-român-german-unguresc (latino-

valachico-germanico-hungaricum). Tipografia editoare a şi publicat câte un prospect pentru amândouă aceste dicţionare, dând ca specimen, întâile două pagine din fiecare împreună cu o înştiinţare în limbile germană şi română, în care se spune că dicţionarul *latin-român* etc. va fi cam de 80 de coale (1280 pagine), iar cel *român-latin* etc. numai cam de 30 de coale (480 pagine). Prospectul arată că dicţionarele aveau să fie tipărite în formatul in 8° mic (16/9 cm): el a fost împărţit în ţară pentru căutarea abonamentelor, cari să acopere cheltuelile tiparului. Autorul lucrării a murit însă chiar în acel an şi lucrările nu s'au mai tipărit, iar manuscriptul lor se va fi nimicit cine ştie unde şi cum, căci până astăzi nu s'a mai găsit.

Notă. — Părintele Z. Pâclişan dă amănunte interesante despre această descoperire a sa într'un articol «Din istoria Dicţionarului de Buda» publicat în revista «Transilvania» No. 4 (April) 1921, pag. 260 . 269.

ŞEDINŢA DELA 18 MARTIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

Dela Ministerul Muncii şi Ocrotirilor Sociale se primeşte înştiinţare că d-na A. D. Xenopol a dăruit o parte din biblioteca regretatului ei soţ, fost membru al Academiei, pentru a fi transportată în Arad şi pusă, spre a fi folosită, la îndemâna populaţiunii de acolo. In semn de recunoştinţă, Ministerul a luat iniţiativa facerii unui parastas la Sfânta Mitropolie mâine 19 Martie, la ora 10 dimineaţa la care roagă a luà parte şi Academia.

— Se deleagă, ca reprezentanţi ai Instituţiunii noastre la proiectata solemnitate, d-nii Preşedinte *D. Onciul*, Vicepreşedinte *I. Brătescu-Voineşti* şi *D. Gusti.*

D-l *I. Bianu* aminteşte că în acest an se împlineşte un secol dela naşterea marelui poet naţional şi cea mai strălucită glorie a Academiei Vasile Alecsandri. Propune să se iea măsuri pentru comemorarea cu această ocaziune a «Bardului dela Mirceşti».

D-l *I. Brătescu-Voineşti* este de părere să se intervină la Ministerul Instrucţiunii pentru a da ordine tuturor şcoalelor, de toate categoriile, să organizeze serbări în amintirea acestui fruntaş al românismului.

— Se aproabă amândouă propunerile. Şedinţa solemnă festivă se va ţineà în cursul sesiunii generale; discursul festiv va fi rostit de d-l *G. Bogdan-Duică.*

D-l Preşedinte *D. Onciul* prezintă în dar din partea d-lui Mauriciu Blank un manuscript pe care l-a procurat acum vreo 8—9 ani dela un negustor de antichităţi din Budapesta. Manuscrisul, pe care vânzătorul l-a cumpărat împreună cu alte obiecte din succesiunea unui episcop catolic, este scris în 1806. Nu e originalul ci o copie, după cum se constată din titlu: *Cartea Împăraţilor ce se zice Onografu* în loc de *Hronografu* şi cuprinde istoria lumii dela Adam până la căderea Constantinopolului. Partea dela început tratează despre facerea lumii, urmează apoi căderea împăraţilor, cevà din răsboiul Troian şi câtevà anecdote. Este scris probabil în Ardeal şi lucrat cu multă îngrijire, cu litere foarte frumoase în două culori. Volumul este interesant prin conţinutul şi limba lui, apoi pentru chenarele, desemnurile şi micile frontispicii din interior.

— Se vor exprimà d-lui Blank mulţumirile Academiei.

D-l *N. Iorga* prezentă pentru colecţiunile bibliotecii publicaţiunea ***Ramon de Basterra, La Obra de Trajano***, Calpe 1921.

D-l *S. Mehedinţi* spune că cu ocaziunea unei călătorii prin provincie s'a convins de câtă încredere se bucură Academia în faţa opiniei publice. Cetăţenii ştiu cu câtă sfinţenie se respectă de Academie voinţele celor cari i-au pus la dispoziţie produsul muncii lor şi că nici un ban nu se cheltuieşte de această Instituţiune fără un folos real. Mulţumită acestei administraţii cinstite şi chibzuite, alte donaţii şi testamente sunt în prespectivă. Pentru recunoştinţa ce se cuvine ctitorilor acestui aşezământ de înaltă cultură, propune să se fixeze o zi în care să se comemoreze în fiecare an toţi donatorii defuncţi ai Academiei, făcându-se pe rând, asupra celor mai importanţi dintre ei, câte o biografie mai completă.

— Propunerea se aproabă cu unanimitate. *Şedinţa solemnă pentru comemorarea donatorilor defuncţi ai Academiei* se va ţineà în fiecare an în sesiunea generală.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 25 MARTIE 1921.

Preşedinţa d-lui *V. Pârvan*, vicepreşedinte.

D-l *N. Iorga* expune a doua parte a comunicării sale cu subiectul ***Relaţii româno-polone după epoca omagiului moldovenesc.***

D-l *N. Iorga* prezintă apoi ultimele sale publicaţiuni: ***Nouvelles Notes sur les relations entre Roumains et Grecs***, Bucarest 1921 şi ***Secretul culturii franceze***, conferinţă ţinută la Cercul Analelor (Paris) în ziua de 14 Fevruar 1911. Bucureşti 1921.

Dela d-l Carl Schuchhardt se primeşte publicaţiunea sa *Die Sogenannten Trajanswalle in der Dobrudscha*, Berlin 1918.

D-l *I. Bianu* ceteşte următoarea scrisoare adresată de Academie d-lui Ministru al Instrucţiunii:

«Legea promulgată prin decretul No. 749 dela 29 Martie 1879, prin care se declară Academia Română de Institut Naţional, prescrie că Academia întreţine relaţiunile ei cu guvernul prin Ministerul Instrucţiunii. In această calitate avem onoare a vă rugà să binevoiţi a luà cunoştinţă de cele următoare şi a susţine drepturile şi interesele Academiei şi prin aceasta ale culturei naţionale înaintea Guvernului şi a Corpurilor Legiuitoare.

«Vă este cunoscută situaţia pe care Academia Română o are în vieaţa şi îndrumarea culturei superioară a neamului nostru. Vă este cunoscut asemenea că Academia,—pe lângă activitatea ştiinţifică pe toate terenele şi literară naţională, pe care o desvoltă în mijlocul neamului nostru de mai mult de o jumătate de secol, atât prin lucrările ei de corp constituit: publicaţii, premii, hotărîri îndrumătoare, cât şi prin activitatea membrilor ei,—a luat asupră şi sarcina de a înfiinţa şi desvoltà în capitală o ***bibliotecă***, absolut necesară pentru studiile superioare privitoare la pământul ţerei, la trecutul şi la toate manifestările vieţei neamului nostru (limbă, literatură, obiceiuri etc.) în legătură cu neamurile conlocuitoare, vecine sau îndepărtate, înrudite sau de alte rasse.

«Când biblioteca Academiei astfel concepută a ajuns la o desvoltare însemnată, ea a fost pusă la dispoziţia studioşilor.

«In toate ţerile şi statele cu aspiraţii culturale asemenea biblioteci sunt făcute, susţinute şi desvoltate de Stat prin mijloacele lui, fiind aceasta una din obligaţiile impuse Statului prin misiunea lui culturală.

«La noi Statul nu s'a arătat apt pentru îndeplinirea acestei îndatoriri. La înfiinţarea Universităţii din Bucureşti (1864) s'a luat vechea bibliotecă a liceului S-tu Sava şi s'a aşezat în localul Universităţii, dându-i-se numele de Bibliotecă Centrală. Dar nu i s'a dat nici local îndestulutor şi potrivit, nici mijlocele necesare pentru a se puteà îmbogăţi după trebuinţele unei biblioteci universitare, nici personalul competent şi îndestulător pentru organizare şi desvoltare. Serviciul acelei Biblioteci a Statului fiind socotit ca un serviciu administrativ, puţinul personal de funcţionari se schimbà cu schimbările guvernelor. Ba într'o vreme a fost scoasă din palatul Universităţii şi instalată într'un *local închiriat*; de două ori a fost astfel mutată ca ori ce chiriaş în nişte case vechi cu totul nepotrivite pentru trebuinţele unei biblioteci. Este probabil un caz unic în lume!

«In acelaş timp Academia Română, mai ales de la 1884 încoace, desvoltă stăruitor biblioteca ei atât prin cumpărare cât mai ales prin donaţiuni şi schimb de publicaţii cu alte instituţii similare.

«In timpul marei crize financiare dela 1901, bugetul Statului fiind supus la o cercetare minuţioasă, s'a constatat că, aşa cum erà, Biblioteca Centrală tot costà cam 70—80,000 lei pe an pentru chiria localului, personalul şi puţinele cumpărături cari se făceau. Fiind atunci conducătorul guvernului marele cărturar Dimitrie Sturdza, care erà şi Secretarul General al Academiei, a hotărît ca Biblioteca Statului să fie dată Academiei, spre a o încorporà în colecţiile ei şi spre a se întemeià astfel o bibliotecă cu putinţă de a aveà o desvoltare statornică şi o organizare raţională. Aceasta s'a făcut prin legea dela 11 Aprilie 1901, prin care Statul se îndatorà a contribuì pentru desvoltarea colecţiilor şi pentru personal cu subvenţiunea anuală de 25,000 lei. Biblioteca dată de Stat în acest fel Academiei cuprindeà aproximativ 26.000 opere în 48,000 volume şi o mică colecţie de stampe necatalogate.

«Inainte de 1901 Academia pusese însă la dispoziţia învăţaţilor spre folosire biblioteca ei, întru cât se puteà face aceasta în localul şi cu personalul ce aveà. După 1901 blibiioteca Academiei a fost deschisă publicului, după regulele stabilite de dânsa atât pentru comunicarea în sala de lucru cât şi pentru împrumutare acasă.

«Astăzi biblioteca Academiei este cea mai bogată bibliotecă ce a fost vreodată în ţară şi unica pentru tot ce priveşte ţara şi neamul românesc.

«Colecţiile ei se compun din următoarele serii:

«*1. Cărţi tipărite* cam de 200,000 volume, împărţite în două serii: cărţi şi publicaţii periodice. Consultarea lor se face într'o sală de lucru în orele 8—12 şi 2—6 de persoane admise după anumite regule; sau se împrumută acasă la diferite categorii de persoane determinate prin regulament. Pentru a asigurà adunarea cât mai completă a tuturor produselor artelor grafice (tipogafii, litografii etc.) din ţară, cărţi, broşuri, reviste, ziare, foi volante, etc. destinate publicului, după cererea Academiei, s'a făcut la 1885 şi s'a refăcut la 1904 legea exemplarelor obligatorii, cum este în toate ţerile de cultură, pe cari tipografiile şi celelalte stabilimente de arte grafice sunt îndatorate să le dea spre păstrare atât bibliotecei Academiei, cât şi bibliotecei Universităţii din Iaşi şi Fundaţiei Universitare Carol I din Capitală. Dar dintre aceste trei biblioteci numai a Academiei se conformează obligaţiunii legii de a urmărì, a adunà şi a păstrà imprimatele prescrise prin lege, aşa că numai ei se adresează publicul pentru ori ce fel de copii şi certificate după publicaţiile apărute, ceea ce îi necesitează un serviciu special».

«*2. Manuscripte:* româneşti 4680 volume, slavice 633, greceşti 987, orientale (arabe, persane, turce, ebraice) 182.

«3. *Documente istorice* 45,560.

Câteva manuscripte şi cea mai mare parte din documentele istorice româneşti în limbile slavă şi română, au fost trimise dinaintea invaziei inamice din toamna 1916 la Iaşi, de unde au fost duse la Moscova».

«Pentru studiile asupra manuscriptelor şi documentelor este întocmită o sală de lucru deosebită, înzestrată cu cărţile cari se folosesc mai des, iar alte cărţi trebuitoare se aduc dela biblioteca cărţilor tipărite.

«4. *Stampe* privitoare mai ales la ţerile şi neamul românesc în trecut şi acum: 1450 hărţi geografice şi 750 atlase, 3335 portrete, 1704 tipuri şi costume, 793 privitoare la istoria militară, 1073 architectură, şi altele.

«5. *Colecţia de muzică*—cu deosebire compuneri româneşti — are un început de câteva sute de bucăţi, care stau încă necatalogate.

«6. *Colecţia numismatică* formată din monete antice dela popoarele barbare dela Carpaţi şi din Balcani; monete grece şi romane din cetăţile pontice; greutăţi antice de plumb sau de piatră; monetele Domnitorilor români dela reîntemeerea vieţei de stat româneşti până în zilele noastre, împreună cu cea mai bogată—aproape completă — colecţie de medalii româneşti sau privitoare la ţerile române.

«Colecţiunile Academiei amintite în rândurile precedente sunt adevărate comori naţionale. Foarte multe din materialele lor sunt de o valoare mai pe sus de orice preţuire bănească, cum sunt: cărţile vechi româneşti din secoli trecuţi, dintre cari multe sunt exemplare unice sau foarte rare; toate manuscriptele şi documentele, portretele, hărţile geografice şi toate celelalte adunate cu multă stăruinţă şi cu mari cheltueli de unii din cei mai de frunte intelectuali ai neamului din secolul trecut (A. Papiu Ilarian, D. A. Sturdza, D. C. Sturdza-Scheianu şi alţii) şi continuate cu stăruinţă neadormită de Academie de o jumătate de secol încoace.

«Aceste colecţiuni sunt în neîncetată creştere. Cu deosebire secţiunea cărţilor şi a periodicelor ia după răsboiu o desvoltare mult mai mare decât înainte. Pe deoparte tipăriturile obligate de lege, cari vin acum din ţara întregită dela Nistru până la Tisa, sunt înzecit mai multe; pe de altă parte numele ţerei şi al neamului, în urma marelui răsboiu, a crescut şi s'a făcut cunoscut prin toate ţerile de cultură de pe glob. Una din urmări este o mare afluenţă la Academie de publicaţii şi propuneri nouă de schimb. cari vin din multe ţeri şi cu deobebire din amândouă Americele şi din Japonia.

«Astfel România intră—prin mijlocirea Academiei — în legături din ce în ce mai largi cu mişcarea ştiinţifică mondială şi prin aceasta biblioteca ei devenită a ţerei şi a neamului se îmbogăţeşte fără încetare. Prin aceasta Academia îndeplineşte una din principalele obligaţiuni culturale superioare ale Statului.

«Primirea, catalogarea, buna păstrare a acestor colecțiuni; corespondența necesară pentru procurarea lor, precum și punerea lor la dispoziția învățătorilor, studenților, etc. spre folosire, cere atât un local apropriat, sigur și încăpător, cât și însemnate cheltueli pentru personal și material.

«Academia a făcut și face din mijloacele ei bănești sacrificii atât de mari pentru desvoltarea, intreținerea și serviciul acestei biblioteci, încât ea este prin aceasta greu stânjenită în propria ei activitate științifică, care este menirea principală pentru care a fost reorganizată prin legea dela 1879. Astfel ea poate dispune de sume mult prea restrânse atât pentru explorări și cercetări științifice, cât și pentru publicațiuni.

«Ingrijita administrare a fondurilor proprii ale Academiei i-a atras și-i atrage donațiuni și legate. Cele mai multe sunt însă, deși de mare valoare morală prea mici ca valoarea bănească, și aproape toate cu destinație fixată prin actele de danie pentru întrebuințarea veniturilor.

«Din vânzarea publicațiunilor Academiei se pot realiză sume cu totul neînsemnate, atât din cauză că ele pot interesà mai ales un restrâns număr de învățați, cât și fiindcă sute de exemplare se dau gratuit nu numai membrilor ei, dar și școalelor și altor instituții culturale din toată țara, și un însemnat număr de exemplare sunt trimise institúțiilor științifice străine cu care se întrețin relațiuni de schimb.

«Din aceste cauze Academia nu mai poate suportà singură cheltuelile întreținerii și desvoltării bibliotecii care crește atât de îmbucurător sub conducerea ei.

«Serviciul pe care îl face Academia prin biblioteca ei este un serviciu de Stat, cum a și fost recunoscut atât la 1901, când Statul a cedat prin lege Academiei colecțiile fostei lui Biblioteci Centrale cu modesta subvențiune anuală de 25.000 lei, cât și în anul trecut, când a acordat un adaos de subvențiune de lei 50.000.

«In această stare de lucruri Academia se adresează Guvernului țerei cu rugămintea de a i se pune la dispoziție din partea Statului mijloacele necesare pentru îndeplinirea misiunii, pentru care a fost creată ca Institut Național prin legea dela 1879, misiune a cărei însemnătate este acuma cu atât mai imperioasă cu cât țara s'a lărgit și s'a înălțat și prin urmare activitatea Academiei trebue să fie crescută și ea, atât pentru influența ei culturală în lăuntrul hotarelor Statului, cât și pentru prestigiul ce trebue crescut înaintea lumii. Trebuințele acestea sunt de două feluri: *localul, îmbogățirea și organizarea colecțiilor.*

«I. *Localul.*—Chiar prin legea de înființare dela 1879 Statul s'a îndatorat să deà Academiei un loc pentru clădirea edificiului ei. Un început de executare a acestei îndatoriri s'a făcut întâi prin legea dela 7 Maiu 1896, prin

care s'a dat Academiei terenurile și casele cumpărate de Stat în Calea Victoriei No. 133, 135 și 137, case cari servesc Academiei ca local provizoriu. Această îndatorire a fost apoi mărită, când statul prin legile de la 2 Aprilie 1885 și 4 Iunie 1904, a impus Academiei sarcina de a primi și păstrà toate produsele atelierelor de arte grafice din țară, cari astăzi sunt mai mult ca înzecite decât erau la 1904.

«Satul, recunoscând îndatorirea sa de a da fondurile necesare pentru construirea localului definitiv necesar Academiei și colecțiilor ei în locul actualului local neîncăpător, nepotrivit și absolut lipsit de siguranță necesară, a pus la dispoziția Academiei—prin legea dela 5 Martie 1912—pentru clădirea și instalarea bibliotecei un credit de 3.000.000 lei; din acest credit s'a ridicat însă numai 100.000 lei pentru planuri și lucrările pregătitoare.

«Răsboaele urmate din 1912 încoace au făcut cu neputință executarea lucrărilor, Statul a rămas deci din 1912 dator către Academie cu suma de trei milioane lei pentru localul și instalarea bibliotecii.

«Vă rugăm deci, Domnule Ministru, să faceți ca să se deà echivalentul acelei sume după valoarea actuală a banilor și a lucrărilor pentru realizarea planurilor pregătite în 1912.

«*II. Creșterea și organizarea colecțiunilor și personalul.*—Pentru desvoltarea bibliotecii în viitor: cumpărări de cărți, manuscripte, documente, stampe, monete, abonamente de reviste, și legatul lor, precum și pentru personalul necesar primirii, catalogării și punerii la dispoziția cercetătorilor a tuturor acestor materiale, este necesar ca Statul să contribuie cu o subvenție fixă anuală deocamdată de 500.000 lei.

«Pentru aprecierea acestor cereri trebue să se țină în seamă faptul că Biblioteca Academiei face funcțiune de Bibliotecă publică centrală a întregii României întregite, fiind singura desvoltată și înzestrată în vederea studiilor istoriei, limbei, literaturei și etnografiei naționale. Colecțiile ei nu numai că sunt folosite de toți învățații români, cari vin să facă cercetări pe aceste terenuri naționale, dar ea are și un serviciu de împrumutare care dă spre folosire cărțile trebuitoare la cele 4 Universități ale României Mari, la 2 Politechnice și la alte școale superioare. Astfel sacrificiile pe cari Statul le va face pentru Academie și pentru biblioteca ei vor servi pentru toată mișcarea de știință și de înaltă cultură a întregei romănimi.

«Nu ne îndoim că atât Guvernul cât și corpurile Legiuitoare, înțelegând imperioasa necesitate de a organizà temeinic înalta cultură a neamului și producția științifică prin care ea are a se manifestà, vor dà fără precupețire Academiei Române mijloacele arătate și neapărat necesare pentru realizarea unuia din cele mai înalte scopuri ale unui Stat modern, care numai atunci își asigură o stabilitate a bazelor sale morale, dacă e un stat cultural».

ŞEDINŢA DELA 1 APRILIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

Dela Rectoratul Universităţii din Cluj se primeşte publicaţiunea «*Fêtes de l'inaúguration de l'Université Roumaine de Cluj* — 31 janvier — 2 février 1920» Bucureşti 1920.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 8 APRILIE 1921.

Preşedinţa d-lui *I. Brătescu-Voineşti*, Vicepreşedinte.

D-l *N. Iorga* expune a treia parte a comunicării sale cu subiectul *Relaţii româno-polone după epoca omagiului moldovenesc.*

ŞEDINŢA DELA 15 APRILIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

Dela d-l Arhitect I. N. Socolescu se primeşte în dar un inel de aur găsit de d-sa cu ocaziunea săpăturilor făcute în 1896 în terenul ocupat pe atunci de biserica şi curtea fostei mănăstiri Sf. Ioan, în vederea clădirii actualului palat al Cassei de Depuneri, Consemnaţiuni şi Economie. Inelul are deasupra o emblemă artistic săpată şi două litere cirilice К şi Д, iar în interior data 1699. Scobitura ornamentelor, literelor şi ţifrelor este plină cu un şmalţ special şi uniform, dovadă că datarea s'a făcut odată cu emblema şi literele.

Centrala Băncilor Populare, răspunzând intervenţiunii făcute în conformitate cu deciziunea luată în şedinţa dela 18 Fevruarie a. c., face cunoscut că ţine la dispoziţia Academiei suma de 5.000 lei pentru tipărirea lucrărilor în vederea serbătoririi centenarului mişcării lui Tudor Vladimirescu, neputând satisface cererea în întregime.

Dela d-l Arhitect I. N. Socolescu se primeşte următoareo scrisoare :

«Ca omagiu memoriei fratelui meu mai mare Toma, care m'a protejat şi îndrumat în anii copilăriei şi dorind ca, în limitele modestelor mele mijloace, să contribuiu la studiul şi cercetările ce se vor face asupra, *Architecturei şi Artelor decorative româneşti* (sculptate în piatră s'au lemn; pictate, ţesute sau brodate; lucrate în orice metal, etc.) în România Mare sau în alte ţinuturi în afară de hotarele actualo, vă rog respectuos, Domnule Preşe-

dinte, să bine-voiţi a aprobà primirea unei danii din partea mea, de lei cincizeci de mii (50.000) în rentă română 5% din 1920, valoare nominală, ce am dupus la Cassa de Depuneri, Consemnaţiuni şi Economii, pe numele şi la disposiţia Onor. Academiei Română, cu recipisa No. 52757 din 2 Aprilie 1920, aci alăturată.

«Această sumă va servì ca fond special, din venitul căruia, acumulat, să se deà la fiecare trei ani un premiu de cinci mii (5000) lei, cum se specifică mai jos.

«Fondul va purtà numele de : «*Fondul Fraţii Toma şi Ioan N. Socolescu Architecţi*».

«Concursul pentru premiul de dat, va aveà loc la fiecare trei ani.

«Programul concursurilor se va stabili de Onor. Academia Română, Secţiele de istorie şi litere, iar când va fi o secţie a Artelor Frumoase, şi de această secţie.

«La fixarea programului concursurilor şi judecărilor să fie învitaţi a luà parte şi un delegat al Societăţii Architecţilor Români, fondată la 26 Fevruarie 1891 şi un delegat al Comisiunei Monumentelor Istorice.

«Primul concurs se va anunţà imediat după acceptarea acestei danii şi îndeplinirea formelor legale, iar judecarea lui va aveà loc la 10 Noemvrie 1924.

«Pentru acest prim concurs, doresc ca subiectul să fie : «*Cercetări asupra origini architecturei şi artelor decorative româneşti*» cu cât mai multe ilustraţiuni.

«Atât pentru acest prim concurs, cât şi pentru cele viitoare, Onor. Academia Română are dreptul a aprecià şi decide dacă este caz a da premiul întreg unei singure opere, din cele prezentate, sau a împărţi premiul, sau chiar a nu-l atribui nici unui concurent, dacă lucrările ce se vor presentà nu vor aveà o valoare reală.

«In acest caz premiul următorului concurs va fi cumulativ».

— După discuţiunea urmată se aproabă în principiu acceptarea donaţiunii sub rezerva modificării de către d-l Socolescu, prin actul de donaţie ce urmează a face, unora din condiţiunile specificate în scrisoare şi anume :

a) acordarea premiilor să se facă de toate Secţiunile Academiei, adică şi de Secţiunea ştiinţifică ;

b) cooptarea unor persoane străine de Academie pentru stabilirea subiectelor şi cercetarea lucrărilor prezentate la concursuri să rămână la aprecierea Academiei pentru fiecare caz în parte ;

c) alegerea subiectelor pentru al doilea concurs şi următoarele, precum şi acorderea premiilor să se facă în adunările generale, aşà cum prescrie art. 7 din Statutele Academiei.

D-l *St. C. Hepites* prezentă următoarele publicaţiuni:

a) *Consideraţiuni generale asupra regimului precipitaţiunilor atmosferice în România* de Enric Otetelişanu şi G. D. Elefteriu;

b) *Buletin lunar* — Ianuarie 1921 stil nou — Nr. 1 din Seria II. vol. I, al Institutului Meteorologic Central al României.

D-l *I. Bianu* aminteşte că prin trecerea la cele de veci a colegului I. Caragiani s'a încheiat seria fruntaşilor intelectuali ai românismului cari au fost numiţi prin decrete domneşti întâii membri ai Academiei, la înfiinţarea ei în 1866 şi 1867. Munca fără preget a acestor corifei în ogorul culturii neamului, străduinţele lor vrednice de admiraţie în împrejurări atât de grele pentru stabilirea ortografiei spre unificarea limbii şi a culturii, perseverenţa în cercetările istorice pentru stabilirea originii şi drepturile poporului român în concertul popoarelor europene, atrag privirile retrospective cătră acea măreaţă pleiadă de bărbaţi, a căror constelaţie pe firmamentul culturii româneşti ocupă un loc de frunte. Este o datorie de pietate ca amintirea acestor înaintaşi ai noştri, dintre cari unii au întreţinut activitatea acestei înalte instituţiuni timp de jumătate de secol şi al căror ultim tovarăş i-a urmat în veşnicie numai de câteva luni, să fie serbătorită de Academie printr'o şedinţă solemnă în viitoarea sesiune generală.

ŞEDINŢA PUBLICĂ DELA 22 APRILIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l *St. C. Hepites* zice: «Aduc cu întristare la cunoştinţa Academiei încetarea din vieaţă la 15 curent, în vârstă de 89 de ani, a Membrului nostru de Onoare dela 1905, Generalul-Adjutant Barozzi. Cu dânsul s'a stins cel din urmă ofiţer al primei promoţiuni a Şcoalei Militare din Bucureşti, care începuse a funcţionà în 1850.

«Mulţi ani din vieaţa sa Generalul Barozzi i-a petrecut mai întâi ca profesor şi apoi ca director al Şcoalelor Militare din Bucureşti şi Iaşi, unde eu însumi l-am avut ca profesor de fortificaţiune acum 53 de ani. Foarte mulţi din ofiţerii cari s'au luptat în răsboiul Independenţei noastre precum şi cei mai în vârstă din cei care ne-au dat ţerile surori, au fost elevii săi. Toţi îşi aduc aminte cu drag de bunătatea şi capacitatea sa.

«Meritul cel mare al Generalul Barozzi este că, numai mulţumită stăruinţei şi energiei sale, se datoreşte că Harta Ţerii — la care încă şi acuma se

lucrează — este opera Ofiţerilor noştri din Institutul Geografic al Armatei, organizat de dânsul.

«Odată cu înfiinţarea de către Domnitorul Carol a Societăţii noastre de Geografie în 1875, Constantin Barozzi, pe atunci Colonel, Şeful Depozitului de Răsboiu, a fost ales unul din Vicepreşedinţi, demnitate pe care a păstrat-o până la moarte, în curs de 46 de ani, fără nici o întrerupere.

«Modestia, care-i-a caracterizat toată lunga sa vieaţă, a acoperit cu un văl şi moartea lui, căci nici Academia, nici chiar Societatea de Geografie nu i-a prins de veste decât foarte târziu când aceste Instituţiuni n'au mai putut fi reprezentate aşà după cum ar fi dorit la ceremonia funebră a îmmormântării fostului lor Membru de Onoare şi Vicepreşedinte.

«Să-i fie ţărâna uşoară! căci Generalul adjutant Barozzi a fost într'adevăr un om bun, drept, capabil, util ţerii sale, la a cărei conducere a luat parte ca Ministru de Răsboiu».

D-l *N. Iorga* expune comunicarea anunţată despre *Relaţiile moldo-polone în secolul al XVIII-lea şi al XIX-lea.*

Dela Societatea Ocrotirea Orfanilor de Răsboiu se primeşte invitaţie la al doilea congres general al ei, care se va ţine la Cluj, sub Inaltul Patronaj al M. S. Reginei, în zilele de 15 şi 16 Maiu viitor.

— Se delegă d-l *S. Puşcariu* pentru a reprezentà Academia.

Ministerul Cultelor şi al Artelor, răspunzând intervenţiunii făcute în conformitate cu deciziunea luată în şedinţa dela 18 Februarie a. c., regretă că — din cauza stării generale financiare a Statului şi în deosebi a restrânselor mijloace bugetare ale acelui Departament — nu poate prevedeà în bugetul pe noul exerciţiu suma de 100.000 lei pentru lucrările Academiei noastre în Uniunea Academică Internaţională de Arte Frumoase.

D-l *N. Iorga* aduce ca dar din partea d-lui G. I. Brătianu reproducerea fotografică a *Actului papal dela 1251 pentru Ospitalieri în Ţara Românească.*

Dela d-l N. Filodor, Ministru Plenipotenţiar, se primesc în dar 3 publicaţiuni greceşti, privitoare la România, de d-l D. Constantin N. Radu, român de origine, precum îl arată numele. Una din ele tratează despre Gherghe C. Voinescu, fost şef de stat major al armatei lui D. Ipsilanti în luptele pentru independenţa Greciei; alta despre localitatea Sunion şi rămăşiţele antice găsite prin explorările făcute acolo de B. Stae.

Se ceteşte procesul-verbal al Secţiunii literare pentru şedinţa dela 1 Aprilie curent, prin care se propune publicarea în Memoriile Secţiunii a lucrării

d-lui Profesor Ramiro Ortiz, membru corespondent, despre *Materia epică în lirica italiană din întâiele timpuri.*

Se cetește procesul-verbal al Secțiunii științifice, pentru ședința de astăzi, prin care Secțiunea propune să se tipărească în publicațiunea «*Studii și Cercetări*» lucrarea d-lui Gr. Antipa despre «*Dunărea cu problemele ei științifice, economice și politice.*»

ȘEDINȚA DELA 13 MAIU 1921.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l Președinte *D. Onciul* spune că la serbările pentru intrarea în țară a AA. LL. Regale Principilor Moștenitori Carol și Elena, a căror căsătorie s'a celebrat la Atena în ziua de 10 Martie, Academia a fost reprezentată printr'o delegație compusă din Președintele, Secretarul General și primul vicepreședinte. Delegația a reprezentat Academia în momentul sosirii AA. LL. Regale în gara de Nord, în ziua de 8 Maiu, iar în ziua de 9 Maiu prezentându-se la Palat, d-l Președinte a dat cetire, în fața Sărbătoriților asistați de Familia Regală, următoarei adrese:

Sire,
Mărită Doamnă,
Altețe Regale,

Via bucurie cu care Țara întreagă a întimpinat fericitul eveniment al căsătoriei A. S. R. Principelui Moștenitor Carol cu A. S. R. Principesa Elena a Greciei a deșteptat, în toate părțile României, o patriotică însuflețire al cărei răsunet vibrează în toate inimele românești.

Academia Română, luând parte, cu cele mai vii sentimente, la manifestarea acestei bucurii, aduce prea respectuos MM. VV. și AA. VV. RR. omagiile sale devotate cu urările cele mai călduroase pentru fericire acestei binecuvântate căsătorii.

Ca un Făt frumos, mult iubite Principe Moștenitor, care întrupați speranța României, V'ați ales de peste țări și mări, din rude împărătești, o preagrațioasă Mireasă, ca o Ileană Cosinzeană din poveste, care să poarte în viitor coroana de Regină a tuturor Românilor, uniți de Augustul Vostru Părinte M. S. Regele nostru Ferdinand I sub sceptrul Său glorios, coroană căreia Augusta Voastră Mamă M. S. Regina noastră Maria i-a dat cea mai aleasă strălucire și falá.

Bine ați venit, Preagrațioasă Principesă, pe pământul României, în

noua patrie care Vă primeşte cu însufleţire la sânul său iubitor şi pentru a cărei fericire veţi fi chemată să domniţi lângă Augustul Vostru Soţ. Amintirea frumoasei Elade care V'a născut şi 'n a cărei iubire aţi crescut va fi un cuvânt mai mult pentru dragostea ce Vă uneşte de acì înainte cu România şi cu poporul românesc, întrucât vechi legături istorice şi interese vitale comune au unit în trecut şi unesc în prezent cele două Naţiuni amice.

Fericita alianţă a AA. VV. RR. şi între Augustele Case domnitoare ale ambelor Naţiuni va întărì şi mai mult legăturile ce înfrăţesc cele două popoare întru îndeplinirea menirii lor istorice, ca purtători ai civilizaţiunii eleno-latine în Sud-estul Europei.

Cu cele mai călduroase urări de fericire, România, toată binecuvintează căsătoria AA. VV. RR. în care ea vede chezăşia speranţelor sale pentru viitor.

Adânc pătrunşi de aceste sentimente, aducem, cu cel mai profund respect, MM. VV. şi AA. VV. RR. omagiile şi urările cele mai devotate ale Academiei Române.

Să trăiţi, Alteţe Regale, mulţi ani fericiţi!

Să trăiţi, Sire!

Să trăiţi, Mărită Doamnă!

In seara de 9 Maiu Delegaţia a luat parte la concertul dat de Societatea Filarmonică pentru prea mărirea acestui eveniment.

D-l *N. Iorga* prezentă în dar din partea Aba'elui Mănăstirii Montecassino mai multe publicaţiuni.

D-l *I. Bianu* prezintă ca dar din partea d-lui profesor O. Lugoşianu, fost funcţionar al Academiei, un manuscript românesc de pe la 1830 cuprinzând şase predice traduse, probabil, din unul dintre marii predicatori francezi precum şi 12 acte şi scrisori dintre anii 1826 şi 1863.

PARTEA II.

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANUL 1921.

ȘEDINȚA DELA 15 MAIU 1921.

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința, zice:

Domnilor Colegi,

Deschizând sesiunea generală din al 55-lea an al Institutului nostru, vă salut cu un cordial: Bine ați venit!

Asupra activității Academiei Române în cursul anului administrativ ce încheiem, veți auzi raportul D-lui secretar general.

Ca evenimente mai memorabile din acest an, am fericirea de a releva căsătoria A. S. R. Principelui Moștenitor Carol cu A. S. R. Principesa Elena a Greciei și căsătoria A. S. R. Principesei Elisabeta cu A. S. R. Principele Gheorghe Diadohul Greciei. Această fericită alianță de familie a mult iubitei noastre dinastii cu Augusta Casă domnitoare a Națiunii amice a Elenilor, cu care ne unesc atâtea legături istorice și interese vitale comune, a fost primită de Țara întreagă cu mare bucurie și însuflețire. Academia Română, luând parte la manifestarea acestei bucurii naționale, a prezentat MM. LL. Regelui și Reginei și AA. LL. RR. Principilor și Principeselor cari au încheiat aceste binecuvântate căsătorii omagiile și urările sale, prin Delegațiunea care a avut onoarea să le aducă cu adrese omagiile sale Academiei. Facem și în adunarea de astăzi urările cele mai vii pentru fericirea Auguștilor Căsătoriți. Să trăiască!

Domnilor Colegi,

In cursul anului, am avut fericirea să serbătorim și pe doi venerați colegi la împlinirea vârstei binecuvântate de 80 de ani, d-l Petru Pomi și d-l Mihail Sutzu. D-Lor reaflându-se atunci între noi, Academia, în urma deciziunilor luate în ședințele respective, le-a prezentat, prin adrese, urările sale de fericire. Bucurându-ne azi de prezența D-lor-Sale în această ședință, am onoarea și bucuria de a le exprima prin viu graiu urările cele mai călduroase, bucurându-ne toți de a-i vedea luând parte, sănătoși și viguroși, la lucrările noastre. Veneratul veteran d. Poni, împlinind 80 de ani la 4 Ianuarie, după o activitate atât de roditoare pentru Țară și Academie, ne-a dat ca octogenar o foarte prețioasă lucrare: «Statistica răzeșilor», care s'a publicat în colecțiunea *Studii și Cercetări*. Iar venerabilul coleg d-l Sutzu, care a împlinit 80 de ani, la 16 Fevruarie, ne-a făcut, cu puțin mai înainte, o foarte interesantă comunicare despre «Unitățile ponderale din Egipt și bobul de grâu chaldean». Să urăm ca să ne trăiască încă îndelungat și fericiți, în deplină putere și sănătate, întru binele și fericirea Țerii și Academiei.

Domnilor Colegi,

In sesiunea generală ce începem, avem să serbătorim centenarul revoluțiunii lui Tudor Vladimirescu, cu care revoluțiune a început renașterea noastră națională, Renașterea care a creat România contemporană și ne-a condus la realizarea idealului străbun al unității naționale.

De asemenea avem să sărbătorim centenarul lui Vasile Alecsandri, însuflețitorul bard al Renașterii care cu glas de proroc a vestit «Deșteptarea României» spre libertate și unire, care a cântat Unirea, Neatârnarea, Coroana de oțel a primului Rege al României, făurită de «Peneș Curcanul»; poetul încununat al «Gintei Latine», a cărui liră a răsunat la toate actele mari ale Țerii și care a ilustrat Academia noastră, ca cel mai glorificat membru al ei.

In acest an se înplinescu 100 de ani și dela nașterea lui Ion Brătianu, fost membru onorar al Academiei noastre, marele om de Stat care a desfășurat cea mai însemnată activitate politică pentru realizarea marilor aspirațiuni naționale din epoca Renașterii, omul de Stat căruia datorim mai ales partea cea mai însemnată pentru întemeierea Dinastiei, Răsboiul Independenței, Regalitatea și conso-

lidarea României în glorioasa domnie a Regelui Carol Intemeietorul. Comitetul de organizare pentru comemorarea centenarului lui Ion Brătianu a invitat Academia să ia parte la lucrările sale, prin președintele ei ca membru al Comitetului. Cu mulțumire am dat urmare acestei invitațiuni, și rămâne ca D-voastră să hotărîți în ce mod să luăm parte la comemorarea ilustrului om de Stat și fost membru onorar al nostru.

In acest an se împlinesc 100 de ani și dela nașterea a doi foști membri activi, Gheorghe Sion și Vincențiu Babeș și cu privire la acest centenar rămâne ca D-v. să hotărîți cele de cuviință.

In sfârșit, am durerea de a menționà pierderea ce am suferit prin moartea a doi scumpi colegi, Teodor Stefanelli, din Secțiunea istorică, și Ion Caragiani, din Secțiunea literară, decedați în cursul anului. La înmormântarea acestor mult regretați colegi, Academia a fost reprezentată prin delegații săi, cari au depus coroane și rostit cuvântări în numele Academiei. Binecuvântată fie amintirea lor!

Cu veteranul Ion Caragiani s'a încheiat seria defuncților membri fondatori ai Institutului nostru, numiți la înființarea lui în 1866, din cari unul supraviețuitor a fost răposatul Caragiani. Pentru comemorarea lor, am hotărît să ținem, în sesiunea actuală, o ședință solemnă publică, pe care o veți fixà D-voastre.

Raportul D-lui secretar general va arătà mai de aproape cele ce mai avem a vă aduce la cunoștință.

Cu cele mai bune urări pentru o spornică activitate, declar deschisă sesiunea generală.

D-l Președinte presintă următoarea *Programă a lucărilor sesiunii:*

1. Raportul Secretarului general despre activitatea Academiei în 1920—21.

2. Raportul Comisiunii financiare asupra exercițiului bugetar 1919—20 și alegerea Comisiunii pentru cercetarea conturilor din 1920—21.

3. Alegerea Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în 1920—21.

4. Alegerea Comisiunii bugetare pentru anul 1921—22.

5. Alegerea a doi membri activi: unul în Secțiunea literară în locul răposatului *I. Caragiani* († 13 Ianuarie 1921) și altul în Secțiunea istorică în locul răposatului *T. V. Stefanelli* († 23 Iulie 1920).

6. Raportul Comisiunii permanente a Bibliotecii pentru 1920.

7. Raportul asupra activității Cabinetului numismatic în 1920.

8. Raportul Comisiunii Fundațiunii *Adamachi* pentru 1920—21 și alegerea a doi membri, cari, împreună cu Secretarul general, să formeze Comisiunea pentru 1921—22. (Art. 17 Reg. Adam.)

9. Raportul Comisiunii școlare asupra activității școalelor Academiei, *Otteteleșanu*, *Tache Anastassiu* și *Agarici*, în anul 1920—21 și alegerea Comisiunii pentru 1921—22.

10. Darea premiului I. Leconte du Noüy elevilor Școalei de Arte Frumoase din Iași.

11. Raportul Comisiunii pentru împărțirea cărților didactice și religioase din fondurile *Ioan Fătu* și *Ioan Scorțeanu* în 1920 și alegerea Comisiunii pentru 1921.

12. Raportul Comisiunii Dicționarului limbii române.

13. Discursuri de recepțiune ale membrilor aleși în sesiunile trecute.

14. Chestiunea acordării burselor din fondul *A. F. Robescu.*

15. Raportul Comisiunii pentru revizuirea și unificarea Regulamentului general.

16. Modificarea Regulamentului Fondului «Adamachi».

17. » » Premiilor.

18. » » Pensiunilor funcționarilor.

19. Deciziuni de luat pentru casa și mormântul lui Vasile Alecsandri.

20. Raportul Comisiunii însărcinate cu examinarea lucrărilor făcute în 1920—21.

21. Chestiunea Monumentului comemorativ al Unirii.

22. Ședințe solemne pentru comemorarea:

— Centenarului nașterii lui V. Alecsandri,

— Centenarului mișcării lui Tudor Vladimirescu,

— Membrilor activi ai Academiei numiți cu decrete domnești la înființarea Societății Academice în 1866 și 1867, al căror șir s'a încheiat prin moartea lui I. Caragiani,

— Sexcentenarului morții lui Dante Alighieri,

— Donatorilor defuncți ai Academiei.

23. Regulamentarea fondurilor Dimitrie (= Mitiță) Bărzeanu, General Ioan Manoil Manu și N. Rătescu.

24. Deciziunile comisiunii speciale pentru acordarea *Marelui Premiu Năsturel*, de 12.000 lei (Art. 8, 9, 13, 16, Reg. Prem.).

25. Deciziunea Secțiunii literare pentru acordarea premiului Adamachi, de 5000 lei (divizibil.) (Art. 14, 15 Reg. Prem.).

26. Deciziunile Secțiunii istorice pentru acordarea premiilor (Art. 14, 15 Reg. Prem.):

Constantinide, de 4000 lei (divizibil),

— *Eliade-Rădulescu*, de 5000 lei.

27. Ședință solemnă pentru proclamarea premiilor.

28. Alegerea Comisiunii de 12 membri pentru *Premiul Năsturel*, de 4.000 lei, din 1922 (Art. 13 Reg. Prem.).

29. Subiecte de ales de Secțiunea literară pentru următoarele premii din 1926:

— *Eliade-Rădulescu*, de 5.000 lei,

— *Alexandru Ioan Cuza*, de 6.000 lei,

— *Principesa Alina Știrbei*, de 8.500 lei.

30. Subiect de ales de Secțiunea istorică pentru premiul *G. San-Marin*, de 2.000 lei, din 1926.

31. Subiecte de ales de Secțiunea științifică pentru următoarele premii:

— *Anastasie Toncoviceanu*, de 1000 lei, din 1924,

— *Năsturel*, de 5000 lei, din 1926,

— *Anastasie Fătu*, de 3.000 lei, din 1926.

32. Alegerea Comisiunilor de câte 3 membri din Secțiunea literară pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiile din 1922 (Art. 20 Reg. Prem.):

— *Eliade-Rădulescu*, de 5000 lei: *Viața păstorească la Români*,

— *Adamachi*, de 5000 lei (*divizibil*): *Studiul dialectal și folkloric asupra ținuturilor din centrul Basarabiei.*

33. Alegerea Comisiunilor de câte 3 membri din Secțiunea istorică pentru cercetarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiile din 1922:

Alexandru Ioan Cuza, de 20.000 lei: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor,*

Năsturel, de 5000 lei: *Istoria militară a Românilor din țerile ce au făcut parte din monarhia habsburgică,*

— *Principesa Alina Știrbei*, de 8500 lei: *Populația indigenă a Banatului și colonizările, în timpurile moderne,*

— *San-Marin*, de 2.000 lei: *Economia națională modernă a Românilor sub raportul demografic,*

— *Anastasie Toncoviceanu*, de 1000 lei: *Introducere bibliografică la cunoștința vieții și istoriei Românilor din ținuturile liberate.*

34. Alegeri de membri onorari și corespondenți (Art. 31, 32 Stat. 68 Reg. gen.).

35. Formarea bugetului pentru 1921—22.

36. Alegerea Președinților și Vicepreședinților Secțiunilor pentru 1921—22 (Art. 15 Stat.).

37. Alegerea Președintelui și Vicepreședinților Academiei pentru 1921—22 (Art. 15 Stat.).

38. Raportul Secretarului general asupra lucrărilor sesiunii generale din 1921.

D-l Secretar general *I. C. Negruzzi* cetește următorul: ***Raport asupra lucrărilor făcute în anul 1920—21.***

Domnilor Colegi,

Anul de activitate academică, început dela ultima ședință a sesiunii generale din anul trecut și încheiat cu ședința ordinară de alaltăieri a adus elemente nouă pentru lămurirea marilor probleme culturale a căror bună rezolvire, pentru unificarea sufletească a neamului nostru, cade în sarcina Academiei Române. Neamul nostru a fost victima situației sale geografice și a împrejurărilor istorice; el s'a găsit despărțit de comunitatea de vieață cu celelalte popoare ieșite din același isvor; el a trăit depărtat de ai lui și de aceea a rămas în urma lor pe toate tărâmurile vieții culturale. Pe când frații apuseni desvoltau strălucite culturi de artă și de literatură în comunele Italiei, în provinciile Galiei și ale Spaniei, pe atunci ai noștri — fără state proprii organizate și fără înfloriri culturale — își păstrau cu greu vieața ca păstori prin plaiurile munților mântuitori și a câmpiilor bogate ale patriei veșnic primejduite de stolurile prădalnice cari se aruncau asupra lor. Cu energia rassei, cu vitejia brațelor, a căror greutate mulți năvălitori au simțit-o, s'a putut apără, în adăposturile munților și ale codrilor vechii Dacie, vieața acestui neam român mai multe sute de ani. Și în același timp alte ramuri și ținuturi mari și strălucite ale vechei Romanie s'au cufundat, au pierit sub valurile năvălirilor semințiilor străine.

Veacurile s'au scurs ca apa peste noi și Românimea a rămas ca pietrele de sub valuri.

In secolul trecut toți cei mai de frunte patrioți români, după eșirea neamului din întunerecul și înjosirea la care ajunsese, au văzut și au proclamat ca întâia necesitate pentru întemeierea viitorului, așezarea unei pietre de temelie, care să fie o Dinastie din rândul familiilor Domnitoare recunoscute. Această piatră de temelie s'a așezat îndată după unirea celor două țeri românești Moldova și Țara-Românească. Sub această fericită Dinastie așezată la 1866 s'a clădit România de ieri cu Coroana-de-oțel dela 1881, care a făcut cu putință și a pregătit România Mare de astăzi.

Nicăieri nu s'au înțeles mai adânc acest rost providențial al Dinastiei române pentru neamul nostru ca în sânul acestei Academii, înființate în același timp ca o necesitate culturală a acestui neam. Nicăieri nu s'au urmărit cu mai multă emoție decât în această

Academie evenimentele fericite sau dureroase din sânul familiei domnitoare, pentru că nicăieri nu s'a înțeles mai bine cât de strâns sunt legate destinele Dinastiei de ale neamului nostru. Academia a și fost totdeauna înțeleasă și larg răsplătită de purtătorii Coroanei noastre Regale: dela tribuna ei a răsunat adeseori glasul Regelui, al Reginei și al Principelui Moștenitor nu numai în cuvântări de politeță protocolară sau de caldă bunăvoință suverană, ci în cuvinte dătătoare de sfaturi și îndemnuri călduroase pentru lucrări mari și însemnate și în rostiri adânc mișcătoare, cari au avut răsunet chiar departe de hotarele geografice ale neamului.

Anul acesta a dat nouă prilejuri de manifestare acestor simțeminte cari leagă Academia de Dinastie.

In Familia Regală s'au întâmplat două fericite evenimente: căsătoriile celor două vlăstare născute pe pământul țerii și crescute în mijlocul iubirii noastre.

Principele Moștenitor Carol și Principesa Elisabeta s'au căsătorit cu odrasle din Dinastia Greciei. Cununia A. S. R. Principelui Moștenitor Carol cu A. S. R. Principesa Elena a Greciei s'a serbat la Atena la 10 Martie trecut și a A. S. R. Principesei Elisabeta cu Ducele de Sparta la 27 Fevruarie în București.

Atât la venirea în Capitală a Augustei părechi Moștenitoare Române, cât și la căsătoria Augustei părechi Moștenitoare Eline, la 9 Maiu și la 26 Fevruarie, Academia — în fruntea Instituțiilor culturale ale țerei—prin glasul Președintelui nostru însoțit de membrii Delegațiunii—a prezentat MM. LL. Regelui și Reginei și Auguștilor Miri adrese de felicitare, cari au fost întâmpinate de Suveranul nostru cu cele mai grațioase cuvinte de mulțumire.

La binecuvântarea căsătoriei Principesei Elisabeta cu Ducele de Sparta, A. S. Regală Principele Nicolae al Greciei, care a reprezentat Familia Regală Elenă, a binevoit a onorà ședința extraordinară ținută de Academia noastră cu această ocaziune la 1 Martie. La cuvintele de bunăvenire cu care l-a salutat Secretarul general, Principele Greciei a răspuns în modul cel mai călduros. Apoi d-l coleg V. Babeș a făcut o comunicare științifică, iar d-l N. Iorga a vorbit despre relațiunile culturale și de familie dintre Români și Greci. După ședință A. S. Regală s'a întreținut cu membrii Academiei și a vizitat colecțiunile noastre istorice.

In aceeași ședință Academia a salutat în mijlocul ei pe Principele Sapieha, Ministrul Afacerilor Străine al Poloniei, care se găsià în Capitală și a ținut să facă Academiei plăcerea unei vizite.

In şedinţa intimă dela 29 Octombrie, Preşedintele nostru a comemorat printr'o călduroasă cuvântare aniversara a 45-a a naşterii M. S. Reginei şi în aceeaşi şedinţă a vorbit despre serbările făcute la Cernăuţi şi Putna pentru inaugurarea Universităţii românizate a Bucovinei şi pentru călătoria de închinare a Suveranilor la Putna la mormântul Marelui Voevod Ştefan, domnitorul Moldovei acum din nou întregite, cum fusese sub stăpânirea minţii lui agere şi a braţului lui puternic. Preşedintele nostru a reprezentat Academia la acele înălţătoare serbări şi a rostit avântate cuvântări.

I. *Membri.*

In acest an ne-au părăsit colegii Ioan Caragiani şi T. V. Stefanelli; am pierdut pe membrul onarar Wilhelm Foerster şi pe membrul corespondent străin Otto Schrader.

Ioan Caragiani s'a stins în Iaşi, la 13 Ianuarie 1921, la o etate foarte înaintată şi după o lungă carieră profesorală. Plecarea lui dintre noi lasă un gol dureros. In Academie cu dânsul se încheie epoca întâia, epoca eroică a începuturilor, căci dânsul erà cel din urmă rămas dintre membrii numiţi prin decrete domneşti la înfiinţarea Academiei la 1866 şi 1867 cu numele de Societate Academică Română. Acea Societate avea menirea să reprezinte toate ţerile româneşti şi tânărul pe atunci Caragiani, cu bătrânul Cosacovici, erau chemaţi ca reprezentanţi ai Românimii din Macedonia, Tesalia, Epir, şi alte ţinuturi româneşti din Turcia.

Caragiani a publicat la 1866 întâia traducere românească a Odiseei, a Retoricei lui Aristotel şi a unor părţi din Teocrit; a publicat pe la 1870 Etimologia şi Sintaxa greacă. Dar obiectul principal al studiilor lui a fost limba şi literatura poporală a Românilor macedoneni între cari s'a născut. Cel dintâiu studiu de acest fel a fost publicat în «Convorbiri Literare» la 1868. De atunci a urmărit fără încetare un mare «Studiu asupra Românilor din Peninsula Balcanică», studiu din care s'au tipărit întâiele 17 coale, extrase din ***Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie*** condusă de răposatul Gr. Tocilescu. Lucrarea rămasă în manuscript are o întindere de cel puţin de două ori mare decât partea tipărită. Intr'însa autorul a urmărit pas cu pas, an cu an, vieaţa tuturor popoarelor balcanice, căutând şi arătând amestecul, rolul şi faptele Românilor în formarea

și în vieața acelor popoare. Pentru aceasta dânsul a cetit și extras toate cărțile cari i-au căzut în mână, a extras pe bilețele și a clasificat toate elementele de informație, cari i se păreau că puteau luminà rolul elementului românesc în vieața mult frământatei peninsule.

In Academie cu Caragiani se încheie epoca începuturilor și a întâielor lupte, generația academică dintre 1866—1879, în care au strălucit Cipariu, Eliade, Bariț, Const. Negruzzi, Alecsandri, Laurian, Maiorescu. Amintirea acelei generații încheiate cu Caragiani Academia a hotărît să o serbeze printr'o ședință solemnă.

Teodor V. Stefanelli s'a stins în Folticeni la 23 Iulie 1920, răpus de o grea boală, de care suferià încă de pe când îl aveam în mijlocul nostru în timpul sesiunii anului trecut. Dânsul și-a trăit anii tinereței ca judecător în Câmpulungul Bucovinei, unde a cunoscut documentele vechi, în cari se reflectează vechile obiceiuri juridice ale acelui cuib al vieții de stat a Moldovei. Meritele sale morale și intelectuale câștigate în acea modestă funcție juridică l-au înălțat până la gradul cel mai înalt al magistraturii austriace, iar lucrările lui despre vechea istorie a Bucovinei, văzută din acel colț de munți ai Moldovei, au atras asupra lui Stefanelli privirile Academiei, care l-a ales membru corespondent la 6 Aprilie 1899 și membru activ la 26 Maiu 1910. La 1915 a publicat în editura Academiei prețioasa lui lucrare ***Documente din vechiul ocol al Câmpulungului moldovenesc,*** culese și adnotate de dânsul, lucrare care constitue unul din cele mai prețioase isvoare pentru cunoașterea vieții sociale și a raporturilor juridice în vechea Moldovă.

In sesiunea generală trecută ați hotărît ca in cursul anului delegațiuni din sânul Academiei să ducă închinarea instituției la mormintele acelor membri activi, premergători ai noștri, cari sunt înmormântați în ținuturile unde au închis ochii sub stăpâniri străine, încetate acuma prin alipirea acelor țeri românești la coroana Regatului României. Imprejurările grele cari au apăsat toată vieața în țara noastră în anul trecut nu au înlesnit realizarea acestei hotărîri duioase, care sperăm că se va puteà realizà cel puțin în parte în anul acesta.

Membrul onorar Wilhelm Förster, ales la 27 Maiu 1913, a încetat din vieață la 18 Ianuarie 1921 lângă Charlottenburg. Mai bine de 46 ani a fost directorul Observatorului Astronomic dela Berlin; mulți ani a fost președintele Biuroului Internațional de Măsuri și Greutăți,

și prin intervenția lui, datorită stăruinței regretatului nostru secretar general Dimitrie A. Sturdza cu care era în strânse legături de prietenie, România fusese admisă în acel biurou internațional înainte de a-și fi căpătat independența deplină.

Otto Schrader, membru corespondent străin la Secțiunea literară, ales la 30 Martie 1891, a încetat din vieață la 21 Martie 1919 în vârstă de 64 ani. A fost profesor mai întâi la Jena și apoi la Breslau, unde a murit. El s'a ilustrat printr'un șir de cercetări în orientarea nouă a studiilor de linguistică, cari dacă nu au adus puncte de vedere cu totul nouă, au contribuit la lămurirea unor probleme, au dat unele indicații și au pus la îndămâna învățaților elemente bogate de informație.

Pentru pomenirea numelui ilustru al răposatului nostru coleg *Al. D. Xenopol* nemângăiata sa văduvă a dăruit o parte din biblioteca rămasă dela dânsul Palatului cultural din Arad, spre a fi pusă la dispoziția publicului de acolo și a contribui și prin acest mijloc la desvoltarea și unificarea culturii naționale în România întregită. Predarea acelui prețios dar a fost însoțită de un parastas la Sfânta Mitropolie în ziua de 10 Martie trecut. Președintele nostru, însoțit de doi colegi, a reprezentat Academia la acea pioasă serbare.

La 18 Februarie s'a stins la Mircești văduva lui Vasile Alecsandri în vârstă de peste 90 ani. Rămășițele defunctei au fost înhumate lângă ale marelui poet, în cavoul din curtea caselor, cari prin donațiunea nepoatelor sunt proprietatea Academiei.

Din venitul Fondului pentru monumentul lui Alecsandri adunat prin subscripție publică, s'au dat ajutoarele necesare văduvei poetului și pentru paza casei dela Mircești. Acest fond reprezintă acum un capital de Lei 115.400 în efecte cu venit anual de Lei 4852.

După încetarea din vieață a văduvei poetului urmează ca Academia să iea dispozițiile cuvenite pentru ocrotirea mormântului pentru aducerea în bună stare a casei, și pentru organizarea muzeului, care să amintească cât mai bine și mai deplin vieața marelui bărbat care a locuit într'însa, făcând astfel din acea casă un loc de pelerinaj național.

II. *Ședințele*.

Ședințele săptămânale s'au ținut regulat. Au fost 22 ședințe

ordinare intime şi 13 publice, deosebit de cea solemnă extraordinară dela 1 Martie în onoarea A. S. R. Principelui Nicolae al Greciei.

In şedinţele, publice d-l coleg *N. Iorga* a făcut o serie de comunicări despre următoarele subiecte :

Vechimea culturii porumbului la noi (18 Iunie). -Cu această ocaziune d-l coleg *V. Babeş* a făcut o expunere despre *valoarea nutritivă a porumbului şi despre raportul ei cu pelagra.*

Un poet al iredentismului român : Romul Scriban (9 Iulie).

Descoperirile istorice dela biserica domnească din Curtea-de-Argeş, apoi despre *un negustor bucureştean acum 100 de ani* şi despre *Persistenţa cărţii româneşti la populaţiunea de baştină din Basarabia de Sud* (17 Septemvrie).

Ştefan fiul lui Alexandru Vodă Lăpuşneanu (după un manuscript dăruit de d-l Paul Gore) şi *Românii în câteva isvoare medivale* (22 Octomvrie).

Valoarea isvoarelor vechi ungureşti despre Români (19 Noemvrie).

Câteva informaţiuni nouă privitoare la istoria Românilor (11 Fevruarie).

Relaţiile româno-polone după epoca omagiului moldovenesc (în 4 şedinţe în cursul lunilor Marte şi Aprilie).

D-l coleg *V. Babeş* a expus, la 4 Februarie, o comunicare despre *Cercetări şi consideraţiuni asupra apendicitei.*

D-l Coleg *M. C. Sutzu* a vorbit, la 15 Octomvrie, despre *Unităţile ponderale din Egipt şi bobul de grâu chaldean.*

Legea promulgată la 31 Octomvrie 1920 dispune ca Statul să înfiinţeze două şcoale româneşti speciale superioare, la Roma şi la Paris, în felul şcoalelor ţerilor apusene şi americane aflate în Capitalele culturilor clasice Atena şi Roma. In lege se prevede ca Academia să designeze directorii pe cari Ministerul Instrucţiunii să-i numească la acele şcoale.

In şedinţa dela 5 Noemvrie, Academia, pe baza acelei legi, a designat pe d-nii colegi *V. Pârvan* pentru şcoala din Roma şi *N. Iorga* pentru cea din Paris.

In mai multe şedinţe Academia s'a ocupat cu propuneri venite dela *Uniunea Academică Internaţională* şi în şedinţa dela 12 Noemvrie s'a precizat modul de participare al Academiei noastre la unele din lucrările organizate de această Uniunea Academică din care facem parte şi noi.

In două şedinţe — 2 Iulie şi 11 Fevruarie — Academia s'a preocupat de modalitatea de a se asocià şi ţara noastră la marea publicaţie *Catalogul Internaţional de Literatură ştiinţifică*, care se redactează şi se publică de

Royal Society din Londra. In greutățile financiare, care apasă țara noastră după răsboiu, s'a putut asigură procurarea unui singur exemplar din acea mare lucrare, care va fi păstrat în biblioteca Academiei noastre.

Indepărtându-se începuturile redeșteptării noastre naționale și începuturile culturii prin care această conștiință s'a luminat și a pornit spre întărire și spre înflorire, am ajuns și noi la jubileurile seculare ale marilor bărbați cari, cu mintea înaltă și cu inima arzătoare, au muncit neobosit și rodnic, dându-și toate puterile vieții pentru folosul neamului lor. Unul dintre aceștia a fost fără îndoială Petru Maior, a cărui carte publicată la 1812, în anul când Moldova erà ruptă de vrăjmași și jumătatea ei răsăriteană dintre Prut și Nistru luată în stăpânirea Impărăției cotropitoare dela Miază-Noapte, Petru Maior, în cartea publicată în acelaș an de durere, lămureà așezarea neamului nostru în Dacia la anul 106 și afirmà continuitatea stăpânirii și dreptul nostru milenar asupra patriei noastre dintre Tisa și Nistru. In acest an s'a împlinit secolul de când, după munca lui binecuvântată, acest Apostol al neamului și-a dat cea din urmă suflare. Academia a ținut să-i cinstească amintirea și numele printr'o anume ședință, care s'a ținut la 18 Februarie, când d-l coleg N. Iorga a arătat într'o caldă cuvântare meritele marelui premergător și însemnătatea muncii lui rodnice pentru luminarea neamului și pentru apărarea drepturilor lui istorice față de vrășmășiile unor străini interesați.

Tot în acest an se împlinește un secol dela nașterea marelui Alecsandri, care a cules cântecele bătrânești din gura sătenilor și a ciobanilor, a scris Doinele și Lăcrămioarele, a înviat legendele vechi în opere mărețe ca Dan Căpitan de plaiu și legendele Rândunicei și a Ciocârliei; care a cântat la 1848 Deșteptarea României, la 1857 Hora Unirii, la 1877 pe Peneș Curcanul. Această figură senină și genială, care a luminat neamul nostru o jumătate de secol, a strălucit și în sânul acestei Academii. Amintirea lui cât mai adeseori este totdeauna binefăcătoare pentru cei de ori ce vârstă, cărora li se învie în minte sau li se aduce înainte personalitatea măreață a Bardului dela Mircești.

De aceea Academia a hotărît nu numai să serbeze în sânul ei printr'o ședință solemnă din această sesiune amintirea lui Alecsandri, dar a dat îndemnul ca autoritățile superioare școlare să îngrijească, ca această serbare școlară să se facă în toate școalele țerii, dela Universități până la cele mai modeste școale de cătun, căci peste tot locul amintirea lui Alecsandri poate fi o rază de lumină și de căldură patriotică și națională.

Toate țerile și popoarele de cultură de pe glob vor fi în acest an unite

în sărbătorirea unuia din cei mai măreţi genii ce a produs omenirea: Dante Alighieri. Se împlinesc şase secoli dela moartea acelui mare poet şi mare gânditor, care oglindeşte într'un mod incomparabil toată vieaţa lumii medievale în *Divina Commedia*, una din cele mai mărețe opere ce au ieşit din mintea omenească.

Academia a hotărît să serbeze această glorioasă amintire sexcentenară printr'o şedinţă solemnă şi totdeodată a îndemnat pe cele 4 Universităţi ale ţerii să facă fiecare o asemenea serbare comemorativă.

III. *Publicațiunile Academiei.*

Greutățile cari au împiedicat dela răsboiu încoace tipărirea publicațiilor Academiei nu numai că nu au putut fi înlăturate sau cel puţin împuținate, dar din contră ele au crescut. Vechile ateliere de industrie tipografică, la cari lucram înainte de răsboiu și cari în bună parte s'au înzestrat și desvoltat tocmai prin ajutorul primit dela lucrările Academiei și dela conducătorii ei, nu mai au existența și activitatea independentă de mai înainte; ele se găsesc acum în stăpânirea unor asociații de capitaliști și sunt stăpânite de societăți de editură pe acțiuni, adică de industrializarea și comercializarea activității intelectuale din țară, în scopul principal—dacă nu unic—de a realiză câștiguri mari pentru acționari. Așa cum sunt pornite, aceste organizări nu pot decât să stânjenească desvoltărea culturii naționale. Efectele lor s'au și simțit prin tipărirea rea și urîtă, cum nu mai există în nici o altă țară, prin scumpetea îngrozitoare nu numai a cărților, revistelor, ziarelor puse în comerţ, dar—ceea ce este de o gravitate care nu poate scăpă nici unui observator atent şi priceput în chestii culturale—prin scumpetea monstruoasă a cărților didactice pentru fiii mulțimii sărace a populațiunii școlare din învățământul primar și prin rezultatele de devidende nemai pomenite câștigate de unele din aceste întreprinderi.

Publicațiile Academiei trebuesc totuși nu numai să fie continuate, dar este necesar să li se deà o desvoltare mult mai mare decât înainte de răsboiu, adecă să fie mai multe, tipărite într'un număr mai mare de exemplare și executate în condiții technice mult mai bune, spre a corespunde atât trebuințelor naționale interne cât și celor externe.

Inainte de răsboiu publicațiunile Academiei se trimeteau în dar tuturor bibliotecelor liceelor românești din țară și din țerile vecine; se trimeteau numai Analele la toate școalele secundare inferioare

(gimnazii, școli normale, etc.); se trimeteau asemenea și altor biblioteci de oarecare însemnătate și cu caracter public.

După unirea țerilor românești vecine cu Regatul și naționalizarea tuturor școalelor de stat din acele țeri, cari fusese rusești în Basarabia, ungurești în Transilvania și Banat, germane în Bucovina, pentru toate s'au cerut publicațiile Academiei, s'au dat și trebue să continue a li se da; pe lângă școale se adaog numeroase biblioteci și alte instituții culturale.

Astfel, pe când înainte de răsboiu—în afară de membrii Academiei -- se dădeau publicații la 183 biblioteci românești, acum se dau la 339; după răsboiu s'au trimis la biblioteci din România-Mare 22502 volume.

In alte țeri publicațiile Academiei se trimeteau înainte de răsboiu la 145 biblioteci și instituții științifice în dar sau în schimb; acum numărul acestora a crescut la 156.

Buletinele publicate în limbi străine de Secțiunile istorică și științifică se trimit — în afară de membrii și de alți specialiști — în străinătate, cel științific la 462 instituții și în țară la 96; cel istoric la 47 instituții în străinătate.

Aceste cifre arată însemnătatea culturală a publicațiilor Academiei.

Este deci evident că cu cât aceste publicații vor fi mai multe, cu atât vor puteà contribuì mai mult la creșterea și răspândirea culturei în românime și la unificarea intelectuală a neamului; cu cât vor fi tipărite în mai multe exemplare, cu atât va fi mai înlesnită această răspândire; cu cât iarăși vor fi mai bine și chiar mai frumos executate, cu atât influența lor asupra întregei cărți românești va fi mai puternică, și cu atât în alte țeri vor face să crească bunul nume despre veața culturală a țerei și a neamului nostru.

In aceste împrejurări, Delegațiunea a crezut că Academia trebue să părăsească sistemul de până acum de a fi ea însăși editoarea propriilor ei publicații, și să intre în legătură cu una din casele editoare înființate acum după răsboiu, care să tipărească — în condițiile ce se vor stabilì — publicațiile Academiei și să organizeze și răspândirea lor. Condițiile prealabile s'au stabilit de o comisiune de colegi și rezultatele sperăm să vă poată fi înfățișate chiar în această sesiune.

Din cauzele arătate Academia nu a putut continuà a tipărì în anul trecut decât câte-va din publicațiile ei, cari se arată aici, și acele cu mari sacrificii și în mod puțin mulțumitor.

1. Din *Anale* s'au putut tipări:

a) *Tomul XXXIX — Partea administrativă și Desbaterile din anii 1916—19;*

b) *Tomul XL. — Partea administrativă și Desbaterile din 1919—20;*

c) *Tomul XXXVIII. — Memoriile Secțiunii științifice din 1915—16* s'a încheiat cu memoriul d-lui *Dr. G. Marinescu,* Date și cercetări asupra biologiei celulei nervoase;

d) Din *Tomul XXXIX (1916—19) — Memoriile Secțiunii istorice,* pe lângă cele trei lucrări tipărite înainte de răsboiu, s'a adaos comunicarea:

N. Iorga. Din relațiile franco-române, Elias Regnault și Grigore Gănescu, a cărei tipărire fusese pregătită dinainte de răsboiu;

e) Din *Tomul XL (1919—20)* — *Memoriile Secțiuni literare* s'a putut tipări:

Al. Rosetti, Colindele religioase la Români;

f) Din *Tomul XL (1919—20)* — *Memoriile Secțiunii științifice* s'a tipărit:

G. Constantinescu, Stiința Sonică.

2. Din *Discursurile de recepțiune* au fost publicate următoarele:

XLVII. *S. Mehedinți,* Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca și uneltele lui — cu răspuns de *I. Bianu;*

XLVIII. *I. Lupaș,* Niculae Popea și Ioan M. Moldovanu — cu răspuns de *N. Iorga;*

XLIX. *Sextil Pușcariu,* Locul limbii române între limbile romanice — cu răspuns de *I. Bianu;*

L. *St. Ciobanu,* Contribuțiuni privitoare la originea și moartea mitropolitului Dosofteiu — cu răspuns de *I. Bianu.*

3. Din *Studii și Cercetări* s'au tipărit în anul trecut următoarele lucrări:

IV. Din *N. Iorga,* Istoria literaturilor romanice în desvoltarea și legăturile lor (venită dela Secțiunea istorică):

Vol. II, Epoca modernă (până la 1600);
» III, » » (dela 1600 până în zilele noastre);

V. *P. Poni,* Statistica Răzeșilor (venită dela Secțiunea științifică).

VI. *Gr. Antipa,* Dunărea (venită dela Secțiunea științifică).

4. *Dicționarul limbii române* continuă a fi redactat la Cluj de d-l coleg *Sextil Pușcariu* împreună cu colaboratorii săi. Indată ce dificultățile tipografice vor fi înlăturate se va puteà reîncepe tipărirea.

5. Lucrările Secțiunilor:

Secțiunea literară — în afară de memoriile a căror tipărire așteaptă timpuri mai bune — are în curs sau în pregătire trei lucrări mari:

a) *Edițiunea completă a operelor poetului național V. Alecsandri* este în bună parte pregătită de colegul nostru d-l G. Bogdan-Duică și ar puteà fi dată la tipar îndată ce condițiile tipăririi în țară vor face aceasta cu putință;

b) *Culegerea și reproducerea documentelor de artă din vechile manuscripte românești* s'a început cu manuscrisul Evangheliei lui Gavriil dela Neamțu din 1429, care se află la Oxford. Reproducerea frontispiciilor, a icoanelor celor patru Evangheliști și a notei de epilog s'a executat în atelierele dela University Press din Oxford în 1915, dar perturbațiile pricinuite de războiu au împiedecat până acum terminarea lucrării;

c) *Publicarea literaturii poporale românești* reorganizată după planul înfățișat de d-l coleg Ovid Densușianu și aprobat în anul trecut, a început să fie pregătită sub conducerea D-sale prin decopierea poeziilor poporale împrăștiate prin ziare și reviste. Totdeodată—după propunerea aceluiași coleg—au fost însărcinați cu misiunea să culeagă poezii poporale, povestiri, descântece, credințe, obiceiuri și orice alt material de folklore d-l Georgescu-Tistu în județele Buzău și Putna și d-l Tache Papahagi în Maramurăș.

Secțiunea istorică:

a) Din al ei *Bulletin*, care se publică sub conducerea d-lui N. Iorga, a apărut No. 1 din anul V—VIII, cuprinzând traducerea franceză a mai multor comunicări făcute în ședințele Academiei.

b) *Săpăturile arheologice dela Histria* au stagnat și în vara anului 1920. Cu fonduri acordate de Comisia Monumentelor istorice refăcându-se însă în 1920 și în primăvara 1921, atât șantierul cât și casa personalului, încă din toamna 1920, d-l Pârvan a luat măsuri să se curețe tranșeele de explorare, acoperite de dărâmături în atâția ani de părăsire, iar acum, în Maiu, a reluat lucrul.

c) Dintre publicațiile plănuite de Secția istorică în vara 1920 pentru comemorarea lui Tudor Vladimirescu nu s'a pus sub tipar, din cauza lipsei fondurilor, decât cronicele și povestirile contemporane privitoare la Tudor, sub îngrijirea d-lui N. Iorga.

d) In general, Secția n'a putut tipări aproape nimic din memoriile numeroase, cari așteaptă în manuscris la secretariatul ei. Ba chiar s'a dat veste autorilor, că dacă vor să-și tipărească lucrările mai urgent în altă parte, și le pot retrage de la Academie. S'a pus însă sub tipar în *„Studii și Cercetări"* volumul *Ethnos* al d-lui *S. Mehedinți*, încheiându-se totodată și publicația lucrării d-lui *N. Iorga*, *Istoria literaturilor romanice*.

e) Delegațiunea, după propunerea Secțiunii istorice, a luat măsuri spre a se procura copii de pe documente istorice moderne din deosebite arhive spre a se întregi seriile publicate sau aflătoare în depozit spre publicare.

Secţiunea ştiinţifică:

a) *Buletinul*, care se publică sub îngrijirea d-lui Secretar al Secţiunii, Gr. Antipa, a continuat să apară regulat şi s'a publicat Tomul VI (1919—20), N-rele 1—10;

b) Din *Publicaţiunile Fondului Adamachi* s'a început Tomul IX cu memoriul XLVII al d-lor Dr. C. Bacaloglu şi Dr. I. A. Scriban, ***Cercetări asupra histologiei patologice şi a patogeniei miopatiilor primitive progresive pseudo-hipertrofice.***

IV. *Biblioteca.*

Creşterea colecţiunilor bibliotecii noastre a luat un nou avânt, nu atât prin cumpărări, cât prin celelalte două isvoare de îmbogăţire: schimbul publicaţiilor Academiei cu instituţiile similare străine şi obligaţiunea impusă prin legea din 1904 tipografiilor din întreg Statul mărit de a trimite două exemplare din tot ce tipăresc.

Schimbul publicaţiilor a luat o desvoltare mult mai mare decât erà înainte de războiu. Evenimentele răsboiului şi după ele frământările pentru pace au dus departe şi au înălţat numele României. Una din urmări este că multe instituţii ştiinţifice caută să lege relaţii cu noi şi mai întâi cu Academia, de aceea se primesc în schimb publicaţii mai ales din amândouă Americele şi din Japonia.

Publicaţiunile oficiale de Stat şi ale instituţiunilor ştiinţifice din Statele Unite ale Americei se primeau înainte de răsboiu prin mijlocirea unui special serviciu de schimb organizat de márea Instituţiune Smithsoniană din Washington. Mai mulţi ani (1908—1916) serviciul de expediţie al Academiei a primit asupra lui sarcina de a fi corespondentul acestor schimburi pentru România, mai ales cu scopul de a îmbogăţì biblioteca instituţiunii noastre. Lucrarea întâmpină însă greutăţi de nebiruit pentru un personal atât de restrâns cum este al nostru, atât pentru distribuirea publicaţiilor venite din America spre a fi împărţite în ţară, cât şi mai ales pentru adunarea publicaţiilor oficiale din ţara spre a fi trimise în America. Acum, după răsboiu, aceste greutăţi întrec cu totul mijloacele de local şi de personal ale Academiei. Fiind totuşi de mare necesitate ca un asemenea serviciu să existe şi să se organizeze ca serviciu de Stat cu caracter permanent, noi am arătat situaţia Guvernului, adresându-ne întâi Ministerului Afacerilor Străine, apoi Ministerului de Instrucţie.

Numărul tipografiilor în ţara întregită este cu mult mai mare de cât în vechiul Regat. Numărul volumelor şi broşurilor, dar mai ales al ziarelor şi revistelor, este şi el mai mare. De aceea pri-

mirea, controlul și ținerea lor în bună ordine, apoi reclamarea celor cari nu se trimit, cum cere legea, au crescut cu mult sarcinele serviciului bibliotecii, care nu mai poate merge fără sporirea personalului. Stau, din cauza lipsei de personal, de ani îndelungați, ne alese și necatalogate, prețioase colecții, cum este *muzica* și *foile volante.*

Neputința de a se legà cărțile, broșurile, revistele și ziarele, îngreunează mult serviciul și expune aceste colecțiuni să se deterioreze. Iar atelierele de legătorie sunt lipsite și de material și de lucrători și prețurile cari se cer întrec toate măsurile admisibile.

In fața acestor mari greutăți, cari se adaogă la cele două și mai mari, cari v'au fost expuse la începutul sesiunii anului trecut și anume neîndestularea și nesiguranța localului și prea restrânsul personal al bibliotecii, Delegațiunea a făcut o nouă intervenire la autoritățile Statului, adresând Guvernului și Corpurilor Legiuitoare o cerere care vi s'a comunicat și prin care se arată marea însemnătate a serviciilor pe cari le aduce Academia culturii superioare a neamului prin activitatea ei și prin biblioteca pe care a organizat-o și o desvoltă, și se arată necesitatea ca Statul să contribue cu mijloace îndestulătoare la instalarea corespunzătoare, la îngrijirea și desvoltarea acestei biblioteci unice în marginile Statului nostru. Avem încredere că stăruințele Academiei vor fi rodnice. In anul trecut chiar Guvernul a dat Academiei pentru bibliotecă un ajutor extraordinar de 50.000 lei pe lângă subvenția de 25.000 lei, prevăzută în legea dela 1901.

Comisiunea bibliotecii vă va arătà în amănunte cum au crescut în anul trecut colecțiunile bibliotecii și lucrările cari s'au făcut pentru catalogarea și pentru buna lor păstrare și ușoară folosire. Aci vă comunicăm numai următoarele date:

Sala de lucru a imprimatelor a fost deschisă 286 zile, din cari 236 câte 8 ore pe zi (8—12, 2—6) și 50 zile în lunile de vară numai 4 ore pe zi (8—12). S'au dat 37 permise nouă pentru sala de lucru din cari 4 și pentru secțiunea manuscriptelor și documentelor.

Numărul cetitorilor în sala de lucru a fost în 1920 de 6279, cărora li s'au comunicat 18541 volume și broșuri în afară de cele din biblioteca de referințe cari se află în sala de lucru și pe cari cetitorii le folosesc singuri fără cerere.

S'au împrumutat acasă la 426 persoane 2594 volume.

Creșterea colecțiunilor tipărite se arată în tabela următoare:

	Volume și broșuri	Numere de reviste		Atlase și hărți	Stampe și portrete	Volume manuscripte	Documente	Fotografii	Albumuri	Note muzicale
		române	străine							
Primite conform legii dela 23 Martie 1904	4.068	2.644	—	17	—	—	—	—	1	71
In dar sau în schimb . . .	340	5	471	19	5	35	191	79	1	2
Cumpărate	424	—	1.256	23	20	9	102	205	1	—
Total . . .	4.832	2.649	1.727	59	25	44	293	284	3	73

Sala de lucru a manuscriptelor a fost cercetată de 389 persoane, din cari la 296 s'au comunicat 784 volume manuscripte, la 22 li s'au comunicat 1409 documente și la 78 li s'au comunicat 262 cărți vechi românești.

Pentru colecția manuscriptelor s'au cumpărat 9 volume manuscripte și 102 documente și s'au primit în dar 35 volume și 191 documente. Cele 44 volume, cumpărate și dăruite în 1920, sunt: 42 românești, 1 grecesc, 1 franțuzesc.

Cabinetul Numismatic. In cursul anului expirat activitatea Cabinetului Numismatic s'a putut desfășurà în mod normal, în toate direcțiunile urmărite de acest serviciu.

In primul rând creșterea colecțiunilor de monumente numismatice, sau în legătură cu știința numismatică, s'a făcut în mod satisfăcător, prin donațiuni și prin cumpărare. Astfel colecțiunea de monete antice s'a mărit cu 445 piese de argint și bronz, de o valoare arheologică și artistică remarcabilă și de o foarte bună conservare. Dintre ele 390 monete le datorăm dărniciei colegului nostru d-l M. C. Sutzu, conservatorul Cabinetului Numismatic.

Colecția de monete de hârtie a crescut și ea cu 55 bilete, reprezentând în cea mai mare parte piese rare, emise pe teritoriul românesc în cursul răsboiului mondial; iar colecția de ponduri antice s'a îmbogățit cu 9 exmplare.

In acelaș timp colecția de plumburi antice, care până acum cuprindeà numai ponduri de plumb, a crescut cu 231 plumburi comerciale romane și bizantine, bule de plumb bizantine, jetoane și alte obiecte de acest fel. Și acestea ne-au fost dăruite de către d-l M. C. Sutzu.

In sfârșit în colecțiunea medalistică au intrat 5 medalii nouă, iar în cea sfragistică 4 ștampile.

Pe lângă inventariarea, determinarea și clasarea monumentelor intrate în cursul anului expirat, s'a mai făcut și un catalog pe fișe al tuturor monetelor și medaliilor ce posedă actualmente Cabinetul Numismatic, catalog ce cuprinde descrierea amănunțită a fiecărei piese în parte și permite o orientare grabnică și sigură în colecțiunile noastre numismatice.

In acelaș timp, conform obiceiului stabilit încă dela înființarea Cabinetului,

s'au dat și anul acesta publicului amator informații verbale sau scrise asupra monumentelor numismatice, ce au fost prezintate personal sau prin corespondență. Astfel de informații s'au dat pentru 1620 monete și medalii.

Persoanele și instutuțiile cari au contribuit cu daruri la îmbogățirea colecțiunilor numimatice și cărora le exprimăm și aici mulțumirile noastre sunt: d-nii M. C. Sutzu, I. Bianu, V. Grecu (Cernăuți), R. Alessandrescu, D. Costescu, Const. Moisil, D. Bădărău (Ismail), Primăria orașului Timișoara, Direcția generală a vămilor și Prefectura poliției Capitalei.

V. *Fonduri, legate, donațiuni.*

Existența materială a Academiei a fost întemeiată dela început pe două donațiuni: a lui Evanghele Zappa dela 1860, mărită și consolidată prin testament, și a lui Vodă Cuza dela 1863; apoi a fost desvoltată de Generalul Constantin Năsturel-Herăscu prin testamentul dela 1873, prin care s'au înființat cunoscutele premii cari îi poartă numele și prin cari au fost distinse și răsplătite atâtea opere de valoare. Marele prestigiu personal pe care l-au avut conducătorii Academiei și pe care îl dădeau și instituției; buna administrare a fondurilor puse la dispoziția ei; atențiunea și sfințenia cu care se respectă și se pun în aplicare intențiile exprimate în actele lor de aceia cari, prin mijlocirea acestei instituțiuni, doresc să contribue la desvoltarea culturii naționale; toate acestea au atras și continuă să atragă donațiuni și legate, cele mai multe cu scopuri hotărîte de donatori. Acest fapt îmbucurător s'a constatat și în acest an prin donațiuni și legate, cari, dacă sunt uneori modeste ca fond de avere, sunt de cel mai mare preț moral atât ca manifestare a încrederii ce Academia inspiră cât și pentru însăși scopurile a căror urmărire este încredințată Academiei de donatori.

Colegul nostru d-l S. Mehedinți a comunicat Academiei la 18 Martie impresiunile de acest fel, pe cari le-a cules într'o călătorie prin țară, spunând că «mulțumită acestei administrații cinstite și chibzuite, alte donații și testamente sunt în perspectivă».

Donațiunile și legatele primite în anul trecut sunt următoarele:

1. *Societatea cooperativă de cosum „Funcționarii C. F. R.“* din București lichidându-se, adunarea generală a hotărît să dea Academiei suma de 6.000 lei, care să constitue un premiu pentru cea mai bună lucrare *Despre drepturile funcționarilor publici din toate țerile față de Statul patron.*

2. Răposatul *Dr. Calistrat Grozovici*, medic bine cunoscut în Capitală ca șef al spitalului de boale contagioase dela Colintina, căzând victimă zelului

său neînfricat de pericolul contagiunii în mijlocul căruia trăià, a înscris în testamentul său — între altele — următoarele dispoziţiuni :

„ Rog pe nepotul meu C. Orghidan, din banii ce se vor găsì să deà un fond în efecte de 50.000 (cincizeci mii) lei Academiei Române şi din venitul lor 5% să se dea la fiecare doi ani un premiu numit „Dr. Calistrat Grosovici" celei mai bune lucrări de medicină sau, în lipsă, unei lucrări stiinţifice ce se va publicà, sau pentru o lucrare propusă de Academie.

„Pe cât timp trăeşte fratele meu Theodor Grosovici i se va da venitul banilor donaţi Academiei Române şi numai după moartea lui se va distribuì premiul instituit."

3. Răposatul *N. Rătescu*, fost mic funcţionar în Capitală, a înscris în testamentul său următoarea dispoziţiune:

„Las Academiei Române treizeci şi nouă mii lei în bonuri Imprumutul Naţional, ca din venitul lor să se acorde o bursă la un elev meritos, fiu de funcţionar".

4. *Doctorul Cornel Păcuraru-Bianu*, decedat la 14 Aprilie 1920 în serviciul de medic al Serviciului Maritim, unde funcţionà de mulţi ani, fusese elev al şcoalelor din Blaj, de ale căror idei şi spirit naţional a fost încălzit toată vieaţa. Pentru a contribuì la realizarea ideilor sale naţionale a lăsat Asociaţiunii dela Sibiiu şi Academiei noastre tot ce a putut adunà din modestele lui venituri. In testament a înscris, spre acest scop, următoarele dispoziţii:

«Las întreaga mea avere Academiei Române din Bucureşti şi Asociaţiunei pentru literatura română şi cultura poporului român „Astra" din Sibiiu, Transilvania, în următoarele condiţiuni:

„Las Academiei Române din Bucureşti moşia mea de lângă gara Mircea-Vodă de pe hotarul satelor Facria şi Cilibichioi, în întindere de 148 hectare, care va constituì Fundaţiunea Dr. C. Păcuraru-Bianu. Dorind ca această fundaţiune să se augmenteze neîncetat în fiecare an, 20% din venituri, atât ale moşiei cât şi ale sumelor capitalizate, se vor capitalizà, iar restul de 80% se va distribuì în modul următor:

«1. 40% se va destinà pentru burse numai pentru fii de ţărani români distinşi la învăţătură şi lipsiţi de mijloace. Aceste burse se vor dà pentru ramură comercială, a meseriilor, a industriilor şi agricolă. Va fi de competenţa Academiei să modalizeze cvantumul şi durata burselor pentru aceste studii, ţinându-se cont de dorinţa mea de a fi ajutaţi cât mai mulţi tineri. Aceste burse se vor sporì atât în cvantum cât şi în număr, în raport cu creşterea veniturilor fundaţiunii şi cu schimbările condiţiunilor de vieaţă.

«2. 40% va servi pentru cultivarea limbei române în sensul aspiraţiunilor pe care ea are dreptul să şi le reclame în cadrul limbilor neolatine. Şi

anume se va decerne deocamdată tot la doi ani un premiu pentru cea mai bună lucrare literară sau didactică tipărită, scrisă în limba română cea mai curată, adică astfel ca cuvintele de origine maghiară, turcă, slavă, greacă, întroduse pe orice cale în limba noastră, să fie cu totul neglijate şi înlocuite cu cuvintele sinonime de viţă latină, ce se vor află în dicţionarul limbii române sau în gura poporului român de pretutindeni; sau celei mai bune cărţi, care combate documentat curentul greşit de a primi în limba literară tot felul de cuvinte barbare ungureşti, bulgăreşti, turceşti, greceşti etc. «Uşurinţa cu care poporul român mărginaş sau amestecat cu neamuri streine, asimilează în mod progresiv cuvinte streine, până ce în urmă îşi părăseşte cu totul limba naţională, m'a convins că fenomenul de maghiarizare şi rutenizare este sprijinit de curentul nostru literar şi didactic poporanist, care întroduce în limbă toate amestecăturile poporului nepregătit îndeajuns pentru rezistenţa natională, pe de altă parte desgroparea de către scriitori a cuvintelor de origine streină de prin «chrisoave» şi «ceasloave» scrise pe timpuri de trista memorie naţională, de către străini abià romanizaţi, sau de Români cu cultură cu totul străină, sub cuvânt, că ar fi vorbe arhaice înlocuind unele cuvinte adevărat româneşti de viţa latină, precum şi acelea pe cari cultura ne-a îndreptăţit a le adoptà din limbile surori neolatine pentru nuanţarea ideilor noastre, o consider ca un fenomen de desnaţionalizare pe cale literară şi didactică.

«Desnaţionalizarea poporului începe cu promiscuitatea de cuvinte străine adoptate în limbă. Ea devine fatală prin biliguism, adică când poporul este nevoit a cunoaşte o a doua limbă; aceasta din urmă o sugrumă pe cea veche. E deajuns ca lucrătorii din creerii munţilor lui Horia şi ai lui Avram Iancu să meargă vara la lucru pe câmpia ungurească, ca ei să se întoarcă cu un vocabular însemnat de cuvinte ungureşti pe cari să le răspândească ca neghina în grâul curat prin satele lor. Când o limbă poporană devine astfel împestriţată este imposibil să lupte în contra unei culturi streine; aceasta devine predominantă, până la urmă nimic nu mai rămâne din limba naţională. In acest fel s'au rutenizat în 100 de ani falnicii plăeşi ai lui Ştefan cel Mare din Bucovina; tot astfel s'au maghiarizat sute de sate româneşti de descendenţi ai legiunilor şi coloniilor romane în Ardeal şi Ungaria. Tot în acest fel şi cu siguranţă mai repede, căci trăim în era electricităţii, s'ar desnaţionalizà chiar poporul din regat, în caz de o nenorocită invazie şi ocupaţie străină. A adoptà toate străinismele în limba literară şi didactică, nepotrivite cu geniul latin al limbei, este un semn trist de decadenţă naţională, care ne pregăteşte la o mai uşoară asimilare, dar contra căreia trebuie să luptăm cu energie pe toate căile şi cu toate mijloacele. A nu cedà străinului nimic din ce e de viţă latină în limba şi sufletul Românu-

lui, e principiul care trebuie să călăuzească pe orice Român, deoarece poporul nostru numai ca sentinelă a latinităţii are rost de a existà aici la porţile Orientului, şi deoarece o naţiune numai prin limba sa cât mai curată se poate diferenţià cât mai bine de celelalte popoare vecine, cari toate caută să o asimileze. Pentru aceste motive scriitorii noştri făptuesc o crimă naţională, când cu nepăsare sau din neştiinţă primesc şi cultivă în limbă cuvinte de origine străină în detrimentul celor de viţă latină, stricând prin aceasta nu numai caracterul neolatin al ei, ci şi sonoritatea ei, superioară celorlalte limbi, cari o profanează cu barbarismele lor. Prin acest legat neînsemnat doresc nu numai a protestà în contra acestui curent nenorocit, ci şi a formà sâmburele unei îndreptări în înţelesul ca limba noastră să-şi poată menţineà prin literatură şi şcoală adevăratul caracter românesc neolatin.

«3. E de dorit ca cărţile didactice ce concurează la premii să fi obţinut prealabil autorizaţiunea ministerială de carte didactică, de asemenea ca cu ocaziunea publicării concursului la premii să se pună la cunoştinţa concurenţilor expunerea de motive a legatului de sub punctul 2.

«4. Crescând veniturile să se sporească şi premiile, atât în cvantum cât şi în număr. Un premiu nu va puteà fi mai mic de trei mii de lei. Premiile vor fi alternative literare şi didactice, oricare va fi cvantumul şi numărul lor.

«5. In caz dacă Academia ar refuzà acest legat, el va trece în aceleaşi condiţiuni la „Casa Şcoalelor". Dacă nici această instituţie nu va primì legatul sau dacă se va desfiinţa, atunci va trece la Societatea pentru Invăţătura Poporulu român din Bucureşti, Biserica Sf. Ecaterina, tot în aceleaşi condiţiuni.

«*Tot restul averii aflător la moartea mea, precum: bani, bonuri, acţiuni, imobile etc. îl las Asociaţiunei pentru literatura română şi cultura poporului român(„Astra") din Sibiiu, Transilvania,* din care avere se vor achità mai întâiu spesele de înmormântare, care va fi simplă, şi spesele de executare a acestui testament. Din averea ce va rămâneà după achitarea acestor spese, Asociaţiuna „Astra" va formà un fond ce va purtà numele «Fundaţiunea Dr. C. Păcuraru-Bianu" cu următoarele destinaţiuni:

I. 20% din venitul anual se va adăugà la mărimea fondului.

II. 40% din venit va servì pentru stipendii (burse) numai pentru fiii de Români, distinşi la învăţătură şi lipsiţi de mijloace. Aceste stipendii vor fi în ramura de meserii, comerţ, industrie şi agronomie. Va fi de competenţa Asociaţiunii să modalizeze cvantumul şi durata stipendiilor, ţinându-se cont de dorinţa mea de a se ajutà cât mai mulţi tineri în acelaşi timp.

«III. Restul de 40% din venit va servì pentru cultivarea limbei române în sensul aspiraţiunilor pe care ea are dreptul să şi le reclame în cadrul lim-

bilor neolatine, conform normelor şi motivelor stabilite în punctele 2 şi 3 ale acestui testament.

«IV. Crescând veniturile, să se mărească premiile în cvantum şi în număr. Un premiu nu va fi mai mic de două mii coroane sau lei. Premiile vor fi alternative pentru lucrări literare şi pentru lucrări didactice, oricare ar fi cvantumul şi numărul.

«V. In caz de desfiinţare a Asociaţiei „Astra" legatul va trece Arhidiecezelor din Blaj şi Sibiiu în părţi egale tot în scopul arătat.»

5. *Generalul Ioan Manoil Manu*, personalitate bine cunoscută în Capitală, mai ales prin anii îndelungaţi în serviciul de aghiotant al Regelui Carol. trecând la cele veşnice la 11 Iulie 1920, a înscris în testamentul său următoarele dispoziţii privitoare la Academie:

«Afectez 6.000 lei in efecte urbane Iaşi, a se remite Academiei Române, pentru ca din venitul lor să se dea la fiecare 3 sau 4 ani, după chibzuinţă, un premiu pentru cea mai bună scriere relativă la armată şi în special asupra istoriei militare a scumpei noastre Românie, mărită după idealul poporului. Se vor preferà discripţiunile asupra organizării, tactica şi armamentul nostru la diferite epoci şi bătălii, episoade, anecdote, descoperite în ţară sau în arhive străine. Dorinţa mea este de a îmbogăţi literatura militară cu fapte mărețe ale neamului, pentru a întreţine şi stimulà sentimentele răsboince şi patriotice. Titlul va fi: „Premiul General Adjutant Ioan M. Manu".

«De oarece fratele meu nu are descendeţi, se va încredinţà Academiei Române lada de fier istorică, cu toate documentele şi manuscrisele olografice ale familiei mele, din tată în fiu, ramura întâi a familiei: Mihail-Manoil-Scarlat-Manoil-Manoil, toţi logofeţi, hatmani, şi mari vornici şi subsemnatul Ioan M. Manu, General (1695-1915), păstrate cu sfinţenie pela 1747, de moştenitori. Se va alăturà şi: „Livre d'or da la noblesse phanariote et des familles princières valaques et moldaves" de Rangabé, precum şi documente din secolele XVI-XIX, privitoare la familia Manu, de Const. G. Manu astăzi Ministru Plenipotenţiar la Constantinopol, fiul Generalului şi fostului Prim-Ministru G. I. Manu (1838-1911), sub domnia Marelui Rege Carol I şi Albumul «Apărătorilor Independenţei„ de Căpitan Nic. Puica din 1897, dedicat M. S. Regelui Carol».

6. *Preotul Nicolae Bârzeanu împreună cu soţia sa*, din satul Zavalu, comuna Comoştenii (Dolj), a făcut Academiei următoarea donaţiune:

«Voind a venerà şi perpetuà memoria prea iubitului nostru fiu legitim *Dimitrie (Mitiţă) Bârzeanu*, absolvent cu diplomă de învăţător al Şcoalei Normale din Craiova, promoţia anului 1916, mobilizat în răsboiul 1916-1918 ca sublocotenent de rezervă la Regimentul I de Grăniceri, Compania I, june

de 21 ani; căzut pe frontul din Moldova, munţii „Chioşurile-Sticlăria" lângă Caşin, judeţul Bacău, în ziua de 31 Iulie stil vechiu, orele 10 dimineaţa anul 1917;

«Pentru această sinceră şi legitimă dorinţă, facem următoarea donaţie Onoratei Academii Române din Bucureşti:

«Lei 5.000 (cinci mii), din partea noastră, a părinţilor decedatului fiu;

«Lei 500 (cinci sute), economie din salariul decedatului, restituită nouă după deces de cassa Regimentului I Grăniceri.

«In total lei 5.500 (cinci mii cinci sute), vărsaţi astăzi în numerar d-lui Preşedinte al Onoratei Academii Române din Bucureşti, în bancnote de câte cinci sute lei, emisiunea Băncii Naţionale Române.

«Capitalul acestei donaţii va fi perpetuu şi inalienabil.

«Onorata Academia va face cu dânsul fondul denumit: *„Fondul Dimitrie (Mitiţă) Bârzeanu»*.

«Dobânzile acestui capital, din 5 în 5 ani, sau din 6 în 6 ani, cum va stabilì mai bine Onorata Academie, să se afecteze la premierea celei mai bune opere prezentate la concurs, dintre ştiinţele (ramurile) pedagogice de cursul didactic «normal-primar», autorul fiind român, la care defunctul fiu avea o aplicare şi dexteritate esenţială în studii şi care ştiinţă înrâurise, considerabil asupra educaţiei lui intelectuale, morale şi fizice".

7. O donaţie de aceeaşi natură sentimentală a făcut Academiei d-l *Arhitect Ioan Socolescu*, prin actul de danie în care se prevăd următoarele:

„Ca omagiu memoriei fratelui meu mai mare Toma, care m'a protejat şi îndrumat în anii copilăriei, şi dorind ca în limita modestelor mele mijloace să contribui la studiul şi cercetările ce se vor face asupra *Arhitecturii şi Artelor decorative româneşti* (sculpturi în piatră sau lemn, picturi, ţesături sau broderii, lucrări în orice metal etc.) în România Mare sau în alte ţinuturi în afară de hotarele actuale, declar prin acesta că dăruesc Academiei Române cu sediul în Bucureşti, calea Victoriei 135, *lei 50.000 (cincizeci mii) valoare nominală, în efecte Rentă Română 5 %, emisiunea 1920, cu cuponul de Maiu 1922.*

«Această sumă va formà un fond special, din venitul căruia acumulat, să se dea din trei în trei ani un premiu de 5.000 (cinci mii) lei, în condiţiunile mai jos arătate.

«Fondul va purtà numele de: *«Fondul Fraţii Toma şi Ioan N. Socolescu, Arhitecţi»*.

«Premiul va fi trienal şi se va acordà de cele trei secţii ale Academiei iar când va fi o secţie a Artelor Frumoase şi de acea secţie.

«Primul concurs se va anunţà îndată după îndeplinirea formelor legale şi

acceptarea donațiunii, iar judecarea lucrărilor, cari se vor prezentà, se va face în sesiunea generală a Academiei din 1925.

«Pentru acest prim concurs doresc ca subiectul să fie: *„Cercetări asupra originei arhitecturii și artelor decorative românești“* cu cât mai multe ilustrațiuni.

«Alegerea subiectelor pentru al doilea concurs și următoarele, precum și judecarea lucrărilor și acordarea premiilor se vor face în adunările generale ale Academiei, așa cum se prescrie în Statutele și regulamentele ei.

«La fixarea subiectelor și judecarea lucrărilor prezentate la concursuri, Academia va puteà chemà, dacă și când va crede necesar, un delegat al Societății Arhitecților Români, fondată la 26 Februarie 1891, și un delegat al Comisiunii Monumentelor Istorice.

«Atât pentru întâiul concurs cât și pentru cele următoare, Academia are dreptul a aprețià și decide, dacă este cazul a da premiul întreg unei singure lucrări din cele prezentate, sau a împărțì premiul sau chiar a nu-l acordà nici unui concurent, dacă lucrările ce se vor prezentà nu vor aveà o valoare reală. In ultimul caz premiul următorului concurs va fi cumulativ. Dacă nici la al doilea concurs nu se vor prezentà concurenți sau dacă lucrările prezentate nu vor meritì a fi premiate, premiul pentru al treilea concurs se va menține la suma de 10.000 lei.

«Fondul se va administrà conform regulamentelor Academiei de cari am luat cunoștință.

«Sumele cari vor rămâneà disponibile din veniturile fondului, după scăderea prelevărilor Academiei, fie prin neacordarea de premii la trei sau mai multe epoce consecutive, fie din resturile ce rămân anual după îndestularea trebuințelor mai sus arătate, se vor capitalizà pentru mărirea fondului. Dacă prin astfel de capitalizări venitul fondului ar crește cu mult, Academia are facultatea de a mări cuantumul premiului trienal».

Cu privire la donațiunile din anii trecuți sunt de comunicat următoarele informațiuni:

8. La *Fundațiunea C. G. Vernescu* este de notat că rămășițele pământești ale donatorului au fost aduse dela Iași și înhumate la București, în cimitirul Șerban Vodă, la 12 Fevruarie 1921. Academia a fost reprezentată la serviciul funebru de d-l Președinte D. Onciul, însoțit de colegii I. Brătescu-Voinești și I. Bianu. Președintele Academiei a rostit o cuvântare de recunoscătoare amintire.

9. *Fundațiunea Vasile Adamachi* a avut înscrisă în bugetul pe 1920—21 pentru burse, cheltueli de școală și lucrări practice de specialități sumă de lei 173.515,36.

Bursele au fost în număr de 44 şi anume:

a) 10 burse de câte 260 lei pe an la şcoala practică de agricultură din Moara-Grecilor;

b) 23 burse de câte 150 lei pe lună şi anume:

9 la Facultatea de ştiinţe din Iaşi,

6 la Facultatea de medicină din Iaşi,

8 la Şcoala Politechnică din Bucureşti.

c) 3 burse de câte 250 lei pe lună d-lor P. P. Stănescu, Mircea Savu şi Mircea Ionescu, licenţiaţi ai Facultăţii de ştiinţe, care îşi prepară doctoratele în ţară;

d) 1 bursă de 700 lei pe lună d-lui Ioan Iliescu pentru terminarea la Politechnicul din Torino a studiilor de mecanică urmate înainte de răsboiu la Politechnicul din Friedberg;

e) 2 burse de câte 900 lei pe lună d-lor St. Procopiu şi I. G. Botez pentru continuarea studiilor de specializare în Fizică şi Antropologie la Paris;

f) 1 bursă de 1.000 lei pe lună d-lui Cr. G. Mateescu pentru continuarea studiilor de specializare în hidro-electrică în Elveţia;

g) 4 burse de câte 1200 lei pe lună d-lor Sergiu Paşcanu, Radu Georgescu, Al. T. Bădărău şi Grigore Vasilescu pentru studii de specializare în Anglia în construcţiuni navale, mine, metalurgie, şi amenajamentul porturilor.

S'a plătit abonamentul de 1500 franci la Staţiunea Zoologică dela Roscoff.

Celelalte obligaţiuni ale fondului «Adamachi» au fost îndeplinite conform dispoziţiunilor testamentare.

Constatându-se câteva scăderi în regulamentul acestei fundaţiuni, în şedinţa dela 5 Noemvrie s'a ales o comisiune care vă va prezentà propunerile sale de modificare.

10. *Fundaţiunea Otteteleşeanu.* Ministerul Instrucţiunii a revenit cu înnoită stăruinţă asupra propunerii cunoscute din sesiunea trecută relativă la reorganizarea Institutului Otteleşeanu, spre a se puteà pregătì într'însul învăţătoare, de care ţara are foarte mare şi grabnică trebuinţă. Studiindu-se din nou chestiunea, Comisia şcolară si Delegaţiunea au decis să se primească propunerea Ministerului cu anumite condiţiuni. Ministerul a răspuns că primeşte acele condiţiuni şi se aşteaptă numai aprobarea planului Academiei spre a se încheià cuvenitele acte şi a se face predarea.

11. *Şcoalele.* Celelalte şcoale ale Academiei şi anume: cele două şcoale de agricultură „Ioan Costache Agarici" dela Moara-Grecilor (Vasluiu) şi „Tache Petre Anastasiu" dela Ţigăneşti (Tecuciu) şi-au continuat în anul trecut mersul lor aproape normal, luptând din greu cu marile greutăţi pricinuite de criza

de tot felul care apasă pe ţară şi pe lume. Asemenea şi şcoala primară „Tache Petre Anastasiu“ dela Călmăţuiu.

Administraţia şcoalelor a fost mai des şi mai minuţios inspectată, ceea ce a dat rezultate simţitoare de îmbunătăţire.

Comisiunea şcolară vă va da informaţiuni mai amănunţite.

12. *Veniturile Fondurilor Ioan Fătu* şi *Ioan Scorţeanu* de 20.701,07 şi 744.08 s'au împărţit, conform dorinţei donatorilor, pentru procurare de cărţi didactice şi religioase la elevi săraci din şcoalele primare rurale din Basarabia şi vechiul regat, precum urmează:

Lei 5.000 din fondul Fătu şi lei 300 din Fondul Scorţeanu s'au trimis d-lui coleg St. Ciobanu pentru ajutoare în Basarabia;

Lei 15.000 din fondul Fătu şi lei 400 din fondul Scorţeanu s'au trimis inspectorilor şcolari respectivi, câte jumătate fiecăruia, pentru procurare de cărţi didactice în judeţele Caliacra şi Durostor.

In ţinuturile de peste Carpaţi şi în Bucovina nu s'a dat nimic din aceste fonduri în anul trecut, de oarece sumele trimise în anul 1919 pentru acelaşi scop nu se cheltuise până la distribuţia acestor ajutoare.

13. *Vânzarea bunurilor mici* rămase după exproprierea moşiilor s'a continuat conform deciziunilor şi autorizărilor date. S'au încassat dela sesiunea generală trecută încoace suma de lei 2.197.657,25, iar din toate vânzările de bunuri mici realizate în anii 1918—21 s'au încassat lei 2.598.987,25, sumă care a fost împărţită spre capitalizare la fondurile cărora aparţineau bunurile vândute.

14. Delegaţiunea a prelungit pentru doi ani (până la 6 Aprilie — Sf. Gheorghe 1922) lăsarea folosirii imobilului din calea Victoriei 133 pentru Societatea Invalizilor de răsboiu, luând însă pentru trebuinţele instituţiei noastre chiria de 60.000 lei pe an.

Numeroasele donaţiuni, cari mereu vin şi adaog partea lor de contribuire la activitatea culturală a Academiei, sunt pornite toate din simţeminte de cea mai curată şi mai caldă iubire de neam şi de încredere în instituţia noastră. Aceasta este o nepreţuită comoară morală, pe care noi avem cea mai înaltă datorie să o cultivăm cu sfinţenie pentru urmaşii noştri.

In semn de recunoştinţă pentru aceste simţeminte ale donatorilor, Academia în şedinţa dela 18 Martie, a luat fericita hotărîre ca în fiecare an — în timpul sesiunii generale — să ţină o şedinţă solemnă pentru sărbătorirea donatorilor ei, sărbătorire care se va începe chiar în această sesiune.

VI. *Concursurile Premiilor.*

Pentru sesiunea actuală au fost publicate 4 premii pentru lucrări tipărite: ***Marele Premiu Năsturel, Adamachi, Eliade-Rădulescu*** şi ***Constantinide.***

1. La *Marele Premiu Năsturel*, de 12.000 lei, destinat a se da prin comisiune specială unei cărţi scrise în limba română, cu conţinut de orice natură, care se va judecă mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1917 până la 31 Decemvrie 1920, s'au prezentat următoarele cărţi:
— Lista s'a tipărit mai sus la pag. 29.

2. La premiul *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil), care este a se acordà prin Secţiunea Literară pentru scrieri de literatură sau de filologie, s'au prezentat următoarele publicaţiuni:
— Lista tipărită la pag. 29—30.

3. La premiul *Eliade-Rădulescu*, de 5.000 lei, destinat pentru o lucrare istorică, economică, juridică sau filosofică s'au prezentat următoarele publicaţiuni:
— Lista la pag. 30.

4. La *Premiul Constantinide*, de 4000 lei (divizibil) destinat pentru scrieri sociale şi istorice s'au prezentat următoarele publicaţiuni:
— Lista la pag. 30—31.

La premiile cu subiecte date nu s'a prezentat nici o lucrare. Aceste premii sunt următoarele:

a) *Năsturel*, de 5.000 lei, cu subiectul: *Vasile Alecsandri: vieaţa şi opera lui;*

b) *Neuschotz*, de 2.000 lei, cu subiectul: *Cipariu şi Pumnul: activitatea lor filologică şi literară;*

c) *Toncoviceanu*, de 1.000 lei, cu subiectul: *Studiu despre versificaţia românească;*

d) *Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 lei, despre: *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor;*

e) *Alexandru Ioan Cuza*, de 6.000 lei, cu subiectul: *Studiul sistematic, faunistic şi biologic al larvelor de insecte din balta Brateş;*

f) *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil), pentru: *Studii originale despre etiologia, prevenirea şi combaterea uneia sau mai multora din boalele cari cauzează marea mortalitate a primei copilării în România;*

g) *Lazăr*, de 5.000 lei, pentru: *Studiul chimic al lignitelor din ţară;*

h) *Anastasie Fătu*, de 3.000 lei, despre: *Studiul şi harta geologică a unei regiuni din ţară;*

i) *Marele Premiu General Ioan Carp şi Maria Carp*, de 7.000 lei, pentru: *Energia pe care ne-o pot da apele din ţară,*

Domnilor Colegi,

Prestigiul Academiei Române, ca cea mai înaltă instituțiune de cultură superioară a neamului, a crescut și crește an cu an atât în opinia publică cât și înaintea organelor superioare și conducătoare ale Statului.

In fruntea acestora a stat și stă Suveranul țerii cu Dinastia Regală. Aproape nu a fost an în care cuvântul regal să nu fi răsunat în această incintă și să nu se fi asociat la glasul colegilor noștri.

Opinia publică ne-o dovedește aproape zilnic, când din mijlocul ei vin Academiei toate acele donațiuni și legate, ale căror scopuri se arată în rapoartele noastre anuale.

Guvernul și Corpurile Legiuitoare ne-o arată asociind Academia din ce în ce mai mult la unele organe culturale ale țerii sau punându-le chiar sub conducerea Instituțiunii noastre. Voiu amintì câteva fapte din aceste manifestări:

Prin legea dela 11 Aprilie 1901 Statul s'a descărcat de serviciul bibliotecii lui și l-a trecut în sarcina Academiei. De atunci Instituțiunea noastră face cu devotament și cu mari sacrificii din propriile ei mijloace serviciul de primă bibliotecă a țerii, care este o îndatorire a Guvernului în toate statele cu aspirații culturale.

Ca urmare a legii bibliotecii, Statul, prin legea dela 1884 refăcută la 1904, a dat Academiei însărcinarea de a primì și a păstrà depozitul imprimatelor obligatorii din toată țara, serviciu pe care Academia îl face, pe când serviciile Statului obligate și ele, nu-l fac.

Prin legea dela 22 Octomvrie 1920, făcută din inițiativă parlamentară, se dă Academiei încrederea și însărcinarea de a arătà Ministerului Instrucțiunii persoanele cari au să fie numite directori ai școalelor superioare înființate la Roma și Paris.

Prin legea publicată la 2 Aprilie trecut, tot din inițiativă parlamentară, se dă Academiei însărcinarea de a eliberà certificate pentru înlesniri de transport pentru cărțile de valoare culturală din toată țara.

Academiei i s'a dat dreptul și însărcinarea de a da un membru în Comitetul de lectură al Teatrului Național, unul în Comisiunea Monumentelor Istorice, câte unul în consiliile superioare de organizare și conducere ale Școalelor Politechnice din București și Timișoara.

Pentru îndeplinirea misiunii ei culturale superioare, Academia a și primit unele înlesniri dela Guvernul țerii,

Prin legea de înfiinţare dela 1879, Statul dă Academiei o dotaţiune anuală fixă de 30.000 lei, din cari 20.000 pentru cheltuielile ei şi 10.000 pentru două premii anuale.

Pentru publicaţiile de documente istorice, care se continuă sub numele începătorului Eudoxiu Hurmuzaki, Guvernul a dat după trebuinţă şi putinţă sume anuale.

Prin legea dela 7 Maiu 1896 Statul a dăruit Academiei terenurile pe cari ne aflăm şi pe cari urmează să se înalţe localul definitiv al acestei instituţii vrednic de colecţiile ei, de activitatea ei şi de înalta ei misiune culturală.

Prin legea dela 5 Martie 1912 se şi pusese de Stat la dispoziţia Academiei suma de 3.000.000 lei pentru clădirea şi instalarea bibliotecii. Răsboaiele cari au început chiar în acel an au împiedecat însă realizarea planurilor întocmite pentru localul necesar.

Prin legea dela 28 Decemvrie 1910 Academia este scutită de taxe de timbru şi înregistrare pentru donaţiunile şi legatele făcute ei.

Intre marile probleme naţionale şi de Stat una din cele mai însemnate este fără îndoială problema culturală. Neamul nostru, ajuns stăpân pe sine însuşi, este dator să-şi organizeze bine şi grabnic munca pe toate terenurile, astfel în cât să pună în valoare în cele economice bogăţiile pământului strămoşesc, iar în cele culturale aptitudinile rassei, ţinute secoli îndelungaţi în nelucrare şi în întuneric sub stăpânirile străine ale altor neamuri.

Academia are conştiinţa datoriei de a fi în fruntea acestei organizări de muncă şi de energii naţionale; ea ştie că trebue şi voeşte să-şi lărgească şi să-şi îmbunătăţească cât mai mult propria sa organizare pe baza şi în cadrele legii dela 1879. Spre acest scop, Comisiunea aleasă în sesiunea trecută, vă va înfăţişă proiectele şi propunerile asupra cărora veţi aveà să discutaţi şi să hotărîţi.

Academia va pune ca şi până acum — în timp de peste o jumătate de secol — toată grija pentru îndeplinirea misiunii ei intelectuale, culturale şi morale în mijlocul neamului nostru, unit acum într'un singur stat naţional sub Coroana lui Regală. De aceea Academia are deplină încredere că conducătorii acestui stat îi vor da mijloacele materiale necesare pentru îndeplinirea tot mai bine a acestei înalte misiuni.

Cât ne priveşte pe noi, avem sentimentul şi convingerea că am urmat întocmai calea ce ne-o indicase fundatorii instituţiunii noastre, din cari cel din urmă ne-a părăsit în anul acesta.

A doua generaţie, cu care D-v. cei mai tineri conlucraţi, vă va

lăsă în curând D-v. singuri sarcina de a conduce în patria unită această înaltă instituțiune, sperăm mărită și completată, și nu ne îndoim că, lucrând cu acelaşi zel, aceeaşi abnegațiune și în același spirit ca predecesorii D-voastre, veţi contribuì tot așa de mult la înflorirea Academiei Române.

SEDINȚA DE LA 16 MAIU 1921.

Preşedința d-lui *D. Onciul*.

Dela d-l Dr. Göran Björkman, Consul onorar al Braziliei în Suedia, se primeşte, prin intermediul Ministerului Afacerilor Străine, o scrisoare și mai multe reviste şi ziare conținând traducerea în limba suedeză, făcută de d-sa, din literați români. Prin scrisoare d-l Björkman cere unele relații asupra poetului P. Cerna, câtevà volume de versuri de autori români şi alte mici informații.

D-l *I. Bianu*, cetește raportul prin care se fac următoarele propuneri:

1. Să se treacă la fondul pensiunilor funcționarilor suma de 240.000 (două sute patruzeci mii lei, rezultată din încasările din cota de 10% a veniturilor moşiilor administrate în regie, socotită ca nesigură prin procesul-verbal al Delegațiuni înregistrat sub No. 64 la 15 Ianuarie 1911, sumă care avea de scop ajutorarea fondurilor în anii răi agricoli și care, în urma exproprieri moşiilor, nu mai poate avea întrebuințare pentru care a fost destinată;

2. Să se mărească maximul de pensiune, ce poate fi acordat unui funcționar, dela 600 la 1.000 lei lunar, în conformitate cu suma lefilor actuale

D-l Preşedinte *D. Onciul* observă că una din propuneri, tinzând la o întrebuințare de fonduri, este în legătură cu bugetul Academiei; a doua tinde la schimbare de regulament și prin introducerea ei alineatul ultim din art. 6 al Regulamentul pensiunilor funcționarilor ar aveà următoarea cuprindere: «Pensiunea nu va trece în nici un caz peste suma de 1.000 lei pe lună». In conformitate cu art. 7 din Statute, pentru aprobarea acestor propuneri este necesar votul afirmativ a două treimi din numărul membrilor prezenți.

— După discuțiunea urmată, propunerile se pun la vot separat, prin ridicări de mâni, și rezultatul este următorul:

Votanți 18; voturi pentru 18.

D-l Preşedinte spune că amândouă propunerile, întrunind unanimitatea voturilor exprimate au fost admise.

D-l *I. Bianu* expune măsurile luate de Delegaţiune în anii din urmă pentru conservarea averii mobile aflate în casa lui Vasile Alecsandri dela Mirceşti şi mai ales când s'a aflat că văduva poetului erà aproape de sfârşitul vieţii. Mulţumită dispoziţiunilor luate, toate mobilele aflate în casă afară de cele luate de rudele poetului în timpul văduviei d-nei Paulina Alecsandri, se află intacte şi sunt încă sub peceţi. Intenţia Academiei, când a primit această donaţie, a fost să restaureze casa cum era în timpul vieţii marelui poet, spre a deveni un local de pelerinaj pentru cei cari ar dori să cunoască locuinţa uneia din cele mai distinse glorii ale neamului românesc. Situaţia financiară a Academiei şi evenimentele care sgudue omenirea au împiedicat aducerea la îndeplinire a acestei lăudabile intenţiuni. In prezent fosta locuinţă şi mormântul poetului, în care s'au depus şi ramăşiţele pământeşti ale văduvei, trecută nu de mult în lumea celor drepţi, se află într'o stare deplorabilă. Casa are absolută nevoie de acoperiş şi alte reparaţii de întreţinere; mormântul se găseşte adăpostit de o baracă de scânduri care s'a construit în anul 1890. La concursul ţinut în 1916, pentru facerea unei capele deasupra mormântului, s'au prezentat planuri cari chiar atunci s'ar fi putut executà numai cu o sumă cu mult mai mare decât cea care se destinase pentru acest scop. Academia nu are fonduri pentru facerea capelei şi a lucrărilor de restaurare; fondul adunat prin subscripţie publică pentru facerea monumentului lui Alecsandri este atât de mic încât venitul lui n'ar ajunge nici pentru reparaţii cu totul neînsemnate. Cu toate acestea lucrările pentru restaurare şi facerea capelei se impun.

— După discuţiunea urmată se decide a se deschide o listă de subscripţie şi în limita sumei adunate, să se facă lucrările necesare.

ŞEDINŢA DELA 17 MAIU 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l Preşedinte *D. Onciul*, deschizând şedinţa, zice:

«Primul punct la ordinea de zi a şedinţei de astăzi este, după dorinţa exprimată ieri de d-voastre, proclamarea A. S. R. Principelui Moştenitor Carol ca Membru Onorar.

«Fericitul eveniment al căsătoriei Principelui nostru Moştenitor cu A S. R. Principesa Elena a Greciei a aflat, în sânul Academiei ca şi în Ţara întreagă, cel mai viu răsunet de bucurie. Prin această binecuvântată căsătorie, una din dorinţele cele mai fierbinţi ce au fost nutrită de generaţiile

Renașterii noastre naționale, dorința pentru întemeierea unei Dinastii române a primit consacrarea ei definitivă.

«Principele Moștenitor Carol este cel dintâiu vlăstar al dinastiei noastre născut pe pământul românesc, crescut în limba și legea Țerii, în dragostea Patriei române și a poporului românesc, dragoste pentru care a dat atâtea dovezi înduioșitoare, cu cele mai frumoase speranțe pentru viitor. Fericita sa căsătorie cu A. S. R. Principesa Elena, Prea-grațioasa Domniță care din dată și-a cucerit toate inimile românești, aleasa odraslă a Augustei Case Domnitoare a națiunii amice a Elenilor cu care ne unesc vechi legături istorice și interese vitale comune, crescută în credința Bisericii noastre ortodoxe, ca și Augustul său Soț, — această fericită căsătorie este o chezășie puternică pentru viitorul Dinastiei române, în care România pune cele mai vii speranțe pentru viitor.

«Cu sentimentele de bucurie manifestate de națiunea întreagă pentru acest fericit eveniment, se unesc sentimentele de adâncă iubire și recunoștință ce păstrăm A. S. R. Principelui Moștenitor pentru multele dovezi de dragoste și de înalt interes ce a dat cu privire la aspirațiunile naționale și problemele culturale ale Țerii și neamului. Viul interes ce a arătat și arată pentru educațiunea patriotică și virtuoasă a tinerimii noastre școlare, prin înființarea Legiunii Cercetașilor Români, al cărei întemeietor și Mare-Comandant însuflețitor este; călătoria ce a făcut de curând în jurul pământului, ducând numele României și prestigiul ei în cele mai depărtate părți ale lumii și dând personal informațiuni prețioase asupra istoriei României și importanței ei economice; inițiativa ce cu ocaziunea căsătoriei sale, a luat la Atena, pentru strângerea legăturilor culturale între România și Grecia aceste alese semne de înalt patriotism și de cald interes național, pe lângă multe alte manifestări ale sentimentelor sale românești și ale preocupațiunilor sale culturale, sunt prea vrednice de toată iubirea și recunoștința noastră.

«Drept care proclamăm pe A. S. R. Principele Moștenitor Carol Membru Onorar al Academiei Române.

«Să trăiască!»

Adunarea proclamă pe **A. S. R. Principele Moștenitor Carol**, în unanimitate, prin aclamațiuni, Membru Onorar al Academiei.

D-l *I. C. Negruzzi* prezintă ca dar din partea autorului publicațiunile *Papers on the Rumanian People and Literature* London 1920 și *Rumanian Proverbs*, London 1921, by M. Beza,

D-l *D. Onciul* prezintă în dar din partea d-nei Al. Em. Lahovari publi-

cațiunea despre părintele său *Nicolae Kretzulescu. — Viața și faptele lui — 1812 — 1900,* București 1915, de A. D. Xenopol.

D-l *St. C. Hepites* prezintă tonul XXXIX, anul 1920, din *Buletinul Societății Regale Române de Geografie.*

D-l *G. Țițeica* citește următorul Raport al Comisiunii financiare asupra exercițiului bugetar 1919—1920:

Domnilor Colegi,

Potrivit însărcinării pe care ne ați dat-o în Sesiunea generală trecută subsemnații membri ai comisiunii financiare am cercetat încasările și cheltuelile diferitelor fonduri ale Academiei pe 1919—20 și le-am comparat cu prevederile bugetare. Din punct de vedere formal, înscrierea în registre, comparată cu actele justificative, am găsit-o făcută cu toată grija și conștiinciozitatea. Se pot astfel urmări veniturile și încasările fiecărui fond pe anii respectivi și se poate deduce situația, favorabilă sau nu a fondnrilor.

Pentru orientarea D-v. am să vă citez cifrele controlate dela venituri și cheltueli cu specificarea lor generală.

I. — Venituri

	Prevederi bugetare		Incasări bugetare		— Minus din încasări bugetare		+ Incasări peste prevederea bugetară: Incasări diverse		+ Incasări peste prevederea bugetară: Cassa numerar la 31 Maiu 1919		Totalul încasărilor peste prevederea bugetară		Total general	
Fondurile generale . .	842.253	—	731.301	41	110.951	59	744.428	95	907.284	48	1.651.713	43	2.383.014	84
Fondul Adamachi . . .	181.052	40	153.119	65	27.932	75	178.424	18	236.765	46	415.189	64	568.309	29
» Otteteleșanu . .	297.562	—	150.470	85	147.091	15	327.321	80	184.103	15	511.424	95	661.895	80
» Tache Anastassiu	379.115	60	288.997	41	90.118	19	195.016	80	17.690	40	212.707	20	501.704	61
Total Lei	1.699 983	—	1.323.889	32	376.093	68	1.445.191	73	1.345.843	49	2.791.035	22	4.114.924	54

II. — Cheltneli

	Prevederi bugetare		Cheltueli din buget		— Cheltuit în minus din prevederi		+ Cheltuit în plus		Totalul cheltuelilor	
Fonduri generale	1.463.745	97	761.721	57	702.024	40	567.656	14	1.329.377	71
Fondul Adamachi	382.055	41	181.073	58	200.981	83	107.632	07	288.705	65
» Otteteleșanu	497.562	—	292 869	75	204.692	25	258.442	65	551.312	40
Fondul Tache Anastasiu	399.115	60	367.895	52	31,220	08	127.054	58	494.950	10
Total Lei	2.742.478	98	1.603.560	42	1.138.918	56	1.060.785	44	2.664.345	86

Efectele ce are Academia astăzi sunt:

La 41 fonduri generale	nominal	Lei	4.965.400.—
Fondul de pensiuni al personalului	»	»	587.600.—
» Obedenaru	»	»	139.300.—
» Ion Ghica	»	»	50.000.—
» Ilie R. Boroș	»	»	25.000.—
Suma		L.	5.767.300.—
Fondul Adamachi.	Nominal	L.	2.380.487,50
» Otteteleșanu	»	»	2.587.000,—
» Elena Dr. N. Turnescu	»	»	31.000,—
» pentru înzestrări	»	»	18.500,—
» Tache Anastasiu	»	»	1.510.900,—
Total nominal		L.	12.295.187,50

Nota.— Intre aceste efecte sunt și 562 acțiuni de Banca Națională a căror curs la 13 Iunie 1920 a fost de L. 7.850, — deci cu L. 7.350, — peste valoarea nominală, în total cu . . . . L. 4,130.700.—

S'au capitalizat în efecte în cursul anului 1919—20 solduri disponibile precum și sumele provenite din vânzare de terenuri dela moșii, etc. și anume:

1. Fondurile generale ale Academiei	L.	583.000.—
2. Fondul Adamachi	»	68.000.—
3. » Otteteleșanu	»	110.000.—
4. » Tache P. Anastasiu	»	68.000.—
Total . .	L.	829.000.—

In cursul anului s'a primit un nou fond conform încheerii Delegațiunii No. 1111 din 27 Maiu 1915, *Theodor Stănescu*, în efecte nominale L. 364.000 și în numerar L. 111.700,— din cari s'au plătit conform testamentului legate, în suma de L. 78.897,65.

In comisiunea financiară pentru cercetarea conturilor din 1920 — 21 se realeg d-nii *Gr. Antipa*, *S. Mehedinți*, *G. Țițeica*.

Se procede la alegerea Comisiunii bugetare pentru 1921 — 1922.

Se aleg d-nii *Gr. Antipa*, *S. Mehedinți*, *P. Poni*, *I. Simionescu* și *G. Țițeica*.

D-l *I. C. Negruzzi* cetește următorul Raport asupra lucrărilor Comisiunii Fondurilor Ioan Fătu și Ioan Scorțeanu făcute în 1920:

Domnilor Colegi,

In bugetul pentru anul 1920-21 s'au prevăzut la cheltueli suma de lei 20.701,07 din venitul fondului I. Fătu și lei 744.80 din venitul fondului I. Scorțeanu pentru procurare de cărți didactice și religioase la elevi săraci din școalele primare rurale. Comisiunea Domniilor-Voastre, întrunită în

şedinţă în ziua de 3 Iulie, ţinând seamă atât de latitudinea ce aţi binevoit a-i lăsà pentru distribuţia ajutoarelor din aceste fonduri, cât şi de situaţia financiară şi morală a populaţiunii din diferitele părţi ale ţerii, după ce a luat cunoştinţă din actele dela dosarul fondurilor că sumele trimise în în 1919 pentru ajutoare în Bucovina şi provinciile de peste Carpaţi nu se întrebuinţase până la acea dată, a luat următoarele deciziuni:

1. Să nu se trimită nici o sumă în Bucovina şi ţinuturile de peste Carpaţi.

2. Să se reţină pentru cheltueli neprevăzute lei 701,70 din suma prevăzută pentru cărţi didactice şi lei 44,80 din cea prevăzută pentru cărţi religioase, iar sumele rămase de lei 20.000 dela fondul Fătu şi 700 dela fondu Scorţeanu să se împartă precum urmează:

a) Lei 5000 din venitul fondului Fătu şi lei 300 din venitul fondului Scorţeanu să se trimeată d-lui coleg St. Ciobanu la Chişinău, pentru ajutoare în Basarabia;

b) Lei 15.000 din venitul fondului Fătu şi lei 400 din venitul fondului Scorţeanu să se rezerve pentru vechiul regat şi să se întrebuinţeze pentru procurare de cărţi în judeţele Caliacra şi Durostor, cari până la acea dată nu primise încă un ajutor din aceste fonduri.

Dispoziţiunile Comisiunii s'au executat întocmai. Sumele destinate pentru ajutoare în vechiul Regat s'au împărţit în părţi egale şi cu încuviinţarea Ministerului Instrucţiunii s'au trimis inspectorilor şcolari respectivi cari, prin intermediul revizorilor şcolari ai judeţelor Caliacra şi Durostor, au distribuit ajutoarele posibile după sistemul pe care am avut onoare a vi-l expune în sesiunea generală trecută.

Anul 1920 a fost al 29-lea dela punerea în aplicare a dispoziţiunilor testamentare ale filantropului Ion Fătu şi al 21-lea de când se execută dorinţa bunei creştine, Maria Schiopescu, care a lăsat legatul pentru pomenirea iubitului ei frate Ioan Scorţeanu.

Totalul ajutoarelor date din veniturile acestor fonduri dela primirea legatelor până în prezent se urcă la suma de lei 343.970, 52.

In numele micilor vlăstare care s'au împărtăşit şi se împărtăşesc an după an din legatele acestor generoşi testatori, aducem şi de astă dată memoriei lor salutul nostru de recunoştinţă.

Lipsa de unificare legislativă a tuturor provinciilor României întregite atât de dorită de toată suflarea românească şi mai ales starea anormală care dăinueşte în detrimentul instituţiunilor şi iubitorilor de ordine şi progres, ne permiţând deocamdată regulamentarea distribuţiei ajutoarelor din aceste fonduri, vă rugăm să binevoiţi a lăsà la latitudinea Comisiunii ce veţi binevoi a alege împărţirea ajutoarelor, în limita sumelor disponibile în viitorul an şcolar.

— Raportul Comisiunii se iea spre cunoştinţă şi se aprobă.

— In comisiunea Fondurilor Ioan Fătu şi Ioan Scorţeanu pentru 1921 se aleg d-nii *A. Bârseanu, D. Gusti, I. C. Negruzzi, D. Onciul, V. Pârvan.*

ŞEDINŢA DE LA 18 MAIU 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l *G. Ţiţeica* ceteşte următorul: *Raport al Comisiunii şcolare asupra activităţii şcoalelor Academiei în anul 1920—21*:

«In anul care se încheie acum Academia a avut să se ocupe numai de şcoalele de agricultură «Agarici» dela Moara Grecilor şi «Tache Anastasiu» dela Ţigăneşti, precum şi de şcoale primară «Tache Anastasiu» dela Călmăţui.

«Atât situaţia materială a acestor şcoale, cât şi găsirea personalului trebuitor sunt chestiuni cu adevărat îngrijitoare pentru viitorul lor.

«Referirea care urmează va da cu oarecare amănunte această situaţie pentru fiecare şcoală în parte.

«a) *Şcoala de agricultură „Agarici" dela Moara Grecilor.*

«In şcoală se găsesc acum 34 elevi: 14 în clasa întâia, 12 în a doua şi 8 în a treia.

«Elevii primiţi în toamnă în clasa I s'au înfăţişat slabi la învăţătură „ceeace denotă că în şcoalele primare nu li se dă o pregătire serioasă, spune Directorul şcoalei în raportul său şi apoi adaugă: „Conducătorii acestor şcoli se ocupă cu alte afaceri şi chestiuni personale, ca politica, afaceri comerciale, lăsând şcoala la voia întâmplării şi pe seama unui copil dintr'o clasă superioară, aşa că termină şcoala fără nici un folos."

«Personalul şcoalei, ademenit de salarii mai mari în alte părţi, sau nu se găseşte sau e gata de plecare.

«Cu toată lipsa de maestru fierar şi maestru lemnar, şcoala nu a suferit, căci elevii au lucrat şi au făcut reparaţiile aecesare, au potcovit chiar singuri caii şcoalei.

«Neapărat elevii au luat parte la toate lucrările câmpului şi au lucrat cu inimă, contribuind le sporirea producţiunii şi la mărirea venitului.

„Mă pot mândri, spune Directorul, pentru aceste motive şi pentru «multe altele cu alevii acestei şcoale, care caută întotdeauna să-mi producă «numai mulţumiri."

«Directorul şcoalei Agarici, d-l *G. Cotea* este un bărbat activ şi priceput în toate ramurile activităţii şcoalei pe care o conduce de mai bine de 17

ani: plugărie, vie, pomăt, legumărie; dar mai cu deosebire este priceput în creșterea vitelor și în special a cailor. Toate aceste culturi sunt conduse cu maestrie și în mod armonic, iar succesele obținute sunt vrednice de toată lauda și promit creșterea veniturilor din an în an.

«In această privință dau aici o socoteală făcută împreună cu Directorul școalei de către d-l șef al Bunurilor în cursul lunei Martie. După această socoteală cheltuiala totală privitoare la această școală pe întregul an școlar se và ridicà la 148.143,25 lei, adicà cu 24.999,75 față de prevederile bugetare de 123.143,25 lei.

«Dar veniturile totale se vor ridicà dela suma bugetară de 55.000 lei la 115.639,65, adică cu 60.639,65 lei mai mult. Această sumă acopere deci surplusul firesc de cheltueli, pe aceste vremuri de scumpete grozavă, și mai lasă o margine de 35.639,90 lei.

«In cât, din toate punctele de vedere putem socoti mersul școalei dela Moara Grecilor ca îmbucurător.

«b) *Școala de Agricultură «Tache Anastasiu» dela Țigănești.*

«In școală se găsesc acum 43 de elevi: 14 în clasa I și 23 în clasa II. Inscrierile în clasa I au fost puține, fiindcă școalele normale, înființate în fiecare capitală de județ, atrag pe cei mai mulți copii dela țară. „Nu puțin contribue la aceste puține înscrieri și faptul că școala nu mai poate procurà elevilor, care în majoritate sunt dintre cei mai săraci, mijloace de îmbrăcăminte ca în trecut" spune Directorul școalei.

«Cei mai mulți absolvenți ai școalei sunt funcționari agricoli, fiindcă reforma agrară are nevoie pe personal tecnic numeros, iar pe de altă parte „scumpirea mijloacelor de producție—inventar brațe de muncă—și starea materială mai mult decât modestă a absolventițor acestor școale, nu creează condiții prielnice pentru ca acești absolvenți să devină plugari cu carte pe socoteală proprie."

«Și aici, ca și la Moara Grecilor, personalul școalei n'a putut fi complet, din cauza salariilor prea reduse, față de cele ce se oferă în alte părți.

«Directorul școalei, d-l *G. Gheorghiu,* este un bărbat înzestrat cu o inteligență vie și luminoasă de o respectabilă cultură, pe lângă cunoștințele speciale și adânci despre agricultură și diferitele ramuri de activitate legate cu ea. Este capabil de a organizà și de a conduce atât culturi de diferite specialități, care pot fi desvoltate în cadrul lărgit al școalei, cât și industrializarea produselor rezultate din ele.

«La Țigănești întreg cadrul școalei este mult mai larg decât la Moara Grecilor, localurile sunt mai puține potrivite pentru trebuințele școalei. Și pe de-asupra efectele frontului apropiat, în timpul răsboiului, se simt și acum. Din aceste cauze buna administrare a școlii întâmpină greutăți mari. Pe de

altă parte, programul şcoalei fiind legat prin testament de programul şcoalelor similare ale statului (şc. inferioară de agricultură), libertatea de mişcare în organizare este stânjenită.

«Din aceleaşi motive pe care le-am arătat le şcoala «Agarici» cheltuelile anului acesta vor trece cu peste 40.000 peste prevederile bugetare, dar şi veniturile vor întrece cam cu aceeaş sumă cifra prevăzută în buget. In cât cu toate greutăţile, situaţia poate fi privită ca mulţumitoare.

«c) *Şcoala primară dela Călmăţui.*

«In această şcoală, întreţinută din fondul «Tache Anastasiu» urmează 49 elevi şi eleve, căci şcoala e mixtă, marea majoritate fiind din Călmăţui.

«Dirigintele şcoalei, D-l *Hotnog*, se ocupă nu numai de învăţământ ci şi de cultura pământului dimprejurul şcoalei, necesară pentru gospodăria şcoalei. Localul este bine întreţinut.

«Cheltuelile pentru întreţinerea şcoalei şi a elevilor nu vor trece peste cifra bugetară, veniturile vor trece, după calculele făcute, cu peste 1.000 lei, cifra prevăzută în buget.

«Ca încheierea a acestui raport se poate spune că Academia trebuie să se simtă fericită că în vremurile grele de astăzi a putut ţine deschise aceste focare de cultură elementară şi practică, create şi întreţinute cu mijloacele lăsate de donatorii, cu mare dragoste pentru neamul românesc. Să le fie amintirea binecuvântată.»

— După discuţiunea urmată, raportul se aprobă cu unanimitate.

— In Comisiunea şcolară pentru anul 1920—21 se realeg d-nii *S. Mehedinţi, D. Onciul, V. Pârvan.*

D-l *V. Pârvan* ceteşte următorul: *Raport al Comisiunii permanente a Bibliotecii pentru anul 1920*:

«Activitatea şi progresele Bibliotecii Academiei Române, în cursul anului 1920, au intrat în mersul lor aproape normal. Aceasta se datoreşte faptului că cei mai mulţi dintre funcţionarii intraţi în serviciu în 1918, au început a se formà, lucrând astfel mai mult şi mai bine. Numărul acestor funcţionarii este însă atât de neîndestulător faţă de lucrările cari trebuesc făcute, încât unele se pot face numai cu întârziere, iar altele sunt mereu amânate pentru timpuri mai bune, cari se aşteaptă şi se speră.

«Serviciul primirilor are doi funcţionari şi un om de serviciu, cari — după cum am spus şi în trecut — nu mai sunt de ajuns pentru a îndeplini lucrările necesare. Numărul publicaţiilor, atât ca volume şi broşuri cât şi ca ziare şi reviste, cari se primesc, creşte mult după răsboiu, nu atât prin cumpărare, cât din cauza alipirii la vechiul regat a ţerilor româneşti încon-

jurătoare și prin urmare prin extinderea și asupra lor a efectelor legii dela 1904, care obligă toate tipografiile să dea câte două exemplare din ce tipăresc, iar pe Academie o obligă să le primească și să le păstreze. Pe de altă parte numele țerii și al neamului a crescut și s'a întins prin evenimentele răsboiului și prin cele cari i-au urmat și a atras asupră-i luarea aminte a omenirii. Ca urmare, relațiile de schimbul publicațiilor cu Academia noastră sunt căutate de un număr tot mai mare de Societăți și instituțiuni științifice din lume. Mai ales din amândouă Americile și din Japonia, numărul publicațiilor primite în acest mod a crescut foarte mult. Aceste publicații cer o însemnată muncă sprê a fi înregistrate și catalogate. Acest serviciu trebuie deci negreșit desvoltat cu cel puțin un funcționar și un om de serviciu, care erà în 1916, pentru a face față lucrărilor ce trebuie să fie executate de acest serviciu în situația actuală. Acum aceste lucrări sunt mult stânjenite, căci reclamațiunile și dările în judecată, pentru conformarea la legea tipografiilor se fac în parte de un funcționar dela Noul Catalog, iar publicațiunea *Creșterea Colecțiunilor* se pregătește de doi funcționari dela Sala de lectură.

«Îmbogățirea colecțiunilor se va arătà în amănunte în publicațiunea *Creșterea Colecțiunilor*, a căror tipărire s'a oprit la sfârșitul anului 1915 și nu s'a putut continua, deși materialul este pregătit spre a fi dat la tipar.

«Iată în oarecari amănunte activitatea acestui serviciu al Academiei în anul 1920.

A. Secția cărților tipărite

1 *Consultarea.*

«Sala de lectură a cărților tipărite a fost deschisă 286 zile de lucru, afară de Duminici și sărbătorile fixate de Delegațiune. In 236 de zile a fost deschisă câte 8 ore pe zi, dela 8 — 12 și 2 — 6, iar în 50 de zile din lunile de vară a fost deschisă numai 4 ore pe zi dela 8 — 12.

«Au fost împrumutate acasă 2594 volume, la 426 persoane.

«S'au liberat 37 permise noui, de intrare în sala de lectură (No. 103-139) din care 4 și pentru secțiunea manuscriptelor și documentelor.

«Ajutorul ce dă Biblioteca noastră muncitorilor pentru cultura națională se poate vedeà din statistica cititorilor din ultimii cinci ani, arătată în tabela următoare:

Tabela I.

ANII	Cetitori	Volume comunicate	Imprumutători	Volume împrumutate
1916	5.996	19.313	450	1.219
1917	2.909	11.651	333	971
1918	4.215	12.184	614	1.534
1919	5.867	13.767	391	2.108
1920	6.279	18.541	426	2.594

«Pe lângă cărţile comunicate cu bilete de cerere, cetitorii au la dispoziţie o întreagă bibliotecă de 1.700 volume, de cărţile cele mai des întrebuinţate, pe cari le folosesc fără cerere.

2. *Sporul.*

«Biblioteca cărţilor tipărite a crescut în 1920 cu 4.832 vol. faţă de 4.782 în 1919.

«Din următoarea tabelă, extrasă din statistica lunară publicată de serviciul Bibliotecii se poate vedeà creşterea în 1920:

Tabela II.

Primite: Conform legii	Volume şi broşuri	Nre. de reviste		Atlase hărţi	Stampe şi portrete	Volume m-scr.	Documente	Fotografii	Albume	Note muzicale
		romàne	străine							
dela 23 Mart. 1904	4.068	2.644	—	17	—	—	·	—	1	71
In dar sau schimb	340	5	471	19	5	35	191	79	1	2
Cumpărate....	428	—	1.256	23	20	9	102	205	1	—
Total.....	4.832	2.649	1.727	59	25	44	293	284	3	73

«In această tabelă nu sunt cuprinse miile de foi volante cari nu s'au putut alege, ci s'au pus la o parte, spre a se alege când vom aveà personal indestulător.

«La biuroul de primire a publicaţiunilor au intrat 211 pachete cu imprimate din Bucureşti şi 473 de pachete din provincie, în total 684. S'au înregistrat şi ţinut în evidenţă 920 publicaţiuni periodice din ţară, 3 din America, 5 din Franţa, 1 din Italia şi două din Rusia, în total 931.

«Pentru publicaţiunile legale netrimise s'au somat 5 tipografi şi editori

pentru trimiterea a 7 cărți. Pentru periodice (ziare și reviste) s'au făcut 1483 reclamațiuni; s'au dat în judecată 131 tipografi și editori pentru 160 publicațiuni periodice netrimise.

«Foarte multe din aceste publicații în volume și broșuri nu se trimet de tipografi și rămân nereclamate, din cauză că prea restrânsul personal nu poate urmări apariția lor anunțată prin ziare și reviste și prin expunerea în librării.

«Sporul secțiunii cărților tipărite în ultimii 10 anii se arată în următoarea tabelă:

Tabela III.

ANII	Volume și broșuri	Ziare și reviste străine	Ziare și reviste române	Atlase și hărți	Foi volante	Note muzicale	Stampe și portrete	Fotografii	Albumuri
1911	5.680	213	609	35	8.722	5	39	36	14
1912	6.589	247	660	155	13.756	30	43	291	17
1913	5.972	309	657	102	10.312	174	208	155	14
1914	4.372	269	690	68	7.733	—	100	250	9
1915	5.934	203	653	65	5.800	156	89	371	10
1916	3.174	209	623	11	7.037	22	39	162	5
1917	194	—	620	5	4	—	—	—	2
1918	698	81	33	36	353	1	13	25	12
1919	4.782	328	754	34	437	50	42	672	1
1920	4.832	265	931	59	28	73	25	284	3
Totalul creșterii 1911—1920	42.227	2.124	6.230	570	54.182	511	598	2.246	87

III. Catalogarea și alte lucrări.

«*1. Catalogul nou.* S'au înscris în inventar în 1920, 4.282 opere în 4.695 volume (No. 54.472—58.753).

«S'au catalogat definitiv și s'au așezat în rafturile bibliotecii 4.002 opere în 4.386 volume (No. 54.191—58.102) pentru care s'au lucrat;

5.332 fișe pentru catatogul alfabetic au aŭtorilor și
5.737 fișe metodice pentru catalogul pe materii.
11.069 fișe.

«In rezumat până la 31 Decemvrie 1920, catalogul cel nou cuprinde:

a) Trecute în inventare 58.753 opere în 75.811 volume.

«*b*) Catalogate definitiv şi aşezate în rafturi 58.102 opere în 75.102 volume.
Pentru toate aceste 58.102 opere s'au lucrat:
72.556 fişe alfabetice
64.377 fişe metodice
136.933 fişe.

«Din bibliotecele necatalogate s'a terminat cu încorporarea bibliotecii Teodoru, iar din bibliotecile Georgian şi Quintescu, au mai rămas puţine cărţi de încorporat.

«2. ***Publicaţiile în curs de apariţie***. S'au înscris în inventarul special 53 opere. (No. 656—708), pentru care s'au făcut 53 fişe de control. S'au făcut fişe speciale pentru toate acestea şi anume: 64 fişe alfabetice pe autori, 69 fişe metodice, în total 132 fişe.

«3. *Secţiunea periodicelor*. S'au înscris în cursul anului în inventarul special şi cu numerotare deosebită: 293 publicaţiuni (No. 4427—4719).

«*Catalogul pe fişe* (al periodicelor), pus la dispoziţia cetitorilor a atins 7164 fişe, făcându-se 372 în cursul anului. Pentru catalogul pe materii s'au lucrat 7.185 fişe, din cari 385 în cursul anului.

«Revizuirea colecţiunilor se ţine la zi făcându-se fişe de control pentru lipsuri şi pentru dublete.

«4. *Nu s'a legat* aproape nimic în cursul anului, din cauza preţurilor peste măsură urcate. Această stare de lucruri este păgubitoare pentru toate cărţile, dar mai ales pentru buna păstrare a periodicelor in folio, cari sunt mai mult expuse stricăciunei. Periodicele nelegate se servesc cititorilor cât mai rar posibil.

«5). Serviciul Bibliotecii pregăteşte publicaţiunea:
Creşterea Colecţiunilor al cărei manuscris este gata pentru anii 1916—1920.

«Statistica lunară de mişcarea bibliotecii se trimete regulat ziarelor spre publicare.

«6. *Secţia Stampelor*. S'a continuat aşezarea materialului după planul definitiv de organizare, stabilit în 1918, înscriindu-se în inventare speciale 1.779 stampe, aşezate în 55 mape.

B. Secţiunea manuscriptelor şi documentelor.

«Această secţiune are acum numai doi funcţionari în loc de patru, câţi avea înainte de războiu. Din această cauză colecţiunile nu pot fi deschise pentru studiu decât numai dimineaţa. (8—12).

«1. *Consultarea*. Sala de lucru a manuscriptelor a fost frecventată în 1920 de 389 cititori, din cari 296 au studiat 784 manuscripte, 22 cititori au studiat 1.409 documente şi 78 cititori au consultat 262 cărţi vechi româneşti.

Frecventarea sălii manuscriptelor în ultimii 5 ani se arată în tabela următoare:

Tabela IV.

A N I I	Cetitori	Volume manuscrise	Documente	Cărți vechi românești
1916	1.425	4.213	43.299	268
1917	—	—	—	—
1918	96	184	40	194
1919	359	810	469	100
1910	389	784	1.409	262

«II. *Sporul*. S'au cumpărat 9 manuscripte și 102 documente.

«S'au primit în dar 35 manuscripte și 191 documente. Cele 44 volume manuscripte, cumpărate și dăruite în 1920, se împart în: 42 românești, 1 grecesc și 1 franțuzesc.

«Sporul secțiunii manuscriptelor în ultimii 10 ani se arată în tabela următoare:

Tabela V.

Anii	Volume manuscripte	Documente
1911	54	2.153
1912	165	583
1913	68	892
1914	95	578
1915	202	3.741
1916	77	972
1917	1	55
1918	63	69
1919	45	973
1920	44	293
Totalul creșterii 1911—1920	814	10.309

III. Catalogarea și alte lucrări.

«1. ***Documente***. S'au așezat la colecțiile lor în pachete 1.261 documente românești și străine.

«S'a pregătit materialul pentru publicare în *Creșterea Colecțiunilor* pe 1920.

«2. ***Manuscripte***. S'au înscris în catalogul manuscriptelor românești 48 volume (No. 641—4.689).

«S'a făcut catalogul manuscriptelor slavonești, înscriindu-se în catalog 621 de volume manuscripte, folosindu-se lucrarea pregătitoare făcută în timpul ocupațiunii (1917) în limba germană, de regretatul nostru coleg Ion Bogdan.

«S'a continuat descrierea amănunțită a manuscriptelor românești pentru a se tipări în Catalogul descriptiv, începând cu manuscriptul No. 1108, făcându-se în cursul anului descrierea a 13 volume. Totdeodată s'a făcut și revizuirea materialului lucrat în anii precedenți (No. 729=1.107) dar încă nepublicat.

«Sunt pregătite pentru a fi date la legat 28 volume manuscripte pe lângă sutele cari așteaptă din anii trecuți această mântuitoare adăpostire în contra stricăciunii.»

ȘEDINTA DELA 19 MAIU 1921.

Președința d-lui *P. Poni.*

D-l *Gr Antipa* prezentă ca dar din partea autorului publicațiunea *Valorificarea regiunii inundabile a Dunărei*, București 1921, de Ion G. Vidrașcu.

D-l ***V. Pârvan*** cetește următorul:

Raport al Comisiunii pentru revizuirea și unificarea Regulamentului general:

«Comisiunea aleasă de Dv. pentru a revizui și unifică regulamentul general al Academiei, a constatat după o examinare amănunțită atât a statutelor cât și a regulamentului, că în afară de mici modificări de formă arătate pe exemplarul anexat și de înscrierea în corpul regulamentului a diferitelor modificări tacite (ca ora ședințelor la 3 d. m., în loc de 2), aduse prin uz, principala chestiune pe care comisiunea noastră are a o supune, deocamdată, principiar desbaterilor D-voastre trebue să fie însăși aceea a organizării și cadrelor actuale ale corpului academic.

«In adevăr, atât evoluția culturii noastre de cincizeci de ani încoace cât și, nu mai puțin întregirea patriei noastre cu toate provinciile românești, însfârșit liberate, cer ca Academia să se reorganizeze potrivit noilor stări de lucruri.

«Două sunt direcțiile în care Academia a rămas oarecum la o parte de mersul culturii creatoare românești: cea a artelor și cea a științelor sociale.

«Astăzi tezaurul artistic, istoric și estetic, este așa de bogat încât studierea lui cere, credem, o directivă puternică, autoritativă și înțeleaptă pe care, națiunea noastră nu o poate găsì nici într'un alt cadru al vieții ei publice, așà de folositor organizată și așà independentă față de fluctuațiile vieții politice, ca în acela al Academiei române. De altă parte domeniul propriu zis creator al artelor plastice ca și al muzicei, nu trebue lăsat la o parte de Academie. Căci arta oricărei vremi e ea însăși în funcțiune nu numai de tehnica de specialitate cì și de marile curente de idei care determină vieața generală a popoarelor. Artiștii noștri nu ar puteà găsì în nici un fel de altă organizare socială atmosfera nobilă, idealistă, general-culturală, pe care singură Academia noastră o posedă azi în țara mărită. Este interesul însuși al culturii noastre creatoare să dăm artei noastre putința de a se îmbogăți cât mai mult în idei.

«In ce privește științele sociale, care erau până acum cuprinse în organizarea secțiunii noastre istorice, desvoltarea lor actuală e prea bogată și multilaterală (drept, economie politică, sociologie, finanțe, demografie, statistică, higienă socială, etc.), ca să mai poată fi cultivată după cuviință în cadrul restrâns al Secțiunii istorice. Nu vom insistà asupra faptului că Academia reluând și în această privință, direcția, spre a dà ea normele superioare de activitate creatoare, curând ar fi acoperită în acest domeniu de cele două Institute de cercetări ce s'au creat în ultimul timp, ca o nevoe a vremilor, *Institutul social român* și *Institutul economic român*.

«Părerea noastră e că o *secțiune socială* a Academiei se impune în cel mai scurt timp, eventual chiar înainte de întemeierea celei artistice.

«Credem însă, că, principiar dacă secțiunile ar trebuì să fie înmulțite, este cu totul neoportun să înmulțim și numărul membrilor. Deasemenea suntem de părere că secțiunile trebue să înceapă a lucrà autonom, având-și ședințele lor separate, nu numai intime, ci chiar publice. E de ajuns în această privință să examinăm situația secțiunii științifice, care din ce în ce mai mult este acoperită de diferitele asociații de spcialiști, cari-și fac comunicările lor nouă și interesante între dânșii, iar nu la noi la Academie, pentrucă secțiunea științifică, în cadrele generale și în ședințele de corp, cu un caracter adesea de simplă manifestare popularizatoare, nu-și poate permite seriositatea aridă și neaccesibilă unui public mai mare, a comunicărilor cu adevărat originale.

«In legătură cu această autonomie a secțiunilor, și numai strict condiționată de dânsa, s'ar puteà eventual pune în discuțiune o exceptare a secțiunii științifice, așà precum e cazul și în Institutul Franței dela numărul

egal de membri cu celelalte secţiuni. Precum acolo patru din cele cinci Academii au câte 40 de membrii iar a cincea, cea de ştiinţă, are 68, tot aşà noi am puteà admite, ca din cele cinci secţiuni ce ar fi să le aibă Academia noastră pe viitor, patru să aibă câte 12 membri, pe când a cincea, cea de ştiinţă, să aibă de pildă 20, împărţiţi la rândul lor după specialităţi, în două, trei ori patru subsecţiuni, spre a putà sistematizà cât mai complet reprezentarea academică a diferitelor ramuri ale ştiinţei, aşà de diverse între ele, încât unele sunt total neaccesibile în tehnică, şi deci înţelegerea lor competentă, altora.

«Admiţând însă această quasidublare a secţiunii ştiinţifice, evident celelalte secţiuni n'ar mai puteà face dependente hotărîrile lor de votul unui *plenum*, în care secţiunea ştiinţifică, faţă de multele absenţe ale membrilor Academiei, ar puteà adesea majorà pe celelalte. O serie de modificări ale regulamentului interior de administrare a fondurilor şi de conducere a lucrărilor, ar trebui să decurgă mecanic, din însăşi admiterea creşterei numărului de membri al secţiunii ştiinţifice.

«NB. Propuneri imediate, de un caracter mai important:

«I. De desfiinţat din *Statute* art. 26 iar din *Reg. general* art. 64.

«II. De modificat art. 61 din *Reg. general*, al. 3, în sensul ca în loc de 50 lei coala de tipar, să se fixeze 250 lei pentru expuneri originale şi 100 lei pentru reproducţie de texte şi documente.

«III. De modificat art. 65: în loc de 20 lei, 100 lei, diurna şedinţelor obişnuite.»

D-l *V. Pârvan* adaogă că propunerile din Raport sunt principiare şi au de scop punerea în studiu a chestiunii reorganizării Academiei în conformitate cu avântul mişcărei culturale în toate domeniile în timpul de faţă.

— După discuţiunea urmată, Raportul este trimis în studiul Secţiunilor.

D-l Preşedinte *D. Onciul* ceteşte următoarea propunere:

«La art. 4 din Regulamentul premiilor să se adaoge următorul alineat:

«O Secţiune sau Comisiune poate asemenea să propună ca o scriere prezentată la un premiu să fie trecută la alt premiu destinat a se acordà prin altă Secţiune sau Comisiune, la care nu s'ar fi prezentat scrieri vrednice de premiare dacă lucrarea întruneşte toate condiţiunile de admisibilitate la concursul acestui din urmă premiu. Acordarea premiului se va face numai prin Secţiunea sau Comisiunea destinată a judecà lucrările prezentate la premiul la care publicaţiunea a fost mutată».

— După discuţiunea urmată, la care ieau parte aproape toţi membri prezenţi, chestiunea se amână spre a fi continuată în şedinţa de mâine, când d-l Preşedinte va prezentà o nouă redacţiune conformă cu dorinţele exprimate în şedinţa de astăzi.

ŞEDINŢA DELA 20 MAIU 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

Dela Comitetul Naţional de iniţiativă pentru comemorarea centenarului naşterii lui Ioan C. Brătianu se primeşte invitaţie la solemnitatea care se va face în ziua de 22 Maiu la Florica, când rămăşiţele pământeşti ale marelui bărbat de Stat vor fi strămutate în capela construită pentru acest scop, şi la serbările generale cari se vor face în Capitală în ziua de 29 Maiu.

D-l Preşedinte *D. Onciul* aminteşte că în şedinţa dela 15 Maiu s'a hotărît cum va fi reprezentată Academia la serbările generale cari urmează a se face în Capitală. Academia fiind invitată şi la solemnitatea dela Florica, la care va asistà A. S. R. Principele Moştenitor, ca reprezentant al M. S. Regelui, d-l Preşedinte crede că Academia nu poate lipsì dela acea solemnitate şi propune ca toţi colegii cari vor luà parte să fie consideraţi ca reprezentanţi ai Instuţiunii noastre.

D-l *Gr. Antipa* ceteşte procesul-verbal al Secţiunii ştiinţifice pentru şedinţa de astăzi prin care se propune tipărirea studiului d-lui G. Ţiţeica întitulat *„Géométrie différencielle projective des réseaux"* în publicaţiunea *„Etudes et Recherches."*

D-l Preşedinte *D. Onciul* face rezumatul discuţiei asupra propunerii primite în şedinţa precedentă pentru întroducerea unei dispoziţiuni nouă în Regulamentul premiilor, apoi ceteşte următoarea propunere redactată de d-sa în conformitate cu dorinţele exprimate în şedinţa precedentă:

La art. 13 din Regulamentul premiilor, alineatul 6 să se modifice precum urmează:

„Dacă nici o operă din cele prezentate la premiul anual Năsturel sau la Marele Premiu Năsturel nu va întruni numărul de voturi cerut pentru a fi premiată, Comisiunea va puteà decerne premiul respectiv unei opere presentate la alt premiu, dacă această operă va îndeplini condiţiunile cerute. Dacă premiul nu se acordă, suma respectivă se capitalizează."

Se face discuţiune la care iau parte aproape toţi membru prezenţi.

— Urmând să se pună la vot amândouă propunerile, se constată că membri nu mai sunt în număr şi votarea se amână pentru şedinţa viitoare.

ȘEDINȚA DELA 21 MAIU 1921.

Președința d-lui *I. A. Brătescu-Voinești,* Vicepreședinte.

D-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* amintește că în ședința de astăzi urmează a se pune la vot cele două propuneri prezentate în ședințele de ieri și alaltaieri, relative la întroducerea unei noui dispozițiuni în Regulamentul premiilor.

După ce d-l *D. Onciul* arată motivele cari l-au determinat să redacteze astfel propunerea ce a prezentat în ședința de ieri, propunerea formulata de d-sa este pusă la vot, al cărui rezultat este următorul: Votați 19 ; voturi pentru 18, contra 1.

D-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* spune că propunerea prezentată ieri, întrunind aproape unanimitate voturilor, dispozițiunea cerută este întrodusă în regulament.

ȘEDINȚA DELA 23 MAIU.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l Președinte *D. Onciul* deschizând ședința, zice:

Domnilor Colegi,

«Cu România întreagă serbăm astăzi a 55-a aniversare dela întemeerea Augustei noastre Dinastii. Azi 55 de ani, fericitul întru amintire Rege Carol Intemeetorul și-a făcut intrarea mult prevestitoare, ca Domn al României, și a ocupat tronul Basarabilor și Bogdan-Mușatinilor al Principatelor Române Unite, tron menit si devină, prin fericita alegere a întemeietorului nouei Dinastii, tronul glorios al Regatului tuturor Românilor.

«Cu adâncă recunoștință ne îndreptăm gândul spre marele Rege întemeetor, a cărui binecuvântată domnie a realizat aspirațiunile naționale dela începutul Renașterii noastre:

«Dinastia și neatârnarea, încoronate cu regala Coroană de oțel. Omagiile noastre memoriei lui.

«Cu adâncă recunoștință aducem omagiile noastre M. S. Regelui Ferdinand I, Părintelui Patriei, care prin unirea tuturor Românilor din cuprinsul Daciei străbune sub sceptrul său glorios, a încoronat opera generațiunilor Renașterii Naționale și a întemeiat România unită, și M. S. Reginei Maria, măritei mame a Patriei, care, cu un

devotament sacru pentru țară și neam, a secundat pe măritul Rege liberator în măreața operă națională ce a îndeplinit.

«Legăturile de iubire și solidaritate ce MM. LL. au strâns între Dinastie și Națiune sunt cea mai puternică chezășie pentru viitorul României și al neamului românesc.

«Trăiască M. S. Regele Ferdinand I și M. S. Regina Maria, întemeietorii unității naționale a tuturor Românilor!

«Trăiască augusta Dinastie a României!

«Trăiască și înflorească România unită!»

Adunarea ascultă în picioare cuvintele d-lui Președinte și aclamă Dinastia.

D-l Președinte cetește o scrisoare primită dela Consiliul orașului municipal Oradea Mare prin care Academia este rugată să acorde sprijinul ei la înființarea unei biblioteci românești în capitala județului mărginaș prin trimiterea a tot felul de cărți literare și științifice ori prin asemnarea eventuală a unei sume din care să se poată procură cărțile necesare.

D-l Președinte adaogă că astfel de cereri sosesc mereu și dela întregirea neamului sunt așa de numeroase încât numărul de exemplare, în care se publică lucrările Academiei, a devenit neîndestulător pentru a le satisface pe toate. Roagă plenul să ia o hotărîre care să servească de normă la distribuția publicațiunilor în mod gratuit.

— Se decide ca cererile de publicații să fie supuse aprobării Comisiunii Bibliotecii, care să se pronunțe pentru fiecare caz în parte, arătând publicațiunile ce urmează a se da. Comisiunea va face o revizuire a publicațiunilor dăruite în trecut.

ȘEDINȚA DELA 24 MAIU 1921.

CENTENARUL NAȘTERII LUI ION C. BRĂTIANU.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l Președinte *D. Onciul* deschizând ședința zice:

Domnilor Colegi,
Onorat Auditoriu,

«Ne-am întrunit azi să comemorăm centenarul fostului membru onorar al Academiei noastre și marelui patriot și om de Stat Ion Brătianu.

«Născut în aurora renașterii noastre naționale, acum 100 de ani, Ion Brătianu a fost reprezentantul cel mai de frunte în Țara-Românească al aspirațiunilor naționale ale Renașterii române și omul de Stat care a avut partea cea mai însemnată la realizarea lor. Onorând amintirea lui, onorăm Academia Română pe care a ilustrat-o ca membru onorar al ei din cei mai iluștri, onorând țara și neamul care l-au născut, cărora el a închinat viața sa și pentru a căror propășire și mărire a lucrat cu cel mai desăvârșit devotament. D-l Iorga are cuvântul pentru a ceti memoriul festiv.»

D-l *N. Iorga* cetește memoriul festiv.

ȘEDINȚA DELA 25 MAIU 1921.

Președința d-lui *I. Brătescu-Voinești*, Vice-președinte.

D-l *Sextil Pușcariu* cetește următoare propunere:

«In anii când la premiile cu subiecte date nu s'au prezentat lucrări vrednice de premiat, aceste premii pot fi acordate, întregi sau împărțite, lucrărilor tipărite de valoare, întru cât eventuale depozițiuni testamentare nu se opun la aceasta.

«Toate dispozițiunile contrare din actualele regulamente sunt modificate în sensul acestei deciziuni».

După discuțiunea urmată, propunerea se pune la vot al cărui rezultat este: votanți 23; voturi pentru 23.

D-l Vice președinte *I. Brătescu-Voinești* spune că propunerea, întrunind unanimitatea voturilor exprimate, este primită de plenul Academiei și va formà un nou alineat la art. 22 din Regulamentul premiilor.

La ora 4 sosesc în ședință d-nii Președinte *D. Onciul* și Secretar General *I. C. Negruzzi*.

D-l *D. Onciul*, ocupând scaunul prezidențial, spune că sosește împreună cu d-l Secretar Genaral dela A. S. Regală Principele Moștenitor. Delegația a comunicat Alteței Sale că a fost proclamat Membru Onorar al Academiei și i-a prezentat un extras din procesulverbal al ședinței dela 17 Maiu, precum și cărțile care se pregătise spre a fi oferite cu prilejul căsătoriei. Alteța Sa a primit înștiințarea și cărțile dăruite cu mare bucurie și a spus că va luà parte la una sau două ședințe solemne din actuala sesiune.

M. S. Regele adresează Academiei următoarea scrisoare:

Domnule Președinte,

Intreaga țară sărbătorește anul acesta împlinirea a o sută ani dela moartea lui Tudor Vladimirescu, care s'a ridicat în fruntea pandurilor olteni pentru apărarea poporului greu apăsat de o vitregă ocârmuire seculară.

Mişcarea lui Tudor a fost o izbucnire a setei de dreptate a poporului român.

Această trezire a puterii de vieață ascunsă în sufletul obidit al Românului s'a îndeplinit în chip elementar si fără înrâuriri străine. Paharul suferinței se umpluse și Tudor a fost omul, care a scos strigătul de alarmă pornind la fapta mântuitoare. Cu Tudor începe o epocă nouă a redeșteptării naționale, epoca „Românismului."

In era cea nouă, însuflețită de năzuințele lui Tudor și ale poporului românesc, s'a îndeplinit renașterea culturei românești și a economiei naționale, unirea celor două Principate, întemeierea Dinastiei, răsboiul de independență și, în sfârșit, răsboiul pentru unirea întregului neam românesc. Dreptatea sătenilor, cari și-au făcut dovada vredniciei, atât prin muncă răbdătoare, cât și prin vitejie neînfrântă, s'a consfințit în legile de împroprietărire și votul obștesc.

Putem dar privì cu încredere în viitor, fiind siguri că munca și cultura românească vor luà un nou si puternic avânt și că sămânța pusă de Tudor a prins bine și va da roade și mai îmbelșugate.

Ca un semn de cinstire și din parte-Mi a acestui erou național, care și-a dat vieața pentru neamul său, dăruiesc Academiei Române suma de zece mii lei spre a servì ca premiu pentru cea mai bună lucrare asupra vieții și faptelor lui Tudor, precum și asupra stării culturale și sociale din timpul său.

Primiți, vă rog, Domnule Președinte, încredințare dragostei Mele

FERDINAND.

Adunarea ascultă cu mare atenție lectura scrisorii și acopere cu aplauze ultimile cuvinte al d-lui Președinte.

ȘEDINȚA DIN 26 MAIU 1921.

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l *I. Simionescu* cetește procesul verbal al Comisiunii Fondului Adamachi, prin care se arată că Comisiunea, luând în cercetare dorința exprimată în ședința ordinară dela 5 Noemvrie 1920 de a se aduce oarecari modificări Regulamentului pentru administrarea fondului Adamachi spre a puteà acordà câteva burse și la elevi ai școalei Politechnice din Timișoara, nu este în principiu împotriva propunerii, dar pentru anul acesta schimbarea ar fi iluzorie. Situația fondului burselor este foarte precară. Valuta monetei noastre a impus dublarea sumei lunare a bursierilor din străinătate, iar greutățile vieții au silit Academia să majoreze bursele studenților din țară. Disponibilul din anii trecuți abia poate servì a face față cheltuelilor mărite. A mărì numărul burselor pentru anul acesta este absolut cu neputință, iar a reduce numărul burselor destinate Școalei Politechnice din București pentru a da celei din Timișoara n'ar fi de nici un folos practic. De îndată ce însă condițiunile materiale ale fondului, prin întoarcerea bursierilor din străinătate, se vor mai îmbunătăți. Comisiunea care va fi aleasă va puteà satisface dorința exprimată, care este și a comisiunii actuale, de a veni în ajutorul școalei Politechnice din Timișoara de curând înființată.
— Raportul se iea spre cunoștință și se aprobă.

D-l Președinte *D. Onciul* amintește că în sesiunea generală din 1919 Academia a hotărît să iea inițiativa ridicării unui monument în vederea comemorării unirii tuturor Românilor. Suma necesară urmà să fie adunată prin subscripție publică. Comisiunea aleasă pentru acest scop a ținut ședințe în zilele de 4 Iulie și 28 Noemvrie 1919 și a stabilit un program de lucru, după care urmà să se țină concurs între arhitecți. Monumentul ar fi costat după aprecierea Comisiunii 5—7 milioane lei. Lucrările Comisiunii au fost comunicate Academiei în ședința plenară dela 5 Iunie 1920. Plenul a hotărît atunci ca chestiunea să fie amânată pentru sesiunea actuală, întrucât suma pentru facerea monumentului este foarte mare și nu s'ar puteà adunà prin subscripție publică. D-l Președinte propune Academiei să iea o deciziune.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* spune că în actuala sesiune s'a hotărît a se emite liste de subscripție pentru adunarea sumei necesare în vederea imobilelor dela Mircești și facerii unei capele la mormântul lui Alecsandri. Emiterea și a altor liste de subscripție spre a adunà o sumă de cel puțin 5 milioane, pentru scopul propus, ar fi o intreprindere inoportună și fără nici o șansă de reușită. Infăptuirea monumentului unirii este o chestie care interesează întreaga națiune și de aceea intră mai mult în atribu-

ţiunile Statului adică a guvernului şi a Corpurilor Legiuitoare decât ale Academiei. O intervenţie la Guvern pentru a luà asupra Statului sau chiar numai pentru a contribuì la facerea acestei opere naţionale n'ar da nici un rezultat din cauza dificultăţilor financiare ale Statului în timpul de faţă. Pentru aceste motive d-l Negruzzi propune să scoată această chestiune de la ordinea zilei, până când împrejurările ar permite să se iea din nou în cercetare.

— Propunerea se aprobă.

ŞEDINŢA SOLEMNĂ DELA 27 MAIU 1921

PENTRU SEXCENTENARUL LUI DANTE ALIGHIERI

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

In sala şedinţelor, pe lângă membrii Academiei, se află Excelenţa Sa d-l Albert Martin Franklin, Ministrul Plenipotenţiar al Italiei, şi mai mulţi membrii onorari şi corespondenţi.

D-l Preşedinte *D. Onciul*, deschizând şedinţa, zice:

Domnilor Colegi,

Onorat auditoriu,

Ne-am întrunit în şedinţa solemnă de astăzi să comemorăm pe marele geniu al Italiei şi al Latinătăţii, poetul Dante Alighieri, la al şaselea centenar dela moartea sa. Onorând amintirea lui, îi aducem datoritul tribut de admirare şi veneraţiune şi ne vom înălţà sufletele la culmile mărețe ale cugetării pe cari el le-a atins cu geniul său neîntrecut.

Salut la această serbare comemorativă pe Excelenţa Sa D-l Ministru Plenipotenţiar şi trimis extraordinar al M. S. Regelui Italiei, care a venit să iea parte.

D-l Secretar general are cuvântul spre a rostì în dulcea limbă a Naţiunii surori salutările Academiei Române.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* salută pe d-l Ministru al Italiei prin următoarea cuvântare rostită în limba italiană:

Excelenţă,

Academia Română, serbează astăzi ca toate celelalte instituţii culturale din lume, a şase suta aniversară a morţii lui Dante, acel geniu

nemuritor, care cu drept cuvânt este considerat ca întemeietorul civilizației moderne.

Serbând pe Dante noi gândim la Italia, care ne-a trimis din ordinul Regelui ei, un general ilustru pentru a decorà capitala noastră și alte două orașe române cu însemnata «Cruce de răsboiu».

Excelența Sa, Ministrul Italiei, făcându-ne onoarea să asiste la ședința noastră, Academia prezintă Excelenței Sale distinsele noastre salutări.

Cu ocaziunea aceasta ne aducem aminte că cu treizeci și unul de ani înainte, M. S. Victor Emanuel, atunci principe de Napoli, ne-a făcut onoarea să viziteze Academia Română și să primească dela noi titlul de membru onorar al instituțiunii noastre.

Am avut atunci aproape presentimentele că acel valoros principe va aveà meritul și norocul nu numai să mărească țara sa și să dea Italiei prestigiul vechiului imperiu roman dar, că va da sprijinul său României, surorei mai mici a Italiei, ca să unească cu dânsa provințiile rășlețite, ajutând-o să înființeze o mare națiune, demnă de nobila sa origine.

Rugând pe Exc. Sa Ministrul să transmită M. S. Regelui Italiei mulțumirile noastre cele mai simțite și mai adânci, strigăm cu entusiasm:

Trăească Italia, sora noastră mai mare !

Trăească gloriosul Rege Victor Emanuel !

Excelența Sa răspunde:

Mulțumesc călduros d-lui Secretar general Negruzzi pentru cuvintele așà de prietenești ce mi-a adresat. Imi pare rău că nu pot răspunde în limba română și în mod demn de această ilustră Academie. Voiesc să exprim Academiei cea mai vie gratitudine pentru că a organizat comemorarea lui Dante. Străinii foarte cu greu pot înțelege ce represintă Dante pentru noi Italienii. Dante este în toată Italia și toată Italia este în Dante. In timpurile cele mai triste ale istoriei noastre, în timpurile discordiilor lăuntrice și ale stăpânirilor străine, cari făceau aproape să fie regretate invaziunile și stăpânirile barbare, Dante a fost facla vieții italiane. In timpuri mai apropiate de noi numele lui Dante Alighieri erà invocat de frații noștrii iredenți, apăsați de stăpânirea Habsburgilor. Precum Românii din Ardeal sub același jug invocau numele lui Eminescu și al altor fruntași ai voștri, dintre cari sunt fericit a salutà pe doi aici din față : Iorga și Goga. Generalului Badoglio

i-a părut foarte rău că n'a putut răspunde la invitația D-voastre. Datoria sfântă de a depune flori pe mormintele întâilor suverani ai României l-au chemat la Curtea de Argeș. Prezența lui aici, în această ocaziune, ar fi fost cu atât mai potrivită, cu cât dânsul a avut marele noroc și înalta onoare să consacre cu subscrierea lui pe armistițiul din Villa Giusti, acele hotare, pe cari acum șase secoli Dante le-a hotărît patriei:

> A Pola presso del Quarnero....
> che Italia chiude e i suoi termini bagna.

Dar Dante n'a fost numai poetul Italiei el a fost poetul omenirii intregi. Cum zice un mare critic și poet contemporan al nostru, Dante a fost Homerul creștinismului și personalitatea lui este atât de mare, încât poate nu suntem destul de departe de el pentru a o îmbrățișà întreagă. Este deci natural ca în toată Europa, în Franța ca și'n Germania, în Anglia ca și în Ungaria și până în depărtatele Americi și în Japonia, toată lumea să sărbătorească al șaselea centenar al poetului divin. Dela o amintire atât de măreață nu puteà lipsì omagiul poporului frate și al acestei Academii care reprezintă floarea intelectualității române. Și eu, mulțumind ilustrilor Academici, le încredințez în această zi poemul divin, fiind încredințat că dânșii îl vor păstrà cu iubire și cu venerațiune și că in el vor citì că Dante ziceà popoarelor: Italia, și le mai ziceà: Pace și Concordie. Și eu urez ca într'o atmosferă de pace și de concordie dată lumii Italia și România atât de strâns legate prin comunitatea de rasă și tradițiuni, prin sângele împreună vărsat în acelaș răsboiu să-și vadă strângându-se întotdeauna din ce în ce mai mult legăturile lor intelectuale. La această operă de pace și de progres va conlucrà, sunt încredințat, mult și bine Academia Română, căreia îi urez o vieață glorioasă.

Terminând, d-l Ministru, reprezentantul Italiei, prezintă în dar un exemplar, frumos legat, din publicațiunea *La Divina Commedia di Dante Alighieri, nell' arte del cinquecento* (*Michel Angelo*, *Raphaello*, *Zuccari*, *Vasari. etc.*) a cura di Corrado Ricci, Milano, Fratelli Treves, editori 1908.

D-l Președinte exprimă mulțumirile Academiei.

D-nii *N. Iorga* și *Ramiro Ortiz* rostesc cuvântări pentru comemorarea marelui geniu al omenirii Dante Alighieri.

La sfârșitul ședinței d-l Ministru Plenipotențiar al Italiei comunică Aca-

demiei că Guvernul Italian a redeschis școalele românești din Istria, cari fusese închise înainte de ocuparea Istriei de către Italia.

— Adunarea primește știrea cu ovațiuni entusiaste.

ȘEDINȚA PUBLICĂ DELA 28 MAIU 1921

Președința d-lui *D. Onciul*.

D-l *M. C. Sutzu* expune comunicarea anunțată cu subiectul *Privire generală asupra originelor și a modului de formațiune a unităților ponderale antice și stabilirea legăturilor firești ce există între ele.*

D-l Președinte *D. Onciul* spune că ieri, după ședință a avut audiență la M. S. Regele spre a-I prezentà programa ședințelor solemne și a-I mulțumi pentru darul de 10.000 lei destinat ca premiu celei mai bune lucrări asupra vieții și faptelor lui Tudor Vladimirescu, precum și asupra stării culturale și sociale din timpul său.

Maiestatea Sa a spus că va comunicà Academiei la ce ședințe solemne va luà parte. In ce privește suma destinată pentru premiu, Suveranul a primit cu satisfacție mulțumirile Academiei și a exprimat dorința de a se face o lucrare cât mai completă, scrisă pe înțelesul tuturor.

D-l *I. Bianu* cetește procesul-verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 26 Maiu, prin care secțiunea propune plenului pe d-l M. Sadoveanu pentru a fi ales membru activ în locul răposatului I. Caragiani.

— Se iea act și, în conformitate cu art. 24 din Statute, se decide ca propunerea să fie supusă aprobării plenului în ziua de 1 Iunie.

D-l *I. Nistor* cetește următorul raport al Comisiunii pentru examinarea lucrărilor făcute în 1920-21:

«*Domnilor Colegi,*

«Comisiunea aleasă de D-v. pentru examinarea lucrărilor Academiei pe anul 1920-1921, luând în cercetare raportul d-lui Secretar General cu privire la aceste lucrări, constată cu deplină satisfacțiune că Academia, credincioasă vechilor sale tradițiuni, a reușit să contribue în măsura cuvenită și în cursul anului expirat, la resolvirea fericită a diverselor probleme culturale și științifice, contribuind prin aceasta la unificarea sufletească a neamului intregit și la îmbogățirea comorii de gândire și simțire românească.

«Nici un eveniment mai însemnat nu s'a petrecut în vieața noastră națională fără ca Academia să nu-i fi dat atențiunea cuvenită. Fericitul eveniment al căsătoriei Perechii Moștenitoare Române și Eline a dat Academiei prilejul

de a uni urările sale cu cele a ţerii întregi pentru fericirea Auguştilor Căsătoriţi. Şedinţa festivă ce s'a făcut în onoarea A. S. R. Principele Nicolae al Greciei la care a asistat şi Principele Sapieha Ministrul afacerilor străine al Poloniei, a fost binevenită, fiindcă datoria celui mai înalt aşezământ cultural al ţerii este de a întărì şi cultivà relaţiuni culturale şi ştiinţifice cu statele vecine. Fireşte că Academia nu puteà să lipsească nici dela pelerinagiul Suveranilor la mormântul lui Ştefan cel Mare dela Putna şi nici dela inaugurarea Universităţii româneşti din Cernăuţi. Este de dorit ca cuvântul Academiei să se audă cât de des în provinciile unite pentru ridicarea prestigiului culturii româneşti de acolo.

«In ceeace priveşte relaţiunile noastre cu străinătatea Academia a avut grijă să le promoveze hotărînd să participe la lucrările *Uniunii Academice Internaţionale* şi asociindu-se la marea publicaţie: *Catalogul Internaţional de literatură ştiinţifică* care se redactează şi publică de Royal Society din Londra. Pentru cultivarea acestor relaţiuni s'au înfiinţat şi două şcoale româneşti speciale superioare la Paris şi Roma pentru conducerea cărora Academia a designat pe colegii noştri d-nii N. Iorga pentru şcoala din Paris şi V. Pârvan pentru cea din Roma.

«Ca de obiceiu Academia a ţinut şi în anul expirat mai multe şedinţe publice la care colegii noştri d-nii M. C. Sutzu, V. Babeş şi în deosebi d-l N. Iorga au făcut importante comunicări ştiinţifice. Centenarul lui Petre Maior a fost comemorat într'o şedinţă solemnă, la care d-l N. Iorga într'o frumoasă şi caldă cuvântare a arătat meritele marelui luptător pentru drepturile naţionale ale neamului său.

«In urma întregirii hotarelor ţerii, lipsa de cărţi româneşti se simţeşte tot mai mult. Numărul institutelor şi bibliotecilor româneşti cari primiau publicaţiunile Academiei a sporit dela 183 de înainte de răsboi la 339. Dela înfăptuirea unirii încoace Academia a distribuit numărul considerabil de 22.502 volume din publicaţiile sale la diferite institute şi biblioteci româneşti.

«Cu regret însă constatăm că Academia nu mai poate face faţă tuturor cererilor de cărţi ce-i vin din toate părţile.

«Greutăţile de tipar sunt aşa de mari, încât, Academia nu poate să-şi continue publicaţiile sale, necum să le dea o desvoltare mai mare decât înainte de răsboi. Comunicările membrilor şi multe alte lucrări de valoare rămân neutilizate de publicul larg, fiindcă scumpetea tiparului a împiedicat până azi publicarea lor. Această tristă stare de lucruri trebue remediată. Pentru aceia credem că bine a făcut delegaţiunea când a hotărît ca Academia să părăsească sistemul de până acuma de a fi ea însăşi editoarea propriilor ei publicaţiuni. Se impune deci ca ea să intre în legătură cu una din casele de editură, care să tipărească publicaţiile Academiei şi să organizeze totodată

şi răspândirea lor. Ar fi de dorit ca chestiunea aceasta să se tranşeze încă în această sesiune. Merită de a fi remarcată în deosebi hotărîrea delegaţiunii de a se procură copii de pe diversele documente istorice moderne din deosebite arhive străine, spre a se întregì seriile publicate sau aflătoare în depozit spre publicare.

«Colecţiunile bibliotecii Academiei au sporit în mod considerabil nu atât prin cumpărări, cât prin schimbul publicaţiilor Academiei cu aşezămintele similare străine şi prin exemplarele pe care Academia le primeşte dela toate tipografiile din ţară. Utilizarea acestor comori este foarte anevoioasă din cauza neputinţii de a lega publicaţiile primite. Preţul pentru legarea cărţilor întrece toate măsurile admisibile. La acest mare inconvenient se mai adaogă şi neîndestularea şi nesiguranţa localului precum şi prea restrânsul personal al bibliotecii. Având în vedere însemnătatea serviciilor pe care Academia le aduce culturii româneşti prin activitatea ei şi prin biblioteca pe care a organizat-o şi o desvoltă, suntem îndreptăţiţi a cere ca statul să contribue şi el cu mijloace îndestulătoare la instalarea corespunzătoare, la îngrijirea şi desvoltarea bibliotecii Academiei. Chestiunea clădirii noului local al Academiei trebue reluată din nou, ea trebue să fie una dintre preocupările de căpetenie ale delegaţiunii.

«Suntem fericiţi de a puteà constata că Academia continuă să se bucure de sprijinul mărinimos şi patriotic al tuturor oamenilor de bine şi în deosebi al acelora care sunt în măsură să jertfească o parte din prisosul agonisirei lor pentru propăşirea culturii şi ştiinţei. Legatele primite dela D-r Calistrat Grosovici, Dr. Cornel Păcurariu, Generalul Ioan Manoil Manu, N. Rătescu, Preotul Nicolae Bârzeanu, Arhitectul Ioan Socolescu şi dela Societatea cooperativă de consum «Funcţionarii C. F. R.» sunt cea mai bună dovadă pentru aceasta. Prin daruri foarte preţioase a sporit colecţiunile numismatice. Numeroasele donaţiuni cari mereu vin şi adaog partea lor de contribuire la activitatea culturală a Academiei, o încurajează şi o înlesnesc. Datoria noastră a tuturora este să cultivăm cu sfinţenie această largă încredere.

«Delegaţii Academiei şi comisiunile speciale ale diferitelor fonduri şi fondaţiuni şi-au dat toată silinţa de a întrebuinţa veniturile în cadrele regulamentelor şi îndeplinirea voinţei mărinimoşilor donatori. Pentru munca lor grea şi desinteresată Academia este datoare de a le aduce mulţumirile cele mai binemeritate.

«Nu putem încheia acest raport fără a ne gândi la colegii noştri cari nu mai sunt între noi: Ioan Caragiani şi Teodor V. Stefanelli ne-au părăsit pentru totdeauna după o rodnică şi bine apreciată activitate ştiinţifică şi culturală. Amintirea lor ne va rămâne vecinic scumpă».

ȘEDINȚA DE LA 30 MAIU 1921.

Președința d-lui *D. Onciul.*

Dela Ministerul Afacerilor Străine, se primește în dar, cu o dedicație pentru Academie, din partea autorului, publicațiunea *La Obra de Trajano*, Calpe 1921, de Ramon de Basterra, fost Secretar la Legațiunea Spaniei din București.

— Se vor exprimà mulțumiri d-lui de Basterra care, în timpul cât a locuit în Capitala țerii noastre, s'a ocupat cu deosebită dragoste de situația și originea națiunii române.

D-l Pericle Papahagi, membru corespondent, comunică prin scrisoare că pe urma regretatului I. Caragiani au rămas numeroase manuscrise, referitoare la istoria Românilor din Peninsula Balcanică, și un quasi-testament cuprinzând îndrumări privitoare la felul cum ar trebui completată istoria Aromânilor, începută de răposatul academician. Cea mai mare parte din aceste manuscrise se află în păstrarea d-nei Margot Locot. Stihi, fiica decedatului, care a cerut Academiei continuarea tipăririi istoriei Aromânilor; restul și *îndrumarea* sunt în păstrarea d-lui Papahagi, care dorește să le ofere Academiei în scopul de a apare cât mai curând opera completă a răposatului Caragiani.

— Propunerea se trimite în cercetarea Secțiunii literare.

D-l *I. Bianu* citește următoarea propunere:

La art. 35 din Statute să se adaoge un aliniat în următoarea cuprindere:

«Cât timp va durà starea anormală din prezent ca urmare a marelui răs-«boiu, se vor prelevà încă 5% asupra veniturilor acestor fonduri pentru «*fondul permanent de rezistență*, care va servì la echilibrarea bugetului și «la acoperirea cheltuielilor urgente extraordinare, pentru care nu ar fi pre-«văzute fonduri în bugetele ordinare».

— Neluând nimeni cuvântul, propunerea se pune la votul nominal al cărui rezultat este: votanți 21; voturi pentru 21.

D-l Președinte *D. Onciul*, amintește că modificările de Statute, conform art. 46 din Statute, se fac cu votul aprobativ a 2 treimi din numărul total al membrilor Academiei. Propunerea de astăzi neîntrunind acest număr de voturi, conform aliniatului 3 din același articol, va fi din nou supusă aprobării plenului în ședința dela 2 Iunie viitor.

D-l *D. Gusti* citește procesul-verbal al Secțiunii istorice pentru ședința de astăzi, prin care Secțiunea propune pe d-l George Bengescu, membru corespondent al Academiei noastre și al Institutului Franței, pentru a fi ales membru activ în locul răposatului T. V. Stefanelli.

— D-l Preşedinte spune că propunerea, conform art. 24 din Statute, se pune la ordinea zilei în şedinţa dela 4 Iunie.

D-l *D. Gusti* ceteşte procesul-verbal al Comisiunii Marelui Premiu Năsturel pentru şedinţa dela 28 Maiu, prin care se arată că nici una din lucrările prezentate la concursul acestui premiu n'a întrunit numărul necesar de voturi pentru a obţine premiul. In urma acestui vot, Comisiunea, ţinând seamă de dispoziţiunea cuprinsă în art. 13 al. 6 din Regulamentul premiilor şi aprobând propunerea d-lui I. Brătescu-Voineşti, a luat în deliberare acordarea Marelui Premiu Năsturel d-lui L. Rebreanu pentru romanul sau «Ion», prezentat la concursul premiului Adamachi. După cetirea raportului special, premiul a fost acordat d-lui Rebreanu cu unanimitatea de 8 voturi.
— Se iea spre cunoştinţă.

D-l *Sextil Puşcariu* ceteşte următorul:
Raport al Comisiunii Dicţionarului pentru anul 1920—21:

«*Domnilor Colegi,*

«Inainte de a vă raportà despre lucrările Dicţionarului limbei române, ţin să aduc dela acest loc prinosul de recunoştinţă datorit celor ce ne-au părăsit pentru totdeauna. După Ion Grămadă, mort vitejeşte pe câmpul de luptă pentru desrobirea fraţilor săi, s'a stins anul trecut în floarea vârstei Gheorghe Tofan. Amândoi, cel dintăiu ca student, al doilea ca profesor, au colaborat ani de-a rândul cu sârguinţă şi pricepere la adunarea materialului lexical pentru Dicţionar.

«Dintre colaboratorii actuali, d-nii Rădulescu-Pogoneanu şi Alecu Procopovici, legaţi cu totul de catedrele lor, nu au putut lucrà pentru dicţionar, asemenea d-l G. Giuglea care a petrecut întregul an şcolar în străinătate pentru complectarea studiilor sale şi în parte d-l N. Drăgan, oprit mai multe luni prin boală de a lucrà. Greul lucrului l-au dus cu cunoscutul devotament vechii colaboratori d-nii T. Capidan şi C. Lacea făcând să crească neîncetat manuscrisul, care, în mare parte revăzut, aşteaptă să fie dat la tipar. Din volumul I prima redacţie a ajuns până la cuvântul CERCÀ, iar din volumul II până la cuvântul INDRĂSNI. In acelaş timp au fost redactate, paralel cu cuvintele compuse cu prefixul ÎN- (ÎM-), şi cuvintele cu sens opus, compuse cu prefixul DES.

«Tot deodată s'a continuat cu extragerea materialului pe fişe şi aşezarea lui după alfabet, astfel că astăzi numărul fişelor întrece suma de un milion.

«Cred, Domnilor Colegi, că a sosit timpul ca să nu mai întârziem cu continuarea publicării Dicţionarului căci nu e bine să lăsăm să se acrediteze faima că lucrarea s'a împotmolit din nou. Dacă situaţiunea noastră financiară ne îm-

piedică deocamdată să tipărim câte două fascicole pe an, să dăm cel puțin câte una până prețurile urcate de azi ale tiparului vor mai scădeà.

«De asemenea trebue să îngrijim ca partea tipărită până acuma să nu rămână îngropată în depozitele Academiei sau a câtorva librării, ci să se pună în circulație. Mai ales în provinciile desrobite, unde lumea românească e dornică de a învățà să vorbească și să scrie bine românește, Dicționarul Academiei e căutat și se cere mereu, dar în zadar, căci nu se găsește în librării. Dicționarul fiind o operă care utilizată și în curs de publicare, el poate aduce foloase reale chiar și numai prin fascicolele apărute până acum».

— In Comisiunea Dicționarulu pentru anul 1921—22 sunt realeși d-nii *I. Bianu, General Gr. Crainicianu, St. C. Hepites, D. Onciul, I. C. Negruzzi* și *Duiliu Zamfirescu.*

D-l C. Moisil, membru corespondent, cetește următorul: *Raport al d-lui* M. C. Sutzu *asupra activității Cabinetului Numismatic în 1920:*

«*Domnilor Colegi,*

«Continuând activitatea reîncepută după răsboiu, am reușit în anul expirat să reintrăm în starea normală, deși am fost lipsiți în cea mai mare parte de materialul de studiu, deoarece, după cum știți, colecțiunile noastre monetare se află încă la Moscova.

«Totuși am căutat să îndeplinim această lipsă, incorporând la Cabinetul Numismatic colecțiile mele, pe cari le dăruisem Academiei încă din anul 1919. Acestea împreună cu obiectele ce s'au mai achiziționat prin cumpărare sau prin alte daruri, au servit pentru studiile întreprinse în cursul anului expirat.

«După ce în 1919 s'au inventariat, determinat și clasat colecțiunea de ponduri antice: grecești, romane și egiptene pe care o dăruisem atunci; în cursul anului 1920 s'au inventariat, determinat și clasat colecțiile de monete grecești și romane și colecția de plumburi antice dăruite de mine Academiei.

«Prima colecțiune se compune din următoarele categorii de monete:

«1. Monete barbare, în număr de 93 piese de argint, dintre cari cea mai mare parte sunt de proveniență din țara noastră și reprezintă tipurile monetelor bătute și întrebuințate de Daci.

«2. Monete grecești în număr de 183 piese de argint, între cari avem tetradrahme, diadrahme și drahme, dela regii macedoneni Filip II, Alexandru cel Mare și Lysimac, cele mai multe de o conservare ireproșabilă, piese din Atena, mai ales divizionare, din Teba, Locri, Larissa, Ainos, Corint, Tesalia, Etolia, Chalcis, Sicion, Apollonia și Mesembria; apoi din Italia Sudică și Sicilia: Siracuza, Tarent, Segesta, Akragas, Gela, Panorm, etc; monete de

argint de ale Ptolemeilor egipteni şi o interesantă serie de piese, tot de argint, bătute în Casarea Capadociei în epoca împăraţilor romani dela Tiberiu la Caracalla.

«3. Monete romane de bronz în număr de 113 piese începând cu vechiul as roman şi continuând cu monetele imperiale până la Commod.

«Importanţa acestei colecţiuni de monete nu stă numai în buna conservare şi uneori chiar raritatea pieselor, dar şi în faptul că cele mai multe din ele pot servi ca exemple pentru stabilirea valoarei ponderale a monetelor antice şi relaţiile dintre ele.

«Mi-a mai rămas, Domnilor Colegi, să depun în Cabinetul Numismatic şi piesele de aur ce posed, pentru ca donaţia ce am făcut-o instituţiunii noastre să fie completă.

«Cât priveşte colecţiunea de plumburi antice, ea cuprindd 241 de bucăţi diferite şi anume: plumburi comerciale greco-romane, bule de plumburi bizantine, tesere şi jetoane şi obiecte mici cu sau fără inscripţii. Un inventar detaliat al lor se anexează la acest raport.

«De sigur nu mă despart, Domnilor Colegi, fără emoţie de aceste scumpe obiecte, pe cari le-am adunat cu toată dragostea ce o am pentru monumentele antice şi cari mi-au fost tovarăşe de muncă timp de o jumătate de veac; dar am ferma convingere că dăruindu-le Cabinetului Numismatic al Academiei nu numai că vor fi păstrate cu sfinţenie, dar vor şi servì ca obiecte de studiu pentru actualele şi viitoarele generaţii de numismaţi a României Mari.

«Şi celelalte achiziţiuni făcute în cursul anului expirat au fost destul de bogate faţă cu starea actuală a târgului monetelor vechi. Atenţia ne-a fost îndreptată în special asupra monetelor barbare din ţara noastră, de altă parte asupra biletelor de hârtie ce s'au emis la noi în cursul răsboiului din urmă.

«Nu s'au neglijat nici alte studii ce se începuseră înainte de răsboi, cum sunt urmărirea tezaurelor monetare ce s'au descoperit la noi şi completarea colecţiunii de medalii româneşti, cu piesele ce nu le posedăm.

«Sperăm, Domnilor Colegi, că odată intraţi din nou în calea normală activitatea Cabinetului nostru numismatic va continuà tot mai bogată spre marele folos al ştiinţei numismatice româneşti».

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 31 MAIU 1921

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l *G. Bogdan-Duică* cetește discursul său de recepțiune despre *Titu L. Maiorescu.*

D-l *S. Pușcariu* cetește *răspunsul* la discursul d-lui Bogdan-Duică.

ȘEDINȚA DELA 1 IUNIE 1921

Președința d-lui *D. Onciul*

D-l Președinte *D. Onciul* exprimă d-lui M. C. Sutzu cele mai călduroase mulțumiri ale Academiei pentru deosebitul interes ce poartă Cabinetului Numismatic al acestei instituțiuni, a cărui activitate a putut fi continuată după răsboiu numai mulțumită darurilor personale de monete și ponduri antice, pe care d-l Sutzu le face în fiecare an cu o perseverență statornică și despre care Academia a luat cunoștință din raportul asupra activității Cabinetului Numismatic în anul trecut, cetit în ședința de alaltăeri.

D-l *Sutzu* regretă că n'a putut da mai mult, deoarece frumoasele colecții ce a avut înainte de răsboiu au fost sustrase în timpul ocupațiunii capitalei de armatele dușmane.

D-l Președinte *D. Onciul*, amintește că la ordinea de zi a ședinței de astăzi este propunerea secțiunii literare pentru alegerea de membru activ în locul vacant din secțiune, a d-lui M. Sadoveanu.

Se cetește următorul raport al d-lui *S. Pușcariu* asupra activității literare a d-lui M. Sadoveanu:

«*Domnilor Colegi*,

«Mihaiu Sadoveanu s'a impus deodată cu întâiele sale nuvele publicate în «Semănătorul». Talentul său neobicinuit a apărut de la început în toată vigoarea sa, făcându-l dintr'odată cel mai popular și mai cetit prozator al generației noastre. Cunoscător adânc al sufletului și graiului românesc, pătruns de poezia țerii noastre și în special a Moldovei, dotat cu o fantezie din care curge nesecat izvorul unor subiecte totdeauna interesante de o productivitate care nu obosește niciodată, el ne-a dat în fiecare an acele volume de nuvele scurte sau de nuvele lungi, pe care le-a numit romane, în care influența scriitorilor ruși și maeștrilor novelei franceze n'a turburat niciodată puternica lui personalitate, cu note originale atât de caracteristice. Din belșugul sufletului său de artist, el a dat o parte, ca director al foii

Răvașul poporului, pentru luminarea țăranului și deșteptarea gustului lui de cetit.

«Propunând pe d-l Sadoveanu ca membru ordinar al Academiei Române, nu am nevoie să înșir nici numele cărților sale, nici să dau date biografice: cărțile i le cunoaștem cu toții, iar vârsta la care se găsește ne face să nădăjduim că în știința noastră se va puteà bucura mult timp de munca ce o va depune în folosul ei».

Se procede la votul cu bile, al cărui rezultat este: votanți 22; voturi pentru 18, contra 4.

D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe D-l M. Sadoveanu membru activ al Academiei în secțiunea literară.

D-l *I. Simionescu* cetește următorul: *Raport al comisiunii fondului* «*V. Adamachi*» *asupra lucrărilor făcute în 1920-21;*

«*Domnilor Colegi,*

«Dispozițiunile Testamentare ale marelui filantrop Vasile Adamachi, dela ultima sesiune generală și până în prezent, potrivit prescripțiunilor regulamentare ale fundațiunii și deciziunilor luate de Domniile Voastre în precedenta adunare generală s'au adus la îndeplinire precum urmează:

«In bugetul pe anul 1920-21 s'a prevăzut la cheltuelile fondului pentru *burse și cheltueli de școală* suma de lei 173.515,36 din cari s'au acordat:

«*a*) 10 burse de câte 360 lei pe an la elevi ai școalei de agricultură «I. C. Agarici» din Moara-Grecilor;

«*b*) 18 burse de câte 150 lei pe lună și anume:

«1. 5 la școala Politechnică din București, d-lor Traian I. Nițescu din anul I, Niculae N. Ștefănescu din anul II, Mircea R. Andreescu, Constantin D. Atanasiu și Gheorghe I. Ionescu din anul III;

«2. 8 la Facultatea de științe din Iași d-lor: C. S. Antonescu dela secția știinților naturele, I. N. Istrati dela fizico-chimic, Metodie Țventărnai dela Electro-technică, anul I, Ignat Rozalia și V. T. Ionescu dela științele naturale, Elena Radeș dela fizico-chimic, Lazăr Paul și N. Zamfirescu dela secția agricolă, anul III;

«3. 5 la facultatea de medicină din Iași d-lor V. Crăciunescu, Georgeta Vartic, Veronica Ștefaniu din anul III; Sofia Harnagea din anul VI și Th. Dănilă din anul VII;

«*c*) 3 burse de câte 250 lei pe lună la licențiați ai Facultăților de științe cari prepară doctoratele în țară, dintre care una d-lui P. P. Ștefănescu, care lucrează la Institutul botanic, laboratorul de fiziologie vegetală al Universității din București; a doua d-lui Mircea Savul, asistent la laboratorul de mineralogie al Universității din Iași, care are în studiu un subiect de mi-

neralogie, şi a treia d-lui Mircea Ionescu, şeful laboratorului de chimie organică de pe lângă facultatea de ştiinţe din Cluj;

«*d*) 8 burse pentru studii superioare de specializare în străinătate, repartizate astfel:

«1. Una de 700 lei pe lună d-lui I. Iliescu pentru terminarea studiilor de *mecanică* la Torino, studii urmate timp de 3 ani în Germania şi întrerupte din cauza evenimentelor răsboiului;

«2. Două burse de câte 900 lei pe lună d-lor St. Procopiu şi I. G. Botez, celui dintâiu pentru continuarea studiilor de *fizică* şi celui de al doilea pentru continuarea studiilor de *antropologie şi preistorie paleolitică*, la Paris.

«3. O bursă de 1.000 lei pe lună d-lui inginer Cristea Mateescu pentru continuarea studiilor de *hidroelectrică* în Elveţia;

«4. Patru burse de câte 1.200 lei pe lună d-lor Al. T. Bădărău şi Radu Georgescu, pentru cootinuarea studiilor asupra *minelor* şi *metalelor* la Facultăţile respective ale Universităţii din Birmingham; inginer Sergiu Paşcanu, pentru continuarea studiilor asupra *construcţiunilor navale* în şantierul din Glascow şi inginer Gr. Vasilescu pentru continuarea *studiilor amenajării şi utilajului porturilor maritime şi fluviale* în Franţa şi Anglia.

«Din cele expuse se constată că numărul burselor acordate pentru studii în ţară este mai mic decât cel stabilit şi aprobat de Domniile Voastre în adunările generale trecute. Aceasta se datoreşte diferitelor împrejurări locale, în legătură cu perioada de deschilibrare a vieţii normale ce se simte şi la instituţiunile noastre culturale. Bunăoară, incendiul Facultăţii de medicină din Iaşi, care a distrus o parte din arhivă, a făcut cu neputinţă ţinerea examenilor de burse. La şcoala Politechnică s'au înscris pentru concurs numai 5 candidaţi, deşi terminul pentru înscriere s'a prelungit, dela 30 Octombrie până la 1 Decemvrie, tocmai în dorinţa de a se prezentă cât mai mulţi.

«Pentru bursa destinată unui licenţiat în ştiinţe, care prepară doctoratul pe lângă Facultatea din Cernăuţi, Consiliul profesoral n'a recomandat până acum nici un doctorand.

«In cursul anului a luat doctoratul în medicină bursierul Th. Dănilă.

«Bursierii în străinătate fac studii frumoase şi se poartă bine; din relaţiunile primite cunoaştem de câtă dragoste se bucură bursierii noştri la profesorii lor şi cât de elogios se exprimă aceştia la adresa lor. In curând Academia va avea mulţumirea că a dat ţerii o nouă serie de specialişti de care se simte aşa de mare lipsă, mai ales în timpul de faţă, pentru exploatarea şi desvoltarea bogăţiilor solului şi diferitelor ramuri de activitate în hotarele frumoasei şi bogatei României de astăzi Chiar în cursul lunei Martie Delegatul României în Comisiunea Europeană a Dunării a rugat Academia să cheme în ţară pe bursierul inginer Gr. Va-

șilescu spre a-i încredința noul post de inginer hidrograf pentru lucrările dela Sulina, post de curând creat pentru un specialist român. «Insemnătatea acestui post — spune Ministrul nostru Plenipotențiar în adresa făcută — în momentul în care Comisiunea Europeană își propune a executà o serie de nouă și mari lucrări la gurile Dunării este astăzi de o remarcabilă importanță în țara noastră care, pentru prima oară dela înființarea Comisiunii Europene, obține un loc stabil în serviciul ei technic. Aceasta explică dece titularul noului post se cade a fi la înălțimea misiunii sale, spre a puteà, cu timpul, să se substitue inginerilor străini din capul serviciului». Și mai departe: «Solicitudinea prețioasă ce Academia Română o pune în formarea tinerilor generații chemate a desvoltà activitatea socială românească de mâine va găsi — sunt convins — o foarte meritată răsplată prin formarea în corpul technic al Comisiunii Europene a unui element de valoare, care să nu scape niciodată din vedere — în sânul acestei instituțiuni internaționale — interesul ce România poartă lucrărilor dela Gurile Dunării». Cererea a fost satisfăcută; bursierul s'a prezentat la post.

«Toți bursierii din străinătate au trimis rapoarte pentru studiile făcute în cursul anului, afară de I. Iliescu dela Torino, al cărui raport a fost cerut de două ori, fără a se fi primit până în prezent vre-o știre. Din acele rapoarte, cu actele necesare doveditoare, se vede că bursierii noștri au înțeles, de altfel ca totdeauna, sacrificiile materiale pe cari Academia le face cu ei și desfășoară o activitate lăudabilă. Unul din ei, d-l Pașcanu, a căpătat 2 premii pentru arhitectura navală, iar d-nii St. Procopiu și I. G. Botez au publicat câteva lucrări în specialitățile lor.

«*Situația materială* a bursierilor noștri nu este însă de invidiat. Sumele cari li se dădeau înainte de răsboiu erau indestulătoare pentru a duce o vieață modestă; de aceea Academia, dorind ca bursierii ei să-și consacre tot timpul numai pentru studii, le-a interzis de a ocupà funcțiuni sau de a aveà lecțiuni private. Sumele cari se dau în prezent, puțin majorate, bursierilor din țară, sunt tot neîndestulătoare, în acest timp de extraordinară scumpete, chiar pentru vieața cea mai modestă posibil. Din această cauză poate nici nu se prezintă la căpătarea burselor decât mai puțini decât înainte, necomplectându-se uneori numărul de locuri vacante, cum a fost anul acesta la școala Politechnică din București.

«Bursele cari se dau studenților pentru studii de specializare în străinătate reprezintă o sumă însemnată la cheltuelile prevăzute în bugetul fondului.

«Din nenorocire valuta leului continuă a fi atât de scăzută încât fără schimbul de favoare acordat studenților — de altfel foarte neregulat acordat mai ales celor din Anglia — continuarea studiilor de către bursierii noștri ar fi devenit o imposibilitate. După informațiunile primite, d-l N. Titulescu, Mi-

nistrul Finanțelor, cu ocaziunea călătoriei făcute în toamna trecută la Paris și Londra, s'a interesat în special de soarta bursierilor noștri și a luat măsuri să li se acorde schimbul de favoare pentru toată suma ce li se dă de Academie, spre deosebire de ceilalți studenți cărora li se schimbă numai câte 600 lei pe lună. La începutul lunei Aprilie s'a intervenit la d-l Ministru de Finanțe cu rugămintea de a face ca Legațiunile din Elveția și Italia să aplice această dispoziție și celor doui bursieri ai Academiei pentru studii în acele țeri.

«După informațiunile culese la Ministerul de Finanțe schimbul cu valuta oficială se acordă numai studenților plecați în străinătate în anii trecuți și cari se găsesc înscriși la Legații, nu și celor cari ar pleca în viitor. Exportul de lei se acordă cu foarte mare greutate numai pentru studenții cari se află în continuare de studii și numai pentru sumele ce li se schimbă de Legații. Din această cauză Academia nu va puteà destina în actuala sesiune alte burse pentru studii în țerile în care valuta leului nostru continuă a fi scăzută, în afară de acea de fizică-chimie acordată în anul trecut d-lui Cernătescu, licențiat al Universității din Iași.

«In «*Publicațiunile fondului Adamachi*» se află în curs de tipărire lucrarea d-lor D-ri C. Bacaloglu și I. A. Scriban intitulată *Cercetări asupra histologiei patologice și a patogeniei miopatiilor primitive progresive pseudohipertrofice*, cu care s'a început tomul IX.

«S'a dat și în acest an subvenția de 1.000 lei pentru tipărirea «Revistei științifice V. Adamachi» și s'a trimis abonamentul de 1.500 *franci*, pentru anul curent, la Stațiunea Zoologică dela Roscoff.

«In toamna trecută s'au procurat haine și cărți la copii din școala primară «V. Adamachi» din Iași și s'au împărțit ajutoare la populațiunea săracă a orașului Iași, pentru suma totală de 5.000 lei.

«Cu toate greutățile materiale cari apasă și fondul V. Adamachi, sumele disponibile din anii de răsboiu au dat putința ca să se preîntâmpine toate sporurile de cheltueli cu bursierii noștri, cari ne răsplătesc în schimb prin hărnicia și purtarea lor.

«Pentru anul ce vine, Comisiunea nu se găsește în măsură să vă facă decât următoarele propuneri puțin însemnate.

«*a*) In vederea echilibrării bugetare din anii următori și pentru a se puteà institui noui burse, vă propune să aprobați ca să se facă cunoscut din vreme chiar de acum, bursierilor din străinătate, că Academia nu va mai puteà, ca alte dăți, prelungi bursele peste terminul acordat fiecăruia, pentru ca bursierii să-și ia din timp toate măsurile de terminarea studiilor;

«*b*) Altă propunere este ca să se îngăduie bursierilor din țară să poată avea și alte ocupațiuni cari le-ar înlesni traiul, cu condiția expresă, de altfel

ca şi până acum, ca acei cari nu vor urmà regulat cursurile şi lucrările ori nu vor trimite la finele anului şcolar dovada că au dat examenele regulamentare, să li se ridice imediat bursele.

«Cu aceasta comisiunea fondului V. Adamachi îşi inchee însărcinarea cu care aţi onorat-o şi în anul trecut».

D-l Preşedinte observă că raportul conchide la suprimarea unei dispoziţiuni cuprinse în art. 6 al. 4, din regulamentul fondului Adamachi şi în consecinţă, pentru a fi admis în întregime, este necesar votul aprobativ a două treimi din numărul membrilor prezenţi la şedinţă.

Se procede la votul nominal, al cărui rezultat este: votanţi 22; voturi pentru 22.

D-l Preşedinte spune că raportul, întrunind unanimitatea voturilor exprimate, a fost admis în întregime şi deci modificarea cerută este introdusă în regulamentul fondului.

Se procede la alegerea Comisiunii Fondului «V. Adamachi» pentru anul 1921—22.

Sunt realeşi d-nii *P. Poni şi I. Simionescu*.

D-l *I. Bianu* ceteşte procesul-verbal al Comisiunii instituite pentru regulamentarea fondurilor Dimitrie (Mitiţă) Bârzeanu, General I. M. Manu şi N. Rătescu, prin care Comisiunea propune amânarea regulamentării acestor fonduri pentru viitoarea sesiune generală şi capitalizarea veniturilor la fondurile respective, întrucât, pe de o parte, Academia n'a obţinut până în prezent autorizarea M. S. Regelui pentru acceptarea donaţiunii şi legatelor, pe de alta, veniturile fondurilor sunt prea mici pentru îndeplinirea cu folos a sarcinilor impuse.

—Se aprobă.

D-l *I. Simionescu* ceteşte procesul-verbal al Comisiunii instituite la Şcoala de Arte Frumoase din Iaşi pentru acordarea premiului I. Lecomte du Noüy din acest an, prin care se propune împărţirea premiului între elevii acelei şcoale, reuşiţi la concurs, precum urmează: 200 lei d-lui Popa Nicolae, pentru desenul său după antic; câte 130 lei d-lor Hudici Vasile şi Olinescu Marcel, pentru desemnurile lor după natură.

—Se aprobă.

ŞEDINŢA DELA 2 IUNIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul*.

D-l *N. Iorga* prezintă în dar, pentru colecţiunea de manuscrise, tradu-

cerea în englezeşte a poemului *«Inşiră te Mărgărite»* de V. Alecsandri, care i-a fost oferit de d-l Inginer H. W. Watkins, traducătorul.

D-l Preşedinte *D. Onciul* aminteşte că pentru şedinţa de astăzi este la ordinea de zi a doua votare a propunerii făcute în şedinţa dela 30 Maiu, privitoare la introducerea unui nou alineat în art. 35 din Statute.

— După ce d-l Preşedinte ceteşte propunerea, se procede la votul nominal al cărui rezultat este: votanţi 21: voturi pentru 21.

D-l Preşedinte spune că propunerea, neîntrunind nici de astă dată votul aprobativ a două treimi din numărul total al membrilor Academiei, va fi pusă pentru a treia şi ultima oară la ordinea de zi a şedinţei dela 6 Iunie.

Se procede la alegerea Comisiunii de 12 membri pentrù examinarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiul Năsturel din 1922.

— Sunt aleşi d-nii: *I. Bianu*, *I. C. Negruzzi*, *M. Sadoveanu* şi *Duiliu Zamfirescu*, din Secţiunea literară; *N. Iorga*, *I. Lupaş*, *S. Mehedinţi* şi *A. Rădulescu*, din Secţiunea istorică; *Gr. Antipa*, *General Gr. Crainicianu*, *Dr. G. Marinescu* şi *A. Saligny*, din Secţiunea ştiinţifică.

ŞEDINŢA SOLEMNĂ DELA 3 IUNIE 1921.

CENTENARUL LUI VASILE ALECSANDRI

D-l Preşedinte *D. Onciul*, deschizând şedinţa, zice:

«*Domnilor Colegi,*

«*Onorat auditoriu,*

«Academia Română comemorează astăzi centenarul fostului său membru Vasile Alecsandri, care a ilustrat acest institut chiar dela înfiinţarea lui.

«Rege al poeziei», cum l-a numit Eminescu, însufleţitorul bard al Renaşterii noastre naţionale, a cărui liră a răsunat la toate actele mari ale ţerii, a cântat Deşteptarea României, Unirea, Răsboiul Independenţei, Coroana de oţel şi ne a înălţat Ţara şi neamul ca poet încununat al Gintei latine. Cel care, ca nimeni altul, a pătruns şi desvelit sufletul românesc, a lăsat, în cântecele şi baladele populare ce a cules şi publicat monumentul cel mai mândru geniului naţional al poporului român.

«Academia Română îndeplineşte o sacră datorie, onorând în această şedinţă solemnă amintirea lui Vasile Alecsandri».

D-l *G. Bogdan-Duică* rosteşte cuvântarea comemorativă *«Despre cultul lui V. Alecsandri: adoratori şi detractori»*.

ŞEDINŢA DELA 4 IUNIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l Preşedinte *D. Onciul,* aminteşte că la ordinea de zi a şedinţei de astăzi este propunerea Secţiunii istorice pentru alegerea de membru activ a d-lui G. Bengescu în locul vacant din Secţiune.

D-l *N. Iorga* ceteşte următorul raport asupra activităţii ştiinţifice a d-lui G. Bengescu:

«Imprejurările de astăzi, aşà cum le-a făcut noua noastră situaţie după răsboiul mondial, ne impun datoria de a pune în legătură necontenită istoria naţională, la care s'a lucrat cu zel atâtea decenii, cu vieaţa umanităţii culte şi de a face ca între ştiinţa românească în genere şi aceia a naţiilor din Apus, de la care ne-am inspirat adesea, să existe raporturi cât mai strânse.

«In Academia noastră chiar se cere neapărat să facem tot ce se poate în această direcţie, stabilind relaţii cât mai întinse şi deschizând perspective cât mai largi.

«Aşà fiind, e o întâmplară fericită că un Român, d-l G. Bengescu, care a dat cea mai bună biografie a lui V. Alecsandri şi care a ştiut să îmbrace într'o formă franceză delicată pe cât şi exactă «Pastelurile» poetului Renaşterii noastre, a izbutit să se impuie stimei unui public mai larg şi mai sever decât al nostru prin lucrări de bibliografie, de critică şi de editare aşà de importante ca acelea pe care le-a consacrat lui Voltaire şi lui Corneille. Fără a recurge la studiile d-sale e cu neputinţă să se trateze istoria literaturii franceze în epoca cea mai glorioasă a ei.

«Pentru istoria românească D-sa, pe lângă o bogată bibliografie franco-română, prin Amintirile pe care le-a tipărit a fost un adăugitor de ştiri preţioase culese în cursul unei lungi activităţi ca diplomat. A lucrat cu Émile Picot la o istorie a lui Alexandru-cel-Bun, excelentă pentru acel timp, şi are gata o istorie a familiei Goleştilor, din cari se coboară după mamă.

«O biografie a Carmen Sylvei şi o bibliografie a operei răposatei noastre Regine figurează printre operele cele mai îngrijite ale d-lui Bengescu.

«A legă de noi pe acei Români pe cari i-a dus departe cariera lor şi cari în acele ţeri de expatriare s'au dovedit lucrători ştiinţifici de primul rang e şi o datorie şi o plăcere.

«De aceea propun alegerea d-lui G. Bengescu ca membru activ al Secţiunii noastre».

— Se procede la vot al cărui rezultat este: votanţi 20; voturi pentru 15, contra 5.

D-l Preşedinte anunţă rezultatul votului şi proclamă pe d-l G. Bengescu membru activ al Academiei în Secţiunea istorică.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 5 IUNIE 1921.

COMEMORAREA SECULARĂ A LUI TUDOR VLADIMIRESCU

Preşedinţa **M. S. Regelui** *însoţit de* **A. S. R. Principele Moştenitor Carol.**

M. S. Regele zice :

Simt totdeauna o vie plăcere, când mă pot găsì în mijlocul Domniilor Voastre.

Intr'o serie de ședințe Academia a sărbătorit memoria lui Alecsandri, marelui nostru poet, care, tălmăcind în versurile sale inima și gândul poporului nostru, a făcut ca el să fie cunoscut și peste granițe. Academia va mai închinà o ședință memoriei acelor membri, cari se odihnesc pentru vecie într'o altă lume. Dacă nu pot luà parte la aceste pioase manifestări, totuși, în gând depun și eu o cunună de lauri pe mormântul acestor dispăruți.

Am ținut să viu astăzi împreună cu fiul Meu, căruia I-ați făcut deosebita cinste a-l alege ca membru onorific al acestei înalte instituțiuni culturale, ca să asist la ședința în care comemorăm pe Tudor Vladimirescu, acest mare erou național.

Eșit din pătura cea mai sănătoasă a țărănimei români, Tudor Vladimirescu este întâiul, care, în timpuri întunecoase, a deșteptat spiritul național și a fost inițiatorul acelei mișcări, ale cărei consecințe — neprevăzute poate de dânsul — au fost toate evenimentele mari, cari s'au perindat în vieața țerii, până ce am ajuns în zilele noastre, la înfăptuirea unității noastre naționale.

Mă folosesc de acest prilej spre a vă reînoì sentimentele Mele de dragoste pentru Academie și viul interes, cu care urmez lucrările ei, sentimente ce am moștenit, ca o plăcută datorie, de la neuitatul Meu Unchiu și pe cari sunt sigur că și fiul Meu le va păstrà atunci, când, odată, el va ocupà scaunul ce-l ocup acì.

Din tot sufletul fac cele mai calde urări pentru prosperitatea Academiei române.

D-l *N. Iorga* rosteşte cuvântarea comemorativă despre Tudor Vladimirescu.

ŞEDINŢA DELA 6 IUNIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D Onciul.*

D-l *M. Sadoveanu* mulţumeşte telegrafic pentru alegerea sa de membru activ şi anunţă că va veni la şedinţe.

Dela Direcţiunea Poliţiei şi Siguranţei Generale din Transilvania se primeşte o scrisoare în care se arată că în castelul d-nei Ducese de San Marco, din comuna Comloş (Banat), s'ar afla o bibliotecă foarte bogată în care s'ar găsi note şi date privitoare la istoria noastră naţională.

D-nii *A. Lăpĕdatu* şi *I. Lupaş*, cari domiciliază în Cluj, sunt rugaţi să se intereseze de această chestiune.

D-l Preşedinte *D. Onciul* aminteşte că la ordinea de zi a şedinţei de astăzi este propunerea pentru adăogirea unui nou alineat la art. 35 din Statute, care a fost primită în unanimitate în şedinţele dela 30 Maiu şi 1 Iunie, dar alineatul n'a putut fi introdus, de oarece la nici una din acele şedinţe n'au luat parte două treimi din numărul total al membrilor Academiei.

După ce d-l Preşedinte ceteşte propunerea, se procede la votul nominal al carui rezultat este: votanţi 26; voturi pentru 26.

D-l Preşedinte spune că, în conformitate cu dispoziţiunea cuprinsă în art. 46 din Statute, propunerea s'a primit şi deci noul alineat este adăogit la art. 35 din Statute.

D-l *I. Bianu* ceteşte procesul-verbal al Secţiunii literare pentru şedinţa dela 4 Iunie, prin care se arată că Secţiunea a luat următoarele deciziuni:

1. Să se ceară d-lui Tiberiu Brediceanu să înapoieze Academiei suma de lei 757,80, care i s'a dat în Iunie 1914 pentru procurarea unui fonograf spre a culege arii poporale, întrucât n'a cumpărat încă fonograful şi în prezent nu se mai poate procură cu această sumă;
2. Să nu se dea urmare propunerii d-lui Al. Voievidca prin care oferă Academiei culegerea sa de arii poporale din Bucovina, pentru suma de 60.000 lei;
3. Chestiunea acordării burselor «A. F. Robescu» să se amâne pentru viitoarea sesiune generală şi venitul disponibil să se capitalizeze la fond;
4. Secţiunea aprobă în principiu propunerile din Raportul Comisiunii pentru revizuirea şi unificarea Regulamentului, dar crede necesar ca aceeaşi Comisiune s'aµ alta să redacteze atât articolele nouă cât şi modificările de introdus în Statute şi Regulamente, cari să fie tipărite în cursul anului şi trimise membrilor spre a fi apoi discutate în sesiunea generală din anul viitor. Secţiunea este de părere să se supună îndată aprobării plenului su-

primările și schimbările de articole din Statute și din Regulamentul general arătate de Comisiune.

— Se aprobă propunerile dela punctele 1, 2, 3; iar cele dela punctul 4 se ieau spre cunoștință și se decide a fi supuse discuțiunii odată cu propunerile celorlalte secțiuni.

ȘEDINȚA DELA 7 IUNIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l N. Bănescu mulțumește pentru cinstea ce i s'a făcut pentru alegerea sa de membru corespondent, făgăduind că-și va da toată silința pentru a fi vrednic de această alegere, apoi citește comunicarea cu subiectul «*Cele mai vechi știri bizantine asupra Românilor dela Dunărea-de-jos*».

D-l Președinte *D. Onciul* felicită pe d-l Bănescu pentru interesanta și documentata comunicare. Scrierile d-lui Bănescu în domeniul istoriei literaturii și al istoriei culturale au atras atenția Academiei care l-a ales membru corespondent. Comunicarea de astăzi este dovada cea mai strălucită pentru meritata alegere.

D-l *I. Bianu* citește procesul-verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 6 Iunie, prin care se arată că Secțiunea, ținând seamă de propunerile raportorilor asupra lucrărilor prezentate la premiul Adamachi și având în vedere dispozițiunea cuprinsă în art. 22, al. 2, din regulamentul premiilor, a luat următoarele deciziuni:

a) Premiul Adamachi, de 5.000 lei lei (divizibil), să se împartă între concurenți precum urmează:

Lei 2.000 d-lui L. Blaga pentru *Poemele Luminii* și *Pietre din templul meu*, Sibiu 1919;

Lei 1.000 d-lui Demostene Botez pentru *Floarea Pământului*, Iași 1920;

» 1.000 d-nei Elena Farago pentru publicațiunile *Din traista lui moș Crăciun*, București, și *Șoaptele Amurgului*, Craiova 1920;

Lei 1.000 d-lui Leca Morariu pentru scrierea sa *Dela noi. Povești Bucovinene.* Cernăuți 1920.

b) Premiile *Neuschotz*, de 2.000 lei, și *Toncoviceanu*, de 1.000 lei, destinate a fi acordate în acest an pentru lucrări cu subiecte date, fiind disponibile, să fie acordate, cel dintâiu d-lui C. Sandu-Aldea pentru volumul *Călugărenii*, București 1920, și al doilea d-lui Mihail Lungianu pentru publicațiunea *In sărbători* a doua tipăritură revăzută și adăogită, București.

— Se iau spre cunoștință.

D-l *D. Gusti* ceteşte procesele-verbale ale Secţiunii istorice pentru şedinţele dela 2 şi 4 Iunie, prin cari se arată că Secţiunea a luat următoarele deciziuni:

a) Premiul de 10.000 lei, dăruit de M. S. Regele pentru cea mai bună lucrare asupra «*Vieţii şi faptelor lui Tudor Vladimirescu şi asupra stării sociale şi culturale din timpul său*» să se pună la concurs pentru sesiunea generală din 1924;

b) premiul de 6.000 lei donat de fosta Cooperativă a funcţionarilor C. F. R. să se pună la concurs pentru sesiunea generală din 1924 şi subiectul lucrării să fie: «*Drepturile funcţionarilor publici faţă de Stat*»;

c) Să nu se acorde nici unui concurent premiul Eliade-Rădulescu, din 1921;

d) Premiul Constantinide, de 4.000 lei (divizibil) să se împartă între concurenţii reuşiţi la concurs precum urmează:

Lei 2.000 d-lui Florian Cristescu pentru *Povestea neamului nostru*, Bucureşti 1920;

Lei 1.000 d-lui Maior G. G. Garoescu pentru publicaţiunea *In focul mitralierei. Insemnări*, Bucureşti 1920;

Lei 500 d-lui Virgiliu St. Serdaru pentru *Lupta dela Mărăşeşti—Oituz*, Bucureşti 1919;

Lei 500 d-lui I. D. Condurachi pentru scrierea *II. Soli şi agenţi ai domnilor Moldovei la Poartă în secolul al XVII-lea*, Bucureşti 1920;

e) Subiectul premiului San-Marin din 1926 va fi: *O problemă de economie naţională în legătură cu noile hotare ale ţerii* după alegerea autorului;

f) Comisiunile pentru examinarea lucrărilor cari se vor prezentà la premiile cu subiecte date, destinate a se acordà în sesiunea generală din 1922, să fie compuse din d-nii:

D. Onciul, *N. Iorga* şi *V. Pârvan* pentru premiul Alexandru Ioan Cuza.

N. Iorga I. Nistor şi *General C. N. Hârjeu* pentru premiul Năsturel;

Al. Lăpědatu, *I. Lupaş* şi *G. Vâslan* pentru premiul Principesa Alina Ştirbei;

S. Mehedinţi, *A. Rădulescu* şi *D. Gusti* pentru premiul San-Marin;

N. Iorga D. Onciul şi *Al. Lăpědatu* pentru premiul A. Toncoviceanu.

—Se iau spre cunoştinţă.

D-l *Gr. Antipa* ceteşte procesul-verbal al Secţiunii ştiinţifice pentru şedinţa dela 6 Iunie, prin care Secţiunea a luat următoarele hotărîri:

1. Să se propună plenului pentru alegerea de membri corespondenţi străini d-nii D-r. Hovard, A. Kelly, D-r Léon du Bois şi D-r Francis C. Nicholas, membri ai Academiei de ştiinţe din Baltimore;

2. A stabilit următoarele subiecte pentru premii destinate a se acordà în anii viitori:

Pentru premiul A. Toncoviceanu, de 1.000 lei, din 1924: *Despre grefele țăsuturilor moarte*;

pentru premiul Năsturel, de 5.000 lei, din 1926: *Vitaminele din punctul de vedere fiziologic și patologic*;

pentru premiul A. Fătu, de 3.000 lei, din 1926, se menține subiectul din trecut: *Studiul și harta geologică a unei regiuni din țară.*

— Deciziunile Secțiunii se ieau spre cunoștință; propunerile dela punctul *a*) se vor pune la ordinea de zi a unei ședințe viitoare.

ȘEDINȚA DELA 8 IUNIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l Președinte *D. Onciul*, deschizând ședința. zice:

«Salut în ședința de astăzi pe noul nostru coleg, d-l M. Sadoveanu. De curând ales membru corespondent în Secțiunea literară, scrierile sale au atras luarea aminte a tuturor Românilor și prin ele alegerea d-sale ca membru activ se impuneà. Suntem fericiți că-l avem in mijlocul nostru. Bine ai venit, domnule coleg!».

D-l *M. Sadoveanu* răspunde următoarele:

«Domnilor Colegi, vă mulțumesc din toată inima pentru cinstea ce mi-ați făcut. Vă pot încredințà că fotoliul cu care m'ați cinstit nu va fi un fotoliu de odihnă. Venind alături de iluștrii reprezentanți ai culturii, râvna și munca lor îmi vor fi un indemn mai mult pentru «creșterea limbii românești ș'a patriei cinstire».

D-l *I. Bianu* cetește procesul-verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 7 Iunie, prin care se arată că Secțiunea a luat următoarele deciziuni:

a) a stabilit subiecte pentru premiile cu subiecte date, destinate a se acordà în sesiunea generală din 1926 precum urmează:

pentru premiul Eliade-Rădulescu, de 5000 lei; *Monografia linguistică a unui sat;*

pentru premiul Alexandru Ioan Cuza, de 6.000 lei: *Scriitorii bucovineni dela anexarea la Austria până în zilele noastre*;

pentru premiul Principesa Alina Știrbei: *Istoria calendarelor românești din punctul de vedere cultural și literar până la finele secolului XIX*;

b) a ales în comisiunile pentru examinarea lucrărilor ce s'ar prezentà la premiile cu subiecte date din 1922 pe d-nii:

O. Densușianu, *G. Bogdan-Duică*, *S. Pușcariu* pentru premiul Eliade Rădulescu, de 5.000 lei cu subiectul *Vieața păstorească la Români*;

St. Ciobanu, S. Pușcariu, O. Densușianu pentru premiul Adamachi, de 5.000 lei (divizibil), cu subiectul: *Studiul dialectal și folkloric asupra ținuturilor din centrul Basarabiei.*

— Se iea act.

D-l *D. Gusti* cetește procesul-verbal al Secțiunii istorice pentru ședința dela 6 Iunie, prin care se arată că, luându-se in discuțiune Raportul comisiunii pentru revizuirea și unificarea regulamentului, s'a ajuns la următoarele concluziuni:

1. La propunerea de a se înființă Secțiuni nouă s'au emis trei păreri: prima prin care se recunoaște în principiu necesitatea înființării Secțiunilor artelor și a științelor sociale; a doua recunoaște necesitatea înființării numai a Secțiunii științelor sociale; a treia este pentru respingerea concluziunilor raportului privitoare la înființarea de secțiuni nouă.

Puse la vot, prima propunere a obținut 2 voturi pentru, contra 6, celelalte două păreri au întrunit fiecare câte 4 voturi pentru, contra 4;

2. Propunerile pentru suprimarea art. 26 din Statute și 64 din Regulamentul general și modificarea art. 61, al. 3, din Regulamentul general, spre a se da autorilor drept remunerare 250 lei de coală pentru lucrări originale și 100 lei pentru reproduceri de texte și documente, s'au admis în unanimitate;

3. In privința propunerii de modificare a art. 65 din Regulamentul general, care prevede urcarea diurnei pentru ședințele ordinare dela 20 la 100 lei, Secțiunea, în unanimitate, este de părere că această diurnă să nu treacă de 50 lei.

D-l *Gr. Antipa* cetește procesul-verbal al Secțiunii științifice pentru ședința de astăzi, în care sunt consemnate următoarele păreri ale Secțiunii, privitoare la Raportul comisiunii pentru revizuirea și unificarea regulamentului:

1. Se pot suprimă art. 26 din Statute și 65 din Regulamentul general;

2. Să se amâne pentru altă sesiune chestia modificării art. 61, al. 3, și 65 din Regulamentul general;

3. Secțiunea admite în principiu ideea înființării unei Secțiuni de științe sociale, juridice și filosofice, precum și sporirea numărului membrilor Secțiunii științifice, rămânând ca realizarea acestei idei să se facă când mijloacele vor permite.

— După discuțiunea urmată, Academia alege o Comisiune compusă din d-nii: *Gr. Antipa, D. Gusti, S. Mehedinți, V. Pârvan* și *S. Pușcariu*, care să studieze chestiunea în cursul anului și să prezinte Academiei un raport amănunțit și explicativ în viitoarea sesiune generală.

ȘEDINȚA SOLEMNĂ DELA 9 IUNIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciŭl.*

D-l *I. Bianŭ* rostește cuvântarea pentru *comemorarea membrilor activi ai Academiei numiți cu decrete domnești la înființarea Societății Academice în 1866 și 1867, al căror șir s'a încheiat prin moartea lui I. Caragiani.*

ȘEDINȚA DELA 10 IUNIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul.*

Dela Secretarul Catalogului Internațional de Literatură științifică din Londra se primește o scrisoare, prin care se spune că din răspunsurile primite la scrisoarea din 11 Noemvrie 1920 rezultă că nu s'au propus nici a treia parte din sumele necesare pentru susținerea administrației Catalogului. De aceea nu poate primì invitația ce i s'a făcut în Septembrie 1920 de a luà asupra sa administrația Catalogului. Directorul Biuroului Central a fost rugat să comunice această hotărîre Comitetului executiv ca să se consulte cu membrii Consiliului Internațional spre a convocà o adunare a Consiliului.

— Se iea act.

Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române roagă Academia să delege un membru al ei, profesor de istorie, care să facă parte din juriul pentru examinarea lucrărilor prezentate la concursul cu premii pentru ridicarea unui **Mausoleum** al Neamului la Mărășești.

— Se delegă d-l *I. Nistor.*

D-l *I. Bianu* cetește procesul-verbal al Secțiunii literare pentru ședința dela 9 Iunie, în care sunt consemnate — între altele — următoare deciziuni ale Secțiunii:

1. Să se tipărească în publicațiunea *Din viéța poporului român* lucrările d-lui Tudor Pamfile: *Dragostea în datina tineretului român* și *Mitologie românească. III. Pământul*;

2. să se propună moștenitorilor răposatului I. Caragiani să dăruiască Academiei atât exemplarele din partea tipărită a lucrării *Românii din Peninsula Balcanică* cât și partea netipărită din manuscrisul acelei lucrări, care să fie apoi încredințată d-lui Pericle Papahagi sau Capidan spre a continuà publicarea lucrării, utilizând din manuscript numai părțile cari rezistă criticei istorice și filologice;

3. să se tipărească în publicația *Studii și cercetări* lucrările d-lor Iordan despre *Numele de localități din România* și Drăgan despre *O carte veche*;

4. să fie propuşi pentru alegerea de membri corespondenţi în locurile vacante din Secţiune d-nii G. Adamescu şi Tudor Pamfile;

5. a fost reales Secretar al Secţiunii pentru periodul 1921 — 28 d-l *I. Bianu;*

6. Secţiunea şi-a constituit biuroul pentru 1921—1922 alegând Preşedinte pe d-l *I. C. Negruzzi* şi Vice-preşedinte pe d-l *I. Al. Brătescu-Voineşti.*

— Se ieau spre cunoştinţă şi se aprobă deciziunile specificate la punctele 1, 2, 3, 5 şi 6; propunerile dela punctul 4 se vor pune la ordinea de zi a sedinţei de mâne.

D-l *D. Gusti* ceteşte procesele-verbale ale Secţiunii istorice pentru şedinţele dela 4, 9 şi 10 Iunie, prin cari se arată că Secţiunea a luat următoarele deciziuni:

1. să se tipărească în publicaţiunea *Studii şi Cercetări* lucrarea d-lui D. Onciul *Românii şi Ungurii în trecut*;

2. şi-a constituit biuroul pentru anul 1921—22 alegând Preşedinte pe d-l *M. C. Sutzu* şi Vicepreşedinte pe d-l *D. Gusti*;

3. să se recomande Ministerului Afacerilor Streine alegerea unei Comisiuni compuse din d-nii N. Docan, Ministru Plenipotenţiar, Al. Lăpĕdatu Profesor Universitar şi Sever Zotta, Directorul Arhivelor din Iaşi, care să facă cercetări în Arhivele din Viena asupra documentelor privitoare la istoria noastră, despre care tratează Memoriul d-lui Colonel Oscar de Christe, primit prin intermediul Ministerului de Externe. D-l Colonel să fie însărnat a continuà lucrările începute, stând la dispoziţia Comisiunii ca referent;

4. să se propună plenului să aleagă membru corespondent străin pe d-l Ramon de Basterra.

— Se ieau spre cunoştinţă şi se aprobă deciziunile dela punctele 1,2 şi 3; se pune la ordinea de zi a şedinţei de mâine propunerea dela punctul 4.

D-l *Gr. Antipa* ceteşte procesul-verbal al Secţiunii ştiinţifice pentru şedinţa de astăzi, prin care se arată că Secţiunea şi-a constituit biuroul pentru anul 1921—22 realegând Preşedinte pe d-l *Dr. G. Marinescu* şi Vicepreşedinte pe d-l *I. Simionescu.*

— Se iea act.

D-l Preşedinte *D. Onciul* aminteşte că în şedinţa dela 8 Iunie s'a format o comisiune care să studieze în cursul anului raportul comisiunii pentru revizuirea şi unificarea regulamentului în ce priveşte crearea de noui Secţiuni, şi să prezinte Academiei un raport în viitoarea sesiune generală. Propunerile urgente din menţionatul Raport, cari n'au fost discutate, se pun la ordinea de zi a şedinţei de astăzi.

D-l *I. Bianu* observă că propunerea pentru desfinţarea art. 26 din Statute şi 64 din Regulamentul general nu mai poate fi luat în discuţiune, întru cât la această şedinţă nu sunt prezenţi cel puţin două treimi din numărul total al membrilor Academiei şi sesiunea fiind pe sfârşite lipseşte timpul necesar spre a se face cele trei votări cerute de art. 46 din Statute.

Se iea în discuţie propunerea pentru modificarea art. 61, al. 3, din Regulamentul general în sensul că în loc de 50 lei coala de tipar să se fixeze 250 lei pentru expuneri originale şi 100 lei pentru reproducerile de texte şi documente.

— După discuţiunea urmată, propunerea este pusă la vot al cărei rezultat este: votanţi 19; voturi pentru 15, contra 4;

Se discută apoi propunerea pentru modificarea art. 65 din Regulamentul general, spre a se urcà dela 20 la 100 lei diurna pentru şedinţele ordinare.

D-l Preşedinte *D. Onciul* aminteşte că Secţiunea istorică, prin procesul-verbal al ei, cetit în şedinţa dela 8 Iunie, a amendat această propunere în sensul ca diurna să fie de 50 lei.

In conformitate cu Regulamentul general se pune la vot amendamentul Secţiunii. Rezultatul votului este: votanţi 19; voturi pentru 13, contra 6.

— D-l Preşedinte spune că propunerea pentru modificarea art. 61 întrunind votul aprobativ a două treimi din numărul votanţilor este primită; amendamentul la propunerea pentru modificarea art. 65 întrunind de asemenea votul aprobativ a două treimi din numărul votanţilor, propunerea este primită aşà cum a fost amendată de Secţiunea istorică. In consecinţă, amândouă modificările sunt introduse în Regulamentul general.

D-l Preşedinte *D. Onciul* ceteşte următoarea propunere:

«Propunere: pentru a se face următoarele modificări în Regulamentul pentru serviciile Academiei:

«1. La art. 2, al. 3, după cuvintele: «cu ajutorii» să se adaoge cuvintele: «dintre cari unul cu gradul de şef de serviciu».

«2. La art. 15, al. 2, cuvintele: — «o singură clasă» să se înlocuiască prin cuvintele: « — două clase».

«3. La art. 17, tabola care cuprinde gradele, clasele şi salariile tip ale funcţionarilor, să fie înlocuită prin următoarea:

FUNCȚIUNEA	CLASE			
	I	II	III	IV
Gradul I Șefi de serviciu	1125	938	—	—
Gradul II Contabil, cassier, corectori de publicații, avocați, ajutori de bibliotecar etc.	750	688	625	563
Gradul III Ajutor-contabil, Ajutor-cassier, arhivar, scriitori definitivi.	500	438	375	—
Gradul-IV Scriitori provizorii	313	—	—	—

«4. La art. 23 cuvintele: «Ei sunt de trei clase: supraveghetori cu salari de 180 lei pe lună, odăiași cu 150 lei pe lună și rândași cu 120 lei pe lună» să fie înlocuite prin cuvintele: „Ei sunt de trei clase: clasa I cu salarii de 250 lei pe lună, clasa II cu 200 lei pe lună și clasa III cu 180 lei pe lună».

«Rândașii se angajează de Directorul Administrației și salariile lor se fixează prin bugetele anuale».

— După discuțiunea urmată se procede la vot pentru fiecare articol separat, și rezultatele sunt: modificările cerute pentru art. 2, al. 3, și art. 15, al. 2, întrunesc unanimitatea de 19 voturi; modificările propuse pentru tabela dela art. 17 și pentru art. 23 obțin câte 14 voturi pentru, contra 6.

— D-l Președinte spune că toate modificările propuse întrunind numărul necesar de voturi pentru modificările de regulamente, propunerea este primită în întregime și deci modificările cerute sunt introduse în Regulamentul pentru serviciile Academiei.

ȘEDINȚA DELA 11 IUNIE 1921.

Președința d-lui *D. Onciul.*

D-l *I. Lupaș* prezentă lucrările sale *Insemnătatea bisericii, Despre pocăință, La ziua Sf. Andreiu, Temeliile traiului nostru, Sfânta Scriptură în limba românească, Calea bisericii, Vieața unei mame credincioase* și *Mângâiați poporul!* — cuvântări bisericești —, tipărite în «Biblioteca Șaguna» în anii 1911, 1912 și 1916.

Dela «Regio Istituto Superiore di Studj Comerciali in Torino» se primește publicațiunea *Piemonte-Romania*, Torino 1921.

D-l *Al. Lăpĕdatu* cetește următoarea propunere:

«Peste doi ani, la 21 August 1923, se împlinesc două secole dela moartea lui Dimitrie Cantemir, — singurul dintre vechii noștri scriitori care, prin erudiția sa specială (ca orientalist) și prin scrierile sale: Istoria Imperiului Otoman și Descriptio Moldaviae și-a dobândit o reputație europeană.

«Bicentenarul acesta ar trebuì să fie, socot, pentru Academia Română care a editat scrierile marelui nostru istoric, ocazie binevenită să completeze această monumentală operă printr'o monografie asupre ilustrului și eruditului Principe al Moldovei.

«O asemenea monografie s'ar puteà face cu atât mai ușor, cu cât literatura noastră istorică posedă deja un temeinic și întins studiu asupre vieții și operei lui Dimitrie Cantemir.

«Tradusă în franțuzește, ea ar da lumei învățate străine, care, afară de notița biografică a lui Tindal, nu știu să mai aibă ceva asupra scriitorului nostru, i-ar da, zic, putința de a cunoaște mai bine și mai de aproape pe Patriarhul istoriografiei critice române și ar fi, în acelaș timp, omagiul de cuvenită pietate și de binemeritată recunoștință pe care Academia noastră l'ar aduce, cu acest prilej, memoriei și operei lui Dimitrie Cantemir».

— Se trimite în studiul secțiunii istorice.

D-l *G. Țițeica* cetește proectul de buget al Academiei pentru anul 1921-1922, care se prezentă la venituri cu suma totală de lei 3.709.279,10 și la cheltueli cu suma totală de lei 3.709.279,10.

D-l *Gr. Antipa* cetește următoarea declarațiune:

«In anul trecut cu ocaziunea discuțiunii bugetului mi-am făcut datoria de a vă atrage atențiunea asupra situațiunii *reale* financiare a Instituțiunii noastre pe care o găsiam îngrijitoare. Din proiectul de buget ce ni s'a prezentat acum m'am convins că observațiunile mele nu au fost deloc expresiunea unui pesimism exagerat și că situațiunea a devenit încă *cu mult mai îngrijitoare și periculoasă pentru viitor.* Zic aceasta, fiindcă, continuând pe calea pe care am apucat-o, nu mai văd posibilitatea ca Academia să mai poată face față în viitor cheltuelilor ce i le impune îndeplinirea îndatoririlor ei fundamentale, căci veniturile de acum înainte aproape staționare nu vor mai puteà acoperì cheltuelile mereu crescânde.

«Un buget serios trebue să arate în mod sincer veniturile sigure de cari putem dispune și cheltuelile reale pe cari avem a le face în cursul unui

exercițiu, ca pe această bază să-i putem găsì echilibrul său. Bugetul ce ni se prezintă, însă, nu satisface această condițiune și pentru echilibrarea sa a fost nevoe să se recurgă la *expediente*, cari vor îngreuià și mai mult viitorul și de aceea le putem numì periculoase.

«In adevăr veniturile Academiei pe exercițiul viitor constau din o serie de solduri provenite din exercițiul precedent (214.000 lei) și din veniturile reale ale exercițiului curent. Pentru a se puteà însă corespunde sumei considerabil sporite, ce s'a prevăzut la cheltueli (1.075.000 lei), a fost nevoe a se recurge la fondul de rezistență, pe care l'am creat abia acuma, luându-se din el o sumă de 44.536 lei. In exercițiul viitor, însă, soldurile nu vor mai puteà fi atât de mari, căci impozitele vor micșorà considerabil veniturile, din dividende și cupoane ale efectelor cari constituesc averea principală a Academiei. Tot din acest motiv și prelevările asupra fondurilor speciale— cari constau astăzi în cea mai mare parte din efecte—se vor micșorà și ele. In fine rezervele pe cari le-am avut s'au epuizat și ele, căci fondul de rezistență al moșiilor s'a vărsat în anul acesta la fondul de pensiune al funcționarilor, care nici el nu e suficient; iar din vechiul fond de rezistență din care ne mai rămăsese 90.000 lei se iau acuma după cum am arătat 40.000 lei pentru echilibrarea bugetului și nu ne mai rămâne decât diferența de vre-o 46.000 lei plus prelevările de 5% pe care le-am votat acuma și cari sunt ultima rezervă pe care mai putem contà pentru a ne echilibrà bugetele.

«Astfel fiind, în cazul cel mai bun, veniturile Academiei vor rămâneà staționare. In schimb însă cheltuelile cresc vertiginos, crescând în anul acesta cu 28% asupra anului trecut, adică 270.000 lei și nu știm unde se vor oprì.

«Pentru noul exercițiu Delegațiunea a sporit salariile tuturor funcționarilor cu 25%, ceiace dă un spor numai la acest capitol de 112.000 lei. Acest spor nefiind un adaos pentru scumpete ci un spor al salariilor inițiale el mărește și pensiile, așa că la fondul pensiilor vom aveà în curând un dificit și mai mare.

«De asemeni cheltuelile pentru întreținerea localului, luminat, încălzit, gunoiu, cancelarie etc. au crescut enorm față de anii precedenți, și sumele prevăzute în buget nici nu corespund măcar cheltuelilor reale ce va trebuì să se facă în cursul anului ci vor servì mai mult la plata datoriilor din trecut, așa că la încheerea exercițiului viitor vom aveà cu siguranță datorii în sarcina anului care va urmà.

«Mai rău este însă cu fondurile prevăzute pentru publicațiuni, care de fapt ar fi trebuit să fie cele mai sigure și suficiente, de oarece aceasta este prima îndatorire fundamentală a Academiei. Sumele foarte mici, care s'au prevăzut în bugetul ce ni se prezintă și care nu ar ajunge nici măcar pentru

a satisface pe jumătate nevoile publicaţiilor noastre periodice, nu sunt însă în realitate nici măcar ele disponibile. Astfel că din cei 35.000 lei prevăzuţi pentru Anale, 31.000 lei sunt deja datorii pentru volumul ce s'a publicat din Desbateri, iar alţii cel puţin vre-o 25.000 lei va costà volumul nou din Desbateri, care e acuma sub tipar; de fapt dar, pentru anul viitor, nu vom aveà nimic pentru publicarea Analelor, ba chiar începem anul cu o datorie de vre-o 20.000 lei şi asupra anului 1922-23.

«Aproape acelaşi lucru e şi cu sumele înscrise pentru publicaţiunile seriei «Studii şi Cercetări», şi aci fondurile sunt deja cheltuite aproape în întregime. Acestea toate sunt dar numai *expediente*, şi nu putem vorbì de un buget real şi echilibrat, ci e o continuă amânare de cheltueli de la un an la altul, care poate duce la consecinţe dezastroase. Un buget de cheltueli, în care s'ar prevedeà toate sumele necesare pentru plata datoriilor din trecut şi cele pentru acoperirea cheltuelilor strict necesare din exerciţiul viitor, ar trebui să fie cel puţin cu 150.000 lei mai mare, adică s'ar prezentà cu un deficit considerabil, şi acesta este bugetul real al Academiei. Nu mai vorbesc de sumele pe care ar trebuì să le prevedem în bugetul nostru pentru organizarea şi sprijinirea cercetărilor ştiinţifice asupra ţerei şi poporului nostru, cari tocmai ar trebuì să constitue activitatea noastră principală.

«După cum vedeţi dar, d-lor Colegi, starea financiară a Academiei este în adevăr îngrijitoare, şi am crezut de datoria mea, ca membru al Comisiei Bugetare să v'o semnalez pentru a doua oară, pentru ca Delegaţiunea care este consiliul nostru de administraţie şi are după statute răspunderea gestiunii, să chibzuiască măsurile radicale pentru asanarea ei, şi aceasta din timp, înainte ca dezastrul să se arate.

«Ţin să vă mai atrag atenţiunea că Academia Română, în interesul propriei ei existenţe şi al independenţei ei, este datoare a-şi regula socotelile astfel, ca să poată trăì şi a-şi îndeplinì menirea principală ce o are, acoperindu-şi cheltuelile din propriile ei venituri. Pentru îndeplinirea scopurilor ei fundamentale — ştiinţifice, literare şi istorice —, aceste venituri îi sunt suficiente; pentru a face însă alte servicii, cari nu cad în atribuţiunile ei directe — ca de ex. pentru a întreţine o bibliotecă publică, care o costă aproape jumătate din bugetul ei — aceste venituri nu mai pot ajunge. Deci nevoia ne va constrânge, dacă Statul ar refuzà să contribue la întreţinerea bibliotecei proporţional cu cheltuelile reale ce le avem, să încetăm de a mai face acest serviciu de bibliotecă. Şi tot astfel vom fi nevoiţi a suprimà şi alte servicii, oricât de utile ar fi ele, pentru a salvà putinţa ca Academia să-şi îndeplinească înainte de toate scopurile ei fundamentale şi să corespundă înaltei ei meniri; căci numai de ele trebue să ne îngrijim

în primul rând și apoi de celelalte — care față de scopurile noastre sunt secundare — dacă avem de unde cheltuì.

«Făcându-vă această propunere, *ca Academia să caute a-și asigura în prima linie îndeplinirea înaltelor ei scopuri primordiale din propriile ei mijloace,* nu sunt condus numai de considerațiuni materiale ci mai cu seamă și de considerațiuni de înalt ordin moral. Atât Academia ca instituțiune, cât și fiecare membru al ei, trebue să fie înainte de toate gelos de absoluta independență de judecată și acțiune. Numai o astfel de independență absolută îi poate asigurà prestigiul și eficacitatea necesară în îndeplinirea înaltei ei misiuni culturale și a împiedică ca instituțiunea să nu decadă la rolul unui instrument al unor tendințe lăturalnice, ori de ce natură ar fi ele. Și tocmai pentru acest scop o stare de independență materială la bază este o condițiune indispensabilă. Numai știind că existența Academiei este asigurată, fără a fi nevoiți să acceptăm daruri sau subvențiuni interesate, cari ne-ar impune obligații dăunătoare, putem să menținem prestigiul instituțiunii și să facem ca cuvântul ei să găsească pretutindeni încrederea ce i se cuvine.

«Numai astfel putem dar asigurà poporului nostru o călăuză sigură în desvoltarea sa morală, națională și intelectuală și un loc modest de unde să poată auzì un cuvânt liber, neinfluențat de nici o altă considerație decât iubirea de bine și adevăr.

«Să căutăm dar ca, înainte de toate, să ne organizăm gospodăria noastră astfel, ca să ne asigurăm o existență modestă dar independentă, care să ne permită să desfășurăm activitatea noastră binefăcătoare în realizarea programului care decurge din menirea superioară a Academiei române și a rolului însemnat ce are ea a-l îndeplinì în evoluția poporului român».

D-l *I. Bianu* spune că situația financiară a Academiei este îngrijitoare, nu însă atât de desperată cum rezultă din expunerea d-lui Antipa. Pentru anul în care am intrat bugetul este echilibrat. Bugetul pentru anul 1922-23 va fi de asemenea echilibrat din rezervele disponibile. In ce privește viitorul să sperăm că timpuri mai bune vor îngădui ca cheltuelile să fie mai reduse și că veniturile vor crește.

Sperăm apoi ca Instituțiunea noastră să fie scutită de toate impozitele prevăzute prin noile legi fiscale. Cheltuelile specificate în proiectul de buget sunt mari, dar Comisiunea bugetară s'a convins că din ele nu se poate reduce nimic. Adevărul este că pentru bunul mers al Academiei ar fi trebuit sume cu mult mai mari, dar acum nu avem de unde le luà. Să nu se uite că Academia face un mare serviciu Statului prin întreținerea celei mai mari și mai complete biblioteci din țară, care costă aproape 400.000 lei pe an, adică cam 1/9 din bugetul Academiei și din care Statul dă numai 75.000 lei pe an. Inchiderea bibliotecii ar fi o mare ușurare a situațiunii financiare a

Academiei, dar ar fi o catastrofă pentru mersul cultural al țerii. S'au făcut și se vor mai face intervenții la Guvern spre a da din bugetul Statului sumele necesare pentru întreținerea bibliotecii și pentru bunul mers al acestei instituțiuni culturale. Să nădăjduim că în cele din urmă intervențiile noastre vor da rezultatul dorit.

D-l *S Pușcariu* prezentă o ofertă din partea societății «Cultura Națională» pentru tipărirea *Dicționarului*, care trebue să înceapă negreșit în toamna viitoare. Arată cari sunt veniturile și cheltuelile fondului pentru facerea acestei importante lucrări și ajunge la concluzia că din disponibilitățile fondului, avându-se în vedere oferta prezentată, s'ar putea tipări timp de doi ani câte două fascicole din Dicționar.

— După discuțiunea urmată proiectul de buget se pune la vot, avându-se în vedere și sporul de cheltueli, cari se vor face prin modificările întroduse în ședința de ieri la art. 61 și 65 din Regulamentul general și ținându-se seamă și de propunerea d-lui S. Pușcariu care se recomandă Delegațiunii.

— Proiectul se aprobă cu unanimitate.

La ordinea de zi alegerea Delegațiunii.

D-l Președinte *D. Onciul* părăsește scaunul prezidențial pe care-l ocupă d-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești.*

Se procede la alegerea Președintelui.

Rezultatul votului este: votanți 21; d-l D. Onciul este reales cu majoritatea de 19 voturi.

D-l Vicepreședinte *I. Brătescu-Voinești* proclamă pe d-l D. Onciul Președintele Academiei pentru anul 1921-22.

D-l *D. Onciul*, reocupând scaunul prezidențial, mulțumește pentru încrederea ce i s'a arătat, făgăduind că-și va da toată silința pentru a corespunde așteptărilor celor ce i-au făcut această onoare.

Se procede la alegerea Vicepreședinților.

Rezultatul votului este: votanți 20; întrunesc d-nii *I. Brătescu-Voinești* 20 voturi, *V. Pârvan* 18, *Gr. Antipa* 11.

D-l Președinte anunțând rezultatul votului, proclamă Vicepreședinți a Academiei pentru 1921-22 pe d-nii *I. Brătescu-Voinești, V. Pârvan* și *Gr. Antipa.*

ŞEDINŢA SOLEMNĂ DELA 12 IUNIE 1921.

Preşedinţa d-lui *D. Onciul.*

D-l Preşedinte *D. Onciul*, deschizând şedinţa, zice: Şedinţa de astăzi este consacrată proclamării premiilor pe cari Academia a avut plăcerea de a le acordà în actuala sesiune operelor prezentate la concursuri. Incurajarea dată, urmărim să fie un indemn pentru o activitate şi mai spornică în vieaţă, pentru ca România întregită să devină — cum a zis regele Carol — un centru de cultură şi focarul civilizaţiei în Orient.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* zice:

«Unul din ţelurile Academiei, urmărit cu persistenţă dela înfiinţarea ei, a fost stimularea talentelor şi inteligenţelor în munca spre înălţarea frumosului şi utilului în ogorul culturii neamului.

«Naţiunile sunt supuse legilor fireşti ale naturii: ele se desvoltă, îmbătrânesc şi dispar, într'un interval de timp mai lung sau mai scurt. In urma lor rămâne amintirea faptelor lor, care se perpetuează la naţiunile şi popoarele moştenitoare proporţional cu cantitatea şi calitatea produselor minţii lor pentru binele omenirii, cristalizat în operele de artă şi de ştiinţă. Acesta este motivul de a fi al Academiei noastre, ca şi a ori cărei instituţiuni culturale şi de aceea Academia n'a cruţat nici munca nici mijloacele materiale pentru atingerea ţelului urmărit.

«Pentru sesiunea actuală, Academia conform regulamentelor ei, a destinat spre a fi împărţită ca premii suma totală de lei 80.000, din cari 26.000 pentru opere publicate şi 54.000 pentru subiecte date de dânsa. Suma destinată pentru opere publicate este cuprinsă în 4 premii: unul de 12.000 lei, două de câte 5.000 lei, din cari unul divizibil, şi unul de 4.000 lei, asemenea divizibil; suma pentru subiecte date formează 9 premii diferite a căror valoare variază între 1000 şi 20.000 lei.

«La Marele Premiu Năsturel de 12.000 lei s'au prezentat numai 4 concurenţi, ale căror opere Academia le-a găsit neîndestulătoare pentru acordarea acestui important premiu; aceeaşi deciziune s'a luat pentru cele 5 publicaţiuni prezentate la premiul istoric Eliade-Rădulescu.

«La premiul Constantinidi de 4.000 lei, divizibil, pentru lucrări istorice şi literare, s'au prezentat 13 concurenţi, din cari au fost distinşi 4. La premiul literar Adamachi de 5.000 lei, divizibil, s'au prezentat 31 concurenţi cu 33 publicaţiuni, din cari multe de o valoare necontestată. Din această cauză premiul erà cu totul neîndestulător pentru consacrarea tuturor talentelor înscrise la concurs.

«Spre a nu lăsà neremunerate frumoasele lucrări cari au fost prezentate la concursul acestui premiu, Academia a înscris în Regulamentul premiilor ei două dispozițiuni nouă în baza cărora, respectându-se condițiunile de premiare, Premiul Năsturel sau Marele Premiu Năsturel să poată fi acordat unei lucrări prezentate la concursul altor premii și unele premii cu subiecte date să poată fi acordate la opere publicate, dacă la premiile Năsturel sau la cele cu subiecte date nu s'au prezentat lucrări vrednice de premiat. Potrivit acestei dispozițiuni Marele Premiu Năsturel a fost acordat d-lui L. Rebreanu pentru romanul său în două volume «*Ion*» iar premiile Neuschotz și Toncoviceanu au fost acordate d-lor C. Sandu-Aldea și M. Lungianu pentru publicațiunile lor «Călugărenii» și «In Sărbători».

«La premiile cu subiecte date, spre marea noastră părere de rău, nu s'a prezentat anul acesta nici un concurent. Urmările răsboiului în toate direcțiunile vieții sociale au avut, credem, influența lui nefastă și asupra cercetărilor pe tărâmul intelectual. Să sperăm că timpuri mai bune vor face ca premiile Academiei să fie neîndestulătoare pentru răsplata muncii și meritului intectualilor de toate categoriile.

«Felicit în numele Academiei pe sărbătoriții de astăzi, urându-le ca laurii câștigați să nu le fie un ideal îndeplinit, ci numai un stimulent pentru continuarea mai cu râvnă a lucrărilor în direcțiunea începută».

D-l *I. Brătescu-Voinești* cetește rapoartele asupra publicațiunilor: *Ion, roman*, de L. Rebreanu, premiată cu Marele Premiu Năsturel, de 12.000 lei; *Poemele Luminii* și *Pietre pentru templul meu* de Lucian Blaga, pentru cari s'au acordat 2.000 lei din Premiul Adamachi; *Floarea Pământului* de Demostene Botez, *Din traista lui Moș Crăciun* și *Șoaptele Amurgului* de Elena Farago, pentru cari s'au dat autorilor câte 1.000 lei din Premiul Adamachi.

D-l *S. Pușcariu* cetește raportul asupra volumului *Dela noi, povești Bucovinene* de Leca Morariu, distins cu 1.000 lei din Premiul Adamachi.

D-l *I. Bianu* cetește raportul asupra publicațiunii *In sărbători* de Mihail Lungianu, distinsă cu premiul A. Toncoviceanu de 1.000 lei.

D-l *S. Pușcariu* cetește raportul asupra volumului *Călugărenii* de C. Sandu-Aldea, căruia s'a acordat Premiul Neuschotz de 2.000 lei.

D-l *I. Nistor* cetește raportul asupra scrierii *Povestea neamului nostru* de Florian Cristescu, distinsă cu 2.000 lei din premiul Constantinide.

D-l *S. Mehedinți* cetește raportul asupra lucrării *In focul Mitralierii* de Maiorul G. G. Garoescu, pentru care s'au dat 1.000 lei din Premiul Constantinide.

D-l *D. Gusti* și *A. Rădulescu* cetesc rapoartele asupra scrierilor *Lupta dela Mărășești-Oituz* de Virgiliu Stef. Serdaru și *II. Soli și agenți ai dom-*

nilor Moldovei la Poartă în secolul al XVII-lea de Ioan D. Condurachi, distinse cu câte 500 lei din Premiul Constantinide.

D-l Președinte *D. Onciul* zice: Cu cele mai vii urări ce aducem autorilor premiați ridicăm ședința publică.

La ordinea de zi a ședinței de astăzi sunt propunerile pentru alegeri de membri onorari și corespondenți.

D-l *G. Țițeica* amintește că în sesiunea generală trecută Academia noastră, acceptând propunerea Academiei de Științe a Statului Maryland, a recomandat acelei Academii să aleagă de membri corespondenți pe d-nii *Gr. Antipa Dr. G. Marinescu și G. Țițeica* și i-a cerut să arate pe 3 din membrii ei spre a fi aleși membri corespondenți ai Instituțiunii noastre. Aceste alegeri reciproce de membri au de scop desvoltarea relațiunilor culturale între Statele-Unite și România. Prin scrisoarea primită și prezentată în ședința dela 8 Octomvrie trecut, Academia de științe din Baltimore face cunoscut că a ales membri corespondenți ai ei pe colegii propuși de noi și recomandă pe d-nii Dr. Howard A. Kelly, Dr. Léon du Bois și Dr. Francis C. Nicholas membri ai ei, pentru a fi aleși corespondenți ai Academiei noastre. Rămâne ca adunarea să se pronunțe asupra acestor propuneri.

— D-nii Dr. Howard A. Kelly, Dr. Léon du Bois și Dr. Francis C. Nicholas, sunt proclamați prin aclamațiune unanimă membri corespondenți străini ai Academiei.

D-l *I. Brătescu-Voinești* cetește următoarele asupra activității literare a d-lui G. Adamescu.

«Domnul George Adamescu, pe care Secțiunea literară îl recomandă plenului spre a fi ales membru corespondent, este unul din cei mai harnici muncitori în ogorul literaturii didactice.

«Manualele sale de poetică, de retorică, studiile sale de cristomatie pentru istoria limbei și literaturii române, — o foarte bună istorie a literaturii române, diverse monografii, buna traducere a lui Emil, de Rousseau cu o minunată prefață precum și lucrările de bibliografie, cărora d-l Adamescu consacră orele ce profesoratul îi lasă libere — sunt roadele muncei sale de până acum.

«Sunt încredințat că alegându-l membru corespondent Academia face nu numai un act de dreptate, dar în același timp își câștigă un prețios colaborator.

Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanți 21; voturi pentru 17, contra 4.

— D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe d-l G. Adamescu membru corespondent al Academiei la Secția literară.

D-l *I. Nistor* cetește următoarea propunere:

«Secțiunea istorică, având în vedere activitatea științifică a d-lui Ramon de Basterra, care în timpul din urmă a publicat o importantă scriere privitoare la istoria noastră: *La obra de Trajano* (Opera lui Traian), recomandă alegerea d-sale ca membru corespondent la Secțiunea istorică».

Se procede la vot al cărui rezultat este: votanți 21; voturi pentru 20, contra 1.

— D-l Președinte, anunțând rezultatul votului, proclamă pe D-l Ramon de Basterra membru corespondent străin al Academiei la Secțiunea istorică.

D-l *D. Gusti* cetește următoarea propunere:

«D-l Benedetto Croce este cea mai reprezentativă figură a Italiei de azi și în acelaș timp o strălucită ilustrație a lumei intelectuale contemporane, fiind, împreună cu Bergson, în fruntea nouei mișcări idealiste în filosofie.

«D-l Croce și-a clădit sistemul său de gândire pe studiul faptelor istoriei și al produselor activității spiritului, în special al manifestărilor artei. Realitatea este, după el, spiritul.

«Spiritul nu este însă ceva absolut, în afară de orice experiență, ci este o materie vie, unul și acelaș identic cu spiritul pe care-l studiază istoria, identic cu această istorie însăși ce constitue prezentul, vieața, fapta.

«D-l Croce s'a inspirat în speculațiile sale filosofice dela datele vieții, rămânând în cadrul vieții. Astfel a conceput el *Filosofia dello Spirito* în 4 volume, și anume vol. I *Estetica* come scieza dell' espressione; vol. II: *Logica* come scienza del concetto puro, vol. III: *Filosofia della prattica* economica ed etica, și vol. IV, cu care autorul își încoronează opera sa filosofică: *Teoria e storia della storiografia.*

«D-l Croce este cunoscut și ca celebru comentator al curentelor sociale de azi, în special trebuesc remarcate două lucrări în această direcție: *Materialismo storico ed Economia marxistica* și *Coltura e vita morale.*

«In sfârșit este de amintit, că d-l Croce este un respectat șef de școală estetică și de critică literară în Italia.

«Cei mai de seamă critici literari italieni se află sub influența scrierilor d-lui Croce, care exercită de altfel un înalt ascendent spiritual asupra generației tinere italiene.

«Școala italiană de critică literară se inspiră azi mai ales din tratatele de estetică ale d-lui Croce, care sunt: în afară de volumul amintit mai sus, *Problemi di estetica*, *Nuovi sagi di estetica*, *Breviario di estetica*, precum și 12 vol. apărute subt titlul: *Di storia leterraria e politica.*

«Prin aceaste scrieri d-l Croce a devenit o autoritate în domeniul esteticei contimporane.

«Acestea sunt titlurile de reputaţie mondială, care ne îndeamnă să vă propunem alegerea d-lui Benedetto Croce, ca membru onorar al Academiei Române».

Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanţi 21; voturi pentru 21.

— D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, proclamă pe d-l Benedetto Croce membru onorar al Academiei Române.

D-l *A. Rădulescu* ceteşte următoarea propunere:

«D-l Gabriel Millet este cel mai bun cunoscător al artei popoarelor şi provinciilor balcanice. Studiile sale asupra artei bizantine şi artei din Grecia; însemnata sa lucrare menită să rămâie clasică, despre Arta Sârbească aparţin lucrărilor celor mai însemnate pe care erudiţia franceză le-a dat despre orientul nostru.

«Cum noi înşine am primit influenţe artistice şi din Bizanţ şi din Grecia şi din Serbia nu ne putem ocupà de vechile noastre zidiri religioase fără o iniţiare mai adâncă în această operă întinsă şi solidă.

A-l număra între membrii noştri de onoare înseamnă a ne îndeplini o datorie de înaltă apreciere şi de recunoştinţă».

Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanţi 20; voturi pentru 20.

— D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, proclamă pe d-l Gabriel Millet membru onorar al Academiei Române.

D-l *D. Gusti* ceteşte următoarea propunere:

«D-l Friederich von Kleinwächter este cunoscut prin lucrările sale remarcabile în domeniul Economiei Politice şi al Sociologiei.

«Printre lucrările sale mai principale cităm: Die Kartelle, Die Grundlagen und Zele des sogennanten dienstverpflichten Sozialismus, Staatsromane, Soziale Gruppe und Sprachrecht, şi cea mai importantă din ele: Lehrbuch der Volkswirtschaftspolitik.

«D-l Kleinwächter este acum profesor onorar la Universitatea din Cernăuţi, unde, deşi la vârstă înaintată, ţine cursuri şi a început să înveţe limba română.

«Dacă la valoarea ştiinţifică adăogăm şi profesiunea sa de credinţă în noua organizare politică a statului român şi apreciind valoarea colaborării reprezentanţilor ştiinţifici ai minorităţilor etnice la propăşirea culturii noastre naţionale, vedem că se cuvine ca Academia Română să înscrie printre membrii ei onorari pe d-l Friederich von Kleinwächter».

Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanţi 19; voturi pentru 18, contra 1.

— D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului. proclamă pe d-l Friederich Kleinwächter membru onorar al Academiei.

D-l I. Lupaş ceteşte următoarea propunere:

«Intre personalităţile culturale dela graniţa nord-vestică a patriei noastre ocupă un loc de frunte actualul episcop al Orăzii-Mari, părintele Roman Ciorogariu.

«Ca om cu pregătire ştiinţifică, dobândită în universităţile din Germania a făcut preţioase servicii şcoalei şi bisericii, crescând în seminarul teologic — pedagogic din Arad mai multe generaţiuni de preoţi şi învăţători devotaţi chemării lor. Dar P. Sf. Sa nu s'a mărginit numai la îndeplinirea datorinţelor faţă de şcoala, în fruntea căreia a stat decenii întregi, ci a înţeles să fie în acelaşi timp şi un îndrumător priceput al vieţii culturale-bisericeşti din episcopia Aradului, luptând cu cuvântul şi cu condeiul pentru apărarea intereselor româneşti adeseori greu primejduite de penetraţiunea sistematică a elementelor străine.

«Timp de o jumătate de secol a purtat părintele Ciorogariu un strălucit condeiu de ziarist. In revistele şi ziarele aradane a publicat o serie întreagă de articole şi consideraţiuni asupra diferitelor probleme ale vieţii naţionale româneşti. Activitatea de publicist o continuă şi în timpul de faţă cu vrednicie, în coloanele revistei «*Cele trei Crişuri*» din Oradia-Mare.

«Scăpat ca prin minune din baia de sânge provocată prin fiorosul atentat din incinta Senatului, întors oarecum dela porţile morţii iarăşi între noi, părintele episcop Ciorogariu este chemat să îndeplinească şi în viitor o importantă misiune culturală în colţul cel mai ameninţat al patriei noastre întregite. In temeiul acestor consideraţiuni, Secţia istorică vă roagă, să binevoiţi a încuviinţă propunerea de a fi ales părintele episcop Roman Ciorogariu membru onorar al Academiei Române.

Se procede la vot, al cărui rezultat este: votanţi 19; voturi pentru 19.

— D-l Preşedinte, anunţând rezultatul votului, proclamă pe Prea Sfinţia Sa Părintele Episcop Roman Ciorogariu membru onorar al Academiei.

D-l Secretar General *I. C. Negruzzi* ceteşte următorul raport:

«*Domnilor Colegi*,

«Academia Română încheie astăzi o sesiune generală din cele mai rodnice. Augustul nostru Suveran, Prezidentul nostru de onoare, urmând tradiţia neuitatului Rege Carol a binevoit şi anul acesta să ia parte la o şedinţă soemnă a Academiei. In acea şedinţă noi am preaslăvit aniversara seculară

a mișcării lui Tudor Vladimirescu, acel premergător al deșteptării neamului și al îndreptării lui spre înălțarea la care a ajuns în această sută de ani, ce s'au scurs dela căderea marelui oltean sub arma ucigașă a vrășmașului. M. S. Regele a înființat un premiu destinat să fie dat prin Academie pentru o lucrare istorică, în care să se arate faptele lui Tudor, scopul și urmările acțiunii lui, și care să pătrundă în toate stratele națiunii.

«Ca și întreaga națiune, Academia a văzut cu fericire căsătoria A. S. R. Principelui Moștenitor și prin aceasta consolidarea viitorului Dinastiei și al țerii. Acestui simțimânt i-ați dat expresiune nu numai prin scrisoarea de respectuoasă felicitare ce am prezentat, dar și prin proclamarea viitorului purtător al coroanei regale a României întregite, Membru Onorar al Academiei. Am fost adânc mișcați când am văzut pe A. S. Regală lângă Augustul Său Părinte în mijlocul nostru.

«Principala preocupare a Domniilor Voastre în această sesiune a fost reorganizarea Academiei spre a corespunde și mai bine atât trebuințelor culturale ale Patriei întregite cât și desvoltării științelor și multiplicității problemelor culturale cari se impun neamului nostru în noua sa situație. Ați ascultat și ați discutat propunerile făcute spre acest scop de Comisiunea aleasă în anul trecut și pe temeiul acelor propuneri ați ales o nouă Comisiune, care să formuleze proiectele de reorganizare ce vor fi studiate și discutate in sesiunea anului viitor.

«In pregătirea îndrumării spre viitor ne-am întors privirile către trecut spre a comemorà câteva din marile personalități, a căror amintire este și trebuie să fie înconjurată de recunoștința noastră.

«In fruntea acelor personalități, și mai presus de toate, este marele geniu al Italiei și al omenirii Dante Alighieri, iar după dânsul fostul nostru coleg marele poet național Vasile Alecsandri, născut în Moldova în același an în care olteanul Tudor ridicase poporul dincoace de Milcov pentru a scăpà țara de străini și de asupritori.

«Ați cinstit printr'o duioasă amintire pe acei înaintași ai noștri aici, cari au fost începătorii acestei Academii la 1866 și 1867 și al căror șir s'a încheiat prin plecarea dintre noi a iubitului nostru coleg Caragiani.

«Pentru ocuparea locurilor rămase vacante ați ales după propunerea Secțiunei literare pe rodnicul și talentatul scriitor Mihail Sadoveanu, la Secția istorică ați ales pe d-l G. Bengescu, cunoscut prin lucrări publicate pe terenul istoriografiei atât străine cât și române.

«Ați luat cunoștință de activitatea Academiei în anul trecut.

«Starea financiară a Instituțiunii noastre ne inspiră mari îngrijiri, fiindcă în condițiile economice de astăzi ale vieții, ea constitue o grea piedică pentru ca Academia să-și poată desvoltà activitatea ei principală prin cercetări,

lucrări şi publicaţiuni. Avem însă încredere că Statul nu poate lăsà această stare de lucruri dăunătoare celei mai înalte a lui misiuni — a misiunii culturale — şi că va da Academiei mijloacele necesare pentru activitatea ei.

«Conform raportorilor ce aţi ascultat am avut bucuria să dăm premii mai multor autori de talent şi de ştiinţă pentru lucrările lor şi s'au luat dispoziţiunile cuvenite pentru premiile anilor viitori.

«Lucrările acestei sesiuni s'au încheiat prin întocmirea grea a bugetului pentru anul viitor şi prin alegerea Delegaţiunii însărcinate să-l pună în executare.

«Am constatat din nou, Domnilor Colegi, multele şi grelele piedici cari se împotrivesc desvoltării activităţii Academiei spre a-şi puteà îndeplini întreagă menirea ce o are pentru sănătoasa îndreptare, pentru mai repedea desvoltare a culturii neamului nostru şi pentru ridicarea lui alături de celelalte popoare cu un trecut mai uşor şi mai prielnic decât al nostru. Aceste greutăţi sunt reale şi ele trebue să fie văzute lămurit spre a fi împuţinate şi înlăturate. Greutăţile sunt mai ales materiale şi sunt urmările fireşti a două serii de cauze: criza economică a ţerii noastre ca şi a lumii întregi, cauzată de răsboiul mondial; apoi trebuinţa simţită la noi mai ales de a organizà şi desvoltà o activitate culturală mult mai intensivă decât în trecut pentru a satisface necesităţile culturale ale neamului unit şi totdeodată a ne înălţà spre starea culturală a celorlalte neamuri de cultură din lume.

«Să suferim greutăţile actuale cu resemnare, să luptăm spre a le împuţinà şi să avem încredere că vom ieşì din această criză biruitori.

«Să avem această încredere întemeiaţi pe cele două mari şi nesecate isvoare de energie pe cari suntem stăpâni: pe bogăţiile naturale ale frumoasei noastre patrii şi pe bogăţiile şi energiile intelectuale ale neamului nostru. Pe aceste din urmă bogăţii, bogăţiile şi energiile intelectuale, nici o instituţiune nu le ajută în desvoltarea lor aşa de puternic, cum le ajută şi le încurajează Academia Română».

D-l Preşedinte *D. Onciul* zice: Domnilor Colegi, cu acest raport s'au încheiat lucrările sesiunii generale din anul curent. Vă mulţumesc pentru participarea la aceste lucrări şi să ne vedem cu bine la viitoarea sesiune generală.

MARELE PREMIU NĂSTUREL DE 12.000 LEI DIN 1921.

Liviu Rebreanu, *Ion*, roman, în 2 volume. Premiat. — *Raport de* **I. A. Brătescu-Voinești.**

Am pornit la cetirea romanului în 2 volume, *Ion*, al d-lui Liviu Rebreanu, prevenit în mod neprielnic autorului. D-l Rebreanu prezentase în anul trecut la unul din premiile Academiei, un volum de nuvele, asupra căruia fusesem însărcinat să raportez eu. Raportul meu n'a fost favorabil autorului. Constatasem din cetirea acelui volum că d-l Rebreanu scrisese despre lucruri, pe cari nu le văzuse, sau pe cari nu le văzuse decât în parte, complectând cele necunoscute direct de domniasa, prin devieri lungi și obositoare.

Cu teamă și cu bănuială am luat să cetesc romanul său în două volume. Dar de la întâiele pagine ori ce urmă de prevenire a dispărut, căci de rândul acesta am simțit deslușit că d-l Rebreanu scrià despre lucruri văzute și trăite și terminând cetirea cărții am înțeles că pe cele aproape 80 de persoane, cari se mișcă în romanul dumisale le-a cunoscut în toate amănunțimile, că ceea ce scrie despre ele, nu este nici a zecea parte din ceea ce a lăsat la o parte.

Cu o măestrie vrednică de toată lauda d-l Rebreanu ne înfățișează în romanul său vieața românească din Ardeal, dinaintea răsboiului, atât a păturei țărănești din satul Pripas, unde se petrece acțiunea principală a romanului, cât și a burgheziei intelectuale din ținutul Bistrița-Năsăud, cu care vine în contact populația satului, precum și legăturile acestora cu oficialitatea maghiară.

Afirmarea că în acest roman ni se înfățișează vieața românească din Ardeal dinainte de răsboiu, naște imediat în mintea acelui care nu l'a cetit; încredințarea că *Ion* e un roman social, în care se zugrăvește lupta dintre clasa stăpânitoare maghiară și între românism. Dar Ion nu este un roman social. Spre marele câștig al operei glasul clopotului politicei sună rar, foarte discret și numai cât se cuvine în opera d-lui Rebreanu.

Nu doară că problema luptei naționalităților, care conviețuesc în ținutul unde se petrece acțiunea romanului, nu interesează pe autor. Sunt pasagii în cari acest conflict e zugrăvit; dar cu o discreție și într'o proporție redusă—și dreptatea e de partea d-lui Rebreanu, nu de partea acelora cari ar fi dorit să găsească în lucrarea sa un roman social.

Asurziți de sgomotul presei politice, constrânși să ne înveninăm zilnic sufletul cu sgomotul luptelor dintre tabăra cârmuitorilor de azi și taberile

cârmuitorilor de mâine, ni se pare că aceasta e fireasca, necesara şi permanenta preocupare a tutulor oamenilor—şi nu e aşà.

D-l Rebreanu o ştie şi de aceea personagiile dumisale sunt mai întâi şi cele mai adese ori oameni, frământaţi şi chinuiţi de patimile şi de nevoile omeneşti, comune tutulor oamenilor, indiferent de naţionalitatea lor şi numai la răstimpuri hârţuiţi de suferinţele isvorîte din deosebirea de naţionalitate de aceea a clasei stăpânitoare. De altminteri, cum spun, când se cuvine şi cât se cuvine, d-l Rebreanu zugrăveşte şi aceste suferinţe şi le zugrăveşte minunat, fără exagerări şi fără declamaţii.

E greu de rezumat acţiunea romanului d-lui Rebreanu, căci nu e numai o acţiune, ci mai multe acţiuni, care se împletesc armonios. Autorul părăseşte pe una pentru a reveni la alta în mod foarte firesc. Aproape 80 de persoane se mişcă, intră şi ies, trăesc cu o intensitate uimitoare şi sunt atât de reale, încât îţi rămân întipărite în minte, nu le mai poţi uità.

Romanul s'ar fi putu întitulà *Ana*, sau *Familia Herdelea*, sau *In satul Pripas*, cu tot atât cuvânt cu cât e intitulat *Ion*. Autorul a preferat acest titlu simplu, monosilab *Ion*.

Şi în adevăr în jurul vieţei lui Ion se grupează celelalte acţiuni ale romanului, a căruia primă parte poartă subtitlul *Glasul pământului*, iar a doua parte subtitlul: *Glasul Iubirei*.

Ion e un ţăran din satul Pripas, un ţăran harnic, al căruia suflet e chinuit de lăcomia de a stăpâni pământ mult, cât mai mult. Deşi dragostea l'ar îmbrânci către Florica, o fată fără stare, lăcomia de pământ îl face să umble după Ana, fiica lui Vasile Baciu, pe care simte bine că n'o iubeşte, dar ale căreia zece petice de pământ, ce nădăjdueşte că-i vor fi date de zestre îl strigă stăruitor: *glasul pământului*.

Părintele fetei, tot atât de hapsân, se împotriveşte la căsătoria ei cu calicul fecior al Glanetaşului;—el si-a ales ginere pe Gheorghe al Tomii.

Ion, care se ştie iubit de Ana, o seduce şi sileşte astfel pe Vasile Baciu să consimtă la căsătorie. La ceea ce însă nu consimte Baciu e cedarea pământului în stăpânirea lui gineri-su. De aci luptă înverşunată între socru şi ginere, în mâinele cărora Ana ajunge o victimă, chinuită şi isgonită de la unul la altul. După ce naşte un copil, nefericita, dându-şi seama că Ion n'o iubeşte şi n'a iubit-o niciodată, se sinucide spânzurându-se.

Acum, scăpat de Ana şi stăpân pe casele lui Vasile Baciu, inima lui Ion se întoarce spre întâia şi singura lui dragoste, Florica, măritată acum cu Gheorghe al Tomii, îl chiamă *glasul iubirei*. Dar Gheorghe, căruia Ion îi răpise pe Ana, nu primeşte să-i răpească acum şi pe Florica, şi pândindu-l într'o noapte, când Ion vine să se furişeze în casa lui, îl ucide cu sapa.

La această dramă centrală iau parte şi împrejurul ei se grupează aproape toate personagiile romanului.

Raportul acesta ar luà proporţii prea mari, dacă m'aş încumetà să citez pasagiile din romanul d-lui Rebreanu, cari vor rămâne pentru totdeauna în literatura română. Semnalez în pripă unele dintre ele: Descrierea patimei lui Ion pentru stăpânirea pământului şi a sentimentelor lui, decâte ori ne este arătat la munca câmpului; descrierea scenelor de brutalizare a Anei de către tată-său şi de către Ion; descrierea naşterii copilului pe câmp, a sinuciderii Anei, a morţii lui Ion şi toate scenele în cari e zugrăvită vieaţa simplă şi totuşi atât de interesantă a neuitatei familii Herdelea; precum şi scenele în care ni se descrie vieaţa oraşelor de provincie din Ardeal.

Nicăieri autorul nu se pierde în descrieri inutile, fără legătură strânsă şi imediată cu acţiunea şi cu starea sufletească a persoanelor; nicăeri în cele aproape 600 de pagini ale romanului nu găseşti una care să vădească o oboseală, scădere de sârguinţă a autorului. De la prima până la cea din urmă pagină, lucrarea îţi dă impresia de mulţumire sănătoasă pe care ţi-o pricinueşte o ploaie rodnică, fără fulgere şi fără trăsnete, după un lung răstimp de secetă arzătoare.

O însuşire de căpetenie, care nu trebue scăpată din vedere este obiectivitatea, lipsa de parţialitate a autorului faţă de persoanagiile sale. Nicăieri nu se găseşte un cuvânt de laudă, sau de mustrare, faţă de vreuna din persoanele ce descrie. Niciodată nu scrie despre Ion sau despre Vasile Baciu; *ticălosul*, deşi adesea sunt ticăloşi; nici odată nu zice despre Ana: *biata femee*, sau *sărmana*, deşi întreaga ei vieaţă inspiră o dureroasă compătimire.

Această lipsă de intervenire a autorului măreşte valoarea lucrării şi ne face să înţelegem concepţia sa despre vieaţă şi despre soarta oamenilor, concepţie de altminteri exprimată. Intr'un rând învăţătorul Herdelea, în faţa primejdiei în care se găseşte de a fi condamnat la închisoare, se gândeşte că: «lucruri mărunte şi neînsemnate pricinuesc prăbuşirile grele, ca şi când omul, mândru şi increzător în puterile lui, ar fi o jucărie şi poate mai puţin în mâna unei tainice şi înfricoşătoare fiinţe atotstăpânitoare».

M'am mărginit în acest raport să arăt foarte pe scurt numai acţiunea centrală şi să pomenesc numai despre câteva personagii, din cele 80 care trăesc în romanul d-lui Rebreanu, toate atât de vii, încât îţi pare că le-ai întâlnit, sau că le vei recunoaşte pe dată ce le vei întâlni.

Foarte rare ori se întâmplă ca, cetind o carte de 600 de pagini să-ţi pară rău că se sfârşeşte aşa de repede. Acest lucru ţi se întâmplă cetind romanul d-lui Rebreanu.

Sunt încredinţat că nu mă înşel afirmând că *Ion* este o operă de mare

valoare, care merită acordarea întregului premiu, la care, nu autorul ci subsemnatul am propus-o, uzând de modificarea adusă regulamentului premiilor în anul trecut.

Mihai Codreanu, *Sonete*. — *Raport de* **I. A. Brătescu-Voinești.**

D-l Mihail Codreanu este cunoscutul poet, autor al unui însemnat număr de sonete, dintre cari unele, cuprinse în volumul purtând nemeritul titlu de *Statui*, a fost premiat de Academia Română cu premiul *Năsturel* în anul 1915, în urma unui elogios raport al d-lui Iacob Negruzzi.

De rândul acesta domnul Mihai Codreanu își propune întreaga sa operă literară la marele premiu *Năsturel*.

Această operă se compune, pe lângă volumul sus citat, din: o broşură de versuri intitulată *Din când în când*, un volum de sonete intitulat *Cântecul deşertăciunei*, şi trei piese de teatru traduse în versuri din franţuzeşte, anume: *Martira* de Jean Richepin, *Princesa 'ndepărtată* şi *Cyrano de Bergerac* de Edmond Rostand.

Sonetele cuprinse în volumul *Cântecul deşertăciunei* sunt, atât ca limpezime de cugetare şi de exprimare a ideilor, cât şi ca perfecţiune de formă la înălţimea celor cuprinse în volumul *Statui*, premiat de Academie.

Deşi sonetul este o formă artificială, care desigur impune poetului foarte greaua datorie de a-şi cioplì cugetarea pentru a o face să încapă perfect în tiparul celor 14 versuri de un număr precis de picioare, — d-l Codreanu învinge cu atâta fericită măestrie această dificultate, încât în nici unul din sonetele sale nu se găsesc inversiuni, sau încălecări de versuri supărătoare.

Versurile sunt atât de curgătoare, atât de limpezi, încât simţi că ori şi cum ai încercà să exprimi aceeaşi idee, n'ai putea-o exprimà mai bine decât a făcut-o el în forma sonetului. Ai impresià că forma sonetului nu a fost căutată de autor, ci că întâmplător s'a nemerit că ceeace a vrut să exprime a ieşit de la sine în sonet.

Deschid cartea la 'ntâmplare. Iată o bucată intitulată *Vis*:

Cădeau pe luncă 'nvăluiri de-apus;
Iar noi, lângă pârău, priveam în valuri,
Privighetoare dincolo de maluri,
Svârlià rachetele-i sonore 'n sus.

Un cuc, trecând pe lângă noi s'a dus
Să doarmă sub a crengilor portaluri,

Apoi pe câmp, pe crâng, pe văi, pe dealuri,
Sub bolta serii, linişte s'a pus.

Câţi alţii după noi o să mai vină
Chemaţi de primăvara cea senină
Să se iubească 'n palidul amurg....

Deschid cartea la altă filă : *Sonetul unui creştin.*

Părinte-al tutulor, porunca Ta
Pe cer ţi-ai scris-o 'n litere de stele,
Ingăduie dar slăbiciunei mele
Spre tot ce porunceşti a se 'nălţă.

Şi dă-mi tăria de-a nu protestă
Cu lacrime ori gemete rebele,
Când simt acum că sarcinele-ţi grele
Abià le pot pe umere purtà.

De mă 'ntâlnesc cu suferinţa 'n cale
Din ordinul înalt al voiei Tale
E răsvrătit blestem ori ce suspin ;

De aceea 'n faţa ta cu umilinţă
Genunchii plec şi fruntea mi-o închin
Slăvind pe veci suprema ta fiinţă.

Traducerile operilor citate mai sus, vădesc din partea D-lui Codreanu o mare abilitate şi o adâncă pricepere a rolului traducătorului; căci o traducere atunci este desăvârşită, când îţi dă impresia că opera a fost de la 'nceput scrisă în limba traducătorului ; şi aceasta este impresia pe care ţi-o dă şi *Martira* şi *Prinţesa 'ndepărtată* şi *Cyrano de Bergerac.*

In aceasta din urmă lucrare d-l Codreanu aveà de învins o greutate atât de mare, încât în faţa ei un altul s'ar fi dat biruit. *Cyrano de Bergerac* al lui Rostand e o operă atât de special franţuzească, cu jocuri de cuvinte, cu o culoare locală şi epocală foarte caracterizată, însuşiri cari ngreuiau în mod covârşitor sarcina traducătorului.

D-l Codreanu a ştiut să învingă toate aceste dificultăţi cu atâta dibăcie, încât adeseori simţi o nespus de plăcută surprindere constatând că, dacă ar fi cu putinţă, comparând textele, să uiţi care a fost primul creator

al operei, n'ai puteà să afirmi fără șovăire dacă a fost tradusă din franțuzește în românește sau vice versa, atât de identice sunt vers cu vers imaginile și atât de egal de curgătoare sunt acele versuri.

Am să citez numai un pasagiu; toate sunt tot atât de impecabil traduse:

Actul al III. Scena sub balcon, în care Cyrano de Bergerac, văzând că Cristian nu prinde cu destulă înlesnire cuvintele pe care i le suflă din umbră, vorbește el direct Roxanei prefăcându-și glasul.

In textul francez:

Tous ceux, tous ceux, tous ceux
Qui me viendront, je vais vous les jeter, en touffe,
Sans les mettre en bouquet: je vous aime, j'étouffe,
Je t'aime, je suis fou, je n'en peux plus, c'est trop;
Ton nom est dans mon cœur comme dans un grelot,
Et comme tout le temps, Roxane, je frissonne,
Tout le temps la grelot s'agite et le nom sonne!

De toi je me souviens de tout, j'ai tout aimé:
Je sais que l'an dernier, un jour, le douze mai,
Pour sortir le matin tu changeas de coiffure!
J'ai tellement pris pour clarté ta chevelure
Que comme lorsqu'on a trop fixé le soleil,
On voit sur toute chose ensuite un rond vermeil,
Sur tout quand j'ai quitté le feux dont tu m'inondes,
Mon regard ébloui pose des taches blondes!

Roxane

Oui c'est bien de l'amour

Cyrano

Certes ce sentiment

Qui m'envahit, terrible et jaloux, c'est vraiment
De l'amour, il en a toute la fureur triste!
De l'amour, — et pourtant il n'est pas égoiste!
Ah! que pour ton bonheur je donnerais le mien,
Quand même tu ne devrais n'en savoir jamais rien,
S'il se pouvait parfois, que de loin j'entendisse
Rire un peu le bonheur né de mon sacrifice!
Chaque regard de toi suscite une vertu

Nouvelle, une vaillance en moi ! Commences-tu
A compendre à présent ? Voyons, te rends tu compte ?
Sens-tu mon âme un peu, dans cette ombre qui monte ?
Oh ! mais vraiment, ce soir, c'est trop beau, c'est trop doux!
Je vous dis tout cela, vous m'écoutez, moi, vous !
C'est trop ! Dans mon espoir même le plus modeste
Je n'ai jamais espéré tant ! Il ne me reste
Qu'à mourir maintenant. C'est à cause des mots
Que je dis qu'elle tremble entre les bleus rameaux !
Car vous tremblez, comme une feuille entre les feuilles
Car tu trembles ! car j'ai senti, que tu le veuilles
Ou non, le tremblement adoré de ta main
Descendre tout le long des branches du jasmin !

In traducerea română :

Cyrano

O ! totul, totul tot !
Ţi-arunc aşa de-a valma cuvintele'n grămadă,
Fără să fac din ele buchete de paradă.
Mă 'năbuş şi-mi pierd mintea, mi-eşti dragă, n'am alt ţel
In suflet al tău nume port ca 'ntr'un clopoţel,
Şi cum într'una tremur de dragoste nebună
Se mişcă clopoţelul şi numele tău sună !
Nu uit nimic din tine şi tot ador... Ce vrai,
Ştiu zi cu zi trecutul. Vezi, an, la şapte Mai,
Când ai ieşit de-acasă schimbaşi pieptănătura
Şi atâta drept lumină eu ţi-am luat figura,
Incât precum spre soare când te-ai uitat profund
Pe urmă vezi oriunde un cerc de foc rotund, —
Aşă, de cat la tine, privirea-mi vagobondă
In tot ce-i iese'n cale străvede o pată blondă.

Roxana

Da ! asta e iubire...

Cyrano

Iubire negreşit !

Da apriga simţire de care-s stăpânit,
Cumplită şi geloasă în furia ei tristă,
Iubire e,—şi totuşi deloc nu-i egoistă!
O! toată fericirea mi-aş da-o pentru-a ta
Chiar dacă niciodată nimic tu n'ai aflà,
S'ascult măcar în taină c'o mulţumire mută
Cum râde fericirea din jertfa mea născută!
Mereu cu-a ta privire în inimă-mi trezeşti
Virtuţi şi-avânturi nouă! Incepi să desluşeşti
Ce se petrece'n mine? Iţi dai tu seama bine?
Simţi tu sburând din umbră tot sufletu-mi spre tine?
O! prea-i frumoasă noaptea! Prea-i dulce visul meu!
Iţi spun acestea toate şi tu m'asculţi... tu.... eu...
E prea mult. Nici în visuri cât mai puţin modeste
N'am cutezat vre-o dată să sper la toate-aceste,
O! pot muri de-acuma căci printre ramuri, sus,
Ea tremură de vraja cuvintelor ce-am spus.
Căci tremuri ca o frunză 'ntre frunze 'nfiorată!
Da tremuri! Şi simţit-am, de vrei ori nu de-odată,
Al mâinei tale tremur cu farmecu-i sfios,
Pe-un ram de iasomie cum se coboară 'n jos.

Dacă reprezentarea piesei primită cu elogii de Teatrul Naţional din Bucureşti, nu ar fi fost întârziată de cheltuelile mari ce necesitează montarea ei, o lungă serie de reprezentaţii ar fi câştigat d-lui Codreanu o mare notorietate şi multe din versurile traducerii sale ar fi în gura multora, aşà cum sunt versurile opereî originale.

Dacă Academia Română vrea să urmeze tradiţiunea de a acordà marele premiu *Năsturel* nu atât pentru recunoaşterea valorii unei opere, ci mai ales pentru răsplătirea şi încoronarea unei întregi cariere literare, — atunci cariera bunului poet orb, care într'o epocă de feroce materialism, care îmbrânceşte toate energiile spre îndeletniciri mai lucrative, continuă să scrie sonete impecabile, merită această încoronare.

SECȚIUNEA LITERARĂ

Premiul Adamachi.

Lucian Blaga, *Poemele luminei* și *Pietre pentru templul meu.*— Premiat cu 2000 lei — *Raport de* **I. A. Brătescu-Voinești.**

Poemele luminei și *Pietre pentru templul meu*, de Lucian Blaga, sunt două volumașe, mici ca proporții, dar al căror cuprins nu lasă nici o îndoială că avem de-aface cu un scriitor și un gânditor de valoare. Deși lipsite de cadență și de rimă, bucățile intitulate *Poemele luminei* sunt fără îndoială poezii, prin frumusețea comparațiilor și a imaginilor, prin adâncimea ideilor și alegerea termenilor în cari sunt exprimate și mai ales prin permanenta preocupare a vieții poetului de marele mister al existenței. *Vreau să joc*, *Gorunul*, *Liniște*, *Scoica*, sunt niște adevărate juvaere.

Cel de al doilea volum, *Pietre pentru templul meu*, cuprinde o culegere de reflecții ale autorului asupra diverselor sisteme filosofice, asupra credințelor religioase, și un mănuchiu de cugetări și de maxime clare și originale. Pentru ambele lucrări d-l Lucian Blaga merită acordarea unei părți din premiul divizibil Adamachi.

Demostene Botez, *Floarea pământului.* — Premiat cu 1000 lei. — *Raport de* **I. A. Brătescu-Voinești**

Volumul domnului Botez cuprinde 58 de poezii, foarte corecte ca formă și multe din ele foarte frumoase ca fond.

Vigoarea și originalitatea sa în descrierea frumuseților naturii, claritatea, pătrunderea și discreția în exprimarea sentimentelor și lipsa de afectare și de manierism deosebește complect pe d-l Botez de pleiada poeților tineri, din care face parte. Nu se răsvrătește împotriva măsurei, a ritmului și a rimei, pentru a adopta forma versului liber, cum fac atâți poeți din ziua de azi. In volumul d-lui Botez nu întâlnim nici fauni, nici satiri, nici chiparoși, nici sicomori, nici simfonii în roz, pentrucă domnia sa a înțeles câtă pagubă aduce poeziei lipsa de sinceritate și afectarea.

Nu este o singură bucată din tot volumul, în care să nu găsești măcar câteva versuri nouă necetite aiurea. *In pădure*, *Castanii*, *Tristeți atavice*, sunt bucăți cari clasează pe d-l Botez printre poeții de primul rang. Volumul său merită acordarea unei părți din premiul Adamachi.

Elena Farago, *Șoaptele amurgului* și *Din traista lui Moș Crăciun.* — Premiată cu 1000 lei. — *Raport de d-l* **I. A Brătescu-Voinești.**

Doamna Elena Farago ocupă cu drept cuvânt un loc de frunte în poezia românească. In bucățile cuprinse în volumul *Șoaptele amurgului* găsim aceleași însușiri de muzicalitate a versului, de claritate în exprimarea imaginilor, pe cari ne-am obișnuit să le admirăm la această sârguitoare și modestă scriitoare.

Sunt în acest volum unele bucăți, ca bunăoară *Erà o fântână*, *Iubește-mi mânile*, *O fecioară bătrână plânge*, cu ritmuri, cadențe și rime atât de potrivite sentimentelor ce se descriu într'însele, încât îți par nu bucăți de versuri, ci melodii.

Volumul cel de al doilea *Din traista lui Moș Crăciun*, cuprinde povești și istorioare în versuri pentru copii, dintre cari unele sunt foarte reușite.

Negreșit ambele volume ale d-nei Farago merită acordarea unei părți din premiul divizibil la care au fost propuse.

Morariu Leca, *Dela noi, povești bucovinene.* — Premiat cu **1000** lei. — *Raport de* **Sextil Pușcariu.**

Basmele poporului nostru prezintă un dublu interes, folcloristic și literar. In colecțiile cele mai multe, mai ales în cele tipărite în anii din urmă, primează interesul folcloristic. Culegătorii caută să reproducă cât mai exact povestirea omului dela țară, chiar cu lipsurile și asperitățile ei, când povestitorul e mai puțin talentat. Numai pe baza unui material cules astfel, cu exactitatea fotografiei, se pot face studii științifice de folclor.

Dar în povestirile fantastice ce se moștenesc din generație în generație e cuprinsă o mare parte de poezie eternă, care nu poate fi gustată decât atunci când ne desbrăcăm de preocupările de natură științifică și gustăm opera de artă în toată puritatea ei. In fixarea în scris a lor, culegătorul nu se mai aseamănă fotografului, ci portretistului, care trebue să fie însuși un artist creator.

La noi, Ispirescu și Creangă sunt până acuma aproape singurii care au izbutit să ne redeà în colecțiile lor poezia basmului popular. Mai ales Creangă, căci Ispirescu a strecurat uneori elemente străine în poveștile noastre, neputându-se reține cu totul de a face apropieri pseudo-savante cu mitologia clasică și a altor popoare. Ispirescu, afară de aceea nu a băut din izvorul limpede dela țară, ci din fântâna din suburbiile orașului.

D-l Leca Morariu mi se pare că continuă opera lui Creangă. Ca și acesta, înainte de a așterne pe hârtie povestea auzită incidental, el a descoperit, cu in-

tuiţia artistului adevărat, părţile tipice ale basmului românesc, aşà cum ele rezultă din istorisirea celor mai buni povestitori. Subiectul rămâne urzeala pe care mâna măeastră „alege“ ţesătura artistică. Cunoscător desăvârşit al limbei populare din colţul nordic moldovean, pătrunzând în tainele stilului popular atât de caracteristic şi totuşi atât de neimitabil, el izbuteşte să ne deà toată gama de culori care-l înviorează.

Cetind aceste poveşti «de la noi» simţim imediat că în faţa noastră nu avem o contrafacere, care caută să ne înşele prin efecte uşoare, ci o adevărată operă de artă, în care sunt sintetizate în mod discret toate calităţile de stil pe care veacuri întregi le-a selecţionat la poporul nostru cu aptitudini artistice atât de remarcabile.

Cred dar că Academia Română va trebui să premieze opera celui ce continuă cu atât talent tradiţia lui Ioan Creangă.

Premiul Neuschotz de 2.000 lei.

C. Sandu-Aldea, *Călugărenii*, Bucureşti.—*Raport de* **Sextil Puşcariu.**

Noul volum a d-lui C. Sandu-Aldea puteà fi scris înainte de 1914. Evenimentele mari, cari au răscolit sufletele de atunci încoace şi au adus cu sine o revizuire a concepţiilor despre vieaţă, au trecut par'că fără să-l atingă. Ori cât de neaşteptată este această constatare, ea se poate face la aproape toţi scriitorii noştrii consacraţi.

«Racila», una dintre cele mai puternice novele din volum, ne arată a celaşi mediu pe care l'a mai descris cu măestrie de atâtea ori, iar în «Sfântu Ilie», deşi ni se dă un episod din răsboiu, regăsim aceleaşi note pe cari le-am mai admirat în novelele sale anterioare.

Nouă este povestirea care a dat titlul întregului volum. Pentru întâia oară d-l Sandu-Aldea atacă novela istorică, alegându-şi figura măreaţă şi atât de actuală a lui Mihaiu-Vodă Viteazul. Autorul a studiat epoca întreagă cu scrupulozitatea obicinuită din lucrările sale ştiinţifice şi urmele acestor investigaţii istorice, precum şi amănuntele de technică militară, pe care le cunoaşte din vieaţa sa de ofiţer, apar la tot pasul ; în „Călugărenii“ d-lui Sandu-Aldea, paginile cele mai frumoase sânt însă cele dela început, în cari fantezia sa nu-i legată însă de izvoarele sale şi poate creà în libertate scene de o admirabilă intuiţie istorică.

Cea mai interesantă bucată din volum este «Biruitorii». Ea ne dă măsura talentului d-lui S. A., cu marile sale calităţi şi cu scăderile sale. Avem la început impresia că autorul a izbutit să ne dea marele roman social pe care-l aşteptam de mult dela dânsul. Acest început într'adevăr are proporţiile

mari de roman, suntem introduşi în redacția „Săgeții“, unde pe dinaintea ochilor noştri trec, bine caracterizați, cei ce o compun, începând cu bătrânul corector Niculescu, urmând cu administratorul Vameşul, cu dubiosul Vănătoru, cu Ardeleanul atât de delicios schițat şi sfârşind cu directorul Petrişoru preocupat, de prieteniile cu puternicii zilei. Fiecare din aceste personagii vine cu vieața sa sufletească deosebită, cu nădejdi şi aspirațiuni mari sau cu doruri potolite de decepțiile vieții, şi creiază atmosfera acea specială a redacției, atât de bine prinsă, încât simțim imediat că autorul însuşi trebue să-şi fi petrecut anii cei mai frumoşi ai tinereții sale muncind ca gazetar. Pentru ca să ne poată dezvălui şi mai bine firea fiecăruia din aceşti anonimi mucenici ai condeiului, poetul îi aduce pe toți într'o frumoasă zi de Maiu, la o excursie, unde, în sânul naturii înviate, sufletele devin comunicative, unde cei doi Ardeleni prinşi de gât cau drumul într'o doină de acasă întregului alean care-i munceşte, iar bătrânul corector se dă de-a tumba într'un elan de însuflețire.

Incetul cu încetul în cursul povestirii, unele din acestea persoane se retrag în umbra rostului de personagii epizodice şi grija autorului se concentrează asupra lui Hidraşcu şi a lui Vânătoru. Cunoaştem vieața anterioară a acestora şi cu deosebire istoria lungă şi tristă a lui Vânătoru, nevrednicul trădător al neamului său oropsit dela țară.

Când am aşteptà ca, după această artistică pregătire, să putem urmări pas de pas în cariera sa de „biruitor“ pe eroul romanului, pe acel Hidraşcu, pe care autorul îl învălue dela început cu simpatie şi ni-l apropie sufleteşte, răsufletul poetului se opreşte în chip brusc.

Această disproporție de factură mi se pare caracteristică pentru stadiul de desvoltare al literaturii noastre.

Cu toate că între scriitorii ultimelor decenii avem talente remarcabile, drama şi romanul n'a ieşit încă din faza încercărilor. Se pare că pentru ca aceste genuri literare complicate să izbutească, se cere mai mult decât talentul sporadic al câtorva scriitori: e nevoe de o tradiție, de o pregătire prin munca unor generații de înaintaşi.

Dar neaflând în noul volum al d-lui Sandu-Aldea evoluțiunea artistică, pe care credeam că cei şase ani de frământări sufleteşti o vor aduce, nu trebue să uităm că ei ne desvălue din belşug toate calitățile sale vechi. Acelaşi avânt tineresc, aceeaşi forță elementară în descrierea conflictelor sufleteşti, alături de o o adâncă poezie în descrierea frumuseților naturii, străbat şi paginile acestui volum. Măestria stilului său vânjos, a rămas aceeaşi şi în deosebi apar iarăşi notele sale particulare în toată puterea lor, înainte de toate arta de a caracterizà prin dialogul viu, scurt şi palpitant. Limba scrisă de d-l Sandu-Aldea are claritatea apei de munte. Ca unul care caut

de ani de zile să pătrund ştiinţificeşte nuanţele cele mai subtile ale graiului românesc, mărturisesc că de câte ori citesc un nou volum al acestui autor am marea plăcere de a descoperì pe măestrul neîntrecut al limbei noastre literare, bogată, curată, limpede şi clară.

Pentru acestea calităţi ale sale recomand din toată inima cartea d-lui Sandu-Aldea spre a fi premiată.

Premiul Toncoviceanu de 1000 lei

Mihail Lungeanu, *In sărbători, Icoane din viaţa ţărănimei. A doua tipăritură revăzută şi adăogită, cu un cuvânt lămuritor, critici şi răspunsuri.* Bucureşti. — *Raport de* **I. Bianu.**

Cartea aceasta este o veche şi simpatică cunoştinţă. A mai fost prezentată la acelaşi premiu divizibil Adamachi în 1912, când colegul Bârseanu a făcut asupra ei un minuţios raport, arătându-i interesul, calităţile şi scăderile. Autorul, faţă de mulţi concurenţi de valoare superioară, între cari erà şi volumul de poezii al lui Cerna, nu a ajuns la nici o parte din premiul spre care râvnise. Nu este mai puţin adevărat însă că cuprinsul acestui volum —în noua ediţie îmbunătăţită după multe sfaturi ale colegului raportor dela 1912—este de un interes deosebit.

Autorul, născut şi crescut în mijlocul unui ţinut românesc din cele mai caracteristice ale vieţii poporului nostru, la Rucărul Muscelului, înzestrat fiind cu darul observaţiei despre obiceiurile şi credinţele cari constituesc fibrele cele mai intime ale vieţii lui sufleteşti, ne descrie în această carte unele din ele cu un colorit atât de viu, cu un realism atât de natural, cum nu cunosc altele în literatura noastră.

Sărbătorile răposatului Marian continuate de d-l Pamfile sunt descrieri obiective, fireşte de mare preţ. D-l Lungeanu ne înfăţişează însă credinţele şi practicele legate de sărbătorile descrise chiar în cadrul viu al vieţii sătenilor noştri. De un interes cu totul deosebit este spre pildă povestirea sub titlul «După răscovăit», în care se înfăţişează obiceiul de colindare a fetelor la Sf. Vasile sau Anul Nou pe la casele cu flăcăi. Se dă textul câtorva din aceste colinde, cari sunt un fel de răspuns la colindele flăcăilor dela Crăciun.

Sunt douăsprezece povestiri în acest fel, unele mai interesante decât altele. Toate sunt scrise într'un stil atât de potrivit cu modul de a vorbì al acelor din a căror viaţă sunt luate, încât le putem pune fără teamă de greşeală în familia lui Creangă.

Volumul este însoțit de o scurtă dar interesantă autobiografie a autorului și este urmat de un mic dosar literar, compus din criticele cari s'au făcut asupra întâiei ediții și de răspunsurile autorului, răspunsuri judicioase și caracterizate printr'o cuviință demnă, care ar fi bine să fie totdeauna întrebuințată în toate discuțiile literare.

Cartea d-lui Lungeanu ar merita fără îndoială o parte din premiul Adamachi, dacă în marea concurență de cărți de valoare prezentate în acest an la concursul acestui premiu, judecata Secțiunii l'ar pune între cei din rândul întâiu.

SECȚIUNEA ISTORICĂ

Premiul Constantinide de 4.000 lei.

Florian Cristescu, *Povestea neamului nostru*, București 1920.— Premiat cu 2000 lei.— *Raport de* **I. Nistor**.

Autorul a avut fericita inspirație de a scrie povestea neamului românesc dela fundarea Romei până 'n zilele lui Neagoe Basarab. Intâmplările, așa de abundente și variate, sunt povestite în șase lungi și posomorâte seri de iarnă, pentru luminarea sufletelor și înveselirea inimilor amărîte de necazurile vieții. Căci după autor, poveștile sunt niște fecioare blânde și frumoase cari râd și plâng cu toată lumea, pe cari le întâlnim ori unde și cari nu mor niciodată. Ele ne mângâie în leagăn și ne întovărășesc până la mormânt.

Povestea pe care autorul ține să ni-o spună, este povestea cea minunată neamului nostru, și ar fi păcat de frumusețea ei să nu ne-o spună în întregime. Și astfel d-l Cristescu, se așează tacticos și pe indelete la caerul încărunțit al vremurilor străbune și toarce mereu firul variatelor și vijelioaselor întâmplări pentru a-l așterne pe hârtie albă și curată ca și sufletul său, pe înțelesul tuturor, într'o limbă dulce și armonioasă, familiară sinceră, limpede și curgătoare, plină de pilde și icoane, cum îi place să asculte țăranului nostru, căci lui, care a luptat și pătimit pentru întregirea și izbăvirea neamului, este închinată această prea frumoasă carte.

Indrăgostit de faptele mărețe ale trecutului și de farmecul personagiilor cari le-au săvârșit, autorul desvelește rând pe rând chipurile mărețe ale zămislitorilor, făuritorilor și apărătorilor acestui neam, a dătătorilor de legi și datini, începând cu Traian Făt-Frumos și Decebal Smeul Codrilor, și continuând cu Atila cel Sângeros, cu Ioniță cel Frumos, cu Descălicători Negru-Vodă din Făgăraș și Dragoș Soarele Maramureșului. Nu uită nici de Vlaicu-Vodă și Bogdan Bătrânul, de Mircea și Alexandru cel Bun, de

Iancu Vodă Ungureanul şi nici de Vlad-Ţepeş răsbunătorul tuturor strâmbătăţilor. Cu Neagoe-Vodă rupe firul povestirei făgăduind că va continua în a doua carte «A Românilor poveste, că înainte mult mai este».

In urzeala povestirii găsim adeseori împletite versuri de Alecsandri, Eminescu, Coşbuc şi alţii cari înviosează povestea şi-i împrumută un farmec deosebit. Năvălirea barbarilor nu putea fi zugrăvită mai dramatic şi suggestiv de cum o făcuse Alecsandri în Sentinela Română. Bătălia dela Rovine capătă vieaţă prin versurile nemuritoare ale lui Eminescu. Ciocnirea sângeroasă din munţii Argeşului nu putea fi caracterizată mai bine decât prin mustrarea lui Coşbuc: «Voit-a Dumnezeu să certe, mândria ta Carol Roberte». Pentru a face ca povestea să primească o formă cât se poate de intuitivă, autorul a grijit să o inzestreze cu numeroase ilustraţiuni vii şi suggestive, ieşite de sub penelul iscusit al d-lui A. Murnu.

Prin scrierea aceasta, d-l Florian Cristescu, binecunoscutul redactor al «Fluieraşului», a îmbogăţit literatura populară românească cu o foarte preţioasă şi folositoare carte, care n'ar trebui să lipsească din mâna nici unui cărturar român. Ea face cinste autorului deopotrivă cu celelalte publicaţii ale sale, preţioase şi meritorii, cari toate împreună îi asigură un loc de cinste în literatura noastră, aşezându-l în rândul celor mai de seamă povestitori pentru copii şi pentru popor. Pentru a răsplăti şi încurajà o muncă şi a consacrà un talent real de povestitor, recomand Academiei premierea scrierii d-lui Cristescu cu premiul Constantinide.

Maior George G. Garoescu, *In focul mitralierii.* Bucureşti 1919.—Premiat cu 1000 lei. — ***Raport de* S. Mehedinţi.**

Militarii de obiceiu scriu cinstit — adecă obiectiv. Povestirea de faţă cuprinde tot ce a văzut autorul de la 14 August 1916, când a trecut graniţa la Predeal, până la 22 Noemvrie, când a aflat în tranşeele de la Varniţa căderea lui Kerenschi şi începutul tratativelor de pace.

In totul nu-s decât 82 de pagine, dar cuprind atâta intensitate de vieaţă, încât chiar omul cel mai potolit se simte mişcat. Tânărul ofiţer scrie cu mare îndemânare. Nici urmă de vorbe căutate — semnul stilului fals. Atât sufletul oamenilor, cât şi priveliştile naturii sunt schiţate repede şi caracteristic. Teama din noaptea întâi, când se coborà pe valea Timişiului, încrederea firească după cucerirea celei dintâi tranşee, furia soldatului în luptă şi omenia faţă de duşmanii răniţi pe care îi mângâe, după ce pocnetul armelor încetează, toate sunt povestite cu o remarcabilă simplitate.

Dar luptătorul are vreme să se uite şi alături de drum: speranţele românilor la început, desnădejdea în clipa retragerii sumedenia de morţi, şi

răniţi, părăsiţi în voia soartei, retragerea cu toate grozăviile, bolile, refacerea, speranţele ofensivei din 1917 şi decepţiunile, din cauza oratorilor înflăcăraţi şi analfabeţi care au păcătoşit toată armata rusă, fac din cartea maiorului Garoescu un preţios document omenesc. — Pentru mine ea e o dovadă că de câte ori sufletul vibrează cu sinceritate, forma artistică vine aproape de la sine.

De aceea, propun să se dea autorului o parte cât se va puteà mai mare din premiul Constandinide.

Ioan D. Condurachi, *Soli şi agenţi ai Domnilor Moldovei la Poartă în secolul XVII-lea*. Premiat cu 500 lei. — *Raport de* **Andrei Rădulescu**.

D-l Ioan D. Condurachi. unul din premiaţii Academiei din anii trecuţi, prezintă o nouă lucrare de 70 pag. intitulată: *Soli şi agenţi ai Domnilor Moldovei la Poartă în secolul al XVII-lea*, care a fost primită încă din 1919 să fie publicată în *Anale*, după introducerea unor modificări.

In primul capitol autorul schiţează începuturile relaţiunilor politice ale Moldovei cu Turcia, iar în cap. II, cari formează aproape toată lucrarea, tratează despre persoanele, prin cari se întreţineau raporturile politice cu Turcii, consacrând câte o secţiune: solilor, ostaticilor, protectorilor, şi agenţilor sau Capuchehaelelor. Despre aceştia din urmă se ocupă pe larg, lămurind denumirea lor, pomenind câtiva mai însemnaţi, vorbind despre numirea, atribuţiunile, imunităţile şi prerogativele, lefurile, locuinţa şi rapoartele acestor agenţi ai Domnilor noştri.

Broşura cuprinde lucruri, cari pot interesa pe oricine şi mai ales pe jurişti; ei vor găsì aici pagini frumoase din trecutul relaţiunilor noastre cu Poarta.

Autorul a utilizat o mare parte din materialul publicat, s'a străduit să-l aranjeze metodic şi să-l exprime într'o formă plăcută.

Ar fi fost totuşi de dorit să fi întrebuinţat şi mai multe documente nepublicate, să fi dat o expunere mai concentrată şi în special să fi renunţat la prea multele citate din isvoare în textul expunerii.

Cu toate acestea, apreciind-o în trăsături generale, ea este o contribuţiune interesantă pentru studiul relaţiunilor noastre internaţionale.

De aceea sunt de părere că, faţă de alte lucrări, aceasta poate fi luată în considerare pentru o parte din premiul, la care a fost depusă.

Este de aşteptat că d-l Condurachi ne va prezentà lucrări tot mai bune şi mai ales este de dorit ca şi alţi autori de scrieri juridice să năzuească mai numeroşi — la încununarea operelor lor de către Academie, care urmăreşte desvoltarea tuturor formelor de cultură românească.

Virgiliu Stef. Serdaru, *Lupta dela Mărășești*. Premiat cu 500 lei. — *Raport de* **General C. N. Herjeu**.

Publicațiunea d-lui Virgiliu Stef. Serdaru, care concură la premiul Constantinide (divizibil), e un studiu istoric?

După titlul ce poartă: «Lupta dela Mărășesti-Oituz», da. După mărturisirea ce face în prefața cărții că „s'a servit de documente oficiale pentru ca să poată da povestirii preciziunea cea mai mare (pag. 13)“, da.

Dar, după cuprinsul ei, după factura ce i-a dat, lucrarea nu poate fi considerată ca un studiu istoric, sau mai bine zis o contribuțiune la alcătuirea istoriei răsboiului nostru.

Nici titlul cărții nu se potrivește cu conținutul ei. La Mărășești și la Oituz nu s'a dat o simplă luptă, ci o serie de lupte crâncene și istovitoare, cari constituesc, la un loc, neuitatele bătălii dela Mărășești, Panciu, Mărăști și Oituz. Deci titlul trebuià să fie «Bătăliile dela Mărășești și Oituz».

Pentru a lămuri caracterul istoric al lucrării, autorul declară că „a studiat *marea bătălie zi cu zi din punctul de vedere brut al stării de spirit în Muntenia, Moldova și pe front* (pag. 14), și că «Volumul e documentat cu comunicate oficiale ale Marelui Cartier Român, *comunicate cari formează de acum o Biblie a Neamului românesc*». Nu știu dacă pentru a reconstitui o mare bătălie e nevoe a se studià, *zi cu zi din punctul de vedere brut*, starea de spirit și de pe front și dinapoia și dinaintea lui. Știu însă că studiul unei bătălii e eminamente technic, dublat de studiul factorului moral. Acest din urmă constitue primul capitol al studiului. Ultimul capitol, *urmările bătăliei* e de ordin material și moral. Intre primul și ultimul se încadrează întreaga bătălie. Cât pentru comunicatele Marelui Cartier, nu știu dacă în vre-o țară din lume li s'a dat caracterul unei *Sfinte Biblii*, chiar dacă au fost trecute prin cel mai riguros purgatoriu. La noi....?

Se vede că din studiul asupra stării de spirit din spatele frontului nostru autorul a conclus că „Germanii erau siguri de succes“, când au pornit atacul asupra Mărășeștilor (pág. 79 și următoarele). Această afirmațiune cereà o cercetare mai adâncă. Generalissimul armatelor vrăjmașe din România cunoșteà destul valoarea armatei noastre, acum refăcută și bine înzestrată, ca să creadă într'o victorie sigură, dar cercetarea cauzei, care l-a determinat să ià ofensiva, iese din cadrul analizei mele. Această cauză l-a făcut să atace cu toată puterea materială de care dispuneà, cu tot avântul unei armate deprinsă de mult și cu răsboiul, și cu sacrificiul și cu victoria. Bătăliile au fost crâncene. Și de o parte și de alta luptătorii și conducătorii lor, și-au făcut cu sfințenie datoria, dar câștigul a fost al nostru, și armata țerii a săvârșit la Siret, Sușița, Oituz și Trotuș, fapte de răsboiu neîntrecute nici chiar de cele mai glo-

rioase din epoca de aur a ţerilor române, de cari vorbesc cronicarii noştri. Ele ne-au făcut să uităm zilele de durere şi de doliu ce ne-au adus dezastrele dela Turtucaia, Sibiiu şi Isbiceni şi înfrângerile dela Porumbacu, Jiu Braşov, Argeş..... Slavă să aducem armatei şi mulţumire Domnului!

Lucrarea d-lui Serdaru nu poate fi considerată ca o contribuţiune la istoria răsboiului nostru.

Istoria unui răsboiu, sau a unei părţi dintr'un răsboiu, nu se scrie nici în timpul răsboiului nici îndată după el. Prezentului nu i se poate da o formă istorică, căci, pentru a descurcà complexul actelor cari constituesc un răsboiu, nu e deajuns a consultà comunicatele oficiale, ci trebue să adunăm date şi documente din nenumărate isvoare, cari nu sunt scoase la lumină decât mult mai târziu, şi a căror cercetare cere timp, muncă şi pricepere.

Studiul faptelor petrecute azi sau ieri nu se face decât descriptiv (narativ), sau critic; el ne dă icoana prezentului aşà cum se pare fiecăruia că-l vede. Istoria însă ne dă icoana trecutului, dar această icoană trebue să fie a trecutului real, nu a trecutului închipuit.

Observaţiunea mea nu esclude, deci, studiile ce se pot face asupra diferitelor evenimente ale unui răsboiu chiar în timpul desfăşurării lor, căci aceste *studii preliminare*, dacă sunt destul de documentate, sau făcute «la faţa locului», pot uşurà mult sarcina viitorului istoriograf. In categoria acestora intră lucrările apărute până astăzi în bibliografia răsboiului: „Studii Critice" asupra unor anumite evenimente, „Note din Campanie" adunate zi cu zi în carnetul, pe care militarul-scriitor îl poartă în sacul său din spinare, „Scrisorile" corespondenţilor de răsboiu, cari însoţesc armatele, publicate de ziarele politice, sau de revistele militare.

Cartea de faţă nu poate face parte din nici una din aceste categorii.

Atunci unde o putem clasà?

Scopul urmărit de autor a fost să facă cunoscut eroismul desfăşurat de trupele noastre în bătăliile dela Mărăşeşti-Oituz. Pentru a-şi atinge scopul el amestecă *relaţiunile istorice* (schiţarea frontului de bătae, planul de luptă german, descrierea luptelor, comunicatele oficiale, ordinele de zi, etc....) cu *naraţiunile* asupra unor epizode de răsboiu.

Asupra celor dintâi mi-am spus cuvântul: le atribuiu o prea mică valoare. Mă voiu oprì la cele din urmă.

Prin întroducerea unor naraţiuni în lucrarea sa, autorul a voit să-i deà caracterul unei cărţi menite să formeze inima şi sufletul tinerilor cetitori, căci în adevăr sunt înălţătoare faptele colective, sau individuale, săvârşite de oştenii noştri în sângeroasele lupte din Iulie şi August (1917) pe şesul Siretului şi în munţii Moldovei, şi vor trebuì scrise cu litere mari în «Cartea patriotului român». Cunosc şi eu destule fapte de bravură, de abnegaţiune, de eroism

petrecute în alte armate, dar pentru mine nu există nici una care să poată întrece eroismul legendar al tinerei Ecaterina Teodoroiu, temeritatea Căpitanului Demetriade, și câte altele.

Dar descrierea faptelor de vitejie și de devotament petrecute într'un răsboiu nu constitue o lucrare riguros istorică, ci mai mult literară. Astfel privită, în descrierea unui episod dintr'o bătălie, sau luptă, scriitorul va trebui să-i determine bine vieața—căci fiecare episod își are vieața lui proprie — și pentru aceasta el va căută să scoată în vază evenimentele generale sau faptele particulare, cari-l caracterizează, și să lase în fundul tabloului pe toate celelalte. Aceasta însă cere autorului știința analizării faptelor, îndemânare la scris, imaginațiune și gust. Compozițiunea și stilul nu sunt niciodată de prisos ca să facem dintr'un mic fapt de răsboiu o povestire interesantă, plăcută și atrăgătoare pentru cetitor, în care el să găsească un învățământ moral și patriotic, *cu condițiune numai ca adevărul să rămână neatins.*

In rezumat, pentru o asemenea lucrare se cere scriitorului: să cunoască desăvârșit faptele pe cari le povestește, și apoi să știe să întoarcă necontenit condeiul pentru a găsi cuvântul nemerit și legătura dintre cuvinte.

Incercarea d-lui Serdaru e lăudabilă. Eu însă, în locul nesfârșitelor comunicate ale marelui Cartier român și ordine de zi, pe cari le cheamă în ajutor ca să dovedească veracitatea faptelor și cari măresc volumul lucrării, aș fi preferit o carte numai cu povestiri eroice culese de pe toate câmpurile de luptă, unde bravele noastre trupe s'au măsurat cu adversarele lor germane austro-ungare și bulgare. Ce nu aș da să văd o asemenea carte ieșită dintr'o pană meșteșugită, în care pe lângă Regimentul 32 Infanterie, Ecaterina Teodoroiu, Căpitanii Ignat și Demetriade, se mai găsesc și alte icoane la cari să mă închin!

Străinii ne vorbesc de o întreagă companie de infanterie, care s'a stins luptând într'un șanț de lângă gara Bertalan (Nord de Brașov) în luptele din Octobre 1916; de o mână de bravi, cari au luptat în gara Predeal până au tras cel din urmă cartuș, până a căzut cel din urmă luptător; de glorioasa apărare a trupelor române în pozițiunea dela Topraizar din Dobrogea; de luptele din munții dela Est de Olt, din zilele de 6-8 Noemvrie.

Și eu cunosc eroismul Regimentului 79 de Infanterie, care la Turtucaia a luptat singur 3 zile împotriva unei întregi diviziuni bulgare, fără să se dea învins, deși redus în urmă la o mână de luptători. (Regimentul compus din 4 batalioane a luptat cu diviziunea a 4-a bulgară, care aveà 24 batalioane. După 3 zile de luptă, regimentul, care aveà 68 ofițeri și 4580 oameni de trupă, a rămas numai cu 22 ofițeri — 46 fiind morți sau răniți — și cu 1000 oameni, din cari 500 în stare de a mai luptà). Cunosc spiritul de

sacrificiu al Regimentului 5 de Obuziere care, tot la Turtucaia, a stat neclintit pe poziţiunea de luptă până a tras ultimul şrapnel, când trupele bulgare începuse să se strecoare printre tunurile lui; mai cunosc şi eroismul bătrânului sergent veteran *Donici*, care a căzut în capul escadronului (Regimentul 9 de Roşiori), în lupta dela Robăneşti şi mai cunosc şi alte multe....

O asemenea carte, când va fi scrisă, va fi în adevăr „Biblia patriotului român". Când va fi scrisă? Cât mai curând, dacă Academia Română va binevoì a-i consacrà un premiu pentru anul viitor.

Incheiu. Nu cunosc valoarea celorlalte scrieri, cari concură la premiul Constantinide, dar, dacă valoarea lor nu întrece valoarea scrierii d-lui Serdaru, cred că s'ar puteà acordà şi acestei o mică parte ca titlul de încurajare.

MIRCEA CEL BĂTRÂN

CUVÂNTARE COMEMORATIVĂ LA CINCI SUTE DE ANI DELA MOARTEA LUI

De

DIMITRE ONCIUL
Membru al Academiei Române

Ședința dela 15 Fevruarie 1918.

Inalt Preasfinţite Părinte,

Pioșilor creștini,

Mircea Vodă cel Bătrân, a cărui pomenire de 500 de ani dela moartea lui o serbăm astăzi, a ocupat tronul Basarabilor într'un timp când tânărul principat al Ţerii-Românești, după abià un secol dela intemeiere, se aflà în cea mai mare cumpănă.

Ca și trimis de Pronie, el venì atunci să ţină frânele Statului și să hotărească soarta ţerii sale și a neamului românesc, în vreme ce Semiluna musulmană își intindeà stăpânirea până la Dunăre și marea Adriatică, dărâmând rând pe rând Statele creștine ale Bulgarilor, Sârbilor și Grecilor, în cele din urmă și falnicul regat al Ungurilor, și amenințând să aducă aceiaș soartă și tinerilor principate ale Românilor din Ţara-Românească și Moldova.

Dar acì, puterea covârșitoare a Osmanilor a întâmpinat mai întâiu rezistenţa inimoasă a lui Mircea, «principe între creștini cel mai viteaz și cel mai ager», cum îl caracterizează cronicarul turcesc (după traducerea latină: «*princeps... inter Christianos fortissimus et acerrimus*»). (1)

---

(1) Leunclavius, *Historia Musulmana Turcorum de monumentis ipsorum exscripta* (1591), col. 418.

Intre cei mai de frunte luptători ai creştinătăţii în secolul său, ca şi pe urmă Stefan cel Mare şi Mihai Viteazul, câteşi trei au înscris cu spada lor -- in luptă sfântă pentru Cruce şi civilizaţie creştină, în luptă eroică pentru neatârnare — pagini în istorie care sunt fala neamului românesc.

In 32 de ani de domnie (1386 — 1418), «Mircea Vodă cel Bătrân, după nişte semne ce să văd, vrednic de laudă», — zice cronicarul nostru — «multe lucruri va fi făcut vrednice de auzit».(1)

Comemorând acì domnia lui binecuvântată, cuvine-se deci să ne reamintim vrednicele lui fapte, şi mai ales acele prin care el a strălucit ca Domn creştin şi apărător al creştinătăţii.

*

Inălţându-se pe tronul întemeiat de strămoşul său Basarab Voevod (Negru-Vodă al tradiţiei), grija lui Mircea cea mai dintâiu erà să desăvârşească şi să înzestreze fundaţiunile bisericeşti ale tatălui său Radu Voevod, mănăstirile dela Tismana, Cozia şi Cotmeana. Chiar în primul an de domnie, el le întărì moşiile şi drepturile hărăzite lor de tatăl său şi de fratele său Dan Voevod, adăugând şi altele din partea sa, şi începù să zidescă frumoasa biserica dela Cozia, pe care şi-o alese ca loc de veşnică odihnă, un monument al artei creştine şi româneşti. Vechile ei frescuri ne-au păstrat şi chipul lui zugrăvit ca ctitor, ţinând biserica, împreună cu fiul său Mihail, pe care l-a asociat la domnie.

In primul său hrisov pentru Cozia, din anul 1387, el are titlul:

«Eu cel întru Christos Dumnezeu binecredinciosul, şi binecinsti-
«torul, şi de Christos iubitorul, şi singur stăpânitorul Ion Mircea,
«mare Voevod şi Domn, cu mila lui Dumnezeu şi cu darul lui
«Dumnezeu stăpânind şi domnind toată ţara Ungrovlahiei şi părţile
«de peste munţi încă şi spre părţile tătăreşti, şi Amlaşului şi
«Făgăraşului herţeg, şi banatului dela Severin domn, şi de amân-
«două părţile de peste toată Dunărea până la marea cea mare şi
«cetăţii Dârstorului stăpânitor».(2)

(1) Cronica atribuită lui Constantin Căpitanul, ed. Laurianu şi Bălcescu, ***Magazin istoric*** I, 95 = N. Iorga, ***Istoriile Domnilor Ţării-Româneşti de Constantin Căpitanul Filipescu*** (1902), p. 12.

(2) Orginalul în Archivele Statului (trad. rom. în Condica Coziei), din care titlul şi partea relativă la stăpânirea asupra Dârstorului (=Silistrei) sunt reproduse acì (la sfârşit) în fotografie. — Ediţie: Miletič şi Agura, Дако-Ромънитѣ и тѣхната славянска писменость

Acest titlu, care se repetă în hrisoavele lui Mircea până la sfârşitul domniei lui, arată întinderea ce stăpânirea Domnului Ţerii-Româneşti aveă la acea epocă.

Părţile de peste munţi, pe care le stăpâneă cu titluri de «herţeg (lat. *dux*) al Amlaşului şi Făgăraşului», cum şi banatul Severinului, prin care se înţelegeă cetatea Severinului cu ţinutul ei, erau în stăpânirea Domnilor români încă înainte de Mircea, ca feud unguresc, sub suzeranitatea regelui Ungariei. (1)

De asemenea posesiunea «spre părţile tătăreşti» eră o stăpânire mai veche. Ea cuprindea părţile cucerite pe la mijlocul secolului al XIV-lea dela Tătari, între Ialomiţa şi marea Neagră. (2) Partea de peste Prut a acestei posesiuni, fiind unită apoi cu Moldova, a fost numită «Basarabia», ca parte ce fusese în stăpânirea Basara-

(Extras din *Sbornik* IX, Sofia 1893), p. 117 (după fotografia anexată). Mănăstirea se numiă atunci *Nucet* (editat greşit Кѫчєт); după zidirea bisericii lui Mircea, ea s'a numit Cozia, sub care nume se află mai întâiu la 1388 (Condica Coziei). Hrisovul s'a editat fără an, care lipseşte în fotografie. Originalul are a. 6895 (= 1 Septemvrie 1386—31 August 1387), scris pe margine (cum se întâlneşte adeseori şi în alte hrisoave), acum în parte alterat. In condicile mănăstirii (Arch. St.), ca şi în inventarul documentelor ei, hrisovul e trecut cu acelaş an. Hasdeu, *Istoria critică a Românilor* (1874), p. 130, îl citează după original, cu observaţia: „se citeşte foarte clar anul 6895". Aceiaş dată la Cipariu, *Archiv pentru filologie şi istorie* (1867), p. 77; *Revista istorică a Archivelor României* (Indice de documente) II (1876), p. 107; Brezoianu, *Vechile instituţiuni ale României* (1882), p. 230.

(1) Cf. studiul meu: *Titlul lui Mircea cel Bătrân şi posesiunile lui*, în „Convorbiri Literare" XXXV—XXXVII (1901—1903): Titlul, XXXV, 1010; Banatul Severinului, XXXVI, 27; Amlaşul şi Făgăraşul, p. 716; Stăpânirea feudelor ungureşti, XXXVII, 16, 209.

(2) La 1368, Ţara-Românească a Basarabilor propriu zisă se întindeă numai până la Prahova şi Ialomiţa. (Hurmuzaki-Iorga, *Documente privitoare la istoria Românilor* XV, 1). Partea spre răsărit de această linie, liberată de sub stăpânirea Tătarilor de către oştile regelui Ungariei Ludovic I, în unire cu Românii, la 1345—1346, eră socotită ca aparţinând regatului Ungariei. In 1347 se înfiinţează aci episcopatul catolic de Milcov, sub protectoratul Ungariei, ca restaurare a fostului episcopat al Cumanilor (1228—1241), distrus de Tătari. (Hurmuzaki-Densuşianu, *Documente* I 2, 4; cf. *ibid.* I, 102, 107, 429, 622). In această parte, *«circa metas regni Ungarie versus Tartaros» ibid.* I 2, 216—217 a. 1374), eră posesiunea „spre părţile tătăreşti" din titlul lui Mircea. Aci, ţinutul dintre gura Ialomiţei şi Siret, care la 1358 e arătat ca aparţinând regatului Ungariei, se găseşte la 1368 în stăpânirea Domnului Ţerii-Româneşti. (*Ibid.* I 2, 144—145 = XV, 1—2). Acest teritoriu a fost unit cu Ţara-Românească, probabil îndată după liberarea lui de sub Tătari, ca feud unguresc, cum el se prezintă şi în titlul lui Mircea, unde e numit împreună cu „părţile de peste munţi", ca posesiune exterioară, în afară de „ţara Ungrovlahiei" propriu zisă.

bilor din Ţara-Românească. (1) Numai dela 1812 încoace, numele străbun al acestui ţinut dela gurile Dunării şi ţermul mării a fost întins asupra întregii părţi moldoveneşti dintre Prut şi Nistru ce ne-a fost răpită atunci, — Basarabia căreia azi din prăpastia pierzării pare să răsară aurora mântuirii.

Posesiunea de peste Dunăre, pentru care diplomele latineşti ale lui Mircea dau titlul: «Despot al ţerii lui Dobrotici şi Domn al Dristorului» (*terrarum Dobrodicii Despotus et Tristri Dominus*), (2) cuprindeà mai mult sau mai puţin Dobrogea de astăzi cu cetatea Silistra. Ea fiind în titlul lui Mircea chiar dela începutul domniei, a fost dobândită după moartea despotului Dobrotici (între 1385 şi 1387), un dinast înrudit cu casa imperială bizantină, care stăpânise litoralul mării Negre dela gurile Dunării până lângă Mesembria (la sud de Varna). (3) Fiul acestuia, Ivanco, se află stăpânind apoi numai în partea de miazăzi, în împrejurimile Varnei, (4) pe când partea de miazănoapte a ţerii lui Dobrotici, numită apoi Dobrogea, erà în stăpânirea lui Mircea. După cronicile noastre, cum şi după o cronică bulgărească mai veche, Dan Vodă, fratele şi predecesorul lui Mircea, a fost ucis într'un răsboiu cu Şişman ţarul Bulgarilor. (5) Lupta erà, cum se pare, în legătura cu moş-

(1) După Dim. Cantemir, *Descriptio Moldaviae* (ediţia Academiei Române, 1872), p 19, „Basarabia“ cuprindeà ţinuturile: Ismail, Chilia, Cetatea-Albă şi Bugiac. Stăpânirea Basarabilor până în timpul lui Mircea se întideà acì, pe malul stâng al Dunării, până la marea Neagră (litoralul ţinutului Chiliei), hotărîndu-se „la stânga“ cu Moldova, care se întindeà de asemenea până la mare (la Cetatea-Albă). Laonicus Chalcocondylas (*Corpus scriptorum historiae Byzantinae*, ed. Bonnae), p. 77. Cf. Hasdeu, *Ist. crit.* p. 3 — 10; Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei şi Cetăţii-Albe* (1900).

(2) *Docum.* I 2, 322, 334.

(3) Jireček, *Geschichte der Bulgaren* (1876), p. 320, 324, 336. — Iorga, *Veneţia în Marea Neagră: Dobrotici*, în „Analele Acad. Rom.“ Mem S. Ist. XXXVI (1914). — Inainte de Dobrotici, litoralul pontic, cu castelele Cavarna, Cranea (= Ekrene), Kellia sau Lycostomion (= Chilia veche pe malul drept al braţului Chilia), Gerania, Drystra (= Silistra), Caliacra“, se află pe la 1320 în stăpânirea patriarhului de Constantinopole. Miklosich & Müller, *Acta Patriarchatus Constantinopolitani* I, 95 = Hurmuzaki-Iorga, *Docum.* XIV, 1. — Pe la mijlocul secolului al XIV-lea, se găseşte acì Dobrotici (*Dobrotitzas*), care fusese în serviciului imperiului bizantin, ca „strateg“, şi căruia împăratul Ioan V Paleologul îi cedă acel teritoriu în oarecare dependenţă de imperiu. Ioannes Cantacuzenus (*Corpus script. hist. Byz.*) II, 584 — 585; III, 62 — 63.

(4) Leunclavius, col. 265.

(5) Cronica lui Mihail Moxa (1620), ed. Hasdeu, *Cuvente den bătrâni* I (1878), 402: „Pre acea vreme ucise şi Şuşman domnul Şcheilor pre Dan voevod domnul rumânesc“. Faptul e trecut fără an, între evenimente dintre 1372 şi 1389. In celelalte cronici

tenirea lui Dobrotici, ocupată atunci, împreună cu cetatea Silistra ca posesiune deosebită, luată dela Șișman. (1) Tot în legătură cu posesiune transdanubiană, ca ,,Despot al țerii lui Dobrotici", Mircea aveà emblema despotatului, pajura bizantină, cum se vede la chipul lui dela Cozia.

Această întindere, peste Dunăre, până la marea Neagră și peste munți, aveà stăpânirea lui Mircea, cum arată titlul din hrisoavele lui, ca și acte privitoare la posesiunile respective. (2) Erà cea mai mare întindere de durată mai lungă ce se constată sub un Domn al Țerii-Românești.

*

Ca stăpânitor al Amlașului, Făgărașului și Severinului, sub suzeranitate ungurească, Mircea erà în strânse legături cu regele

---

românești (*Magazin istoric* IV, 233 și I, 91), uciderea lui Dan de către Șișman e pusă la 6864 (= 1356), care nu poate fi decât o transcriere greșită a anului ,sωчд (6894=1386 cauzată prin litera veche ς (scrisă mai târziu ч), care și în alte cazuri se găsește adese) ori greșit transcrisă. In cronica bulgărească (dela începutul secolului XV), ed. I. Bogdan în ,,Arhiv für slavische Philologie" XIII (1891), p. 530, se spune într'o glosă marginală: „Șișman țarul bulgăresc ucise pe Dan voevod, fratele lui Mircea voevod". Data: „în anul 6902 (= 1393) luna Septemvrie 23" ce urmează imediat nu se poate raportà decât la prinderea lui Șișman de către Turci, menționată în text (fără an, întâmplată la supunerea Bulgariei in 1393), iar nu la uciderea lui Dan, care în hrisovul succesorului său Mircea din 1387 pentru mănăstirea Tismana (Arch. St., ed. Hasdeu, *Archiva istorică* III, 191 — 193) e numit ca „răposat".

(1) După cronicele turcești, Silistra erà, pe timpul expedițiunilor făcute sub Murad I în Bulgaria (în anii 1386 și 1388), in stăpânirea lui Șișman, dela care ea ar fi fost luată atunci de Turci. Seadeddin. *Chronica dell' origine e progressi della Casa ottomana* I (1649), 138; Leunclavius, col. 273—274. — In 1387, 1390 și 1391, Silistra fiind constatată prin documente in stăpânirea lui Mircea, știrea cronicilor turcești că ea aparținea lui Șișman pare să se intemeieze pe stăpânirea acestuia înainte de 1387; iar cuprinderea ei de către Turci ar fi urmat la supunerea definitivă a Bulgariei in 1393, pusă greșit în cronicele turcești pe timpul expediției din 1388, fiind confundate aci, ca și în alte locuri, mai multe expedițiuni in una singură. Ca posesiune ce a fost luată dela Șișman, Silistra e numită, în titlul lui Mircea (,,Despot al țerii lui Dobrotici și Domn al Dristorului"), deosebit de țara lui Dobrotici. Cf. Iorga, *Chilia și Cetatea-Albă*, p. 63 — 65, și *Geschichte des osmanichen Reiches* I (1908), 259—260, unde se admite că Mircea a pierdut Silistra după data hrisovului din 1387 și a recâștigat-o înainte de actul din 1390.

(2) *Docum.* I 2, 341 a. 1391: Mircea Voevod dăruește o moșie în țara Făgărașului. N. Densușianu, *Monumente pentru istoria țerii Făgărașului* (1885), p. 8 a. 1511, p. 34 a. 1663: confirmări de donațiuni făcute de Mircea Voevod în țara Făgărașului. — In hrisovul din 1387 pentru mănăstirea Cozia, Mircea poruncește căpeteniilor cetății Dârstorului să respecte și să păzească dreptul pescuitului în bălțile din împrejurime, conferit mănăstirii. (V. reproducția fotografică).

Ungariei Sigismund de Luxemburg, margrav al Brandenburgului, dela 1410 și împărat al Germaniei. Bunele lor relațiuni n'au fost turburate niciodată în tot timpul domniei lui Mircea, care în alăturarea sa la puternicul vecin din apus găseà cel mai sigur razem contra pericolului amenințător din răsărit. Aceste legături firești au mai fost întărite și printr'un tractat de alianță defensivă și ofensivă contra Turcilor, incheiat între Sigismund și Mircea, în Martie 1395, la Brașov. (1)

Prin mijlocirea Domnului Moldovei Petru Mușat, amicul și aliatul său din țara-soră, Mircea încheiè, în 1390, și o alianță cu regele Poloniei, înnoită repetat în anii următori. (2) Erà o alianță de asigurare ce aveà în vedere atât apărarea contra unor eventuale încercări ale regelui Ungariei de a supune suzeranității sale Țara-Românească și Moldova, vechi năzuințe unguresti, cât și apărarea reciprocă contra ori-cărui dușman.

Prin aceste legături și alianțe, prevăzătorul Domn al Țerii-Românești se pregăteà să înfrunte cumplita furtună ce-l amenințà din partea lui Baiazit sultanul Osmanilor, supranumit „Fulgerul".

El provacase mânia acestuia, venind în ajutor Sârbilor în nenorocita bătălie dela Câmpul-Mierlelor din 1389, unde oastea creștină, condusă de Lazăr cneazul Sârbilor, fu învinsă de Turci, Lazăr căzând pe câmpul de luptă. (3) Serbia învinsă se închină învingătorului, supunându-se suzeranității turcești, cu îndatorirea de a plătì tribut și de a servì cu trupe auxiliare în oastea sultanului.

Sub aceiaș suzeranitate se închinase mai înainte Bulgaria, cum și Ivanko fiul lui Dobrotici. Dar în 1393, Bulgaria lui Șișman fu prefăcută în provincie turcească, țarul ei fiind detronat și aruncat în închisoare, unde se sfârșì. Stăpânirea nemijlocită a sultanului se întindeà acum până la Dunăre, în hotar cu Țara-Românească.

În anul următor, Baiazit Fulgerul trecù Dunărea, ca să îngenuche și pe Mircea sau să-l zdrobească. La Rovine, lângă Craiova, s'a dat memorabila bătălie din 10 Octomvrie 1394, unde Mircea— după mărturii sârbești, bulgărești, bizantine, italienești-raguzane și

(1) *Docum.* I 2, 359.

(2) *Ibid.*, p. 315 a. 1389; p. 322 — 323 a. 1390; p. 334 a. 1391; p. 824 a. 1403; p. 472 a. 1411.

(3) Seadeddin I, 142, după care „principii Valahiei și Bogdaniei (= Moldovei)" au luat parte ca aliați ai Sârbilor. Leunclavius, col. 287, menționează numai „Valahi" între aliați.

românești — a învins pe Baiazit. (1) „Și fu răsboiu mare cât se întunecà văzduhul de mulțimea săgetelor“, — zice cronicarul nostru, —„așà de se vărsà sânge mult cât erà văile crunte“, — „și mai pierdù Baiazit oastea lui cu totul“. (2)

Mircea singur cu Românii săi, fără niciun ajutor din altă parte, a repurtat această învingere, în lupta sfântă ce a întreprins pentru creștinătate.

In primăvara următoare, regele Ungariei Sigismund îi venì în ajutor, conform alianței încheiate atunci, ca să susțină pe aliatul său, în acelaș timp și vasalul său pentru posesiunile de peste munți, contra nouelor atacuri, când oastea turcească a înaintat până la capitala Argeș. (3) In Maiu 1395, amândoi împreună repurtară o

---

(1) Analele sârbești, ed. Stojanovic, în *Glasnik* LIII (1883), p. 75, și în *Spomenik* III, (1890), p. 126, 132, 140. — Cronica bulgărească, ed. Bogdan, p. 530. — Phrantzes (*Corpus script. hist. Byz.*), p. 82. — Cronica lui Moxa, p. 402. — Cronicele Țerii-Românești (*Magazin istoric* IV, 233 și I, 95) pun bătălia „pe Ialomița“, probabil după o localitate Rovine din acea parte, confundată cu localitatea cu acelaș nume (*rovină* = văgăună mlăștinoasă) din analele sârbești. Cf. Mihail Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor*, ed. Iorga (1902), p. 496: „la Rovine de pe Ialomița“. Tunusli, Ἱστορία τῆς Βλαχίας (1806), p. 126, 247, (trad. Sion, *Istoria Țerii-Românești*, p. 67, 129), ca și „Anonimul românesc“ citat de Șincai, *Chronica Românilor*, a. 1383, unde „Rovina“ e localizată „în județul Ialomiței“. — După Mauro Orbini, *Il regno degli Slavi* (1601), p. 279 și Luccari, *Copioso ristretto degli annali di Rausa* (1605), p. 72, locul bătăliei, numit în analele sârbești „la Rovine“, în cântece populare sârbești, „Urvina“ (Hasdeu, *Originile Craiovei*, în „Columna lui Traian“ VIII, 668), unde a căzut Marco Kralevici, erà „lângă orașul Craiova“. — Xenopol, *Istoria Românilor* II (1889), 110, pune greșit bătălia dela Rovine la sfârșitul domniei lui Mircea, sub sultanul Mohamed I (1413 — 1421), iar în *Histoire des Roumains* I (1896), 258, la 1396, după bătălia dela Nicopole. Analele sârbești contemporane dau data precisă de 10 Octomvrie 6903 (=1394); cronica lui Moxa și unele anale sârbești dau anul 6903 fără lună; iar cronica bulgărească pune aceiaș bătălie, fără an, între 1389 și 1395. Cu aceste mărturii concordă și Phrantzes, care pune expediția neizbutită a lui Baiazit contra lui Mircea înainte de bătălia dela Nicopole.

(2) Cronica lui Moxa, l. c. Asemenea în cronica bulgărească, l. c.

(3) Leunclavius, col. 320: in loco quem Turci tam Arcas, quam Artzes nominant... Seadeddin I, 165: ad una Montagna (ceea ce corespunde cu regiunea muntoasă dela Argeș). In ambele cronici, această expediție a lui Baiazit în Țara-Românească e pusă la anul hegirei 793 (= 1391), care dată eronată a fost admisă și în publicațiunile asupra istoriei imperiului otoman ca și în istoriografia noastră. Expediția nu se puteà face decât după supunerea definitivă a Bulgariei în 1393, când ea este constatată și prin mărturii contemporane. După cronicile turcești, ea a urmat după ce Mircea atăcase pe Turci, trecând Dunărea, unde a pustiit o parte de țară și a omorît un număr mare de musulmani. Motivul acestei incursiuni erà, cum se va vedeà mai jos, ocuparea posesiunii transdanubiene a lui Mircea de către Turci, după supunerea Bulgariei. In urma cruntei lupte dela Rovine, pe care cronicile turcești o trec sub tăcere, Mircea, slăbit

nouă învingere asupra Turcilor, la Turnu-Măgurele, în fața Nicopolei. (1)

---

prin pierderile suferite și atacat de nou la Argeș, a fost nevoit să se retragă în Ardeal, iar Turcii puseră în domnie pe un pretendent Vlad ca vasal turcesc. Cronica bulgărească, după ce povestește lupta pe care analele sârbești o pun la Rovine, unde „mulți Turci au perit,... așà de se spăriè însuș Baiazit și fugì“, adauge: „deci puse pe unul din famila domnitoare (властѣль = ἄρχων, *princeps*) să domnească în țară, iar Mircea fugì în părțile ungurești“. Această mărturie contemporană se confirmă și prin documente, după care Mircea a fost pe atunci în Ardeal, unde la 7 Martie 1395 încheiè alianța cu Sigismund contra Turcilor, și s'a restabilit în domnie cu ajutorul acestuia. *Docum.* I 2, 359, 431; *Codex diplom. patr. Hungaricus* VII, 438. Voevodul impus de Turci ca vasal turcesc erà Vlad, constatat pe urmă ca uzurpator și pretendent la domnie (*Docum.* I 2, 374), care a fost învins de oastea ungurească ce a venit în ajutor lui Mircea (1395), apoi prins și dus în Ungaria (1396). *Docum.* I 2, 383—384, 395—396 (unde luptele cu „Vlahii“, și atacul făcut asupra lui Sigismund la întoarcere privesc pe partizanii lui Vlad, nu pe Mircea, cum greșit s'a crezut); Wenzel, *Stibor Vajda.* în „Értekezések a történelmi tudományok köréből“ IV (1874), p. 99—101. — E fals că în acest răsboiu cu Turcii, pus greșit la 1391, Mircea a fost „bătut și prins de ei și surgunit la Brusa în Asia, de unde Turcii îl liberează după ce consimte a le închinà țara și a le plătì tribut“ (Xenopol, *Ist. Rom.* II, 93—94; *Hist. d. Roum.* I, 255). In *Viața S-tei Paraschive*, pe care se întemeiază această aserțiune fantastică, e vorba de țarul bulgar dela Vidin (Srațimir, fratele lui Șișman, după cronica bulgărească și analele sârbești, prins de Turci la 1398), nu de Mircea. Cf. Kalužniacki, *Zur älteren Paraskevalitteratur* (Extras din „Sitzungsberichte der k. Akademie der Wissenschaften“ Ph.-H. Cl. CXLI, Wien 1899), pag. 84. — Tributul românesc pe care cronicile turcești îl pun în timpul acesui răsboiu nu poate fi atribuit decât lui Vlad.

(1) Data expediției, în timpul căreia murì soția lui Sigismund, la 17 Maiu 1395, e constatată și prin diplomele acestuia. Ultima diplomă a lui Sigismund, dată în Ungaria înainte de expediție, este din 8 Maiu 1395, iar cea dintâiu după întoarcere este din 26 Iulie acelaș an; la 6 Iulie, el erà încă la Câmpulung. Deci între 8 și 17 Maiu 1395 Sigismund a intrat în Țara-Românească, iar între 6 și 28 Iulie el s'a întors în regatul său. Cf. A. Huber, *Die Gefangennehmung der Königinnen Elisabeth und Maria von Ungarn, und die Kämpfe K. Sigismunds gegen die neapolitanische Partei und die übrigen Reichsfeinde in den Jahren 1386—1395*, în «Archiv f. oesterr. Gesch.» LXVI (1884), 541 ș. u.— În timpul răsboiului în care a fost învins Baiazit, început cu bătălia dela Rovine și sfârșit cu înfrângerea Turcilor la Turnu-Măgurele (pe atunci Nicopolea-mică, *Nicopolis minor)*, au căzut (după analele sârbești, cronica bulgărească și cronica lui Moxa) principii sârbi Marco Kralevici și Constantin Dragaș, care erau în armata turcească. Mauro Orbini și Luccari numesc numai pe Marco Kralevici, căzut în lupta întâmplată «lângă, orașul Craiova» (la «Urvina», după cântece populare sârbești), unde fu înfrânt *(rotto)* Baiazit. Se știe că Constantin Dragaș a murit în ziua de 17 Maiu 1395. Miklosich, *Monumenta Serbica*, p. 227; Miklosich & Müller, *Acta Patriarchatus Constantinopolitani* II, 260 (Act din Octomvrie 1395, din care reiese că Constantin erà atunci mort de trei luni trecute și trăià cu șease luni mai înainte; deci el murise între 1 Aprilie și 31 Iulie ceea ce concordă cu data de 17 Maiu din *Monumenta Serbica).* Cf. Litzica, *Din domnia lui Mircea-Vodă,* în «Conv. Lit.» XXXV (1901), p. 366, unde pe acest temeiu se sus-

Aceste succese încurajară pe Sigismund să întreprindă, în anul următor, expediția cruciată ce o pregăteà pentru a scoate pe Turci din Europa. Oastea creștină reunită în acest scop se compuneà din Unguri, Germani, Francezi, Englezi, Italieni, Boemi, Poloni, la care s'a alăturat Mircea cu Românii. (1) Mândra oaste, în care erà floarea Occidentului creștin, cu burgravul de Nüremberg comite de Zollern, străbunul dinastiei Hohenzollern, număra la 60.000 de oameni călărime, cu 40.000 pedestrime, pe lângă o flotilă armată. Erà prima dată când călărașii și arcașii români legau frăție de arme cu cavalerii împlătoșați ai Occidentului german-latin.

In Septemvrie 1396, oastea creștină ajunse la Nicopole. Acì o întâmpină Baiazit.

După un scriitor german care se află în oaste, Mircea a cerut ca el cu Românii să înceapă lupta. (2) Această propunere a fost susținută și de Sigismund cu generalii unguri, în consiliul de răsboiu. (3) Motivul erà că Mircea cunoșteà mai bine felul de luptă al Turcilor. Dar cavalerii francezi reclamau pentru dânșii onoarea primului atac.

Francezii, intrând cei dintâi în luptă, au obținut dela început oarecari succese; dar înaintând prea repede, s'au depărtat prea mult de grosul armatei, și căzând în cursa ce li s'a întins prin retragere simulată, au fost sdrobiți cu desăvârșire. Sigismund venind cu restul

---

ține că bătălia dela Rovine s'a întâmplat la 17 Maiu 1395, când Sigismund a venit în ajutor lui Mircea. După mărturiile cunoscute, nu putem însă admite mai mult decât că în acea zi a murit Constantin, căzând în luptele întâmplate atunci în Țara-Românească pe timpul expediției lui Sigismund. Cu privire la moartea lui Marco Kralevici, căzut «lângă Craiova», la «Urvina» = Rovina, nu avem decât data analelor sârbești pentru bătălia dela Rovine, 10 Octomvrie 1394 (dată fixată, poate, chiar după ziua morții lui). Marco și Constantin murind in acelaș răsboiu, care a durat din Octomvrie 1394 până în Maiu 1395, ambii principi au fost numiți împreună în analele și cronicele respective, deși au căzut în lupte diferite. Ori-și-cum, memorabila învingere dela Rovine, lângă Craiova, despre care mărturiile ungurești nu fac nici o mențiune și pe care toate celelalte mărturii o atribue lui Mircea singur, nu puteà să fie repurtată de Mircea la 17 Maiu 1395, cu ajutorul lui Sigismund, care n'a intrat în țară decât după 8 Maiu. Cf. ***Titlul lui Mircea cel Bătrân***, «Conv. Lit.» XXXVII, 215—216.

(1) Chalcocondylas, p. 69, 75. — Aschbach, *Geschichete K. Sigmunds*, I (1838), cap. V. — Delaville le Roulx, *La France en Orient au XIV-e siècle*, I (1886), livre III: Nicopolis 1396 (cu bibliografia completă). — Regele Carol I, ***Nicopole***, în „Analele Acad. Rom." Mem. S. Ist. XXVI 1904). — Iorga, ***Gesch. d. osman. Reiches*** I.

(2) ***Hans Schiltbergers*** *Reisebuch*, ed. Langmantel (1885), p. 3.

(3) Aschbach, *op. cit.* I, 102, — Delaville le Roulx, *op. cit.* I, 261.

armatei nu mai puteà să repare nenorocirea. Oastea creștină suferì o grea înfrângere.

Spre a se răsbunà asupra lui Mircea pentru participarea lui la acest războiu nenorocos pentru creștini, Baiazit, încă în anul după bătălia dela Nicopole, trecù Dunărea în Țara-Românească. Dar acì el întâmpină o vitejească rezistență, așà încât fu nevoit să se întoarcă fără izbândă. (1)

Ce frumos și adevărat tot-odată caracterizează Eminescu eroica luptă a lui Mircea, făcându-l să vorbească falnicului sultan astfel:

„Eu îmi apăr sărăcia şi nevoile şi neamul !
Şi de-aceea tot ce mişcă'n ţara asta, riul, ramul;
Mi-e prieten numai mie, iară ţie duşman este;
Duşmănit vei fi de toate, făr' a prinde chiar de veste.
N'avem oşti, dară iubirea de moşie e un zid
Care nu se'nfiorează de-a ta faimă, Baiazid !"

*

După o a patra izbândă, repurtată — cum arată o mărturie contemporană — asupra unei oști turcești ce năvălì în țară la 1400, (2) Mircea făcù, în cele din urmă, pace cu Turcii. El se învoí să plătească tribut, garantându-i-se autonomia și integritatea țerii, cu dreptul de alegere a Domnului dintre fiii de Domni ai dinastiei naționale, după vechiul obiceiu al pământului.

In acelaș timp, îi fu retrocedată posesiunea transdanubiană, Dobrogea cu Silistra, care fusese ocupată de Turci în luptele după supunerea Bulgariei în 1393. (3) După această dată, ea nu se mai

(1) Chalcocondylas, p. 79 — 80 (după bătălia dela Nicopole). — După Leunclavius, col. 332 — 333, Baiazit ar fi fost învingător în această expediție, ceea ce se desminte prin mărturia irecuzabilă a lui Chalcocondylas. — Dlugosz, *Historia Polonica*, ed. Przezdziecki III (*Opera omnia* XII), 514, pune în iarna după bătălia dela Nicopole o incursiune turcească în Ungaria.

(2) Iorga, *Acte și Fragmente* III (1897, p. 4—5. Cf. *Docum.* I 2, 429. In legătură cu această luptă ar fi şi ostilităţile lui Mircea cu Baiazit (pe la 1400), menţionate într'un raport din 1402. Iorga, *Notes et Extraits* I (1899), 116—117.

(3) Odată cu supunerea definitivă a Bulgariei, pusă în cronicile turcești la 1388 (în loc de 1393), Leunclavius, col. 276, menţionează şi ocuparea posesiunii transdanubiene a lui Mircea, cu Silistra. El zice: «Zistova capta, processit ulterius cum exercitu versus illas *arces et castella quae olim Transalpini Valachi Danubium traiicentes occupaverant* in Bulgaria; et nullo labore, praesidiariis in captivitatem abductis, *omnia recuperavit*». Despre ocuparea Silistrei, col. 273 — 274. In cele următoare însă (col. 325), el pune ocuparea Silistrei de către Baiazit la anul hegirei 795 (=16 Noemvrie 1392—

află în titlul din hrisoavele lui Mircea până pe la 1403, când ea reapare iarăș în titlul lui, mai întâiu sub forma de «Domn al multor cetăți turcești», (1) apoi cu vechiul titlu dela începutul domniei. (2)

4 Noemvrie 1393), deci pe timpul supunerii și încorporării Bulgariei. Aceeiaș dată, el o dă și în *Annales Sultanorum Othmanidarum* (1596), p. 15: «Silistriam et Empolim sue subiecit imperio: quod quidem accidit anno 795».

(1) *Docum.* I 2, 825. Scrisoarea lui Mircea către regele Poloniei Vladislav, din Giurgiu 10 August, fără an. Tot din Giurgiu este și actul din 16 Septemvrie 1403 prin care Mircea reînnoește alianța cu regele Poloniei (*ibid.* p. 824); aci el poartă titlul cel scurt, fără posesiunile de peste munți și de peste Dunăre (ca în scrisoarea de mai sus), care lipsesc și în tractatul de alianță cu acelaș rege, din 17 Maiu 1411 (*ibid.* p. 472), dat în Giurgiu (*Joriow*, nu *Imoiow*, cum s'a editat). Din scrisoarea fără an se vede că în timpul din urmă, pe când Mircea era încă în raporturi ostile cu Turcii, a fost oarecare neînțelegere între dânsul și Vladislav, ceea ce concordă cu încordarea constatată printr'un act din 1395 (*ibid.* p. 817), unde voevodul Țerii Românești e numit, alături de regele Ungariei, între dușmanii lui Vladislav. După acest criteriu, scrisoarea pare să fie anterioară actului din 16 Septemvrie 1403 prin care s'a reînnoit alianța (probabil din acelaș an, cum se va vedea mai jos). Faptul că în scrisoare, ca și în tractatul din 1411, Mircea numește pe Vladislav ca «rudă»—ceea ce, după Xenopol, *Ist. Rom.* II, 107, ar fi de explicat prin căsătoria lui Alexandru cel Bun cu Ringala, «sora» (= vara) lui Vladislav—nu poate avea acest temeiu, deoarece căsătoria cu Rigala a urmat după 2 Noemvrie 1418 (6926 poate fi și 1417), data morții primei soții Ana, cum arată inscripția de pe mormântul acesteia. Melchisedec, *Notițe istorice și archeologice* (1885), p. 62. Cf. Iorga, *Relațiile cu Lembergul* (1900), p. 7 a. 1419: se trimet daruri soției lui Alexandru (Ringala). Dar Alexandru era înrudit cu Ringala, cum se știe, «tertio [consanguinitatis] et affinitatis gradu», ceea ce a fost motivul canonic pentru divorțul lor (1420). Dacă înrudirea lui Mircea cu Vladislav, ca «consanguini» (*consanguinitatis fraternitas*), ar fi de explicat prin mijlocirea lui Alexandru (ca presupusă rudă a lui Mircea), pe timpul domniei căruia, în adevăr, ca tocmai este constatată (nu și mai înainte, la încheierea tractatelor de alianță din 1390 și 1391), atunci ea ar putea să fie în legătură cu înrudirea lui Alexandru cu Ringala, deci și cu Vladislav, înainte de căsătoria lui cu dânsa. Aceasta conjectură ar avea mai multă probabilitate decât o «consanguinitate» directă între Mircea și Vladislav, pentru care nu găsim niciun punct de sprijin în mărturiile cunoscute.

(2) Venelin, Влахо-болгарскія или Дако-славянскія грамоты (1840), p. 22 = Miletič și Agura *op. cit*, p. 119 a. 6915 (=1406) Noemvrie 23. — Miletič și Agura, p. 119—121 a. 6917 (= 1409 = Venelin, p. 18—19, și Hasdeu, *Arch. ist.* I. 97, cu anul greșit 6907 (=1399) în loc de 6917 (originalul în Arch. St., cu a. ѕѰзі având ultima literă spălăcită, însă totuși vizibilă). — I. Bogdan, *Documente privitoare la relațiile Țerii-Românești cu Brașovul și cu Țara-Ungurească* (1905), p. 3 a. 1413. — I. Bogdan, *Un hrisov al lui Mircea cel Bătrân*, în «Analele Acad. Rom.» Mem. S. Ist. XXVI (1903), p. 4 a. 1415. — Inedite, în Archivele Statului și în colecția Acad. Rom., fără dată; unul din 6898 (=1389) Septemvrie 4, în Condica veche a Coziei I, f. 145. — Fotino, Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας III (1819, 370 (trad. Sion, *Istoria generală a Daciei* III, 217), citează titlul întreg după un hrisov al lui Mircea din 6901 (=1393), azi necunoscut, cu adausul: «și al tuturor țerilor și orașelor până la hotarul Adrianopolei» Cf. *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 496, Tunusli, l. c.

Cum se vede, ea i-a fost restituită la încheierea păcii, în schimbul tributului. Ultima dată, ea se află încă în titlul fiului său Mihail, urmaș în domnie (1418 — 1420), (1) sub care a fost pierdută în răsboiu cu Turcii, (2) până la recucerirea ei în răsboiul Independenței.

Capitulațiunea lui Mircea (pusă la anul hegirei 805 = 1402 d. Chr., în concordanță cu data când posesiunea transdanubiană reapare în titlul lui) a format baza legăturilor ulterioare ale Țerii-Românești cu Poarta otomană. (3) Erà o înțelegere de bună voie,

și «Anonimul românesc» l. c., unde se spune că Baiazit, bătut la Rovine, «a fost alungat până la hotarele Adrianopolei». (După supunerea Bulgariei în 1393, stăpânirea lui Mircea se hotărea cu imperiul otoman, a cărui capitală erà Adrianopole.) Intre 1393 și 1406 sunt cunoscute numai acte fără posesiunea transdanubiană în titlu (afară de cel din 10 August fără an, în tot cazul, anterior celui din 1406). Cf. *Titlul lui Mircea cel Bătrân* «Conv. Lit.» XXXV, 1012—1013.

(1) In *Cronologia tabelară*, ed. Iorga, *Operele lui Constantin Cantacuzino* (1901), p. 22, se citează un hrisov din 10 Iulie 6926 (=1418) în care Mihail are titlul tradus de autor: «Domnul Țării-Rumănești și munților, și către țara tătărască, și amândouă părțile de dincoace și peste Dunăre, și până la Poarta de hier, și până la marea Neagră». Intr'un hrisov pentru mănăstirea Cozia, cu data 6927 (=1419), in care numele original *Mihail* a fost ras și înlocuit cu *Radul* (după timp, Radul II Praznaglava, rivalul lui Dan II, succesorul lui Mihail), cunoscându-se incă urmele numelui Михаилх în monogramă (aproape toate literele) ca și în text (un rest din χ), Mihail are titlul întreg al tatălui său Mircea. Originalul în Arch. St., reprodus în fotografie la Hasdeu, *Negru-Vodă* (1898). Cf. scrierea mea: *Originile Principatelor Române* (1899), p. 202—205. — Intr'un hrisov al lui Radu II din 1 Iunie 1421 (trad. rom. în Condica veche a Coziei I, f. 249), se află în titlu: «și preste Dunăre până la marea cea mare», sub care formă nu e sigur dacă se poate înțelege acì posesiunea transdanubiană («de amândouă părțile de peste toată Dunărea până la marea cea mare»).

(2) După cronicile turcești, cetățile Isaccea și Ienisala (în Dobrogea) au fost ocupate de Turci în expediția făcută sub Mohomed I (1413—1421) în Țara-Românească, pe care ele o pun la a. 819 (=1416), când Turcii au avut și lupte cu Ungurii, atăcând Severinul. Seadeddin I, 344; Leunclavius, *Hist.*, col. 473.—Luptele dela Severin s'au întâmplat însă la 1419—1420, când Ungurii l-au ocupat spre a nu-l lăsà să cadă în mânile Turcilor, care combăteau pe Mihail, susținut de Unguri și căzut în aceste lupte. In Octomvrie 1419, Sigismund erà la Orșova, cu oastea ce luptà atunci contra Turcilor. La 20 Iulie 1420, Severinul se află în mânile Ungurilor, după lupte cu Turcii. *Docum.* I 2, 512.—Cum se va vedeà mai jos, cronicarii turcești confundă (ca și în alte cazuri) într'o singură expediție, pusă la 1416, trei expedițiuni făcute în Țara Românească sub Mohamed I (la 1413, 1416 și 1419).

(3) Fotino, *op. cit.* III, 369 (216); D. A. Sturdza și Colescu-Vartic, *Acte și Documente* I (1900), 1—2. «Hati-humaiunul» sau «tractatul» publicat acì, după un text pe care Fotino l-a primit dela Alexandru Văcărescu (copiat, cum zice, de tatăl său Enache Văcărescu, «după condicile împărătești, pe când se aflà la Constantinopole»), are data: «anul 805 în luna Rabiul evvel (=Rabi el avvel)», care corespunde cu a. d. Chr. 1402 (29 Septem-

nu o închinare impusă prin învingere. In acest chip, înțelepciunea

---

vrie—28 Octomvrie). Această dată, Fotino o socotește greșit 1393 d. Chr., iar în *Acte și Docum.* se admite a. 1391 (după cronicile turcești).—Cronicile Țerii-Românești nu au cunoștință de închinarea lui Mircea; ele spun că Laiotă Basarab (pus la 1460—1477, înloc de 1474—1477) «au închinat țara Turcilor». Cf. *Docum.* IV 2, 42 a. 1601 (unde se arată aceiaș epocă pentru începutul suzeranității turcești). Mihai Cantacuzino, *Genealogia Cantacuzinilor*, p. 61—62 (după actele prezentate la congresul din Focșani în 1772, *ibid* p. 495—496), pune începutul «haraciului» plătit de Mircea, fără an, înainte de bătălia dela Rovine; de asemenea autorul *Istoriei Țerii-Românești*, publicată în traducere grecească de Tunusli, p. 126, 246—247 (trad. Sion, p. 66—67, 129), și «Anonimul românesc» citat de Șincai, a. 1383. După biruința dela Rovine, se spune în actele dela Focșani ca și la Tunusli, «țara a rămas iară slobodă până în zilele lui Laiotă Vodă Basarabă»; iar M. Cantacuzino zice că Mircea a reinnoit haraciul în domnia lui Mohamed (cum spun și cronicile turcești). D. Cantemir, *Istoria imperiului otoman*, trad. de I. Hodoș (ediția Acad. Rom. 1876), p. 98, și Enache Văcărescu, *Istoria împăraților otomani*, ed. Papiu Ilarianu, *Tezaur de monumente istorice* II (1863), 255, pun închinarea Țerii-Românești și începutul tributului în domnia lui Mohamed I, la a. 820=1418 (1417/8).—Despre «hatihumaiunul» publicat de Fotino, Văcărescu (care l-ar fi copiat din condicile împărătești. nu face nicio mențiune în *Istoria împăraților otomani* (scrisă la 1788—1794). Abstracție făcând de textul capitulațiunii, a cărui autenticitate e dubioasă, data preciză 1402 Octomvrie are totuși multă probabilitate. Ea concordă cu datele contemporane ce avem asupra relațiunilor lui Mircea cu Turcii, cum și cu situația de atunci a imperiului otoman. Cronicarul bizantin Phrantzes (care a sfârșit a scrie cronica sa în 1478), relatând răsboiul lui Mircea cu Baiazit înainte de bătălia dela Nicopole, zice: «Mai pe urmă (ὕστερον) ei încheind pact (σύμβασις=tractat, pact, învoială), Mircea a promis să-i deà tribut, și au făcut pace, și el (Mircea) a primit mult loc din părțile lăsate ale Bulgariei și Serbiei» (p. 82). Părțile primite peste Dunăre, la încheierea pactului, concordă întocmai cu stăpânirea «multor orașe turcești», sub care denumire reapare mai întâiu posesiunea transdanubiană în titlul lui Mircea (pe la 1403), după capitulațiune. Aceasta s'a încheiat negreșit după ostilitățile constatate la 1400, când Mircea încă nu erà tributar, și înainte de amestecul lui în luptele pentru succesiune a fiilor lui Baiazit, după moartea acestuia (1403). In Octomvrie 1402, data «hati-humaiunului», Baiazit se află în captivitatea lui Timur (după înfrângerea suferită la Angora, în Iulie 1402); în Europa îi ținea locul fiul mai mare Soliman, iar în Asia, fiul mai mic Mohamed. In asemenea împrejurări, Soliman, amenințat de Timur și nevoit să-și asigure pacea din partea vecinilor din Europa, încheiè un tractat de pace și amicie cu împăratul Manuil, retrocedându-i aproape toate părțile grecești ce Baiazit le cucerise dela Bizantini. Asemenea politică, el a urmat, cum se vede, și față de Mircea, încheind cu dânsul capitulațiunea și retrocedându-i posesiunea transdanubiană. După Phrantzes, pactul pentru plata tributului s'a încheiat câtva timp după expediția neizbutită a lui Baiazit contra lui Mircea. Chalcocondylas face mențiune de tributul lui Mircea mai întâiu la începutul domniei lui Mohamed I (p. 183). Ce privește mărimea tributului, «hati-humaiunul» ca și actele din 1772 (după care și M. Cantacuzino, «Anonimul românesc» și Tunusli) dau suma de 3000 de «bani roșii» (poate o traducere greșită pentru *galbeni*, în care monetă se socotește pe urmă tributul).

prevăzătoare a lui Mircea a căutat să asigure viitorul ţerii sale de către o fatală supunere prin arme.

Aceiaş măsură înţeleaptă a luat apoi şi Stefan cel Mare pentru Moldova, la sfârşitul glorioasei sale domnii. Astfel, pe când celelalte State creştine din sud-estul Europei au căzut victimă cumplitei furtuni musulmane, principatele româneşti le-au supraveţuit în greaua luptă, urmându-şi fără întrerupere o vieaţă politică a lor proprie şi stând timp îndelungat în fruntea creştinătăţii ortodoxe, drept scut al bisericii Răsăritului şi adăpost al tradiţiunilor ei.

Ca Domn tributar, Mircea a mai avut ostilităţi cu Turcii, susţinând pe un fiu al lui Baiazit, Musa, contra fraţilor lui, în luptele pentru succesiune după moartea tatălui lor. (1) Fratele cel mai tânăr, Mohamed, ieşind învingător din aceste lupte, a trimis în 1413 oastea sa contra lui Mircea. Rezultatul acestei expediţiuni a fost, cum spun cronicile turceşti, că Mircea s'a învoit să plătească tributul ce datoreà pe trei ani ; în acelaş timp, s'au „ratificat condiţiunile şi capitulaţiunile păcii", fiind reînnoită capitulaţiunea anterioară. (2)

Cronicile mai înregistrează o expediţie turcească în Ţara-Românească la 1416. Pe atunci, Mircea dăduse ospitalitate unui pretendent fals la moştenirea lui Baiazit, cum şi unui fost amic a lui Musa, învăţatului Bedreddin, care făceà propagandă pentru o reformă a Islamului, combătută de Mohamed. Amândoi căutând şi găsind adăpost la Mircea, această împrejurare a dat motivul pentru ultimul său răsboiu cu Turcii. (3) Ca pradă făcută atunci în Ţara-Românească, cronicarul turcesc arată, în stilul înflorit al orien-

(1) Chalcocondylas, p. 170—171, 174. — Ducas (*Corpus script. hist. Byz.*), p. 88.—Seadeddin I, 269, 301. — Leunclavius, *Hist.*, col. 418, 432—433; *Annales*, p. 20. — Cronica bulgărească, p. 535.—Moxa, p. 404.—Zinkeisen, *Gesch. d. osman. Reiches* I (1840), 427 ş. u.

(2) Chalcocondylas, p. 183. — Leunclavius, *Hist.*, col. 463—464; *Annales*, p. 22. — Seadeddin I, 343—344, confundă această expediţie (pusă de Chalcocondylas şi Leunclavius la începutul domniei lui Mohamed, în 1413) cu alta din 1416. — Ducas, p. 97, numeşte între solii care au venit să depună omagiu lui Mohamed, la începutul domniei acestuia în Europa, şi pe cei din «Vlahia», ceea ce nu puteà să fie decât după expediţia în Ţara-Românească. Tributul datorit pe «trei ani» (după Seadeddin) şi reinnoit atunci, se vede că nu fusese plătit sub Musa (1410—1413).

(3) Ducas, p. 121. — Leunclavius, *Hist.*, col. 465, 473; *Annales*, p. 23. — Seadeddin I, 343—344, 354. — Iorga, *Acte şi Fragmente* III, 6-7. — Chalcocondylas, p. 217, menţionează o expediţie în Ţara-Românească la sfârşitul domniei lui Mohamed, care ar coincide cu cea făcută în 1419 contra lui Mihail, confundată în cronicile turceşti cu cea pusă la 1416. — Cf. Iorga, *Gesch. d. osman. Reiches* I, 375, unde expediţia e pusă la 1417.

talilor, „feciori mândri ca soarele și fete drăgălașe ca trandafirii": (1) așà erà apreciată rassa românească.

Atâta rezultat, pe lângă tributul obținut de bună voie, înfricoșata putere a Osmanilor avù în cinci răsboaie contra lui Mircea, Domnul român pe care ei au învățat a-l prețuì ca „principe între creștini cel mai viteaz și cel mai ager".

*

Cum prin răsboaiele sale pentru apărarea țerii și credinței, domnia lui Mircea e însemnată și prin faptele păcii. Solicitudinea lui pentru Biserică, pe atunci singurul adăpost și singura susținătoare a culturii sufletești; solicitudinea lui pentru prosperitatea și organizarea țerii înăuntru, cum și pentru relațiile politice și comerciale cu Statele dimprejur;(2) solicitudinea lui părintească pentru popor și oaste, în lunga și înțeleapta lui domnie, a dat tânărului principat acea consolidare înăuntru și acea putere de rezistență în afară care l-au făcut să se poată menține și în furtunile următoare.

Nici el n'a fost om fără de păcate. Dar din depărtarea secolelor nu pătrunde decât reflexul luminos al faptelor prin care el a strălucit în domnie, și care au rămas strălucitoare pentru toate timpurile.

Acum 500 de ani, în ziua de 31 Ianuarie 1418, s'a închis pentru vecie ochiul ager și prevăzător al marelui Voevod și Domn, (3) erou al neamului românesc și al creștinătății, trecut la nemurire. Din mormântul său dela Cozia, umbra lui ne însuflețește, îndemnându-ne la faptele iubirii de țară și ale tăriei de credință, virtuți

(1) Sadeddin I, 344. Cf. Ducas, p. 157. Poate să privească și expediția din 1419.

(2) Privilegii comerciale pentru negustorii poloni și Brașoveni. Kalužniacki, ***Dokumenta moldawskie i multańskie*** (1878), p. 8, 22; I. Bogdan, ***Documente privitoare la relațiile Țerii-Românești cu Brașovul și cu Țara-Ungurească***, p. 3, 36.

(3) Analele sârbești, ed. I. Bogdan, în «Archiv f. slav. Philol.» XIII, 521, și în «Analele Acad. Rom.» (***Letopisețul lui Azarie***) Mem. S. Ist. XXXI (1909), 130 (74): a. 6926 (=1418) Ianuarie 31. Alte anale sârbești, în ***Spomenik*** III, 155, și Moxa, p. 404, dau a. 6926 fără lună; ***Spomenik*** III, 140: a. 6927 Ianuarie 31; ***ibid.*** p. 133, acelaș an Fevruarie 4. Anul 6927 este, fără indoială, o transcriere greșită în loc de 6926, datorită confundării literelor ѕ (= 6) și з (= 7), constatată și în alte cazuri. Ziua de 4 Fevruarie e mai probabil a înmormântării. — ***Docum.*** 1 2, 502: diploma lui Mihail din 5 Iunie 1418, unde tatăl său Mircea este numit ca mort. — Miletič și Agura, p. 121: hrisovul lui Mihail din 22 Iunie 1418.

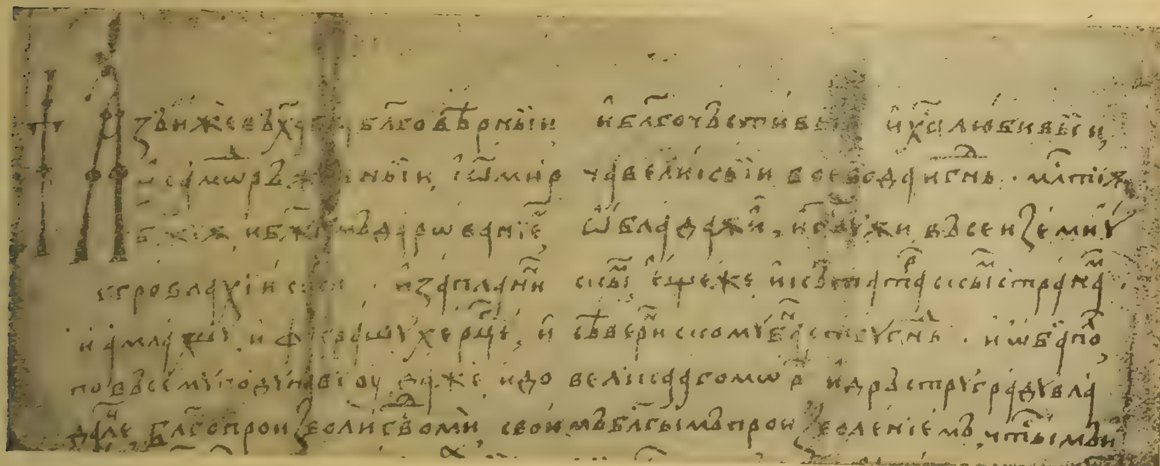
prin care cu vitejie și înțelepciune el și-a cucerit cunună de glorie neperitoare.

Așà strălucea Mircea Vodă cel Bătrân, la începutul uriașei lupte dintre Cruce și Semilună ce s'a desfășurat pe pământul Europei creștine. Așà strălucește personalitatea lui măreață în istorie, la încheierea primului secol al Statului românesc. Așà va străluci luminoasa lui figură, din secol în secol, cât timp va fi istorie românească.

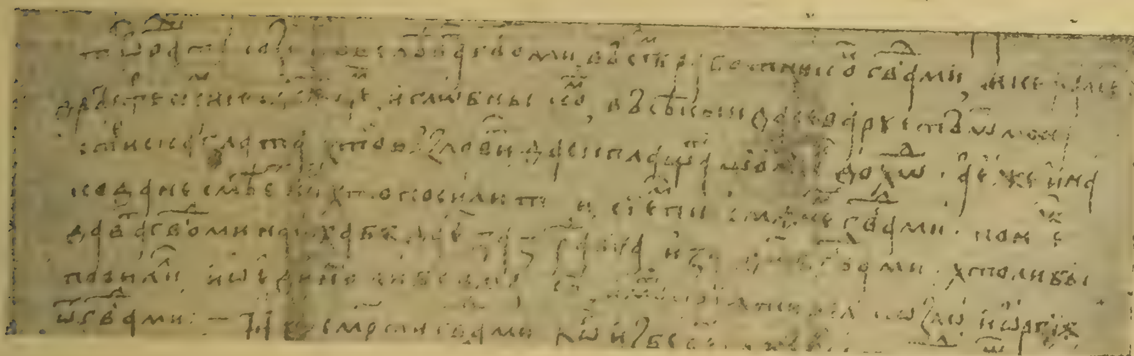
Binecuvântată în istorie, binecuvântată în conștiința națională și în inimile românești este domnia lui.

Binecuvântată fie amintirea lui deapururea!

Din hrisovul lui Mircea cel Bătrân pentru mănăstirea Cozia a. 6895(1387)

Titlul

Poruncă dată căpeteniilor Dârstorului

MIHAIL KOGĂLNICEANU

DE

DIMITRE ONCIUL
Membru al Academiei Române.

Ședințele dela 28 Septemvrie, 5 Octomvrie 1917 și 14 (27) Octomvrie 1918 *).

Domnilor Colegi,

La 6/19 Septemvrie s'au împlinit 100 de ani dela nașterea lui Mihail Kogălniceanu. E cel mai de frunte om de Stat și cel dintâiu istoric critic ce a născut neamul românesc.

In ședința trecută, noi am decis ca Academia Română, care se mândrește de a fi avut pe Mihail Kogălniceanu ca membru și prezident, să comemoreze acest centenar în anul viitor, prin o ședință solemnă publică, ceea ce în împrejurările actuale nu se poate face acum. De astă dată, conform dorinței exprimate atunci, urmează să ne reamintim cine a fost Mihail Kogălniceanu, prin câteva cuvinte despre vieața și opera lui.

I

El însuși ne dă, în Prefața la *Cronicele României*, următoarele amănunte asupra nașterii și originii sale:

„Din ceaslovul părintelui meu culeg însemnarea scrisă chiar cu „mâna sa, din care rezultă că sum născut în Iași, la anul 1817, „luna Septemvre în șease. Tatăl meu a fost vornicul Ilie Kogăl- „niceanu; muma mea a fost soția sa Catinca, născută Stavillă, „familie românească din Basarabia. De pe tată și de pe mumă, „din moși și strămoși, mă fălesc dară că sum Român Moldovan,

---

*) ***Analele Acad. Rom.*** Partea administrativă și Desbaterile, XXXIX, 147–148 (Introducere la acest memoriu, cetit în Ședința publică dela 14/27 Octomvrie 1918).

„și cu mândrie recunosc că familia mea nu au căutat nici odată „origina sa în țeri și neamuri streine."

În discursul rostit în ședința solemnă a Academiei Române dela 1/13 Aprilie 1891, la serbarea jubileului ei de 25 de ani, el ne dă aceleași date, cu adausul că maica sa „erà coborîtoare dintr'o familie genoveză, stabilită de secole în vechea colonie genoveză Cetatea-Albă". Pe ce se întemeiază această asertiune, pentru care lipsește ori-ce probă, e o întrebare la care nu putem răspunde.

Asupra familiei lui Kogălniceanu nu cunoaștem date istorice mai vechi decât din secolul al XVII-lea (1). In introducerea la *Letopisețele Moldovei* (tom I), dând notițe biografice asupra cronicarilor, Mihail Kogălniceanu numește ca străbun al său pe Vasile Kogălniceanu, căpitan al ținutului Iași înainte de 1741. Fiiul acestuia, Constantin Kogălniceanu stolnicul, erà strămoșul lui Mihail. Pe timpul ocupațiunii rusești, în 1769, el erà ispravnic al ținuturilor Botoșani, Hârlău și Dorohoi. „El erà"— zice strănepotul—„un om în„vățat, știeà turcește grecește și puțin franțuzește, limbă puțin în„trebuințată în Moldova pe atunce. El au tradus *Princesa de „Elida* a lui Molière, cea dintâiu carte tradusă românește din fran„țuzește, și au mai scris și istoria luării Țarigradului. Ambele „manuscripte se păstrează de familia noastră." Fratele mai mic al lui Constantin erà Enache Kogălniceanu, sub al cărui nume editorul *Letopisețelor* a publicat cronica Moldovei dela 1733 până la 1774, ultima cronică moldovenească, atribută greșit — cum a demonstrat colegul nostru C. Giurescu—lui Enache Kogălnicianu, care numai a copiat-o după un autor necunoscut, făcând unele adausuri.

Născut dintr'o familie boierească nu prea veche, cu preocupațiuni intelectuale dintr'a patra generație și care a ocupat funcțiuni înalte în Stat, istoricul și omul de Stat Kogălniceanu a venit pe lume cu o moștenire sufletească ce a determinat nu puțin aptitudinile lui politice și intelectuale, desvoltate prin un talent viguros și prin o educație aleasă.

Având naș la botez pe Domnița Marghioala Calimah, soția logo-

---

(1) Alexandru Papadopol-Calimah, *Notiță istorică despre orașul Botoșani* (Analele Acad. Rom. VIII. II, pag. 145), citează «un uric dela Despot-Vodă din 1563», care «dăruește lui Vasile Cogălniceanu, diac de visterie, moșia Râpele», uric și moșie „in proprietatea lui Mihail Cogălnicean." —Nu cunosc acest document (cu dată dubioasă), pe care Mihail Kogălniceanu însuș nu-l menționează nicăiri; actele cunoscute despre familia Kogălniceanu încep abià de pe la mijlocul secolui al XVII-léa.

făului Grigore Sturdza și mama lui Vodă Mihail Sturdza, tânărul Mihail a fost recomandat de nașa sa, care îl iubià mult, protecțiunii deosebite a fiiului ei. Astfel Mihail Sturdza, devenind Domn al Moldovei, îl trimese în 1834, împreună cu fiii săi Dimitre și Grigore, la învățătură în Francia, la colegiul din Lunéville. Acolo ei fură încredințați îngrijirii abatelui Lhommé, care fusese, ca emigrat francez în Moldova, învățătorul lui Mihail Sturdza, făcând din acesta cel mai cult boier din timpul lui. Când Vodă Sturdza îi încredință educația și îngrijirea fiilor săi, Lhommé erà, „deși octogenar, încă în plină vigoare și profesor de retorică, de limba și literatura latină la colegiul din Lunéville", cum zice Kogălnicianu în citatul discurs, comunicând aceste date din tinerețele sale.

Erà cea mai aleasă educație ce un Român puteà să primească atunci, conducerea și îngrijirea ce tânărul Kogălniceanu aveà în casa și sub priveghierea activă a abatelui francez, cunoscător al țerii și societății românești. Și colegiul, „care"— după cum el spune— „se bucurà de o mare reputațiune prin capacitatea profesorilor și care a produs mai mulți bărbați însemnați ai Franciei", avù partea sa bună la desvoltarea inteligenței deșteptului și silitorului tânăr. „Eram cei întâi din clasele noastre", zice Kogălniceanu.

Dar după un an, fiii lui Mihail Sturdza, împreună cu Kogălniceanu, fură siliți să părăsească Francia. Reprezentanții protectoratului rusesc în Principate nu vedeau cu ochi buni ca fiii Domnului și ai boierilor să-și facă educația în Francia, sub influența ideilor revoluționare. Deci la sfârșitul anului 1835, tinerii fură trimeși la Berlin, unde trebuiau să fie crescuți potrivit cu „intențiunile" guvernului rusesc, cum zice Vodă Sturdza însuș într'o scrisoare din 1838 către contele Nesselrode. (1)

„Berlinul de pe atuncea"—zice Kogălniceanu—„își dobândise „numele de Atena Germaniei; și prin patriotismul, inteligența și „marea mișcare națională ce domnià în toate clasele nobile și „burgheze ale capitalei Prusiei, de pe atuncea se prevedeà rolul „cel mare ce 35 de ani în urmă Prusia aveà să joace în istoria „omenirii, ajungând apoi la egemonia întregii Germanie, la reînvierea imperiului lui Barbarossa."

In Berlin, tinerii au fost așezați în casa pastorului Souchon, parohul coloniei franceze, formată de protestanți refugiați în urma

(1) *Documente privitoare la istoria Românilor.* Supl. I, vol. IV, 176: mes fils élevés à Berlin d'après les intentions du Ministère Impérial...

revocării edictului de Nantes. Contactul cu membrii coloniei, la a căror agape tânărul Kogălniceanu luà parte, a avut o influență deosebită asupra lui. ,,Inima mea s'a înfierbântat“ — zice el — ,,în fața acestor bărbați de bine care trimiteau o neștearsă adu- ,,cere aminte vechii lor patrie, dar totdeodată aveau conștiința ,,de ce datorau patriei noue.“

După un an, tinerii au fost strămutați în casa și sub privegherea unui pastor german, Jonas, editorul operelor teologului Schleiermacher, al cărui discipol fusese. In casa lui, tânărul Kogălniceanu avù prilejul să cunoască o' parte din societatea cea mai aleasă a Berlinului, care se adunà la distinsul pastor, discutând ideile naționale și reformele sociale ce preocupau atunci cercurile intelectuale ale Germaniei. ,,Steagul lor“ — zice el — ,,erà înainte de toate unirea patriei germane.“

In acest mediu al societății franceze și germane, tânărul Kogălniceanu, intrat cu vioiciunea și vigoarea tinereței și talentului său, s'a format până la începutul studiilor sale universitare. ,,Acestei societăți,‘— zice el —,,datoresc desvoltarea micii mele inteligențe și amorul pentru tot ce este frumos și mare în viața omului.“

La universitatea din Berlin, Kogălniceanu aveà învățători, între alții, pe Gans, profesor de dreptul natural, pe Leopold von Ranke, marele istoric, pe Savigny, celebrul profesor de dreptul roman, «unul din fii cei mai distinsi ai coloniei franceze din Berlin». Aceștia au influențat, fiecare în felul său, desvoltarea talentului ce s'a manifestat apoi atât de puternic la istoricul, oratorul și omul politic.

«Gans» — zice Kogălniceanu — «erà de o elocuență atât de «mare, de un liberalism de idei atât de larg, încât din toate «părțile Germaniei și chiar din alte țeri alergau cu miile studenții «ca să-i asculte vorbirea și elocuența sa dulce ca o melodie ; ast- «fel încât au trebuit a se abate păreții la două săli, pentru a «lărgì sala unde el predicà știința tinerii generațiuni germane».

In casa lui Savigny, cu care avù fericirea să fie în relațiuni, Kogălniceanu cunoscù, între alte celebrități ale Germaniei intelectuale de atunci, pe Alexander von Humboldt. Acesta îi arătà un deosebit interes pentru țerile române și pentru literatura românească, ceea ce l-a îndemnat să scrie un articol despre «limba și literatura românească» (*Romänische oder walachische Sprache und Literatur*), apărut în *Magazin für die Literatur des Auslandes* (1837). Tot din lui îndemnul Humboldt, care îi cereà in-

formațiuni asupra Țiganilor noștri, el a publicat *Esquisse sur l'histoire, les moeurs et la langue des Cigains*, o broșură de 46 pag., editată de librăria Behr, Berlin 1837.

In acelaș an a apărut, în aceiaș editură, ***Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiens***, cea dintâiu scriere mai însemnată a lui Kogălniceanu, dedicată protectorului său Mihail Sturdza. Prefața poartă data: Berlin, 6/18 Septemvrie 1837. Erà ziua aniversară a nașterii sale, când împlineà tocmai 20 de ani. După planul expus în Prefață, opera întreagă trebuià să cuprindă istoria Românilor până la 1834. Din aceasta n'a apărut decât tomul 1, cuprinzând istoria veche până la întemeierea Principatelor și istoria Țerii-Romănești până la pacea dela Iași din 1792. A doua ediție, din 1854, s'a scos nemodificată.

Deși autorul folosește mult pe Engel și pe Fotino, a căror expunere a istoriei Principatelor ajunge aproape până la aceiaș epocă, felul cum el prezintă faptele și desvoltarea istorică, dând luare aminte și vieții sociale și culturale, este în mai multe privințe superior operelor premergătorilor săi, și ca concepție și ca metodă.

„Au trecut trei ani — zice el în Prefață—de când am plecat din Moldova; de atunci am percurs toată Germania și o parte a Franciei. Peste tot am aflat că nu se aveà nici cele mai puține noțiuni adevărate despre Valahia și Moldova; abià se cunoaște așezarea lor geografică; cât despre istoria lor, obiceiurile lor, instituțiunile lor, nenorocirile lor, acestea sunt ignorate chiar de oamenii cei mai învățați. Cele mai mici țeri ale Africei și Americei sunt mai bine cunoscute decât aceste două principate. In acest secol al luminilor, Moldovenii și Valahii sunt încă priviți ca un popor sălbatec, abrutisat, nedemn de libertate. Și de unde vine această părere generală, dar nedreaptă? E pentrucă indigenii, reduși la tăcere prin un secol și jumătate de tiranie, nu au ridicat glasul spre a se apărà contra calumniei; e pentrucă ei au plecat capul și au lăsat ca transfugii din Francia și din Germania să spună tot felul de minciuni, aceia care, după ce au fost primiți ca frați de către Moldo-Valahi, le-au plătit ospitalitatea prin insulte, cu atât mai mari cu cât erau destinate să conducă opiniunea Europei... Voind să arăt Europenilor ce sunt Moldo-Valahii și ce au făcut în timpurile trecute, dau publicului această istorie a Valahiei și Moldovei, pe care am compus-o dintr'un mare număr de izvoare a căror listă se va vedeà la sfârșitul acestei Prefețe».

O inimă de Român, îndurerată de necunoașterea și deprețierea

ţerii şi naţiunii sale în Occidentul civilizat, unde mai mult se ştieà despre negri şi pieile roşii, vorbeşte din aceste rânduri ; o inimă caldă de tânăr însufleţit care, sub influenţa celor mai luminate personalităţi ale cercurilor intelectuale şi politice din Berlin ce propagau renaşterea Germaniei, şi-a cultivat şi înflăcărat patriotismul şi sentimentul naţional.

«Mulţumită contactului meu cu atâţia bărbaţi însemnaţi ai Ger-«maniei» — zice el în discursul mai sus citat — «şi primit în cer-«curile politice din Berlin, am avut ocaziune şi putinţa de a-mi «îmbogăţì mintea cu ideile reformatrice ce atunci inspirau înaltele «inteligenţe ale Germaniei. Da, universităţii din Berlin, a doua «mea mumă; da, exemplului ce mi-a dat amorul pentru patria «germană şi pe care l-am găsit în toate păturile societăţii germane, «fie nobilime, fie burgheză, datoresc eu amorul pentru patria ro-«mână şi spiritul liberal care m'a însufleţit în toate actele vieţii «mele. . . La focul patriotismului german s'a aprins făclia patrio-«tismului meu român».

*

Intorcându-se în ţară la 1838, Kogălniceanu s'a dedicat dela început aproape excluziv literaturii şi istoriei. Iată lista publicaţiunilor sale de această categorie, parte periodice (unele în colaborare cu alţii), parte în volume:

Alăuta Românească (1838). (1)

Dacia Literară, (1840; ediţia II, 1859).

Foae sătească a Principatului Moldovei (1840—1845).

Foae pentru agricultură, industrie şi negoţ. Suplement la *Foaea sătească*, 1840).

Două femei împotriva unui bărbat, comedie prelucrată (1840).

Orbul fericit, comedie (1840).

Arhiva Românească (1840—1841 şi 1845; ediţia II, 1860 şi 1862).

Iluzii pierdute (1841).

Poezii a lui Chrisoverghi, cu biografia poetului (1843).

Cuvânt pentru deschiderea cursului de istorie naţională la Academia Mihaileană (1843).

(1) Reapărută (după câteva numere scoase neregulat la 1837 ca «Suplement a Albinei Româneşti») la 1 Iulie 1838, după reîntoarcerea lui Kogălniceanu în ţară, şi continuată ca «Suplement literar a Albinei Româneşti» (separat) până la 1 Septemvre 1838, când cele mai multe articole sunt semnate: . . . L . . . N (= Mihail Kogălnicean) sau *Klmn* (= Kogălnicean Mihail).

Almanah de învăţătură şi petrecere (1843—1844).

Propăşirea, revistă transformată (după suprimarea numelui de către censură) în *Foaie ştiinţifică şi literară* (1844).

Foae de învăţături folositoare (Suplement la *Foaea sătească*, 1844).

Fragments tirés des chroniques moldaves et valaques (1845).

Letopisiţile ţării Moldovei, publicaţiune monumentală şi prima de acest fel la noi, începută în 1845 cu tomul II, după care a urmat tomul III (1846) şi tomul I (1852); ediţia a II-a sub titlul: *Cronicele României* (1872—1874).

Album istoric şi literar (1854).

Steoa Dunării (1855—1856 şi 1858—1860).

In 1843, Kogălniceanu fu însărcinat să facă, la Academia Mihaileană, un curs de istoria naţională, din care a publicat Cuvântul de deschidere, rostit în 24 Noemvrie 1843, retipărit în *Letopiseţele Moldovei* (tom I) şi in *Cronicele României* (tom I), ca introducere. «Acest curs» — zice el — «s'au ţinut în semestrul de iarnă a anului 1843, în care am tratat istoria Românilor până la întemeierea principatelor. Deosebite împrejurări (în *Cronicele României*: «persecuţiuni politice») m'au silit să-l întrerup».

Acest *Cuvânt* rămâne o scriere clasică, un adevărat monument literar al istoriografiei noastre naţionale, atât prin fond cât şi prin formă. Pagini de aşă căldură şi frumuseţe, păstrând în acelaş timp măsura obiectivităţii istorice, nu s'au mai scris româneşte decât de Nicolae Bălcescu, în *Istoria lui Mihai Viteazul*, cel de al doilea luceafăr al istoriografiei româneşti din acea epocă.

„După privelişteа lumii, — începe el — după minunile naturii, nimică nu este mai interesant, mai măreţ, mai vrednic de luarea noastră aminte, de cât istoria. Istoria, Domnilor mei, după zicerea autorilor celor mai vestiţi, este adevărata povestire şi înfăţoşare a întâmplărilor neamului omenesc; ea este rezultatul vârstelor şi a experienţei. Se poate dară, cu drept cuvânt, numi glasul seminţiilor ce au fost şi icoana vremii trecute. Karamzin, în alte cuvinte, o numeşte testamentul lăsat de către strămoşi strănepoţilor, ca să le slujească de tălmăcire vremii de faţă şi de povăţuire vremii viitoare".

După ce arată importanţa studiului istoriei în general, el trece la importanţa şi interesul ce are istoria naţională în deosebi. Iată câtevă probe de felul cum el o apreţiă şi cum caută să deştepte

interesul auditorilor săi pentru faptele străbunilor și pentru figurile mari ale neamului.

«Ce interes mare trebuie să aibă istoria națională pentru noi, îmi place a crede că și D-voastră o înțelegeți ca și mine, Ea ne arată întâmplările, faptele strămoșilor noștri, care prin moștenire sânt și a noastre. Inima mi se bate când rostesc numele lui Alexandru cel Bun, lui Stefan cel Mare, lui Mihai Viteazul; da, Domnilor mei! Și nu mă rușinez a vă zice că acești barbați pentru mine sunt mai mult de cât Alexandru cel Mare, de cât Anibal, de cât Cesar: aceștia sunt eroii lumei, în loc că cei dintâi sânt eroii patriei mele. Pentru mine bătălia dela Răsboieni are mai mare interes decât lupta dela Termopile, și izbânzile dela Racova și dela Călugăreni îmi par mai strălucite de cât cele dela Maraton și Salamina, pentru că sânt câștigate de către Români... Suceava și Târgoviștea sânt pentru mine mai mult decât Sparta și Atena. Baia, un sat ca toate satele pentru străini, pentru Români are mai mult preț de cât Corintul; pentru că în Baia, avanul Riga a Ungariei, Matei Corvinul, viteazul vitejilor, Craiul Crailor, cum îi zicea Sixt IV, rănit de sabia moldovană, fu pus în fugă și uită drumul patriei noastre»...

«Negreșit că istoria Spartei, a Atenei, a Romei are mai mult interes de cât a noastră pentru tot străinul;... dară în ce atinge de curajul individual, de îndrăsneala faptelor, de statornicia apărării, de mărinimia și bărbăția Voevozilor noștri, carii, deși pe un teatru strimt și cu mici mijloace, au săvârșit lucruri urieșe, în toate aceste, Domnilor mei, nu mă tem că istoria noastră ar fi mai jos de cât istoria ori și cărui popor vechiu sau nou. Lupta națională a Românilor, cari mai trei veacuri au apărat cu sabia creștinătatea împotriva tuturor puterilor islamismului; domnia lui Alexandru cel Bun și a lui Mircea cel Bătrân, a cărora nume răsunau dela marea Baltică până la porțile Bizanției; strălucitele fapte a unui Stefan cel Mare; blânda figură a lui Neagoe Voevod, carele, ca Ludovic XII a Franției, lăsă sfătuiri fiiului seu cum să domnească; abdicarea lui Petru Șchiopu, care preferă să se coboare de pe tronul Moldovei, de cât să plătească bir Turcilor; chipul măreț, și întocmai ca a lui Ahil, a lui Mihai Viteazul, singurul voevod ce ajunsese a uni părțile Daciei vechi și a se puteà intitulà: Mihail, cu mila lui Dumnezeu, Domn Valahiei, Moldaviei și Transilvaniei; inima de erou și geniul bărbătesc a doamnelor Elena și Florica; patriotismul preotului Farcaș și înalta înțelepciune a lui Miron Costin, carele cu aceeași mână purtà sabia spre apărarea patriei, și condeiul spre scrierea analelor naționale; rivalitatea numai spre bine a Domnilor Matei și Vasilie; marile planuri, sprijinite de mari talenturi, a lui Șerban Cantacuzino, pentru care

tronul Valahiei se păreà prea mic și râvnià tronul Bizanției; apărarea a nouăsprezece plăieși în cetatea Neamțului împotriva armiei întregi a lui Sobieski, mântuitorul Vienei, — toate aceste figuri, toate aceste fapte ar merità mirarea chiar și a străinilor, când istoria noastră ar fi mai bine cunoscută»...

«In mine veți găsì un Român, însă nici odată până acolo ca să contribuez la sporirea Romano-maniei, adică mania de a ne numi Romani, o patimă care domnește astăzi mai ales în Transilvania și la unii din scriitorii din Valahia... Această manie s'au întins până acolo, în cât unii își insușesc chiar și faptele și istoria bătrânilor Romani, dela Romulus și până la Romulus-Augustul»...

«Să ne ferim, Domnilor mei, de această manie care trage asupra noastră risul străinilor. In poziția noastră de față, cea ântâi datorie, cea ântâi însușire trebue să ne fie modestia; altmintrelea am puteà merità aceea ce zice D. Eliad, că numai națiile bancrute vorbesc de strămoșii lor, bunăoară ca și eughenistii scăpătați. Să ne scoborim din Ercul, dacă vom fi mișei, lumea tot de mișei ne va ținea; și din potrivă, dacă isgonind demoralisația și neunirea obștească care ne darmă spre peire, ne vom sili cu un pas mai sigur a ne îndreptà pe calea frăției, a patriotismului, a unei civilizații sănătoase și nu superficială cum o avem, atunce vom fi respectați de Europa, chiar dacă ne-am trage din hordele lui Gengis-Han. Așà dară, Domnilor mei, eu nu vă voiu ascunde că legile, că obiceiurile, că limba, că începutul nostru se trag din Romani: istoria demult au vedit aceste adevăruri; dară încă odată vă mai spun, sânt departe de a măguli o manie ridicolă, vorbindu-vă de faptele Romanilor, ca și când ar fi ale noastre; ci voiu face cevà mai folositor, mă voiu silì a vă îndemnà, că dacă vroiți să fiți cunoscuți de adevărați fii a Romanilor, apoi să faceți și D-voastră cevà care să se poată sămălui cu isprăvile poporului de lume domnitor»...

«Până acum, toți acei ce s'au îndeletnicit cu istoria națională n'au avut în privire decât biografia Domnilor, ne pomenind nimică de popor, isvorul a tuturor mișcărilor și isprăvilor, și fără care stăpânitorii n'ar fi nimică. Mă voiu silì să mă feresc de această greșală de căpitenie; ci, pe lângă istoria politică a țerilor, atât cât voiu fi ajutat de documenturile și tradițiile vechi, voiu căutà a vă da și o idee lămurită asupra stării sociale și morale, asupra obiceiurilor, prejudeţelor, culturii, negoțului și literaturii vechilor Români. Departe de a mă pune ca ocăritorul vremii trecute, îmi voiu face o deosebită datorie să vă înfățoșez acea veche întocmire guvernamentală, acea adunare de pravile fundamentale, cunoscute subt numele de *obiceiul pământului*, subt care patria noastră s'au păstrat mai multe veacuri tare și puternică. Prin aceasta, veți cunoaște, Domnilor, că acel trecut nu

erà așà de reu, așà de varvar, precum se plac unii și alții a vi-l înfățoșà»[1].

Cuvinte ca acestea nu s'au mai auzit sau cetit până atunci în țerile noastre.

Activitatea lui Kogălniceanu ca istoric erà, pentru timpul lui, cu mijloacele de atunci și în împrejurările în care a lucrat, alături de opera contemporanului său Nicolae Bălcescu în Țara-Românească, de cel mai mare merit pentru istoriografia noastră mai nouă. Documentele și studiile istorice publicate în *Arhiva Românească*, cronicele moldovenești editate în *Letopisețele Moldovei*, cele dintâi publicațiuni de izvoare istorice la noi, pe lângă *Magazinul istoric pentru Dacia*, publicat dincoace de Milcov de Bălcescu și Laurianu, au format prima temelie serioasă pentru studiul istoriei naționale. Fără de aceste publicațiuni fundamentale, urmate de colecțiunile și edițiunile de izvoare istorice ale lui Papiu Ilarianu, Eudoxiu Hurmuzaki, Episcopul Melchisedec, Bogdan Hășdeu, fără a numì pe cei mai noi, — unde ar fi azi istoriografia noastră!

Cu această activitate literară și științifică, Mihail Kogălniceanu a intrat, în 1868, în «Societatea academică română», din care s'a desvoltat Academia noastră. Dacă el n'a fost chemat chiar dela început în sânul doctei Societăți, erà fiindcă «Societatea literară română», înființată în 1866 de Locotenența Domnească și constituită în 1867 ca «Societate academică română», erà formată mai ales din filologi, cu îndatorirea de a regulà ortografia și de a face dicționarul și gramatica limbii românești. Pentru această lucrare nu aveà chemare Kogălniceanu, care în filologie nu și-a manifestat talentul și aptitudinile, decât doar prin scrierile sale juvenile despre limba și literatura românească și despre Țigani (cu o încercare de gramatică și vocabular al limbii țigănești). De alminterea, ca fost colaborator și partizan devotat al Principelui Cuza, el erà cam deochiat, ca și Vasile Alecsandri, pentru oamenii dela cârma țerii din 1866.

Apucăturile filologilor din Societatea academică, cu ortografia și limba lor imposibilă, l-au făcut chiar să se țină laoparte, ca și T. Maiorescu și V. Alecsandri, până la constituirea Academiei

(1) Transcrierea textului cirilic (după *Letopisețele Moldovei*) păstrează particularitățile ortografice ale originalului, înlocuindu-se numai ъ = ѫ cu ă și кс cu x. Pentru forme duble, se ia ca regulă forma cea mai obișnuită sau cea conformă cu scrierea de azi. Accentele și alte semne ortografice sunt după regulele urmate in publicațiunile Academiei,

Române în 1879, când au reintrat cu toții spre a luà parte la lucrările mai serioase ale nou-organizatei instituțiuni naționale. In anii 1887—1890, Kogălniceanu a ilustrat-o și ca prezident. La serbarea jubileului ei de 25 de ani în 1891, în ședința solemnă prezidată de Regele Carol, el a ținut memorabilul său discurs despre *Desrobirea Țiganilor, ștergerea privilegiilor boierești, emanciparea țeranilor* (ultima sa scriere), cele trei mari acte la care a lucrat, «*et quorum* — cum zice el — *pars parva fui*».

Cu aceasta am ajuns la activitatea lui Kogălniceanu ca om de Stat.

II

Pentru aprețierea lui Mihail Kogălniceanu ca om de Stat, trebue să mai revenim la epoca studiilor sale la Berlin.

In casa pastorului Jonas, căruia erà încredințat spre îngrijire și supraveghere, împreună cu fii lui Mihail Sturdza, el avù ocazia să cunoască mai multe din notabilitățile intelectuale și politice ale Berlinului care se întâlneau la pastorul, discutând chestiunile mari dela ordinea zilei. In legătură cu aceste discuțiuni, la care uneori asistà și tânărul Kogălniceanu, Jonas il făcu cunoscut cu marile legiuiri și reforme prin care Prusia a fost regenerată după decăderea și umilirea suferită în răsboaiele cu Napoleon. Intre acestea erà și edictul din 14 Septemvrie 1811, prin care țeranii au fost liberați de serviciile către stăpânii de moșii și prefăcuți în proprietari liberi ai ogoarelor lor, cu despăgubirea stăpânilor prin bani sau prin rentă. Prin pastorul Jonas, el cunoscù și memoriul marelui ministru prusian von Hardenberg din 1812, privitor la reorganizarea Prusiei.

Principiul dela care plecà Hardenberg, în celebrul său memoriu, erà necesitatea de a dà Statului o nouă vieață, prin înlăturarea a tot ce erà slab în el, și prin deșteptarea de puteri nouă.

«Fără putere» — ziceà Hardenberg — «au fost toate acele piedeci «care s'au opus torentului revoluțiunii, pentrucă slăbiciunea, inte«resul egoist și ideile neîntemeiate le-au condus fără nicio chib«zueală. Părerea că chipul cel mai bun de a combate revoluția ar «fi de a se ține de cele vechi și de a prigonì cu toată asprimea «principiile și ideile izvorite din ea, n'a avut alt rezultat decât că «a desvoltat revoluțiunea și i-a dat o întindere din ce în ce mai «mare. O revoluțiune în sens bun, o revoluțiune care ar aveà de «scop marea civilizare a omenirii, făcută prin înțelepciunea guver-

«nului și nu prin impulsiuni violente, cu atât mai mult ar trebuì «să fie privită ca țintă și ca principii povățuitoare. Principii demo-«cratice într'un guvern monarhic se par a fi pentru Prusia formele «cele mai potrivite.»

Plecând dela acest principiu, Hardenberg recomandà cea mai largă libertate și egalitate de drepturi între membrii Statului, cu înlăturarea tuturor privilegiilor de clasă. Ca măsură imediată și urgentă, el cereà desființarea servitudinii, prin o lege scurtă, bună și grabnică, pentru împroprietărirea țeranilor, prin concesiunea pământurilor țerănești ca liberă proprietate a țeranilor, cu despăgubirea stăpânilor de moșii.

«Clasa cea mai numeroasă, cea mai importantă», — ziceà el — «acea care până acum s'a neglijat și s'a împilat mai mult, ar trebuì «cu preferință să fie un obiect al neadormitei îngrijiri a cârmuirii».

Influența acestor idei se reflectează în activitatea politică a lui Kogălniceanu, începând cu mișcarea revoluționară din 1848, în care el a știut să păstreze — în deosebire de revoluționarii de dincoace de Milcov — dreapta măsură, și culminând în acțiunea lui pentru împroprietărirea țeranilor clăcași, cel mai mare act politic al lui.

Ca student în Germania, Kogălniceanu avù prilejul să vadă și rezultatele obținute prin aplicarea legii pentru emanciparea țeranilor, introdusă cu un pătrar de secol mai înainte. Petrecând odată vacanțele de vară în castelul Schwerinsburg, pe moșia contelui Schwerin, conducătorul de apoi al liberalilor moderați în camera Prusiei, el putù să constate, chiar la fața locului, progresele realizate sub regimul de emancipare. Cele două sate: Alt-Schwerin, satul vechiu al foștilor clăcași, și Neu-Schwerin, satul nou, înființat după emancipare, îi dedeau cele mai sigure elemente de comparare.

Impresiunile primite astfel în timpul studiilor sale în Germania au influențat cugetarea și idealurile cu care tânărul Kogălniceanu s'a întors în patrie. Acì, el nu putù să se manifeste în politică mai curând decât în mișcarea revoluționară din 1848. Până atunci, sub regimul protectoratului rusesc, aplicat cu toată severitatea de Mihail Sturdza, el n'a putut să lucreze pentru propagarea ideilor progresiste și reformiste cu care s'a întors în țară, decât prin publicațiunile periodice ce scoteà la lumină, publicațiuni mereu suprimate de censură. Și aceasta o făceà, chiar fiind secretar particular și adiutant al lui Sturdza, care îi încredință această funcție curând după întoarcerea lui în țară, sperând să găsească în in-

struitul tânăr, căruia îi acordase o părintească protecție, un instrument util și devotat al guvernului său. Dar contrastul între aspirațiunile progresiste și naționale ale lui Kogălniceanu și între reacționarismul protectorului și binefăcătorului său, devotat Rusiei, erà prea mare, și ruptura, inevitabilă. In 1844, inimosul publicist fu închis în mănăstirea Râșca, ca să-și potolească între călugări focul năzuințelor sale de «propășire».

Scăpând din închisoare, Kogălniceanu plecă în 1845 la Paris, unde rămase până în preajma revoluției. Acolo, el legă prietenie cu C. A. Rosetti, Nicolae Bălcescu și Ion Ghica. Revoluționari crescuți în ideile franceze, acești tineri doritori de reforme grăbite și întinse au exercitat mai mult sau mai puțin influența lor asupra ideilor aduse din Germania ale lui Kogălniceanu. Totuși această influență n'a putut să-i modifice fondul format la școala germană, așà că liberalismul lui moderat, progresist-evoluționist, a rămas totdeauna deosebit de politica liberalilor de dincoace de Milcov, inspirată la început de radicalismul revoluționar al lui Rosetti. Aceasta s'a învederat și în mișcarea revoluționară din 1848.

*

Revoluția din 1848 a deschis lui Kogălniceanu calea în politică, câmpul cel mai însemnat al activității sale, ca cel mai de frunte reprezentant politic al renașterii noastre naționale.

Mișcarea revoluționară în Principate a început în Moldova, prin o întrunire publică, ținută la 27 Martie în Iași, sub prezidența lui Grigore Cuza. Intre oratorii care au luat parte la discuțiunile urmate, erà și Mihail Kogălniceanu, împreună cu Alexandru Cuza și Lascăr Catargi. După năbușirea revoluției, capii ei fiind nevoiți să părăsească țara, unii s'au adunat la Cernăuți, alții la Brașov. La Cernăuți, Kogălniceanu a redactat, în August, *Dorințele partidei naționale în Moldova*, tipărite acolo. Erà, cum ziceà el mai târziu, «evanghelia politică a tutuor Românilor din Moldova».

Unele din punctele acestor dorințe erau cuprinse în proclamația dela Islaz, din 9 Iunie, a revoluționarilor din Țara-Românească, care a fost comunicată celor din Cernăuți de cei din Brașov. Kogălniceanu, adoptând unele puncte, cu oarecari modificări, a mai adaus altele, cu observațiuni explicative și cu temeiuri istorice.

Iată câteva probe.

Puncte comune:

In redacția lui Kogălniceanu: (1)	*In proclamația dela Islaz:*
1. Neatârnarea administrativă și legislativă în toate cele din lăuntru, fără amestec a ori ce puteri străine.	1. Independința administrativă și legislativă pe temeiul tractatelor lui Mircea și Vlad și neamestec al nici unei puteri din afară în cele din întru.
2. Egalitatea drepturilor *civile* și politice.	2. Egalitatea drepturilor politice
3. Adunarea obștească compusă de reprezentanții tuturor stărilor societății.	4. Adunanță generală compusă de representanți ai tuturor stărilor societății.
4. Domnul ales din toate stările societății, după vechiul obiceiu.	5. Domnul *responsabil* ales pe câte *cinci ani* și căutat în toate stările societății.
5. Lista civilă proporționată cu veniturile și mijloacele țerii.	6. Imputinarea listei civile—ardicarea de ori-ce mijloc de corupere

La acest punct, Kogălniceanu face următoarea observație:

«Astăzi Măria Sa Mihail Sturdza V. V. primește dela țară 1.600.000 lei, când venitul țerii se sue deabià la 10.000.000 lei; prin urmare trage în folosul seu a șesea parte din veniturile publice, și așà 250.000 de Moldoveni trăesc și muncesc pentru a ținea pre un singur om. Pe lângă această însemnată sumă, Domnul a știut a-și mai trage și venitul exportației grânelor, care se suie la suma de 600.000 lei; încât această listă civilă, făcând proporția micilor venituri a țerii, este cu mult mai mare de cât lista civilă a celor mai mari suverani ai Europei».

Sunt cuvinte ce caracterizează pe patriotul care, față de interesele superioare ale țerii, nu ținea seamă nici de binefacerile primite în tinerețe dela protectorul care i-a fost ca un al doilea părinte.

7. Libertatea tiparului.	8. Libertatea *absolută* a tiparului.
8. Resplătirile naționale date de către nație prin Adunarea Obștească, ear nu prin Domn.	9. Ori-ce recompensă să vie dela Patrie, prin reprezentanții săi, iar nu de la Domn.

(1) După textul cirilic din 1848, transcris după norma arătată mai sus (pag. 202 n. 1)

14. Instrucție egală și *gratuită* pentru toți Românii.

16. Instrucție egală și întreagă pentru tot Românul de amândouă sexele.

17. Desființarea pedepsei de moarte și a bătăilor trupești.

18. Desființarea pedepsei degrădătoare cu bătaia.

19. Desființarea pedepsei cu moartea.

26. Drepturi politice pentru ori ce compatrioți de ori ce credință *creștină*.

27. Emanicipația *graduală* a Israeliților Moldoveni.

21. Emaniciparea Israeliților și drepturi politice pentru ori-ce compatrioți de altă credință.

La acest punct, Kogălniceanu face observația :

„Marele număr de Israeliți străini veniți în Moldova, ignoranța adâncă în care această stare se află, cere ca guvernul să se ocupe neadormit cu această chestie importantă pentru țară; trebuie ca prin măsuri umane și progresive să se opereze cât mai în grabă fuzia Israeliților și prefacerea lor într'o stare de cetățeni folositori ai statului."

Astfel, concepția lui se deosebià de cea a revoluționarilor dela Islaz, care declarau pe evrei, în cea mai mare parte străini de curând veniți în țară, dindată ca „compatrioți" cu „drepturi politice", ceea ce Kogălniceanu, după vechiul obiceiu al țerii, admițeà deocamdată numai pentru creștini, recomandând pentru evrei o încetățenire *„graduală"*.

28. Inturnarea către stat a averilor mănăstirilor închinate la locuri străine.

12. Emanicipația mănăstirilor închinate.

Cu privire la acest punct, Kogălniceanu zice :

„Toate averile dăruite de către evlavioșii noștri Domni locurilor de jos sânt condiționate. Ținerea de sobor, de școli, de spitaluri, de case de nebuni, de mese pentru săraci, aceste sânt principalele condiții, din care însă nici una nu s'au ținut de către părinții greci... Intrebuințarea însemnatelor venituri a acestor mănăstiri este un scandal public. Ele dar trebuie trase numai de cât spre folosul statului, ca prin ele să se poată ușurà sarcinile publice. Ear locurilor de jos, spre pomenirea dăruitorilor, se va trimete pe tot anul făclii, tămâie, unt de lemn, și însuși bani ; căci ar fi un păcat național de a lăsà așà averi publice în mânile unor călugări străini, pururea

rebeli la legile țerii ce-i îngrașă de atâtea veacuri, și carii dela 1832 și până astăzi se împotrivesc încă de a răspunde statului mica dare hotărită prin art. 79, IV a reglementului."

34. I. A se oborî ori ce ranguri și privileghiuri personale și de naștere.

17. Desființarea rangurilor titulare ce nu au funcții.

Acest punct, Kogălniceanu îl însoțește de următoarea lămurire:

„In țerile Românești nimic n'au fost moștenitor, afară de cât proprietatea și numele familiei. Ca în toate staturile Orientului, *nobleța* este necunoscută; căci *boieria* nu însemnează de cât funcția publică, la care fieștecare Român poate ajunge după chiar legile de astăzi. Boieria deabià în timpurile noue au luat mersul unei *noblețe*, nepotrivită și contrară cu toate instituțiile țerii. Boieria însă chiar astăzi nu se poate câștigà de cât prin slujbă către stat, și nu dă alt drit de cât acel a elecției și a eligibilității, precum și a scutirii de bir, care asemine este numai un privilegiu personal. Boieria este dar personală, pentru că feciorul de boier ce nu are rang nu se poate alege deputat, și fiii sei sânt birnici. Dritul de elecție și de eligibilitate păstrându-se și încă și întinzându-se, ear scutirea de bir ne mai putându-se păstrà pentru nimene, la ce ar mai trebuì rangurile de *logofăt mare, vornic mare, spatar, șatrar,* niște titluri seci, care de mult nu mai representează funcțiile la care erà lipite?... Rangurile dar, ca niște jucării date numai deșertăciunii, trebuesc desființate; căci a păstrà o nobleță, o aristocrație, acolo unde există, se înțelege; dar a o creà la anul 1848, acolo unde n'au fost nici odată, ar fi o prea mare nebunie, și de care Românii vor ștì a rămâneà străini."

Așà vorbeà fiiul de boier, în a cărui familie rangurile boierești aveau o vechime istorică de două secole, bine înțeles, în sensul arătat de dânsul.

34. II. A face parte la îndatoririle, sarcinile și dările statului, prin urmare a se supune la o contribuție generală fieste care în proporția facultăților și a averii sale.

3. Contribuție generală.

34. IV. A se desființà robia de pe pământul românesc, cu despăgubirea numai acelora ce ar cere-o.

14. Desrobirea țiganilor prin despăgubire.

34. V. A se oborì boierescul și a se face proprietari pre toți gospo-

13. Emancipația clăcașilor ce se fac proprietari prin despăgubire.

darii săteni, dându-se însă o dreaptă despăgubire vechilor stăpâni a pământului. Această despăgubire şi modul ei se vor hotărî de către cea întâi Obştească Adunare, aleasă după noul chip arătat la art. 3 a reformelor de mai sus.

La acest punct, Kogălniceanu adauge un comentar mai lung, din care unele consideraţiuni sunt în câtvà — *mutatis mutandis* — încă de actualitate.

„Puterea şi fericirea unui stat — zice el — se află în puterea şi fericirea mulţimii, adică a naţiei. O naţie însă care numără numai trei mii de oameni înzestraţi cu drituri şi averi, singurii adevăraţi cetăţeni, nu merită acest nume. Moldova însă n'are mai mulţi cetăţeni; căci toţi ceilalţi carii peste aceşti trei mii de privileghiaţi şi până la un milion şi jumătate formează populaţia ţerii, sânt numai nişte locuitori desbrăcaţi de toate driturile, de toată bunăstarea materială şi intelectuală, şi supuşi numai dărilor şi greutăţilor ţerii. Locuitorii săteni sânt mai ales în cea mai ticăloasă stare, nefiind decât nişte instrumente de muncă în mâinile guvernului, a proprietarilor şi a posesorilor de moşii, în practică lipiţi încă pământului, pre care sute de ani îl lucrează în folosul altora, şi prin urmare întorşi la vechea vecinătate... Omenirea, dreptatea, interesul ţerii şi chiar interesul proprietarilor de moşii cer dar neapărat înbunătăţirea radicală a acestei stări, prin desfiinţarea boierescului şi prefacerea ţeranilor în mici proprietari, dându-li-se pământurile pe care le-au înrodit cu sudorile lor... Proprietatea este cel mai puternic instrument de civilisaţie, şi dacă vroim serios să ne civilisăm ţeara, trebue să avem mulţi proprietari. Numai o ţeară ce are mulţi proprietari este tare; căci numai acolo unde este răspândită iubirea pământului, este răspândită şi iubirea patriei. Astăzi însă, pentru ce ţeranul şi-ar iubi şi şi-ar apără o patrie unde el n'are nici un drept, ci numai îndatoriri şi sarcine?... Astăzi, mai toată Europa au oborit munca silită, numită robotă, clacă, boieresc, sau cu ori ce altă numire... Pacinica hotărire a chestiei apropriaţiei ţeranilor... astăzi atârnă încă de la noi; să luăm dar sama ca în curând să nu se hotărească făr de noi, şi cu vărsare de păraie de sânge".

Din proclamaţia dela Islaz, Kogălniceanu refuză să adopte punctul 10: «Dreptul fiecărui judeţ de a-şi alege dregătorii săi, drept care purcede din dreptul poporului întreg de a-şi alege Domnul».

El înțelegeà prea bine realitatea și adevăratul interes al țerii, pentru a-și însușì asemenea concepție.

Pe lângă punctele primite din proclamația dela Islaz, mai mult sau mai puțin modificate și însoțite de comentarii ca cele citate, dorințele redactate de Kogălniceanu cuprind mai multe puncte adause și comentate. Prin acestea, *Dorințele partidei naționale în Moldova* și acțiunea acesteia se înfățișează cu mult superioare mișcării revoluționarilor din Țara-Românească și neasemănat mai serioase.

Din punctele adause sunt de relevat mai ales cele următoare:

9. Representanții țerii, în tot timpul mandatuluì lor, să nu primească funcții, cinstiri sau resplătiri de la guvern.

13. Inchizeşluirea libertății individuale şi a domiţiliului.

16. Intemeierea juriului pentru pricini politice, criminale şi de tipar.

18. Intemeierea unui ordin de advocați, spre libera apărare atât în cele civile cât şi în cele criminale.

20. Reforma tribunalelor şi inamovibilitatea judecătorilor.

21. Neamestecarea Domnitorului în ramul judecătoresc, şi aducerea în împlinire a sentinților fără întărirea sa.

23. Libertatea culturilor.

24. Rădicarea morală şi socială a clerului ortodox.

25. Organizarea clerului catolic pentru Români de această religie.

29. Dritul fieşte cărui ţinut, oraş şi comună de a-şi controlà administraţiile prin sfaturile ţinutale, municipale şi comunale.

31. Reforma codicilor civilă, comerţială şi criminală şi a procedurei lor.

«Pe lângă toate aceste radicale instituții, singurele care ne pot regenerà patria, — încheie *Dorințele* redactate de Kogălniceanu — apoi partida națională mai propune una, ca cununa tuturor, ca cheia bolții, fără care s'ar prăbușì tot edifițiul național: aceasta este *Unirea Moldovei cu Țeara-Românească*, pe temeiul punturilor de mai sus, şi care se vor puteà modificà de către Adunarea Obştească Constituantă a ambelor ţeri unite; o ***unire*** dorită de veacuri de toți Românii cei mai însemnați a amânduror principatelor; o ***unire*** pe care, după spiritul timpurilor, cu armele în mână au vroit să o săvârşească Stefan cel Mare şi Mihai Viteazul, carele şi ajunsese a se intitulà: *Cu mila lui Dumnezeu Domn Țerii-Românești, a Moldovei și a Ardealului.* Prejudeţele veacului şi intrigile străinilor până acum au stavilat această unire. Astăzi însă împrejurările ne sânt mai favorabile ca

să putem realizà aceea ce strămoşilor noştri le-au fost cu putinţă numai a dorì.»...

Făcând apoi o concizā privire istorică asupra desvoltării Principatelor ca State naționale și autonome sub suzeranitatea turcească, Kogălniceanu arată necontenitele piedici ce s'au pus năzuințelor de unire în timpul protectoratului rusesc, și influența vătămătoare a acestuia pentru desvoltarea Principatelor, stânjenite mereu în aspirațiunile lor naționale și progresiste de către Rusia protectoare.

«Şi când Moldovenii — zice el — au început a cercetà isvorul reului, şi suindu-se dela efect la cauză, cu durere s'au încredinţat că toată pricina nenorocirii ţerii şi a lor este protecţia Rosiei, falsată în principiul şi în aplicaţia sa, atunce spre cumplită pedeapsă pentru o asemine întristătoare descoperire, făcută de o naţie batjocorită în toate driturile, în toate legile, în toate simpatiile sale, contele de Neselrode au împărtăşit Europei depeşa sa din 19 Iulie trecut, care, deosebindu-se de toate manifesturile, proclamaţiile şi făgăduinţele făcute Românilor de Rosia într'un period de mai mult de una sută ani, adună asupra capului nostru ocara, învinovăţirile cele mai ridicole, un nomol de aserţii şi de pretenţii, unele mai nedrepte decât altele, şi ne contestă chiar aceea ce Rosia nu ne-au dat si, prin urmare, cu drept nu ne poate luà, adecă existinţa noastră politică, driturile ce le păstrăm de la capitulaţiile strămoşilor nostri către Poarta Otomană, — drituri toate înfiinţate când Rosia încă nu cunoştea măcar hotarele noastre, da încă *să ne protege*, — şi în sfârşit chiar naţionalitatea noastră, chiar numele nostru de Români !».

Erà circulara ministrului afacerilor străine al Rusiei, contele Nesselrode, către misiunile diplomatice, în care, între altele, se zicea:

«Boierii moldoveni refugiaţi în Bucovina... pregăteau o răscoală, al cărei rezultat trebuià să fie, ca şi în Valahia, asasinarea sau expulsiunea hospodarului, răsturnarea ordinii stabilite şi unirea celor două Principate într'un singur Stat, fără oarecari legături cu Rusia şi cu Poarta Otomană... Proiectul lor (al revoluţionarilor din Valahia) este de altminterea învederat. El reiese din programul lor, şi proclamaţiile lor nu-l tăinuesc. Acest proiect este de a restaurà, pe o bază istorică ce n'a existat niciodată, vechea lor naţionalitate, adecă de a încetà să fie provincii şi de a constituì, sub numele de regat daco-roman, un nou Stat deosebit şi independent, la formarea căruia ei ademenesc pe fraţii lor din Moldova, din Bucovina, din Transilvania şi din Basarabia».

Contra denunțărilor din această circulară, prin care cabinetul rusesc caută să înfățișeze, sub formă falsă sau denaturată, mișcarea revoluționară și aspirațiunile naționale din Principate, — arătate ca fiind susținute «în numele unei pretinse naționalități a cărei origină se pierde în întunerecul timpurilor», cum se zicea în circulară, — Kogălniceanu protestează cu toată tăria patriotismului său și a conștiinței sale naționale.

«Ne pârește înaintea Europei — zice el — că vroim a constitua supt numele de regatul Daco-Roman un nou stat despărțit și neatârnat, la formația căruia chemăm pre frații noștrii din Bucovina, din Transilvania și din Basarabia, ca și când Moldova și Țeara-Românească, ce nu-și pot apăra chiar puținele dreptăți ce le-au remas încă necălcate, ar fi în stare și ar putea să facă nebunia de a se pune deodată în resboiu cu Austria, cu Ungaria și cu Rosia, și toate aceste spre a reconstitua vechia Dacie !.... Și după toate aceste imputări, unele mai de ris decât altele, apoi depeșa ne contestă și chiar driturile care le avem de la strămoșii nostri, ne contestă naționalitatea care o avem de la Dumnezeu, o naționalitate de opt milioane de Români, pre care o avem de 18 veacuri și care au resistat tuturor viforelor ce au trecut peste țerile noastre într'această lungime de timp. Noi n'avem drit să ne numim Români, și nici nu trebuie să cerem ca să ni se respecteze naționalitatea, acei care în veacul de mijloc, supt guvernele și Domnii nostri, am fost valul creștinătății încontra islamismului, noi a cărora pământ este un pământ de moașteni, pentru că fiește care palmac din el este adăpat cu sângele mucenicilor morți pentru lege și patrie, noi carii am fost avan-gvardia creștinătății și cu sângele nostru am contribuat la păstrarea civilisației europene. Astăzi, în epoha învierii celor mai slabe naționalități, noi n'avem drit să proclamăm naționalitatea noastră de Români, cu care ne-au cunoscut veacurile trecute.»...

In acest fel făcând apologia drepturilor și revendicărilor naționale, el combate punct cu punct circulara rusească despre aspirațiunile manifestate în mișcarea revoluționară din 1848 în Principate, mișcare ce era îndreptată mai ales împotriva urgisitului protectorat rusesc.

«In tot cazul, bun sau reu, — încheie el — să nu ne desnădăjduim însă ; să avem credință în viitorul nostru! O nație asupra căreia au trecut Huni, Goți, Avari, Vandali și alte seminții străine ; o nație care optsprezece veacuri, cu toate atacurile timpului, cu toate năvălirile barbarilor, au resistat și s'au ținut până astăzi; o nație de șepte (mai sus: «opt») milioane de

Români, nu este cu putinţă ca să fie osindită de cătră provedinţă să peară tocma astăzi, în secolul naţionalităţilor. Numai să avem vrednicie, statornicie şi unire. Să nu ne descurajăm mai ales de relele timpuri, de nourii trecători ce se pot ivì pe orizonul ţerilor noastre. Pentru popoare, ca şi pentru individue, suferinţele nu sânt tot deauna perdute; adese ele sânt menite da a le întărì energìa, de a le sporì râvna, de a le formà caracterul. Prin urmare, prin bărbăţia noastră în nenorocire, să ne arătăm vrednici de fericirea şi libertatea ce Tatăl cel de sus, de la întemeierea lumii, au pregătit tuturor popoarelor, şi care curând sau târziu trebue să vie şi Românilor !»...

Cu aşà cuvinte înălţătoare, cuvinte al căror răsunet şi azi mişcă adânc ori-ce inimă românească, marele patriot şi om de Stat care a fost Mihail Kogălniceanu îmbărbătà pe contemporanii săi dela 1848, în lupta sfântă pentru revendicările naţionale a patrioţilor renaşterii noastre.

După înnăbuşirea revoluţiei, Kogălniceanu s'a reîntors la studiile şi publicaţiunile sale. In politică, el nu s'a putut manifestà, până la convocarea Divanurilor ad-hoc, decât ca publicist. Afară de articolele publicate, în acel timp, în *Steoa Dunării*, el a căutat să orienteze şi străinătatea asupra dorinţelor şi drepturilor Românilor din Principate, prin articole publicate în *La Presse* din Paris, în *L'Indépendance Belge* din Bruxela, şi în *National-Zeitung* din Berlin.

In Divanurile ad-hoc, convocate, conform hotărîrii congresului dela Paris, spre a arătà dorinţele Principatelor cu privire la noua lor organizare, şi întrunite în Septemvrie — Decemvrie 1857, vornicul Mihail Kogălniceanu erà alesul proprietarilor mari din ţinutul Dorohoiului. In memorabila şedinţă dela 7 Octomvrie a Adunării Moldovei, el a depus şi motivat moţiunea cu cele cinci puncte, între care: «Unirea Principatelor într'un singur Stat sub numele de România», şi «Prinţ străin cu moştenirea tronului, ales dintr'o dinastie domnitoare de ale Europei, şi ai cărui moştenitori să fie crescuţi în religia ţerii». Primită cu entuziasm de Adunare, cu 81 voturi contra 2, şi adoptată în ziua de 9 Octomvrie, cu unanimitate, şi de Adunarea Ţerii-Româneşti, care a formulat-o în patru puncte, această moţiune erà primul şi cel mai important act naţional pentru crearea României contemporane.

In Adunările elective, care au consfinţit unirea prin alegerea

lui Alexandru Ioan Cuza ca Domn al Principatelor-Unite, Kogălniceanu erà reprezentantul Putnei, al ținutului care, până la Stefan cel Mare, aparținuse Ţerii-Româneşti şi formà oarecum linia de unire între țerile surori. Adunarea Moldovei punându-l pe lista celor 38 candidați la domnie, el a declinat această onoare, prin o petiție înaintată Adunării în ședința dela 3/15 Ianuarie, două zile înainte de alegerea lui Cuza, care nu erà între candidații listei.

«In memorabila zi din 7 Octomvrie 1857»,—ziceà el acì—«sub«scrisul... am avut onoarea de a face o propunere care cu entu«ziasm s'a adoptat de întreaga Adunare, afară de două glasuri, «care apoi, două zile în urmă, s'a aclamat în unanimitate de Adu«narea din țara suroră, și în sfârșit s'a salutat de întreaga nație «ca marea, vecinica și mântuitoarea dorință a neamului nostru: «unirea Principatelor Române sub un Principe străin»... Apoi arătând argumentele ce sprijineau aceà propunere, el încheià: «Voind «dar a rămâneà consecuent cu mine însumi, și nevroind nici măcar «indirect a deszice aceea ce odată am zis cu atâta solemnitate, «vin dar a rugà pe onorabila Adunare ca să binevoiască a mă «şterge din lista candidaților la domnie.»

După alegerea lui Cuza, Kogălniceanu, în numele Adunării, îi adresă clasicul cuvânt care rămâne o podoabă a retoricei românești.

«Alegându-Te pe Tine Domn în țara noastră», — ziceà el între altele — «am vroit să arătăm lumii aceea ce toată țara dorește: «la legi noue, om nou. O Doamne, mare și frumoasă Iți este misia. «Constituția din 7 (19) August ne însemnează o epocă nouă, şi «Măria Ta ești chemat să o deschizi. Fii dar omul epocei! Fă ca «legea să înlocuiască arbitrarul; fă ca legea să fie tare; iar Tu, «Măria Ta, ca Domn, fii bun, fii blând, fii bun mai ales pentru «acei pentru care mai toți Domnii trecuți au fost nepăsători sau «răi. Nu uità că, dacă cincizeci de deputați Te-am ales Domn, însă «ai să domnești peste două milioane de oameni! Fă dar ca dom«nia Ta să fie cu totul de pace și de dreptate; împacă patimile și «urile dintre noi, și reintrodù în mijlocul nostru strămoşească frăție»...

*

Domnia lui Alexandru Ioan Cuza, în toate actele ei mai mari, poartă pecetea spiritului lui Mihail Kogălniceanu, colaboratorul lui cel mai de frunte.

In primul său minister, ca prezident al Consiliului de miniștri al Moldovei, dela 3 Maiu 1860 până la 17 Ianuarie 1861, Kogăl-

niceanu a fost prea puțin timp la cârmă, pentru ca să poată pune în aplicare programul cu care a venit la guvern. In programul său, el apăsà mai ales asupra trei reforme de căpetenie: legea electorală, chestia țărănească și mănăstirile închinate. Alt punct principal al programului național erà desăvârșirea unirii, care nu erà încă realizată decât ca uniune personală, cu două guverne și două Adunări. In vederea acestui scop, Cuza a făcut în 1860, pe când Kogălniceanu erà prezident al ministerului moldovenesc, călătoria sa la Constantinopole, prin care și-a asigurat favoarea sultanului și asentimentul pentru unirea proclamată apoi la 11 Decemvrie 1861, după retragerea lui Kogălniceanu.

Graba cu care Kogălniceanu, ajuns la cârma Statului, căutà să aducă la îndeplinire reformele ce erau visul lui din tinerețe și pe care le-a formulat în *Dorințele* dela 48, i-a atras vrășmășia opoziției reacționare.

Pe lângă aceasta, a mai intervenit și un act de violență ce i-a cășunat căderea, după abià opt luni de guvernare. Erà suspendarea și internarea în mănăstirea Slatina a mitropolitului Sofronie Miclescu, acuzat de trădare și conspirație cu Rușii contra Domnitorului, pentru care însă nu s'a produs dovada ce Kogălniceanu pretindeà că o aveà în mână. Pe cât e constatat, vina mitropolitului nu erà decât opoziția fățișă ce făceà Domnitorului și guvernului, refuzând a se conformà dispozițiunilor și ordinelor privitoare la cler și mănăstiri, ca protivnic înverșunat al nouei ordine de lucruri. La întoarcerea din călătoria la Constantinopole, Cuza făcù mitropolitului, în prezența reprezentanților țerii și ai autorităților ce erau de față, aspre mustrări.

,,De un timp încoace" — ziceà el — ,,clerul înalt a părăsit cu «totul misiunea sa; în loc de a fi cel întâiu a da exemplul res«pectului către lege și autoritate, el s'a pus în stare de revoltă. «Nu vom mai tolerà o asemenea stare de lucruri, jignitoara fe«ricirii și progresului țerii." — Intre altele, i-a obiectat că în doi ani dearândul, la ziua onomastică a Domnitorului, a plecat din capitală spre a nu luà parte la serbarea ei. ,,Ca simplu individ", — ziceà Cuza — ,,eu nu cer și nu am trebuință de rugăciuni de «comandă și făcute fără voie; însă ca șef al Statului, cer și pretind «ca mitropolitul Moldovei să se roage pentru Domnul Românilor."

Apoi adresându-se lui Kogălniceanu, zise: ,,De aceea, domnule «președinte al Consiliului și ministru de Culturi ad interim, ne «vedem siliți a vă arătà nemulțumirea noastră pentru molătatea

«și indulgența în care ați răbdat starea de nesubordonare în care «s'au pus unii din membrii clerului înalt; chiar de mâne veți luà «măsurile cele mai energice pentru ca legea și autoritatea să fie «respectate de toți fără deosebire."

Urmarea a fost suspendarea mitropolitului spre a fi dat în judecată, și internarea lui în mănăstirea Slatina. Furtuna ce s'a ridicat apoi din rândurile opoziției împotriva acestei măsuri violente a silit pe Kogălniceanu să se retragă.

In primul său minister, el a inaugurat, ca ministru al Cultelor, universitatea din Iași, la 26 Octomvrie 1860.

După retragerea sa dela guvern, el a publicat: *Proiect de Constituțiunea Principatelor-Unite* (1861), la care a conlucrat.

In al doilea minister, dela 12 Octomvrie 1863 până la 26 Ianuarie 1865, Kogălniceanu, ca prezident al Consiliului și ministru de Interne, a adus la îndeplinire marile reforme care sunt gloria domniei lui Cuza: secularizarea averilor mănăstirești (1863), prin care a cincea parte din pământul țerii ce fusese înstrăinată prin mănăstirile închinate fu redată țerii, devenind proprietatea Statului; împroprietărirea sătenilor clăcași prin legea rurală din 1864, decretată în urma loviturii de Stat din 2 Maiu 1864, care a dat țerii „Statutul" și „Așezământul electoral", votate prin plebiscit, ca prima constituție și prima lege electorală ce țara și-a dat ea însăș; legea instrucțiunii și înființarea universității din București (1864); codul civil și procedura civilă, codul penal și procedura penală (1864—1865), și alte legi de reorganizare. Erau cele mai însemnate acte politice ale domniei lui Cuza, săvârșite de primul său ministru Kogălniceanu, creatorul lor.

Pripa cu care ele au fost aduse la îndeplinire nu puteà să nu lase scăderi și neajunsuri; dar dacă ele nu s'ar fi făcut așà cum au fost înfăptuite, cine știe când s'ar fi putut face și dacă s'ar fi făcut mai bine. Pentru aceasta erà necesară o inteligență superioară cu o energie încă tânără ca a lui Kogălnicianu, care nu ne-a mai fost dat să avem pe urmă.

După abdicarea silită a lui Cuza, Kogălniceanu s'a ținut câtvà timp laoparte de politică. Amic și colaborator al Domnului Unirii, de a cărui domnie erau legate cele mai mari acte ale vieții sale, el nu puteà să-si renege trecutul.

Chemat apoi în ministerul prezidat de Dimitre Ghica (18 Noemvrie 1868—27 Ianuarie 1870), mai întâiu ca ministru de Interne,

apoi de Externe, el a ornat guvernul țerii pe timpul primei călătorii în străinătate a Principelui Carol ca Domn al României și la căsătoria lui cu Principesa Elisabeta de Wied.

Războiul Independenței a adus pe Kogălniceanu iarăși în capul ministerului de Externe (1877—1878). La congresul din Berlin, el a apărat interesele României cu toată puterea talentului și elocuenței sale, fiind apreţiat de marii diplomați ai Europei întruniți în congres. Dar cauza Basarabiei, pentru care a luptat ultima sa luptă mare ca om de Stat, erà pierdută de mai înainte.

Cu privire la aceasta, el a publicat: *Congresul din Berlin și discursurile plenipotențiarilor A. S. Principelui Carol al României* (1878).

Ultima manifestare a geniului său politic a fost în chestiunea Dunărei, pentru care a mai susținut o luptă inimoasă, tratând-o cu măestrie în acte diplomatice și în discursuri parlamentare, cum și în scrierile: *Mémorie sur la question du Danube* (lucrare tipărită ca manuscript pe când erà ministru plenipotențiar la Paris în 1880 — 1881) și *Chestiunea Dunărei* (1882). In legătură cu această chestiune, vitală pentru România, el aveà, atât ca ministru de Interne în ultimul minister din care a făcut parte (1879—1880), cât și ca deputat, o deosebită grijă pentru soarta și organizarea Dobrogei, vechea provincie a lui Mircea cel Bătrân, reunită cu Țara-Românească prin răsboiul Independenței, ca țară locuită în majoritate de Români și liberată atunci de stăpânire străină

Ca deputat, el a ilustrat încă parlamentul României în toate legislaturile următoare până la moartea sa. Unele din măestrele lui discursuri parlamentare au apărut în broșuri (1861—1891).

In 1891 Iunie 20, la Paris, unde plecase pentru căutarea boalei celei din urmă, s'a stins această vieață prodigioasă și bogat roditoare, care a fost una din gloriile României în epoca de renaștere națională și politică.

O ediție completă a scrierilor, discursurilor, scrisorilor și actelor sale politice și diplomatice, care ar pune în lumină întreagă luminoasa figură a scriitorului, oratorului și omului de Stat, ne lipsește încă. Fie ca această lipsă să fie înlăturată cât mai curând, ridicându-se astfel cel mai vrednic monument aceluia care a fost Mihail Kogălniceanu.

Omagiile noastre memoriei lui.

DESPRE
MIHAIL KOGĂLNICEANU

COMUNICARE

DE

N. IORGA
Membru al Academiei Române.

Ședința dela 14 (27) Octomvrie 1918.

In cuvântarea sa pioasă, în care spiritul său critic a introdus și observații nouă, ca aceea privitoare la legăturile dintre programul revoluționar moldovenesc din 1848, al lui Kogălniceanu și al prietenilor săi, și dintre acel dela Islaz a lui Eliad și al șefilor mișcării din Țara-Românească, d-l Onciul a adoptat pentru nașterea aceluia pe care, în grele vremi, care tocmai pentru aceea lasă a se mai vedeà și mai departe în viitor, îl comemorează, astăzi și aici, la Iași, Academia Română, data aflată de dînsul pe ceaslovul părintesc: 6 Septemvrie 1817.

Să semnalăm o aparentă nepotrivire față de această dată, cuprinsă și în prefață la «Letopisețe» și în cuvântarea ținută la 1891 în mijlocul acestei instituții. In haosul de informații, mai importante și mai de puțină însemnătate, care se cuprind în hârtiile kogălnicenești din Biblioteca noastră, hârtii a căror studiu poate reînnoì supt mai mult decât un raport cunoștința vieții și operei marelui om politic și orator, se află o petiție a lui din 8 August 1847, prin care cere a fi recunoscut ca alegător. Ea începe așa: «Implinind în luna trecută» — deci în Iulie — «treizeci de ani» (1).

(1) Familia e, II, 108.

Se paré însă că erà la mijloc un interes: acela de a se căpătà recunoașterea dorită a dreptului electoral, chiar dacă pentru aceasta trebuià să-și adauge două luni la vârstă.

I.

Ilie Kogălniceanu, tatăl lui Mihail, erà un boier de modă veche, priceput la mânuirea banilor săi proprii, ceea ce l-a făcut mai târziu să aibă în sama lui afacerile Vistieriei înseși a Moldovei. Intre el și fiu n'au fost legături sufletești, cu toate scrisorile pe cari acesta i le trimeteà, foarte respectuoase, cu sau fără nevoia de bani, din străinătate în timpul studiilor, căci Vornicul Ilie a apucat bătrânețe înnaintate. Totuși, pentru a nu ne face o idee prea slabă de dânsul, ne poate servì povestea pe care în Septemvrie-Novemvrie 1853 o dădeà ca temă fiicei sale Maria profesoara de franceză. E vorba într'însa de «un boier cu numele de Kogălniceanu, din orașul Botoșani», care, «întristat de mizeria care domnià în oraș de pe urma unui foc și unei lipse aduse de recolta rea și de invazie» (cea rusească din 1828—9), cheamă fete ale lui, acuma măritate, și li spune că «se crede dator să taie din prisosul lui ca să ajute pe săraci, adăugând că, fără a se stingherì, puteà să deie 10.000 de lei, dar că nu vroià să facă nimic fără participarea lor, ca să nu le supere cumvà». «Și fetele, bucuroase că pot fi de ajutor, își aduc și ele partea» (1).

Mama, Catinca Stavilă, Băsărăbeancă de obârșie — cum, de altminterea din Basarabia, de pe Cogâlnic, dintre răzeșii de acolo erà și neamul tatălui—, n'are nimic a face de sigur cu sângele italian al Genovezilor de la Cetatea-Albă, cum i-a plăcut fiului său să o spuie, prefăcând, pentru aceasta, în *Stavilla* un așà de natural nume românesc. Dar, când Alecsandri puneà să zugrăvească în colțul portretului său păstrat la Academie emblema familiei venețiene Alecsandri și Negri, de origine greco-levantină, se priveà ca descendentul fără amestec al unei nobile familii din aceeași Italie înțelegem această nevinovată născocire genealogică.

Prin vecinătatea răzeșiei orfanei Catinca Stavilă cu moșia marelui boier Grigore Sturdza, soțul Marghioalei, fiică a lui Grigore Vodă Calimachi, se stabiliră legături cărora copilul născut în Iași, la 1817, li datorì numele de Mihail, care erà și al fiului lui Grigore

---

1) Ms. Academiei Române 1172.

Sturdza și al Marghioalei. Botezat de o domniță, el trebuià să fie ocrotitul acestui Mihai Sturdza, ajuns Domn, și tovarășul de studii al beizadelelor lui, până ce luptele politice făcură din Mihail Kogălniceanu, fost ofițer de ordonanță și aghiotant al Domnului, principalul său acuzator în teribila broșurică, de un spirit sarcastic, «Acaftistul lui Mihail Sturdza Voevod» —, impie contrafacere a rugăciunilor Bisericii către Precista și către sfinții făcători de minuni.

Cum a fost copilăria lui Kogălniceanu în casa părintească, astăzi complect refăcută, deci hâzită, trivializată, ca atâtea altele, lângă biserica Sf. Ilie, acum hangar de automobile, ni-a spus-o Alecsandri, un prieten din anii tineri. De la el aflăm partea pe care, până la trecerea în pensionul lui Victor Cuénim, o avù în creșterea copilului călugărul Vidà, pe care-l cunoaștem ca autor al unei gramatici francese, din care mai răsar exemplare pe aici prin Iași, dar și ca păstrător al manuscriptului lui Șincai.

Nu greșim deci spuind că simțul pentru istorie l-a căpătat încă în fragedă vrâstă acest puiu de Basarabean de la Maramurășeanul pribeag pe pămîntul liber al Moldovei, urmărind slova povestitoare de trecut a Ardeleanului. Ciudate potriviri ale vremii!

In jurul lui fetele, trei la număr, Mărioara, Elencu și Profira, primiau învățătura, ca externe, la pensionul lui «Monsiè și Madama Garè» (Garet) încă din 1828. «Ele vor căpătà», spuneà contractul, «o creștere aleasă și vor învățà pe rând relighia ortodoxă și, după regule, limba grecească, franțeză și ghermană, gramatica, caligrafia, aritmetica, gheografia, istoria, desenul și a damelor lucru de mână», pe lângă «povățuirea întru toate pentru deplina lor îmbunătățire»; «muzica, jocul și altele» aveau a se plăti, în caz de dorință, deosebit. Școala erà așezată la 1829 în chiar casele Agăi Kogălniceanu, cumpărate dela moștenitorii Tudorescu [1]).

Mai târziu, isprăvindu-se cu pensionul, lecții se dădeau fetelor acasă la ele, de Polona Ana Majewska (în 1833), învățându-le «a cântà în clavecin» și «ceea ce povățuiește spre ale gospodăriei cuvenită pentru dame». Teresa Koscicka, altă Polonă, înlocuì pe Majewska, și ea făcù loc Germanei Teresa Wimmer, care cumulà cu funcțiunea de guvernantă europeană și serviciile de cusătoreasă (până la 1839).

1) V. Actul în „Neamul românesc literar" de la 14 Novembre 1917.

Cel mai mare din băieți — căci erà și un frate mai mic, Alexandru, — a început școala la Cuénim. Am dat, împreună cu contractele pe care se razimă știrile de mai sus, în «Neamul Romănesc literar» din 14 Octomvrie 1918, contractul prin care Mihail a fost primit în institutul de la Miroslava, unde stătù din Iulie 1828 până în 1832. Reproducem acest act interesant pentru istoria culturii:

Contract.

«Mai gios iscălitul cu mâna mè franțuzește m'am alcătuit cu dumnealui Aga Ilie Cogîlniceanu ca să-i primăsc un copil a dumisale în pansionul mieu, spre a-l învățà trei limbi, adecă franțuzește, la care am să paradosesc însuș eu, nemțește și grecește, — la care aceste două limbi am să tocmesc dascal de afară, precum și cărțile ce vor trebuì la învățătura limbii franțuzești, tot eu mă îndatoresc a i le da; iar, pentru cele ce i vor trebuì la învățătura celorlalte două limbi, dumnealui are să-i cumpere. Are să urmeze copilul a venì la mine la pansion în toată dimineața, a fi la zacuscă și la vremea de masă tot la masa mea, împreună cu mine, iar sara, după ce-și va isprăvì paradosirea la cîte trele limbile, precum s'au zis, are să margă acasă la dumnealui și să doarmă, și, așà urmându-se, eu mă îndatoresc a pune silința cuviincioasă și a da bună educație copilului, pentru care, după bună învoire ce am făcut între noi, dumnealui are să-mi deà 1.200, adecă o mie două sute lei plata dăscălitului mieu într'un an de zile; care bani dumnealui se îndatorește a mi-i da în două vadele, adecă câte pe șase luni înainte. Și dar de alcătuirea ce s'au făcut între noi, cu bună primirea amînduror părților, s'au făcut și două aseminea condracturi, și acesta de mine iscălit s'au dat la dumnealui, iar celalalt, de dumnealui iscălindu-se, s'au dat la mine ca să se știe.

1828, Iulie 1.

G. Guénim Joure (?)."

La Miroslava astăzi după nouăzeci de ani se adăpostesc, mulțămită generoasei danii a d-nei Olga Sturdza, orfanii copii ai ostașilor cari au luptat pentru cinstea țării lor — o Românie unită dincoace și dincolo de munți — și pentru dreptatea poporului lor romănesc. Atunci alți copii, de boier, cari puteau plătì 1.200 de lei pe an, se deprindeau cu franțuzește, grecește și chiar — o inovație — nemțește.

Să adăugim la acest mediu de familie pe meritosul doctor Cihac. La 22 Decembrie 1873, din Aschaffenburg, el începe astfel o scrisoare germană: „Prea-onorate prieten. Nu vei ținea în nume de rău, de sigur, pe un vechiu prieten de casă al răposaților d-tale

părinți supt a cărui îngrijire medicală ai crescut și d-ta și surorile d-tale, dacă un bătrân de 74 de ani te numește așa. Nu mai e nevoie să-ți spun ce am făcut timp de 33 de ani pentru țara d-tale ca medic inițiator (*Förderer*) și răspânditor al științei (1). In post-script el adauge: ,,Ai fost anul acesta iarăși la Ems și ai trecut pe lângă mine fără să mă vezi. Fă-mi plăcerea totuși și mă vizitează, dacă te mai afli vre-odată acolo în vecinătatea mea“.

II.

Acesta e cel d'intâiu mediu al aceluia care trebuia să fie cea mai mare minte în epoca de regenerare a poporului său: Aga Ilie, Genoveza din Basarabia: cocoana Catinca, cele trei surori și fratele Alexandru, Majewska și Cuénim, iar, un anume timp, la unele ceasuri, Vida, cu viciul lui de beție și cu visurile lui de libertate și mărire românească, așà cum scrie slova la Șincai, — alt nebun și alt pribeag.

La 1834 călătorià în Apus cu fiii lui Vodă Mihail Sturdza. Intâiu la Lunéville, în Lorena. Locuiește la un bătrân, foarte bătrân emigrat în Moldova, care acum, supt Restaurație și supt regalitatea burgheză, se întorsese între ai săi, abatele Lhommé, fostul preceptor al Domnului moldovean de mai târziu. Lecțiile le urmează la un Colegiu de program iezuit. Acolo nu bătea vântul vremii. Excelentul elev care a fost Kogălniceanu dorește de un mare oraș depărtat unde atâta revoluție își lăsase urmele în locuri și oameni, dar nu la Paris erà să strămute Domnul pe cei trei tineri, ci la Berlin.

Aici mai fusese, dacă nu tânărul Conachi, vărul poetului, care trecu pe la Lipsca și Halle, unde voià să înceapă studii, un Iancu Cananău, care nu se alese cu prea multe cunoștinți. El stătuse la pastorul coloniei franceze, Hauchecorne; tinerii Moldoveni din 1835 se adăpostiră întâiu la Souchon, urmașul acelui Hauchecorne, apoi la alt pastor, German acesta, Jonas.

In acest Berlin, căruia omul de Stat de mai târziu i s'a arătat așa de recunoscător, el găsì un idealism desprețuitor de tot ce în

(1) El arată că — venit in 1829 — s'a căsătorit din nou, cu voia lui Ghica-Vodă, că, la 1858, a fost rechemat în oaste la statul-major, că a redactat manualul pentru companiile sanitare (1859), că a fost numit protomedic, dar boala l-a împedicat de a funcționà, așa încât Cuza-Vodă i-a îngăduit plecarea la băi. „Și aici lucrez pentru România, de oare ce lucrez de mai mulți ani la flora Moldovei și la fauna României“. — Intr'o scrisoare către soția sa, la 12 Maiu 1855, Kogălniceanu spune că Cihac administrează averea acesteià, moșia, «en enfant orgueilleux».

realitățile politice căută să-l împiedece ori să-l îngrădească. Eră doar Berlinul romantic și filosofic, cu saloanele lui strălucitoare, imitate după ale Parisului, unde și principii, ca să-și desăvârșească educația, apăreau, dovedindu-și spiritul fără care nu puteă fi prețuit nimeni, oricare i-ar fi fost rangul. Acel Berlin pe care-l cunoaștem din scrisorile unei Rahel, din însemnările zilnice, așă de sincere și de curagioase, ale soțului care n'a uitat-o niciodată, Varnhagen von Ense.

Murise Schleiermacher, un reformator filosofic al religiei reformate, și din Hegel, care-și isprăvise abia zilele, nu rămăsese decât imensa influență care străbăteă toată vieața națională, în toate ramurile ei. Și Kogălniceanu, care-și aduce aminte și de lecțiile de drept ale unui Gans, ale unui Savigny — un adevărat creator —, fu străbătut de acest spirit, în antagonism hotărît cu vechile doctrine prusiene.

Ideea și realitatea nu sunt două lucruri deosebite; ele par numai a fi astfel, și se confundă pentru cugetător într'o unitate perfectă. Guvernanții au prins formula: ceea ce este trebue să fie, și s'au legitimat cu dânsa, făcându-se astfel supt scutul nouăi filosofii mult rău. Tineretul, aprinsul tineret care eră să deă la 1848 în acest Berlin de strictă disciplină „idele din Mart" și să sprijine, după ce cântase un ideal de unitate germană, fără regi, acțiunea Parlamentului liberal, republican dela Frankfurt, preferă reversul formulei: *ceia ce trebuie — să și fie!*

Trebuiau însă unitățile naționale ca și libertățile publice. Germanii crescuți în această atmosferă idealistă le-au dorit fierbinte pentru poporul lor, și *ca și dânșii le-a dorit și Kogălniceanu, pentru întregimea propriului său popor.* Și dela dânsul au învățat și alte generații, pe rând, până la noi. Cine ne-ar puteă ținea de rău, fiind așă de curat izvorul ideei?

Și Ranke, ca istoric, *predică necesitatea desvoltării organice a națiunilor.* Ca ființe vii răsăriau ele înaintea marelui învietor, și înaintea tânărului Moldovean răsăriă tot așă de vie icoana unui vechiu neam, de nobilă origine, bătut de nesfîrșite nevoi, răbdător în mijlocul lor, de o statornicie de fier în apărarea pământului său și crezând în sfânta dreptate ca în Dumnezeu însuși, care fără dânsa n'ar fi avut niciun înțeles.

Iar, une ori, ascultând dela ce mici începuturi încep pe lume puterile cele mari, dela ce slabe licăriri ale ideii ce abiă mijește, el va fi văzut în casa de lângă Sfântul Ilie pe bătrânul dascăl caraghios plângând în anume ceasuri asupra slovei lui Șincai despre cronica Românilor.

O minte de o curiositate nesfârșită, Alexandru de Hamboldt, făcù din acest student răsăritean un scriitor, cerându-i note despre Țigani, despre literatura românească, despre întregul trecut al țerilor noastre și locuitorilor lor. Astfel scrise un copil de douăzeci de ani, în limba franceză, cea d'întâiu istorie a tuturor Românilor, în spirit hotărît național.

In hârtiile lui Kogălniceanu am găsit scrisoarea lui din 20 Fevruarie 1838 către Mihail-Vodă, care, temându-se de o compromitere față de Ruși ori de Turci, căutase a oprì apariția unei lucrări care de sigur nu erà în prevederile sale:

„Sunt trei ani de când am părăsit Moldova. De atunci până acum, şi chiar înaintea plecării mele din patria mea, singurul mieu scop, singurul mieu gînd, singura mea ambiție a fost să dau o prescurtare a istoriei țerii mele. Această istorie nu trebuie să fie politică, nici jignitoare pentru Curțile suverane şi protectoare; ea nu trebuie să zugrăvească decât faptele, bunele şi relele, ale Domnilor, fericirea sau miseria poporului, care supt Domnia Alteței Voastre şi-a reluat rangul între națiile neatârnate. Plecând din Moldova avusèm grija a luà cu mine toate documentele istorice ce-mi fusese cu putință a-mi procurà, mai multe manuscripte ale lui Miron, ale fratelui său, (sic) sau alți scriitori de letopisețe (*lithopistes*), precum şi cîntece istorice. Sosind în Franța am pus toată îngrijirea mea, am întrebuințat toate micile mele venituri (*appointements*) la cumpărarea cărților care se raportau la cele două Principate. Am închinat nopțile mele la cetirea şi extragerea a tot ce ziarele ziceau despre Moldova şi Țara-Românească. Părăsind Franța şi venind să locuiesc la Berlin, am avut la disposiția mea bogata bibliotecă regală. Comoara mea istorică a crescut foarte mult, așà încât se ridică la mai mult de 300 de volume. Toți istoricii poloni, unguri, bizantini, ardeleni mi-au fost dați; când nu înțelegeam limba în care erau scrise, profesori distinşi ai Universității din Berlin au încunjurat munca mea şi mi-au dat luminile pe care nu le aveam. De un an închin toate momentele pe care mi le lasă celelalte studii ale mele ca să aduc la îndeplinire planul mieu: toată istoria vechii Dacii, extrasă din autorii greci şi latini, e isprăvită, precum şi istoria Țerii-Româneşti până la moartea lui Mihai Viteazul în 1601. Aceste două părți sunt şi tipărite.

Chiar azi, am primit o scrisoare dela tatăl mieu, în care-mi scrie că Alteța Voastră nu-mi dă voie să tipăresc această Istorie înnainte de a o fi cetit. Aceasta a şi fost totdeauna dorința mea, dar, temându-mă să nu Vă supăr, n'am îndráznit a Vă scrie despre aceasta. Erà, fără îndoială, foarte îndrăzneț planul mieu de a scrie ultimele evenimente; însemnează să plu-

tesc între Scylla şi Charybda: de o parte Turcii, de alta Ruşii. De aceia nu voiam să tratez istoria mea decît până la 1800; dela această epocă până la 1834, nu voiam să spun decît doar câteva cuvinte asupra faptelor. Voiam să mă întind mai mult asupra binefacerilor păcii dela Adrianopol, acordate naţiei moldo-valahe, asupra utilităţii salutare a Regulamentului Organic, al cărui autor sunteţi Alteţa Voastră. Voiam să dau ca motiv al acestei tăceri că evenimentele petrecute în Ţara-Românească şi în Moldova dela 1800 încoace erau mai cunoscute şi că aveau nevoie să fie tratate într'un plan cu mult mai vast decât al mieu. Iată-mi planul: Alteţa Voastră va puteà judecà uşor că ar fi cea mai josnică nerecunoştinţă, cea mai neagră perfidie dacă aş îndrăznì, în orice chip, să fac rău binefăcătorilor miei: nu sunt nici un nerecunoscător, nici un demon: sunt un om cinstit, recunoscător pentru bunătăţile Voastre şi căutând necontenit prilejul de a Vă puteà arăta toată gratitudinea mea.

Mă rog deci foarte mult, Alteţa Voastră ca să-mi dea voie a urmà o operă în care politica modernă are a jucà un rol foarte mic, căci se vede chiar din istorie că Turcii n'au fost apăsătorii patriei mele, ci Fanarioţii. Cât despre Ruşi, ei au fost aşà de adese ori binefăcătorii Moldovei, mai ales prin pacea dela Adrianopol, încât pot face să se uite (1)... De altfel, mă îndatoresc a trimite Alteţei Voastre manuscriptul dela 1800 încoace; după ce-l veţi fi cetit, îl voiu da la tipar. In 1825, supt o atârnare mult mai strânsă de Turcia, Grigore Pleşoianu, profesor la Bucureşti, tunà contra tiraniei Otomanilor; acum la Craguievaţ o culegere de poezii care descriu războiul pentru neatârnarea Serbiei se tipăreşte cu voia Guvernului.

Mă rog mult deci încă odată de Alteţa Voastră ca să-mi îngăduie această lucrare cu care m'am îndatorat; dacă nu voiesc ca numele mieu să ajungă batjocura lumii, nu pot s'o întrerup; un mare număr de jurnale au şi anunţat această operă şi m'au făcut prin aceasta să contractez datoria de a o publicà. Oricum supremele Voastre ordine vor fi îndeplinite, de-mi vor fi favorabile ori ba. Chiar din acest moment fac să înceteze tipărirea, deşi zeci de coli sunt tipărite şi mă costă peste 50 galbeni, sumă imensă pentru mine, căci am închinat pentru carte leafa mea pe şase luni înainte. Ieau în acelaş timp libertatea de a trimite Alteţei Voastre o coală tipărită din opera mea. Dacă Ministeriul de Afaceri Străine se învoieşte la aceasta, Vă voiu trimite toate cele zece coli, pentru ca Alteţa Voastră să poată vedeà că intenţiile mele sunt numai patriotice.

---

(1) Aici s'a suprimat în „Neamul românesc literar" o apreciere care în acest moment nu erà îngăduită. N'am putinţa de a revedeà textul.

Am onoarea de a fi cu cel mai adînc respect şi cea mai vie recunoştinţă al Alteţei Voastre prea-umil şi prea-ascultător supus:

M. Kogălniceanu (1)."

Din ea se vede că încă dela plecare ideia acestei cărţi fusese în mintea celui care se hrănise din paginile lui Şincai, fiind ea «singurul scop, singurul gând, singura ambiţie». De aceia luase cu sine Cronicile, a lui Miron Costin, a lui Nicolae şi o colecţie de cântece populare, — Kogălniceanu fiind deci, după Asachi, cel dintâiu adunător al lor în Moldova—, înainte de a şti cevà despre culegerea lui Vuc Kraragici Sârbul, care abià în anii dela Berlin începù să apară la Craguievaţ. Din micile lui venituri, şcolarul cumpără şi la Lunéville cărţi despre patria şi naţia lui, şi din ziare el culege, noaptea, ce se mai poate adăugì la trecut. In Biblioteca Regală din Berlin începe — după modelul lui Şincai—a face excerpte, din toate isvoarele: ungureşti, polone, bizantine chiar, cerând explicaţii profesorilor.

Şi astfel începù a scrie, fără măgulire, fără critică, începù a scrie în noul spirit istoric, adăugând la faptele Domnilor înfăţişarea „fericirii sau mizeriei poporului". Apucase a tipărì partea până la Mihai Viteazul la librarul Behr, editorul schiţei despre Ţigani, cărui trebue să-i dea tot materialul până la 1-iu Ianuarie 1838, având să apară la bâlciul de Paşti (altfel, autorul va plătì despăgubiri). Oprelişte lui Vodă înspăimântă. Asigură că Puterile străine nu se vor formalizà şi aminteşte cazul lui Vuc, iar la noi al lui Grigore Pleşoianu, care atacă pe Turci în 1838 fără nici o supărare.

III.

Legăturile cu Germania ale lui Kogălniceanu au continuat de altfel. La 12 Fevruarie 1870 un dr. Brennecke, care-l cunoscuse cu o treime de veac înnainte ca «institutor» al lui şi călărise cu el la Coepenick şi în împrejurimile Berlinului, trimeteà din Posen o descriere de călătorie făcută la 1868 «în ţerile Dunării-de-jos şi la Constantinopole». Mama şi soţia lui cunoscuseră şi ele pe studentul moldovean de pe vremuri şi, mulţămind pentru o mijlocire care-i dăduse Ordinul Megidie, Germanul dorià lui Kogălniceanu vieaţă pentru «a îndeplinì misiunea lui istorică şi providenţială». «Ţara dv.», adăugià el, «va aveà un frumos viitor;

1 Bibl. Acad. Rom., mss. Kogălniceanu (in limba franceză).

toate fac să se prevadă că va însemnà într'o zi, când resursele-i imense se vor fi desvoltat, printre țerile cele mai favorizate».

La 1846 aceleași cronici ale Moldovei dădeau istoricului materialul pentru «Fragmentele» sale traduse în limba franceză, pe care le trimeteà și regelui Suediei și Academiei din Stockholm — după jumătate de veac și mai bine, am reluat, cu aceleași informații, eu însumi relațiile cu învățații suedezi —, și el îi făgăduia și monede suedeze rămase de pe urma lui Carol al XII-lea în pământul Moldovei.

Acuma își îndeplinise visul petrecerii la Paris, căci scrisoarea din Iunie a «maiorului M. Kogălniceanu, fost adjutant al A. S. Domnul Moldovei», e datată din din 39 Rue de la Chaussée d'Antin.

Peste mulți ani, în 1852, Kogălniceanu, acum însemnat scriitor și om politic de viitor, erà chemat de Secretariatul de Stat să publice, cu Anastasie Panu și Gheorghe Sion, cronica lui Șincai, și Vornicul Paladi venià să ceară, pe lângă letopisețele publicate de vechiul cercetător al lui «Miron», și «orice alte traduceri sau documente», pentru a pune bazele unei arhive a Moldovei.

Din aceste cronici Kogălniceanu atribuià una înnaintașului său Ienachi. Cercetări critice recente caută a-i luà acest merit; se vede însă dintr'o scrisoare a lui Baligot de Beyne (Ruginoasa 5/17 Iulie 1874) că el atribuià lui Ienachi Kogălniceanu și cele două bucăți de poezie din care una e relativă la uciderea lui Ioan Bogdan și a lui Cuza (erà vorba și de o versiune aflătoare la fostul Domn, în care soția celui ucis blăstămà pe ucigaș cu năframa sângerată în mână). Se pare că Baligot pregătià o istorie a fostului său prieten și ocrotitor, și el consultà analele Imperiului otoman. Mai târziu tot Baligot scrie lui Kogălniceanu despre corespondența secretariului Stamaty (aflătoare la un erudit, Lair, și pe care erà s'o publice Émile Legrand, și se cereau lămuriri lui Kogălniceanu însuși (ca și lui Boliac).

La 1860 încă, Ubicini-i semnalà la Biblioteca mperială din Paris manuscriptul, de care-i vorbise cândvà Bălcescu, al celor două volume de cronici ale Moldovei prefăcute în limba franceză, după textul grec al lui Amira, de Nicolas Genier din Smirna, la Angora, în 1741. Cunoscutul filoromân credeà că o tipărire imediată a lor se impune — *cum se impune și azi* — pentru a trezì și un interes nou în jurul chestiei naționale românești.

Se stie ce frumos muzeu își făcuse Kogălniceanu, *adevărat descoperitor și al valorii artei naționale*. Cu privire la el, N. Hurmuzachi scrià la 25 Decembre 1874, din Cernăuți: «Tablourile bizantine nu le-am uitat: se află două în biserica foastei mănăstirii Voroneț, o Maica Domnului și un Hristos, care s'au scos de mulți ani din vechea catapeteasmă și se află depuse neîntrebuințate în altarul bisericii numite. Am făcut pași de a-mi procurà unul pentru d-ta, și voiu alege care va fi mai puțin defect. Ele sunt originale pe lemn, însă negre, negrijite (1)».

IV.

Aș semnalà încă un drum în Spania, pe care se pare a-l fi făcut Kogălniceanu după mișcarea de la 1848, după împrăștierea revoluționarilor din Iași, după fuga lui în Bucovina și lunile petrecute lângă familia Hurmuzachi. D. V. M. Kogălniceanu mi-a arătat un exemplar din Cronici destinat unei persoane femenine pe care o intitulează «prea-iubită a lui», *muy querida*. Atunci, în saloanele, vestite, ale contesei de Montijo ar fi cunoscut pe fica ei, Eugenia, viitoarea Impărăteasă a Francezilor. Și nu cred că mă înșeală amintirea când spun că între hârtiile lui Kogălniceanu păstrate la Academie este și un manuscript de istorie a Spaniei, a cărui tipărire, când se va luminà cerul și pentru noi, nu va trebuì să întârzie.

Apoi a început marea epocă a Unirii, în care, pentru Moldova, rolul cel mare a fost al lui, cel mai mare om de cultură, cel mai mare orator, cel mai mare cugetător politic. Se știe ce mult a hotărît pentru îndeplinirea unei opere combătute de uneltele intereselor străine și batjocurite de corul neînțelegătorilor *Steaua Dunării* a lui, la care veniau subscripții și de peste Milcov, ca a lui «Ioan Georgiu Marin brutarul din Ploiești».

Nu se știe însă că foaia trebuià să se cheme întâiu *Unirea*, și abià în 1916 am dat la lumină programul ei, care se compune din aceste puncte, ce pot fi și azi, în cea mai mare parte, crezul unei ziaristice oneste:

(1) Aceastǎ știre și toate cele noi la care nu se arată izvorul sunt luate din hârtiile păstrate pios de d. C. Crupenschi, căruia, și soției sale, nepoata de fiică a lui M. Kogălniceanu, nu le pot mulțămi in de ajuns pentru amabila bunăvoință și pentru încredere.

Prea-înnălțate Doamne,

Cu mai mulți literatori m'am asociat spre a publicà de la 1-iu Octomvrie viitor un jurnal politic, literar și comercial supt titlul *Unirea*.

Programul acestui jurnal va fi:

1. Politică generală.

2. Apărarea limbii românești de spre exagerațiile neologismului ardelenesc, care în curând va face ca să nu mai avem limbă.

3. Desvoltarea chestiilor de economie politică, industrie și comerț, care astăzi formează una din bazele cele mai mari a activității lumii civilizate.

4. Desvoltarea agriculturii și a industriei Principatelor și, în sfârșit,

5. Propășirea literaturii românești.

Mărgenirile ce din început redacția își impune sunt următoarele:

1. Respect către religie și morală:

2. Respect către legile și ocârmuirea țerii:

3. Neamestecarea numelui Domnului stăpânitor în orice chestie și discuție:

4. Ferirea de personalități și neintervenirea în chestiile vieții private.

Pentru păzirea acestui program și respectarea mărgenirilor mai sus citate, mă fac răspunzător cătră Ocârmuire, și din început mă supun legilor tiparului statorite în Principat.

Plecat dar rog pre Inălțimea Voastră să binevoiți a poruncì locurilor competente de a se învoì libera publicare a acelui jurnal.

A înălțimii Voastre
prea-plecată slugă:

M. Kogălniceanu (1).

29 August 1855.

Peste nouă ani acela care salutase în neuitate cuvinte pe Alexandru Ioan I-iu ca Domn al acelei Uniri căreia nici pe nume nu i se puteà spune în 1855, erà un politician disgrațiat. Și, într'o clipă de boală, de oboseală și desnădejde, el își făceà, ministru căzut, la Râpi, în ziua de 15 August 1861, și testamentul, după «douăzeci și doi de ani de când a servit țerii sale», recomandîndu-și familia Adunării țerii, «amicilor» ca și «protivnicilor politici», «și, la urmă, și Domnului, pe care-l roagă «să se gândească la slujbele ce i-am făcut în timpuri grele». Și el încheie astfel: «Adio, România, fii unită măcar după moartea mea» (2).

(1) Bibl. Academiei Române, ms. 1173.

(2) «Aceasta e dorința mea cea depe urmă. Mor sărac. Douăzeci și doi de ani am

Peste trei ani soarta-i dădeà favoarea de a impune unei clase politice fără simțul realităților ca și fără lumina unui ideal superior împroprietărirea țeranilor, marele său titlu de glorie (1).

Când îl pomenim astăzi, înnaintea amânduror marilor probleme ale vieții lui, trezite înaintea noastră peste morminte și ruine, avem nevoie mai mult decât oricând de spiritul lui.

O de-am fi putut contribuì cât de puțin la evocarea lui, necesară!

---

servit ţerii mele. Imi recomand femeia şi copiii Adunării ţerii. Rog pe amicii şi protiv nicii politici să li fie milă de copilaşii miei. Nu cer de la ţara mea alta decât ca să cumpere fabrica mea de postav, după valoarea ei, ca aşa să se poată plătì datoriile mele și să rămâie familiei mele o casă și o bucăţică de pământ. Pe femeia mea o numesc epitropă deplină şi fără a aveà a da samă cuiva de administraţia puţinei averi. Doresc ca casa și moșia Râpile să rămâie la băieţi. Iar partea fetei să se închipuiască în bani.

Incă odată rog pe Adunare, măcar după moartea mea să ţie seamă de slujbele mele. Rog asemenea pe Alexandru Ioan să gândească la slujbele ce i-am făcut în timpuri grele. Adio, Românie, fii unită măcar după moartea mea!

M. Kogălniceanu.

15 August 1861, satul Râpile.

N. B. Cărţile şi manuscriptele mele le las Universităţii, afară de toate acele uvrajuri care să se împartă între copiii mei. Straiele mele să se deie jumătate camardinierului meu şi cealaltă jumătate la celelalte slugi și vătaşi. Puşca să fie a lui Coco, pistoalele lui Jan şi j..... Luciei.

Kogălniceanu.

(1) O scrisoare a lui din 1867, despre rolul ce a avut în politica ţerii, despre greșelile lui Vodă Cuza şi ale noului Domn şi despre viciul primitiv al politicei de partid se va da cât mai curind. E o adevărată revelaţie.

GRĂIEȘTE MAREA

POEM

de

ANDREIU BÂRSEANU
Membru al Academiei Române

Ședința dela 19 Maiu 1919.

Grăiește Marea Dunării bătrâne:
«Ce freamăt vine oare din spre munte?
El crește tot mereu... Sânt zile crunte
Din nou colò, în văile române?

Și valul tău, ce tocmai îmi sosește,
Parcă-i mai cald, ca oricând altădată;
Mai iute vii, dar' unda-ți nu-i turbată,
Ce s'a întâmplat?... Mai grabnic povestește!»

Și 'ncepe Dunărea: Chiar ca și tine
Și eu am fost cuprinsă de mirare,
Văzând că unda crește tot mai tare
Și dinspre munți ea tot mai caldă vine.

Copiii 'ntreb: pe Tisa cea bălaie
Și Mureșul voinic, Oltul năvalnic,
Pe Prutu-adânc, Siretul cel sburdalnic:
Ce vești mi-aduc, fiorul să mi-l taie?

Și într'un glas răspunsu-mi-au copiii:
Colo 'n Carpați e o minune mare,
Nu-i zgomot de răsboiu, ci-i sărbătoare;
Din ochi se varsă unda bucuriei.

E praznic mare 'n Dacia străbună:
Copiii ei răsleți se regăsiră,
Și 'n caldă 'mbrățișare-și juruiră
Pe veci să viețuiască împreună.

Și biata mamă plânge fericită,
Văzând odraslele-i iar lângă sine
Scăpate din robiile străine;
Ca'n vremuri vechi, iar casa întregită.

Ah, iată mândra, dulcea Bucovină,
Și Basarabia înstreinată,
Cu câtă dragoste acuma cată
La mama cea de fericire plină!

Și saltă viu Moldova cea frumoasă,
Recunoscând pe-a sale surioare;
Mai blândă soarte-avuta-a ea supt soare,
Unită cu Muntenia mănoasă.

Și Ardealul cel cu plete aurite,
Bănatul cel bogat, vioiu și gureș.
Crișana dalbă, mândrul Maramureș,
Cum strâng la piept surorile iubite!

Și'n urma lor fii și nepoți o sumă:
Munteni bălani, câmpeni pârliți de soare,
Tot cete vin la vatra 'ncăpătoare,
Inconjurând pe fericita mumă.

Și-o horă mândră larg 'acum se'ncinge
Cu chiot și cântări: hora frăției,
Inlănțuind cuprinsul României
C'un cerc vrăjit, ce nu se poate învinge.

Vuiesc de strigăt vesel munți și dealuri,
Și clocotesc câmpiile întinse;
Iar danțul cel frățesc ce se încinse,
Acum ajuns-a pân' l-a' noastre maluri.

Și cât e de haină Neagra Mare,
Ea valuri spumegoase-și îmblânzește,
Iar sfântul soare sus pe cer s'oprește,
Privind cu drag româna sărbătoare.

. . . .

La praznicul măreț, sfântă dorință,
Din patru părți, Români veniți cu toții:
Visul străbun, noi, fiii și nepoții,
Aievea îl vedem luând ființă.

Veniți și voi din sferele senine,
Strămoși trecuți pe plaiul veșniciei;
Voi ați urzit serbarea bucuriei,
Locul d'intâiu pe drept vi se cuvine!

Urmat de oști, vino 'mpărat Traiane,
De-ți vezi colonii-aduși pe Istru'n vale;
Vino și tu, viteze Decebale,
Nu te-or lovì cohortele romane!

Dați mâna amândoi, legând frăție:
Ai voștri strănepoți de mult sânt una;
Din vechi dușmani, ei, pentru totdeauna,
Un neam au închegat, odraslă vie.

Și tu 'mpărate Aureliene,
Pe-o clipă lasă-ți azi mausoleul:
Cu Goții n'ai să te mai lupți ca leul,
N'ai să mai treci hotare dunărene.

Iar voi, pribegi din Dacia 'n risipă,
Ce 'n sân de munți abia-ați aflat scăpare,
Amenințați de cetele barbare,
Din fuga voastră vă opriți o clipă.

Pe lângă vieață, două scumpe-odoare
Voi ați păzit: limba și sfânta lege...
Și iată, până azi ambele 'ntrege
Noi le păstrăm, și-or fi neperitoare!

Veniți voi cneji și voevozi de plaiuri,
Ce-ați înfruntat furtunile turbate;
Condus de voi, Românul neam străbate
Veacuri de groază, mult cumplite-alaiuri.

Ridică-te din valea someșană
Tu Gelu, domn viteaz, rănit în luptă...
Trufia venetică azi e ruptă.
Glade, te-așteaptă vița bănățeană!

Din Târnova treziți-vă la vieață
Voi, frați viteji, tu Petre și Asane;
Zdrobite gem ordiile dușmane,
Pe Pind și pe Carpați nu mai e ceață!

Ș'acum pășiți voi, descălicătorii:
Tu, Radu-Negru, și tu, Dragoș Doamne;
Cu bucurie, ca la nunți în toamne,
V'așteaptă toți, nepoții și feciorii.

Din Făgăraș și dela Maramureș
Voi, strâmtorați, trecurăți grabnic munții,
S'au înmuiat dușmanii voștri, crunții,
Și tremură cumplit de-al nostru iureș.

Vă 'nșiruiți, mari Voevozi de țară,
Cu sfetnici grei la braț, isteți la minte;
Ocrotitori ați fost moșiei sfinte,
Apărători de lege și hotară.

Vin' Mirceo, mare Domn dela Rovine,
Și Vlade cel grozav, temut de-o lume;
Alăturea cu voi pasu-și îndrume
Blând Alexandru, purtător de bine.

Podoabă fii l'a noastră sărbătoare,
O, mare Domn viteaz și sfânt, Ștefane.
Ca pleava spulberat-ai oști dușmane,
Moșia-ți apărând cu brațul tare.

Sămânța de viteji ce-ai aruncat-o
In jurul tău, și astăzi mai trăiește;
In strănepoți virtutea-ți odrăslește
Și grele vremi s'arată falnic,... iat'o;

Veniți și voi, moștenitori de falǎ,
Tu, Neagoe, cu sufletul cucernic,
Blând la povețe și la rugă smernic;
Tu, Rareș, învârtește-ți mândra pală!

Iveștete din groapa dela Turda,
Tu, Domn măreț, vestit în vitejie,
Și ca goniți de-o cruntă vijelie
Dușmanii vor fugì, ca de leu ciurda.

Spre Alba-Iulia din nou te'ndreaptă,
Și gintea 'ntreagă fi-va fericită,
Când va luà coroana întreită,
Pe fruntea-ți așezată cu-a ta dreaptă.

Străjeri măririi tale toții ne-om face,
Trădarea va fugì din a ta cale,
Traiu vecinic fi-va făptuirii tale;
Putere 'n lume nu-i a o desface.

Ca frații buni veniți voi împreună
Ce'n lupte ați trăit a voastre zile:
Tu, Basarab Matei, și tu, Vasile,
Poporului vestiți, cum legea sună.

Din Țarigrad te 'ntoarce Brâncovene,
Ce ți-ai văzut, gemând uciși copiii
Legea păzind. Tu glas dă bucuriei:
Au înviat pe plaiuri dunărene!

Domol pășiți, voi, Doamne și Domnițe:
Măreață Olteo, vrednică Despină,
Tu, Teofană, Stanca cea blajină;
Din soiu ales răsar nobile vițe.

Veniți și voi, câți ați purtat condeiul,
Trecutul povestind, ca să se știe,
Vechi cronicari, bătrâni cu inimi vie;
Voi obliciți trecutul și temeiul.

Tu, Vornice Grigorie Ureche
Și tu, Miron Costin, Ion Niculce,
Isteț la sfaturi și cu vorba dulce,
Veniți cu Cantemir, de viță veche.

Și voi arhierei, stâlpi ai credinței,
Unirii de-azi dați binecuvântare:
Tu, Varlaame cel cu nume mare,
Și Dosofteiu, cald slujitor științei.

Iviți-vă, ai libertății crainici,
Falnice Horia, cel zdrobit pe roată,
Tu, Tudore, cu olteneasca gloată;
Intors-au roata vremii duhuri tainici.

Tu, Iancule, oprește-ți tristul fluer
Ce cântă doina unui neam ce piere.
Azi Moții tăi au ziua de 'nviere;
Răsună munții-ți dragi de-un falnic șuier.

Sculați, apostoli ai redeșteptării,
Cârlova, tu profetic Murășene,
Tu, bard dela Mircești, Bolintinene,
Bălcescu-apus pe plaiu 'nstrăinării.

Cu-ai voștri soți veniți toți împreună.
Și intonați cântarea bucuriei,
Văzând cum crește 'n câmpul României
Al vostru sad, virtutea cea străbună.

Lăsați și voi mormintele cu cruce,
Ostași căzuți pentru neatârnare;
Azi neamul nostru 'ntreg cu 'nduioșare
De voi cu drag aminte își aduce.

Vin, Șonțule și tu, Mărăcinene,
Voi, ce-ați urcat a Griviței redute;
Desfaceți-vă graiurile mute...
Chemați ortacii'n plaiuri ardelene!

Voi, cei culcați supt proaspătă țărână
Visând și-acuma visul de 'ntregire,
Vă deșteptați!... E mândră 'nfăptuire
Ce voi doriați în inimă română.

Voi, Praporgescule și Dragalina,
Sculați la trâmbița de libertate!
Al vostru imn cu falà azi străbate
Din Dunăre și până'n Bucovina.

Voi toți veniți la hora de frăție,
Cu dragoste privind cum merge rându-i
Din inimi calde binecuvântându-i
Pe cei legați de-acum pentru vecie.

Și tulnice sunà-vor de pe creste:
La Om, pe Retezat, Ceahlău, Ineul,
Să afle'n ceruri însuși Dumnezeul
De-a biruinții noastre mândră veste.

Falnic se 'nalță'a Daciei cetate;
Pe dragostea de neam ea e clădită
Și'n veci de veci va fi nebiruită,
Cât caldă fi-va inima de frate!

Sibiu, Ianuar 1919

PENTRU POMENIREA IMPĂRATULUI TRAIAN.

PARENTALIA

DE

VASILE PÂRVAN
Membru al Academiei Române

Ședința dela 26 Septemvrie 1919.

ΑΓΟΡΑΣΤΗΣ Τι δαὶ οἱ ἄνθρωποι ;
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ Θεοὶ θνητοί.
ΑΓΟ. Τί δαὶ οἱ θεοί ;
ΗΡΑΚ. Ἄνθρωποι ἀθάνατοι.
(Luciani *vit. auctio*, 14, p. 554

Sunt Parentalia.

Cei vii pomenesc pe cei morți. E o datorie, pe care muritorii și-au statornicit-o, dintru însuși începutul gândului despre moarte: liniștea de piatră, în care cădeà dintr'odată vieața, erà așà de grozavă, încât minții înspăimântate a muritorilor moartea nu-i puteà fi decât un somn greu. Iar în visele nesfârșitului somn, nu se puteà, ca celor trecuți dincolo, să nu le vie dorul după cei lăsați și după cele părăsite dincoace. De i-ar fi uitat cei de aici neajutându-i pe aceia în marele întunerec de subt pământ, ei ar fi suferit acolo și sufletul lor chinuit s'ar fi umplut de mânie. Iar mânia morților puteà fi blestem și pieire tuturor faptelor celor vii.

Pomenirea celor morți de curând mai deșteaptă încă jale. Iar întristarea e muzica din care apoi înflorește și gândul celor mulți. Morții de demult nu mai dau nici dor, nici durere, celor de azi. Pomenirea lor e numai un gând palid. Și gândului acestuia, al recei amintiri, îi trebue tot sângele viu al amintitorului, spre a învià întru viața deplină.

Sunt aniversări ale morților.

Cei vii caută să împărtășească pe cei morți cu bucuria ori cu întristarea contemporană. E încercarea de preamărire a celor pe veci adormiți, pentru a face, prin asemănarea lor cu noi, lauda ori hula celor de azi.

Să pomenim pe întemeietori.

De optsprezece sute de ori s'au uscat florile crescute pe mormintele lor. De optsprezece sute de ori s'au ridicat din nou prin zăpada subțire a primăverii alte flori, proaspete.

Sunt Parentalia.

Oamenii noui, înflorind în marea lumină a vieții, se pleacă cu reculegere spre pământul unde dorm oamenii vechi, din tăria cărora au crescut ei, oamenii noui, ca florile nouă din pulberea florilor vechi.

In pomenirea morților e conștiința despre viața fără sfârșit în cele obștești ale ei, e mângâerea blândă a amintirii, care, și după mii de ani, învălue cucernic palidele umbre ale celor cosiți, fără reîntoarcere, în fiecare generație. Și viața trecută, legată, continuu viu, de viața prezentă, biruește moartea... în care s'a scufundat... ca un călător în ceață.

Ci noi, cei singurateci, murim.

Și cu noi mor toate ale noastre. Moare durerea. Moare trupul omenesc: începutul întregei frumuseți a lumii acesteia. Moare gândul și amintirea. Și moare și marmora în care am coborît sufletul nostru: rănile ei nu sângeră, ele nu o ucid, ci tocmai prin ele ea trăește încă mai arzător în cele mai mărunte frânturi ale trupului ei mutilat. Dar moare și marmora, de rănile vremii. Moare și sufletul ei de neînțelegerea oamenilor. Și nu e nimic atins de mâna ori de buzele noastre, ca să nu moară.

Dar cu ochii tăi mari, adânci și blânzi, dumnezeească Clio, zână a devenirii gândului, tu privești crearea prin om a altei lumi, alta decât cea aspră, cea crudă, cea muritoare, ce ne-au făcut-o zeii. Cu cântec epic tu glorifici, cu cântec liric tu mângâi, pe copilul tău, cu suflet din cer și trup din pământ, omul, și tu blândo, tu buno, povestești... cè a fost viața oamenilor.

Tu, Clio, culegi de pe morminte florile uscate și ni le faci iară vii, înflorind proaspete, ca cicoarea pe lanuri, în roua dimineții. Tu, Clio, încălzești cu focul tău trupurile de demult adormiților și îi faci iară vii, trăind din nou puternic în lumea lor și năvălind plini de viață în lumea noastră: cu sângele încă lunecând pe armùrile

lor, cu patima încă aprinsă în privirile lor, cu visul încă palpitând în fáptura mâinilor lor. Și între noi oamenii, cei plăpânzi, cei trecători, nemurirea se coboară, ca raza din cer. Bogați de nesfârșitul tuturor luminilor aprinse de cei ce dintru început și fără de sfârșit au creat lumina, noi copiii unei clipe — totuș vecinice: în renașterea ei perpetuă din cele ce au fost, în nesfârșirea ei de iubire spre cele ce vor fi — strălucim de lumina întreagă a sufletului omenesc întreg, de la cel dintâiu care a trăit, până la cel din urmă care va trăì, *unul*.

Ci de n'ai fi tu, Clio, ca râmele în noroi, așà ne am târî în întunericul unei singure vieți, cu dimineață și seară, cu zi și cu noapte.

Tu singură ne faci bogați, tu singură ne ridici peste noi, tu singură ne învecinicești, — Clio, mărire ție.

* * *

Ruginiau codrii. Ca niște paseri obosite coborau legănat către pământ frunzele aprinse de cea de pe urmă sărutare a soarelui de toamnă. Prin satele Daciei mergeau zvonuri de răzbunări romane. Negustorii din Miazăzi se făceau tot mai rari. Și cei cari mai îndrăzneau să se afunde în adâcimile Daciei păduroase priveau sfioși împrejur, vindeau repede și plecau pe furiș. Ostatecii și fugarii romani, slujitori regelui dac, lucrau cu zor la întărituri, închideau văile către Dunăre, ridicau burguri, dregeau cetățile, construiau mașini de asalt, turnau arme. Femeile erau posomorîte. Bărbații erau tăcuți. Erà liniște aspră în toți și poruncile Regelui erau grabnic și cu prisos împlinite. Când începură a cădeà fulgii, știà fiecare că în primăvară va puteà murì.

Flăcăii, cari cu cinsprezece ani înainte, dăduseră Domnului țării dace, întâia lui biruință pe pământ roman, erau acum bărbați în putere. Copii lor se ridicau acum și ei, gata de pus la arme. Cincisprezece ani soarta răsboiului iubise pe Daci. Din pădurile Suebice ale Dunării de Sus, până în munții Parthici, cari fac umbră apelor Tigrului, numele regelui puternic, nobil din viță de nobili, rege din viță de regi, Decebal, erà pomenit cu cinste și închinare. Soli daci mergeau în Apus și în depărtatul Răsărit, la regii neamurilor germanice, sarmatice, scitice, armenice, parthice, ducând sfat de luptă, de împotrivire dârză, de atac necurmat, împotriva stăpânitorilor dela Miazăzi.

Din timpuri uitate de amintirea muritorilor trăiau Dacii pe pământul acesta, îmbrățișat de cele trei ape, cu marea cetate clădită

de zei în mijlocul țării: cu munți de patru părți. Ei nu erau o biată nație rătăcitoare, ca vecinii Germani ori Sarmați. Ei nu erau o nație barbară, ca nenumărații locuitori ai Nordului mlăștinos, sărac și friguros. Ei erau statornici, orânduiți, luminați, în străvechi legături cu civilizația elenă, — cu cea mai avântată credință idealistă în nemurire, pe care au gândit-o oamenii, — cu tradiție milenară în cele ale vieții de societate ori de stat, — cu nume glorios în lupta de libertate față de toți cei puternici din jur, — cu incomparabila epopee de unitate națională biruitoare a regelui erou Burebista, îndărătul lor.

Trecutul strălucit, de aproape două veacuri înainte, lumină acum și calea regelui Decebal. Nù puterea, ci unirea, lipsise întotdeauna marelui neam dacic. Ca principii macedoneni, geloși de libertatea lor locală, principii daci ai multelor țări dace dintre cele trei râuri își așteptau pe Philippos și pe Alexandros al lor, care cu mână de fier să-i ție uniți întru marea luptă a aceleiași patrii. Și Decebal erà acum ca Filip. Ci soarta n'a voit ca să-i urmeze un Alexandru.

Din munții marelui nostru burg se îmbrățișează cu privirea în zilele senine întreaga câmpie înconjurătoare, cătră Tisa, Dunăre, Pont și Nistru.

Precum omul de mare nu se liniștește până nu pune zăgaz de pământ rătăcirii sale pe ape, întemeind porturi și stații și așezări, de jur împrejurul împărăției sale de valuri, și anexând mării tot ce îi formează hotarul ei uscat, — tot așà câmpeanul și omul stepei, nu s'a liniștit până nu a dat hotar de pământ înalt, de pământ stâncos, mării sale de ierburi și de holde.

Așà au bătut milenii valurile scite, sarmate, slave, cetatea noastră pe Nistru și stropi de sânge barbar au căzut în pământul nostru, rodind după firea lui, la marginea înaltă, de Răsărit, a Patriei. Așà au bătut milenii valurile iazyge, germane, maghiare, cetatea noastră dinspre Tisa și stropi de sânge barbar au pătat pajiștile noastre, rodind după firea lui, la marginea joasă de Apus, — ba pătrunzând prin porțile Munților, până chiar în mijlocul burgului, Patriei noastre.

Dar pe razele privirilor noastre, care pătrundeau din creștetele munților până dincolo de apele străjuitoare, a mers și dorul nostru după pământ streîn. Și încotro erà straja mai tare, într'acolo s'a dus și dorul nostru mai năvalnic. Decând se pomenește neam dacic și neam român, râul nostru părinte, Danuviul, a văzut când

ieșea din valea pannonică pe ambele lui maluri acelaș neam, — pe-al nostru.

Dar ce am voit noi, au voit și cei din Miazăzi. Apele nu-s granițe, ci drumuri. Și pentru stăpânirea drumurilor, cu străjuire pe ambele lor părți, s'au luptat întotdeauna statele și popoarele. Așà cum toată valea unui râu se umple cu o singură nație, așà stăpânirea unui râu cată să fie deplină pe toată valea lui sub acelaș stăpânitor.

Regele Burebista a stăpânit și dreapta fluviului. Regele Decebal a căutat să statornicească din nou această stăpânire. Erà dreptul lor. Căci, dela valea Moravei și până la malul callatian al Pontului prieten, *dave*-le dace se țineau lanț. Icoana răspândirei națiunii noastre pe pământul strămoșesc, se arată și în această parte a fi fost aceiași cu cea dacică acum două mii de ani.

Dar pe malul de Miazăzi al Dunării erà acum alt stăpânitor decât pe vremea lui Burebista. Lui Decebal îi steteà în față Roma. Și Roma nu învățase încă a ascultà de nimeni. Pentru brâul de argint al Dunării lupta aveà a fi tot așà de cumplită, tot așà de fără cruțare, ca aceea pentru brâul de aur al Rinului.

*
* *

Ard trupurile, ca niște ruguri, de văpaia sufletelor tari cari le încing. Se mistue vlaga pământească a națiilor, de jertfa de sânge, neintrerupt cerută, pentru continua biruință, de neînduratul lor suflet luptător. Dar precum flăcăul prinde cu braț vânjos arma care cade din mâna unchiașului slăbit de ani, așà popoarele tinere, cu suflete de copii, cucerite de marele suflet al națiunii perpetuu biruitoare, prind la rândul lor arma, spre a apără cu sângele lor tânăr, cu puterea lor proaspătă, marele gând, care e acum și al lor.

Când, de pe urma nevolniciei ultimului Flaviu, aquilele italice se dară biruite spre Miazăzi, lăsând toată Dunărea șoimului dacic, când Italia slăbită se închină înaintea Daciei năvalnice, Spania romană luă asupra ei lupta pentru onoarea, pentru puterea și biruința Patriei mame. Pentru brâul de argint al Dunărei luptă acum un spaniol, cu fire tânără, cu credință proaspătă, cu speranță nèpusă la încercare; luptà ca în vremile bătrâne, ale alcătuirei Italiei — când tăria romană se oțelià mai mult prin înfrângeri decât prin biruințe — cu voința hotărîtă de a împlinì cele fixate de Roma eternă, fie chiar și după un secol de lupte și un ocean de sânge.

Cel ce purtà acum armele Romei erà un om liniștit, măsurat, cuminte, modest. Erà doar numai prin tatăl lui dintre cei ce în Senatul Romei hotărau soarta lumii. Bunicul său, poate, nici nu vorbise bine limba romană. El erà un soldat, ca și tatăl său; soldat ajuns general și atâta tot. Și, fost general, fost guvernator de provincie, ajuns împărat, el rămâneà încă tot omul din popor, răbdător la muncă, întârziind bucuros la plăcerile trupului, cu nesfârșit respect pentru străluciții senatori ai Romei, pentru splendoarea Romei, pentru arta cuvântului la Roma. Provincia lui, pe care o guvernase conștiincios și energic, se mărise acum cât tot Imperiul. Dar sufletul celui ce guvernà erà tot cel vechiu, al guvernatorului provincial, al neitalicului, al «neromanului», care se sfia de Roma și erà adânc turburat — până la vanitate — când ea i se închinà: a o disprețuì încă nu puteà, a o stăpânì încă nu-și simțià îndrăzneala. Și cât a trăit, n'a putut învățà acest meșteșug. Senatul Romei a avut două decenii, când a putut crede că mai însemnà cevà în marile prefaceri ale lumii.

Noi muritorii suntem mari, nu pentru găsirea unui gând, într'o zi de noroc, ci pentru urmărirea într'o mie de zile, și cu, și fără noroc, a gândului unic, care stă la temelia oricărei vieți creatoare. Și sufletul nostru se multiplică prin fiecare gând de-o zi, pe care-l prindem în sborul lui spre neant și îl fixăm, ca pe o piatră de monument, în opera noastră unică, în gândul nostru unic. Ci fiecare din noi, într'o singură zi, cu un singur gând e mai slab, mai sărac, mai neputincios în cele eterne ale vieții, decât plugarul simplu, decât cărătorul de poveri în porturi, a căror viață e clădită pe legătura dintre toate zilele vieții lor într'o singură datorie, a muncii. Marea noutate, marea creare, e iubirea aceasta continuă, neobosită pentru gândul unic. El culege gândurile fiecărei zile, le ciopleşte după nevoia marei opere în care le închide, și, prinzându-le acolo cu însăși viața, cu însăși iubirea noastră, el creează o viață nouă, biruitoare a timpului, din viața noastră cea veche și roasă de timp.

Așà erà mare, simplul, cumintele, modestul, neînvățatul spaniol, care erà acum împărat al Romei. In viața unei singure zile cel de pe urmă senator din Roma ar fi fost — poate — mai înțelept, mai strălucitor, mai vrednic de purpură, decât dânsul. Și de aceea, pentru fapta unei zile, Ulpius Traianus, împăratul, rugà pe învățatul, pe strălucitul Licinius Sura, senatorul, să-i scrie cuvintele de solemnă prezentare: zadarnicele discursuri sclipitoare, care învălue în înșelare mintea ușuratecă a muritorilor. — Dar pentru fapta celor

o mie de zile, pentru întărirea întru alte secole a marei împărăţii care se clătină, strălucitul Licinius Sura sfătuise în ceasul cel greu pe blândul şi slabul Cocceius Nerva, senatorul travestit în împărat, să arunce pe umerii simplului, modestului, neînvăţatului Ulpius Traianus, provincialul, hlamida de fier şi foc a unei împărăţii, pentru statornicirea căreia numai jertfa fără sfârşit a victimelor umane încoronate cu laurii biruinţii şi jertfa necurmată a victimelor mizerabile sfâşiate de lanţurile robiei, erau faptă îndestulătoare.

* * *

Omul crede că pentru dânsul natura va înfrână legile ei, le va dà un alt curs, le va duce pe drumul pe care ni s'a părut în slaba noastră experienţă că ar puteà fi, măcar accidental, mânate. Căci aspectul material, palpabil, al întâmplărilor omeneşti acopere sufletul faptelor, întocmai ca o mască hâdă un suflet de înger, şi ascunde ochilor noştri — nedeprinşi a vedeà pătrunzător — esenţa vieţii senine, indiferente, obiective şi unice, care pulsează, neschimbată de voinţa umană, după legile ei, cosmice.

Şi marea înşelare târăşte indivizi şi popoare în suferinţă şi moarte. Un om loveşte pe altul numai pentru a-şi mulţumì mânia, — dar iată, cel lovit moare şi agresorul îşi risipeşte propria viaţă, fiind scos dintre oameni. Un popor e închis de altul prin răsboiu, spre a nu mai creşte, — şi iată, poporul închis se întinde peste întregul pământ prin darurile geniului său de natură pacinică. Decebal luptă să facă un imperiu unitar thraco-dacic şi îşi găseşte moartea, distrugerea ţerii şi peirea întregei vieţi politic-naţionale a poporului său. Traian distruge Dacia, spre a aveà linişte la hotarul Dunării-de-Jos, şi a păstrà Romanismul din sudul râului — şi în loc de linişte care nu ţine, se naşte un nou popor, care va trăì chiar când întreg Romanismul oriental se va fi risipit în pulbere. Traian aduce colonişti nenumăraţi, spre a face o ţară romană, în limitele romane, — şi în loc creşte o ţară Dacă, numai de limbă romană, dar în hotarele dacice şi cu sufletul dacic — aborigen — până în îndepărtaţii ei descendenţi de astăzi.

Se poate cu sila schimbà haina unui popor. I se poate impune de cuceritor limba fără cunoaşterea căreia cuceritul nu-şi poate nici cât de puţin uşurà robia lui. Cuceritorul dă poruncile în limba lui, iar cuceritul trebue să le înţeleagă, să le împlinească, sau să moară. Se poate schimbà şi numele poporului cucerit, căci el nu mai e decât lucrul cuceritorului, — şi pe pământul cucerit nu mai

dictează și nu mai dă veste lumii despre cele ce sunt acolo, decât cuceritorul. Pentru lumea cea mare cuceritul a murit. Dar nu pentru legile eterne ale firii. Așà precum toate masacrele nu pot fi destul de depline spre a desființà rasa supusă, ci ea se îndoaie ca oțelul sub greutatea năvălitorului și apoi, încet-încet, se îndreaptă iară, insinuându-se prin însăși carnea celor nou veniți, tot așà cuceritorul, venit din țara lemnului și a mlaștinelor friguroase, în veci nu va mai clădì în lemn și nu se va mai îmbrăcà în piei, în țara pietrei și a soarelui blând și senin. Și casa lui și masa lui și podoaba lui și, încet-încet, sufletul lui, se va da după cele ale cuceritului și cultura lui va fi potrivită după cultura cuceritului, întâi mai slabă, că el va fi mai nepriceput și strein, apoi tot mai asemenea cu a cuceritului, doar ceva-ceva schimbată de firea lui deosebită ca sânge și foc lăuntric, — dar în cele mari ale ei ea va fi, ca dintru începutul vieții omenești în acea parte a lumii, cultura țării, iar nu a omului.

Și cum se întind stejarii numai până la anume înălțimi și latitudini, așà își păstrează popoarele subt numele diferite, pe care li le dau valurile marilor ondulații raciale, aceleași ținuturi de străveche înrădăcinare, în aceleași granițe, pare că fixate până în amănuntele separării uscatului de ape. Priviți lumea Celților în luptă cu Germanii, apoi a Gallo-Romanilor, apoi a Francezilor, și urmăriți în miile de ani granițele de Răsărit ale poporului cu cele trei nume și, totuși, cu acelaș hotar. Priviți granițele Italicilor spre Illyri, iar apoi Slavi, și înfățișarea lacului, de jur împrejur italic, al Adriaticei, de două mii de ani încoace. Priviți granițele naționale ale Dacilor lui Burebista și Decebal și ale Românilor lui Ferdinand Biruitorul. Urmăriți pe Thracii Balcanilor în așezarea lor predilect continentală, cu întregul litoral în mâinile vechilor Eleni și pe urmașii lor Turano-Slavi de astăzi în aceeași strictă așezare continentală, cu întregul litoral în mâinile Grecilor contemporani. Cercetați marginea mării nesfârșite dintre coloanele lui Hercule și pustiul Tanais acum două mii de ani și astăzi : aceeași limbă greacă vă va răsunà la ureche în antica Massalia și în noua Odessă. Căci muntele și marea își au oamenii lor deosebiți. Coasta mării, cu locuitorii ei, e o anexă a apei, iar nu a uscatului de care se ține. Și Atlantica nordică își are pe ambele ei coaste înghețate pe aceiași Dani-Norvegieni. Egèica își are pe aceiași Greci. Coastele Mării Negre sunt o anexă a vieții mediteranee, iar nu osteuropene. Neamurile migrează, dar culturile rămân. Și cum nu singularul, ci

genericul, e aceea ce hotărăște în viața popoarelor, nu perpetuele ondulații etnice, care amestecă neamuri cu neamuri, le învălmășesc, le mână iară către locul de plecare, întrucât nu s'au risipit cu totul în marea migrație, — ci statornica precumpănire a țării de bază, cu poporul ei primitiv, înrădăcinat în țarina pe care de milenii o lucrează, cu cultura lui fixată de legile supreme ale firii, cărora noul venit trebue să li să supună, asimilându-și-le, sau să piară, hotărăște de aceea ce în istoria universală s'au chemat, așà de adesea cu atâta de slabă ìețelegere: migrații etnice, stabilități culturale, ori aptitudini diferențiale ale rasselor.

Căci dacă națiunea nu e nici cevà fix etnic, fiind întotdeauna în fiecare națiune un nesfârșit amestec de neamuri, contopite încă dela primele rătăciri interdiluviale, — dacă națiunea nu e nici limbă, căci aceeași limbă poate fi a mai multor națiuni, — și cu atât mai puțin un simplu nume, pe care-l poate impune unui popor chiar numai o mână de cuceritori tirani, — atunci nu e ea oare acea expresie culturală creată de înrâurirea pământului asupra omului, nu e ea realitatea biologică a omului modificat de pământul pe care se așează, după legi neschimbate, care-l modelează analog, oricare i-ar fi originea și numele? Și atunci, ideea națională fiind o stare de conștiință, înainte de toate culturală, iar geografia umană demonstrând nu după oameni, ci după pământul pe care se așează, adevărate *autochthonii culturale*, nu ajungem oare la marea realitate istorică, așa de neînțeleasă atâta vreme, așà de combătută și de contestată, a *autochthoniilor naționale*? Mai poate fi atunci vre-o minune că granițele așa-zise etnice ale poporului regelui Decebal sunt așà de amănunțit identice cu granițele așà-zise etnice ale poporului regelui Ferdinand?

* * *

Popoarele modelate de pământul pe care prind rădăcini, se supun legilor lui. Și nu va fi putere pe lume care să le împiedice a tinde mereu să împlinească, veac după veac și mileniu după mileniu, poruncile legilor pământului lor. Nici-o suferință, nici-o jertfă, nici-o sângerare nu le va înspăimântà. Nici-o huzurire a păcii nu le va moleșì până într'atâta, ca să se supună fără luptă unor legi omenești streine, protivnice pământului din care se hrănesc.

Iar când vlaga lor se va fi sfârșit, când ele vor trebui să-și înnoiască sângele, primind alt popor pe pământul lor, ca domn al lor și al pământului lor, acest popor va reluà lupta cu aceeași cre-

dință către străvechiul pământ, ca și când și el, dintru începutul vremilor, ar fi fost fiul lui.

Și, vechiul popor și noul popor, contopite în indissolubile legături de sânge, nu vor mai fi decât unul și acelaș, doar numai într'o nouă generație a lui: ca fiul născut din cei doi părinți, de neamuri deosebite, fiu deopotrivă al amânduror părinților.

* * *

Viața popoarelor e ca viața mării: pe adâncurile, perpetuu liniștite, se iscă și se potolesc — sus — furtunile.

Se cutremură tăriile de marile ciocniri ale neamurilor, în răsboaie. Ard orașele, se dărâmă templele, valuri de sânge curg din rănile miriadelor aduse la apriga furtună a uciderii de vânturile gândurilor celor de sus, cari conduc națiile. Pe viscol și senin, în zi și în noapte, neîntrerupt mugește uraganul morții. . . Ci, când iarba mijește printre bulgării de zăpadă, neschimbat ca Luceafărul, care se arată la Apusul și la Răsăritul fiecărei zile, muncitorul pământului iese, potolit și sigur de ritmul mișcărilor lui, spre a brăzdà pământul și a creà din nou viața.

Pe adâncurile liniștite ale vieții nemuritoare a popoarelor, se zbate, sus, furtuna vieții trecătoare, a patimelor gândului schimbător, purtat de puternici ce încearcă — așà de zădarnic — să mâne după voia lor cursul vieții adâncurilor.

Și totuși, și în adâncuri sunt mari izbucniri ale focului subpământean, care turbură și ridică, până în lumina apei mereu agitate, perpetuu liniștitele unde ale abisurilor.

Cât inima omenească se va mai puteà aprinde pentru cevà în lumea aceasta, biruind gândul rece și cântăritor, iubirea celor mulți pentru cele vecinice ale lor, va izbucnì ca focul cel nestins, turburând abisurile.

Și oamenii se vor ucide între ei.

Căci numai atunci s'ar lăsà muritorii judecați în iubirea lor de alți muritori și și-ar lăsà luate în pace: femeea, țara, credința, când iubirea lor ar fi biruită de frica de moarte.

Și Dacii nu cunoșteau frica de moarte. Ei iubeau moartea, o doreau, alergau după dânsa, și pe porțile ei întunecate, ei socoteau că intră, nu în eterna neființă, ci în eterna viață cu zeii. Dar mai mult decât moartea, ei toți, cei mulți, cei umili, cei din adâncuri, iubeau țara Dacă. Și atunci când nici prin moartea lor ei nu-i mai puteau răscumpără libertatea, când nici prin întoarcerea mereu nă-

valnică din trista pribegie pentru libertate, ei nu o mai puteau mântui din robie, atunci plecau și ei genunchiul înaintea Domnului strein, spre a-i fi robi împreună cu pământul robit, spre a mângâià cu trista lor iubire jalea amară a patriei înlănțuite.

Apărarea pământului dacic de regele Decebal și poporul său a fost un imn de iubire cum rar au mai înalțat popoarele moșiei lor amenințate.

Cucerirea pământului dacic de Impăratul roman și frângerea națiunei dace a fost suprema afirmare a geniului Romei în potrivirea, la firea și făptura lui, a celor trei continente ce se ating împreună la marea cea de Mijloc. După această ultimă, și cea mai strălucită biruință, Roma n'a mai putut merge înainte, puterea ei n'a mai rodit. In lupte titanice ea a cercat să păstreze neatins ce crease, și, veacuri la rând, ea a luptat, până ce, obosită, sfârșită, dar cu copiii ei toți maturi, în stare acum să se apere și să trăiască singuri, ea a trecut din viața aceasta, cum trece tot ce e omenesc, fie chiar și după milenii.

Pe anticele ogoare ale popoarelor aborigene ce se întind până la Rin ori în Alpii Răsăritului, și în marea cetate carpatică, țărina însăși, de multul sânge roman, vărsat ca jertfă, devenise romană. Aborigenii se făcuseră fii ai Romei. Popoare după popoare s'au revărsat de atunci peste pământurile Romei și toate s'au topit în marea flacără a vieții romane.

* * *

Răsboiul nu se face numai de cei tari, ci și de cei slabi. Și mai totdeauna cei slabi, iar nu cei tari, îl și încep. Căci cei tari n'au nevoe de răsboiu, pentru a întinde puterea lor. Ei trăesc numai, trăesc puternic, și puterea vieții lor răstoarnă popoarele și împărățiile, cum colțul seminței răstoarnă primăvara bulgării de deasupra lui, și crește tot mai înalt, spre soare.

De aceea e și așà de deosebit răsboiul, așà cum îl fac cei slabi, de răsboiul făcut de cei tari.

Cei slabi simt că chiar biruind, nu vor puteà păstrà ce au cucerit, și de aceea distrug, pradă, ucid, necinstesc pământul și poporul cucerit. Răsboiul celor slabi e ca mânia de femee: furios, plin de vorbe zadarnice și stins de sine însuși prin lipsa puterii pe mai departe. Răsboiul celor slabi e răsboi de năvălire și de surprindere, e răsboi de noroc. Și ca norocul de nestatornic și înșelător e și mersul lui. Răsboiul celor slabi e, când devine tragic,

prin ridicarea celor tari împotriva lor, cu gând de desființare, răsboiul desperării, e răsboiul eroismului solitar și zadarnic, e răsboiul marilor catastrofe ale națiunilor și conducătorilor. Răsboiul celor slabi e pilda crudă dată de zei muritorilor asupra nimicniciei tuturor celor omenești. El este oracolul Destinului pentru împlinirea celor dintru început hotărîte, ca cei slabi să cadă, căutându-și prin neînțelepciune singuri ruina, pentru ca astfel din viața lor să se împuternicească cei tari, cum din carnea căprioarei plăpânde se împuternicește lupul pădurii.

Cei tari simt că, chiar biruiți, nici o putere dușmană nu se va puteà sălășlui prea mult pe pământul cucerit de la dânșii și că întru sfârșitul sfârșitului tot o vor alungà. Iar când cei tari merg înainte, când puterea lor se întinde biruitoare peste pământurile și sufletele altora, atunci cei tari clădesc în piatră fiecare pas mai departe în țara unde au intrat. Ei nu distrug, ci construesc din nou pe alte temelii. Ei nu năvălesc furioși, ci împing liniștiți și siguri de sine, definitiv, ireparabil, pe adversar tot mai departe. Ei nu pradă, ci pun în circulație nouile bogății, cucerite. Răsboiul celor tari e vestit dinainte. El nu e răsboiu de noroc, ci de cumpănită apărare, prin slăbirea sau nimicirea celui ce amenință. Și dacă adversarul e cu multă viață în el, cei tari fac răsboiul de durată, până la sfărmarea finală, oricât de târziu ar-veni ea, a celui ce a turburat lumea și viața.

Priviți pe alba columnă din Roma povestea cea tristă a căderii Daciei. Sunt chipuri cioplite, în marmoră rece, a marelui foc, care a topit două popoare într'unul.

Numai prin luptă, prin luptă dreaptă, deschisă, fără meșteșuguri și cu toate puterile, dela om la om, dela erou la erou, Dacii nù pot fi biruiți. In multele icoane ale marilor bătălii e una, a celei dintâi, când cei doi adversari și-au măsurat întâia oară puterile și popoarele conducând singuri bătălia. Sprijinit pe ultima sa cetate de ziduri, ridicată la capătul drumului clădit de legionari pe pământul dacic, Împăratul trimete în crâncena cumpănire rând pe rând tot ce are mai aprig între barbarii aduși la credința romană, tot ce are mai nezguduit în măreață liniște între romanii săi legionari. Sprijinit pe cetatea sa de munți și de codri, Regele trimete în focul bătăliei cetele sale — în rânduri strânse — cu principii lor în frunte, bărbații în putere, ca și flăcăii încă tineri: cu fața de copile. Și însuși Iupiter Tonans dă ajutor Romei, bătând cu furtună de ape în față pe Daci. Cad Dacii ca spicele subt mâna seceráto-

rului. Și Zeul însuși îi acopere cu trăsnetele sale. Și totuși, nu-i biruință. Impăratul privește, trist, după bătălie, departe în munții dușmani la marea cetate ce n'o poate încă cuprinde.

Dar anului *unu* îi urmează anul *doi*, și, de va fi nevoe, anul o *sută*, al luptei.

In năvăliri nouă atacă Dacii chiar malul Roman al Danuviului. Pe văile înguste, în pădurile munților, ei închid cu ziduri dela un mal la altul calea invadatorilor ce-și clădesc drumul prin trecători. Și nu e un pas mai departe, făcut în țară Dacă, fără sânge roman vărsat ca jertfă. Sfărâmarea Dacilor în luptă deschisă, înaintea pătrunderii Romanilor în munți, e însemnată cu grele pierderi romane chiar de săpătorii în marmoră, cari—afară de aici — nu dau nici-odată chipul celor căzuți ai Romei.

An după an, până la al șaselea, ține lupta.

Tot mai departe pătrund, zidind, legionarii. Castru de castru, șosea de șosea, se împlântă tot mai adânc în codrii tăiați fără milă în tot mai largi luminișuri, pentru liniștea de atacuri furișe ale celor înfrânți. Cetățile dace sunt asaltate, satele lor sunt arse. Tot mai departe pribegesc învinșii, cu bătrâni, cu femei, cu turme.

Ci măreț banchet funerar au serbat cei puternici ai Daciei, când furtuna dislănțuită de ei a dus, în al șaselea an al luptei, la robia patrie lor. Subt zidurile cetății mugeà bătălia. Pe înaltele coperișuri alergau flăcările. Pe cărări întunecate se afundà, pentru lupte nouă, tot mai departe în codrii țerii sale, Regele. Ci ei serbau, liberi, în țară încă liberă, unirea lor liberă, cu moartea. In triumfuri romane, grumazul lor nu puteau să și-l plece. In milă romană, ei domnii, ei dăruitorii de milă, nu sufereau să se întineze. La luptă mai departe sufletul lor amar nu-i mai îndemnà, ca pe Rege. La Zalmoxis ocrotitorul, ridicați pe palme de blânda zână a morții, acolo erà drumul, acolo erà mântuirea, măreților căpetènii dace.

Acolo, ca cel de pe urmă, aveà a venì, în ceasul supremei ruini, Regele. Cel dintâiu la sângerarea pentru patrie, cel de pe urmă la mântuirea întru eterna libertate. Cântă, Melpomene, moartea regelui Decebal.

«Pe norii zenitului țin sfat zeii. E *ψυχοστασία*. In talgerele de aur se cumpănesc două suflete. Al împăratului Romei e unul, al regelui Daciei e altul. Apasă pe talgerul Romei privirea de soare a părintelui Iupiter Capitolinul. Apasă pe talgerul Daciei privirea de foc a stăpânitorului trăsnetelor Zalmoxis Dacicul. Și nu e mijloc

să se plece mai tare un talger, ca să condamne la cădere, rușine, moarte, talgerul cel mai ușor. Și fața zeilor se întunecă și iubirea pentru ai lor îi turbură și răsboiului muritorilor, cumplit, pare a se adăogà, în tării, răsboiul zeilor.

«Ci Artemis-Bendis-Diana îndreaptă ochii zeilor către pământul de lupte și sânge. Făptură minunată de cetate lucește în raza de soare. De munți păduroși i-s zidurile, de fluvii largi i-s șanțurile.— Aceasta-i cetatea credincioșilor mei. De vi-s dragă, vă cer ascultare.— Din timpul când Gaia a creat Cerul, Munții și Marea, Moirele aspre au pus legătură crudă: că tot ce e viață să fie mereu cucerit prin moarte. Cetate de zei, ori cetate de oameni, zid al Titanilor, ori zid de mâini muritoare, nu va trăi fără jertfa celei mai scumpe vieți zidite în piatră de meșteri. Ci cel mai scump suflet al cetății mele de munți și de ape e sufletul regelui dacic, cumpănit în balanța de aur. Pe veci să trăiască cetatea, cu sufletul lui prins în ziduri.

«Prin codri uitați de lumină grăbește spre Nord biruitul. Incă odată, mai vrea să-și adune vitejii, să lupte cu Cesarul Romei. E singur. Sufletul lui arde de iubirea pământului tată. De-ar fi zeu, ar da suflet copacilor uriași ce-l cuprind subt bolta lor largă și plină de murmur.

. . . .

«Pe norii zenìtului zeii au hotărît. Cu rază de soare Iupiter luminează calea Romanilor cari grăbesc după rege..... In balanța de aur talgerul lui se ridică.....

«Cu arma muiată la zile de glorie în sânge dușman Regele, liber, pe pământ încă liber, săvârșește jertfa.

«In zidul cetății de munți și de râuri, sufletul lui părintesc ocrotește, etern, dăinuirea Daciei».

* * *

Furtuna de la fața mării s'a potolit; marea răscolire a izbucnirilor din adâncuri s'a liniștit: e pace și cântec al vieții peste tot locul. S'au împlinit cele hotărîte de zei. Prin satele Daciei se văd pretutindeni fețe streine: din împărăția cea fără margini curg mereu oameni noui, cari se așează pe plaiurile patriei. Drumurile și-au schimbat cursul: nu mai merg, ca pe vremea Regelui, mai mult pe culmi, ci pe văile râurilor, soldații cei noui zidesc drumurile nouă ca pentru vecinicie; burgurile principilor s'au pustiit: domnii lor odihnesc subt brazdă. Cetățile nu se mai ridică pe vârfuri de dea-

luri, ci se clădesc pe maluri de ape, la margini de drumuri. In munții cu aur, în dealurile cu sare, sapă acum cei veniți de departe și scot cu hărnicie averea pământului. Și cetăți și orașe de piatră și case și temple și băi și vile de marmoră se ridică—în înfățișări italice—dintr'o zi pe alta. Și negustori nenumărați cutreieră ținuturile și soldați de-ai Romei se așează la sate după isprăvirea slujbei lor grele; și tot mai departe pătrunde vorba romană, credința romană, viața romană. Dar cei nou veniți nu se mai gândesc la vechile lor patrii. In țara eroului rege ei nu se mai simt romani, ci Daci. Și Dacii cei vechi, ce-au mai rămas în țară, nu se mai simt așà de înstreinați ca să fie la fel cu cei ce-au devenit tot Daci, cu toată vorba și gândul și viața lor romană. Iar cântecul muncii, pe anticele ogoare, începe să răsune în sunete romane.

Ci din miazănoapte bat mânioși la porțile patriei robite Dacii-cei-liberi. Când principii au băut cupa morții, când Regele a sfâșiat cu spada proprie vălul veciniciei, poporul a dàt foc satelor și cu femei, cu copii, cu vite, a pornit către munții, ce tot mai departe dau ocrotire, în Nordul păduros și sălbatec, pribegilor dornici de libertate. Dar în aspra țară carpică, costobocă, sarmatică, streinii din Sud nu-și pot găsì pace. Mor părinții de dorul patriei robite, iar fiii le moștenesc acelaș foc sfânt de iubire a străvechei țarine dace. Și fiecare generație, sfărâmând zăgazul graniței romane, năvălește în Dacia mamă, dă tributul de sânge Romei, care neîndurat zdrobește ceata năvalnică: și miriade de Daci liberi sunt transplantați de Cesari, înapoi în patrie, ci — într'o lume romană.

Și deceniu după deceniu Dacia își recapătă copiii pribegi, cari întăresc cu sufletul lor aprig viața roditoare a Patriei. Și când, după trei jumătăți de veac, cei de la Roma pierd nădejdea de a mai ține închise hotarele mereu rupte de barbarii germano-sarmatici, când slaba lor minte crede că îndărătul apelor late ale bătrânei Dunări s'ar puteà mai ușor ferì de diluviul barbar, Dacii cei liberi sunt cei mai năvalnici, sunt cei mai aprinși, în lupta de reluare a Patriei.

Pe columna de marmoră palidă din forul biruitorului lui Decebal cea de pe urmă icoană a marilor lupte arătă plecarea în exil a neîmpăcaților iubitori de libertate dacică. Și Roma și Cesarul credeau că au biruit. Dar continuă contestare a biruinței au făcut mereu-nouile, false, triumfuri, de *Dacicus Maximus*, ale împăraților veacului următor: Maximinus și Maximus și Decius și Gallienus și Aurelianus însuși.

S'au întors vremile: legionarii se retrag în Imperiu; Dacii se reașează în patrie.

Ci nouii veniți sunt acum — după trei jumătăți de veac — mai puțini ca țăranii pământului dacic — de rasă și romană și dacă, dar de singură limbă romană —, uniți pentru vecie în aceeași iubire către pământul patriei lor comune.

Se pustiesc orașele de piatră și palatele și teatrele și băile, de granit și marmoră; se acoper de pălămidă drumurile zidite de legionarii Romei. Se duc cei bogați, cei dornici de liniște, cei ce niciodată n'au iubit pământul Daciei. Dar din nou se îndesesc satele după străvechea obișnuire dacică. Din nou se clădesc casele numai după antica tradiție thracă. Și portul lucrătorilor țărinei roditoare a rămas acelaș ca înainte de venirea oaspeților italici. Și așezămintele vieții lor simple, sătene, înaintea cărora și Romanul trebuise să-și îndoaie legile lui rigide, organizând rural Dacia, se reîntăresc, ca în străvechile timpuri libere.

De marea lumină a Romei rămâne însă pe veci luminată Dacia. Melodioasa alintare a dulcelor vorbe italice robește pe toți strănepoții eroului rege. Și numelui Daciei furat de Roma, copiii Daciei îi pun în loc însuși numele Romei. La miază zi de brâul de argint, pentru care au luptat până la moarte Dacii și legionarii, Cesarii întemeiază o nouă Dacie. Ci în Dacia cea adevărată, în mijlocul barbarilor cu cari nu mai seamănă nici în graiu, nici în suflet, țăranii ogoarelor, păstorii turmelor, se simt Romani, se numesc Romani și întemeiază o nouă Românie.

Cetatea eternă a eroului rege e de-acum o cetate romană. Apărătorii ei vor străjuì statornic în numele Romei. Din marea ură s'a născut marea iubire. Diluviul barbar curgând de ambele părți ale burgului dacic spre lumea mărilor calde, acoperind adesea cu valurile lui turburi și însăși cetatea înaltă, nu va puteà clătì nici-o piatră din așezarea cea trainică a Romanilor dacici și a Dacilor liberi.

* * *

Astfel lupta cea mare, a geniului Daciei cu geniul Romei, a rămas ca un simbol sacru pentru toate luptele popoarelor viitoare. Din marea lor ură s'a născut marea iubire.

Cântă, Euterpe, cântecul Daciei.

«Dacia, fecioara, turburà liniștea ta, divine Ròmule. Frumoasă și crudă, ca pustià, ca arșița verii, cu năvale de foc și jale, țara

ta. Așà erà menirea fecioarei sălbatece: să facă gol, să aprinză flacări, să samene spaimă în jurul ei. Lumina ta, puterea ta, frumusețа ta, o trăgeau spre tine, Ròmule; dar sălbateca ei libertate, de Diana, o mână înapoi în pădurile ei nepătrunse, când tu, din liniștea ta turburată, întindeai brațul spre dânsa. Ci sufletul tău se aprinse odată și el, de ispitirile crudei fecioare. Și ai vrut s'o cuprinzi. Cu tăria Atalantei zâna neapropiată te-a aruncat la pământ însângerat de răni. Tu n'o iubeai tare și n'ai putut-o frânge.

«Și atunci Aphrodite, cu zâmbet de glumă ucigașă, a poruncit lui Eros să te sagete. Ardeà sufletul tău ca soarele în amiază. Ai prins-o, ai luptat, te ai rănit și ai rănit-o, v'ați privit lung, dușmani de moarte, ai sărutat-o și — n'ai cuprins-o. De focul rușinei că ai biruit-o, de ura puterii de-ai frânt-o, de flacăra mâniei că ai sărutat-o s'a pregătit să te ucidă. Și Aphrodite zâmbea divin: cum ar puteà doi zei să se ucidă, de cât iubind. Și tu, nebiruitule, ai biruit-o. Imbrățișarea ta erà dogoritoare de toată văpaia verilor tale aprinse, sărutarea ta erà dulce de toată melodia cântecelor tale italice, cuvântul tău era blând de întreaga mângâere a iernilor tale calde, ochii tăi erau luminoși de tot seninul mărilor tale clare. Și fecioara care te urîse cum nu te mai urîse încă nici om nici zeu, te a iubit cum nu te mai iubise nici-o femee. Ea se făcu tu-însuți și copiilor ei, ea singură dintre femeile iubite de tine, le dădù numele tău. Și ei luptară și muriră, din veac în veac păstrându-ți: numele tău, chipul tău, gândul tău, glasul tău, lumina ta, gloria ta.

«Dacie, Ròmule,
«Mărire vouă».

*
* *

Când adâncile neguri ale pământului, care fierbeà încă în haosul focului, au început să se ridice, când raza luminei a început a pătrunde către imensele ape, când marile oceane mereu frământate de furtuni s'au luminat de soare, marea a văzut în tării cerul. Și lumina a străbătut-o ca un fior al vieții și cerul s'a oglindit în clara ei fată, și întreaga podoabă și întreaga adâncime a boltei însorite, ori înstelate, s'a răsfrânt în apele murmurătoare. Și de neasemănata frumusețа a cerului s'a înfrumusețat și marea și marea a iubit cerul.

Așà s'au luminat mereu, în schimb continuu de frumusețа dela unul la altul, bărbatul și femeea dacoromană și, întru perpetuă

moștenire, urmașii lor până astăzi. Din marea suferință și marea înnobilare a luptelor de libertate ale bărbatului dacoroman, s'a luminat cu cerească lumină și sufletul tovarășei lui de vieață. Din delicata, supusa, îngeresc-răbdătoarea ei muncă frățească, a crescut floarea iubirei curate, iubirei sfinte, din sufletul tare și nobil al bărbatului patriei noastre.

Cum picătura de fosfor aruncată în bronzul topit îi schimbă toată firea, făcându-l mai tare, mai cald în strălucire, mai rezistent, așà un singur fragment de rasă superioară, tare, cu suflet cizelat de experiența milenară, schimbă toată firea poporului cu care se amestecă, făcându-l în întregime superior felului lui de existență antecedent aliărei.

In nivelarea generală a lumii vechi, prin aducerea ei la viața de aceeași; unică, culoare romană, fragmentul transcendental, de suflet elementar, caracteristic, individualist-original, al fiecărei nații indoeuropene, trecute la Romanism, a impus biruitor fiecărui ținut al lumii romane felul specific de a cugetà și simți — în cele etern omenești — al națiunii autochthone.

Fiecare popor trecut la Romanism a apărat apoi noua lui formă de vieață în felul său deosebit, cu străvechile lui puteri preromane. A fost fiecare *roman*, precum pe urmă a fost fiecare *creștin*, cu apatia ori cu focul nestins, al sufletului său preexistent.

In alcătuirea sufletului națiunilor prin topiri de suflete diverse spre a formà un aliaj nou, ca înfățișare și ca putere, femeea e ca picătura de fosfor aruncată în bronzul topit.

Bărbatul e, *înainte de orice*, fiul femeei. Fiii oamenilor sunt aceea ce sunt femeile lor: discrete, credincioase, cu suflet adânc supuse, devotate până la moarte, — sau: greoaie, brutale, sensuale, banale, loquace. Prin afinarea femeei se afinează rasa. Și femeile noastre au fost afinate de suferință, răbdare, credință, muncă, tăcere, închinare. Și fiii țărancelor au fost: suferitori, răbdători, credincioși, muncitori, tăcuți, închinați datoriei, dintru străvechile timpuri și până în zilele de întemiere a țării celei nouă de azi.

La nașterea sufletului rasei biruitorilor de azi stă femeea Dacă. Tăria bărbătească a femeilor spartane, — marele foc de nebună închinare zeului îndumnezeirii noastre aici pe pământ, Dionysos inspiratorul, care ardeà în femeile thrace, — măreața tovărășie în luptă și suferință alături cu bărbatul, în sfătuire cuminte, și maestoasă maternitate, a femeilor romane, — erau în femeia Dacă.

Spartan-thraco-roman a fost sufletul, care la alcătuirea națiunii noastre, ne-a fost dăruit de femeia Dacă.

Pentrucă și-a crescut, pentrucă și-a cultivat, pentrucă și-a înnobilat așà fel *femeia*, pentrucă a creat prin milenara alegere și desăvârșire a tipului ei, o astfel de femeie, Dacul a dat firea lui noului popor, dacoroman. Nu în limbă, nu în obiceiuri, nu în forme materiale ale vieții a fost biruința, ci în *calitatea* sufletului. Marea liniște, marea nobleță suverană, care pèste romanizarea prin suflete diverse, venite de pretutindeni, — peste imensa inundație slavă care amenințase a ne face greoi, molâi, confuzi și triviali, ca cei nou veniți, — peste marile infuziuni de sânge străin de toate neamurile, ne-a păstrat sublimi în aristocratica noastră înălțare spirituală pèste toți cei dimprejur, a fost darul primei femei Dace, căsătorite cu primul Roman așezat în Dacia, și a urmașelor ei cu suflet tare, daco-romanele.

Priviți pe fiul femeei Dace: țăranul cu boiul drept, cu figura rezervată, cu ochii sfredelitori, cu glasul crescut ca pentru vorba dela distanță mare, cu mișcările rare, potolite, pentru a ține mult la oboseală, cu sufletul senin întru așteptarea ca ceva firesc nu numai a binelui, ci mai ales a răului, cu legea cuvântului dat, ca legătură până dincolo de moarte, cu delicata ascundere a durerii ori bucuriei prea mari, cu domneasca ospitalitate dela egal la egal, cu bunacuviință distinsă față de fețele luminate, dar și cu adânca ironie și nobila închidere în sine, pentru cei ce nu-i simt cuviința lui.

*
* *

Biruința Romei în îndoirea sufletului dacic către limba și viața romană nu-e totuși o faptă de o zi a unui suflet de sută. Și nu singur sufletul dacic, ci nesfârșite popoare au fost frânte de tăria sufletului Romei și aduse pentru milenii la luarea formelor ei de viață.

E o nepătrunsă taină ce cale ia noua ființă zămislită dintr'un bărbat și o femee. Dar mai măreț mister ca nașterea națiilor nu e. Și mintea noastră slabă cearcă a-și lămuri începutul.

Puterea popoarelor nu-i de tot felul, ci numai de unul, pe-un singur drum: — pe toate, nu le dau zeii niciunuia. Unele sunt tari prin arme, altele prin arte. Principiul vieții lor creatoare stă într'o unică, solitară și ireversibilă forță a geniului lor izolat. Un singur gând, luminos cât un soare, acoperă pe toate celelalte, le schimbă

pe toate după lumina lui și, pentrucă e unic și incomparabil, crează din el fapte eterne, numai în felul lui.

Care a fost gândul biruitor al Romei? Care a fost forța ei unică, de a înfăptuì lumi nouă, de a sfărmà suflete și popoare?

Marea putere a Romei, nouă, ni se arată în aceea, că înfățișà pentru sine ca și pentru toate popoarele pământului, nù autoritatea organizator-nivelatoare a unui administrator tiran, păzind cu străşnicie liniștea și asigurând buna stare, folositoare tuturora, nù gloria cuceritoare de suflete a unui dionysiac supunător al întregului pământ, nù hieratica încorporare a unor zei atotputernici și cruzi, în trupul unor muritori proclamați zei, și adorați cu teamă și supunere de robi, de cei credincioși lor, nù strălucirea superioară a unei mari cetăți a cugetării geniale suprapământene, nù aspra autoritate rațională a unui consiliu de administrare prin delegații date unor regi, unor mari preoți, unor bătrâni collegiați, ori unor generali, — ci, *un nou fel de religiune*.

Pentru întâia oară și — până azi — pentru cea din urmă, în istoria omenirei se creiă acel măreț concept al Statului-Zeu, cu teribila voință a unei divinități abstracte, Roma, căreia Impăratul însuși nu-i erà decât un acolyth divin și dela care procedà toată maestatea, toată puterea, toată gloria—acea religie politică, în care fiece credincios admis la mysterii erà un membru-cetățean cu depline drepturi egale, chiar celor ale împăratului-zeu, asemenea căruia erà în dreptul său de a devenì oricând prin singură devotarea lui întreagă cultului Zânei-Mame. Iar ea însăși, divinitatea eternă, Roma, nù-și luà de pristav al ordinelor ei imutabile pe muritorul făcut o clipă preot suprem al cultului ei, ci pe întregul popor al credincioșilor ei, în abstracția lui supraumană: «Senatul și poporul Roman».

A fi Roman însemnà a fi un om de specie unică, a fi membru al imensului colegiu religios militant al adoratorilor Romei, a fi însuși participant la puterea și la gloria Romei. Aceea ce nici geniul incomparabil al Greciei, prin brațul eroului sublim-unic, Alexandru fiul lui Filip, aceea ce nici regii-zei ai Orientului, aceea ce nici teribilii servitori ai lui Allah, n'au putut realizà în marile diluvii de sânge, cu care au inundat pământurile ce voiau să și le modeleze după sine, — a fost etern creat, dintr'o singură încordare, în două secole, de Statul-Zeu al Romei, nemuritoarea.

Străvechi senatori ai Romei, ori barbari în piei nelucrate, împărați aduși în triumfuri, ori sclavi mizerabili în lanțuri, toți se simțeau înfiorați de taina grea a Destinului, când pașii lor îi purtau

pe unul din multele drumuri ce mânau spre cetatea celor Șapte Coline.

Ca pruncii arși de vii în pântecele taurului de aramă al lui Moloch, așà aruncà Lumea închinătoare Romei pe toți copiii ei cei mai buni în văpaia vieții aprinse din cetatea eternă. Ca fluturii uciși de flacăra împrejurul căreia zboară, așà cădeau bărbați și femei în pierzare și moarte, de furia vieții nebune, care ardea în Roma cea de aur, de marmoră, de flori și de temple. Dar cei tari cari biruiau prin putere, ori înconjurau prin prudență, lațurile fără număr aruncate în cale de geniile ispitei, aceia, puteau primi închinare — până chiar și asemenea zeilor — dela miriadele ce li se încredințau: spre cucerire, stăpânire ori ucidere, de implacabila Romă.

Iar dacă cultul religios al Statului-Zeu, Roma, cu templele, preoții și colegiile ei de slujitori, atrăgeà fără putință de opunere pe toți cei ce-i veneau aproape, făcându-i credincioși ai nouei religii, apoi viața romană, în formele ei concrete, erà o unică clădire de piatră, un templu unic cât însuși Imperiul de mare.

Imperiul Romei erà o răbdătoare, simetrică, armonioasă, uriașă construcție a unui singur, divin architect: cu drumuri, orașe, granițe, poduri, cetăți, apeducte, băi, amfiteatre, zidite ca pentru vecie, zidite deolaltă, legate între ele, ca o singură, neasemănată rețea, din care nu scăpau marei strângeri, între firele ei nesfârșite, nici națiunile, nici indivizii odată cuceriți.

De-ar fi voit Impăratul să prindă în pumnu-i titanic Cetatea celor șapte coline și s'o ridice în tării până la tronul lui Iupiter, de firele tari ca oțelul: nesfărâmatele-i drumuri, indissolubil legată, ar fi atârnat în văzduh întreaga lume romană, cum de butucul de vie atârnă nesfârșitele-i vițe, cu lăstari, cu frunze și struguri. Iar Dacia întreagă ar fi fost un mare ciorchine, legat de lăstar prin drumul zidit peste fluviul părinte de Apollodor din Damasc.

Semn al ubiquității Romei erà monumentalitatea ei de eternitate. Și atotputernicia ei, arătată plastic prin gândirea architectonică, cucereà, robeà, assimilà, tot ce erà suflet străin.

*
* *

La Selinus în Cilicia, moare Impăratul. E luna ce poartă numele întemeietorului republicei imperiale. Zeii n'au voit să isprăvească cu bine întreaga muncă a zilei vieții lui. Când în Olymp la divinul Symposion, blândul stăpânitor de popoare va da seamă

de faptele lui, el va fi trist că răsboiul parthic a rămas pe vecie neisprăvit.

Cel totdeauna biruitor e acum biruit. Cel totdeauna neobosit e acum obosit. Trupul ros de suferinţă se cere unit cu pământul părinte. Iar sufletul luptătorului, e acum mai presus de toate neliniştile lumeşti. Cine va fi urmaşul? Vor aveà grije cei ce l'au chemat şi pe dânsul: Senatorii Romei veghiază la cârma divinei corăbii.

Ochii mei te văd, Impărate, în zilele tale de neîncetată veghe. Cu statura ta maestos-înaltă, cu părul tău alb înainte de vreme, cu faţa ta nobilă şi energic dominatoare, cu ochii tăi atenţi privind ca pentru a pătrunde dincolo de lucruri şi oameni, cu fruntea ta brăzdată de dunga verticală a voinţei, cu buzele strânse în semn de stăpânire de sine, cu liniştea ta sigură, cuminte, hotărîtă, răbdătoare, nezguduită şi la nevoie aspră, dar nu crudă, cu iubirea ta de ascultare, ordine, statornicie, — o, ce măreţ potolite, ce tăios pătrunzătoare, ce modest păstrătoare, ce senin iertătoare, ce adânc înţelegătoare a vieţii cum e, gălăgioasă, murdară, perfidă şi vanitoasă, sunt scrisorile tale către bunul, naivul, preaplecatul, plinul de sine, recunoscător devotatul tău sclav şi prieten, Plinius.

Din căutătorul de glorie răsboinică, ultimul Flaviu, ale cărui înfrângeri le-ai răzbunat tu, Nerva Traiane, urmaşii tăi au făcut un fricos căutător de pace. Din tine cumintele păstrător al ordinei, păcii, străvechei tradiţii, neînţelepţii tăi descendenţi au făcut un gelos imitator al macedonicului Alexandru.

Pentrucă ai biruit, pentrucă ai făcut să înflorească liniştea roditoare, binecuvântata pace, te-au socotit un hrăpareţ supunător de popoare. Şi hula ta, Impărate, e astăzi şi hula noastră. Ingădue, Caesar Auguste, celor ce acum te cântă, să dea seamă sacră de viaţa fiilor tăi.

«Când Roma ne-a lăsat iarăşi singuri în cetatea lui Decebal, etern veghetorul, valul năvălirii barbare ne-a acoperit cu totul. Cum se prind de pământ, proptindu-se în multele lor rădăcini, copacii înecaţi de apele furioase, ce vor să-i zmulgă cu dânsele, aşà ne-am prins noi cu toată tăria sufletului nostru de străvechea noastră ţarină daco-romană, proptindu-ne in zidul munţilor noştri ca să nu fim zmulşi şi târâţi de puhoiu.

Intreaga noastră putere ne-am cheltuit-o de-atunci, Impărate, ca să stăruim pe pământul unde ne-ai pus de strajă. Alţii la adăpostul nostru, au ridicat iară oraşe strălucite, palate de marmoră

și temple până la cer. Alții, la adăpostul nostru, au onorat iară pe Apollon și pe cele nouă Pièride. Și poeții lor au cântat iară și sculptorii lor au săpat iară și architecții lor au clădit iară. Și pe când noi nici satele noastre nu ni le puteam face pentru un veac de om, ci aceeași generație trăià în locuințe de mai multe ori arse și din nou clădite de vecinicii martiri ai credinței întru Dacia și Roma, ei, cei cari înfloreau la adăpostul nostru, se mândreau de opera păcii, care erà darul nostru, și se uitau cu dispreț la sărăcia și lipsa noastră.

«Am trăit, Impărate, de când ne-a lăsat Roma și până în ziua de astăzi, ca Daci, în sate, iar nu ca Romani, în orașe. Rezistând în Dacia, împotriva tuturor veneticilor, reîntinzându-ne peste tot ținutul dacic, dăinuind în simplicitatea, vitejia și neînfricarea țăranilor daci, — deabià àzi, după optsprezece veacuri, ne putem iară gândi că suntem și Romani. De-abia astăzi, legionarii tăi s'au putut întoarce iară, biruitori, la Apulum, la Napoca, la Porolissum, la Sarmizegetusa.

«După optsprezece veacuri, valul năvălirii nordice a fost biruit. Din nou stau strajă la Rin și în munții dacici soldații cu coif roman.

«Dar amarnic e, Impărate, chipul hâd al urii, care de jur împrejur ne împrèsură. De când ne-a lăsat Roma singuri, numai cu focul de ură, de jur împrejur, am trăit. Ura lor însă—a tuturora—ne-a ridicat deapururi peste toate cele lumești. Noi am înțelès ura lor, și nù ne-am făcut negri la suflet: pentrucă ura lor erà flacăra care ne făceà tari, pentrucă ura lor erà cultul pe care cei răi îl consacrau geniului nostru, pentrucă ura lor însemnà pentru noi moartea totdeauna gata să ne înghită, moartea care ne făceà sublimi în gândurile noastre. Mărire ție, Ură, a dușmanilor noștri, tu ne-ai împins pe înălțimi singuratece de unde sufletul nostru a putut clar pătrunde tot ce este etern zadarnic în cele omenești și de unde, asemenea zeilor, noi am recunoscut viitorul nostru numai în opera prin sine creată a intangibilității noastre spirituale.

«Ci pe anticele noastre ogoare, tot așà de bogat ca în vremea voastră, divini întemeietori, crește grâul. Și munții dau lemnul clădirilor pe uscat și pe ape și fierul armelor și focul ascuns subt pământ, în stane de piatră ori în izvoare negre ca iadul. Și vinul cel sfânt lui Dionysos și sarea căutată și de fiare, și aurul începător al răului între oameni, dar sfânt pentru preamărirea în chipuri a puterii divine, toate le avem ca atunci, când Destinul ți-a

mânat pașii, Auguste, spre cetatea de munți și de râuri a eternveghietorului Decebal.

«Și tot ce-au furat barbarii în sute și sute de jafuri n'a lăsat nici-o urmă în mereu roditorul pământ, pe care din iarnă în vară părinteasca binecuvântare a firii îl îmbogățește ca pe nici-unul-altul. Iar gândul nostru, perpetuu, întru fiesc-recunoscătoare închinare se îndreaptă către așezătorii noștri pe binecuvântatele noastre plaiuri.

«Dar ție, Caesar Auguste, închinarea noastră e și alta: Nu pentrucă ai fost stăpânitorul Romei, ci pentrucă ai fost slujitorul ei, — nu pentrucă ai trăit distrugând glorios, ci pentrucă ai trăit creând înțelept, — pentrucă niciun ceas al vieții tale nu ți l-ai luat ție, ci pe toate le-ai dat Romei, — pentrucă viața ta a fost numai credință, muncă, iubire, bunătate, — pentrucă sufletul tău nu s'a preamărit niciodată pe dânsul, ci s'a bucurat numai să fie preamărit întru închinarea lui Romei,—pentrucă în Dacia regelui Decebal, biruită de armele tale, tu n'ai lăsat jalea și pustiul, ci ai adus tot prisosul vieții romane, în largă dărnicie de bucuros sămănător, îngropând în brazdele Patriei nemuritoarea sămânță romană, —pentrucă zidirea ta aici a fost vecinică construire cu blocuri de stâncă de mâna ta însăși cioplite, — pentrucă ai fost nou întemeietor de țară romană,—eu, preotul cultului Romei, îți ridic azi elogiu, îți aduc închinare, Părinte».

* * *

Pe undele mării Lycie, plutește spre Roma, în corabia îmbrăcată cu întunecată purpură, urna funerară a lui Ulpius Nerva Traianus.

Bat valurile cu sunet ritmat în prora corăbiei. Alunecă ușor în cadența perfectă vâslele lungi care mângâe valul. Dinspre marea Cretică, unde se coboară să se culce, Helios trimete o ploaie de lănci însângerate. Se ridică și se pleacă marea, în largile ondulări ale «hulei», ca un sân de femeie odihnind fericită. E ritmul de vecinicie a lumilor. E gândul scos din hotare de timp și de spațiu, acordat aeonic cu pulsarea astrelor. Ca fumul tămâei în aer, așà plutește tot mai sus, către cerul albastru, sufletul nostru desfăcut din nimicnicia vieții.

Pe puntea corăbiei e pervigilium sacrum.

Alunecă plectrul pe coardele lirei.

Cad sunetele calde, ca lacrimi de aur pe scuturi de-argint.

Intre cer și mare, în nemărgenirea clară, e singur glasul lirei care sfios șoptește de sufletul omului. E ploaie de note de aur în marea tăcere a serii.

Ca arborii ce-și ridică frunzele cu fața cea lucie spre soare, așà își înalță rugătorul brațele-i albe spre ceruri, cu palme deschise în èter.

Izvorînd din adâncul iubirei noastre de lumină, curge cu murmur de pârău de munte, imnul lui către Soare.

«Către tine, Părinte, se îndreaptă toate, toate trăesc prin tine toate sunt frumoase prin tine. Copacii în pădure se întrec în înălțime, se saltă năvalnic spre tine, ca să nù rămâe în umbra celor bătrâni, voinici, fericiți, de ploaia de aur a razelor tale. Subțiri, delicate, drepte, ca lumânările înaintea iconostaselor, se ridică trupurile copacilor tineri. Ca niște copii doritori a vedeà fața ta, ca niște fecioare doritoare a primì sărutarea pe buzele lor, așà se înalță coroana lor către lumina ta.

«Și copaci și ierburi îți aprind focuri de bucurie, de închinare: sunt florile lor; corolele lor ard, parfumul lor — urcă spre tine.

«Și noi oamenii, copiii tăi cei mai de pe urmă — în marea cea mare a fápturilor tale — noi cei mai plăpânzi, noi cei mai frumoși: trupul nostru-i tulpina, sufletul nostru e floarea, gândurile noastre-s parfumul, inima noastră-i oglinda, viața noastră e imnul — puterii, luminei, armoniei tale.

«Soare,

«Mărire ție!»

DESPRE
MIHAI VITEAZUL.

CUVÂNT DE COMEMORARE

ROSTIT DE

N. IORGA
Membru al Academiei Române

Ședința dela 21 Noemvrie 1919

Dacă s'a spus că prin paginile istoriei trecutul este învățătorul, călăuza, îndreptătorul prezentului, cu tot atâta temeiu se poate spune că trecutul el însuși trăește, nu numai în present ca tradiție pe de o parte, ca incomensurabile și a tot puternice forțe misterioase lucrând în noi înșine, dar că el se împărtășește de vieața timpurilor ce au venit dintr'însul și printr'însul, că se înalță și cade, se luminează și se întunecă în anumite părți ale lui după cum răsar vremile nouă fiecare cu lumina ei. Și mai ales că unele părți, care erau și înainte, dar nu se vedeau, fiindcă nu trebuia, ***nu se cereau*** să se vadă, se ivesc deodată limpezi și impresionante, pentrucă aceà lumină a altei, vremi umblând destăinuitoare, s'a oprit în sfârșit și asupra lor.

De aici nevoia pentru istoric de a fi cât de mult amestecat în lucrurile vremii sale, amestecat nu numai ca martur care vede «obiectiv» și notează rece pe hârtia lui, considerată ca vechile table de aramă ale lui Clio, ci ca factor însuși, după puterile lui, în vieața care se zbate, fierbe, spumegă, stropește și murdărește, dar înviorează în jurul ei și se duce, după mult sbucium, drept înainte, sigură, către o lume mai bună și mai fericită. Din experiențele și din isprăvile, din suferințile și din izbânzile lui el ajunge a cunoaște mai bine însăși materia studiilor sale, pe care fără a o falsifica de obiceiu, prezentul o interpretează necontenit.

Așà este cu epocele, și tot așà cu personagiile conducătoare, care, și când par a creià ceva dela dânsele, contra timpului lor, nu fac decât să personifice și să personalizeze puterile din mijlocul cărora se desfac ori, printr'o putere misterioasă de a prejudecà asupra anilor cari se scurg, asupra veacurilor, uneori, care vor venì, să atragă spre sine și să răsfrângă prin sine, ca un cristal care fură lumina depărtată și o aruncă minunat în mijlocul umbrelor, lucrurile pe care viitorul le ține încă în nesfârșitele lui vistierii.

Mihai Viteazul, acela pe care noi, cei de aici, cari puteam, ne-am obișnuit a-l amintì, nu numai la data biruințelor lui, cari sunt mai multe, dar niciuna așà de cuprinzătoare, de expresivă și de simbolică, încât în ea să-l putem închide cu ce-a fost mai mare și mai înalt în fapta și cugetul său, ci, după vechiul obiceiu creștinesc, la ziua numelui său, la hram, cum facem cu noi înșine, a fost, fără îndoială, în anii de tragică întrebare a soartei și de jertfire nediscutată și nemărginită înaintea ei, un dătător de direcție și un călăuz de oaste. El a trăit astfel între noi, a lucrat cu noi, ne-a chemat înapoi dela drumuri greșite, iar pe cei cari s'au îndărătnicit în ele i-a osândit pentru totdeauna; ne-a aruncat în primejdie, ne-a sprijinit în nenorocire, ne-a ținut la locul nostru, în clipele supremului dezastru, ni-a pus înainte ca un exemplu însăși mucenicia sa. A fost, împăcând astfel pretențiile generalilor rivali și dând poate unora din ei și o lecție de modestie — căci, de fapt, în ce facem, e așà de puțin al nostru, și acel puțin va fi, din clipa săvârșirii chiar, al tuturora — nu numai marele bărbat politic, al «idealului național» și al tuturor spețelor de «rezistență», când au fost în adevăr «naționale», dar și generalul suprem, ducele, Voevodul — decât care altul nu ne-a trebuit doar ca meritos auxiliar technic și organizator vrednic de recunoștință. Și a fost mai bine așà, căci, pe cât se ceartă între ei oamenii când un om viu vreà să-i comande pentru binele lor, pe atât de admirabil se supun ei unei discipline care nu-i îndatorește la nimic, pe nimeni dintre ei, când puterea desfăcută de trup și liberată de egoismul conștiinței individuale îi conduce cât de imperios și de neapelabil.

Dar, în schimb, el însuși, marele îndreptător și deschizător de cale, marele îndemnător și purtător de mângâere, folosește din fapta pe care a ajutat-o. Folosește din fiecare episod al ei, și cu atât mai mult din marea biruință finală.

Folosește întâiu *fiindcă i se recunoaște dreptatea.* Ce lucru greu e și aceasta față de oamenii cari au apucat cât de puțin

înaintea celorlalţi! In ce caricatură meschină prefac sufletele mici silinţile uriaşe ale acelora către un scop pe care mărimea lor însăşi il apropie! Ce tragică desfigurare, ca o schimă, a figurii nobile, în care muşchii se încoardă de energia supremei silinţi fără să dispară totuşi nobila lumină a siguranţei că lucrul care se face e necesar, neapărat, neînlăturabil.

Istoricul critic trebue să intervie ca să afirme încă odată că acest lucru n'a stat în conştiinţa lui Mihai cu claritatea ce ar avea-o în mintea unui om politic contimporan care a ascultat lecţii şi a cetit cărţi despre istoria Românilor şi istoria universală, care a trecut examene despre filosofia dreptului şi a fost învăţat a înţelege teoretic care sunt nevoile de vieaţă ale unui neam. El n'a fost călăuzit de o lungă desvoltare culturală urmărind un scop precis şi neschimbat, pe care cugetătorii să-l afirme şi poeţii să-l cânte. Nu i-a spus zilnic gazeta de dimineaţă şi gazeta de seară că se aşteaptă un om pentru a îndeplinì această operă, şi nu i s'a făgăduit de nici un publicist cotidian venirea şi rămânerea la putere pentru această operă, iar pe urmă recunoştinţa naţională cu ce drepturi de moştenire poate aduce cu dânsa. Intruniri publice nu i-au strigat de jur împrejur să deà lovitura, chiar dacă ar fi ca istovit să cadă înaintea minunii săvârşite. Desbateri parlamentare, pasionate, cum e firesc, nu l-au făcut să priceapă toate tainile misiunii care i-ar fi fost altfel impusă.

Şi nici n'a avut într'însul însuşirile de rostitor al gândului său însuşi, care deosebesc pe atâţia dintre Domnii noştri, şi nu totdeauna din cei mai mari. Acesta erà un suflet sumbru şi mut, care aveà cu dânsul singur lungi discuţii, semnificative interviewuri în care aduceà concizia torturată a cugetării fără şcoală, pornirile elementare ale sentimentelor needucate. Nu doar că ar fi fost în urma vremii sale ca învăţătură: între Domnii cari nu se puteau iscălì şi cari nu ştiau uneori nicio altă limbă, el, care vorbià greceşte şi înţelegea, de sigur, turceşte, are în scrisoarea lui crestată ca din vârf de sabie, în rotunde învârtiri de condeiu răzleţe, o netăgăduită distincţie. Din când în când fraza, totdeauna ruptă, are licăriri cari dau deodată lumina pe care alţii, incapabili de asemenea fulgerări, o întind normal în luciri permanente de candelă domestică. Dar sufletul lui a rămas cetate cu porţi ferecate, în care numai iuruşuri furtunoase arătau ce putere de oaste se ascunde. Cetate însă care stă pe vârf de munte şi din care, ori de voeşte ori de nu voeşte cel din lăuntru, ori de pândeşte cu ştiinţă, ori de

privește numai în zări, — *se vede*. A fost un splendid, un genial instinctiv. Dar aceasta nu este o scădere. Instinctul nu e numai moștenire, și aceasta încă ar fi mare lucru, căci șirul nesfârșit al înaintașilor vorbește atunci și lucrează prin el, cu atâta putere și siguranță, încât nu mai e nevoe de ipotezele, silogismele și verificările noastre lămuritoare și șovăelnice. Ci e, în acelaș timp și *creator*, misterios și admirabil creator. Precum prin ce-și aduce aminte, el resumă trecutul, prin ce pregătește, el resumă un viitor întreg. E uriașul acumulator al forțelor ce s'au îngrămădit, dar e și pregătitorul prin încercarea cu propriul său sbucium,—și el o mare forță pe lume, una din cele mai mari, — al izbucnirii unei acțiuni în care ideie, conștiință, critică se pierd într'o singură unitate făcătoare de minuni. Nu e unitatea haosului primordial, ci unitatea ordinii finale definitiv armonizate într'o strălucire singură și un singur gest. Detailiștii rațiunii critice și ai acțiunilor ponderate vin pe urmă, și ei își pot câștigă o reputație cât de bună, fiindcă e și atât de mare capitalul pe care instinctivul, desinteresat cum este, li l-a pregătit pe sama lor!

Asemenea naturi rare, în unitatea lor elementară, ca unitatea marilor fenomene ale naturii pe care trebue să le primim și să le îndurăm, și când nu le înțelegem și nu le putem aprecià, sunt prețioase și prin aceia că, instinctive ele înseși, cu aceleași dar al puterilor necuprinse, mulțimile omenești le urmează, nu numai printr'o smulgere vijelioasă dela vieața lor obișnuită pentru a le face capabile să înfrunte toate primejdiile, dar și printr'o firească potrivire, printr'o ascultare, nu totdeauna plină de iubire, dar ridicându-se până la cel mai nebun devotament. E sigur că până nu se ivește un om de această speță, ele, surde la cele mai frumoase îndemnuri, neîncrezătoare la cele mai sigure dovezi, *nu se mișcă*.

Cu ce dovedise că poate face, Mihai avea multe drumuri deschise în fața lui. Puteà să-și puie aceà unică putere răsboinică în serviciul ideii creștine, ortodoxe, imperialiste, bizantine, pe care un veac și jumătate numai de stăpânire turcească — nu trebue să se piardă din vedere scurtimea acestui termen — nu fusese în stare a o nimicì în Balcani, unde ea se înrădăcinase indestructibil printr'o permanență romană de un mileniu și jumătate. Ar fi înaintat, cu ajutorul tuturor celor robiți de Sultani, și cari nu suferiau liniștit robia, pe calea către Sf. Sofia și mormintele Impăraților bine-credincioși și de Dumnezeu păziți. Puteà fi cevà mai măgulitor pentru o ambiție omenească? Pentru un om crescut în țara unde acea ideie imperială se refugiase și trăise la adăpost, unde Domnii puneau

pe hrisoavele lor o monogramă de purpură, țeseau vulturul de aur pe veșminte și se înfățișau încununați împărătește pe zidurile bisericilor? Pentru un coborîtor prin mama sa al Grecilor deposedați de coroană și sceptru?

Puteà să se prezinte Impăratului creștin, Neamțului din Praga, Chesar al Romanilor, ca un ostaș gata de orice ispravă pentru folosul Maiestății Sale. Ce Wallenstein falnic ar fi răsărit dintr'insul care aduceà, cu darul vitejiei care nu caută spița neamului, tot ce poate aduce însăși rassa, acel tainic și superior factor în alcătuirea ființelor omenești! La câtă glorie nu l-ar fi ridicat autorii de apoteose și zugrăvitorii de aureole, de cari erà plină Curtea imperială!

Mitteleuropa...

Aventuros cum erà, vrăjit de poveștile minunate ale isprăvilor lui Alexandru Machedon, văzând înaintea lui veșnic deschise drumurile din fabula eroică în care au crezut milioanele de oameni ale evului mediu, el puteà să deie frâu slobod forțelor ce gâlgâiau nerăbdătoare în genunea sufletului său. Ce mare figură de legendă ar fi rămas el dacă, asemenea lui Alexandru al poporului, el n'ar fi căutat în adevăr decât numai fapte de vitejie!

Și totuși s'a oprit din drumul către cetatea lui Constantin, a jertfit favoarea lui Rudolf Impăratul și a fost Machedon cel viteaz numai în amănuntele unei lupte pe care instinctul său a închis-o în marginile pământului și dreptului românesc.

Imprejurările din urmă, — prezent luminând neașteptat și uimitor trecutul — fac să se vadă încă mai bine în politica lui Mihai Viteazul valoarea altui element, odată ignorat și pe urmă prea puțin ținut în samă: ***dispoziția de a riscà orice pentru a se duce la capăt o hotărîre, pentru a se atinge un scop.***

O problemă românească există de multă vreme față de marile schimbări petrecute la toate hotarele neamului. După o jumătate de veac plină de cele mai mari silinți și de cele mai frumoase fapte de eroism bine condus, Ștefan-cel-Mare o lăsase urmașilor săi. O lăsase sub îndoitul aspect al legăturilor cu vecinii mai puternici și al legăturilor dintre cele două țeri însăși care închideau în hotare deosebite vieața națională.

Pentru a o resolvi sau, măcar, pentru a o împiedecà de a tulburà orice vieață pașnică, normală, acești Domni din veacul al XVI-lea întrebuințaseră în general —, afară de un Ioan-Vodă cel Cumplit, ispitit totuși de norocul Cazacilor răsăriți în preajma lui, — mijloacele de zăbavă, de lâncedă împăciuire, de curtenire servilă, de pri-

etenie cerșită, care nu duc la nimic. Prin aceste metode situația țerilor noastre se coborîse tot mai adânc în umilință ca și în sărăcie.

Nu se poate zice totuși că acești stăpânitori de o clipă, «drepți moștenitori» sau falșificatori ai titlurilor ereditare, n'aveau și calitățile lor personale, ori, în instinctul superior al rassei lor, tendința, așà de firească, de a se ajunge iarăși la vechea neatârnare garantată prin arme și de a da printr'un mai strâns nex între cele două țeri o mai largă bază politică neamului. Indată ce isvoarele ne îngădue a pătrunde în intimitatea lor, dela cei cari ar puteà fi socotiți mai puțin capabili de aceasta se ivesc mărturisirile cari ne fac să vedem până în misteriosul adânc al sufletului lor. Afară de câte un beteag ca Petru, căruia de aceia, deși nu șchiopătà de fapt, i s'a zis: Petru Șchiopul, toți păstrează ceva din datina războinică, știu să încalece, se bucură de freamătul armelor, caută lacomi cu ochii un steag. Orice agent străin, vorbind despre interesele creștinătății, îi află gata de a răspunde prin călduroase vorbe tainic șoptite cu ochii în toate părțile la îndemnurile lui. Tratate care nu trebuiau știute de stăpânii temuți sunt cunoscute, și poate se vor mai descoperi. Dar, când e vorba de a se luà deciziunea supremă, de a-i da curs fără șovăire, intervine piedica slăbiciunii sufletești care se crede foarte tare atunci când mijloacele dibăciei istețe înlătură primejdia loviturilor drepte.

Mihai n'a făcut așà. Puteà să nu participe la liga creștină din 1594, ai cării trimeși, ignorând însăși ființa lui, n'au venit să-l caute. Trecând peste această jignire, el s'a oferit dela sine. Intre el și Turci prin măcelul din Septemvrie al acelui an el lasă să se petreacă iremediabilul. După aceia nu odată cei așà de adânc jigniți și păgubiți de dânsul îl caută cu ofertele cele mai ispititoare: el se ține de drumul odată apucat. Până la sfârșit înfruntă Impărăția turcească, iar anume gesturi și atitudini ale lui sunt capabile de interpretarea pe care o vom înfățișà îndată.

Vrea Ardealul. I se pare că nu se poate menține la București atâta vreme cât acolo fierb, la ambițioși, pe care mărimea lui reală îi supără, intrigile contra lui. Vede neputința Austriacilor de a se înstăpânì în frumoasa provincie pe care de aproape un secol o râvniau și care acuma în chip minunat le-a căzut în mână. Constată o situație șovăelnică dela care duc numai două ieșiri: sau către reinstalarea Turcilor sau către cucerirea lui proprie. Pe aceasta o încearcă, orice ar fi să fie: *în ruptul capului.*

Erà în destul de pregătit; puteà el să aibă certitudinea victoriei? In Turci nu se puteà încrede, cu toate că încercase a-i momì cu vestea că el a fugit din țară și că aceasta a primit în locu-i pe inofensivul, blânduțul și plăpândul lui fiu. De Poloni puteà fi sigur că nu-l vor vedeà cu plăcere în acea moștenire a Bathoreștilor pe care o voiau pentru dânșii: oricum, de aici și mai puțină asigurare decât de peste Dunăre. Puteà fi încredințat că Ungurimea nu-l va îngăduì nici într'un chip, nici într'o formă, cu nici-o calitate; pe Sași îi cunoaște în deajuns ca să știe că ei nu pot fi temelia noului său Stat. Dușmănia invidioasă a lui Basta, generalul imperial din Ungaria Superioară, care se voià el guvernator în Ardeal, puteà să și-o aștepte. Asupra Impăratului creștin aveà iluzii, dar, îndrăznim a crede, nu prea mari, egoismul austriac fiind o fabulă în tot Răsăritul. Pe înșiși boerii săi nu se puteà sprijinì decât în tovărășia biruinței. Țăranii nu mai erau de oaste decât ca ajutători. Mercenarii, principalul său reazim, cereau bani pe cari el nu-i aveà.

Și totuși *a cercat*. Și a izbutit măcar pentru câtva timp. Intr'un sens a izbândit definitiv — ceace nu vedem decât acuma — pentrucă e indiferent din punct de vedere mai general dacă o acțiune ajunge la capăt în momentul chiar când se încearcă ori dacă-i trebue, cu dezvoltarea înceată a stării de spirit odată create, veacuri pentru a birui.

Da, Mihai Viteazul a făcut bine prin acest suprem risc, cum, iarăși, prin acceptarea noului risc pentru Moldova, a făcut bine, căci *asemenea deciziuni sunt înseși creatoare de forțe nouă prin aceia că răscolesc adâncurile incalculabile ale sufletelor omenești, cari nu dau tot ce pot da decât sub cremenea izbirii eroice și miraculoase. Suma ce se constată la sfârșit e totdeauna cu mult mai mare decât a tuturor elementelor calculabile.* Puterile de zeu care zac și în cel mai umil dintre oameni se deslănțuesc la chemările celor ce nu se tem de nimic, nici de înfrângere, odată ce la mijloc a fost o luptă, și nici o nenorocire nu poate anulà ceiace s'a trezit printr'însa și dela sine își va face drumul, peste zile, peste ani, peste veacuri. Nici-o diplomație nu-și poate târâ cumințenia după măreața înaintare a unor asemenea elementare forțe.

Se poate vorbì de *sinceritatea* politicei lui Mihai Viteazul, dupăce trecându-se peste părerea mai veche a *naivității* lui, s'a ajuns, pe temeiul cunoașterii mai adânci a negociațiilor purtate de dânsul, la convingerea că el n'a fost totuși un veșnic înșelat în mijlocul cine știe căror cuminți? Se poate admite că un om trăit în mijlocul unei

boerimi uneltitoare, deprinsă a-și trădà Domnii pe rând, a și-i face și desface ca o jucărie, un om purtat pe la praguri constantinopolitane, unde se răzbătea numai cu cea mai rafinată minciună asiatică, în sfârșit că unul care aveà înaintea ochilor și la megieșii creștini numai diplomație de apucături machiavelice, că un astfel de om, zic, a trecut peste metodele pe care le cunoșteà și erà în stare să le practice, pentru a se înălțà la *acea sinceritate superioară și absolută, fără care în istorie nu se îndeplinesc faptele mari*?

Din practica banală a vechilor artificii bizantine, din meșteșugul respingător al minciunilor de Stambul, din monotonia stearpă a «combinațiunilor» în spiritul Renașterii italiene, l-a mântuit acea calitate a sufletelor distinse care, ca și instinctul, nu poate fi înțeles totdeauna și oricum, nu poate fi urmărit până în fundul tuturor izvoarelor sale, care sunt uneori de o insondabilă adâncime, prin păturile, acumulate de veacuri, ale descendenței genealogice: *temperamentul*.

Acest temperament, de vitejie — mai ales —, de mânioase ieșiri, de pocăinți răscolitoare, de duioase, impresionante păreri de rău e și ce i-a asigurat o popularitate care, fără a fi așà de generală, de vastă ca a lui Ștefan cel Mare, e mai mișcată decât aceasta, și aceasta chiar în afară de motivul tragic al jertfirii sale în condiții de sălbătăcie cum nu le-a cunoscut nici veacul acela care executà pe Egmont și Horn în piața publică și măcelărià pe hughenoți în casele lor, dar nu tăià capetele jertfelor însângerate și nu batjocorià cadavrele rămase fără apărare.

Cei cari au ochi să vadă astăzi vor recunoaște că, după alte trei veacuri de încercare cu tot ce diplomația are mai disimulat și mai trădător, convingerea se impune totuși că numai acela sau aceia cari nu contează cu ușoarele rezultate ale înșelării, într'un mediu în stare să-i prindă imediat de veste, numai cine în sprijinul unei energii superioare aduce mărturisirea dreaptă a scopurilor ce urmărește, numai acela e capabil de lucrurile care se impun și rămân.

Astfel desvoltarea în ultima ei fază a istoriei neamului nostru, scoțând mai mult le iveală însușirile aceluia care a arătat prin fapte că el poate fi întreg laolaltă, dovedește că pagina celei mai mari glorii poate fi și a unei înalte moralități politice, de la care putem luà exemplu și, dacă nu voim a primejduì rezultatele câștigate, și trebue să-l luăm.

LA O SUTĂ DE ANI
DUPĂ MOARTEA LUI
PETRU MAIOR

CUVÂNTARE COMEMORATIVĂ

DE

N. IORGA
Membru al Academiei Române

Ședința dela 18 Fevruarie 1921.

Domnilor Colegi,

La 1-iu Februar 1821 se stingeà la Buda, în chiliuța censorului modest al cărților românești tipărite pentru câștigul Universității de limbă latină în tipografia de acolo, proprietate a acestui așezământ, un «popă» ardelean, fost călugăr și păstrând titlul protopopiei lui depărtate în Reghinul de către Carpați aproape de hotarul Moldovei: Petru Maior. Il răpusese, la o vrâstă când mai puteà să lucreze pentru acel bine al neamului pe care-l avuse exclusiv în vedere—abià împlinise șeizeci de ani—, ostenelile lui de funcționar împovărat de lucrul străin, pe care intelectualul îl sufere așa de greu, și truda de a mișcà din loc dicționarul cel mare, din românește în latinește, în ungurește, în nemțește, pe care, moștenindu-l dela înaintași morți pe brazdă, îl îmbogățise cu atâtea etimologii răscolite după putință prin lexicoanele noi și vechi.

I

Omul era un fiu de preot, născut, la o dată pe care n'a crezut cu cale s'o însemne, din părinți dintre cari cunoaștem întâmplător

pe tată, cum cunoaștem tot astfel pe cei cinci frați ai lui, dela cari a avut doi nepoți ca să-i moștenească agonisita. Crescuse, ca orice fecior de Român răsărit supt un smerit acoperiș de paie sau de țiglă, pe acele pașnice și bogate, idilice și zâmbitoare țermuri ale Târnavelor, în umbra turnurilor bisericii vlădicești a Blajului. Umblase după învățătură întâiu la străini: Ungurii din Oșorheiu și din Cluj. Apoi Blajul îl primise în cămările lui de clasă, cu aer îngust de mănăstire, în scundele încăperi unde se oploșia tinerimea studioasă pe care o mânau într'acolo satele pline de sărăcie și de umilință.

Dacă a răsbătut prin atâtea greutăți, și el ca și atâția dintre cei din vremea lui, deschizătorii de cale, tari ca feții-frumoși încălțați cu opinci de fier, aceasta a datorit-o, nu numai minții celei istețe, în stare să descoase toate elementele problemelor ce-i erau puse înainte, ci și, înainte de toate, unei mândrii deosebite, dacă nu de sine însuși, de tagma lui și de nația lui. Căci băiatul născut la Căpușul-de-câmpie se simțià neam ales în ce privește stările lumii—și apăsà pe predicatul său nobiliar: «de Dicio Sân-Mărtin», — și viță aleasă în ce privește locul alor săi în omenire. Când se va înfățișà mai târziu prilejul, el se va luptà dârz, cu siguranța că dreptatea o are el, împotriva celor cari tăgăduiau că Românii au o limbă nobilă, o mândră obârșie, o literatură bogată după împrejurări, dar și familii nobile ca și ale conlocuitorilor, și în protopopii desconsiderați ai ținuturilor vedeà urmași ai Vlădicilor de sate, din corepiscopatele de care a fost plină în evul mediu Biserica apuseană. Și, ca să capete știri despre aceste lucruri ca și despre tot ce privià întreaga vieață bisericească și mireană a nației, el scotocià pe moșnegii ce-i stăteau în preajmă, culegând dela dânșii știrile ce stăteau să se piardă odată cu anii lor bătrâni.

La 1775, isprăvindu-și studiile la școala înaltă a Blajului, el erà trimis la Roma, ca și Gheorghe Șincai. Dar lui nu par a-i fi vorbit în această Capitală a catolicismului acele mărețe rămășițe ale lumii vechi, care au făcut un istoric cu simțul poetic al unui trecut mai mare din feciorul de nemeș din Șinca. Cu firea lui critică și cu pornirea lui hotărîtoare împotriva oricui n'ar fi dat nației sale ce credeà el că i se cuvine, Petru Maer — în curând Maior pe titlul cărților sale—a căpătat aici, la lecțiile depănate uscat și rece, de învățătorii pe cari mănăstirea-i închisese, nu numai între zidurile ei de piatră, ci și între teoriile ei de fier, neclintite în eternitatea lor rigidă, ura contra trufiei romane celei noi, cu dogma, încă nepro-

clamată, a infailibilității papale, cu patima stăpânirii de pământ după normele și cu mijloacele oricării monarhii, cu visurile de domnie universală, cu pompa în scris și vorbă, în caracter și haină— «autentie, țif, vâlfă in haine», va spune el mai târziu, cu sinceritatea lui țerănească, — dar și cu egoismul italian al celui care pretindeà că este părinte deopotrivă de iubitor al tuturora.

La 1782 se duceà la Viena, unde, fără aceeași frumuseță a unei arte mai noi și fără acea tristă magnificență a ruinelor, el găsì acelaşi spirit îngust, acelaşi strâmt formalism, aceeași oarbă credință în formele bine clădite care pot ținea piept valurilor distrugătoare ale ideii în veșnică mișcare, adevărată tocmai pentru că se schimbă odață cu vremea, care, păstrând taina lucrurilor acoperite de dânsa, face să se vadă, în zări necontenit altele, lucruri până atuncea ascunse. Acolo Papa «nostru», dincoace «Impăratul nostru», Romani amândoi, dar așa de puțin simțitori la soarta și viitorul acelui milion de oameni muncitori și necăjiți cari erau și ei în sânge și în graiu Romani prin romanitatea lor veche de aproape două mii de ani.

Și iată-l întors acasă, plin de teologie și de filosofie cât să-i ajungă pe o vieață întreagă, și având pe lângă dânsele atâta cunoștință de drept canonic cât o să poată înfrânà avântul tuturor generațiilor de școlari ce i-ar trece prin mână și supt ferulă în sălile de clasă ale Blajului unde îndată fu numit profesor.

Dar și aici «autentie, țif și vâlvă». Dacă nu, — cât pentru dânsul măcar — sub bunul episcop Grigorie Maior, dar sub bogatul și pomposul lui urmaș Ioan Bob, cu doi *b*. Nici aici nu erà de trăit. Pe tânărul care se leapădă repede de cinul călugăresc, primit după îndemn străin și mai mult pentru a se supune unui obiceiu al timpului decât unei vocații, pe care desigur n'o aveà, îl interesau pe lume două lucruri care aici hotărît că nu se puteau găsì. Și anume: traiul simplu al oamenilor buni cari nu-și închipue cine știe ce despre sine și, pe urmă lupta dreaptă, fățișă, fără preget, împotriva acelora cari o merită.

Și astfel, când putù să aibă o biată protopopie cu douăzeci de florini pe lună, între oameni cari știau numai de plug și de turmă, lângă străinii deprinși de mult a-și aveà în vieața lor și o cultură a minții în legătură cu frații cei înaintați, din țeri depărtate, el o primì cu mulțămire. Acolo în Gurghiu, la Reghin, a stat vre-o douăzeci de ani,

și cum în acel loc fără arhive, fără biblioteci pentru vechiul

student din Roma și din Viena? O spune singur, apărându-se contra «bârfirii» învățaților din Blaj, a canonicilor în rândul cărora nu fusese crezut vrednic să fie pus. «Dumerià bătrânii ca să invețe», «băiluia cu pruncii», având întru aceasta «osebită dulceață», și învățà la «lucrurile cele sfinte» pe «fetele cele mari, adunate la șezătoare a toarce». *Se pleca astfel cu lumina minții învățătura românească înspre poporul până atunci oropsit de străini și părăsit de ai săi ridicați în ranguri, și cu aceasta se găsià calea mântuirii pentru neamul întreg.*

Atunci, în lungile ceasuri ale nopților de iarnă, la lumânărica de ceară sau de său cu mucul fumegând până-l curățau mucările de biserică la îndemâna părintelui, se va fi ostenit el să facă, din lucruri cetite, dar mai mult din adâncul firii lui pline de înțelepciune și de bunătate, acele *propovedanii* la morți, acele *didahii* pentru prunci, al căror «sunet» îi venià de sub ferești, acele sfaturi pentru oamenii maturi pe cari mai târziu, având putința de tipar, le va scoate din teascurile dela Buda, răspândidu-le larg prin satele românești, și tot acolo își va fi întrebuințat acele clipe de singurătate tălmăcind din italienește povestea, de idilă păgână în spirit creștin, într'o lumină de aurie legendă ca în natura lui Claude Lorrain, povestea de moralisare zimbitoare și de pregătire prin bunătate a sufletului copilului și tânărului care e *Télémaque* al lui Fénelon: sub condeiul lui, pe care și-l știà și-l spuneà «ascuțit», scrisul dulce al episcopului francez, om de salon și de curte, se prefăceà într'o *didahie* cu tâlc ca învățăturile obișnuite ale părintelui protopop.

De-odată o perspectivă către «biblioteci multe și bogate» i se deschide: locul de corector la Buda, prin moartea unui prieten, Clain el însuși, și retragerea altui cleric. Cu câtă sete se duce acolo cel înțărcat două decenii întregi dela gustarea învățăturilor înalte și a cetirilor pline de miez! Iși lasă pentru aceasta el, cel singur, deprins a se mângâia cu copiii altora, odihna casei lui de țară în Carpați, plăcerea de a stà în mijlocul celor de un sânge cu dânsul, dulceața de a-și auzì limba, mândria de a fi părinte și învățător, Vlădică și Domn la țăranii lui, pe cari-i câștigase pentru cugetarea lui cea nobilă, și se înfundă în centrul unui banal oraș de fabricație austriacă, prin odăile triste ale unui mare edificiu de duzină, fără alți cunoscuți decât preotul dela capela ortodoxă, Alexandru Teodorovici, și câte un negustor macedonean în care și predicația lui națională va trezì conștiința că nu este Grec ca toți Grecii.

Și toate acestea pentru a puteà să deie alor săi cărți, traduse și compilate de el sau de alții, despre «economia de câmp», despre prăsirea prunilor, despre bolile vitelor, precum și calendarele românești, an de an. Vechea idilă de sat se continuà și aici. Pe alături, el se puneà însă la cetitul cărților care-i priviau neamul, la cetitul lacom al comorii pe care acum spre cincizeci de ani o vedeà larg desfășurată înaintea lui.

Ar fi scris el oare dacă nu și-ar fi adus aminte de câte spusese împotriva nației sale Neamțul înăcrit de neizbândă și amărât de sărăcie Sulzer, care se rătăcise prin Reghin, ca auditor de armată la Regimentul Savoia, cu amintirile, manuscrisele și familia lui? Ori, mai ales, căci aceasta era acum o poveste veche, ceia ce dela Eder la Engel, dela acesta la Kopitar Slavul aruncau ca jigniri asupra aceluiaș neam neapărat, străinii din Austria?

Pornirea lui Maior era aceeași ca și a lui Constantin Stolnicul Cantacuzino, când cu mai bine de un veac înainte se rupeà dela îndatoririle lui de mare boier al țerii ca să astupe aceleași guri deschise cu ură împotriva seminției sale, ca să răpuie aceleași «fiare sălbatice și urgia neamului românesc». Cine a cetit elocventele pagini, de o claritate cum Renașterea italiană puteà s'o deie ucenicilor săi, ale Cantacuzinului, va recunoaște că acelaşi spirit se găsește în scrierile de luptă ale protopopului ardelean, care, dacă știa de Miron Costin, ignorà și pe Stolnic ca și pe Dimitrie Cantemir, ba chiar și operele manuscripte ale foștilor săi predecesori şi colegi dela Roma sau Viena.

Prin *Istoria pentru începutul Românilor în Dachia* se dă astfel lupta cea mare pentru lămurirea dreptății Românilor în așa fel ca și cum pentru întâia oară — afară de acele bârfeli dușmane — s'ar fi rupt pecețile care închideau în izvoarele autentice titlurile istorice ale neamului nostru. Pe rând marturii sunt aduși, cercetați, trecuți la protocol, lăudați pentru mărturisiri drepte sau trași la răspundere pentru întortochiarea adevărului. Strașnică judecată! Și, când hotărîrea e dată, oricine o atacă are în fața lui un dușman cumplit, care, cu cât știe, cu cât nu știe, cu cât poate, cu cât nu poate, nu se lasă. Latina învățaților unguri, de mult deprinsă, de când nu cuprindea porunci pentru lumea întreagă, să îmbrace gâlcevile erudiției medievale și moderne, îmbracă mai bine decât blânda limbă a poveștilor și cântecelor poporului român, pe care această violență o înăsprește și o diformează, această aprigă de-

scurcare a temeiurilor celor mai vechi ale vieții noastre naționale, această neîmpăcată înfruntare a protivnicilor.

Cartea erà despre toți Românii și pentru toți Românii. Tot așà și Istoria Bisericească, îmbrățișând de fapt întreaga noastră cultură încadrată și ocrotită în desfășurarea formelor ierarhice. Carte neisprăvită, carte nenorocită!

Acestea le-a făcut în vremi grele, cu puține mijloace, aducându-și jertfă o vieăță, în care n'a văzut femeie la căpătâiul lui, nici copil plângându-i în leagăn, acest cleric fără putere și fără avere, pentru binele neamului românesc și al «măritei limbi românești ce o numesc străinii valahică».

II.

Ca să se înțeleagă ce înseamnă opera lui pentru desvoltarea noastră culturală să ne gândim ce se propagà de pe catedrele — plătite cu bani din munca poporului nostru, din ostenelile acelui sărac țăran pe care-l căinează și Dimitrie Cantemir pentru ce dă apărătorilor și storcătorilor săi, – din Principatele românești autonome, cu Domni judecând și scriind Românește, cu boieri de sânge românesc, cu tradiții și rosturi românești, în acei ani dela 1812 la 1821 în cari Petru Maior căutà să înjghebe «idei chiare, descurcate, răsfirate» despre trecutul poporului său.

Bucureștii, «noua Atenă», spune în 1818 dascălul dela școala lui Vodă-Caragea, Constantin Psomakis: «prea-strălucitul oraș domnesc» și Țara-Românească toate sunt laolaltă «cea mai tânără fiică a Eladei și râvnitoare cu adevărat a bunurilor maicii sale»; limba greacă trebuie să fie studiată în rândul întâiu, a clasicilor de pe vremuri ca și a dascălilor celor noi, Teofil Coridaleu, Meletie arhiepiscopul de Atena, Evghenie Bulgaris, Nichifor Theotokis, Neofit și Lambru Photiades. Ce e «dialectul daco-vlahic» în alăturarea cu aceia! Lipsit de dânsa omul e «fără limbă» și, desigur, și fără suflet. Numai ocrotind această învățătură, strigă Veniamin din Lesbos, boierii se vor face binefăcători ai «neamului Dacilor» îl vor scoate «din adâncul întuneric al ignoranței» și, «înaintând, educația și plugăria se va împodobi, așà încât vor aveà venituri îndoite și întreite».

Pe alături Gheorghe Lazăr, contemporan și omul al lui Petru Maior mai mult decât ucenic al lui, cum vor fi alții pe urmă, toți Ardelenii cari creară după 1830 învățământul național la noi, erà

chemat numai, în legătură cu «plugăria» și cu «veniturile», ca să hotărnicească moșiile și să învețe pe alții a o face, iar, dacă adăuga filosofia în românește și noțiuni despre strămoșii romani, erà un excurs, dacă nu un abus chiar.

Iar teatrul reprezinta la 1819 «Moartea lui Patrocle», de poetul la modă în acest București cu clasa conducătoare încremenită întru'un elenism papagalicesc. In grecește se traducea și tragedia franceză și italiană. Și, dacă actorii erau elevi greci ai gimnaziului, între cei cari, aplaudând, «plângeau cu lacrimi amestecate în simpatie și bucurie» — scrie foaia grecească din Viena, susținută de boierii noștri, cari nu se gândiau că ar trebuì și una în limba lor — erau de sigur și purtătorii celor mai mari nume din aristocrația românească: doar Grigore Brâncoveanu n'a scris niciodată o scrisoare de două rânduri în românește, el a cărui splendidă caligrafie măruntă înveșmânta cele mai elegante întorsături ale limbii elenice.

La intelectualii săraci era nădejdea, și ea era la popor. Ei sunt aceia care au redat românismului țerile dela Dunăre, cari le-au unit în veche Românie pentru ca pe urmă tot ei să-i întindă hotarele cât și ale neamului, rămâind apoi să vegheze asupra soartei unei creațiuni sfințite cu gândul unora și cu sângele celorlalți.

In adevăr, cu câteva zile mai înainte ca Petru apostolul să fi închis ochii, Tudor luptătorul se pornise spre Olt ca să miște pandurii, alcătuindu-i în Adunarea Poporului, izbânditoare cu sabia a libertăților românești.

Și el, a cărui moarte prin mucenicie nu erà să întârzie nici șase luni măcar după fapta lui îndrăzneață, ce făcuse, un moment, din el un «Domn românesc», erà copilul unui sat sărman. Și el se înfruptase din lumina cărților care vorbiau de lucruri ce nu se vedeau în jurul lui: dreptul și dreptatea. Și el avuse a suferì de pe urma «ciocoilor» lui, cu cari semănau anume «ciocoi» ai Blajului, și luptase cu «Grecii» lui, cari erau de aceeași fire, în tăgăduirea rosturilor noastre, ca și scriitorii de cărți din Austria contra ființei poporului nostru. Și pe dânsul îl scosese din liniștea unei vieți pașnice și supuse ofensa pe care n'o puteà îngăduì. «Frații oameni ai adunării noastre» erau argumente omenești în sensul argumentelor pe care le înșiruià Petru Maior în polemicele sale, lucru de răsboiu, hotărît și neînduplecat și acela. Iar când, vorbind de Congresul din Viena, Tudor scrie de acolo: «Să sună că va fi

ceva și pentru locurile acelea: ci mult au fostŭ puțin au rămasŭ», eră în gura acestui necărturar și naiv pentru viitorul românesc, aceeași ideie care se desfăceà din «Istoria pentru începutul Românilor în Dachia».

Ii putem reunì deci în acelaşi gând ca să-i cuprindem în aceeași recunoștință, punându-i pe amândoi, pentru cărturarì ca și pentru popor, în legătură cu neînlăturatele noastre datorii de astăzi,

---

ACTIVITATEA POLITICĂ ȘI LITERARĂ

A LUI

IOAN C. BRĂTIANU

CUVÂNTARE

DE

N. IORGA
Membru al Academiei Române

Ședința dela 24 Maiŭ 1921.

Academia Română are datoria de a se ralià sau mai bine de a-și luà locul cuvenit, de câte ori e vorba de a se serbătorì vre una din personalitățile în care, supt un raport sau supt altul, s'a resumat puterea creatoare și organizatoare, deci vitalitatea însăși a rassei pe care ea o reprezintă pe terenul cercetărilor științifice și al ocupațiilor literare desfăcute din preocupările zilei.

Participarea ei la asemenea solemnități are calitatea de a dovedì tuturora că oamenii mari ai unei națiuni, precum vin din toate izvoarele ei de energie printr'o colaborare latentă la fapta lor a tuturor energiilor și voinților, tot așà nu pot să-i aparție decât tot ei în întregime, nației. Elementele de cari s'au servit, orice nume ar purtà ele și oricâtă recunoaștere s'ar cuvenì pentru binele pe care l-au săvârșit ajutând eroica personalitate a dătătorului de direcție, nu pot reclamà pentru sine elementul creator din activitatea acestuia. Cu atât mai puțin pot ele să puie stăpânire pe figura istorică, trecută, îndată după împrăștierea intereselor imediate, în cel mai larg domeniu național.

Dar, comemorând pe aceste exemplare alese ale rassei, Academia, potrivit cu scopurile și inspirațiile sale, are mai ales chemarea, aș zice chiar: imperioasa datorie de a stabilì ceia ce în epoca noastră

de apetituri vulgare și de banale concepții materialiste, tot așa de puțin estetice în formă cât de puțin sunt de morale în fond, se uită ori se neglijează prea mult. Anume că, împotriva unei anume concepții a istoriei, care tinde la bestialisarea desvoltării neamului omenesc, aceia ce deschide calea și dă lumina trebuitoare pentru a o vădì, energia indispensabilă pentru a o urmà, e totdeauna *factorul sufletesc*. Din opera culturii, prin produsul său imediat, idealul care față de realitățile cele mai prețioase n'are decât prețul aurului celui mai pur turnat în grămezi față de un singur gram de radiu, pornește orice activitate politică demnă de acest nume, și ajunge o singură întrerupere a acestei lumini fără început pentru ca și organizarea cea mai deplină și cea mai nobilă tradiție să se înămolească în bălțile dela Lerna pline de balauri cari nu lipsesc niciodată și pe care apoi numai alt erou le poate distruge.

O interpretare prin cultură și ideal a activității lui Ioan C. Brătianu e omagiul pe care-l poate aduce Academia organizatorului României după răsboiul de eliberare, care, în acelaș timp, prin grija de instituția noastră, a fost înscris între membrii ei de onoare.

«Fără multă instrucție», spune biograful său în singura «Enciclopedie» pe care ne-am învrednicit s'o avem până acum, și aceia nu de aici, ci din Ardeal. Să fie adevărat? «Instrucție» nu înseamnă enciclopedia disarmonică, fără miez și fără direcție, de azi ca și de ieri, ci, după vechiul sens latin al cuvântului, pregătirea omului cu cele necesare unei vieți individuale și sociale în sensul nevoilor mediului unde se găsește și unde are a lucrà. Inseamnă înnarmarea ostașului vieții cu ce-i trebuie pentru a colaborà la victoria unei cauze necesare pe care o crede infinit superioară lui însuși.

Dar, dacă e așa, școala Regulamentului Organic, produs imediat al unui mare curent de entusiasm național pentru cultură, dădeà instrucția. Brătianu care de acasă, din părțile argeșene pline de mari amintiri istorice, de frumoase monumente vechi și de o nobilă țeranime, aducea o inițiare prin familie în realitățile timpului, a gustat aceste prime roade ale întâii școli moderne a Românilor îndată după zguduirea de suflete a lui Lazăr. De acasă chiar nu-i lipsiau anumite pregătiri literare: tatăl său, Dincă, Mare-Clucer într'o vreme când asemenea titluri se împărțiau din belșug, mama sa, Anastasia, născută Tigveanu, tot o Argeșeancă, sora, Elenca, moartă la 24 de ani, se odihnesc la Argeș supt pietre de mormânt care au pretenții literare. «Am viețuit», spune inscripția funerară a Anastasiei, moartă în 1839, «cât au voit Dumnezeu, întru o ar-

monie foarte liniștită, și iară, cînd Acela au găsit cu cale, ne-au chemat pă amândoi, de-a rândul». «Trudit în lume, muncit în slujbe politicești muncit în casă, slăbit de trude, griji câmpenești, cincizeci și șase de ani cu munca i-am viețuit, și de alte osteneli doborât», e pus a vorbì Clucerul. Iar fata e pomenită în versuri:

> Lipsită fără vreme de-a soarelui lumină,
> A mea inimă geme și sufletul suspină (1).

Născut în Iunie 1821, în Pitești. Erà tocmai vremea cînd în părțile muscelene vecine se aflà tabăra lui Tudor, care-și dăduse căpetenia în mâinile dușmanilor: Domnul revoltei țerănești ispășeà câteva zile mai târziu crima de a fi osebit cauza sa națională de cauza, susținută de Rusia, a unei revoluții străine. O apropiere care nu e lipsită de interes, de *sens*, am zice.

La 1821-2 Dincă, Stolnic nu mai erà epistat al Loviștei, mică funcție; fratele lui mai mare, Toma, îndeplineà funcția, tot așà de modestă, a epistatului poștelor (2).

Acesta scrie grecește: Πρατιάνος, la 1816; cellalt românește, ceva mai târziu. Vieața de familie trebuie să fi fost nu tocmai bogată, ceia ce e, în foarte multe cazuri, o pregătire spre virtute. Ceia ce interesează mai mult e originea din mica boierime munteană de lîngă Olt, depozit permanent de îndrăzneală și inițiativă: ea a dat pe Neagoe, ctitorul dela Argeș, ea a sprijinit pe Radu dela Afumați și pe Mihai Viteazul, ea a ridicat pe Matei Basarab; din mijlocul ei a răsărit regala dărnicie pioasă a Brâncoveanului. In fruntea revoluționarilor munteni ai erei nouă erà firesc să se afle cineva din această clasă veșnic tulburată în dorul de lucrurile nouă pe care le credeà priincioase țerii.

La 1831 Dincă Brătianu erà deputat la Adunarea Obștească, în care stă până la 1837, supt Domnia lui Alexandru-Vodă Ghica.

Pe atunci se creà armata românească. Tînărul Ion Brătianu a întrat ca sub-ofițer, ca iuncăr, în rîndurile ei la 24 Martie 1835, înaintînd în 1838 la praporcic. E liberat la 1843 și reintră în artilerie la 1845. In circumstanțe pe care nu le cunoaștem în deajuns, el trece apoi, pe trei ani, pentru studii, la Paris, căci Ghica n'aveà față de Capitala regalității burghese, unde se pregătià o nouă revoluție, a intelectualilor și a muncitorilor, rezervele pru-

(1) Drăghiceanu, in *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, V, p. 96.
(2) *Studii și doc.*, VIII. pp. XXV. 54, 65-6.

dente ale lui Mihai Sturdza, care a închis calea spre această Metropolă liberală lui Mihail Kogălniceanu.

Acesta, care trebuià să deie formula noii literaturii, noii culturi și noii politice românești trebuì deci să-și complecteze cunoștințile într'un pașnic oraș loren și apoi în Berlinul lui Ranke, unde puneà bazele noii istoriografii românești înnainte de a pregătì noua istorie a neamului său, pe când Ion Brătianu, ca și fratele său Dimitrie, cu trei ani mai mare, se prefăceà, fără putința unei reacțiuni critice sau unei asimilări, într'un tânăr student republican al ultimilor ani din stăpânirea lui Ludovic-Filip.

Cei trei ani petrecuți la Paris între 1845 și 1848 n'au fost deci consultarea unei culturi care, apropiată de a noastră prin firea latină a ambelor nații, trecuse prin altă desvoltare istorică, ci încă numai însușirea ei deplină, așà cum erà. Se începeà astfel prin revoluționarii munteni seria de experiențe politice sprijinite pe reproducerea formelor apusene, așteptând să se creeze pe urmă forțele care singure ar fi putut să le susție, și sacrificarea vechiului regim, cu câtă vieață morală-i corespundeà, fără ca un nou regim să purceadă dintr'o vieață morală cu alte principii conducătoare.

Deosebirea între mentalitatea provinciilor românești se ivià limpede în contrastul dintre Kogălniceanu și Brătianu. Tot așà de limpede el apare între acesta și acel Ardelean din Țara Făgărașului, Ioan Codru Drăgușanu, care, venit la Paris la vreme ca să asiste la aducerea rămășițelor lui Napoleon, se instală, pe lângă o beizadea ghiculească, în Chaussée d'Antin, luà în cercetare fără scopuri școlare imensul oraș și cu însușiri superioare de țeran hâtru îl descrià în toate cele bune și cele rele ale lui, fără a-și rătăcì pașii prin sălile de la Collège de France, unde Mickiewicz și Edgar Quinet vorbiau de drepturile popoarelor și de necesitatea revoluțiilor răscumpărătoare. Dar și el erà de părere, la 1844, că «partidul democratic e impozant, lumea numai de aici poate să-și aștepte mântuirea, și alte nații, ca să ajungă la valoare, numai pe nația franceză pot să și-o iea de model» (1). «Francezul e nația cea mai aptă a conservà și a desvoltà tezaurul libertății, e nația cea mai generoasă întru a-l comunicà și altor popoare, precum și cea mai bravă întru a-i fi pretutindeni razimul cel mai puternic. Oare care nație poate influențà ca Francezul?... Franța e concentrată în Capitala Paris, unde aleargă orice excelează, din toată lumea, pen-

(1) *Călătoriile unui Român ardelean*, ediția C. Onciu, p. 237.

tru că aici se încunună cu succes, aici se pune meritului şi talentului sigiliul (1)... O singură gintă în lume cere şi merită stima şi gratitudinea noastră. Aceasta este naţia franceză, care de o jumătate de veac îşi varsă sângele şi-şi deşartă punga numai pentru umanitate şi care, oarecând, nu şi le va cruţà nici pentru noi şi mântuirea noastră, pentru că dela Providenţă e ursită a se sacrifica intereselor universale (2).»

Incă dela Decemvrie 1845 Brătianu erà membru al «Bibliotecii române din Paris», supt patronagiul lui Lamartine. Şi iniţiatorul, Scarlat-Sofronie Vârnav, un Moldovean, reprezentà în darea de seamă pe care a publicat-o acolo, cu litere latine, un punct de vedere întru câtva deosebit de jertfirea completă a personalităţii naţionale, a tradiţiilor de acasă şi a scopurilor proprii, arătând că studenţii români vin-la Paris «să crească aci pentru ca să se întoarcă pe urmă în ţară, să aducă mângâiere bătrânilor lor, să ducă în ţară ceva mai mult, ceva mai sfânt decât atât: datoria pe care trebuie să o împlinească către pământul pe care părinţii lor l-au scăpat până la ei peste atâtea învăluiri fatale». «Toate străduinţele tinereţei noastre», spune el, «lesne pot rămânea neroditoare, dacă cunoştinţele şi învăţăturile ce le dobândim în străinătate nu vom căutà a le pune în lucrare spre întâmpinarea nevoilor de faţă a, ţerii noastre.» Iar unul din frecventatorii bibliotecii, Alecu, fratele lui Mihail Kogălniceanu, declară într'o scrisoare că «n'am venit să învăţăm numai a vorbi franţuzeşte ca un Franţez, ci a lua numai ideile şi lucrurile bune a, unei naţii atât de renumită şi slobodă»(3). In raportul din 1848 Vârnav el însuşi constată că *„suntem într'o stare de transiţie între ideile şi credinţele fanariotice, mucezite, moarte pentru noi, şi ideile şi credinţile nouă, care în mulţi din noi încă nu sunt bine lămurite“.*

In această stare de spirit fură prinşi studenţii din Paris la izbucnirea revoluţiei din Februar, pe care se simţiră datori a o reproduce acasă la dânşii. Intors în ţară, Ion Brătianu întreţineà legături cu fruntaşii liberalismului frances: s'a păstrat răspunsul la o scrisoare a lui din partea lui Béranger; el trimesese şi un articol la o foaie pariziană ; mai târziu, în cursul mişcării revoluţionare, el

1) Pp. 238-9
2) *Ibid*., pp. 246-7.
3) V. şi *Revista Istorică*, V, p. 175 şi urm.

se adresează, împreună cu Rosetti, lui Edgar Quinet, pe care tinerimea noastră îl sărbătorià la 1846 (1).

In această mișcare bucureșteană trebuie osebite mai multe curente: dorința de a jucà rolul unui dictator, așezător de țară, a lui Eliad, sigur de o largă popularitate; sentimentul politic încă timid al unei burghezii care începeà să se înjghebe; aspirațiile romantice ale acelor tineri ofițeri din rândurile cărora Brătianu însuși făceà parte; aplecarea către lucrurile noi, nesiguranța de sine a lui Vodă-Bibescu, suflet distins, dar instabil și chinuit prin șovăielile lui proprii. In unirea acestor porniri deosebite, care erau să se manifeste în curând divergent, Ion Brătianu aduceà dispozițiile colegilor săi francezi de la lecțiile lui Quinet, ale cetitorilor lui Lamartine, siguranța că revoluția va cuprinde toată Europa și mai ales că Franța republicană va susțineà noua republică de pe malurile Dâmboviței.

Il întâlnim ca secretar al Guvernului provisoriu, demisionând în Iunie pentru neînțelegeri care nu se puteà să nu izbucnească între oameni cu o mentalitate așà de deosebită. Când Ioan Ionescu, cu un realism sănătos, merse drept spre marea reformă, indispensabilă, a situației țărănimii, pe care Regulamentul Organic o scăzuse și o înjosise, tinerètul abià întors din Franța nu arătă o râvnă deosebită pentru desbaterile dela Comisia proprietății. Așteptările idealismului integral se dovediseră înșelătoare, și Franța cea nouă nu se simțià în stare să întindă o mână de ajutor nici spre Polonia, nici spre România. Miragiul strălucitor dispărù, și o lichidare subită puse capăt iluziei. Căzut din înălțimile Olimpului ambiției sale fără margeni, Eliad califică pe tinerii nesupuși voinței sale de unelte ale Rusiei care-și trimesese acum regimentele alături de ale Puterii suzerane pentru «a restabilì ordinea».

Zece ani după neizbândirea revoluției un tânăr dela 1848, om cu o cugetare personală și serioasă, a cărui operă politică, demnă de atenție, va trebuì cercetată cu înțelegere și simpatie, Emanuil Chinezu din Craiova, dădeà explicația firească a catastrofei inevitabile: «Toate revoluțiile nu pot semănà între ele: Dacă voim cu sinceritate ca ele să aducă vreun folos acelora pentru cari se întreprind, un lung studiu al tărâmului de străbătut se cere neapărat o exactă conformare cu pozițiunile locale, în toate relațiile de timp și împrejurări; se cere mai mult decât o asemănare cu lucrările ce se par a aveà aceiași natură cu a sa» (2).

(1) Pentru toate aceste lucrări v. *Anul 1848*, I.

(2) *Revoluțiunea din anul 1848 a Românilor de'a Dunăre*. București 1859, p. 88.

E firesc să se atribue un mare rol mişcării care, din Iunie în Septemvrie, făcù din Bucureştii pe trei sferturi cu totul oriental Capitala unei republici. Ca orice trezire a spiritului public, ca orice fâlfâire a unui steag de libertate şi, în sfârşit, ca orice afirmare fără rezerve a principiului naţional care trebuià să ne ducă unde suntem astăzi, ea merită să-şi păstreze locul în desvoltarea vieţii poporului românesc. Mai importantă însă decât actele solemne şi naive ale unei improvizaţii generoase e pentru pregătirea viitorului nostru frământarea de idei care o urmează, roditoare, şi care, dacă ar fi precedat proclamaţiile şi manifestaţiile, ar fi dat revoluţiei înseşi un alt caracter, asigurându-i o altă durată.

Am avut atunci cugetători politici pe cari numai o negligenţă de neiertat ne-a făcut să-i trecem cu vederea, să-i uităm în manuscriptele lor, expuse a se pierde, în vechile tipărituri, ajunse extrem de rare, în loc de a-i reeditá, a-i pune în mânile tineretului, care din generaţie în generaţie a făcut prea multă politică fără nicio educaţie politică, a-i răspândì în masele înseşi ale poporului, care altfel îşi împrumută ideile conducătoare dela zarva stearpă a unei publicistice lipsite de orientare şi de simţul răspunderii, sau dela propagandele interesate ale străinătăţii. A substituì legendelor politice realităţile culturale e a contribuì la acea educaţie serioasă a unui popor fără care nici libertăţile publice, nici triumful armelor, nici succesele diplomaţiei nu pot aveà durată.

Brătianu a fost, fără îndoială, încă din 1851, când, după cunoaşterea mai mult decât în treacăt a sângeroasei mişcări ardelene, el publicà la Paris, împreună cu Rosetti, cărticica, uşoară de strecurat, care purtà, în cele două volumaşe ale ei, titlul «Republicei Române» dispărute, dintre aceştia.

Declarând că gruparea lor nu e ca acelora «cari au drept ţintă a ajunge la cârmă şi a dobândi puterea în orice chip şi cu orice preţ», tânărul scriitor, care respinge şi sistemul «acelora ce voiesc cu câteva cuvinte, fără idei şi fără credinţă, învelite într'un abur de poezie sau de diplomaţie, să îmbete poporul sau o parte dintr'însul şi nemai ştiind ce face, să li poată slujì drept trepte ca să se urce ei în vârful societăţii», el opune o doctrină, o «credinţă întemeiată pe studii şi pe conştiinţă».

E o filosofie politică aşà cum, în mijlocul excéselor ideologiei, o pregătià positivismul, care va fi mai târziu pentru atotputernicul

ministru un îndreptariu de Guvern între antagonismul opiniilor și înverșunarea pasiunilor. Omul sintesă și supremă expresie a naturii; legi divine prin permanența lor, infailibile ca mijloc de cârmuire pentru cine le-a pătruns, vrednice de cercetarea îndelungată a cui vreà să joace un rol politic, adecă să îndeplinească o misiune în societatea umană; crezul imutabil al naționalității eterne; vieața morală dominînd pe cealaltă; o morală de esență religioasă, conducând toate acțiunile publice ca și cele private; respect necesar pentru orice omul «pecetluiește cu munca sa și-i dă personalitatea sa»,— iată principiile fundamentale în această filosofie. „Ce minuni", spue el entusiast, „putem aștepta dela acea societate ale căreia baze ar fi împreună: libertatea individului, legătura și moralitatea familiei, unitatea națională, legătura intimă cu națiunile de aceiași seminție și solidaritatea cu toate popoarele, adecă unitatea omenirii"! Și el desvoltă aceste puncte, precizând: România unită cu cele zece milioane ale ei, și frăția latină.

Ca mijloc de realizare: „mintea, inima și brațele noastre". Mai bine moartea pompierilor din Dealul Spirii decît ghimiile dunărene ale prizonerilor, unde „diplomația" dusese pe șefii mișcării. Nici speranțe în Turci, nici iluzii despre Austrieci: Ardelenii „au trimes la înjunghiere patruzeci de mii de compatrioți și au prefăcut în cenușă trei sute de sate pentru mântuirea Impăratului Austriei". Atunci, la 1848, „de se sculau toți din toate unghiurile României" — și „România" e pentru el teritoriul întreg al națiunii unite — „într'o singură zi, și ziceau milioane de glasuri de odată: „uniți și liberi, sau morți", n'ar mai fi fost nici o Putere ce ar fi cutezat, nu să-i atace, dar nici să li tăgăduiască chiar dreptul lor cel sfânt".

De sigur o sociologie care ar puteà fi și astăzi cel mai bun program.

In lucrurile istorice, cu toate lecturile sale întinse cu privire la chestiile naționale, Brătianu erà încă începător, dar divinația-l ajută să înțeleagă întrebări care nu răsar pentru alții nici la capătul celor mai îndelungate cercetări metodice. El simte caracterul coloniștilor din Dacia într'o vreme când Imperiul n'aveà nici prisos de oameni, nici puteri morale creatoare. „Este învederat că o colonie oficială, vre-o câteva legiuni strămutate de Traian în Dacia și care erau recrutate din națiuni streine, nu putuseră întemeià o societate care, în mai puțin de o sută de ani, ajunsese una din cele mai înfloritoare ale Imperului roman." Greșind numai în ce privește *momentul*, el află începutul nației noastre în „poporațiile democratice și libere ale Italiei", căutând „să scape de jugul fiscului,

de insolența favoriților, de amenințarea de a fi desmoștenite de proprietarii mari", cu sau fără „saturnalele despotismului". Și vede cu dreptate „fierul plugului" în mânile modeștilor descălecători pe cari istoria politică nu-i știe. «Numai printr'o astfel de colonizație gigantică se poate explicà pustiirea cea repede a câmpiilor Italiei, de care se îngrozesc scritorii contemporani și creațiunea într'un timp așà de scurt a unei colonii atât de puternice, încât astăzi încă, peste optsprezece secole de suferințe, se înfățișează înaintea Europei în mirare ca o națiune de zece milioane, în sânul căreia tradițiunile democratice se păstrară cu sfințenie și curăție."

Tot așà, în memoriul de la 1854, în care fixează rolul nostru în aceste regiuni prin vechea și continua legătură instinctivă cu Apusul: „originea latină a Românilor, participarea lor anterioară la civilizația occidentală, aspirarea lor necurmată către această civilizație".

Desvoltarea pe baza rezultatelor noii sociologii a caracterului necesar al națiunilor pe care orice progres normal în omenire le precizează și le integrează e expusă în aceiași „Republică Română" cu atâta seriozitate și elocvență, încât și astăzi ele ar puteà fi înfățișate onorabil în orice lucrare speculativă asupra acestui subiect. Nu lipsește nici dovada practică a necesității națiunilor libere pentru ca omenirea să poată aveà dela ele tot ceia ce ascund în fondul lor propriu, nici valoarea, dovedită istoric, a națiunilor mici, dar necotropite, — republicile Greciei și Italiei —, nici respingerea sofismului că nevoile culturii generale ar puteà fi satisfăcute prin biruința brutală a celor puternici: „toate acele națiuni civilizate supt o cultură străină, afară din condițiile lor firești", spune el foarte bine,—„civilizația aceia fiind bastardă și neproducătoare — sunt silite în ziua emancipării s'o lepede ca pe un rod străin și vătămător." Și, adresându-se austrofililor ardeleni, le strigă: „Nu, fraților, făcând pe mortul nu vom reînvia naționalitatea noastră... Și apoi cum oare voi, oamenii dreptății, veți izbuti a înșelà pe cei cari sunt însăși amăgirea și prefăcătoria?.. Intoarceți-vă dar privirea, puțințile, aspirațiunile către frații voștri din celelalte părți ale mumei comune care se numește România".

Era imperială a unui om convins de același principii, ca Napoleon al III-lea, hotărît să facă a biruì concepția pe care o împărția cu Mickiewicz Polonul, cu Mazzini Italianul, cu Kogălniceanu și Brătianu Romînii, îndeamnă pe Brătianu, îndată ce răsboiul Crimeii deschise discuția largă asupra tuturor problemelor naționale,

să înfățișeze atât Cesarului democratic și naționalist, cât și opiniei publice europene starea chestiei românești și felul cum ea ar puteà fi dusă la o soluție, dreaptă pentru Români, folositoare pentru ordinea europeană și progresul civilizației mondiale.

„Memoriul asupra Imperiului Austriei în chestia Orientului" e de sigur o lucrare de cel mai mare interes. Necesitatea alianței între autocratismul habsburgic și spiritul de clasă al aristocrației maghiare e pusă perfect în lumină, doisprezece ani înainte ca pactul dualismului să pecetluiască această tiranică întovărășire de interesați contra dreptății. Noua organizație după 1848 e îmbrățișată în toate domeniile ei, înțelegându-se spiritul Mariei-Tereseі și lui Iosif al II-lea, germanizarea și administrație și prefacerea germanismului însuși într'un sistem administrativ, care-l caracterizà. Rostul puternicii vieți economice create pentru a distrage dela preocupațiile naționale e fixat de asemenea, ca și acela al colonizărilor menite să producă tot felul de confuzii ale națiilor. Noua Austrie pretinde a regenerà Germania în acelaș timp când îi deschide Orientul (1). Și, fiindcă în acest Orient noi eram cea d'intâi etapă a cuceririi, cartea lui Brătianu e un puternic strigăt de alarmă, care a fost auzit. El cereà ca în drumul silinților convergente ale Imperiilor internaționale, capabile de a se înțelege peste tot ce le desparte, să se așeze o Românie unită, capabilă de a fi un punct de speranță pentru toate națiile ce nu pot fi încă dezrobite din temnița austriacă și rusească.

După ce tratatul din Paris satisfăcù numai în mică parte aceste aspirații, Ion Brătianu se ocupă de noua stare a lucrurilor în „Memoriul asupra situației Moldo-României" în 1857. El se ridică împotriva consecințelor trase abusiv din prescripțiile lui.

Brătianu atacă Turcia suzerană, care căută ce ultime piedici ar putea opune desvoltării firești a unui popor decretat acuma ca fiind de ordine europeană. El critică toată mașinăria asiatică brutală a Divanurilor ad-hoc, alcătuite nu ca pentru o nație în stare a-și fixà soarta ei, ci numai pentru „populații" supt conducerea șefilor religioși, ca orice categorie istorică de raiale, chemate a-și exprimà umil durerile pentru ca alții se găsească leacul. Și el încheie cu aceste cuvinte fatidice: „Nu, nimic de acum înainte nu ni va oprì avântul; am și câștigat și până aici o mare buruință:

(1) Incă de atunci se înțelegeà că misiunea lui Leiningen pregătise pe a lui Mencicov, că vina răsboiului oriental o aveà Austria.

Europa a recunoscut că suntem un popor de zece milioane de oameni, menit să se lupte și să triumfe odată cu libertatea. Poziţiunea noastră e indicată printre naţiunile ce constituie republica europeană: de noi atârnă s'o cucerim."

In Octombre 1857, după aproape zece ani de lipsă, îi erà dat autorului acestei literaturi politice care ar ajunge ca să-i asigure un loc în recunoștința națională să fie, precum Kogălniceanu a fost în Moldova, raportorul pentru dorințile supreme ale generaţiei sale, pe care, la București o simbolizà pentru întâia oară. El stărui ca Adunarea să pășească hotărît pe terenul organizaţiei interne, și n'a fost vina lui dacă Divanul ad-hoc muntean a rămas inferior ca spirit și hotărîri aceluia al Moldovei. Restricțiile Convenţiei impuse aflară în el un critic respectuos față de aceia cari ne ajutaseră la dreptul nostru, ceia ce nu trebue uitat niciodată.

Tot odată ziaristul se formà la el, prin colaborația deasă la „Românul" lui Rosetti. Un ziarist elocvent și vioiu, predicând aceleași principii ale libertății câștigate și menținute pe căile științei, repudiând limbagiul ieftin al demagogiei sentimentale și al literaturii filantropice și înfierând, el democratul revoluționar, „ura între clase, ura ce face pe om nedrept, ce-l schimbă într'o fiară, ce învenineazã chiar fapta cea mai bună, ura în umbra căreia inimicul de afară se poate vârî în sânul unei națiuni și a-i roade baierele inimii".

Pe bazele Convenției, prin conștiința cetățenilor el înțelegea de pe acuma vieața țerii. Potrivit cu părerea reprodusă mai sus, el declară că „din partid de opoziție sau revoluționar sau oricare a fost numele ce aveam sau ni-au dat, devenim partidul conservator, nu spre a exploatà o situație sigură, legală, nu spre a ne hrănì în nepăsare, a ne îngrășà și a adormì în trândăvie, ci spre a luptà cu bărbăție pentru apărarea Constituției, contra tuturor atacurilor ce se grămădesc pe noul orizont al României" (Octombre 1858). Ar fi servit, spune el, în manifestul electoral pentru adunarea menită a da un Domn, pe Tudor la 1821, ar fi ajutat pe Dinicu Golescu și pe Câmpineanu la 1831, iar, luptător din 1848, el apărea la 1858 supt steagul Convenției.

N'a venit încă vremea de a hotărî definitiv cine au fost în adevăr aceia cari, la București, în Ianuarie 1859, avură superiorul bun simț de a sacrificà o candidatură de partid ca a generalului N. Golescu pentru aceia, națională, a lui Alexandru Ioan I-iu. Rea-

lismul din ce în ce mai pronunțat, degajarea tot mai deplină de formule, a lui Brătianu întărește pretenția pe care a exprimat-o de a fi fost un factor hotărîtor în această fericită schimbare de front. Profit de ocazie pentru a cere publicarea hârtiilor lui Vodă-Cuza închise și până azi în locuri necunoscute sau, cum e cazul pentru cele date de d. Teodor Rosetti d-lui A. C. Cuza din Iași neaccesibile.

Noului Domn, Brătianu-i recomandă să nu se sprijine pe boierimea decăzută și înstrăinată în mare parte, să caute a îndreptà mica boierime, după Regulament, a funcționarilor, să ridice negustorimea și meseriașii, pentru cari nu găsește destule laude, să înalțe pe țeran, care azi „se poate comparà cu avantagii cu orice clasă de țerani din societățile civilizate" și care „simte că puterea țerii residă într'însul", putând devenì „un bulevard nestrăbătut al naționalității și al libertăților române". Și sfătuià un regim bazat pe „devotamentul și entuziasmul poporului". Îi cerea să răspingă „ideile de fuziune, de împăciuire a partidelor" și să inaugureze un sistem „liberal și național".

Partidul său și al lui Rosetti se intitulà național sau național-independent: el nu prezintà niciun fel de recomandații sociale, cum a făcut-o consecvent partidul național din Moldova, cu Kogălniceanu ca ministru și conducător unic; el nu urmăreà nici schimbări constituționale. Ținut departe de Guvern, Brătianu pierdù calda simpatie cu care, netăgăduit, întâmpinàse pe Domnul pe care-l voise. Programul în cele două adunări din 1859—60 și 1861 fu numai unul de reforme imediate, și în domeniul financiar, ca Banca Națională și impozitul unic pe venit. Partidul se declarà pentru secularizarea averilor mănăstirești și pentru Unirea deplină a celor două țeri. Brătianu cerea în 1862 o participare activă a nației la conducerea soartei sale: și aici erà fără indoială un motiv de neînțelegere între el și Domn, care nu vedeà încă acea voință luminată care singură face fericită intervenția unei nații în hotărîrea datinelor sale și preferà să-i substituie inițiativa lui patriotică, perfect dezinteresată.

Opoziția de principiu degenerà într'o opoziție de oportunitate, alături de conservatorii cari urmăreau alte scopuri. Partidul național refuză hotărît, în Februar 1863, să primească aducerea pe tapet a chestiei proprietății, cerând întâiu crearea „institutelor necesare, căci altfel s'ar merge la „războiul civil" și s'ar primejduì existența țerii.

Și în opoziția pasionată contra Guvernului, omul dela 1859 nu mai menținea părerea că principele trebuie să rămâie, ca unul care, prin comunitatea de rassă și de educație, poate «nu numai să înțeleagă, ci să și simță o națiune»; principele străin îi părea acum o necesitate imediată. Față de problema rurală, în April 1864, el se arătà adversar inconciliabil, în numele dreptului de proprietate, al lui Kogălniceanu. «Principiile de echitate și dreptate», «legile economiei politice» îi păreau călcate prin reforma decretată de Cuza-Vodă. El invocà formula ca la 1848: «cu paguba nimănui și cu folosul tuturor».

Cu acestea se mergea drept la revoluția de palat care s'a săvârșit în Fevruarie 1866.

Brătianu a fost în aceasta un factor de căpetenie, cum a fost și în fericita găsire a noului prinț. El n'a rămas însă multă vreme sfetnicul lui. Spectrul roșu urmărià pe Napoleon al III-lea, și el îl vedeà în conservatorul social și politic, în monarhistul, mai ales în realistul Brătianu. Influența conservatorilor pe lângă cercurile politice din Paris lucrà pentru îndepărtarea lui tot așà de mult ca și interesul Austriei, susținută de al doilea Imperiu francez, de a nu aveà la putere în România un om cunoscut ca vechiu partizan al Daciei unite; se adăogiau sfaturile lui Bismark, care nu tolerà, și în legătură cu problema provinciilor creștine ale Turciei, revoluționari la Dunăre.

Când totuși, în 1876, Brătianu venì la putere, sub Manolachi Costachi, un fel de liberal doctrinar de modă germană, la prezidenția Consiliului, apoi ca șef al Guvernului (Iulie), el aveà pentru dânsul marile dificultăți de politică externă produse din împrejurările din Balcani (revolta Bosniei și Herțegovinei, sprijinirea ei de Serbia), cât și adânca nemulțumire din țară, care l-a ținut mai mult decât orice altă causă doisprezece ani la cârma treburilor.

Războiul l-a voit, el care de mult, din 1862, făceà apologia unei mari crize sângeroase care ne-ar deprinde din nou cu greutățile luptei fățișe pentru drept. Din ceasul întâiu se pare că principele Carol l-a avut tovarăș al hotărîrii sale. Dar diplomația românească în acele zile grele, în care ceva din vechea glorie s'a coborît asupra tinerei noastre oștiri, a fost în mâinile dibace ale lui Kogălniceanu, cu care, la capăt, într'o supremă sforțare, Brătianu s'a dus la Berlin ca să apere cauza pierdută,—și, o spun hotărît, nu din vina lui,—a Basarabiei de Jos.

După potolirea urmărilor răsboiului, începù opera cea mare a organizării Statului liber al cărui Domn luase coroana de rege. Brătianu avu curajul de a ieșì din marginele înguste ale partidului său.Ințelegând că pentru lucruri așà de mari abià dacă ajungeau toate forțele noastre unite, el a știut să câștige pe rând personalitățile de valoare pentru a face din ei colaboratorii săi la fapta care va rămâneà legată de numele său. In ea cultura românească și-a avut partea de îngrijire, și bustul lui în această Academie amintește, după datorie, un membru de onoare de care am putut fi mândri.

Când, la 1891, moartea-l cuprindeà, departe de vieața politică, din care-l smulsese mai mult decât căderea de la putere o bătrânețe șubredă, figura lui senină amintià pe a unui alt boierinaș care se suise tot prin mișcarea masselor și mai sus decât dânsul pentru a cârmuì cu aceiași popularitate iubitoare: moșneagul Vodă-Matei din Brâncoveni. Ca și acesta, el reprezentà clasa proprietarilor mijlocii strâns legată, pătimaș, până la egoism, de brazda muncită, doritoare de putere, dar harnică la lucru și gata să apere fapta sa. Cum și-a strâns însuși Domnul dela 1630 căpitanii carì din averea lor, veche sau nouă, au umplut țara de biserici, așà, prin aceiași simpatie cuceritoare, moșierul argeșan a făcut din ajutătorii săi legiune. Și în rândurile acestora ca și în ale oștenilor din veacul al XVII-lea n'au lipsit nici cei cari s'au dus dușmănește, pe lângă cei cari până la capăt au rămas cu credință.

* * *

Un om de gândire aleasă a ajuns astfel prin încercările vieții un mare om de ispravă. Recunoscând meritele tânărului istoric și polemist politic, n'am putut despărțì, eu însumi istoric, dar amestecat de mult în furtunile vieții politice, rezultatul silinților omului de Stat, rezultat care a fost baza însăși de unde a pornit generația noastră, întinzând așà de departe, după visul lui, hotarele României, pentru ca asupra noastră a tuturora să apese greu astăzi datoria de a urmà exemplul lui, organizând, nu cu duh de trufie și în spirit de partid, ci românește și frățește, idealist și desinteresat, țara cea nouă a neamului cu atâtea suferinți de veacuri unit.

COMEMORAREA LUI DANTE ALIGHIERI

CUVÂNTARE

DE

N. IORGA

Membru al Academiei Române

Ședința dela 27 Maiu 1921

I. —

Esteticianii au criteriile lor după care judecă operele literare. Acei cari urmăresc ideile le caută în domeniul literaturii ca și în manifestările practice ale lor, care sunt faptele omenești. Istoricului, ca și oricui, pentru orice scop, e deprins a considerà orice aspect al vieții omenești, individuale și sociale, în legătură cu întregul complex de situații din care s'a desfăcut și cu sistemul general al unei epoce, îi e îngăduit să caute aceste raporturi, care pot fi utile cercetătorilor în alte domenii, fiindcă astfel se înlătură confusii se precizează realități, se readuce la întreg prin sinteză ceia ce pentru studiile lor analitice au desfăcut specialiștii.

Nu e o profanare a marii figuri de umanitate complexă a lui Dante, în care ne recunoaștem așà de mult peste trecere de șease veacuri, pentru că un anume fond general reprezintă eternitatea la care generațiile omenești ce se urmează nu pot să ajungă altfel, dacă vom încercà a stabili — cutezătoare tentativă după imensitatea lucrărilor de interpretare și de exegesă asupra creatorului sufletului italian! — întru cât poetul visionar al «Divinei Commedii» a plecat din mediul epocei sale, s'a inspirat de dânsul, mai mult: l-a încorporat în sine, singurul mijloc, pentru orice vreme, de a-l și întrece.

A fost însă un timp când o astfel de tentativă ar fi părut sau o zădărnicie sau o impietate. Apariția la 1826 a lucrării critice prin care (*Veltro allegorico di Dante Alighieri*) Carlo Troja încercà

să dovedească realitatea operei lui Dante a trezit contraziceri violente. Numai încetul pe încetul s'a ajuns la umanisarea celui care se înfățișase ca un deschizător de ceruri prin mijloacele de intuiție miraculoasă ale poeziei, și mai ales a început a se înțelege că mijlocul cel mai bun, nu numai de a-l înțelege, dar și de a-l glorificà este acela de a-l restitui vremii sale, nației sale, patriei și cetății sale chiar. Dacă puteri supranaturale au așezat pe om între alți oameni este pentru că din mijlocul lor să se înalțe din nou către infinitatea și veșnicia lor.

S'a observat, cu dreptate, că «publicarea» operei ar fi produs o mișcare generală contra agresivului poet, întocmai cum cronicarii noștri nu cutezau a-și răspândì scrierile lor pline de critice.

S'a cetit oare *Divina Commedia* sau *Commedia*, cum i s'a zis la început, în Ravenna exilului, la curțile vechilor găzduitori ai tragicului pribeag, în Florența însăși, fulgerată de blăstăme care-l dureau pe dânsul când le aruncà asupra alor săi?

Evul mediu n'aveà mijloacele noastre de a influențà un public, și ceia ce înțelegem noi prin acest nume chiar nu există. A voit el însuși, Dante, ca osândele lui teribile, rostite prin gura județului celui de pe urmă, să fie știute? A căutat el în această privință a-și pedepsì dușmanii? A înțeles el ca o polemică versurile a căror factură strânge ideia, priveliștea, sentimentul cum n'a mai făcut-o niciodată și nicăiri o armătură poetică? Ne îndoim, cu toate afirmațiile contrare ale unor scriiori moderni cari n'au ca dovadă niciun text contemporan decât laudele lui Giovanni Villani cronicarul.

Comentatorii n'au lipsit însă îndată ce opera a pătruns. Dar Villani însuși declarase că pentru priceperea opererei plină de «argumente filosofice și astrologice» se cere «sottile intelletto». La începutul veacului al XIV-lea însă sensul pentru naturaleța și sinceritatea poeziei, pentru valoarea ei în legătură cu acela din sufletul căruia s'a desfăcut, pentru însemnătatea ca și chiar pentru dreptul la o vieață caracterizată individual a acelui suflet însuși, nu există. Ce a plăcut la Dante a fost măreața arhitectură a construcției, a fost larga cuprindere a pământului și a cercurilor cerești și infernale în cânturile sale. A fost amestecul de divinitate în toate rosturile vremii și ale vremilor trecute. A fost mai ales sensul simbolic care i s'a atribuit și care permite tuturor ingenioșilor să-și încerce cheile prin care se puteà străbate în sanctuariul ascuns al supremului mister. Intre alegorii mai vechi după modelul

lăsat de Boethiu și între ceia ce pretutindeni, în ale sale «Visuri» (*Somnia, Songes*), a dat acest veac al XIV-lea chiar, ***Divina Commedia*** li se părea tălcuitorilor că vine de se așează dela sine.

Inainte de a fi ajuns deci la cetitorii obișnuiți, opera a devenit prada catedrelor, care apoi n'au mai părăsit niciodată acest câmp de infinite excursii ingenioase. Filosofii au pretins să arate ce trebuie să fie de fapt în dosul vălului de strălucitoare poezie. Sumbrul Florentin eră pentru dânșii puțintel din ce fusese pentru el chiar, Virgiliu, supus de evul mediu aceleiași metamorfoze și devenit, potrivit cu aspirațiile mistice și deprinderile de spirit superstițioase ale timpului, un călăuz ascuns în văluri de-a lungul durerilor Infernului, așteptărilor Purgatoriului și fericirilor supreme, imutabile ale Paradisului.

Cu toată cererea Florentinilor dela 1430 ca să se îngăduie întoarcerea acasă a rămășițelor gloriosului cetățean, omul în resorturile vieții sale eră cu totul uitat, iar epoca n'aveà dorința de a se cunoaște pe sine, pe care, după atâtea schimbări, de peste jumătate de mileniu, o avem noi față de dânsa. Și ea nu puteà să prevadă toată acea desvoltare a spiritului italian, a formelor create necontenit de dânsul în a lui înaintare, pe care noi le știm că pleacă în așa de largă parte dela strigătul de răsboiu pe care-l scoteà în desnădejdea singurătății sale semețul exilat florentin. Singur faptul că pentru lămurirea tainelor acestei poesii cu străluciri ascunse era chemat, în 1373, Boccaccio, care, în nuvelele sale, aducea cu sine bagajul pedant al erudiției latine contimporane, dacă nu și vre o competență filosofică și teologică, arată cum eră înțeles acela care lăsase de fapt urmașilor monumentul strălucit al unei mândre și a tot stăpânitoare pasiuni.

Veacul al XV-lea, cu toată biografia lui Lionardo Bruni, a privit doar ca un precursor pe acela care nu cunoșteà toate finețele graiului latin înviat. Cu mintea stăpânită de o iluzie ușuratecă a antichității, veacul al XV-lea a găsit cuvinte grele pentru acest aspru geniu profund religios în orice rând pe care ni l-a lăsat, și Varchi a căutat în el și arme contra Papilor, iar de aici răsboiul între filologi, dela 1570 la 1616, a trezit un intreg tratat contra «imperfecției poemului» lui Dante. Veacul al XVII-lea credeà că a găsit un alt stil italian, mult mai departe decât vechile formule toscane sobre și naive, și, pentru Vico, Dante apare numai ca o incarnație a spiritului profetic. In veacul al XVIII-lea, — când Iesuiții ironici il iau în batjocură, — pentru a se «italianisa», Alfieri

a trebuit să studieze pe vechiul Florentin ca pe clasicii lui greci şi romani.

Tiraboschi, istoricul erudit al literaturii italiene, judecă «Divina Commedia» din punctul de vedere al cerinţelor unei «compuneri regulate» şi observă că Virgiliu nu e autentic în acea înfăţişare, că în stil e «multă lâncezeală», iar «unele cânturi abià pot fi suportate la cetire», că «versurile au adesea o asprime de nesuferit» şi «rimele nu rare ori sunt aşa de forţate şi de stranii, de-ţi vine a râde», că, în genere, el «are nu puţine şi nu uşoare defecte, care nu vor puteà fi niciodată scuzate de nici un om care n'ar fi lipsit de bun simţ», recunoscând totuşi fantezia, imaginile, energia, în luptă, duioşia şi «sublimitatea» de stil: de altfel Dante erà scuzabil prin vremea în care trăise. Câteva decenii mai târziu, istoricul francez al literaturii italiene, Ginguené, va aveà un simţ mai ales despre frumuseţile descriptive ca şi despre farmecul de stil al marelui Florentin.

Cu adevărat o «varia fortuna» cum spune Carducci în cercetarea amănunţită a acestor vicisitudini, care nu se pot compară nici cu acelea, totuşi aşà de interesante, dar numai în domeniul gustului literar, ale lui Shakespeare.

Pe când Pelli reînnoia studiile asupra lui Dante, care rămâneà învăţătorul lui Monti şi al lui Foscolo, romantismul german, în căutarea unui strămoş, îl descoperià pe dânsul, aproape necunoscut lui Goethe şi supus criticei unui Merian, în «Analele Academiei» din Berlin pe 1784, şi se bucură că-l poate proclamà genial precursor al noii literaturi protivnice legilor fixate de clasicismul francez (1). Pe la 1830—40 el ajungeà unul din idolii literaturii revoluţionare franceze. Şi tot odată în noua Italie, care se trezià la idealul necesităţii imperioase a unităţii sale, Dante ajungeà mai mult decât un învăţător de graiu bun, decât un iniţiator în fantezia evului mediu, decât un izvor de cuvinte şi întorsături rare şi creatorul unui pitoresc inedit până la dânsul; în el, care totuşi, în ciuda largii definiţii a patriei italiene, se simţià între hotarele unei Italii mai reduse şi erà gata să sacrifice, cum vom vedeà, cetatea naşterii şi pătimirilor sale în prada unor mai mari puteri răzbunătoare, se vedeà prevestirea culturală, la acest sfârşit de ev mediu, a concentrării politice pe care epoca modernă erà datoare a o săvârşi.

(1) Schelling îi consacra „Consideraţii filosofice"...

II.

De fapt Dante n'ar fi prevăzut, el care ţinea la toate legile cugetării şi formei din epoca sa, smulgând răsunete rare materialelor uscate de atâtea generaţii, că va venì o vreme când revolta va fi un merit şi răsturnarea o creaţiune. Si nici un scop politic superior epocei sale nu-l influenţă atunci când chemă înaintea puterilor cereşti istoria universală ori măcar vieaţa timpurilor sale pentru a-şi da seamă în persoana şefilor ei de binele şi răul pe care l-a săvârşit.

E un fiu adevărat, plin de convingere şi de patimă, supus tuturor orbirilor şi capabil de toate greşelile, robit tuturor tiraniilor şi influenţat de toate prejudecăţiile, îngrozit de toate superstiţiile, ispitit şi măgulit de toate iluziile, al timpurilor sale. Când, după lucrări anterioare în care discută chestiuni de cultură şi de politică după tipicul «ştiinţei» contemporane, în limba latină sau în acea «vulgară» din care a ştiut face un aşà de admirabil instrument de expresie, el întreprinde opera de supreme speranţe a poemului său, el nu caută a înflorì expunerea unor teorii cu incidente din vieaţa contemporană ori cu scene luate din frumuseţea naturii încunjurătoare, din patriarcalismul vieţii populare. Indrăznesc a zice chiar mai mult: icoana Beatricei, pentru a cării definire, istorică sau simbolică, s'a cheltuit atâta ingeniozitate, nu e niciodată centrul, ci ea vine să se adauge, numai, dela sine, la o expunere poetică pornind dela alt izvor şi urmărind altă ţintă.

El e un luptător care şi-a pus tot sufletul în apărarea cauzei sale şi pe care nimic nu-l poate despărţì de steagul ales de dânsul. Această causă de partid e pentru dânsul mai presus de orice. Florenţa însăşi n'o vede decât supt speţa acestei vrăşmaşii dela o ceată la alta; căzută în puterea adversarilor, cari sunt pentru dânsul nişte duşmani cumpliţi, vrednici de o nesfârşită şi neiertătoare ură, el va aveà pentru dânsa aceleaşi sentimente aprige ca şi pentru dânşii. Preferă să ia lumea 'n piept şi mai departe, fugar nenorocit, care a simţit — şi de-aceia a spus-o în versuri neuitate — amărăciunea pânii de pomană şi greutatea suirii «scărilor străine» decât să se răscumpere, să se roage, să şi recunoască înfrângerea, greşeala, să capituleze.

Acela spre care dăunăzi iredenţii din Trentino se uitau ca spre întruparea însăşi a ideii italiene n'a ieşit, cum nu puteà să iasă, din cadrul cugetării politice a vremii sale. E între Papă şi Impărat,

cetatea lui neavând — Veneția singură face în acest timp o excepție —, neavând, zic, un loc deosebit în cugetare-i. Amândouă puterile sânt totuși de mult zguduite, autoritatea lor e supusă contestațiilor violente și competițiilor uneori fericite; coroana pontificală nu e mai sigură pe capul bieților bătrâni impuși de partidul francez al Angevinilor din Neapole decât coroana Cezarilor pe capul regelui germanic, care nu mai e decât un biet senior dela Rinul-desus, ca Rudolf de Habsburg, de la Rinul-de-jos, ca Henric de Luxemburg. Evul mediu lichidează; el o simte, dar nu vreà să creadă. Nu se hotărește la o asemenea credință pentru că dincolo de acești stâlpi necesari ai întregii societăți medievale, care e «Biserica lui Hristos», nu mai vede, nu mai zărește nimic. Și între ei doi preferă pe Impărat: îl preferă pentru amintirile îndelungate ale amestecului lui în Italia, dar îl preferă și pentru că, în aceste zori, care se vor trăgăna îndelung, nelămurite, ale Renașterii, el găsește în lecturile sale clasice, la fiecare pas, necesitatea Cezarului făcător de dreptate, garant de pace, regisor ascultat al întregii comedii politice. Nu va stà pe gânduri să-l cheme contra Florenței, să-l ațâțe contra ei, să regrete că moartea înnainte de vreme a salvatorului l-a împiedecat de a duce până la capăt opera lui pedepsitoare.

Asemenea pasiuni, care nu revoltă decât pe cineva din timpurile noastre, cu alt simț al datoriei locale și al demnității naționale, erau tot ce puteà fi mai natural atuncea. Cetatea nu există decât în funcțiune de cele două mari forțe diriguitoare, de cele două simbole supreme ale întregii lumi medievale. Doar Roma erà, după concepția curentă pe la 1300, la originea Statului cetățenesc florentin, cu dânsa se mândriau toți, și dreptul asupra acestei frânturi romane îl aveà acela care se intitulà: «rex Romanorum», purtând coroana Cezarilor pe frunte. Nu erà un străin acel ultramontan adus în văile luminate de soare ale Italiei pentru altceva decât pentru o faptă de cucerire și subjugare: pentru a exercità funcțiunile lui de judecător în ultima și decisiva instanță.

III.

Și până la Dante fuseseră nedreptățiți cari apelaseră la acest izvor al răsplătirilor cuvenite. Și până la dânsul, cu sau fără această ultimă silință către sentința fără-greș, se luptaseră Italienii cetate cu cetate, cartier cu cartier, casă cu casă, și, pe de altă parte, în grupe politice, partid cu partid. Dar, înainte, aceste sentimente, așà

de puternice în realitate, nu se mărturiseau în scris. Și acest scris, proză sau versuri, rămânea moliu, uniform, șters, fără interes și fără noutate. Uitați-vă la cronici, din care atâta timp nu se desface un țipăt de durere, o protestare, un avânt răzbunător. Dino Compagni, așà cum îl avem măcar, produce, ca și viața lui Cola di Rienzo, ceva mai nouă, impresia unui fabricant mai târziu. Villani e neșigur, șovăelnic în judecăți, prudent în expresii, ferindu-se de necuviința unor manifestații de partid prea netede. Povestirea istorică, deci, cronica n'aveà această notă. Ca și atâtea altele în desvoltarea genurilor literare, nota vie s'a desfăcut deci din poezia timpului, — și aceasta e meritul lui Dante.

Pentru a lăudà și pentru a criticà, pentru a înălțà și pentru a coborî, pentru a face din unii locuitori ai cerului senin, din alții întemnițați, vrednici de suferinți nesfârșite, ai adâncurilor infernale, pentru a mângâia și a biciui, pentru a «face politică», a-și satisface prin ea rancunele sale și ale partidului său și, cu un pas mai departe, pentru a înfățișà înaintea neiertătorului tribunal câtă lume o știà el amestecată până atunci în conducerea maselor omenești, — pentru aceia s'a scris «Commedia». In forme eterne a încremenit astfel, nu o stearpă discuție de teolog medieval, o divagație de fantastic urmăritor al lucrurilor ireale, ci o pasiune omenească sinceră, puternică, neîmpăcată, setoasă de răzbunare. Se pare că din aceasta, din sentimentul uman neprefăcut, capabil de a chemà în ajutorul său toate ideile, întregimea sentimentelor, se hrănește orice poezie, în orice timp.

Astfel Dante nu se așează numai în rândul poeților nemuritori, în corul cântăreților veșnic ascultați de omenirea care se schimbă. El e suflet din sufletul epocei sale, cum a fost carne din carnea oamenilor de atunci, cum s'a coborît în țerna care a cuprins, prieteni și dușmani, pe oamenii generației sale.

E puțin? Poate că e foarte mult.

IV.

Dar este în această poezie de răsboiu civil, pe lângă cernerea personagiilor istorice după meritele și demeritele lor, și altceva. Este pentru lucrurile naturii, pentru ființele negrăitoare care încunjură omenirea și i samănă cu mult mai mult de cum crede trufia noastră, un sentiment de nesfârșită iubire, unită cu o înțelegere adâncă a rosturilor ascunse care le conduc.

Aici Dante n'a inovat, ci a dat numai o intrepretare artistică superioară unor tendinți care pătrunseseră înaintea lui în societatea medievală. Creștinismul se înoise, în vechea lui formă patriarhală, pe acest pământ binecuvîntat al Italiei. Ceia ce se trezise în inimile pescarilor Iordanului răsună acum în ale păstorilor din Apenini. Sfântul Francisc, fiul de negustor, pelerinul în Orient, cercetătorul Locurilor Sfinte, arătase contemporanilor săi că avem rude cu care nu putem vorbì decît prin efuziunea frățească a sufletelor noastre, rude adevărate, de și smerite, în tot ce mișcă, în tot ce înflorește de jur împrejurul nostru.

Papalitatea trebuì, cu tot autoritarismul ei imperial, să recunoască necesitatea, îndreptățirea acestui curent renovator așà de puternic și așà de iute prin mijloace așà de simple. «Sărmănelul lui Hristos» se așezase între sfinții pentru cari Biserica romană își desfășura pompele ei mărețe. Dintr'o ceată de ucenici umili ca și căpetenia lor, un nou Mântuitor pentru dânșii, se făcuse un Ordin monacal, recunoscut de Sfântul Scaun și trimes în numele lui de-a lungul drumurilor lumii, până la Argeșul și Siretul nostru, până la Mongolii lui Hulagù. Și tot așà de mândra teologie, literatura latină nedespărțită de dânsa admiseseră și ele această nouă revelație de o sublimă simplicitate, de o confundare bucuroasă în ritmul universal al naturii.

Acest spirit a ajutat esențial pătrunderea limbii poporului și în literatura cea mai înaltă, cea mai ambițioasă prin problemele de care se apropie. Dante începuse poemul său în latinește; se hotărî apoi să-i dea veșmântul naivei rostiri a poporului: iubirea cetitorului de toate treptele pentru această poezie, de un așà de îndrăzneț avânt, se explică și prin această aplecare frățească a geniului poetic către înțelegerea lor modestă, către nepregătirea lor culturală.

Și tot odată la fiecare grup de versuri descoperitorul marilor taine, străbătătorul largilor întinderi ale filosofiei, înfățișătorul critic al dramei istoriei universale se oprește la zborul cocorilor ce taie bolțile, la toate amănuntele vieții de fiecare clipă a naturii, cum nu-i lipsește simțul pentru tot ce e duios în smerenia sfântă a celor de jos.

Și poate că aici este meritul cel mai mare al aceluia care pentru cei de sus păreà: «presumțios, dârz și disprețuitor, cu chip de filosof neprietenos»: *alquanto presumtuoso, schifo et isdegnoso quasi a guisa di philosopho mal gratioso* (Villani). El n'a unificat

numai în toscana lui, ajunsă prin el, dar nu absolut numai prin el, limba întregului popor italian, toate regiunile peninsulei, ci și prin acest graiu vulgar el însuși, ca și prin țesătura cu comparații împrumutate din tot ceia ce are mai familiar orice om din mulțime, el a făcut din clasele despărțite prin vechi și tari prejudecăți un popor care se adapă dela același izvor al unei literaturi care, dacă nu e înțeleasă întreagă de toți, are câte ceva pentru oricine și nu e străină de nimeni, în ceia ce constitue adevărata ei esență.

El este astfel dintre aceia, foarte rari, cari sunt pentru toate timpurile și pentru toate popoarele; nu pentru că au căutat aceasta, ci tocmai pentru că au fost mai mult ai vremii și ai neamului lor, dar cu atâta putere încât au ajuns până la izvoarele veșnice din care se adapă acolo, la locul lor, națiile și secolele.

COMEMORAREA LUI DANTE ALIGHIERI

CUVÂNTARE

DE

RAMIRO ORTIZ

Membru corespondent al Academiei Române

Ședința dela 27 Maiu 1919

Domnilor Colegi,

Se împlinesc anul acesta șase sute de ani dela acea zi de Septemvrie din anul 1321, când în dulcele-i adăpost ravennez, într'o căsuță pusă la îndemână de ocrotitorul și prietenul său Guido Novello da Polenta, stăpânitor pe atunci al Ravennei, Dante Alighieri, poet Florentin, își plecà însfârșit în fața măreții morței capul lui mândru și mâhnit, în jurul căruia urlaseră atâtea furtuni ale spiritului, și pe care nenorocirile necuvenite nu izbutiseră să-l îndoae.

Ridicase de curând mâna depe ultimele versuri ale «Paradisului», ale cărui ultime cânturi fură regăsite ca prin minune în urma unui vis, revelator al ascunzișului lor; și, «ca și cum sufletul său nu ar mai fi avut aproape nimic a face cu lumea după ce scrisese ultima vorbă luminoasă a Poemului — *stelle* — se refugià în cele din urmă, după atâtea lupte și trude, la sânul sfânt al Beatricei. Arareori sau niciodată sufletul său nu fusese consolat de acele aparențe sensibile de glorie cari amăgesc și pe cei mai gravi. Lui, mai marii beneficii nu-i dădură, ci îi măsurară pâinea lor sărată, și până și aceasta deseori îi lipsì; nici principii nu-i ieșiră la porțile cetății; nici poporul nu-l primì în încăperi îmbrăcate numai în purpură și aur, ci, dinpotrivă, multora le păru josnic; nu-l vizitară cei mari, în picioare cu capul descoperit și închinându-se respectos

în fața lui care ar fi stat așezat, ci pentru petrecere, își asmuțiră asupra-i mascăricii. Nefiind nici cavaler, nici doctor, ci cetățean izgonit din comuna Firenze, Alighieri ca om de sfat erà foarte rar ascultat, de un partid căruia mai totdeauna îi lipseau speranțele de a izbutì; și, în spatele căpeteniilor acelui partid, se adăpostea când într'un oraș când la o curte. Slăvì, ce-i dreptul, (și ceva mai mult decât mândria sa ar fi îngăduit, împins poate de o crudă necesitate a surghiuniților),—pe cutare stăpânitor care ar fi dat nădejde partidului; dar aceștia nu par să-l fie băgat prea mult de seamă. Magistratul republican nu izbuteà în vieața de curte: cel mult dacă, dintr'un anume respect fricos pentru geniul său, lumea toleră pe acest om, «*pretențios; urâcios și disprețuitor, și care întocmai ca un filosof necioplit nu știà să vorbească bine cu laicii.* (VILLANI *Cronica, IX*, CXXXVI). Poate numai Guido da Polenta îl iubì și îl cinstì din inimă: acel ghelf cinstit făceà versuri. El îl cinstì; alții—repet—trebue să se fi temut puțin de poet: căci mare parte din «Commedia» erà cunoscută; și nu numai femeile din Verona se minunau de el, care «*mergea în Iad când poftea și aducea de acolo vești dela cei ce sunt înăuntru*», dar se minunau de el și umaniștii Boloniei».

Dulce refugiu fu totuș pentru el Ravenna, și trecerea poetului din lume aceasta a noastră a închipuirilor în acea a realității, fu mângâiată de oarecare duioșie familiară.

«In jurul patului de moarte al poetului izgonit, erau cei doi fii ai săi supraviețuitori, Messer Piero prim născutul, doctor și judecător, și cel mai tânăr, Iacopo, osândiți și ei ca rebeli în a treia sentință din anul 1315; era fiica lui, Beatrice, care se osândise singură — de mila tatălui rătăcitor — să lase ceeace li-e mai scump fetelor: obiceiurile patriei, și căminul și chipul matern. Oriunde nenorocul stă în calea unui om de inimă și de geniu, acolo e deasemeni icoana blândă a unei femei care să-l mângâe. In această nobilă parte a geniului omenesc, Antigona nu lipsește nici odată.

«Beatrice mângâè de sigur agonia părintelui cu graiul dulce al patriei, cu amintirea unei curate iubiri din tinerețe și mai purificată în acel nume al copilei sale. Beatrice născută din Gemma Donati, călăuzì marele suflet al lui Dante în calea sa către viziunea Beatricei cerești. Apoi fiica poetului acelei gingașe făpturi monahale ce se chiamă Piccarda, se retrase la viață spirituală în mănăstirea ravenneză a sfântului *Stefano dell'Uliva*. Ce rost mai aveà ea pe lume după ce închisese ochii și sărutase pentru cea din urmă oară bu-

zele reci ale părintelui său? Cum puteà să întovărășească un alt om, aceia care primise dela sine surghiunul și nefericirile lui Dante»?

Senin pășea deci din această vieață în dulcele său refugiu ravennez, cel mai mare poet al Italiei, unul dintre cei mai mari ai lumii — la 13 Septembrie 1321, și la căpătâiul lui găsim pe copii săi. Și tot senini fură cei din urmă ani pe cari poetul îi petrecu în Ravenna: austera, tăcuta, scumpa, sfânta Ravenna, simbol nobil al sufletului mărinimos, inimii largi, ospitalității afectuoase și spontane a oamenilor din Romagna: ținutul care a dat Italiei atâtea suflete nobile de patrioți și de artiști, și va mai da încă. «Sunt locuri cari în anume timpuri se cuvin unor anume oameni: Marius pe ruinele Cartaginei nu e numai retorică. Ravenna, cetate singuratecă și plină de amintiri mari, este azilul potrivit pentru Dante bătrân.

«Acì nu sunt întâlniri de exilați cari să uneltească, nu e o curte ghibelină unde să se facă politică toată ziua; ci câmpie, mare, și mormintele Cesarilor. Aiurea măririi omului îi strică ocupațiile (nu totdeauna la locul lor) de partizan; acì e cinstit și salutat poetul. Priviți-l. Dimineața se ocupă de oarecari treburi ale lui Guido, unde se cere un secretar elocvent; mai adesea scrie sau dictează lui Iacopo vreunul din sublimele cânturi. Mai târziu se așează cu el și cu Pietro, nu de mult chemat dela Verona în slujba de judecător, la masa săracă pusă de Beatrice; apoi glumește cu copilași lui Piero, dintre cari vreunul, atârnând la pieptul tinerii mame, a inspirat poate bunicului cele trei uimitoare comparațiuni infantile ce înfloresc Paradisul. După amiază, se strâng în casa lui câțiva tineri romagnoli, și el vorbește cu dânșii despre poezie, explicându-le poate teoriile ce trebuiau să facă parte din *De Vulgari Eloquentia* și acești tineri, între cari Piero Giardini și Menghino Mezzani, fericiți că pot spune: *l'am văzut*, se vor lăudà într'o bună zi că acele biete versuri ale lor ar proveni din lecțiile lui Dante, și vor dà început acelei legende a lui Dante maestru de poezie pe care Boccaccio o culese și ne-o transmise.

«In aceste adunări pică deseori toscanii Ser Dino Perini, om de veselă tovărășie, și Fiducio de' Milotti, medic ilustru al vremurilor. Aceștia, prin titlul lor de concetățeni, tratează mai familiar pe maestru; și îl întovărășesc în plimbările sale prin trista câmpie ce duce la pădurea de pini. Dante zâmbește de vorbele glumețe ale lui Perini, discută fizică și câteva probleme platonice cu Milotti; vorbesc împreună despre frumoasele versuri latine ale lui Giovanni del Virgilio, și de trebue sau nu să primească invitația de a merge la Bologna,

care se cuprinde în ele. Căldura convorbiri scade din ce în ce și urmează tăcerea. Soarele apune și exilații privesc gânditori. O vilă deia Camerata și înălțimi ale Fiesolului, muiate la această oră colo în dulcea Toscană îndepărtată, de o culoare ușoară de trandafir! O vale a Arnului, unde totul la această oră freamătă de vieață, și câmpiile frumoase dela care plugarii se întorc cântând, și sătulețele la șes, și castelele pe colină, cari-și răspund cu sunete îndepărtate de clopot, în timp ce amurgul licărește pe coama râulețului între umbrele plopilor legănați! Jalnic moment e acesta; și chiar Perini clatină capul, pe jumătate mâhnit pe jumătate încruntat, murmurând: «Imbătrânim!»

Iată, în puternica și colorata evocare istorico-poetică a lui Giosuè Carducci, ultimii ani și moartea Poetului, al cărui glas acì dulce și armonios, acì aspru și sfătos, găsește încă după șase sute de ani un ecou atât de puternic în inima oamenilor, încât pretutindeni dela Tokio la Upsala, dela Barcelona la București, dela Paris și dela Berlin la New-York și la Chicago, frunțile cele mai nobile și austere de oameni ai științei, de artiști și de filosofi, se închină nu numai înaintea unei atari măreții de artă biruitoare asupra veacurilor, ci înaintea măreției morale a unui suflet uriaș, a cărei puternică avântare către perfecțiunea spiritului, nici nenorocirile, nici persecuțiile, nici mizeria, nici însăși rătăcirile sale nu putură s'o împiedice, s'o înfrâneze.

Ingăduiți-mi acum pentru ca să putem aveà întreaga imagine a trecerii sale pe acest pământ nenorocit deabià eșit dintr'o îngrozitoare și (să nădăjduim) purificatoare bae de sânge; să ne ducem cu gândul acum la acea zi de Mai 1265 în care, într'o casă de prin împrejurimile Sfântului Martino del Vescovo, veche proprietate a Alighierilor, se nășteà în Firenze și scoteà primul gângurit omul pe care l-am văzut murind exilat și sărac la Ravenna, departe de frumosul său oraș în care văzuse lumina zilei, și către care se întoarce cu un dor din ce în ce mai nemângâiat, aproape în fiece terțină a nemuritoarei sale *Commedii*.

Firenze nu era încă orașul frnmoaselor piețe înflorite, «veselă de marmore albe și de soare» cum, o cântă Carducci într'una din cele mai frumoase poezii ale sale. Casele erau în cea mai mare parte de lemn (afară de turnurile nobililor), stradele nepavate, lumina neîndestulătoare, mulțimea care se îngheșuià cenușie și monotonă, cu totul diferită de aceia multicoloră pe care decoratorii de teatre ne-o pun înainte când asistăm la drame istorice ce au ca fond evul mediu. «Infățișarea orașului»—zice Ezio Levi într'un studiu

foarte recent *(Vita fiorentina nella «Vita Nuova»* în *Marzocco* din Mai 1921),—grămădit între casele foarte înalte și turnuri, cu străzi înguste și întortochiate, aproape totdeauna lipsite de soare și lumină, erà trist și erà tragic. Acele forme și acea culoare se vor potrivì foarte bine cu drama de iubire și de moarte care a fost întâia operă a tânărului Alighieri *(Vita Nuova)* și căreia toate acestea îi vor constituì fondul și scena. La locul lor vor răsunà între acele ziduri deznădăjduitele invocări biblice ale poetului izgonit în cetatea lui înaintea izgonirii, și izgonit din vieață înainte de a-i fi încercat amărăciunile.—Chiar mulțimea care se strângeà pe strâmtele ulicioare ale bătrânei Firenze, aveà o înfățișare monotonă și tristă. Numai doctorii, foarte puțini, se îmbrăcau în stacojiu; în verde numai cavalerii; toți ceilalți se îmbrăcau în chip uniform în cenușiu, și cenușii și negre erau lungile mantii cari dădeau astfel adunărilor, sfaturilor, ca și mulțimei de pe piață, o înfățișare severă. Intre mantiile lungi, cenușii și severe ale cetățenilor și abaua cenușie a pelerinilor, se desprindeà uneori candoarea hainelor femeești». Dar asta numai în zile de sărbătoare, când și tinerii nobili, mândri «donzelli» ai Toscanei, le îmbrăcau în cavalcadele lor. Imbrăcămintea femeiască obișnuită erà «sângerie» (sanguigno) care nu e, cum s'a crezut până acum un roșu viu și vesel, ci o culoare severă, fiindcă erà culoarea de doliu și îmbrăcată într'o astfel de culoare apărù Beatrice lui Dante pentru prima dată.

Când Dante intră în vieață, evenimentele nu se desfășurau nici ele vesele pentru Firenze. Teribila înfrângere dela Montaperti (1260) umpluse Firenze de dolii, și amintirea era încă proaspătă. Copilăria poetului — copilărie gânditoare, petrecută la început (până aproape la 14 ani) în tihna unei case senioriale înveselită de zâmbetul matern, apoi în strâmtorări casnice sub stăpânirea unei mame vitrege,—fu deci tristă. Vorbele pe care trebuì să le asculte nu vor fi fost dintre cele mai plăcute. Mare impresie trebue să fi făcut asupra-i bătălia dela Montaperti, din care luă naștere splendidul episod al lui Farinata. Isprăvile acestui mare dușman politic al neamului său, trebuì să-l impresioneze foarte tare. Ai săi îl urau, el îl admiră. Puternică impresiune a trebuit s'o facă asupră-i și povestirile asupra luptei dela Benevent (1264) întâmplată atunci când el aveà un an, dar despre care va fi auzit vorbindu-se în tot timpul copilăriei sale. Mult trebue să-l fi făcut să sufere puțina trecere a tatălui său, om fără caracter, un adevărat nimic, pe care chiar dușmani săi nu se îngrijiră să-l exileze după înfrângerea dela Montaperti.

«*Știu bine că ai fost băiatul lui Alaghiero*» îi va imputà mai târziu Forese Donati, cu care, în timpul perioadei comune de rătăcire morală, avù un schimb plebeu de sonete, ce fù un schimb de ocări și mai plebee. Dar familia din care se trăgeà Dante erà nobilă, de *mică nobilime* cum se ziceà pe atunci, dar oricum nobilă, și strămoș al lui Alighier fu acel Cacciaguida, mort pe timpul cruciatei din 1147 și făcut cavaler de împăratul Conrad III. Despre Madonna Bella mama lui Dante, nu știm mai mult de cinci cuvinte: «domina Bella, olim mater Dantis», cinci cuvinte cari prețuesc mai mult decât orice elogiu și care ne aduc numai decât pe buze pe binecuvântarea lui Virgil din Cântul VIII al *Infernului*: «*Benedetta colei che in te s'incinse!*»

Dar Dante perdù pe mamă-sa când aveà abia opt ani, și în 1274 tatăl lui se căsătorește din nou cu Lapa a lui Chiarissimo Cialuffi. Erau ani turburi pentru toată Italia și în particular pentru Firenze. In 1271, epoca primei întâlniri cu Beatrice, Italia e lăsată pe seama ei de împăratul Rudolf, care recunoaște ca vicar al lui pe Carol de Anjou capetenia Ghelfilor. Din această pricină o confuzie de partide, o stare de nesiguranță și de anarhie în toată Italia, dar mai cu seamă la Firenze care ținea cu Carol și este excomunicată de Papa cu toate urmările pe care le aveà pe atunci un astfel de act. La 2 Iunie al aceluiași an, partida Lambertazzi-lor e gonită din Bologna și cu ea Guido Guinicelli, dulcele poet inițiator al *stilului nou* care avea admiratori și poate prieteni și în Firenze. Dante aveà deci nouă ani când Guido Guinicelli erà celebru. In jurul băețandrului care studià *artes trivii* și *ars dictaminis* în școala alăturată de mănăstirea franciscană Santa Croce, fluturà lirica *dulcelui stil!* Eșind din acea școală cu mintea plină de gingașe himere franciscane, auzeà vre-o voce de femee cântând balada de amor a exilatului bolognez, care făcuse școală la Firenze. Auzeà cântându-se: *Al cor gentil ripara sempre Amore*, și, în timp ce gându îi fuge la dulcele sonet:

> Passa per via sì adorna e sì gentile,
> che abbassa orgoglio a cui dona salute
> a fal di nostra fè se non la crede,

vedo trecând, «vestita di nobilissimo colore umile ed onesto sanguigno, cinta e ornata alla guisa che alla sua giovanissima etade si convenia», fata care îi va apare din acea clipă înger al cerului și va deveni apoi în Comedia «*la glorioasa donna della sua mente*». Suntem în primăvara anului 1274.—Firenze e în floarea sa. «O re-

pede îndestulare economică împingea la lux», cu toată nesiguranța politică a vremurilor, pe cele mai liniștite familii burgheze. «Bogate edificii religioase și profane erau parte de puțin ridicate, parte de puțin începute, parte pe cale de construcție: Santa Annunziata, Santa Croce, San Marco, Santa Maria Novella, Santa Trinita, și Catedralele: Santa Maria del Fiore, Spitalul Inocenților, Misericordiei și Sfintei Maria la Nuova, Palatul Cârmuirii sau «Bargello» și Palatul «della Signoria». La unicul pod pe care Firenze îl posedă din timpurile cele mai vechi (Ponte Vecchio), se adăogeau în prima jumătate a sec. al XIII-lea nu mai puțin de trei». (VOSSLER, p. 782) Dar Dante, «băețandru entusiast, întors către vieața din năuntru, nu are decât o primire străină pentru atâta magnificență. Cu puternica sa imaginație»—zice Bertoni—«reușește să se înalțe și să trăiască în lumea diversă a visurilor sale, în care își găsesc locùl numai lucrurile ce-i apar iluminate de o rază de noblețe și de bunătate, nu acelea cari sunt lipsite de sens interior și valoare». In timp ce ascultă canzona de iubire a lui Guido, și sufletul său de adolescent precoce se turbură la sunetul dulce și ascuțit al vocei femeești necunoscute ce pare că-i revelă o lume nouă de plăceri și de visuri; «se leagănă în adâncul sufletului său neatins și imaginativ frumoasele și gingașele inspirațiuni francescane», cu care s'a hrănit în Santa Croce. Canzona lui Guido vorbește de îngeri, de îngeri a auzit vorbindu-se în Santa Croce; ne mai putem mirà oare că i-se pare îngerească vocea îndepărtată ce cântă, că înger i-se pare fata pe care o vede trecând pe lângă el «vestita di uno nobilissimo colore umile ed onesto sanguigno»? Firenze, cu turnurile, cu podurile, cu palatele, cu bisericile sale, dispare în ochii misticului de nouă ani. Arnul devine «uno fiume bello e corrente e chiarissimo», Firenze «la cittade dove piacque all' altissimo Sire» a face să se nască acel înger care i-a eșit în cale; orice lucru capătă o valoare nouă: culoarea veștmintelor sale, ceasul în care îi apare. Suntem într'o lume de vis și de mister. Realitatea există, dar desfigurată, spiritualizată, simplu punct de plecare.

Dante are acum nouă ani, dar mai târziu își va aduce aminte de acea fată, care i se părù îngerul înconjurat de nimb, asupra căruia își ațintea ochii în Santa Croce. Și-o va aminti, și o va iubi. Dar în ea va urmà să vadă un înger, și ne va vorbi de ea în așà chip, încât noi nu vom ști niciodată ceiace în iubirea lui erà real și ceiace închipuit.

De altfel ce ne interesează? Istoricul, biograful vor puteà să se

plângă. Poetul și criticul — înțelegând prin critic pe acel care se preocupă numai de frumusețe — nu. Ce-i interesează pe dânșii fixarea locului acestei brazde însângerate de unde nobila himeră își luă sborul?

Ea planează deasupra întregei opere lui Dante, planează asupra Florenței. E sufletul mistic și liric al orașului, care e cel mai curat simbol al sufletului italian; e amorul curățat de orice zgură pământească, eternul feminin al lui Goethe, aspirație eternă și nesatisfăcută a tuturor sufletelor nobile.

Nu stă în intenția noastră să ne ocupăm de multiplele probleme critice și ermeneutice la cari dă loc studiul suavului opúscul dantesc; dar să arătăm dealungul lui, drumul străbătut de spiritul lui Dante dela *Vita Nuova* până la minunata capod'operă a *Comediei*.

Nu ne vom oprì deci să discutăm arzătoarea problemă a realității Beatricei. Ne vom mulțumì să pomenim că această realitate, afirmată de Boccaccio și de aproape toți biografii și comentatorii cei mai vechi ai Comediei, negată în tot secolul al 16-lea și cel următor prin înrâurirea ideilor platonice răspândite în acele timpuri mai cu seamă printre poeți și literați, negată iarăși în secolul al 18-lea și primii ani ai secolului trecut; fù afirmată, hotărît și pe baza neîndoelnică a documentelor, de noua critică istorică ce cazu însă în exagerarea contrară de a crede totul istoric în *Viața nouă,* uitând că, dacă totuși Beatrice există și fu neîndoios iubită de Dante, această iubire e descrisă în *Viața nouă* în culori așà de străvezii, mistice și impalpabile, încât nu a mai rămas nimic din amorul real și pământesc. Tendința modernă (Barbi, Vossler, Bertoni) este de a admite un punct de plecare real, fără a-i da însă multă importanță, fiindcă, în fond, dacă Dante a umanizat un înger sau dacă a divinizat o femee, urmarea e mereu aceiași, și adică că Beatrice din *Vita nuova* e ceva mai aproape de înger decât de femee. Insuși Del Lungo, care e unul dintre cei mai încredințați susținători ai realității Beatricei, observă: «Susținătorii realității Beatricei depășesc măsura când apără ca istorică orice povestire a *Vieței noi.* E un opuscul poetic, și poetul e liber să reprezinte emoțiile sale, nu numai în acea haină pe care i-o sugeră fantezia, ci și transfigurând realitatea din motive de convenientă poetică și socială; poate chiar reînoind la un moment dat acele sentimente pe care le-a încercat altă dată, și să-și închipue în act ceiace numai a dorit». Și Rossi (*Bull. d. Soc. Dant. It.*, N. S., XV, 83): «In interpretarea istorică a *Vieței Noi,* băgarea de seamă nu va fi niciodată prea mare; aceasta e caracterul acelei

cărticele, plină de reticențe, pătrunsă de un aer mistic, scrisă când poetul vedeà și voià să reprezinte pe femeia iubită ca singura stăpână a vieții sale». Și mai bine scrie Bertoni: «Dacă întradevăr o figură pământească devenì puțin câte puțin, printr'un uimitor proces de idealizare «la donna angelicata» a lui Dante, nu mai e îndoială că ea se spiritualiză până a se face o abstracție, sau, dacă voiți, o nobilă himeră pe care îi plăcù poetului s'o conducă pe pământ din cerurile minții, atribuindu-i simțuri, mișcare și grai, după chipul lucrurilor muritoare. Cu totul nouă și poetică ficțiune fù aceasta de a face să trăiască, să respire și să moară, ca o ființă pământeană, femeia beatitudinei sale, atât de departe de adevăr și atât de deosebită de realitate, în cartea pe care el o intitulă *Vita Nuova* adică «viața tinereții».

Vita Nuova ni se prezintă deci subt două aspecte: sensul literal și cel alegoric. Zadarnic am negà unul sau altul din aceste sensuri. Două sunt porțile grădinei înflorite. Aceasta trebue s'o mărturisească și cine a intrat pe poarta cea mare. Dar grădina e una. E vorba să se hotărască din ce parte privită, apare mai frumoasă și mai înflorită. Grădinarului de sigur îi plăceà, când erà în viață, să intre acì dintr'o parte, acì dintr'alta; acì pe partea amorului omenesc spiritualizat până a devenì amor de Dumnezeu, acì pe aceia a amorului divin resfrânt în ochii și în suava paloare a unei femei.

Dar să ieșim din simboluri și să ne întoarcem la noi. Ce e *Vita Nuova*? E un comentariu în proză la câteva poezii de iubire pe care Dante le scrise între 1283 și 1290 și în care lucrurile sunt povestite puțin într'altfel de cum se petrecură în realitate.

Incepe cu o viziune. Dante visează pe Beatrice în brațele Amorului care o hrănește cu biata sa inimă de poet îndrăgostit. Beatrice e goală și numai înfășurată într'un ușor văl sângeriu, deci de un roșu care bàteà în violet și erà culoarea doliului. Amorul la început e vesel, dar apoi «nu treceà multă vreme și bucuria să preschimbà în plâns amar; și așà plângând strângea această femeie în brațele sale, și păreà că vreà să se întoarcă în cer cu dânsa» (V. N., III, 34 — 37 ed. FLAMINI). Culoarea pânzei «exclude dela sine orice altă interpetare decât cea funebră, și arată că viziunea conținută în primul sonet al *Vieței Noi*, e prezicerea apropiatei morți a prea nobilei făpturi» (LEVI, *Op. cit., loc. cit)*. Trebue să presupunem aci că acest sonet a fost scris după moartea Beatricei, dacă nu vrem să credem că Dante a fost profet. La început, probabil că acest sonet făceà aluzie la nimic altcevà decât la chinul de iubire al Beatricei care se

hrăneà temătoare cu inima lui, adică o împărtăşeà sfios şi pudic şi erà apoi răpită de Amor spre regiunile mai curate şi mai înalte ale spiritului; mai pe urmă, când scrise proza, adică după mulţi ani, Dante insistă asupra acelui plâns al Amorului şi asupra acelei culori de doliu şi face o primă aluzie la moartea doamnei sale. Ţesătura opusculului e foarte simplă. După viziune, «spiritul natural» al poetului începù «să fie împiedicat în lucrarea sa» într'atât că el devenì «plăpând şi slab» şi prietenii se puseră pe gânduri şi începură să-l importuneze pentru a şti care erà pricina tristeţii şi palidităţii sale. Acest lucru făcù bănuitor pe poetul care nu voià să divulge dulcele său secret. Legile amorului curtenesc impuneau secretul *(celamen)* şi el se gândì să ascundă amorul său adevărat printr'unul prefăcut. Stând într'o zi în biserică («în partea unde se auzeau cuvintele Reginei Gloriei»), o tânără femee care şedeà «în linia dreaptă» dintre Dante şi Beatrice, crezând că Dante priveşte la ea, începù şi ea să-l privească «dese ori, minunându-se de privirile *lui*» (V. N., V, 1—10). Dante se gândì atunci să profite de acest echivoc şi să-şi facă din ea «pavăză adevărului». Dar doamna, puţin după aceia, e silită să plece din Firenze, şi el, pentru a da mai multă trăinicie ficţiunei sale, se tângue într'un sonet. Acì găsim un al doilea semn funebru. Moare o prietenă a Beatricei, în tovărăşia căreia o văzuse în mai multe rânduri, după care întâmplare poetul trebue să lipsească pentru câtva timp din Firenze şi «să se ducă în spre acele părţi unde erà nobila doamnă ce fusese prima *sa* apărare». Pe drum îi apare Amorul îmbrăcat în haină de pelerin, care îi vesteşte că doamna va zăbovì să se întoarcă, şi pentru aceea — îi zice — «îţi aduc îndărăt inima şi o voi da unei doamne care va fi scutul tău cum erà aceia». Şi mi-o numì în aşa fel că eu o cunoscui foarte bine» (V. N., IX. 15 – 20). Intors la Firenze, Dante se puse să caute pe doamna ce-i fusese arătată de Amor în «calea suspinelor». «Si spun că în puţin timp mi-o făcui scut într'atâta, încât multă lume vorbeà de dânsa şi de mine peste marginele bunei cuviinţi». Din această pricină, şi adică «pentru acel glas care se păreà că mă defăimà pe nedrept, acea fiinţă prea nobilă, care fù nimicitoarea tuturor viţiilor şi regina virtuţilor, trecând prin oarecare loc, îmi refuză dulcele său salut, în care sta toată fericirea mea» (X, 5—10). Şi nu numai că-i refuză salutul, plictisită de prea multele flecăreli, care, din puţina discreţiune a lui Dante, se auzeau în Firenze asupra acestei *seconda donna dello schermo*; dar la o serbare de nuntă la care Dante fusese aproape târât de prietenii săi ca să mai petreacă puţin, îşi bătù joc în chip

crud de dânsul, râzând de aerul speriat și sfios al poetului. Intr'un opuscul în care partea lirică precumpănește asupra celei narative, acestea sunt capitolele (X—XVII) mai pline de fapte, în care avem câte o urmă de acțiune externă. Fiindcă în V. N. acțiunea e toată internă. Personagiile ei sunt facultățile intelectuale și sensitive ale amantului mistic. Totul se petrece în sufletul lui Dante, și Beatrice însăși nu există decât în efectele pe care le produce. Nu este: *pare*. La durerea nespusă de a fi pierdut salutul doamnei sale, Dante — printr'o dulce baladă împodobită cu suave armonii în stare de a înduioșà inima Beatrìcei, — cere ertare de aparenta necredință și se declară gata de orice expiațiune. Dar nici măcar muzica lui Casella nu poate risipì resentimentul din inima nobilei fete a lui Portinari, atinsă în simțul ei moral de purtarea poetului înamorat. Dante cere din nou iertare și explică în trei minunate sonete cauzele pentru cari, la apariția ei, el devine «sì figura nova», așa «ridicul» am zice noi cu prozaica și cruda noastră expresiune modernă. Totul e de prisos. Beatrice e neînduplecată. Iubirea lui Dante se desprinde atunci cu totul de lucrurile pământești unde îl mai reținea numai un drăgălaș salut de femee, și-și ia sborul către cer. Beatrice i-a refuzat «il suo dolcissimo salutare?» El va ascunde fericirea lui în cevà, pe care nimeni nu va puteà să i-l atingă, fiindcă atârnă numai de el: în acele vorbe cari laudă pe doamna sa. Criza mistică ce începe din acea clipă, nu e numai spirituală, ci încă și mai ales artistică. Dante e sincer până într'atât, că nu ar fi putut cântà acest nou amor îngeresc, cu formele celui dintâi. Chiar poezia sa se spiritualizează și urmează în zbor fantasma Beatricei, care se înalță spre cer. In poeziile ce preced, atunci când scopul amorului său era încă o bucurie pământească (*salutul*), picioarele nobilei vedenii călcau cel puțin pe pământ; acum ating numai ușor iarba și florile, dar sunt scutite de orice atingere cu praful pământului. Lirica lui Dante planează deasupra lumei reale, ca o privighetoare ce nu se înalță la sboruri prea îndrăznețe, dar care face să ne tresară inimele de duioșie, când ne varsă de sus ploaia de mărgăritare a notelor sale lichide. Suntem în momentul «nouelor rime», suntem la canzona pusă pe muzică de Casella, care are puterea să oprească (uitând drumul lung al perfecțiunii) sufletele debarcate de barca îngerească pe țărmul Purgatorului. Asupra prozei nu insist. Imi permit numai de a atrage atențiunea dumneavoastră asupra vorbelor (XVII) «*convenne a me ripigliare materia nuova e più nobile che la passata*», în care e limpede conștiința

pe care Dante o aveà de nevoia inerentă oricărui mare artist de a se reînoi; asupra curiozităței (XVIII) femeilor de a scrută în sufletul lui Dante cum înțelegeà el amorul, curiozitate foarte adâncă, întrucât reprezintă sforțarea sufletului feminin de a pătrunde în cel bărbătesc și viceversa; asupra imaginei foarte frumoase a apei «*mischiata di bella neve*»; asupra impresionării nobilelor femei revelatoare și ea a acele tendințe a sufletului femeesc spre amorurile netrupești și nemateriale; asupra satisfacției cam răutăcioase a nobilelor femei de a găsì pe poet în contrazicere; în sfârșit asupra acelei nesiguranțe de artist care trece dela o formă de artă la o altă superioară, și are aproape teamă de a se avântà atât de de departe singur: «*Si așa stătui câteva zile cu dorința de a spune și cu teama de a începe*». Sublimă temă, care e numai a acelora ce simt puterea sborului foarte înalt. De ce le-ar fi frică gâștelor ce abia ating pământul? Zeul a fost revelat, dar freamătă încă în pieptul poetului; îngerul încătușat își sângerează zadarnic aripile în contra gratiilor temniței. Dar momentul harului sosește. De odată în temniță se face lumină mare, zidurile și gratiile dispar, și îngerul zboară către cer. «Spun că atunci limba mea vorbì ca dela sine, și zise: *Donne ch'avete intelletto d'amore*». Și într'adevăr, domnilor, ori de câte ori arta umană a dat la iveală un cap de operă, limba, pensula, dalta, au vorbit, pictat, sculptat *ca dela sine* — sau mai bine zis mișcate de Zeul — de acel nu știu ce dumnezeesc ce e în opera de artă și face pe artist *dumnezeesc de neștiutor* al minunei pe care o înfăptuește. Voința acì nu-și are nici un rost. Artistul adevărat trebue să *creeze* întocmai cum soarele încălzește și lumina dă naștere culorilor. Acest element divin este acela pe care păgânii l'au simbolizat în *Apollo* și în *Muse*, creștinii în *inspirație* și în *grația* divină. Canzona are deci și ea simplicitatea capod'operii, simplicitatea lucrurilor inspirate; numai Biblia are pagini cari pot să-i steà alături. Poetul e în totul plin de har, încât, dacă gândind la Beatrice n'ar pierde îndrăzneala, ar îndrăgostì lumea vorbind. «*Farei, parlando, innamorar la gente*»: vers uimitor care ne avântă închipuirea către sboruri ignorate de o aripă muritoare. Ne pare de a vedeà aerul extatic al poetului; și acele cuvinte cari «îndrăgostesc lumea» nu sunt poate flori și foi primăvăratice ce răsar pe buzele tânărului poet? Acì mitul lui Orfeu e întrecut. Cine-și mai aduce aminte de albinele de pe buzele poetului păgân? Sau de pădurile cari urmează pe Orfeu? Simboluri prea materiale, mai ales când e vorba de poezia suspinătoare a

lui Dante! Nici acì nu se vorbește de cuvinte de artă cari împlinesc minunea, ci de cuvinte de «bunătate» care e frumusețe morală, «*luce intellettual piena d'amore*», adică cevà mai mult decât arta, și care se risipește într'o vedenie. De Sanctis zice că vedenia poate fi redată de penel nu de vorbe. Nu sunt de acord. Cuvintele pot mai mult. Sunt mai strâns legate de idee, mai materiale decât culoarea, mai vecine cu muzica. Sunt instrumentul prin excelență apt să figureze, sau mai bine «să suscite» vedeniile intelectuale ca acelea din V. N! Câtă modestie de artist adevărat, câtă sobrietate de mișcări în această canzonă a lui Dante! Nu sunt culori, pentru că totul e lumină! Si nimic nu e mai simplu și mai frumos ca lumina. «*Non vo' trattar si altamente — Tratterò... leggeramente—con voi, donne e donzelle amorose*». Este o frumusețe care strălucește pentru toți. E o lumină, de care toți se bucură. Crezi că auzi pe Isus, vorbind în Evanghelie. Aceiași umilință, și aceeași orbitoare simplicitate. Scena acestei canzone e cerul. Ingerii sunt nerăbdători să aibă lângă ei pe Beatrice. Ei și cu sfinții o cer Domnului, fiindcă, fără ea, Paradisul nu e perfect, și sufletul Beatricei strălucește atât de tare, că lumina străbate sferele și ajunge până la Dumnezeu. La ce o astfel de lumină a curăției ar mai rămâne pe pământ? Ceiace leagă pe om de pământ e păcatul. Fecioara Maria *sine labe concepta* s'a ridicat la cer. In Paradis (C. I.) Dante formulează neted această teorie: lipsit și el de orice păcat, purificat în cele două ape curățitoare: Letè *(uitarea păcatului)* și Eunoè *(grația)*, și el se ridică dela *Paradisul terestru* în cerul din Lună și Beatrice îi explică motivul sborului său:

91. Tu non se' in terra, sì come tu credi,
ma folgore fuggendo il proprio sito,
non corse come tu ch' ad esso riedi.

. . . .

139. Meraviglia sarebbe in te, se privo
d'impedimento, giù ti fossi assiso
come a terra quieto foco vivo.

Dar Dumnezeu vreà să o mai lase câtva timp pe pământ. E pe pământ cineva care se teme să nu o piardă, și în infern va zice într'o zi: «O malnati, *io vidi la speranza dei beati!*»

Cu a treia strofă, începe poezia laudei estatice. Cine vreà să pară lucru nobil, să meargă cu ea. Când merge pe drum, lumea care o întâlnește, chiar dacă e josnică și rea, nu are decât gânduri curate

și bune. Cine are îndrăsneala s'o privească în ochi, sau se izbăvește sau moare. Când salută pe cineva, acela uită toate ofensele, și nu mai are dușmani. Amorul însuși se minunează de ea. Se întoarce pentru a o privì, ca și când nu și-ar crede ochilor săi. Apoi jură că de bună seamă Dumnezeu a trimis-o pe pământ ca instrument al grației sale. Avem acì singură indicație pe care o posedăm despre frumusețea fizică a Beatricei. Ea ne amintește de sufletele cerului din lună.

10. Quali per vetri trasparenti e tersi
ovver per acque nitide e tranquille,
non sì profonde che i fondi sien persi,

13. tornan dei nostri visi le postille
debili sì che perla in bianca fronte
non vien sì tosto alle nostre pupille;

16. tali vid'io più facce a parlar pronte,
perch'io dentro all'error contrario corsi
a quel ch'accese amor tra l'uomo e il fonte.

Tot astfel și Beatrice ni se pare mai mult «*un chip oglindit*» decât o realitate:

Color di perle ha quasi in forma, quale
conviensi a donna aver non fuor misura;
ella è quanto di ben po' far natura;
per esempio di lei beltà si prova.

Canzona («*crescuta*» de Dante «*ca fiica tânără și sprintenă a Amorului*») e sfătuită de a nu se oprì «acolo unde e lume josnică», ci de a zice lumii pe care o întâlnește:

Insegnatemi gir, ch'io son mandata
a quella di cui laude sono ornata.

Persoanele nobile vor ștì să-i arate drumul. La Beatrice canzona va găsì pe Amor. «*Raccomandami a lui*» conchide Dante. Spre sfârșit, o umbră de nădejde! «Cine știe? Poate minunata canzonă, poate trista muzică cu care Casella o va îmbrăcà, poate miniaturile gingașe ale lui Oderisi și vor face minunea!» Poate Dante scrì și crede astfel. Lauda Beatricei nu-l mulțumește pe deplin. Amorul ceresc îl poate mângâia numai când orice nădejde de iubire pământească e pierdută. Dar nădejdea nu a murit. Beatrice a devenit o formă

aeriană, însă poetul încearcă încă cu desnădăjduită iubire s'o strângă în brațe :

Oh ombre vane fuor che nell'aspetto!
tre volte dietro a lei le mani avvinsi,
e tante mi tornai con esse al petto !
(Purg., II, 79—81)

Cu cànzona: *Donne ch'avete intelletto d'amore,* se închide perioada senină a liricei dantești. De aci înainte, Beatrice e ceva atât de perfect, că puțin timp va mai puteà rămâne pe acest pământ. Ingerii o cer Domnului, și Domnul nu o poate refuzà dorinței lor. Beatrice *trebue* să moară în această lume, pentru a devenì cu totul a cerului! *Trebue* să moară, chiar dacă fata lui Portinari se îndărătnicește să rămână în vieață. Amorul mistic al lui Dante moare și el, ca toate amorurile. Incepe o perioadă turbure de pasiuni sensuale și trupești. Amorul platonic e osândit la moarte. Incepe un period intelectualist și filosofic în evoluția spirituală a lui Dante, care nu se mai învoește cu visurile și extasierile credinței ingenue și orbești, în împăcarea amorului pământean cu cel divin. Carnea vreà partea ei. Antagonismul ireductibil între cele două amoruri apare limpede în minte adolescentului devenit om, poetului devenit filosof fără a încetà să fie poet.

Vântul pasiunei suflă impetuos, vedeniile dispar ca nourașii goniți de vânt. Ochii ce nu vedeau decât acea vedenie, se deschid la realitate, se deschid la viață. Orașul unde plăcù înaltului stăpân a face să se nască Beatrice, redevine iarăși Firenze, râul limpede și curgător, redevine iarăși Arnul. Convertirea la vieață a lui Dante începe.

Dar nu fără tristețe poetul mistic al Beatricei își dă seama că moare în el acea primă nobilă și neîntinată formă de iubire. Nu fără luptă cedează vijeliei patimii. Cu toate astea, Beatrice moare. Moare fiindcă moare în Dante nevinovăția și curăția, dar Dante doreà să-și amăgească gândul că moare, fiindcă e *prea perfectă* pentru a mai rămâne pe acest pământ. Din această clipă, aluziile la moarte, notele lugubre vestitoare de durere se vor simți la tot locul în proza și în rimele suavei «cărticele» dantești.

In cap. XVII se povestește moartea tatălui Beatricei cu vorbe ce au cevà divin. Dante nu are îndrăsneala să privească în față durerea Beatricei; rămâne prin împrejurimile casei lovite de durere și ascultă cu lăcomie convorbirile femeilor care se întorc după ce

au văzut pe Beatrice. Prinde prin sbor vorbe, fraze, crâmpee de fraze, și, după ce femeile au trecut, rămâne «pradă unei astfel de dureri că vre-o câtevà lacrimi udau uneori fața mea, din care pricină eu mă acoperearn punându-mi mâinile la ochi». Măreață situație, măreț și cu multă delicatețe folosită! Dar curând nota lugubră avù de obiect pe Beatrice în persoană. Dante greu bolnav vede în delirul frigurilor pe Beatrice moartă, pe care nobile femei o acopereau cu un văl. E o viziune, o presimițire și cu toate astea mișcă întocmai ca și când Beatrice ar fi murit într'adevăr.

A presimțì moartea amorului e în realitate însăși moartea amorului. Din clipa în care Dante se îndoește că nu mai e vrednic de iubirea Beatricei, nu mai e demn, și Beatrice moare. Când va murì într'adevăr, Dante nu va aveà un cuvânt de răzvrătire, nici de durere simțită. O canzonă pe care începuse s'o scrie pentru ea, rămâne neterminată. Iacă totul. Incolo, el va spune cu seninătate că «domnul justiției chiamă pe această nobilă făptură întru gloria divină sub steagul acelei regine binecuvântate, fecioara Maria, al cărui nume fù în mare slavă în vorbele acestei Beatrice fericite», și în capitolul următor, se va trudì cu răceală să caute corespondențe cabalistice între numărul 9 și data morții Beatricei, chemând într'ajutor calendarele arabo-siriace. «Spun că după uzul Arab, sufletul său nobil se îndepărtă în ceasul întâi al celei de a noua zi a lunei; și după uzul Sirian, el se îndepărtă în a noua lună a anului». Iată cât îi sugeră lui Dante moartea *reală* a Beatricei. Beatrice însă murise, după cum am spus, încă dela canzona «*Donna pietosa e di novella etate*». Ceeace este artistic utilizabil, nu e momentul psihologic al morții amorului, care e un moment de indiferență rece, și deci un moment de «moarte» și nu de «viață»; ci acela în care se presimte moartea amorului, când încă mai iubești și de aceaia suferi, și de aceia trăești. Moment pe care un delicat poet italian contimporan (Francesco Gaeta) a știut să-l exprime așa de bine în celebra sa «*Canzone sentimentale*».

In această stare sufletească,—asupra căreia Dante foarte probabil că nu ar fi știut să facă subtilele analize ale complicatului nostru suflet modern, dar pe care însfârșit încearcă să o descrie, — fu compusă canzona: «*Donna pietosa e di novella etate*».

Este, împreună cu «*Donne ch'avete*», canzona cea mai frumoasă a *Vieții Noi*.

Sunt gemene. Intr'una apare momentul senin al amorului, exta-

zul mistic abià turburat de un vag presentiment de moarte; în cealaltă, momentul tulbure și amar al presimțirii sfârșitului.

După ce Beatrice murì, timp de un an Dante o cântă și o plânse. Cântă și plânse — după interpretarea noastră — idealul mistic al tinereții sale, care se topea la atingerea cu realitatea. E o vreme de trecere ușor melancolică și plină de așteptare pentru «ceiace va veni». *Ingerul* a pierit: se vestește *femeia*, pe care el e dispus s'o iubească cu dragoste pământească, dar care nu s'a arătat încă. Extazierile mistice nu mai mulțumesc spiritul lui însetat de rațiune: se vestește perioada studiilor filosofice, la care e depeacum dispus intelectualicește, dar cari n'au fost încă începute. Viața visului mistic de artă și de amor nu-l mai mulțumește: se vestește participarea activă a lui Dante la vieața adevărată, socială și politică, dar această participare, la un an după moartea Beatricei, nu e încă începută. Să-l lăsăm să mai deseneze îngeri în ziua îndoliatei aniversări. Vor fi ultimii pe care îi va desenà. «*La donna gentile*» e, fără ca el să bage de seamă, la fereastră. Nu va trece mult, și el o va vedeà «pălind ca din iubire» la vederea lui. Cărțile lui Boețiu, Cicero (întroducătorii lui în regatul filosofiei) stau acolo gata, așteptând să fie deschise și puse în măsură de a-l consolà de moartea idealului său mistic; și în 1300 numele lui va ieși la sorți din urna Comunei, va fi ales Prior și va luà parte la treburile publice. Să nu-i invidiem iluzia de a fi credincios încă Beatricei !

In capitolul următor, iată pe «*donna gentile*» care începe să ocupe spiritul lui Dante. De sigur între episodul îngerilor și acel al Doamnei gentile a trecut timp. Dar în istoria spirituală a lui Dante, cele două evenimente sunt strâns unite, iar în V. N. sunt povestite unul după altul. In V. N. care nu e ziarul real al vieței tinerești și amoroase a lui Dante, ci viziunea de ansamblu a evenimentelor interne, spirituale, ale vieței poetului, etapele drumului neliniștitului său spirit însetat de ideal și de lumină. In capitolele XXXV—XL, suntem în periodul acut de luptă. Sofismele lui Dante sunt nesfârșite. Rațiunea lui se silește să pună de acord două iubiri inconciliabile. «Nu se poate ca pentru această tânără femee să nu ai o nobilă iubire»; mergeà s'o vadă, fiindcă compătimirea îl făceà din nou să plângă (*pentru Beatrice*, vrea să ne silească să credem); semăna cu Beatrice (*una din sofismele cele mai comune și cele mai banale!*); «păleà ca din dragoste», din care pricină «în multe rânduri mi-aducea aminte de nobila mea doamnă»; ***Amorul*** (nu are îndrăsneala să zică *Dumnezeu*), mișcat de compătimire față

de suferința sa, îi oferă în «*donna gentile*» o consolare. «Gândeam despre dânsa așa : «Aceasta e o doamnă nobilă frumoasă, tânără și *înțeleaptă* (?!) și eșită în cale-mi poate din voința Amorului, pentru ca viața mea să se odihnească». Dar nu izbuteà să se înșele pe sine însuși. «Și de multe ori mă gândeam cu atâta drag, că inima consimțeà» la acel gând. «Și când consimțeam la aceia, și eu mă gândeam ca împins de rațiune, și ziceam în mine însumi: «Doamne, ce gând e acesta, care în chip așà de josnic vreà să mă mângâe și aproape nu mă lasă să gândesc altceva?» Apoi se ridicà un alt gând și-mi ziceà: «Acum tu ai trecut prin atâtea necazuri, pentruce nu vrei să eși din atâta amărăciune?» (Cap. XXXVIII).

Un alt sofism, nerelevat, dar pe care un ochiu obișnuit să zărească intențiunile ascunse ale poeziei dantești îl observă numai decât; e visul din cap. XXXIX, în care revede pe Beatrice «cu acele veșminte sângerii cu cari apăruse prima oară» înaintea ochilor săi. Ce vor să zică acele veșminte sângerii? Amorul; dacă nu trupesc, cavaleresc, curtenesc, lumesc, pământesc, în sfârșit cum fu în fond primul său amor pentru Beatrice, înainte de ziua în care o văzù «vestita di colore bianchissimo» (Cap. III). Sofismul consistă aci. — Cine știe? Chiar pe Beatrice am început s'o iubesc ca femee, și din femee sufletul meu înamorat a știut să facă un înger. Se poate întâmplà și cu aceasta aceiași metamorfoză. — Și se întâmplă, dar după lungi ani de rătăcire și de sclavie, în plina maturitate, atunci când realitatea are lanțuri mai trainice decât visul și rațiunea nu se lasă învinsă de religie ca inima de rațiune. A renunțà la un vis oricât de frumos și de ușor, a renunțà la o viață fantastică făcută din misticism, literatură și amor mai mult visat decât suferit, e cevà care nu cere mari sforțări; dar a renunțà la viața reală, a se smulge îmbrățișărilor Donnei Gentile, a se retrage din luptele politice, a renunțà la studiile filosofice, a recunoaște insuficiența rațiunei umane, și a renunțà în chipul de a merge înainte, nu de a da îndărăt, nu de a se întoarce la punctul de plecare, ci a se depăși pe sine însuși și propriile concepțiuni prezente; e lucru, mai mult decât dificil: *dureros*.

O primă criză de gândire se învinge aproape întotdeauna fără prea multă trudă și mâhnire. O a doua poate fi fatală și ducătoare la scepticism. Prima criză se învinge cu forțele intacte ale virilității, cari birue întotdeauna concepțiile curate dar copilărești și naive ale primei tinereți. A doua, se lasă învinsă cu greu, fiindcă e vorba

de a birui o concepție realistă și rațională, apărată de instinct și de natură, asupra cărora armele cu totul ideale ale doctrinei teologice nu pot triumfà. — Dacă deci lungă și trudnică fu lupta lui Dante pentru a trece dela concepția mistică («Beatrice» din *Vita Nuova*), la aceia filosofică («Donna gentile» din *Convivio*) și mai lungă fu aceia prin care trecù dela concepția filosofică a *Conviviului* la acea teologică a *Comediei*. In prima lăsă îndărătul său viziuni și fantasme; în a doua, însăși realitatea lumei. In prima, deplângerea aerienei Beatrice și a consolațiunilor extazierilor mistice, îi erau temperate de mângâerile Pargoletei îmbrăcată în verde, cu părul ondulat de aur și de bucuriile spirituale ale studiilor filosofice; în a doua, ***realitatea superioară***, pentru care el renunță la ***realitatea pământească*** va aveà nevoe de un lung period de incumbație pentru a-l puteà deslipì de chemările Vieței.

Divina Comedie este cu atât superioară *Conviviului*, cu cât mai dificil, mai lung și mai dureros fu conflictul a cărui soluție o reprezintă.

Domnilor Colegi,

Poate prea lung v'am întreținut despre unele idei ale mele referitoare la drumul spiritual străbătut de Dante dela *Viața Nouă* la *Divina Comedie*: Aceste idei îmi sunt însă scumpe fiindcă ani de zile am trăit cu ele în tăcerea trudită a gândirii mele înainte ca să le dau la iveală; dar îmi sunt și mai scumpe fiindcă mi-au încolțit în suflet în lungile discuții ce le-am avut la Tismana în nopțile de vară ale anului 1915 cu cel mai mare dintre Românii cari au înțeles vreodată și iubit sufletul uriaș al lui Dante: neuitatul și scumpul nostru coleg Gheorghe Coșbuc. Poet mare el însuși, suflet mistic și setos de adevăr și dreptate, nemuritorul cântăreț al ***Morții lui Fulger*** și ***Nunței Zamfirei*** erà desigur printre noi toți unul dintre cei mai bine înzestrați pentru a puteà pătrunde tainele poetice cele mai ascunse ale Poemei divine, studiului căreia îi închinase mai mult de cincisprezece ani ai activității lui din urmă. Cu toate că ideile noastre erau divergente, ba uneori chiar diametral opuse, discuțiile noastre păstrau seninătatea și calmul unor dialoguri platonice; și niciodată tânărul n'a uitat respectul și cuvioasa admirație ce se datoreau pletelor albe și geniului nemuritor al bătrânului înțelept care-i făceà cinstea de a sta de vorbă cu el; după cum niciodată bătrânul nu a abuzat față de tânăr de autori-

tatea ce anii și numele lui glorios i-o confereau. Procedeurile erau printre cele mai delicate. O carte uitată deschisă pe masa din grădină cu câteva rânduri însemnate alături cu creionul, reprezentau felul obișnuit al tânărului de a sprijinì opiniunile sale cu cele ale unor oameni mai cu greutate: niște însemnări adăogate de bătrân lângă rândurile însemnate cu creionul, erau felul lui obișnuit de a răspunde, atunci când cu greu am fi putut să ne înțelegem printr'o discuție orală. Păstrez cu sfințenie aceste cărți cu însemnările lui Coșbuc și, când le mai citesc, parcă îmi aduc aminte de acele clipe de neuitat, când în tăcerea solemnă a nopților de vară, adâncurile de umbră cari se deschideau în pădure (acolo unde raza lunei călătoare printre vârfurile copacilor nu izbuteà să pătrundă prin desul frunziș) luau înaintea ochilor noștri înfățișarea prăpastiei infernale; muntele din față luà forma sfântului munte al Purgatorului și stelele, sclipind deasupra capetelor noastre, ni se păreau a se învârti cu cereasca melodie de care Dante pomenește în Paradis.

Maestrului iubit și venerat (căruia i-ar fi revenit astăzi plăcuta sarcină de a vorbi despre Dante în sânul Academiei Române întregite cu reprezentanții ținuturilor desrobite de viteaza noastră armată și de marele ei căpitan, Regele Ferdinand — și căruia soarta nemiloasă nu i-a îngăduit să vadă această zi solemnă de sărbătoare culturală);— trimit salutul meu înduioșat împreună cu încredințarea ce o am că sufletul aceluia care de trei ori a scris cuvântul *stele* la, sfârșitul traducerei lui minunate a *Comediei*, nu poate să se fi adăpostit aiurea decât în *stele*, printre celelalte suflete fericite cu care fantezia puternică a lui Dante a împodobit bolta luminoasă a cerului.

VASILE ALECSANDRI

— ADMIRATORII ŞI DETRACTORII —

de

G. BOGDAN-DUICĂ

Membru al Academiei Române.

Şedinţa dela 3 Iunie 1921

Domnilor Colegi!

Opera lui Vasile Alecsandri a pătruns atât de adânc în toate clasele neamului nostru şi este încă atât de bine cunoscută, încât socotesc că o reamintire fugară a ei, astăzi, nu este necesară.

Insă astăzi ne-am adunat aici, ca să săvârşim un act de preamărire faţă de bărbatul, care în timpul întâiei uniri a ţerilor româneşti a fost întâiul ministru al Domnului român, şi care, prin vieaţa sa şi prin opera sa, stând credincios, activ în mijlocul prietenilor săi de aceleaşi convingeri ca dânsul, a înlesnit-o într'o măsură încă neapreciată deplin. In ajunul morţii, ce venià tiptil el s'a crezut dator, ca pentru a doua unire, să-i lase regelui Carol I un testament în versuri vorbind astfel:

Eu, care din junie stătut-am neclintit
Cu inima lipită de ţara strămoşască
Şi toate-a ei avânturi profund le-am resimţit
Ştiu ţara ce voeşte...
Vrem într'o zi Carpaţii să 'ncingă în astă lume
O Românie 'ntreagă şi demnă de-al ei nume.

Cu nădejde la aceste două fapte a gândit toată viaţa; pe drumul cătră ele totdeauna a stăruit ca ţara să se desfacă treptat de un trecut urât, să se cureţe de păcatele lui şi, învăţându-se moraliceşte, să se apropie cu sufletul pregătit de altarele nouă. Este

sigur că opera aceasta politică a lui V. Alecsandri a contribuit foarte mult la adorarea cu care totdeauna națiunea i-a răspuns poetului. Dar nu-i mai puțin adevărat că mai mare decât omul politic a fost, totuși, poetul și că asupra acestuia, mai cu seamă, s'au revărsat toată căldura și tot entuziasmul poporului nostru plin de recunoștință pentru toate spiritele care, în cursul vremurilor, i-au stârnit simțiri frumoase, nobile.

Cinci decenii națiunea românească din toate părțile a stat necontenit supt influența lui Alecsandri: s'a înveselit cu el, a plâns cu el; s'a bucurat, a gemut împreună; a nădăjduit, a suferit de îndoeli; el a fost ea, ea a fost el. Cinci decenii Mirceștii au fost un cuib împrăștietor de idei, de sensații. Abià se auzià glasul poetului și ecoul lui răzbià până în marginile cele mai depărtate ale românismului; abià se tipărià cevà și gazetele sau revistele reproduceau, fericite că pot duce pânăla aceleași margini, versul poetului.

Căderea aceasta periodică de versuri și proză, de idei generoase și de sentimente alese, peste sufletele poporului nostru se poate asemănà cu căderea ploilor pe lanuri încolțite. Ca lanurile, ca iarba verde, sufletele creșteau, săltau în sus. Dar, din ele, câte au spus, câte au putut spune ce au gândit și ce au simțit? Unde sunt probele amestecului intim de suflet național și suflet de cântăreț național?

Probele sunt multele dedicații care i s'au scris, sunt rugăciunile ce i s'au adresat să scrie mereu, sunt chemările spre nouă fapte literare, sunt studiile despre aceste fapte, sunt tot ce constitue *adorarea* poetului, pe care toți o simțim, dar ale cărei forme încă nu au fost culese.

I.

Dela 1840 pânăla 1853 Alecsandri a publicat în volume ușor călătoare numai teatru: comedii. Iașii îi știau de frică; dela 1845 îl cunoscură și Bucureștenii, unde C. Caragiale îl urcă pe scenă; la 1847 Iorgu dela Sadagura ajunse chiar pânăla Orăștie în Ardeal, unde printre actorii cari îl jucară se aflà și academicianul de mai târziu V. Maniu. Culegând producția aceasta în 1852, *Repertoriul dramatic* închide vre-o patrusprezece comedii și cântecele. Până acum, așadar, niciun volum de poezii, nicio impresie masivă dela poetul liric! *Ex ungue leonem*, din puțin, din răspân-

direa în reviste cu puțini cetitori, puțini îi simțiră până acum toată valoarea.

Insă, dela 1853, după aparițiunea volumului *Doine* dela Paris, faima lui Alecsandri luă alt avânt, alte aripi.

Intâiul poet român care pentru V. A. a găsit în inima sa curată accentele cele mai prietenești de admirare a fost *Dimitrie Bolintineanu.*

După zece ani de cântare, valoarea lui Alecsandri îi părù acestuia fixată definitiv. Volumul *Doinelor și Lăcrimioarelor* nu apăruse încă; D. Bolintineauu îl urmărise pe Alecsandri numai în reviste; dar pentru el aceasta fusese de ajuns. La 1850 D. Bolintineanu îi scrise întâia dedicație.

Desfăcând chipul poetului de tot ce aparține biografiei arhivarului de atunci al Moldovei, din dedicație — o epistolă — se desface un chip de tânăr cântăreț, fermecător de îndată ce-'și începe cântecul „din lira sa de aur de roze sămănată". Privindu-l din viitorul depărtat D. Bolintineanu l-ar fi vrut mai curând poet nemuritor, decât ministru cu numele supus uitării. Colonia română din Paris, unde apărù dedicația, erà de sigur, de aceeași părere.*)

LUI V. ALECSANDRI.

Tu din a cărui liră s'esală etern și lin
Un cânt suav și dulce ca parfumul dupe crin;
Tu ce, când lași pe harpă-ți o mână fugătoare,
Tragi grațiile în horă și joacă rizătoare;
Tu ce încânți cu farmec prin cântul tău plăcut,
Vei spune mie oare de ce tu ai tăcut?

Am auzit că lira lăsând-o la o parte
In cârmuirea țărei ai fi luând tu parte;
Că părăsind eterul cu stele semănat
In pulberea arhivei tu capul ai plecat,
Urmând mulțimei lumei ce crede din vechime
Că fără post nu este în viață nici un bine!
N'ar fi mai bine însă, înalte Arhivar,
Decât să pui pe cale al patriei greu car,

*) Epistola lui D. Bolintineanu s'a publicat întâiaoară in nr-ul dela 15 Aprilie 1851 din *Albumul pelerinilor români.* (Manuscriptul academic nr. 6, p. 14. V. — 15. Albumul s'a tipărit la De Soye. Apoi epistola s'a retipărit in *Poeziile vechi și nuoe ale d-lui Dimitrie Bolintineauu,* București 1855, p. 274—276.

La tine, la moşie, prin văi desfătătoare
S'arăţi a ta putere pe cerbi şi căprioare?
Şi dacă nu eşti meşter la arma de vânat,
Să prinzi cu undişoara puicuţile din sat?

Dar nu, iubite frate! Tu ai o datorie
Frumoasă, sântă, sacră, spre dulcea poesie...
De-aceea către ţălu-ţi 'nainte să te-avânţi:
Decât să fi ministru, mai bine e să cânţi.
Un cântec ce exprimă o 'naltă cugetare
Plăteşte-o lege nouă ce trece în uitare.
Ce-ţi pasă dacă unii într'alt fel se gândesc
In cercul de întunerec în care se găsesc?

Ia sborul tău în secoli cu muzele uşoare
Şi de ţărân' arhivei te şterge pe picioare.
Ia lira ta de aur de roze semănată,
Ia-ţi flugrul d'ivoriu şi cântă înc'odată:
Imbată-ne de fumul suavei poezii,
Pe când ambiţioşii visează la domnii!
Nu este nici un bine a fi în lume mare;
Inaltul arbor cade l'a vântului suflare;
In vârful 'naltei stânce ce-şi perde fruntea în nori
Nu nasc mai niciodată suave mândre flori.
(1850)

In timpul în care àstfel gândià *D. Bolintineanu,* acesta — poetul cel mai mare al Munteniei — scrià pe *Andrei sau luarea Nicopolului de Români,* care s'a publicat la 1852 în *Cântece şi plângeri de D. Bolintineanu, Iaşi, Tipografia Buciumului român 1852.* La pag. 117-118 Bolintineanu tipărì a doua dedicaţie din 6 Oct. 1851, în proză. In dedicaţia aceasta el ne spune ce însemnau poeziile lui Alecsandri pentru sufletul exilaţilor români. Forma este glumeaţă, dar fondul este plin de dor după probe nouă de poesie alecsandristă. Se poate spune mai limpede ce însemnà pe-atunci poezia aceasta pentru *tot* neamul? Nu cred.

La 1853 bătrânul *Constantin Stamati,* poetul Basarabiei, îi dedică lui Alexandri poema *Fiica lui Deceval şi Armin Cântăreţul.*

In Mus'a românească, p. 12, dedicaţia nu se mai află; dar ea se află în calendarul tipografiei Buciumului (Iaşi), pe anul 1853, a p. 96.

După poetul Munteniei cel mai mare poet al Basarabiei își mărturisià, astfel, dragostea ce-o simțià pentru tânărul poet moldovean, cu care în literatură se întâlnise întâia oară în fascicolele *Daciei literare* (1840).

Sofia Coce, o institutoare măritată după un institutor (Chrisoscoleu) erà un suflet frumos și o scriitoare foarte animată. Articolele ei se publicau în gazetele generației nouă, ca d. ex. în *Steaua Dunărei*. Ea combăteà pentru reformele progresiste, pentru țărănime, pentru cultură. Erà o Cogălnicenistă. Articolele ei se disting printr'o notă etică simpatică. Sofia Coce se născuse la 1839 (în Fălticeni); la 1856 erà deci abià de 17 ani. (1) Din dedicația ei către Alecsandri se poate vedeà ce simția lumea fetelor noastre fragede, inteligente, când cetia *Doinele și Lăcrimioarele* apărute de curând. Intâia oară dedicația va fi apărut în vre-o gazetă; eu am găsit-o însă în *Calendarul pe anul 1855*, tipărit în tipografia Buciumului român, p. 53-54.

UNUI POET MOLDOVEAN.

Am cetit poete, versurile-ți frumoase
Versele acelea dulci și armonioase,
Care chiar de-un geniu samănă dictate,
Care ni-s trimise din străinătate.
Cântările acelea l'a căror cetire,
Pe om îl cuprinde străină simțire;
De-o lungă uimire omul înbătat,
In sferi depărtate parcă'i transportat . . .

Atunci acea carte pentru el se face
Prietin, cu care a convorbi îi place;
Un prietin scump care'i înpetează
Totul ce iubește, totul ce sperează.
Când pe-a cărței file vede cu mirare,
Cea mai nepătrunsă a sa cugetare;
In acea minută el crede un vis,

(1) Lămuriri mai multe se pot căutà în *Operile doamnei Sofiia Chrisoscoleu, născută Coce precedate de viața autoarei, de doamna Iulia Aricescu, București 1862.* — Dedicația se află la p. 240-241. Despre S. Coce vorbește și N. T. Orășanu, *Catastihul Dracului sau Calendarul Satanei dăruit Moldovei pe 1861*, p. 39. Vezi și *Arkiva* din Iași XIII, p. 67—76.

Crede că aceà carte pentru el s'au scris,
Şi 'ntorcându-şi gândul la vre un necaz,
Simte curgând lacrămi pe al său obraz;
Astfel cetind cartea care tu ne-ai dat,
Ochii mei adese trist au lăcrămat.

George Creţeanu se aflà încă de pela 1843-1844 în legături bune cu literaţii tineri din Bucureşti; C. A. Rosetti îi erà bun prietin. La 1848 el se aflà în Paris. Aici Creţeanu a făcut cunoştinţă şi cu V. Alecsandri, sosit în emigraţie; el a rămas încântat de cântăreţul Moldovei. Erà dar firesc ca în curând Creţeanu să colaboreze cu Alecsandri la *România literară* (1855), căreia-i trimise vre-o 4—5 poezii. La 1856 G. Creţeanu îi scrise dedicaţia sa: *Poesia*, care nu este numai o simplă admirare a desmerdărilor revărsate în lume de lira poetului, ci — asemenea lui D. Bolintineanu — şi un delicat sfătuitor, să lase lumea aceea mare, prin care poetul păreà pierdut, şi să se întoarcă la epoca-i cea mai bună, de cântăreţ naţional, care deşteaptă virtuţi în poporul său.

Poesia a fost scrisă la 1856, dar s'a publicat abià la 1861 în *Revista Carpaţilor*, Anul II, nr-ul din Februarie, la p. 181—184. In colecţia *Patrie şi libertate* dedicaţia se află la pag. 90.

Aş vrea p'o liră d'aur un imn plin d'armonià
Să pociu a întonà
Şi'n vesele banchete o cupă cu ambrosià
Cu rose a 'ncununà

Spre-a salutà, poete, cel geniu ce-ţi şopteşte
Sublimele cântări
Şi musa-ţi delicată ce inimii vorbeşte
Cu scumpe desmerdări

Dar nu-mi fu dat din ceruri cel foc ce te inspiră,
Abia pociu în delir
O mână tremurândă să-plimb pe a mea liră,
Spre a-ţi zice: te admir.

Admir a tale cânturi şi inima ce-ţi bate
De-al ţării sfânt amor
Şi geniu-ţi ce se 'nalţă ca paseri aripate
Ce către ceruri sbor. etc.

Așa dar, dela 1850 până la 1856 : bătrânii: Stamati, contemporanii — Bolintineanu —, generația proximă — Crețeanu și Sofia Coce — se rostiseră, idealizând pe Alecsandri și prosternându-se la cererea după noi opere și noi delicii literare.

In timpul acesta străinătatea întărì curentul de adorare prin netârguite manifestări de simpatie consacrate *Doinelor* traduse în limba franceză de I. Voinescu II. (1853—1855), iar în cea englezească de Henri Stanley (1856), care s'a cetit și în București și despre care G. Crețeanu a afirmat, într'o critică de ziar, că abià din Stanley doamnele societății alese — să-i zicem alese — din București au aflat că există un V. Alecsandri! Amintitul articol al lui Crețeanu s'a publicat în *Concordia* din București.

Pe atunci, în București, mișcarea unionistă aveà în *Concordia* un organ agil; Alecsandri aveà chiar în redacție amici de idei, amici personali, cărora le-a trimis și versuri, pentru *Concordia*. Amândouă împrejurările provocară o expresie de recunoaștere. O formulă deci *A. Costiescu*, redactorul; și ea apăru în chipul unei ode de puțină valoare artistică, dar, de bună seamă, de o deplină sinceritate. Oda al cărei avânt sentimental este evident, dar care nu a reușit să-i găsească acestuia expresia clară, care ar fi salvat-o, se află în nr-ul dela 6 Aprilie 1857 al *Concordiei* (p. 72) *(1)*.

Acelaș an 1857 îi aduse poetului două scumpe omagii din străinătate: Cel german al lui W. v. Kotzebue care-i dedicà amicului său «o carte întreagă de *Rumänische Volkspoesie*; cel francez, al unui poet din școala lui Victor Hugo, al lui Ed. Grenier, a cărui simplă dedicație este de-o simpatie mai profundă de cât toate cele citate până acum, nu numai pentru poet, ci și pentru poporul român:

> Car j'aime comme toi le pays de tes pères;
> Et quel qu'il soit demain,
> Qu'on lui fasse des jours malheureux ou prospères,
> Mon coeur reste Roumain! (Dec.-1857).

Recunoșterea din partea străinătății pe care o reprezentau Ubicini, A. Grün, Michelet a deșteptat pe C. A. Rosetti, care s'a simțit, abià acum—îndemnat să scrie o lungă dare de seamă, expansivă și stăruitoare, despre toată opera poetică a Mirceștianului. Darea de

1) In timpul acesta: 6 Fevruarie - 1 August 1857 *Concordia* erà redactată serios de Constantin Crețulescu Vezi și *Buciumul* din București 1863, p. 654), un publicist invățat.

seamă fusese terminată în 1856 (Ianuarie)(1); ea apăru în *Steaua Dunărei,* ediția dela Iași, în acelaș an.

Darea aceasta de seamă, cu lungimea ei, pare o așternere de covoare pe care cel chemat este așteptat să calce.

Din ea, poporul român culese întâia sinteză a judecății critice franceze și românești despre poetul său.

Cu anul 1856 ne aflăm într'un timp în care chestiunea unirii principatelor se pusese. Atitudinea lui V. Alexandri erà un factor hotăritor; lumea îl simțià; și privià la el cu nădejde. ***Hora unirii*** înnebunì lumea și-o scoase în străzi și în piețe, să joace. Cine n'a cetit descripția lui N. Ganea despre acest joc în «urbea» Fălticeni nu-și poate da seamă de mântuitoarea nebunie care entusiasmase toată Moldova, cu escepția lui N. Istrati, pe care-l izbì ***Moldova la 1857,*** blestemul care, din cauza censurei, a trebuit să se publice în București, (*Concordia*, Martie, 27). ***Moldova în 1857,*** este imprecațiumea celei mai sfinte mânii ce-a cuprins vreodată sufletul lui Alecsandri (2).—In astfel de momente istorice poesia devine creațiune istorică; poetul este bard, deși nu calcă în haină albă, lovind în harpă, în fruntea trupei; este un bard, întrucât este poet care duce lumea la răsboiu. In astfel de momente adorarea lui Alecsandri se 'ntinse, ca apa fără zăgaz, asupra poporului întreg; *întâia oară în vieața lui* ea pătrunse până în straturile cele mai adînci.

Nu mai încape deci de-aici înainte nicio mirare, dacă poeții — mici și mari—îl serbează tot mai des, la rând.

La 23 Ianuarie 1859 *Steaoa Dunărei* (Zimbru și Vulturul), Anul IV, n-rul 16, p. 55 publică ***Românul și lăutarul*** de G. Tăutu. Este o horă, «dedicată lui V. Alecsandri».

G. Tăutu erà pe-atunci un publicist foarte activ și popular. Unde erà el, erà multă lume. Ca să se vază cel puțin firul inspirației, reproduc o strofă, întâia:

Na-ți un husăș, lăutare,
Ce lucrând l-am dobândit
Și, fiind că-i serbătoare,
Zi-mi azi hora desmorțit!

---

(1) Volumul „Democrație" cu titlul „Lui C. A. Rosetti", 1916, — p. 239.

(2) Pentru Ardeleni *Moldova în 1857* a fost reprodusă de *Foaia pentru minte* din 17 Aprilie 1857.

Insă hora care sună:
Măi Muntene, vin'la noi,
Ca unindu-ne 'mpreună
Să scăpăm de-orice nevoì!

Printre dedicațiile care nu îmbrățișază tot fenomenul literar: Alecsandri, ci numai o parte din el, dar aceasta cu toată pătrunderea inimei, este aceea a profesorului de limba franceză dela Sf. Sava: *Antonin Roques,* care, supt numele de A. Rocaresco a publicat un volum de traduceri din poesiile populare culese de Alecsandri. Publicând întâia oară traducerea baladei *Inelul și naframa,* în *Naționalul* din București (Anul II, n.-20, 75, din 30 August 1859, p. 298) A. Roques îi adaogă câtevà versuri pregnante.

ENVOI À M. ALECSANDRI

Vous qui, cherchant du val à la colline,
De la cabane au castel en ruine,
Des bois aux monts qui, de la liberté
Ont tant de fois le génie abrité,
De l'ermitage à la grotte féerique,
Du ruisselet au grand fleuve historique,
Avez trouvé, poète et fils pieux,
Ce legs perdu de vos nobles aïeux,
Ces chants roumains, on revit leur histoire,
Où tant de deuil se mêle à tant de gloire,
Ces chants si doux et si tristes pourtant
Que le plus dur pleure en les écoutant
Souffrez qu'un fils de la Rome nouvelle,
Victime aussi de quelque erreur cruelle,
Ainsi qu'Ovide en vos climats jeté,
Vous restitue un joyau poétique,
Joyau tombé de votre écrin épique,
Et par sa muse avec amour monté.

(Bucharest, Août, 1859)

In sfârșit venì, încet, și bătrânul G. Asachi.

G. Asachi nu erà un scriitor deslipit de egoismul uman, despre care eu nu voesc să scriu aici nimic amănunțit; pentrucă destulă pedeapsă au fost rândurile cu care B. P. Hasdeu, în *Lumina* (1863,

No. 12, p. 101—103) l-a chemat pe Asachi la respectul cuvenit lui Alecsandri.

Dedicația lui G. Asachi apăruse supt titlul *Poetul. D-sale d. Vasile Alecsandri. Dedicat de G. Asachi Iassy. Institutul Albinei Române,* 1861, în broșura *Adaos literaru.* Dedicația o reprodusese și în *Calendar pentru Români* pe *anul 1862 (Anul al XXI. Iassii,* p. 117). Același calendar a reprodus-o și în anul 1863, p. 35. Astfel Asachi a dat *Poetului* său publicitatea cea mai întinsă; astfel toată lumea află, că, după părerea sa proprie, Asachi nu va fi întunecat de Alecsandri și că, după Asachi, menirea lui Alecsandri erà să cânte «virtutea străbunilor», menirea pe care, fără să-i aștepte sfatul, Alecsandri o împlinià din propriu îndemn sfânt. Oda aceasta este deci interesantă și ca duel literar intre bătrâni și tineri. G. Asachi i-o trimisese cu scrisoarea ce urmează:

Iașii 20 Martie 1861.

Domnul meŭ!

Ca un vechi tribut a stimeĭ mele acceptazzi alăturata compunere illustrată prin onorabilul Vòstru nume înpreună cu voturile sincere pentru a Patrii și a Vòstră prosperitate.

Devotul servŭ

G. Asachi.

D-sale D. V. Alecsandri.

Paris.

LA D. V. ALECSANDRI.

Versul care 'ntâia oară a sunat în Românie
Pe-alăuta, ce de secoli fără coarde-a fost rămas,
Spre-a aminti a patrii fapte și a doinei armonie,
Dupre metrul, care Muza l'a dictat de pe Parnas,
Va trăì atâtea timpuri cât Pionul, petros munte,
Intre nouri înălța-va maestoasă a lui frunte.

Deși cântul a lui Omer purtà cea întâi cunună,
El nu'ntunecă pe Pindar, nici a lui Alceos ton,
Infocatele suspine și cuvintele 'ncă sună
A Safei înamorate și a lui Anacreon;
Nici într'a Greciei zine a brilat numai Elena,
Pe eroi și pe filosofi n'a produs numai Atena.

Mai 'nainte de Achiles şi de falange spartane
Vieţuit-au şi alţi eroi, cari împleau în timpul lor
Prin virtute, 'nţelepciune şi prin fapte miliane,
Lumea toată de esemple, de mirare şi lucor;
Insă geniile acele, demne chiar de nemurire,
Zac uitate, că poeta n'a lăsat de ele ştire.

Tu, în căruia sin zeul au aprins sânta scântee,
Să dai faptelor prin Muză traiul cel nemuritor,
Intre teme înmiite nu-i afla mai 'naltă idee
De aceea ce dictează cântul patriei amor.
A străbunilor virtute deci prin versul tău să'nvie,
Ca nepoţilor d'esemple şi de glorie să fie.

(După Calendarul pe 1863).

Fiindcă tocmai am pomenit despre B. P. Haşdeu, daţi-mi voie să intercalez chiar aici observaţia că acest Proteu al literaturii române a fost un statornic admirator al lui V. Alecsandri: în *Din Moldova* (1862—63), în *Traianu,* (1869—70), deosebindu-l adeseori de către celălalt cuprins al *Convorbirilor,* regulat raportat în gazetă, apoi în *Columna lui Traian* (1870—1883), la care V. Alecsandri a şi colaborat (ca şi la *Din Moldova*). B. P. Haşdeu a avut pentru Alecsandri totdeauna cuvinte mari.

Dela înfiinţarea *Covorbirilor literare* cultul lui Alecsandri găsì aici o vatră pe care focul nu se mai stinse şi — arde încă. *Convorbirile* concentrau mai conştient sentimente care se iviau—chiar atunci — şi aiurea. Este greu şi lung a le culege pe toate din reviste, dedicaţiuni de cărţi, din gazete. Amintesc câteva. S. G. Vârgolici îi dedică versuri în *Foaea Soţietacţii* din Cernăuţi (1866, 1 Iulie); la 1867 D. Bolintineanu îi dedică pe *Conrad*; Al. Plagino îi închină versuri franceze în *Le Moniteur romain* (1869, p, 279) — un semn, că pătura de sus începeà a se închinà în franţuzeşte poeziei româneşti; în acelaş an (1879) G. Sion îi închină *Influenţe morale,* etc. Dar toate semnele acestea erau numai dovezi risipite de înţelegere şi iubire. *Convorbirile* alcătuiră un centru de convergenţă, un focar al cultului lui Alecsandri.

In anul 1869 *Convorbirile literare* vorbiră prin *Iacob Negruzzi* şi *N. Schelletti.*

Iacob Negruzzii apărù în 15 Maiu 1869 (Anul III, No. 6, p. 89

—90);(1) iar N. Schelletti în 15 Iunie 1869, p. 135—136.(2) Lui N. Schelletti i s'a făcut cinstea să fie citat în Academie, de I. Negruzzi, în răspunsul la discursul de recepțiune al lui D. C. Ollănescu.(3) Acestor versuri eu le prefer însă poesia lui I. Negruzzi, care nu-i aruncată ușor pe hârtie, ci simțită, bogată și expresivă.

Domnilor Colegi,

Dovezile cultului alecsandrist — sporit de ***Pasteluri*** și ***Legende*** — se înmulțesc de-acum așà de repede, sunt așà de multe, încât par'că îmi piere curajul de-a trece printre ele. Totuși mai înșir o parte:

Cărți întregi sau opere mărunte îi dedică N. A. Caranfil (1872), Petre Grădișteanu (1874), Maria Flechtenmacher (1878), Ioan Alecsandri, fratele său (1877), P. P. Carp — ca om închinându-se altora o: *rara avis*—(1878), Ioan Nenițescu (1884), etc. etc.

Versuri care să însemneze reflexe din Alecsandri, la care se închină, care să arate cum sufletele cresc din atingerea cu el, au scris — în acest timp — D. Petrino, Iacob Negruzzi, D. Gusti, I. Vulcan, D. Olănescu, Al. I. Odobescu — ca să ne oprim la anul 1878.

Anii 1877 și 1878 au fost al doilea mare moment istoric în care poesia lui Alecsandri se împletì cu gândurile de fiecare zi ale fiecărui Român. Trecuseră Pastelurile nemuritoare, fără să se simtă încă pretutindeni în toată a lor mărire, ba fiind chiar stupid contestate de *Familia* dela Budapesta ; (4) Trecuseră *Legendele*, dovezi de aceeași putere de abundență, caldă creațiune nemuritoare. Dela 1875 Socec, publicând *Operele Complete*, așternuse încă o temelie vastă cultului acestui poet surprins că găsește un editor. Faptele acestea literare le simțiau perfect, deplin poeții citați; mai puțin decât ei le simțià națiunea, care-l cetià acum totuși. Când sosì însă vestea dela 19 Maiu; telegrama lui Roque Ferrier din Montpellier; dela 27 Maiu 1878 — scrisoarea lui Albert de Quintana, tot despre triumful dela Montpellier și dela 11 Iunie 1878 — scrisoarea cu aceeași veste a lui A. Roque Ferrier — tot poporul înțelese că la Montpellier Românii câștigară—al doilea războiu. Alecsandri însuși,

(1) In *Scrieri complecte*, vol. II (1894) p. 287—289.

(2) In *Poesii de colonelul Nicolai Schellitti*, Bârlad, 1888. p. 133—134 Reprodusă in *Lumina* (Arad) An. II, No. 70.

(3) Pag, 145—146.

(4) Intr'o scurtă notiță!

măsurând efectul, scrise: Am câștigat un nou drept la simpatiile marelor popoare de viță latină și poate că acele simpatii răsărite pe câmpul literator vor rodì pe câmpul politic.(1) Aceste speranțe le înțelegeau toți, și deaceea spre Mircești Românii priviau cu religioasă sfială și se'ntrebau: S'au mai întâmplat încă minuni? Oamenii se schimbă încă în zei? Cine știe.,..

Dar părăsind propria poezie, să ne'ntoarcem la a celor ce exprimau acum, în versuri, adorarea universală: D. Petrino și ceilalți.

Bucovina literară, modernă, datorește lui Alecsandri cele mai spornice îndemnuri de trezire. Dela 1848 pânăla 1868, Alecsandri a publicat în Bucovina pagini prețioase. Poeziile pentru serbarea dela Putna și *Răpirea Bucovinei* de Ștefan Molna au fost cele din urmă prilejuri în care au scăpărat îndemnurile lui. Mulți Bucovineni i-au fost prieteni; dar puțini l-au îndumnezeit cum l-a îndumnezeit *D. Petrino*, cel născut dintr'o Hurmuzache, prietenă a poetului încă din timpul exilului. Din Petrino care a scris și în proză despre Alecsandri, citez numai pe *Raul. Poem. Dedicat Domnului V. Alexandri. Cernăuți 1875 Tipografia R. Eckhardt*, care se deschide cu o

DEDICARE

Erà o noapte neagră și cerul fără stele
Și eu fără sperare și sânul meu rănit,
Când te-am cetit pe tine și glasul musii mele
Din lunga-i letargie de-odată s'a trezit.

Și te-am văzut în visu-mi, zicându-mi: «Cântă încă,
Cântarea-i mângâerea celor ce pătimesc».
Atunci am pus condeiul în rana mea adâncă
Ș-am scris cu al meu sânge păcatul omenesc.

Ș'am vrut să spun durerea de care pătimește
Orfan de-a sa credință, pierzând pe Dumnezeu,
Pământul fără cârmă pe care-l învârtește
In jurul desperării al vremei braț ateu.

Și ție, numai ție, tot ce-i mai bun în minè,
Păn ș'ale mele lacrimi eu voiu s'aduc în dar;

(1) *Scrisori* ed. Chendi, p. 109.

Să treacă peste Molna, s'ajungă păn' la tine,
Aşa precum tămâea pătrunde la altar.

Ear tu Poete-Rege, tu lesne-i înţelege
De ce suspină lira-mi şi mândru pot să zic,
Că noi avem în lume o inimă ş'o lege,
Tu care eşti cel mare şi eu care-s cel mic.

Din soare-şi ia lumina steluţa călătoare
Şi soarele pe ceruri stă falnic, neclintit:
Eu sunt azi o steluţă, tu pentru mine soare,
Primeşte dar o rază ce'n tine am sorbit.

Fevruar 1875.

In Septemvrie 1877 *Iacob Negruzzi* scrise, la Tufeşti, o scrisoare care s'a publicat în *Convorbiri literare* (Anul XI, No. 8) la 1 Noemvrie 1877 (p. 277) supt titlul *Cătră Alecsandri*.

Tema este a *Epigonilor* lui Eminescu: Scrisul *lor*, al poeților mari și realitatea sarbădă, în opoziție.

Mă'ntrebam în mine cu jale şi amar
Cei mai bărbaţi ai voştri lucrat-au în zadar?
Şi tu, poete mândre, ce-ai pus atâta foc
Ş'o viaţ'aşă bogată, ca să urneşti din loc
A ţerii noastră peatră, înalta-ţi inspirare
A fost ea oare numai a lui Sisif lucrare?

Insă războiul i-a dat autorului încredere:

Istoria română de veacuri întreruptă
Acuma reîncepe......

In noua epocă a vieții naționale, care-i locul și rostul lui Alecsandri? Răspunsul este:

Din toţi bătrânii care cu tine au lucrat
Ş'a patriei iubire cântând aţi deşteptat,
Câţi încă mai sunt martori la timpul oţelit,
Când vorbele-s trecute şi faptele-au sosit?
Câţiva în tinereţă s'au dus c'un trist suspin;
Gonit din ţară unul doarme 'n pământ străin,
Iar altul fără milă pe paie aruncat,
Murì 'n ticăloşie şi în amar uitat.

In urm'acum și Negri, prietenul iubit,
Cu care-o viață 'ntreagă dulci lanțuri te-au unit,
In grădinița-i verde, plăcută, zâmbitoare
Se stinse cum se stinge un blând apus de soare.
Din sâmburele fraged ce-odat' ați răsădit,
Alecsandri, tu singur vezi pomul înflorit,
Tu, o poete, care ne-ai dat îmbărbățire
Când noi, acei mai tineri, jăleam plini de mâhnire
Și care'n orice pășuri prin care am trecut,
Increderea din suflet în veci nu ai pierdut.
Ca tine, o poete, de-așa frumoasă soarte
In șir de multe veacuri puțini au avut parte,
Căci geniul încă'n viață, dup'o nedreaptă lege,
A muncii sale roduri arareori culege;
Intoarce deci pe liră cântări nemuritoare
In verdea-ți bătrânețǎ ș'atât de roditoare;
Și'n peptul tuturora hrănește bărbăție
Pe vremile de luptă ce iarăș au să vie!

V. Alecsandri fusese pentru Junimea stâlp de bun razim; ea-l cereà și pentru viitor tot stâlp neclintit: lumea credeà, simțià că nu *poate* trăi fără el.

D. Gusti, fostul (în tinerețe) ucenic literar al lui G. Asachi, a scris la 1878 (5 Iunie) o odă, pe care o copiez după o foaie volantă (Tipo-litografie Goldner). Nu știu cum va fi apreciat D. Gusti pe Alecsandri în tinerețe; în orice caz, oda dela 1878 descopere alt punct de privire decât al lui G. Asachi dela 1861. Alecsandri supusese mereu, tot mai mult, lumea românească:

Un glas plăcut și dulce, un cântec de frăție
Ca raza dalb'a zilei din ceruri descinzând
Pe lira ta de aur, vibrează și reînvie
Ursita gintei noastre.

Convorbiri Literare (An. XII, No. 4) din 1 Iulie 1878 p. 126 publică *Lui Vasile Alecsandri*, o dedicație împărțită «în foi sburătoare printre oaspeții banchetului dat în 2 Iunie» în București. Autorul e *D. C. Olănescu*; opera: un toast în versuri care nu se disting însă prin nimic deosebit (1).

(1) In Ardeal l-a reprodus *Amicul Familiei* din Gherla, 1f/27 Sept. 1878 p. 44—45.

Iosif Vulcan a avut norocul să producă efecte mari cu mijloace mici. Revista lui a susținut, în Ungaria și Ardeal, limba și literatura română și cultul celor ce le desvoltau. La 1878 în 4(16) Iunie (Anul XIV, No. 42, p. 265—266) Vulcan publică, în Familia, oda sa *La Vasile Alexandri.* Câteva versuri sunt deajuns ca să caracterizeze oda:

Ca și-un creștin smerit ce vine
La vr'un altar a se'nchinà,
Așà m'apropii eu de tine
Voind s'admir mărirea ta
Și cum creștinul își găsește
Acolo mângăeri cerești,
Așà renasc ei sufletește
Cu lira ta mă'ntinerești.

V. Alecsandri a răspuns cu o scrisoare scurtă, gentilă la «frumoasele strofe» ce i s'au trimis. Scrisoarea s'a publicat tot în ***Familia,*** în numărul următor (p. 273) (1).

Dedicația lui I. Vulcan a fost retipărită în ***Femeia română*** din București, 1878, 15 Iunie. Gazeta aceasta o redactà Maria Flechtenmacher.

Triumful dela Montpellier a impresionat puternic națiunea ai cărei nervi tremurau încă de Grivița și Plevna și de frigurile independenței. După Montpellier nimic nu mai venì cu aceiaș surprinzătoare lovire a faptei care înveselește. Cugetele se liniștiră; amintirea pâlpâia sigură, caldă.

Din toate părțile, din toate adâncurile se iviau acum glasurile adoratorilor nebănuiți încă: și curse acum o serie nesfârșită de nume; uitații diletanți G. Boteanu, I. Boată etc.; apoi bine cunoscuții V. A. Ureche, Th. Șerbănescu și G. Bengescu, aceștia la banchetul Junimei din 1884; apoi, singură, Carmen Sylva; și iarăși

(1) In numărul din 11(23) Iunie al *Familiei* (1878) a publicat și un *Ion Tripa* o poesie *Cântec pentru cântec,* o urare juvenilă naivă, sinceră, din care scot numai aceste versuri:

Ce-s eu în lume față de tine?
Eu-s numai puiul cel golășel
Ce nici nu sboară, nici cântă bine
Ce șade'n cuibu-i ca vai de el;
Tu ești movila cea uriașă
Ce păn' la ceruri te-ai înălțat, etc.

modești muritori: Iosif Vulcan, care găsește totuși, la 1890, trei versuri simple și adevărate: «Tot ce-i popor legat de glie — In jalea sa și'n veselie — Cânta-va'n veci pe-Alecsandri» — pe atunci, în Ardeal, îl cântă, într'adevăr, poporul legat de glie; îndrăsnì și Sava N. Șoimescu; din nou apoi D. C. Olănescu, la 1893, în Academie; D. Teleor într'o revistă; pretențiosul H. G. Leca la deschiderea stagiunei teatrului național 1900/1901; unii dintre ei și alți noi, la moartea poetului. Desvelirea statuei dela Iași (1906) a fost alt bogat prilej de erupțiuni admiratoare: In *Arhiva* dela Iași (Anul XVII, No. 9) se pot găsì cuvinte frumoase zise de A. Naum și de Elena Văcărescu care se 'nchină și ea *Luminatei amintiri a lui Vasile Alecsandri,* și peste care nu pot trece fără să nu culeg câteva versuri.

Elena Văcărescu, în *Luminatei amintiri a lui Vasile Alecsandri,* pornește dela o vorbă înscrisă de poet în albumul ei: „Am cântat o doină și e de-ajuns".

Cântat-ai un cântec — și de-atunci
Îl cântă pădurea și văile 'ntinse și tristele lunci.
Tăcut-ai acuma, s'asculți și mai bine
Porumbul și grâul ce plâng după tine
Cântând cântul tău.

Pădurea și șesul și fetele 'n lanuri și stelele 'n hău,
Și, la șezătoare, când fusul se 'nvârte, îl cântă mereu.
Da ce-ți pasă ție că graiu-ți s'a stins!
În tot ce se cântă, pe-al țării pământ, e glasu-ți cuprins.

Dedicația Văcăreștii nu are perfecția stilistică ce i-am fi dorit-o, dar fondul ei relevă mai bine decât oricare alta sentimentul general despre prezența oriunde, pretutindeni, a duhului lui Alecsandri: El a cântat așà încât a mișcat și pământul, și porumbul; și grâul țării, și stelele — toată natura; și ciobanul și mielușeii și draga din câmp: tot ce trăește în această natură a țării noastre: Alecsandri este atmosfera țării! Nimeni nu-i scapă influenței sale.

Ce păcat că ideea nu a găsit o expresie clasică: Ar fi fost, în acest caz, cea mai frumoasă apoteozare.

Mă opresc aici cu partea întâia a cuvântării mele: Pe cine s'a cuibărit astfel în sufletul unei națiuni, din cuib nu-l scot nici toate puterile iadului, necum oamenii cari, ori câte cusururi i-ar găsì, tot îi găsesc și virtuți și valori.

Trecând acum la seria criticilor lui V. Alecsandri — printre ei se vor găsì și câțivà detractori — voiu arătà de ce, cu toată adorația, V. Alecsandri, a rămas, totuși, o problemă literară, un obiect de cercetare și de studii care, însă, va trebuì să se ferească de păcatul de-a sărăcì cuiburile de ciripitul care place.

II.

Dacă V. Alecsandri ar fi putut să rămâie numai scriitorul poetic al ideilor și sentimentelor, care agitau toată națiunea, cu siguranță i s'ar fi crutat multe lovituri, la care el a răspuns. Dar el a fost și critic; el a și râs mult de cei vrednici de râs; și aceasta nu i s'a iertat: El a avut detractori politici; dar a avut și detractori literari — puțini, foarte puțini, este drept. De oarece aceștia nu pot fi identificați cu criticii, despre care deodată voiu vorbì, le vom aplicà expres acest nume, când îl merită.

Intâia îndrăzneală politică și-a permis-o (1857 — 1859) un cântăreț anonim, care a bănuit că V. Alecsandri aspiră la domnie și l-a batjocurit într'un cântec, în care a făcut aluzii la pretinsa lui origine ovreească (1). Detractorul începeà odios.

A doua îndrăzneală și-a îngăduit-o un pseudonim, în ziarul *Dacia* din Iași, la 1 Aprilie 1861.

În Iași se daseră *Rusaliile, Clevetici* și încă o piesă ori un cântecel. Pseudonimul *Daciei* descoperì că în piesele sale poetul râde prea liber de liberali și răspunse cu o critică foarte nechibzuită (2). Anume:

La 27 Martie *Dacia* îl învinuià pe Alscsandri, că, neputând învinge cu «arme parlamentare», s'a suit iarăși pe Parnas, scriind piese politice, dintre care, dela 1 până la 10 Aprilie, ziarul analizează *Rusaliile,* iscălind criticul ***). După cele trei steluțe, reprezentarea *Rusalillor,* la 26 Martie, în ajunul unei ședințe parlamentare, voià să dovedească (!) că țăranul este «imoral și ignorant și nevrednic de... împroprietărire;» *Clevetici Demagogul* calomnià pe „exaltații" dela 1848, etc. Articolul este lung, deoarece, la noi, politica erà și este încă fără sfârșit.

Dacă am citat cele două cazuri de detractare politică, le-am

(1) Cântecul se află într'un manuscript academic.

(2) Cred că autorul ei este G. Missail.

citat, ca să arăt că începutul detractării lui Vasile Alecsandri este cu totul străin de literatură.

În literatură chiar, critica — nu detractarea — s'a anunțat foarte târziu. Poetul dela Mircești impusese un respect colosal; nimeni nu se gândià să-l conteste sau să-i conteste cevà. El formà gustul literar. Vezi, în această privință, studiul demonstrativ al lui Em. Cretzulescu din *Revista română* (1862, p. 771).

Începutul critic serios îl făcù, din Iași, T. L. Maiorescu, la 1867, în cercetarea asupra poeziei române. La București B. P. Hașdeu nu erà așà de îndrăsneț, deși mici observări critice făceà și el, ca de ex. în cazul *Bărăganului*.

La 1876 se iviră în București întâiele observări critice pornite dintr'un cerc de revistă literară. Cred că tot cercul începuse a cârti contra amănuntelor, pentrucă privitor la întregimea operei lui V. Alecsandri, și cercul acesta erà de aceeași bună părere cu toată lumea. Cei doi îndrăzneți critici erau Bonifaciu Florescu și D. A. Laurian (1).

Bonifaciu Florescu scrià un articol *Despre gust* și constată că fenomenele literare mari, la noi, sunt excepțiuni: «Am avut strălucitoare individualități, un Alecsandri, un Heliade, un Alexandrescu, un Bolintineanu, un Bălcescu, care au realizat frumosul, dar aceste individualități «sunt niște luminoase excepțiuni». Luminosului Alecsandri îi găsià, însă, o lipsă de gust, în «*straniul* început al frumoasei poesii» întitulată *Banul Mărăcină*:

Sus la munte ninge, plouă,
La Craiova pică rouă
Din ai nopții ochi cerești
Și din ochii omenești.

«Nu surprindem aici un gust nesigur?» — se întrebà Bon. Florescu.

D. A. Laurianu publică o dare de seamă despre o *Carte de cetire a învățătorilor asociați*, cari începeau opera lor cu *Rugăciune către îngerul păzitor: O dulce înger care sbori* etc. D. A. Laurian se întrebà: De ce?, când în poezie sunt „abstracțiuni ori închipuiri deșerte“? Dar criticul se oprià în loc, pentru că: În cazul de față *„delicateța chestiunei nu ne permite a spune mai multe“*. Din delicateță față de marele poet criticul tăceà.

(1) *Revista-contemporană*, IV, 1, p. 46 și 49; p. 72.

Nu trecù mult timp și Bon. Florescu descoprì, aiurea, că în fondul criticelor dela 1876 erà cevà mai multă contestare decât se exprimà atunci. Dar și acest nou atac a fost lateral, nu direct. El se găsește în critica lui B. Florescu despre poema lui Ronetti Roman *Radu* (1)

La contestarea lui V. Alecsandri, tot în *România liberă*, se asocià și fostul admirator, poetul D. Petrino, despre care și *Timpul* (4 Maiu 1878) luă notă, afirmând că în «ultima (sa) poesie» a persiflat pe Alecsandri. D. Petrino erà supărat pe Alecsandri de mai de mult; deoarece, încă dela 22 Februarie 1878 (2) Alecsandri vorbește despre diatriba «surdului», care scrisese o scrisoare ironică în versuri și o trimesese ziarelor.

Tot pe atunci *Alexandru Macedonschi* își plămădià opera sa de cârtire, care umblă pe două poteci: și pe-a criticei, dar și pe-a detractării.

In revista sa literară asupra poeziei lirice românești scrisă în Martie și publicată în Aprilie 1878, în *Albina Carpaților* din Sibiu, (p. 387) Al. Macedonschi nu pomenește despre Alecsandri. Dar în curând acesta triumfă la Montpellier, și încântă Franța. In 1882, în August, în *Literatorul* din București, Al. Macedonschi începù așa dar *analiza critică* a marelui poet, a «premiatului» dela Montpellier (Mai ales!). Analiza a fost atât de nedreaptă, încât chiar și *Contemporanul*, care nu-l iubià pe Alecsandri, se simțì nevoit să-i ia apărarea (No. 11, p. 424 etc.) atribuindu-i lui Macedonschi intenția: «Scoală tu, să mă pun eu!» Macedonschi, nemulțumit de puținul succes al criticei sale făgăduì *Analelor literare 1885, p. 51* al doilea studiu despre Alecsandri, dar nu-l mai scrise. In tot cazul atacul lui Macedonschi nu reușì.

La începutul anului 1886 V. Alecsandri se plânge de un succesor al lui Macedonschi, de Aron Densușianu (3). Acesta își resumase toate criticele sale anterioare în câteva pagini din *Istoria limbei și literaturei române* (Iași 1885, p. 241-244). Contra-atacul îl dete un profesor tânăr: Ioan Bogdan, în critica acelei istorii (4), accentuând că — afară de ultimile drame — «adevărata valoare» a literaturei lui Alecsandri nimeni n'a apreciat-o mai bine decât, tot

(1) *România liberă*, 1878 Martie 10, 16, 18 și 19. Vezi în special, No. 242, p. 3 (Foileton).
(2) Il. Chendi, Scrisori p. 101.
(3) *Scrisori* (Ed. Chendi), p. 12.
(4) *Convorbiri literare*, XIX, p. 678-696.

în Convorbiri, Vârnav Liteanu. (1875-1877). Titu Maiorescu adresă un răspuns prea sever, *In lături* (1); iar Ioan Slavici lămuri Ardealul într'un foileton din *Tribuna* (1887, No. 233), cu prilejul *Cercetărilor literare* ale aceluiaș critic, care-și reeditase critica *Dumbravei Roșii,* critica *Fântâna Blanduziei* și revenise la predilecta comparație a lui V. Alecsandri cu A. Mureșanu și cu D. Bolintineanu.

Deodată cu Aron Densușianu, care, într'o carte foarte necesară școalelor, vorbià studenților și elevilor despre lirica moale, «fără adâncime în cugetare» a lui V. Alecsandri, se ridică și Ion Nădejde, tot într'o carte de școală. *Istoria limbei și literaturei române* (Iași, 1886), p. 467, rezumând oarecum părerile din cercul *Contemporanului* — la care tinerimea universitară și școlară ținea. Ioan Nădejde erà de părere că odele lui Alecsandri sunt fraze sunătoare, seci, că dramele devin comedii și că poetului îi rămâne numai meritul de a fi împrospătat limba literară, — afară de câteva poesii care-i plac și D-sale, deși le critică: *Pahod na Sybir, Groza.*

Contestările de până acum nu erau decisive. Ele nu au impresionat prea mult lumea, care a continuat să admire pe V. Alecsandri.

Insă în anul 1886 începù din București o campanie ageră a câtorva scriitori tineri, în contact cu realismul modern. Ei atacară cu mai mult succes. Tinerii erau Barbu Șt. Delavrancea și Al. Vlăhuță, cărora li se adaoseră C. Mille și Traian Demetrescu.

Delavrancea care publicase *Sultănica,* dar nu-și scrisese încă *Trubadurul,* — acesta începe în *Epoca* dela 25 Ian. 1886 — atacă pe V. Alecsandri în 11 Ianuarie 1886, într'un foileton din *Epoca,* iscălit *Fra Barbaro.* Vorbind despre *Despot-Vodă* «lucrul cel mai ușor din lume», «mai ales când o viață întreagă nu scrii decât versuri pe silabe și cu coade potrivite», mai ales când drama comedioasă nici nu umpluse măcar sala, Delavrancea avù curajul să spuie că V. Alecsandri, la 1878, «ar fi trebuit să încheie glorioasa sa carieră literară». In acest caz, de vreo zece ani Alecsandri ar fi fost un mort viu. In urmă Delavrancea, poate surprins de efectul întâielor atacuri, ținù să pue și o bază istorică atitudinei sale; pentrucă abià după un an (*Lupta literară,* în *Lupta* din 18 Ian. 1886) judecă el toată literatura nouă: pe Eliade, pe Bolintineanu cel molatec și dulce, pe Alecsandri cel din *Legende,* care

(1) *Conv. lit.,* XX, (Iunie), p. 193-207.

n'au viață. Dacă adaog că Delavrancea înlătură și pe imitatorii dramatici ai lui Alecsandri (V. A. Ureche, Bengescu-Dabija, P. Roșca, Sava N. Șoimescu) și pe poeții minori ai *Convorbirilor* (Șerbănescu, Cugler-Poni), este ca să arăt că viforul critic dela *el* pornise.

Al. Vlăhuță trecea pela 1886 drept o «a doua ediție» a lui Eminescu. Eră o mare exagerare, dar așa îl numià, de ex. un oarecare Hermes în *România liberă* din 2/14 Martie, unde se raportà conferința sa despre Eminescu la Ateneu (conf. se ținuse la 27 Feb. (11 Martie). Vlăhuță a vorbit, de sigur, ca mai târziu în *Curentul Eminescu* (1892); și a citat — spune T. Maiorescu — o poezie de Alecsandri, ca să o înfățișeze inferioară în comparare cu alta a lui Eminescu.

Cei doi poeți-critici, cari desvoltau părerile lui Ar. Densușianu, visau o literatură mai energică, mai substanțială decât cea actuală la 1886-1887, erau dintre cei chemați; și vorbiau convinși, deși, poate, prea impetuoși.

Pe lângă ei scrià, însă, și C. Mille, care erà numai gazetar. Acesta credeà (în *Lupta*, 1887, 15-16 Iunie) că posteritatea se va interesà dece D-sa, student, conversase la Bruxelles cu d. A. C. Cuza, care susțineà pe Alecsandri și cu V. Gh. Morțun, care-l combăteà. Se anunță intrarea în literatură a socialismului! Lui V. Alecsandri, C. Mille îi opuneà pe Al. Vlăhuță, pe A. C. Cuza și chiar pe D. A. Theodoru, adecă pe eminescianii *Contemporanului* (*Lupta*, 1887, 22-23 Iunie). După C. Mille, V. Alecsandri nu aveà «nimica sau aproape nimica personal» în sine; ca liric el făcuse «poezii de dor, romanțe pentru cântat, lucruri ușurele, pe care și cucoanele de mahala le-ar pricepe și le-au priceput foarte bine», pentru că ce fusese el, la urma urmelor?, — el fusese numai «expresia ritmică a sentimentelor și gândirilor *banale* a unei generațiuni mai puțin decât semiculte»! Generația actuală, căreia și D-sa îi aparțineà, cereà Prometei moderni, Eminesci (*Lupta*), 1885, (4—5 Mai). Toate aceste ocări din lunile Mai și Iunie fuseseră precedate, în Ianuarie 1877, de afirmațiunea că «în general, toată poezia școalei lui Alecsandri și Bolintineanu nu stă decât în această caracteristică banalitate de formă și de fond». Tot fusese un nimic! Pentruca tonul acestei critice, care, în cadrul celorlalți, avù un rost regretabil, să reiasă și mai clar, citez încă o vorbă mai veche, spusă de d-l C. Mille *după* discursul lui Al. Vlăhuță la Ateneu, în 1886 (*Lupta* din 23 Decembrie): «Cum e cu putință ca aceia

care aveau o educație făcută de poezia *Dorului* și de *Tu care ești pierdută în neagra veșnicie*, cum e cu putință ca aceste stomacuri deprinse cu decocturile literare de acest soiu, să poată fi în stare a digerà puternica și profunda poezie a lui Eminescu?» Cu această frază «criticul» declară pe Vlăhuță — și se declară și pe sine—ieșit din sfera de înțelegere a națiunei și ridicat undevà la o înălțime, pe care eu n'am mijlocul de-a o măsurà, deoarece literatura d. C. Mille încă nu am cetit-o!

Toată campania aceasta ajunse (1889) la cunoștința bătrânului poet — acum de 70 de ani — ; ea îl amărî ; și-l făcù să se gândească la un răspuns. Scriind lui Papadopol-Calimach câtevà vorbe măgulitoare despre lucrările acestuia, poetul oftă dureros: „Ce fericit aș fi dacă aș apucà să-ți calc pe urmă, încălecând pe condei. Sărmanul bidiviu de mult așteaptă la iesle și stăpânul lui l-a lăsat în părăsire ca pe o vită netrebnică ;... însă bun e D-zeu ! Mi-a venì dar apa la moară și voiu aveà mulțumirea de a da o desmințire puternică acelor mișei cari au răspândit vorba *que je suis mal hypothéqué*". (*Scrisori*, ed. Chendi, p. 239).

Contestarea venită din partea lui Delavrancea și Vlăhuță a produs impresiunea — neverificată în viitor — că este susținută de-o «nouă școală literară». Contra ei, contra contestărei, s'au ridicat: oameni modești, ca de ex. un necunoscut C. Crișian în *România Literară* (1886, Maiu, p. 29—31) ; s'au ridicat și oameni mai de seamă, ca de ex Bonifaciu Florescu, criticul sfios dela 1876. Acesta-i impută lui Vlahuță (în *Peleșul* din 1887) : «Nimeni nu-i mare pentru autor : Alexandrescu, Alecsandri, Bolintineanu etc. trebue arși, ne-a zis D-sa la Ateneu» ; s'a ridicat, în sfârșit, însuși Titu Maiorescu, care, la 1 Aprilie 1886 vorbì, în *Convorbiri literare* (p. 1—9) despre *Poeți și critici*, așà de oportun, încât *Tribuna* din Sibiu (1886, 21 Iunie—3 Iulie) reproduse tot articolul, pentru ca și în Transilvania să se așeze la loc un sentiment de respect, de care figura lui Alecsandri nu trebue despărțită de oamenii drepți.

Titu Maiorescu conchideà astfel în *Poeți și Critici*: «Alecsandri are o altă însemnătate. In Alecsandri vibrează toată inima, toată mișcarea compatrioților săi, câtă s'a putut întrupà într'o formă poetică în starea relativă a poporului nostru de astăzi. Farmecul limbei române în poesia populară — *el* ni l-a deschis ; iubirea omenească și dorul de patrie în limitele celor mulți dintre noi — *el* le-a întrupat ; frumusețea proprie a pământului nostru natal și a aerului nostru — *el* a descris-o ; șovinismul gintei latine și ura în

contra Evreilor — *el* le represintă; când societatea mai cultă a putut aveà un teatru în Iași și Bucureștì — *el* a răspuns la această dorință, scriindu-i comedii și drame; când a fost chemat poporul să-și jertfească viața în răsboiul din urmă — *el* singur — a încălzit ostașii noștri cu raza poesiei... In ce stă valoarea unică a lui Alecsandri? In această totalitate a acțiunii sale literare!»

Avut-a această apărare vreun efect?

Dintre criticii literari ai Bucureștilor cel mai stăruitor în atitudinea anti-alecsandristă a fost Delavrancea. Câte-o concesie făceà și el poetului dela Mircești. *Steluța,* de pildă, i se păreà și lui că «rămâne de-o frumusețe neperitoare». (*Tribuna Poporului,* 1898, no. 49; conferința de la Iași, despre poesia populară). Insă, în totalitate, el rămâneà la părerea că până acum — erà la 1907 — poporul român a avut numai doi artiști desăvârșiți: Grigorescu și Eminescu (*Tribuna,* 20 Ian. 1907; despre o conferință la Ateneu).

Al. Vlahuță a revenit. In acelaș timp cu concesiile lui Delavrancea el scrià articolul *Incubație* (*Tribuna Poporului,* 1897, no. 165, p. 792), în care — întorcând gândul său spre anii 1887, 1882— acum vedeà în acei ani un îndemn, un aspect înveselitor și anume cu: Vasile Alecsandri, Eminescu, Caragiale, Creangă, Delavrancea, Slavici; acum Vlahuță accentuà că mai ales V. Alecsandri și M. Eminescu «au simțit cât de curat și de fecund este isvorul acesta» al poeziei populare; acum el mărturisià: «Acești doi fruntași ai literaturii noastre au pus temeiu s'au dat adevărată direcție limbii și poeziei românești». Erà o revenire, dela care Vlahuță nu a mai revenit, pe care a susținut-o, apoi, toată vieața, între altele, și în prefața ediției populare a «Minervei».

Mișcarea lui B. Delavrancea și Al. Vlahuță avù și alte urmări. Spirite mai mărunte, mai neprecaute, mai înclinate spre imprudentă imitație chiar în chestiuni pe care nu le cunosc bine s'au asociat la mișcare.

Un îndrăsneț foarte neprecaut a fost Traian Demetrescu, care copià atitudinea lui Delavrancea. Adecă și el ziceà: In parte Alecsandri reușise, de pildă în *Peneș Curcanul* «una din admirabilele poezii epice» scrise de «marele Alecsandri» (*Secolul,* din Craiova, 8 Oct. 1890, într'o cronică teatrală); însă, în întregime, nu! La trei ani după năvala dela București, în *Revista olteană* (Aprilie 1889, p. 26—31) Tr. Demetrescu execută pe marele Alecsandri fără milă. După el: Alecsandri ieșise din rândul contimporanilor, deși abià acum 7—8 ani, adecă la 1880—1881 se aflà încă în

culmea gloriei, nu-i vorbă, adăogeà el, în culmea gloriei pe temeiul unei poezii patriotice, care «nu prea prețuește cevà». A-l scoate pe Alecsandri din rîndul contemporanilor, erà tendința lui Tr. Demetrescu: Alecsandri, bun pentru o generație care se mulțămià cu *Ostașii noștri*, nu mai mulțămià și tinerimea dela 1889—1890, pesimistă, descurajată, fără entusiasm și ideal, apoi, totuși: cercetătoare, doritoare să știe tot, realistă. Crezând sincer (?) în această tristă psihologie a tinerimei, Tr. Demetrescu se întrebă: «Ei bine, cum vreți atunci să ne mai placă o ciocârlie dela Mircești cu naivile și, ușoarele ei ciripiri?» «Alecsandri este un poet care va rămâne, este cel mai mare reprezentant *al epocei sale* și nimic mai mult». (Pag. 30). Tânărul poet mai erà supărat și pe toți care mai țineau la Alecsandri: pe «favoarea unei regine literale», pe «adorațiunea savantului corp academic»; și se plângeà iarăși, sincer și imprudent: «Este adevărat că mi-e peste putință să scriu aceste rânduri fără oarecare nervozitate. Alecsandri, pentru o numeroasă parte a publicului nostru, a rămas încă un idol nediscutabil, mai presus de orice control. Aceasta cade mult în paguba tinerimei: *Alecsandri face umbră talentelor tinere*». (Pag. 29). Acum am înțeles tot: Campania lui B. Delavrancea și Al. Vlahuță isgoniau umbrele, în care talentele tinere nu puteau înflorì! In campanie s'a amestecat, așa dar, și egoismul profesional, totdeauna nedemn, oricât de puțin ar fi (1)

Câțivà ani mai târziu un profesor bucureștean, poet nereușit în tinerețe, critic contestat la bătrînețe — cărticica sa despre Nibelungi este un monument de ignoranță —, V. D. Păun se bucurà să descopere în Alecsandri mici «plagiate», arătate în scrierea ***Fictiune, imagină și comparațiune*** (1896), iar ***Lumea nouă***, — fiindcă nu erà veche, ci nouă —, trebuià să se arate satisfăcută (26 Oct., 1896) că V. D. Păun aveà curajul opiniei; *Lumea nouă* ca lumea nouă; altcevà erà mai rău: aceluiaș V. D. Păun i se permiteà să scrie chiar în *Literatură și artă* (Vol. X, p. 4) vorbe ciudate: «Alecsandri își da drumul în elucubrațiuni deșirate ca *Sentinela* și ca *Marioara Florioara*»! Două mișcătoare povestiri, datorite unora dintre cele mai puternice situații, prin care poetul trecuse, deveniau în fața acestui ignorant îndrăsneț: *e-lu-cu-bra-ți-uni!*

Dar — cine-ar fi crezut?! — păreri tot așà de aspre se iviră și

---

(1) La 1884 Traian Demetrescu publicase în *Zorile* A Vol I no. 6; 6 Maiu o dedicație *Poetului V. Alecsandri*! Probabil în legătură cu *Fântâna Blanduziei*).

în alte reviste. De ex. în *Noua revistă română* (București, 15 Aug. 1900), chiar supt titlul respectuos: *A zecea aniversare a morții lui Alecsandri* (Pag. 71): «Cine-și mai aduce *acum* aminte de Vasile Alecsandri? Prin școli se mai vorbește de el câteva ceasuri pe an»... Oarecum ca despre Ramses! Astăzi, chiar și prin școlì, se vorbește, grație unei programe de omenie, cevà mai mult decât numaí câtevà ceasuri pe an.

Curentul de cârtire necontrolată sever se ivì chiar și acolo unde studiul lui Alecsandri erà înțeles ca specialitate. La 1907 d. N. Pătrașcu, admite rezerve de controlat încă. Dintre ele citez două: De acord cu Tr. Demetrescu, N. Pătrașcu crede că Alecsandri a scris cu talent, dar în «marginea timpului, a nașterii și firii sale», adecă el n'ar fi biruit timpul prin operă vecinică și ar rămâneà mare numai «prin deschiderea de drumuri nouă» un inițiator; sau, al doilea: Patriotismul lui nu erà așà de «arzător» ca al lui Bolintineanu!

Bătrâna gardă junimistă asistă mirată la aceste încercări de *autoda-fé*.

Nicolae Gane se socotì obligat să răspunză clar. Profitând de-o anchetă a ziarului *L'Indépendance roumaine* el scrise câteva convingeri care se găsesc mai ușor în *Pagini răslețe* (Iași, 1901, p. 197): Alecsandri și Eminescu sunt într'o privință egali; nimeni nu i-a întrecut, nici măcar nu i-a ajuns. «Prin urmare timpul în care acești doi oameni s'au ilustrat, cuprinde în sine *apogeul* epocii noastre literare». Vor venì ei și mai mari, dar «până atunci acești doi fac epocă și pun un hotar între trecut și prezent». A doua oară N. Gane a luat cuvântul relativ la aceiași controversă, *Alecsandri-Eminescu* (Pe albumul dedicat memoriei lui Alecsandri *Spice*, 1909, p. 79-81 și a treia oară *La desvelirea statuei* lui V. Alecsandri în Iași, 1906. *Spice*, p. 85-82). Privitor la lipsa de recunoaștere a criticei, Gane aduse aminte că Alecsandri a dat tinerilor ca «moștenire un ogor brăzdat și scos din paragină, le-a dat o limbă creată gata, pe care dânșii n'au avut decât să și-o însușască; le-a transmis un vers dulce, armonios, care merge la inimă, un vers cum nu se mai auzise până la el»; iar privitor la întregimea figurei lui Alecsandri, N. Gane se asocià la părerea lui T. Maiorescu despre totalitatea impunătoare a operei. „Alecsandri, zise N. Gane, nu trebue judecat dintr'un singur punct de vedere, ci după întreg complexul muncei sale intelectuale“. In acest sens, «nimeni până în ziua de azi nu l-a întrecut».

Al doilea junimist care vorbì mai puțin, dar mai precis, fù Al. Naum, tot la 1906, 15 Oct. *Omagiu lui Vasile Alecsandri* (publicat în *Convorbiri literare,* 1907, no. 5) El se oprește chiar la acel unic punct, la care adversarii lui Alecsandri ar mărginì bucuros toată discuția, la valoarea estetică actuală și indică valori nemuritoare: *Groza*, *Lunca din Mircești*, *Moldova la 1857*, pe care și B. P. Hașdeu o simțià sublimă (în *Traianu,* 1869) *Adio Moldovei*, *Pohod na Sibir* și altele. Despre *Pohod,* Al. Naum afirmă că se poate măsurà cu paginile lui Dante.

Așadar: și de-o parte, și de alta, până către anul 1910, s'au spus, s'au scris despre Alecsandri o mulțime de păreri. Fără Delavrancea și Vlahuță ele ar fi fost, de sigur, mai puține; eĭ stârniră controversa; urmașii lor încă nu au închis-o: V. Alecsandri *este încă o problemă* de istorie literară și de critică literară.

Pentru a exemplificà numai, nu pentru a încercà imposibilul de a fi azi complecți, aduc aminte numai despre ce ne privește mai deaproape la Academie: Problema istorică și estetică există chiar în mijlocul nostru! Domnul N. Iorga, poet și critic, i-a consacrat lui Alecsandri multe pagini. D-sa este dintre cei ce, aproape deodată cu Delavrancea și Vlăhuță, îndată după 1880, și-a pus problema într'un studiu din *Revista nouă*; istoricește, d-sa i-a făcut un loc mare în revistele sale și în istoria literaturii române. Critica de mai târziu a d-lui N. Iorga este severă. Spre admirarea în forma determinată de T. Maiorescu înclină, de altă parte; colegul poet G. Vâlsan, care a vorbit la Mircești — și a vorbit frumos — despre valoarea literară și culturală a lui Alecsandri (*Convorbiri literare,* vol. 49, p. 879), despre legăturile lui cu neamul nostru, lângă care a stat totdeauna aproape, ca «vulturul care se rotește pe deasupra cuibului său, neîndurându-se, de dragul puilor, să se înalțe spre ceruri mai îndepărtate și mai pline de hrană. Jertfă pe de întregul pentru neamul său! «Nu suntem înțeleși nici asupra amănuntelor. Probă: Scriind în *Viața Românească* despre *Țăran în literatura noastră poetică* colegul Oct. Goga, opinează că poesia țăranului lui Alecsandri este o frumoasă realitate — chiar în *Pasteluri!*—și că pricina acestei poezii de pitoresc, nu de muncă, este că «Alecsandri «ușa bordeiului țărănesc n'a deschis-o». S. Fl. Marian care cunoșteà bine poporul, erà de altă părere. In studiile lui de *folklor,* Alecsandri este un citat constant. Cine are dreptate: Marian sau d. Goga? Despre poezia populară, acum câțiva ani, văzurăm desfășurându-se, în această sală, controversa dintre d. D. Zamfirescu

şi T. Maiorescu: Cine a avut dreptate? Mâine, poimâine, d. Ovid Densuşianu ne va da, din istoria sa literară, volumul care va cuprinde şi pe Alecsandri; publicaţiile de până acum ale colegului nostru ne fac să aşteptăm altă critică severă.

Este evident, problema se află încă întreagă, fără deslegări definitive, chiar în mijlocul nostru.

O problemă care există încă cere cercetări nouă. Se vor face; se fac mereu, dovadă publicaţiile din urmă despre Alecsandri. Cercetările se vor întinde asupra tuturor condiţiilor în care el a lucrat; asupra întregimii concepţiilor, dar şi asupra amănuntelor— până la care, până acum, ştiinţificeşte numai d. Ch. Drouhet s'a apropiat în monografii complete, meritoase—; asupra scopurilor ce le urmărià Alecsandri, asupra firii sale care, de dragul unui bine urmărit de el, jertfea uşòr consideraţiunile artistice; şi fireşte, şi asupra tuturor împrejurărilor întîmplătoare care au influenţat opera: Totalităţii fiinţei sale i se va aplicà totalitatea punctelor de vedere afirmate de feluritele metode critice, de feluritele direcţii critice.

Eu am impresia că la capătul acestei lucrări ne aşteaptă o părere generală, curăţită de asprimi nedrepte, sprijinită pe o argumentare bogată, cumpănită şi sămănând bine — poate ca doi gemeni—cu o părere pe care colegul nostru N. Iorga a exprimat-o într'un moment de cea mai deplină simpatie cu V. Alecsandri şi de cea mai obiectivă contemplare a sufletului acestuia. Incheiu, deci, cu vorbele scrise în acel moment şi tipărite de d. N. Iorga în *Sămănătorul* din Octomvrie 1905:

«Cine a cârtit împotriva lui? Vr'un nemernic a cărui lipsă de talent şi de caracter luà orice preţ spuselor sale. Cine l-a tăgăduit? Vreun tânăr, pe care nu-l ascultà mai nimeni şi încă şi acela cu cât înconjur, cu câtă sfială şi pietate! Şi nu i s'a întâmplat măcar ceea ce se întâmplă rarilor scriitori cu bătrâneţe lungi, pe cari mai multe şiruri de contemporani îi recunosc pe rând. Nici după moartea lui critica n'a cutezat a vorbi răspicat, a tăgădui veşnicia semizeului. Din potrivă, poetul mort a fost răsbunat foarte repede şi de acele uşoare atacuri pe care avuse a le suferi fără a păgubi nimic prin ele. Pe încetul, lumea condusă de scriitori şi de critici de meşteşug, s'a întors la vechea părere de închinare fără rezerve înaintea lui. El a rămas astfel şi de acum înainte cu toată întregirea culturi noastre, cu toată adâncimea sufletului nostru, cu toată creşterea simţului pentru adevărata limbă românească, aşa

cum o vorbește și o înțelege acel ce a făptuit-o: poporul, el a rămas, deci, descriitorul fericit al naturei și al oamenilor dela noi, armonisatorul maestru al cântecului popular, vrăjitorul trecutului eroic, aedul renașterii noastre, al luptelor și triumfurilor din urmă, într'un cuvânt întruparea poetică a geniului național».

COMEMORAREA LUI TUDOR VLADIMIRESCU

CUVÂNTARE

de

N. IORGA
Membru al Academiei Române.

Ședința dela 5 Iunie 1921.

I.

Mișcarea lui Tudor Vladimirescu, o revoluție pentru epoca noastră — și de fapt a fost o revoluție, o puternică și îndrăzneață revoluție, care nu și-a ajuns scopul din urmă și care, deci, n'a putut da *măsura ei* — n'a fost socotită așà de contemporani.

Dacă Zilot Românul are accente asămănătoare cu acelea din proclamațiile lui Tudor — aparținând el însuși, cronicarul anonim, aceleiași clase —, toți povestitorii episodului scurt de inițiativă și organizare țărănească nu vădesc pentru Tudor nici o înțelegere adevărată, nici o simpatie caldă. Dârzeanu, reproducând actele oficiale, la o epocă mai târzie, prezintă întreaga tulburare ca o nenorocire pentru țară: nimic n'o motivează, și ea însăși nu pregătește nimic. Chiriac Popescu, cetitor de gazete apusene, pune în chip naiv și pretențios problema politică pe care se trudește să o rezolve după sistemul, obișnuit la Grecii vechi și noi, de întrebări și răspunsuri. Cioranu, care se înfățișează ca un colaborator, ca adiutantul lui Tudor — de și unul care a intrat după actul de trădare din Iunie 1821 în rândurile eteriștilor ucigași ai șefului său — nu lămurește începutul mișcării prin nici o concepție a șefului său: nici cu prilejul rândurilor îndurerate despre asasinatul politic din Târgoviște

nimic nu înnalță persoanalitatea eroului, confundat aproape cu urmăritorii de planuri străine și cu simplii căutători de aventuri.

Descrierile mai pe scurt, din acea vreme sau de mai târziu, nu sunt nici ele mai luminătoare asupra sensului întreprinderii. Cutare anonim (1) afirmă că Tudor s'a ridicat, cu «pandurime și oameni du prin sate, câți era'necăjiți și asupriți de slujbași domnești, invitându-i să se scoale cu mic cu mare asupra boierilor țerii, să-i piarză și să li iea veniturile, pricinuind că dintr'înșii li se trage sărăcia și ticăloșia». Să căutăm priceperea, care lipsește aici, la ceilalți: la Fotinò, la Filimon, reprezintând cauza, devenită protivnică, a Grecilor, cari au suprimat din calea lor pe Tudor?

Bătrânul boier moldovean Alecu Beldiman, care vedeà, ce e drept, lucrurile de departe, n'are în poemul său *Jalnica Tragodie*, al cării titlu desperat arată el însuși supt ce raport singur, al suferinților legate de orice prefacere violentă. priviă el toate, și pornirea Grecilor și aceia a țeranilor, n'are, zic, decât cuvinte de spaimă și de despreț și față de actul Oltenilor. In nici o notiță contemporană, din acelea care pe foi de cărți ne lămuresc spontaneu, naiv și sincer asupra faptelor, mari și mici, ale istoriei noastre, n'am puteà culege cea mai mică bănuială de înțelegere și de simpatie. Apoi tăcerea se lasă asupra faptei conducătorului țeranilor dela 1821. Nu supt regimul Regulamentului Organic, de sigur, se puteà slăvì fapta lui îndrăzneață.

Numai târziu de tot, când revoluționarii dela 1848 fură aduși să-și caute părinții, o altă concepție prinde a străbate. Ioan Brătianu va spune că, de ar fi trăit atuncea, ar fi alergat, deși fiu de boier, supt steagurile «Domnului Tudor». După Unirea Principatelor numai — ceia ce înseamnă victoria deplină a generației aceleia — Tudor își face intrarea cu cinste în expunerea istorică, a neamului său. In opera lui, însemnată ca o sistematizare chibzuită a întregii istorii naționale, din toate provinciile, Ardeleanul August Treboniu Laurian, care fusese și el factor revoluționar în Ținutul său la această dată de 1848, arată ca scop al mișcării, pe care n'o califică de revoluție: „curățirea țerii de Fanarioți" și «restaurarea drepturilor celor vechi de a-și alege domn român». Astfel Tudor, a cărui moarte, de hangerul unor ticăloși cari, după mărturia formală a lui Dârzeanu, îl chinuiră pentru a-i smulge măr-

¹) *Revista pentru istorie, și filologie*, II, p. 384. Va fi reprodus, ca și celelalte izvoare, în *Izvoare narative privitoare la mișcarea lui Tudor Vladimirescu.*

turisiri despre închipuitele-i averi ascunse, e prezintată cu duioșie, devine un «erou român».

Supt noua Domnie a lui Carol I-iu un curent de răsturnare se produse, în timpurile cele mai grele pentru dinastia dela 1866. Societatea «Românismul», condusă de B. P. Hasdeu, o reprezintă supt raportul intelectual. Un discurs răsunător al acestuia pomenì jumătate de veac dela ridicarea în arme a pandurilor. Și, supt influența acestei agitații, care ținti̇à, se pare, la o nouă Domnie indigenă, un om dela 1848, Aricescu, autor de versuri mediocre și de povestiri care n'au mai multă valoare, își dădeà toate silințile pentru a strânge, pe lângă informația descrierilor făcute de martorii faptelor și tipărite tot de oamenii revoluției mai nouă, un Rosetti, un Boliac, știri orale, dela luptătorii din preajma lui Tudor, pentru a-și alcătuì acea «Istorie a Revoluției dela 1821», care, cu paginile ei de adevăr documentar, cu legendele ei expresive și cu cele caricaturale, cu portretul romantic al domnescului Sluger, servește și astăzi ca izvor de căpetenie — împreună cu textele adunate într'un al doilea volum, pentru istoria acelor fapte extraordinare.

II.

Astfel s'a stabilit o teorie cu privire la Tudor și mișcarea lui: e o protestare națională contra fanariotismului anti-național, se ziceà până la A. D. Xenopol; e o ridicare, spuneà profesorul meu, împotriva nedreptății sociale, din care, totuși, motivul național, amestecat necontenit cu celălat, nu lipsià. Am zice: o încercare hotărîtă, pe care numai anume contingențe au împiedicat-o, de a distruge întregul sistem fanariotic, care e turcesc pe cât și grecesc și care reprezintă o anumită fază din fireasca desvoltare a legăturilor noastre silnice cu Imperiul otoman. Căci Domnia dela Constantinopol, fără nici-o consultare și învoire a țerii, imixtiunea în toate domniile a unor străini, cari, de și foarte dispuși a se naționalizà în schimbul zestrilor bogate și situațiilor înalte, rămîneau străini, împănarea administrației inferioare cu tot felul de agenți hrăpitori, ai lăcomiei lor proprii sau a stăpânilor lor, venalitatea și conrupția care decurg, oricare ar fi bunele intenții ale stăpânitorilor, din acest regim, în sfârșit încercarea ambițioasă, care se observă bine în ultima fază a acestui capitol istoric, de a înlocuì cultura și limba românească prin cultură și limbă grecească, cu o tendință națională, vădită, de a reconstituì și peste noi Imperiul bizantin al elenismului, acestea

toate constituie un sistem, în care toate elementele se țin indisolubil. A lovì în abuzurile administrative aceasta însemnà a atinge boierimea întreagă, cea străină ca și cea de țară, ale căror interese erau împleticite de trista stare de lucruri pe care, cu durere și mustrare de cuget, o descriu frații Golești, membri ai acestei aristocrații leneșe și lacome, îngâmfate și incapabile, dar în care totuși vorbiau străbunii luptători cari apăraseră neatârnarea și cinstea țerii lor. Dela cel din urmă zabet strângător de dăjdi până la Domnul din Scaun, erà un lanț neîntrerupt de complicități care trebuià să strângă pe toți actorii dramei politico-sociale pentru apărarea unor privilegii mănoase, fără care nu credeau că ar puteà trăì. Oameni ca Nicolachi Văcărescu, ca Banul Brâncoveanu, ca Mitropolitul Dionisie Lupu se simțiau solidari cu cel mai nemernic aventurier adus aici de speranța îmbogățirii și înaintării, când erà vorba de a se apărà un regim în care toate se legau împreună într'un chip inextricabil.

Încercările lui Tudor de a despărțì pe unii de alții, de a întrebuințà pe boerii rămași în București pentru că n'apucaseră a fugì peste munți sau pentru că nu voiau să se compromită în ochii Turcilor, de a căror întoarcere erau cu desăvârșire siguri, silințile lui de a clădì un regim nou pe o tovărășie democratică, am zice, cu protipendada onestă și patriotică, trebuiau să rămâie zadarnice, aducând numai peirea lui proprie, nelipsită. Căci asociația erà așà de veche, așà de puternică, așà de durabilă, atât de mult deveniseră instinctive mișcările convergente ale membrilor ei, născuți și crescuți în acest sistem, încât adeziunile nu puteau fi decât aparente și colaborațiile decât ipocrite. O asemenea societate nu se regenerează decât prin opera înceată a culturii, lucrând asupra unei generații nouă, și fiul țăranilor din Vlădimiri, plin de durerile seculare ale clasei sale, nu aveà, fără îndoială, calitățile unui cărturar răbdător.

Ținându-se samă deci de faptul că despărțirea între social și politic, între național și social chiar, este numai încă unul din mijloacele pe care le întrebuințează știința metodică pentru a studià mai bine lucruri care formează în realitate o indisolubilă unitate, că deci politică fără baza socială corespunzătoare nu se poate precum orice schimbare socială își produce fireasca urmare în aspectul însuși al vieții politice, că, pe de altă parte, revendicațiile unui popor apăsat nu se pot ridicà într'o formă superioară protestărilor scrise sau cântate decât prin energia aceleia din clasele lui care sufere mai

mult de pe urma organizației existente, se poate admite și astăzi această *teorie*.

Ceiace nu se poate admite însă este să se confunde în tendințele ei, clar rostite, acțiunea lui Tudor cu aceia a tinerilor din 1848, ca și cu toate pornirile de transformare, data aceasta pe căi legale, care au adus regimul de astăzi, ale cărui defecte, venite din lipsa interesării la dânsul a claselor adânci ale națiunii și deci a mulțămirii asigurătoare pentru viitor, care se poate desface, cum a spus-o de mult un Moștenitor de Tron, care e azi Regele României unite, numai din această împărtășire de putere și de fericire, sunt astăzi evidente pentru oricine.

III.

In adevăr, revoluția dela 1821, cu comandirul ei fără generalisim, cu Domnul ei neîncoronat, n'a însemnat, ca aceia ce a dat pe urmă filantropia idealiștilor hrăniți la școala ideilor generoase din Apus, reforme pentru țerani, fie ele cât de binefăcătoare, fiind pornite de la intențiile cele mai nobile, ci *guvernarea țerii prin țerani*.

Cercetarea pe scurt, ca pentru un prilej comemorativ, a actelor pornite dela Tudor însuși — și știm astăzi că, afară de unul singur sau de un adaus datorit condeiului satiric al lui Ilarion, episcopul de Argeș, care dorià să lovească în rivalul său, Mitropolitul, ele nu sunt datorite unui condeiu străin —, ca și, pe de altă parte, comparația lor atentă cu actele revoluției sârbești a lui Caragheorghe, de care s'a inspirat în ridicarea de steaguri ca și în toată desvoltarea acțiunii lui, e de natură a ridicà orice îndoială.

Când Sârbii s'au răscultat, în 1804, contra Turcilor, ei n'au pornit dela o ideo, ci dela o intolerabilă suferință, nu cu un șef, ci cu un număr de pribegi amenințați să fie jertfiți de Turci. E adevărat că acești Turci, dahiii, Ienicerii din cetăți, erau, în același timp, șefii politici și comandanții militari ai țerii robite lor și proprietari, împreună cu spahiii, ai pământului național. Elementul social se confundà astfel, în nemulțumirea ajunsă la paroxism, cu elementul național și chiar — ceia ce nu puteà fi cazul la noi — cu elementul religios.

Innainte de alegerea lui Carágheorghe ca «velichi vojd» nu se întâmpină nici o proclamație, și n'avem vre una nici după această unificare și ierarhizare relativă a revoltei contra abuzurilor. Sârbii se oferiau — publicația recentă a d-lui Gopcević (*Russland und*

Serbien, 1804-1915, Munchen 1916) a dovedit-o și Austriacilor, și Rușilor, și Francezilor. Totuși până la proclamarea, în anumite condiții, a unui Suveran nou, de lege creștină, ei înțelegeau a se conduce, deși ***numai în acțiunea lor militară***, de către «Adunarea Poporului», al cării simplu delegat era comandantul suprem.

La Tudor, vechiu ofițer rus, care luptase în Serbia și cunoșteà perfect lucrurile de acolo, la dânsul, boierimea din Oltenia, unde cnejii sârbi, Haiduc-Velico din Craina și alții, aveau legături de familie și de afaceri — corespondența chiar a begilor turci din Cladova făcându-se în românește —, exemplul sârbesc a fost hotărîtor. Fără dînsul e sigur că el n'ar fi apucat în mână steagul revoluționar. Dar Slugerul gorjean fusese adesea, pentru rosturi de negoț, în Ardeal, el petrecuse multe luni de zile la Viena pentru un proces al familiei Glogoveanu, în casa căreia crescuse, el cetià ziarele grecești, și germane chiar, din Capitala Austriei, el aveà legături vechi cu promotorii Eteriei și discutase cu atâția boieri și clerici luminați chestiile la ordinea zilei. Acești boieri și clerici însă scriseseră, cu Mitropolitul în frunte, la 1807, «scrisori către Napolionul Franțului ca să-i iea supt oblăduirea lor, fiind pravoslavnici ca și ei» (1). La plecarea lui Carageà chiar, în 1817, Vornicul Filipescu, care fusese ales de «sfatul luminatelor fețe boierești, mari și mici, ca și de toți ***staroștii isnafurilor și târgoveților***», «ca ***staroste*** și vechil al lor în nevoi», se luptà, într'o adunare secretă, contra ideii unei răscoale contra Turcilor. «Gânditu-m'am și socotit», spune el, «că e bine, în numele tuturor din viță românească, fie boier ori târgoveț, să spun că nu mă unesc cu vorba de a ridicà norodul în contra Sultanului». La capătul discuției, «boierii greci se băteau cu pumnul în piet și tremurau» (2). Și, când cutare popă de sat, fost însă ostaș contra Turcilor lui Pasvantoglu, e adus la Mitropolie ca vinovat de agitații contra Grecilor cari porniseră răscoala, el spune, împotriva îndemnurilor tainice ale Patriarhului însuși: «Preasfinte stăpâne! Preasfințitul Patriarh este Grec, iară noi suntem Români și trebuie să lucrăm pentru noi: că ***țara noastră nu e roaba Grecilor și Bulgarilor și Rușilor si Nemților***», și în jurul lui el aude, în murmur discret: «bravo, bravo, popo Ilie» (3).

Deci, când ia hotărîrea cea mare, ***Tudor reprezintă un pas mai departe în concepția politică a libertăților naționale și po-***

(1) *Revista istorică*, III, p. 2.
(2) *Ibid.*, pp. 3-4.

pulare în părțile acestea răsăritene. El se sprijină pe «pravile», care nu sunt legile, ci dreptul natural, așa cum l-a definit Rousseau, pentru a spune că e nevoie să se ridice «frații locuitori ai acestei țeri» contra «balaurilor» sugători de sânge, cari sunt, «precum îi cunoașteți prea bine, Grecii și boierii noștri, atât partea bisericească» — acì suflă nemulțămitul Ilarion —, «cât și politicească»: doar dacă dintre ei e nevoie a se «alege pe cei buni boieri ai noștri». El învoacă dreptul bisericesc însuși căci, Dumnezeu fiind bun, nu poate fi decât alături de cei cari luptă, în numele lui, ca să distrugă răul.

Ca mijloc de luptă, «adunările pentru binele obștii și pentru folosul țerii», — *Adunările Naționale ale țeranilor*. Ele vor administrà și numi, fără să rupă legătura cu Sultanul, «locțiitorul lui Dumnezeu» pe pământ, dar, în ce privește proprietatea, fără «a se întinde măcar până la un bob». Arzul către Poartă e îndreptat în numele a «tot poporul Țerii-Românești», care se ridică împotriva «tiranilor», Greci și Români, pe cari nu-i poate suferì mai departe, fiind «tâlhari și despoitori», și cere restabilirea «vechilor drepturi ale țerii». In proclamația dela Cotroceni e vorba iarăși de boierii cari «și-au părăsit cu totul cinstita și sfânta lor datorie de a păzì dreptul neamului și al țerii lor», unindu-se cu străinii veniți la procopseală; e vorba de a «scoate neamul și țara la lumina adevăratelor ei drepturi», pe care, din nedestoinicia și răutatea clasei conducătoare, e adus a le reprezentà și apărà «poporul a celor cinci județe de peste Olt», ridicat «la o strigare a țerii». La București, concentrându-se trupele țărănești, „are să se facă adunarea poporului din toate județele țerii", și ea va aștepta cercetarea făcută în numele Porții, pentru «întoarcerea drepturilor noastre». «Isnafurile», breslele — cu care tratase odininioară Filipescu—sunt chemate a-și trimite delegații pentru complectarea adunării.

«Mulți boieri patrioți», având «aceleași simțiri pentru fericirea țerii», se adaugă dela sine acestei Adunări, cum o va spune Tudor peste câteva zile. El însuși e numai «supus către tot norodul Țerii-Românești», după «datoria sângelui și a nașterii sale», și nu voiește, declară el în altă proclamație, decât «împreunarea glasului nostru într'una», gata fiind a-și vărsà sângele pentru izbândirea «drepturilor» tradiționale. Iși zice, în momentul când erà mai puternic, numai: «Teodor» sau și «Slugerul». Cât despre ostașii lui, ei «sunt

(3) *Ibid.*, p. 5.

hotărîţi numai pentru dobândirea drepturilor ţerii lor, iar nu pentru în parte-li folos, nepuind nici în gându-ni vre un folos, al vericăruia dintre noi decât numai pentru binele ţerii noastre, ce este de obşte pentru noi toţi şi pentru copiii noştri».

Alt act public n'a mai plecat dela dânsul: în aceste patru proclamaţii se cuprinde toată cugetarea lui politică.

IV.

El erà astfel în cea mai veche şi cea mai bună tradiţie a ţerii şi a neamului său. Din străvechile timpuri când din toată ordinea politică romană rămăsese numai atâta lucru: ideia necesităţii Imperiului şi a Împăratului şi cârmuirea poporului prin sine însuşi în umbra autorităţii şi ocrotirii lui, aceasta e concepţia politică a neamului nostru. O găsim în tulburările vlahe din Balcani, creatoare de Imperii pastorale pe la 1200, în vechile adunări de alegere ale Domnilor cari pe urmă au tras toată puterea la dânşii; o găsim în strângerea poporului, ca în Moldova lui Alexandru Iliaş, pentru a luà sama Domnului celui rău şi a pedepsì pe boierii ce-l îndeamnă în acea direcţie; o găsim în Adunarea pentru izgonirea Grecilor din Muntenia lui Leon-Vodă, şi tot aşà în pornirile mulţimilor de dincolo şi de dincoace de Milcov în veacul al XVIII-lea, când «norodul, ne mai putând suferi, se strângeà la Mitropolie şi, trăgând clopotele, se sculà cu împotrivire, strigând». Aşà făceau şi Ardelenii când din mijlocul tumultului popular impuneau cererile lor în numele «tuturor Românilor, mari şi mici», sau când, la 1848, într'o Adunare ţărănească proclamau existenţa lor ca naţie deosebită cu acelaşi drepturi ca ale privilegiaţilor.

Acest caracter al revoluţiei lui Tudor l-au înţeles mulţimile în numele cărora vorbià el. «Popa Ilie», cel cu declaraţiile inimoase înaintea Mitropolitului, scrie cu prilejul morţii aceluia care «domnise» fără cucă şi fără topuz, cu singură sabia libertăţii româneşti şi populare la coapsă: «Cu durere de inimă am auzit şi am plâns când l-au vândut pe Tudor doi căpitani ai săi, de l-au tăiat noaptea. Şi am mers cu părintele Ilarion la mănăstire, de am făcut slujbă pentru odihna sufletului. Şi plângeà lumea, şi părintele Ilarion se băteà cu pumnii în piept şi da crucea la norod de se 'nchinà. Şi multă jale pe noi toţi.»

Necesitatea acestei baze de libertate țărănească, economică, socială și politică, pentru desvoltarea Statului român și întărirea nației înconjurate de dușmani n'au înțeles-o în o sută de ani, trei, patru generații. Dacă am înțelege-o noi măcar astăzi, pe deplin! Ar fi singura comemorare de care s'ar bucură sufletul aceluia care în Iunie 1821 a pierit de mâna tâlharilor pentru răscumpărarea unor păcate pe care nu le făcuse clasa lui și pentru izbândirea unor drepturi care erau și sunt ale Românilor de toate treptele.

INCEPĂTORII ACADEMIEI ROMÂNE

LA 1866 ȘI 1867

CUVANTARE

de

I. BIANU
Membru al Academiei Române

Ședința dela 9 Iunie 1921

Domnilor Colegi,

Sesiunile generale anuale ale Academiei noastre se deschid aproape totdeauna cu o notă melancolică, constatând că legile inexorabile ale firii se aplică și asupra celor socotiți ca preocupați mai mult de idealitate. In fiecere an se cònstată că unul sau altul din cei 36 colegi nu mai poate venì între noi, fiind ieșit din preocupările pământești. In acest an s'a constatat ceva mai mult: s'a constatat că prin plecarea dintre noi a celui mai vesel coleg, Ioan Caragiani, s'a încheiat seria mare și atât de însemnată în vieața acestei instituțiuni—seria începătorilor, seria întemeietorilor—chemați la 1866 și 1867 prin decrete domnești, ca să facă începutul Academiei Române de astăzi.

Această constatare v'a impresionat — cum erà și natural — mai puternic decât constatările plecărilor individuale, și ați hotărît ca într'o deosebită ședință să cinstim amintirea acelor dintâi premergători ai noștri aici. Această hotărîre erà suggerată nu numai de starea noastră sufletească, dar și de atmosfera întreagă care înconjoară omenirea și pe noi la intrarea într'o nouă vieață după marile evenimente de anii trecuți.

Prin sguduirea fără seamăn în lume din anii trecuți, vieața popoarelor Europei a fost împărțită în două părți cu totul deosebite. Românimea noastră a fost și ea cuprinsă de valurile acelei zguduiri și din ele a ieșit într'o stare cu totul nouă, mărită și înălțată, cum numai în aspirațiunile ideale se închipuià. Marile formațiuni politice ale celor două monarchii cu emblema pajurei cu două capete, a căror veșnică poftă nesăturată de a înghiți și stăpânì țeri și popoare, a fost secoli îndelungați o neîncetată amenințare pentru ființa neamului nostru; acele monarchii, cari apucaseră în cursul secolelor trecuți sub stăpânirea lor mai multe părți din pământul strămoșesc și din neamul nostru și prin aceasta împiedicau vieața unitară a neamului; acele monarchii s'au prăbușit și românimea s'a văzut deodată adunată într'un singur stat propriu al ei.

Ceeace fusese o aspirație, un ideal, un vis, ca steaua magilor arătătoarea drumului drept, pe care au năzuit conducătorii neamului românesc în tot lungul secolilor grelei lui vieți, a devenit o realitate.

După realizarea idealului, după atingerea țintei visate, nouă datorii se impun, căci nouă rosturi de vieață, nouă țeluri pentru munca viitoare trebuesc să fie hotărîte lămurit pentru năzuințele întregului neam ajuns la întregirea de astăzi.

Pentru vederea lămurită a nouălor rosturi, pentru găsirea fără greș a nouălor drumuri cari să ducă drept spre nouăle țeluri, este folositor, este chiar necesar mai întâi să ne dăm seama bine de tot ce avem și de tot ce ne lipsește; să ne întoarcem cu privirile minții spre trecut, ca să vedem drumul făcut, să vedem de unde am plecat, cum am înaintat, ce greutăți au trebuit să fie biruite și înlăturate, prin ce mijloace și în ce fel s'a câștigat ce avem, și din cari pricine nu s'au putut câștigà ce ne lipsește; să vedem apoi cine și cum au fost aceia cari au asudat în munca sfântă pentru înaintarea spre lumină, spre libertate, spre mai bine; cine și cum au fost eroii luptelor grele cari s'au purtat și cari au presărat, ca mucenicii, cu viețile lor lungul drum al calvarului milenar al neamului nostru, unul din calvarele cele mai lungi și mai grele dintre toate pe cari le-au trăit popoarele lumii.

Cel mai înalt, cel mai scump, cel mai iubit bine pe acest pământ, pe care îl poate aveà conștient orice om, a cărui minte se ridică deasupra satisfacerii trebuințelor vieții personale și materiale—este neamul său: acea comunitate de omenire cu care ne leagă mulți-

mea de elemente comune ale vieţii: acelaşi fel de gândire exprimată prin aceeaşi limbă, care este firul de legătură între minţi şi inimi; acelaşi trecut în elementele lui sufleteşti, acelaşi fel de a înţelege rosturile vieţii; acelaşi fel de aspiraţii spre eternitate. Aceste legături comune delicate şi variate unesc omenirea în acele grupuri mari, cari sunt neamurile; ele sunt atât de multe şi atât de fine, încât este mult mai uşor a le simţi decât a le înşirà într'o descriere, ele formează fundamentele sociologiei umane.

Intorcându-ne privirile spre viaţa trecută a neamului nostru, cu cât acest trecut va fi mai apropiat, cu atât vom puteà vedeà mai lămurit ce s'a făcut şi cine a făcut; cu atât vom vedeà mai limpede puterile sufleteşti, virtuţile celor cari au făptuit, şi vom înţelege rostul şi valoarea morală a făptuirii lor; prin aceasta ni se va luminà datoria noastră, curăţindu-se de coeficientele personale şi trecătoare şi rămânând îndreptată spre ţelurile superioare morale — adecă îndreptate spre binele neamului şi prin el al omenirii.

Intoarcerea privirilor spre trecut este acum o simţită necesitate de întâiul ordin pentru a se linişti valurile şi turburările produse în omenire de marele răsboiu prin ruperea unor zăgazuri bune, folositoare, necesare, pe cari răsboiul le-a sfărâmat.

La noi turburările produse de răsboiu şi prin urmările lui sunt atât de puternice, de adânci şi de ingrijitoare, în cât au scos din pana augustă a M. S. Reginei o puternică chemare de o rară înălţime adresată neamului întreg: «Trăim în grele vremuri, în vre«muri de primeneală, în vremuri de luptă şi de prefaceri» spune «Regina noastră şi adaogă: «Ţara noastră a trecut prin foc şi pârjol, «dar s'a oţelit prin flacăra jertfei şi acum este gata în aşteptarea «acelora cari vor legà rănile ei,... cari vor ajutà-o spre o viaţă mai «largă, mai bună, mai strălucitoare».

Toţi intelegătorii, toţi cei cu minte şi cu inimă, toate instituţiile frumoasei şi bogatei noastre ţeri dela un hotar până la celalalt suntem datori să ne facem din această chemare de goarnă regală un program de muncă, un drapel de luptă dela cel mai umil preot de sat, învăţător de cătun, notar comunal, până sus la Miniştri, Mitropoliţi, Universităţi, Academie; toţi suntem datori să punem toate puterile minţii şi toată căldura inimilor noastre în această lucrare, dela care atârnă întreg viitorul neamului românesc, îndeplinirea misiunii milenare pentru care neamul nostru a fost adus aici de Traian.

Academia noastră pătrunsă de aceste adevăruri și înțelegătoare a datoriilor ei a hotărît încă din anul trecut să-și refacă organizarea, lărgind cadrele fixate de premergătorii noștri la 1879, să le facă mai cuprinzătoare după trebuințele de acuma ale neamului nostru și după desvoltarea științelor din acest timp; un proiect spre acest scop a fost supus chiar acum desbaterilor D-voastre. Pe de altă parte ați hotărît să ne întoarcem privirile spre trecutul acestei Instituțiuni, spre a ne reamintì împrejurările și rosturile începuturilor ei și să ne aducem aminte de întâii apostoli cari au fost chemați pentru consfătuire, conlucrare și hotărîri asupra direcțiunii de dat culturii acestui neam și cari erau și trebuiau să fie și propovăduitorii ei în toate părțile unde răsună dulcea și sfânta noastră limbă.

*

Neamul românesc a trăit mulți secoli lipsit de o vieață de stat proprie a lui, și mai mulți încă lipsit de o vieață culturală conștientă superioară. Totuși adăpostit în coroana Carpaților și pe plaiurile și în văile lor, nici odată nu s'au întunecat, nu au pierit din mintea lui două noțiuni cari i-au susținut vieața: originea lui romană și unitatea lui ca neam, deși rupt și în mare parte căzut sub stăpâniri străine. Conștiința acestor două noțiuni a fost afirmată hotărît și lămurit acum două secole și jumătate și deatunci această conștiință a fost ca un far nestins, când cu mai multă, când cu mai puțină putere de lumină, până am ajuns acum la limanul țintit al unității neamului într'un singur stat.

In lungile secole ale trecutului întunecat, mintea românească rămăsese necultivată ca un ogor ințelenit; pe de altă parte acele părți din neam cari au trăit sub stăpâniri străine au primit dela acele stăpâniri și apucături deosebite după felul traiului și al gândirii popoarelor străine cu cari trăiau împreună.

Când neamul nostru a început să vină în atingere cu popoarele de aceeași sămânție și să aibă iar legătură cu isvoarele de vieață comună — cu popoarele și cultura apusană — cu *Roma-mater*, sloiurile seculare ale barbariei reci au început repede să se topească, și o vieață nouă să pulseze în toate acele «membra disjecta» care încetase a aveà o vieață comună. Mințile cele mai luminate au văzut îndată primejdia desmembrării neamului prin acest fel de fissiparitate și s'au gândit la înființarea de organizări cari să oprească răul și să-i înlăture efectele. Baza acestor organizări erà unitatea limbei vorbite dela Nistru până la Tisa și din vârful Car-

paţilor până în Pind. Pe aceasta singură bază se puteà întemeià o cultură naţională unitară, care să ţină într'o singură vieaţă intelectuală românimea întreagă. Cea mai înaltă instituţie organizată spre acest scop este această Academie, care a trecut peste o jumătate de secol de activitate.

La această organizare s'a ajuns însă după mai multe încercări, în fruntea cărora stă *Soțietate filosofească a Neamului românesc în mare Prinţipatul Ardealului*, proiectată la 1795 de cărturarii ardeleni luminaţi în cultura apusană la Roma şi la Viena. I-a urmat după un pătrar de secol *Soţietatea literală* înfiinţată la 1822 de boerii naţionalişti munteni emigraţi la Braşov dinaintea revoluţiei Eteriei greceşti, a doua zi după mişcarea de renaştere naţională a lui Tudor Vladimirescu. Această Soţietate în frunte cu cel mai ferbinte apostol al ranaşterii noastre care a fost Dinicu Golescu, a dat un avânt puternic şi nouă îndrumare organizării unei culturi naţionale; din ea a eşit acea comoară de bun simţ şi dreaptă înţelegere a formării limbei literare, care este înfăptuită prin gramatica lui Eliade dela 1828.

Mai puţin de două decenii în urmă, la 1840 şi 1845, două reviste afirmă chiar prin titlurile lor cele două idei fundamentale ale vieţii noastre ca neam şi a viitorului culturei noastre. Acestea sunt «*Dacia* literară» a lui Kogălniceanu, şi «Magazinul istoric pentru *Dacia*» a lui Laurian şi Bălcescu. Dacia romană ca isvorul fiinţei noastre, unitatea culturală a întregului neam românesc continuator al acelei Dacii romane, pe care Traian Impăratul a întemeiat-o aici în coroana Carpaţilor şi la Istru.

Cultura romană începuse a intrà la noi din apus din mai multe părţi; razele ei calde desmorţeau minţile şi luminau conştiinţele, înălţându-le la înţelegerea datoriilor superioare. Dinicu Golescu rostise la 1825 ţipătul de durere: «suntem rămaşi în urma tuturor neamurilor». Conştiinţa acestei rămâneri în urmă a născut în pleiada celor aleşi simţemântul datoriei inexorabile de a merge repede înainte, de a grăbì pasul, ca să se înpuţineze depărtarea între noi cei întârziaţi în întârziatul Orient şi cei din Apusul, care de secoli reorganizase desvoltarea nouei culturi din rămăşiţile reînviate ale celei antice.

Mai multe instituţii şi societăţi au fost înfiinţate şi organizate spre acest scop: Academia Mihăileană organizată la Iaşi de Asachi la 1834, urmată de Şcoala de artă înfiinţată tot în Capitala Moldovei la 1841, şi Societatea Naturaliştilor, Societatea pentru teatru

din București și alăturea Conservatoriile și teatrele din amândouă Capitalele.

Idea unității culturale necesare pentru neamul întreg domină întreagă mișcarea. Publicațiile periodice din acei ani oglindesc această tendință.

Izbânda deplină a luptei pentru Unirea Principatelor ajunsă la deplină înfăptuire la 1859 a electrizat romănimea din toate țerile de sub deosebitele stăpâniri. In anul următor 1860 Ardelenii — sub conducerea Marelui Archipăstor Șaguna — înființează *Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român.*

In acea Asociațiune erà grupată întreaga clasă cultă a românimii de peste Carpați, și la inaugurarea ei în 1861 s'au rostit de cei doi fruntași și conducători intelectuali ai neamului de acolo Șaguna și Cipariu, cuvântări cari au sguduit puternic toată românimea din acele părți. Cipariu proclamà că «națiunea română nu vreà și nu va suferì niciodată ca să apună din seria națiunilor ca romană», și că «mai curând va trece cerul și pământul, decât să se mai prefacă românul în ceea sau ceea națiune».

Acestea au fost elementele principale ale atmosferei de idei din cari a eșit la April 1866 înființarea Academiei Române, mai întâi sub numele de *Societate literară română*, schimbat îndată de însăși Societatea în acela de *Societate Academică română*, iar la reorganizarea din 1879 în acela de *Academia Română.*

Creațiunea acestui nou organ de cultură națională este și ea o urmare directă a Unirii, și întâia propunere pentru înființarea ei se făcuse chiar în 1859, inițiatorul fiind totdeauna entusiastul nostru răposat coleg, V. A. Urechiă.

Idea fundamentală erà ca noua instituție să cuprindă reprezentanți din toate țerile de limbă românească, pentru ca astfel să servească de organ central al dezvoltării culturei unitare a întregului neam. Realizarea ideei s'a făcut îndată ce la 11 Fevruarie 1866 au încetat frământările cari au turburat țara unită și domnia plină de fapte mari ale Alesului dela 1859. Locotenența Domnească a decretat, la 1 April 1866, *Regulamentul pentru formarea Societății literare române.* Intâii membri în număr de 21 aveau să fie numiți prin decrete și erau împărțiți după ținuturi:

patru din Țara Românească,
câte *trei* din Moldova, Transilvania, Basarabia,
câte *doi* din Banat, Maramureș, Bucovina, Macedonia.

Societatea fusese convocată la București pentru ziua de 1 August 1866, dar holera pătrunzând în țară, adunarea a fost amânată pentru anul următor 1867.

Membrii din țerile vecine au fost numiți la 1866 de *Locotenența Domnească* a Principatelor-Unite, iar cei din România numai la 1867 prin decrete date de «*Domnul Românilor*». In ajunul întâiei întruniri — la 20 Iulie 1867 — au fost numiți încă doi din Moldova peste numărul din regulamentul de înființare.

Cari au fost personalitățile chemate la o lucrare așà de însemnată pentru cultura națională viitoare a neamului? Cine au așezat pietrele de temelie pe cari s'a înălțat instituția de astăzi?

Ați voit să-i pomenim cu recunoștința și evlavia cuvenită în sânul acestei Academii, să ne împrospătăm aducerea aminte de calitățile și de meritele lor, pentru ca prin aceasta să se întărească și mai mult în noi simțemântul datoriilor mari cari le avem din ceasul când am intrat între aceste ziduri. Gândul a fost bun, înfăptuirea lui însă va fi cu mult mai pe jos și de ceeace li se cuvine lor și de ceeace vi s'ar cuvenì Domniilor voastre.

Pe mulți dintre dânșii i-am cunoscut personal, căci, Domnilor Colegi, au trecut patru decenii de când mă aflu ca lucrător în slujba acestei instituții și a scopurilor ei; câți-và mi-au arătat o afecțiune binevoitoare atât de caldă și de dulce, încât amintirea lor a rămas adânc săpată în inima mea; pe ceilalți i-am cunoscut prin activitatea lor prin cărți sau în vieața neamului.

Pentru cei mai mulți ar trebuì un volum întreg, ca să li se povestească vieața și faptele și frământările pentru luminarea, pentru cultura, pentru întărirea și înălțarea neamului nostru. Nu vă așteptați, vă rog, deci dela mine decât la mici pomeniri fără desvoltări și fără amănunte.

Privind înapoi spre pleiada urzitorilor Academiei noastre vom vedeà pe deoparte somități ale culturei românești alăturea de tineri cari atunci erau la începutul carierei lor, care adeseori a fost strălucită și luminoasă.

In fruntea lor stăteà *Eliade-Rădulescu*, cu părul alb și înconjurat de nimbul de „Părinte al literaturei române". Dela 1822 până la 1848 el fusese un adevărat conducător al vieței intelectuale în Țara Românească: *Gramatica* dela 1828, *Curierul Românesc* dela 1829 — 1848, *Curierul de ambe sexe* 1836 — 1847, *Gazeta Teatrului Național* 1835 — 1836, *Muzeul*

Național, sunt organele de publicitate scrise de dânsul și de colaboratorii lui. Acel om fusese un gigant, acel cap fusese un far cultural. Acum — la 1867 — erà sfârșită energia lui productivă, persoana lui erà un monument viu al unui trecut măreț. Eliade a fost întâiul președinte al Societății.

Din Țara Românească au fost numiți alături de Eliade strălucitul ziarist, și neobositul și neînfricatul liberal, poetul și scriitorul *C. A. Rosetti,* care, după începuturi literare pline de un spirit vioiu, redactà dela 1857 cel mai bun ziar românesc, *Românul,* care decenii întregi a avut puternică influență în vieața publică a țerii, iar ca Ministru al Instrucției în guvernul dela 11 Fevruarie 1866 luase inițiativa pentru înființarea Societății din care s'a făcut Academia. Rosetti însă nu a voit să iea parte la lucrările Societății sub cuvânt că nu erà destul de învățat pentru aceasta, în realitate însă fiindcă erà cu totul prins de acțiunea politică.

Pe lângă Eliade și Rosetti au fost numiți cei doi profesori *A. Treb. Laurianu* și *I. C. Massimu.* Acești doi profesori fac în Academie o singură persoană, legați fiind atât de strâns prin unitatea de idei și prin opera făcută împreună, care este *Dicționarul limbei române,* încât numele lor sunt indissolubil legate prin acea mare operă nenorocită din cauza concepției greșite pe care a fost înălțată. Gândul lor pornià din cea mai ferbinte iubire de neam, din dorul nestăpânit nu numai de a arătà romanitatea limbei noastre, dar de a o curățì de influențele străine cari i-au turburat sau i-au diformat desvoltarea în secolii trecuți; de a-i restabilì materialul de cuvinte și de forme în puritatea latină cum își închipuiau dânșii că ar fi fost, dacă s'ar fi desvoltat fără nici o atingere străină. «*Dacia*» reînviată și reîntregită a fost visul vieței lui Laurian, vis concretizat în celebra lui hartă murală, care zecimi de ani a vorbit multor generații de pe pereții școalelor României, arătând ținta năzuințelor neamului întreg. Cu dorul și încrederea în realizarea acestui vis a închis Laurian ochii.

Din «România de peste Milcov» — cum spuneà decretul — au fost numiți: Constantin Negruzzi, Vasile Alecsandri și V. A. Urechiă, apoi au fost adăogați Nicolae Ionescu și Titu Maiorescu.

Costache Negruzzi erà în vârstă înaintată (58 ani) și curând după înființarea Academiei a și trecut la veșnicie. Printr'o activitate literară foarte rodnică de aproape patru decenii el crease proza românească în două forme ale ei: povestirea istorică scoasă din limba veche a cronicelor, cum este în neasemănata lui novelă

Alexandru Lăpuşneanu şi povestirea episodică scânteitoare de spirit scoasă din vieaţa şi din vorbirea vie a contemporanilor. In aceste două feluri Negruzzi nu a fost întrecut până astăzi şi scrierile lui sunt încă un izvor de delectare literară.

Alecsandri erà atunci în toată strălucirea lui. Dela *Doinele* scrise între 1842 şi 1852, după comediile *Farmazonul din Hârlău* dela 1840 şi *Iorgu dela Sadagura* producţia poetică şi dramatică a lui Alecsandri fusese atât de bogată şi atât de strălucită, atât de naţională în cuprinsul şi în forma ei, încât ajunsese pe la 1860 la situaţia care cu drept cuvânt a fost numită „*Regalitate literară*".

Pe lângă aceşti doi scriitori mari — Negruzzi şi Alecsandri — au fost numiţi: tânărul plin de iniţiativă şi entuziast toată vieaţa lui, *V. A. Urechia*, care dăduse îndemnul la înfiinţarea Ateneului Român la Iaşi chiar în anul Unirii 1859 şi apoi, fiind Director General al Ministerului Instrucţiei, la 1866 a pregătit lucrările pentru înfiinţarea Societăţii literare începătoarea Academiei; a fost numit profesorul de istorie şi oratorul strălucit al acelui timp *Nicolae Ionescu* împreună cu *Titu Maiorescu*, tânăr profesor, fiu al unui strălucit profesor.

Titu Maiorescu, întors de curând în ţară cu o vastă cultură, cu convingeri puternice despre ce erà bun şi sănătos şi despre ce erà slăbiciune şi rătăcire în cultura şi în literatura românească din acel timp, înzestrat cu o rară putere de caracter şi cu un puternic spirit de iniţiativă, a grupat repede în jurul său, la Iaşi, câţi-và tineri în stare de a-l înţelege şi a-l urmà; a întemeiat societatea «Junimea» şi revista *Convorbiri literare*, care a început să apară chiar atunci la începutul anului 1867 — cu cele câtevà luminoase studii ale lui Maiorescu despre *Poezia română*, despre *Ortografia lui Cipariu*, *Contra direcţiunii de azi a culturei române*. Aceste studii cuprindeau nu numai o judecată sigură spusă în cuvinte lămurite despre scăderile şi rătăcirile culturii şi literaturii noastre la acea epocă; dar ele cuprindeau şi arătarea drumului adevărat, al direcţiei sănătoase în care trebuiau să se dezvolte în viitor. Publicarea lor a făcut o impresie atât de mare, încât s'a impus numirea tânărului autor ca membru supranumerar în Academia care se înfiinţà atunci.

Pentru ţinuturile româneşti de peste Carpaţi au fost numiţi trei membri din Transilvania, doi din Banat şi doi din Maramureş.

In fruntea tuturor cărturarilor români din acele ținuturi stăteà cu mare autoritate eruditul filolog *Timoteiu Cipariu* dela Blaj, care cel dintâi făcuse adânci și vaste cercetări asupra vechei limbi românești din cărțile tipărite în secolii trecuți XVI și XVII și din studiul lor scosese și pusese în vedere nu numai nouă dovezi bogate despre latinitatea organică a limbei românești, ci și mulțime de cuvinte și forme arhaice, cari ar fi trebuit să fie reînviate în limba culturii generale a neamului. Cipariu erà mai mult decât un filolog erudit, el erà un adânc înțelegător al rosturilor culturii neamului românesc întreg și un neînfricat luptător pentru emanciparea și desvoltarea ei viitoare. Cu câțiva ani înainte, la 1861, la inaugurarea Asociațiunii transilvane, el rostise o cuvântare plină de un avânt național și de un curaj, care a zguduit puternic românimea de acolo. El zisese: «decât moartea naturală mai este moarte și mai cumplită pentru om, sclavia, despărțirea de ai săi, și *mai pe sus de toate simțul unei ruine naționale*»; apoi proclamase că: «națiunea română nu vreà și nu va suferì nici odată ca să apună din seria națiunilor ca română»; și că «mai curând va trece cerul și pământul decât să se mai prefacă românul în ceea sau ceea națiune». Acesta erà fruntașul chemat la 1867, și el a și ocupat îndată locul întâi în mijlocul nouăi societăți.

Lângă Cipariu a fost numit *Gheorghe Bariț*, care dela 1838 ținea în mână neobosită condeiul de întâiul publicist român peste Carpați, redactând—în mijlocul celor mai mari greutăți—fără încetare *Gazeta Transilvaniei* și *Foaia pentru minte*, în Brașovul, care cuprindea pe Românii cei mai bogați în mijloace de peste munți și aveà cele mai scurte drumuri și cele mai vii legături cu Bucureștii.

Alături de Bariț a fost numit *Gavril Munteanu*, învățatul traducător al lui Tacit și harnicul director al gimnaziului superior românesc, pe care stăruințele puternice ale marelui Șaguna îl rădicase în același Brașov între Cetatea Sașilor și Scheii Românilor.

Pentru părțile Ungurești — adecă din Maramureș și Bihor — au fost numiți tinerii Iosif Hodoș și Alexandru Roman.

Iosif Hodoș fusese unul din cei mai inimoși și mai culți tineri ardeleni în luptele revoluției dela 1848; își terminase studiile la Padova cu Papiu Ilarian și cu Bărnuț; a fost unul din fruntașii politici și culturali, a publicat studii în reviste de dincoace și de dincolo de Carpați.

Alexandru Roman fusese profesor la gimnaziul din Beiuș, unde

el cel dintâi făcuse lecţii în limba română; desvoltă o însemnată activitate ca publicist prin ziarul său *Concordia* înfiinţat la Pesta în 1861.

Iosif Hodoş şi Al. Roman erau la 1866 cei mai de frunte şi mai activi reprezentanţi ai vieţei culturale româneşti în părţile ungurene.

Pentru Banat au fost numiţi Andreiu Mocioni şi Vincenţiu Babeş.

Andreiu Mocioni erà unul din membri cunoscutei familii de origine macedon-română dela Moscopole, emigrată în Ungaria, unde a strâns însemnată avere. Bărbat cult şi iubitor de cultură, dânsul a stat ani îndelungaţi în fruntea Românilor bănăţeni, ale căror interese politice, bisericeşti şi culturale le-a apărat cu toată stăruinţa. Chemarea la Societatea literară naţională românească din Bucureşti pare a nu fi fost potrivită cu socotelile lui de acasă, deaceea dânsul nu a luat nici odată parte la lucrările ei, unde va fi fost numit fără să i se fie cerut dinainte consimţemântul. La 1870 a fost trecut între Membrii Onorarí.

Cu totul altfel a fost celălalt reprezentant al Banatului *Vincenţiu Babeş*, care a desvoltat o activitate încordată şi neobosită nu numai în vieaţa culturală a frumosului şi bogatului Banat, dar şi în aceea a întregei românimi de peste Carpaţi şi a Românimii din toate ţinuturile. Născut la 1821, pomenirea de astăzi coincide cu centenarul lui. Crescut în atmosfera lui Cichindeal, cu care familia lui avusese relaţii strânse, ideile şi entusiasmul nemuritorului dascăl al Banatului la începutul secolului trecut a avut o puternică influenţă asupra tânărului născut trei ani după moartea acelui apostol. Intreagă vieaţa lui, Vincenţiu Babeş a fost om de studiu, de muncă, de luptă pentru luminarea neamului şi pentru câştigarea libertăţilor naţionale ca popor de sine stătător. In şcoală, în biserică, în vieaţa politică, el stătuse în rândul întâi al muncitorilor şi al luptătorilor, nedespărţit de conducerea membrilor familii Mocioni.

Bucovina, după ruperea ei din trupul Moldovei cu aproape un secol înainte, la 1775, intrase sub influenţe străine puternice — germană întâi din partea austriacă, polonă apoi prin alipirea ţerei la Galiţia. Ea fusese ruptă din Moldova tocmai într'un timp când vieaţa culturală erà mai scăzută şi de aceea influenţele străine găseau mare înlesnire pentru pătrundere.

Rămăsese pela 1848 aproape numai o singură familie, care mai apără şi susţineà cultura românească — erà familia boerului pe atunci bătrân Eudoxie Hurmuzaki dela Cernauca. Casa lui fusese ca o casă naţională, o casă a neamului, deschisă tuturor ideilor

de deşteptare a culturei noastre. Acea binecuvântată casă, în care se adăpostiseră toţi pribegii români aruncaţi peste hotar de mâna lui Mihai-Vodă Sturdza mânată de puterea consulului rusesc dela Iaşi, sau fugiţi din Ardeal dinaintea spânzurătorilor ungureşti, — acea casă binecuvântată eră şi plină de copii — cinci fraţi — tineri culţi şi stăpâniţi de un spirit apostolesc pentru ridicarea neamului. La 1848 ei deschiseră gazeta *Bucovina* pentru politică, religie şi literatură, cu un program larg de idei înalte pentru viitoarea vieaţă a neamului românesc. In acelaşi an de sguduire binefăcătoare ei primise frăţeşte pe refugiatul dela Blaj Aron Pumnul, care rămase acolo şi desvoltă, cu ajutorul şi la adăpostul lor, acea lucrare învietoare prin care Bucovina este întoarsă la vieaţa culturală românească.

La 1866 din Bucovina au fost numiţi membri aici *Alexandru Hurmuzaki* şi *Dr. Ambrosiu Dimitroviţă,* întâiul redactor la «Foaia Soţietăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina» începută la 1 Martie 1865, iar acesta neprimind a fost înlocuit prin *Ioan Sbiera,* care i-a urmat şi la redacţia «Foaiei».

Alexandru Hurmuzaki a fost chemat ca reprezentant al acelei binecuvântate familii, din care toţi fraţii erau înzestraţi cu o cultură superioară, toţi desvoltau o neobosită activitate naţională pe toate terenurile. E destul să ne amintim de eruditul jurist şi bărbat politic care fusese Constantin fratele cel mai mare şi care, în luptele pentru Unirea Principatelor, duse cu energie rară lupta pentru recunoaşterea drepturilor Principatelor de a dispune de viitoarea lor soartă şi organizare; să ne amintim de al doilea frate Eudoxiu, care şi-a dat toate puterile vieţii lui de mare muncitor pentru a adună acea minunată culegere de documente istorice care formează temelia largă a istoriografiei române, pentru care el însuşi a scris studii de mare valoare. Din acest mediu veniă Alexandru Hurmuzaki, dar din nenorocire moartea l-a răpit chiar dela începutul activităţii lui în Academie.

Ioan Sbiera, eşit din vechea rezăşime, înzestrat cu toate calităţile ei de muncă neobosită şi de stăruinţă neînfrântă, eră cel mai convins şi mai statornic elev al învăţătorului. Pumnul, a cărui doctrină şi sistemă pentru formarea limbei literare a susţinut-o până la fanatism. Ideile deosebite ale şcoalei lui Laurian, cari au fost adoptate în întâii ani de activitate ai Academiei 1867-1876,

au făcut pe Sbiera ca și pe alții să se retragă dela lucrări, unde s'a întors mult mai târziu.

La 1866 trecuse o jumătate de secol de când Basarabia fusese ruptă din trupul Moldovei și un aspru regim de despărțire îi fusese aplicat curând după întâii ani. Totuși vieața culturală românească și conștiința națională, cari începuse a se înviorà înainte și după începutul secolului XIX, a stăruit a trăi cu toată atmosfera nefavorabilă în care se aflà; a trăit mai ales prin puterea de rezistență a țărănimii.

Trei fruntași ai acelei vieți culturale au fost chemați aici dela frații basarabeni la 1866: Alexandru Hajdeu, Constantin Stamati și pe lângă dânșii Ioan Străjescu.

Alexandru Hajdeu erà coborîtor din veche familie moldoveană cu înrudire domnească, un bărbat cu o vastă cultură occidentală; publicase în rusește câteva studii între cari unul despre *Cântecele naționale românești*. Scrierea care i-a dus înse numele în toate ținuturile românești a fost celebra cuvântare rostită rusește la gimnaziul din Hotin la 1837, despre vechea glorie a Moldovei, tradusă românește de Costachi Stamate și publicată întâi în foaia lui Barit dela Brașov, apoi în mai multe foi românești și în nenumărate ediții în broșură.

In vestita acea cuvântare Alexandru Hasdeu spusese «nobililor fii ai țării Moldovei»: «Voi mai de aproape și mai de rudă sunteți inimii noastre decât ceilalți, pentrucă din toate legăturile politicești, cea mai de aproape legătură a obșteștii noastre patrii au îmbinat și a noastră stare de astăzi cu a voastră viitorime într'una nedespărțită întregime prin mijlocirea înființării noastre într'aceeași țară». Privind apoi măreția trecutului Moldovei față de starea înjosită din timpul său, zisese cu durere: «Cu întristat sentiment istoricul Moldaviei poate lăsà letopisițele vremilor vechi, ca să se întoarcă cătră veacurile mai târzie, căci îl sfâșie mâhniciunea pentru trecuta slavă a patriei noastre, pentru căci adevărul mărturisind în privirea noastră de astăzi, florile de pe mormântul strămoșilor sunt mai proaspete și mai frumos se desvălesc și mângâe viața omenească decât florile în lăcașul celor ce trăesc astăzi.»

Traducătorul acestei minunate cuvântări *Costachi Stamate* erà el însuși nu numai întâiul cărturar al Basarabiei românești, dar erà un adevărat literat al neamului întreg, întreținând relații cu toți fruntașii vieții literare ai timpului, dela Iași, dela București și chiar dela Brașov. Incepuse să scrie dela 1830 în *Curierul* lui Eliade;

tradusese în proză și în versuri din literaturile străine, scrisese opere originale publicate prin ziarele și revistele timpului, adunate și retipărite la 1868 în volumul intitulat *Mus'a românească.*

Al treilea basarabean numit la 1866 a fost *Ioan Străjescu.*

Stamati s'a grăbit să înștiințeze că nu poate primì numirea și în locul lui a fost numit *Ștefan Gonata.*

De altfel nici unul din basarabenii numiți și chemați atunci la conlucrare nouăi instituțiuni culturale naționale nu a venit și nu a luat parte la lucrări. Regimul bine cunoscut sub care trăiau în răposata împărăție provoslavnică explică această abținere.

Ideea fundamentală a înființării nouăi societăți fiind ca în ea să fie reprezentată românimea întreagă de peste tot locul, nu au fost uitați nici Românii din Turcia și drept reprezentanți ai lor au fost numiți *Ioan Caragiani* tânăr profesor la Iași și *Dimitrie Cozacovici,* care nu a luat parte la lucrări. *Caragiani* însă a luat parte la lucrările tuturor sesiunilor dela 1867 la 1920. Dânsul a închis în acest an șirul plecării spre veșnicie a tuturor celor numiți la 1866 și 1867 spre a fi începătorii instituțiunii noastre.

Domnilor Colegi,

Am terminat amintirea pe nume a acelor fruntași ai vieței culturale românești din toate ținuturile, cari au fost chemați prin decrete domnești la 1866 și 1867, ca să facă începutul conlucrării culturale în epoca nouă care se începea atunci deodată cu întâiele zile ale așezării binecuvântate a Dinastiei noastre Regale.

Obiectul și scopul activității Societății pe care guvernul Principatelor-Unite dela 11 Fevruarie 1866 trecut apoi în mâna «*Domnului Românilor*» Carol I erà astfel arătat în articolul 1 al Regulamentului de înființare: «de a determinà ortografia limbei române; de a elaborà gramatica limbei române, de a începe și realizà lucrarea dicționarului român». Iar Ministrul C. A. Rosetti — în referatul său — motivează astfel obiectul acestei lucrări: «Limba «poporului român, eterna dovadă a latinității țerei noastre, reclamă «imperios cultul ei, sub pedeapsă de a nu mai puteà servì de ve«hicul cugetării naționale în noua sa desvoltare. Cultivarea limbei «e reclamată imperios și de alte împrejurări: fericita introducere «fără suficienți pregătiri, a literelor vechi latine în scrierea română «de-o parte, de alta introducerea în limbă a nenumărați termini de

«jurisprudență, cu nouăle instituțiuni și legi, au ocazionat — nu «trebue să ne ascundem aceasta, o așà de mare perturbare în mersul «și desvoltarea normală a limbei, în cât astăzi mai mult decât ori «când domnește în privința ei o adevărată confuziune și anarchie. «Această anarhie și confuziune preocupă serios nu numai pe Ro«mânii din Principatele-Unite, dar și pe cei din provinciile depen«denți de puteri străine».

Intâia lucrare cerută erà deci unificarea limbei de cultură şi prin aceasta unificarea culturei naționale însăși pentru neamul întreg în noua vieață culturală a popoarelor. Intr'adevăr pela 1860 vieața intelectuală românească erà pornită spre desmembrarea neamului.

Privind starea de atunci în cărțile și în ziarele timpului, vedem că pe lângă prea puternica influență franceză din Principate, care — cum spune Rosetti — dominà în toată vieața nouă de stat și în toate organele lui: justiție, armată și altele; chiar între cele două Principate se formase o puternică deosebire în limbă din școală mai ales: sistemul de latinizare italianizată la care ajunsese Eliade se impusese în învățământ, cu toată falsitatea și exagerarea lui latinizătoare; iar alături de sistemul lui Eliade pătrundeà şi mai latinizatorul sistem al lui Laurian, care cucerise mai întâi Craiova și Oltenia prin învățătorul ei Fontaninu făcut din Izvoranu. Aceștia erau stăpâniți de un adevărat fanatism al latinizării fără nici o mărginire prin realitatea limbei vii.

In Moldova, în țara unde limba vie, reală și sănătoasă fusese scrisă de Costache Negruzzi, de Kogălniceanu, de Alecsandri, sistemele de latinizare extremă nu putuse prinde rădăcini.

La Românimea de peste Carpați stăpânià sistemul lui Cipariu, cu totul deosebit de al lui Eliade și de al lui Laurian, căci Cipariu moderase latinizarea premergătorilor prin întoarcerea încâtva spre limba veche din secolii trecuți. Sistemul Ciparian stăpânià însă toată vieața școlară, toată cărturărimea de peste Carpaţi; autorul lui erà numit de toți «Părintele filologiei române» și înconjurat de o atmosferă de respect, care se apropià de cult. Astfel limba şcolii şi a scrisului de peste Carpaţi, în cărți și în ziare, erà din ce în ce mai mult deosebită de cea din Principate.

In Bucovina Pumnul, dăscălul și apostolul redeșteptării naționale, ajunsese la un sistem de reacțiune iar extremă în contra sistemelor latinizătoare Eliade și Cipariu, și crease o limbă nouă de-

svoltată prin analogie; iar pentru scrierea acelei limbi crease un sistem grafic original complicat și nepractic.

Iacă dar limba — purtătoarea culturei naționale — pornită spre o scindare în cinci părți după cinci sisteme: Eliade și Laurianu în Țara Românească, Cipariu peste Carpați, Pumnul în Bucovina, rămânând Moldova singură sănătoasă, de unde erà firesc să porneească lupta de însănătoșire a lui Maiorescu și a școalei lui.

Românii din Basarabia, neputând aveà o vieață activă culturală proprie, erau tot mai mult acoperiți de ceața întunericului și tot mai mult depărtați de cultura românească.

Reprezentanții acestor sisteme contrare aveau să se întâlnească la București la 1867 spre a ajunge la înțelegere asupra unei direcțiuni comune pentru scrierea și desvoltarea limbei și a culturei naționale.

Tăria convingerilor erà însă așà de puternică în autorii și reprezentanții sistemelor, încât dela început s'a văzut că găsirea unui sistem mijlociu și practic nu va fi cu putință, ele excludându-se cu hotărîre.

Eliade erà prea obosit după o lungă activitate, ca să poată susține lupta cu energicul Laurian, deaceea în curând s'a retras dela lucrări, asemenea și tinării Alecsandri și Maiorescu veniți dela Iași. Lupta rămăsese numai între sistemul ardelean al lui Cipariu și sistemul lui Laurian. Amândouă aceste sisteme țінteau la fixarea ortografiei; la curățirea limbei spre a i se vedeà cât mai mult latinitatea, ca astfel ea să poată fi organul unei culturi romane pentru întreg neamul românesc.

Biruitor în luptă a eșit Laurian secundat de profesorul Maxim, iar Cipariu învins în Academie s'a retras în cetățuia naționalismului ardelean, la Blaj, de unde pontificà asupra întregei vieți culturale a Românimii de peste Carpați.

Rămas stăpân pe terenul academic în câți ani Laurian, printr'o muncă încordată, împreună cu Maxim a scris și publicat între anii 1869-1876 vestitul *Dicționar al limbei române,* care după declarația pusă de autori în fruntea lui—ar fi trebuit să cuprindă «toate «cuvintele, toate formele și construcțiunile de cuvinte curat ***romanice,*** «câte vreodată s'au scris și câte mai ales se aud în gura poporu-«lui român din toate părțile...» «din contra — se ziceà mai departe — «vorbele de origine neromanică... nu pot și nu se cade să aibă loc «într'un dicționar românesc.» Dacă lucrarea s'ar fi înfăptuit chiar după acest program, s'ar fi dat nației și științei dicționarul ele-

mentelor romanice în limba română. Pentru aceasta ar fi trebuit însă să se extragă toate textele vechi şi nouă şi să se studieze vorbirea vie din toate ţinuturile româneşti. Asemenea pregătire ar fi cerut timp îndelungat şi organizare vastă de studii. Autorii Dicţionarului Societăţii Academice nu aveau insă timpul necesar pentru aceasta; ei erau grăbiţi să dea neamului limba romanică a viitoarei lui culturi şi literaturi. Pentru aceasta ei au creiat limba nouă proprie a lor şi după ideile lor—aşà cum se vede în Dicţionar. Muncă grea, al cărei produs erà născut mort prin însăşi idea dela care pornià, fiindcă se depărtà de fiinţa reală a limbei, aşà cum se desvoltase ea dela izvorul ei romanic până în zilele noastre.

Idea de temelie a acestei lucrări greşite erà unirea sufletească a neamului prin cultura lui romanică manifestată prin limba lui curat romanică purificată de orice element neromanic s'ar fi strecurat în ea ca corpuri străine în cursul secolilor.

Tăria convingerii erà aşà de puternică în ei, încât se credeau în stare să lupte şi să înlăture realitatea milenară, creind una după ideea lor mai bună.

Eram tânăr student deabià venit dela Blajul renaşterii, în 1876. Laurianu, decanul Facultăţii mele, cu părintească bunăvoinţă îmi dăduse o modestă însărcinare la Biblioteca Centrală, al cărei director fusese de curând numit. Intr'o zi îmi cerù să-i aduc harta lui cea mare despre Dacia, îmi spuse s'o întind pe jos, o privì lung în tăcere; urmărì cu bastonul hotarele pe Dunăre Nistru, Tisa. Apoi ca transportat într'o viziune, zise cu glas tare: «Frumoasă e! De v'ar ajutà Dumnezeu să o vedeţi măcar voi». Acesta erà dorul lor, erà steaua îndreptătoare pentru munca lor, erà cea mai fierbinte aspiraţie a sufletelor tuturor celor aleşi dintre cărturarii neamului la 1866 şi 67 şi chemaţi la Bucureşti—câţiva ani după înfăptuirea mult doritei Uniri a Principatelor şi îndată după sosirea Mirelui Naţiunii, spre a aşezà temeliile unificării limbii şi printr'însa a culturii neamului întreg, pregătind astfel Unirea cea mare înfăptuită în zilele noastre.

Dacă lucrarea lor nu s'a putut coordonà în mod armonic şi rodnic în anii cei dintâi, cauza a fost prea marea tărie în convingere a unora, că singurul drum bun şi drept de urmat erà acela pe care fiecare îl credeà că duce mai iute şi mai sigur la înălţarea neamului. Exageraţia aceasta a zelului şi a devotamentului pentru neam a fost izvorul greşitelor îndrumări din acea epocă a zărilor nouăi vieţi a neamului nostru. Sfinte rătăciri, pe cari bunul simţ

practic al neamului nu le-a urmat, ci le-a înlăturat cu sfioasă blândeţe; dar înaintea cărora se cuvine să ne plecăm capul cu respectuoasă indulgenţă şi cu duioasă amintire de toţi aceia cari la 1866—67 erau fruntaşii culturali ai neamului, cari pentru aceia au fost chemaţi să facă începutul acestei Academii. Unii au venit mai de vreme, alţii mai târziu, unii au luat o mai mare, alţii mai mică parte la lucrările instituţiei noastre, dar toţi au desvoltat în ţinuturile lor o activitate concordantă în fond, prin care vieaţa intelectuală a neamului nostru s'a îmbogăţit şi s'a înălţat. Toţi — unul după altul — au trecut la veşnicie, şi şirul lor s'a încheiat în acest an cu neuitatul şi iubitul nostru coleg macedoneanul Ioan Caragiani.

Ei au trecut în lumea fără dureri după îndeplinirea bogată a datoriei faţă de neamul ai cărui fii erau.

Chiar exagerările şi greşelile lor au arătat şi arată neamului rostul şi datoria lui în lume, rost şi datorie cari se impun prin situaţia în cari ne aflăm. Neamul românesc este singura rămăşiţă vie din marea şi înfloritoarea romanitate care se întindeà odată dela Adriatica până la Pont şi spre miază noapte până în Carpaţii Bucovinei. Acest neam este chiar cea mai nouă aşezare din acea romanitate Balcano-Carpatică, care întreagă a pierit afară de el. Illyricul cu palate împărăteşti, Macedonia, Pannonia, cele două Moesii, toate provincii cu splendidă cultură romană, cari se întindeau până la Istru şi a căror romanitate numai în secolul II s'a întins şi asupra Daciei noastre, toate au fost inundate şi romanitatea lor înnecată şi pierită sub valurile popoarelor de alte limbi şi de alte rase, de popoare slavice şi turanice venite din stepele nordului Europei şi din adâncurile Asiei.

Astfel romanitatea Daciei noastre a rămas ca o insulă ruptă şi ea în bucăţi şi ameninţată cu pierire timp de aproape două milenii. Acuma, când toate părţile ei sunt iar strânse într'o singură fiinţă, cum au fost în secolul III al erei noastre, o mare şi sfântă datorie i se impune pentru al treilea mileniu. Această datorie este nu numai ca să ne închegăm într'un popor cu o vieaţă unitară, prin care aptitudinile rassei noastre dacoromane să se arate cu toată puterea şi rodnicia lor, dar să ne ridicăm cu atât mai pe sus de popoarele de alte rasse aşezate de valurile secolilor trecuţi peste ţinuturile romanice copleşite de ele, încât să se restabilească dela noi şi prin noi domnia culturii romane unde erà în întâiele secole ale erei creştine între Adriatica şi Pont.

Acesta este fondul gândirii apostolilor deşteptării noastre naţionale, din care au răsărit şi exageraţiile latiniste ale întemeetorilor Academiei la 1866. Aşa trebue să-i înţelegem pe dânşii.

Să ne facem din devotamentul lor exagerat pentru latinitatea neamului românesc o religie, pe care să o răspândim prin cultură în stratele cele mai largi şi mai adânci ale poporului nostru dintre Tisa şi Nistru şi să o lăsăm moştenire urmaşilor noştri, şi nici odată să nu uităm că singura raţiune de existenţă, singura pârghie de înălţare a acestui neam este romanitatea lui.

Vieaţa lor să fie pildă de urmat, căci numai prin aceasta neamul nostru va continuà a se luminà şi a se întărì tot mai mult, făcându-se vrednic de acel *imperium sine fine* din care face parte prin însăşi originea lui.

Veşnică va fi în românime amintirea lor!

CONCURSURI PENTRU PREMII.

1921.

A. Premii pentru cărți publicate.

I. Premii generale.

1. *Premiul Năsturel*, de 4.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, unei cărți scrise în limba română, ***cu conținut de orice natură***, care se va judecà mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest premiu este până la **31 Decemvrie 1921.**

Notă. — In privința *Premiilor Năsturel* se pun în cunoștința publicului următoarele dispozițiuni din codicilul răposatului C. Năsturel-Herescu:

«In tot anul Societatea Academică Română va aveà a premià din veniturile Fondului *Năsturel* o carte tipărită originală, în limba română, care se va socotì de către Societate ca cea mai bună publicațiune apărută în cursul anului; însă aceste premii vor fi de două specii:

«1. In trei ani consecutivi, dearândul, se va decerne câte un premiu de patru mii Lei noi, No. 4.000 L. n., *minimum*, la cea mai bună carte apărută în cursul anului expirat.

«2. Iară în al patrulea an se va decerne un premiu fix de douăsprezece mii Lei noi, No. 12.000 L. n., carele se va numì *„Marele Premiu Năsturel"*, operei care va fi judecată ca publicațiunea de căpetenie ce va fi apărut în cursul celor patru ani precedenți. Acest premiu nu se va puteà decerne unei lucrări, care va fi obținut dejà unul din premiile anuale, decât defalcând dintr'însul valoarea premului precedent.

«Operele, ce se vor recompensà cu această a doua serie de premii, vor tratà cu preferință despre materiile următoare:

„*a)* Scrieri serioase de istorie şi de ştiinţele accesorii ale istoriei, preferindu-se cele atingătoare de istoria ţerilor române;

„*b)* Scrieri de religiune ortodoxă, de morală practică şi de filozofie;

„*c)* Scrieri de ştiinţe politice şi de economie socială;

„*d)* Tratate originale despre ştiinţele exacte;

„*e)* Scrieri enciclopedice, precum dicţionare de istorie şi de geografie, în cari să intre şi istoria şi geografia României; dicţionare generale sau parţiale de ştiinţe exacte, de arte şi meserii, de administraţiune şi jurisprudenţă, şi alte asemenea lucrări utile şi bine întocmite;

„*f)* Cărţi didactice de o valoare însemnată ca metodă şi ca cuprins;

„*g)* Dicţionare limbistice în limba românească, mai ales pentru limbile antice şi orientale, adică limba latină, elenă, sanscrită, ebraică, arabă, turcă, slavonă veche şi altele;

„*h)* Publicaţiuni şi lucrări artistice de o valoare serioasă, adică relative la artele plastice, arhitectura, sculptura, pictura, gravura, şi chiar opere muzicale serioase, pe cari aceste toate Societatea Academică Română le va puteà aprecià, atunci când îşi va întinde activitatea ei şi asupra tuturor materiilor de bele-arte;

„*i)* Scrieri de pură literatură română, în proză şi în versuri, precum poeme, drame şi comedii serioase — mai ales subiecte naţionale, — şi orice alte opere de înaltă literatură. Acestora mai cu seamă aş dori să se acorde *„Marele Premiu Năsturel“*, când vor fi judecate ca având un merit cu totul superior, spre a se da astfel o încurajare mai puternică desvoltării literaturii naţionale.»

2. ***Premiul Asociaţiunii Craiovene pentru desvoltarea învăţământului public,*** de 1.500 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923**, pentru ***cea mai bună carte didactică*** în limba română dintre cele tipărite dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1922.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărţilor propuse pentru acest premiu este până la **31 Decemvrie 1922.**

3. ***Premiul N. Chrissoveloni,*** de 2.000 Lei (***divizibil),*** se va da, în sesiunea generală din **1922,** celor mai bune lucrări *asupra comerţului,* publicate în limba română dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1922.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărţilor propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

II. Premiile Secțiunii literare.

4. *Premiul Gh. Chițu*, de 1.000 lei, se va da în sesiunea generală din **1922**, unei cărți de literatură, de filologie sau de artă care se va judecà mai meritorie printre cele publicate dela Ianuarie 1919 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

5. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923**, pentru o scriere de *literatură* sau de *filologie*, care se va judecà mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1919 până la 31 Decemvrie 1922.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

6. *Premiul Constantinide*, de 4.000 Lei *(divizibil)*, se va da, în sesiunea generală din **1923**, pentru scrieri de *literatură*, de *filologie* sau de *artă*, cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1922.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

III. Premiile Secțiunii istorice.

7. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei *(divizibil)*, se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru scrieri *istorice, economice, juridice, filozofice*, cu cuprins moral (în înțelesul că sunt excluse numai scrierile contrare moralei), cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1919 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

8. *Premiul Hagi-Vasile*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru scrieri privitoare la *Comerțul român in trecut și în prezent* și publicate în timpul dela 1 Ianuarie 1917 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărților propuse pentru acest concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

IV. Premiile Secţiunii ştiinţifice.

9. *Premiul Demostene Constantinide*, de 4000 lei (*divizibil*), se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru scrieri *cu conținut științific* cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1919 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărţilor propuse pentru acest premiu este până la **31 Decemvrie 1921.**

10. *Premiul Lazăr*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru o scriere *cu conținut științific*, în înțelesul științelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie și științele aplicate în general), care se va judecà mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1921, sau pentru cea mai importantă *invenţiune ştiinţifică* făcută dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1921.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărţilor propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

11. *Premiul Adamachi* de 5.000 Lei *(divizibil)*, se va da, în sesiunea generală din **1923**, pentru scrieri *cu conținut științific*, în înțelesul științelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie și științele aplicate în general), cari se vor judecà mai meritorii printre cele publicate dela 1 Ianuarie 1920 până la 31 Decemvrie 1922.

Terminul depunerii la cancelaria Academiei, în 15 exemplare, a cărţilor propuse pentru concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

Notă. — Se pun în vederea concurenţilor următoarele articole din *Regulamentul pentru premiile literare, istorice şi ştiinţifice*, votat de Academie la 8 Martie 1906:

Art. 4. Operele publicate vor fi prezentate la concurs de autorii lor în câte 15 exemplare pe lângă o cerere scrisă, în care se va arătà totdeauna anume premiul la care concurează.

Un autor nu poate prezentà în acelaşi an aceeaşi scriere la mai multe premii, nici mai multe scrieri la diferite premii.

O scriere prezentată la un premiu nu mai poate fi mutată la altul după trecerea terminului de prezentare (31 Decemvrie), fixat în art. 3.

Art. 5. O scriere prezentată într'un an la un premiu şi nepremiată poate fi prezentată în anii următori la concursul aceluiaşi sau al altui premiu, numai dacă este preînoită în părţi esenţiale în nouă ediţiune, publicată de autor în vieaţă.

Art. 6. Operele publicate de Academie, făcute din iniţiativa sau cu ajutorul ei, nu pot fi admise la concursul premiilor. De asemenea nu pot fi admise la concurs opere postume.

Art. 7. La concursul premiilor poate fi admisă nu numai o operă întreagă, ci şi parte dintr'o operă, cu condiţiune ca această parte să fie completă.

Art. 8. La premiile Năsturel pot fi prezentate scrieri de orice natură; la premiul Eliade-Rădulescu scrieri de literatură, de filologie, de istorie, scrieri economice, juridice, filozofice; la premiul Lazăr scrieri cu conţinut ştiinţific, în înţelesul ştiinţelor exacte (matematică, fizică, chimie, istorie naturală, geografie, medicină, inginerie, industrie şi ştiinţele aplicate în general); la premiul Adamachi scrieri cu cuprins moral de orice natură (în înţelesul că sunt excluse numai scrierile contrare moralei); la premiul Hagi-Vasile scrieri privitoare la comerţul român în trecut şi în prezent.

Art. 9. La premiile Năsturel — conform testamentului — pot fi admise numai scrieri în limba română; *la premiile Eliade-Rădulescu, Lazăr, Adamachi sunt admise şi opere scrise de autori români sau străini într'una din limbile latină, italiană, franceză, germană sau engleză, dacă întreg cuprinsul operei va tratà despre pământul sau neamul românesc, despre istoria, limba sau literatura românească.*

Art. 10. Traducerile din limbi streine în limba română pot fi premiate numai dacă sunt făcute de pe opere clasice şi, prin dificultăţile învinse ale unei perfecte traduceri în versuri româneşti, vor constitui adevărate opere literare ale limbii române, ori — prin anexarea de explicări şi note ştiinţifice cu totul proprii traducătorului — îşi vor fi însuşit meritele unei lucrări originale în limba română.

Art. 11. Toate lucrările, fie tipărite, fie manuscripte, prezentate la vre unul din premiile Academiei, trebue să fie scrise cu ortografia Academiei.

Art. 12. Operele publicate anonime sau pseudonime vor puteà fi admise la concurs, iar autorii, spre a primì premiile acordate, vor trebuì să probeze proprietatea lor.

B. Premii pentru lucrări puse la concurs cu subiecte date.

I. Premiile Secţiunii literare.

1. *Premiul Eliade-Rădulescu,* de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Vieața păstorească la Români. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

2. *Premiul Adamachi,* de 5.000 Lei *(divizibil),* se va da, în sesiunea generală din **1922,** pentru cele mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Studiul dialectal și folkloric asupra ținuturilor din centrul Basarabiei. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

3. *Premiul Năsturel,* de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924,** pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română cu subiectul:

Elementul slav în dialectul aromân. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

4. *Premiul Al. Bodescu,* de 1.500 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924,** pentru cea mai bună lucrare cu subiectul:

Opera literară a lui Caragiale. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

5. *Premiul Adamachi,* de 5.000 lei *(divizibil),* se va da, în sesiunea generală din **1925,** pentru cele mai bune lucrări cu subiectul :

Inrâuriri reciproce între limbile română și maghiară. — (Deciz. 9 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1924.**

6. *Premiul Eliade-Rădulescu,* de 5.000 lei, se va da, în sesiunea generală din 1926, celei mai bune lucrări cu subiectul *Monografia linguistică a unui sat.* (Deciz. 8 Iunie 1921).

Scopul studiului va fi să creeze un tip de monografie linguistică şi folkloristică a unui sat românesc, în consonanţă cu ultimele rezultate ştiinţifice, spre a servì ca model celor ce voesc să scrie de aci înainte asemenea monografii

Autorul va trebuì deci să studieze monografii similare streine şi să dea o deosebită atenţiune părţii metodice.

Va căutà să culeagă, în mod cât mai complet, literatura populară, credinţele şi datinile păstrate, transcriindu-le în mod fonetic.

Va strânge terminologia specială în legătură cu vieaţa sătească, însoţind-o cu desemnuri şi fotografii.

Va da o listă a numelor de familie şi de botez şi a nomenclaturii toponimice, cu toate explicările necesare, urmărindu-le în documente istorice şi în catastife, condici, cărţi fonduare etc.

Va studià deosebirile întru graiul bărbaţilor şi femeilor, apoi al bătrânilor e a celor în puterea vârstei şi al copiilor; deosebirile între vorbirea reped, şi cea înceată, între graiul normal şi cel emfatic, între cuvintele rostite şi cele cântate sau strigate, între graiul analfabeţilor şi al celor ce ştiu scrie şi cetì, între graiul celor umblaţi prin lume şi al celor ce şi-au petrecut vieaţa în sat.

Va arătà cari forme gramaticale şi cuvinte vechi au dispărut cu totul din graiu şi prin ce forme şi cuvinte au fost înlocuite, în ce măsură au pătruns şi au fost asimilate neologismele şi împrumuturile din limbi streine şi întru cât împrejurările de vieaţă speciale din acea comună au dat naştere la cuvinte sau înţelesuri nouă.

Cu privire la schimbările fonetice va urmărì cu deosebită atenţiune extensiunea acestora asupra tuturor sau numai asupra unei părţi de cazuri similare şi va relevà deosebirile în rostirea cuvântului izolat şi al cuvântului în frază.

Terminul prezentării manuscriselor la concurs este până la **31 Decemvrie 1925.**

7. *Premiul Principesa Alina Ştirbei* se va da, în sesiunea generală din 1926, pentru cea mai bună lucrare despre *Istoria calendarelor româneşti din punctul de vedere cultural şi literar până la finele secolului XIX.* (Deciziunea 8 Iunie 1921).

Premiul este de 8.500 Lei, în care sumă se cuprind premiul autorului şi cheltuelile de tipărirea scrierii (de *minimum* 30 coale de tipar *garmond)* în 1.000 exemplare, din cari 800 ale autorulu şi 200 ale Academiei.

Terminul prezentării manuscriselor la concurs este până la **31 Decemvrie 1925.**

8. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 6.000 lei, se va da, în sesiunea generală din 1926, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul: *Scriitorii bucovineni dela anexarea la Austria până în zilele noastre.* (Deciziunea 8 Iunie 1921).

Terminul prezentării manuscriselor la concurs este până la **31 Decemvrie 1925.**

II. Premiile Secțiunii istorice.

9. *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 20.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, sau în oricare sesiune următoare, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor.

Punctele de căpetenie ale programului sunt cele următoare:

1. Teritoriul colonizațiunii romane în țerile din dreapta și din stânga Dunărei de jos.

2. Teoriile vechi și nouă despre originea și locuințele Românilor în cursul evului mediu.

3. Migrațiunea popoarelor în țerile dunărene și înrâurile reciproce dintre barbari și elementul roman, dela părăsirea Daciei Traiane până la înființarea Imperiului bulgar.

4. Românii și Bulgarii în timpul Imperiului bulgar și al celui românobulgar și relațiunile lor cu popoarele din stânga Dunărei.

5. Originile Principatelor Române.

Lucrarea va fi întemeiată pe un studiu cât mai amănunțit și conștiințios al izvoarelor antice și medievale: autori, inscripțiuni, documente și orice resturi ale vechimii, utilizându-se și toponimia, limba și în genere orice fântână ce ar puteà contribui la lămurirea chestiunii.—(Deciz. 5 Aprilie 1900 și 25 Martie 1904).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

10. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922**, celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Istoria militară a Românilor din țerile ce au făcut parte din monarhia habsburgică. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

11. *Premiul Principesa Alina Știrbei* se va da, în sesiunea generală din **1922**, pentru cea mai bună scriere în limba română despre:

Populația indigenă a Banatului și colonizările, în timpurile moderne. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Premiul este de 8.500 Lei, în care sumă se cuprind premiul autorului și cheltuelile de tipărirea scrierii (de *minimum* 30 coale de tipar *garmond*) în 1.000 exemplare, din cari 800 ale autorului și 200 ale Academiei.

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

12. *Premiul San-Marin,* de 2.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922,** celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Economia națională modernă a Românilor sub raportul demografic. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

13. *Premiul Anastasie Toncoviceanu,* de 1.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1922,** pentru cea mai bună lucrare cu subiectul:

Introducere bibliografică la cunoștința vieții și istoriei Românilor din ținuturile liberate. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1921.**

14. *Premiul Adamachi,* de 5.000 Lei *(divizibil),* se va da, în sesiunea generală din **1923,** celor mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Economia rurală în Basarabia sub regimul rusesc. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

15. *Premiul Neuschotz,* de 2.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923,** pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Starea comercială și industrială a Bucovinei sub stăpânirea austriacă, cu specială privire la Români.—(Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

16. **Marele Premiu Regele Ferdinand**, de 10.000 lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cea mai bună lucrare despre *Vieața și faptele lui Tudor Vladimirescu și starea socială și culturală din timpul său.* (Deciz. 7 Iunie 1921).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

17. *Premiul Funcționarii C. F. R. din București*, de 6.000 lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, celei mai bune lucrări despre *Drepturile funcționarilor publici față de Stat.* (Deciz. 7 Iunie 1921).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

18. *Premiul Eliade-Rădulescu*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924,** pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română cu subiectul:

Examinarea critică a teoriilor privitoare la desvoltarea stării țărănești la Români. — (Deciz. 29 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

19. *Premiul Năsturel*, de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925,** celei mai bune lucrări scrise în limba română despre:

Partea culturii românești în realizarea unității naționale, cu specială privire la a doua jumătate a secolului al XIX-lea. — (Deciz. 10 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1924.**

20. *Premiul Adamachi*, de 5.000 Lei *(divizibil)*, se va da, în sesiunea generală din **1926,** celor mai bune lucrări cuprinzând:

Ediția românească a Memoriilor Regelui Carol, cu adnotările istorice și o prefață cuprinzând în linii generale istoria Domniei Sale. — (Deciz. 30 Maiu 1915 și 10 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1925.**

21. *Premiul San-Marin,* de 2.000 lei se va da, în sesiunea generală din **1926**, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul *O problemă de Economie Națională în legătură cu noile hotare ale țerii.* (Deciz. 7 Iunie 1921).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1925.**

III. **Premiile Secțiunii Științifice.**

22. *Premiul Năsturel,* 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923,** celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Climatografia unei regiuni a României.—(Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

23. *Premiul Lazăr,* de 5.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1923,** pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Crustaceele din apele interioare ale uneia din regiunile mari ale României. — (Deciz. 31 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1922.**

24. *Premiul Adamachi,* de 5.000 Lei *(divizibil),* se va da, în sesiunea generală din **1924,** pentru cele mai bune lucrări cu subiectul:

Contribuțiuni la studiul caracterelor antropologice ale țăranului român.

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

25. *Premiul A. Toncoviceanu*, de 1.000 lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, celei mai bune lucrări *Despre grefele țăsuturilor moarte.*

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

26. *Premiul Lazăr*, de 5000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925**, celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul:

Cercetări originale privitoare la combaterea insectelor vătămătoare prin infectarea lor cu parazite și provocarea de boale contagioase între ele. — (Deciz. 2 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1924.**

27. *Premiul Neuschotz*, de 2000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1925**, pentru cea mai bună lucrare scrisă în limba română despre:

Flora unuia din cele două județe din Noua Dobroge (după alegerea botanistului). — (Deciz. 2 Iunie 1920).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1924.**

28. *Premiul Năsturel*, de 5.000 lei, se va da, în sesiunea generală din **1926**, pentru cea mai bună lucrare cu subiectul *Vitaminele din punctul de vedere fiziologic și patologic.*

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1925.**

29. *Premiul A. Fătu*, de 3.000 lei, se va da, în sesiunea generală din **1926**, celei mai bune lucrări despre *Studiul și harta geologică a unei regiuni din țară.*

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1925.**

IV. Premii speciale.

30. *Marele Premiu militar General Ioan Carp și Maria Carp*, de 7.000 Lei, se va da, în sesiunea generală din **1924**, pentru cea

mai bună lucrare scrisă în limba română asupra următorului subiect, fixat prin Ministerul de Răsboiu, de o comisiune compusă din 7 generali și ofițeri superiori:

Principii și metode pentru educațiunea națiunii în vederea viitoarei organizări militare a României Mari.

In desvoltarea subiectului se vor aveà în vedere următoarele norme:

1. Stabilirea nouălor metode de educațiune a poporului românesc în vederea puterii sale militare, ținându-se seamă de toți factorii sociali, economici, politici, etnografici, fizici etc.

2. Indrumarea și sistematizarea contribuțiunii națiunii și a tuturor instituțiunilor pentru pregătirea de răsboiu a armatei.

3. Bazele pe cari trebue să se clădească viitoarea organizare militară a României Mari. — (Ședința dela 30 Maiu 1919).

Terminul prezentării manuscriptelor la concurs este până la **31 Decemvrie 1923.**

* * *

Notă. — Concurenților la această a doua serie de premii se pun în vedere următoarele articole din *Regulamentul* votat de Academie la 8 Martie 1906:

Art. 19. Manuscriptele se vor prezentà la concurs în terminul fixat în art. 3 (până la 31 Decemvrie), fără nume de autor, purtând o deviză sau *motto*; ele vor fi însoțite de un plic sigilat pe care va fi reprodusă deviza sau *motto* din fruntea manuscriptului și în care se va aflà închis numele autorului. Acest plic se va deschide numai dacă lucrarea va fi premiată.

Manuscriptele cari nu vor fi scrise curat și lizibil nu vor fi luate în cercetare

Art. 21. Valoarea premiului acordat unei lucrări în manuscript se va număra autorului, numai după ce lucrarea premiată va fi tipărită.

Art. 22. Manuscriptele nepremiate vor fi restituite autorilor, cari le vor cere și își vor dovedi proprietatea la cancelaria Academiei prin deschiderea plicului cu numele lor; manuscriptele nereclamate în timp de un an dela pronunțarea rezultatului vor rămâneà proprietatea Academiei și vor fi incorporate în Bibliotecă, în colecțiunea manuscriptelor.

PERSONALUL

ACADEMIEI ROMÂNE

LA 12 IUNIE 1921.

MEMBRII ACADEMIEI.

I. Secţiunea Literară.

Bârseanu *Andreiu* (Sibiiu). — Ales la 1 Aprilie 1908.
Bianu *Ioan* (Bucureşti). — Ales la 3 Aprilie 1902.
Bogdan-Duică *Gheorghe* (Cluj). — Ales la 4 Iunie 1919.
Brătescu-Voineşti *Ioan A.* (Bucureşti). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
5. **Ciobanu** *Ştefan* (Chişinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Densuşianu *Ovidiu* (Bucureşti). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Goga *Octavian* (Bucureşti). — Ales la 4 Iunie 1919.
Negruzzi *Iacob C.* (Bucureşti). — Ales la 26 Martie 1881.
Philippide *Alexandru* (Iaşi). — Ales la 1 Aprilie 1900.
10. **Puşcariu** *Sextil* (Cluj). — Ales la 19 Maiu 1914.
Sadoveanu *Mihail* (Iaşi). — Ales la 1 Iunie 1921.
Zamfirescu *Duiliu* (Bucureşti). — Ales la 1 Aprilie 1908.

II. Secţiunea Istorică.

Bengescu *Gheorghe* (Câmpulung). — Ales la 4 Iunie 1921.
Gusti *Dimitrie* (Bucureşti). — Ales la 4 Iunie 1919.
Iorga *Nicolae* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1910.
Lăpedatu *Alexandru* (Cluj) — Ales la 10 Octomvrie 1918.
5. **Lupaş** *Ioan* (Cluj). — Ales la 17 Maiu 1916.
Mehedinţi *Simion* (Bucureşti). — Ales la 19 Maiu 1915.
Nistor *Ioan* (Cernăuţi). — Ales la 19 Maiu 1915.
Onciul *Dimitrie* (Bucureşti). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Pârvan *Vasile* (Bucureşti). — Ales la 15 Maiu 1913.
10. **Rădulescu** *Andreiu* (Bucureşti). — Ales la 2 Iunie 1920.
Sutzu *Mihail C.* (Bucureşti).—Ales la 27 Maiu 1909.
Vâlsan *Gheorghe* (Cluj). — Ales la 2 Iunie 1920.

III. Secţiunea Ştiinţifică.

Antipa *Gr.* (Bucureşti). — Ales la 14 Maiu 1910.
Babeş *Victor* (Bucureşti). — Ales la 11 Martie 1893.
Crainicianu *General Gr.* (Bucureşti).—Ales la 18 Maiu 1911.
Hepites *St. C.* (Bucureşti). — Ales la 3 Aprilie 1902.
5. **Inculeţ** *Ion* (Chişinău). — Ales la 10 Octomvrie 1918.
Marinescu *Dr. G.* (Bucureşti). — Ales la 9 Aprilie 1905.
Mrazec *L.* (Bucureşti). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Poni *Petre* (Iaşi). — Ales la 30 Iunie 1879.
Racoviţă *Emil* (Cluj). — Ales la 2 Iunie 1920.
10. **Saligny** *Anghel* (Bucureşti). — Ales la 7 Aprilie 1897.
Simionescu *Dr. I.* (Iaşi). — Ales la 18 Maiu 1911.
Ţiţeica *Gheorghe* (Bucureşti). — Ales la 15 Maiu 1913.

MEMBRII ACADEMIEI DECEDAŢI.

Alecsandri (Vasile).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 22 August 1890.
Aurelian (Petre S.)—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 24 Ianuarie 1909.
Babeş (Vincenţiu).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 21 Ianuarie 1907.
Bacaloglo (Emanoil).—Ales la 29 Iunie 1879.— † 30 August 1891.
5. **Bariţiu** (Gheorghe).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 21 Martie 1893.
Bogdan (Ioan).—Ales la 29 Martie 1903.— † 1 Iunie 1919.
Brândză (Dr. Dimitrie).—Ales la 30 Iunie 1879.— † 3 August 1895.
Bunea (Augustin).—Ales la 28 Maiu 1909.— † 18 Noemvrie 1909.
Caragiani (Ioan)—Numit la 22 Aprilie 1866.—† 13 Ianuarie 1921.
10. **Chiţu** (Gheorghe).—Ales la 27 Iunie 1879.— † 28 Octomvrie 1897.
Cipariu (Timoteu).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 22 August 1887.
Cobălcescu (Grigorie).—Ales la 29 Martie 1886.— † 21 Maiu 1892.
Cozacovici (Dimitrie).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 21 August 1868.
Coşbuc (Gheorghe).—Ales la 20 Maiu 1916.— † 26 Aprilie 1918.
15. **Delavrancea** (Barbu Şt.).—Ales la 19 Maiu 1912.— † Aprilie 1918.
Dimitrovici (Ambrozie).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 3 Iulie 1866.
Eliade-Rădulescu (Ioan).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 27 Aprilie 1872.
Erbiceanu (Constantin).—Ales la 8 Aprilie 1899.— † 7 Martie 1913.
Fălcoianu (Ştefan).—Ales la 13 Septemvrie 1876.— † 22 Ianuarie 1905.

20. **Fătu** (Dr. Anastasie).—Ales la 11 Sept. 1871.— † 3 Martie 1886.
Felix (Dr. Iacob). —Ales la 30 Iunie 1879.— † 20 Ianuarie 1905.
Fontaninu (Gheorghe M.).—Ales la 10 Sept. 1870.—† 24 Aprilie 1886.
Giurescu (Constantin).—Ales la 14 Maiu 1914.— † 28 Octomvrie 1918.
Ghica (Ion). — Ales la 13 August 1874. — † 22 Aprilie 1897.
25. **Gane** (Nicolae).—Ales la 1 Aprilie 1908.— † 16 Aprilie 1916.
Grecescu (Dr. D.).—Ales la 17 Aprilie 1907.— † 2 Octomvrie 1910.
Haret (Spiru C.).—Ales la 31 Martie 1892.— † 17 Decemvrie 1912.
Hasdeu (Alexandru).—Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar la 12 Septemvrie 1870. — † 9 Noemvrie 1872.
Hasdeu (Bogdan P.). — Ales la 13 Septemvrie 1877. —† 25 August 1907.
30. **Hodosiu** (Iosif).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 28 Noemvrie 1880.
Hurmuzaki (Alexandru). — Numit la 22 Aprilie 1866. — † 8 Martie 1871
Hurmuzaki (Eudoxiu). — Ales la 2 August 1872.— † 29 Ianuarie 1874.
Ionescu (Nicolae). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 24 Ianuarie 1905.
Istrati (Constantin).—Ales la 7 Aprilie 1899.—† 17 Ianuarie 1919.
35. **Kalinderu** (Ioan).—Ales la 13 Martie 1893.— † 11 Decemvrie 1913.
Kogălniceanu (Mihail). — Ales la 16 Septemvrie 1868.— † 20 Iunie 1891.
Kretzulescu (Nicolae).—Ales la 9 Septemvrie 1871.—† 26 Iunie 1900.
Laurian (August Treb.).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 25 Fevruarie 1881.
Maiorescu (Titu). — Numit la 20 Iulie 1867.— † 1 Iulie 1917.
40. **Mangra** (Vasile).—Ales la 27 Maiu 1909. — † 1 Octomvrie 1918.
Maniu (Vasile). — Ales la 12 Septemvrie 1876. — † 10 Martie 1901.
Marian (Simeon Fl.). — Ales la 26 Martie 1881. — † 11 Aprilie 1907.
Marienescu (At. M.) — Ales la 26 Martie 1881. — † 7 Ianuarie 1914.
Massimu (Ioan C.). — Numit la 2 Iunie 1867. — † 2 Iunie 1877.
45. **Melchisedec** (Episcop).— Ales la 10 Septemvrie 1870. — † 16 Maiu 1892.
Mocioni (Andreiu).— Numit la 22 Aprilie 1866.— Ales membru onorar 12 Septemvrie 1870. — † 23 Aprilie 1880.
Moldovanu (Ioan M.) — Ales la 11 Aprilie 1894. — † 7 Sept. 1915.
Munteanu (Gavril). —Numit la 22 Aprilie 1866. — † 17 Decemvrie 1869.
Naum (Anton)—Ales la 11 Martie 1893.— † 28 August 1917.
50. **Negruzzi** (Constantin).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 25 August 1868.
Odobescu (Alexandru).—Ales la 10 Septemvrie 1870.— † 11 Noemvrie 1895.
Ollănescu (Dimitrie C.).—Ales la 11 Martie 1893. — † 20 Ianuarie 1908.
Papadopol-Calimach (Alex.).—Ales la 12 Sept. 1876.—† 18 Iunie 1898.
Papiu-Ilarianu (Alex.).—Ales la 16 Sept. 1868.—† 11 Octomvrie 1878.
55. **Poenaru** (Petre). — Ales la 10 Septemvrie 1870. — † 2 Octomvrie 1875.
Popea (Nicolae Episcop).—Ales la 8 Aprilie 1899.— † 26 Iulie 1908.
Porcius (Florian). —Ales la 10 Martie 1882. — † 17 Maiu 1906.

Pușcariu (Ioan). — Ales la 4 Aprilie 1900. — † 24 Decemvrie 1911.
Quintescu (Nicolae Ch.). — Ales la 14 Sept. 1877. — † 12 August 1913.
60. **Roman** (Alexandru).— Numit la 22 Aprilie 1866.—† 15 Septemvrie 1897.
Rosetti (Constantin A.).—Numit la 2 Iunie 1867.— † 8 Aprilie 1885.
Sbiera (Ioan.)—Numit la 11 Iunie 1866.— † Octomvrie 1916.
Sion (Gheorghe).—Ales la 16 Septemvrie 1868. — † 1 Octomvrie 1892
Stamati (Constantin).— Numit la 22 Aprilie 1866. — † 26 Maiu 1876.
65. **Stefanelli** (Teodor V.) — Ales la 26 Maiu 1910. — † 23 Iulie 1921.
Ștefănescu (Grigorie).—Ales la 12 Septemvrie 1876.—†20 Fevruarie 1911
Străjescu (Ioan). — Numit la 22 Aprilie 1866. — Ales membru onorar la 21 Septemvrie 1870. — † 4 Octomvrie 1873.
Sturdza (Dimitrie A.) — Ales la 16 Sept. 1871.— † 8 Octomvrie 1914.
Teclu (Nicolae). — Ales la 2 Iulie 1879.— † Iulie 1916.
70. **Tocilescu** (Gr. G.).—Ales la 22 Martie 1890.— † 28 Septemvrie 1909.
Urechiă (Vasile A.).—Numit la 22 Aprilie 1866.— † 23 Noemvrie 1901.
Vasiciu (Dr. Paul). — Ales la 2 Iulie 1879. — † 20 Iunie 1881.
Vulcan (Iosif).—Ales la 30 Martie 1891.— † 26 August 1907.
Xenopol (A. D.).—Ales la 11 Martie 1893.— † 27 Fevruarie 1920.

MEMBRII ONORARI

M. S. FERDINAND I, *Regele României,*

Protector al Academiei Române,

Președinte onorar.

(15 Martie 1890.)

M. S. MARIA, *Regina României.*

(1 Maiu 1915.)

M. S. VICTOR EMANUEL III, *Regele Italiei.*

(6 Martie 1890.)

A. S. R. CAROL, *Principe al României,*

(17 Maiu 1921.)

5. **Antonovici** *Episcopul Iacov* (Huși). — Ales la 7 Iunie 1919.
Appell *Paul* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
Arion *C. C.* (București).—Ales la 21 Maiu 1912.
Arrhenius *Svante A.* (Stockholm).— Ales la 27 Maiu 1913.
Babelon *Ernest* (Paris). — Ales la 22 Maiu 1914.
10. **Bălan** *Mitropolitul Nicolae* (Sibiiu). — Ales la 10 Iunie 1920.
Baldacci *Antonio* (Bologna).— Ales la 29 Maiu 1913.
Balthazard *Dr. W.* — (Paris). Ales la 11 Iunie 1919.
Bédier *Joseph* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Bernát-Lendway *Dr.* (București). — Ales la 4 Aprilie 1908.
15. **Berthelot** *Daniel* (Paris) — Ales la 11 Iunie 1919.
Bonaparte *Principele Roland* (Paris). — Ales la 10 Iunie 1920.
Bormann *Eugen* (Viena). — Ales la 9 Aprilie 1897.
Branisce *Dr. Valeriu* (Sibiiu) — Ales la 7 Iunie 1919.
***Bury** *I. B.* (Cambridge).— Ales la 25 Maiu 1913.
20. **Capellini** *Cav. Ioan* (Bologna). — Ales la 7 Septemvrie 1871.
Cichorius *Conrad* (Breslau). — Ales la 29 Maiu 1914.
Ciorogariu *Episcopul Roman* (Oradia-Mare).—Ales la 12 Iunie 1921.
Cristea *Episcopul Dr. Miron* (Caransebeș). — Ales la 7 Iunie 1919.
Croce *Benedetto* (Neapol). — Ales la 12 Iunie 1921.

25. **De Flers** *Robert* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
De Martonne *Emmanuel* (Paris).—Ales Corespondent la 26 Maiu 1912, Onorar la 7 Iunie 1919.
De la Roncière *Charles* (Paris). — Ales la 7 Iunie 1919.
Diehl *Charles* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Dima *Gheorghe* (Braşov). — Ales la 7 Iunie 1919.
30. **Domaszewski** *Alfred de* (Heidelberg). — Ales la 9 Aprilie 1897.
Duparc *Louis* (Geneva).— Ales la 29 Maiu 1913.
Enescu *George* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1916.
Fougères *Gustave* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Fröhner *Wilhelm* (Paris). — Ales la 9 Septemvrie 1871.
35. **Goldiş** *Vasile* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Gore *Paul* (Chişinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
Grădişteanu *Petre* (Bucureşti). — Ales la 2 Aprilie 1883.
Guillaume *Baron* (Bruxelles).—Ales la 16 Aprilie 1907.
Guye *Filip* (Geneva).— Ales la 29 Maiu 1913.
40. **Haller** *Albin* (Paris). — Ales la 28 Maiu 1909.
Hann *Julius de* (Viena). — Ales la 22 Maiu 1914.
Head *Barclay* (Londra). — Ales la 22 Maiu 1914.
Hirschfeld *Otto* (Berlin).— Ales la 13 Aprilie 1894.
Hurmuzachi *Constantin* (Cernăuţi). — Ales la 7 Iunie 1919.
45. **Jagić** *Vatroslav* (Viena). — Ales la 23 Martie 1904.
Janet *Paul* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
Jarník *Dr. Ioan Urban* (Praga).—Ales corespondent la 28 Maiu 1879, Onorar la 7 Iunie 1919.
Klein *Felix* (Göttingen).—Ales la 29 Maiu 1913.
Kleinwächter *Friderich* (Cernăuţi). — Ales la 12 Iunie 1921.
50. **Lacour-Gayet** *G.* (Paris).—Ales la 11 Iunie 1919.
Lanciani *Rodolfo* (Roma).—Ales la 10 Iunie 1920.
Laveran *Ch. L. A.* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
Léger *Louis* (Paris). — Ales la 12 Aprilie 1894.
Lipmann *Gabriel* (Paris).— Ales la 28 Maiu 1909.
55. **Lorenz** *Anton Hendrik* (Leyda).— Ales la 29 Maiu 1913.
Maniu *Iuliu* (Blaj). — Ales la 7 Iunie 1919.
Marie *Pierre* (Paris).—Ales la 28 Maiu 1912.
Meyer-Lübke *W.* (Frankfurt pe Maiu).—Ales la 28 Martie 1906.
Meynial *Dr. E.* (Paris). — Ales la 11 Iunie 1919.
60. **Millet** *Gabriel* (Paris). — Ales la 12 Iunie 1921.

Mironescu *Atanasie*, fost Mitropolit Primat (M-rea Cernica).—Ales la 25 Maiu 1909.

Nicodim, Arhiepiscop (Huşi). — Ales la 15 Octomvrie 1918.

Picard *Emil* (Paris). — Ales la 19 Maiu 1911.

Pick *Behrend* (Gotha). — Ales la 22 Maiu 1914.

65. **Pimen-Georgescu**, Mitropolitul Moldovei (Iaşi). — Ales la 15 Oct. 1918.

Popovici *Eusebie* (Cernăuţi).—Ales la 4 Aprilie 1908.

Puşcariu *Arhimandritul Ilarion* (Sibiiu). -- Ales la 24 Maiu 1916.

Rayleigh *Lord John William Strutt* (Londra).—Ales la 22 Maiu 1914.

Rosetti *Teodor* (Bucureşti). — Ales la 26 Martie 1891.

70. **Roux** *Dr. E.* (Paris).—Ales la 24 Maiu 1911.

Schlumberger *G. L.* (Paris). — Ales la 28 Martie 1906.

Schuchardt *Hugo* (Graz).— Ales la 13 Septemvrie 1877.

Stroescu *Vasile* (Basarabia). — Ales la 24 Maiu 1910.

Suciu *Dr. Vasile, Mitropolit* (Blaj). — Ales la 11 Iunie 1919.

75. **Teutsch** *Dr. Friedrich* (Sibiiu). — Ales la 7 Iunie 1919.

Tiktin *H* (Berlin). — Ales la 7 Iunie 1919.

Vladimir Cavaler de Repta, *Mitropolitul* Bucovinei (Cernăuţi).— Ales la 7 Iunie 1919.

Volterra *Vitto* (Roma).— Ales la 29 Maiu 1913.

Waldeyer *W.* (Berlin).—Ales la 28 Maiu 1912.

80. **Wilamowitz-Moellendorff** *Ulrich de* (Berlin). — Ales la 29 Maiu 1914.

Zavoral *Metodiu* (Praga). — Ales la 7 Iunie 1919.

MEMBRII ONORARI DECEDAȚI

M. S. CAROL I, *Regele României,*
Protector al Academiei Române,
Președinte onorar.
Proclamat la 15 Septemvrie 1867.
Decedat la 27 Septemvrie 1914.

M. S. ELISABETA, *Regina României (Carmen Sylva),*
Proclamată la 30 Martie 1891.
Decedată la 18 Fevruarie 1916.

Adrian (General Gheorghe).—Ales la 13 Sept. 1875.—† 15 Octomvrie 1889
Ascoli (Graz. Isaia).— Ales la 13 Septemvrie 1877.— † Ianuarie 1907.
5. **d'Avril** (Baron Adolphe).—Ales la 7 Sept. 1871.— † 14 Octomvrie 1904.
Baccelli (Guido).—Ales la 22 Martie 1906.— † 10 Ianuarie 1916.
Baillon (H.). — Ales la 28 Martie 1887. — † 7 Iulie 1895.
Barclay (Head).—Ales la 22 Maiu 1914.— † 12 Iunie 1914.
Barozzi (General C.). — Ales la 9 Aprilie 1905. — † 15 Aprilie 1921.
10. **Bataillard** (Paul).— Ales la 30 August 1872.— † 1 Martie 1894.
Béchamp (A.). — Ales la 28 Martie 1906. — † 18 Aprilie 1905.
Beernaert (August M. F).— Ales la 25 Martie 1906.— † 6 Octomvrie 1912.
Benndorf (Otto).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 20 Ianuarie 1908.
Berthelot (I.). — Ales la 28 Martie 1906. — † 5 Martie 1907.
15. **Biondelli** (Bernardino).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 29 Iunie 1886.
Blanchard (Dr. Raphaël).— Ales la 22 Maiu 1911.— † 7 Februarie 1919.
Blaserna (Pietro).— Ales la 27 Maiu 1913. — † . . . . 1917.
Boek (Dr. Francisc). — Ales la 9 Septemvrie 1871. — † 19 Aprilie 1899.
Bosianu (Constantin).—Ales la 30 Iunie 1879.— † 21 Martie 1882.
20. **Bouchard** (Dr. Charles). — Ales la 18 Maiu 1911. — † 2 Martie 1915.
Brătianu (Ioan C.).—Ales la 19 Martie 1885.— † 4 Maiu 1891.
Câmpeanu (Petre).—Ales la 10 Septemvrie 1871. — † 15 Aprilie 1893.
Cecchetti (Bartolomeo).— Ales la 22 Martie 1890. — † 4 Martie 1890.
Chasles (Philarète).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 18 Iulie 1873.
25. **Cihac** (Alex.).—Ales la 30 August 1872. — † 29 Iulie 1887.
Cihac (Dr. Iacob).—Ales la 30 August 1872. — † 17 Noemvrie 1888.

Crețianu (Gheorghe).—Ales la 22 Martie 1882.— † 6 August 1887.
Crookes (William).— Ales la 27 Maiu 1913. — † 1919.
Cuciureanu (Dr. Gheorghe).—Ales la 10 Sept. 1871.— † 10 Ianuarie 1886.
30. **Dahn** (Felix). — Ales la 12 Aprilie 1894.— † 3 Ianuarie 1912.
Darboux (Jean Gustave).—Ales la 27 Maiu 1913.— † . . . . 1917.
De Gubernatis (Angelo).—Ales la 22 Martie 1895. — † 14 Fevruarie 1913.
Desjardins (Ernest).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 9 Octomvrie 1886.
Diefenbach (Lorenz).—Ales la 15 Aprilie 1880.— † 16 Martie 1883.
35. **Diez** (Frederic).—Ales la 30 August 1872.— † 17 Maiu 1876.
Egger (Emil).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 18 August 1885.
Ehrlich (Dr. Paul).—Ales la 18 Maiu 1911.— † 20 August 1915.
Fischer (Emil).—Ales la 27 Maiu 1913.— † 14 Iulie 1919.
Foerster Wilhelm.— Ales la 27 Maiu 1913. — † 18 Ianuarie 1921.
40. **Gaudry** (Albert).—Ales la 23 Martie 1904.— † 27 Noemvrie 1908.
Gheorghian (Iosif), Mitropolit Primat.— Ales la 21 Maiu 1901. — † 24 Iunie 1909.
Gonata (Ștefan).—Ales la 12 Septemvrie 1870.— † 18 Septemvrie 1896.
Grădișteanu (Grigorie).—Ales la 30 Iunie 1879.—†28 Fevruarie 1892.
Grant Duff (Sir M.).— Ales la 12 Septemvrie 1875.— † 12 Ianuarie 1906.
45. **Grecianu** (Ștefan D.).—Ales la 9 Aprilie 1905.— † 1 August 1908.
Grigorescu (Nicolae).—Ales la 8 Aprilie 1899.— † 21 Iulie 1907.
Haynald (Cardinal Ludovic).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 4 Iulie 1891.
Henry (Louis).—Ales la 28 Maiu 1909.— † 23 Fevruarie 1913.
Hurmuzaki (Nicolae).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 19 Septemvrie 1909.
50. **Jireček** (Constantin).—Ales la 29 Maiu 1914.— † 28 Decemvrie 1917.
Ioanid (Gheorghe).—Ales la 10 Septemvrie 1871.—† 27 Decemvrie 1888
Ionescu (Ioan).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 17 Decemvrie 1891.
Kotzebue (Wilhelm de).—Ales la 1 Aprilie 1884.—†24 Octomvrie 1887.
Kretzulescu (Constantin).—Ales la 10 Septemvrie 1871.—† 20 Martie 1884.
55. **Krumbacher** (Karl).—Ales la 28 Martie 1906.— † 12 Decemvrie 1909.
Lamprecht (Karl).—Ales la 25 Maiu 1913.— † 10 Maiu 1915.
Lahovari (Gheorghe).—Ales la 25 Martie 1901.— † 13 Iunie 1909.
Lasteyrie (Comite Ferdinand de).—Ales la 9 Sept. 1871.— † 14 Maiu 1879.
Lepsius (Richard).—Ales la 30 August 1875.— † 10 Iulie 1884.
60. **Linas** (Charles de).—Ales la 9 Septemvrie 1871. — † 14 Aprilie 1887.
Longperrier (Adrien de).—Ales la 7 Septemvrie 1871.—†14 Ianuarie 1882.
Ludwig (Dr. Ernst).— Ales la 4 Aprilie 1908. — † 1/14 Octomvrie 1915.
Mangiuca (Simeon).—Ales la 22 Martie 1890.— † 22 Noemvrie 1890.
Marsy (Comite de).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 16 Maiu 1900.
65. **Metchnikoff** (I.)—Ales la 24 Maiu 1911.— † 18 Iulie 1916

Mihályi (Mitropolitul Victor).–Ales la 12 Aprilie 1894.–† 17 Ianuarie 1918.
Miklosich (Dr. Franz de).—Ales la 15 Aprilie 1880.— † 7 Martie 1891.
Mommsen (Teodor).—Ales la 3 Iulie 1879.— † 19 Octomvrie 1903.
Monlau (Filip).—Ales la 12 Septemvrie 1870. — † 16 Fevruarie 1871.
70. **Müller** (Max).—Ales la 12 Septemvrie 1875.— † 15 Octomvrie 1900.
Mureșianu (Iacob).—Ales la 17 Septemvrie 1877.—† 17 Septemvrie 1887.
Naniescu (Iosif) Mitropolitul Moldovei. — Ales la 16 Aprilie 1888. — † 26 Ianuarie 1902.
Petruszewicz (A. S.).—Ales la 22 Martie 1890.— † 11 Septemvrie 1913.
Picot (Emil).—Ales la 31 Maiu 1879.— † 13 Septemvrie 1918.
75. **Poincaré** (Jules-Henri).—Ales la 28 Maiu 1909.— † 4 Iulie 1912.
Poincaré (Lucien). — Ales la 11 Iunie 1919. — † 9 Martie 1920.
Polizu (Dr. Gheorghe A.).—Ales la 10 Septem. 1871.—† 18 Octom. 1886.
Quinet (Edgar).—Ales la 15 Septemvrie 1869.— † 27 Martie 1875.
Rambaud (Alfred).—Ales la 22 Martie 1895.— † 10 Noemvrie 1905.
80. **Ramsay** (Sir William).—Ales la 29 Maiu 1913.— † 1 August 1916.
Sella (Quintino).—Ales la 2 Aprilie 1883.— † 15 Martie 1884.
Șiaguna (Mitropolitul Andreiu).— Ales la 7 Septemvrie 1871. — † 16 Iunie 1873.
Silași (Dr. Gr.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 5 Ianuarie 1897.
Stanley of Alderley (Lord Henry).— Ales la 7 Septemvrie 1871. — † 10 Decemvrie 1903.
85. **Steenstrup** (J. Jap. Smith).—Ales la 12 Sept. 1870. — † 8 Iunie 1897.
Sturdza-Scheianu (Dimitrie).–Ales la 16 Aprilie 1907.– † 6 Fevruarie 1920.
Suruceanu (Ioan C,).—Ales la 11 Aprilie 1888.— † 18 Noemvrie 1897.
Szabo (Dr. Iosif).—Ales la 30 August 1872. — † 15 Decemvrie 1874.
Tobler (Adolf). — Ales la 30 August 1875.— † 5 Martie 1910.
90. **Torma** (Carol).—Ales la 22 Martie 1882.— † 17 Fevruarie 1897.
Ubicini (A.).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † 15 Octomvrie 1884.
Uvaroff (Alexis S.).—Ales la 9 Septemvrie 1871.— † Fevruarie 1885.
Vegezzi-Ruscala (G.).–Ales la 15 Septemv. 1869.–† 17 (29) Decemv. 1885.
Virchow (Rudolf).—Ales la 6 Aprilie 1902.— † 23 August 1902.
White (Sir William A.).—Ales la 17 Martie 1885.—† 16 Decemv. 1892.

MEMBRII CORESPONDENŢI

I. LA SECŢIUNEA LITERARĂ.

Români:

Adamescu *Gheorghe* (Bucureşti).—Ales la 12 Iunie 1921.
Agârbiceanu *Ioan* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Bănescu *Nicolae* (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
Bărbulescu *Ilie* (Iaşi).—Ales la 4 Aprilie 1908.
5. **Bassarabescu** *I. A.* (Ploeşti). — Ales la 25 Maiu 1909.
Burada *Teodor T.* (Iaşi). — Ales la 25 Martie 1887.
Dan *Dimitrie* (Cernăuţi). — Ales la 23 Martie 1904.
Ghibu *Onisifor* (Sibiiu). — Ales la 5 Iunie 1919.
Gorovei *Artur* (Folticeni). — Ales la 28 Maiu 1915.
10. **Halipa** *Pantelimon* (Chişinău). — Ales la 15 Octomvrie 1918.
Hodoş *Enea* (Sibiiu).— Ales la 23 Martie 1904.
Murnu *Gheorghe* (Bucureşti).—Ales la 25 Maiu 1909.
Ortiz *Ramiro* (Bucureşti). — Ales la 10 Iunie 1920.
Papahagi *Pericle* (Silistria).— Ales la 26 Maiu 1916.
15. **Procopovici** *Alexe* (Cernăuţi). — Ales la 5 Iunie 1919.
Rădulescu-Pogoneanu *Ioan* (Bucureşti).—Ales la 4 Iunie 1919.
Sandu-Aldea *Constantin* (Bucureşti). — Ales la 5 Iunie 1919.
Simionescu-Râmniceanu *Marin* (Bucureşti). — Ales la 5 Iunie 1919.
Speranţia *Teodor D.* (Bucureşti). — Ales la 31 Martie 1891.
— Un loc vacant.

Străini:

Bartoli *Mateiu* (Turin). — Ales la 29 Maiu 1914.
Friedwagner *M. H.* (Frankfurt pe Main).—Ales la 18 Maiu 1911.
Herzog *Eugen* (Cernăuţi).— Ales la 29 Maiu 1914.
Roques *Mario* (Paris). — Ales la 29 Maiu 1914.
5. **Rosny** *Léon de* (Paris). — Ales la 13 Septemvrie 1877.
Sandfeld-Jensen *Kr.* (Copenhaga).— Ales la 18 Maiu 1911.

Weigand *Dr. Gustav* (Lipsca). — Ales la 31 Martie 1892.
Zauner *Ad.* (Graz). — Ales la 29 Maiu 1914.

II. LA SECŢIUNEA ISTORICĂ

Români:

Bogrea *Vasile* (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
Brătescu *Constantin* (Constanţa). — Ales la 5 Iunie 1919.
Cuza *A. C.* (Iaşi). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Docan *N.* (Bucureşti). — Ales la 26 Maiu 1915.
5. **Dragomir** *Dr. Silviu* (Cluj). — Ales la 26 Maiu 1916.
Filitti *I. C.* (Bucureşti). — Ales la 19 Maiu 1915.
Frăţiman *Justin* (Chişinău). — Ales la 7 Iunie 1919.
Ghibănescu *Gh.* (Iaşi). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Hârjeu *General C. N.* (Bucureşti). — Ales la 27 Maiu 1909.
10. **Longinescu** *Ştefan* (Bucureşti). — Ales la 24 Maiu 1910.
Meteş *Preotul Ştefan* (Boholt). — Ales la 7 Iunie 1919.
Moisil *Constantin* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Negulescu *P. P.* (Bucureşti). — Ales la 19 Maiu 1915.
Pâclişan *Preotul Zenovie* (Blaj). — Ales la 5 Iunie 1919.
15. **Popa-Liseanu** *Gheorghe* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Popescu *Diaconul Nicolae* (Bucureşti). — Ales la 10 Iunie 1920.
Popovici *Gheorghe* (Lugoş). — Ales la 29 Maiu 1909.
Russo *Demostene* (Bucureşti). — Ales la 5 Iunie 1919.
Slavici *Ioan* (Bucureşti). — Ales la 22 Martie 1882.
20. **Ursu** *Ioan* (Cluj). — Ales la 25 Maiu 1910.
Zotta *Sever* (Iaşi). — Ales la 7 Iunie 1919.

Străini:

Bastera *Ramon de* (Madrid). — Ales la 12 Iunie 1921.
Ghedeon *Emanuel* (Constantinopole). — Ales la 2 Aprilie 1891.
Guillouard *Louis Vincent* (Caën). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Kadlec *Karel* (Praga) — Ales la 7 Iunie 1919.
5. **Nys** *Ernest* (Bruxelles). — Ales la 1 Aprilie 1903.
Radonić *Iovan* (Belgrad). — Ales la 29 Maiu 1914.
Romstorfer *Karl A.* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Strzygowski *Iosif* (Viena). — Ales la 29 Maiu 1914.
Tamm *Traugott.* (—?—). — Ales la 2 Aprilie 1891.

III. LA SECŢIUNEA ŞTIINŢIFICĂ.

Români:

Atanasiu *I.* (Bucureşti). — Ales la 24 Maiu 1911.
Athanasiu *Sava* (Iaşi). — Ales la 10 Iunie 1920.
Borcea *Ioan* (Iaşi). — Ales la 5 Iunie 1919.
Botezat *Eugeniu* (Cernăuţi). — Ales la 25 Maiu 1913.
5. **Călugăreanu** *Dr. D.* Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
Cantacuzino *Dr. I.* (Bucureşti). — Ales la 24 Maiu 1911.
Climescu *C.* (Iaşi). — Ales la 31 Martie 1892.
Constantinescu *Gogu* (Londra). — Ales la 10 Iunie 1920.
Cosmovici *Leon* (Iaşi). — Ales la 11 Martie 1893.
10. **Gerota** *Dr. D.* (Bucureşti). — Ales la 21 Maiu 1916.
Hurmuzescu *Dr. Dragomir* (Bucureşti). — Ales la 24 Maiu 1916.
Ionescu *Ioan* (Bucureşti). — Ales la 5 Iunie 1919.
Levaditi *Dr. C.* (Paris). — Ales la 24 Maiu 1910.
Moldoveanu *Dr. I.* (Cluj). — Ales la 10 Iunie 1920.
15. **Panaitescu** *General Scarlat* (Bucureşti). — Ales la 7 Iunie 1919.
Pompeiu *D.* (Bucureşti). — Ales la 21 Maiu 1916.
Riegler *Dr. Em.* (Iaşi). — Ales la 23 Martie 1904.
Ştefănescu *Sabba* (Bucureşti). — Ales la 11 Martie 1893.
Teodorescu *Em. C.* (Bucureşti). — Ales la 25 Maiu 1909.
20. **Vasilescu-Karpen** *Nicolae* (Bucureşti). — Ales la 5 Iunie 1919.

Străini:

Bois *Dr. Léon du* (Baltimore. Maryland). — Ales la 12 Iunie 1921.
Kelly *Dr. Howard* A. (Baltimore. Maryland). — Ales la 12 Iunie 1921.
Montandon *A. L.* (Bucureşti). — Ales la 11 Aprilie 1905.
Montessus de Ballore *Fernand de* (Chili). — Ales la 27 Maiu 1913.
5. **Nicholas** *Francis C.* (Baltimore. Maryland). — Ales la 12 Iunie 1921.
Pittard *Eugène* (Geneva). — Ales la 7 Iunie 1919.

MEMBRII CORESPONDENȚI DECEDAȚI.

Assaky (Dr. G.).—Ales la 20 Martie 1890.— † 22 Aprilie 1899.
Asser T. M. C. — Ales la 1 Aprilie 1903. — † 6 Iunie 1914.
Bamberg (Dr. Felix).—Ales la 2 Aprilie 1891.— † 31 Ianuarie 1893.
Barcianu (Sava Popovici).–Ales la 15 Septemvrie 1869.–† 17 Martie 1879.
5. **Boiu** (Zaharia).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 24 Octomvrie 1903.
Brătianu (General C. I.).—Ales la 10 Aprilie 1899.— † 6 Ianuarie 1910.
Broșteanu (Petre).—Ales la 1 Aprilie 1889. — † Ianuarie 1920.
Codrescu (Teodor).—Ales la 2 Aprilie 1886. – † 22 Martie 1894.
Culianu (N). — Ales la 1 Aprilie 1889. — † 28 Noemvrie 1915.
10. **Demetriescu** (Anghel).—Ales la 6 Aprilie 1902.— † 22 Iulie 1903.
Densușianu (Aron).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 4 Septemvrie 1900.
Densușianu (Nicolae).—Ales la 6 Aprilie 1880.— † 25 Martie 1911.
Dobrescu (N.). — Ales la 18 Maiu 1911. — † 10 Iulie 1914.
Eliad (Pompiliu). — Ales la 21 Maiu 1912.— † 24 Maiu 1914.
15. **Esarcu** (Constantin).—Ales la 1 Aprilie 1884.— † 8 Iunie 1898.
Gogu (Constantin).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 30 Ianuarie 1897.
Goldiș (Episcop Iosif).—Ales la 22 Martie 1882.—† 23 Martie 1902.
Ionnescu-Gion (G. I.).—Ales la 1 Aprilie 1889.— † 29 Iunie 1904.
Janka (Victor).—Ales la 22 Martie 1882.— † 9 August 1890.
20. **Jung** (Dr. Julius).—Ales la 13 Septemvrie 1877. — † 1910.
Kalinderu (Dr. N.).—Ales la 29 Martie 1890.— † 16 Aprilie 1902.
Kaluzniacki (Dr. E.). — Ales la 20 Martie 1890. — † 21 Iunie 1914.
Kanitz (August).—Ales la 22 Martie 1882.— † 30 Iunie 1896.
Lambrior (Alexandru).—Ales la 2 Martie 1882.— † 20 Septemvrie 1883.
25. **Laurian** (D. Aug.).—Ales la 13 Septemvrie 1877.—† 25 Octomvrie 1906.
Lecomte du Noüy (A.)—Ales la 25 Martie 1887.—† 11 Noemvrie 1914.
Legrand (Emil).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 15 Noemvrie 1903.
Mărgărit (Apostol).—Ales la 3 Aprilie 1889.— † 22 Iulie 1903.
Meșiota (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 19 Ianuarie 1878.
30. **Mihályi** (Ioan). — Ales la 25 Martie 1901. — † 14 Octomvrie 1914,

Negreanu (Dimitrie).—Ales la 11 Martie 1893.—† 30 Aprilie 1908.
Neniţescu (Ioan).—Ales la 18 Martie 1896.— † 23 Fevruarie 1901.
Obedenaru (Dr. Mihail G.). —Ales la 10 Septemvrie 1871.— † 9 Iulie 1885.
Odhner (C. T.). — Ales la 20 Martie 1890. — † 1904.
35. **Oniţ** (Virgil).—Ales la 3 Aprilie 1902.— † 8/21 Octomvrie 1915.
Petrescu (Dr. Z.).—Ales la 18 Martie 1885.— † 16 Decemvrie 1901.
Petrino (Dimitrie).—Ales la 17 Septemvrie 1877.— † 29 Aprilie 1878.
Pop (Gavril).—Ales la 7 Septemvrie 1871.— † 27 Maiu 1883.
Popescu (Ioan).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 3 Martie 1892.
40. **Popovici** (Gh.). — Ales la 11 Aprilie 1905.— † 12 Iulie 1905.
Robescu (C. F.). — Ales la 10 Sept. 1871. — † 1920.
Schrader (Otto). — Ales la 30 Martie 1891.— † 21 Martie 1919.
Suţu (Dr. Alexandru).—Ales la 11 Aprilie 1881. — † 1920.
Roman (Visarion).—Ales la 13 Septemvrie 1877.— † 29 Aprilie 1885.
Romniceanu (Dr. Gr.).—Ales la 20 Martie 1890.— † 1 Maiu 1915.
45. **Romniceanu** (M.)—Ales la 23 Martie 1904.— † 4 Octomvrie 1915.
Saligny (Alfons).—Ales la 3 Aprilie 1902.— † 4 Maiu 1903.
Schuyler (Eugen).—Ales la 12 Martie 1885.— † 16 Iulie 1890.
Şerbănescu (Colonel T.).—Ales la 12 Aprilie 1894.— † 2 Iulie 1901.
Tanoviceanu (Ioan) (Bucureşti).—Ales la 9 Aprilie 1897.— † 1917.
50. **Vârgolici** (Ştefan). — Ales la 25 Martie 1887. — † 29 Iulie 1897.
Vitzu (Dr. Alexandru N.). — Ales la 7 Aprilie 1897—† 25 Decemvrie 1902.

OFICIILE ACADEMIEI ROMÂNE IN ANUL 1921—22.

A. DELEGAŢIUNEA.

Preşedintele Academiei Române . . . . **Onciul** *D.*
Asesori (Vicepreşedinţi): din *Secţiunea Literară* . **Brătescu-Voineşti** *I.*
din *Secţiunea Istorică* . **Pârvan** *V.*
din *Secţiunea Ştiinţifică* **Antipa** *Gr.*
Secretar general (pe 7 ani, 1915—1922) . . . . **Negruzzi** *I. C.*

B. SECŢIUNILE.

I. SECŢIUNEA LITERARĂ.

Preşedinte . . . . **Negruzzi** *I. C.* (Bucureşti).
Vicepreşedinte . . . . **Brătescu-Voineşti** *I.* (Bucureşti)
Secretar (pe 7 ani, 1921—1928) . . . . **Bianu** *I.* (Bucureşti)

II. SECŢIUNEA ISTORICĂ.

Preşedinte . . . . **Sutzu** *M. C.* (Bucureşti).
Vicepreşedinte . . . . **Gusti** *D.* (Bucureşti)
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926) . . . . **Pârvan** *V.* (Bucureşti)

III. SECŢIUNEA ŞTIINŢIFICĂ.

Preşedinte . . . . **Marinescu** *Dr. G.* (Bucureşti)
Vicepreşedinte . . . . **Simionescu** *I.* (Iaşi)
Secretar (pe 7 ani, 1919—1926). . . . . **Antipa** *Gr.* (Bucureşti)

C. COMISIUNILE.

I. Comisiunea permanentă a Bibliotecii:

Bianu *I.*, **Pârvan** *V.*, **Antipa** *Gr.*, Secretarii Secţiunilor.

II. Membru Conservator al Colecţiunii numismatice: **Sutzu** *M. C.*

III. Comisiunea pentru Premiul Năsturel de 4.000 lei din 1922:

Din Secţiunea Literară:
Bianu *I.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Sadoveanu** *M.*, **Zamfirescu** *D.*

Din Secţiunea Istorică:
Iorga *N.*, **Lupaş** *I.*, **Mehedinţi** *S.*, **Rădulescu** *A.*

Din Secţiunea Ştiinţifică:
Antipa *Gr.*, **Crainicianu** *Gen. Gr.*, **Marinescu** *Dr. G.*, **Saligny** *A.*

IV. Comisiunile pentru lucrările intrate la următoarele premii din 1922:

a) *Eliade-Rădulescu* de 5.000 lei, despre: *Vieața păstorească la Români*:
Bogdan-Duică *G.*, **Densușianu** *O.*, **Pușcariu** *S.*

b) *Adamachi*, de 5.000 lei (divizibil), despre: *Studiul dialectal și folkloric asupra ținuturilor din centrul Basarabiei:*
Densușianu *O.*, **Ciobanu** *St.*, **Pușcariu** *S.*

c) *Alexandru Ioan Cuza* de 20.000 lei: despre *Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor*:
Iorga *N.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*

d) *Năsturel*, de 5.000 lei, despre *Istoria militară a Românilor din țerile ce au făcut parte din monarhia habsburgică:*
Iorga *N.*, **Nistor** *I.*, **Generalul C. N. Hârjeu** (membru corespondent)

e) *Principesa Alina Știrbei*, de 8.500 lei, despre: *Populația indigenă a Banatului și colonizările, în timpurile moderne:*
Lăpĕdatu *Al.*, **Lupaș** *I.*, **Vâlsan** *G.*

f) *San-Marin* de 2.000 lei, despre: *Economia națională modernă a Românilor sub raportul demografic*:
Gusti *D.*, **Mehedinți** *S.*, **Rădulescu** *A.*

g) *Anastasie Toncoviceanu*, de 1.000 lei, despre: *Introducere bibliografică la cunoștința vieții și istoriei Românilor din țerile liberate:*
Iorga *N.*, **Lăpĕdatu** *Al.*, **Onciul** *D.*

V. Comisiunea financiară: **Antipa** *Gr.*, **Mehedinți** *S.*, **Țițeica** *G.*

VI. Comisiunea Fundațiunii *Adamachi*: **Negruzzi** *I. C.*, **Poni** *P.*, **Simionescu** *I.*

VII. Comisiunea școlară: **Mehedinți** *S.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*

VIII. Comisiunea Fondurilor *I. Fătu* și *I. Scorțeanu:* **Bârseanu** *A.*, **Gusti** *D.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Onciul** *D.*, **Pârvan** *V.*

IX. Comisiunea Dicționarului: **Bianu** *I.*, **Crainicianu** *Gr. General*, **Hepites** *St. C.*, **Onciul** *D.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Zamfirescu** *Duiliu.*

X. Comisiunea pentru localul Bibliotecii: **Antipa** *Gr.*, **Bianu** *I.*, **Poni** *P.*, **Saligny** *A.*

XI. Comisiunea pentru studiul propunerii de reorganizare a Academiei: **Antipa** *Gr.*, **Gusti** *D.*, **Mehedinți** *S.*, **Pârvan** *V.*, **Pușcariu** *S.*

XII. Comisiunea pentru portretele membrilor răposați și busturile foștilor președinți: **Bianu** *I.*, **Hepites** *St. C.*, **Negruzzi** *I. C.*, **Sutzu** *M. C.*, **Zamfirescu** *Duiliu.*

CUPRINSUL

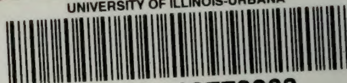
PARTEA I.

ȘEDINȚELE ORDINARE

18 IUNIE 1920 — 29 APRILIE 1921.

PARTEA II.

SESIUNEA GENERALĂ DIN ANUL 1921.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 109778263